Nuni, Southern

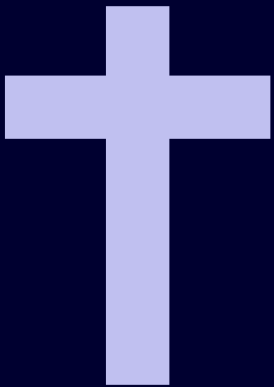

Nuni, Southern: Yɪɪ sɔywáŋʊ́ sagɪ New Testament

Nuni, Southern

Nuni, Southern: Yɪ sʊywáŋʊ́ sagɪ New Testament
Le Nouveau Testament en Nun

copyright © 1999 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nuni, Southern

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 17 May 2025 from source files dated 17 May 2025
d18530a7-7259-5f23-92b6-70e3abe5f3fa

Contents

Matiə 1
Marəkə 72
Likə 116
Zwan 191
Tʊtʊnan 246
Romə tìán 317
1 Korɛntə tìán . 352
2 Korɛntə tìán . 385
Galasi tìán 407
Efɛzə tìán 420
Filipə tìán 432
Kolosə tìán . . . 440
1 Tɛsalonikə tìán 448
2 Tɛsalonikə tìán 455
1 Timote 459
2 Timote 469
Titə 476
Filemon 481
Ebərə-ba 484
Zwakə 510
1 Piyɛrə 519
2 Piyɛrə 529
1 Zwan 535
2 Zwan 543
3 Zwan 545
Zwidə 547
Apokalisə 550

Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ sagı tə, Matiə nə pʊ́pʊ́ní

Matiə sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə pʊ́pʊ́ní sagı kʊ tə

Matiə yın lanpolınʊ. Zwezi kúrí wá, sə ʊ ya ʊ karbiu. Marəkə də Likə yà boŋə wá Levi ba sʊywáŋʊ́ tə wa. Matiə yı *Zwifə ʊ jigə *Kərisə lìù. Ʊ yəə́ Zwifə-ba Yıı saga zəni, ʊ ga yəə́ ba yofwamınan tə də.

Lìà tə nə, Matiə nə pʊ́pʊ́ní

Ʊ pʊ́pʊ́ní sʊywáŋʊ́ tə, ʊ bırı *Zwifə-ba nə jigə Kərisə lìà tə nə.

Sagı tə wa sʊgʊ

Ba mù *Zwifə-ba tə yəə́ Yıı sagı nədwan tə zəni. Matiə bırı də, Zwezi yı lìù tə, ba nə mɛ, sə ba twá ʊ nə, ba ma lwarı cwəŋə də nətʊ, ba nə mɛ, sə ba twá ka nə. Zwifə-ba yıjʊncwəŋə tə yáá tìán tə ba kàrà təntə yáá yoo swə. Matiə yà ja Zwezi ʊ boŋə *Kərisə, nə à yəə́ *Davidə nàʊ́, nə à yəə́ Zwifə-ba pìʊ́ tə. Lìà tə, ba nə sɛ̀e də, Zwezi yı lìù tə, Yıı nə tʊn, Yıı wá jon ba ba cʊna wa, də ba nə yı Zwifə-ba, nə à yəə́ də ba nə tà Zwifə-ba. Zwezi bwin ʊ nan tıan wa. Ʊ yı *Yuu-Tiu tə, ʊ nə wulə də nəba kʊ ja vəli lʊʊ zaŋʊ. Ʊ jon bara də kana ba cʊna wa, ʊ ga zwɛ̀e ba yayıran. Ʊ kwɛn ba cʊna tə, ʊ lı ba mù də Yıı pwərə wa. Ʊ tə wulə ʊ joŋə nəba nə cʊna wa, zèn kʊ tə də. Zwezi karbıa tə də wàrì yìèn təntə mama ba janı ba cıcı con. Ba də dàń mɛ, sə ba bırı Yıı sonu tə lʊʊ mama nə, də Yıı-*Sinju tə dìàn ndə Zwezi nə.

Zwezi dwíí dəkuu (Likə 3.23-38)

1 Nə̀ń, Zwezi-*Kərisə dwíí
tə dəkuu nə yı nətʊ: Zwezi-
Kərisə yı pìʊ́ *Davidə nàʊ́,
Davidə yı *Abərahamə nàʊ́.
2 Abərahamə lʊrı *Yızakə,
Yızakə lʊrı *Zwakɔbə,
Zwakɔbə lʊrı Zwida də ʊ
nubıa.
3 Zwida də ʊ kan Tamarə
lʊrı Pere də Zera.
Pere lʊrı Esəron.
Esəron ma lʊrı Aramə.
4 Aramə ma lʊrı Amınadabə.
Amınadabə lʊrı Nasʊn.
Nasʊn lʊrı Saləma.
5 Saləma də ʊ kan Rahabə
lʊrı Bozə.
Bozə də ʊ kan Rutə ma lʊrı
Ɔbɛdə.
6 Ɔbɛdə lʊrı Yızayi.
Yızayi lʊrı Davidə.
Pìʊ́ Davidə də Yiri kan tə ma
lʊrı Salʊmʊn.
7 Salʊmʊn lʊrı Rʊbʊamə.
Rʊbʊamə lʊrı Abıa.
Abıa lʊrı Aza.
8 Aza lʊrı Zwʊzafatə.
Zwʊzafatə ma lʊrı Yoramə.
Yoramə lʊrı Ɔzıasə.
9 Ɔzıasə ma lʊrı Yotamə.
Yotamə ma lʊrı Ahazə.
Ahazə lʊrı Ezekıasə.
10 Ezekıasə lʊrı Manase.
Manase ma lʊrı Amʊn.
Amʊn lʊrı Zwʊzıasə.
11 Zwʊzıasə ma lʊrı Yekʊnıa,
də ʊ nubıa tə

Yɪzərayɛlə lìà tə ka
pɛ̀e ka ja va *Babɪlɔnə
máŋá tə wa.
12 Ba Babɪlɔnə vəli kwa nə,
Yekʊnɪa lʊrɪ Swɪalətɪɛlə.
Swɪalətɪɛlə ma lʊrɪ
Zʊrʊbabɛlə.
13 Zʊrʊbabɛlə lʊrɪ Abiudə.
Abiudə ma lʊrɪ Elɪakimə.
Elɪakimə ma lʊrɪ Azorə.
14 Azorə lʊrɪ Sadokə.
Sadokə lʊrɪ Ahimə.
Ahimə lʊrɪ Elɪʊdə.
15 Elɪʊdə ma lʊrɪ Elɪazarə.
Elɪazarə lʊrɪ Matanə.
Matanə ma lʊrɪ Zwakɔbə.
16 Zwakɔbə lʊrɪ Zwʊzɛfə
Mari barɪ.
Mari tə nə lʊrɪ Zwezi, ba nə
boŋə Kərisə.
17 Yɪzərayɛlə lìà dwíə́ fugə
banɪa nə wulə Abərahamə
də Davidə pwərə wa, tə fugə
banɪa də ga ya Davidə də
Yɪzərayɛlə lìà tə ka pɛ̀e ka
ja va Babɪlɔnə pwərə wa, tə
fugə banɪa duən də yɪ tə zɪgɪ
kʊ mù Babɪlɔnə vəli təntə kʊ
ja va Kərisə lʊrʊ.

Mari pùə́ tə yoo
(Likə 2.1-7; Galasi tìán 4.4)

18 Nə̀ń nətʊ, ba nə lʊrɪ
Zwezi-*Kərisə. Ʊ nuu Mari
yà yɪ Zwʊzɛfə bwàlʊ́, ʊ nə
càrì, sə ʊ swe. Kʊ twá Yɪɪ-
*Siŋu tə dìàn nə, Mari ma ja
pùə́, də ʊ də Zwʊzɛfə tə yərì
duən ndə kan də bɛɛ nə.
19 Ʊ barɪ Zwʊzɛfə ʊ nə yɪ
cígá tíʊ́, yà ba pìà, sə ʊ kə
cavɪra Mari nə. Kʊ mù nə
pɪn, ʊ yà pìà, sə ʊ twá tɪa tɪa
ʊ ma yá wa.
20 Zwʊzɛfə yà nə jə ka
pubʊŋa təntə, *Yuu-Tiu
*malɪka twi, ka swìn ʊ
con ʊ pandwɪa wa, ka wʊ́:
«*Davidə nàʊ́ Zwʊzɛfə, Mari
bìʊ́ tə pùə́ tə, ʊ nə jə, yɪ ka
twi də Yɪɪ-Siŋu tə dìàn. Kʊ
mù nə pɪn, dàn ká pa fən ja
mʊ́, sə n tì wá ndə n kan nə.
21 Ʊ wá lʊra bibɛɛ, n ga wá
kə ʊ yɪrɪ Zwezi, kʊ mù də̀ń
nə yɪ ʊ wá jon *Yɪzərayɛlə
lìà ba cʊna wa».
22 Tə mù yìən təntə mama
twi tə tʊn, sə Yuu-Tiu sʊgʊ
tə, ʊ nə twá ʊ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tə
nə, ʊ ma swìn tə nii ma sʊ́.
Ʊ swìn, ʊ wʊ́:
23 «Nə̀ń, kacɪɪn tə, ʊ nə tə
yərì bɛɛ, wá ja pùə́, ʊ
wá lʊra bìʊ́, ba ga wá
bon wá Emanuwɛlə».
(Kʊ mù də̀ń nə yɪ: ‹Yɪɪ wulə
də nəba›.)
24 Zwʊzɛfə nə zàn dwɪan
nə, ʊ twá kʊ tə nə, Yuu-Tiu
malɪka tə nə swìn, ʊ ga ja ʊ
kan tə ʊ kə ʊ con.
25 Yá ba dàń nə wà duən
yəni ndə kan də bɛɛ nə, kʊ
ja va Mari bìʊ́ tə, ʊ nə dɪga
ʊ yɪrɪ Zwezi tə, lʊrʊ.

2

Yənu tìán twi, sə ba na Zwezi
(Likə 2.22-38)

1 Máŋá tə, ba nə lʊrɪ Zwezi
Bɛtələhɛmə nə, kʊ nə wulə
Zwide nagwanaa wa, kʊ yɪ
pìʊ́ *Erodə pàrì máŋá wa.
Yənu tìán nan yɪɪ yipɪan
con, ba bà *Zwerizalɛmə wa.
2 Yənu tìán tə bwe ba wʊ́:
«*Zwifə-ba pìʊ́ tə, ba nə lʊrɪ
tə wa yən? Nə nɪ ʊ kacɪlacɔ
yɪɪ yipɪan con, mə nə twi, sə
nə pa wá dun».
3 Pìʊ́ Erodə nə nì ŋwɛn
təntə, ʊ də Zwerizalɛmə tɪʊ
lìà mama pwìí cʊ̀gʊ̀.

4 Ʊ ken Zwifə-ba Yıı
*joŋwana yun tìán də Yıı nii
*yənu tìán tə mama duən
nə, sə ʋ bwe ba ʋ lwarı
bwálí tə, ba nə mɛ, sə ba
lʋra *Kərisə.
5 Ba ma swìn ʋ con, ba wʋ́:
«Kʋ yı Bɛtələhɛmə tıʋ nə,
kʋ nə wulə Zwide nagwanaa
wa, ndə Yıı nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀ tə nə
pʋ́pʋ́ní nətʋ tə, ʋ swìn ʋ wʋ́:
6 ‹Kʋ mʋ̀ Bɛtələhɛmə təntə,
kʋ nə wulə Zwida lʋʋ
wa kʋ cígá jə funə
Zwida tıan təntə wa.
Kʋ mʋ̀ wa nə pìʋ́
wá nan, sə ʋ yìrì
*Yızərayɛlə lìà tə nə
yı à mʋ̀ Yıı lìà›.»
7 Erodə dàń ma twá tıa tıa
ʋ bon yənu tìán tə, sə ʋ bwe
ba zəni ʋ lwarı kacılacɔ tə
naŋʋ máŋá.
8 Yá ʋ dàń tʋn ba
Bɛtələhɛmə nə, ʋ wʋ́: «Á
vələ á bwe á lwarı bìsìná tə
yoo zəni. Á nə nı wá, sə á
pìí á bà á swìn à con, sə à də
va à pa wá dun».
9 Ba nə cʋgʋ pìʋ́ tə nii ba
zwɛ̀e, ba kɛ̀eń ba zʋ cwəŋə.
Yá kacılacɔ tə, ba nə nı yıı
yipıan con tə, wulə ba yáá
kʋ vəli. Máŋá tə, kʋ nə yí
bìsìná tə yipaa bwálí, kʋ cán
kʋ zıgı.
10 Ba nə nı kacılacɔ tə, ba
pwìí poli zənzən.
11 Ba zʋa dìà tə wa, ba ga
na bìsìná tə də ʋ nuu Mari.
Ba tʋa tıa bìsìná tə yáá con,
ba pa wá dun. Ba kʋ̀rì ba
zıla, ba lı wiən tə, tə kwənə
nə dáá, ba ma də zìlə́ bìsìná
tə yuu wa. Ba pın wá sían
də tıralı yirə duən, ba nə ma
boŋə ‹ansansə› də ‹mirə›.
12 Kʋ kwa nə, Yıı dàń bırı
ba ba pandwıa wa, də ba
kʋ́ʋ̀ dàn ká twá Erodə con ba
ma vìí. Ba dàń ma tì cwəŋə
don ba va ba lʋʋ.

Zwʋzɛfə-ba dəri ba va Ezwipətə lʋʋ

13 Yənu tìán tə viru kwa
nə, *Yuu-Tiu *malıka nan
ka swìn Zwʋzɛfə con ʋ
pandwıa wa, ka wʋ́: «Zàn, n
tì bisımaa tə də ʋ nuu, n ja
dəri, n va *Ezwipətə lʋʋ wa.
Vəli, n ya lá, də n ma dànì à
kori, *Erodə nə wá pìà wá,
sə ʋ pa ba gʋ tə yırı».
14 Zwʋzɛfə zàn tıtın nə, ʋ
tì bisımaa tə də ʋ nuu ʋ ja
va Ezwipətə lʋʋ.
15 Ʊ yın lá kʋ ja va kʋ yí
Erodə tıan, sə kʋ tə Yuu-Tiu
nə twá ʋ nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀ tə nə,
ʋ ma swìn tə nii sú. Yıı nii
sʋ̀sʋ̀nʋ̀ tə swìn Zwezi yoo,
ʋ wʋ́: «À bon à bìú à lı
Ezwipətə lʋʋ wa».

Erodə pın ba zàn bisımaa gʋrı nə

16 Máŋá tə wa, *Erodə nə
twi ʋ bà ʋ lwarı də, yənu
tìán tə yı ba gıgarı wá, ʋ
lıŋa zàn zənzən. Ʊ dàń tʋn,
sə ba gʋ Bɛtələhɛmə də kʋ
lʋʋ nii bisımabarı tə mama,
ba nə yí bına bələ də ba tə,
ba nə tə wà yí. Erodə fwa kʋ
nətʋ, ndə ʋ nə nì yənu tìán
tə nii nə.
17 Mə kʋ twá nətʋ, Yıı nii
*sʋ̀sʋ̀nʋ̀ Zweremi sʋgʋ tə nii
ma sú. Ʊ swìn, ʋ wʋ́:
18 «Ba nì bubwiə Rama tıʋ
wa, kwirə də zıra.
Kʋ yı bìsíná tə nuu
Rasɛlə nə kwi ʋ bìsíná
nə, yá ʋ ga ba sɛ̀e, sə

ba kòrì wá, ba kúù nə
tə̀lə́ lʊʊ wa yɪrɪ».

Zwʊzɛfə-ba pìí ba nan Ezwipətə lʊʊ
(Likə 2.39-40)

19 Kʊ kwa nə, Erodə tɪga. Yá *Yuu-Tiu *malɪka twi Zwʊzɛfə con ʊ pandwɪa wa *Ezwipətə lʊʊ wa, ka swìn ʊ con, ka wú:
20 «Zàn, n tì bisɪmaa tə də ʊ nuu n ja va *Yɪzərayɛlə lʊʊ. Lìà tə, ba yà nə pìà, sə ba lɪ bisɪmaa tə mɪɪ tə, ba tɪga».
21 Zwʊzɛfə ma zàn, ʊ tì bisɪmaa tə də ʊ nuu ʊ ja va Yɪzərayɛlə lʊʊ.
22 Fən jɪn wá, sə ʊ jə̀ń Zwide nagwanaa wa, ʊ nə nì də, Arəkelayisə nə jə̀ə́ ʊ nyɪna *Erodə padaʊ tə yuu wa yɪrɪ. Yá Yɪɪ kwè Zwʊzɛfə ʊ pandwɪa wa, də ʊ vəli Galile nagwanaa.
23 Ʊ vəli ʊ jə̀ń tɪʊ don nə, ba nə boŋə ‹*Nazarɛtə›. Mə kʊ twá nətʊ Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà tə sʊgʊ tə nii ma sú, ba swìn Zwezi yoo, ba wú: «Ba wá bon wá Nazarɛtə tíú».

3

Zwan-Batisə kàrà tə yoo
(Marəkə 1.1-8; Likə 3.1-18; Zwan 1.19-28; Tʊtʊnan 19.4)

1 Máŋá don wa, bɛɛ don yɪn lá, ʊ yɪrɪ nə yɪ *Zwan-Batisə. Kʊ bɛɛ təntə twi ʊ nan Zwide kasɔɔ lanworu tə wa, ʊ kàrì Yɪɪ yoo, ʊ bɪrɪ lìà nə.
2 Ʊ yà swìn, ʊ wú: «Máŋá bwələ, sə Yɪɪ də́ ʊ pàrì tə lìà mama yuu wa. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, á vəvərə á kwa, á ma sá á cʊna!»
3 Mə Zwan-Batisə yoo nə Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi yà swìn Yɪɪ sagɪ tə wa, ʊ wʊ́:
«Kʊ yɪ bɛɛ nə bubwi kasɔɔ lanworu wa, ʊ wʊ́:
‹Á kwìán *Yuu-Tiu cwəŋə tə, sə á cɛ̀ʊ cwəmɪnɪ tə, sə tə ya mənə mənə›.»
4 Zwan yà zʊa nyʊgʊma kʊran gànʊ̀, ʊ ga vwa tànʊ̀ voru ʊ tàŋá* nə. Ʊ yà də́ jərən də tʊran.
5 Kʊ nə zɪgɪ *Zwerizalɛmə, kʊ ja va Zwide nagwanaa, kʊ va kʊ kɪkarɪ Zwurədɛn mʊnaa tə nii mama, lìà yà twi ʊ con.
6 Ba dàń swìn ba cʊna tə, ba bɪrɪ Zwan, yá ʊ ga zɪga lá ʊ li ba Zwurədɛn mʊnaa tə wa, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ.
7 Zwan-Batisə nə nɪ *Farɪzɪan-ba də *Sadɪsɪan-ba də, ba nə twi zənzən ʊ con, sə ʊ lə ba də níá tə wa, ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á mʊ̀ dəkwaa dwíí-ba! Wàà nə bɪrɪ aba də, á wàá á dəri á jén Yɪɪ lɪŋa tə yáá nə, tə nə bìàn?
8 Kʊ nə yɪ nətʊ, sə á twá á tʊtʊnan nə, á ma bɪrɪ də, á vəvəri á kwa á ma sá á cʊna.
9 Á jə cígá, sə á swìn də, *Abərahamə yɪ á nɪbɛɛ, yá kʊ cɪcɪ tə wà yí. À mʊ̀ nə swìn kʊ á con də, Yɪɪ wàá kapana tə tə ʊ lwànɪ́, ʊ pɪn tə jì Abərahamə nìán.
10 Nə wàá kʊ nətʊ tə nə tì, nə ma maŋa ndə dèrí nə manwarɪ kʊ wulə tɪán

* **3:4 3.4** Mə nətʊ nə, Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə yà zwɪ tanan ganan də ba vwe tanan vwərən ba tàŋá nə.

dəkurən nə. Tìʊ́ tə mama, kʊ bɪa nə ba ywán, ba wá goŋi kʊ, ba kə mən nə.

11 À mʊ̀ li aba níá wa, sə kʊ ma bɪrɪ də, á wulə á vəvəri á kwa, sə á ma sá á cʊna. Yá lìù don, ʊ dìàn nə dáá, tə doni nə, wà pú à kwa ʊ bà. À jɪɪn mùrì, sə à tì ʊ nɛɛ natʊra, à ja pú ʊ kwa. Ʊ mʊ̀ nə wá lə aba Yɪɪ-*Siŋu də mən wa.

12 Ʊ jə ʊ wocəri fɪyaʊ ʊ jìàn wa, ʊ kwɛn ʊ cə̀rì ʊ wobɪa tə, ʊ pwɛ̀e tə də wopulə tə, ʊ lɪ duən wa. Ʊ pɛ̀e wobɪa tə, ʊ kə ʊ pulu wa, ʊ ga sʊrɪ wosanan tə mən wa, tə nə ba də̀ŋì».

Zwan-Batisə ləgə Zwezi níá wa
(Marəkə 1.9-11; Likə 3.21-22; Zwan 1.32-34)

13 Zwezi dàń ma nan Galile nagwanaa, ʊ bà *Zwan-Batisə con Zwurədɛn mʊnaa tə nii nə, sə Zwan lə wá níá wa, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ.

14 Yá Zwan yà ba pìà, sə ʊ sɛ̀e, ʊ swìn, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ nə mɛ, sə n lə nə níá tə wa, mə kʊ nə n mʊ̀ nə pìí n bà à con?»

15 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Yá, sə kʊ ya nətʊ síʊ́n nə, kʊ nə mɛ, sə nə tʊn won tə mama, kʊ nə ziən kʊ pa Yɪɪ nə yɪrɪ». Zwan dàń ma sɛ̀e.

16 Yá máŋá tə, ʊ nə ləgə Zwezi níá tə wa, ʊ nan ʊ zwɛ̀e, də nə̀ń, lanworu nə kʊ súrí, Zwezi ga na Yɪɪ-*Siŋu tə, kʊ cwi ʊ yuu wa ndə gunpwənə nə.

17 Yá kori dàń ga nan Yɪɪ sàń nə, kʊ wʊ́: «Ɔ tə yɪ à biswənə tə, ʊ nə poli à pùə́».

4

Sɪtana dədə́n Zwezi
(Marəkə 1.12-13; Likə 4.1-13; Ebərə-ba 4.15)

1 Yɪɪ-*Siŋu tə dàń ma ja Zwezi, kʊ ja va kasɔɔ lanworu wa, sə *Sɪtana dədə́n, sə ʊ yigu wá, ʊ pa ʊ tʊn yokʊkwɪʊn.

2 Ʊ vwə nii dɪan sapwilə, yɪcaʊ də tɪtɪn, yá niən dàń jɪn wá.

3 Sɪtana ma boli ʊ nii, ʊ swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Də n nə yɪ Yɪɪ-Biu cígá mama, sə n pa nii, sə kapana tə tə jì wodiu».

4 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:
‹Kʊ tà wodiu cɪcɪ nə wàá mɪɪ kʊ pɪn lìù nə. Kʊ yɪ sʊgʊ tə də mama, kʊ nə naŋa Yɪɪ nii, nə pɪn mɪɪ lìù nə›.»

5 Sɪtana dàń ma ja wá, ʊ va tɪʊ* tə, kʊ nə yɪ Yɪɪ nyiən tə wa, ʊ tún *Zwifə-ba Yɪɪ *dìə tə yuu wa,

6 ʊ ga swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:
‹Kʊ tə, kʊ nə yɪ n yoo, Yɪɪ wá pa nii ʊ *malɪkɛ nə, sə tə tì mʊ́ tə jìàn wa, n naa dàn ká mà kapan nə›.
Kʊ mʊ̀ yɪrɪ nə, n nə yɪ Yɪɪ-Biu cígá mama, sə n fan n tʊ tɪa».

* **4:5 4.5** Kʊ yɪ *Zwerizalɛmə yoo nə kʊ swìn.

7 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Kʋ
kʋ́ʋ̀ pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa,
kʋ wʋ́:
‹N wà mɛ, sə n də́də́n, sə n
yigu n *Yuu-Tiu tə, ʋ
nə yı Yıı, n pa ʋ tʋn
yokʋkwıʋn›.»
8 Sıtana ma kʋ́ʋ̀ ja wá, ʋ
dì paan nədarʋ nədarʋ yuu
wa, ʋ ga pa ʋ ywàń ʋ na lʋʋ
pàrì də tə zəni tə mama.
9 Ʋ ga swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «À
wá pa mʋ́ wiən tə tə mama,
də n nə tʋa à yáá con, n pa
nə dun».
10 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́:
«Kɛ̀eń lá nə, Sıtana! Kʋ
pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa, kʋ
wʋ́:
‹Pa dun n Yuu-Tiu nə, ʋ nə yı
n Yıı, sə n dàn ká tʋn
won don, də kʋ nə tà
kʋ tə cıcı, ʋ nə swə›.»
11 Sıtana dàń ma yá Zwezi,
malıkɛ ga fàrʋ́ tə yí Zwezi
yıra, tə tʋŋa tə pın wá.

Zwezi wulə ʋ tʋtʋŋı tə wa Galile nagwanaa tə wa
(Marəkə 1.14-15; Likə 4.14-15)

12 Zwezi twi ʋ nì máŋá don
wa də, ba ken Zwan bàń dìə̀
wa. Kʋ mʋ̀ nə pın, ʋ zàn ʋ
va Galile nagwanaa wa.
13 Ʋ nan *Nazarɛtə, ʋ va
ʋ jə̀ə́ Kapɛrənayimə nə, kʋ
nə bwələ Galile mʋnaa tə
nii Zabılon də Nɛfətali nag-
wanɛɛ tə wa.
14 Ʋ tʋn kʋ nətʋ tə, sə Yıı
nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀ *Ezayi sʋgʋ tə
nii ma sʋ́, ndə ʋ nə swìn, ʋ
wʋ́:
15-16 «Ba mʋ̀ lìà təntə, ba
yà nə jə̀ə́ yikunu wa
Zabılon də Nɛfətali
nagwanɛɛ tə wa, tə
nə wulə mʋnaa tə
cwəŋə tə vàn nə, də
Zwurədɛn mʋnaa tə
kwa con, də ba tə, ba
nə wulə Galile nag-
wanaa tə wa, kʋ nə yı
lìà tə, ba nə tà *Zwifə-
ba, bwálí, dàń nı poni
nəfarʋ. Poni nan ba
lìà təntə nə, ba yà nə
jə̀ə́ kʋ yikunu lʋʋ nii†
tə wa, kʋ nə yı tıan
bwálí».
17 Kʋ mʋ̀ máŋá təntə wa
nə, Zwezi zàn ʋ wulə ʋ kàrì,
ʋ wʋ́: «Máŋá bwələ, sə Yıı
də́ ʋ pàrì tə lìà mama yuu
wa. Kʋ mʋ̀ nə pın, á vəvərə
á kwa, á ma sá á cʋna!»

Zwezi bon fəlijana banıa
(Marəkə 1.16-20; Likə 5.1-11)

18 Zwezi nə wulə Galile
mʋnaa tə nii nə, ʋ vəli, ʋ nı
nubıa bələ, ba nə yı fəlijana.
Kʋ mʋ̀ nə yı Simon tə, ba
nə boŋə Piyɛrə, də ʋ nubiu
Andəre. Ba dàń yà wulə ba
dılı ba fələ gə̀gə̀lù mʋnaa tə
wa, ba ma janı fələ.
19 Zwezi ma swìn ba con,
ʋ wʋ́: «Á bìàn á twá à nə, à
dàń wá pa, á pìà lìà, sə ba
twá à mʋ̀ Zwezi nə».
20 Lala də ba dʋgʋ ba fələ
gə̀gə̀lən tə lá, ba ga twá ʋ nə.
21 Ʋ kɛ̀eń lá, ʋ va yáá
mancın, də ʋ na lìà bələ
duən də, ba nə yı nubıa. Kʋ
mʋ̀ nə yı Zwakə də Zwan,

† **4:15-16 4.15-16** Lìà tə mama, ba yà nə wulə tə nagwanɛɛ təsntə wa, yà yı ndə ba wulə yikunu wa, ba yà nə yə̀rì Yıı yoo yırı. Zwezi nə vəli ba con, ʋ súrí ba yíá, ʋ pa ba lwarı Yıı.

ba nə yı Zebede bıa. Ba də
ba nyına Zebede yà wulə níá
yuu bori wa, ba kwɛn ba fələ
gəgələn. Zwezi ma bon ba.
22 Lala də, ba də kʊ́ʊ̀ yá ba
níá yuu bori tə də ba nyına
tə, ba ga twá ʊ nə.
23 Kʊ kwa nə, Zwezi jiru
Galile nagwanaa tə mama
wa, ʊ ma kàrì *Zwifə-ba
*jə́rə́ dii tə wa. Ʊ dàń swìn
sʊywáŋʊ́ tə, ʊ bırı də, Yıı wá
də́ ʊ pàrì tə lìà mama yuu
wa. Yá ʊ ga zwɛ̀e yayıran
mama, ʊ ga pın yazurə ba tə
nə, ba nandaran nə wà ce.
24 Ʊ yırı nan Siri lʊʊ nii tə
mama wa. Ba dàń ga ja lìà tə
mama, ba nə də́ càn, ba twi
ʊ con. Kʊ mù nə yı lìà tə,
yayıran yiri mama nə jə, də
lìà tə, *zinə nə jə, də ba tə,
ba nə twı kwaran, də gwanı.
Zwezi dàń ga zwɛ̀e ba mama
yayıran tə.
25 Lalʊʊ nan Galile nag-
wanaa wa, də Tıan Fugə
nagwanaa tə wa, də Zwide
nagwanaa wa, də *Zwer-
izalɛmə wa, də Zwurədɛn
mʊnaa tə vàn don nə, kʊ bà,
kʊ twá ʊ nə.

5

Zwezi kàrà paan yuu wa

1 Kʊ máŋá tə wa, Zwezi nı
lalʊʊ. Ʊ dàń ma dì ʊ jə̀ə́
paan yuu wa. Ʊ karbıa tə
fàrʊ́ ba yí ʊ yıra.
2 Yá ʊ dàń wulə ʊ twá yìən
tə tə nə, ʊ ma kàrì ba.

Pupwən lìà yoo
(Likə 6.20-26)

3 Zwezi swìn, ʊ wʊ́:
«Pupwən lìà nə yı lìà tə, ba
nə yə̀ə́ də, ba yı zʊra
Yıı yáá con, Yıı pàrì
tə nə yı ba mù nyiən
yırı!
4 Pupwən lìà nə yı lìà tə, ba
nə yı pucʊnı lìà, Yıı
nə wá zùrì ba bıcanı
yırı!
5 Pupwən lìà nə yı lìà tə, ba
nə yı pubwanʊ tìán,
ba nə wá tını lʊʊ yırı!
6 Pupwən lìà nə yı lìà tə,
ka tʊn Yıı fıra nə yı
ndə wodiu nə, kʊ niən
nə jə ba, kʊ ga yı ndə
níá nə, kʊ nanyʊnı nə
jə ba, ba mù lìà təntə
yıra nə wá zùrì yırı!
7 Pupwən lìà nə yı lìà tə,
ba nə dəri ləzwənə
yinəgə zənzən, Yıı nə
wá dəri ba də yinəgə
zənzən yırı!
8 Pupwən lìà nə yı lìà tə, ba
nə yı bıcapon lìà, ba
nə wá na Yıı də ba yíá
yırı!
9 Pupwən lìà nə yı lìà tə, ba
nə pìà, sə nimarʊ ya
lá, Yıı nə wá ja ba ʊ
bon ʊ bıa yırı!
10 Pupwən lìà nə yı lìà tə,
ba nə twá Yıı cígá tə
nə, kʊ pa ba də́ càn,
Yıı pàrì tə nə yı ba mù
nyiən yırı!
11 Á yana pupwən wa,
máŋá tə wa, ba nə twın aba,
ba nə ken aba càn wa, ba
nə swìn kʊnkʊn yolwan yiri
mama, ba pın aba, à mù yırı.
12 Á pıan á sú də pupwən,
á ŋwírán nə dáá, tə dànì aba
Yıı con yırı. Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà

tə, ba nə yın á yáá, mə nətʊ
nə ba ken ba càn wa».

Zwezi karbıa tə ya ndə nakwan nə
(Marəkə 9.50; Likə 14.34-35)

13 Zwezi kʊ́ù swìn, ʊ wʊ́:
«Á yı ndə nakwan nə lʊʊ
wa, sə kʊ ma ya ywání.
Yá nakwan nyaŋa nə nan,
bɛ̀eɛ̀e nə ba kʊ́ù wá fwa, sə
ka ma ja nii? Ka kʊ́ù ba funə
jə, də kʊ nə tà, ba wá dılı
ka kàrá wa, sə lìà nıŋı ba
kɛ̀eń».

Zwezi karbıa tə yı ndə poni nə
(1 Piyɛrə 2.9-12)

14 Zwezi kʊ́ù swìn, ʊ wʊ́:
«Á yı ndə poni nə lʊʊ wa. Ba
nə lwə̀ tıʊ paan yuu wa, kʊ
tıʊ tə wàrì kʊ sə̀gə̀.
15 Ba bá sʊrʊ cànʊ́, ba tì,
ba sə̀gə̀ cənbo də̀ń. Kʊ yı ba
yàá tì kʊ ba zıgı canzılʊ yuu,
sə kʊ poni pìrʊ̀ ba tə mama,
ba nə wulə dìə̀ tə wa.
16 Mə nətʊ nə á poni tə mɛ,
sə kʊ pəpəli ləzoni yáá con.
Kʊ mɛ, sə ba na á zəni tə, á
nə fwa, sə ba ma pa dun á
nyına Yıı tə nə, ʊ nə wulə
Yıı *sàń nə».

Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə, yuu wa kàrà
(Romə tìán 8.3-4; Likə 24.44)

17 Zwezi kʊ́ù swìn, ʊ wʊ́:
«Á dànà ká bʊ́n də, à yı à
twi, sə à pa Yıı *nii tə, ʊ nə
pın *Moyizə nə tə, də Yıı nii
*sʊ̀sʊ̀nà tə kàrà tə jén. Kʊ tà
à twi, sə à pa tə jén, kʊ yı à
twi, sə à pa tə cígá.
18 Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʊ á con: Máŋá tə
mama, lanworu də tıa tə mɛ
nə wá yà lá, Yıı nii tə, ʊ nə
pın Moyizə nə, tə wa yobiə
də tətə wàrì ka lı, halı ka
nə swə ka yı nəmənbiə nətʊ
mama, kʊ ja vələ tə nii ka
sú.
19 Kʊ mʊ̀ nə pın, lìù tə
mama, ʊ nə pın Yıı nii təntə
wa yobiə də tətə jén, ʊ ga
kwè lìà duən, sə ba fwa ndə
ʊ nə, ʊ mʊ̀ lìù təntə wá jì
talıkwa lìù Yıı *sàń nə. Yá
lìù tə, ʊ nə twá tə nii nə, ʊ
ga swìn, sə ba sɛ̀e tə nii, kʊ
tíú tə wá yà ləzwənfarʊ Yıı
sàń nə.
20 Kʊ mʊ̀ nə pın, á nə ba
Yıı cígá tə nə twá, á doni
*Zwifə-ba Yıı nii *yənu tìán
tə də *Farızıan-ba, á bá zʊ
Yıı pàrì tə wa, abada».

Zwezi kàrì lıŋa yoo
(Likə 12.57-59; 1 Zwan 3.15)

21 Zwezi kʊ́ù swìn, ʊ wʊ́:
«Á nì də, ba swìn nıbara-ba
tə con* nə, ba wʊ́: ‹N wà mɛ,
sə n gʊ lìù. Lìù tə, ʊ nə gʊa
lìù, kʊ mɛ, sə ba bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà,
sə ba cʊ̀gʊ̀ wá.›
22 Yá à mʊ̀ swìn kʊ á con:
Lìù mama lıŋa nə zàn ʊ
nubiu yuu wa, kʊ mɛ, sə
ba bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà, sə ba cʊ̀gʊ̀
wá. Də lìù nə twın ʊ don, ʊ
wʊ́: ‹N yı lakʊkwıʊn›, ʊ mɛ,
sə ba bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà *Zwifə-ba
yun tìán, ba nə bʊ̀rì *bʊ̀rà
tə, yáá con. Də lìù nə wʊ́ ʊ

* **5:21 5.21** Yıı sagı tə wa, kʊ yoo təntə pʊ́pʊ́ní Yıı *nii tə wa, ʊ nə pın *Moyizə nə.

don ‹yuu tɔ̀lə́›, ʊ mɛ, sə ʊ va
mən dìə̀ wa.
23 Mə kʊ mù nə pɪn, n nə
pìà, sə n fwa n *jonɟi Zwifə-
ba Yɪɪ *dìə̀ wa, n ga bʊ́n də,
n nubiu zɪga n nə,
24 n mɛ, sə n yá n jonɟi tə
Yɪɪ dìə̀ tə wa, n ga va n də
n nubiu tə kə duən nə. Kʊ
kwa nə, n dàń wàá n twi, n
fwa n jonɟi tə.
25 Kə cígá, sə n mù də n
jarɪ don kə duən yuu, máŋá
tə wa, á nə wulə cwəŋə wa,
á ma vəli lìà tə nə bʊ̀rì bʊ̀rà
yáá con, sə ʊ dàn ká kə mʊ́
ba jìàn wa. Kʊ dàn ká yà
talɪkwa kʊ pa mʊ́, də ba nə
wá kə mʊ́ bàń dìə̀ nəcɪra
jìàn wa, sə ba kə mʊ́ bàń dìə̀
wa.
26 Cígá mama, à mù nə
swìn kʊ n con: N bá nan ka
bàń dìə̀ təntə wa, də nə wà
kʊ jɪŋɪ təntə talɪkwa darɪsɪ
mama ŋwín n zwɛ̀e».

Zwezi kàrì ka cwàrì yuu wa
(Marəkə 9.43-48)

27 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Á nì də, ba swìn, ba wʊ́: ‹N
wà mɛ, sə n cwàrì›.
28 Yá à mù swìn kʊ á con
nə də: Bɛɛ mama nə wá
ywàń kan, ʊ fɪra ga zʊ wá, ʊ
mù bɛɛ təntə dí yáá ʊ cwàrì
də kʊ kan tə ʊ waa con.
29 Kʊ nə yɪ, kʊ wá twá n
jɪzən yii nə, n ma tʊn cʊna,
kʊ mɛ, sə n vuru kʊ n dʊgʊ
yɪŋʊnɪ də mʊ́. Kʊ kʊkwa kʊ
pa mʊ́, də n nə zʊa Yɪɪ *sàń
tə wa də yii nədʊ, kʊ doni
də, n nə zʊa mən dìə̀ də n
yɪra tə mama.
30 Də kʊ nə kʊ́ʊ̀ wá twá n
jɪzən nə, sə n ma tʊn cʊna,
sə n gwəŋə kʊ n dʊgʊ yɪŋʊnɪ
də mʊ́. Kʊ kʊkwa kʊ pa mʊ́,
də n nə zʊa Yɪɪ sàń tə wa də
jɪkuku kʊ doni də, n nə zʊa
mən dìə̀ də n yɪra tə mama».

Zwezi kàrì ka dʊgʊ kana yoo
(Matiə 19.9; Marəkə 10.2-12; Likə 16.18)

31 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Kʊ tə swìn, kʊ súrí lá: ‹Lìù
tə, ʊ nə dʊgʊ ʊ kan, ʊ mɛ, sə
ʊ pa wá ʊ dʊgʊ tə sagɪ.›
32 Yá à mù dàń swìn kʊ
á con: Bɛɛ tə, ʊ nə dʊgʊ ʊ
kan, kʊ ga tà ʊ cwàrì, kʊ
pɪn cwəŋə, sə kan tə fwa
kacwan, də ʊ nə swe bɛɛ don
nə. Yá liù tə, ʊ nə tì kan, bɛɛ
don nə dʊgʊ, ʊ də tətə cwàrì
də kʊ kan tə».

Zwezi kàrì ka dù dùrə yoo
(Matiə 12.36; 23.16-22; Zwakə 5.12)

33 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Á nì də, ba swìn nɪbara-ba
tə con† nə, ba wʊ́: ‹N wà mɛ,
sə n dù də won tə, n nə yə̀ə́
də, n bá fwa. Də n nə duə,
n wà mɛ, sə n kwìán n nii
*Yuu-Tiu yáá con.›
34 Yá à mù dàń swìn á con
də, á wà mɛ, sə á dù. Á dànà
ká tì lanworu tə á ma dù, kʊ
nə yɪ Yɪɪ padaʊ tə yɪrɪ.
35 Á dànà ká tì tɪa tə á ma
dù, kʊ nə yɪ Yɪɪ nə tuŋə ʊ
nɛɛ lá yɪrɪ. Á dànà ká tì
*Zwerizalɛmə yɪrɪ á ma dù,
kʊ mù nə nə yɪ pìʊ́ nəfarʊ‡
tə tɪʊ yɪrɪ.

† **5:33 5.33** Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ yoo təntə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ *nii tə wa. ‡ **5:35 5.35** Pìʊ́ nəfarʊ təntə nə yɪ Yɪɪ.

36 Dàn ká dù n kə n tìàn
yuu wa, n nə wàrì n yukʊʊ
nədʊ tətə, n pa ka pìrì, nə à
yəə́ ka beri tə yırı.
37 Á nə mɛ, sə á swìán ndə
awo, á swìn ndə awo. Á nə
kʊ́ʊ̀ mɛ, sə á swìán ndə ɔn
ɔn, á swìn ndə ɔn ɔn. Á nə
súrí yoo don lá, kʊ yı kʊ nan
*Sıtana».

Zwezi kàrì ka bʊlı duən nə yoo
(Likə 6.27-36)

38 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Á nì də, ba swìn, ba wʊ́:
‹Də lìù nə lá n yii, sə n də
lá ʊ yii. Də lìù nə kén n yeli,
sə n də kén ʊ yeli.›
39 Yá à mʊ̀ dàń wʊ́: Á
dànà ká zıgı wʊlwanyına tə
nə. Də lìù nə mà n jızən
pıpara nə, sə n vəvəri n
jıgwiə nyiən tə, də n pa ʊ mà
kʊ nə.
40 Də lìù nə pìà, sə ʊ pa ba
bʊ̀rì n bʊ̀rà, sə ʊ ma jon n
gànʊ̀, yá kʊ tíú, sə ʊ jon n
gasɔɔ də.
41 Də lìù kálʊ́ mʊ́, sə n ja
wá n va kilomɛtərə nədʊ§,
sə n ja wá n va kilomɛtərə
bələ.
42 Pa lìù tə nə, ʊ nə lòrì
won n con. Dàn ká vı, sə n
jıŋa lìù tə, ʊ nə pìà, sə ʊ jıŋa
won n con».

Ka sóní dʊŋa kàrà
(Likə 6.27-28, 32-36; Romə tìán 12.17-21)

43 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Á nì də, ba swìn, ba wʊ́: ‹N
mɛ, sə n sóní n yıra lìù tə, n
ga zıgı n dʊŋʊ nə›.
44 Yá à mʊ̀ dàń swìn á con,
à wʊ́: Á swənə á dʊŋa, á ga
lòrì Yıı á pa ba tə nə, ba nə
keni aba càn wa.
45 Kʊ nətʊ nə wá pa, á
wàní á ya á nyına Yıı tə,
ʊ nə wulə Yıı *sàń nə, bıa.
Kʊ yı cígá, ʊ mʊ̀ Yıı tə nə
pın yıcaʊ pén wʊlwanyına
də pubwanʊ tìán mama yuu
wa. Ʊ pa dwà nì ba tə yuu
wa, ba nə yı cígá tìán, də ba
tə, ba nə yı kʊnkʊn yìən tìán
yuu wa.
46 Də kʊ nə yı ba tə, ba nə
swə aba cıcı nə á swə, kʊ ba
ŋwírán jə, á nə mɛ, sə á dàn
Yıı con. Lanpolına tətə də
fwa kʊ nətʊ.
47 Də á nə jʊ̀nì ba tə nə yı
á nubıa *Kərisə yırı cıcı, kʊ
nətʊ ba lìù mama gwárí. Ba
tə, ba nə yèrì Yıı tətə, də fwa
kʊ nətʊ tə.
48 Á mɛ, sə á ya lìà tə, á yoo
mama nə ziən, ndə á nyına
Yıı tə nə wulə Yıı sàń nə,
yoo mama nə ziən nətʊ».

6

Zwezi kàrì ka pa won zʊra nə yoo
(Likə 12.1-2; Kolosə tìán 3.23-24)

1 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Á cıa á tìàn nə, sə á dànà
ká tʊn á cígá yìən tə ləzoni
mama yáá con, sə lìà mama
na aba. Də á nə fwa kʊ nətʊ,
á bá na ŋwírán á nyına Yıı
tə con, ʊ nə wulə Yıı *sàń
nə.
2 Də n nə pìà, sə n pa yılori
won, dàn ká fwa zuzugu, sə

§ **5:41 5.41** Kʊ yoo təntə yı, *Romə-ba pamana tə də ba yun tìán nə jə nii, sə ba kálí *Zwifə-ba lìù, ba pa ʊ bırı ba cwənə, nə à yəə́ sə ʊ zın ba zıla.

kʋ pa lìà mama yíá ya n yuu wa, ndə níə́ bələ tìán tə nə fwa nətʋ *Zwifə-ba *jə́rə́ dii tə wa, də coŋi yuu. Mə ba fwa nətʋ, sə ləzoni ma pa ba dun. Cígá mama, à mù nə swìn kʋ á con: Ba lìà təntə dí yáá ba na ba ŋwírán, ba zwɛ̀e.

3 Də n dàń nə pìà, sə n pa yılori won, fwa ndə n jıgwiə tə wà mɛ, sə ka lwarı won tə, n jızən tə nə fwa.

4 Pa, sə yılori won təntə, n nə pın, ya yoməgu n mù də n nyına Yıı cıcı pwərə wa. Yá n nyına Yıı tə, ʋ nə nı kʋ tə, n nə sègə̀ n fwa tə, wá pa n ŋwírán».

Zwezi kàrì yıjʋnı yoo
(Matiə 18.21-35; Likə 11.2-4)

5 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «Máŋá tə wa, á nə jʋ̀nì Yıı, á dànà ká ya ndə níə́ bələ tìán tə nə, ba nə swə, sə ba zàn ba zıgı yıı nə *Zwifə-ba *jə́rə́ dii tə wa, də coŋi yuu, ba jʋn Yıı, sə lìà mama na ba. Cígá mama, à mù nə swìn kʋ á con: Ba dí yáá ba na ba ŋwírán, ba zwɛ̀e.

6 N mù dàń nə pìà, sə n jʋn Yıı, zʋ n dəyaa wa, n pın n mimii, n ga jʋn n nyına Yıı tə, ʋ nə wulə kʋ yisəgə bwálí təntə wa. Yá n nyına Yıı tə, ʋ nə nı kʋ tə, n nə sègə̀ n fwa tə, wá pa n ŋwírán.

7 Də á nə jʋ̀nì Yıı, máŋá tə wa, á dànà ká pa á níə́ sʋ̀ràn tə doni jıın, ndə ba tə nə, ba nə yərì Yıı. Ba mù nə bʋŋa də, ba níə́ sʋ̀ràn ka bwé də ka bwé nə wá pa, sə Yıı le ba.

8 Á dànà ká ya ndə ba nə, á nyına Yıı tə nə dí yáá ʋ yə̀ə́ kʋ tə, kʋ nə mɛ də aba, də á tə wà kʋ lòrì ʋ con tə yırı.

9 Á nəŋə, á nə mɛ, sə á jʋn Yıı nətʋ:
Nə nyına Yıı tə, n nə wulə Yıı *sàń nə! N yırı mɛ də dun.

10 Bàá, n də́ n pàrì tə tıa yuu wa. N fıra tə mɛ, sə kʋ tʋn tıa yuu wa, ndə Yıı sàń nə.

11 Pa nəba nə zàn nii wodiu, kʋ nə mɛ nəba.

12 Kwɛn nə cʋna, n lı nə mù də n mù pwərə wa, ndə nə də nə kwɛn lwanı tə, lìà nə tʋn nə yıra, nə lı nə mù də ba pwərə wa.

13 N dàń jon nəba kʋ tə wa, kʋ nə lwara*. Dàn ká pa yoo yí nəba, kʋ nə wá yigu nəba, kʋ kə yokʋkwıʋn wa. [N mù nə tı pàrì, də dìàn, də dun, tə nə ba zwɛ̀e abada. Amıına!]

14 Á nyına Yıı tə, ʋ nə wulə Yıı sàń nə, ʋ wá kwɛn á cʋna ʋ lı á mù də wá pwərə wa, də á də nə kwɛn ba tə, ba nə cʋ̀gʋ̀ á nə, cʋna á lı á mù də ba pwərə wa.

15 Yá á nə vıga, sə á kwɛn ba cʋna tə, á lı á mù də ba pwərə wa, á nyına Yıı də bá kwɛn á cʋna tə ʋ lı á mù də wá pwərə wa».

Zwezi kàrì nivori yoo

16 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «Máŋá tə wa, á nə vwə á

* **6:13 6.13** Yıı saga duən wa bwálí kʋ tə wa, kʋ yı: jon nəba *Sıtana jıın wa.

nii, á dànà ká cùgù á yáá, ndə níə́ bələ tìán tə nə. Ba mù yàá lwàń ba yéé, sə lìà mama yəni də, ba vwə ba níə́. Cígá mama, à mù nə swìn kʋ á con: Ba dí yáá ba na ba ŋwírán, kʋ zwɛ̀e.

17 Yá n mù, máŋá tə wa, n nə vwə n nii, sə n pùlì n yáá, n ga zàŋá n yuu,

18 sə lìà dàn ká yəni də, n vwə n nii, də kʋ nə tà n nyɪna Yɪɪ cɪcɪ, ʋ nə wulə kʋ yisəgə bwálí təntə wa. Yá n nyɪna Yɪɪ tə, ʋ nə nɪ kʋ tə, n nə sə̀gə̀ n fwa tə, wá pa n ŋwírán».

Jɪjə yoo
(Likə 12.33-34; 1 Timote 6.9-10)

19 Zwezi kʋ́ù swìn, ʋ wʋ́: «Á dànà ká pa tɪa ka tə yuu wa wiən tə, tə kwənə nə dáá, ka pìà nə ja á bɪan nə. Wiən təntə mama wá zwɛ̀e, ndə kwìù nə dí tə, ndə lugu nə sɪnɪ kʋ pʋ nə. Ŋwɪna də wàá tə ba zwɪ ba ŋwìn dìə tə wa.

20 Á pìà jɪjə tə, kʋ nə wulə Yɪɪ con, á tún á tìàn nə, kʋ mù nə kwìù wàrì kʋ də́, kʋ ga ba sɪnɪ ndə lugu nə kʋ pʋ. Ŋwɪna də wàrì kʋ ba zwɪ ba ŋwìn Yɪɪ *sàń tə wa.

21 N wiən tə, tə kwənə nə dáá, tə wulə lá nə, n waa də yàá ya lá».

Ləzwənə yíá nə yɪ ʋ cànʋ́
(Likə 11.34-36)

22 Zwezi kʋ́ù swìn, ʋ wʋ́: «Ləzwənə yíá tə ya ndə n yɪra cànʋ́ nə. Də n yíá tə nə zurə, n yɪra tə mama yàá pìrì də poni.

23 Yá də n yíá tə nə ba ziən, n yɪra tə mama yàá ya yikunu wa. Də n poni təntə, kʋ nə wulə n yɪra wa, nə yɪ yikunu, tə yikunu tə yiri lwara».

Á jə̀lə́ Yɪɪ yuu wa
(Likə 16.13; 12.22-31)

24 Zwezi kʋ́ù swìn, ʋ wʋ́: «Lìù tə̀lə́, ʋ nə wàá ʋ tʋŋa, ʋ pɪn yun tìán bələ nə. Ʋ nə fwa kʋ, ʋ wá sóní ʋ don, ʋ ga dʋ́n ʋ don tə. Ʋ wá sɛ̀e ʋ don nii, ʋ ga vɪ ʋ don nii. Á wàrì á twá duən, á tʋŋa á pɪn Yɪɪ də tɪa yuu jɪjə nə.

25 Kʋ mù nə pɪn, à wʋ́: Á dànà ká pa, á mɪɪ tə twara ja aba, də kʋ tə, á nə wá də́, nə à yə̀ə́ á nə wá nyʋ, nə à yə̀ə́ də kʋ tə, á nə wá zʋ á yɪra nə. Á mɪɪ tə jə funə kʋ doni wodiu. Yá á yɪra tə də jə funə tə doni gànù.

26 Á ywàŋá zənbii, tə nə pəri yɪɪ nə! Tə ba dwì, tə ga ba ce, tə ba pɛ̀e, tə keni təkələ wa. Yá á nyɪna Yɪɪ tə, ʋ nə wulə Yɪɪ *sàń nə, pɪn tə nii wodiu. Á ba zənbii kʋkwa zənzən, naaa?

27 Á wà twara tə, ʋ nə jə nə wàá ʋ mɪɪ tə, kʋ təni mancɪn tətə?

28 Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pɪn, á pa gànù twara jə aba? Á ywàŋá á jə́n kárí gapunə nə naŋa nətʋ, tə ba tʋŋa, tə ma ba gànù də swɪ.

29 À mù nə swìn kʋ á con də, pìʋ́ *Salʋmʋn tətə də ʋ jɪjə tə mama, ʋ wà gànù zwɪ, kʋ nə ziən kʋ doni tə gapunə təntə nədʋ də.

30 Yá Yıı dàń nə ywàŋá tə
mù gɛɛ təntə yuu, tə nə yı
tʊtʊ, də á mù á nə ja funə
zənzən á doni tə, ʊ wá ywàń
á yuu nətə? Tə mù gaʊ, tə nə
wulə kárí wa zèn, wá kù, ba
kə mən wa jwıan nə, Yıı dàń
wá zʊ aba də ganan nətə. Á
wà á waa ken à nə wuuu!
31 Á kʊ́ù dànà ká pa twara
ja aba, də kʊ tə, á nə wá də́,
də kʊ tə, á nə wá nyʊ, də kʊ
tə, á nə wá zʊ á yıra nə.
32 Tə wiən təntə yı ba tə,
ba nə yèrì Yıı nə pìà tə, ba
ba sìí. Yá á mù nyına Yıı tə,
ʊ nə wulə Yıı sàń nə, yə̀ə́ kʊ
tə nə mɛ aba.
33 Á kənə dìàn á dí yáá, á
pìà Yıı pàrì tə də ʊ cígá tə,
yá kʊ kwa nə, Yıı wá pa aba
tətə mama, tə nə mùrì aba.
34 Á dànà ká pa twara ja
aba də jwıan yoo, jwıan nə
wá ja kʊ yoo, kʊ ja bà yırı.
Dıın mama də kʊ yoo!»

7

Á dànà ká bʊ̀rì duən bʊ̀rà
(Likə 6.37-42)

1 Zwezi kʊ́ù swìn, ʊ wʊ́: «Á
dànà ká bʊ̀rì duən bʊ̀rà, sə
Yıı də dàn ká bʊ̀rì á bʊ̀rà.
2 Ba wá bʊ̀rì á də bʊ̀rà,
ndə á nə bʊ̀rì lìà tə duən
bʊ̀rà nətʊ. Won tə, á nə ja
maŋa, á pın lìà tə nə, kʊ mù
nə Yıı wá ja man, ʊ pa á də
nə.
3 Bɛ̀eɛ̀e nə pın, n ywàŋá
gabiu tə, kʊ nə wulə n nubiu
yii wa, yá n ga ba baŋa tə na,
ka nə wulə n mù yii tə wa?
4 N dàń wá twá nətə, n ma
swìn n nubiu con, n wʊ́: ‹Yá,
sə à lı gabiu tə n yii wa›, n ga
jə baŋa tə n tətə yii tə wa?
5 Níə́ bələ tíú! Dí yáá, n lı
baŋa tə n yii tə wa. Kʊ kwa
nə, n yíá wá na lá zəni, sə n
ma lı n nubiu tə yii gabiu tə.
6 Á dànà ká pa wiən, tə
nə ya Yıı nyiən, kukuri nə,
sə tə ma pìí tə dıŋı aba.
Á dànà ká dılı á kana bıan
zanan twərən yáá nə, tə nə
wá nıŋa tə, tə kə tə nɛɛ də̀ń
yırı».

Á jʊ̀ná á nyına Yıı
(Likə 11.5-13; 18.1-7)

7 Zwezi kʊ́ù swìn, ʊ wʊ́: «Á
lwərə, yá ba wá pa aba! Á
pìà, yá á wá na! Á mà mimii
nə, yá ba wá súrí, ba pa, á
zʊ!
8 Lìù mama nə lòrì, ba wá
pa mʊ́. Lìù mama nə pìà ʊ
wá na. Yá ba ga wá súrí, ba
pa lìù tə nə, ʊ nə mà mimii
nə.
9 Á wàà nə wulə lá, ʊ nə
wá sɛ̀e, ʊ tì kapan ʊ pa ʊ bìú
nə, də ʊ bìú tə nə lòrì wodiu
ʊ con?
10 Nə à yə̀ə́ ʊ wá pa wá
dən, də ʊ nə lòrì wá fəli?
11 Á mù ləzwənwʊlʊnyına-
ba, á nə yə̀ə́ ka pa wozəŋə á
bìsíná nə, kʊ dàń wá yà nətə
kʊ pa á nyına Yıı tə nə, ʊ nə
wulə Yıı *sàń nə, də á nə
lòrì wá won? Ʊ mù dàń wá
pa aba wiən tə, tə nə ziən tə
doni.
12 Kʊ tə, á nə pìà, sə ba
fwa á yıra, á də fwa kʊ á
duən yıra. Mə nətʊ nə Yıı
*nii tə, ʊ nə pın *Moyizə nə,
saga tə, də Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà
saga tə, bırı, sə ba fwa».

Mimii pıpıan
(Likə 13.23-28)

13-14 Zwezi kúù swìn, ʋ wʋ́: «Mimifarʋ wulə, kʋ cwəŋə nə wala, kʋ twagʋ nə yı mwálí mwálí. Yá kʋ ja aba, kʋ vələ jíʋ́n bwálí nə, lìà zənzən ga dáá ba nə twá kʋ. Mimii pıpıan də ga wulə, kʋ cwəŋə tə twagʋ nə cà. Yá kʋ mù nə ja aba, kʋ vəli mıı bwálí nə, kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı con. Yá lìà ga ba dáá, ba nə twá kʋ. Á dàń twá mimii pıpıan tə, á ma zʋ!»

Tìʋ́ bıa nə bırı, kʋ yiri nə yı nətʋ
(Likə 6.43-45; 2 Timote 3.5-9; 2 Piyɛrə 2.1-3)

15 Zwezi kúù swìn, ʋ wʋ́: «Á cıa á tìàn nə də kʋnkʋn sʋ̀sʋ̀nà-ba! Ba wá bà á con ndə pee nə vəli pee con, yá ba ga yı ndə buyurən nyankwan nə, tə nə wá ja pee tə.

16 Á wá twá ba tʋtʋnɛɛ nə, á ma lwarı ba. Ba ba lwɛ, nə à yəə́ kacan kwe casʋʋ yuu wa.

17 Tızəŋu yàá zın bizəŋə. Yá tıkʋkwıʋn də yàá zın bıa kʋkwınan.

18 Tızəŋu wàrì bıa kʋkwınan kʋ zıŋa, yá tıkʋkwıʋn də wàrì bıa tə nə ziən, kʋ zıŋa.

19 Tìʋ́ tə mama, kʋ nə ba bıa, tə nə ziən zıŋa yı, ba wá gwəŋə kʋ, ba dı mən nə.

20 Mə nətʋ nə, á wá twá, á ma yəni lìà tə, ba nə yı kʋnkʋn sʋ̀sʋ̀nà tə».

Á fwa kʋ tə, á nə swìn!
(Likə 6.46; 13.25-27)

21 Zwezi kúù swìn, ʋ wʋ́: «Kʋ tà ba tə mama, ba nə boŋə nə ‹*Yuu-Tiu, Yuu-Tiu› nə wá zʋ Yıı pàrì tə wa. Kʋ yı ba tə cıcı, ba nə fwa à nyına Yıı fıra tə, ʋ nə wulə Yıı *sàń nə.

22 Yıı bʋ̀rà tə dıın nə wá yí, lìà zənzən wá swìn, ba wʋ́: ‹Yuu-Tiu, Yuu-Tiu! Nə wà n yırı tə, nə twá, nə ma swìn Yıı nii sʋ̀ràn, naaa? Nə wà n yırı tə, nə twá, nə ma lı *zinə lìà yuu wa, naaa? Nə wà n yırı tə, nə twá, nə ma fwa yomılan, naaa?›

23 Kʋ kwa nə, à dàń wá swìn də ba nəpon nəpon, à wʋ́: ‹À mù wà aba yəni, abada. Á vələ kwa à səpuni nə, á mù yokʋkwınan-ba!› »

Pìʋ yuu dìə̀ də kasılʋ yuu dìə̀ yoo
(Likə 6.47-49)

24 Zwezi kúù swìn, ʋ wʋ́: «Kʋ mù nə pın, lìù tə mama, ʋ nə cʋga à sʋ̀ràn tə, ʋ ga twá tə nii nə, ʋ wá yà ndə wʋbʋŋa tíú nə, ʋ nə lwə̀ ʋ dìə̀ pìʋ̀ yuu wa.

25 Dwà nəfarʋ nə twi, bun sú tə palı. Dwà vʋʋ nəfarʋ tə fırʋ dìə̀ tə, yá won mama wà ka fwa, ka dəkuu nə zıga pìʋ̀ tə yuu wa yırı.

26 Yá lìù tə, ʋ nə cʋga à sʋ̀ràn tə tə, à nə swìn síʋ́n, ʋ ga ba tə nii nə twá, ʋ wá yà ndə ləyigə nə, ʋ nə lwə̀ ʋ dìə̀ kasılʋ yuu wa.

27 Dwà nəfarʋ nə twi, bun sú tə palı. Dwà vʋʋ nəfarʋ ma fuli, kʋ zıgı ka dìə̀ tə nə, ka làń ka tʋ, bɔɔɔ! Ka cʋ̀gʋ̀ mıámıán».

28 Máŋá tə wa, Zwezi nə
swìn tə yìàn təntə, ʋ zwɛ̀e,
kʋ gwárí lìà tə zənzən də kʋ
kàrà təntə yiri.
29 Ka də Yıı nii *yənu tìán
tə kàrì tə nə tà nədʋ yırı.
Zwezi kàrà tə yà bırı də, Yıı
nə ken dìàn ʋ jıın wa, sə ʋ
swìn tə sʋ̀ràn təntə.

8

Zwezi zwɛ̀e bɛɛ don dayan
(Marəkə 1.40-45; Likə 5.12-16)

1 Zwezi nan paan yuu, ʋ
cú. Yá lalʋʋ dàń púə́ ʋ kwa.
2 Kʋ máŋá tə wa, də nə̀ń
dayarʋ don nə kʋ twi, ʋ tʋ
ʋ yáá con, ʋ ga wʋ́: «*Yuu-
Tiu, də n nə swə, n wàá n
pın à dayan* tə zwɛ̀e, sə à
də jì ləzwənzəŋu».
3 Zwezi ma te ʋ jıın ʋ nə,
ʋ dwen ʋ yıra, ʋ ga wʋ́: «À
swə, sə n dayan tə zwɛ̀e».
Lala də ʋ dayan tə zwɛ̀e.
4 Zwezi ga swìn ʋ con, ʋ
wʋ́: «Ja n nii zəni! Dàn ká
swìn kʋ lìù con. N dàń nə
vəli, n bırı n tìàn *Zwifə-ba
Yıı *joŋwanʋ tə. N dàń ga pa
wiən tə, ʋ nə wá ja fwa *joŋi
tə, ndə Yıı *nii tə, ʋ nə pın
*Moyizə nə, nə bırı Yıı sagı
tə wa, sə dayaran pa, də ba
dayan tə nə zwɛ̀e. Kʋ mʋ̀ nə
wá bırı də, n dayan tə cígá
zwɛ̀e».

Zwezi zwɛ̀e pamanʋ yuu
tíú don tʋtʋnbiu yayıgʋ
(Likə 7.1-10)

5 Máŋá tə wa, Zwezi nə
zwı Kapɛrənayimə, *Romə-
ba pamana bíí yuu tíú don
twi, ʋ lòrì wá saŋʋ,
6 ʋ wʋ́: «*Yuu-Tiu, à
tʋtʋnbiu tə́gə́ sàń nə, ʋ
nandɛɛ tıga, ʋ ga də́ càn
zənzən».
7 Zwezi ma swìn, ʋ wʋ́: «À
wá va, à zwɛ̀e ʋ yayıgʋ tə».
8 Pamana yuu tíú tə ma
swìn, ʋ wʋ́: «Yuu-Tiu, à jıın
mùrì, sə n zʋ à dìə̀ wa. N
dàń pa nii cıcı, yá à tʋtʋnbiu
tə yayıgʋ tə wá zwɛ̀e.
9 À də tətə yı lìà duən nə tı
nə, à də ga tı pamana duən.
À nə swìn pamanʋ tə don
con, à wʋ́: ‹Vəli!› Ʋ wá va. À
nə bon wà don, à wʋ́: ‹Bàá!›
Ʋ wá bà. Yá à nə swìn à
tʋtʋnbiu con, à wʋ́: ‹Fwa kʋ
tə!› Ʋ wá fwa kʋ».
10 Máŋá tə, Zwezi nə nì tə
sʋ̀ràn təntə, tə poli ʋ pùə́
zənzən, ʋ ga swìn ba tə con,
ba nə twá ʋ nə, ʋ wʋ́: «Cígá
mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ á
con: Lìù tə̀lə́ *Yızərayɛlə lʋʋ
nii tə wa, ʋ nə ken ʋ waa Yıı
nə, ndə bɛɛ wà tə nə.
11 À mʋ̀ nə tə swìn kʋ, á
con nə: Lìà zənzən, ba nə
tà *Zwifə-ba, ndə Romə-ba
pamana yuu tíú wà tə nə,
wá nan yıı yipıan con də yıı
yizwıa con, ba bà ba jə̀ń Yıı
pàrì tə wa də *Abərahamə
də *Yızakə də *Zwakɔbə.
12 Yá Yızərayɛlə lìà tə, Yıı
*sàń tə yà nə kwɛn, kʋ tún
ba nə, wá na də, ba dılı
ba kàrá wa yikunu tə wa.

* **8:2 8.2** *Zwifə-ba con, dayan nə jə lìù, ʋ yı ba yàá lı wá ba dwíí wa. Ʋ dayan tə nə zwɛ̀e də kʋ tə jə *joŋi, ʋ nə mɛ̀e, sə ʋ fwa, sə ʋ ma pií, ʋ zʋ ʋ dwíí tə wa.

Kʊ bwálí təntə wa, ba wá
bubwi, ba ga dɪŋa ba jɪfwɪ
ba fɪfaga.»
13 Zwezi dàń ma swìn pa-
mana yuu tíú tə con nə, ʊ
wʊ́: «Vəli n bwálí! Yoo tə n
nə lòrì, kʊ wá tʊn, n nə ken
n waa à nə, tə yɪrɪ». Yá mə
kʊ mù máŋá təntə wa nə,
pamana yuu tíú tə tʊtʊnbiu
tə nɪ ʊ tìàn.

Zwezi zwɛ̀e Piyɛrə tɪnkan yayɪgʊ
(Marəkə 1.29-34; Likə 4.38-41)

14 Kʊ kwa nə, Zwezi vələ
Piyɛrə sàń. Máŋá tə wa, ʊ
nə zʊa Piyɛrə dìə̀, ʊ nɪ də,
waran jə Piyɛrə tɪnkan, ʊ ga
tə́gə́.
15 Zwezi dwen ʊ jɪɪn nə, yá
waran tə zwɛ̀e, ʊ ga nyí ʊ
zàn lala, ʊ wulə ʊ tanɪ, sə ʊ
ma lɪ Zwezi vəri.
16 Máŋá tə, dədəni nə yí,
ba ja lìà zənzən, *zinə nə
wulə ba yuu wa, ba bà Zwezi
con. Ʊ nii sʊgʊ cɪcɪ nə ken tə
zinə təntə mama cwəŋə nə,
yá yayɪran tə tìán mama ga
zwɛ̀e.
17 Mə kʊ twá nətʊ, Yɪɪ nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi nii tə ma sú,
ndə ʊ nə swìn, ʊ wʊ́:
«Ʊ mù nə jon nə càn, də nə
yayɪran mama ʊ zɪn.»

Ba tə ba nə pìà, sə ba twá Zwezi nə yoo
(Likə 9.57-62)

18 Zwezi nɪ də lalʊʊ twá
ʊ kwa. Ʊ dàń ma pa nii
ʊ karbɪa tə nə, sə ba bɛn
mʊnaa tə bəbəru tə don nə.
19 Kʊ máŋá təntə wa, Yɪɪ
nii *yənu tíú don ma fàrʊ́ ʊ
yí ʊ yɪra, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́:
«Karnyɪna, à mù wá twá n
nə, bwálí mama, n nə vələ».
20 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́:
«Ciləcərən jə tə bʊran tə
zwɪ, zənbii də ma jə tə
pwalan, yá *Ləzwənə-Biu†
tə mù ba bwálí ja, ʊ nə wá
kə ʊ yuu lá».
21 Ʊ karbiu don də ma
swìn, ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu, pa
nə cwəŋə, sə à də́ yáá à va
à gùrì à nyɪna, sə à ga fwa ʊ
luə».
22 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́:
«Twá à nə! Yá, sə tɪga tə tìán
tə, ba nə ba mɪɪ tə, kʊ nə
ba zwɛ̀e Yɪɪ con, jə gùrì ba
tɪga».

Zwezi pɪn, mʊnaa vʊʊ nəfarʊ zɪgɪ
(Marəkə 4.35-41; Likə 8.22-25)

23 Kʊ kwa nə, Zwezi də ʊ
karbɪa tə dìgà níá yuu bori
wa, sə ba bɛn vàn tə don nə.
24 Naa nədʊ, vʊʊ nəfarʊ
nə kʊ zàn, kʊ jə níá tə, kʊ
mà kʊ pwí níá yuu bori tə
yuu nə. Yá Zwezi mù yà
dwɛ̀e.
25 Ʊ karbɪa tə dàń ma yí ʊ
yɪra, ba zìn wá, ba ga wʊ́:
«*Yuu-Tiu, jon nəba, nə pìà,
sə nə tɪ!»
26 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, fən jə aba
nətʊ? Á ba á waa keni à nə
wuuu, naaa?» Ʊ ma zàn, ʊ
baa vʊʊ tə, də mʊnaa tə nii
nə. Tə dàń ma zɪgɪ. Yá bwálí
tə mɛ siii.
27 Kʊ gwárí lìà tə mama
kʊ bwálí tə wa, ba ga bwe
ba tìàn, ba wʊ́: «Bɛɛ wà tə

† **8:20 8.20** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

tà ndə lìà mɛ nə. Vʊʊ də mʊnaa mɛ zìlí ʊ nii!»

Zwezi lɪ zinə bara bələ yuu wa
(Marəkə 5.1-20; Likə 8.26-39; 1 Zwan 3.8)

28 Kʊ kwa nə, Zwezi galɪ mʊnaa tə, ʊ lɛ ʊ zʊ Gadara nagwanaa wa. Kʊ máŋá tə wa, də nə̀ń bara bələ *zinə nə jə, ba twi ba jórí Zwezi. Ba mù bara təntə yà yɪ ba wulə pìràn bʊran wa, ba nə kʊa, ba ma kəni tɪga. Yá lìù də mama yà kwàrì kʊ bwálí təntə wa ʊ twá ba yɪrɪ, ba yà nə tʊŋa yolwan zənzən yɪrɪ.

29 Ba dàń ma bubwi, ba wʊ́: «Yɪɪ-Biu, bɛ̀ɛ̀ɛ nə n pìà də nəba? Kʊ yɪ n twi, sə n kə nəba càn wa, də kʊ máŋá tə wà yí, naaa?»

30 Twərən zənzən yà wulə yáá nə, tə də́ wodirən.

31 Zinə tə ma lòrì Zwezi, tə wʊ́: «Də n nə wá dɪŋa nəba, sə n yá, sə nə va nə zʊ twərən tə».

32 Zwezi ma le tə, ʊ wʊ́: «Á vələ!» Tə dàń ma nan tə yá ba bara bələ tə, tə va tə zʊ twərən tə wa. Lala twərən tə dəru, tə bəbəli paan tə yuu, tə tʊ mʊnaa tə níá tə wa, tə tɪ.

33 Twərən nəcɪra tə dəri, ba va tɪʊ tə wa. Ba vəli, ba man kʊ tə mama, kʊ nə yí ba, də ba mù bara bələ təntə.

34 Tɪʊ tə tìán mama dàń nan, ba va ba jórí Zwezi. Yá ba nə twi, ba na Zwezi, ba dàń lòrì wá, sə ʊ nan, ʊ yá ba tɪʊ tə nə.

9

Zwezi zìn gwànʊ́ don
(Marəkə 2.1-12; Likə 5.17-26)

1 Zwezi kʊ́ʊ̀ pìí ʊ zʊ níá yuu bori tə, ʊ bɛn mʊnaa tə, ʊ va ʊ yí ʊ tətə tɪʊ Kapɛrənayimə.

2 Ba jɪn gwànʊ́ don, ba bà ʊ con tɪtaʊ wa. Máŋá tə, Zwezi nə nɪ də, lìà təntə ken ba waa ʊ nə, ʊ swìn gwànʊ́ tə con, ʊ wʊ́: «À dabɛɛ, pa n jɪɪn dàn! À kwɛn n cʊna tə, à lɪ n mù də Yɪɪ pwərə wa».

3 Kʊ mù təntə yɪrɪ Yɪɪ nii *yənu tìán tə dàń ma swìn ba waa con, ba wʊ́: «Bɛɛ wà tə swìn, ʊ twɪn Yɪɪ nə!»

4 Zwezi nə lwarɪ ba pubʊŋɪ tə, ʊ dàń ma bwe ba, ʊ wʊ́: «Bɛ̀ɛ̀ɛ nə pɪn, á ma jə pubʊŋɪ tətə yiri á waa nə?

5 Kʊ kwà nə yɪ mwálí, kʊ doni kʊ don, də à nə swìn, à wʊ́: À kwɛn n cʊna, à lɪ n mù də Yɪɪ pwərə wa, nə à yə̀ə́ də à nə wʊ́: Zàn yɪɪ nə, n vạ!

6 À yɪ à pìà, sə á yəni də, Yɪɪ ken dìàn *Ləzwənə-Biu* jɪɪn wa, tɪa yuu wa yəbə, sə ʊ kwɛn cʊna, ʊ lɪ lìà də Yɪɪ pwərə wa». *U* dàń ma swìn gwànʊ́ tə con, ʊ wʊ́: «Zàn yɪɪ nə, n tì n tɪtaʊ tə, n va n sàń!»

7 Bɛɛ tə nyí ʊ zàn, ʊ vələ ʊ sàń.

8 Máŋá tə, lalʊʊ tə nə nɪ kʊ nətʊ, fən zwa lìà tə. Ba dàń ga wulə ba pɪn dun Yɪɪ nə, ʊ nə ken dìàn nətʊ ləzwənə də nyan don jɪɪn wa.

---

* **9:6 9.6** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

Zwezi bon Matiə, sə ʋ twá ʋ nə
(Marəkə 2.13-17; Likə 5.27-32; Matiə 4.18-22)

9 Zwezi nə kɛ̀eń ʋ vələ yáá,
ʋ nɪ bɛɛ don, ba nə boŋə
Matiə†, də ʋ jə̀ə́ ʋ joŋə lan-
poo ʋ tʋtʋnan dìə̀ wa. Zwezi
ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Zàn
n bà, n twá à nə!» Matiə ma
zàn, ʋ twá ʋ nə.
10 Zwezi də ʋ karbɪa tə vəli
Matiə sàń. Ba nə wulə ʋ
dìə̀ wa, ba də́ máŋá tə wa,
lanpolɪna tə duən də cʋna
lìà tə duən də twi ba yà wulə
ba də́ də ba.
11 *Farɪzɪan-ba tə nɪ ba
nətʋ, ba dàń bwe Zwezi
karbɪa tə, ba wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə
pɪn, á karnyɪna tə ma də́ də
lanpolɪna də cʋna lìà tə?»
12 Zwezi nə nì kʋ, ʋ le ba, ʋ
wʋ́: «Lìà tə, ba yɪra nə zurə
nə ba dɪmʋtʋrʋ pìà. Kʋ yɪ
yayɪŋa nə pìà dɪmʋtʋrʋ».
13 Zwezi ma kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ
súrí lá, ʋ wʋ́: «Á vələ, á pìà
Yɪɪ sagɪ tə wa yoo tə də̀ń,
kʋ nə wʋ́: ‹À swə, sə á dəri
duən yinəgə zənzən, à ba á
*joŋi won pìà.› Cígá, kʋ tà à
twi, sə à bon cígá tìán, kʋ yɪ
à twí, sə à bon cʋna lìà tə».

Zwezi bɪrʋ kàrà nədʋn nivori yuu wa
(Marəkə 2.18-22; Likə 5.33-39)

14 Zwan‡ karbɪa twi Zwezi
con, ba bwe wá, ba wʋ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, nə mʋ̀ də
*Farɪzɪan-ba tə yàá vwe nə
níə́, yá n mʋ̀ karbɪa tə ga ba
ba níə́ vwe?»

15 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́:
«Bɛɛ nə pìà ʋ vwa ʋ kan
fúrú, ʋ dabara yàá bà, sə ba
twá ba də́ fúrú tə diŋə tə. Á
bʋŋa də, ba wá vwe ba níə́,
ba dàn ká də́ wodiu tə, yá
fúrú bɛɛ ga wulə də ba? Yá
máŋá dàń wá bà, fúrú bɛɛ tə
bá ya lá. Kʋ mʋ̀ máŋá təntə
wa, ba dàń wá vwa ba níə́.
16 Lìù tə̀lə́, ʋ nə wá tì gant-
wandʋn, ʋ ma pú gangwɪrʋ,
gantwandʋn tə nə wá vuri
gangwɪrʋ tə vàn don yɪrɪ, yá
kʋ bʋʋ tə dàń wá doni də́
yáá tə tətə.
17 Ba ma ba swana, tə nə
wulə tə zaŋa, lwé ba kəni
purə§ nədwara wa. Kʋ nətʋ
tə nə fwa, purə tə wá pwin.
Swana tə mama wá lwá tɪa,
yá purə tə wá va bwàná. Ba
mɛ, sə ba kə swana, tə nə
wulə tə zaŋa, purə nədʋra
wa, sə swana tə, də purə tə
mɛ dàn ká cʋ̀gʋ̀».

Zwezi bwin bʋ̀á don, ʋ ga zwɛ̀e kan don yayɪgʋ
(Marəkə 5.21-43; Likə 8.40-56; Zwan 5.21, 28)

18 Də Zwezi tə nə zɪga lá, ʋ
swìn tə sʋ̀ràn təntə *Zwan-
Batisə karbɪa tə con, *Zwifə-
ba *jə́rə́ dìə̀ don yuu tíú don
twi, ʋ tʋ Zwezi yáá con, ʋ ga
wʋ́: «À bʋ̀á tɪga, kʋ nə dían
mancɪn. Yá n ya bà, n tún n
jìàn ʋ yuu wa, sə ʋ mɪɪ ga ya
lʋʋ».
19 Zwezi də ʋ karbɪa tə ma
zàn ba pú ʋ kwa.

† **9:9 9.9** Matiə yɪrɪ don nə yɪ Levi.

‡ **9:14 9.14** Kʋ mʋ̀ Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə, ʋ nə li lìà níá wa, kʋ twá də Yɪɪ yɪrɪ.

§ **9:17 9.17** *Yɪzərayɛlə lʋʋ wa, ba swana yà yɪ ba kəni purə wa.

20 Kʊ máŋá tə wa, kan don
yı lá, ʊ tàŋá nə twi, ka ba
zıga, kʊ nə yí bına fugə bələ.
Ʊ ma twá Zwezi kwa, ʊ fàrʊ́
ʊ yí ʊ yıra, ʊ ga dwen ʊ gànʊ̀
nii nə.
21 Kan tə yà swìn ʊ waa
con: «À nə ken cígá, à dwen
ʊ gànʊ̀ tə cıcı nə, à yayıgʊ tə
wá zwɛ̀e».
22 Zwezi nə pìí ʊ vəvəri,
ʊ na wá, ʊ swìn, ʊ wʊ́: «À
nakʊa, dàn n jìàn! N ken n
waa à nə, kʊ mʊ̀ nə pın, n na
yazurə». Də naa nədʊ, kan
tə yayıgʊ tə zwɛ̀e.
23 Zwezi ma kɛ̀eń, ʊ yí jə́rə́
dìə̀ tə yuu tíú tə sàń. Kʊ
máŋá tə wa, də wuwurə də
lalʊʊ, ba nə bubwi, yà súə́ lá
nə. Zwezi ma swìn, ʊ wʊ́:
24 «Á naŋa lá nə, bʊ̀á tə wà
tı, kʊ yı ʊ dwɛ̀e». Lìà tə dàń
yà ma wulə ba mʊŋa Zwezi.
25 Máŋá tə wa, ba nə lı
lalʊʊ tə kàrá wa, Zwezi zʊa
dìə̀ tə wa. Ʊ jın bʊ̀á tə jıın
nə, bʊ̀á tə ga nyí ʊ zàn.
26 Kʊ mʊ̀ yoo təntə kʊ́ʊ̀ súə́
tıa mama.

Zwezi súrí lilirən bələ yíá
(Marəkə 8.22-26; 10.46-53)

27 Máŋá tə, Zwezi nə nan
*Zwifə-ba *jə́rə́ dìə̀ yuu tíú
tə kàrá wa, ʊ vìrí, lilirən
bələ duən dəri, ba bubwi ʊ
kwa, ba wʊ́: «Pìʊ́ *Davidə
nàʊ́, dəri nə yinəgə!»
28 Zwezi nə yí sàń, máŋá
tə wa, lilirən tə fàrʊ́ ba yí ʊ
yıra. Ʊ dàń ma bwe ba, ʊ
wʊ́: «Á pın cígá də, à wàá kʊ
yoo tə à tʊŋa naaa?» Ba ma
le wá, ba wʊ́: «Awo, *Yuu-
Tiu».
29 Zwezi dàń ma dwen ba
yíá nə, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Kʊ
nətʊ tə wá twá á nə ken á
waa à nə, kʊ ma tʊn».
30 Lala də ba yíá tə súrí,
tə na lá. Zwezi ma dù sú ba
nii nə, ʊ wʊ́: «Á cʊga zəni, á
dànà ká pa lìù mama nì kʊ».
31 Yá ba tə vəli, ba swìn
Zwezi yoo, ba sú tıa mama.

Zwezi pın bəru nii pórí

32 Máŋá tə wa, Zwezi nə
vìrí, ba jın bəru, ba bà ʊ con.
Bəru tə yà wàrì kʊ swìn,
*zini yà nə bəbəni wá yırı.
33 Zwezi ma lı kʊ mʊ̀ zini
təntə, bəru tə nii ga pórí, ʊ
wulə ʊ swìn. Kʊ yoo tə yà
gwárí lìà tə, ba dàń ga swìn,
ba wʊ́: «Nə tə wà kʊ tə don
nı *Yızərayɛlə lʊʊ nii wa!»
34 *Farızıan-ba dàń ma
swìn, ba wʊ́: «Kʊ yı zinə
yuu tíú tə nə pın wá nii, ʊ
ma lı zinə tə!»

Zwezi dəri lìà tə yinəgə
(Matiə 4.23-25; Marəkə 6.34; 3.7-12)

35 Zwezi jiru tıfaran tə də
tıan tə mama wa, ʊ swìn Yıı
sʊywáŋʊ́ tə. Ʊ bırı də, Yıı
wá də́ ʊ pàrì lìà mama yuu
wa. Ʊ yàá zwı ʊ kàrì *Zwifə-
ba *jə́rə́ dii tə wa. Yá ʊ
ga zwɛ̀e yayıŋa yayıran yiri
mama, ʊ ga pın yazurə ba tə
nə, ba nandaran nə wà cé.
36 Ʊ nə nı lìà tə, ba yinəgə
jın wá, lìà tə jìàn yà nə
gwàrì, ba pwìí ga cʊ̀gʊ̀ tə
yırı. Ba yà yı ndə pee nə, tə
nə ba payırʊ jə.
37 Ʊ dàń ma swìn ʊ karbıa
tə con, ʊ wʊ́: «Kárá tə wiən

bıga zənzən, yá tùtùnà ga ba
dáá.
38 Á dàń wá lòrì kárá tə tíú,
sə ʋ tʋn tùtùnà, sə ba za ʋ
wiən tə».

10

Zwezi kúrí ʋ tʋntʋna fugə bələ tə
(Marəkə 3.13-19; Likə 6.12-16)

1 Dıın don nə, Zwezi bon ʋ
karbıa fugə bələ tə, sə ba bà,
sə ʋ ken dìàn ba jıın wa, sə
ba wàní ba lı *zinə. Yá ba
ga zwɛ̀e yayıŋa yayıran, ba
ga pın yazurə ba tə nə, ba
nandaran nə wà cé.
2 Ʋ karbıa fugə bələ tə, ba
nə yı ʋ *tʋntʋna, tə yıra nə
nətən:
Ba təntən lìù nə yı Simon, ba
nə boŋə Piyɛrə, də ʋ
nubiu Andəre.
Kʋ súrí Zwakə də ʋ nubiu
Zwan nə, ba nə yı
Zebede bıa.
3 Kʋ súrí Filipə də
Barətelemi
də Toma
də Matiə, ʋ nə yı lanpolınʋ.
Kʋ súrí Aləfe bìú Zwakə də
Tade,
4 də Simon tə, ba nə boŋə
‹Kananitə*›.
Kʋ súrí Yisəkariyɔtə
Zwidasə, ʋ nə jın
Zwezi ʋ pa ʋ dʋŋa nə.

Zwezi tʋn ba tʋntʋna fugə bələ tə
(Marəkə 6.7-13; Likə 9.1-6; 10.1-12)

5 Zwezi tʋn ba *tʋntʋna
fugə bələ tə, ʋ ga pa ba nii,
ʋ wú: «Á dànà ká va lìà tə,
ba nə tà *Zwifə-ba con, nə à
yèə́ Samari tìán tıan tə wa.
6 Á vələ *Yızərayɛlə lìà tə
cıcı con, ba nə nyın ndə pee
nə, tə nə jén.
7 Á vələ, á swìn ba con də,
máŋá tə bwələ, sə Yıı də́ ʋ
pàrì tə lìà tə mama yuu wa.
8 Á pıan yayıŋa yayıran
zwɛ̀e, á bwiən tıga, sə á
zwɛ̀e dayaran dayan, sə ba
jì ləzwənzəŋə, á ga lı *zinə
lìà yuu wa. Á pıan tʋtʋ, ba
nə pın aba tʋtʋ yırı.
9 Á dànà ká tì səbiu, ba
nə fwa də sían, nə à yèə́ ba
nə fwa də cınıa, nə à yèə́
səbimını á ganjıga wa.
10 Á dànà ká tì lɔ̀ɔ̀, nə à
yèə́ gànù don, á súrí kʋ tə
nə, á nə zʋa. Á dànà ká
tì natʋra duən, nə à yèə́
daduu, tùtùnù nə wá na ʋ nii
wodiu yırı.
11 Á nə yí tıfarʋ, nə à yèə́
tıʋ, sə á pìà lìù tə, ʋ nə mɛ,
á zʋrı kʋ tíú bwálí nə, kʋ ja
vələ á viru.
12 Dìà tə, á nə zʋa ka wa,
sə á jʋn lìà tə, ba nə wulə ka
wa.
13 Də ka mù dìà təntə lìà
tə nə wá sɛ̀e ba jon aba, sə
Yıı pa á jùnà tə pa ba bıcanı
sìə́. Yá ba nə vıga aba, sə kʋ
tə Yıı nə pın tə, pìí kʋ bà á
con.
14 Kʋ nə ya dìà wa, nə à
yèə́ tıʋ wa, ba nə vıga, sə ba
pa á zʋ, nə à yèə́, sə ba cʋgʋ
á sʋ̀ràn tə, á virə kʋ bwálí tə

* **10:4 10.4** Kananitə yı lìà tə, ba nə zıga *Romə-ba nə, ba nə jon ba lʋʋ nii tə yırı. Ba yırı don də nə yı *Zelotə. Ywàń Likə 6.15 də Tʋtʋnan 1.13. † **10:14 10.14** Kʋ nətʋ tə bırı də, Yıı wá ŋwín kʋ tə, ba nə tʋn tə jıŋı ba yıra.

nə, á ga zwarı á nɛɛ purən† á lwá ba yuu wa.

15 Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á con: Kʊ mù tıʊ təntə bùrà tə bùrù dıın nə *Sodɔmə də Gomɔrə lìà bá na càn, ndə kʊ tıʊ tə tìán nə».

Wʊwalʊ tə nə bìàn
(Marəkə 13.9-13; Likə 12.11-12; 21.12-17)

16 Zwezi kʊ́ù swìn, ʊ wʊ́: «Á cʊga zəni! À tʊŋa aba ndə pee nə buyurən nyankwan tətəŋi wa. Kʊ mù təntə yırı, á cıa á tìàn nə ndə dıŋa nə, sə á ga yà sənbwen ndə gunponi nə.

17 Ba wá ja aba, ba va lìà tə nə bùrì bùrà yáá con. Yá ba ga wá mà aba də fıfıran *Zwifə-ba *jə́rə́ dii tə wa. Kʊ mù nə pın, á cıa á tìàn nə də lìà tə.

18 Ba wá ja aba, ba va pɛ̀egá tə də yáá tìán tə, pìʊ́ nəfarʊ tə nə lı ʊ tún, con à mù Zwezi yırı. Kʊ nətʊ tə wá tʊn, sə kʊ ma bırı ba tətə, də dwíə́ tə duən mama lʊʊ mama wa, ba nə tà Zwifə-ba, kʊ tə, Yıı nə fwa.

19 Yá ba nə jın aba, ba va lìà tə nə bùrì bùrà yáá con, á dànà ká pa kʊ tə, á nə wá swìn twara ja aba. Kʊ máŋá tə wa, Yıı nə wá kə kʊ tə, á nə mɛ, sə á swìn, á nii wa.

20 Kʊ tà á mù nə wá swìn, kʊ wá yà á nyına Yıı *Siŋu tə, kʊ nə wulə də aba, nə wá swìn kʊ pa aba.

21 Lìà wá ja ba nubıa ba pa, sə ba gʊ, yá bıa nyına-ba də wá tʊn kʊ nyınyıga də ba bıa. Bıa wá zàn, ba zıgı ba nyına-ba nə, ba gʊ ba.

22 Lìà tə mama wá dʊ́n aba à mù yırı. Yá lìù tə, ʊ nə wá ja pínʊ́, ʊ zıgı ʊ dìàn kʊ yoo tə, kʊ va kʊ zwɛ̀e, kʊ tíú wá na mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con.

23 Ba nə fıfın aba tıʊ wa, sə á dəri á nan á va kʊ don. Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á con: Á bá wànı́ *Yızərayɛlə tıan tə mama, á va, də *Ləzwənə-Biu tə wà pìí ʊ bà.

24 Karbiu tèlə́, ʊ nə dwə ʊ karnyına. Tʊtʊnbiu tèlə́, ʊ nə dwə ʊ yuu tíú.

25 Yá karbiu nə ya ndə ʊ karnyına nə, kʊ cıcı mɛ. Tʊtʊnbiu də nə ya ndə ʊ yuu tíú nə, kʊ cıcı mɛ. Yá ba nə jın dìə̀ tíú, ba bon Beləzebilə, ba wá pa yıra tə nə dwə nətʊ ʊ dìə̀ lìà nə?»

Lìù tə, á nə mɛ, sə á dəri ʊ fən
(Likə 12.2-7)

26 Zwezi kʊ́ù swìn, ʊ wʊ́: «Á dànà ká dəri ləzoni! Kʊ tə mama nə sə̀gə̀ nə wá nan poni nə yırı. Yá kʊ tə nə yı dìə̀ yoo wá nan kàrá.

27 Kʊ tə, à nə swìn á con yikunu wa, sə á swìn kʊ yıcaʊ wa. Kʊ tə, á nə nì á zıan wa, sə á cə̀rí kʊ dəyun wa.

28 Á dànà ká dəri ba tə, ba nə wàá yıra tə cıcı ba gwı, ba ga wàrì jə̀rə́ tə won ba fwa. Yá á dərə lìù‡ tə mù, ʊ nə wàá á yıra tə, də á jə̀rə́ tə ʊ cʊ̀gà mən dìə̀ wa.

‡ **10:28 10.28** Kʊ yı Yıı.

29 Ba ba zənbii bələ yoli
səbilugu nədʋ, naaa? Yá kʋ
nədʋ tətə wàrì tɪa kʋ twɪ, də
á nyɪna Yɪɪ nə wà nii pɪn.
30 Yá Yɪɪ gàlì á yukʋran tə
mama á yuu wa.
31 Á dànà ká pa fən ja aba.
Á kʋkwa zənbii tə nə dáá».

Lìù tə Zwezi nə yə̀ə́
(Likə 12.8-9)

32 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́:
«Lìù tə mama, ʋ nə wá swìn
lìà yáá con nə də, ʋ yə̀ə́ à mù
Zwezi, à də wá bɪrɪ à nyɪna
Yɪɪ, ʋ nə wulə Yɪɪ *sàń nə,
də ʋ yɪ à mù cígá nə tɪ wá.
33 Yá lìù tə, ʋ nə bɪrɪ lìà
yáá con də, ʋ yərì nə, à də
wá bɪrɪ à nyɪna Yɪɪ yáá con,
ʋ nə wulə Yɪɪ sàń nə, də à
də yərì wá».

Zwezi yɪ pwɪa lìù
(Likə 12.51-53; 14.26-27)

34 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́:
«Á dànà ká bʋ́n də, kʋ yɪ à
twí, sə à kə bɪcan sìə́ tɪa yuu
wa. Kʋ tà à twí kʋ mù yɪrɪ,
kʋ yɪ lagʋrɪ sìʋ́ nə, à ja bà.
35 À twi, sə à kə pwɪa lìà
pwərə wa: Sə bìʋ́ zɪgɪ ʋ
nyɪna nə, sə bʋ̀á zɪgɪ ʋ nuu
nə, sə bikɪnɪ zɪgɪ ʋ barɪ nuu
nə.
36 Lìù dʋŋa wá yà ʋ dìə̀ lìà.
37 Lìù tə, ʋ nə swə ʋ nuu
də ʋ nyɪna, ʋ doni nə, kʋ tíú
tə wà mɛ, sə ʋ ya à karbɪa
tə wa lìù. Lìù tə, ʋ nə swə
ʋ bìʋ́, nə à yə̀ə́ ʋ bʋ̀á ʋ doni
nə, kʋ tíú tə wà mɛ, sə ʋ ya
à karbɪa tə wa lìù.
38 Lìù tə, ʋ nə pìà, sə ʋ
twá nə, kʋ tíú mɛ, sə ʋ sɛ̀e
ʋ də́ càn də nə, kʋ ja vəli ʋ
tɪan dagarʋ tə yuu wa. Kʋ
nə tà nətʋ, ʋ wà mɛ, sə ʋ ya
à karbɪa tə wa lìù.
39 Lìù tə, ʋ nə pìà, sə ʋ jon
ʋ mɪɪ tə, ʋ wá kwìn kʋ nə.
Yá lìù tə, ʋ nə wá kwìn ʋ mɪɪ
tə nə à mù yɪrɪ, ʋ wá na mɪɪ,
kʋ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con».

Yɪɪ ŋwírán
(Marəkə 9.41)

40 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́:
«Lìù tə, ʋ nə sɛ̀e aba, kʋ tíú
sɛ̀e nə. Yá lìù tə, ʋ nə sɛ̀e nə,
kʋ tíú sɛ̀e lìù tə, ʋ nə tʋn nə.
41 Lìù tə, ʋ nə jɪn Yɪɪ nii
*sʋ̀sʋ̀nʋ̀ tə zəni, ʋ nə yɪ Yɪɪ
nii sʋ̀sʋ̀nʋ̀ yɪrɪ, Yɪɪ wá pa wá
Yɪɪ nii sʋ̀sʋ̀nʋ̀ ŋwírán. Yá lìù
tə, ʋ nə jɪn cígá tíú tə zəni, ʋ
nə yɪ cígá tíú yɪrɪ, Yɪɪ wá pa
wá cígá tíú ŋwírán.
42 Lìù nə kwán nazunə
wùrú zʋŋa tətə, ʋ pa à kar-
biu tə don jɪmurinyʋga tətə
nə, ʋ nə yɪ à karbiu tə yɪrɪ,
cígá mama, à mù nə swìn kʋ
á con: Ʋ bá kwìn ʋ ŋwírán
nə Yɪɪ con».

11

1 Máŋá tə wa, Zwezi bɪrɪ
kàrà təntə ʋ karbɪa fugə
bələ tə nə, ʋ zwɛ̀e, ʋ dàń lɛ
ʋ va, sə ʋ kàrì Yɪɪ sʋ̀ràn tə
nə yɪ nətʋ, ʋ bɪrɪ lìà tə nə,
kʋ mù nagwanaa təntə tɪan
tə wa.

Zwan-Batisə tʋn ʋ karbɪa
tə Zwezi con
(Likə 7.18-35; Zwan 5.35-
36)

2 Kʋ máŋá təntə wa, də
Zwan* wulə bàń dìə̀ wa. Ʋ
zɪgɪ ʋ bàń dìə̀ tə wa, ʋ nì

* **11:2 11.2** Kʋ mù Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə, ʋ nə li lìà níá wa, kʋ twá
də Yɪɪ yɪrɪ.

də, ba swìn Zwezi-*Kərisə
tʊtʊŋɪ tə yoo. Ʊ dàń ma lɪ ʊ
karbɪa tə duən, sə ba va ba
bwe Zwezi, ba jə́n:
3 «N mʊ̀ nə yɪ lìù tə, Yɪɪ nə
swìn də, ʊ wá bà, nə à yə̀ə́
nə mɛ, sə nə dìàn ʊ don?»
4 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Á
vələ á man á bɪrɪ Zwan nə
kʊ tə, á nə nì, á ga na də, à
fwa:
5 Lilirən yíá súrí, gwàní
vəli, dayaran dayan zwɛ̀e,
ba ga jì ləzwənzəŋə, zɪbʊŋa
zɪan súrí, tɪga bwin ba
naŋa. Yá zʊra də ga nə̀ń Yɪɪ
sʊywáŋʊ́ tə.
6 Pupwən lìà nə ya lìà tə,
ba nə bá vɪ nə, ba dʊgʊ kʊ
tə yɪrɪ, à nə fwa».

Máŋá tə wa, Zwan karbɪa
tə nə vìí, Zwezi zàn ʊ wulə ʊ
swìn Zwan yoo, ʊ bɪrɪ lalʊʊ
tə nə, ʊ wʊ́:
7 «Ləzwənyiri nətə nə, á
vəli á balɪ kasɔɔ lanworu
tə wa? Kʊ tà lìù tə, ʊ nə
nyɪn ndə mancanɪ nə, vʊʊ
nə vuvugə.
8 Ləzwənyiri nətə nə, á
dàń vəli á na? Kʊ tà lìù tə,
ʊ nə zʊa ganmʊla. Ba tə, ba
nə zwɪ ganmʊla, tà ba wulə
pɛ̀egá dii wa naaa?
9 Ləzwənyiri nətə nə, á
dàń vəli á na? Kʊ tà Yɪɪ
nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀, naaa? Awo! À
mʊ̀ nə swìn kʊ á con də, kʊ
lìù təntə dwə Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀
tətə.
10 Kʊ lìù təntə yoo pʊ́pʊ́ní
Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́: ‹Nə̀ń,
à mʊ̀ Yɪɪ nə tʊn à tʊ̀tʊ̀nʊ̀,
sə ʊ də́ n yáá, sə ʊ kwɛn n
cwəŋə tə ʊ pa mʊ́›.
11 Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʊ á con: Lʊʊ ləzoni
wa, ba nə lʊrɪ, lìù wà lá
yɪn, ʊ nə doni Zwan-Batisə.
Yá lìù tə, ʊ nə yɪ ləzoni tə
mama nəmanbiə Yɪɪ pàrì tə
wa, tə dwə wá.
12 Kʊ nə zɪgɪ Zwan-Batisə
máŋá tə wa, kʊ ja bà zən, lìà
pìà, sə ba də́ Yɪɪ pàrì tə ba
pa ba tìàn nə də dìàn. Yá kʊ
yɪ lìà tə, ba nə yɪ dìàn tìán
nə nɪ kʊ.
13 Yɪɪ pàrì tə yoo dí yáá kʊ
pʊ́pʊ́ní Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn
*Moyizə nə, sagɪ tə wa. Yɪɪ
nii sʊ̀sʊ̀nà tə mama ga swìn
kʊ yoo, kʊ ja bà kʊ yí Zwan
máŋá tə.
14 Də á nə pìà, sə á sɛ̀e à
nii, Zwan yɪ kʊ mʊ̀ Eli tə, ba
nə dí yáá ba swìn ʊ yoo.
15 Lìù mama dàń mɛ, sə ʊ
kə dìàn, ʊ súrí ʊ zɪan, ʊ cʊgʊ
zəni!»
16 Zwezi ma kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ
wʊ́: «Zə̀n ləzoni tə yɪ à wá
tì ba, à ma man də bɛ̀eɛ̀e?
Ba nyɪn ndə bìsíná nə, ba nə
jə̀ə́ yəə kanporu wa, ba ga
boŋə duən, ba wʊ́:
17 ‹Nə wúrú wii nə kə á nə,
sə á sa, á ga wà sɛ̀e! Nə nun
pucʊnɪ nuŋi nə pa aba, á ga
wà kwi!›
18 Mə zə̀n lìà tə də yɪ nətʊ.
Zwan nə twi, ʊ ma ba wodiu
nəzəŋu də́, ʊ ga ba swana
nywìn, ba swìn, ba wʊ́, də
*zinə nə jə wá.
19 Kʊ kwa nə, *Ləzwənə-
Biu† tə nə twi, ʊ mʊ̀ ma də́
wodiu nəzəŋu, ʊ ga nywìn
swana, ba kʊ́ʊ̀ swìn, ba wʊ́:
‹Nə̀ń, bɛɛ wà tə, ʊ yoyuu nə

† **11:19 11.19** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

yı ka də́, də ka nyʊ swana, ka sú. Ʊ yı lanpolına tə
də cʊna lìà tə dabɛɛ!› Yá
wʊbʊŋa tíú yı ʊ yàá twá ʊ
yofwaŋa nə, ʊ ma bırı də, ʊ
jə wʊbʊŋa».

Tıan tə, tə lìà nə vıga Zwezi
(Likə 10.13-15; 12.47-48)

20 Zwezi dàń wulə ʊ caga
lìà tə nii nə, ʊ nə tʊn ʊ
yomılan tə zʊnı ba tıan wa,
ba ga wà ba kwa vəvəri, ba
ma sá ba cʊna tə yırı.
21 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Yomılan tə, tə nə fwa á
pwərə wa, yiri yà nə fwa
Tirə də Sidon tıan tə wa,
tə tıan təntə lìà yà wá zʊ
pucʊnı ganan, ba ga pìrì ba
yıra də tʊ̀nʊ̀. Kʊ mʊ̀ nə pın,
càn wá tʊ á mʊ̀ Korazın tìán
yuu wa! Kʊ mʊ̀ nə pın, càn
wá tʊ á mʊ̀ Bɛtəsayıda tìán
yuu wa!
22 Mə kʊ mʊ̀ nə pın, à swìn
kʊ á con: Bʊ̀rà tə bʊ̀rʊ̀ dıın
nə, Tirə də Sidon tìán càn ba
yí á mʊ̀ tıan bələ təntə lìà.
23 Sə á mʊ̀ Kapɛrənayimə
tìán, á bʊŋa də, á yuu wá
dwen yıı nə, naaa? Abada!
Yomılan tə, tə nə fwa á
pwərə wa yiri, yà nə fwa
*Sodɔmə wa, Yıı yà bá cʊ̀gʊ̀
kʊ tıʊ tə. Kʊ mʊ̀ nə pın, á
wá mʊ̀rì, á cú á yí mən dìà.
24 Mə kʊ mʊ̀ nə pın, à swìn
kʊ á con: Bʊ̀rà tə bʊ̀rʊ̀ dıın
nə wá yí, á wá də́ càn, á doni
Sodɔmə tìán».

Bıcan sìə́ yoo
(Likə 10.21-24; 1 Korɛntə tìán 1.26-29)

25 Kʊ máŋá tə wa, Zwezi
swìn Yıı con, ʊ wʊ́: «À nyına
tə, n nə tı lanworu də tıa, à
kəni n lèeèe. N bırı yìàn tətə
lìà tə nə, ba nə mun ba tìàn.
Yá n ga sègè tə ba tə nə bʊŋa
də, ba yı wʊbʊŋa də yənu
tìán yáá nə.
26 À nyına, n mʊ̀ cígá nə
swə, sə kʊ nətʊ tə tʊn».
27 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«À nyına Yıı ken wiən tə
mama à jıın wa. Lìù mama
yərì Yıı-Biu‡ tə, də kʊ nə tà
à nyına Yıı tə. Lìù də mama
ma yərì à nyına Yıı tə, də kʊ
nə tà Yıı-Biu tə, də lìù tə, Yıı-
Biu tə nə swə, sə ʊ súrí ʊ yíá
ʊ bırı wá.
28 Á bìàn à con, á mʊ̀ lìà tə
mama, á nə zın á yun zıla á
gwàrì! Yá à wá pa aba sìə́.
29 Á yá, sə à kə aba cwəŋə
nə, ndə nıan nə, tə tíú nə
ken daʊ tə bıan nə, ʊ vaŋa,
à nə yı pubwanʊ, də ka mun
tìán nə à jə tə yırı. Á ga wá
na sìə́ á pa á tìàn nə.
30 À bıan daʊ tə, kʊ nə wá
kə aba cwəŋə nə, tə ba dun
jə. Yá kʊ zıŋʊ ga ba cà də».

12

Zwezi nə tı sìə́ dıın tə
(Marəkə 2.23-28; Likə 6.1-5)

1 Dıan təntə nii nə, Zwezi
də ʊ karbıa tə twá kárí wa,
ba kèeń *Zwifə-ba *sìə́ dıın
nə. Ʊ karbıa tə kén mına
yun, ba dıŋı, nıən yà nə jə
ba yırı.
2 Kʊ máŋá tə wa,
*Farızıan-ba nə nı kʊ nətʊ,

‡ **11:27 11.27** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

ba swìn Zwezi con, ba wʊ́: «Nə̀ń, n karbɪa tə nə fwa kʊ tə, kʊ nə wà mɛ, sə ba fwa sìə́ dɪɪn nə».
3 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Á wà Yɪɪ sagɪ tə kàrì, á na kʊ tə, pìʊ́ *Davidə tətə nə fwa dɪɪn don nə, də ʊ kwa lìà tə, də niən nə jɪn ba, naaa?
4 Ʊ zʊa Yɪɪ *dìə̀ tə wa. Yá ʊ mù də ʊ kwa lìà tə dí dipɛn tə, kʊ nə wulə Yɪɪ dìə̀ tə wa, kʊ yà ga wà mɛ, sə ba də́ kʊ. Yá nə Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, yà ga pa cwəŋə Yɪɪ *joŋwana tə cɪcɪ nə, sə ba mù nə də́ Yɪɪ dìə̀ dipɛn təntə.
5 Nə à yə̀ə́, kʊ yɪ á wà Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə, sagɪ tə kàrì, á na də, Yɪɪ joŋwana tə ba sìə́ dɪɪn tə nii zìlí, kʊ ga tà cʊna ba tʊn Yɪɪ yáá con, də tʊtʊnan tə, ba nə tʊŋa Yɪɪ dìə̀ tə wa, kʊ dɪɪn təntə nə, naaa?
6 Yá à mù dàń nə swìn kʊ á con də, won don wulə yəbə, kʊ nə dwə Yɪɪ dìə̀ tə.
7 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́: ‹À ba á *joŋi pìà, à nə pìà, sə á yà lìà tə, á nə dəri yinəgə zənzən›. Də á yà nə nì sʊ̀ràn təntə dəń, á yà bá manwarɪ á bʊ̀rì lìà tə duən, ba nə wà cʊ̀gʊ̀, bʊ̀rà á zwɛ̀e.
8 *Ləzwənə-Biu tə nə tɪ sìə́ dɪɪn tə».

Bɛɛ don, ʊ jɪɪn nə tɪga yoo (Marəkə 3.1-6; Likə 6.6-11)

9 Zwezi kʊ́ʊ̀ nan lá, ʊ va *Zwifə-ba *jə́rə́ dìə̀ don wa.
10 Bɛɛ don yà wulə lá, ʊ jɪɪn nə tɪga. Lìà duən ma bwe Zwezi, ba wʊ́: «N jə cwəŋə, sə n zwɛ̀e yayɪgʊ *sìə́ dɪɪn nə, naaa?» Yá kʊ yà yɪ ba pìà, sə ba twá nətʊ, ba ma swìn ba zɪgɪ Zwezi nə.
11 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Lìù tə̀lə́ á wa, ʊ nə jə piə nədʊ cɪcɪ, ka ga tʊ gwàlʊ́ wa, kʊ nə lù, sìə́ dɪɪn nə, yá ʊ ga yá ka, ʊ bá lɪ.
12 Sə ləzwənə ba piə kʊkwa zənzən, naaa? Kʊ mù nə pɪn, nə jə cwəŋə, sə nə fwa kʊ tə nə ziən, sìə́ dɪɪn nə».
13 Zwezi dàń ma swìn bɛɛ tə con, ʊ wʊ́: «Làrí n jɪɪn tə à con!» Bɛɛ tə ma làrì kʊ, kʊ ga jì nəzəŋu ndə kʊ don tə nə.
14 *Farɪzɪan-ba nə nɪ kʊ nətʊ, ba nan ba vìí. Ba dàń vəli ba kə duən nə, ba vʊrʊ ba jə́n, ba nə wá twá nətʊ, ba ma gʊ Zwezi.

Tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə, Yɪɪ nə kúrí yoo

15 Máŋá tə, Zwezi nə lwarɪ kʊ nətʊ, ʊ kɛ̀eń kʊ bwálí təntə wa. Yá lalʊʊ pʊ́ə́ ʊ kwa. Ʊ pɪn yazurə yayɪŋa tə mama nə.
16 Yá ʊ dàń ga dù sú ba nii nə, sə ba dàn ká swìn kʊ tə, ʊ nə yɪ ba bɪrɪ lìà.
17 Mə kʊ twá nətʊ, Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi nii sʊ̀ràn tə ma sú:
18 «Nə̀ń, à tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə nə, à nə kúrí, ʊ mù nə yɪ lìù tə, à nə swə, ʊ nə poli à pʊ̀ə́. À wá pa à *Siŋu tə wá. Yá ʊ ga wá bɪrɪ à cígá tə lʊʊ dwíə́ tə mama nə.
19 Ʊ də lìù bá tʊ́tʊ̀ní duən, ʊ ga bà zìn ʊ kori, ʊ kə yɪɪ nə. Ba bá na wá də ʊ zɪga coŋi yuu, ʊ swìn sʊ̀ràn.

20 Ʊ bá cùgù lìù tə, ʊ nə ba
dìàn jə, ʊ nə nyɪn ndə mɪʊ
nə, kʊ nə kén kʊ zìà. Yá ʊ bá
sɛ̀e ʊ cùgù lìù tə, ʊ nə nyɪn
ndə cànʊ́ nə, ʊ mən nə ba
dáá. Mə nətʊ nə, ʊ wá tʊn
wuuu, kʊ ja vələ, lìà tə nə
wá sɛ̀e Yɪɪ cígá tə.
21 Yá lʊʊ dwíə́ tə də mama
wá kə ba yala ʊ yuu wa».

Zwezi le ʊ dʊŋa tə
(Marəkə 3.22-30; Likə 11.14-23; 12.10)

22 Kʊ kwa nə, ba jɪn bɛɛ
don, ba bà Zwezi con. Bɛɛ
təntə yà yɪ *zinə nə ja, ʊ ga
yɪ liliu də bəru. Zwezi pɪn
wá yazurə, yá ʊ súrí ʊ nii ʊ
wulə ʊ swìn, ʊ ga na wiən.
23 Kʊ gwárí lalʊʊ tə. Yá
lìà tə mama dàń ga swìn
Zwezi yoo, ba wʊ́: «Ɗ yɪ pìʊ́
*Davidə nàʊ́ tə naaa?»
24 Yá *Farɪzɪan-ba tə nə nɪ
kʊ nətʊ, ba swìn, ba wʊ́: «Ɗ
wàá *zinə ʊ lɪ lìà yuu wa, kʊ
nə yɪ Beləzebilə, ʊ nə yɪ zinə
tə mama pìʊ́, nə pɪn wá tə
dìàn təntə yɪrɪ».
25 Zwezi nə yə̀ə́ ba pubʊŋɪ
təntə, ʊ dàń le ba, ʊ wʊ́:
«Payuu lìà nə zɪga duən nə,
kʊ payuu tə wá cùgù. Tɪʊ, nə
à yə̀ə́ dìə̀ tìán nə zɪga duən
nə, tə tʊrɪ nə ga.
26 Də *Sɪtana nə dɪŋɪ
Sɪtana, ʊ yɪ ʊ zɪga ʊ tətə nə.
Yá ʊ ga yɪ ʊ tətə payuu nə ʊ
cùgà.
27 Á wʊ́, də kʊ yɪ
Beləzebilə, zinə pìʊ́ tə nə
pɪn nə dìàn tə. Kʊ mù nə
pɪn, à wàá zinə à lɪ lìà yuu
wa. Sə á bɪa tə də yɪ wàà
dìàn nə, ba ma lɪ zinə tə?
Mə kʊ mù nə pɪn, á bɪa tə
tətə nə wá ɓùrì á bùrà.
28 Yá kʊ cígá nə yɪ kʊ twá
Yɪɪ-*Siŋu tə dìàn, à ma lɪ
zinə tə, kʊ nətʊ tə bɪrɪ də,
Yɪɪ də́ ʊ pàrì lìà yuu wa á
tətəŋi wa.
29 Lìù tə̀lə́, ʊ nə wá zʊ
ladɪa dìə̀, ʊ ŋʊ ʊ wiən, kʊ nə
tà ʊ dí yáá, ʊ vwa ladɪa tə
ʊ tún. Kʊ kwa nə, ʊ dàń wá
wàní ʊ pɛ̀e kʊ tíú tə dìə̀ wiən
tə mama.
30 Lìù tə, ʊ nə tə̀lə́ à kwa,
zɪga à nə. Yá lìù tə, ʊ nə ba à
nə saŋa, ʊ kəni duən nə, kʊ
tíú yɪ ʊ làgà.
31 Mə kʊ mù nə pɪn, à swìn
kʊ á con: Yɪɪ wá kwɛn ləzoni
cʊna yiri mama, də ba tʊran
yiri mama, ba nə twɪn ʊ mù
Yɪɪ, ʊ lɪ ʊ mù də ba pwərə
wa. Yá lìù tə, ʊ nə twɪn Yɪɪ-
Siŋu tə, ʊ cʊna ba kwɛn tə
nan, abada.
32 Lìù tə mɛ, ʊ nə wá swìn
sʊgʊ, kʊ nə zɪga *Ləzwənə-
Biu* tə nə, kʊ tíú wàá ʊ cʊna
kwɪʊn ʊ nɪ. Yá lìù tə, ʊ nə
swìn sʊgʊ ʊ zɪgɪ Yɪɪ-Siŋu tə
nə, kʊ tíú wàrì ʊ cʊna kwɪʊn
ʊ nɪ, zə̀n də jwɪan, abada».

Tìʊ́ də kʊ bɪa
(Likə 6.43-45; Ebərə-ba 6.4-8; 10.26-29)

33 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Tìʊ́ yɪ ba twá kʊ bɪa nə, ba
ma lwarɪ kʊ tɪyiri. Kʊ mù nə
pɪn, tìʊ́ nə ziən, kʊ bɪa də
ziən, tìʊ́ nə ba ziən, kʊ bɪa
də ba ziən.
34 Á nyɪn ndə dəkwaa dwíí
nə! Á wʊlʊŋʊ tə nə pɪn, á
wàrì yozəŋu á swìn á nii wa.

* **12:32 12.32** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

Á tətə yəə́ də, nii sʊgʊ nə yàá bɪrɪ kʊ tə, kʊ nə wulə waa nə.
35 Ləzwənzəŋu yàá pɪn yozəŋə naŋa ʊ waa con. Yá ləzwənkʊkwɪʊn də yɪ yokʊkwɪnan nə, ʊ yàá pɪn tə naŋa ʊ waa con.
36 À mù nə swìn kʊ á con: Bʊ̀rà tə bʊ̀rʊ̀ dɪɪn nə, Yɪɪ wá bʊ̀rì ləzoni bʊ̀rà ba sʊ̀ràn tə mama yɪrɪ, ba nə swìn, tə nə yɪ tʊtʊ.
37 Kʊ dàń yɪ kʊ wá twá n nii sʊ̀ràn nə, ba ma yəni də, n yɪ cígá tíú Yɪɪ yáá con. Yá n nii sʊ̀ràn nə wá pa, ba lwarɪ də, Yɪɪ wá bʊ̀rì n bʊ̀rà, sə ʊ cʊ̀gʊ̀ mʊ́».

Yɪɪ dìàn mɪmɪnʊ yoo
(Marəkə 8.11-12; Likə 11.29-32; Matiə 16.1-4)

38 *Zwifə-ba Yɪɪ nii *yənu tìán tə duən də *Farɪzɪan-ba tə duən twi, ba yí Zwezi, ba swìn, ba wʊ́: «Karnyɪna, fwa Yɪɪ dìàn mɪmɪnʊ, sə nə yíá na kʊ!»
39 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Á mù zèn lìà tə! Á yɪ lakʊkwɪnan, á ba Yɪɪ cɪcɪ nə twá. Yá á mù nə pìà, sə á na Yɪɪ dìàn mɪmɪnʊ. Á bá na mɪmɪnʊ nədʊ də tətə, də kʊ nə tà yoo tə, kʊ nə yí Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Zwʊnasə.
40 Kʊ Zwʊnasə təntə nə fwa dɪan batwa, tɪtɪn də yɪcaʊ, fəli pùə́ wa. Mə nətʊ nə, *Ləzwənə-Biu tə də wá fwa ləbəri wa.
41 Bʊ̀rà tə bʊ̀rʊ̀ dɪɪn nə, Ninivə tìán wá zàn ba zɪgɪ zèn lìà ba tə nə. Ba wá bʊ̀rì á bʊ̀rà, sə ba cʊ̀gʊ̀ aba, ba mù nə sɛ̀e, ba vəvərə ba kwa ba ma sá ba cʊna, Zwʊnasə nə bɪrɪ ba Yɪɪ sʊgʊ tə yɪrɪ. Yá lìù ga wulə yəbə, ʊ nə dwə Zwʊnasə.
42 Etiyopi pakan tə wà ja zɪgɪ ʊ dàn, sə ʊ ma nan yɪŋʊnɪ, ʊ bà ʊ cʊgʊ pìʊ́ *Salʊmʊn yənu sʊ̀ràn tə. Bʊ̀rà tə bʊ̀rʊ̀ dɪɪn nə, kʊ mù kan təntə wá zɪgɪ á mù, zèn lìà ba tə nə, ʊ wá bɪrɪ aba də, á tələ́ cígá wa. Yá lìù ga wulə yəbə, ʊ nə dwə Salʊmʊn».

Zini nə vìí, kʊ ga pìí kʊ bà yoo
(Likə 11.24-26)

43 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Máŋá tə wa, *zini nə nan kʊ yá lìù, kʊ yàá jijiri kasɔɔ lanworu wa, kʊ ma pìà bwálí, sə kʊ kə kʊ yuu lá, yá kʊ bá yizwɪa bwálí na.
44 Kʊ mù nə pɪn, kʊ yàá swìn, kʊ wʊ́: ‹À wá pìí, à va à dìə̀ tə wa, à nə nan à yá.› Kʊ pìí kʊ bìàn, də dìə̀ tə zwarɪ, kʊ kwɛn zəni zəni kʊ tún lá. Yá lìù ga tələ́ kʊ wa.
45 Kʊ dàń wá va, kʊ ja zinə barpɛ duən, tə waa nə lɪŋa tə doni kʊ, kʊ súrí kʊ tìàn nə. Tə dàń wá zʊ tə jə̀ə́, yá ʊ mù lìù təntə dí yáá wá kʊkwanɪ ʊ síʊ́n. Mə kʊ wá yà nətʊ, kʊ pa zèn lakʊkwɪnan tə nə».

Zwezi nubɪa tə də ʊ nuu yoo
(Marəkə 3.31-35; Likə 8.19-21; Ebərə-ba 2.11-13)

46 Kʊ kwa nə, Zwezi zʊa dìə̀ wa. Máŋá tə wa, ʊ nə wulə ʊ swìn də lìà tə, ʊ nubɪa də ʊ nuu twi, ba zɪga kàrá wa, sə ba na wá.

47 Lìù don ma swìn Zwezi
con, ʋ wʋ́: «Cʋgʋ zəni, n
nuu də n nubɪa wulə kàrá
wa, ba pìà, sə ba swìn n
con».
48 Zwezi ma le kʋ tíú tə, ʋ
wʋ́: «Wàà nə yɪ à nuu, bərə́
ga nə yɪ à nubɪa?»
49 Zwezi ma zìn ʋ jɪɪn, ʋ
làrì ʋ karbɪa tə con, ʋ ga
swìn, ʋ wʋ́: «Á ywàŋá, à nuu
də à nubɪa nə, ba wulə yəbə.
50 Kʋ yɪ lìù tə mɛ, ʋ nə fwa
kʋ tə, à nyɪna Yɪɪ tə, ʋ nə
wulə Yɪɪ *sàń nə pìà, kʋ tíú
nə yɪ à nubiu, də à nakʋa, də
à nuu».

13

Wodùrú zwansɪsara
(Marəkə 4.1-9; Likə 8.4-8; 1 Korɛntə tɪán 3.9)

1 Kʋ dɪɪn təntə nə, Zwezi
nan dìè tə wa, ʋ va ʋ jə̀ə́
mʋnaa tə nii nə.
2 Lìà zənzən kʋ́ù púə́ ʋ
yuu nə. Ʋ dàń ma kʋ́ù zàn,
ʋ zʋ níá yuu bori wa, ʋ jə̀ə́
lá. Lalʋʋ tə kʋ́ù púə́ níá tə
nii nə.
3 Ʋ dàń ma twá zwansɪsarɪ
nə, ʋ ma kàrì ba yìə̀n
zənzən, ʋ wʋ́:
4 «Wodùrú don nə nan, sə
ʋ dù. Ʋ nə yí ʋ mí wobɪa tə
kárá tə wa, tə wobɪa tə vàn
don tʋa cwəŋə yuu. Zənbii
ma bà, tə də́ tə.
5 Tə vàn don də tʋa kap-
ataran tɪa wa, tɪran nə ba
dáá lá. Kʋ bwálí tə nə,
wobɪa tə nan lala, kʋ nə yɪ
tɪtalʋ yɪrɪ.
6 Máŋá tə, yɪɪ nə bɪga, kʋ
dí tə wobii tə, tə ga tɪ tə kʋ̀,
tə dəkurən nə wà tɪa zwɪ
zəni yɪrɪ.
7 Wobɪa tə vàn don də kʋ́ù
tʋa casʋran tɪa wa. Tə nə
pén máŋá tə wa, casʋran tə
boru tə pú wobii tə yuu nə,
tə dàń ga sìnì tə tɪ.
8 Yá wobɪa tə vàn don tʋa
tɪa nəzəŋu wa, tə mʋ̀ wobɪa
təntə zàn tə zɪn bɪa. Tə
duən zɪn bɪa bíí. Tə duən də
zɪn bɪa sapwɪtwa. Tə duən
də zɪn bɪa fɪtwa.
9 Lìù mama dàń mɛ, sə ʋ
kə dìàn, ʋ súrí ʋ zɪan, ʋ cʋgʋ
zəni!»

Yoo tə nə pɪn, Zwezi swìn də zwansɪsarɪ
(Marəkə 4.10-12; Likə 8.9-10)

10 Zwezi karbɪa tə fàrí ba
yí ʋ yɪra, ba bwe wá, ba
wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n twá
zwansɪsarɪ nə, n ma swìn lìà
tə con?»
11 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Á
mʋ̀ wàá Yɪɪ pàrì yìə̀n tə, tə
nə sə̀gə̀ tə də̀ń, á nì á pɪn á
tɪàn nə. Yá ba duən tə ba kʋ
pubʋŋa təntə jə.
12 Kʋ mʋ̀ nə pɪn, lìù tə,
ʋ nə jə pubʋŋa mancɪn, Yɪɪ
wá súrí kʋ, ʋ ga wá yà
pubʋŋa tíú. Yá lìù tə, ʋ nə
ba pubʋŋa jə, Yɪɪ wá jon
mancɪn tə tətə, ʋ nə jə.
13 Mə kʋ mʋ̀ nə pɪn, à twá
zwansɪsarɪ à ma swìn lìà tə
con, ba yíá nə cə̀ lá, ba ga ba
na, ba cʋga, yá ba ga ba kʋ
də̀ń nə̀ń tə yɪrɪ.
14 Mə kʋ twá nətʋ, Yɪɪ nii
*sʋ̀sʋ̀nʋ̀ *Ezayi nii tə ma sú.
Ʋ swìn, ʋ wʋ́:
‹Á zɪan wá nì zəni, á ga
ba nì tə də̀ń. Á wá
ywàŋá zəni, á ga ba
won mama na.
15 Ba lìà təntə yáá tə̀lə́ də
won mama. Ba zɪan swɪn.

Ba yíá pú. Ba ba pìà, sə ba
yíá də na won mama. Ba ga
ba pìà, sə ba nì yoo. Ba mù
nə ba pìà, sə ba lwarı yoo ba
pubʊŋa wa. Ba mù nə kúù
bá vəvərə ba kwa ba ma sá
ba cʊna, sə à mù Yıı zwɛ̀e ba
yayıran tə›.»
16 Zwezi kúù swìn ʊ karbıa
tə con, ʊ wʊ́: «Á mù dàń yı
pupwən lìà, á mù yíá nə na
lá, á zıan də ga nə̀ń tə yırı.
17 Cígá mama, à mù nə
swìn kʊ á con: Yıı nii
*sùsùnà də cígá tìán dáá, ba
nə sóní, sə ba yà na kʊ tə, á
nə na á ga nə̀ń. Yá ba ga wà
kʊ nı, ba ga wà tə nì də».

*Zwezi gwin wodùrú tə
zwansısara tə də̀ń
(Marəkə 4.13-20; Likə
8.11-15)*

18 Zwezi kúù swìn, ʊ
wʊ́: «Á nəŋə, wodùrú tə
zwansısara tə də̀ń:
19 Lìù tə mama, ʊ nə cʊga
Yıı pàrì sùràn tə, ʊ ga ba kʊ
də̀ń nə̀ń, yı ndə cwəŋə tə
nə, wobıa tə nə tʊa ka nii nə.
*Sıtana yàá bà, ʊ lı kʊ tə, kʊ
nə tʊa ba waa nə.
20 Wobıa tə nə tʊa kap-
ataran tıa tə wa, nə yı ndə
lìù tə nə, ʊ nə nì Yıı sʊgʊ tə,
ʊ sɛ̀e lala də pupoli.
21 Yá Yıı sʊgʊ tə wà ʊ mù
lìù təntə pubʊŋa tə wa zwı
zənzən, ʊ ga ba dìàn jə kʊ
wa. Yá càn nə yí wá, nə
à yə̀ə́ ba nə wʊwalı wá Yıı
sʊgʊ tə yırı, ʊ yàá pìí ʊ yá
Yıı cwəŋə.
22 Wobıa tə nə tʊa casʊran
tə wa, nə yı ndə lìù tə nə, ʊ
nə nì Yıı sʊgʊ tə, yá lʊʊ wiən
twara də ka pìà jıjə nə súə́
ʊ pubʊŋa tə. Tə wiən təntə
mɛ dàń yà pú Yıı sʊgʊ yuu
nə. Kʊ mù lìù təntə con, Yıı
sʊgʊ tə wà də̀ń jın kʊ pa wá.
23 Yá wobıa tə nə tʊa tıa
nəzəŋu tə wa, nə yı ndə lìù
tə nə, ʊ yàá cʊgʊ sʊgʊ tə, ʊ
ga sɛ̀e kʊ zəni. Ʊ dàń yàá
tʊŋa yozəŋə, ndə wobıa nə
zıŋa bıa nətʊ. Kʊ don zın
bıa bíí. Kʊ don də zın bıa
sapwıtwa. Kʊ don zın bıa
fıtwa».

*Gakʊkwıʊn don zwansısara
(Matiə 13.36-43, 49-50; 1
Korɛntə tìán 4.5)*

24 Zwezi kúù bırı
zwansısara don, ʊ wʊ́: «Á
nəŋə, kʊ tə nə nyın də Yıı
pàrì tə. Bɛɛ don dùə̀ wodwii
nəzəŋu ʊ kárá wa.
25 Tıtın don nə, lìà nə
dwɛ̀e máŋá wa, ʊ mù
bɛɛ təntə dʊŋʊ twi, ʊ dù
gakʊkwıʊn bıa kárá tə wa,
ʊ ga lɛ.
26 Máŋá tə, wiən tə nə yí
pwìí janʊ, gakʊkwıʊn tə də
nan, kʊ zıga.
27 Bɛɛ tə tùtùnà ma bà, ba
swìn ʊ con, ba wʊ́: ‹Yuu tíú,
n yà dùə̀ wozəŋə n kárá tə
wa, sə gakʊkwıʊn kʊ tə də
nan yə̀n nə?›
28 Ʊ ma le ba, ʊ wʊ́: ‹Kʊ yı
dʊŋʊ nə fwa kʊ›. Tùtùnà tə
ma pìí ba bwe wá, ba wʊ́: ‹N
ba pìà, sə nə va nə mùrí kʊ
gaʊ təntə, naaa?›
29 Bɛɛ tə ma le ba, ʊ
wʊ́: ‹Ɔn ɔn! Á nə mùrí
gakʊkwıʊn tə, á wá mùrí
mına tə də, á kə lá. Kʊ mù
yırı nə, á dànà ká fwa kʊ!
30 Á yaga tə mama, á pa,
tə bı. Yá tə zagʊ máŋá nə

yí, à dàń wá swìn wocerə tə
con, à wú: Á díə́ yáá, á gıan
gamʊʊ tə, á vwa púlə́ púlə́,
sə nə kə mən nə! Á dàń ga
kén mına tə, á kə pulu wa!›
»

Wobiu nəmanbiə don yuu wa zwansısara
(Marəkə 4.30-32; Likə 13.18-19)

31 Zwezi kʊ́ʊ̀ bırı
zwansısara don, ʊ wʊ́: «Yıı
pàrì tə yı ndə wobiu nəmaa
nə, lìù nə tì ʊ dù ʊ kárá wa.
32 Kʊ mʊ̀ wobiu nəmaa
tə nə yı wobıa mama wa
nəmaa. Yá kʊ dàń nə pén,
kʊ yuu yàá doni tıbii tə
mama yun. Kʊ yàá fwa tìʊ́,
zənbii bà, tə fwa tə pwalan
kʊ yuu wa».

Sabwarı yuu wa zwansısara
(Likə 13.20-21)

33 Zwezi kʊ́ʊ̀ bırı
zwansısara don, ʊ wʊ́: «Yıı
pàrì tə yı ndə sabwarı nə,
kan nə ken mun zʊŋı batwa
wa. Tə mama dàń ga zàn tə
fʊlı».

Zwezi bırı kʊ tə nə pın, ʊ twá zwansısarı, ʊ ma kàrì lìà

34 Tə yìən tə mama yı
Zwezi twá zwansısarı nə, ʊ
ma bırı tə lìà tə nə. *Ʊ* yàá
ba yoo swìn, də kʊ nə tà ʊ
twá zwansısarı nə.
35 *Ʊ* fwa kʊ nətʊ, sə Yıı nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tə sʊ̀ràn tə nii ma
sú. *Ʊ* nə swìn, ʊ wʊ́:
«À wá súrí à nii, à ma twá
zwansısarı, nə à bırı
ba yìən tə, tə nə sə̀gə̀,
máŋá tə wa, Yıı nə
fwa lʊʊ».

Zwezi gwin gakʊkwıʊn tə zwansısara tə də̀ń
(Matiə 13.24-30, 49-50)

36 Zwezi kə̀eń ʊ yá lalʊʊ
tə, ʊ ga va sàń. *Ʊ* karbıa tə
ma pú ʊ kwa, ba va ba yí
wá, ba ga wʊ́: «Gwin kárá
tə gakʊkwıʊn tə zwansısara
tə də̀ń, n bırı nəba».
37 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́:
«Lìù tə, ʊ nə dwì mına
nəzəŋə tə, nə yı *Ləzwənə-
Biu* tə.
38 Kárá tə nə yı lʊʊ. Wod-
wii nəzəŋu tə nə yı Yıı pàrì
lìà tə. Gakʊkwıʊn tə nə yı
*Sıtana lìà tə.
39 Dʊŋʊ tə, ʊ nə dwì kʊ
mʊ̀ gaʊ təntə nə, yı Sıtana.
Woceri tə nə yı lʊʊ zaŋʊ.
Tʊ̀tʊ̀nà tə, ba nə za wiən tə,
nə yı Yıı *malıkɛ tə.
40 Nətʊ ba nə pʊ̀rì
gakʊkwıʊn tə, ba kəni mən
nə, mə kʊ wá yà nətʊ, lʊʊ
zaŋʊ dıın nə.
41 Ləzwənə-Biu wá tʊn ʊ
malıkɛ. Tə wá lı lìà tə mama
ʊ pàrì tə wa, ba nə pın lìà
duən twá ba nə, ba ma dʊgʊ
Yıı tə, ba jén, də ba tə, ba nə
tʊŋa yokʊkwınan tə.
42 Yá tə ga wá dılı ba mən
bwálí wa. Kʊ bwálí təntə
wa, ba wá bubwi, ba ga dıŋa
ba jıfwı ba fıfaga.
43 Yá ba tə, ba nə yı cígá
tìán, ba wá pəpəli ndə yıcaʊ
nə ba nyına Yıı pàrì tə wa.
Lìù mama dàń mɛ, sə ʊ kə
dìàn, ʊ súrí ʊ zıan, ʊ cʊgʊ
zəni!»

* **13:37 13.37** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

Wiən tə, tə kwənə nə dáá nə sègè zwansısara
(Ebərə-ba 11.24-26)

44 Zwezi kúù swìn, ʊ wʊ́: «Yıı pàrì tə nyın ndə wiən tə, tə kwənə nə dáá, tə nə sègè kárá don wa. Bɛɛ ma na tə, ʊ tì ʊ kwɛn ʊ sègè. Ʊ pùə́ nə poli zənzən tə, ʊ vəli ʊ yè kʊ tə mama, ʊ nə jə, ʊ də́, ʊ ga pìí ʊ bà, ʊ yè kʊ kárá təntə».

Kana bıan zanan zwansısara
(Filipə tìán 3.7-11)

45 Zwezi kúù swìn, ʊ wʊ́: «Yıı pàrì tə nyın ndə bayolu nə fwa nətʊ, də ʊ nə pìà kana bıan zanan nəzəŋə.

46 Máŋá tə, ʊ nə nı kʊ nədʊ, kʊ nə ziən zənzən, ʊ vəli ʊ yoli ʊ wiən mama, ʊ nə jə, ʊ ga bà, ʊ yè kʊ mù kana bıan zàŋʊ́ təntə».

Fəlijanʊ gègèlù yuu wa zwansısara

47 Zwezi kúù swìn, ʊ wʊ́: «Yıı pàrì tə kúù nyın ndə fəlijana nə. Ba yàá dılı gègèlù mʊʊ wa, kʊ ga janı fələ yiri mama.

48 Máŋá tə, kʊ nə súə́, fəlijana tə yàá van, kʊ ba lı bəbəru yuu, ba ga jə̀ń tıa, ba kúrí fələ tə. Ba kəni fəlizəŋə tə fıyaran wa, ba ga dʊga tə tə, tə nə ba ziən.

49 Mə nətʊ nə, kʊ wá yà lʊʊ zaŋʊ máŋá wa. *Malıkɛ wá bà, tə pwɛ̀e wʊlʊnyına də cígá tìán duən nə,

50 sə tə ma dılı ba mən bwálí tə wa. Kʊ bwálí təntə wa, ba wá bubwi, ba ga dıŋa ba jıfwı ba fıfaga».

Sívn də dí yáá jıjə

51 Máŋá tə wa, Zwezi nə zwɛ̀e zwansısarı tə, ʊ bwe ʊ karbıa, ʊ wʊ́: «Á nì tə yìən tə mama də̀ń?» Ba ma le wá, ba wʊ́: «Awo».

52 Ʊ dàń ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «*Zwifə-ba Yıı nii *yənu tíú mama, ʊ nə jigə Yıı pàrì tə karbiu, nyın ndə dìà tíú nə, ʊ nə lı wodʊra də wodwara ʊ wiən tə, tə kwənə nə dáá, wa».

Nazarɛtə tìán wà ba waa ken Zwezi nə
(Marəkə 6.1-6; Likə 4.16-30; Zwan 1.11)

53 Máŋá tə wa, Zwezi nə swìn zwansısarı təntə ʊ zwɛ̀e, ʊ lɛ kʊ bwálí tə wa, ʊ vìí.

54 Ʊ dàń vəli ʊ nyına tıʊ. Ʊ nə vəli ʊ yí lá, ʊ zʊa *Zwifə-ba *jə́rə́ dìà wa, ʊ wulə ʊ kàrì lantə. Yá kʊ dàń gwárí lìà tə mama, ba nə yın kʊ bwálí təntə wa. Ba ma swìn, ba wʊ́: «Yə̀n nə nə ʊ nı wʊbʊŋa kʊ tə? Yá kʊ yı kʊ twá nətə, ʊ ma fwa yomılan tə tə?

55 Kʊ tà ʊ mù nə yı kapənta tə bìú tə, naaa? Ʊ nuu tə yırı nə tà Mari, naaa? Zwakə də Zwʊzɛfə də Simon də Zwidə tà ʊ nubıa, naaa?

56 Yá ʊ nakwana tə mama mù tətə yà tə̀lə́ nə tətəŋi wa, naaa? Yə̀n nə nə ʊ nı tə dìàn təntə?»

57 Yá kʊ mù təntə dàń pın, ba yà ba wá sɛ̀e. Zwezi dàń ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «Ba yàá zìlí Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ bwálí mama nə, yá ʊ nyına tıʊ nə də ʊ dìà wa, ba ba wá zìlí».

58 Kʊ bwálí tə wa, Zwezi
wà yomılan zənzən fwa, ba
nə ba Yıı nii sɛ̀e tə yırı.

14

Zwan-Batisə gʊrı tə yoo
(Marəkə 6.14-29; Likə 9.7-9)

1 Kʊ mù máŋá təntə wa,
*Erodə, ʊ nə yı Galile nag-
wanaa tə yáá tíú, nì də, ba
swìn Zwezi yoo.
2 Ʊ swìn ʊ kwa lìà con, ʊ
wʊ́: «Kʊ yı *Zwan-Batisə nə
pìí ʊ bwin ʊ nan. Mə kʊ
mù nə pın, ʊ wàá yomılan
ʊ fwa».
3 Kʊ yı cígá, Erodə yà
pın, ba ja Zwan, ba vwa ba
kə bàń dìə wa. Erodə yà
fwa nətʊ, ʊ zʊnʊ Filipə kan
Erodıadə yırı.
4 Zwan yà swìn Erodə con,
ʊ wʊ́: «Kʊ wà mɛ, sə n jon
Erodıadə n ma fwa n kan».
5 Erodə yà pìà cwəŋə, sə ʊ
ma gʊ Zwan, yá lalʊʊ tə fən
yà jə wá, ba yà nə bʊŋa də,
Zwan ya Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tə
yırı.
6 Dıın don twi kʊ yí, kʊ
nə yı Erodə lʊrʊ cànà dıın.
Erodıadə bʊ̀á dàń ma sa
candərə tə yáá con, Erodə
pʊ́ə ga poli zənzən.
7 Ʊ dàń ma dù, ʊ wʊ́, ʊ wá
pa wá kʊ tə mama, ʊ nə pìà.
8 Bʊ̀á tə nuu nə nì kʊ, ʊ
swìn bʊ̀á tə con, sə ʊ va ʊ
swìn Erodə con, ʊ wʊ́: «À
pìà, sə n kə Zwan-Batisə yuu
zʊŋa wa, n pa nə yəbə!»
9 Kʊ cʊ̀gʊ̀ pìʊ́ Erodə pʊ́ə,
yá kʊ nə twá ʊ nikanı tə nə
candərə tə yáá con, ʊ pın nii,
sə ba pa kʊ bʊ̀á tə nə.
10 Ʊ dàń ma tʊn lìù, sə
ʊ gwəŋə Zwan yuu bàń dìə
wa.
11 Ba tún ʊ yuu tə zʊŋa wa,
ba ja bà, ba pa bʊ̀á tə nə, ʊ
ma jon kʊ, ʊ pa ʊ nuu nə.
12 Zwan karbıa ma bà, ba
tì ʊ tıgı tə, ba gùrì. Yá ba ga
va ba swìn Zwezi con, kʊ tə
nə tʊn.

Zwezi pùlì dipɛn ʊ pa bara
mʊ̀rʊ̀ bonu nə
(Marəkə 6.30-44; Likə 9.10-17; Zwan 6.1-14)

13 Máŋá tə nə, Zwezi nə nì
kʊ yoo təntə, ʊ nan lá nə. Ʊ
vəli ʊ zʊ níá yuu bori, ʊ va
bwálí nə, kʊ nə vàn kʊ nan
kwa, ʊ cıcı. Yá lalʊʊ tə nì
kʊ. Ba dàń ma nan tıan tə
wa də nɛɛ, ba pú Zwezi kwa,
ba vələ níá tə nii nə.
14 Máŋá tə wa, Zwezi nə
nan níá yuu bori tə wa, ʊ nı
lalʊʊ tə. Ba lìà tə yinəgə jın
wá. Ʊ dàń ma wulə ʊ zwɛ̀e
ba yayıŋa yayıran.
15 Máŋá tə, tıa nə yí, Zwezi
karbıa tə fàrʊ́ ba yí ʊ yıra,
ba wʊ́: «Máŋá wulə ka lɛ, yá
bwálí tə ga ba yigə. Pa lalʊʊ
tə pìí, kʊ va tıan tə wa, kʊ
yə̀ wodiu».
16 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́:
«Ba wà mɛ, sə ba vìí. Á tətə
pıan ba wodiu, sə ba də́!»
17 Yá ba swìn ʊ con, ba wʊ́:
«Nə mù yı dipɛn bonu də
fələ bələ cıcı, nə nə jə».
18 Zwezi ma swìn ba con,
ʊ wʊ́: «Á jana tə, á ja bà
yəbə!»
19 Kʊ kwa nə, ʊ dàń ma pa
nii lalʊʊ tə nə, ʊ wʊ́, kʊ jənə
gaʊ tə yuu wa. Ʊ dàń ma tì
dipɛn bonu tə də fələ bələ

tə, ʊ zìn ʊ yáá ʊ kə yɪɪ nə, ʊ
ga kə Yɪɪ lɛ̀ɛ̀e. Ʊ fʊ fʊ dipɛn
tə, ʊ ga tì ʊ pa ʊ karbɪa tə nə,
ba tàrì lalʊʊ tə.
20 Ba lìù mama dí ʊ sú.
Yá Zwezi karbɪa tə ga pɛ̀e tə
mumunə tə, ba sú fɪyaran
fugə bələ.
21 Ba tə mama nə dí nii
yí ndə bara mʊ̀rʊ̀ bonu nə,
kana də bìsíná nii ba lá nə
də́.

Zwezi vəli mʊnaa níá yuu wa
(Marəkə 6.45-52; Zwan 6.16-21)

22 Kʊ kwa nə, lala Zwezi
kálʊ́ ʊ karbɪa tə, ʊ pa ba zʊ
níá yuu bori tə wa. Ʊ pìà, sə
ba dí yáá, ba va ba dìàn wá
mʊnaa tə bəbəru tə don nii
nə, sə ʊ ga kə lalʊʊ tə cwəŋə
nə.
23 Yá máŋá tə nə, ʊ nə
dʊgʊ lìà tə, ʊ dìgà paan yuu
bwálí nə, kʊ nə nan kwa
con, sə ʊ jʊn Yɪɪ. Tɪa yí, də
ʊ cɪcɪ nə jə̀ń lá.
24 Níá yuu bori tə yà man-
warɪ, kʊ wulə mʊnaa tə
tətəŋi wa. Nɪkulə tə yà wulə
tə mà kʊ, vʊʊ tə yà nə fuli kʊ
zɪga ba nə yɪrɪ.
25 Tɪbɪnakʊnʊn wa, Zwezi
zàn ʊ zɪga níá tə yuu wa, ʊ
ma vəli ʊ karbɪa tə con.
26 Yá máŋá tə, ba nə nɪ wá,
ʊ vəli níá tə yuu wa, fən zʊa
ba zənzən, ba ga swìn, ba
wʊ́: «Kʊ yɪ wojijiru!» Ba dàń
ma wulə ba mà bayalan níə́,
fən nə zʊa ba yɪrɪ.
27 Zwezi ma swìn ba con
lala, ʊ wʊ́: «Á dàŋá á jìàn!
Kʊ yɪ à mʊ̀! Á dànà ká pa
fən ja aba!»
28 Piyɛrə ma swìn, ʊ wʊ́:
«*Yuu-Tiu, kʊ nə yɪ n mʊ̀
cígá, pa, sə à də va níá tə
yuu wa, à bà n con».
29 Zwezi ma swìn, ʊ wʊ́:
«Bàá yəbə!» Piyɛrə nan níá
yuu bori tə wa, ʊ va níá tə
yuu, ʊ vələ Zwezi con.
30 Yá máŋá tə nə, ʊ nə nɪ
də vʊʊ tə dáá, fən zʊa wá.
Yá máŋá tə, ʊ nə wulə ʊ
mʊ̀rì níá tə wa, ʊ mà nii, ʊ
wʊ́: «Yuu-Tiu, jon nə!»
31 Lala, Zwezi te ʊ jɪɪn, ʊ ja
wá, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Nə̀ń,
n nə wà n waa ken à nə
wuuu, nətʊ! Bɛ̀ɛ̀e nə pɪn,
n ma bɛ̀eé?»
32 Ba mama bələ ma pɛ̀e
duən, ba zʊ níá yuu bori tə
wa. Yá vʊʊ tə də zɪgɪ.
33 Zwezi karbɪa tə mama,
ba nə yɪn níá yuu bori tə wa,
tʊa ʊ yáá con, ba ga wʊ́: «N
cígá yɪ Yɪɪ-Biu!»

Zwezi zwɛ̀e yayɪŋa yayɪran Zwenezarɛtə nə
(Marəkə 6.53-56)

34 Ba nə galʊ mʊnaa tə, ba
zwɛ̀e, ba zʊa Zwenezarɛtə
nagwanaa wa.
35 Ba nə yí tɪa ba zwɛ̀e
də kʊ bwálí təntə, lìà tə
lwarɪ Zwezi. Ba dàń ma man
bwálí mama nə də, Zwezi
twi. Ba ja yayɪŋa zənzən, ba
bà ʊ con.
36 Ba lòrì wá, sə ʊ yá, sə ba
dwen ʊ gànʊ̀ cɪcɪ nii nə. Yá
lìà tə mama, ba nə dwen kʊ
nə, ba yàá na yazurə.

15

Nıbara yofwamınan yuu wa kàrà
(Marəkə 7.1-13; Likə 11.37-41)

1 Kʊ kwa nə, *Farızıan-ba
də *Zwifə-ba Yıı nii *yənu
tìán nan *Zwerizalɛmə, ba
bà, ba bwe Zwezi, ba wʊ́:
2 «N karbıa tə, ba ba ba
jìàn sın, ba ma də́ wodiu,
ndə kʊ nə mɛ nətʊ. Bɛ̀eɛ̀e
nə pın, ba ba nə nıbara
yofwamınan tə nii zìlí?»
3 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́:
«Á mù dàń yı, bɛ̀eɛ̀e nə pın,
á də ba Yıı *nii tə, ʊ nə
pın *Moyizə nə, nii zìlí, á
yofwamınan tə yırı?
4 Yıı yà swìn, ʊ wʊ́: ‹Zìlí n
nuu də n nyına. Yá lìù tə, ʊ
nə zırı ʊ kə ʊ nuu də ʊ nyına
nə, ʊ mɛ, sə ba gʊ wá›.
5 Yá á mù bırı də, lìù nə
swìn ʊ nuu də ʊ nyına con
nə, ʊ wʊ́: ‹N tori tə, à yà nə
wá ma san mʊ́, yı à tʊ́n, sə
kʊ ya *joŋi, kʊ pa Yıı nə›. Kʊ
mù tíú təntə kʊ́ʊ̀ tà kálʊ́, sə
ʊ zìlí ʊ nuu də ʊ nyına.
6 Mə nətʊ nə á goŋi Yıı
sʊgʊ tə, á dʊga, sə á ga twá
á yofwamınan tə nə.
7 Níə́ bələ tìán-ba! Yıı nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi yà jə cígá də,
ʊ nə dí yáá ʊ swìn á yoo,
fuən mama, ʊ wʊ́:
8 ‹Lìà-ba tə yı ba zìlí à mù
Yıı də ba nii cıcı. Yá
ba waa ga ŋʊ́ná də nə.
9 Ba yıjʊnı tə yı tʊtʊ. Kʊ
tə, ba nə kàrì ba bırı,
nə yı ləzoni kàrà də ba
yofwamınan nə, tə yırı›.»

Wiən tə nə pın, ləzwənə bıcan yı nəzonu Yıı yáá con
(Marəkə 7.14-23)

10 Kʊ kwa nə, Zwezi bon
lalʊʊ tə, ʊ ga swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Á cʊga, á ga nì kʊ tə!
11 Kʊ tà won tə, kʊ nə zwı
ləzwənə nii, nə pın, ʊ bıcan
yı nəzonu Yıı yáá con. Kʊ yı
won tə, kʊ nə naŋa ʊ nii wa
nə pın, ʊ bıcan yı nəzonu
Yıı yáá con».
12 Zwezi karbıa tə dàń ma
fàrʊ́ ba yí ʊ yıra, ba ga swìn,
ba wʊ́: «N yə̀ə́ də, n sʊgʊ tə
dí *Farızıan-ba tə?»
13 Zwezi ma le, ʊ wʊ́: «À
nyına Yıı tə, ʊ nə wulə Yıı
*sàń nə, wá múrí tìú tə
mama, ʊ nə wà cwén.
14 Á yaga Farızıan-ba! Ba
yı ndə lilirən nə vaŋa lilirən
nə. Yá də liliu nə van ʊ don
liliu, ba mama bələ wá tʊ
gwàlʊ́ wa».
15 Piyɛrə ma swìn ʊ con, ʊ
wʊ́: «Bırı zwansısara tə də̀ń
nəba!»
16 Zwezi ma swìn, ʊ wʊ́:
«Á də tə yı lìà tə, á nə wàrì
yoo də̀ń á nì?
17 Á yərì də, kʊ tə mama
nə zwı lìù nii, yàá va ʊ pùə́
wa. Kʊ kwa nə, kʊ yı ʊ yàá
twa kʊ, ʊ dʊgʊ kaduəyuu
bwálí nə.
18 Yá kʊ tə nə naŋa nii
wa, yı kʊ zıgı waa kʊ ma
naŋa. Mə kʊ mù dàń nə pın,
ləzwənə bıcan yı nəzonu Yıı
yáá con.
19 Kʊ yı ləzwənə waa nə,
pubʊŋı kʊkwınan yàá nan,
tə yugə wá, tə pın ʊ gwı
lìà, tə pın ʊ cwàrì, tə pın ʊ
ŋwìn, tə pın ʊ kʊnı kʊnkʊn,

ʋ keni lìà nii nə, tə pɪn ʋ kʋkʋlɪ Yɪɪ yɪrɪ tə.
20 Mə tə mù nə pɪn,
ləzwənə bɪcan yɪ nəzonu Yɪɪ
yáá con. Kʋ tà ka də́, də n nə
wà n jìàn sɪn nə, wàá kʋ pɪn,
ləzwənə bɪcan yanɪ nəzonu
Yɪɪ yáá con».

Kavee don ken ʋ waa Zwezi nə
(Marəkə 7.24-30)

21 Kʋ kwa nə, Zwezi lɛ lá
nə, ʋ va nagwanaa tə wa,
Tirə də Sidon tɪan tə nə
wulə kʋ wa.
22 Kan don, ʋ nə yɪ Kanan
lʋʋ nii tɪ̀án bʋ̀á, nan bwálí
təntə wa, ʋ bà Zwezi con,
ʋ ga bubwi, ʋ wʋ́: «*Yuu-
Tiu, pɪ̀ʋ́ *Davidə nàʋ́, dəri à
yinəgə! *Zini wʋwalɪ à bʋ̀á,
kʋ kəni càn ʋ nə zənzən».
23 Yá Zwezi wà yoo swìn.
Ʋ karbɪa tə ma fàrʋ́ ba yí
ʋ yɪra, ba lòrì wá, ba wʋ́:
«Swìn ʋ con, sə ʋ vìí! Ʋ nə
púə́ nə kwa, ʋ fwa zuzugu tə
yɪrɪ».
24 Zwezi ma le, ʋ wʋ́: «Yɪɪ
tʋn nə *Yɪzərayɛlə dwíí tə
cɪcɪ con, ba nə yɪ ndə pee nə,
tə nə jén».
25 Yá kan tə twi, ʋ tʋ ʋ yáá
con, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: «Yuu-
Tiu, san nə!»
26 Zwezi ma le, ʋ wʋ́: «Kʋ
wà mɛ, sə ba tì bìsíná wodiu,
ba dɪlɪ kukurbii yáá».
27 Kan tə ma kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ
wʋ́: «Awo, kʋ yɪ cígá Yuu-
Tiu, yá kukurbii tə dàń nə
də́ mumunə tə, tə nə naŋa
tə tɪ̀án tə jɪɪn, tə twɪ tɪa».
28 Zwezi dàń ma pìí ʋ le
wá, ʋ wʋ́: «Kan, n cígá ken
n waa à nə, mɪ́ámɪ́án. Kʋ
tə, n nə pìà tə wá jì». Kʋ
máŋá təntə wa, də ʋ bʋ̀á tə
nɪ yazurə.

Zwezi zwɛ̀e yayɪran zənzən
(Marəkə 7.31-37)

29 Zwezi kʋ́ʋ̀ zàn, ʋ vìí tə
bwálá təntə wa. Ʋ vəli Galile
mʋnaa tə nii nə, ʋ dì paan
don yuu wa, ʋ jə̀ə́ lá.
30 Lalʋʋ dàń ga twi ʋ
con, də ba wa gwànán, də
lilirən, də ləzwənkɪkaran,
də bərən, də yayɪŋa duən
zənzən. Ba jɪn ba mama ba
va Zwezi yáá con, yá ʋ ga
zwɛ̀e ba yayɪran.
31 Kʋ gwárí lalʋʋ tə zəni,
də máŋá tə, ba nə nɪ bərən
tə swìn, ləzwənkɪkaran
wiən nə twe, gwànán nə
vəli, də lilirən nə na. Ba dàń
wulə ba bwɪ *Yɪzərayɛlə Yɪɪ
tə nə.

Zwezi pùlù dipɛn ʋ pa bara mʋ̀rʋ̀ banɪa nə
(Marəkə 8.1-10; Matiə 14.15-21)

32 Zwezi dàń bon ʋ karbɪa
tə, ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Lalʋʋ tə yinəgə jə nə, ba
nə wulə də nə dɪan batwa
nətən, ba ga ba won jə, ba
də́ tə yɪrɪ. À ba pìà, sə à pa
ba vìí də niən. Ba dìàn wàá
tə zwɛ̀e cwəŋə yuu, ba twɪ».
33 Karbɪa tə ma bwe wá,
ba wʋ́: «Yə̀n nə, nə wá na
wodiu, nə pa lalʋʋ kʋ tə
mama də́ kʋ sú, bwálí kʋ tə
wa, won mama nə tə̀lə́?»
34 Zwezi ma bwe ba, ʋ wʋ́:
«Dipɛn bagalɪ nə, á jə?» Ba
ma le wá, ba wʋ́: «Dipɛn
barpɛ də fəlibii mancɪn nə
wulə».

35 Kʊ kwa nə, ʊ dàń pɪn nii
lalʊʊ tə nə, sə ba jèń tɪa.
36 Ʊ dàń ma tì dipɛn barpɛ
tə, də fələ tə, ʊ kə Yɪɪ lɛ̀ɛ̀ɛ,
ʊ fʊ fʊ tə, ʊ pa ʊ karbɪa tə
nə, ba ma tàrà lalʊʊ tə.
37 Ba lìù mama dí ʊ sú.
Karbɪa tə ga pɛ̀ɛ tə mumunə,
tə nə ga, ba sú tìí barpɛ.
38 Ba tə mama, ba nə dí tə
yí, ndə bara mùrù banɪa nə.
Kana də bìsíná nii ba lá nə
də.
39 Zwezi nə pa, lalʊʊ tə vìí
kwa nə, ʊ zʊa níá yuu bori tə
wa, ʊ va Magadan nagwanaa
wa.

16

Lìà pìà, sə ba ja Zwezi dəń nə
(Marəkə 8.11-13; Likə 12.54-56; Matiə 12.38-42)

1 *Farɪzɪan-ba də
*Sadɪsɪan-ba fàrʊ́ ba yí
Zwezi yɪra, sə ba ma wàní
ba ja ʊ dəń nə. Ba lòrì wá,
sə ʊ twá mɪmɪnʊ nə, ʊ ma
bɪrɪ ba də, ʊ dìàn tə yɪ tə
nan Yɪɪ con.
2 Zwezi ma swìn ba con,
ʊ wʊ́: «Də yɪcaʊ nə pìà, kʊ
zʊ, á yàá swìn, á wʊ́: ‹Tɪa tə
wá yà zəni, lanworu tə nə yɪ
nəsɪan yɪrɪ.›
3 Yá jɪjʊ fuən fuən, á yàá
swìn, á wʊ́: ‹Dwà wá nà
zən, tɪa tə yáá nə beri yɪrɪ.›
Á wàá tɪa yáá nə yɪ nətʊ
á lwarɪ, yá á ga wàrì sɪʊ́n
máŋá kʊ tə Yɪɪ mɪmɪnan tə
dəń á lwarɪ.
4 Á mʊ̀ zən lìà tə, á yɪ
lakʊkwɪnan, á ba Yɪɪ cɪcɪ nə
twá. Yá á mʊ̀ nə pìà, sə á
na Yɪɪ dìàn mɪmɪnʊ. Á bá
na mɪmɪnʊ nədʊ də tətə, də
kʊ nə tà yoo tə, kʊ nə yí
Zwʊnasə*». Ʊ dʊgʊ ba lá, ʊ
ga ja kʊ ʊ lɛ ʊ vìí.

Farɪzɪan-ba də Sadɪsɪan-ba sabwarɪ
(Marəkə 8.14-21)

5 Máŋá tə nə, karbɪa tə nə
lɛ mʊnaa tə bəbəru tə don
nə, ba yà swɛ̀ɛ́, sə ba tì
dipɛn, ba kə ba yuu.
6 Yá Zwezi swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Á zurə á yɪra, á cɪa
á tìàn nə zəni də *Farɪzɪan-
ba də *Sadɪsɪan-ba sabwarɪ
tə!»
7 Karbɪa tə ma swìn duən
con, ba wʊ́: «Ʊ swìn nətʊ,
nə nə wà dipɛn tì tə yɪrɪ».
8 Zwezi yəni kʊ tə, ba nə
swìn, ʊ dàń ma bwe ba, ʊ
wʊ́: «Bɛ̀ɛ̀ɛ nə pɪn, á swìn
də, kʊ yɪ á nə wà dipɛn jɪn,
á ja bà tə nə pɪn, à swìn
sabwarɪ yoo? Á na, á nə ba
á waa keni à nə mɪámɪán
nətʊ!
9 Á tə ba nə̀ń, naaa? Á lie
á tìàn dipɛn bonu tə yoo, à
nə pwɛ̀ɛ à pa lìà mùrù bonu
tə nə. Sə á lìí dipɛn fɪyaran
tə nii, á nə pɛ̀ɛ, á ja vìí!
10 Yá á tə lie á tìàn dipɛn
barpɛ tə yoo, à nə pwɛ̀ɛ à pa
lìà mùrù banɪa tə nə. Sə á lìí
dipɛn tìí tə nii, á nə pɛ̀ɛ, á ja
vìí!
11 Bɛ̀ɛ̀ɛ nə pɪn, á wà nì
də, kʊ tà dipɛn tətə yoo nə, à
swìn á con? Á cɪa á tìàn nə
də Farɪzɪan-ba də Sadɪsɪan-
ba sabwarɪ tə».
12 Karbɪa tə dàń lwarɪ
də, kʊ tà dipɛn sabwarɪ nə,

* **16:4 16.4** Kʊ Zwʊnasə təntə nə fwa dɪan batwa fəli pùá wa, ʊ nə wà Yɪɪ nii zìlí tə yɪrɪ.

Zwezi swìn, sə ba cì ba tìàn
nə də kʋ, kʋ yı Farızıan-ba
də Sadısıan-ba kàrà tə yoo,
nə ʋ swìn.

Piyɛrə bırı də, Zwezi yı
Yıı nə kúrí
(Marəkə 8.27-30; Likə
9.18-21; Zwan 6.66-69)

13 Zwezi vəli nagwanaa
don wa, kʋ nə bwələ tıʋ
don, ba nə boŋə ‹Filipə
Sezare›. Ʋ bwe ʋ karbıa tə,
ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə lìà tə swìn
*Ləzwənə-Biu† tə yuu wa?»

14 Ba ma le, ba wʋ́: «Lìà
duən wʋ́, n yı *Zwan-Batisə,
ba duən wʋ́, n yı Yıı nii
*sʋ̀sʋ̀nʋ̀ Eli, ba duən də
ga wʋ́, n yı Yıı nii sʋ̀sʋ̀nʋ̀
Zweremi, nə à yə̀ə́ Yıı nii
sʋ̀sʋ̀nà tə don».

15 Zwezi ma bwe ba, ʋ wʋ́:
«Sə á mʋ̀ con nə, wàà nə á
wʋ́, à yı?»

16 Simon Piyɛrə ma le, ʋ
wʋ́: «N yı *Kərisə, Yıı tə, ʋ
nə wulə mıı wa, tə bìú».

17 Zwezi ma swìn ʋ con,
ʋ wʋ́: «Zwʋnasə bìú Simon,
n yı pupwən lìù, kʋ nə tà
ləzwənə nə bırı mʋ́ kʋ yoo
tə yırı. Kʋ yı à nyına Yıı tə,
ʋ nə wulə Yıı *sàń nə.

18 Yá à mʋ̀ nə swìn kʋ n
con: N yırı nə yı Piyɛrə, kʋ
dàń nə yı pìù. À wá kə à lìà
tə púlí tə kʋ mʋ̀ pìù təntə
yuu wa, ndə lìù nə tún dìə
dəkuu pìù yuu nətʋ. Tıan də
tə dìàn mama, tə ba wàní tə
cʋ̀gʋ̀ kʋ púlí təntə.

19 À wá pa mʋ́ Yıı pàrì
borbıa tə. Kʋ tə, n nə wá
vı tıa yuu wa, kʋ wá yà nətʋ
Yıı *sàń də nə. Kʋ tə, n nə
wá sɛ̀e tıa yuu wa, kʋ wá yà
nətʋ Yıı sàń də nə».

20 Kʋ kwa nə, Zwezi dʋ̀ə́ sʋ́
ʋ karbıa tə nii nə, sə ba dàn
ká swìn kʋ, ba pa lìù mama
yəni də, ʋ mʋ̀ nə yı Kərisə.

Zwezi swìn ʋ tıan tə, də ʋ
ka bwin ka nan tə yoo
(Marəkə 8.31–9.1; Likə
9.22-27; 14.25-27)

21 Kʋ nə zıgı kʋ máŋá
təntə wa, Zwezi swìn ʋ
karbıa tə con, də kʋ yı
kálʋ́, sə ʋ va *Zwerizalɛmə.
Mə kʋ mʋ̀ tıfarʋ tə wa, ʋ
wá də́ càn zənzən *Zwifə-
ba *nəkwına, də ba Yıı
*joŋwana yun tìán, də ba
Yıı nii *yənu tìán-ba yáá
con. Ba wá gʋ wá, yá dıan
batwa nii nə, ʋ wá pìí ʋ bwin
ʋ nan.

22 Piyɛrə dàń ma bon
Zwezi, ʋ ja nan kwa, ʋ ga
caga ʋ nii nə, ʋ wʋ́: «*Yuu-
Tiu, Yıı dàn ká ja bà! Kʋ tə
bá yí mʋ́, abada».

23 Yá Zwezi dàń pìí ʋ
vəvəri, ʋ swìn Piyɛrə con, ʋ
wʋ́: «Ja pìà bwálí, *Sıtana!
N cìgà à cwəŋə nə, n nə ba
bʋŋa ndə Yıı nə, n nə yı n
bʋŋa ndə ləzoni nə tə yırı».

24 Zwezi ma kʋ́ʋ̀ swìn ʋ
karbıa tə con, ʋ wʋ́: «Lìù tə
mama nə pìà, sə ʋ bà ʋ twá
à nə, sə kʋ tíú kʋ́ʋ̀ dàn ká tì
ʋ tìàn, ʋ ma fwa ʋ təntıan
puswənə. Kʋ tíú mɛ, sə ʋ
sɛ̀e, ʋ twá ʋ də́ càn, də nə
kʋ ja vələ ʋ tıan dagarʋ tə
yuu wa.

25 Lìù tə, ʋ nə pìà, sə ʋ jon
ʋ mıı tə, ʋ wá kwìn kʋ nə.
Yá lìù tə, ʋ nə wá dʋgʋ ʋ mıı

† **16:13 16.13** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

tə à mù yırı, kʊ tíú wá na mıı, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con.
26 Kʊ funə wa yɔ̀n nə kʊ
pa lìù nə, də ʊ nə nı tıa yuu
jıjə tə mama, yá ʊ ga kwìn
mıı tə nə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı
con? Won wulə ləzwənə nə
wá pa, sə kʊ ma yə̀ ʊ mıı tə
kʊ jon, naaa?
27 *Ləzwənə-Biu‡ tə wá
bà, ʊ nyına Yıı dun tə wa də
ʊ *malıkɛ. Yá ʊ wá ŋwín lìù
mama, ndə ʊ nə tʊn nətʊ.
28 Cígá mama, à mù nə
swìn kʊ á con: Ba tə duən,
ba nə wulə yəbə bá tı də ba
nə wà Ləzwənə-Biu tə nı, ʊ
twi də ʊ pàrì tə».

17

Zwezi lwàń ʊ tìàn
(Marəkə 9.2-13; Likə 9.28-36; 2 Piyɛrə 1.16-18)

1 Dıan bardʊ kwa nə,
Zwezi jın Piyɛrə də Zwakə, ʊ
súrí Zwakə nubiu Zwan nə,
ʊ ja ba ʊ va paan nədarʊ
yuu, ʊ də ba cıcı.
2 Ʊ lwàń ʊ tìàn ba yíá yuu,
ʊ yáá wulə ka pəpəli, ndə
yıcaʊ nə. Yá ʊ ganan də
lwàń nəpwənə, ndə poni nə.
3 Yá ʊ karbıa tə dàń na
*Moyizə də Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀
Eli, ba swìn də Zwezi.
4 Piyɛrə dàń ma swìn
Zwezi con, ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu,
kʊ ziən də, nə nə wulə yəbə.
Də n nə pìà, à wá pú gansilə
batwa yəbə. N mù nədʊ,
Moyizə nədʊ, Eli də nədʊ».
5 Ʊ nə wulə ʊ swìn máŋá
tə wa, də bakwan kʊ nə
cıcılı twi, kʊ pú ba yuu nə.
Yá kori ga nan kʊ wa, kʊ wʊ́:
«Ʊ tə yı à biswənə tə, ʊ nə
poli à pùá. Á cʊga ʊ nii!»
6 Máŋá tə nə, karbıa tə
nə nì kori təntə, fən jın ba
zənzən, ba tʊ tıa ba yáá yuu.
7 Zwezi fàrʊ́ ʊ yí, ʊ dwen
ba yıra, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Á
zaŋa yıı nə! Á dànà ká pa
fən ja aba!»
8 Ba nə zìn ba yéé, ba kə
yıı nə, ba kʊ́ʊ̀ wà lìù don nı,
ba súrí Zwezi nə.
9 Ba nə nan paan tə yuu ba
cwi, Zwezi pın ba nii, ʊ wʊ́:
«Á dànà ká swìn yoo kʊ tə, á
bırı lìù mama nə, kʊ jə vələ,
Ləzwənə-Biu tə tıan də ʊ
ka pìí ka bwin».
10 Zwezi karbıa tə dàń ma
bwe wá, ba wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə
pın, *Zwifə-ba Yıı nii *yənu
tìán tə wʊ́, də Eli nə wá dí
yáá, ʊ bà?»
11 Ʊ ma le ba, ʊ wʊ́: «Eli
mɛ, sə ʊ cígá bà, ʊ kwɛn tə
mama.
12 À mù dàń nə swìn kʊ, á
con: Eli manwarı ʊ bà, lìà
tə ga wà lwarı. Yá ba tì wá,
ba ma fwa ba tə swə tə. Mə
nətʊ nə, ba wá kə Ləzwənə-
Biu tə càn wa».
13 Karbıa tə dàń ma lwarı
də, kʊ yı *Zwan-Batisə yoo
nə ʊ swìn.

Zwezi lı zini bìú don yuu wa
(Marəkə 9.14-29; Likə 9.37-42)

14 Máŋá tə, ba nə yí bwálí
tə, lalʊʊ tə nə wulə, bɛɛ don
fàrʊ́ ʊ yí Zwezi yıra, ʊ tʊ ʊ
nadwana yuu ʊ yáá con, ʊ ga
swìn, ʊ wʊ́:

‡ **16:27 16.27** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.
* **17:9 17.9** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

15 «*Yuu-Tiu dəri à bìú tə,
ʊ nə twɪ kwaran, tə yinəgə,
ʊ na càn zənzən. Kʊ nə zàn
ʊ wàá, ʊ twɪ mən wa, nə à
yəə́ níá wa.
16 À ja wá, à bà n karbɪa
tə con, yá ba wà wá wání ba
pa, ʊ na yazurə».
17 Zwezi ma swìn, ʊ wʊ́:
«Á mù zən lìà-ba, á tə nə ba
Yɪɪ nii sèe, á ga fwa yotələn!
Dɪan bagalɪ nə à tə wá yà
də aba? Kʊ yɪ à wá ja pínʊ́
kʊ mɛ nətə də aba? Á jana
bisɪmaa tə, á ja bà à con!»
18 Zwezi ma swìn ʊ zɪgɪ
*zini tə nə. Kʊ ma nan kʊ yá
bisɪmaa tə, ʊ ga na yazurə,
naa nədʊ.
19 Karbɪa tə ma fàrʊ́ ba yí
Zwezi tətə yɪra, ba bwe wá,
ba wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, nə wà
wání nə lɪ zini tə?»
20 Zwezi ma le, ʊ wʊ́: «Kʊ
yɪ á nə ba á waa keni à nə
wuuu tə yɪrɪ. Cígá mama,
à mù nə swìn kʊ á con: Də
á nə ken á waa à nə, ka nə
dáá ndə gabiu nəmanbiə nə,
á wá wání á swìn paan ka
tə con: ‹Zàn yəbə, n pə̀ń lá
con›, yá kʊ ga wá zàn. Won
tələ́, á nə ba wání, á fwa».
[
21 Yá kʊ dàń nə yɪ yɪjʊnɪ
də nivori nə nə kʊ wá twá,
ba ma lɪ kʊ zini yiri kʊ tə.]

Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn ʊ tɪan tə,
də ʊ ka bwin ka nan tə yoo
(Marəkə 9.30-32; Likə
9.44-45)

22 Máŋá tə, Zwezi də
ʊ karbɪa tə nə wulə ba
vəli Galile nagwanaa tə wa,
Zwezi swìn ba con, ʊ wʊ́:
«*Ləzwənə-Biu† tə mɛ, sə ba
ja wá, ba kə ləzoni jìàn wa.
23 Ba wá gʊ wá, yá dɪan
batwa nii nə, ʊ wá pɪ́í ʊ bwin
ʊ nan». Karbɪa tə pwìí cùgù
zənzən kʊ yoo təntə yɪrɪ.

Yɪɪ dìə̀ lanpoo tə ŋwírán
yoo
(1 Korɛntə tìán 10.32;
Matiə 22.15-22)

24 Máŋá tə wa, Zwezi
də ʊ karbɪa tə nə yí
Kapɛrənayimə, *Zwifə-ba
Yɪɪ *dìə̀ lanpolɪna tə fàrʊ́ ba
yí Piyɛrə yɪra, ba ga bwe wá,
ba wʊ́: «Á karnyɪna tə ŋwín
Yɪɪ dìə̀ lanpoo tə, naaa?»
25 Piyɛrə ma le, ʊ wʊ́:
«Awo, ʊ ŋwín kʊ». Máŋá
tə wa, Piyɛrə nə zwɪ dìə̀ tə
wa, Zwezi nə təntən ʊ swìn,
ʊ wʊ́: «Simon‡ bɛ̀eɛ̀e nə n
bʊŋa yoo kʊ tə yuu wa? Wàà
nə ŋwín lanpoo, ʊ pɪn tɪa
yuu pɛ̀egá nə? Wàà nə yàá
lá wiən, ʊ pɪn tɪa yuu pɛ̀egá
nə? Kʊ ya tɪʊ tìán, nə à yəə́
vərə nə yàá fwa kʊ?»
26 Piyɛrə ma le, ʊ wʊ́:
«Vərə nə». Zwezi swìn ʊ
con, ʊ wʊ́: «Kʊ nətʊ tə nə,
tɪʊ tìán tə mù tɪ ba tìàn, ba
ba won ŋwín.
27 Yá, sə nə dàn ká cùgù
lanpolɪna tə pwìí nə, vəli
mʊnaa tə wa, n dɪlɪ gwala
níá tə wa. Təntən fəli tə nii,
n nə wá ja, súrí kʊ nii, n wá
na səbiu lá, kʊ nə wá ŋwín
à də mʊ́ lanpoo».

† **17:22 17.22** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. ‡ **17:25 17.25** Simon yɪ Piyɛrə yɪrɪ don.

18

Wàà nə wá doni nə mama Yıı pàrì tə wa?
(Marəkə 9.33-37; Likə 9.46-48; 22.24-27)

1 Kʊ máŋá tə wa, karbıa tə fàrʊ́ ba yí Zwezi yıra, ba bwe
wá, ba wʊ́: «Wàà nə dwə nə
mama Yıı pàrì tə wa?»
2 Zwezi ma bon bisımaa, ʊ
zıgı wá ba tətəŋi wa,
3 ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Cígá
mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á
con: Á nə wà lwàń, á jì ndə
bìsíná nə, á bá zʊ Yıı pàrì tə
wa.
4 Lìù tə, ʊ nə wá doni á
mama Yıı pàrì tə wa, yı lìù
tə, ʊ nə wá mun ʊ tìàn, ʊ ga
jì ndə bisımaa nə.
5 Lìù tə, ʊ nə jın bisımabiə
zəni, ndə wà tə nə à mʊ̀ yırı,
kʊ yı à mʊ̀ tətə nə, kʊ tíú jın
zəni».

Cʊna nə ba ziən nətʊ
(Matiə 5.29-30; Marəkə 9.42-48; Likə 17.1-12)

6 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Yá lìù tə, ʊ nə pın, labwana
təntə, ba nə keni ba waa à
nə wuuu, don twá ʊ nə, ʊ
dʊgʊ Yıı cwəŋə tə, ka jén, kʊ
wá kʊkwanı kʊ tíú con nə,
də ba nə vwə kapan nəfarʊ
ʊ bıan nə, ba ja va ba dı mʊʊ
níá dàń nə.
7 Lɛɛ wá yà tıa yuu də yìèn
nə dáá, tə nə pın ləzoni fwa
cʊna! Tə mʊ̀ yìèn təntə də
wàrì, tə zwɛ̀e tıa yuu wa. Yá
lɛɛ dàń nə wá yí lìù tə, ʊ nə
wá pa, ʊ don fwa cʊna.
8 Kʊ nə yı də kʊ wá twá
n jıın nə, nə à yə̀ə́ n naa
nə, sə n ma fwa cʊna, gwəŋə
tə n dılı yıŋʊna də mʊ́. Kʊ
kʊkwa kʊ pa mʊ́, də n nə
nı mıı tə Yıı con, də jıın
kuku, nə à yə̀ə́ də naa kuku,
kʊ doni, də n nə jə jìàn
tə mama, nə à yə̀ə́ nɛɛ tə
mama, ba ga tì mʊ́ ba dılı
mən wa, tə nə ba dəŋə.
9 Kʊ nə kʊ́ʊ̀ yı kʊ twá n yii
nə, n ma fwa cʊna, ja kʊ, n
lı n dʊgʊ yıŋʊna də mʊ́. Kʊ
kʊkwa kʊ pa mʊ́, də n nə nı
mıı Yıı con də yii nədʊ, kʊ
doni, də n nə jə yíá bələ, ba
ga tì mʊ́ ba dılı mən dìə tə
wa».

Piə tə nə jén tə yuu wa zwansısara
(Likə 15.3-7)

10 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«À mʊ̀ nə swìn kʊ á con nə:
Á cıa á tìàn nə, á dànà ká
gwiən labwana tə, ba nə ba
dun jə. Ba wa ladʊa də tətə.
Máŋá mama ba *malıkɛ nə
zıga à nyına Yıı yáá con, ʊ
nə wulə Yıı *sàń nə yırı.
11 [*Ləzwənə-Biu* tə twi
tıa yuu, sə ʊ jon lìà tə, ba nə
jén, ʊ pa Yıı nə.]
12 Də lìù nə jə pee bíí,
ka nədʊ ga jén, ʊ wá yá tə
sapwınıa də fugə də nʊgʊ tə
duən tə paan tə yuu wa, ʊ ga
va ʊ pìà ka tə, ka nə jén tə.
Bɛ̀eɛ̀e nə á bʊŋa kʊ yuu wa?
13 Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʊ á con: *Ʊ* ga nə nı
ka, ʊ pùə́ wá poli, kʊ mʊ̀
piə təntə yırı, kʊ doni tə
sapwınıa də fugə də nʊgʊ tə
duən tə, tə nə wà jén tə.
14 Mə nətʊ nə, á nyına Yıı
tə, ʊ nə wulə Yıı sàń nə, də

* **18:11 18.11** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

ba pìà, sə ba mù labwana təntə nədʋ jén».

N nubiu nə cʋ̀gʋ̀ nə yoo
(Galasi tìán 6.1; 2 Tɛsalonikə tìán 3.14-15)

15 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «Də n nubiu nə cʋ̀gʋ̀, n nə vəli n yí wá, n ga bɪrɪ wá ʋ cʋna tə, n mù də wá bələ pwərə wa. Ʋ nə cʋgʋ n nii, də n jon wá, n kə cwəŋə nə.
16 Yá ʋ dàń nə nə vɪga, sə ʋ cʋgʋ n nii, tì lìù nədʋ, nə à yə̀ə́ lìà bələ, n súrí n tìàn nə, sə kʋ ma yà ndə kʋ nə púpʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ wʋ́: ‹Kʋ mɛ, sə kʋ ja lìà bələ, ba nə yə̀ə́ kʋ yoo tə, nə à yə̀ə́ lìà batwa.›
17 Yá ʋ tə nə vɪga, sə ʋ cʋgʋ ba nii, sə n swìn kʋ *Kərisə lìà pʋ́lí tə con. Yá ʋ tə nə vɪga, sə ʋ cʋgʋ lìà təntə, sə n tì wá, n ma fwa ndə lìù tə nə, ʋ nə yərì Yɪɪ, nə à yə̀ə́ ndə lanpolɪnʋ nə».

Zwezi kàrì yɪjʋnɪ yoo

18 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «Cígá mama, à mù nə swìn kʋ á con: Kʋ tə, á nə wá vɪ tɪa yuu wa, kʋ wá yà nətʋ Yɪɪ *sàń də nə. Kʋ tə, á nə wá sɛ̀e tɪa yuu wa, kʋ wá yà nətʋ Yɪɪ sàń də nə.
19 Cígá mama, à mù nə kʋ́ʋ̀ swìn kʋ á con: Kʋ nə ya á lìà bələ, də nə ken duən nə tɪa yuu wa, sə á ma lòrì won mama yɪjʋnɪ wa, à nyɪna Yɪɪ tə, ʋ nə wulə Yɪɪ sàń nə, wá pa kʋ aba.
20 Cígá, bwálí tə nə, lìà bələ, nə à yə̀ə́ batwa nə ken duən nə à mù yɪrɪ tə nə, à wulə ba tətəŋi wa».

Nətʋ lìù nə mɛ, sə ʋ sɛ̀e ʋ kwɛn yoo ʋ lɪ ʋ də ʋ don pwərə wa
(Matiə 6.12, 14-15; Efɛzə tìán 4.32; Zwakə 2.13)

21 Piyɛrə dàń ma fàrʋ́ ʋ yí Zwezi yɪra, ʋ ga bwe wá, ʋ wʋ́: «*Yuu-Tiu, nɛɛ bagalɪ nə à mɛ, sə à sɛ̀e à kwɛn yoo à lɪ à mù də à don pwərə wa, ʋ nə cʋ̀gʋ̀ à nə, máŋá mama wa? Sə kʋ ya nɛɛ barpɛ, naaa?» Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́:
22 «À wà swìn də nɛɛ barpɛ nə mɛ, à wʋ́, sə kʋ ya nɛɛ sapwɪtwa də fugə dəkurən barpɛ.
23 Kʋ mù nə pɪn, Yɪɪ pàrì tə nyɪn ndə pìʋ́ don nə zàn, sə ʋ ma jon ʋ jɪŋa ʋ tʋ̀tʋ̀nà con, ʋ kə duən nə.
24 Ʋ nə wulə ʋ gàlì máŋá tə wa, ba jɪn tʋ̀tʋ̀nʋ̀ tə don, ba bà ʋ con, ʋ jɪŋɪ nə yí sían səbikʋlan† mʋ̀rʋ̀ fugə (10 000).
25 Kʋ bɛɛ təntə yà ba won jə, sə ʋ ma ŋwín səbiu təntə. Ʋ yuu tíú tə ma pa nii, sə ba ja wá ba yə̀ ndə yoŋu nə, sə ba ga yə̀ ʋ kan də ʋ bɪa də kʋ tə mama, ʋ nə jə, sə jɪŋɪ tə ma wàní kʋ ŋwín.
26 Tʋ̀tʋ̀nʋ̀ təntə ma tʋ tíú tə yáá con, ʋ ga lòrì wá, ʋ wʋ́: ‹Ja pínʋ́ də nə! À wá ŋwín n jɪŋɪ tə mama!›
27 Ʋ yuu tíú tə dəri ʋ yinəgə. Ʋ yá jɪŋɪ tə, ʋ pa wá. Yá ʋ ga dʋgʋ wá, ʋ pa ʋ vìí.

† **18:24 18.24** Sían səbikʋlʋ nədʋ yɪ yɪtʋrɪ mʋ̀rʋ̀ bardʋ (6 000) tʋtʋŋɪ ŋwírán.

28 Tùtùnù təntə nə nan, ʊ
jərí ʊ tùtùnù don, ʊ cınıa
səbikʊlan‡ bíí nə wulə ʊ yuu
wa, ʊ pùrì ʊ kələru nə ʊ
kaŋa, ndə ʊ ka gʊ wá, ʊ ga
wʊ́: ‹Ŋwín à jıŋı tə, kʊ nə
wulə n yuu wa!›
29 Ʊ tʊtʊndon tə ma tʊ ʊ
nɛɛ nə ʊ yáá con, ʊ lòrì wá,
ʊ wʊ́: ‹Ja pínʊ́ də nə! À wá
ŋwín mʊ́!›
30 Yá ʊ wà kʊ sɛ̀e. Ʊ pın ba
ja wá, ba kə bàń dìə̀, sə ʊ ya
lá, kʊ ja vələ, ʊ nə wá ŋwín
jıŋı tə.
31 Máŋá tə wa, tùtùnà tə
duən nə nı kʊ nətʊ tə, ba
pwìí cùgù zənzən. Yá ba ga
va ba tún kʊ mama, ba bırı
ba yuu tíú tə.
32 Yuu tíú tə dàń ma pa, ba
ja kʊ tùtùnù təntə ba bà, ʊ ga
wʊ́: ‹Tʊtʊnwʊlʊnyıan! À yá
à jıŋı tə, à pa mʊ́, n nə lòrì
nə, sə à fwa kʊ yırı.
33 N də yà mɛ, sə n dəri n
twadon tə yinəgə, ndə à nə
dəri n yinəgə nətʊ.›
34 Yuu tíú tə lıŋa zàn
zənzən, ʊ ma pa, ba ja
tùtùnù təntə, sə ba mà wá,
kʊ ja vələ, ʊ nə wá ŋwín jıŋı
tə».
35 Zwezi dàń ma súrí lá, ʊ
wʊ́: «Mə nətʊ nə à nyına Yıı
tə, ʊ nə wulə Yıı *sàń nə, wá
tʊn aba, də á lìù mama nə
wà sɛ̀e ʊ kwɛn ʊ də ʊ don
yìə̀n ʊ lı ba pwərə wa, də ʊ
waa mama».

19

Zwezi kàrì ka kwa kasweri yoo

(Marəkə 10.1-12; Matiə 5.31-32)

1 Máŋá tə wa, Zwezi nə
kàrì ʊ zwɛ̀e, ʊ nan Galile
nagwanaa tə wa, ʊ va Zwide
nagwanaa wa, Zwurədɛn
mʊnaa tə vàn don nə.
2 Lalʊʊ púə́ ʊ kwa, ʊ ga
zwɛ̀e ba yayıŋa yayıran, kʊ
bwálí təntə wa.
3 *Farızıan-ba tə duən
fàrʊ́ ba yí ʊ yıra, ba bwe wá,
sə ba ma ja ʊ dàń nə, ba wʊ́:
«Kʊ mɛ, sə bɛɛ dʊgʊ ʊ kan
yoo mama dàń nə, naaa?»
4 Zwezi ma le, ʊ wʊ́: «Á wà
kàrì, kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yıı sagı
tə wa, kʊ wʊ́: ‹Máŋá tə, Yıı
nə fwa lʊʊ, ʊ fwa bɛɛ də kan,
5 ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: Kʊ mù
yırı nə, bɛɛ wá nan ʊ yá ʊ
nuu də ʊ nyına, ʊ ga vwa ʊ
tìàn ʊ kan nə. Yá ba mɛ bələ
dàń wá jì won nədʊ›.»
6 Zwezi swìn ʊ súrí lá, ʊ
wʊ́: «Yá ba kʊ́ù ba yà lìà
bələ, ba dàń wá yà won
nədʊ.Ləzwənə mama kʊ́ù
wa mɛ, sə ʊ dàn ká pwɛ̀e kʊ
tə, Yıı nə vwə duən nə!»
7 Farızıan-ba ma bwe wá,
ba wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pın
Yıı *nii tə, ʊ nə pın *Moyizə
nə, ma pa nii də, bɛɛ nə pìà
ʊ dʊgʊ ʊ kan, sə ʊ pa wá ka
kwa kasweri sagı?»
8 Zwezi ma le, ʊ wʊ́: «Moy-
izə pın cwəŋə, sə á dʊgʊ á
kana tə, á zıbaniun tə yırı.
Yá máŋá tə wa, Yıı nə fwa
lʊʊ, kʊ yà tà nətʊ.
9 À mù nə swìn kʊ á con:
Bɛɛ tə, ʊ nə dʊgʊ ʊ kan, kʊ
ga tà ʊ jın wá kacwan wa,
ʊ ga swe kan don, ʊ mù bɛɛ
təntə fwa bacwan».

‡ **18:28 18.28** Cınıa səbikʊlʊ nədʊ yı yıtʊrı nədʊ tʊtʊŋı ŋwírán.

10 Ʊ karbıa tə ma swìn ʋ
con, ba wʋ́: «Də kʋ nə yı
nətʋ kʋ pa bɛɛ nə ʋ kan con
nə, ʋ nə wà swe nə kʋkwa».
11 Zwezi ma swìn ba con, ʋ
wʋ́: «Lìà mama wàrì kʋ yoo
təntə dèń ba nì, də kʋ nə tà
ba tə, Yıı nə pın, sə ba nì kʋ
dèń, cıcı.
12 Yìèn dáá zənzən, tə nə
káŋá lìà nə, sə ba dàn ká
swe. Ba duən yı ba lʋrı ba
nətʋ. Ba duən də yı lìà nə
pın, ba jì batanı ba wàrì kan
ba swe. Ba talıkwa lìà tə yı
ba tə, ba nə tà Yıı pàrì yìèn
tə yırı, ba ba swe. Lìù tə, ʋ
nə wàá kʋ dèń ʋ nì, sə ʋ nì!»

Zwezi də bìsíná yoo
(Marəkə 10.13-16; Likə 18.15-17)

13 Lìà jın bìsíná, ba bà
Zwezi con nə, sə ʋ tún ʋ jìàn
ba yuu wa, ʋ lòrì Yıı ʋ pa ba.
Yá ʋ karbıa tə dàń wulə ba
caga ba nii nə.
14 Zwezi dàń ma swìn, ʋ
wʋ́: «Á yaga bìsíná tə, sə ba
bà à con nə! Á dànà ká cì
ba nə! Yıı pàrì tə nə yı ba
tə, ba nə nyın ndə ba nə tə
nyiən».
15 Ʊ nə tún ʋ jìàn ba yuu ʋ
zwɛ̀e, ʋ zàn kʋ bwálí tə nə,
ʋ vìí.

Jıjə balandʋrʋ don yoo
(Marəkə 10.17-31; Likə 18.18-30; 1 Timote 6.9-10, 17-19)

16 Bɛɛ don fàrʋ́ ʋ yí Zwezi
yırа, ʋ ga bwe wá, ʋ wʋ́:
«Karnyına, bɛ̀eɛ̀e nə à mɛ,
sə à tʋn, kʋ nə ziən, sə à ma
na mıı tə, kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı
con?»
17 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə pın, n ma bwe nə
kʋ tə yuu wa, kʋ nə ziən?
Lìù nədʋ cıcı nə ziən. Də n
nə pìà, sə n na mıı tə, kʋ nə
ba zwɛ̀e Yıı con, sɛ̀e n twá
Yıı *nii yìèn tə nə, ʋ nə pın
*Moyizə nə». Ʊ ma bwe wá,
ʋ wʋ́: «Yıı nii yoo kʋ kaa
tətə?»
18 Zwezi ma le, ʋ wʋ́:
«Dàn ká gʋ lìù!
Dàn ká cwàrì!
Dàn ká ŋʋ!
Dàn ká kʋna kʋnkʋn, n kə
lìù nii nə!
19 Zìlí n nuu də n nyına nii!
Sóní n yıra lìù ndə n tətə
nə!»
20 Balandʋrʋ tə ma swìn ʋ
con, ʋ wʋ́: «À twá Yıı nii
yìèn təntə mama nə. Bɛ̀eɛ̀e
don nə à kʋ́ʋ̀ mɛ, sə à fwa?»
21 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Də
n nə pìà, sə n ya lìù tə, Yıı
yìèn tə nə bıga n yuu wa,
vəli n tì n wiən tə mama, n
nə jə, n yoli, n ga pa səbiu
tə zʋra nə. Yá n wá na wiən
tə, tə kwənə nə dáá, Yıı *sàń
nə. Kʋ kwa nə, n dàń bà n
twá à nə!»
22 Yá máŋá tə wa, ba-
landʋrʋ tə nə nì tə mʋ̀ yìèn
təntə, ʋ vìí də pucʋnı, ʋ nə
yı jıjə nəfarʋ tíú tə yırı.
23 Zwezi dàń ma swìn ʋ
karbıa tə con, ʋ wʋ́: «Cígá
mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ á
con: Kʋ cà zənzən kʋ pa jıjə
tíú nə, sə ʋ zʋ Yıı pàrì tə wa.
24 Yá à mʋ̀ nə swìn kʋ
á con nə: Nyʋgʋma ka
twá gancıın bʋʋ kʋ nan yı
mwálí, kʋ doni jıjə tíú nə
pìà, sə ʋ zʋ Yıı pàrì tə wa».

25 Máŋá tə nə, karbıa tə nə
nì tə yìən təntə, kʊ gwárí ba
zəni. Yá ba ga swìn, ba wʊ́:
«Də kʊ nə yı nətʊ, wàà dàń
nə wá wàní ʊ na mıı tə, kʊ
nə ba zwɛ̀e Yıı con?»
26 Zwezi ma ywàń ba, ʊ ga
swìn ba con, ʊ wʊ́: «Ləzoni
mù con kʊ wàrì! Yá tə mɛ
wàá Yıı mù con».
27 Piyɛrə dàń ma swìn, ʊ
wʊ́: «Ywàń, nə dʊgʊ won
mama, nə ga twá n nə. Kʊ
dàń wá yà nətə kʊ pa nəba?»
28 Zwezi ma swìn ba con,
ʊ wʊ́: «Cígá mama, à mù
nə swìn kʊ á con: Máŋá
wá bà, *Ləzwənə-Biu* tə nə
wá jèń ʊ dun padaʊ tə yuu,
lʊʊ nədʊn tə wa. Á mù
karbıa fugə bələ tə, á nə twá
à nə, á də wá jèń padaran
yuu wa. Kʊ máŋá tə wa,
á də wá bʊ̀rì *Yızərayɛlə
dwíí dəkurən fugə bələ tə
lìà bʊ̀rà.
29 Yá lìù tə mɛ, ʊ nə wá taa
à mù yırı, ʊ nan ʊ yá ʊ dii,
nə à yə̀ə́ ʊ nubıa, nə à yə̀ə́
ʊ nakwana, nə à yə̀ə́ ʊ nuu,
nə à yə̀ə́ ʊ nyına, nə à yə̀ə́ ʊ
bìsíná, nə à yə̀ə́ ʊ kárí, ʊ wá
na ŋwírán nɛɛ bíí. Kʊ tə nə
súrí lá, ʊ wá na mıı tə, kʊ nə
ba zwɛ̀e Yıı con.
30 Təntən lìà dáá, ba nə
wá yà talıkwa lìà. Yá
talıkwa lìà də ga dáá, ba nə
wá yà təntən lìà».

20

Jıjʊ tʊ̀tʊ̀nà də yıcaʊ tʊ̀tʊ̀nà də dədəni tʊ̀tʊ̀nà ŋwírán zwansısara (Matiə 19.30)

1 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Nəń, Yıı pàrì tə nə nyın
nətʊ: Kárá tíú don nan jıjʊ
fuən fuən, sə ʊ pìà tʊ̀tʊ̀nà, ʊ
kə ʊ kárá wa.
2 Máŋá tə, ʊ nə nı ba,
ʊ sɛ̀e, sə ʊ ŋwín ba cınıa
səbikʊlʊ* nədʊ, ndə kʊ nə
mɛ nətʊ tə dıın mama. Yá
ʊ ga tʊn ba, sə ba va ba tʊn
ʊ kárá tə wa.
3 Ʊ tə pìí ʊ nan lugu nʊgʊ
máŋá wa jıjʊ nə, ʊ kʊ́ʊ̀ na ba
duən ba jə̀ə́ tʊtʊ.
4 Ʊ ma swìn ba con, ʊ wʊ́:
‹Á vələ, sə á də tʊn à kárá tə
wa. Yá à ga wá pa á də nə,
ndə kʊ nə mɛ nətʊ!›
5 Ba də ma kɛ̀eń ba va lá
nə. Yıcaʊ lugu fugə bələ
máŋá wa, bɛɛ tə kʊ́ʊ̀ nan.
Dədəni lugu batwa máŋá
wa, ʊ kʊ́ʊ̀ ʊ nan ʊ fwa, ndə
dí yáá tə nə.
6 Yá kʊ nə kʊ́ʊ̀ yí dədəni
lugu bonu, ʊ nan ʊ ma kʊ́ʊ̀
na ba duən, ba nə zıga. Ʊ ma
bwe ba, ʊ wʊ́: ‹Bɛ̀eɛ̀e nə pın,
á zıga yəbə jıjʊ tə mama, á
ga ba won fwa?›
7 Ba le wá, ba wʊ́: ‹Kʊ
yı lìù nə wà nəba tì, sə nə
tʊn.› Ʊ ma swìn ba con, ʊ
wʊ́: ‹Haya! Á də vələ, á tʊn
à kárá tə wa!›
8 Dədəni nə twi kʊ yí, kárá
tə tíú swìn ʊ lìù tə, ʊ nə
ywàŋá ʊ tʊtʊnan tə yuu con,
ʊ wʊ́: ‹Bon tʊ̀tʊ̀nà tə, sə n pa
ba lìù mama ʊ ŋwírán. N wá
zıgı talıkwa lìà tə, à nə tì tə,

* **19:28 19.28** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

* **20:2 20.2** Cınıa səbikʊlʊ nədʊ yı yıtʊrı nədʊ tʊtʊŋı ŋwírán.

n ja va ba tə, à nə dí yáá à tì
tə.›
9 Ba tə, ba nə vəli dədəni
nii lugu bonu máŋá wa, ba
tɔn tə twi ba yí. Ba lìù mama
nɪ cɪnɪa səbikʊlʊ nədʊ nədʊ.
10 Máŋá tə, ba tə, ba nə
təntən ba tɔn tə nə twi, ba
yà bʊŋa də, ba wá na ba
doni ba duən tə. Yá ba
dàń pɪn ba də lìù mama nə,
cɪnɪa səbikʊlʊ nədʊ nədʊ,
ndə nətʊ tə, ba nə pɪn ba
duən tə nə.
11 Ba na nɪ kʊ nətʊ, ba
wulə ba ŋʊŋwɪn kárá tə tíú
yuu wa,
12 ba ga swìn, ba wʊ́:
‹Tʊ̀tʊ̀nà tə, n nə talɪkwa n tì
tə, tɔn lugu nədʊ cɪcɪ, yá n
ga ŋwín ba ndə nə nə. Nə
mʊ̀ ga tɔn nə gwàrì dɪɪn tə
mama wa, yɪcaʊ tə nyʊa nə
yuu wa, jɪjʊ tə mama›.
13 Yá kárá tə tíú dàń le ba
wá don, ʊ wʊ́: ‹À dabɛɛ, à
wà mʊ́ gɪgɪrɪ. N sɛ̀e, sə n
tɔn cɪnɪa səbikʊlʊ nədʊ yɪra
dɪɪn wa, kʊ tà nətʊ, naaa?
14 Jon n ŋwírán, n ja kɛ̀eń
lá nə! À wá pa talɪkwa lìù tə
də ŋwírán ndə n nə.
15 À ba cwəŋə jə, sə à fwa
kʊ tə, à nə swə, də à səbiu,
naaa? Nə à yə̀ə́ kʊ yɪ à nə yɪ
pubwanʊ tíú tə nə pɪn n jə
wʊgwɪʊ də nə?› »
16 Zwezi ma swìn ʊ súrí, ʊ
wʊ́: «Mə nətʊ nə, təntən lìà
wá yà talɪkwa lìà, yá talɪkwa
lìà də wá yà təntən lìà».

Zwezi kʊ́ʊ̀ pìí ʊ swìn ʊ tɪan tə, də ʊ ka bwin ka nan tə yoo

(Marəkə 10.32-34; Likə 18.31-34)

17 Dɪɪn don nə, Zwezi
zʊa cwəŋə, ʊ vələ *Zwer-
izalɛmə. Máŋá tə wa, ʊ nə
wulə cwəŋə tə yuu wa, ʊ
bon ʊ karbɪa fugə bələ tə,
ʊ ja nan kwa, ʊ ga swìn ba
con, ʊ wʊ́:
18 «Á cʊga zəni, nə wulə
cwəŋə wa, nə ma vələ Zw-
erizalɛmə. Mə tɪʊ təntə
wa nə, ba wá ja *Ləzwənə-
Biu† tə, ba kə *Zwifə-ba Yɪɪ
*joŋwana yun tìán, də Yɪɪ
nii *yənu tìán jìàn wa. Ba
wá bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà, sə ba gʊ wá.
19 Ba wá kə wá lìà tə, ba nə
yə̀rì Yɪɪ, jìàn wa. Ba wá mʊn
wá, ba wá mà wá, ʊ yɪra lá,
ba ga wá paa wá dagarʊ yuu
wa. Yá dɪan batwa nii nə, Yɪɪ
wá pìí ʊ bwin wá, ʊ lɪ tɪan
wa».

Zwakə də Zwan nuu lòrì tə yoo

(Marəkə 10.35-45; Likə 22.24-27)

20 Kʊ kwa nə, Zebede bɪa
tə nuu dàń ma fàrʊ́ ʊ yí
Zwezi yɪra də ʊ bɪa tə. Ʊ tʊa
ʊ yáá yuu, sə ʊ lòrì won ʊ
con.
21 Zwezi ma bwe wá, ʊ wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə n pìà?» Kan tə ma
le, ʊ wʊ́: «À pìà, sə n pa nii
də, à bɪa bələ tə, ba nə zɪga,
wá jə̀ń ladʊa n jɪzən nə, ʊ
don n jɪgwiə nə, n pàrì tə
máŋá wa».
22 Zwezi ma le kan tə də
ʊ bɪa tə, ʊ wʊ́: «Á yə̀rì kʊ
tə, á nə lòrì. Á wá wàní á
zɪgɪ á dàn càn tə, à nə wá də́

† **20:18 20.18** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

naaa?» Ba ma swìn ʋ con, ba
wʋ́: «Nə wàá».
23 Zwezi ma swìn, ʋ wʋ́:
«Á cígá wá zɪgɪ á dàn tə.
Yá kʋ tà à mʋ̀ nə mɛ, sə à
pa nii də, lìù wà tə nə wá
jə̀ń à jɪzən nə, nə à yə̀ə́ à
jɪgwiə nə. Tə bwálá təntə yɪ
à nyɪna Yɪɪ nə kwɛn, sə ʋ pa
lìà tə nə, tə nə mɛ də ba, kʋ
tà à mʋ̀».
24 Máŋá tə nə, karbɪa fugə
tə duən tə nə nì kʋ, ba lɪŋa
zàn ba nubɪa bələ tə yuu wa.
25 Zwezi dàń ma bon ba
mama tə, ʋ kə duən yáá, ʋ
ga wʋ́: «Á yə̀ə́ də, lʋʋ pɛ̀egá
yàá jə̀ə́ ba lìà yuu wa, ba
fɪfɪn ba. Yá də ləzwənfaran
tə də yàá də́ pàrì ba lìà yuu
wa də dìàn.
26 Yá nətʋ nə wà mɛ, sə kʋ
fwa á mʋ̀ pwərə wa. Á lìù tə,
ʋ nə pìà, sə ʋ yà ləzwənfarʋ,
ʋ mɛ, sə ʋ yà á tʋtʋnbiu.
27 Yá á lìù tə, ʋ nə pìà, sə
ʋ yà á yáá tíú, ʋ mɛ, sə ʋ yà
á yoŋu.
28 Mə nətʋ nə, *Ləzwənə-
Biu‡ tə tà ʋ twi, sə ʋ pa lìà
tʋn, ba pa wá. Ʋ yɪ ʋ twi, sə
ʋ tʋn ʋ pa lìà nə. Yá ʋ ga pa
ʋ mɪɪ tə ndə ŋwírán nə, sə
ʋ ma jon lìà kapʋpʋ ba cʋna
wa».

Zwezi súrí lilirən bələ yíá
(Marəkə 10.46-53; Likə
18.35-43)

29 Máŋá tə wa, Zwezi də ʋ
karbɪa tə nə naŋa Zweriko,
lalʋʋ púə́ Zwezi kwa.
30 Lilirən bələ tə nə jə̀ə́
cwəŋə nii nə nì də, Zwezi
twi ʋ lɛ. Ba dàń ma wulə
ba bubwi, ba wʋ́: «*Yuu-
Tiu, pìʋ́ *Davidə nàʋ́, dəri
nə yinəgə!»
31 Lìà tə yà wulə, ba caga
ba nii nə, də ba táŋá ba
níə́. Yá ba dàń tə kwɛn ba
bubwi zənzən, ba wʋ́: «Yuu-
Tiu, pìʋ́ Davidə nàʋ́, dəri nə
yinəgə!»
32 Zwezi ma zɪgɪ, ʋ bon ba,
ʋ ga bwe ba, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e
nə á pìà, sə à fwa à pa aba?»
33 Ba ma le wá, ba wʋ́:
«Yuu-Tiu, pa, sə nə yíá tə na
lá».
34 Zwezi dəri ba yinəgə, ʋ
ga dwen ba yíá nə. Lala
də ba bara bələ təntə yíá tə
súrí. Yá ba dàń ga pú ʋ nə.

21

Zwezi vəli Zwerizalɛmə
(Marəkə 11.1-11; Likə
19.28-40; Zwan 12.12-19)

1 Zwezi də ʋ karbɪa
dàń vəli, ba bwələ *Zwer-
izalɛmə. Máŋá tə, ba nə yí
Bɛtəfazwe nə, kʋ nə wulə
*oliviye tìán paan tə con,
Zwezi lɪ ʋ karbɪa tə bələ,
ʋ tʋn,
2 ʋ ga swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Á vələ yáá tɪʋ tə wa, á wá
na bɪnakan də kʋ bìú, tə nə
vwə. Á kʋra tə, á ja bà à con.
3 Lìù nə bwe aba, sə á swìn
də, *Yuu-Tiu nə pìà tə. Yá ba
dàń wá yá aba, ba pa á ja tə
á vìí lala».
4 Mə nətʋ nə, kʋ twá, sə
Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀ tə sʋ̀ràn tə
nii ma sú. Ʋ swìn, ʋ wʋ́:
5 «Á swìán Siyon* lìà con
nə: Nə̀ń, n pìʋ́ tə nə

‡ **20:28 20.28** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

* **21:5 21.5** Siyon yɪ paan tə Zwerizalɛmə nə lwə̀ kʋ yuu wa, yɪrɪ nədwan.

ʊ bìàn n con. Ʊ súə́
də bɪcabwanʊ. Ʊ dìgà
bɪnakan yuu. Ʊ dìgà
bɪnabiə yuu, ka nə yɪ
bɪnakan tə, ka nə mì
zɪla zɪŋʊ, bìú.»

6 Karbɪa tə dàń ma va, ba
fwa kʊ tə, Zwezi nə pɪn ba
nii, sə ba fwa.
7 Ba jɪn bɪnakan tə də
bɪnabiə tə, ba ja bà, ba lɪ ba
ganan ba tún tə yuu, ba pa
Zwezi dì ʊ jə̀ə́.
8 Lalʊʊ tə wa lìà zənzən
làrì ba ganan cwəŋə tə wa.
Ba duən də ga za tìán vʊran,
ba tuŋə cwəŋə† tə wa.
9 Lìà tə, ba nə wulə Zwezi
yáá ba vəli, də ba tə, ba nə
wulə ʊ kwa tə, zìn ba kwərə
yɪɪ nə, ba ma bwɪ Zwezi nə,
ba wú:
«Ozana‡ pìú *Davidə nàú tə
yuu wa! Yɪɪ wá fwa
zəni lìù tə yɪra, ʊ nə
bìàn Yuu-Tiu yɪrɪ yuu
wa! Ozana Yɪɪ sàń
nə!»
10 Máŋá tə nə, Zwezi nə
zʊa Zwerizalɛmə wa, lìà tə
mama wulə ba kukuri, də ba
bwe, ba wú: «Wàà nə yɪ kʊ
bɛɛ wà tə?»
11 Lalʊʊ tə le, kʊ wú: «Kʊ
yɪ Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Zwezi tə,
ʊ nə nan *Nazarɛtə, kʊ nə
wulə Galile nagwanaa wa».

Zwezi zʊa Yɪɪ dìə̀ tə wa
(Marəkə 11.15-19; Likə 19.45-48; Zwan 2.13-17)

12 Kʊ kwa nə, Zwezi zʊa
*Zwifə-ba Yɪɪ *dìə̀ dəwoo tə
wa, ʊ ga dɪŋɪ lìà tə mama,
ba nə yoli, də ba tə nə yə̀ kʊ
bwálí tə wa. Ʊ yigu tabɪlan
tə, lìà tə nə lárí səbɪa§ tə
yuu, ʊ vəvəri ʊ pú tɪa. Ʊ ga
yigu lìà tə, ba nə yoli nasara
gunponi* tə, gwələ ʊ dɪ tɪa.
13 Ʊ dàń ma swìn ba con,
ʊ wú: «Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ
tə wa, kʊ wú: ‹Ba wá bon
à dìə̀ tə «yɪjʊnɪ dìə̀».› Yá á
mù janɪ ka, á ma fwa ŋwɪna
yisəgə bwálí!»
14 Lilirən də gwàní fàrʊ́ ba
yí ʊ yɪra Yɪɪ dìə̀ dəwoo tə
wa. Yá ʊ ga zwɛ̀e ba yayɪran.
15 Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana
yun tìán tə, də Yɪɪ nii *yənu
tìán tə, nə nɪ yomɪlan tə, ʊ
nə fwa, bìsíná tə ga wulə Yɪɪ
dìə̀ dəwoo tə wa, ba bubwi,
ba wú: «Ozana† pìú *Davidə
nàú tə yuu wa!» Kʊ zìn ba
lɪŋa.
16 Ba dàń swìn Zwezi con,
ba wú: «N nə̀ń kʊ tə, bìsíná
tə nə swìn?» Zwezi ma le
ba, ʊ wú: «Awo, à yə̀ə́ kʊ
də̀ń. Á wà kʊ tə kàrì, kʊ nə
pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, naaa?
Kʊ pʊ́pʊ́ní, kʊ wú: ‹N pɪn
bìsíná də bìsíní tətə də pa
mʊ́ dun›.»
17 Kʊ kwa nə, ʊ yá ba, ʊ ga
nan *Zwerizalɛmə nə, ʊ va
Betani. Mə kʊ tɪʊ tə wa, ʊ
vəli ʊ jʊ.

*Zwezi zɪrɪ ʊ kə kapɪrʊ
don nə*
(Marəkə 11.12-14, 20-24; Likə 13.6-9)

† **21:8 21.8** Kʊ nətʊ bɪrɪ də, lìà tə pɪn dun Zwezi nə. ‡ **21:9 21.9** Kʊ də̀ń nə yɪ ‹Dun mɛ wa Yɪɪ con!›. § **21:12 21.12** Kʊ yɪ ba ma ŋwín Yɪɪ dìə̀ tə yuu lanpoo. * **21:12 21.12** Nasara gunponi yɪ ba ma fwa *joŋi ba pa Yɪɪ nə. † **21:15 21.15** Kʊ də̀ń nə yɪ ‹Dun mɛ wa Yɪɪ con!›.

18 Kʊ tɪpʊrʊ tə nə, máŋá
tə wa, Zwezi nə pìí ʊ bìàn
*Zwerizalɛmə wa, niən yà jə
wá.
19 Ʊ nɪ kapɪrʊ don cwəŋə
tə vàn nə, ʊ ma fàrʊ́ ʊ yí
kʊ nii, yá kʊ yɪ vʊran cɪcɪ
nə, ʊ nɪ kʊ yuu wa. Ʊ dàń
ma swìn kapɪrʊ tə con, ʊ
wʊ́: «N kʊ́ʊ̀ ba pìí n zɪn bɪa,
abada!» Lala də kapɪrʊ tə
kʊa nəkʊrʊ.
20 Karbɪa tə nə nɪ kʊ nətʊ
tə, kʊ gwárí ba zənzən. Ba
dàń ma bwe Zwezi, ba wʊ́:
«Kʊ yɪ kʊ twá nətə, kapɪrʊ
tə ma kʊ̀ lala nətʊ?»
21 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́:
«Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn
kʊ á con: Də á nə keni á waa
à nə wuuu, á nə ba bɛ̀eé, kʊ
tà kʊ tə, à nə fwa kapɪrʊ tə
yɪra, cɪcɪ nə, á wá wànî á
fwa. Yá á dàń wá wànî á
swìn paan ka tə con, á wʊ́:
‹Zàn lá, n va, n tʊ mʊʊ wa!›
Yá kʊ yoo tə wá tʊn.
22 Də á nə keni á waa à nə
wuuu, á wá na kʊ tə mama,
á nə lòrì Yɪɪ con».

*Wàà nə ken dìàn Zwezi
jɪɪn wa?*
*(Marəkə 11.27-33; Likə
20.1-8)*

23 Zwezi zʊa *Zwifə-ba Yɪɪ
*dìə̀ tə wa, ʊ wulə ʊ kàrì.
Kʊ máŋá tə wa, Zwifə-ba Yɪɪ
*joŋwana yun tìán tə, də ba
*nəkwɪna fàrʊ́ ba yí ʊ yɪra,
ba ga bwe wá, ba wʊ́: «Wàà
tətə dìàn nə, n ma fwa yìən
tə tə ba? Wàà nə ken dìàn
təntə n jɪɪn wa?» Zwezi ma
le ba, ʊ wʊ́:
24 «À də kʊ́ʊ̀ wá bwe aba
yoo nədʊ cɪcɪ. Á nə le nə, kʊ
kwa nə, à də dàń wá swìn lìù
tə, ʊ nə ken dìàn à jɪɪn wa,
à ma fwa tə yìən tə.
25 Wàà nə ken dìàn Zwan
jɪɪn wa, sə ʊ lə lìà nɪ́á wa, kʊ
twá də Yɪɪ yɪrɪ tə? Kʊ ya Yɪɪ,
nə à yə̀ə́ ləzoni?»

Kʊ pɪn ba dàń wulə ba
tʊ́tʊ̀nî duən, ba ga swìn
duən con, ba wʊ́: «Nə nə le,
nə wʊ́: ‹Kʊ ya Yɪɪ nə ken
dìàn Zwan jɪɪn wa›, ʊ wá
bwe nəba, ʊ wʊ́: ‹Bɛ̀eɛ̀e dàń
nə pɪn, á ma wà cígá à sʊgʊ
tə nə pɪn?›
26 Nə ma nə kʊ́ʊ̀ swìn, nə
wʊ́: ‹Kʊ yɪ ləzoni nə ken
dìàn ʊ jɪɪn wá›, nə mɛ, sə
nə dəri lalʊʊ tə fən, lìà tə
mama nə bʊŋa də, Zwan yɪ
Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tə yɪrɪ».
27 Ba dàń ma le Zwezi, ba
wʊ́: «Nə yərì». Zwezi də ma
le ba, ʊ wʊ́: «À də bá swìn
lìù tə, ʊ nə ken dìàn à jɪɪn
wa, à ma fwa tə yìən təntə».

*Bɛɛ don bɪa bələ yuu wa
zwansɪsara*

28 Zwezi kʊ́ʊ̀ súrí
zwansɪsara tə don lá, ʊ wʊ́:
«À wá bɪrɪ aba zwansɪsara
don, sə á swìn kʊ tə, á nə
bʊŋa kʊ yuu wa: Bɛɛ don yà
jə bɪa bələ. Ʊ dàń ma swìn
təntən bìú tə con, ʊ wʊ́: ‹À
bìú, vəli à kárá tə wa, n tʊn
zən kʊ tə!›
29 Ʊ ma le, ʊ wʊ́: ‹À ba
vələ›. Yá kʊ nə vəli yáá, ʊ
pìí ʊ lwàń pubʊŋa, ʊ ga vu
kárá tə wa.
30 Kʊ kwa nə, nyɪna tə ma
swìn bìú tə don tə con, kʊ
mʊ̀ yoo nədʊ tə. Ʊ də ma
le wá, ʊ wʊ́: ‹À nyɪna, à wá
va›. Yá ʊ wà vəli.

31 Bɛ̀eɛ̀e nə á bʊŋa kʊ yoo
tə yuu wa? Á mù con nə, ba
wàà nə twá ʊ nyɪna tə fɪra
nə?» Ba le, ba wʊ́: «Kʊ yɪ
təntən lìù tə nə».
Zwezi dàń ma swìn, ʊ wʊ́:
«Cígá mama, à mù nə swìn
kʊ á con: Lanpolɪna tə də
kacwaran tə wá də́ yáá, ba
zʊ Yɪɪ pàrì tə wa.
32 Zwan‡ yɪ ʊ twi á con nə,
sə ʊ bɪrɪ aba cígá cwəŋə tə.
Yá á ga wà cígá pɪn ʊ sʊgʊ
tə nə. Yá lanpolɪna tə də
kacwaran tə mù pɪn cígá ʊ
sʊgʊ tə nə. Yá də á nə nɪ
kʊ tə kwa nə, á tə wà á kwa
vəvəri, á ma sá á cʊna, sə á
ma pa cígá ʊ sʊgʊ tə nə».

*Vala wʊlʊnyɪna duən
zwansɪsara*
*(Marəkə 12.1-12; Likə
20.9-19)*
33 Zwezi kʊ́ù swìn, ʊ wʊ́:
«Á cʊga zwansɪsara don!
Kárá tíú don cwɛn divɛn
tìán kárá. Ʊ kɪkarɪ ka də
dabwaʊ. Ʊ kù gwàlʊ́ kap-
ataʊ wa, sə ba ma kaŋɪ divɛn
tìán bɪa tə. Yá ʊ dàń ga lwà
vuun, sə ba ma cì kárá tə nə.
Kʊ kwa nə, ʊ tì kárá tə, ʊ yá
vala duən jìàn wa, ʊ ga va
cwəŋə.
34 Máŋá tə, divɛn tìán bɪa
koru nə yí, ʊ tʊn ʊ tʊ̀tʊ̀nà, ʊ
pa ba va vala tə con, sə ba
jon ʊ tori.
35 Yá vala tə dàń jɪn ʊ
tʊ̀tʊ̀nà tə, ba mà ʊ don, ba
gʊ ʊ don, ba ga dɪlɪ batwa
nii lìù tə də kapana ba gʊ.
36 Kárá tə tíú tə kʊ́ù tʊn
tʊ̀tʊ̀nà tə duən, də ba nə dáá
ba doni dí yáá tʊ̀tʊ̀nà tə. Yá
vala tə tə tʊn ba, də ndə ba
nə dí yáá ba tʊn nətʊ.
37 Ʊ dàń ma tʊn ʊ tətə
bilʊra ba con, ʊ ga bʊ́n ʊ
waa con, ʊ wʊ́: ‹Ba wá zìlí
à bìú tə›.
38 Yá máŋá tə wa, vala tə
nə nɪ bìú tə, ba dàń swìn
duən con, ba wʊ́: ‹Á nəŋə lìù
tə, ʊ nə wá bà ʊ tɪnɪ kárá tə.
Nə gwɪa wá, yá nə wá tɪnɪ ʊ
kárá tə›.
39 Ba dàń ma ja wá, ba dɪlɪ
kárá tə kwa con, ba ga gʊ
wá».
40 Zwezi ma bwe ba, ʊ wʊ́:
«Máŋá tə nə, kárá tə tíú nə
wá bà, bɛ̀eɛ̀e nə ʊ wá fwa
vala tə?»
41 Ba ma le wá, ba wʊ́: «Ɒ
wá gʊ ba ləzwənlwan təntə,
ʊ bá dəri ba yinəgə. Ʊ dàń
ga wá jon ʊ kárá tə, ʊ pa vala
duən nə, ba nə wá lɪ ʊ tori
wozagʊ máŋá wa».
42 Zwezi dàń swìn, ʊ wʊ́:
«Á wà kàrì kʊ tə, kʊ nə
pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ
wʊ́:
‹Kapan tə, dəlwə̀rə́ tə yà nə
vɪga ba dʊgʊ vàn nə,
nə pìí kʊ jì dìə̀ nig-
wancɪɪn wárí, kʊ yoo
nə cà. Kʊ yɪ *Yuu-Tiu
nə fwa kʊ. Yá kʊ yɪ
yozəŋu kʊ pa nəba›.»
43 Zwezi kʊ́ù swìn, ʊ súrí lá,
ʊ wʊ́: «Mə kʊ mù nə pɪn, à
mù nə swìn kʊ á con: Yɪɪ wá
lɪ aba ʊ pàrì tə wa, ʊ ga pa
dwíí don lwàń kʊ ya lá, kʊ
nə sɛ̀e ʊ nii, yá kʊ ga tʊŋa
zəni.

‡ **21:32 21.32** Kʊ mù Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə, ʊ nə li lìà níá wa, kʊ twá
də Yɪɪ yɪrɪ.

44 Lìù tə mama, ʋ nə wá tʋ
kʋ kapan tə, dəlwərá tə yà
nə dʋgʋ vàn nə, yuu wa, ʋ
wá nyʋnyʋgʋ ʋ tìàn kʋ nə.
Yá kʋ nə kʋ́ù tʋa lìù yuu wa,
də kʋ wá tɪtaga wá!»
45 *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana
yun tìán-ba, də *Farɪzɪan-
ba cʋgʋ Zwezi zwansɪsarɪ
təntə, ba ga lwarɪ də, kʋ yɪ
ba mù nə, ʋ swìn.
46 Ba dàń pìà cwəŋə, sə ba
ma ja wá. Yá ba ga dəri lalʋʋ
tə yíá, ba nə tì Zwezi, ba ma
fwa ndə Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀ nə
tə yɪrɪ.

22

Wodiu nəfarʋ don zwansɪsara
(Likə 14.15-24; Matiə 20.16)

1 Zwezi tə kʋ́ù twá
zwansɪsarɪ nə, ʋ swìn ba
con, ʋ wʋ́:
2 «Á nəŋə, Yɪɪ pàrì tə nə yɪ
nətʋ: Pìʋ́ don bon lìà ʋ bìʋ́
fʋ́rʋ́ diŋə nə.
3 Ʋ tʋn ʋ tʋ̀tʋ̀nà, sə ba bon
lìà tə, sə ba bà diŋə tə bwálí
nə. Yá ba wà sɛ̀e, sə ba bà
boŋə tə.
4 Ʋ ma kʋ tʋn tʋ̀tʋ̀nà tə
duən də nii kʋ tə, ʋ wʋ́: ‹Á
swìán lìà tə con də, à wodiu
tə fwa kʋ zwɛ̀e. À gʋa à
nabɛɛ də à vàná tə, tə nə jə
nʋga, tə mama sírí ken kʋ
zwɛ̀e. Á bìàn fʋ́rʋ́ diŋə tə!›
5 Yá lìà tə, ʋ nə bon tə, tà
nə wà kʋ yoo tə tì, ba ma
fwa kaka, ba ga zàn, ba va
ba yìàn kwɪʋn nə. Ʋ don va
ʋ kárá wa, ʋ don va ʋ yolu.
6 Ba duən tə jɪn tʋ̀tʋ̀nà tə,
ba fɪfɪn ba, ba gʋ.
7 Pìʋ́ tə lɪŋa dàń zàn. Ʋ
tʋn ʋ pamana, ʋ pa ba va, ba
gʋ kʋ mʋ̀ lagʋra təntə, ba ga
sʋrʋ ba tɪʋ.
8 Ʋ dàń ma swìn ʋ tʋ̀tʋ̀nà
tə con nə, ʋ wʋ́: ‹Fʋ́rʋ́ tə
wodiu fwa kʋ zwɛ̀e. Yá lìà
tə, à nə bon tə, wà kʋ diŋə
mɛ.
9 Á dàń vələ cwəywərə tə
wa, á bon ba tə mama, á nə
nɪ lá, sə ba bà wodiu tə nə.›
10 Tʋ̀tʋ̀nà tə vəli coŋi tə
yuu, ba kə lìà tə mama
duən nə, ba nə nɪ lá.
Ba ken ləzwənzəŋə də
ləzwənkʋkwɪnan duən nə.
Mə kʋ twá nətʋ, fʋ́rʋ́ tə diŋə
dìè nii ma sʋ́ də lìà.
11 Pìʋ́ tə dàń zʋa, sə ʋ
ywàń lìà tə, ba nə twi boŋə
tə. Yá ʋ dàń nɪ lìù don, ʋ nə
wà gànʋ̀ zwɪ, kʋ nə mɛ də
fʋ́rʋ́ tə.
12 Ʋ ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́:
‹À dabɛɛ, kʋ yɪ n twá nətə,
n ma zʋ yəbə, n ga wà gànʋ̀
zwɪ, kʋ nə mɛ də fʋ́rʋ́ tə?›
Yá kʋ bɛɛ tə táŋí ʋ nii.
13 Pìʋ́ tə dàń ma swìn ʋ
tʋ̀tʋ̀nà tə con, ʋ wʋ́: ‹Á vwiə
ʋ nɛɛ də ʋ jìàn, á ga tì wá, á
dɪlɪ kàrá wa yikunu tə wa.
Kʋ bwálí təntə wa, ʋ wá
bubwi, ʋ ga dɪŋa ʋ jɪfwɪ ʋ
fɪfaga›.»
14 Zwezi ma kʋ́ù swìn, ʋ
wʋ́: «Yɪɪ boŋə lìà zənzən. Yá
ba mancɪn nə, Yɪɪ yàá kʋ́rí».

Lanpoo ka ŋwín ka pa Romə-ba pìʋ́ nəfarʋ nə yoo
(Marəkə 12.13-17; Likə 20.20-26)

15 *Farɪzɪan-ba tə dàń
vʋrʋ, ba kə duən nə, sə ba
jón, ba nə wá fwa nətʋ, ba

ma ja Zwezi kʋ tə, ʋ nə wá
swìn, yuu wa.
16 Ba dàń ma tʋn ba lìà,
də *Erodə kwa lìà, sə ba va,
ba swìn Zwezi con, ba wʋ́:
«Karnyɪna, nə yə̀ə́ də, n yɪ
cígá tíú. N ga bɪrɪ Yɪɪ cwəŋə
tə də cígá, n ga ba lìù yii
dəri, n yáá nə tə̀lə́ də dun tə
ləzoni nə jə yɪrɪ.
17 Bɪrɪ nəba n pubʋŋa yoo
kʋ tə yuu wa: Yɪɪ *nii pɪn
cwəŋə, sə nə ŋwín, nə à yə̀ə́,
sə nə dàn ká ŋwín lanpoo,
nə pa *Romə-ba pìʋ́ nəfarʋ
tə nə?»
18 Yá Zwezi dàń nə lwarɪ
ba wʋlʋŋʋ pubʋŋɪ tə, ʋ le
ba, ʋ wʋ́: «Níə́ bələ tìán-ba,
bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á maŋa, sə á
ja à dàń nə?
19 Á bɪra nə səbikʋlʋ tə, ba
nə ma ŋwín lanpoo tə». Ba
ma lɪ cɪnɪa səbikʋlʋ* don, ba
kə ʋ yáá con.
20 Zwezi dàń ga bwe ba, ʋ
wʋ́: «Wàà yuu də ʋ yɪrɪ nə
ba pʋ́pʋ́ní yəbə?»
21 Ba ma le wá, ba wʋ́:
«Romə-ba pìʋ́ nəfarʋ tə nə».
Zwezi dàń ma swìn ba con,
ʋ wʋ́: «Á ŋwían kʋ tə nə
yɪ Romə-ba pìʋ́ nəfarʋ tə
nyiən, á pa wá, sə á ga ŋwín
kʋ tə nə yɪ Yɪɪ nyiən, á pa
Yɪɪ də nə».
22 Máŋá tə nə, ba nə nì
kʋ liu təntə, kʋ gwárí ba
zənzən. Ba ma yá wá, ba ga
vìí.

Ka tɪ ka pìí ka bwin ka nan tə yuu wa bwiə

(Marəkə 12.18-27; Likə 20.27-40; 2 Timote 3.7-9)

23 *Sadɪsɪan-ba mʋ̀ bɪrɪ də,
tɪga ba pìí ba bwin ba naŋa.
Dɪɪn don nə, ba wa lìà duən
twi Zwezi con. Ba bwe wá,
ba wʋ́:
24 «Karnyɪna, nə̀ń kʋ tə,
kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ *nii tə wa,
ʋ nə pɪn *Moyizə nə. Kʋ
swìn, kʋ wʋ́: ‹Bɛɛ nə tɪga, də
ʋ ba bìú jə, ʋ nyánʋ́ mɛ, sə ʋ
də́ ʋ kadənu tə, sə ʋ mʋ̀ lʋra
bìú, ʋ pa wá›.
25 Nə dàń jɪn nubɪa barpɛ
də nəba. Təntən tíú tə swe,
ʋ tɪ ʋ yá kan tə, ʋ pa ʋ nyánʋ́
don nə, də ʋ tə wà bìú, ʋ nə
lʋrɪ.
26 Mə kʋ yɪ nətʋ, kʋ pa
bələ nii lìù tə, də batwa tíú
tə, kʋ ja va kʋ gúrí ba mama
barpɛ tə.
27 Ba mama tə tɪan kwa
nə, kan tə də twi, ʋ bà, ʋ tɪ.
28 Dɪɪn tə nə, tɪga nə wá
bwin ba nan, ba wàà nə wá
tɪnɪ kan tə ba barpɛ tə wa?
Ba mama tə jɪn wá, ba fwa
ba kan».
29 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Á
dwə á tìàn, á nə yərì Yɪɪ sagɪ
tə də Yɪɪ dìàn tə dàń yɪrɪ.
30 Máŋá tə, tɪga nə wá pìí
ba bwin ba nan, bara də
kana bá swe duən nə. Yá ba
dàń wá yà ndə *malɪkɛ nə
Yɪɪ *sàń wa.
31 Á wà kàrì kʋ tə, Yɪɪ nə
swìn tɪga ka bwin ka nan tə
yuu wa, naaa? Ʊ swìn, ʋ wʋ́:
32 ‹À yɪ Yɪɪ tə,
*Abərahamə də *Yɪzakə də
*Zwakɔbə nə jʋ̀nì›.» Zwezi
ma swìn, ʋ súrí lá, ʋ wʋ́:
«Kʋ nətʋ bɪrɪ də, Yɪɪ yɪ lìà
tə, ba nə wulə mɪɪ wa Yɪɪ, ʋ

* **22:19 22.19** Cɪnɪa səbikʋlʋ nədʋ yɪ yɪtʋrɪ nədʋ tʋtʋŋɪ ŋwírán.

tà tıga Yıı».

33 Kʊ gwárí lìà tə, ba nə cʊgʊ ʊ kàrà tə.

Yıı nii yoo tə, kʊ nə dwə tə mama
(Marəkə 12.28-34; Likə 10.25-37)

34 Máŋá tə wa, *Farızıan-ba nə nı də, ʊ pın *Sadısıan-ba tə nii pú, ba bon ba kə duən nə.

35 Ba wa lìù don, ʊ nə yı *Zwifə-ba Yıı nii *yənu tíú bwe Zwezi yoo don, sə ʊ ma ja ʊ dàń nə, ʊ bwe wá, ʊ wʊ́:

36 «Karnyına, sə Yıı *nii yìàn tə, ʊ nə pın *Moyizə nə wa, nəfarʊ nə yı kʊ kwa?»

37 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: « ‹N mɛ, sə n sóní *Yuu-Tiu, ʊ nə yı n Yıı də n waa mama. N sóní kʊ tə nə ziən kʊ pa Yıı nə. N bʊ́n Yıı yoo máŋá mama›.

38 Mə kʊ mʊ̀ nə yı Yıı nii yoo tə, kʊ nə yı tə wa nəfarʊ, kʊ nə dwə tə mama.

39 Nə̀ń kʊ tə, kʊ nə púə́ kʊ kwa, kʊ də yoo nə cà zənzən: ‹N mɛ, sə n sóní n yıra lìù ndə n nə swə n tətə nətʊ›.

40 Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə, saga tə, də Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà saga tə kàrì tə mɛ yı tə twá tə mʊ̀ Yıı nii yìàn bələ təntə kwa».

Kərisə yı Davidə nàʊ́, ʊ ga yı ʊ Yuu-Tiu
(Marəkə 12.35-37; Likə 20.41-44)

41 *Farızıan-ba yà kun duən nə, Zwezi dàń ma bwe ba bwiə kʊ tə:

42 «Bɛ̀eɛ̀e nə á bʊŋa *Kərisə yuu wa? Ʊ yı wàà nàʊ́?» Ba ma le wá, ba wʊ́: «Ʊ yı pìʊ́ *Davidə nàʊ́».

43 Zwezi kʊ́ʊ̀ ma bwe ba, ʊ wʊ́: «Kʊ dàń yı nətə, Yıı-*Sıŋu tə ma pa, Davidə bon Kərisə ‹*Yuu-Tiu›? Davidə swìn, ʊ wʊ́:

44 ‹Yuu-Tiu Yıı swìn à Yuu-Tiu con, ʊ wʊ́: Bàá, jə̀ń à jızən† nə, də à ma kəni n dʊŋa n nɛɛ də̀ń nə!›

45 Də Davidə nə bon wá ʊ Yuu-Tiu, kʊ dàń yı Kərisə wá twá nətʊ, ʊ ma kʊ́ʊ̀ yà Davidə nàʊ́ də?»

46 Ba lìù nədʊ də kʊ́ʊ̀ wá wàní ʊ le wá yoo, kʊ kwa nə. Yá kʊ nə zıgı kʊ dıın təntə nə, lìù kʊ́ʊ̀ wà də́də́n, sə ʊ bwe wá bwiə.

23

Zwezi swìn ʊ zıgı Yıı nii yənu tìán tə də Farızıan-ba tə nə
(Matiə 6.1-5, 16; Marəkə 12.38-39; Likə 11.43, 46; 14.7; 20.45-46)

1 Zwezi dàń ma swìn lalʊʊ tə də ʊ karbıa tə con, ʊ wʊ́:

2 «*Zwifə-ba Yıı nii *yənu tìán tə də *Farızıan-ba tə yı ba twi ba jon *Moyizə yuu nə. Ba mʊ̀ nə mɛ, sə ba gwin Yıı *nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə, də̀ń ba bırı.

3 Kʊ mɛ, sə á zìlí ba nii, á ga tʊn kʊ tə mama, ba nə swìn á con nə. Yá á nə dànà ká fwa, ndə ba tə fwa tə, ba nə ba kʊ tə, ba nə bırı tə, nii nə twá yırı.

† **22:44 22.44** Ka jə̀ń pìʊ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

4 Kʊ yɪ, ndə ba nə vwe zɪla
tə nə dù, ba tì ba kəni lìà
vaparan wa. Yá ba ga ba sɛ̀e,
ba dwen tə yɪra də ba jɪfʊa
tətə.
5 Ba fwa ba tʊtʊnɛɛ mama,
sə lìà ma na ba. Kʊ mù nə
pɪn, ba kəni Yɪɪ saga ba tələ́*
nə, nə à yə̀ə́ ba vànà nə, tə
nə dwə. Ba ganan nyanʊ yɪ
nəwalan nəwalan, tə nɪ́ə́ ga
jə luloŋə nəmanbii.
6 Də ba nə vəli diŋə bwálí
nə, ba swə tətəŋi yɪ́jàá. Də
ba nə vəli Zwifə-ba *jɔ́rə́ dii
wa, ba swə dun gwələ yuu
jàá. Ba swə, sə lìà tʊ tɪa ba
jʊn ba kanporu wa.
7 Ba ga swə, sə lìà bon ba
‹karnyɪna-ba›.
8 Yá á mù, á dànà ká pa,
ba ja aba, ba bon ‹karnyɪna-
ba›, á mama tə nə yɪ nubɪa
*Kərisə yɪrɪ, yá á karnyɪna
də ga yɪ nədʊ tə yɪrɪ.
9 Á dànà ká bon lìù mama
tɪa yuu wa ‹à nyɪna›, á nyɪna
nə yɪ nədʊ, á nə jə, wà tə, ʊ
nə wulə Yɪɪ *sàń nə yɪrɪ.
10 Á dànà ká pa, ba bon
aba ‹yáá tìán›, á yáá tɪ́ú tə,
á nə jə, nə yɪ nədʊ, ʊ mù nə
yɪ Kərisə, tə yɪrɪ.
11 Á wa ləzwənfarʊ tə, ʊ
nə dwə ba duən tə, mɛ, sə
ʊ mù nə yà á tʊtʊnbiu.
12 Lìù tə, ʊ nə zìn ʊ tìàn,
Yɪɪ wá mun kʊ tɪ́ú. Yá lìù tə,
ʊ nə mun ʊ tìàn, Yɪɪ wá zìn
wá yɪɪ nə».

Yɪɪ nii yənu tìán tə də
Farɪzɪan-ba nɪ́ə́ bələ tə yoo
(Marəkə 12.40; Likə
11.39-46, 52; 20.47)

13 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Lɛɛ wá yí aba, *Zwifə-ba
Yɪɪ nii *yənu tìán-ba də
*Farɪzɪan-ba, á nə yɪ nɪ́ə́
bələ tìán tə yɪrɪ! Á cìgà lìà
tə yáá nə, ba dàn ká zʊ Yɪɪ
pàrì tə wa. Á tətə ba zwɪ, á
ga ba yá á pɪn lìà tə, ba nə
pìà ba zʊ nə, sə ba zʊ.
14 [Lɛɛ wá yí aba, Yɪɪ nii
yənu tìán-ba də Farɪzɪan-ba,
á nə yɪ nɪ́ə́ bələ tìán tə yɪrɪ!
Á vɪrɪ kadənə wiən, á ga fwa
yɪjʊnɪ á ba zwɛ̀e ləzoni yáá
con, sə á ma bɪrɪ də, á yɪ
ləzwənzəŋə. Mə kʊ mù nə
pɪn, Yɪɪ wá bʊ̀rì á bʊ̀rà, ʊ ga
cʊ̀gʊ̀ aba mɪ́ámɪ́án!]
15 Lɛɛ wá yí aba, Yɪɪ nii
yənu tìán-ba də Farɪzɪan-ba,
á nə yɪ nɪ́ə́ bələ tìán tə yɪrɪ!
Á vəli mʊʊ tə də tɪa tə yuu
mama, á ma pìà ladʊa tətə,
ʊ nə wá sɛ̀e ʊ zʊ á Zwifə-ba
*yɪjʊncwəŋə tə wa. Yá á nə
nɪ kʊ lìù, á yàá pa, ʊ jì mən
dìə̀ lìù, nɛɛ bələ ʊ doni aba.
16 Lɛɛ wá yí aba, á mù
ləzwənlilirən-ba! Á wʊ́:
‹Lìù nə twá Zwifə-ba Yɪɪ
*dìə̀ tə yɪrɪ nə, ʊ ma dù, kʊ
dùrə̀ tə ba wá də́. Yá kʊ nə
yɪ Yɪɪ dìə̀ sɪ́án tə yɪrɪ nə, ʊ
ma dù, kʊ dùrə̀ tə wàá wá,
kʊ də́›.
17 Ləyigi də lilirən-ba! Kʊ
kwà nə jə funə kʊ doni kʊ
don? Sɪ́án tə nə dwə naaa,
nə à yə̀ə́ Yɪɪ dìə̀ tə, ka nə
pɪn, tə mù sɪ́án tə jì Yɪɪ
nyiən, nə dwə?

* **23:5 23.5** Saga nəmanbii tə ya Yɪɪ sagɪ tə wa pʊ́pʊ́ná nə wulə tə wa. Tə mù saga tə də luloŋə nəmanbii tə yɪ, Zwifə-ba pìà ba ma bɪrɪ də, ba twá Yɪɪ zəni.

18 Á tə kʊ́ù wʊ́: ‹Lìù nə nə
twá Yɪɪ *jonɪ kʊ́rí tə nə, ʊ ma
dù, kʊ dùrə̀ tə wàrì wá kʊ
də́. Yá ʊ nə nə twá də jonɪ
won tə nə, kʊ nə wulə jonɪ
kʊ́rí tə yuu wa, ʊ ma dù, kʊ
dùrə̀ tə wàá wá kʊ də́›.
19 Lilirən-ba! Kʊ kwà nə jə
funə kʊ doni kʊ don? Jonɪ
won tə mù naaa, nə à yə̀ə́
jonɪ kʊ́rí tə, kʊ nə pɪn, jonɪ
won tə yɪ Yɪɪ nyiən tə nə
dwə?
20 Lìù tə, ʊ nə dùə̀ jonɪ kʊ́rí
tə, ʊ dùə̀ də kʊ yuu wiən tə
mama.
21 Lìù tə, ʊ nə dùə̀ də Yɪɪ
dìə̀ tə, ʊ yɪ ʊ dùə̀ də ka mù
də Yɪɪ tə, ʊ nə wulə ka wa.
22 Lìù tə, ʊ nə dùə̀ də Yɪɪ
*sàń tə ʊ yɪ, ʊ dùə̀ də Yɪɪ
padaʊ tə, də Yɪɪ tətə, ʊ nə
jə̀ə́ kʊ yuu wa.
23 Lɛɛ wá yí aba, Yɪɪ nii
yənu tìán-ba də Farɪzɪan-ba,
á nə yɪ níə́ bələ tìán tə yɪrɪ!
Á pɪn á fugə nii nyiən† Yɪɪ
nə, də kʊ nə swə, kʊ yɪ dəŋə
wiən nəmanbii tətə. Yá á
yáá ga tə̀lə́ də yìə̀n tə yoo
nə də́ lá, Yɪɪ nii tə nə bɪrɪ.
Tə mù nə yɪ cígá də ka dəri
yinəgə zənzən də ka twá Yɪɪ
də pùə́ nədʊ. Mə tə mù yà
nə á mɛ, sə á tʊn, á ga kəni
á yáá tə duən tə də con.
24 Ləzwənlilirən-ba! Á
loni bʊnbʊnɪ á nanywɪa wa.
Yá á ga ləri nyʊgʊma mù
puŋɪ!
25 Lɛɛ wá yí aba, Yɪɪ nii
yənu tìán-ba də Farɪzɪan-
ba, á nə yɪ níə́ bələ tìán tə
yɪrɪ! Á yàá sɪn wùrú zʊŋa
də zʊŋa kwa, yá tə waa ga sú
də ŋwìràn wiən də á pusoni
wokʊkwɪnan.
26 Farɪzɪan liliu! Dí yáá n
sɪn wùrú zʊŋa tə waa tə. Yá
kʊ kwa tə də wá yà zəni.
27 Lɛɛ wá yí aba, Yɪɪ nii
yənu tìán-ba də Farɪzɪan-ba,
á nə yɪ níə́ bələ tìán tə yɪrɪ!
Á yɪ ndə ləbərə nə, ba nə
pɪrɪ tə kwa zəni. Yá tə waa
tə ga sú də tɪga kurən də
wopʊpʊnan yiri mama.
28 Mə á də yɪ nətʊ. Kàrá
con, á yɪ cígá tìán. Yá á waa
con á yɪ níə́ bələ tìán, á ga
sú də yokʊkwɪnan!»

Zwezi swìn càn tə yoo tə nə bìàn
(Likə 11.47-51)

29 Zwezi kʊ́ù swìn, ʊ wʊ́:
«Lɛɛ wá yí aba, *Zwifə-ba
Yɪɪ nii *yənu tìán-ba də
*Farɪzɪan-ba, á nə yɪ níə́
bələ tìán tə yɪrɪ! Á lwè Yɪɪ
nii *sʊ̀sʊ̀nà tə ləbərə, á ga
kwɛn lìà tə, ba nə yɪ cígá
tìán, ləbərə.
30 Yá á dàń swìn, á wʊ́: ‹Kʊ
nə yɪ nə yɪn lá nə nɪbara-
ba máŋá wa, nə yà bá sɛ̀e,
nə twá ba nə, nə gʊ Yɪɪ nii
sʊ̀sʊ̀nà tə›.
31 Kʊ mù tə yɪrɪ, á tətə bɪrɪ
də, á yɪ ba tə, ba nə gʊa Yɪɪ
nii sʊ̀sʊ̀nà tə, dwíí tə lìà.
32 Kʊ mù nə pɪn, á dànà ká
yá, á fwa kʊ tə, á nɪbara-ba
tə nə dɪga kʊ də̀ń, ba fwa tə,
á zwɛ̀e!
33 Á nyɪn ndə dɪŋa nə, ndə
dəkwaa dwíí nə! Kʊ yɪ á
bʊŋa də, á wá twá nətə, á

† **23:23 23.23** Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə wa, Yɪɪ bɪrɪ, sə Zwifə-ba mama pa ba won mama fugə nii nyiən.

ma jén mən dìà tə bʊ̀rà tə yáá nə?

34 Á cʊga zəni! Kʊ mʊ̀ nə pɪn, à wá tʊn Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà
də wʊbʊŋa tìán də Yɪɪ nii
yənu tìán. Á wá gʊ ba duən,
á paa ba duən dagaran yuu
wa. Á wá mà ba duən də də
fɪfɪran Zwifə-ba *jórə́ dii tə
wa. Yá á ga wá dɪŋa ba kwa,
á ja twá á tɪfaran tə wa, á
vələ.

35 Kʊ nətʊ tə nə wá tʊn,
sə kʊ pa Yɪɪ tʊ̀tʊ̀nà tə mama
gʊrɪ tə ya á yuu zɪlɪ. Kʊ nə
zɪgɪ cígá tíú Abɛlə nə, kʊ ja
va Zakari, Baraswi bìú tə, á
nə gʊa Yɪɪ dìà tə də Yɪɪ *joŋi
kúrí tə tətəŋi wa.

36 Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʊ á con: Ba lìà təntə
mama gʊrɪ tə càn tə wá tʊ á
mʊ̀, zən lìà tə yuu wa!»

*Zwezi kwi Zwerizalɛmə
lìà tə yɪrɪ*

(Likə 13.34-35; 19.41-44)

37 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«*Zwerizalɛmə tìán-ba, Zw-
erizalɛmə tìán-ba! Á mʊ̀ lìà
tə, á nə gwɪ Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà
tə, á ga dɪlɪ ba tə, Yɪɪ nə
tʊn á con, də kapana! Nɛɛ
bagalɪ nə à sóní, sə à kə aba
à səpuni nə, ndə cə̀rú nə yàá
kə kʊ cəbii kʊ vànà də̀ń nə,
yá á ga wà kʊ sɛ̀e!

38 Á nəŋə, Yɪɪ dʊgʊ ʊ
*dìà tə, ka nə wulə á con,
mɪ́ámɪ́án.

39 Yá də kʊ mama, à mʊ̀
nə swìn kʊ á con: Kʊ nə mɛ
sɪ́ʊ́n nə, á kʊ́ʊ̀ bá na nə, kʊ
ja vələ, á nə wá swìn, á wʊ́:
‹Yɪɪ wá fwa zəni lìù tə yɪra,
ʊ nə bìàn *Yuu-Tiu yɪrɪ yuu
wa!› »

24

*Zwezi swìn Yɪɪ dìà tə
cʊna yoo*

*(Marəkə 13.1-2; Likə 21.5-
6)*

1 Kʊ kwa nə, Zwezi nan
*Zwifə-ba Yɪɪ *dìà tə wa, ʊ
vìrí. Kʊ máŋá tə wa, ʊ
karbɪa tə fàrʊ́ ba yí ʊ yɪra,
sə ba pa ʊ ywàń Yɪɪ dìà tə
nə lwə̀ nətʊ.

2 Zwezi dàń swìn, ʊ wʊ́:
«Á ba kʊ nətʊ tə na? Cígá
mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á
con: Kapan nədʊ tətə bá ga
yəbə, kʊ nə wá pə̀ń kʊ don
yuu wa. Tə mama mɪ́ámɪ́án
wá lwá tɪa».

Talɪkwa máŋá tə yoo

*(Marəkə 13.3-13; Likə
21.7-19; Matiə 10.17-22)*

3 Kʊ kwa nə, Zwezi nə jə̀ə́
*oliviye tìán paan yuu wa, ʊ
karbɪa tə fàrʊ́ ba yí ʊ yɪra,
ba mʊ̀ də wá cɪcɪ. Ba taa
ʊ yɪra ba bwe wá, ba wʊ́:
«Bɪrɪ nəba máŋá tə, kʊ yoo
tə nə wá tʊn, də mɪmɪnan,
tə nə wá bɪrɪ nəba də, n pìí
n bìàn də lʊʊ zaŋʊ máŋá yí».

4 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Á cɪa
á tìàn nə, sə lìù mama dàn
ká gɪgarɪ aba.

5 Lìà zənzən wá ja à yɪrɪ,
ba bà. Ba lìù mama ga wá
swìn, ʊ wʊ́: ‹À mʊ̀ nə yɪ
*Kərisə›. Yá ba ga wá gɪgarɪ
lìà zənzən.

6 Á wá dí yáá, á nì kʊ̀ʊ̀ yoo
də kʊ bwələ. Yá á ṭə kʊ́ʊ̀ wá
nì də, kʊ̀ʊ̀ tə yí. Á dànà ká
pa fən ja aba. Kʊ mɛ, sə kʊ
nətʊ tə yí. Yá kʊ tà lʊʊ zaŋʊ
máŋá nə yí.

7 Dwíə́ tə lʊʊ mama wa wá
ta tə zɪgɪ duən nə. Yá payuu

wá ta kʊ zɪgɪ kʊ don payuu
nə. Niən də tɪa səsəgu wá yà
bwálá kapʊpʊ nə.
8 Tə mù yìən təntə mama
wá yà, ndə kan pùə́ təntən
yɪŋa nə, ʊ lʊrɪ máŋá wa.
9 Yá ləzoni wá pa, ba ja
aba, ba kə càn wa, ba ga wá
gʊ aba. Lìà mama mɪámɪán
wá dʊ́n aba à mù yɪrɪ.
10 Kʊ mù máŋá təntə wa,
lìà zənzən wá pìí, ba yá nə.
Ba wá gwin duən dàń, ba ga
wá dʊ́n duən.
11 Kʊnkʊn nii sʊ̀sʊ̀nà
zənzən wá nan, ba ga wá
gɪgarɪ lìà zənzən.
12 Yokʊkwɪnan wá sú tɪa,
kʊ pa lakapʊpʊ sonu fʊ kʊ
mun.
13 Yá lìù tə, ʊ nə jɪn pínʊ́
wuuu, ʊ dàn ká pìí ʊ kə ʊ
kwa, ʊ va ʊ gúrí, ʊ wá na
mɪɪ, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
14 Ba wá kàrì sʊywáŋʊ́ tə,
kʊ nə bɪrɪ, Yɪɪ nə wá də́ ʊ
pàrì tə nətʊ, lìà yuu wa. Lʊʊ
mama wa, ba wá bɪrɪ kʊ lìà
tə mama nə, sə ba nì kʊ. Kʊ
kwa nə, lʊʊ dàń wá zàn».

*Wokʊkwɪʊn tə, Yɪɪ nə
zʊnɪ yoo*
*(Marəkə 13.14-23; Likə
21.20-24)*

15 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Á wá na kʊ tə, ba nə ma
boŋə ‹wokʊkwɪʊn› tə, kʊ
nə cʊ̀gà. Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀
Daniyɛlə swìn kʊ yoo də, kʊ
wá jə̀ń *Zwifə-ba Yɪɪ *dìə̀ tə
wa. (Sə lìù tə, ʊ nə kàrì, zʊ̀rì
ʊ yɪra!)
16 Kʊ máŋá tə wa, sə lìà
tə, ba nə wá yà Zwide nag-
wanaa con, dəri ba dì pɛɛn.
17 Lìù tə, ʊ nə wá yà dəyuu
wa, kʊ́ʊ̀ dàn ká cú, ʊ tì ʊ dìə̀
wiən, ʊ ja vìí.
18 Yá lìù tə də, ʊ nə wá yà
kárá wa, dàn ká pìí ʊ va sàń,
sə ʊ tì ʊ gànʊ̀ don.
19 Kʊ wá yà lɛɛ máŋá təntə
wa, kʊ pa kana tə nə, ba nə
jə pwìí, də ba tə nə, bɪa nə
ŋwà ba nyʊnɪ nə!
20 Á lòrì Yɪɪ, sə á dəru tə
dàn ká ya waran máŋá wa,
nə à yə̀ə́ Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn
nə,
21 kʊ máŋá təntə càn tə nə
ba don ja yɪrɪ. Tə yiri wà lá
yɪn lʊʊ nə jə̀ń kʊ jɪjʊ mama,
kʊ ja bà kʊ yí zən. Yá tə yiri
don də ga bá yà lá, abada.
22 Kʊ nə tà Yɪɪ pɪn nii, sə tə
máŋá tə pwàrì ka mun yɪrɪ,
lìù yà bá yà lá ʊ na mɪɪ, kʊ
nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con. Yá tə
máŋá tə dàń fʊa ka mun lìà
tə yɪrɪ, Yɪɪ nə kúrí.
23 Lìù dàń nə swìn á con, ʊ
wʊ́: ‹Á ywàŋá, *Kərisə wulə
yəbə!› Nə à yə̀ə́: ‹Ʊ wulə lá
con!› Á dànà ká sɛ̀e kʊ tíú
nii.
24 Kʊnkʊn Kərisə-ba də
kʊnkʊn nii sʊ̀sʊ̀nà wá
bà. Ba wá tʊn yikunu
dìàn mɪmɪnan nə dáá də
yomɪlan, sə ba ma gɪgarɪ lìà
tə tətə, Yɪɪ nə kúrí tə. Də kʊ
nə wàá, sə ba lɪ ba Yɪɪ con.
25 Á cʊga zəni! À mù nə dí
yáá, à swìn kʊ á con nə.
26 Də lìù nə swìn á con nə,
ʊ wʊ́: ‹Á nəŋə, ʊ wulə kasɔɔ
lanworu wa!› Á dànà ká va
lá nə! Nə à yə̀ə́ lìù nə swìn
á con nə, ʊ wʊ́: ‹Á nəŋə, ʊ
sə̀gə̀ dìə̀ wa!› Á dànà ká sɛ̀e
kʊ tíú nii.

27 Ndə dwà pıpılʊ nə yàá
pìrʊ̀ lanworu, kʊ zıgı yıı
yipıan, kʊ ja va yıı yizwıa
tə, mə nətʊ *Ləzwənə-Biu*
tə wá pìí ʊ bà.
28 Kʊ wá yà, ndə kʊ nə
swìn, kʊ wʊ́: ‹Bwálí tə nə
wotıgʊ nə wulə, dilən yàá
kun duən nə lá›.»

NətʊLəzwənə-Biu tə wá pìí ʊ bà tıa yuu wa
(Marəkə 13.24-27; Likə 21.25-28)

29 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Kʊ máŋá təntə càn tə kwa
nə, yıcaʊ tə wá jì yikunu.
Cànà tə kʊ́ʊ̀ bá ja poni.
Kacılacɛ wá nan lanworu
wa, tə tʊ. Yá dìàn tə, tə nə
wulə lanworu tə wa də wá
gugurə.
30 Kʊ kwa nə, mımınʊ wá
nan lanworu wa, kʊ nə bırı
*Ləzwənə-Biu† túrí tə. Tıa
yuu ləzoni mama dàń wá
bubwi, ba wá naLəzwənə-
Biu tə bakwan tə wa, də ʊ
bìàn də dìàn də dun, tə nə
dáá.
31 Nabwana kori nəfarʊ
wá wúrú. Yá ʊ ga wá tʊn ʊ
*malıkɛ tə tıa saparan banıa
tə mama nə. Tə wá kə lìà tə,
ʊ nə kúrí tə mɛ duən nə».

Zwezi kàrì kapırʊ yoo
(Marəkə 13.28-31; Likə 21.29-33)

32 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Á nəŋə, yoo tə, à nə pìà,
sə à twá kapırʊ tə kàrà tə,
nə à swìn: Máŋá tə nə, kʊ
nɛɛ tə nə yı wabwalan, yá
kʊ ga twè vʊran, á yəə́ də,
sii bwələ.
33 Kʊ nətʊ tə pìà kʊ bırı
də, á dàń nə nı tə mʊ̀ wiən
tə də tə yí, á mɛ, sə á lwarı
də, yoo tə bwələ, sə kʊ tʊn.
34 Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʊ á con: Kʊ yoo təntə
wá tʊn, də zəǹ lìà tə mama,
ba nə wulə tıa yuu wa, tə wà
tı, ba zwɛ̀e.
35 Lanworu də tıa mɛ wá
jén, yá à sʊ̀ràn tə mʊ̀ bá jén,
abada!»

Yıı cıcı nə yəə́ lʊʊ zaŋʊ máŋá
(Marəkə 13.32-37; Likə 17.26-30, 34-36)

36 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Lìù mama yərì dıın tə, nə
à yəə́ máŋá tə, yìəǹ təntə nə
wá tʊn. *Malıkɛ tə Yıı *sàń
nə, də Yıı-Biu‡ tə tətə yərì
kʊ. À nyına Yıı cıcı nə yəə́
kʊ.
37 Máŋá tə *Ləzwənə-Biu§
tə nə wá pìí ʊ bà, yìəǹ tə wá
yà, ndə tə nə yın nətʊ Nowe
máŋá tə wa.
38 Kʊ yı nətʊ, máŋá təntə
wa, də dwà nəfarʊ tə, tə nə
wà twi. Kʊ máŋá tə wa, lìà
tə yà dá, ba nywìn, ba swe
duən nə, də ba swe ba bwìí
lìà yuu wa, kʊ ja va dıın tə,
Nowe nə zʊa níá yuu bori
nəfarʊ tə wa.
39 Ba wà yoo mama bɛ̀eé,
kʊ ja va kʊ yí máŋá tə, dwà
nəfarʊ tə nə twi, kʊ pɛ̀e ba
mama.

Mə kʊ wá yà nətʊ də
Ləzwənə-Biu tə nə wá pìí ʊ
bà.

* **24:27 24.27** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. † **24:30 24.30** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. ‡ **24:36 24.36** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. § **24:37 24.37** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

40 Kʊ máŋá tə wa, bara
bələ wá yà kárí wa. Yıı wá
tì ʊ don, ʊ ga yá ʊ don lá.
41 Kana bələ wá gà mun
duən nə, nʊŋʊ yuu wa. Yıı
wá tì ʊ don, ʊ ga yá ʊ don lá.
42 Á dànà ká dwɛ̀e, á nə
yèrì máŋá tə, á *Yuu-Tiu tə
nə wá bà yırı.
43 Á cʊga kʊ tə zəni: Də
dìà tíú yà nə yəə́ máŋá tə,
ŋwìàn nə wá bà tıtın nə, ʊ
bá dwɛ̀e. Yá ʊ ga bá yá, sə
ŋwìàn tə kén ʊ dìà tə, ʊ zʊ
ka wa.
44 Mə kʊ mù nə pın, á də
kənə á sírí,Ləzwənə-Biu tə
nə wá bà máŋá tə wa, á nə
ba bʊŋa yırı».

Tʊtʊnzəŋu də tʊtʊnkʊkwıʊn yoo
(Likə 12.42-48)

45 Zwezi kúù swìn, ʊ wú:
«Wàà dàń nə yı kʊ mù
tùtùnù təntə, ʊ nə sɛ̀e nii də
pùə́ nədʊ, ʊ ga cì ʊ tìàn nə,
ʊ yuu tíú nə pın wá cwəŋə,
sə ʊ ywàń tùtùnà tə duən tə
yuu, sə ʊ pa ba wodiu, máŋá
tə nə, kʊ nə mɛ?
46 Kʊ tùtùnù təntə wá yà
pupwən wa, də yuu tíú tə ka
pìí ka bà dìà wa nə, ʊ nə yí
wá, də ʊ wulə kʊ tʊtʊŋı tə
wa!
47 Cígá mama, à mù nə
swìn kʊ á con: Yuu tíú tə wá
pa wá cwəŋə, sə ʊ ywàń ʊ
wiən tə mama yuu.
48 Yá də kʊ mù tùtùnù
təntə nə yı lakʊkwıʊn, ʊ wá
swìn ʊ waa con, ʊ wú: ‹À
yuu tíú tə dání, ʊ bá bà
síʊ́n›.
49 Yá ʊ ga zàn, ʊ tʊ ʊ duən
tùtùnà tə yuu wa, ʊ mà ba, ʊ
ga zʊ diŋu də sanyʊra wa, ʊ
mù də sanyʊra tə duən.
50 Kʊ mù nə wá pa, ʊ yuu
tíú tə wá bà dıın don nə, ʊ
dì ʊ yuu, máŋá tə wa, ʊ nə
ba wá dànì.
51 Ʊ dàń wá kə kʊ tùtùnù
təntə càn wa zənzən. Yá ʊ
ga wá pa, ʊ tì níə́ bələ tìán
tori, bwálí təntə nə, ʊ nə wá
bubwi, ʊ ga dıŋa ʊ jıfwı ʊ
fıfaga».

25

Kacıan fugə zwansısara
(Matiə 24.42-44; Likə 12.35-40; 13.25-28; Apokalisə 3.1-5; 19.6-9)

1 Zwezi kúù swìn, ʊ wú:
«Yıı pàrì tə kúù wá yà ndə
kacıan fugə nə, ba tì ba
cànán ba nan, sə ba jərí bɛɛ
don, ʊ nə pìà, sə ʊ vwa ʊ kan
fúrú.
2 Ba wa kacıan bonu yà yı
ləyigi, ba bonu tə duən də ga
yı wʊbʊnyına tə.
3 Ba tə, ba nə yı ləyərən
tə, tì ba cànán tə, ba ga wà
nʊga tì, sə ba ma cì ba tìàn
nə.
4 Yá ba tə mù, ba nə
yı wʊbʊnyına tə, tì nʊga
kunkoli də ba cànán.
5 Bɛɛ tə dàń nə dání, ʊ
ba twi, kacıan fugə tə mama
twá duən, ba dwɛ̀e.
6 Tıa nə gwəŋə ka tàrà
máŋá wa, kori bubwi, kʊ wú:
‹Á nəŋə, fúrú bɛɛ tə nə! Á
naŋa, á va á jərí wá!›
7 Kacıan tə dàń ma wùrù
ba zàn, ba wulə ba kwɛn ba
cànán.
8 Ba wa ləyərən tə swìn ba
wʊbʊnyına tə con, ba wú: ‹Á
pıan nəba á nʊga tə mancın,

nə cànán tə nə wulə tə dəŋi yırı›.

9 Ba wʊbʊnyına tə ma
swìn, ba wʊ́: ‹Abada, kʊ
wàrì, ka nə bá yí nə mʊ̀, də
á mama kənu yırı. Á vələ, á
yə̀ yəə wa!›

10 Ba dàń ma kɛ̀eń ba va,
sə ba yə̀ nʊga tə. Kʊ máŋá
təntə wa, fúrú bɛɛ tə twi, ʊ
yí, ba tə bonu tə, ba nə ken
ba sírí ba zwɛ̀e, ba dànì wà
tə. Ba twá ʊ nə, ba zʊ fúrú
dìə̀ tə wa, sə ba dó fúrú diŋə
tə. Yá lìù ga tagʊ mimii tə.

11 Kʊ kwa nə, kacıan tə
duən tə twi, ba yí, ba ga
bubwi, ba wʊ́: ‹Yuu tíú, yuu
tíú, súrí mimii tə, sə nə zʊ!›

12 Yá fúrú bɛɛ tə le, ʊ wʊ́:
‹Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn
kʊ á con: À yərì aba!› »

13 Zwezi dàń ma súrí lá nə,
ʊ wʊ́: «Á dànà ká dwɛ̀e, á nə
yərì dıın tə, nə à yə̀ə́ máŋá
tə, *Ləzwənə-Biu* tə nə wá
pìí ʊ bà».

Tʊ̀tʊ̀nà batwa duən zwansısara
(Likə 19.11-27)

14 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Yıı pàrì tə kʊ́ʊ̀ yı, ndə bɛɛ
don nə pìà, ʊ va cwəŋə. *Ʊ*
dàń ma bon ʊ tʊ̀tʊ̀nà, ʊ tì ʊ
jujə, ʊ pa ba.

15 *Ʊ* pın sían səbikʊlan†
bonu ʊ don nə, ʊ pa sían
səbikʊlan bələ ʊ don də nə,
ʊ ga pa sían səbikʊlʊ nədʊ
talıkwa lìù tə nə. Ba lìù
mama jon kʊ tə nə mɛ ʊ
dìàn. *Ʊ* dàń ga vìí.

16 Tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə, ʊ nə nı sían
səbikʊlan bonu tə, vəli lala
ʊ yolu də kʊ səbiu tə, ʊ na
sían səbikʊlan bonu duən, ʊ
súrí lá nə.

17 *Ʊ* tə də, ʊ nə nı sían
səbikʊlan bələ tə, də fwa
nətʊ, ʊ də ga na sían
səbikʊlan bələ duən, ʊ súrí.

18 Yá ʊ tə, ʊ nə nı sían
səbikʊlʊ nədʊ tə, tíú vəli ʊ
kʊ̀ bʊʊ tıa, ʊ sə̀gə̀ ʊ yuu tíú
səbiu tə lá.

19 Kʊ nə dían dían, tʊ̀tʊ̀nà
tə yuu tíú pìí, ʊ bà. *Ʊ* dàń
ken ʊ tʊ̀tʊ̀nà tə duən nə, sə
ʊ jən, bɛ̀eɛ̀e nə ba fwa də ʊ
səbiu tə.

20 *Ʊ* tə, ʊ nə nı sían
səbikʊlan bonu tə fàrʊ́ ʊ yí
ʊ yıra, ʊ ga bırı wá sían
səbikʊlan bonu tə duən tə,
ʊ nə nı ʊ súrí lá tə, ʊ ga
wʊ́: ‹Yuu tíú, n yà pın nə
sían səbikʊlan bonu. Nə̀ń,
tə bonu duən nə, à nı à súrí
lá nə›.

21 *Ʊ* yuu tíú ma swìn ʊ
con, ʊ wʊ́: ‹Kʊ ziən, n yı
tʊtʊnzəŋu, n ga sɛ̀e à nii
də pʊ́ə́ nədʊ. N tʊŋa zəni
wiən tə wa, tə nə ba funə jə
zənzən. Kʊ mʊ̀ tə yırı, à dàń
wá pa n ywàń wiən tə yuu
wa, tə nə jə funə zənzən.
Bàá, n ga yà pupwən wa də
nə›.

22 Tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə, ʊ nə nı sían
səbikʊlan bələ tə də fàrʊ́ ʊ
yí, ʊ də ga wʊ́: ‹Yuu tíú, n yà
pın nə sían səbikʊlan bələ.
Nə̀ń, tə bələ duən nə, à nı à
súrí lá nə.›

23 *Ʊ* yuu tíú ma swìn ʊ
con, ʊ wʊ́: ‹Kʊ ziən, n yı

* **25:13 25.13** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. † **25:15 25.15** Sían səbikʊlʊ nədʊ yı yıtʊrı mʊ̀rʊ̀ bardʊ (6 000) tʊtʊŋı ŋwírán.

tʊtʊnzəŋu, n ga sɛ̀e à nii
də pùə́ nədʊ. N tʊŋa zəni
wiən tə wa, tə nə ba funə jə
zənzən. Kʊ mù tə yɪrɪ, à dàń
wá pa n ywàń wiən tə yuu
wa, tə nə jə funə zənzən.
Bàá, n ga yà pupwən wa də
nə›.

24 Kʊ kwa nə, tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə, ʊ
nə nɪ sían səbikʊlʊ nədʊ tə
də fàrʊ́ ʊ yí, ʊ ga wʊ́: ‹Yuu
tíú, à yà yə̀ə́ də, n yɪ lìù tə,
n yoo nə dà. N yàá za bwálí
tə nə, n nə wà dwì. N ganɪ
bwálí tə nə, n nə wà wobɪa
mí.

25 Fən jɪn nə, yá à vəli à
kʊ̀ tɪa, à sə̀gə̀ n səbiu tə lá.
Nə̀ń, n səbiu tə nə, n jon›.

26 *Ʊ* yuu tíú ma swìn ʊ
con, ʊ wʊ́: ‹Tʊtʊnkʊkwɪʊn!
Yayɪnyɪan! N yə̀ə́ də, à za
bwálí tə nə, à nə wà dwì.
À ganɪ bwálí tə nə, à nə wà
wobɪa mí.

27 Kʊ nə yɪ nətʊ tə, n yà
wá tún à səbiu tə səbiu daka
wa. Yá à túrí tə wa nə, à yà
wá jon à səbiu tə də kʊ yuu
nywarɪ›.

28 Yuu tíú tə dàń ma swìn
ʊ lìà tə con, ʊ wʊ́: ‹Á
joŋə sían səbikʊlʊ nədʊ tə
ʊ con, á pa lìù tə nə jə sían
səbikʊlan fugə tə nə.

29 Ba wá pa lìù tə nə, ʊ nə
jə, yá kʊ tíú wá yà jɪjə tíú.
Yá lìù tə, ʊ nə ba jə, ba wá
jon mancɪn tə də, ʊ nə jə.

30 Kʊ mù tʊtʊnkʊkwɪʊn
təntə, á dɪla wá kàrá wa
yikunu tə wa. Kʊ bwálí
təntə wa, ʊ wá bubwi, ʊ ga
dɪŋa ʊ jɪfwɪ ʊ fɪfaga›.»

Bʊ̀rà bʊ̀rì dɪɪn tə yoo
(Zwan 5.22, 27-29;
Apokalisə 20.11-15)

31 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Máŋá tə nə, *Ləzwənə-Biu‡
tə nə wá bà də ʊ dun də ʊ
*malɪkɛ tə mama, ʊ wá jə̀ń
ʊ dun padaʊ tə yuu wa.

32 Lʊʊ dwíə́ tə mama wá
kun duən nə ʊ yáá con. Yá ʊ
dàń wá pwɛ̀e lìà tə duən wa,
ndə payɪrʊ nə pwɛ̀e pee də
bʊ̀ní duən wa.

33 *Ʊ* wá kə pee tə ʊ jɪzən§
nə, ʊ ga kə bʊ̀ní tə də ʊ
jɪgwiə nə.

34 *Ʊ* mʊ̀ pìʊ́ tə dàń wá swìn
ba tə con, ba nə wulə ʊ jɪzən
nə, ʊ wʊ́: ‹Á mʊ̀ lìà tə, à
nyɪna Yɪɪ nə pìà, sə ʊ fwa
zəni á yɪra, á bìàn, á tɪnɪ Yɪɪ
pàrì tə. Yɪɪ kwɛn kʊ ʊ tún lá
nə, sə ʊ pa aba, lʊʊ nə fwa
máŋá tə wa.

35 Niən jɪn nə, yá á ga pa
nə wodiu. Nanyʊnɪ jɪn nə,
yá á ga pa nə níá, à nyʊ. À
yɪn vee, yá á ga ja nə, á kə á
con.

36 À yɪn yatanwala tíú, yá
á ga pa nə gànʊ̀, à zʊ. À yɪn
yayɪŋʊ, yá á ga ywarɪ nə. À
yɪn bàń dìə wa, yá á twi á na
nə›.

37 Cígá tìán tə dàń wá le
wá, ba wʊ́: ‹Yuu-Tiu, máŋá
kwà wa nə, nə nɪ mʊ́ də niən
jə, nə ga pa mʊ́ wodiu, n də́.
Nə à yə̀ə́ də nanyʊnɪ jə, nə
ga pa mʊ́ níá, n nyʊ?

38 Máŋá kwà wa nə, nə jɪn
mʊ́, nə kə nə con nə, də n yɪ
vee, yá nə ga zʊ mʊ́ gànʊ̀, də
n yɪ yatanwala?

‡ **25:31 25.31** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

§ **25:33 25.33** Ka jə̀ń pìʊ́ jɪzən vàn nə yɪ dun bwálí.

39 Máŋá kwà wa nə, nə nı
mú də n yì, nə à yə́ə́ də n
wulə bàń dìə̀ wa, nə ga va
nə na mú?›
40 Ʊ mù pìú tə dàń wá le
ba, ʋ wú: ‹Cígá mama, à
mù nə swìn kʋ á con: Nɛɛ
tə mama, á yà nə fwa kʋ à
nubiu tə nədʋ yıra, ʋ nə swə
ʋ yı ba mɛ labwanʋ də tətə,
kʋ yı à mù yıra nə, á fwa kʋ.›
41 Kʋ kwa nə, ʋ mù pìú tə
wá swìn ba tə con nə, ba nə
wulə ʋ jıgwiə nə, ʋ wú: ‹Á
fàrá, á nan kwa à yıra! Á mù
lìà tə, Yıı nə zırı, ʋ kə á nə,
á vələ mən tə wa, tə nə ba
dəŋə, tə nə kwɛn tə tə́gə́ lá
nə tə pa *Sıtana də ʋ malıkɛ
nə!
42 Niən jın nə, yá á ga wà
nə pın à də́, nanyʋnı jın nə,
á ga wà nə pın à nyʋ.
43 À yın vee, á ga wà nə jın,
á kə á con. À yın yatanwala
tíú, á ga wà nə gànù pın à
zʋ. À yın yayıŋʋ, à yı bàń
dìə̀ wa, á ga wà nə nı›.
44 Ba də kúù wá le, ba wú:
‹Yuu-Tiu, máŋá kwà wa nə,
nə nı mú də nıən jə, nə à
yə́ə́ də nanyʋnı jə, nə à yə́ə́
də n yı vee, nə à yə́ə́ də n yı
yatanwala, nə à yə́ə́ də n yı
yayıŋʋ, nə à yə́ə́ də n wulə
bàń dìə̀ wa. Yá nə ga wà mú
san?›
45 Ʊ mù pìú tə wá le ba, ʋ
wú: ‹Cígá mama, à mù nə
swìn kʋ á con: Nɛɛ tə mama,
á nə wà kʋ fwa lìù nədʋ yıra,
ʋ nə swə ʋ yı labwanʋ də, kʋ
yı à mù yıra nə, á wà kʋ fwa.
46 Ba mù dàń wá va càn
bwálí nə, tə nə ba zwɛ̀e. Yá
cígá tìán tə wá na mıı tə, kʋ
nə ba zwɛ̀e Yıı con›.»

26

Lìà vʋrʋ, sə ba gʋ Zwezi
(Marəkə 14.1-2; Likə 22.1-2; Zwan 11.47-53)

1 Máŋá tə wa, Zwezi nə
fwa ʋ kàrì tə mama, ʋ zwɛ̀e,
ʋ swìn ʋ karbıa tə con, ʋ wú:
2 «Á yə́ə́ də, kʋ ga dıan
bələ, sə *Pakə cànà də́. Ba
wá twá cànà təntə nə, ba ma
ja *Ləzwənə-Biu* tə, ba pa,
sə ba paa wá dagarʋ yuu wa,
sə ʋ tı».
3 *Zwifə-ba Yıı *joŋwana
yun tìán də ba *nəkwına
dàń kun duən nə Kayifə Yıı
joŋwana yun tìán nəkwıa
dəwoo wa.
4 Ba vʋrʋ ba kə duən nə,
sə ba tʋn yíá swıan, ba ja
Zwezi, ba gʋ.
5 Ba swìn, ba wú: «Nə
wà mɛ, sə nə ja wá cànà tə
máŋá wa, sə gurəgurə dàn
ká zàn lalʋʋ tə tətəŋi wa».

Kan don lwá tıralı Zwezi yuu wa
(Marəkə 14.3-9; Likə 7.36-50; Zwan 12.1-8)

6 Zwezi yà wulə Betani nə,
Simon tə, ʋ yà nə yı dayarʋ,
dìə̀ wa.
7 Kan don fàrú ʋ yí ʋ yıra.
Ʊ yà jə pìù kapan kunkoli,
ba nə boŋə ‹alıbatırı›. Kʋ
nii yà súá də tıralı nʋga, kʋ
kwənə nə dáá. Ʊ lwá kʋ mù
tıralı nʋga təntə Zwezi yuu
wa də máŋá tə, ba nə wulə
ba də́.

* **26:2 26.2** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

8 Máŋá tə wa, Zwezi
karbıa tə nə nı kʋ mʊ̀ təntə,
kʋ wà ywání yı kʋ pa ba, ba
ga swìn duən con, ba wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə pın, ʋ ma cʊ̀gʊ̀
wofarʋ kʋ tə?
9 Ba yà wàá kʋ tıralı nʋga
tə ba yoli səbifarʋ. Yá ba ga
pın səbiu tə zʋra nə».
10 Zwezi dàń lwarı də, kʋ
yı nətʋ nə ba swìn, ʋ ga
swìn ba con, ʋ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e
yırı nə á ma cʊ̀gà kan tə pʊ̀ʊ́
nə? Kʋ tə, ʋ nə tʋn ʋ pa nə,
kʋ ziən.
11 Zʋra wulə də aba máŋá
mama. Yá à mʊ̀ ga bá ya də
aba máŋá mama.
12 Kan tə lwá tıralı nʋga tə
à yıra, sə ʋ ma kwɛn nə à
ləbəri wa.
13 Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʋ á con: Bwálí tə
mama wa, ba nə wá swìn kʋ
sʋywáŋʊ́ təntə, lʋʋ mama
wa, ba wá man kʋ tə, kan wà
tə nə tʋn, sə ba ma wá lìí ʋ
nə».

Zwidasə ken sírí, sə ʋ ja Zwezi ʋ pa ʋ dʋŋa nə
(Marəkə 14.10-11; Likə 22.3-6)

14 Zwezi karbıa fugə bələ
tə wa ladʋa don, ba nə ma
boŋə Zwidasə Yisəkariyɔtə,
vəli ʋ yí *Zwifə-ba Yıı
*joŋwana yun tìán tə.
15 Ʋ vəli ʋ swìn ba con,
ʋ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə á wá pa
nə, də à nə ken Zwezi á jìàn
wa?» Ba dàń ma gàlà cınıa
səbikʋlan fıtwa, ba pa wá.
16 Kʋ nə zıgı kʋ máŋá
təntə nə, Zwidasə dàń yà pìà
cwəŋə nəzəŋu, sə ʋ ma kə
Zwezi ba jìàn wa.

Zwezi də ʋ karbıa tə dá Pakə cànà wodiu
(Marəkə 14.12-21; Likə 22.7-14, 21-23; Zwan 13.21-30)

17 Kʋ yı cànà tə dıın tə nə,
*Zwifə-ba dá dipɛn tə, kʋ nə
ba sabwarı kəni. Kʋ təntən
dıın tə nə, Zwezi karbıa tə
twi, ba bwe wá, ba wʊ́: «Yèn
nə n pìà, sə nə tanı *Pakə
cànà wodiu tə?»
18 Zwezi dàń ma swìn ba
con, ʋ wʊ́: «Á vələ tıʋ tə wa,
lìù don con, á swìn kʋ tíú
con, də karnyına wʊ́: ‹À tıan
máŋá yí. Kʋ yı n mʊ̀ bwálí
nə nə, à wá dá Pakə cànà tə
də à karbıa tə›.»
19 Karbıa tə fwa kʋ tə,
Zwezi nə pın nii, sə ba fwa.
Ba tʋŋa, ba ga tanı Pakə
wodiu tə.
20 Máŋá tə dədəni nə yí,
Zwezi də ʋ karbıa fugə bələ
tə dàń twi, ba jə̀ń duən nə,
ba wulə ba dá.
21 Máŋá tə wa, ba nə wulə
ba dá, Zwezi swìn, ʋ wʊ́:
«Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn
kʋ á con: Á lìù don wá ja nə
ʋ pa».
22 Karbıa tə pwìí cʊ̀gʊ̀
zənzən. Ba dàń ma bwe wá
ladʋ ladʋ, ba wʊ́: «*Yuu-Tiu,
kʋ ya à mʊ̀, naaa?»
23 Zwezi ma le, ʋ wʊ́: «Lìù
tə, ʋ nə kuli ʋ dipɛn tə də nə
zʋŋa tə wa, mə kʋ tíú nə wá
ja nə ʋ pa.
24 *Ləzwənə-Biu† tə wá tı,
ndə kʋ nə pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə
wa nətʋ. Yá kʋ dàń wá yà
càn kʋ pa lìù təntə nə, ʋ nə

† **26:24 26.24** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

wá ja Ləzwənə-Biu tə, ʋ pa. Ba yà nə wà kʋ bɛɛ tə lʋrɪ, kʋ yà kʋkwa!»

25 Zwidasə, ʋ mù lìù tə, ʋ nə wá ja Zwezi, ʋ pa tə swìn, ʋ wʋ́: «Karnyɪna, kʋ yɪ à mù, naaa?» Zwezi ma le, ʋ wʋ́: «Mə kʋ nə n swìn, n mù nə!»

Yuu-Tiu nimarʋ wodiu tə yoo

(Marəkə 14.22-26; Likə 22.14-20; 1 Korɛntə tìán 11.23-25)

26 Máŋá tə wa, Zwezi də ʋ karbɪa nə wulə ba də́, Zwezi tì dipɛn, ʋ kə Yɪɪ lèeèe kʋ yɪrɪ. Kʋ kwa nə, ʋ fʋa fʋa kʋ, ʋ tì ʋ pa ʋ karbɪa tə nə, ʋ ga swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á joŋə kʋ tə, á də́! Kʋ yɪ à yɪra tə nə».

27 Kʋ kwa nə, ʋ tì divɛn wùrú zʋŋa, ʋ kə Yɪɪ lèeèe ka yɪrɪ. Kʋ kwa nə, ʋ tì ka, ʋ pa ba, ʋ ga wʋ́: «Á mama tə nywɪan divɛn tə!

28 Cígá, kʋ tə yɪ à mù jana nə. Jana təntə nə bɪrɪ á də Yɪɪ *nimarʋ tə. Jana təntə nə wá nan lìà zənzən yɪrɪ, sə Yɪɪ kwɛn ba cʋna ʋ lɪ ʋ mù də ba pwərə wa.

29 À mù nə swìn kʋ á con: Kʋ nə mɛ zən, à kʋ́ù bá nyʋ divɛn kʋ tə, kʋ ja vələ dɪɪn tə, à nə kʋ́ù wá nyʋ kʋ də aba à nyɪna Yɪɪ *sàń nə».

30 Ba nun cànà tə nuŋi. Kʋ kwa nə, ba dàń ga pɛ̀e duən, ba va *oliviye tìán paan tə yuu wa.

Zwezi bɪrɪ də, Piyɛrə wá swìn də, ʋ yərì wá

(Marəkə 14.27-31; Likə 22.31-34; Zwan 13.36-38)

31 Zwezi dàń ma swìn ʋ karbɪa tə con nə, ʋ wʋ́: «Á mama wá vɪ nə á dʋgʋ tɪtɪn kʋ tə tətə nə. Kʋ pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ wʋ́: ‹À wá gʋ payɪrʋ tə, yá ʋ pee tə wá laga duən yáá nə›.»

32 Zwezi ma kʋ́ù swìn, ʋ wʋ́: «Yá máŋá tə wa, à nə wá pìí à bwin à nan, kʋ kwa nə, à wá va à dìàn aba Galile nagwanaa wa».

33 Piyɛrə ma swìn, ʋ wʋ́: «Ba duən tə mama nə wá vɪ mʋ́ ba dʋgʋ, à mù bá mʋ́ vɪ à dʋgʋ, abada».

34 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «Cígá mama, à mù nə swìn kʋ n con: Zən tɪtɪn kʋ tə tətə mama, də cəbɪʋ tə wà kwi, n wá tɛn nɛɛ batwa də, n yərì nə».

35 Piyɛrə ma le wá, ʋ wʋ́: «À bá tɛn mama də, à yərì mʋ́, də kʋ nə swə kʋ yɪ, à wá tɪ də mʋ́». Ʋ karbɪa tə duən tə də swìn kʋ mù yoo nədʋ təntə.

Zwezi jʋn Yɪɪ Zwesemane nə

(Marəkə 14.32-42; Likə 22.39-46; Zwan 18.1; Ebərə-ba 5.7-8)

36 Zwezi də ʋ karbɪa tə dàń vəli ba yí bwálí don, ba boŋə ‹Zwesemane›. Ʋ dàń ma swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á jənə yəbə, də à vələ yáá, sə à jʋn Yɪɪ».

37 Ʋ dàń ma ja Piyɛrə də Zebede‡ bɪa bələ tə, ʋ kə ʋ

‡ **26:37 26.37** Zebede bɪa bələ tə nə ya Zwakə də Zwan.

kwa. Yá pucʊnɪ nəfarʊ wulə
kʊ zwɪ wá.
38 Ʊ dàń ma swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Tɪan pucʊnɪ súə́ nə. Á
jənə yəbə, á dànà ká dwɛ̀e,
ndə à nə ba dwɛ̀e nətʊ».

39 Ʊ dàń ma va yáá
mancɪn, ʊ tʊ tɪa ʊ yáá yuu, ʊ
ga lòrì Yɪɪ, ʊ wʊ́: «À nyɪna,
də kʊ nə wàá kʊ tʊŋa, sə n
twiən n lɪ yacara tə tə, n yá
nə. Kʊ nə tà, sə kʊ twá, ndə
à mù nə nə pìà nətʊ. Yá kʊ
dàń mɛ, sə kʊ yà, ndə n mù
nə nə swə nətʊ».
40 Kʊ kwa nə, ʊ pìí ʊ bà
ʊ karbɪa batwa tə con, yá
ʊ nɪ də, ba dwɛ̀e. Ʊ ma
swìn Piyɛrə con, ʊ wʊ́: «Á
wà wànɪ́, sə á súrí á yíá á yà
də nə lugu nədʊ də tətə?

41 Á súrə́ á yíá, á ga
lòrì Yɪɪ, sə ʊ san aba, sə
*Sɪtana dàn ká wànɪ́ aba,
ʊ dədə́n, sə ʊ yigu ʊ pa á
tʊn yokʊkwɪʊn. Ləzwənə
pubʊŋa mù yàá pìà, sə kʊ
fwa zəni, yá ʊ yɪra tə ga ba
dìàn jə kʊ fwa kʊ».

42 Ʊ ma kʊ́ù pìí ʊ va nɛɛ
bələ nii nə, ʊ tə kʊ́ù lòrì Yɪɪ,
ʊ wʊ́: «À nyɪna, də yacara tə
nə wàrì tə lɛ, də à nə wà tə
dí, sə n mù puswənə tə nə
tʊn!»

43 Ʊ ma kʊ́ù pìí ʊ bà ʊ
karbɪa tə con, yá ʊ kʊ́ù nɪ də,
ba dwɛ̀e, ba wàrì ba yíá ba
súrí, dwɪan tə yɪrɪ.

44 Zwezi ma kʊ́ù lɛ, ʊ yá ba,
ʊ va yɪŋʊna. Ʊ kʊ́ù lòrì Yɪɪ
nɛɛ batwa tə nii nə, ʊ tə ga
bwé tə sʊ̀ràn təntə tətə.

45 Ʊ kʊ́ù pìí ʊ bà ʊ karbɪa
tə con, ʊ ga wʊ́: «Á tə yɪ á
tə́gə́, á dwɛ̀e? Á nəŋə, máŋá
tə, ba nə wá ja *Ləzwənə-
Biu§ tə, ba kə cʊna lìà tə jìàn
wa, tə bwələ.
46 Á zaŋa, nə vìí! Á nəŋə,
bɛɛ tə, ʊ nə wá ja nə, ʊ pa tə
nə, ʊ bwələ!»

Zwezi janʊ tə yoo
(Marəkə 14.43-52; Likə
22.47-53; Zwan 18.3-12)

47 Zwezi yà tə wulə ʊ swìn,
də Zwidasə yí. Ʊ yà yɪ ʊ
karbɪa fugə bələ tə wa, lìù
don. Lalʊʊ yà wulə ʊ kwa
də ba jìàn lagʊrɪ sìán də
dangwələn. Ba yɪ *Zwifə-ba
Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə də
ba *nəkwɪna tə nə tʊn ba.
48 Lìù tə, ʊ nə wá ja Zwezi
ʊ pa tə yà bɪrɪ kʊ mù lìà
təntə, ba nə púə́ ʊ kwa tə,
mɪmɪnʊ tə, ʊ nə wá twá, sə
ʊ ma bɪrɪ Zwezi. Ʊ dàń ma
swìn, ʊ wʊ́: «Lìù tə, à nə wá
kʊkwalɪ tə, mə ʊ mù nə, á
pìà. Á jana kʊ lìù təntə».
49 Zwidasə fàrʊ́ lala ʊ
yí Zwezi yɪra, ʊ ga swìn
ʊ con, ʊ wʊ́: «À jʊ̀nì
mʊ́, karnyɪna!» Ʊ dàń ga
kʊkwalɪ wá.
50 Zwezi dàń ma swìn ʊ
con, ʊ wʊ́: «À dabɛɛ, kʊ tə,
n nə twi, sə n fwa, fwa kʊ
lala».
Ba duən tə dàń ma fàrʊ́ ba
yí, ba ja Zwezi.
51 Lìù don, ʊ nə yɪn də
Zwezi cʊ̀rʊ́ ʊ lagʊrɪ sìʊ́,
ʊ ma za Yɪɪ joŋwana yun
tìán nəkwɪa tʊ̀tʊ̀nʊ̀ zɪɪn, ʊ
gwəŋə.

§ **26:45 26.45** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

52 Zwezi ma swìn kʋ tíú tə
con, ʋ wʋ́: «Lìà tə mɛ, ba nə
cʋ̀rí lagʋrı sìʋ́, ba ma gwı,
ba də yı lagʋrı sìʋ́ nə wá gʋ.
Kʋ mʋ̀ tə yırı, pìí, n kə n
lagʋrı sìʋ́ tə kʋ bwálí nə.
53 N yərì də, à wàá à nyına
Yıı saŋʋ à lòrì, ʋ ga wàá
ʋ tʋŋa *malıkɛ kapʋpʋ púlə́
fugə bələ lala, naaa?
54 Yá kʋ dàń nə yın nətʋ,
kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa,
nii wá fwa nətə kʋ ma sʋ́.
Də tə nə swìn də, kʋ wá twá
nətʋ, kʋ ma tʋn».
55 Zwezi dàń ma swìn
lalʋʋ tə con nə, ʋ wʋ́:
«Á twi də lagʋrı sìán də
dangwələn, sə á ma ja nə,
ndə à yı ŋwìàn tə, à nə
gwı lìà. Dıın mama, à jəni
*Zwifə-ba Yıı *dìà tə wa, à
kàrì lá nə, á ga ba nə janı.
56 Yá tə yìàn tə mama dàń
yí, sə kʋ tə nə pʋ́pʋ́ní Yıı nii
*sʋ̀sʋ̀nà saga tə wa, nii ma
sʋ́».
Ʋ karbıa tə mama dàń ma
dəri, ba yá wá.

*Zwezi wulə Zwifə-ba yun
tìán tə, ba nə bʋ̀rì bʋ̀rà yáá
con*
*(Marəkə 14.53-65; Likə
22.54-55, 63-71; Zwan 18.12-
14, 19-24)*
57 Lìà tə, ba nə jın Zwezi
tə ja wá, ba va *Zwifə-ba Yıı
*joŋwana yun tìán nəkwıa
Kayifə con. Lantə nə, Yıı
nii *yənu tìán tə də Zwifə-
ba *nəkwına tə yà kun duən
nə.
58 Piyɛrə yın Zwezi kwa
yıŋʋna, ʋ ja va Yıı joŋwana
yun tìán nəkwıa tə dəwoo
wa. Ʋ vəli ʋ zʋ ʋ jə̀ə́ kàrá
tə wa, ʋ də Yıı joŋwana yun
tìán nəkwıa tə tʋ̀tʋ̀nà, sə ʋ
ma na nətʋ tə, kʋ nə wá
zwɛ̀e.
59 Yıı joŋwana yun tìán
tə də Zwifə-ba yun tìán tə,
ba nə bʋ̀rì *bʋ̀rà tə mama
yà pìà lìà, ba nə wá swìn
kʋnkʋn yoo, ba kə Zwezi
yuu wa, sə ba ma gʋ wá.
60 Lìà zənzən nan, ba kʋnı
kʋnkʋn ba keni Zwezi nii nə.
Yá də kʋ mama ba wà yoo nı,
sə ba kə ʋ yuu wa. Talıkwa,
talıkwa nə, bara bələ duən
nan ba zıgı tətəŋi wa,
61 ba ga wʋ́: «Bɛɛ wà tə
swìn, ʋ wʋ́: ‹À wàá Yıı *dìà
tə à mà, à ga pìí à lwà ka
dıan batwa nii nə›.»
62 Yıı joŋwana yun tìán
nəkwıa tə zàn, ʋ swìn Zwezi
con, ʋ wʋ́: «N ba yoo le,
naaa? Bɛ̀eɛ̀e nə lìà ba tə
swìn, ba kəni n yuu wa?»
63 Yá Zwezi pʋ́ə́ ʋ nii. Yıı
joŋwana yun tìán nəkwıa tə
ma kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «À lòrì
mʋ́, taa Yıı tə, ʋ nə wulə mıı
wa tə yırı, n le nəba, də n
cígá nə yı *Kərisə, Yıı-Biu».
64 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́:
«Mə kʋ yı nətʋ, ndə n tətə
nə swìn tə. Yá à mʋ̀ nə
swìn kʋ á con, à súrí lá:
Kʋ nə zıgı sívn, á wá na
Ləzwənə-Biu tə, ʋ jə̀ə́ Yıı
tə, ʋ nə wulə tə mɛ yuu wa,
jızən† vàn nə. Á wá na wá
də, ʋ naŋa lanworu bakwan
tə wa, ʋ bìàn».
65 Yıı joŋwana yun tìán
nəkwıa tə dàń ma cırʋ ʋ
gànʋ̀ də lıŋa, ʋ ga swìn, ʋ

* **26:64 26.64** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn. † **26:64 26.64** Ka jə̀ń pìʋ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

wʊ́: «Ɒ twɪn Yɪɪ! Nə kʊ́ʊ̀ ba
lìà pìà, sə ba bɪrɪ nəba yoo
don! Á nì sɪ́ʊ́n kʊ tə, ʊ nə
twɪn Yɪɪ. Bɛ̀eɛ̀e nə á bʊŋa
kʊ yuu wa?»
66 Ba le wá, ba wʊ́: «Ɒ mɛ,
sə ba gʊ wá».
67 Ba dàń ma pi mɪmɪan,
ba lwá ʊ yáá wa. Yá ba ga mà
wá də jɪgungulə. Ba duən
farʊ ʊ pɪpara nə,
68 ba ga wʊ́: «Kərisə, lwarɪ
lìù tə, ʊ nə mà mʊ́!»

Piyɛrə swìn də, ʊ yərì Zwezi
(Marəkə 14.66-72; Likə 22.56-62; Zwan 18.15-18, 25-27)

69 Piyɛrə yà jə̀ə́ dəwoo tə
wa. Tʊtʊnbʊa don fàrʊ́ ʊ yí
ʊ yɪra, ʊ ga wʊ́: «N də yà
wulə də Zwezi Galile tíú tə».
70 Yá ʊ tɛn lìà tə mama yáá
con nə, ʊ wʊ́: «À yərì kʊ tə,
n nə pìà, sə n swìn».
71 Kʊ kwa nə, ʊ nə zàn, ʊ
vələ dəwoo tə mimii kwə́lə́
wa, tʊtʊnbʊa tə don də kʊ́ʊ̀
nɪ wá, ʊ ma swìn lìà tə con,
ba nə wulə kʊ bwálí tə nə,
ʊ wʊ́: «Ɒ tə yɪ də Zwezi
*Nazarɛtə tíú tə».
72 Piyɛrə ma kʊ́ʊ̀ tɛn, ʊ dù,
ʊ wʊ́: «À mʊ̀ yərì kʊ bɛɛ
təntə».
73 Kʊ nə fwa mancɪn, ba
tə, ba nə zɪga lá tə fàrʊ́ ba
yí Piyɛrə yɪra, ba ga swìn,
ba wʊ́: «Cígá mama, n yɪ ba
wa lìù. N nii sʊgʊ tətə bɪrɪ
bwálí tə, n nə nan».
74 Piyɛrə ma kʊ súrí ʊ nii,
ʊ wulə ʊ dwì də ʊ poli ʊ kəni
ʊ tìàn nə, ʊ wʊ́: «À yərì kʊ
bɛɛ təntə!» Kʊ máŋá təntə
tətə wa nə, cəbɪʊ kwi.
75 Yá Piyɛrə dàń lìí kʊ tə,
Zwezi nə swìn ʊ con nə, ʊ
wʊ́: «Də cəbɪʊ tə nə wà kwi,
n wá tɛn nɛɛ batwa, də n
yərì nə!» Ʊ dàń nan, ʊ ga
kwi yinənkurə.

27

Ba jɪn Zwezi, ba va Pilatə con
(Marəkə 15.1; Likə 23.1-2; Zwan 18.28-32)

1 Jɪjʊ fuən fuən *Zwifə-
ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə
mama də ba *nəkwɪna tə
kun duən nə, ba vʊrʊ, sə ba
gʊ Zwezi.
2 Ba jɪn wá, ba vwa ba ja
va ba pa *Pilatə nə, ʊ nə yɪ
yáá tíú, pìʊ́ nəfarʊ tə nə lɪ ʊ
tʊ́n.

Zwidasə tɪan tə yoo
(Tʊtʊnan 1.16-20)

3 Máŋá tə wa, Zwidasə, ʊ
nə jɪn Zwezi ʊ pa, tə nə nɪ
də, ba wá gʊ Zwezi, ʊ zʊa
pucʊnɪ nəfarʊ wa. Ʊ dàń ma
pìí ʊ ja səbikʊlan fɪtwa tə,
ʊ ja va ʊ pa *Zwifə-ba Yɪɪ
*joŋwana yun tìán tə də ba
*nəkwɪna tə nə.
4 Ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «À
cʊ̀gʊ̀, à nə pɪn, ba gʊ lìù tə,
ʊ nə wà yoo cʊ̀gʊ̀ tə yɪrɪ».
Yá ba dàń le wá, ba wʊ́: «Nə
mʊ̀ yáá tə̀lə́, kʊ ywàŋá mʊ́!»
5 Zwidasə dɪlɪ səbiu tə
Zwifə-ba Yɪɪ *dìə̀ tə wa, ʊ ga
vìí. Ʊ vəli ʊ kʊ̀rʊ́ ʊ tìàn.
6 Yɪɪ joŋwana yun tìán tə
tì səbiu tə, ba ga wʊ́: «Kʊ
culi, sə nə kə kʊ nə Yɪɪ
dìə̀ səbiu daka wa, kʊ nə yɪ
səbiu tə, ba nə ŋwín, ba ma
gʊ ləzwənə yɪrɪ».

7 Ba nə vʊrʊ ba kə duən
nə, kʊ kwa nə, ba tì kʊ səbiu
təntə, ba ma yè nəkənmarʊ
don kárá, sə ba ma fwa vərə
ləbərə bwálí.
8 Mə kʊ mù nə pɪn, kʊ kárá
təntə yɪrɪ nə yɪ ‹jana kárá›,
kʊ ja bà, kʊ yí zən.
9 Mə kʊ twá nətʊ Yɪɪ nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Zweremi sʊ̀ràn tə
nii ma sú, ʊ nə wʊ́: «Ba tì
səbikʊlan fɪtwa tə, kʊ mù nə
yɪ səbiu tə, *Yɪzərayɛlə lìà tə
nə jə̀ń ba vʊrʊ, ba ŋwín ba
pa wá.
10 Yá ba tì kʊ, ba ma
yè nəkənmarʊ tə kárá, ndə
nətʊ tə *Yuu-Tiu nə pɪn nə
nii, sə à swìn».

Ba ja Zwezi ba va Pilatə con
(Marəkə 15.2-5; Likə 23.3-5, 13-25; Zwan 18.33-38)

11 Kʊ kwa nə, ba ja Zwezi
ba va yáá tíú *Pilatə con, pìʊ́
nəfarʊ tə nə lɪ ʊ tún. Yáá
tíú dàń ma wulə wá ʊ bwe, ʊ
wʊ́: «N mù nə yɪ *Zwifə-ba
pìʊ́ tə?» Zwezi ma le wá, ʊ
wʊ́: «Mə kʊ yɪ nətʊ, ndə n
nə swìn tə».
12 Zwezi ga wà yoo mama
le yìən tə yuu wa, Zwifə-ba
Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə də
ba *nəkwɪna tə nə swìn, ba
ja zɪgɪ ʊ nə.
13 Pilatə dàń ma swìn ʊ
con, ʊ wʊ́: «N ba tə tə mama
nə̀ń, ba nə swìn, ba ja zɪga
n nə, naaa?»
14 Yá Zwezi kʊ́ʊ̀ wà wá le
kʊ yoo tə yuu wa mɪ́ámɪ́án.
Kʊ dàń ga gwárí yáá tíú tə
zənzən.

Ba bʊ̀rì Zwezi bʊ̀rà, sə ba gʊ wá
(Marəkə 15.6-15; Likə 23.13-25; Zwan 18.39-40; 19.4-16)

15 *Pakə cànà mama nə yí,
yáá tíú tə yàá pa, ba dʊgʊ
bàń dìə̀ lìù tə, lalʊʊ tə nə
lòrì, sə ʊ dʊgʊ.
16 Yá kʊ mù máŋá təntə
wa, bàń dìə̀ lìù don yɪn lá,
ba nə boŋə Barabasə, ʊ yɪrɪ
nə nan zənzən.
17 Yáá tíú *Pilatə dàń ma
bwe lìà tə nə kun duən nə
tə, ʊ wʊ́: «Wàà nə á pìà, sə
à dʊgʊ: Barabasə, nə à yə̀ə́
Zwezi tə, ba nə boŋə *Kərisə
tə?»
18 Cígá, Pilatə yà yə̀ə́, ba
nə ja Zwezi, ba bà ʊ con, tə
də̀ń. Kʊ yɪ wʊgwɪʊ yɪrɪ nə.

19 Máŋá tə wa, Pilatə nə
wulə bʊ̀rà tə bwálí nə, ʊ kan
pɪn lìù bà, ʊ swìn ʊ con, ʊ
wʊ́: «Tɪtɪn kʊ tə nə, à dí càn
zənzən cígá tíú wà tə yɪrɪ à
pandwɪa wa. Kʊ mù yɪrɪ nə,
dàn ká kə n tìàn ʊ yìə̀n wa!»

20 *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana
yun tìán tə də ba *nəkwɪna
tə vəvəri lìà tə pubʊŋa, ba
kə ba con, ba pa ba lòrì
Barabasə ba dʊgʊ, ba ga pìà,
sə ba gʊ Zwezi mʊ̀.
21 Yáá tíú tə bwe ba, ʊ wʊ́:
«Ba wàà tətə nə á pìà, sə à
dʊgʊ ba bələ tə wa?» Ba ma
le, ba wʊ́: «Barabasə!»
22 Pilatə ma bwe, ʊ wʊ́:
«Kʊ dàń yɪ à wá fwa Zwezi
tə, ba nə boŋə Kərisə tə
nətə?» Ba mama ma le,
ba wʊ́: «Pa, sə ba paa wá
dagarʊ yuu wa!»
23 Yáá tíú ma bwe, ʊ
wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e yokʊkwɪʊn nə ʊ
fwa?» Yá ba dàń ken ba dìàn
mama lá, ba bubwi, ba wʊ́:

«Pa, sə ba paa wá dagarʋ yuu wa!»

24 Máŋá tə, Pilatə nɪ də, ʋ wàrì won mama ʋ fwa, yá lìà tə ga kwɛn ba cərí ba súrí lá, ʋ tì níá, ʋ ma sɪn ʋ jìàn lalʋʋ tə yáá con, ʋ ga wʋ́: «À yáá twá ka tèlə́ cígá tíú wà tə tɪan tə wa! Kʋ yɪ á mʋ̀ yoo!»

25 Lalʋʋ tə mama le, ba wʋ́: «Ɔ tɪan tə yoo wá tʋ nə mʋ̀, də nə bɪa yuu wa!»

26 Pilatə dàń ma dʋgʋ Barabasə. Ʋ pa ba mà Zwezi də kafɪran, ʋ yɪra lá, ba ga tì wá, ba pa, sə ba paa dagarʋ tə yuu wa.

Pamana mʋn Zwezi
(Marəkə 15.16-20; Zwan 19.1-3)

27 Yáá tíú *Pilatə pamana tə jɪn Zwezi, ba va bʋ̀rà dìə̀. Yá pamana tə duən tə mama dàń twi, ba kun ʋ yuu nə.

28 Ba jɪn ʋ ganan tə, ba lɪ, ba ga zʋ wá də gasɔɔ nəsɪan.

29 Kʋ kwa nə, ba dàń sʋa casʋran yupuu, ba pú ʋ yuu nə. Yá ba ga kə mɪʋ daduu ʋ jɪzən wa. Ba dàń ga tʋ ba nadwana nii nə, ʋ yáá con, ba mʋn wá, ba wʋ́: «Nə jʋ̀nʋ̀ mʋ́, *Zwifə-ba pìʋ́!»

30 Ba pi mɪmɪan ba lwá ʋ nə, ba ga jon mɪʋ daduu tə, ba ma mà ʋ yuu wa.

31 Máŋá tə wa, ba nə mʋn wá, ba zwɛ̀e, ba jɪn gasɔɔ tə ba lɪ, ba ga kʋ́ʋ̀ pìí ba zʋ wá ʋ tətə ganan tə. Ba dàń ga ja wá ba va, sə ba paa dagarʋ yuu wa.

Ba paa Zwezi dagarʋ yuu wa
(Marəkə 15.21-32; Likə 23.26-43; Zwan 19.17-27)

32 Pamana tə nə ja Zwezi, ba naŋa tɪʋ tə nii wa, ba jə́rí bɛɛ don, ʋ yɪrɪ nə yɪ Simon, ʋ nə yɪ Sirɛnə tíú. Pamana tə kálʋ́ wá, ba pa ʋ zɪn Zwezi dagarʋ tə.

33 Ba yí bwálí don, ba nə boŋə ‹Goləgʋta›, kʋ də̀ń nə yɪ ‹yuzʋŋa bwálí›.

34 Yá lá nə, ba pɪn divɛn, ba nə gùlí yacara tìʋ́, kʋ nə cà, tə wa, Zwezi nə, sə ʋ nyʋ. Ʋ nə dədə́n kʋ ʋ nii nə, ʋ vɪga, sə ʋ nyʋ kʋ.

35 Ba paa wá dagarʋ tə yuu wa, ba ga tá kwé, ba ma tara ʋ ganan.

36 Ba ga kori ba jə̀ə́ lá, sə ba cì ʋ nə.

37 Ʋ yuu con nə, ba ken pʋ́pʋ́ná duən lá nə, tə nə bɪrɪ won tə, kʋ nə pɪn, ba ma gʋ wá. Tə wʋ́: «Ɔ tə nə yɪ Zwezi, *Zwifə-ba pìʋ́ tə».

38 Ba pa ŋwɪna bələ, ba nə gwɪ lìà tə, kʋ máŋá tə wa, kʋ bwálí təntə nə də Zwezi. Ʋ don yɪ Zwezi jɪzən yuu, ʋ don tə yɪ ʋ jɪgwiə yuu.

39 Lìà tə, ba nə twá lá, ba lɛ yàá vuvugu ba yuu, ba ga twɪn wá.

40 Ba yàá swìn ʋ con, ba wʋ́: «N mʋ̀ lìù tə, n yà nə pìà, sə n mà Zwifə-ba Yɪɪ *dìə̀ tə, n ga lwà ka dɪan batwa nii nə. N tətə dàń jon n tìàn, də n nə ya Yɪɪ-Biu, sə n nan dagarʋ tə yuu wa, n cú!»

41 Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə, də Yɪɪ nii *yənu

tìán-ba tə də *nəkwɪna tə də
yà wulə ba mʊŋa Zwezi, ba
ga wʊ́:
42 «Ɔ wàá lìà duən ʊ joŋə,
yá ʊ wàrì ʊ tətə ʊ joŋə! Ʊ
tà *Yɪzərayɛlə pìʊ́, naaa? Ʊ
dàń nan dagarʊ tə yuu, ʊ cú
síʊ́n, sə nə ga kə nə waa ʊ
nə.
43 Ʊ pɪn ʊ tìàn Yɪɪ nə. Yɪɪ
nə swə wá, sə ʊ jon wá, síʊ́n
nə. Ʊ swìn də, ʊ yɪ Yɪɪ-Biu».
44 Yá ŋwɪna tə, ba nə gwɪ
lìà tə, ba nə paa dagaran tə
yuu ʊ səpuni nə, də wulə ba
twɪn wá, ndə ba duən tə nə.

Zwezi tɪan tə yoo
(Marəkə 15.33-41; Likə 23.44-49; Zwan 19.28-37)

45 Kʊ nə zɪgɪ lugu fugə
bələ máŋá wa, yikunu púə́
tɪa tə mama nə, kʊ ja va
dədəni lugu batwa.
46 Lugu batwa tə nə yí,
Zwezi bubwi ʊ kə yɪɪ nə də
ʊ lʊʊ sʊgʊ, ʊ wʊ́: «Eli, Eli,
lama sabatanɪ!» Kʊ dàń nə
yɪ: «À Yɪɪ, à Yɪɪ, bɛ̀eɛ̀e nə
pɪn, n ma vɪ nə n dʊgʊ?»
47 Lìà tə duən yà nə wulə
lá nì ʊ kori, ba ga swìn, ba
wʊ́: «Ɔ boŋə Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀
Eli!»
48 Ba wa don dəri lala, ʊ
va ʊ tì canfɪnsɪʊ ʊ lə divɛn
nyʊnʊ wa. Ʊ tì kʊ ʊ vwa mɪʊ
nii nə, ʊ làrì Zwezi nə, sə ʊ
nyʊ.
49 Yá ba duən tə dàń swìn,
ba wʊ́: «Zɪgɪ, nə wá na də,
Eli nə wá bà, ʊ jon wá!»
50 Zwezi ma bubwi ʊ kə yɪɪ
nə, ʊ ga tɪ.
51 Yá *Zwifə-ba Yɪɪ *dìè tə
wa, mimii gànʊ̀ tə zɪgɪ yɪɪ
nə, kʊ cɪrɪ*, kʊ cú kʊ ja tɪa,
kʊ pwɛ̀e bələ. Tɪa tə səsəgi,
pɪran kapana ga lwa.
52 Ləbərə súrú, yá lìà tə
zənzən, ba nə yɪ Yɪɪ nə tɪ,
ba yà nə tɪga, pìí ba bwin, ba
nan tɪga wa.
53 Zwezi bwiun tə kwa nə,
lìà təntə nan ləbərə tə wa,
ba va tɪʊ† tə, kʊ nə yɪ Yɪɪ
nyiən wa. Yá lìà zənzən ga
na ba lá nə.
54 *Romə-ba pamana bíí
yuu tíú də pamana tə, ba nə
cì Zwezi nə, tə mama nɪ tɪa
tə səsəgu tə, də kʊ tə mɛ,
kʊ nə yí. Fən dàń jɪn ba
zənzən, ba ga wʊ́: «Ɔ cígá
yà yɪ Yɪɪ-Biu».
55 Kana, ba nə dáá, də yà
twá Zwezi kwa, də ʊ tə yà
wulə Galile nagwanaa wa,
sə ba tʊn ba pa wá. Ba də yà
zɪga yɪŋʊna, ba ga ywàŋá.
56 Ba wa kana duən nə
yɪ: Mari Madəlɛnə, də Mari,
ʊ nə yɪ Zwakə də Zwʊzɛfə
nuu, də kan don, ʊ nə yɪ
Zebede bɪa tə nuu.

Zwezi ləbəri wa kənu yoo
(Marəkə 15.42-47; Likə 23.50-56; Zwan 19.38-42)

57 Dədəni nə twi kʊ yí, jɪjə
tíú don twi, ʊ nə nan Ari-
mate, ʊ yɪrɪ nə ya Zwʊzɛfə.
Ʊ də yà yɪ Zwezi karbiu.
58 Ʊ vəli ʊ yí *Pilatə, ʊ ga
lòrì cwəŋə, sə ʊ gùrì Zwezi.

* **27:51 27.51** Mimii gànʊ̀ təntə nə pwɛ̀e bwálí tə, Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə cɪcɪ nə yàá zʊ, ʊ fwa *joŋi tə ʊ pɪn Yɪɪ nə, də lìà tə duən tə nə zwɪ, ba mɛ lá tə duən nə. Gànʊ̀ təntə cɪrʊ tə bɪrɪ də, lìù mama dàń wàá Yɪɪ yɪra, ʊ yí.
† **27:53 27.53** Kʊ yɪ *Zwerizalɛmə yoo nə kʊ swìn.

Pilatə dàń ma pa cwəŋə, sə
ba pa wá Zwezi.
59 Ʊ ma tì wá, ʋ pəpəni ʋ
kə ganpon wa,
60 ʋ ja wá ʋ va ʋ tún ləbəri
nədʋn wa, ʋ nə pa ba kù pìù
kapan wa, ʋ tətə yırı. Kʋ
kwa nə, ʋ bəbəli pìù kapan
nəfarʋ, ʋ ma pú ləbəri tə nii
nə, ʋ ga vií.
61 Mari Madəlɛnə tə, də
Mari tə don də yà yın lá. Ba
yà jə̀ń ləbəri tə nii nə.

Pamana cìgà Zwezi ləbəri tə nə

62 Kʋ tıkʋnı yà yı *Zwifə-
ba *sìə́ dıın tə. Yá Zwifə-ba
Yıı *joŋwana yun tìán tə, də
*Farızıan-ba twá duən, ba
va ba yí Pilatə.
63 Ba ga swìn, ba wʋ́:
«Yuu tíú, nə yə̀ə́ də, kʋ mù
kʋnkʋnʋ təntə, máŋá tə wa,
ʋ tə nə wà tı tə, ʋ yà swìn,
ʋ wʋ́: ‹Dıan batwa nii nə, à
wá pìí à bwin à nan tıan wa›.
64 Kʋ mù tə yırı, pa nii, sə
ba cì ləbəri tə nə, kʋ ja vələ
dıan batwa. Ʊ karbıa tə dàn
ká bà, ba ŋù wá. Yá kʋ kwa
nə, ba ga swìn lalʋʋ tə con
nə, ba wʋ́: ‹Ʊ pìí ʋ bwin, ʋ
nan tıga wa›. Kʋ mù talıkwa
kʋnkʋn təntən càn wá doni
dí yáá nyiən tə».
65 Pilatə ma swìn, ʋ wʋ́:
«Á nəŋə, pamana nə, sə ba
cì ləbəri tə nə. Á vələ á cì
ləbəri tə nə, ndə á nə pìà
nətʋ».
66 Ba dàń ma va, ba kwɛn
ba sun ləbəri tə nii zəni, ba
tún pamana lá, sə ba cì kʋ
nə.

28

Zwezi pìí ʋ bwin ʋ nan

(Marəkə 16.1-11; Likə 24.1-12; Zwan 20.1-18; Tʋtʋnan 2.24-38; 1 Korɛntə tìán 15.1-4)

1 *Zwifə-ba *sìə́ dıın tə nə
zwɛ kwa nə, Mari Madəlɛnə,
də Mari tə don twi jıjʋ fuən
fuən, sə ba na ləbəri tə.
2 Naa nədʋ, də tıa tə səsəgi
zənzən, *Yuu-Tiu *malıka
nan yıı nə, ka cú ka bəbəli
kapan tə, ka tún vàn nə, ka
ga jə̀ń kʋ yuu wa.
3 Malıka tə yà nyın ndə
dwà pıpılʋ nə. Yá ka
ganan tə yı nəpwənə ndə
janfınpon nə.
4 Fən tì pamana tə, ba
wulə ba vıvaga, ba ga tı, ba
kù yıı nə.
5 Malıka tə ma swìn kana
tə con, ka wʋ́: «Á dànà ká
pa fən ja aba. À yə̀ə́ də, á
pìà Zwezi, lìù tə, ba nə paa
dagarʋ tə yuu wa.
6 Ʊ tə̀lə́ yəbə, ʋ pìí ʋ bwin
ʋ nan tıan wa, ndə ʋ yà nə
swìn kʋ nətʋ. Á bìàn, á
ywàń bwálí tə, ʋ yà nə pə̀ń.
7 Á dàń vələ lala, á swìn ʋ
karbıa tə con, də Zwezi pìí ʋ
bwin ʋ nan tıan wa. Ʊ dàń
ga dí yáá ʋ vələ, sə ʋ dàn
ba Galile nagwanaa wa, sıʋ́n
nə. Mə lá nə, ba wá na wá.
Mə kʋ tə nə à jə, sə à swìn á
con».
8 Ba kɛ̀eń lala, ba vìí ləbəri
tə nii nə, də fən də pupoli
nəfarʋ. Ba ga dəri ba va, ba
pa ŋwɛn təntə Zwezi karbıa
tə nə.
9 Naa nədʋ, də Zwezi twi
ʋ jə́rí ba, ʋ ga wʋ́: «À jʋ̀nì

aba!» Kana tə fàrʊ́ ba yí ʊ yıra, ba tʊ ba nadwana nii nə, ba ja ʊ nɛɛ nə, ba ga pa wá dun.
10 Zwezi dàń ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á dànà ká pa fən ja aba. Á vələ, á swìn à nubıa tə con, ndə ba vələ Galile nagwanaa. Mə lá nə, ba wá na nə».

Pamana tə, ba nə cìgà Zwezi ləbəri tə nə nii tuŋu
(Matiə 27.62-66)

11 Máŋá tə wa, kana tə nə pìí ba vəri, pamana tə duən, ba nə cì ləbəri tə nə, pìí ba bà *Zwerizalɛmə wa. Ba swìn *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán tə con, kʊ tə mama, kʊ nə yí.
12 Yıı joŋwana yun tìán tə bon jə́rə́ ba mù də Zwifə-ba *nəkwına tə. Ba nə vʊrʊ ba kə duən nə, ba zwɛ̀e kwa nə, ba pın səbifarʊ pamana tə nə,
13 ba ga swìn ba con, ba wʊ́: «Á wá swìn də, Zwezi karbıa tə nə twi tıtın nə, ba ŋù wá, də á dwɛ̀e.
14 Də yáá tíú, pìʊ́ nəfarʊ tə nə lı ʊ tún, tə nì kʊ, nə yə̀ə́ nə tə wá swìn ʊ con nətʊ, sə wʊwala dàn ká yí aba».
15 Pamana tə jon səbiu tə, ba ga twá ba nii nə, ndə ba nə swìn nətʊ. Mə nətʊ nə, kʊ yoo tə carı kʊ sú Zwifə-ba pwərə wa, kʊ ja bà zən.

Zwezi bırı ʊ tìàn ʊ karbıa fugə nədʊ tə nə
(Marəkə 16.12-20; Likə 24.13-53; Zwan 20.19-29; 21.1-23; Tʊtʊnan 1.1-12; 1 Korɛntə tìán 15.5-8)

16 Zwezi karbıa fugə nədʊ tə vəli Galile paan tə yuu, Zwezi nə bırı ba.
17 Máŋá tə nə, ba nə nı wá, ba pın wá dun. Ba wa lìà duən ga bɛ̀eé, də kʊ yı ʊ mù.
18 Zwezi fàrʊ́ ʊ yí, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Yıı ken dìàn tə mama Yıı *sàń nə, də tıa yuu wa à jıın wa.
19 Á vələ, á yí dwíə́ tə mama lʊʊ mama wa, sə á ja ba, á fwa à karbıa. Á liə ba níá wa, kʊ twá də nyına Yıı, də Yıı-Biu tə, də Yıı-*Siŋu tə yırı.
20 Á ga kàrì ba, sə ba twá kʊ tə mama nii nə, à nə bırı aba. Á cʊga zəni, à wá yà də aba, dıın mama, kʊ ja vələ lʊʊ zaŋʊ».

Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ sagɪ tə, Marəkə nə púpʊ́ní

Marəkə sagɪ tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpʊ́ní sagɪ kʊ tə

Marəkə nə púpʊ́ní kʊ mù Zwezi sʊywáŋʊ́ tə. Marəkə yà tà Zwezi karbiu, ʊ yɪ ʊ dí yáá ʊ tʊn də *tʊntʊnʊ Polə. Ʊ dàń yɪn də Piyɛrə də Yɪɪ tʊtʊŋɪ tə wa. Mə tə vələ tə wa nə, ʊ nì Zwezi tʊtʊnan tə, də ʊ yìèn tə mɛ, ʊ nə fwa tə yoo Piyɛrə con. Kʊ kwa nə, ʊ púpʊ́ní tə tə, ʊ nə nì.

Lìà tə nə, Marəkə nə púpʊ́ní

Marəkə púpʊ́ní ʊ sagɪ tə ʊ pa lìà tə nə, ba nə tà *Zwifə-ba, ba nə tə̀lə́ *Yɪzərayɛlə lʊʊ nii wa.

Sagɪ tə wa sʊgʊ

Marəkə bɪrɪ ba də, Zwezi nə yɪ *Kərisə tə, Yɪɪ nə tʊn, *Zwifə-ba dwíí tə yà nə dànì. Ʊ mù Kərisə təntə yɪ Yɪɪ-Biu tə, ʊ nə swə zənzən. Yìèn tə, Marəkə nə zə́n ʊ swə, kʊ yɪ Zwezi tʊtʊnan tə yoo, də ʊ mɪɪ yìèn də ʊ nii sʊ̀ràn tə. Ʊ tʊtʊnan tə bɪrɪ də, ʊ cígá yɪ Yɪɪ nə tɪ.

Zwan-Batisə kàrà tə yoo (Matiə 3.1-12; Likə 3.1-18)

1 Kʊ yɪ máŋá tə, Yɪɪ-Biu Zwezi-*Kərisə sʊywáŋʊ́ tə nə twi.

2 Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi sagɪ tə wa, Yɪɪ swìn Zwezi yoo:

«Ywàń, à tʊn à tʊntʊnʊ n yáá nə, sə ʊ kwɛn cwəŋə ʊ pa mʊ́.

3 Kʊ yɪ bɛɛ nə bubwi kasɔɔ lanworu wa, ʊ wʊ́: ‹Á kwìán *Yuu-Tiu cwəŋə tə, sə á cɛ ʊ cwəmɪnɪ tə, sə tə ya mənə mənə›.»

4 Kʊ mù tʊntʊnʊ təntə yɪ *Zwan-Batisə. Nətʊ nə ʊ nan kasɔɔ tə wa, ʊ swìn Yɪɪ yoo ʊ bɪrɪ lìà nə, ʊ wʊ́: «Á vəvərə á kwa á ma sá á cʊna. Á pɪan, ba lə aba níá wa, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ. Yá Yɪɪ dàń wá kwɛn á cʊna tə, ʊ lɪ á mù də wá pwərə wa».

5 Zwide nagwanaa lìà mɛ də Zwerizalɛmə tɪʊ lìà twi ʊ con. Ba dàń swìn ba cʊna ba bɪrɪ Zwan, yá ʊ ga zɪga lá ʊ li ba Zwurədɛn mʊnaa tə wa, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ.

6 Zwan yà zʊa nyʊgʊma kʊran gànù, ʊ ga vwa tànù voru ʊ tàŋá* nə. Ʊ yà də́ jərən də tʊran.

7 Ʊ dàń kàrì Yɪɪ yoo ʊ bɪrɪ lìà tə nə, ʊ wʊ́: «Lìù don, ʊ dìàn nə dáá tə doni nə, ʊ pú à kwa ʊ bà. À jɪɪn mùrì, sə à tʊ à nadwana nii nə, sə à kʊrʊ† ʊ natʊra.

---

* **1:6 1.6** Mə nətʊ nə, Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə yà zwɪ tanan ganan, də ba vwə tanan vwərən ba tàŋá nə. † **1:7 1.7** *Zwifə-ba con, ba yàá pa yoŋu, nə à yə̀ə́ lìù tə, ba nə ba wá dun pɪn, sɪn lìù nɛɛ, sə kʊ bɪrɪ də, ba sɛ̀e wá, ndə ba vee nə ba dìà wa, nə à yə̀ə́, sə kʊ bɪrɪ də, ʊ yɪ dun tíú.

8 À mù ləgə aba níá wa, kʊ
twá də Yɪɪ yɪrɪ, yá ʊ mù wá
pa, Yɪɪ-*Sɪŋu tə sú aba».

*Zwan-Batisə ləgə Zwezi
níá wa*
*(Matiə 3.13-17; Likə 3.21-
22)*

9 Zwezi dàń nan *Nazarɛtə
tɪʊ wa, Galile nagwanaa wa,
ʊ bà *Zwan con. Zwan ləgə
wá Zwurədɛn mʊnaa tə wa.
10 Máŋá tə, Zwezi nə naŋa
níá tə wa, ʊ nɪ lanworu də
kʊ súrí, yá Yɪɪ-*Sɪŋu tə cúə́
ʊ yuu wa ndə gunpwənə nə.
11 Kori dàń ga nan Yɪɪ sàń
nə, kʊ wʊ́: «N yɪ à biswənə
tə, ʊ nə poli à pùə́».

*Sɪtana dədə́n Zwezi
(Matiə 4.1-11; Likə 4.1-13)*

12 Kʊ kwa nə, Yɪɪ-*Sɪŋu tə
yigu Zwezi, kʊ pa ʊ va kasɔɔ
lanworu wa.
13 Ʊ yɪ kasɔɔ tə wa dɪan
sapwilə. Kʊ bwálí tə nə,
*Sɪtana dədə́n, sə ʊ yigu
wá, ʊ pa ʊ tʊn yokʊkwɪʊn.
Zwezi də ganaŋa yà nə wulə
duən nə. *Malɪkɛ dàń yà ga
tʊŋa tə pɪn wá.

*Zwezi wulə Galile nag-
wanaa wa*
*(Matiə 4.12-17; Likə 4.14-
15)*

14 Kʊ kwa nə, ba nə ken
Zwan bàń dìə wa, Zwezi vəli
Galile nagwanaa. Ʊ swìn ʊ
kàrì Yɪɪ sʊywáŋʊ́ tə lá,
15 ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Máŋá
tə, Yɪɪ nə lɪ ʊ tún, tə yí. Yá
máŋá bwələ, sə Yɪɪ də́ ʊ pàrì
tə lìà mama yuu wa. Kʊ mù
nə pɪn, á vəvərə á kwa, á
ma sá á cʊna, á ga sɛ̀e Yɪɪ
sʊywáŋʊ́ tə».

*Zwezi bon fəlijana banɪa
(Matiə 4.18-22; Likə 5.1-3,
10-11; Zwan 1.35-43)*

16 Zwezi nə wulə Galile
mʊnaa tə nii nə ʊ vəli, ʊ nɪ
Simon də ʊ nubiu Andəre,
ba nə yɪ fəlijana. Ba dàń yà
wulə ba dɪlɪ ba fələ gègèlù
mʊnaa tə wa, ba ma janɪ
fələ.
17 Zwezi ma swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Á bìàn à mù con, à dàń
wá pa, á pìà lìà, sə ba twá à
mù Zwezi nə».
18 Lala də ba dʊgʊ ba fələ
gègèlèn tə lá, ba ga twá ʊ nə.
19 Ʊ nə kɛ̀eń ʊ va yáá
mancɪn də ʊ na Zwakə də ʊ
nubiu Zwan, ba nə yɪ Zebede
bɪa. Ba yà wulə ba níá yuu
bori wa, ba kwɛn ba fələ
gègèlèn.
20 Lala də Zwezi bon
Zwakə də Zwan. Ba nan
ba yá ba nyɪna Zebede də
ʊ tʊ̀tʊ̀nà tə níá yuu bori tə
wa, ba ga twá Zwezi nə.

*Zwezi dɪŋɪ zini ʊ lɪ bɛɛ
don yuu wa
(Likə 4.31-37)*

21 Zwezi də ʊ karbɪa tə yí
Kapɛrənayimə tɪʊ. *Zwifə-
ba *sìə́ dɪɪn nə, Zwezi zʊa
Zwifə-ba *jə́rə́ dìə wa, ʊ ga
wulə ʊ kàrì.
22 Lìà tə cʊga wá, ʊ kàrà tə
gwárí ba zənzən. Ʊ yɪ ʊ kàrì
ba də dìàn, Yɪɪ nə ken ʊ jɪɪn
wa. Kʊ mù nə pɪn, ʊ nə ba
yɪ ndə Yɪɪ nii *yənu tìán tə
nə.
23 Kʊ máŋá tə wa, bɛɛ don,
*zini yà nə jə, zʊa Zwifə-ba
jə́rə́ dìə tə wa. Zini tə bubwi,
kʊ wʊ́:
24 «Bɛ̀eɛ̀e nə n pìà fwa nə
yɪra, *Nazarɛtə Zwezi? N yɪ

n twi, sə n cùgù nəba. À yèə́
mʊ́. N ya lìù, ʊ nə lı ʊ tún
Yıı cıcı yırı».
25 Zwezi dàń caga zini tə
nii nə, ʊ wʊ́: «Pú n nii, n ga
nan n yá bɛɛ tə!»
26 Zini tə vuvugu bɛɛ tə, kʊ
ga nan də kʊ mà nii.
27 Kʊ kələ lìà tə mama, ba
ga bwe duən: «Bɛ̀eɛ̀e nə yı
kʊ tə? Kàrà dùn kʊ pın də
dìàn. Kʊ mù bɛɛ təntə pın
zini zìlí ʊ nii wa».
28 Naa nədʊ, Zwezi yırı
súə́ tıa mama Galile nag-
wanaa tə wa.

Zwezi zwɛ̀e lìà zənzən yayıran
(Matiə 8.14-17; Likə 4.38-41; Tʊtʊnan 10.38)

29 Zwezi də ʊ karbıa tə nan
*Zwifə-ba *jórə́ dìə̀ wa, ba
ga va Simon də Andəre sàń.
Zwakə də Zwan də yà wulə
də ba.
30 Waran yà jə Simon
tınkan, ʊ ga tə́gə́. Máŋá tə
Zwezi nə yí, ba swìn ʊ yoo
ba bırı wá.
31 Zwezi fàrʊ́ ʊ yí ʊ yıra,
ʊ ja ʊ jıın nə, ʊ van wá ʊ
zìn gədoo tə yuu. Ʊ waran
tə zwɛ̀e, ʊ ga zàn, ʊ wulə ʊ
tanı, sə ʊ ma lı Zwezi vəri.
32 Máŋá tə dədəni nə yí,
yıı nə zʊa kwa nə, lìà tə
mama tì ba yayıŋa də lìà tə
*zini nə jə, ba ja va Zwezi
yáá nə.
33 Tıʊ tə lìà mama yà kun
dìə̀ tə mimii yáá nə.
34 Zwezi dàń zwɛ̀e lìà
kapʊpʊ yayıran tə yirə yirə
yà nə jə ba, ʊ ga dıŋı zinə
zənzən ʊ lı lìà yuu wa. Ʊ wà
yá ʊ pa zinə tə swìn, ʊ yà nə
yèə́ də, tə yèə́ wá yırı.

Zwezi kàrà Galile nag-wanaa wa
(Likə 4.42-44)

35 Kʊ tıa nə pʊrı, Zwezi
zàn ʊ nan tıʊ tə wa, də
tıbılakʊnʊ tə wà yí. Ʊ vəli
bwálí tə, won mama nə tèlə́.
Lantə nə, ʊ dàń zıga ʊ jʊ̀nì
Yıı.
36 Simon də karbıa tə
duən zàn ba bıbarı, ba twarı
ʊ nɛɛ.
37 Máŋá tə wa, ba nə nı
wá, ba swìn ʊ con: «Lìà tə
mama pìà mʊ́».
38 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́:
«Nə vələ bwálá tə duən də
səpuni tıan tə wa. À pìà, sə
à kàrì lantə də, mə kʊ yırı
nə à twi».
39 Zwezi dàń ma jiru Galile
nagwanaa tə mɛ wa, ʊ ma
kàrì *Zwifə-ba *jórə́ dii tə
wa, yá ʊ ga dıŋı *zinə ʊ lı
lìà yuu wa.

Zwezi zwɛ̀e bɛɛ don dayan
(Matiə 8.1-4; Likə 5.12-16; 17.12-19)

40 Dayarʊ don twi Zwezi
con, ʊ tʊ ʊ nadwana nii nə
ʊ yáá con, ʊ ga lòrì wá, ʊ
wʊ́: «N nə swə, n wàá n pın
à dayan‡ tə zwɛ̀e, sə à də jì
ləzwənzəŋu».
41 Ʊ yinəgə jın Zwezi, ʊ te
ʊ jıın ʊ nə, ʊ dwen ʊ yıra, ʊ
ga swìn, ʊ wʊ́: «À swə, sə n
dayan tə zwɛ̀e».
42 Lala də dayan tə zwɛ̀e.

‡ **1:40 1.40** *Zwifə-ba con, dayan nə jə lìù, ʊ yı ba yàá lı wá ba dwíí wa. Ʊ dayan tə nə zwɛ̀e də kʊ tə jə *joŋi, ʊ nə mɛ̀e, sə ʊ fwa, sə ʊ ma pìí, ʊ zʊ ʊ dwíí tə wa.

43 Kʊ kwa nə, Zwezi pɪn
bɛɛ tə vìí, ʊ ga bɪrɪ wá yìàn
tə nə cà, ʊ nə mɛ, sə ʊ va ʊ
tʊn.
44 Ʊ ga swìn ʊ con, ʊ wʊ́:
«Ja n nii zəni! Dàn ká swìn
kʊ lìù con. N dàń nə vəli,
n bɪrɪ n tìàn *Zwifə-ba Yɪɪ
*joŋwanʊ tə nə. N dàń ga
pa wiən tə, ʊ nə wá ma fwa
*joŋi tə, ndə Yɪɪ *nii tə, ʊ nə
pɪn *Moyizə nə, nə bɪrɪ Yɪɪ
sagɪ tə wa, sə dayaran pa, də
ba dayan tə nə zwɛ̀e».
45 Yá bɛɛ tə vəli, ʊ man
bwálí mama kʊ tə, kʊ nə yí
wá. Kʊ mù yɪrɪ, Zwezi yà kʊ
wàrì ʊ vəli ʊ naŋa tɪʊ mama
wa, pwənə pwənə. Ʊ yàá
mɛ kwa con, bwálá tə, lìà nə
ba bwələ. Yá ba ga tə naŋa
bwálá mama, ba twi ʊ con.

2

Zwezi zìn gwànʊ́ don
(Matiə 9.1-8; Likə 5.17-20)

1 Kʊ kwa nə, Zwezi pìí ʊ va
Kapɛrənayimə, yá lìà dàń nì
də ʊ wulə dìə don wa.
2 Lìà zənzən twi ba kun
duən nə. Halɪ bwálí mama
yà súá, yá bwálí ya kʊ́ʊ̀ tə̀lá
kàrá wa, mimii tə yáá nə.
Zwezi yà wulə ba ʊ kàrì Yɪɪ
sʊywáŋʊ́ tə.
3 Lìà duən twi də gwànʊ́
don, ba wa bara banɪa ga
zɪŋa gwànʊ́ tə.
4 Lìà tə nə dáá tə pɪn, ba
yà wàrì wá Zwezi nə ba bɪrɪ.
Ba dàń ma dì ba poru bʊʊ
dəyuu tə wa, kʊ mɛ də bwálí
tə Zwezi nə wulə. Ba dàń ga
twá bʊʊ tə, ba cú gwànʊ́ tə
nə tə́gə́ ʊ tɪtaʊ tə wa, dìə̀ tə
wa.
5 Zwezi nə nɪ də, bara tə
ken ba waa ʊ nə, ʊ dàń swìn
gwànʊ́ tə con, ʊ wʊ́: «À
dabɛɛ, à kwɛn n cʊna tə, à
lɪ n mù də Yɪɪ pwərə wa».
6 Yɪɪ nii *yənu tìán yà nə
jə lá, yà bʊŋa ba waa con nə,
ba wʊ́:
7 «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, bɛɛ wà tə
swìn nətən? Kʊ yɪ Yɪɪ nə, ʊ
twɪn! Wàà nə wàá cʊna ʊ
kwɛn ʊ lɪ ʊ mù də Yɪɪ pwərə
wa? Kʊ yɪ Yɪɪ cɪcɪ!»
8 Zwezi zəzən ʊ lwarɪ kʊ
tə, ba nə bʊŋa, ʊ waa con,
yá ʊ ga swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á ma jə
pubʊŋɪ tətə yiri á waa con?
9 Də à nə swìn gwànʊ́ tə
con, à wʊ́: ‹À kwɛn n cʊna
tə, à lɪ à mù də Yɪɪ pwərə
wa›, nə à yə̀ə́, à nə wʊ́: ‹Zàn
yɪɪ nə, n tì n tɪtaʊ, n vìí!› Kʊ
kwa nə yɪ mwálí?
10 Yá à dàń pìà, sə á yəni
də, Yɪɪ ken dìàn *Ləzwənə-
Biu* jɪɪn wa tɪa yuu wa, sə
ʊ kwɛn cʊna, ʊ lɪ ʊ mù də
Yɪɪ pwərə wa». Zwezi dàń
ga swìn sʊ̀ràn tətə gwànʊ́ tə
con, ʊ wʊ́:
11 «À mù nə swìn kʊ n con
nə: Zàn, n tì n tɪtaʊ, n va n
sàń».
12 Máŋá tə wa, lìà tə mama
yà nə wulə ba ywàŋá, lala
də bɛɛ tə zàn, ʊ tì ʊ tɪtaʊ,
ʊ vìrí. Kʊ gwárí ba mama,
ba dàń ga bwɪ Yɪɪ nə, ba ga
swìn, ba wʊ́: «Nə tə wà kʊ
tə ba tə nyɪnyɪga nɪ!»

Zwezi bon Levi, sə ʊ twá

* **2:10 2.10** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

ʋ nə

(Matiə 9.9-13; Likə 5.27-32)

13 Zwezi pìí ʋ va Galile mʋnaa tə nii nə. Lalʋʋ zənzən yà twi ʋ con, ʋ kàrì ba.
14 Ʋ nə kɛ̀eń, ʋ nɪ Aləfe bìú Levi, də ʋ jə̀ə́ ʋ joŋə lanpoo. Zwezi ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Zàn, n bà, n twá à nə!» Levi dàń zàn, ʋ twá ʋ nə.
15 Kʋ kwa nə, Zwezi də ʋ karbɪa tə vələ Levi sàń nə, sə ba də́ wodiu. Lìà tə, ba nə joŋə lanpoo, də cʋna lìà duən, ba yà wulə ba də́ də ba. Ba mù ləzwənyirə tə yà dáá, ba nə pwí ʋ kwa.
16 Yɪɪ nii *yənu tìán tə, ba yà nə wulə *Farɪzɪan-ba kwa də yà wulə lá nə. Ba nɪ Zwezi də ʋ wulə ʋ də́ də lìà tə, ba nə joŋə lanpoo, də cʋna lìà duən. Ba dàń swìn Zwezi karbɪa tə con, ba wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, ʋ ma də́ də lìà tə, ba nə joŋə lanpoo, də cʋna lìà tə?»
17 Zwezi ma nì kʋ, yá ʋ dàń swìn ba con, ʋ wʋ́: «Lìà tə, ba yɪra nə zurə, ba dɪmʋtʋrʋ pìà, kʋ yɪ yayɪŋa nə pìà dɪmʋtʋrʋ. À wà twi, sə à bon cígá tìán, yá cʋna lìà tə».

Zwezi bɪrʋ kàrà nədʋn nivori yuu wa

(Matiə 9.14-17; Likə 5.33-39)

18 Dɪɪn don nə, Zwan† karbɪa də *Farɪzɪan-ba yà vwə ba níə́. Lìà dàń twi ba bwe Zwezi, ba wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn Zwan karbɪa də Farɪzɪan-ba tə yàá vwe ba níə́, yá n mù karbɪa tə ga ba ba níə́ vwe?»
19 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Bɛɛ nə pìà ʋ vwa ʋ kan fúrú, ʋ dabara yàá bà, sə ba twá ba də́ fúrú tə diŋə tə. Á bʋŋa də, ba wá vwe ba níə́, ba dàn ká də́ wodiu tə, yá fúrú bɛɛ ga wulə də ba?
20 Yá máŋá dàń wá bà, fúrú bɛɛ tə nə ba ya lá. Kʋ mù máŋá təntə wa, ba dàń wá vwə ba níə́.
21 Lìù tə̀lə́, ʋ nə wá fʋ gant-wandʋn ʋ ma pú gangwɪrʋ. Kʋ nətʋ tə nə fwa, gandʋn tə wá vuri gangwɪrʋ tə vàn don, yá bʋʋ tə dàń wá doni də́ yáá tə tətə.
22 Yá lìù mama ba swana tə nə wulə tə zaŋa lwé ʋ kəni purə nədwara wa. Kʋ nətʋ tə nə fwa, tə mù swana tə wá pa purə tə pwin, yá swana tə də purə tə mɛ wá va bwàná. Kʋ mɛ, sə ba kə swana tə nə wulə tə zaŋa purə nədʋra wa».

Zwezi nə tɪ sìə́ dɪɪn tə

(Matiə 12.1-8; Likə 6.1-5)

23 *Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn don nə, Zwezi yà twá kárí wa ʋ kɛ̀eń. Ʋ karbɪa tə ma vəli də ba kén mɪna yun tə cwəŋə tə nii nə.
24 *Farɪzɪan-ba tə dàń ma swìn Zwezi con, ba wʋ́: «Ywàń, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n karbɪa tə fwa kʋ tə, kʋ nə wà mɛ, sə kʋ fwa sìə́ dɪɪn nə?»
25 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Á tə wà kàrì pìʋ́ *Davidə yoo naaa? Bɛ̀eɛ̀e nə ʋ fwa máŋá

† **2:18 2.18** Kʋ mù Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə, ʋ nə li lìà níá wa, kʋ twá də Yɪɪ yɪrɪ.

tə wa, niən tə nə jɪn ʊ də ʊ kwa lìà tə, yá wodiu də ga tèlə́ ba də́?
26 Ʊ zʊa Yɪɪ *dìà tə wa, ʊ də́ dipɛn tə, kʊ nə wulə lá nə. Abɪatarə yà nə yɪ *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwanʊ yuu tíú kʊ máŋá tə wa. Yá Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, yà pɪn cwəŋə Yɪɪ joŋwana tə cɪcɪ nə, sə ba mù nə də́ Yɪɪ dìà dipɛn təntə. Yá Davidə tì tə, ʊ də́ ʊ ga lɪ tə duən ʊ pa ʊ lìà tə nə».
27 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn ba con, ʊ wʊ́: «Yɪɪ yà ʊ fwa sìə́ dɪɪn, sə kʊ ma kwɛn ləzoni, ləzwənə tà ba fwa sìə́ dɪɪn yɪrɪ.
28 Kʊ mù nə pɪn, *Ləzwənə-Biu‡ tə ma tɪ sìə́ dɪɪn tə də tətə».

3

Bɛɛ don ʊ jɪɪn nə tɪga yoo (Matiə 12.9-14; Likə 6.6-11)

1 Kʊ kwa nə, Zwezi pìí ʊ zʊ *Zwifə-ba *jə́rə́ dìà tə wa. Yá bɛɛ don yà wulə lá, ʊ jɪɪn nə tɪga.
2 Lìà duən yà pàlì Zwezi, ba ga cʊga ʊ nə, sə ba jə́n ʊ nə wá pa ʊ yayɪgʊ tə zwɛ̀e Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn tə nə. Ba yà pìà, sə ba twá nətʊ, ba ma swìn, ba zɪgɪ Zwezi nə.
3 Zwezi swìn bɛɛ tə, ʊ jɪɪn nə tɪga, tə con, ʊ wʊ́: «Zàn yɪɪ nə, lìà tə mɛ yáá con!»
4 Ʊ dàń ga bwe lìà tə, ba nə ywàŋá tə, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə Yɪɪ *nii tə swìn, sə ba fwa sìə́ dɪɪn nə? Yozəŋu nə à yə̀ə́ yolwan? Kʊ mɛ, sə à jon bɛɛ tə mɪɪ, à kə lʊʊ, nə à yə̀ə́, sə à yá wá ʊ cʊ̀gʊ̀?» Yá ba yà ba le.
5 Zwezi ywàń ba mɛ də lɪŋa. Ʊ pʊ́ə́ ga cʊ̀gʊ̀ zənzən ba yuu wa, ba pubʊnkʊkwɪnan tə yɪrɪ. Ʊ dàń ma swìn bɛɛ tə con, ʊ wʊ́: «Làrí n jɪɪn tə à con!» Ʊ ma làrì kʊ, kʊ ga lwàń kʊ jì jɪɪn nəzəŋu.
6 *Farɪzɪan-ba tə zàn ba nan ba vìí. Ba vəli ba na *Erodə kwa lìà, ba vʊrʊ ba jə́n, ba nə wá twá nətʊ, ba ma gʊ Zwezi.

Lìà twi Zwezi con (Matiə 12.15-21; Likə 6.17-19)

7 Zwezi də ʊ karbɪa tə nan lìà tə wa, ba va Galile mʊnaa tə nii nə. Lalʊʊ tə pʊ́ə́ ʊ kwa. Ba yà naŋa Galile də Zwide nagwanɛɛ,
8 də *Zwerizalɛmə tɪʊ, də Yidime nagwanaa, də nagwanaa tə, kʊ nə wulə Zwurədɛn mʊnaa tə vàn tə don nə, də lʊʊ tə, kʊ nə bwələ Tirə də Sidon tìán tə. Lalʊʊ təntə mɛ yà twi Zwezi con, ba yà nə nì kʊ tə mama, ʊ nə fwa tə yɪrɪ.
9 Zwezi dàń ma swìn ʊ karbɪa tə con, sə ba kwɛn níá yuu bori nəmanbiə ba tún lá ʊ nə, lìà tə dàn ká nyin wá yɪrɪ.
10 Kʊ yɪ cígá, yayɪŋa tə mama fàrʊ́ ba yí, sə ba dwen ʊ yɪra, ʊ nə wulə ʊ zwɛ̀e lìà zənzən yayɪran yɪrɪ.
11 Yá máŋá tə nə, *zinə tə nə yàá na wá, lìà tə, zinə tə nə jə, tə yàá tʊ ʊ yáá nə ba

‡ **2:28 2.28** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

mà nii, ba ga wʊ́: «N yı Yıı-Biu».
12 Yá Zwezi dàń yàá caga zinə tə nii nə, sə tə dàn ká swìn kʊ tə, ʊ nə yı.

Zwezi kúrú ʊ karbıa fugə bələ
(Matiə 10.1-4; Likə 6.12-16; Tʊtʊnan 1.13)

13 Kʊ kwa nə, Zwezi dìgà paan don yuu wa, ʊ ga bon lìà tə, ʊ nə pìà, kʊ tìán ma bà.
14 Ʊ lı ba wa lìà fugə bələ. Ʊ kúrí ba, sə ba ya də wá,
15 sə ʊ pa ba va ba swìn Yıı sʊgʊ tə. Ʊ pa ba dìàn, sə ba ma wàní ba dıŋa *zinə ba lı lìà yuu wa.
16 Ba lìà fugə bələ tə nə yı: Simon, Zwezi nə ken ʊ yırı Piyɛrə,
17 Zebede bıa Zwakə də Zwan, Zwezi pın ba yırı Bwanɛrəzwɛsə, kʊ dəń nə yı: ‹ləzoni, ba nə nyın ndə dwà baga nə›,
18 Andəre, də Filipə, də Barətelemi, də Matiə, də Toma, də Aləfe bìú Zwakə, də Tade, də Kananitə Simon,
19 də Yisəkariyɔtə Zwidasə, ʊ tə ʊ nə jın Zwezi ʊ pa ʊ dʊŋa nə tə.

Zwezi lìà twi, sə ba ja wá, ba ja vìí

20 Kʊ kwa nə, Zwezi pìí ʊ va sàń. Lìà tə dáá kʊ pa Zwezi də ʊ karbıa tə yà wàrì ba də́.
21 Ʊ dìə lìà nə nì tə yìən tə, máŋá tə nə, ba zàn ba bà, sə ba ja wá. Ba yà wʊ́: «Ɔ yuu tələ́».

Zwezi dìàn tə naŋa Yıı
(Matiə 12.22-32; Likə 11.14-23)

22 *Zwifə-ba Yıı nii *yənu tìán tə yà nə nan *Zwerizalɛmə ba bà lá yà swìn, ba wʊ́: «*Zinə pìʊ́ tə, ba nə boŋə ‹Beləzebilə›, nə wulə ʊ yıra, ʊ mù ga nə tı wá. Kʊ yı zinə tə mama pìʊ́ tə nə pın wá dìàn, sə ʊ ma lı zinə tə lìà yuu wa».
23 Zwezi dàń ma bon ba, ʊ swìn ba con də zwansısarı: «Nətə nə *Sıtana wá wàní ʊ dıŋa ʊ tətə?
24 Á ywàŋá á jə́n: Payuu lìà nə zıga duən nə, kʊ payuu tə tʊrı nə ga.
25 Dìə̀ tìán nə zıga duən nə, kʊ tʊrı nə ga.
26 Kʊ mù tə yırı, Sıtana nə tɛ ʊ tìàn, ʊ lʊʊ tə nə pwɛ̀e, ʊ dìàn tə wàrì lá tə yanı, tə wá zwɛ̀e.
27 Lìù mama wàrì ladıa dìə wa ʊ zwı ʊ ŋwìn ʊ wiən, də ʊ dìàn nə ba wá dwə, sə ʊ dí yáá ʊ vwa wá. Kʊ kwa nə, ʊ dàń wàá won mama ʊ tì ʊ dìə tə wa.
28 Cígá mama, à mù nə swìn kʊ á con: Yıı wá kwɛn ləzoni cʊna yiri mama, də ba tʊran yiri mama, ba nə twın ʊ mù Yıı, ʊ lı ʊ mù də ba pwərə wa.
29 Yá lìù tə mɛ, ʊ nə wá twın Yıı-*Siŋu tə, Yıı ba kʊ tíú cʊna kwɛn ʊ lı ʊ mù də wá pwərə wa, mama. Kʊ cʊna təntə ba zwɛ̀e, abada».
30 Zwezi swìn ba con nətʊ, ba yà nə swìn də, zinə wulə ʊ yıra tə yırı.

Zwezi nubıa tə də ʋ nuu yoo
(Matiə 12.46-50; Likə 8.19-21)

31 Kʋ kwa nə, Zwezi nubıa
də ʋ nuu twi, ba zıga kàrá
wa, ba ga tʋn lìù, sə ʋ bon
wá.
32 Lalʋʋ yà jə ba kıkarı
Zwezi, yá ba ga swìn ʋ con,
ba wʋ́: «Cʋgʋ zəni, n nuu
də n nubıa wulə kàrá wa, ba
bwe n yoo».
33 Ʋ ma le, ʋ wʋ́: «Wàà
nə yı à nuu, bərə́ ga nə yı
à nubıa?»
34 Ʋ dàń ga ywàń lìà tə,
ba nə jə ba kıkarı wá, ʋ ga
swìn, ʋ wʋ́: «Á ywàŋá, à nuu
də à nubıa nə ba wulə yəbə.
35 Kʋ yı lìù tə mɛ, ʋ nə zìlí
Yıı nii nə yı à nubiu, də à
nakʋa, də à nuu».

4

Wodùrú zwansısarı
(Matiə 13.1-9; Likə 8.1-8)

1 Dıın don nə, Zwezi
yà kʋ́ʋ̀ wulə ʋ kàrì Galile
mʋnaa tə nii nə. Lìà zənzən
twi ba kıkarı wá, kʋ pa ʋ
zàn ʋ zʋ níá yuu bori wa ʋ
jə̀ə́. Kʋ níá yuu bori tə yà
zıga mʋnaa tə wa bəbəru tə
nii nə. Lìà tə mʋ̀ ga jə̀ə́ tıa,
buu tə bəbəru nə.
2 Zwezi yà twá zwansısarı,
ʋ ma bırı ba yìən zənzən. Ʋ
kàrà tə wa, ʋ wʋ́:
3 «Á cʋga, wodùrú nan, sə
ʋ dù.
4 Ʋ dàń nə wulə ʋ mí
wodwii tə, kʋ vàn don tʋa
cwəŋə yuu. Zənbii twi tə də́
tə.
5 Kʋ vàn don tʋa kapataʋ
tıa wa, tıran nə ba dáá lá.
Kʋ bwálí tə nə, wobıa tə nan
lala, kʋ nə yı tıtalʋ yırı.
6 Máŋá tə, yıı nə bıga, kʋ
dí wobii tə, tə ga tı tə kʋ̀,
tə ŋʋnan nə wà tıa zwı zəni
yırı.
7 Wodwii tə vàn don tʋa
casʋran tıa wa. Tə nə pén
máŋá tə nə, casʋran tə boru
tə pú wobii tə yuu nə, tə dàń
ga sìnì tə tı. Tə wà won
mama fwa.
8 Yá tə duən tʋa tıa nəzəŋu
wa, tə boru tə kwɛn, tə
zın bıa: Tə duən zın bıa
fıtwa, tə duən sapwıtwa, yá
tə duən bíí».
9 Zwezi dàń ma swìn ʋ súrí
lá, ʋ wʋ́: «Lìù mama dàń
mɛ, sə ʋ kə dìàn, ʋ súrí ʋ
zıan, ʋ cʋgʋ zəni!»

Yoo tə nə pın, Zwezi swìn
də zwansısarı
(Matiə 13.10-15; Likə 8.9-10)

10 Máŋá tə, Zwezi yà nə
ŋʋ́ná də lìà tə, ba tə, ba
nə boli ʋ nii, də ʋ karbıa
fugə bələ tə lòrì, sə ʋ gwin
zwansısara tə də̀ń ʋ bırı ba.
11 Ʋ ma le ba, ʋ wʋ́: «Á mʋ̀
wàá Yıı pàrì yìən tə, tə nə
sə̀gə̀ tə də̀ń á nì, á pın á tìàn
nə. Yá lìà tə, ba nə ba à nə
twá, tə mʋ̀ yı zwansısarı nə,
ba wá twá ba ma nì yìən tə
mama.
12 Kʋ dàń wá pa, ba ywàń,
ba ga ba na. Kʋ wá pa ba
cʋgʋ, ba ga ba kʋ də̀ń nə̀ń.
Ba yà nə nə̀ń kʋ də̀ń, ba yà
wá lwàń ba pubʋŋa, ba ga
va Yıı con. Yá Yıı yà wá
kwɛn ba cʋna tə ʋ lı ba mʋ̀
də wá pwərə wa».

Zwezi gwin wodùrú zwansısara tə də̀ń
(Matiə 13.18-23; Likə 8.11-15)

13 Kʊ kwa nə, Zwezi swìn ʊ karbıa tə con ʊ wʊ́: «Á yə̀rì zwansısara ka tə də̀ń? Nətə nə á dàń wá fwa á ma yəni tə duən tə mɛ?

14 Wodùrú tə nə dwì tə yı ndə lìù tə nə, ʊ nə swìn Yıı sʊgʊ tə.

15 Ləzoni duən yı ndə cwəŋə tə nii nə, wodwii tə yàá nə tʊ kʊ wa. Ba nə zəzən ba nì Yıı sʊgʊ tə, lala də *Sıtana twi, ʊ lı kʊ ba waa.

16 Yá ba duən də yàá yı ndə kapatau tıa nə, wodwii tə nə tʊa kʊ wa. Ba mù yàá nə nì sʊgʊ tə, ba yàá sɛ̀e kʊ lala də pupoli.

17 Yá Yıı sʊgʊ tə wà ba mù lìà təntə pubʊŋa tə wa zwı zənzən, ba ga ba dìàn jə kʊ waa. Ba nə dí càn, də ba nə wʊwalı ba Yıı sʊgʊ tə yırı, ba yàá pìí ba yá Yıı cwəŋə.

18 Ba duən də yı ndə casʊran tıa nə, wodwii tə nə tʊa lá. Ba yàá nì sʊgʊ tə,

19 yá lʊʊ kʊ tə wiən twara jə ba zənzən. Ba swə ka pìà jıjə. Lʊʊ wiən duən də fıra jə ba. Tə wiən təntə mɛ yàá pú Yıı sʊgʊ tə yuu nə, tə pa sʊgʊ tə kʊ́ʊ̀ wàrì won kʊ fwa.

20 Ləzoni duən yı ndə tızəŋu nə, wodwii tə nə tʊa lá. Ba yàá nì sʊgʊ tə, ba sɛ̀e kʊ. Kʊ mù nə pın, ba yı ndə wobıa nə, tə nə zıŋa bıa. Ba duən zın bıa fıtwa, ba duən sapwıtwa, yá ba duən bíí».

Cànʊ́ yuu wa zwansısara
(Likə 8.16-18)

21 Kʊ kwa nə, Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn ʊ karbıa tə con, ʊ wʊ́: «Lìù tə̀lə́, ʊ nə wá sʊrʊ cànʊ́ ʊ tún garwa də̀ń nə, nə à yə̀ə́ gədoo də̀ń nə. Kʊ yı ʊ wá tún kʊ canzılʊ yuu wa.

22 Won tə mama nə sə̀gə̀ wá na, yá won tə mama yà nə wulə yikunu wa, wá nan poni nə».

23 Zwezi dàń ma swìn ʊ súrí lá, ʊ wʊ́: «Lìù mama dàń mɛ, sə ʊ kə dìàn, ʊ súrí ʊ zıan, ʊ cʊgʊ zəni!»

24 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á cıa á tìàn nə də kʊ tə, á nə nə̀ń. Yıı wá pa aba kʊ tə, á də nə pın lìà duən nə. Yá ʊ ga wá pa aba, ʊ doni kʊ tə, á nə pın.

25 Ba wá pa lìù tə nə, ʊ nə jə ba súrú lá. Yá ʊ tə nə ba jə, ba wá jon mancın tə tətə, kʊ nə wulə ʊ con».

Wobıa nə pén tə ga zaŋa yuu wa zwansısara

26 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Á ywàŋá nətʊ tə, Yıı nə də́ ʊ pàrì tə. Kʊ yı ndə bɛɛ don nə dùə̀ ʊ kárá.

27 Kʊ kwa nə, ʊ pəni də ʊ zaŋa dıın mama, yá kʊ máŋá tə wa, wobıa tə pén, tə ga bori. Bɛɛ tə yə̀rì nətʊ tə, kʊ nə fwa.

28 Tıa tə yàá pa wobıa tə pén tə bori ka tətə nə. Sısıʊ yàá də́ yáá kʊ nan. Kʊ kwa nə, kʊ yàá lʊra, kʊ ga kə bıa.

29 Máŋá tə, wobıa tə nə bıga, bɛɛ tə yàá zàn, ʊ za wiən tə də ʊ sìʊ́. Kʊ nətʊ tə bırı də, wiən zagʊ máŋá yí».

Wobiu nəmanbiə don yuu wa zwansısara
(Matiə 13.31-32, 34-35; Likə 13.18-19)

30 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə nə wàá nə ma maŋa Yıı pàrì tə? Bɛ̀eɛ̀e zwansısara nə nə wàá nə tì nə ma maŋa kʊ?
31 Kʊ yı ndə wobiu nəmanbiə nə, ba nə dùə̀. Kʊ mù nə yı wobıa tə mama nəmaa. Yá kʊ dwiu kwa nə, kʊ yàá pén.
32 Kʊ yàá boru, kʊ jì nədarʊ, kʊ doni dəvʊran mama. Kʊ nɛɛ tə yàá dara, zənbii tətə wàá tə pwalan tə kəni kʊ yuu wa».
33 Nətʊ nə Zwezi yà twá də zwansısarı zənzən, ndə tə tə nə, ʊ ma swìn Yıı sʊgʊ tə ʊ bırı lìà tə nə. Ʊ yàá swìn Yıı sʊgʊ tə ba con ndə nətʊ tə, ba nə wá wàní ba nì kʊ də̀ń.
34 Ʊ yàá ba swìn, də kʊ nə tà də zwansısarı. Yá ʊ də̀ń nə wulə də karbıa tə cıcı, ʊ yàá yá zwansısarı tə, ʊ ga gwin tə yìə̀n tə mama ʊ bırı ba.

Zwezi pın, mʊnaa vʊʊ nəfarʊ zıgı
(Matiə 8.23-27; Likə 8.22-25)

35 Kʊ dıın tə tətə nə kʊ dədəni nə, Zwezi swìn ʊ karbıa tə con, ʊ wʊ́: «Nə vələ mʊnaa tə vàn tə don nə!»
36 Ba də̀ń nan lalʊʊ tə wa. Ʊ karbıa tə jın wá də nıá yuu bori tə, ʊ nə wulə kʊ wa, ba ja vìí. Nıá yuu bwərə duən yà bwələ də wá.
37 Kʊ kwa nə, vʊʊ nəfarʊ zàn, kʊ mà nıá kʊ kəni nıá yuu bori tə wa, kʊ pa kʊ swí.
38 Zwezi yà tə́gə́ kʊ kwa con, ʊ dwɛ̀e ʊ ganpuri yuu wa. Ʊ karbıa tə ma zìn wá, ba swìn ʊ con, ba wʊ́: «Karnyına, nə wá tı! Kʊ yoo ba mʊ́ jə?»
39 Zwezi ma zàn, ʊ baa vʊʊ tə nii nə, yá ʊ ga swìn mʊnaa nıá tə con, ʊ wʊ́: «Pa n zəzugu tə nyʊ lá!» Kʊ máŋá tə wa, vʊʊ tə zıgı. Yá bwálí tə mɛ zùrì siii.
40 Zwezi də̀ń ga swìn ʊ karbıa tə con, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın, fən jə aba nətʊ? Á ba á waa kəni à nə wuuu, naaa?»
41 Yá fən yà jə ba zənzən. Ba də̀ń swìn duən con, ba wʊ́: «Bɛɛ wà tə tà ndə lìà mɛ nə. Vʊʊ də mʊnaa mɛ zìlí ʊ nii!»

5

Zwezi lı zinə bɛɛ don yuu wa
(Matiə 8.28-34; Likə 8.26-39)

1 Kʊ kwa nə, Zwezi yí Galile mʊnaa tə vàn don nə, Zwerazenıan-ba nagwanaa wa.
2-3 Ba nan nıá yuu bori tə wa. Kʊ máŋá tə wa, bɛɛ don twi ʊ jə́rí Zwezi. *Zini yà jə kʊ bɛɛ təntə. Ʊ yı ʊ nan pìràn bʊran wa. Ʊ yà wulə tə pìràn bʊran tə wa, ba nə kʊa, ba ma kəni tıga. Lìù yà tə̀lə́, ʊ nə wàá wá ʊ vwe də banzala tətə.
4 Kʊ nɛɛ ce duən, ba nə vwə ʊ nɛɛ də lugu ŋoni, ba vwə ʊ jìàn də banzala, yá ʊ kàrʊ́ banzala tə də lugu ŋoni tə. Lìù mama dìàn yà wà wá yí.

5 Máŋá mama, tıtın də
yıcaʊ, ʊ yàá jírí tıga pìràn
bʊran ba tə wa də pɛɛn yuu
wa. Ʊ mà nii də ʊ bìrì ʊ yıra
ʊ kàrí də kapana.

6 Ʊ nı Zwezi yıŋʊna, ʊ dàń
ma dəri ʊ bà, ʊ tʊ ʊ yáá con.
7 Ʊ ga bubwi zənzən, ʊ kə
yıı nə, ʊ wʊ́: «Zwezi, Yıı tə,
ʊ nə wulə tə mɛ yuu wa, bìú,
bɛ̀eɛ̀e nə n pìà à con nə? À
lòrì mʊ́, sə n taa Yıı yırı, dàn
ká kə nə càn wa».
8 Zwezi yà swìn ʊ con, ʊ
wʊ́: «Zini, n nan bɛɛ tə
yıra!»
9 Zwezi dàń ma bwe, ʊ wʊ́:
«N yırı nə ya bɛ̀eɛ̀e?» Kʊ
ma le wá, kʊ wʊ́: «À yırı nə
yı ‹buruburu›.» Kʊ yı cígá,
zinə zənzən yà dáá bɛɛ yuu
wa.
10 Yá kʊ dàń lòrì pwəpwə,
sə ʊ dàn ká dıŋa tə, ʊ lı lʊʊ
nii tə wa.
11 Twərən zənzən yà wulə
kʊ bwálí tə nə paan yıra, tə
də́ wodirən.
12 Zinə tə ma lòrì Zwezi, sə
ʊ kə tə twərən tə yıra.
13 Zwezi ma pa tə cwəŋə.
Zinə tə dàń ma nan bɛɛ tə
yıra, tə zʊ twərən tə. Tə
yí mʊ̀rʊ̀ bələ. Tə mama
míámían nan paan tə yuu,
tə tʊ mʊnaa tə wa, tə tı.
14 Twərən nəcıra tə dàń
dəri, ba va ba swìn kʊ yoo
tə tıʊ tə də tıbii tə wa. Lìà
dàń zàn ba va ba ywàń kʊ tə,
kʊ nə tʊn.
15 Ba twi ba yí Zwezi də
bɛɛ tə, ʊ yà nə jə zinə bu-
ruburu tə. Ʊ yà jə̀ə́, ʊ zʊ
ganan, ʊ yíá ga na tıa. Fən
zʊa ba.
16 Twərən nəcıra tə man
kʊ tə mama, ba nə nı ba bırı
lìà tə. Ba man kʊ tə nə yí
bɛɛ tə, zinə tə yà nə jə, tə
ma nan tə zʊ twərən tə.
17 Ba dàń ma lòrì Zwezi, sə
ʊ nan ba nagwanaa tə wa.
18 Zwezi nə pìà, sə ʊ zʊ níá
yuu bori tə, bɛɛ tə, ʊ yà nə jə
zinə zənzən, tə lòrì wá, sə ʊ
yá ʊ pa ʊ twá ʊ nə.
19 Yá Zwezi dàń vıga, ʊ ga
swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Pìí, n va
n dìə̀ n lìà con, n man kʊ
tə mama, *Yuu-Tiu nə dəri
n yinəgə zənzən ʊ ma fwa ʊ
pa mʊ́».
20 Bɛɛ tə ma va nagwanaa
tə wa, ba nə boŋə ‹Tıan-
Fugə› tə, ʊ man won tə
mama, Zwezi nə tʊn ʊ pa
wá. Kʊ gwárí lìà tə mama,
ba nə cʊgʊ ʊ nii sʊgʊ tə.

*Zwayirisə bʊ̀á bwiun də
kan don yayıgʊ ka zwɛ̀e yoo
(Matiə 9.18-26; Likə 8.40-
56)*

21 Zwezi pìí ʊ va mʊnaa tə
vàn tə don nə də níá yuu
bori tə. Lalʊʊ twi, kʊ kıkarı
wá, də ʊ zıga mʊnaa tə nii
nə.
22 *Zwifə-ba *jə́rə́ dìə̀ don
yuu tíú twi ʊ con. Ʊ yırı nə
yı Zwayirisə. Ʊ nə nı Zwezi,
ʊ tʊa ʊ nɛɛ nə,
23 ʊ ga lòrì pwəpwə, sə ʊ
san ʊ nə. Ʊ swìn, ʊ wʊ́: «À
bʊ̀á wulə ʊ tı». Ʊ dàń lòrì
wá, ʊ wʊ́: «Bàá, n tún n jìàn
ʊ yuu wa, sə n ma jon wá
tıan jıın wa, sə ʊ mıı ga ya
lʊʊ».
24 Zwezi vəli də Zwayirisə.
Lalʊʊ púə́ ʊ kwa də kʊ nıŋı
ʊ nɛɛ nə.

25 Yá kan don yà wulə ba
wa, ʋ tàŋá nə twi ka ba zɪga,
kʋ nə yí bɪna fugə bələ.
26 Ʋ dí càn zənzən máŋá
tə wa, ʋ nə ywarɪ ʋ tìàn
dɪmʋtʋra zənzən con. Ʋ
cùgù wiən tə mɛ, ʋ nə jə, kʋ
ga tə ba kʋkwa. Kʋ dàń yà
kwɛn kʋ jə wá zənzən.
27 Ʋ nì Zwezi ŋwɛn. Ʋ dàń
twi lalʋʋ tə wa, ʋ twá Zwezi
kwa con, ʋ dwen ʋ gànù nə.
28 Ʋ yà swìn, ʋ wʋ́: «À nə
kən cígá, à dwen ʋ ganan
tə cɪcɪ nə, à yayɪgʋ tə wá
zwɛ̀e».
29 Naa nədʋ, də ʋ jana tə
lwagʋ tə zɪga, ʋ ga na ʋ tìàn,
ʋ yayɪgʋ tə nə zwɛ̀e yɪrɪ.
30 Kʋ máŋá tə wa, Zwezi
lwarɪ də dìàn nan ʋ yɪra.
Ʋ dàń vəvəri lalʋʋ tə tətəŋi
wa, ʋ bwe, ʋ wʋ́: «Wàà nə
dwen à ganan nə?»
31 Ʋ karɓɪa tə ma swìn ʋ
con, ba wʋ́: «N na də, lalʋʋ
tə wulə mʋ́ kʋ yugə tɪa tə
mama, yá n ga bwe, də wàà
nə dwen n yɪra».
32 Yá Zwezi yà wulə ʋ
ywàŋá, sə ʋ lwarɪ lìù tə nə
fwa kʋ nətʋ tə.
33 Fən zʋa kan tə, ʋ dàń ga
vɪvaga, ʋ yà nə yə̀ə́ yoo tə
nə yí wá yɪrɪ. Ʋ dàń ma bà ʋ
tʋ Zwezi nɛɛ nə, ʋ swìn cígá
mama ʋ con.
34 Zwezi ma swìn, ʋ wʋ́:
«À nakʋa, n nə ken n waa à
nə tə yɪrɪ, Yɪɪ jon mʋ́. Vəli
də bɪcan sìə́, n yayɪgʋ tə
zwɛ̀e mɪámɪán».
35 Zwezi nə wulə ʋ swìn
nətʋ tə, də lìà nan jə́rə́ dìə̀
yuu tɪ́ʋ́ tə sàń, ba bà ba swìn
ʋ con, ba wʋ́: «N bʋ̀á tə mɪɪ
zwɛ̀e. N kʋ́ʋ̀ wà mɛ, sə n
wʋwalɪ karnyɪna tʋtʋ».
36 Yá Zwezi wà sʋ̀ràn təntə
con tan, ʋ swìn jə́rə́ dìə̀ yuu
tɪ́ʋ́ tə con, ʋ wʋ́: «Dàn ká pa
fən ja mʋ́, kə n waa cɪcɪ à
nə».
37 Ʋ wà yá ʋ pa lìù mama
kwé ba, də kʋ nə tà Piyɛrə,
də Zwakə, də ʋ nyánʋ́ Zwan.
38 Ba nə yí jə́rə́ dìə̀ yuu tɪ́ʋ́
tə sàń, Zwezi nɪ lìà tə, ba yà
wulə ba fwa zəzugu, ba kwi,
də ba mà nii.
39 Ʋ zʋa dìə̀ tə wa, ʋ swìn
ba con, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e yɪrɪ nə
á fwa zəzugu nətən, yá á ga
kwi? Bisɪmaa tə wà tɪ, ʋ yɪ
ʋ dwɛ̀e».
40 Ba dàń wulə ba mʋŋa
wá. Ʋ ma pa ba mama nan,
ʋ ga yá bʋ̀á tə nuu də ʋ
nyɪna, də ba tə, ba yà nə yɪn
də wá. Ʋ dàń zʋa bwálí tə,
bisɪmaa tə nə wulə.
41 Ʋ jɪn bʋ̀á tə jɪɪn nə, ʋ ga
swìn ʋ con də ʋ lʋʋ sʋgʋ, ʋ
wʋ́: «Talɪta kumi!» - Kʋ dàń
nə yɪ: Bisɪmakana, à mù nə
swìn kʋ n con: Zàn yɪɪ nə!
42 Bisɪmakana tə zəzən ʋ
nyí ʋ zàn ʋ vəli. Ʋ yà jə bɪna
fugə bələ. Ba nə nɪ kʋ nətʋ
tə, kʋ gwárí ba mama, kʋ nə
dìgà ba yuu zənzən yɪrɪ.
43 Yá Zwezi dàń dʋ̀ə́ súú ba
nii nə, də ba dàn ká pa, sə lìù
mama lwarɪ kʋ. Kʋ kwa nə,
ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á pɪan
wodiu bʋ̀á tə nə, sə ʋ də́!»

6

Ba vɪga Zwezi Nazarɛtə nə

(Matiə 13.54-58; Likə 4.16-30)

1 Zwezi nan kʋ mʋ̀ bwálí
tə nə, ʋ va ʋ nyɪna sàń. Ʋ
karbɪa yà kwé wá.
2 *Zwifə-ba *sʋ̀ə́ dɪɪn nə,
ʋ yà wulə ʋ kàrì Zwifə-ba
*jə́rə́ dʋ̀ə wa. Lʋ̀à zənzən
yà nə cʋga wá, kʋ gwárí ba,
yá ba ga swʋ̀n, ba wʋ́: «Yə̀n
nə ʋ yə̀ə́ yʋ̀ən tətə mama?
Bɛ̀eɛ̀ nə yɪ wʋbʋŋa kʋ tə, ʋ
nə jə, də yomɪlan tə tə mɛ, ʋ
nə tʋŋa?
3 Kʋ tà ʋ mʋ̀ nə yɪ kapənta
tə, ʋ nə yɪ Mari bʋ̀ú tə naaa?
Kʋ tà ʋ mʋ̀ nə yɪ Zwakə də
Zwoze də Zwidə də Simon
zʋnʋ tə naaa? Ʋ nakwana tə
tə̀lə́ nə wa yəbə naaa?» Yá
kʋ nətʋ dàń pɪn, ba yà ba wá
sɛ̀e.
4 Zwezi dàń ma swʋ̀n ba
con, ʋ wʋ́: «Ba yàá zʋ̀lí Yɪɪ
nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀ bwálí mama nə,
yá ʋ nyɪna sàń nə də ʋ dwíí
tʋ̀án wa, də ʋ dʋ̀ə wa, ba ba
wá zʋ̀lí».
5 Zwezi wà wàní ʋ fwa
yomɪlan duən lá, də kʋ nə
tà, ʋ nə tún ʋ jʋ̀àn yayɪŋa
mancɪn yuu wa, ʋ ma zwɛ̀e
ba yayɪran.
6 Ba yà nə wà Yɪɪ *nii sɛ̀e,
tə gwárí wá.
Kʋ kwa nə, Zwezi jírú
ʋ kàrì bwálí təntə tɪan tə
mama wa.

*Zwezi tʋn ʋ karbɪa fugə
bələ tə, bələ bələ*
*(Matiə 10.1, 5-14; Likə
9.1-6; 10.1-20)*
7 Ʋ dàń ma bon ʋ karbɪa
fugə bələ tə, ʋ tʋn ba bələ
bələ. Ʋ pɪn ba dʋ̀ən, sə ba lɪ
*zinə lʋ̀à yuu wa.
8-9 Ʋ pɪn ba nii, ʋ wʋ́: «Á
dànà ká tʋ̀ won mama á kə á
yuu. Á dànà ká ja wodiu də
lʋ̀ʋ̀ də səbiu á ganjɪgɪ wa, á
ja nan cwəŋə. Á tiə daduu,
á kənə natʋra, á nə dànà ká
zʋ ganan bələ».
10 Ʋ swʋ̀n ba con, ʋ wʋ́:
«Máŋá tə, á nə yí tɪʋ wa, sə
á mé dʋ̀ə tə wa, á nə zʋa, kʋ
jə vəli á nə wá nan kʋ mʋ̀
tɪʋ təntə wa.
11 Tɪʋ don lʋ̀à nə vɪga, sə
ba ja aba, nə à yə̀ə́, sə ba
cʋgʋ aba, á naŋa lá. Á zwara
á nɛɛ purən, sə kʋ ya ba yuu
yoo».
12 Ʋ karbɪa tə dàń ma va
ba kàrì lʋ̀à, ba wʋ́, ba mɛ, sə
ba bà Yɪɪ con, sə ba vəvəri
ba kwa, ba ma sá ba cʋna.
13 Ba dɪŋɪ zinə zənzən ba
lɪ, ba zwɛ̀e yayɪŋa zənzən
yayɪran də ba kəni nʋga ba
yuu wa.

Zwan-Batisə gʋrɪ tə yoo
*(Matiə 14.1-12; Likə 3.19-
20; 9.7-9)*
14 Zwezi ŋwɛn súə́ bwálí
mama, yá pʋ̀ʋ́ *Erodə də
dàń yà nì ʋ yoo. Lʋ̀à duən
yà swʋ̀n də, Zwezi tətə nə
yɪ *Zwan-Batisə ʋ nə pʋ̀í ʋ
bwin, ʋ nan tɪan wa. Mə kʋ
mʋ̀ nə pɪn, ʋ jə dʋ̀àn, ʋ ma
tʋŋa yomɪlan.
15 Yá ba duən də yà wʋ́,
ʋ yɪ Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀ Eli. Ba
duən də wʋ́, ʋ yɪ fuən Yɪɪ nii
sʋ̀sʋ̀nà tə wa lʋ̀ʋ̀ don.
16 Erodə nì kʋ, ʋ ga swʋ̀n, ʋ
wʋ́: «Kʋ yɪ Zwan nə! À pɪn
ba gwəŋə ʋ yuu, yá ʋ pʋ̀í ʋ
bwin».
17 Kʋ yɪ cígá, Erodə tətə yà
nə pɪn ba ja Zwan, ba vwa,
ba kə bàń dʋ̀ə wa. Erodə yà
fwa nətʋ, ʋ zʋnʋ Filipə kan
Erodɪadə yɪrɪ, ʋ nə jon.

18 Zwan yà ma swìn, ʋ wʋ́:
«Kʋ wà mɛ, sə n jon n zʋnʋ
kan».
19 Kʋ yırı nə Erodıadə lıŋa
yà zaŋa zənzən Zwan yuu
wa, ʋ yà ga jə kʋ ʋ bıcan wa.
Ʋ yà pìà cwəŋə, sə ʋ ma gʋ
Zwan. Yá ʋ yà wàrì.
20 Erodə yà dəri Zwan, ʋ
yà nə yə̀ə́ də, ʋ yı cígá tíú,
ʋ ga yı Yıı nə tı tə yırı.
Ʋ dàń ma cì ʋ nə. Ʋ yàá
nə cʋga ʋ sʋ̀ràn tə, kʋ yàá
gwárí wá, yá ʋ yàá cʋgʋ wá
də puswənə.
21 Erodə lʋrı dıın cànà nə
twi kʋ yí, kʋ yın yuywaŋʋ kʋ
pa Erodıadə nə. Erodə dàń
zàn ʋ fwa wodirən zənzən,
ʋ pa ləzwənfaran tə nə, də
pamana yun tìán tə nə, də
Galile nagwanaa yáá tìán tə
nə.
22 Erodıadə bʋ̀á zʋa ʋ sa.
Ʋ sıu tə yın ywání kʋ pa
Erodə də ʋ candərə tə nə.
Pìʋ́ Erodə dàń ma swìn bʋ̀á
tə con, ʋ wʋ́: «Lòrì won tə
mama, n nə pìà, à wá pa kʋ
mʋ́».
23 Ʋ dàń ga wʋ́, ʋ dùə̀: «À
wá pa mʋ́ won tə mama, n
nə pìà, kʋ nə swə kʋ yı à lʋʋ
tə fan də».
24 Bʋ̀á tə dàń ma nan, ʋ
bwe ʋ nuu: «Bɛ̀eɛ̀e nə à mɛ,
sə à lòrì?» Ʋ nuu ma wʋ́:
«Swìn ndə Zwan-Batisə yuu
nə n pìà».
25 Bʋ̀á tə ma dəri ʋ va ʋ
swìn pìʋ́ tə con, ʋ wʋ́: «À
pìà, sə n gwəŋə Zwan-Batisə
yuu tə sʋ́ín sʋ́ín n kə zʋŋa
wa n pa nə».
26 Pìʋ́ pùə́ cʋ̀gʋ̀, yá ʋ yà
ba pìà, sə ʋ vı, ʋ nə dùə̀ ʋ
candərə tə yáá con tə yırı.
27 Ʋ dàń ma zəzən ʋ tʋn
pamanʋ don, sə ʋ va ʋ
gwəŋə Zwan yuu ʋ ja bà.
Pamanʋ tə nan ʋ va bàń dìə̀
tə wa, ʋ gwəŋə Zwan yuu.
28 Ʋ tì kʋ ʋ kə zʋŋa wa, ʋ
ja bà ʋ pa bʋ̀á tə nə. Bʋ̀á tə
ja nan ʋ pa ʋ nuu nə.
29 Máŋá tə Zwan karbıa tə
nə nì kʋ, ba twi, ba tì ʋ tıgı
tə ba gùrì.

Zwezi pùlì dipɛn ʋ pa bara mʋ̀rʋ̀ bonu nə
(Matiə 14.13-21; Likə 9.10-17; Zwan 6.1-14; Marəkə 8.1-9)

30 Zwezi *tʋntʋna tə pìí ba
bà ʋ con. Ba man ba bırʋ wá
won tə mama, ba nə fwa, də
ba nə kàrì lìà tə nətʋ.
31 Lìà tə nə twi, də ba pìí
ba vìrí, tə yà dáá zənzən, kʋ
pa ba wàrì wodiu ba jəni ba
də́. Kʋ mʋ̀ nə pın, ʋ ma swìn
ba con, ʋ wʋ́: «Á twaga à nə,
sə nə nan kwa con bwálí tə
nə, lìù nə tə̀lə́, sə á wání á
sìí mancın».
32 Ba dàń zàn ba tì níá yuu
bori tə, ba va bwálí tə, lìà nə
ba bwələ.
33 Yá lìà zənzən nı ba, ba
ga lwarı ba. Ba nan tıan tə
mama, ba va bwálí tə nə də
nɛɛ, də Zwezi də ʋ karbıa tə
tə wà lá yí.
34 Zwezi də ʋ karbıa tə
nə nan níá yuu bori tə wa
máŋá tə, ʋ nı lìà tə mama,
ba yinəgə jın wá, ba yà nə yı
ndə pee nə, tə nə ba payırʋ
jə yırı. Ʋ dàń ma zàn ʋ kàrì
ba yìə̀n zənzən.
35 Máŋá tə wa, tıa nə ja kʋ
yí, Zwezi karbıa tə fàrí ba yí,
ba swìn ʋ con, ba wʋ́: «Tıa

yí, yá won mama tàlə́ bwálí
kʊ tə wa.
36 Pa, sə lìà tə pìí ba va tɪʊ
tə wa də tɪbii tə wa, ba yə̀
wodiu».
37 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́:
«Á tətə pɪan ba wodiu, sə ba
də́!» Ba dàń ma swìn ʊ con,
ba wʊ́: «Nə ba səbiu zənzən
jə, sə nə ma yə̀ wodiu nə pa
lìà ba tə nə».
38 Zwezi dàń ma bwe ba, ʊ
wʊ́: «Dipɛn bagalɪ nə wulə
á con? Vələ á jə́n!» Ba nə
ywàń tə kwa nə, ba twi ba
swìn ʊ con, ba wʊ́: «Nə jə
dipɛn bonu də fələ bələ».
39 Kʊ kwa nə, Zwezi pɪn
nii ʊ karbɪa tə nə, ʊ wʊ́:
«Á pɪan lìà tə jə̀ń púlə́ púlə́
galɪʊ tə yuu wa!»
40 Ba dàń ma pa ba jə̀ń tɪa,
bíí bíí, də finu finu.
41 Kʊ kwa nə, Zwezi tì
dipɛn bonu tə də fələ bələ
tə, ʊ zìn ʊ yáá yɪɪ nə, ʊ kə Yɪɪ
lɛ̀ɛ̀ɛ̀e. Ʊ fʊ fʊ dipɛn tə ʊ pa
karbɪa tə nə, sə ba ma tara
lalʊʊ tə. Ʊ tàrì fələ bələ tə,
də ʊ pa ba mɛ nə.
42 Ba lìù mama dí ʊ sú.
43 Ba pɛ̀e dipɛn tə də
fələ tə mumunə, tə nə súə́
fɪyaran fugə bələ.
44 Bara yɪ mʊ̀rʊ̀ bonu ba
wa, ba nə dí wodiu tə.

Zwezi vəli níá yuu wa
(Matiə 14.22-33; Zwan 6.15-22)

45 Kʊ kwa nə, Zwezi zəzən
ʊ pa ʊ karbɪa tə zʊ níá yuu
bori tə wa, sə ba də́ yáá, ba
galʊ mʊnaa tə vàn don nə
Bɛtəsayɪda tɪʊ con. Ʊ mʊ̀
tətə dàń wá kə lìà tə cwəŋə
nə.
46 Ʊ nə pɪn ba vìí tə máŋá
wa, ʊ dìgà paan don yuu wa,
sə ʊ jʊn Yɪɪ.
47 Tɪa yí máŋá tə nə, níá
yuu bori tə də karbɪa tə yà
wulə mʊnaa tə tətəŋi wa, yá
Zwezi cɪcɪ ga wulə tɪa.
48 Ʊ nɪ də, ʊ karbɪa tə
na càn də níá yuu bori tə
ka va, vʊʊ yà nə fuli kʊ
naŋa bwálí tə, ba nə vələ
tə yɪrɪ. Tɪbɪlakʊnʊ nii nə,
ʊ zàn ʊ wulə níá tə yuu wa
ba səpuni nə, ʊ vəli mancɪn
mancɪn.
49 Yá máŋá tə nə, karbɪa tə
nə nɪ wá də, ʊ vəli níá tə yuu
wa, ba bʊ́n də, kʊ yɪ wojijiru.
Ba dàń ma mà nii,
50 fən yà nə zʊa ba zənzən
yɪrɪ. Zwezi ma ʊ swìn ba
con lala, ʊ wʊ́: «Á dàŋá á
jìàn! Kʊ yɪ à mʊ̀ nə! Á dànà
ká pa fən ja aba!»
51 Kʊ kwa nə, ʊ dàń zʊa
níá yuu bori tə wa, ba
səpuni nə, yá vʊʊ tə ga
zɪgɪ. Kʊ gwárí ʊ karbɪa tə
zənzən.
52 Ba nə nɪ Zwezi də, ʊ fʊa
dipɛn tə, ba yà tə wà ʊ dìàn
tə də̀ń lwarɪ. Ba pubʊŋɪ yà
wà yí.

Zwezi zwɛ̀e yayɪŋa yayɪran Zwenezarɛtə nə
(Matiə 14.34-36)

53 Zwezi də ʊ karbɪa tə galɪ
mʊnaa tə ba zwɛ̀e, ba cú tɪa
Zwenezarɛtə nagwanaa wa.
Lantə nə, ba zɪgɪ ba níá yuu
bori tə.
54 Ba nə cúə́, də lìà tə
zəzən ba lwarɪ Zwezi.
55 Bwálí tə mama lìà nə
nì də, Zwezi wulə lìà tə
yàá nan nagwanaa tə mama,

ba janı yayıŋa ba ja twi ba tıtaran yuu wa.
56 Bwálí tə mama Zwezi nə
vəli, kʊ yı tıan wooo, tıfaran
wooo, tıbii wooo, lìà yàá ja
ba yayıŋa, ba va ba tún jórə
bwálá nə. Ba yàá lòrì wá, sə
ʊ yá ʊ pa ba dwen ʊ gànù
nii nə. Lìù tə mama yàá nə
dwen ʊ gànù tə nii nə, kʊ tíú
yayıgʊ yàá zwɛ̀e.

7

Kàrà nədwan tə yoo, kʊ nə kwɛn nə də Yıı yìən duən nə

(Matiə 15.1-9; Likə 11.37-41)

1 *Farızıan-ba də Yıı nii
*yənu tìán duən nə nan
*Zwerizalɛmə ba bà. Ba twi
ba kıkarı Zwezi.
2 Ba mìnì də, Zwezi karbıa
tə duən yàá də́ wodiu də ba
jıdurən. Kʊ də̀ń nə yı, ba wà
ba jìàn sın ndə nətʊ tə nə,
kʊ nə mɛ.
3 Farızıan-ba də *Zwifə-
ba tə duən mɛ yà twá
yofwamınan tə nə, ba
nyına-ba nə yá ba pa ba. Ba
yà ba də́, də ba nə wà ba
jìàn sın zəni.
4 Ba nə nan jórə bwálí də
ba bà, ba yàá də́ yáá ba sın
ba jìàn, ba dàń ga də́. Ba twá
dí yáá nə zənzən, sə ba də
Yıı yìən ma kwɛn duən nə,
ndə ka sın wùrú zwıın, də
lugu zwıın, də nəkəni nə.
5 Farızıan-ba də Yıı nii
yənu tìán tə dàń ma bwe
Zwezi, ba wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə
pın n karbıa tə ba nyına-ba
yofwamınan tə nə twá? Ba
də́ wodiu də jìàn, tə nə wà
sın».
6 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́:
«Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi yà jə
cígá, də ʊ nə dí yáá ʊ swìn á
mʊ̀ níə́ bələ tìán tə yoo, ndə
kʊ yà nə púpʊ́ní nətən:

‹Lìà-ba tə yı ba zìlí à mʊ̀ Yıı
də ba nii cıcı, yá ba
waa ga ŋʊ́ná də nə.

7 Ba yıjʊnı tə yı tʊtʊ, kʊ
tə, ba nə kàrì ba bırı
nə yı ləzoni kàrà, də ba
yofwamınan tə yırı›.»
8 Zwezi swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Á yá Yıı bıra tə kwa, á ga
twá ləzoni yofwamınan nə».
9 Zwezi dàń ga súrí lá,
ʊ wʊ́: «Á vıga Yıı bıra tə
mwálí mwálí, sə á ga twá á
tətə yofwamınan nə.
10 Yıı *nii tə, ʊ nə pın
*Moyizə nə, cígá swìn, kʊ
wʊ́: ‹Zìlí n nuu də n nyına!
Yá lìù tə, ʊ nə zırı ʊ kə ʊ nuu
də ʊ nyına nə, ʊ mɛ, sə ba gʊ
wá›.
11-12 Yá á mʊ̀ bırı də, lìù
wàá ʊ swìn ʊ nuu də ʊ nyına
con, ʊ wʊ́: ‹N tori tə, à yà nə
wá ma san mʊ́ tə yı à tún,
sə kʊ yı *joŋi kʊ pa Yıı nə›.
Kʊ də̀ń nə yı ‹kɔrəban› də
Zwifə-ba sʊgʊ. Yá á dàń pın
cwəŋə lìù nə, sə ʊ dàn ká
kʊ́ʊ̀ san ʊ nuu də ʊ nyına nə.
13 Mə á yofwamınan tə, á
nə kàrì lìà tə nə nə, á twá á
ma lı Yıı sʊgʊ tə nywarı. Á
fwa yìən duən zənzən tə nə
nyın ndə tə nə».

Wiən tə nə cʊ̀gà ləzwənə Yıı yáá nə

(Matiə 15.10-20)

14 Zwezi ma kʊ́ʊ̀ bon lìà
tə, ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á

mama cʊga, á ga nì kʊ tə
dəń.
15 Won tə mama nə naŋa
kàrá con, kʊ zwɪ ləzwənə
wa, wàrì wá kʊ cʊ̀gà. Won
tə nə naŋa ləzwənə waa, kʊ
mʊ̀ won tə nə wàá wá kʊ
cʊ̀gà».
16 [Lìù mama dàń mɛ, sə ʊ
kə dìàn, ʊ súrí ʊ zɪan, ʊ cʊgʊ
zəni!]

17 Máŋá tə, Zwezi nə nan
lìà tə wa ʊ zʊ dìə̀, ʊ karbɪa tə
bwe wá kʊ zwansɪsara təntə
dəń nə.
18 Ʊ dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «Á
də tə yɪ lìà tə, á nə wàrì yoo
dəń á nì? Á ba nə̀ń də, won
tə nə twá nii kʊ zʊ lìù waa
wàrì wá kʊ cʊ̀gà?
19 Á yərì də, wodiu tə ba
ʊ pubʊŋa tə wa zwɪ. Kʊ yɪ
ʊ pʊ̀á wa nə kʊ zwɪ, yá kʊ
kwa nə, ʊ yàá twa kʊ ʊ dʊgʊ
kaduəyuu bwálí nə». Tə mʊ̀
sʊ̀ràn tə nə nə Zwezi twá ʊ
ma swìn də, wodiu tə̀lə́, kʊ
nə jə durən Yɪɪ yáá con.
20 Yá ʊ ga kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ
wʊ́: «Won tə, kʊ nə naŋa
ləzwənə yɪra nə pɪn ʊ bɪcan
yɪ nəzonu Yɪɪ yáá con.
21 Lìù waa con nə pubʊŋɪ
kʊkwɪnan yàá nan, tə pɪn ʊ
cwàrì, ʊ ŋwìn, ʊ gwɪ,
22 ʊ pìà lìà kana, lìà duən
wiən jə yimən tə pa wá, ʊ
tʊŋa wʊlʊŋʊ, ʊ gɪgarɪ lìà, ʊ
kʊkʊlɪ Yɪɪ yɪrɪ tə, ʊ yii zwɪ
lìà wiən, ʊ cəgə lìà, ʊ fwa
fwiə, ʊ ga yərì ʊ yáá.
23 Tə mʊ̀ yokʊkwɪnan tə
mama yɪ ləzwənə waa nə tə
naŋa, yá tə ga pɪn ʊ bɪcan yɪ
nəzonu Yɪɪ yáá con».

*Kavee don ken ʊ waa
Zwezi nə
(Matiə 15.21-28)*

24 Kʊ kwa nə, Zwezi kɛ̀ɛ́ń
lá, ʊ va nagwanaa don wa,
Tirə tɪʊ tə nə wulə lá. Ʊ zʊa
dìə̀ don wa, yá ʊ ga ba pìà,
sə lìù lwarɪ ʊ nii nə, yá ʊ dàń
nə wà wànɪ́ ʊ cì, sə ba dàn
ká nì ʊ ŋwɛn.
25 Kan don yà nì Zwezi
yoo. Ʊ yà jə bʊ̀á, *zini yà
wulə kʊ bʊ̀á təntə yuu wa. Ʊ
dàń ma zàn ʊ bà ʊ tʊ Zwezi
nɛɛ nə.
26 Kan tə yà yɪ *Gərɛkə. Ba
lʊrɪ wá Fenisi nagwanaa wa,
Siri nə tɪ lá. Ʊ lòrì Zwezi, sə
ʊ dɪŋɪ zini tə ʊ lɪ ʊ bʊ̀á tə
yuu wa.
27 Yá Zwezi swìn kan tə
con, ʊ wʊ́: «Də́ yáá n yá n pa
dìə̀ lìà də ba sú, ka tì bìsíná
wodiu ka dɪlɪ kukurbii yáá,
nə ba ziən yɪrɪ».
28 Ʊ ma le wá, ʊ wʊ́:
«Karnyɪna, kʊ yɪ cígá! Yá
kukuri tə yàá də́ wodimu-
munə tə, bìsíná tə nə yá ba
pɪn tə twɪ tɪa nə».
29 Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ
wʊ́: «N nə le nə nətʊ tə yɪrɪ,
n wàá n pìí n vìrí, zini tə nan
n bʊ̀á tə yɪra».
30 Ʊ pìí ʊ va ʊ sàń, ʊ na ʊ
bisɪmaa tə də ʊ tə́gə́ gədoo
yuu wa. Zini tə ga nan ʊ
yɪra.

*Zwezi súrú bəru don zɪan
ʊ ga pʊrɪ ʊ nii
(Matiə 15.29-31)*

31 Zwezi nan nagwanaa tə
wa, Tirə tɪʊ nə wulə lá, ʊ
twá Sidon tɪʊ. Ʊ zɪgɪ lá ʊ va
ʊ twá Tɪan-Fugə nagwanaa
tə wa, ʊ va Galile mʊnaa tə
vàn nə.

32 Ba jɪn bɛɛ don ʋ zɪan nə
bwɪn, ʋ ga bəbe ba ja va ʋ
con. Ba lòrì Zwezi, sə ʋ tún
ʋ jɪɪn bɛɛ tə yuu wa.
33 Zwezi ma ja ʋ cɪcɪ ʋ ja
nan lìà tə wa, ʋ va yɪŋʋna.
Ʋ tì ʋ jɪfwɪ ʋ tɪrɪ bɛɛ tə zɪan
wa. Ʋ lɪ mɪmɪan, ʋ ma dwen
bɛɛ tə nəndəli nə.
34 Ʋ zìn ʋ yáá yɪɪ nə, ʋ
sìí fʋʋn, ʋ ga swìn də ʋ lʋʋ
sʋgʋ, ʋ wʋ́: «Efata!» - Kʋ
dəń nə yɪ: ‹Súrí n tìàn.›
35 Naa nədʋ də bɛɛ tə zɪan
tə súrí, ʋ nəndəli kòlù, ʋ ga
swìn zəni.
36 Zwezi ma swìn lìà tə
mama con də, ba dàn ká
man kʋ, ba bɪrɪ lìù nə. Yá
ba tə zəzəgi kʋ, ba pa kʋ nan
kàrá wa.
37 Kʋ dàń ga gwárí lìà
zəni. Ba dàń yàá swìn, ba
wʋ́: «Won tə mama, ʋ nə
fwa ziən zəni. Ʋ pɪn zɪbʋŋa
nəń, bərən ga swìn».

8

Zwezi pùlù dipɛn ʋ pa lìà mʋ̀rʋ̀ banɪa nə
(Matiə 15.32-39; Marəkə 6.35-44)

1 Kʋ máŋá tə wa, lìà
zənzən yà kʋ́ʋ̀ kun duən nə,
ba yà ga ba won mama jə,
sə ba də́. Zwezi dàń bon ʋ
karbɪa tə, ʋ swìn ba con, ʋ
wʋ́:
2 «Lalʋʋ tə yinəgə jə nə,
nə ba nə wulə də nə dɪan
batwa nətən, yá ba ga ba
won jə, ba də́ tə yɪrɪ.
3 À nə pɪn ba vìí də niən,
ba dìàn wá zwɛ̀e, ba nan
ba tʋ cwəŋə yuu, ba wa lìà
duən nə nan yɪŋʋna yɪrɪ».
4 Ʋ karbɪa tə ma le wá, ba
wʋ́: «Nə wàrì ba dipɛn nə
pɪn, ba də́ ba swí, bwálí kʋ
tə wa, won mama nə tə̀lə́».
5 Zwezi ma bwe ba, ʋ
wʋ́: «Dipɛn bagalɪ nə á jə?»
Ba ma le, ba wʋ́: «Dipɛn
barpɛ».
6 Ʋ dàń ma pa nii lalʋʋ
tə nə, sə ba jə̀ń tɪa. Ʋ dàń
ga tì dipɛn barpɛ tə, ʋ kə
Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e, ʋ fʋ fʋ tə, ʋ pa ʋ
karbɪa tə nə, ba ma tara lìà
tə.
7 Ba yà tə jə fəlibii də.
Zwezi ken Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e fələ tə
yɪrɪ, ʋ ga swìn ʋ karbɪa tə
con, sə ba tàrà tə ba pa lìà
tə nə.
8 Ba lìù mama dí ʋ sú.
Karbɪa tə ga pɛ̀e tə mumunə,
tə nə ga, ba sú tìí barpɛ.
9 Yá ba yà ga yí lìà mʋ̀rʋ̀
banɪa. Zwezi dàń pɪn ba vìí.
10 Kʋ kwa nə, Zwezi də
ʋ karbɪa tə zəzən ba zʋ
níá yuu bori tə, ba va
Daləmanʋta nagwanaa wa.

Farɪzɪan-ba pìà, sə Zwezi bɪrɪ ba ʋ dìàn
(Matiə 16.1-4; 12.38-39; Likə 11.16, 29)

11 *Farɪzɪan-ba tə twi, ba
wulə ba swìn də Zwezi. Ba
pìà, sə ba ja ʋ dəń nə. Ba
lòrì wá, sə ʋ tʋn yomɪlʋ don
ʋ ma bɪrɪ ba də, ʋ dìàn tə yɪ
tə nan Yɪɪ con.
12 Zwezi sìí fʋʋn ʋ kə
ʋ waa, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn zən lìà ma
pìà, sə à fwa Yɪɪ dìàn
mɪmɪnʋ à bɪrɪ ba? Cígá
mama, à mʋ̀ nə swìn kʋ
á con: À bá fwa Yɪɪ dìàn
mɪmɪnʋ mama à bɪrɪ ba».

13 Zwezi dàń kɛ̀eń ʋ ga yá
ba, ʋ pìí ʋ zʋ níá yuu bori tə
wa, ʋ va mʋnaa tə vàn don
nə.

Zwezi karbıa tə wà lwarı
won tə, ʋ nə yı
(Matiə 16.5-12)

14 Ʋ karbıa tə yà swɛ̀eé, sə
ba tì wodiu. Ba yà jə dipɛn
nədʋ cıcı níá yuu bori tə wa.
15 Zwezi dàń ma swìn ba
con, ʋ wʋ́: «Á zurə á yıra,
á cıa á tìàn nə zəni də
*Farızıan-ba sabwarı tə. Á
cıa á tìàn nə də *Erodə sab-
warı tə».
16 Ʋ karbıa tə ma swìn ba
pwərə wa, ba wʋ́: «Kʋ yı nə
nə ba dipɛn jə, tə nə pın ʋ
ma swìn nətʋ».
17 Zwezi lwarʋ kʋ tə, ba nə
wʋ́, ʋ dàń ma bwe ba, ʋ wʋ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə pın á ma wʋ́: ‹Kʋ
yı nə nə ba dipɛn jə tə yırı
nə›? Á tə wà lwarʋ! Á tə wà
kʋ dəń nì! Á pubʋŋa wà yí!
18 Á jə yíá, tə ba lá na! Á
jə zıan tə ba nəń! Á tə wà
lìí!
19 Máŋá tə wa, à nə fʋa
dipɛn bonu tə à pa bara
mʋ̀rʋ̀ bonu tə nə, á pɛ̀e tə
mumunə á sú fıyaran ba-
galı?» Ʋ karbıa tə le, ba wʋ́:
«Fıyaran fugə bələ».
20 «Sə máŋá tə wa, à nə
fʋa dipɛn barpɛ tə à pa lìà
mʋ̀rʋ̀ banıa tə nə, dipɛn mu-
munə tìí bagalı nə á tì?» Ba
le wá, ba wʋ́: «Tìí barpɛ».
21 Zwezi dàń ma swìn ba
con, ʋ wʋ́: «Yá á ga tə ba
nəń?»

Zwezi súrú liliu don yíá
Bɛtəsayıda nə
(Marəkə 10.46-53; Zwan
9.1-11)
22 Zwezi də ʋ karbıa tə
dàń vəli ba yí Bɛtəsayıda tıʋ.
Lantə nə, lìà jın liliu don, ba
ja bà Zwezi con, ba lòrì wá,
sə ʋ dwen ʋ yıra, sə ʋ súrí ʋ
yíá tə.
23 Zwezi jın liliu tə jıın nə,
ʋ van wá ʋ ja nan tıʋ tə kwa
con. Ʋ dàń ga lı mımıan
mancın ʋ kə bɛɛ tə yíá yuu
wa. Ʋ tún ʋ jìàn ʋ yuu, ʋ ga
bwe wá, ʋ wʋ́: «N wàá won
n nı?»
24 Liliu tə súrí ʋ yíá, ʋ ga
le, ʋ wʋ́: «À na ləzoni, à
na ba ndə tìán nə, yá ba ga
vəli».
25 Zwezi kʋ́ʋ̀ tún ʋ jìàn
bɛɛ tə yíá yuu. Liliu tə nə
ywàń ʋ yáá mənə mənə, ʋ
yíá tə dàń na wiən tə mama
pwənə pwənə. Ʋ nı yazurə.
26 Zwezi dàń ma swìn, ʋ
wʋ́: «Vəli n sàń! Dàn ká va
tıʋ tə wa!»

Piyɛrə swìn də, Zwezi nə
yı Kərisə
(Matiə 16.13-20; Likə
9.18-21)
27 Zwezi də ʋ karbıa dàń ja
ba yáá ba man Filipə Sezare
tıan tə con. Ba nan cwəŋə
yuu, ʋ ma bwe ba, ʋ wʋ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə lìà tə swìn à yuu
wa?»
28 Ba ma le wá, ba wʋ́:
«Ba duən wʋ́, n yı *Zwan-
Batisə. Ba duən wʋ́, n yı Yıı
nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀ Eli. Ba duən də
wʋ́, n yı Yıı nii sʋ̀sʋ̀nà tə wa
lìù don».
29 Zwezi ma kʋ́ʋ̀ bwe ba, ʋ
wʋ́: «Sə á mʋ̀ con nə? Wàà

nə á wʊ́, à yɪ?» Piyɛrə ma le,
ʊ wʊ́: «N yɪ *Kərisə».
30 Zwezi dàń ma dù súú ba
nii nə, sə ba dàn ká swìn kʊ
lìù mama con.

Zwezi swìn ʊ tɪan də ʊ ka bwin ka nan yoo
(Matiə 16.21-23; Likə 9.22)

31 Kʊ kwa nə, Zwezi yà
wulə ʊ kàrì ʊ karbɪa tə, ʊ
wʊ́: «*Ləzwənə-Biu* mɛ, sə
ʊ də́ càn zənzən. *Zwifə-ba
*nəkwɪna, də Yɪɪ *joŋwana
yun tìán, də Yɪɪ nii *yənu
tìán wá vɪ wá ba dʊgʊ. Ba
wá gʊ wá, kʊ nə yí dɪan
batwa, ʊ wá pìí ʊ bwin».
32 Ʊ yàá maŋa kʊ, ʊ bɪrɪ ba
pwənə pwənə. Piyɛrə dàń
ma bon wá ʊ ja nan kwa con,
ʊ wulə ʊ caga ʊ nii nə.
33 Yá Zwezi dàń pìí ʊ
vəvəri, ʊ ywàń ʊ karbɪa tə
duən tə, ʊ ga caga Piyɛrə
nii nə, ʊ wʊ́: «Ja pìà bwálí,
*Sɪtana, n nə yɪ n bʊŋa ndə
ləzoni nə, n ba bʊŋa ndə Yɪɪ
nə tə yɪrɪ».

Zwezi ka twá ŋwírán
(Matiə 16.24-28; Likə 9.23-27)

34 Kʊ kwa nə, Zwezi bon ʊ
karbɪa tə də lìà tə, ʊ kə duən
nə, ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Lìù tə mama nə pìà, sə ʊ bà
ʊ twá à nə, kʊ tíú kʊ́ʊ̀ dàn ká
fwa ʊ təntɪan puswənə. Kʊ
tíú mɛ, sə ʊ sɛ̀e ʊ twá ʊ də́
càn də nə, kʊ ja vələ ʊ tɪan
dagarʊ tə yuu wa.
35 Kʊ yɪ cígá, lìù tə, ʊ nə
pìà, sə ʊ jon ʊ mɪɪ tə, ʊ
wá kwìn kʊ nə. Yá lìù tə,
ʊ nə wá dʊgʊ ʊ mɪɪ tə à
mʊ̀ yɪrɪ də Yɪɪ sʊywáŋʊ́ tə
swɪʊn yɪrɪ, kʊ tíú wá jon ʊ
mɪɪ.
36 Kʊ funə wa yən nə kʊ
pa lìù nə, də ʊ nə nɪ tɪa yuu
jɪjə tə mama, yá ʊ ga kwìn
mɪɪ tə nə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ
con?
37 Won wulə ləzwənə nə
wá pa, sə kʊ ma yə̀ ʊ mɪɪ tə
kʊ jon, naaa?
38 Zən ləzoni tə yáá tə̀lə́ də
Yɪɪ, ba ba Yɪɪ nii zìlí. Yá lìù
dàń nə dəri cavɪra, sə ʊ bɪrɪ
də, ʊ ya à mʊ̀ nə tɪ, ʊ ga dəri
cavɪra, sə ʊ swìn à sʊywáŋʊ́
tə, *Ləzwənə-Biu† tə bá sɛ̀e
ʊ jon kʊ tíú, máŋá tə, ʊ nə
wá pìí ʊ bà də *malɪkɛ ʊ
nyɪna tə dun tə wa».

9

1 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn ba con,
ʊ wʊ́: «Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʊ á con: Lìà duən, ba
nə wulə yəbə, bá tɪ, də ba nə
wà Yɪɪ pàrì tə nɪ də, kʊ bìàn
də dìàn».

Zwezi lwàń ʊ tìàn
(Matiə 17.1-13; Likə 9.28-36; 2 Piyɛrə 1.16-18)

2 Kʊ dɪan bardʊ kwa nə,
Zwezi bon Piyɛrə də Zwakə
də Zwan, ʊ ja dì paan nəfarʊ
yuu, ba də wá cɪcɪ. Ba nə
dìgà ba yí lá, ʊ lwàń ʊ tìàn
ba yíá yuu wa.
3 Ʊ ganan tə yà cɪcɪlɪ.
Tə yà pìrì tə doni nətʊ tə,
ləzwənə nə wàá ka pɪn tə
pìrì tɪa yuu wa.
4 Kʊ kwa nə, Yɪɪ nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Eli də *Moyizə nan

* **8:31 8.31** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. † **8:38 8.38** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

ʋ karbıa batwa tə nə. Ba yà
wulə ba swìn də Zwezi.
5 Piyɛrə dàń swìn Zwezi
con, ʋ wʋ́: «Karnyına, kʋ
ziən də, nə nə wulə yəbə.
Nə dàń wá pú gansilə batwa,
n mù nədʋ, Moyizə nədʋ, Eli
də nədʋ».
6 Piyɛrə yà yərì kʋ tə dəń,
ʋ nə swìn, ʋ də karbıa tə
duən yà nə zəzəgə zənzən
yırı.
7 Bakwan don nan kʋ pəri
Moyizə də Eli yuu nə. Bak-
wan tə wa Yıı kori swìn
lá, kʋ wʋ́: «Ʊ tə nə yı à
biswənə, á cʋga ʋ nii sʋgʋ».
8 Naa nədʋ, də karbıa tə
ywàń ba səpuni nə, yá ba
kʋ́ù wà lìù mama nı. Zwezi
yà yı ʋ cıcı də ba.
9 Ba nə naŋa paan tə yuu
ba cwi, Zwezi pın karbıa tə
nii, ʋ wʋ́: «Á dànà ká man
kʋ tə, á nə nı tə, á bırʋ lìù
mama. Á jana kʋ á nii nə,
kʋ ja vələ *Ləzwənə-Biu* tə
ka pìí ka bwin tıga wa».
10 Ba zìlí ʋ nii, yá ba dàń
yà bwe duən, ba wʋ́: «Ka tı
ka pìí ka bwin, tə dəń nə yı
bɛ̀eɛ̀e?»
11 Karbıa tə dàń ma bwe
Zwezi, ba wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın
Yıı nii *yənu tìán tə ma wʋ́,
də Yıı nii sʋ̀sʋ̀nʋ̀ Eli nə wá
də́ jonu tə yáá ʋ bà lʋʋ?»
12 Ʊ ma le ba, ʋ wʋ́: «Eli nə
mɛ, sə ʋ də́ yáá ʋ bà ʋ kwɛn
wiən tə mɛ ʋ kə duən nə.
Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa,
kʋ wʋ́: ‹Ləzwənə-Biu wá də́
càn zəni. Lìà ga wá nyáŋá
wá. Tə də yìən tə wá tʋn
cígá.›
13 Yá à mʋ̀ nə swìn kʋ á
con: Eli cígá nə twi, lìà duən
ja wá, ba ma fwa kʋ tə, ba nə
pìà, ndə kʋ nə pʋ́pʋ́ní nətʋ
tə!»

Zwezi lı bisımaa don yuu zini, kʋ nə wʋwalı wá
(Matiə 17.14-21; Likə 9.37-43)

14 Kʋ kwa nə, Zwezi də
ʋ karbıa batwa tə, Piyɛrə
də Zwakə də Zwan pìí ba
va karbıa tə duən tə con.
Máŋá tə, ba nə twi ba yí, lìà
zənzən yà kıkarı karbıa tə
duən tə. Yıı nii *yənu tìán
yà wulə ba tʋ́tʋ̀ní də karbıa
tə.
15 Máŋá tə wa, lìà tə nə nı
Zwezi, ba zəzəgə, yá ba ga
dəri ba va, sə ba jʋn wá.
16 Zwezi bwe ba, ʋ wʋ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə á wulə á tʋ́tʋ̀ní
duən pwərə wa?»
17 Bɛɛ don ma le lìà tə wa,
ʋ wʋ́: «Karnyına, à bìú nə à
ja bà n con. *Zini jə wá, kʋ
pa ʋ nii dəŋə.
18 Máŋá tə mama, zini tə
nə zàn ʋ nə, kʋ yàá dı wá tıa.
Ʊ mımıan pàlì, ʋ yələ ga za
duən nə, ʋ ga yàá kʋ. À lòrì
n karbıa tə, sə ba lı zini tə
ʋ yuu wa, ba ga wà kʋ dìàn
jın».
19 Zwezi ma swìn karbıa tə
con, ʋ wʋ́: «Á mʋ̀ zəǹ lìà-ba,
á tə nə ba Yıı nii sɛ̀e. Dıan
bagalı nə à tə wá yà də aba?
Kʋ yı à wá ja pínʋ́ kʋ mɛ
nətə də aba? Á jana wá, á
ja bà à con!»
20 Ba jın bìú tə, ba pa wá.
Máŋá tə, zini tə nə nı Zwezi,
kʋ vuvugu bìú tə zəni. Bìú tə

* **9:9 9.9** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

tʋa tɪa ʋ bəbəli, yá ʋ mɪmɪan
ga pàlì.
21 Zwezi dàń ma bwe bìú
tə nyɪna, ʋ wʋ́: «Kʋ dɪan
bagalɪ nə ʋ yɪ nətən?» Ʋ
nyɪna tə ma swìn, ʋ wʋ́: «Kʋ
yɪ ʋ bìsíní mama nə.
22 Nɛɛ kapʋpʋ, zini tə yàá
yigu wá, kʋ dɪ mən wa, nə
à yèə́ níá wa, sə kʋ gʋ wá.
Yá n nə wàá won n fwa, sə n
dəri nə yinəgə, n ga san nə
nə».
23 Zwezi ma swìn, ʋ wʋ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn n le də, à nə
wàá won à fwa? Won mama
wàá kʋ pa lìù tə nə, ʋ nə
keni ʋ waa Yɪɪ nə».
24 Naa nədʋ də bìú tə
nyɪna cèrí ʋ kə yɪɪ nə, ʋ wʋ́:
«À ken à waa Yɪɪ nə, yá n
dàń nə san nə, sə à kʋ́ʋ̀ dàn
ká bɛ̀eé».
25 Zwezi nə na də, lìà dəri
ba twi ba nə tə, ʋ baa zini
tə nii nə, ʋ wʋ́: «Zini tə nə
cì kʋ pɪn lìù ba swìn də lìù
ba nə̀ń, à mù nə pɪn nii, sə
n nan bìú tə yɪra. N kʋ́ʋ̀ dàn
ká pìí n zʋ wá mama!»
26 Zini tə mà nii, kʋ vu-
vugu bìú tə zənzən, kʋ ga
nan. Bìú tə yà yɪ ndə ʋ tɪga,
kʋ pa, lìà duən yà nə zɪga lá,
yà swìn də, ʋ tɪga.
27 Yá Zwezi jɪn ʋ jɪɪn nə, ʋ
van wá ʋ zìn. Bìú tə zàn ʋ
zɪga yɪɪ nə.
28 Zwezi nə vəli sàń máŋá
tə nə, ʋ də ʋ karbɪa tə cɪcɪ
nə wulə, ba dàń bwe wá, ba
wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, nə wà
wàní nə lɪ zini tə?»
29 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́:
«Kʋ yɪ yɪjʋnɪ cɪcɪ nə wàá
zini kʋ tə yiri kʋ lɪ!»

*Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn ʋ tɪan tə
də ʋ ka bwin tə yoo*
*(Matiə 17.22-23; Likə
9.43-45; Marəkə 8.31-33)*
30 Zwezi də ʋ karbɪa tə
nan lantə, ba twá Galile nag-
wanaa. Zwezi yà ba pìà, sə
ba lwarɪ ʋ bwálí,
31 ʋ yà nə kàrì ʋ karbɪa tə
yɪrɪ. Ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Lìà wá tì *Ləzwənə-Biu†. Ʋ
wá zʋ ləzoni jìàn wa. Ba wá
gʋ wá. Kʋ dɪan batwa dɪɪn
nə, ʋ wá pìí ʋ bwin».
32 Yá ʋ karbɪa tə wà sʋgʋ
tə dèń nì, ba ga dəri fən, sə
ba bwe wá.

*Wàà nə wá yà nə yuu wa?
(Matiə 18.1-5; Likə 9.46-
48; Marəkə 10.42-45)*
33 Zwezi də ʋ karbɪa tə dàń
yí Kapɛrənayimə tɪʋ. Máŋá
tə, ba yà nə wulə dìè wa,
Zwezi bwe ʋ karbɪa tə, ʋ wʋ́:
«Bɛ̀eɛ̀e dèń nə nə á tʋ́tʋ̀ní
duən, də nə nə wulə cwəŋə
tə yuu wa?»
34 Ba yà púə́ ba nii, ba yà
nə yɪ ba tʋ́tʋ̀ní duən, sə ba
lwarɪ lìù tə, ʋ nə wá yà ba
yuu wa yɪrɪ.
35 Zwezi dàń ma jə̀ń tɪa, ʋ
ga bon ʋ karbɪa fugə bələ tə,
sə ba boli ʋ yɪra. Ʋ swìn ba
con, ʋ wʋ́: «Lìù tə, ʋ nə pìà,
sə ʋ yà yuu wa, kʋ tíú tə mɛ,
sə ʋ ya ba mama wa nəmaa.
Ʋ ga mɛ, sə ʋ tʋn ʋ pa ba mɛ
nə».
36 Ʋ dàń ga tì bisɪmabiə, ʋ
zɪgɪ ba yáá con. Ʋ kʋkwalɪ
wá ʋ kə ʋ nyʋnɪ nə, ʋ ga
swìn, ʋ wʋ́:
37 «Lìù tə, ʋ nə jɪn
bisɪmabii ba tə don zəni à

† **9:31 9.31** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

mù yırı, kʋ yı à mù tətə nə kʋ tíú jın zəni. Yá lìù tə, ʋ nə jın nə zəni, kʋ tíú bırı də, ʋ jın lìù tə, ʋ nə tʋn nə, zəni».

Lìù tə, ʋ nə ba nə nə zıga, yı nə lìù
(Likə 9.49-50)

38 Zwan swìn Zwezi con, ʋ wʋ́: «Karnyına, nə nı bɛɛ don ʋ ja n yırı tə, ʋ ma lı *zinə, yá ʋ ga tə̀lə́ də nəba. Nə yà swìn də, ʋ ba cwəŋə jə, sə ʋ fwa kʋ, ʋ nə tə̀lə́ də nəba tə yırı».

39 Yá Zwezi dàń le ba, ʋ wʋ́: «Á dànà ká cì ʋ nə, á yaga wá, sə ʋ fwa! Lìù tə, ʋ nə wá twá à yırı tə nə, ʋ ma fwa yomılʋ, ʋ wàrì à yolwan ʋ pìí ʋ swìn síʋ́n síʋ́n.

40 Cígá, lìù tə, ʋ nə ba nə nə zıga, yı nə lìù.

41 Lìù nə pın aba wùrú zʋŋa də níá, á nə yı à mù *Kərisə lìà yırı, cígá mama, à mù nə swìn kʋ á con, kʋ lìù təntə bá kwìn ʋ ŋwírán nə Yıı con».

Ka də́ càn kʋkwa cʋna fàŋʋ́
(Matiə 18.6-11; 5.29-30; Likə 17.1-2)

42 Kʋ kwa nə, Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́: «Lìù tə, ʋ nə pın, labwana təntə, ba nə keni ba waa à nə wuuu, don twá ʋ nə, ʋ dʋgʋ Yıı cwəŋə tə, ka jén, kʋ wá kʋkwanı kʋ tíú con nə, də ba nə vwə kapan nəfarʋ ʋ bıan nə, ba ja va, ba dı mʋʋ wa.

43 Də kʋ nə wá twá n jıın nə, n ma tʋn cʋna, sə n gwəŋə kʋ. N nə zʋa mıı tə wa, kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı con, də jıın nədʋ, kʋ kʋkwa n nə zʋa mən dìə wa də jìàn bələ. Tə mən təntə nə ba dəŋi.

44 Lantə, zʋnzʋran wulə, tə nə də́ yıra, tə ga ba tı, yá mən tə ga ba dəŋi abada.

45 Də kʋ nə wá twá n naa nə, n ma tʋn cʋna, sə n gwəŋə ka. N nə zʋa mıı tə wa, kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı con, də naa nədʋ, kʋ kʋkwa n jə nɛɛ bələ, yá n ga zʋ mən dìə wa.

46 [Lantə, zʋnzʋran wulə, tə nə də́ yıra, tə ga ba tı, yá mən tə ga ba dəŋi abada.]

47 Də kʋ nə wá twá n yii nə, n ma tʋn cʋna, sə n lı kʋ dʋgʋ. N nə zʋa Yıı pàrì wa də yii nədʋ, kʋ kʋkwa n nə jə yíá bələ, yá n ga zʋ mən dìə wa.

48 Lantə, zʋnzʋran wulə, tə nə də́ yıra, tə ga ba tı, yá mən tə də ga ba dəŋi abada.

49 Càn mən wá cú lìù mama yuu wa. Tə wá kwɛn lìù mama tə lı cʋna wa.

50 Nakwan yı won, kʋ nə ziən. Yá ka nyıŋa nə nan, á kʋ́ʋ̀ wàrì ka á pın ka pìí ka janı nyıŋa. Á yana ndə nakwan nə, á ga ya də duən də bıcan sìə́».

10

Zwezi kàrì ka kwa kasweri yoo
(Matiə 19.1-12; 5.31-32)

1 Zwezi nan ʋ yá kʋ bwálí tə. Kʋ kwa nə, Zwezi vəli Zwide nagwanaa wa, Zwurədɛn mʋnaa tə vàn don nə. Lìà zənzən kʋ́ʋ̀ twi ba pú ʋ yuu nə. Ʋ yà kàrì ba, ndə ʋ yàá nə fwa máŋá mama nətʋ.

2 *Farızıan-ba duən fàrʊ́
ba yí wá, sə ba ja ʋ dɛ̀ń
nə. Ba dàń bwe wá, ba wʊ́:
«*Zwifə-ba Yıı *nii yìɛ̀n tə,
ʋ nə pın *Moyizə nə, yàá pa
cwəŋə bɛɛ nə, sə ʋ dʋgʋ ʋ
kan?»
3 Zwezi ma pìí ʋ bwe ba,
ʋ wʊ́: «Kàrà kwà nə Moyizə
bırʋ aba?»
4 Ba ma wʊ́: «Moyizə pın
cwəŋə bɛɛ nə, sə ʋ pʊ́pʊ́ní
ka kwa kasweri sagı, ʋ ga
dʋgʋ ʋ kan».
5 Zwezi ma swìn, ʋ wʊ́:
«Moyizə pʊ́pʊ́ní kʋ mʊ̀ bıra
tə ʋ pa aba, á zıbaniun tə
yırı.
6 Yá kʋ nə zıgı máŋá tə nə,
Yıı nə fwa wiən mɛ, Yıı fwa
ləzwənə, ʋ fwa bɛɛ də kan.
7 Mə nətʋ nə kʋ pʊ́pʊ́ní,
kʋ wʊ́: ‹Kʋ mʊ̀ yırı nə, bɛɛ
wá nan ʋ yá ʋ nuu də ʋ
nyına, ʋ ga vwa ʋ tìàn ʋ kan
nə.
8 Yá ba mɛ bələ wá jì won
nədʋ›.»
Zwezi swìn ʋ súrí lá, ʋ wʊ́:
«Yá ba kʋ́ʋ̀ bá yà lìà bələ, ba
dàń wá yà won nədʋ.
9 Ləzwənə mama kʋ́ʋ̀ wa
mɛ, sə ʋ pwɛ̀e won tə, Yıı nə
vwə duən nə».
10 Máŋá tə, ba nə zʋa dìə̀,
ʋ karbıa tə kʋ́ʋ̀ bwe wá tə
mʊ̀ yìɛ̀n tə yuu wa.
11 Ʊ swìn ba con, ʋ wʊ́:
«Bɛɛ tə, ʋ nə dʋgʋ ʋ kan, ʋ
ga swe ʋ don, kʋ yı bacwan
nə ʋ fwa də təntən kan tə.
12 Nətʋ nə, kan də kʋ́ʋ̀ nə
dʋgʋ ʋ barı, ʋ ga va ʋ swe
bɛɛ don, ʋ də kʋ́ʋ̀ yı kacwan
nə ʋ fwa».

Zwezi də bìsíná yoo
(Matiə 19.13-15; Likə
18.15-17)

13 Lìà yà jın bìsíná ba ja
ba Zwezi con, sə ʋ dwen ba
yıra. Yá ʋ karbıa tə dàń
wulə ba caga ba nii nə.
14 Zwezi nə nı kʋ, ʋ lıŋa
zàn. Ʊ swìn ʋ karbıa tə con,
ʋ wʊ́: «Á yaga bìsíná tə, sə
ba bà à con. Á dànà ká cì
ba nə. Lìà tə, ba nə yı ndə
bìsíná tə nə, nə wá yà də Yıı
ʋ pàrì tə dinə wa.
15 Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʋ á con: Də lìù nə
ba sɛ̀e, ʋ jì ndə bisımaa, ʋ
ba wàní Yıı pàrì tə wa ʋ zʋ
abada».
16 Kʋ kwa nə, ʋ kʋkwalı
bìsíná tə ʋ kə ʋ nyʋnı nə, yá
ʋ tún ʋ jìàn ba yuu wa. Ʊ lòrì
Yıı ʋ pa ba.

Jıjə balandʋrʋ don yoo
(Matiə 19.16-30; 6.19-21;
Likə 18.18-30; Romə tìán
10.3)

17 Zwezi yà ma vìrí, də bɛɛ
don dəri, ʋ yí wá. Ʊ tʋ ʋ
nadwana nii nə Zwezi yáá
con, yá ʋ ga bwe wá, ʋ wʊ́:
«Karnyına, n yı pubwanʋ
tíú. Bɛ̀eɛ̀e nə à mɛ, sə à fwa,
sə à ma na mıı tə, kʋ nə ba
zwɛ̀e Yıı con?»
18 Zwezi ma le wá, ʋ wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə pın, n ma boŋə nə
pubwanʋ tíú? Lìù tə̀lə́, ʋ nə
yı pubwanʋ tíú, də kʋ nə tà
Yıı cıcı.
19 N yə̀ə́ Yıı *nii yìɛ̀n tə, ʋ
nə pın *Moyizə nə: ‹Dàn ká
gʋ lìù! Dàn ká cwàrì! Dàn
ká ŋʊ̀! Dàn ká kʋna kʋnkʋn
n kə lìù nii nə! Dàn ká gıgarı
lìà! Zìlí n nuu də n nyına
nii!› »

20 Bɛɛ tə ma le wá, ʋ
wʋ́: «Karnyɪna, à zìlí Yɪɪ nii
yìàn təntə mɛ, də à tə yɪ
bisɪmaa».
21 Zwezi ywàń bɛɛ tə də
sonu. Ʋ dàń ma swìn ʋ con,
ʋ wʋ́: «Won nədʋ nə ga, sə
n fwa: Vəli n yè wiən tə mɛ
nə wulə n con. N tì tə səbiu
tə n pa zʋra nə. Yá n wá na
wiən tə, kwənə nə dáá Yɪɪ
*sàń nə. Kʋ kwa nə, n dàń
bà n twá à nə».
22 Yá máŋá tə, bɛɛ tə nə nì
sʋ̀ràn təntə, ʋ yáá cʋ̀gʋ̀. Ʋ
kɛ̀eń ʋ vìí, ʋ yà nə yɪ wiən
zənzən tíú yɪrɪ.

23 Zwezi ywàń ʋ karbɪa tə,
də ba nə kəkəli wá, ʋ dàń ga
swìn ba con, ʋ wʋ́: «Kʋ bá
yà mwálí kʋ pa jɪjə tìán nə,
sə ba zʋ Yɪɪ pàrì tə wa».
24 Sʋ̀ràn tə gwárí ʋ karbɪa
tə zəni. Yá Zwezi kʋ́ʋ̀ pìí ʋ
swìn ba con, ʋ wʋ́: «À bɪa-
ba, Yɪɪ pàrì tə wa zwɪʋ cígá
tà mwálí.
25 Nyʋgʋma ka twá
gancɪɪn bʋʋ kʋ nan yɪ
mwálí, kʋ doni jɪjə tíú nə
pìà, sə ʋ zʋ Yɪɪ pàrì tə wa».
26 Sʋ̀ràn tə kwɛn tə gwárí
ʋ karbɪa tə, ba dàń ga swìn
duən nə, ba wʋ́: «Kʋ nə yɪ
nətʋ, lìù tə̀lə́, Yɪɪ nə wá wàní
ʋ jon kʋ tíú ʋ cʋna wa».
27 Zwezi ywàń ba ʋ ga
swìn, ʋ wʋ́: «Kʋ yɪ won tə,
ləzoni nə wàrì ba fwa, yá kʋ
tà Yɪɪ mù! Yɪɪ mù wàá won
mama ʋ fwa».
28 Piyɛrə dàń ma swìn ʋ
con, ʋ wʋ́: «Ywàń, nə dʋgʋ
won mama, nə ga twá n nə».
29 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́:
«Cígá mama, à mù nə swìn
kʋ á con: Lìù nə taa à mù də
Yɪɪ sʋywáŋʋ́ tə yɪrɪ, ʋ nan
ʋ ga yá ʋ sàń, nə à yə̀ə́ ʋ
nubɪa, də ʋ nuu, də ʋ nyɪna,
də ʋ bɪa, də ʋ kárí.
30 Kʋ tíú wá na sɪʋ́n máŋá
kʋ tə wa dii, də nubɪa, də
ninə, də bɪa, də kárí, kʋ
nədʋ mama nɛɛ bíí. Yá ʋ ga
wá də́ càn də. Yá máŋá tə,
kʋ nə wulə yáá kʋ bìàn, ʋ
wá na mɪɪ, kʋ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ
con.
31 Təntən lìà dáá, ba nə
wá yà talɪkwa lìà. Yá
talɪkwa lìà də ga dáá, ba nə
wá yà təntən lìà».

*Zwezi kʋ́ʋ̀ pìí swìn ʋ tɪan
tə, də ʋ ka pìí ka bwin ka nan
tə yoo*
*(Matiə 20.17-19; Likə
18.31-34; Marəkə 8.31-33)*
32 Zwezi də ʋ karbɪa tə
yà wulə cwəŋə yuu ba vələ
*Zwerizalɛmə. Zwezi yà
wulə ba yáá ʋ vəli. Ʋ karbɪa
tə pwìí cʋ̀gʋ̀, yá fən ga zʋ lìà
tə nə twá ba kwa. Zwezi kʋ́ʋ̀
bon ʋ karbɪa fugə bələ tə ʋ
kə duən nə. Ʋ man won tə
nə wá yí wá sɪʋ́n nə, ʋ bɪrɪ
ba.
33 Ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Á cʋga zəni, nə wulə
cwəŋə wa, nə ma vələ
Zwerizalɛmə. Mə tɪʋ təntə
wa nə, ba wá ja *Ləzwənə-
Biu* tə, ba kə Yɪɪ *joŋwana
yun tìán də Yɪɪ nii *yənu
tìán jìàn wa. Ba wá bʋ̀rì ʋ
bʋ̀rà, sə ba gʋ wá. Ba wá kə
wá lìà tə, ba nə yə̀rì Yɪɪ, jìàn
wa.

* **10:33 10.33** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

34 Ba wá mʊn wá, ba pi
mɪmɪan ba lwá ʊ yuu wa. Ba
wá mà wá ʊ yɪra lá, yá ba
ga gʊ wá. Yá dɪan batwa nii
nə, Yɪɪ wá pìí ʊ bwin wá, ʊ
lɪ tɪan wa».

Zwakə də Zwan pìà, sə ba na dun
(Matiə 20.20-28; Likə 22.24-27; Zwan 13.3-17)

35 Kʊ kwa nə, Zebede bɪa
tə, Zwakə də Zwan, twi
Zwezi bɪan nə, ba swìn ʊ
con, ba wʊ́: «Karnyɪna, nə
pìà, sə n tʊn kʊ tə, nə nə lòrì
tə n pa nəba».
36 Zwezi ma bwe ba, ʊ wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə á pìà, sə à tʊn à
pa aba?»
37 Ba ma le, ba wʊ́: «Máŋá
tə, n nə wá də́ n pàrì tə, pa
nə jə̀ń nə boli n yɪra dun
gwələ yuu, ʊ don n jɪzən nə,
ʊ don də n jɪgwiə nə».
38 Zwezi dàń ma swìn ba
con, ʊ wʊ́: «Á yərì kʊ tə, á
nə lòrì. Á wá wàní á zɪgɪ
á də́ càn tə, à nə wá də́
naaa? Á ken á sírí, sə á kə á
tìàn yacara tə wa, ndə à nə
naaa?»
39 Ba dàń ma le wá, ba wʊ́:
«Nə wàá». Zwezi ma swìn
ba con, ʊ wʊ́: «Kʊ yɪ cígá, á
wá də́ càn tə, à nə wá də́. Á
wá kə á tìàn yacara tə wa, tə
nə wá yí nə.
40 Yá kʊ tà à mù nə mɛ, sə à
pa nii, də lìù wà tə nə wá jə̀ń
à jɪzən nə, nə à yə̀ə́ à jɪgwiə
nə. Yɪɪ nə kwɛn tə mù bwálá
tə, ʊ tún lìà tə nə, tə nə mɛ
də ba, kʊ tà à mù».

41 Máŋá tə ʊ karbɪa fugə tə
duən nə nì kʊ, ba lɪŋa zàn
Zwakə də Zwan yuu.
42 Zwezi dàń ma bon ba
mama ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Á yə̀ə́
də lìà tə, ba nə tì ba tìàn ndə
pɛ̀egá nə, yàá wʊwalɪ ba lìà
tə, ba nə jə̀ə́ ba yuu wa, ndə
ba ywəŋə nə. Yá ladɪra tə
yàá pa ba lwarɪ ba dìàn nii
nə.
43 Yá kʊ mù nə wà mɛ, sə
kʊ fwa á pwərə wa. Á lìù tə,
ʊ nə pìà, sə ʊ yà ləzwənfarʊ,
kʊ tíú mɛ, sə ʊ yà á tʊtʊnbiu.
44 Á lìù tə, ʊ nə pìà, sə ʊ
yà á yáá tíú, kʊ tíú mɛ, sə ʊ
yà á mɛ yoŋu.
45 *Ləzwənə-Biu† tə nə tà
ʊ twi, sə ʊ jə̀ń, sə ba tʊn ba
pa wá yɪrɪ. Ʊ yɪ ʊ twi, sə ʊ
tʊn ʊ pa lìà nə, sə ʊ pa ʊ mɪɪ
ndə ŋwírán nə, sə ʊ ma jon
lìà kapʊpʊ ba cʊna wa».

Liliu Barətime lòrì, sə ʊ yíá súrí
(Matiə 20.29-34; Likə 18.35-43)

46 Zwezi də ʊ karbɪa tə dàń
vələ ba yí Zweriko tɪʊ. Ba də
lìà zənzən nə nan tɪʊ təntə
wa, ba vələ *Zwerizalɛmə.
Ba nə nan máŋá tə wa, də
Time bìú Barətime, liliu don,
yà jə cwəŋə nii nə ʊ lòrì.
47 Ʊ nə nì də, kʊ yɪ
*Nazarɛtə Zwezi, ʊ dàń wulə
ʊ boŋə, ʊ wʊ́: «Zwezi,
*Davidə nàʊ́, dəri à yinəgə!»
48 Lìà zənzən caga ʊ nii nə,
sə ba pa, ʊ pú ʊ nii. Yá ʊ dàń
nə kwɛn ʊ cə̀rí ʊ kəni yɪɪ nə,
ʊ wʊ́: «Davidə nàʊ́, dəri à
yinəgə!»

† **10:45 10.45** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

49 Zwezi ma zɪgɪ ʊ swìn, ʊ
wʊ́: «Á boŋə wá!» Ba dàń
ma bon liliu tə, ba ga swìn
ʊ con, ba wʊ́: «Pa n jìàn
ja dìàn, zàn yɪɪ nə, ʊ boŋə
mʊ́».
50 Liliu tə dʊgʊ ʊ ganyaʊ
lala, ʊ zàn ʊ va Zwezi con.
51 Zwezi ma bwe wá, ʊ wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə n pìà, sə à fwa à
pa mʊ́?» Liliu tə ma le wá, ʊ
wʊ́: «Karnyɪna pa, sə à yíá
tə kʊ́ù na».
52 Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ
wʊ́: «N wàá n vìrí! N nɪ
yazurə, n nə ken n waa à nə
tə yɪrɪ». Naa nədʊ, də ʊ na
lá. Ʊ dàń ma pú Zwezi kwa
cwəŋə tə yuu wa.

11

Zwezi zwɪ Zwerizalɛmə
(Matiə 21.1-11, 14-17; Likə 19.28-44; Zwan 12.12-19)

1 Zwezi də ʊ karbɪa tə vəli
ba yí *Zwerizalɛmə. Ba twá
Bɛtəfazwe də Betani tɪan tə
wa *oliviye tìán paan tə
səpuni nə ba lɛ. Zwezi ma
tʊn ʊ karbɪa bələ. Ʊ swìn ba
con, ʊ wʊ́:
2 «Á vələ tɪʊ tə nə wulə á
yáá. Á nə zəzən á yí, á wá
na bɪnabiə də ka vwə. Lìù
mama tə wà ka yuu jə̀ń. Á
kʊra ka á ja bà.
3 Yá lìù nə bwe aba, ʊ
wʊ́: ‹Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á ma fwa
kʊ?›, sə á swìn ʊ con: ‹*Yuu-
Tiu nə pìà ka›. Á nə swìn
nətʊ, kʊ tíú tə wá yá ʊ pa á
ja ka á bà yəbə síʊ́n síʊ́n».
4 Ba nə vəli ba cígá nɪ
bɪnabiə kàrá wa cwəŋə yuu,
də ka vwə dìə̀ don mimii nə.
Ba ma kʊrʊ ka.
5 Lìà tə duən yà nə wulə
lá bwe ba, ba wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə
á wulə á fwa? Bɛ̀eɛ̀e yɪrɪ nə
á ma kʊ̀rì bɪnabiə ka tə?»
6 Karbɪa tə ma le lìà tə
nətʊ, Zwezi yà nə swìn ba
con. Lìà tə ma yá ba, ba vìí.
7 Ba jɪn bɪnabiə tə ba ja va,
ba pa Zwezi nə. Ba tún ba
ganan bìnà tə yuu, Zwezi dì
ʊ jə̀ə́.
8 Lìà zənzən làrì ba ganan
cwəŋə tə wa. Ba duən də
làrì tìán vʊran*, ba nə za ba
kárí wa.
9 Lìà tə, ba nə wulə Zwezi
yáá ba vəli, də ba tə, ba nə
wulə ʊ kwa, cə̀rí ba kəni yɪɪ
nə, ba wʊ́:
«Ozana† Yɪɪ *sàń nə! Yɪɪ wá
fwa zəni lìù tə yɪra, ʊ
nə bìàn Yuu-Tiu yɪrɪ
yuu wa!
10 Yɪɪ wá fwa zəni pàrì tə
yuu wa, kʊ nə bìàn! Yɪɪ
wá fwa zəni nə nɪbɛɛ pìʊ́
*Davidə pàrì tə yuu wa, kʊ
nə kʊ́ù pìí kʊ bìàn! Dun mɛ
wa Yɪɪ sàń nə ʊ con».
11 Kʊ kwa nə, Zwezi zʊa
Zwerizalɛmə wa, ʊ va Yɪɪ
*dìə̀ tə wa. Ʊ nə ywàń wiən
tə mɛ ʊ zwɛ̀e, tɪa tə yí tə. Ʊ
dàń nan ʊ də ʊ karbɪa fugə
bələ tə va Betani.

Zwezi zɪrɪ ʊ kə kapɪrʊ don nə
(Matiə 21.18-22; Likə 13.6-9; Zwakə 5.16-18)

12 Kʊ tɪa nə pʊrɪ, Zwezi də
ʊ karbɪa tə nə naŋa Betani
máŋá tə wa, niən jɪn Zwezi.

* **11:8 11.8** Kʊ nətʊ bɪrɪ də, lìà tə pɪn dun Zwezi nə. † **11:9 11.9** Kʊ də̀ń nə yɪ ‹Dun mɛ wa Yɪɪ con!›

13 Ʊ nɪ kapɪrʋ don yɪŋʋna,
kʋ yà nə jə vʋran. Ʊ vəli ʋ
ywàń, sə ʋ jə́n ʋ wá na bɪa
kʋ yuu. Máŋá tə, ʋ nə yí
tɪ̀ú tə yɪra, vʋran cɪcɪ ya nə
wulə, kapɪra bɪʋ máŋá yà tə
nə wà yí yɪrɪ.
14 Zwezi dàń ma swɪ̀n
kapɪrʋ tə con, ʋ wʋ́: «N kʋ́ʋ̀
ba zɪn bɪa, sə lɪ̀ù də́!» Ʊ
karbɪa tə nɪ̀ kʋ tə, ʋ nə swɪ̀n.

*Zwezi dɪŋɪ baywələ ʋ lɪ
Yɪɪ dɪ̀ə tə wa*
*(Matiə 21.12-13; Likə
19.45-48; Zwan 2.13-17)*

15 Kʋ kwa nə, Zwezi də ʋ
karbɪa tə yí *Zwerizalɛmə.
Zwezi zʋa *Zwifə-ba Yɪɪ *dɪ̀ə
dəwoo tə wa, ʋ ga dɪŋɪ lɪà tə
mama, ba nə yoli, də ba tə,
ba nə yə̀, kʋ bwálí tə wa. Ʊ
dɪŋɪ lɪà tə. Ʊ yigu ba tə nə
lárí səbɪa‡ tabɪlan, də ba tə,
ba nə yoli nasara gunponi§
tə gwələ ʋ dɪ tɪa.
16 Ʊ ga kʋ́ʋ̀ ba yá ʋ pɪn lɪ̀ù
mama zɪŋa won ʋ ja twá Yɪɪ
dɪ̀ə tə wa ʋ lɛ.
17 Kʋ kwa nə, Zwezi kàrì
ba, ʋ wʋ́: «Kʋ pʋ́pʋ́ní Yɪɪ
sagɪ tə wa, kʋ wʋ́: ‹Ba wá
bon à dɪ̀ə tə «lʋʋ dwíə́ tə
mama yɪjʋnɪ dɪ̀ə».› Yá á
mʋ̀ janɪ ka á ma fwa ŋwɪna
yisəgə bwálí!»
18 Zwezi kàrà tə yà zʋa lɪà
tə zəni. Máŋá tə, Zwifə-ba
Yɪɪ *joŋwana yun tɪ̀án, də
Yɪɪ nii *yənu tɪ̀án nə nɪ̀ kʋ
mʋ̀ təntə, ʋ fən zʋa ba. Ba
dàń pɪà nətʋ tə, ba nə wá
twá ba ma pa ba gʋ Zwezi.
19 Dədəni nə yí, Zwezi də
ʋ karbɪa tə nan Zwerizalɛmə
wa.

Á kənə á waa Yɪɪ nə wuuu
20 Kʋ tɪa nə pʋrɪ, jɪjʋ fuən
fuən, Zwezi də ʋ karbɪa tə
nə twá cwəŋə tə, ba nɪ
kapɪrʋ tə, də kʋ kʋa kʋ yí kʋ
ŋʋnan.
21 Piyɛrə ma lɪí kʋ tə, kʋ
nə fwa dɪan tə nə, ʋ ma swɪ̀n
Zwezi con, ʋ wʋ́: «Karnyɪna,
ywàń kapɪrʋ tə, n nə zɪrɪ n
kə kʋ nə tə kʋa».
22 Zwezi ma swɪ̀n ʋ karbɪa
tə con, ʋ wʋ́: «Cígá mama, à
swɪ̀n kʋ á con: Á kənə á waa
Yɪɪ nə!
23 Lɪ̀ù wàá paan con ʋ
swɪ̀n, ʋ wʋ́: ‹Zàn lá n va, n
tʋ mʋʋ wa›. Də ʋ nə ba kʋ
bɛ̀eé ʋ waa con, də ʋ nə pɪn
cígá də, kʋ tə, ʋ nə swɪ̀n tə
mɛ, sə kʋ tʋn, kʋ cígá wá tʋn
nətʋ.
24 Kʋ mʋ̀ yɪrɪ nə, à ma
swɪ̀n á con, à wʋ́: Á nə jʋn
Yɪɪ á ga lòrì won ʋ con, á
kənə á waa də á nɪ kʋ won
təntə. Á ga wá na kʋ won tə.
25 Máŋá tə, á nə wulə á
jʋ̀nì Yɪɪ, á nə jə yoo də lɪ̀ù,
sə á kwɛn kʋ, á lɪ á mʋ̀ də
kʋ tɪ́ú pwərə wa. Á nə fwa
kʋ nətʋ, á nyɪna Yɪɪ tə, ʋ nə
wulə Yɪɪ *sàń nə, də ʋ wá
kwɛn á cʋna tə, ʋ lɪ á mʋ̀ də
ʋ mʋ̀ pwərə wa.
26 [Yá á dàń nə vɪga, sə á
kwɛn yoo, á lɪ á mʋ̀ də lɪà tə
pwərə wa, á nyɪna Yɪɪ tə də,
ʋ nə wulə Yɪɪ sàń nə, wá vɪ,
sə ʋ kwɛn á də cʋna tə, ʋ lɪ
á mʋ̀ də ʋ mʋ̀ pwərə wa».]

‡ **11:15 11.15** Kʋ yɪ ba ma ŋwín Yɪɪ dɪ̀ə tə yuu lanpoo. § **11:15 11.15** Nasara gunponi yɪ ba ma fwa *joŋi ba pɪn Yɪɪ.

Zwezi dìàn tə naŋa yən?
(Matiə 21.23-27; Likə 20.1-8; Zwan 2.18-21)

27 Zwezi də ʊ karbıa tə kʊ̀ʊ̀ pìí ba va *Zwerizalɛmə. Zwezi nə wulə *Zwifə-ba Yıı *dìà tə wa ʊ vəli, máŋá tə nə, Yıı *joŋwana yun tìán, də Yıı nii *yənu tìán, də Zwifə-ba *nəkwına vəli ba yí wá.
28 Ba bwe wá, ba wʊ́: «Dìàn taa nə, n ma fwa yìàn tə tə? Wàà nə pın mʊ́ cwəŋə, sə n fwa tə?»

29 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «À wá bwe aba yoo nədʊ. Á nə wàní á le nə, à də dàń wá le aba. À wá man won tə nə pın, à ma fwa yìàn təntə.
30 Wàà nə ken dìàn Zwan jıın wa, sə ʊ lə lìà nıá wa, kʊ twá də Yıı yırı tə? Kʊ yı Yıı, nə à yèə́ ləzoni? Á nə wàá, sə á le nə!»
31 Kʊ pın, ba dàń wulə ba tʊ́tʊ̀nı́ duən, ba ga swìn duən con, ba wʊ́: «Nə nə le, nə wʊ́: ‹Kʊ ya Yıı nə ken dìàn Zwan jıın wa›, ʊ wá bwe nəba, ʊ wʊ́: ‹Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pın, á ma wà cígá ʊ sʊgʊ tə nə pın?›
32 Yá nə ma wàrì nə le də, kʊ yı ləzoni nə ken dìàn ʊ jıın wa». Ba swìn nətʊ, ba yà nə dəri lìà tə fən yırı. Lìà tə mama yà yèə́ də, Zwan yı Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ cígá cígá.
33 Ba dàń ma le Zwezi, ba wʊ́: «Nə yərì». Zwezi də ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «À də bá swìn lìù tə, ʊ nə ken dìàn à jıın wa, à ma fwa tə yìàn təntə».

12

Divɛn tìán kárá vala wʊlʊnyına duən zwansısara
(Matiə 21.33-46; Likə 20.9-19)

1 Zwezi ma zàn ʊ swìn *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán tə, də Yıı nii *yənu tìán tə, də ba *nəkwına tə con də zwansısara ka tə, ʊ wʊ́: «Bɛɛ don cwɛn ʊ divɛn tìán kárá. Ʊ kıkarı ka də dabwaʊ. Ʊ kʊ̀ gwàlʊ́ kap-ataʊ wa, sə ba ma kaŋı divɛn tìán bıa tə. Yá ʊ dàń ga lwà vuun, sə ba ma cì kárá tə nə. Kʊ kwa nə, ʊ tì kárá tə ʊ yá vala duən jìàn wa, ʊ ga va cwəŋə.
2 Máŋá tə, divɛn tìán bıa tə koru nə yí, ʊ tʊn tʊ̀tʊ̀nʊ̀ don vala tə con. Ʊ pìà ʊ divɛn tìán bıa tə vàn don.
3 Máŋá tə, ʊ nə yí lá, vala tə jın tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə ba mà, ba pa ʊ pìí ʊ vìí də ʊ jıkʊrıkɛ.
4 Kárá tə tíú kʊ́ʊ̀ pìí ʊ tʊn tʊ̀tʊ̀nʊ̀ don, ba mà ʊ yuu ba kàrí, ba ga twın wá.
5 Kárá tə tíú kʊ́ʊ̀ pın tʊ̀tʊ̀nʊ̀ don va, ba gʊa ʊ mʊ̀ təntə. Ba ga tʊn kʊ nyınyıga tʊ̀tʊ̀nà zənzən duən yıra. Ba mà ba duən, ba gʊ ba duən.
6 Kʊ dàń yà ga bɛɛ nədʊ cıcı kárá tíú tə con. Ʊ mʊ̀ bɛɛ tə nə yı ʊ biswənə. Ʊ dàń ma talıkwa ʊ tʊn ʊ bìú tə vala tə con. Ʊ dàń swìn ʊ waa con, ʊ wʊ́: ‹Ba wá zìlí à bìú tə!›
7 Yá vala tə də swìn duən con, ba wʊ́: ‹Á ywàŋá, ʊ tə nə wá bà ʊ tını bwálí tə, ʊ nyına tıan kwa nə. Nə gwıa wá, sə nə dàń ga ja kárá tə›.

8 Ba dàń ma ja bìú tə, ba gʊ wá, ba dılı ʊ tıgı tə kárá
tə kwa con».
9 Zwezi dàń ma bwe, ʊ wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə kárá tə tíú dàń wá
fwa? Kʊ yı, ʊ wá va ʊ kárá tə
wa, ʊ gʊ vala tə mama, ʊ ga
tì kárá tə ʊ kə lìà duən jìàn
wa.
10 Á kàrì Yıı sagı tə wa, ba
nə pʊ́pʊ́ní, kʊ wʊ́:
‹Kapan tə, dəlwərá tə yà nə
vıga ba dʊgʊ vàn nə,
kʊ mù nə pìí kʊ jì dìə
nigwancıın wárí, kʊ
yoo nə cà.
11 *Yuu-Tiu nə ken, sə kʊ ya
nətʊ, yá kʊ yı yozəŋu kʊ pa
nəba›.»
12 Yıı joŋwana yun tìán tə,
də Yıı nii yənu tìán tə, də
Zwifə-ba nəkwına tə yà yə̀ə́
də, zwansısara tə yı, Zwezi
ma swìn ba mù con. Ba dàń
pìà, sə ba ja wá. Yá ba dàń
yà nə dəri lìà tə fən. Ba yá
wá, ba ga vìí.

Ba də́də́n, sə ba pa Zwezi swìn ʊ zıgı Romə-ba pìʊ́ tə nə
(Matiə 22.15-22; Likə 20.20-26)

13 *Zwifə-ba Yıı *joŋwana
yun tìán, də Yıı nii *yənu
tìán, də ba *nəkwına
tʊn *Farızıan-ba duən, də
*Erodə kwa lìà duən Zwezi
con, sə ba ma ja ʊ dàń nə də
bwiə don.
14 Ba twi ba swìn ʊ con, ba
wʊ́: «Karnyına, nə yə̀ə́ də,
n yı cígá tíú. N ba lìù yii
dəri, n yáá nə tə̀lə́ də dun
tə ləzwənə nə jə yırı. Yá n
ga bırı Yıı cwəŋə tə də cígá.
Swìn bırʊ nəba: Yıı nii pın
cwəŋə, sə nə ŋwín, nə à yə̀ə́,
sə nə dàn ká ŋwín lanpoo,
nə pa *Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ
tə nə? Kʊ yı kálʊ́, sə nə
ŋwín kʊ mù naaa, nə à yə̀ə́
kʊ wà mɛ?»
15 Yá Zwezi yà yə̀ə́ də, ba
yı níə́ bələ tìán. Ʊ ma swìn
ba con, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın
á ma pìà, sə á ja à dàń nə? Á
pıan nə cınıa səbikʊlʊ nədʊ,
sə à jə́n».
16 Ba ma ja kʊ don ba ja
bà, Zwezi dàń ma bwe ba,
ʊ wʊ́: «Wàà yuu də ʊ yırı
nə ba pʊ́pʊ́ní yəbə?» Ba ma
le wá, ba wʊ́: «Romə-ba pìʊ́
nəfarʊ tə nə!»
17 Zwezi dàń ma swìn ba
con, ʊ wʊ́: «Á ŋwían kʊ tə
nə yı Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə
nyiən, á pa wá, sə á ga ŋwín
kʊ tə nə yı Yıı nyiən, á pa
Yıı də nə!» Ʊ liu tə, ʊ nə le
ba tə gwárí ba.

Ka tı ka pìí ka bwin ka nan tə yuu wa bwiə
(Matiə 22.23-33; Likə 20.27-40)

18 *Sadısıan-ba mù bırı də,
tıga bá pìí ba bwin ba naŋa.
Ba wa lìà duən dàń twi
Zwezi con, ba bwe wá, ba
wʊ́:
19 «Karnyına, *Moyizə
pʊ́pʊ́ní Yıı *nii kʊ tə, ʊ pa
nəba, ʊ wʊ́: ‹Bɛɛ nə tıga, ʊ
yá ʊ kan nə, yá ʊ də ʊ kan
tə wà bìú lʊrı, ʊ nyánʊ́ mɛ,
sə ʊ tì kadənu tə. Ʊ lʊra bıa
ʊ nə, ʊ ma tún dwíí ʊ pa ʊ
zʊnʊ tə nə tıga tə nə›.
20 Yá nubıa barpɛ duən yà
nə wulə. Nəkwıa tə swe, ʊ
tı də ʊ tə wà bìú lʊrı.
21 Bələ tíú tə tì kadənu tə,
ʊ də tıga də ʊ ba bìú jə. Kʊ

tətə nə tʊn batwa tíú tə də yıra, də ba duən tə mɛ.
22 Kadənu tə dí nubıa barpɛ tə mɛ duən kwa nə. Yá ʊ də ba lìù mama ga wà bìú duən nə lʊrı.
23 Ba mɛ barpɛ tə jın wá, ba ma fwa ba kan. Kʊ mù tə yırı, dıın tə nə tıga nə wá pìí ba bwin, wàà nə wá tını kan tə?»
24 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Á dwá á tìàn. Á nə yərì Yıı sagı tə, á ma yərì Yıı dìàn tə də yırı.
25 Máŋá tə tıga nə wá pìí ba bwin ba nan, bara də kana bá swe duən. Yá ba dàń wá yà ndə *malıkɛ nə Yıı *sàń wa.
26 Á wà kàrì kʊ tə, Yıı nə swìn Moyizə sagı tə wa, tıga ka pìí ka bwin ka nan tə yuu wa, naaa? Ʊ swìn yoo tə, kʊ nə nan Moyizə nə tuni tə wa. Lá nə Yıı swìn Moyizə con, ʊ wʊ́: ‹À yı Yıı tə, *Abərahamə də *Yızakə də *Zwakɔbə nə jʊ̀nì›.»
27 Zwezi ma swìn ʊ súrí lá, ʊ wʊ́: «Kʊ nətʊ bırı də, Yıı yı lìà tə, ba nə wulə mıı wa Yıı, ʊ tà tıga Yıı. Á dwá á tìàn míámíán».

Yıı nii yoo tə, kʊ nə dwə tə mama
(Matiə 22.34-40; Likə 10.25-37; Romə tìán 13.8-10)

28 Yıı nii *yənu tíú don nì də, Zwezi də *Sadısıan-ba wulə ba tʊ́tʊ̀ní duən. Ʊ yəni də, Zwezi le ba zəni. Ʊ dàń ma fàrʊ́ ʊ yí ʊ yıra ʊ bwe wá, ʊ wʊ́: «Yıı *nii yoo kwà nə dwə tə mama?»
29 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Nə̀ń yoo kʊ tə, nə dwə tə mama. ‹*Yızərayɛlə-ba, á cʊga! *Yuu-Tiu don tə̀lə́, də kʊ nə tà Yıı. Ʊ mù nə yı nə Yuu-Tiu.
30 N mɛ, sə n sóní Yuu-Tiu, ʊ nə yı n Yıı də n waa mama. N sóní kʊ tə nə ziən kʊ pa Yıı nə. N bʊ́n Yıı yoo máŋá mama. N kə n kajaŋa mama n pın Yıı nə.›
31 N ga nə̀ń bələ nii nyiən: ‹N mɛ, sə n sóní n yıra lìù, ndə n nə swə n tətə nətʊ›. Yıı nii yoo don kʊ́ʊ̀ tə̀lə́, kʊ nə dwə tə tə bələ tə».
32 Yıı nii yənu tíú tə ma swìn Zwezi con, ʊ wʊ́: «Karnyına, kʊ ziən. Kʊ tə, n nə swìn tə yı cígá cıcı: Yıı yı nədʊ, yá yıa duən tə̀lə́ tə súrí ʊ mù nə.
33 Ləzwənə mɛ, sə ʊ sóní Yıı də ʊ waa mɛ. Ʊ mɛ, sə ʊ sóní kʊ tə nə ziən kʊ pa Yıı nə. Ʊ mɛ, sə ʊ bʊ́n Yıı nə máŋá mama. Ʊ mɛ, sə ʊ kə ʊ kajaŋa tə mama Yıı nə. Ʊ mɛ, sə ʊ sóní ʊ yıra lìù ndə ʊ tətə nə. Kʊ mʊ̀ nə kʊkwa ka gʊ vàná ka sʊrʊ ka pa Yıı nə, də ka ŋwán wiən yiri mama».
34 Zwezi nı də, ʊ le də yənu, ʊ dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «N ba ŋʊ́ná də Yıı pàrì tə». Kʊ kwa nə, lìù mama waa dìàn yà kʊ́ʊ̀ wà yí, sə ʊ kʊ́ʊ̀ bwe Zwezi bwiə don.

Kərisə yı pìʊ́ Davidə nàʊ́, ʊ ga yı ʊ Yuu-Tiu də
(Matiə 22.41–23.12; Likə 20.41-47)

35 Zwezi nə wulə ʊ kàrì lìà *Zwifə-ba Yıı *dìà wa, ʊ dàń bwe bwiə tə tə: «Nətə nə Yıı nii *yənu tìán tə wàá ba swìn ba wʊ́, *Kərisə ʊ nə

yı jonu tə, Yıı nə kúrí, yı
*Davidə nàʊ́?
36 Yıı-*Sinɲu tə cúə́ Davidə
tətə yuu wa, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́:
‹*Yuu-Tiu Yıı swìn à Yuu-Tiu
con, ʊ wʊ́: «Bàá jə̀ń à jızən*
nə, də à ma kəni n dʊŋa n
nɛɛ də̀ń nə, sə n nıŋa ba!» ›
37 Də Davidə tətə nə ja
Kərisə, ʊ ma boŋə ‹Yuu-Tiu›,
ʊ dàń wá twá nətə, ʊ ma kʊ́ʊ̀
ya ʊ nàʊ́ də?»

Zwezi bırı, sə lìà tə cì ba tìàn nə də Yıı nii yənu tìán tə

Lìà zənzən yà cʊga Zwezi
sʊ̀ràn tə də pupoli.
38 *Ʊ* swìn ba tə con, ʊ nə
kàrì tə, ʊ wʊ́: «Á cıa á tìàn
nə də Yıı nii *yənu tìán tə.
Ba mʊ̀ nə swə, sə ba zʊ
gandaran ba ja jijiri. Ba ga
swə, sə ba jʊn ba jə́rə́ bwálá
wa.
39 Ba twá lá, ba kúrí gwələ
tə, ba nə nàn zəni, *Zwifə-
ba *jə́rə́ dii tə wa. Ba
jəni bwálá nəzəŋə nə, diŋə
nəfaran wa.
40 Ba vırı kadənə wiən, ba
ga fwa yıjʊnı ba ba zwɛ̀e,
ləzoni yáá con, sə ba ma bırı
də, ba yı ləzwənzəŋə. Yıı
wá bʊ̀rì ba bʊ̀rà, ʊ ga cʊ̀gʊ̀
ba míámíán».

Pırı tə kadənu don nə pın
(Likə 21.1-4; 2 Korɛntə tìán 8.1-5)

41 Kʊ kwa nə, Zwezi jə̀ń Yıı
səbiu daka yikənə bwálí tə
bıan nə, *Zwifə-ba Yıı *dìə̀
wa. Zwezi yà ywàŋá nətʊ tə,
lìà nə kəni səbiu tə. Wiən
tìán yà pın səbiu zənzən.
42 Kadənu zʊrʊ don twi ʊ
tì səbibii bələ ʊ kə lá.
43 Zwezi dàń ma bon ʊ
karbıa tə, ʊ swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʊ á con: Won tə, kan
tə nə ken lá dáá, kʊ doni lìà
tə mɛ nyiən.
44 Ba duən tə yı səbiu tə
nə pàlí nə ba ken lá. Yá ʊ
mʊ̀ də ʊ zʊrı tə mɛ, ʊ ken
kʊ tə mama, ʊ yà nə jə, kʊ
tə, ʊ yà nə ma kʊnı ʊ tìàn».

13

Zwezi swìn Yıı dìə̀ tə cʊna yoo
(Matiə 24.1-2; Likə 21.5-6)

1 Zwezi yà nə naŋa *Zwifə-
ba Yıı *dìə̀ tə wa máŋá tə nə,
ʊ karbiu tə don swìn ʊ con,
ʊ wʊ́: «Karnyına, ywàń Yıı
dìə̀ tə! Kʊ lwə̀ zəni! Kʊ ziən
yii wa! Kʊ lwə̀ də kapana
nəfaran!»
2 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́:
«Dəfaran tə tə, n nə na, tə
mɛ wá tʊ tə pú dıın don
nə. Kapan nədʊ tətə bá pə̀ń
kʊ don yuu wa. Tə mama
míámíán wá lwá tıa».

Talıkwa máŋá tə yoo
(Matiə 24.3-14; Likə 21.7-19)

3 Zwezi jə̀ń *oliviye tìán
paan tə yuu wa. Kʊ paan
tə wulə *Zwifə-ba Yıı *dìə̀ tə
yáá con. *Ʊ* karbıa Piyɛrə də
Zwakə də Zwan də Andəre
cıcı yà nə wulə də wá, ba
bwe wá, ba wʊ́:
4 «Man máŋá tə, kʊ nə
wá tʊn n bırı nəba, də won
tə, kʊ nə yı mımınʊ, kʊ nə
bırı máŋá tə, tə wiən təntə
mama nə wá bà».

* **12:36 12.36** Ka jə̀ń pìʊ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

5 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Á cɪa á tìàn nə, sə lìù mama
dàn ká gɪgarɪ aba.
6 Lìà zənzən wá ja à yɪrɪ
ba bà. Ba lìù mama ga wá
swìn, ʋ wʋ́: ‹À mù nə yɪ
*Kərisə!› Yá ba wá gɪgarɪ lìà
zənzən.
7 Á nə nì kʋ̀ʋ̀ ŋwɛn də kʋ
bwələ, á nə nì kʋ̀ʋ̀ ŋwɛn də
kʋ ŋʋ́ná, fən dàn ká ja aba.
Nətʋ nə kʋ mɛ, sə kʋ tʋn, yá
kʋ ga tə tà lʋʋ zaŋʋ nə.
8 Dwíə́ tə lʋʋ mama wa wá
ta, tə zɪgɪ duən nə. Yá payuu
wá ta kʋ zɪgɪ kʋ don payuu
nə. Tɪa wá səsəgi bwálá
kapʋpʋ nə, niən də ga wá yà
lá. Kʋ wá nyɪn ndə kapuə
pùə́ yàá nə zàn ka yì, sə ʋ
lʋra.
9 Á cɪa á tìàn nə! Lìà wá ja
aba, ba ma bʋ̀rì bʋ̀rà. Ba wá
mà aba də fɪfɪran *Zwifə-ba
*jə́rə́ dii wa. Ba wá ja aba,
ba ja va yáá tìán, pìʋ́ nəfarʋ
tə nə lɪ ʋ tʋ́n, də pɛ̀egá yáá
con à mù yɪrɪ, sə á swìn kʋ
tə, á nə yə̀ə́ á bɪrɪ ba.
10 Yɪɪ sʋywáŋʋ́ tə mɛ, sə
kʋ mù nə də́ yáá kʋ swìn kʋ
bɪrɪ lʋʋ tə mɛ nə, kʋ kwa nə,
tə yìən tə wá bà.
11 Yá máŋá tə nə, ba nə wá
ja aba, sə ba ma bʋ̀rì bʋ̀rà,
kʋ tə ba tə, á nə wá swìn,
á dànà ká də́ yáá á pa, kʋ
mù yoo ja aba. Kʋ máŋá tə
wa, sə á swìn sʋ̀ràn tə nə wá
bà á nii wa, tə nə ba á mù
naŋa, tə yɪ tə naŋa Yɪɪ-*Siŋu
tə yɪrɪ.
12 Lìà wá ja ba nubɪa ba
pa, sə ba gʋ, yá bɪa nyɪna-
ba də wá tʋn kʋ nyɪnyɪga də
ba bɪa. Bɪa wá zàn ba zɪgɪ
ba nyɪna-ba nə, ba gʋ ba.
13 Lìà tə mama wá dʋ́n
aba, à mʋ̀ yɪrɪ. Yá lìù tə, ʋ
nə wá ja pínʋ́, ʋ zɪgɪ ʋ dìàn
kʋ yoo tə, kʋ va kʋ zwɛ̀e, kʋ
tíʋ́ wá na mɪɪ tə, kʋ nə ba
zwɛ̀e Yɪɪ con.

Wokʋkwɪʋn tə Yɪɪ nə zʋnɪ
(Matiə 24.15-28; Likə 17.20-37; 21.20-24)

14 Á wá na wokʋkwɪʋn tə
nə cʋ̀gà, də kʋ wulə bwálí tə
nə, kʋ nə wà mɛ. (Sə lìù tə,
ʋ nə kàrì, zʋ̀rì ʋ yɪra!) Kʋ
máŋá tə wa, sə lìà tə, ba nə
wá yà Zwide nagwanaa con,
dəri ba dì pɛɛn.
15 Lìù tə, ʋ nə wá yà dəyuu
wa, kʋ́ʋ̀ dàn ká cʋ́, ʋ dàn ká
zʋ ʋ dìə̀, ʋ tì ʋ zɪla.
16 Yá lìù tə də, ʋ nə wá yà
kárí wa, dàn ká pìí ʋ va sàń
ʋ tì ʋ gànʋ̀ don.
17 Kʋ wá yà lɛɛ máŋá təntə
wa, kʋ pa kana tə nə, ba nə
jə pwìí, də ba tə nə, bɪa nə
ŋwà ba nyʋnɪ nə!
18 Á lòrì Yɪɪ, sə tə mù càn
təntə dàn ká yí yɪdɪɪn wa.
19 Kʋ mù dɪan tə nii nə,
càn tə wá doni càn tə mɛ nə
yɪ lá. Kʋ nə zɪgɪ máŋá tə,
Yɪɪ nə fwa lʋʋ, woyiri nətʋ
tə wà twi, yá càn yiri təntə
də kʋ́ʋ̀ bá bà abada.
20 *Yuu-Tiu nə wà dɪan tə
nii lɪ ʋ ga ga, lìù mama yà bá
jon ʋ mɪɪ. Yá ʋ dàń lɪ tə nii ʋ
ga ga, ʋ lìà tə, ʋ nə kúrí, sə
ba ya ʋ nyiən tə yɪrɪ.
21 Lìù dàń nə swìn á con, ʋ
wʋ́: ‹Á ywàŋá, *Kərisə wulə
yəbə!›, nə à yə̀ə́: ‹Á ywàŋá,

ʊ wulə lá con!› Á dànà ká
sɛ̀e kʊ tíú nii.
22 Kʊnkʊn Kərisə-ba də
kʊnkʊn nii sʊ̀sʊ̀nà wá bà.
Ba wá tʊn yikunu dìàn
mɪmɪnan də yomɪlan. Də kʊ
nə wàá, ba wá gɪgarɪ lìà tə
tətə, Yɪɪ nə kúrí.
23 Á mʊ̀ dàń ya cɪa á tìàn
nə! À dí yáá à man tə à bɪrɪ
aba.

Ləzwənə-Biu túrí tə yoo
(Matiə 24.29-31; Likə 21.25-33)

24 Kʊ máŋá tə nə, càn
təntə kwa nə, yìàn zənzən
wá tʊn: Yɪcaʊ tə wá jì
yikunu. Cànà tə kʊ́ʊ̀ bá ja
poni.
25 Kacɪlacɛ wá nan lan-
woru wa tə tʊ. Yá dìàn tə, tə
nə wulə lanworu tə wa, də
wá gugurə.
26 Ba dàń wá na
Ləzwənə-Biu tə bakwan
tə wa, də ʊ bìàn də dìàn tə
nə dáá, də dun.
27 Ʊ wá tʊn *malɪkɛ lʊʊ
sapara banɪa tə nə, lʊʊ yɛɛ
tə mɛ nə, sə ba kə lìà tə, Yɪɪ
nə kúrí, tə duən nə».

Kapɪrʊ yuu wa kàrà
(Matiə 24.32-35)

28 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Á nəŋə yoo tə, à nə pìà,
sə à twá kapɪrʊ tə kàrà tə
nə, à swìn: Máŋá tə nə, kʊ
nɛɛ tə nə yɪ wobwalan, yá
kʊ ga twè vʊran, á yə̀ə́ də,
sii bwələ.
29 Mə kʊ yɪ nətʊ, də á
nə nɪ tə wiən təntə, à nə
swìn tə yoo, á mɛ, sə á lwarɪ
də, *Ləzwənə-Biu† túrí tə
bwələ. Ʊ wulə cwəŋə wa, ʊ
yí ʊ zwɛ̀e.
30 Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʊ á con: Kʊ yoo təntə
wá tʊn, də zən lìà tə mama,
ba nə wulə tɪa yuu wa, tə wà
tɪ ba zwɛ̀e.
31 Lanworu də tɪa mɛ wá
jén, yá à sʊ̀ràn tə mʊ̀ bá jén,
abada!»

Yɪɪ cɪcɪ nə yə̀ə́ lʊʊ zaŋʊ
máŋá
(Matiə 24.36, 42; Likə 12.40-38)

32 «Lìù mama yərì dɪɪn tə,
nə à yə̀ə́ máŋá tə, yìàn təntə
nə wá tʊn. *Malɪkɛ tə Yɪɪ
*sàń nə, də Yɪɪ-Biu‡ tə tətə
yərì kʊ. À nyɪna Yɪɪ cɪcɪ nə
yə̀ə́.
33 Á cɪa á tìàn nə, á dànà
ká dwɛ̀e, á nə yərì máŋá tə
kʊ nə wá tʊn yɪrɪ.
34 À vəru də à ka pìí ka
bà wá yà nətʊ: Bɛɛ don vələ
cwəŋə. Ʊ nan ʊ yá ʊ sàń ʊ
pa ʊ tʊ̀tʊ̀nà nə. Ʊ pɪn ba lìù
mama tʊtʊŋɪ. Yá ʊ ga swìn
lìù tə nə cì mimii tə nə, sə
kʊ tíú súrú ʊ yíá zəni.
35-36 Á dàń súrə́ á yíá zəni,
á nə yərì máŋá tə, dìà tíú nə
wá pìí ʊ bà yɪrɪ. Ʊ nə pìí ʊ
bà, ʊ dì á yuu, ʊ wà mɛ, sə
ʊ na aba, də á dwɛ̀e. Ʊ túrí
tə wàá dədəni kʊ yanɪ, nə
à yə̀ə́ tɪtɪn kwɪʊn nə, cəbɪa
kurə máŋá wa, nə à yə̀ə́ jɪjʊ
nə.
37 Kʊ tə à nə swìn á con
yəbə, kʊ mʊ̀ nə à swìn lìà tə
mɛ con: Á súrə́ á yíá!»

* **13:26 13.26** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. † **13:29 13.29** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. ‡ **13:32 13.32** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

14

Lìà vʋrʋ, sə ba gʋ Zwezi
(Matiə 26.1-5; Likə 22.1-2; Zwan 11.47-53)

1 Kʋ ga dıan bələ, sə *Pakə
càǹà tə də́. Kʋ máŋ́á tə
wa nə, *Zwifə-ba tə yàá də́
dipɛn tə, kʋ nə ba sab-
warı kəni. *Zwifə-ba Yıı
*joŋwana yun tìán, də Yıı
nii *yənu tìán yà pìà, sə ba
tʋn yíá swıan, ba ja Zwezi ba
gʋ.
2 Ba yà swìn də duən, ba
wʋ́: «Nə wà mɛ, sə nə ja
wá càǹà tə máŋ́á wa, sə
gurəgurə dàn ká zàn lalʋʋ tə
tətəŋi wa».

Kan don lwá tıralı nʋga Zwezi yuu wa
(Matiə 26.6-13; Likə 7.36-50; Zwan 12.1-8)

3 Zwezi yà wulə Betani nə,
Simon tə, ʋ yà nə yı dayarʋ,
dìà wa. Máŋ́á tə wa, ʋ wulə
ʋ də́, kan don zʋa. Ʋ yà
jə pìù kapan kunkoli, ba nə
boŋə ‹alıbatırı›. Tıralı nʋga
yà wulə kʋ wa, kʋ yı ba
fwa narədə paa tətə, yá kʋ
kwənə də ga dáá. Ʋ lwə
kunkoli tə, ʋ tì tıralı nʋga tə
ʋ lwá Zwezi yuu wa.
4 Kʋ wà ywání yı kʋ pa lìà
tə duən yà nə jə̀ə́ lá, yá ba
dàń swìn duən con, ba wʋ́:
«Tırali nʋga kʋ tə ka cʋ̀gʋ̀ tə
ba də̀ń jə.
5 Ba yà wàá kʋ ba tì ba yə̀
cınıa səbikʋlan* biətwa, ba
pın səbiu tə zʋra nə». Ba
lıŋa dàń zàn zəni kan tə yuu
wa.
6 Yá Zwezi swìn ba con, ʋ
wʋ́: «Á yaga wá sənbwen.
Bɛ̀eɛ̀e yırı nə á ma cʋ̀gà ʋ
pʋ̀á nə? Kʋ tə, ʋ nə fwa ʋ
pa nə, tə ziən.
7 Zʋra wulə də aba máŋ́á
mama. Á wàá ba zəni á fwa
máŋ́á tə, á nə swə. Yá à mʋ̀
ga bá ya də aba máŋ́á mama.
8 Ʋ fwa ʋ dìàn maŋa. Ʋ
manwarı ʋ lwə́ tıralı nʋga à
yıra nə, sə ʋ ma kwɛn tə, tə
nə wá zʋ ləbəri wa yırı.
9 Cígá mama, à mʋ̀ nə
swìn kʋ á con: Bwə́lí tə
mama wa, ba nə wá swìn Yıı
sʋywáŋ́ʋ́ tə lʋʋ mama wa,
ba wá man kʋ tə, kan wà tə
nə tʋn, sə ba ma lìí ʋ nə».

Zwidasə ken sírí, sə ʋ ja Zwezi ʋ pa ʋ dʋŋa nə
(Matiə 26.14-16; Likə 22.3-6)

10 Yisəkariyɔtə Zwidasə,
Zwezi karbıa fugə bələ tə
wa lìù don, dàń vəli ʋ swìn
*Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun
tìán tə con də, ʋ mʋ̀ pìà, sə
ʋ kə Zwezi ba jìàn wa.
11 Ba nə nì kʋ nətʋ, kʋ poli
ba pʋ̀á. Ba dàń ga swìn də,
ba wá pa wá səbiu. Zwidasə
dàń yà wulə ʋ pìà cwəŋə
nəzəŋu, sə ʋ ma kə Zwezi ba
jìàn wa.

Zwezi də ʋ karbıa tə də́ Pakə càǹà wodiu
(Matiə 26.17-25; Likə 22.7-13, 21-23; Zwan 13.21-30)

12 Kʋ yı càǹà tə təntən
dıın tə nə, *Zwifə-ba nə də́
dipɛn tə, kʋ nə ba sabwarı
kəni. Kʋ dıın tə nə, ba yàá

* **14:5 14.5** Cınıa səbikʋlʋ nədʋ yı yıtʋrı nədʋ tʋtʋŋı ŋwírán.

gʋ pabii, sə ba ma fwa *Pakə
cànà wodiu.
Kʋ máŋá tə wa, Zwezi
karbɪa tə bwe wá, ba wʋ́:
«Yə̀n nə n pìà, sə nə va nə
tanɪ Pakə cànà wodiu?»
13 Zwezi dàń ma tʋn ʋ
karbɪa bələ, ʋ ga swìn ba
con, ʋ wʋ́: «Á vələ *Zwer-
izalɛmə wa. Á wá jə́rí bɛɛ
də ʋ zɪŋa níá kwàrá, sə á pú
kʋ bɛɛ tə kwa.
14 Bwálí tə, ʋ nə zʋa, sə
á swìn dìè tə tíú con, á wʋ́:
‹Karnyɪna bwe, sə ʋ jə́n dìè
tə, ʋ də ʋ karbɪa tə nə wá
də́ Pakə cànà wodiu ka wà
tə, wa yə̀n?›
15 Ʋ dàń wá bɪrɪ aba dəyuu
dìè nəfarʋ don, də ba kwɛn
ka də zɪla, tə nə mɛ. Mə
lá nə á wá tanɪ nə cànà tə
wodiu».
16 Ʋ karbɪa tə vəli tɪʋ tə
wa, ba nɪ tə yìə̀n tə, ndə
Zwezi yà nə man ʋ bɪrɪ ba
nətʋ tə. Ba dàń ga tanɪ Pakə
cànà wodiu tə lá nə.
17 Máŋá tə dədəni nə yí,
Zwezi twi də ʋ karbɪa fugə
bələ tə.
18 Máŋá tə, ba nə jə̀ń, ba
wulə ba də́ tə, Zwezi swìn,
ʋ wʋ́: «Cígá mama, à mù nə
swìn kʋ á con: Á mù lìà tə,
á nə wulə á də́ də nə, á lìù
don wá ja nə ʋ pa».
19 Ʋ karbɪa tə mɛ pwìí
cʋ̀gʋ̀, yá ba dàń ga wulə wá,
ba bwe duən də̀ń nə, ba wʋ́:
«Kʋ ya à mù, naaa?»
20 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́:
«Kʋ yɪ á mù fugə bələ tə wa
lìù don nə. Kʋ tíú də twá ʋ
kuli ʋ dipɛn tə də nə zʋŋa
nədʋ tə wa.
21 *Ləzwənə-Biu† wá tɪ,
ndə kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa nətʋ tə. Yá kʋ dàń wá yà
càn kʋ pa lìù təntə nə, ʋ nə
wá jaLəzwənə-Biu tə ʋ pa.
Ba yà nə wà kʋ bɛɛ tə lʋrɪ,
kʋ yà kʋkwa».

Yuu-Tiu nimarʋ wodiu tə yoo

(Matiə 26.26-30; Likə 22.14-20, 39; 1 Korɛntə tìán 11.23-26; 10.16-17)

22 Máŋá tə wa, ba nə wulə
ba də́, Zwezi tì dipɛn, ʋ kə
Yɪɪ lɛ̀ɛ̀e kʋ yɪrɪ. Kʋ kwa nə,
ʋ fʋa fʋa kʋ, ʋ pa ʋ karbɪa tə
nə, ʋ ga swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Á joŋə kʋ tə, kʋ yɪ à yɪra tə
nə!»
23 Kʋ kwa nə, ʋ tì divɛn
wùrú zʋŋa, ʋ kə Yɪɪ lɛ̀ɛ̀e ka
yɪrɪ, ʋ ga tì ka ʋ pa ba. Ba
mɛ nyʋà.
24 Zwezi swìn ba con, ʋ
wʋ́: «Kʋ tə yɪ à mù jana nə.
Jana təntə nə bɪrɪ á də Yɪɪ
*nimarʋ tə. Jana təntə nə
wá nan, lìà zənzən yɪrɪ.
25 Cígá mama, à mù nə
swìn kʋ á con: À kʋ́ʋ̀ bá nyʋ
divɛn kʋ tə, kʋ ja vələ dɪɪn
tə, à nə kʋ́ʋ̀ wá nyʋ kʋ Yɪɪ
*sàń nə».
26 Kʋ kwa nə, ba nun cànà
tə nuŋi, ba ga zàn ba va
paan tə yuu wa, ba nə boŋə
‹*oliviye tìán paan›.

Zwezi bɪrɪ də, Piyɛrə wá swìn də, ʋ yərì wá

(Matiə 26.31-35; Likə 22.31-34; Zwan 13.36-38)

27 Zwezi swìn ʋ karbɪa tə
con, ʋ wʋ́: «Á mama wá vɪ
nə á dʋgʋ. Kʋ pʋ́pʋ́ní Yɪɪ

† **14:21 14.21** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

sagı tə wa, kʊ wʊ́: ‹À wá gʊ payırʊ tə, pee tə wá laga duən yáá nə›.
28 Yá máŋá tə wa, à nə wá
pìí à bwin à nan, kʊ kwa nə,
à wá va à dìàn aba Galile
nagwanaa wa».
29 Piyɛrə ma swìn ʊ con, ʊ
wʊ́: «Lìà mama nə swə ba
vı mʊ́ ba dʊgʊ, à mù bá mʊ́
vı à dʊgʊ».
30 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́:
«Cígá mama, à mù nə swìn
kʊ n con: Zən tıtın kʊ tə tətə
mama, də cəbıʊ tə wà kwi
nɛɛ bələ, n wá tɛn nɛɛ batwa
də, n yèrì nə».
31 Piyɛrə ma kwɛn ʊ swìn
ʊ kə yıı nə, ʊ wʊ́: «À bá swìn
mama də, à yèrì mʊ́, də kʊ
nə swə kʊ yı, à wá tı də mʊ́».
Ʊ karbıa tə duən tə də swìn
kʊ mù yoo nədʊ təntə.

Zwezi jʊn Yıı Zwesemane nə
(Matiə 26.36-46; Likə 22.39-46; Zwan 18.1)

32 Kʊ kwa nə, Zwezi də
ʊ karbıa tə dàń vəli ba yí
bwálí tə, ba nə boŋə ‹Zwese-
mane›. Zwezi swìn ʊ karbıa
tə con, ʊ wʊ́: «Á jənə yəbə,
də à vələ yáá, sə à jʊn Yıı».
33 Ʊ jın Piyɛrə də Zwakə
də Zwan, ʊ ja va yáá. Yá fən
də pucʊnı wulə tə zwı wá.
34 Ʊ dàń ma swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Tıan pucʊnı súə́ nə. Á
jənə yəbə, á dànà ká dwɛ̀e!»
35 Ʊ dàń ma va yáá
mancın, ʊ tʊ tıa ʊ yáá yuu,
ʊ ga lòrì Yıı, ʊ wʊ́: «Kʊ yà
nə wàá, sə càn máŋá kʊ tə
va yıŋʊna kʊ yá nə».
36 Ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Baba,
à nyına, wiən tə mɛ wàá tə
tʊŋa n con nə. Pa, sə yacara
tətə twiən tə yá nə. Yá kʊ
nə tà, sə kʊ tʊn, ndə à mù
nə pìà nətʊ, kʊ yı, sə kʊ tʊn
ndə n mù nə nə pìà nətʊ tə».
37 Kʊ kwa nə, ʊ pìí ʊ bà ʊ
karbıa batwa tə con, də ba
dwɛ̀e. Ʊ ma bwe Piyɛrə, ʊ
wʊ́: «Simon, n dwɛ̀e naaa?
N wà wànı́ n súrí n yíá, n
dìàn nə lugu nədʊ də tətə?
38 Á súrə́ á yíá, á ga
lòrì Yıı, sə ʊ san aba, sə
*Sıtana dàn ká wànı́ aba, ʊ
dədə́n, sə ʊ yigu, ʊ pa á
tʊn yokʊkwıʊn. Ləzwənə
pubʊŋa mù yàá pìà, sə kʊ
fwa zəni, yá ʊ yıra ga ba
dìàn jə kʊ fwa kʊ».
39 Ʊ kʊ́ù lɛ ʊ va yıŋʊna, ʊ
lòrì Yıı, ʊ tə ga bwé tə sùràn
təntə tətə.
40 Ʊ ga kʊ́ù pìí ʊ bà ʊ
karbıa tə con. Ʊ kʊ́ù yí də
ba dwɛ̀e, ba wàrì ba yíá ba
súrí dwıan tə yırı. Ba yà kʊ́ù
yèrì yoo tə, ba nə wá swìn ʊ
con.
41 Ʊ nə pìí ʊ bà kʊ batwa
tə nə, ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Á tə yı á təgə́ á dwɛ̀e? Kʊ
mɛ nətʊ! Máŋá yí. Á nəŋə,
ba wá ja *Ləzwənə-Biu‡, ba
kə cʊna lìà tə jìàn wa.
42 Á zaŋa yıı nə, nə virə!
Á nəŋə, bɛɛ tə nə wá ja nə ʊ
pa, tə bwələ yəbə».

Zwezi janʊ tə yoo
(Matiə 26.47-56; Likə 22.47-53; Zwan 18.2-12)

43 Zwezi yà tə wulə ʊ swìn,
lala də Zwidasə yí. Ʊ də yà

‡ **14:41 14.41** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

yı ʋ karbıa fugə bələ tə wa lìù don. Lalʋʋ yà wulə ʋ kwa də ba jìàn lagʋrı sìán də dangwələn. Ba yı *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán tə, də Yıı nii *yənu tìán, də ba *nəkwına tə yà nə tʋn ba.

44 Zwidasə, bɛɛ tə nə wá ja Zwezi ʋ pa tə, bırı lìà tə nətʋ tə, ʋ yà nə wá fwa: «Bɛɛ tə, à nə wá ja à kʋkwalı§ tə, mə ʋ mù nə, á nə pìà. Á jana wá, á cıa ʋ nə zəni».

45 Máŋá tə Zwidasə nə yí, lala də ʋ fàrʋ́ ʋ yí Zwezi yıra, ʋ ga swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Karnyına!» Ʋ dàń ga kʋkwalı wá.

46 Ba duən tə dàń ma ja Zwezi.

47 Yá karbıa tə yà nə wulə lá tə wa lìù don cʋrı ʋ lagʋrı sìʋ́, ʋ ma za Yıı joŋwana yun tìán nəkwıa tə tʋ̀tʋ̀nʋ̀ zıın ʋ gwəŋə.

48 Zwezi swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á twi də lagʋrı sìán də dangwələn, sə á ma ja nə, ndə à yı ŋwìàn tə, à nə gwı lìà.

49 Dıın mama, à yà wulə də aba, à yà kàrì lìà *Zwifə-ba Yıı *dìè tə wa, á ga wà nə jın. Yá kʋ tə dàń tʋn, sə kʋ tə nə pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa nii ma sʋ́».

50 Ʋ karbıa tə mɛ dàń yá wá, ba ga dəri.

51 Balandʋrʋ don yà pʋ́ə́ Zwezi kwa. Ganyaʋ cıcı nə ʋ yà bıbarı. Lìà tə yà pìà, sə ba ja wá,

52 yá ʋ pìrʋ́ ʋ jon, ʋ dʋgʋ ganyaʋ tə, ʋ ga dəri də ʋ yaswələ.

Zwezi wulə Zwifə-ba yun tìán tə, ba nə bʋ̀rì bʋ̀rà yáá con

(Matiə 26.57-68; Likə 22.54-55, 63-71; Zwan 18.12-14, 19-24)

53 Lìà tə jın Zwezi, ba ja va *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán nəkwıa tə sàń. Yıı joŋwana yun tìán tə, də Zwifə-ba *nəkwına tə, də Yıı nii *yənu tìán tə yà kun kʋ bwálí təntə nə.

54 Piyɛrə yà pʋ́ə́ Zwezi kwa yıŋʋna. Ʋ zʋa Yıı joŋwana yun tìán nəkwıa tə dəwoo wa. Ʋ jə̀ə́ lantə də Yıı *dìè lìà tə nə cì ka nə, ʋ ywèrì mən.

55 Yıı joŋwana yun tìán tə, də yun tìán tə duən mama, ba nə bʋ̀rì *bʋ̀rà tə, yà pìà yoo, sə ba kə Zwezi yuu wa. Ba yà pìà, sə ba gʋ wá, yá ba ba yoo mama na.

56 Lìà nə dáá yà kʋnı kʋnkʋn ba kəni Zwezi nii nə, yá ba níə́ yà ba duən twá.

57 Ba duən dàń ma zàn ba kʋna kʋnkʋn tə tə, ba kə ʋ nii nə, ba wʋ́:

58 «Nə nì də, ʋ swìn, ʋ wʋ́: ‹À wá mà Zwifə-ba Yıı dìè ka tə, lìà nə lwə̀. Dıan batwa nii nə, à wá lwà ka don, ka nə bá yà ləzoni nə lwə̀›.»

59 Yá də kʋ mù yoo təntə mɛ, ba níə́ yà tə ba duən twá.

60 Yıı joŋwana yun tìán nəkwıa tə dàń ma zàn lìà tə mɛ yáá nə, ʋ bwe Zwezi,

§ **14:44 14.44** Kʋ nətʋ tə yı *Zwifə-ba yofwamıʋn, də ba nə jə́rí duən, nə à yə̀ə́ də ba nə vəli duən sàń, sə ba na duən.

ʊ wʊ́: «N ba yoo le, naaa? Bɛ̀eɛ̀e nə lìà ba tə swìn, ba kəni n yuu wa?»
61 Yá Zwezi púə́ ʊ nii, ʊ ga
ba yoo swìn. Yıı joŋwana
yun tìán nəkwıa tə kʊ́ʊ̀ bwe
wá, ʊ wʊ́: «N yı *Kərisə tə,
ʊ nə yı Yıı tə, ba nə bwı, ʊ
nə bìú naaa?»
62 Zwezi ma le, ʊ wʊ́: «À
mʊ̀ nə yı wá. Á ga wá na
Ləzwənə-Biu, də ʊ jə̀ə́ Yıı
tə, ʊ nə wulə tə mɛ yuu wa,
jızən† nə. Á wá na wá də
ʊ naŋa lanworu bakwan tə
wa, ʊ bìàn».
63 Yıı joŋwana yun tìán
nəkwıa tə dàń ma cırʊ ʊ
gànʊ̀ də lıŋa, ʊ ga swìn, ʊ
wʊ́: «Nə kʊ́ʊ̀ ba lìà pìà, sə
ba bırı nəba yoo don.
64 Á nì, ʊ nə swìn ʊ twın
Yıı nətʊ. Bɛ̀eɛ̀e nə á bʊŋa
kʊ yuu wa?» Ba mɛ dàń ma
swìn də, ʊ mɛ, sə ba bʊ̀rì ʊ
bʊ̀rà, sə ba gʊ wá.
65 Ba duən dàń ga pi
mımıan ba lwá Zwezi yuu
wa. Ba pú ʊ yíá nə, ba mà
wá də jıgungulə, yá ba ga
swìn ʊ con, ba wʊ́: «Lwarı
lìù tə nə fwa mʊ́ kʊ tə!» Yıı
dìə̀ lìà tə nə cì ka nə tə jın
Zwezi, ba farʊ ʊ pıpara nə.

Piyɛrə swìn də, ʊ yə̀rì Zwezi
(Matiə 26.69-75; Likə 22.56-62; Zwan 18.15-18, 25-27)

66 Piyɛrə yà tə nə wulə
dəwoo tə wa, də nə̀ń Yıı
*joŋwana yun tìán nəkwıa
tə tʊtʊnbʊa nə ʊ yí.
67 Ʊ nı Piyɛrə, də ʊ wulə
ʊ ywèrì mən tə, ʊ ywàń wá
zəni, ʊ ga swìn ʊ con, ʊ wʊ́:
«N mù, n də yà wulə də
*Nazarɛtə Zwezi tə».
68 Yá Piyɛrə dàń tɛn, ʊ wʊ́:
«À yə̀rì kʊ tə, n nə wulə n
swìn tə, à ba kʊ də̀ń nə̀ń».
Ʊ nə zàn ʊ nan dəwoo tə wa,
ʊ zʊ kwələ wa, cəbıʊ nə kʊ
kwi.
69 Yá tʊtʊnbʊa tə nə nı wá
kʊ́ʊ̀ zàn ʊ swìn lìà tə, yà nə
wulə lá tə con, ʊ wʊ́: «Bɛɛ
wà tə yı ba wa lìù don».
Piyɛrə ma kʊ́ʊ̀ tɛn kʊ.
70 Kʊ fwa mɛ̀e, də lìà tə,
ba nə wulə lá, tə kʊ́ʊ̀ swìn
Piyɛrə con, ba wʊ́: «N də
cígá yı ba wa lìù don, n də
nə yı Galile tíú tə yırı».
71 Piyɛrə dàń ma dù, ʊ wʊ́:
«Sə Yıı cʊ̀gʊ̀ nə, də à nə
kʊnı. À dùə̀ də, à yə̀rì bɛɛ
tə, á nə swìn ʊ yoo».
72 Kʊ máŋá tə nə, də cəbıʊ
tə kʊ́ʊ̀ kwi nɛɛ bələ nii nə.
Piyɛrə dàń ma lìí kʊ tə,
Zwezi yà nə swìn ʊ con, ʊ
wʊ́: «Də cəbıʊ tə nə wà kwi
nɛɛ bələ, n wá tɛn nɛɛ batwa
də, n yə̀rì nə». Ʊ dàń ma
wulə ʊ kwi.

15

Ba ja Zwezi, ba va Pilatə yáá con
(Matiə 27.1-2, 11-14; Likə 22.66-71; 23.1-5; Zwan 18.28, 33-38)

1 Jıjʊ fuən fuən, *Zwifə-
ba Yıı *joŋwana yun tìán,
də ba *nəkwına, də Yıı nii
*yənu tìán, də yun tìán tə

* **14:62 14.62** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. † **14:62 14.62** Ka jə̀ń pìʊ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

duən mɛ, ba nə bʊ̀rì *bʊ̀rà
tə, kun duən nə, ba vʊrʊ, sə
ba na won tə, ba nə wá ma
fwa Zwezi. Ba jɪn wá, ba
vwa ba ja va ba pa *Pilatə
nə.
2 Pilatə dàń bwe wá, ʊ wʊ́:
«N mʊ̀ nə yɪ Zwifə-ba pìʊ́
tə?» Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́:
«Mə kʊ yɪ nətʊ, ndə n nə
swìn tə!»
3 Yɪɪ joŋwana yun tìán yà
jə yìən, ba ja zɪga Zwezi nə.
4 Pilatə ma kʊ́ʊ̀ kwɛn ʊ
bwe wá, ʊ wʊ́: «N nə̀ń yìən
tə, ba nə kəni n yuu wa! N
bá sʊgʊ jə?»
5 Yá Zwezi kʊ́ʊ̀ wà yoo
mama le, kʊ pa kʊ gwárí
Pilatə.

*Ba bʊ̀rì Zwezi bʊ̀rà, sə ba
gʊ wá*
*(Matiə 27.15-26; Likə
23.13-25; Zwan 18.39–19.1,
4-16)*

6 *Pakə cànà mama nə yí,
*Pilatə yàá dʊgʊ bàń dìə lìù
don, wà tə lìà tə mama nə
yàá lòrì, sə ʊ dʊgʊ.
7 Bɛɛ don, ba nə boŋə
Barabasə, yà wulə bàń dìə
wa. Ʊ yà wulə lá də lìà
duən, ʊ də ba nə sugu lìà,
ba kə *Romə-ba yáá tìán tə
nə, máŋá don wa, yá ba ga
gʊ lìù yɪrɪ.
8 Lalʊʊ tə dàń ma dì Pilatə
con. Ba ma lòrì wá kʊ tə,
ʊ yàá nə fwa ʊ pa ba Pakə
cànà máŋá mama wa, sə ʊ
fwa kʊ ʊ pa ba.
9 Pilatə ma bwe ba, ʊ wʊ́:
«Á pìà, sə à dʊgʊ *Zwifə-ba
pìʊ́ tə naaa?»
10 Ʊ yà yə̀ə́ Yɪɪ *joŋwana
yun tìán tə nə ja Zwezi ba
bà ʊ con tə də̀ń. Ba pɪn wá
Zwezi, ba yà nə jə wʊgwɪʊ
də wá tə yɪrɪ.
11 Yá Yɪɪ joŋwana yun tìán
tə sugu lalʊʊ tə, sə ba lòrì
Pilatə, sə ʊ dʊgʊ Barabasə
mʊ̀ʊ́.
12 Pilatə ma kʊ́ʊ̀ bwe lìà
tə, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə á dàń
pìà, sə à ja ʊ tə, á nə ma
boŋə ‹Zwifə-ba pìʊ́› tə, à ma
fwa?»
13 Ba ma le wá, də ba cə̀rí,
ba wʊ́: «Pa, sə ba paa wá
dagarʊ yuu wa!»
14 Pilatə ma bwe ba, ʊ
wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e yokʊkwɪʊn nə
ʊ fwa?» Yá ba kʊ kwɛn ba
cə̀rí, ba kə yɪɪ nə, ba wʊ́:
«Pa, sə ba paa wá dagarʊ
yuu wa!»
15 Pilatə yà pìà, sə ʊ poli
lalʊʊ tə pùə́, ʊ dàń ma zàn ʊ
dʊgʊ Barabasə, ʊ pa ba. Kʊ
kwa nə, ʊ pɪn ba mà Zwezi
də fɪfɪran, ʊ ga tì wá ʊ pa, sə
ba paa wá dagarʊ yuu wa.

Pamana mʊŋa Zwezi
*(Matiə 27.27-31; Zwan
19.2-3)*

16 Pamana tə jɪn Zwezi, ba
ja zʊ yáá tíú tə dəwoo wa,
bʊ̀rà dìə̀ tə nə wulə lá. Ba
dàń ga bon ba duən pamana
tə mɛ.
17 Ba tì gansɪan mwin, ba
ma zʊ Zwezi, ba sʊ casʊran
yupuu, ba tún ʊ yuu wa.
18 Ba dàń ga wulə ba jʊ̀nì
wá, ba wʊ́: «Nə jʊ̀nì mʊ́,
*Zwifə-ba pìʊ́!»
19 Ba dàń ga mà ʊ yuu nə
də mɪʊ. Ba pi mɪmɪan ba
lwá ʊ yuu wa. Ba dàń ga toli
ba nadwana yuu, ba kwé tɪa
ʊ yáá con.

20 Ba nə mʊn wá ba zwɛ̀e,
ba lı gansıan mwin tə, ba
ga kʊ́ʊ̀ pìí ba zʊ wá ʊ tətə
ganan tə. Kʊ kwa nə, ba jın
wá ba va, sə ba paa dagarʊ
yuu wa.

Ba paa Zwezi dagarʊ yuu wa
(Matiə 27.32-44; Likə 23.26-43; Zwan 19.17-27)

21 Máŋá tə, Zwezi də pa-
mana tə nə wulə cwəŋə
wa, ba jə́rí bɛɛ don, ba
nə boŋə Sirɛnə Simon. Ʊ
yı Alɛkəzandərə də Rifisə*
nyına. Ʊ yà yı ʊ naŋa ʊ kárá
wa. Pamana tə kálʊ́ ba pa ʊ
zın Zwezi dagarʊ tə.
22 Ba jın Zwezi ba ja
va bwálí don, ba nə boŋə
‹Goləgʊta›. Kʊ də̀ń nə yı
‹yuzʊŋa bwálí›.
23 Ba yà pìà, sə ba pa wá
divɛn, ba nə gùlí yacara tìʊ́,
ba nə boŋə ‹mirə› tə wa, yá
Zwezi vıga.
24 Kʊ kwa nə, ba paa wá
dagarʊ tə yuu wa. Ba tá kwé
ba ma tara ʊ ganan, sə ba na
kʊ tə, ba lìù mama nə wá tì.
25 Ba paa wá jıjʊ lugu nʊgʊ
máŋá wa.
26 Daʊ tə yuu, ba ken
pʊ́pʊ́ná duən lá nə, tə nə
bırı won tə, kʊ nə pın, ba
ma gʊ wá. Kʊ pʊ́pʊ́ní, kʊ
wʊ́: ‹*Zwifə-ba pìʊ́›.
27 Ba paa ŋwına bələ
duən, ba nə gwı lìà, kʊ
máŋá tə wa kʊ bwálí təntə
nə də Zwezi. Ʊ don yı ʊ
jızən yuu, ʊ don tə yı ʊ
jıgwiə yuu.

28 [Kʊ tʊn nətʊ, sə kʊ tə
nə pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa, nii
ma sʊ́: «Ba gàlì wá ba kə
yolwanfwana wa».]
29 Lìà tə, ba nə twá lá, ba
lɛ yàá vuvugu ba yuu, ba ga
twın wá: «Həyi! N mʊ̀ lìù tə,
n yà nə pìà, sə n mà Zwifə-
ba Yıı *dìə̀ tə, n ga lwà ka
don dıan batwa nii nə.
30 N tətə dàń jon n tìàn!
Nan dagarʊ tə yuu n cʊ́».
31 Zwifə-ba Yıı *joŋwana
yun tìán tə, də Yıı nii *yənu
tìán tə də yà mʊŋa Zwezi,
ba ga swìn duən con, ba wʊ́:
«Ʊ wàá lìà duən ʊ joŋə, yá ʊ
wàrì ʊ tətə ʊ joŋə.
32 Ʊ mʊ̀ lìù tə, ʊ nə wʊ́,
ʊ yı *Kərisə tə, ʊ nə yı
*Yızərayɛlə pìʊ́, ʊ dàń nan
dagarʊ tə yuu ʊ cʊ́ sʊ́ʊ́n. Nə
nə nı kʊ mʊ̀ təntə, nə dàń
wá kə nə waa ʊ nə». Lìà tə,
ba yà nə paa Zwezi səpuni
nə də yà twın wá.

Zwezi tıan tə yoo
(Matiə 27.45-56; Likə 23.44-49; Zwan 19.28-30)

33 Yikunu pʊ́ə́ tıa tə mɛ nə,
kʊ nə zıgı yıcaʊ lugu fugə
bələ máŋá, kʊ ja va dədəni
lugu batwa.
34 Yá lugu batwa máŋá nə
yí, Zwezi bubwi ʊ kə yıı nə
də ʊ lʊʊ sʊgʊ, ʊ wʊ́: «Eloyi,
Eloyi, lama sabatanı?» Kʊ
də̀ń nə yı: «À Yıı, à Yıı,
bɛ̀eɛ̀e nə pın, n ma vı nə n
dʊgʊ?»
35 Lìà tə duən yà nə wulə
lá nì ʊ kori, ba ga swìn, ba

* **15:21 15.21** Ywàń Romə tìán 16.13.

wú: «Á cʊga, ʊ boŋə Yɪɪ nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Eli».
36 Ba lìù don dəri ʊ va ʊ tì
canfɪnsɪʊ, ʊ lə divɛn nyʊnʊ
wa. Ʊ tì kʊ ʊ vwa mɪʊ nii nə,
ʊ làrì Zwezi nə, sə ʊ nyʊ. Ʊ
ga swìn, ʊ wú: «Á zɪga, nə
wá na də, Eli nə wá bà ʊ cú
wá dagarʊ tə yuu».
37 Yá Zwezi bubwi ʊ kə yɪɪ
nə, ʊ mɪɪ ga zwɛ̀e.
38 *Zwifə-ba Yɪɪ *dìà tə wa,
mimii gànù zɪgɪ yɪɪ nə, kʊ
cɪrɪ† kʊ cú tɪa, kʊ pwɛ̀e bələ.
39 *Romə-ba pamana bíí
yuu tíú yà nə zɪga Zwezi yáá
con, nɪ nətʊ ʊ nə tɪga, ʊ
swìn, ʊ wú: «Bɛɛ tə cígá yà
yɪ Yɪɪ-Biu!»
40 Kana duən də yà zɪga
yɪŋʊna, ba ywàŋá. Mari
Madəlɛnə, də Zwakə nəmaa
də Zwoze nuu Mari, də Sa-
lome də yà wulə ba wa.
41 Ba kana təntə yà púə́
Zwezi kwa, máŋá tə, ʊ yà nə
wulə Galile nagwanaa wa,
ba tʊŋa ba pɪn wá. Kana
duən də yà wulə lá, ba
nə twá ʊ nə ba va *Zwer-
izalɛmə.

Zwezi ləbəri wa kənu
(Matiə 27.57-61; Likə
23.50-56; Zwan 19.38-42)

42-43 Dədəni twi kʊ yí, ba
ga wulə ba kəni *Zwifə-ba
*sìə́ dɪɪn tə sírí. Kʊ máŋá
tə wa, Arimate Zwʊzɛfə yí
bwálí tə wa, ba nə paa
Zwezi. Zwʊzɛfə yà wulə lìà
tə wa, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə.
Ʊ yà yɪ lìù tə lìà mɛ nə zìlí.
Ʊ yà dànì Yɪɪ pàrì tə, kʊ nə
wá bà wiən tə mɛ yuu wa.
Zwʊzɛfə wà fən dəri, sə ʊ va
*Pilatə con, ʊ lòrì cwəŋə, sə
ʊ gùrì Zwezi.
44 Máŋá tə wa, Pilatə nə
nì də Zwezi manwarɪ ʊ tɪ, tə
gwárí wá zəni. Ʊ dàń ma tʊn
ba bon pamana yuu tíú, sə ʊ
bwe wá: «Zwezi cígá tɪga kʊ
dían naaa?»
45 Máŋá tə, pamana yuu
tíú tə nə le wá, ʊ dàń pɪn
cwəŋə Zwʊzɛfə nə, sə ʊ tì
Zwezi.
46 Zwʊzɛfə vəli ʊ yè gan-
pon. Ʊ cú Zwezi dagarʊ tə
yuu wa. Ʊ pəpəni wá də
gànù tə, ʊ ja va ʊ tún ləbəri
wa, ba nə kʊa pìù kapan wa.
Kʊ kwa nə, ʊ yigu kapan
nəfarʊ, ʊ ma sun bʊʊ tə nii
nə.
47 Mari Madəlɛnə, də
Zwoze nuu Mari yà wulə ba
ywàŋá bwálí tə, ba nə kəni
Zwezi.

16

Malɪka swìn kana tə con
də, Zwezi bwin ʊ nan tɪan wa
(Matiə 28.1-8; Likə 24.1-
12; Zwan 20.1-10; Tʊtʊnan
2.23-32; 26.8)

1 *Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn tə
nə kɛ̀eń, Mari Madəlɛnə, də
Zwakə nuu Mari, də Salome
yè tɪralɪ, ba ja kʊ ba va, sə
ba ma tùrì Zwezi yɪra.
2 Kʊ dɪɪn tə jɪjʊ fuən fuən,
yɪɪ pívn máŋá wa, ba zàn ba
va ləbəri tə bwálí nə.
3 Ba yà swìn duən con,
ba wú: «Wàà nə wá bəbəli

† **15:38 15.38** Mimii gànù təntə nə pwɛ̀e bwálí tə, Yɪɪ joŋwana yun tɪán nəkwɪa tə cɪcɪ nə yàá zʊ, ʊ fwa *joŋi tə ʊ pɪn Yɪɪ nə, də lìà tə duən tə nə zwɪ, ba mɛ lá tə duən nə. Gànù təntə cɪrʊ tə bɪrɪ də, lìù mama dàń wàá Yɪɪ yɪra, ʊ yí.

kapan, tə nə wulə ləbəri tə
nii nə, ʋ pa nəba?»
4 Yá máŋá tə, ba nə ywàń,
ba nɪ də, ba bəbəli kapan
nəfarʋ tə ba tún səpuni nə.
5 Ba dàń nə zʋa ləbəri tə
wa, ba nɪ balandʋrʋ don, də
ʋ jə jɪzən yuu, ʋ zʋ gandarʋ
nəpon. Fən ma zʋ ba.
6 Yá ʋ dàń swìn ba con, ʋ
wʋ́: «Á dànà ká pa fən ja
aba. *Nazarɛtə Zwezi tə, ba
nə paa dagarʋ yuu nə, á pìà?
Ʋ pìí ʋ bwin ʋ nan tɪan wa,
ʋ kʋ́ʋ̀ tə̀lə́ yəbə. Á ywàŋá
bwálí tə, ba yà nə ken wá.
7 Á dàń vələ á swìn Piyɛrə,
də ʋ karbɪa tə duən tə con,
də ʋ dí yáá ʋ vələ, sə ʋ dàn
aba Galile nagwanaa wa. Mə
lá nə, á wá na wá, ndə ʋ yà
nə swìn á con nətʋ tə».
8 Ba dàń nan ləbəri tə wa,
ba dəri ba va yɪŋʋna, ba yà
nə yɪ ba vɪvaga tə yɪrɪ. Fən
yà jə ba. Yá ba ga wà yoo lìù
mama con swìn, fən yà nə jə
ba tə yɪrɪ.

Zwezi bɪrɪ ʋ tìàn Mari Madəlɛnə nə
(Matiə 28.9-10, 16-20; Likə 24.36-53; Zwan 20.11-29; 1 Korɛntə tìán 15.3-8)

9 [Zwezi bwin ʋ nan
*Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn tɪkʋnɪ
jɪjʋ fuən fuən, ʋ dí yáá ʋ
bɪrɪ ʋ tìàn Mari Madəlɛnə
nə. Kʋ mʋ̀ Mari tə yɪra nə ʋ
yà dɪŋɪ *zinə barpɛ tə.
10 Mari jɪn kʋ ŋwɛn tə ʋ va
ʋ man ʋ bɪrɪ ba tə, ba yà nə
yɪ də Zwezi. Ʋ twi də ba yà
wulə ba kwi, ba pwìí yà nə
cʋ̀gʋ̀ yɪrɪ.
11 Ba nə nì də, Zwezi wulə
mɪɪ wa, yá də Mari nɪ wá, ba
wà kʋ sɛ̀e.

Zwezi bɪrɪ ʋ tìàn ʋ karbɪa bələ duən nə
(Likə 24.13-35)

12 Kʋ kwa nə, Zwezi kʋ́ʋ̀
pìí lwàń yiri don, ʋ bɪrɪ ʋ
tìàn ʋ karbɪa tə bələ duən
nə. Ba yà wulə cwəŋə yuu
ba vəli gaʋ.
13 Ba mʋ̀ pìí ba bà, ba man
kʋ, ba bɪrʋ ba duən tə nə.
Ba də tə wà sɛ̀e.

Zwezi bɪrɪ ʋ tìàn ʋ karbɪa fugə də nədʋ tə nə

14 Kʋ zwɪʋ wa, Zwezi pìí ʋ
bɪrɪ ʋ tìàn ʋ karbɪa fugə də
nədʋ tə nə, də ba wulə ba
də́. Ʋ caga ba nii nə, ba nə
ba Yɪɪ nii sɛ̀e, də ba zɪbaniun
tə yɪrɪ, ba nə vɪga mɪ́ámɪ́án,
sə ba sɛ̀e lìà tə nii, ba nə
nɪ Zwezi, ʋ bwiun tə kwa nə
yɪrɪ.
15 Ʋ dàń ma swìn ba con,
ʋ wʋ́: «Á vələ lʋʋ tə mama
wa, á swìn Yɪɪ sʋywáŋʋ́ tə á
bɪrɪ lìà mɛ nə.
16 Lìù tə nə ken ʋ waa Yɪɪ
nə, yá ba ga lə kʋ tíú nɪ́á wa,
kʋ twá də *Kərisə yɪrɪ, Yɪɪ
wá jon wá ʋ cʋna wa. Yá lìù
tə, ʋ nə bá kə ʋ waa Yɪɪ nə,
Yɪɪ wá bʋ̀rì kʋ tíú bʋ̀rà, ʋ ga
cʋ̀gʋ̀ wá.
17 Á nəŋə Yɪɪ dìàn
mɪmɪnan tə, tə nə wá twá
ba tə nə, ba nə ken ba waa
Yɪɪ nə: Ba wá lɪ *zinə lìà
yɪra à yɪrɪ yuu nə. Ba wá
swìn sʋ̀ràn yiri duən tə, ba
nə yə̀rì.
18 Ba nə jɪn dɪŋa, nə à yə̀ə́
ba nə nyʋa fanan, tə bá fwa
ba won mama. Ba wá tún

ba jìàn yayɪŋa yuu wa, ba yayɪran ga wá zwɛ̀e».

Zwezi pìí ʋ va Yɪɪ sàń

19 *Yuu-Tiu nə swìn ba cɔn tə kwa nə, ʋ dìgà yɪɪ. Ʋ jɛ̀ɛ́ Yɪɪ jɪzən* vàn nə.

20 Ʋ karbɪa tə dàń zàn, sə ba va ba swìn Yɪɪ sʋywáŋʋ́ tə bwálí mama nə. Yuu-Tiu yà saŋa ba tʋtʋŋɪ tə wa, ʋ ga twá Yɪɪ dìàn mɪmɪnan nə ʋ bɪrɪ ba də, sʋgʋ tə yɪ cígá.]

* **16:19 16.19** Ka jɛ̀ń pìʋ́ jɪzən vàn nə yɪ dun bwálí.

Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ sagı tə, Likə nə pʊ́pʊ́ní

Likə sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə pʊ́pʊ́ní sagı kʊ tə

Likə nan dwíí don yofwamınan wa, tə mù də Matiə də Marəkə də Zwan ba dwíí tə yofwamınan tə nə tà nədʊ. Likə tətə tà Zwifə, ʊ ga jì *Kərisə lìù. Kʊ nə twá nətʊ tə, ba nə kàrì wá də ʊ ləzwənyiri tə nə yı nətʊ, ʊ yı lìù tə, ʊ nə pìà yənu. Yá ʊ ga swə yìèn tə nə tʊn, tə lɛ. Nə zə́n nə yə̀ə́ də, ʊ yı dımʊtʊrʊ.

Lìà tə duən tə, ba nə pʊ́pʊ́ní sʊywáŋán tə, yà yı lìà tə, ba nə nı tə yìèn tə də ba yíá. Likə mù yà wà tə nı də ʊ yíá. Ʊ yı ʊ bwe tə yìèn tə nɛɛ nə zəni zəni, lìà tə con, ba nə nı tə də ba yíá. Ʊ sóní nətʊ, ba nə lʊrı Zwezi tə də yoo.

Ʊ mù də *tʊntʊnʊ Polə ken duən, ba va bwálá, máŋá tə wa, Polə nə vəli, sə ʊ swìn sʊywáŋʊ́ tə, ʊ bırı lìà tə, ba nə tà *Zwifə-ba nə.

Likə pʊ́pʊ́ní saga bələ. Ʊ sagı tə don yı sʊywáŋʊ́ sagı kʊ tə, kʊ don tə də yı tʊntʊna tʊtʊnan sagı tə.

Lìà tə nə, Likə nə pʊ́pʊ́ní

Likə yı ʊ pìà, ʊ swìn Zwezi sʊywáŋʊ́ tə, ʊ bırı lìà tə nə, ba nə tà *Zwifə-ba tə. Ba lìà təntə swìn *Gərɛkə-ba sʊgʊ, ba ga tàlá *Yızərayɛlə lʊʊ nii wa. Ʊ gwin Zwifə-ba sʊ̀ràn tə, tə də̀ń niun nə cà, də Zwifə-ba yofwamınan tə, ba nə yə̀rì, ʊ bırı ba. Yá kʊ dàń pın lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba lʊʊ mama wa wàá ba lwarı də, Zwezi yı lìù tə, ʊ nə jon ba.

Sagı tə wa sʊgʊ

Likə bırı də, Zwezi yı lìù tə, ʊ joŋə lìà ba cʊna wa, ʊ ga yı *Yuu-Tiu. Zwezi swə lìà tə, ba nə muŋə ba: Kʊ mù nə yı cʊna lìà, də bìsíná də zʊra də yayıŋa.

Likə bırı ʊ sagı tə nətən (Marəkə 1.1; Tʊtʊnan 1.1-3)

1-3 À yáá tíú Teofilə, yìèn tə, tə nə tʊn nə pwərə wa, lìà zənzən dədə́n, sə ba pʊ́pʊ́ní tə, ba tún. Ba tún yìèn təntə, ndə tə tìán tə nə nı tə, kʊ máŋá tə wa, tə nə tʊn. Kʊ ga ya ba yuu zılı, sə ba swìn Yıı sʊgʊ tə. Mə kʊ mù nə pın, kʊ nə yí à də, à də ma bwe zəni yìèn tə yuu wa, tə nə tʊn, kʊ máŋá tə nə. Yá kʊ ya ziən, kʊ pa à mù nə, sə à pʊ́pʊ́ní tə à pa aba, ndə kʊ nə zıgı nətʊ.

4 À fwa kʊ nətʊ tə, sə n ma wàní n lwarı kàrà tə cígá tə, n nə nı tə.

Malıka swìn Zwan-Batisə lʊrʊ tə yoo

5 Máŋá tə wa, *Erodə nə yı Zwide nagwanaa tə wa pìʊ́, Yıı *joŋwanʊ don yà yı lá, ba ma boŋə Zakari. Ʊ də yı Abıa púlí tə wa Yıı

joŋwanʋ don. Ʋ kan yırı nə
Elizabɛtə. Ʋ ya *Arɔn Yıı
joŋwanʋ nəkwıa dwíí tə wa
bʊ̀á.
6 Ba mɛ bələ yà yı cígá tı̀án
Yıı yáá con, ba ga zìlí yìèn tə
mama, Yıı nə nə pın ʋ *nii
tə yuu wa zəni. Ba ba yoo
jə, ba nə wá caga ba nii nə
kʋ yırı.
7 Elizabɛtə yà yı kadıŋʋ.
Kʋ mʊ̀ nə pın, ba yà ba bìú
jə, yá ba mɛ bələ tə də ga
kwın.
8 Dıın don nə, kʋ yà twi kʋ
yí Zakari dwíí púlí tə, sə ba
tʋn Yıı tʋtʋŋı tə. Kʋ mʊ̀ nə
pın, Zakari yà wulə *Zwifə-
ba Yıı *dìè tə wa, ʋ fwa kʋ
tʋtʋŋı tə,
9 ndə kʋ nə yı Yıı joŋwana
tə yofwamıʋ nə. Kʋ tʋa
Zakari yuu wa, sə ʋ zʋ bwálí
tə wa, kʋ nə yı Yıı nyiən nə,
ʋ sʋrı tıralı ʋ pa Yıı nə.
10 Máŋá tə wa, ʋ nə wulə ʋ
sʋrı tıralı tə, lalʋʋ tə mama
yà zıga kàrá wa, ba jʊ̀nì Yıı.
11 *Yuu-Tiu *malıka twi,
ka nan Zakari nə. Ka twi ka
zıga *joŋi kúrí tə jızən nə.
12 Máŋá tə, Zakari nə nı
ka, ʋ bıcan dıŋı, ʋ ga zəzəgə.
13 Yá malıka tə dàń swìn ʋ
con, ka wʊ́: «Dàn ká pa fən
ja mʊ́, Zakari. Yıı nì n yılori
tə: N kan Elizabɛtə wá lʋrı
bibɛɛ ʋ pa mʊ́, n ga wá kə ʋ
yırı Zwan.
14 Ʋ wá yà pupwən nəfarʋ,
ʋ pa mʊ́. Yá lìà zənzən də ga
wá jwɛ ʋ lʋrı tə yırı.
15 Ʋ wá yà ləzwənfarʋ
Yuu-Tiu yáá nə. Ʋ bá nyʋ
divɛn, nə à yə́ə́ swana yiri
mama. Ʋ wá sú də Yıı-*Siŋu
tə, də ʋ tə wulə ʋ nuu pʊ̀á
wa.
16 Ʋ wá van *Yızərayɛlə lı̀à
zənzən, ʋ ja bà Yuu-Tiu tə
con, ʋ nə yı ba Yıı.
17 Ʋ tətə nə wá va ʋ tı̀àn
nə, Yıı yáá nə, də Yıı-Siŋu
dìàn tə, tə nə yı də Yıı nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Eli. Ʋ wá pa nyına
də bıa kə duən nə. Ʋ wá ja
ba tə, ba nə vı nii, ʋ ja bà
cígá tı̀án tə, ba nə jə wʋbʋŋa
con. Ʋ wá tanı lı̀à tə, ʋ pa ba
ma dìàn Yuu-Tiu».
18 Zakari dàń ma swìn
malıka tə con, ʋ wʊ́: «À wá
twá nətə à ma lwarı də, kʋ
yı cígá? À də à kan mama
nə kwın».
19 Malıka tə ma le wá,
ka wʊ́: «À yırı nə ya
Gabəriyɛlə. À mʊ̀ nə wulə
Yıı yáá nə, à tʋŋa à pın wá.
Ʋ tʋn nə, sə à swìn n con, sə
à ga pa mʊ́ sʋywáŋʊ́ kʋ tə.
20 Yá n wà à sʊ̀ràn tə cígá
pın, tə nii ga wá sú, də tə
máŋá nə yí. Mə kʋ mʊ̀ nə
pın, nə̀ń n wá jì bəru, n bá
wàní n swìn, kʋ ja va dıın
tə, tə yìèn tə nii nə wá sú».
21 Kʋ máŋá təntə wa, kʋ
gwárí lalʋʋ tə, kʋ yà nə dànì
Zakari kàrá wa, ʋ dánʊ́ tə
yırı Yıı dìè tə wa.
22 Yá ʋ nə nan máŋá tə wa,
ʋ yà kʊ́ʊ̀ wàrì də ba ʋ swìn.
Lı̀à tə dàń ma lwarı də, kʋ
ya ʋ nı won, kʋ nə nan Yıı,
Yıı dìè tə wa. Ʋ jı̀àn nə, ʋ ma
swìn ba con, ʋ nii ga dəŋə̀.
23 Zakari dàń tʋn Yıı dìè tə
wa ʋ zwɛ̀ɛ, ʋ pìí ʋ va ʋ sàń.
24 Kʋ nə twi kʋ bà, kʋ dání
kwa nə, ʋ kan Elizabɛtə jın
pʊ̀á, yá ʋ dàń yı dìè wa cànì

bonu. Kʋ máŋá tə wa, ʋ
swìn ʋ tìàn con, ʋ wʋ́:
25 «Nə̀ń kʋ tə, Yuu-Tiu nə
pìà, sə ʋ fwa ʋ pa nə: Sɪ́ʋ́n
nə ʋ pìà, sə ʋ lɪ nə, kʋ tə wa,
kʋ nə yɪ nə kana cavɪra lìà
yáá con».

Malɪka swìn Zwezi lʋrʋ tə yoo
(Matiə 1.18-23)

26 Elizabɛtə pùə́ tə janʋ
cànì bardʋ máŋá wa, Yɪɪ tʋn
*malɪka Gabəriyɛlə Galile
nagwanaa tɪʋ don nə, ba nə
boŋə ‹*Nazarɛtə›.
27 Ʋ tʋn wá kacɪɪn don con,
ʋ tə nə yərì bɛɛ, ʋ yɪrɪ nə yɪ
Mari. Ʋ yɪ Zwʋzɛfə bwàlʋ́, ʋ
nə pìà, sə ʋ swe. Zwʋzɛfə tə
nan pìʋ́ *Davidə dwíí tə wa.
28 Malɪka tə yí, ka swìn
Mari con, ka wʋ́: «Ya
pupwən wa, Yɪɪ fwa pub-
wanʋ n yɪra. *Yuu-Tiu wulə
də mʋ́».
29 Tə yìən tə wʋwalɪ Mari
zənzən, ʋ ga bwe ʋ tìàn yoo
tə, kʋ mù jʋnʋ təntə nə pìà
kʋ swìn ʋ con.
30 Malɪka tə dàń swìn ʋ
con, ka wʋ́: «Mari, dàn
ká pa fən ja mʋ́. Yɪɪ fwa
pubwanʋ n yɪra.
31 Nə̀ń n wá ja pùə́, n ga
wá lʋra bìʋ́, n wá kə ʋ yɪrɪ
Zwezi.
32 Ʋ wá yà ləzwənfarʋ, ba
ga wá bon wá ‹Yɪɪ tə, ʋ nə
wulə tə mɛ yuu wa, bìʋ́›.
Yuu-Tiu Yɪɪ wá pa ʋ jì pìʋ́,
ndə ʋ nɪbɛɛ Davidə nə.
33 Yá ʋ ga wá tɪnɪ də pàrì
*Yɪzərayɛlə lìà tə yuu wa
máŋá mama. Ʋ pàrì tə bá
zwɛ̀e də mama».
34 Mari ma swìn malɪka tə
con, ʋ wʋ́: «Kʋ nətʋ tə ya
kʋ wá zɪgɪ nətə, sə à nə yərì
bɛɛ?»
35 Malɪka tə ma le Mari, ka
wʋ́: «Yɪɪ-*Siŋu tə wá bà n
yuu wa. Yá Yɪɪ tə, ʋ nə wulə
tə mɛ yuu wa, dìàn tə wá pú
n yuu nə, ndə ywárí nə. Mə
kʋ mù nə wá pa bisɪmaa tə,
n nə wá lʋra tə, ya Yɪɪ nə tɪ,
ba ga wá bon wá Yɪɪ-Biu.
36 Elizabɛtə, ʋ nə yɪ n dwíí
tíʋ́, də wá lʋra bìʋ́ tə don, də
ʋ kazʋnɪ tə mama. Ba yà wʋ́,
ʋ wàrì bìʋ́ ʋ lʋrɪ, yá sɪ́ʋ́n nə,
ʋ wulə ʋ pùə́ cànì bardʋ wa.
37 Won tə̀lə́, Yɪɪ nə wàrì ʋ
fwa».
38 Mari dàń ma swìn, ʋ wʋ́:
«Nə̀ń à yɪ Yuu-Tiu tʋtʋnbʋa,
sə kʋ fwa nətʋ, ndə n nə
swìn kʋ». Malɪka tə dàń ma
kɛ̀eń ka yá wá.

Mari vəli, sə ʋ na Elizabɛtə

39 Kʋ kwa nə, Mari bɪbarɪ,
ʋ zàn ʋ zʋ cwəŋə, ʋ ma vələ
lala tɪʋ don nə, kʋ nə wulə
Zwide nagwanaa vàn tə con,
kʋ nə jə pɛɛn tə.
40 Ʋ vəli ʋ yí, ʋ zʋ Za-
kari dìə̀ wa, ʋ jʋn ʋ kan
Elizabɛtə.
41 Máŋá tə wa, Elizabɛtə
nə nì Mari jʋ̀nà tə, Elizabɛtə
bisɪmaa tə lulugu ʋ pùə́ wa.
Elizabɛtə ga sú də Yɪɪ-*Siŋu
tə,
42 ʋ bubwi ʋ kə yɪɪ nə, ʋ
ga wʋ́: «Yɪɪ fwa zəni n yɪra,
n duən kana wa. Yɪɪ wá fwa
zəni n bisɪmaa tə yɪra, n nə
wá lʋra!
43 À mù də nə yɪ wàà,
*Yuu-Tiu nuu ma bà à sàń?

44 Nəǹ máŋá tə, à nə nì n
jùnà tə, à bisımaa tə lulugu
də pupwən à pùə́ wa.
45 N pın cígá kʊ tə, nə Yuu-
Tiu nə pın, ba swìn n con də,
kʊ nii tə wà sú. Kʊ mù nə
pın, n yı pupwən tíú».

Mari bʊ̀à Yıı nə

46 Mari dàǹ ma swìn, ʊ wʊ́:
«À bwı *Yuu-Tiu nə.
47 À pùə́ poli, Yıı nə jon nə à
cʊna tə wa yırı.
48 Yıı bʊ́n à də nyiən don
yoo, ndə ʊ tʊtʊnbʊa nə.
Cígá, sívn dàǹ nə, lʊʊ
ləzwənə dwíí mama wá
swìn də, à mù yı pupwən
tíú.
49 Yıı tə, ʊ nə wulə tə mɛ
yuu wa, fwa yìən, tə nə ziən
zəni, ʊ pa nə. Ʊ yırı ziən, kʊ
ba don ja.
50 Ʊ wá dəri lìà tə nə zìlí
wá yinəgə zənzən, máŋá də
máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e.
51 Ʊ tʊn yìən nəfaran, ʊ ma
bırı ʊ dìàn tə. Ʊ dıŋı ləzoni
tə, ba nə jə fwiə, ba dəri ba
jén duən yáá nə.
52 Ʊ zìn pɛ̀egá tə nə jə dìàn,
ba padaran yuu ʊ dı, ʊ ga zìn
ba tə, ba nə mun ba tìàn, ʊ
kə yıı nə.
53 Ʊ pın wiən zənzən, ba tə
nə, ba nə ba jə ba də́. Ʊ
pın, jıjə tìán pìí ba vìí də
jıkʊrıkɛ.
54 Ʊ twi, sə ʊ san *Yızərayɛlə
lìà nə, ba nə yı ʊ tʊtʊnbıa. Ʊ
lìí máŋá mama, sə ʊ dəri ba
yinəgə zənzən.
55 Ʊ kàn nii nə nıbara-ba
con də, kʊ wá yà nətʊ máŋá
mama. Ʊ kàn kʊ mù nii
təntə, ʊ pa *Abərahamə də
ʊ dwíí nə».
56 Mari fwa ndə cànì
batwa nə Elizabɛtə con. Kʊ
kwa nə, ʊ ma pìí, ʊ va ʊ sàǹ.

Zwan-Batisə lʊrʊ tə yoo
(Likə 1.13-17; 2.25-32; 3.4-9)

57 Elizabɛtə lʊrʊ máŋá nə
yí, ʊ twi ʊ bà, ʊ lʊrı bibɛɛ.
58 Elizabɛtə yıra lìà də ʊ
dwíí tìán nì də, *Yuu-Tiu
dəri ʊ yinəgə zənzən. Ba də
pùə́ dàǹ ma poli də wá, kʊ
yoo tə yırı.
59 Ba *goŋi bìsìná tə, ʊ
dıan nana dıın nə. Kʊ máŋá
tə wa, ba yà pìà, sə ba pa wá
ʊ nyına Zakari yırı.
60 Ʊ nuu dàǹ ma swìn, ʊ
wʊ́: «Ɔn ɔn! À wà sɛ̀e. Ʊ
yırı wá yà Zwan».
61 Ba ma swìn ʊ con, ba
wʊ́: «Lìù mama tə̀lə́ n dwíí
tə wa, ʊ nə jə kʊ mù yırı
təntə».
62 Ba dàǹ ma bwe ʊ nyına
də jìàn, sə ba jén, bɛ̀eɛ̀e yırı
nə ʊ wá pa ʊ bìú tə nə.
63 Zakari ma lòrì ba, sə ba
pa wá pʊ́pʊ́nʊ́ daborubiə, ʊ
dàǹ ma pʊ́pʊ́ní kʊ yuu wa, ʊ
wʊ́: «Ɒ yırı nə yı Zwan». Kʊ
gwárí ba mama míámían.
64 Kʊ máŋá tə wa, Zakari
nii kʊ́ʊ̀ pórí, kʊ wàá yìən
kʊ́ʊ̀ swìn. Ʊ súrí ʊ nii ʊ kə
yıı nə, ʊ ma bwı Yıı nə.
65 Kʊ dìgà lìà tə mama
yuu, ba nə bwələ lá. Zwide
nagwanaa pɛɛn yuu lìà tə
mama yà swìn tə mù yìən
təntə yoo.
66 Ba tə mɛ, ba nə nəǹ tə
yìən təntə yà dwı tə yoo,
ba ga bwe ba tìàn, ba wʊ́:
«Kʊ bisımaa təntə dàǹ wá
yà nətə?» Yıı dìàn tə cígá yà
wulə də wá.

Zakari bʋà Yɪɪ nə

67 Yɪɪ-*Siŋu tə súə́ bisɪmaa
tə nyɪna Zakari, kʋ pa ʋ
swìn Yɪɪ nii sʋ̀ràn tə tə, ʋ
wʋ́:
68 «À wá bʋ *Yɪzərayɛlə lìà
*Yuu-Tiu Yɪɪ tə nə. Yɪɪ
ywàń ba yuu, ʋ ga yə̀
ba ʋ jon.
69 Ʋ tʋn lìù, sə ʋ lɪ nəba nə
yoo wa mɪ́ámɪ́án. Kʋ mʋ̀ lìù
tə, ʋ nə wá lɪ nəba nə yoo
tə wa, yɪ ʋ nan ʋ tʋ̀tʋ̀nʋ̀ pìʋ́
*Davidə dwɪ́í tə wa,
70 ndə ʋ nə twá ʋ nii *sʋ̀sʋ̀nà
tə nə, ʋ ma swìn, kʋ máŋá
nə ba yigə.
71 Ʋ yà kàn nii də, ʋ wá lɪ
nəba nə dʋŋa də lìà tə, ba
nə culi nəba, jɪɪn wa.
72 Yɪɪ lìí ʋ *nimarʋ tə yoo.
Ʋ dəri nə nɪbara tə yinəgə
zənzən.
73 Yɪɪ fwa kʋ nətʋ, ʋ
yà nə dùə̀ də nə nɪbɛɛ
*Abərahamə́ də,
74-75 ʋ wá jon nəba nə dʋŋa
tə dìàn jɪɪn yɪrɪ. Kʋ nətʋ nə
wá wànɪ́ nə bʋ ʋ nə də zìlə́.
Kʋ nətʋ tə, sə nə ma wànɪ́
nə yà lìà tə, nə nə yɪ Yɪɪ nə
tɪ, nə ga tə yɪ cígá tìán Yɪɪ
yáá con, dɪɪn mama, nə mɪɪ
tə wa.
76 N mʋ̀ con nə, à bìú, n wá
va Yuu-Tiu yáá con nə, sə n
ma kwɛn ʋ cwəŋə. Kʋ mʋ̀
nə pɪn, ba wá bon mʋ́ Yɪɪ tə,
ʋ nə wulə tə mɛ yuu wa, nii
*sʋ̀sʋ̀nʋ̀.
77 Yá n mʋ̀, à bìú, n wá bɪrɪ
Yɪɪ lìà tə də, Yɪɪ wá jon ba
ba cʋna wa ʋ ga kwɛn tə, ʋ
lɪ ʋ mʋ̀ də ba pwərə wa.
78 Nə Yɪɪ tə swə nəba
zənzən, ʋ ga dəri nə yinəgə
zənzən. Ʋ wá pa poni nan
yɪɪ, kʋ pɪpɪlɪ nə yuu con ndə
yɪcaʋ nə pén.
79 Poni tə wá san ba tə nə
wulə yɪkunu wa, də ba tə
nə wulə tɪan fən wa. Kʋ
mʋ̀ poni tə nə wá kə nəba
cwəŋə tə wa, kʋ nə jə bɪcan
sìə́».
80 Bisɪmaa tə bori, yá ʋ
pubʋŋa də ga daŋa kʋ súrí
lá. Ʋ yɪ kasɔɔ lanworu wa,
kʋ ja va dɪɪn tə, ʋ nə bɪrɪ
ʋ tìàn Yɪzərayɛlə lìà tə yáá
con.

2

Mari lʋrɪ ʋ bìú Zwezi
(Matiə 1.18-25)

1 Kʋ máŋá təntə wa, pa-
farʋ Ogisətə pɪn nii, sə ba
gàlà ʋ lʋʋ ləzoni tə mama.
2 Kʋ mʋ̀ təntən lagala tə
fwa, də Kirinisə nə ya Siri
nagwanaa tə yáá tíú, pìʋ́
nəfarʋ tə nə lɪ ʋ tún.
3 Lìà tə mama vəli, ba
pʋ́pʋ́ní ba tìàn ba dəkuu
bwálí nə.
4-5 Zwʋzɛfə də nan
*Nazarɛtə nə, kʋ nə wulə
Galile nagwanaa wa, ʋ va
Zwide nagwanaa tə wa, pìʋ́
*Davidə tɪʋ, ba nə boŋə
‹Bɛtələhɛmə›, ʋ də ʋ bwàlʋ́
Mari. Ba vəli lá, Zwʋzɛfə
nə yɪ Davidə nàʋ́ tə yɪrɪ.
Mari tə, ʋ nə pìà, sə ʋ swe
Zwʋzɛfə nə, tə pùə́ yí. Ʋ
də Zwʋzɛfə vəli lá, sə ba
pʋ́pʋ́ní ba tìàn.
6 Máŋá tə wa, ba nə wulə
Bɛtələhɛmə nə, ʋ bìú tə lʋrʋ
yí.
7 Mari lʋrɪ bibɛɛ, ʋ kacarɪ
bìú. Vərə dii tə mama yà
súə́. Kʋ mʋ̀ nə pɪn, Mari baa

ʋ bìú də ganan, ʋ ga tì wá ʋ
tún vàná kurəbori wa.

Malıka nan lìà nə cì vàná nə

8 Kʋ mù nagwanaa təntə
tətə wa, payıra yà cì ba vàná
nə tıtın nə, gaʋ wa.
9 *Yuu-Tiu *malıka twi, ka
nan ba nə. Yá Yıı poni tə
pırı ba kʋ kıkarı, fən ga zʋ
ba zənzən.
10 Yá malıka tə swìn ba
con, ka wʋ́: «Á dànà ká pa
fən ja aba. À ja sʋywáŋʋ́ à
bà, sə à pa aba, kʋ nə wá
poli *Yızərayɛlə lìà mɛ pwìí
zənzən:
11 Tıtın kʋ tə nə, ba lʋrı lìù
tə, ʋ nə wá jon aba á cʋna
wa, pìʋ́ *Davidə tıʋ wa. Ʋ
mù nə yı *Kərisə, ʋ nə yı
Yuu-Tiu.
12 Á nəŋə nətʋ tə, á nə
wá twá, á ma lwarı wá: Á
wá na bìsìná, ba nə baa wá
də ganan, ba tún wá vàná
kurəbori wa».
13 Naa nədʋ, malıkɛ
kapʋpʋ nan Yıı sàń, tə bà
tə súrí ka tə nə, tə bwı Yıı
nə, tə wʋ́:
14 «Dun wulə Yıı con, ʋ
nə wulə ʋ *sàń nə, ʋ
bıcan sìə́ tə wá yà tıa
yuu wa ləzoni tə, ʋ
mù Yıı nə swə, pwərə
wa».

*Lìà tə nə cì vàná tə nə
vəli Bɛtələhɛmə*

15 Máŋá tə wa, *malıkɛ
tə nə pìí tə dì Yıı *sàń nə,
payıra tə swìn duən con, ba
wʋ́: «Nə dàń vələ nə yí
Bɛtələhɛmə nə. Kʋ mɛ, sə
nə na kʋ tə nə tʋn lá nə, kʋ
tə *Yuu-Tiu nə pın nə yəni
tə».
16 Ba twi lala ba yí lá,
ba na Mari də Zwʋzɛfə də
bìsìná tə. Bìsìná tə tə́gə́
vàná kurəbori tə wa.
17 Ba nə nı bìsìná tə, ba
tún kʋ tə mama, malıka tə
nə swìn ba con, kʋ bìsìná tə
yuu wa.
18 Kʋ gwárí ba tə mama,
ba nə nì kʋ tə, payıra tə nə
swìn ba con.
19 Ʋ mù Mari də jın tə yìən
təntə mama ʋ waa con, ʋ ga
bʋŋa tə nə də ʋ waa mama.
20 Kʋ kwa nə, payıra tə pìí
ba vìrí də ba bwı Yıı nə, ba
ga pın wá dun tə tə mama
yırı, ba nə nì ba ga na. Ba
bwı ʋ nə, yìən tə mama nə
fwa nətʋ, ndə malıka tə nə
swìn ba con, tə yırı.

*Ba pın bìsìná tə yırı
Zwezi*

21 Bìsìná tə lʋrı dıan nana
dıın nə, ba *goŋi wá, ba ga
kə ʋ yırı Zwezi. Mə kʋ yırı
təntə *malıka tə bırı də, ʋ
nuu tə wà ʋ pùə́ jın.

*Ba ja Zwezi, ba va Zwifə-
ba Yıı dìə̀ wa*

22 Kʋ kwa nə, máŋá yí, sə
Mari də twá kʋ tə nə, Yıı *nii
tə, ʋ nə pın *Moyizə nə, nə
bırı, sə kʋ fwa kan nə lʋrı
kwa nə. Zwʋzɛfə də Mari
dàń ma tì bisımaa tə, ba ja
va *Zwerizalɛmə nə, sə ba
pa wá *Yuu-Tiu Yıı nə.
23 Kʋ yı ndə kʋ nə pʋ́pʋ́ní
Yuu-Tiu nii tə wa nətʋ,
kʋ wʋ́: «Lìù mama cárí
bisımabara yı, ba wá tún
vàn nə, sə ʋ ya Yıı cıcı nə
tı».
24 Ba də fwa kʋ *joŋi tə,
ndə Yuu-Tiu nii tə nə pìà

nətʊ. Kʊ yɪ kʊ fwa də gun-
poni bələ, nə à yə́ə́ nasara
gunpobii bələ.

Simeyon bʊ̀à Yɪɪ nə
(1 Piyɛrə 1.11)

25 Bɛɛ don yà wulə *Zw-
erizalɛmə wa, ba ma boŋə
Simeyon. Kʊ bɛɛ təntə yà
yɪ cígá tíú Yɪɪ yáá con, ʊ
twá Yɪɪ cwəŋə tə zəni, ʊ
yà ga dànì lìù tə, ʊ nə
wá zùrì *Yɪzərayɛlə lìà tə
bɪcanɪ. Yɪɪ-*Siŋu tə yà wulə
də Simeyon.

26 Kʊ yà pɪn, ʊ yəni də, ʊ
bá tɪ, də ʊ nə wà *Kərisə nɪ
də ʊ yíá. Kərisə tə, *Yuu-Tiu
nə kúrú, sə ʊ tʊn.

27 Yɪɪ-Siŋu tə nə pɪn,
Simeyon lwarɪ də, ʊ mɛ, sə
ʊ va *Zwifə-ba Yɪɪ *dìè tə
wa. Máŋá tə, Zwezi nuu də
ʊ nyɪna tə nə ja ba bisɪmaa
tə, ba ja bà, sə ba ma fwa
kʊ tə, Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn
*Moyizə nə, nə pìà.

28 Simeyon tì wá, ʊ kə ʊ
nyʊnɪ nə, ʊ ga pa dun Yɪɪ nə,
ʊ wʊ́:

29-30 «Sɪ́ʊ́n nə, kʊ tə Yɪɪ nə
swìn də, kʊ wá tʊn
tə jigə: Yuu-Tiu, à nɪ
lìù tə, n nə tʊn, sə
ʊ jon lìà ba cʊna wa,
də à tətə yíá. Kʊ mʊ̀
yɪrɪ nə, n dàń wàá n
tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə n yá, sə ʊ tɪ
də bɪcan sìí.

31 N tanɪ lìù təntə lʊʊ ləzoni
mɛ yíá yuu.

32 Kʊ lìù təntə yɪ ndə poni
nə, kʊ nə wá pa lʊʊ dwíə́ tə
mama yəni mʊ́. Kʊ ga wá pa
dun Yɪzərayɛlə lìà tə nə, ba
nə yɪ n mʊ̀ lìà».

33 Simeyon yìèn tə, ʊ nə
swìn Zwezi yuu wa, yà
gwárí Zwezi nuu də ʊ nyɪna
zənzən.

34 Simeyon lòrì Yɪɪ, sə ʊ
fwa zəni Zwezi də ʊ nuu
də ʊ nyɪna yuu wa. Ʊ
swìn Zwezi nuu Mari con,
ʊ wʊ́: «Yɪɪ kúrú bisɪmaa
ka tə, sə ʊ twá ʊ nə, ʊ
ma bʊ̀rì Yɪzərayɛlə lʊʊ lìà
zənzən bʊ̀rà, ʊ ga sɛ̀e ba
duən də zənzən. Ʊ wá yà
lìù tə, ʊ nə wá bɪrɪ də, Yɪɪ
tʊŋa ʊ pɪn ləzoni nə, yá ba
ga vɪ wá. Bisɪmaa tə wá pa
pubʊŋɪ, tə nə wulə waa, nan
poni nə.

35 Yá n mʊ̀, bìú tə nuu, n
wá na càn. Tə càn tə wá
cʊ̀gʊ̀ n bɪcan mɪ́ámɪ́án, ndə
lagʊrɪ sìʊ́ nə pórí won nə. Ʊ
wá pa lìà zənzən swìn kʊ tə,
kʊ cígá nə wulə ba waa».

Anə, Yɪɪ nii sʊsʊnkana,
bʊ̀à Yɪɪ nə

36 Yɪɪ nii *sʊsʊnkana don,
ʊ yɪrɪ nə yɪ Anə, də yɪ
*Zwifə-ba Yɪɪ *dìè wa. Ʊ
yɪ Fanʊwɛlə bʊ̀á, Azɛrə dwíí
dəkuu tə wa. Ʊ bɪna yà dáá.
Ʊ swe ʊ kacɪɪn máŋá wa, yá
bɪna barpɛ nii nə, ʊ barɪ tə
tɪga ʊ yá wá.

37 Ʊ yà kʊ́ʊ̀ ba barɪ jə. Ʊ
bɪna dàń yà dáá, ʊ yà jə bɪna
sapwɪnɪa də banɪa. Ʊ yàá va
ʊ wulə Yɪɪ dìè tə wa, tɪtɪn də
yɪcaʊ, ʊ ma tʊŋa Yɪɪ tʊtʊŋɪ
tə. Ʊ vwe ʊ nii, ʊ ga jʊ̀nì Yɪɪ.

38 Anə də nə twi, ʊ zʊ
Zwifə-ba Yɪɪ dìè tə wa, də
Zwezi də ʊ nuu də ʊ nyɪna
wulə lá, ʊ də wulə ʊ pɪn
dun Yɪɪ nə. Ʊ dàń swìn
bisɪmaa tə yoo lìà tə mama

con, ba yà nə dànì, sə Yıı yè
*Yızərayɛlə lìà ʋ jon.

Zwʋzɛfə-ba pìí ba va Nazarɛtə

39 Máŋá tə wa, Zwezi nuu
də ʋ nyına tə nə tʋn kʋ tə
mama, *Yuu-Tiu Yıı *nii tə
nə pìà tə, ba dàń pìí, ba ja
wá, ba va ba tıʋ *Nazarɛtə,
kʋ nə wulə Galile nagwanaa
tə wa.
40 Bisımaa tə bori, ʋ
wʋbʋŋa ga súrí. Ʋ yà jə
wʋbʋŋa zənzən, yá Yıı ga
fwa ʋ pubwanʋ tə ʋ yıra.

Zwezi wulə Zwifə-ba Yıı dìə tə wa

41 Bını mama Zwezi nuu
də ʋ nyına yàá va, ba də́
*Pakə cànà tə *Zwerizalɛmə
wa.
42 Máŋá tə wa, Zwezi nə
jə bına fugə bələ, ʋ nyına-
ba jın wá, ba ja kə lá, ba
va cànà təntə, kʋ nə yı ba
yofwamıʋn.
43 Cànà tə nə zwɛ̀e, ba
pìí ba vìí, yá ba bìú Zwezi
mʋ̀ mɛ Zwerizalɛmə nə, ʋ
nyına-ba yà ga wà kʋ lwarı.
44 Ba yà bʋŋa də, Zwezi
wulə ʋ twaduən tə con,
cwəŋə tə yuu. Ba vəli dıın
pırı, ba dàń ga zıgı lá, ba pìà
wá ba nubıa də ba dabara
con.
45 Yá ba dàń ba wá na.
Ba dàń ma ga ba pìí ba va
Zwerizalɛmə, sə ba pìà wá
lá.
46 Dıan batwa nii nə, ba
nı Zwezi *Zwifə-ba Yıı *dìə
wa, də ʋ jə̀ə́ Zwifə-ba Yıı nii
*yənu tìán tə tətəŋi wa. Ʋ
wulə ʋ cʋga ba, yá ʋ ga bwe
ba yìən.
47 Ʋ yənu tə də yìən tə ka
le gwárí ba tə mama, ba yà
nə cʋga wá.
48 Máŋá tə wa, ʋ nuu də
ʋ nyına tə nə nı wá, kʋ yà
gwárí ba zəni. Ʋ nuu ma
swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «À bìú,
bɛ̀eɛ̀e nə pın, n ma fwa nəba
nətən? Nə̀ń, n yoo yà jın à
də n nyına zəni, nə ma twá
lá, nə pìà mʋ́».
49 Ʋ ma le, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e
nə pın, á pìà nə? Á mɛ, sə á
lwarı də, à mɛ, sə à ywàń à
nyına yìən yuu nə».
50 Yá ba wà kʋ tə də̀ń nì, ʋ
nə pìà, sə ʋ swìn ba con nə.
51 Zwezi dàń ma pìí, ʋ twá
ba nə, ʋ va *Nazarɛtə. Ʋ sɛ̀e
ʋ nyına-ba tə nii. Ʋ nuu jın
tə yìən təntə mama ʋ waa
nə, ʋ ga lìí tə yoo.
52 Zwezi bori ʋ kəni lá, ʋ
wʋbʋŋa də ga súrí, ʋ dàń ga
pın pupoli Yıı də ləzoni nə.

3

Zwan-Batisə kàrà tə yoo
(Matiə 3.1-12; Marəkə 1.1-8; Zwan 1.6-8, 19)

1-2 Yıı kori tə twi Zakari
bìú Zwan con nə, kasɔɔ
lanworu tə wa, pafarʋ
Tibɛrə pàrì tə bına fugə də
bonu máŋá wa. Kʋ máŋá
təntə wa, də Ponsə *Pilatə
nə tı Zwide nagwanaa, pìʋ́
*Erodə də ma tı Galile
nagwanaa. Yá Erodə zʋnʋ,
pìʋ́ Filipə də yà tı Yitire
nagwanaa də Tərakonitə
nagwanaa, pìʋ́ Lisaniyasə
də yà tı Abilɛnə nagwanaa.
Anə də Kayifə də yà yı

*Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun
tìán nəkwına.
3 Zwan dàń zàn ʋ jijiri
Zwurədɛn mʋnaa tə yıra
nagwanaa tə mama wa. Ʋ
dàń ma kàrì Yıı yoo ʋ bırı
lìà nə, ʋ wʋ́: «Á vəvərə á
kwa á ma sá á cʋna. Á pıan
ba lə aba níá wa, kʋ twá də
Yıı yırı. Yá Yıı dàń wá kwɛn
á cʋna tə, ʋ lı á mù də ʋ mù
pwərə wa.
4 Mə nətʋ nə, Yıı nii
*sʋ̀sʋ̀nʋ̀ *Ezayi pʋ́pʋ́ní ʋ
sagı tə wa, ʋ wʋ́:
‹Kʋ yı bɛɛ don nə bubwi
kasɔɔ lanworu wa, ʋ
wʋ́: «Á kwìán *Yuu-
Tiu cwəŋə tə, sə á cɛ
ʋ cwəmıni tə, sə tə ya
mənə mənə.
5 Buu gwàlʋ́ mama wá
sʋ̀ń, pɛɛn də dədwələn
mama wá cʋ́, tə mɛ də tıa,
cwəŋə gogwələn tə mama
wá kwìán, cokʋkwınan tə
mama wá pàrì, tə mɛ duən.
6 Yá lìà mama wá na nətʋ,
Yıı nə wá jon ba ba cʋna
wa»›.»
7 Lìà kapʋpʋ yà nə twi
Zwan con, sə ʋ lə ba níá wa,
kʋ twá də Yıı yırı. Ʋ dàń
yà swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á
mù dəkwaa dwíí-ba! Wàà
nə bırı aba də, á wàá á dəri
á jén Yıı lıŋa tə yáá, tə nə
bìàn?
8 Kʋ nə yı nətʋ, sə á twá
á tʋtʋnan nə, á ma bırı də,
á vəvəri á kwa á ma sá á
cʋna. Á jə cígá, sə á swìn
də, *Abərahamə yı á nıbɛɛ,
yá kʋ cıcı tə wà yí. À mù
nə swìn kʋ á con də, Yıı wàá
kapana tə tə ʋ lwàní ʋ pın,
tə jì Abərahamə nìán.
9 Nə wàá kʋ nətʋ tə nə
tì, nə ma maŋa ndə dèrí
nə manwarı kʋ wulə tìán
dəkurən nə. Tìʋ́ tə mama,
kʋ bıa nə ba ywán, ba wá
goŋi kʋ, ba kə mən nə».
10 Lìà tə dàń ma bwe wá,
ba wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə, nə dàń
mɛ, sə nə fwa?»
11 Ʋ ma le ba, ʋ wʋ́: «Lìù
tə, ʋ nə jə ganzʋbii bələ, ʋ
mɛ, sə ʋ pa nədʋ ʋ tə nə, ʋ
nə ba jə. Yá ʋ tə də, ʋ nə
jə wodiu ʋ dá, ʋ də mɛ, sə ʋ
fwa nətʋ».
12 Lanpolına də twi, sə ʋ lə
ba də níá tə wa, kʋ twá də
Yıı yırı tə, ba ga bwe Zwan,
ba wʋ́: «Karnyına, nə mɛ, sə
nə fwa nətə?»
13 Ʋ ma le ba, ʋ wʋ́: «Á
dànà ká pa ba ŋwín, ba doni
kʋ nii tə, ba nə ŋwín!»
14 Pamana də bwe wá, ba
wʋ́: «Nə mù dàń yı bɛ̀eɛ̀e
nə, nə mɛ, sə nə fwa?» Ʋ ma
le ba, ʋ wʋ́: «Á dànà ká kálʋ́
lìù, nə à yə̀ə́ á kʋna á kə ʋ nii
nə, á ma jon kʋ tíú səbiu də
dìàn. Á dàń pıan á ŋwírán
tə cıcı nə mɛ aba».
15 Lalʋʋ tə yà dànì də yala,
yá ba lìù də mama yà bʋŋa,
ʋ ga bwe ʋ tìàn, də kʋ nə tà
Zwan nə ya *Kərisə.
16 Zwan dàń ma swìn ba
mɛ con, ʋ wʋ́: «À mù li aba
də níá, kʋ twá də Yıı yırı,
yá lìù don ʋ dìàn nə dáá, tə
doni nə, wá bà. À jıın mùrì,

* **3:16 3.16** Zwifə-ba con, ba yàá pa, yoŋu, nə à yə̀ə́ lìù tə, ba nə ba wá dun pın, sın lìù nɛɛ, sə kʋ bırı də, ba sɛ̀e wá ndə ba vee nə ba diə̀ wa, nə à yə̀ə́, sə kʋ bırı də, ʋ yı dun tíú.

sə à kʊ̀rʊ̀ ʊ nɛɛ natʊra*. Ʊ
wá lə aba Yɪɪ-*Siŋu tə wa də
mən.
17 Ʊ jə ʊ wocəri fɪyaʊ
ʊ jìàn wa, ʊ kwɛn ʊ cə̀rì
ʊ wobɪa tə, ʊ pwɛ̀e tə də
wopulə tə, ʊ lɪ duən wa. Ʊ
pɛ̀e wobɪa tə, ʊ kə ʊ pulu wa,
ʊ ga sʊrɪ wasanan tə mən
wa, tə nə ba də̀ŋə̀».
18 Yá kʊ tə ya, Zwan twá
kwìə̀ zənzən nə, ʊ ma swìn
Yɪɪ sʊywáŋʊ́ tə lalʊʊ tə con
nə.
19 Kʊ máŋá təntə wa,
Zwan vəli ʊ caga pìʊ́ *Erodə
nii nə, ʊ nə jon ʊ zʊnʊ kan
Erodɪadə, ʊ ma fwa ʊ kan,
tə yɪrɪ, kʊ súrí ʊ nə fwa
yokʊkwɪnan duən, də tə nə
dáá, yɪrɪ.
20 Erodə dàń tə súrí yol-
wan tə don lá, ʊ pa, ba ja
Zwan, ba kə bàń dìə̀ wa.

*Zwan-Batisə ləgə Zwezi
níá wa
(Matiə 3.13-17; Marəkə
1.9-11)*

21 Lalʊʊ tə mama níá tə liu
kwa nə, Zwan ləgə Zwezi də
níá tə wa. Kʊ kwa nə, ʊ nə
wulə ʊ jʊ̀nì Yɪɪ, lanworu tə
súrí.
22 Yá Yɪɪ-*Siŋu tə cúə́ ʊ yuu
wa, ndə won nə, kʊ nə ja
yɪra, ndə gunpwənə nə. Yá
kori dàń ga nan Yɪɪ *sàń nə,
kʊ wʊ́: «N yɪ à biswənə tə,
ʊ nə poli à pʊ̀ə́.»

*Zwezi nɪbara dəkuu
(Matiə 1.1-17)*

23 Zwezi dɪga ʊ tʊtʊŋɪ tə
də̀ń, də ʊ jə ndə bɪna fɪtwa
nə. Ʊ yà ya ndə ba nə bʊŋa
tə, Zwʊzɛfə bìú.
Zwʊzɛfə tə, ʊ nə yɪ Eli bìú,
24 ʊ nə yɪ Matatə bìú,
ʊ nə yɪ Levi bìú,
ʊ nə yɪ Mɛləki bìú,
ʊ nə yɪ Yanayi bìú,
ʊ nə yɪ Zwʊzɛfə bìú,
25 ʊ nə yɪ Matatɪasə bìú,
ʊ nə yɪ Amosə bìú,
ʊ nə yɪ Nahumə bìú,
ʊ nə yɪ Esəli bìú,
ʊ nə yɪ Nagayi bìú,
26 ʊ nə yɪ Maatə bìú,
ʊ nə yɪ Matatɪasə bìú,
ʊ nə yɪ Səmeyin bìú,
ʊ nə yɪ Yoze bìú,
ʊ nə yɪ Yoda bìú,
27 ʊ nə yɪ Yʊanan bìú,
ʊ nə yɪ Reza bìú,
ʊ nə yɪ Zorobabɛlə bìú,
ʊ nə yɪ Swɪalətɪɛlə bìú,
ʊ nə yɪ Neri bìú,
28 ʊ nə yɪ Mɛləki bìú,
ʊ nə yɪ Adi bìú,
ʊ nə yɪ Kʊzamə bìú,
ʊ nə yɪ Ɛləmadamə bìú,
ʊ nə yɪ Erə bìú,
29 ʊ nə yɪ Zwezi bìú,
ʊ nə yɪ Eliezɛrə bìú,
ʊ nə yɪ Yorimə bìú,
ʊ nə yɪ Matatə bìú,
ʊ nə yɪ Levi bìú,
30 ʊ nə yɪ Simeyon bìú,
ʊ nə yɪ Zwida bìú,
ʊ nə yɪ Zwʊzɛfə bìú,
ʊ nə yɪ Yonamə bìú,
ʊ nə yɪ Elɪakimə bìú,
31 ʊ nə yɪ Meleya bìú,
ʊ nə yɪ Mena bìú,
ʊ nə yɪ Matata bìú,
ʊ nə yɪ Natan bìú,
ʊ nə yɪ *Davidə bìú,
32 ʊ nə yɪ Yɪzayi bìú,
ʊ nə yɪ Obɛdə bìú,
ʊ nə yɪ Bozə bìú,
ʊ nə yɪ Saləmon bìú,
ʊ nə yɪ Naasʊn bìú,

33 ʋ nə yı Amınadabə bìú,
ʋ nə yı Adəmin bìú,
ʋ nə yı Arəni bìú,
ʋ nə yı Esərʋmə bìú,
ʋ nə yı Pere bìú,
ʋ nə yı Zwida bìú,
34 ʋ nə yı *Zwakɔbə bìú,
ʋ nə yı *Yızakə bìú,
ʋ nə yı *Abərahamə bìú,
ʋ nə yı Tera bìú,
ʋ nə yı Nahɔrə bìú,
35 ʋ nə yı Sərugə bìú,
ʋ nə yı Rehu bìú,
ʋ nə yı Pelɛgə bìú,
ʋ nə yı Ebɛrə bìú,
ʋ nə yı Swila bìú,
36 ʋ nə yı Kayinamə bìú,
ʋ nə yı Arəfakəzadə bìú,
ʋ nə yı Sɛmə bìú,
ʋ nə yı Nowe bìú,
ʋ nə yı Lemɛkə bìú,
37 ʋ nə yı Matısalɛmə bìú,
ʋ nə yı Enokə bìú,
ʋ nə yı Yerɛdə bìú,
ʋ nə yı Malelıɛlə bìú,
ʋ nə yı Kenamə bìú,
38 ʋ nə yı Enosə bìú,
ʋ nə yı Sɛtə bìú,
ʋ nə yı Adamə bìú,
ʋ nə yı Yıı bìú.

4

Sıtana dədən Zwezi
(Matiə 4.1-11; Marəkə 1.12-13)

1 Kʋ máŋá tə wa, Zwezi nə
súə́ də Yıı-*Siŋu tə, ʋ nan
Zwurədɛn mʋnaa tə con nə,
də Yıı-*Siŋu tə, kʋ nə wulə
də wá. Kʋ jın wá, kʋ va
kasɔɔ lanworu wa.
2 *Sıtana dədən, sə ʋ yigu
wá, ʋ pa ʋ tʋn yokʋkwıʋn lá
dıan sapwilə. Tə dıan təntə
mama nə, ʋ wà wodiu dí. Yá
tə dàń nə zwɛ̀e kwa nə, niən
dàń jın wá.
3 Sıtana dàń swìn ʋ con, ʋ
wʋ́: «Də n nə ya Yıı-Biu cígá
mama, sə n pa nii kapan kʋ
tə nə, sə kʋ jì wodiu».
4 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́:
«Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa,
kʋ wʋ́: ‹Kʋ tà wodiu cıcı nə
wàá mıı kʋ pın lìù nə!› »

5 Sıtana ma ja wá, ʋ va ban
ʋ súrí lá, ʋ pa ʋ ywàń tıa yuu
pàrì tə mama, naa nədʋ,
6-7 ʋ ga swìn ʋ con, ʋ wʋ́:
«Ba pın nə tə wiən tə mama,
à ga wàá tə à pın lìù tə nə,
à nə pìà. N nə sɛ̀e, sə n tʋ à
yáá con, n pa dun nə, à wá
pa mʋ́ dìàn tə tə mama, də
tə pàrì tə dun tə».
8 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́:
«Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa,
kʋ wʋ́: ‹Pa dun n *Yuu-Tiu
Yıı tə nə, sə n dàn ká tʋn
won don, də kʋ nə tà kʋ tà
cıcı, ʋ nə swə›.»

9 Sıtana ma kʋ́ʋ̀ ja wá ʋ va
*Zwerizalɛmə, ʋ tún *Zwifə-
ba Yıı *dìə̀ tə yuu wa, ʋ ga
swìn, ʋ wʋ́: «Də n nə yı
Yıı-Biu cígá mama, sə n zıgı
yəbə, n fan n tʋ tıa.
10 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə
wa, kʋ wʋ́: ‹Yıı wá pa nii ʋ
*malıkɛ nə n yırı, sə tə cì n
nə.
11 Yá tə wá tì mʋ́ tə jìàn
wa, sə n naa dàn ká mà
kapan nə›.»
12 Zwezi ma le wá, ʋ
wʋ́: «Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı sagı
tə wa, kʋ wʋ́: ‹Dàn ká
dədən Yuu-Tiu tə, ʋ nə yı n
Yıı, sə n yigu, ka pa ʋ tʋn
yokʋkwıʋn!› »

13 Ʊ nə dədən Zwezi yigu
yiri mama, sə ʋ yigu, kʋ
pa ʋ tʋn yokʋkwɪʋn ʋ zwɛ̀e,
Sɪtana kɛ̀eń ʋ vìí ʋ yá wá, də
kʋ ma kʋ́ʋ̀ vəli máŋá don, kʋ
nə wá tʋ kʋ mɛ.

Zwezi wulə ʋ tʋtʋŋɪ tə wa Galile nagwanaa tə wa
(Matiə 4.12-17; Marəkə 1.14-15)

14 Zwezi pìí ʋ va Galile
nagwanaa tə wa də Yɪɪ-
*Siŋu tə dìàn tə. Ba dàń
ma zàn, ba swìn ʋ yoo, kʋ
nagwanaa təntə mama wa.
15 Ʊ yà kàrì *Zwifə-ba
*jə́rə́ dii tə wa nə, yá lìà tə
mɛ yà wulə ba pɪn wá dun.

Ba vɪga Zwezi Nazarɛtə nə
(Matiə 13.53-58; Marəkə 6.1-6)

16 Zwezi vəli *Nazarɛtə.
Mə kʋ bwálí tə nə nə, ʋ bori.
*Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn nə, ʋ zʋa
ba *jə́rə́ dìə wa, ndə kʋ nə
ya ʋ yofwamɪʋn nə. Ʊ zàn
yɪɪ nə, sə ʋ kàrì Yɪɪ sagɪ tə.
17 Ba dàń ma tì Yɪɪ nii
*sʋ̀sʋ̀nʋ̀ *Ezayi sagɪ tə, ba pa
wá. Ʊ ja sagɪ tə ʋ súrí, ʋ
dàń ga kàrì bwálí tə, kʋ nə
pʋ́pʋ́ní, kʋ wʋ́:
18 «*Yuu-Tiu Yɪɪ-*Siŋu tə
wulə à yuu wa. Kʋ
kʋ́rʋ́ nə, sə à pa
sʋywáŋʋ́ tə zʋra nə.
Ʊ tʋn nə, sə à swìn
bàń dìə̀ lìà tə con də,
Yɪɪ wá jon ba, sə à ga
swìn lilirən con, də ba
wá na lá, sə à swìn lìà
tə, ba nə wulə càn wa,
də Yɪɪ wá jon ba,
19 sə à swìn máŋá tə, Yuu-
Tiu nə kʋ́rí, sə ʋ ma fwa
pubwanʋ ba yɪra».

20 Kʋ kwa nə, Zwezi pʋ́ə́
sagɪ tə, ʋ tì ʋ pa jə́rə́ dìə̀
tʋ̀tʋ̀nʋ̀ tə nə, ʋ ga jə̀ə́. Lìà tə
mama, ba nə wulə jə́rə́ dìə̀
tə wa, zìn ba yíá, ba kə ʋ
yuu.
21 Ʊ dàń ma swìn ba con, ʋ
wʋ́: «Kʋ tə ba tə, Yɪɪ nə swìn
kʋ bwálí təntə wa, à nə kàrì
də á nə nì tə, nii dàń súə́ zàn
kʋ tə, máŋá kʋ tə tətə wa, á
nə nì kʋ».

22 Ba mama dàń ga bwɪ
Zwezi nə, ʋ pubwanʋ sʋ̀ràn
tə yɪrɪ, ʋ nə swìn, tə yà ga
gwárí ba. Ba swìn, ba wʋ́:
«Kʋ tà ʋ mʋ̀ nə yɪ Zwʋzɛfə
bìú tə naaa?».
23 Zwezi ma swìn ba con,
ʋ wʋ́: «À yə̀ə́ də, á wá
swìn zwansɪsarɪ ka tə à con
nə: ‹Dɪmʋtʋrʋ, zwɛ̀e n tətə
yayɪgʋ tə!› Á tə kʋ́ʋ̀ wá swìn
à con, á wʋ́: ‹Nə nì kʋ tə, n
nə fwa Kapɛrənayimə tɪʋ tə
wa. Fwa tə mʋ̀ yìə̀n təntə də
yəbə n tɪʋ tə wa›.»

24 Ʊ ma kʋ́ʋ̀ swìn ʋ súrí lá,
ʋ wʋ́: «Cígá mama, à mʋ̀ nə
swìn kʋ á con: Yɪɪ nii sʋ̀sʋ̀nʋ̀
tə̀lə́, ba nə sɛ̀e wá ʋ təntɪan
tɪʋ wa.
25 À mʋ̀ nə swìn kʋ á con,
kʋ yɪ cígá: Yɪɪ nii sʋ̀sʋ̀nʋ̀
Eli máŋá tə wa, dwà wà nì,
bɪna batwa də càní bardʋ.
Kʋ dàń yà dɪga niən nəfarʋ
*Yɪzərayɛlə lʋʋ nii tə wa. Kʋ
máŋá tə wa, kadənə yà dáá
zənzən lá nə.
26 Yá Yɪɪ wà Eli tʋn ba
ladʋa con, də kʋ nə tà
kadənu tə con, ʋ nə wulə

Sarɛpəta tɪʊ wa, kʊ nə wulə Sidon nagwanaa tə wa.

27 Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Elize máŋá tə wa, dayaran də zənzən yà wulə Yɪzərayɛlə lʊʊ nii tə wa. Yá ba wa ladʊa dayan wá zwɛ̀e, də ʊ jì ləzwənzəŋu, də kʊ nə tà Naman cɪcɪ, ʊ nə nan Siri nagwanaa wa».

28 Lìà tə mɛ Zwifə-ba jə́rə́ dìà tə wa nə nì tə yìàn təntə tì lɪŋa zənzən.

29 Ba zàn ba van Zwezi, ba ja nan tɪʊ tə wa, kʊ yà nə lwə̀ paan don yuu wa, sə ba lɪ wá paan tə yuu, ba dɪlɪ tɪa.

30 Ʊ dàń ma twá ba tətəŋi wa, ʊ nan ʊ vìí.

Bɛɛ don zini nə wʊwalɪ wá

(Matiə 4.13-16; Marəkə 1.21-28)

31 Zwezi vəli Kapɛrənayimə tɪʊ Galile nagwanaa wa. Yá ʊ dàń ma wulə ba ʊ kàrì *Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn nə.

32 Ʊ yà swìn də dìàn, kʊ mʊ̀ nə pɪn, kʊ gwárí lìà tə zənzən də ʊ kàrà təntə yiri.

33 Zwifə-ba *jə́rə́ dìà tə wa, bɛɛ don yà wulə lá, *zini yà nə wʊwalɪ wá. Ʊ mà nii zənzən, ʊ wʊ́:

34 «Aa! Bɛ̀eɛ̀e nə n pìà fwa nə yɪra, *Nazarɛtə Zwezi? Nə yə̀ə́ də, kʊ ya n twi, sə n cʊ̀gʊ̀ nəba. À yə̀ə́ zəni lìù tə, n nə yɪ. N yɪ lìù, ʊ nə lɪ ʊ tún Yɪɪ cɪcɪ yɪrɪ».

35 Zwezi dàń caga zini nii nə, ʊ wʊ́: «Pú n nii, n ga nan n yá bɛɛ tə!» Zini tə dɪlɪ wá tɪa, lìà tə mɛ yáá nə, kʊ ga nan, kʊ yá wá, kʊ wà wá lwanɪ fwa.

36 Kʊ dìgà ba mama yuu zənzən, yá ba dàń ga swìn duən con, ba wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e sʊgʊ nə yɪ kʊ mʊ̀ təntə? Kʊ mʊ̀ bɛɛ təntə yàá baa də dìàn, ʊ ga pɪn zinə zìlí ʊ nii wa, tə ga naŋa də».

37 Yá ba dàń swìn Zwezi yoo, bwálí mama kʊ nagwanaa təntə wa.

Zwezi zwɛ̀e lìà zənzən yayɪran

(Matiə 8.14-17; Marəkə 1.29-34)

38 Zwezi nan *Zwifə-ba *jə́rə́ dìà tə wa, ʊ va Simon sàń. Waran yà ja Simon tɪnkan zənzən. Ba dàń ma lòrì wá, sə ʊ pa wá yazurə.

39 Ʊ ma kwá ʊ yuu con. Yá ʊ ga baa ʊ pa nii, sə waran tə zwɛ̀e. Waran tə zwɛ̀e tə yá wá, yá ʊ zàn lala, ʊ wulə ʊ tanɪ, sə ʊ ma lɪ Zwezi vəri.

40 Yɪɪ nə zʊa kwa nə, ba jɪn ba tə mama, yayɪran yirə yirə nə ja, ba ja bà Zwezi con. Ʊ tún jìàn ba lìù mama yuu wa, ʊ zwɛ̀e ba yayɪran.

41 Zinə də nan tə yá yayɪŋa zənzən, də tə bubwi, tə wʊ́: «N yɪ Yɪɪ-Biu». Yá Zwezi dàń baa tə nii nə də sʊ̀ràn, tə nə dà. Ʊ pìà, sə ʊ cì tə nə, sə tə dàn ká swìn, tə mʊ̀ nə yə̀ə́ də, ʊ yɪ *Kərisə tə yɪrɪ.

Zwezi kàrì Zwide nagwanaa wa

(Marəkə 1.35-39)

42 Tɪa nə twi ka pʊrʊ, Zwezi nan tɪʊ tə wa, ʊ va kwa con bwálí tə, lìù nə tə̀lə́. Lalʊʊ dàń twá lá, ba pìà wá. Máŋá tə, ba nə twi, ba na wá, ba yà kʊ́ʊ̀ vəli, sə ba cì ʊ nə, ʊ dàn ká kɛ̀eń ʊ yá ba.

43 Yá Zwezi swìn ba con,
ʋ wʋ́: «À mɛ, sə à kàrì də
à swìn sʋywáŋʋ́ tə tɪan tə
duən də wa, à bɪrɪ də, Yɪɪ
wá də́ pàrì ba yuu wa. Mə
kʋ yɪrɪ nə, Yɪɪ tʋn nə».
44 Ʋ dàń ma twá lá ʋ
kàrì Zwide* nagwanaa tə wa
*Zwifə-ba *jə́rə́ dii tə wa.

5

Zwezi bon lìà, sə ba ya ʋ karbɪa
(Matiə 4.18-22; Marəkə 1.16-20; Zwan 21.1-11)

1 Dɪɪn don nə, Zwezi yà
zɪga Zwenezarɛtə mʋnaa tə
nii nə, lalʋʋ tə ga kɪkarɪ wá.
Ba yugə duən, sə ba ma cʋgʋ
Yɪɪ sʋywáŋʋ́ tə.
2 Ʋ nɪ níá yuu bwərə bələ
bəbəru tə nii nə. Fəlijana tə
yà nan ba níá yuu bwərə tə
wa, ba cú, sə ba sɪn ba fələ
gəgələn.
3 Zwezi dìgà níá yuu bori
tə don wa, kʋ tə nə yɪ Si-
mon* nyiən, ʋ ga lòrì wá,
sə ba fàrʋ́ ba nan bəbəru tə
yɪra, ba va yáá mancɪn níá
tə wa. Máŋá tə wa, ʋ nə jə̀ń
níá yuu bori tə wa ʋ zwɛ̀e, ʋ
wulə ʋ kàrì lìà tə.
4 Ʋ nə kàrì ʋ zwɛ̀e, ʋ swìn
Simon con, ʋ wʋ́: «Van níá
yuu bori tə, n ja va naluŋə
bwálí nə. Kʋ kwa nə, sə á
dɪlɪ á fələ gəgələn tə, sə á
ma gwàn».
5 Simon ma le wá, ʋ wʋ́:
«Karnyɪna, nə tʋn tɪtɪn tə
mama, nə ga wà won nɪ. Yá
à wá twá n nii tə nə, à dɪlɪ
fələ gəgələn tə».
6 Ba dàń ma dɪlɪ tə, yá ba
jɪn fələ zənzən. Kʋ pa ba
gəgələn tə wulə tə kàrí.
7 Ba dàń ma gwɛn ba
twaduən tə, ba nə wulə níá
yuu bori tə don wa, sə ba bà
ba san ba. Ba nə twi, ba kòrí
fələ, ba sú ba níá yuu bwərə
tə mɛ bələ. Tə ga tə pìà, sə
tə mʋrɪ níá tə wa.
8-9 Máŋá tə wa, Simon
Piyɛrə nə nɪ də, fələ tə nə
dáá zənzən nətʋ, ba nə jɪn,
kʋ dìgà ʋ yuu zənzən, də ba
tə mɛ, ba nə yɪn də wá. Ʋ
dàń tʋa ʋ nadwana nii nə
Zwezi yáá con, ʋ ga swìn, ʋ
wʋ́: «Nan kwa, n ga yá nə,
*Yuu-Tiu, à nə ya cʋna lìù
yɪrɪ».
10 Kʋ yɪn nətʋ də Si-
mon tʋtʋnduən tə, ba nə
yɪ Zebede bɪa, ba nə boŋə
Zwakə də Zwan. Yá Zwezi
dàń swìn Simon con, ʋ wʋ́:
«Dàn ká pa fən ja mʋ́. Kʋ nə
zɪgɪ sɪʋ́n nə, n wá pìà lìà, sə
ba twá à mʋ̀ Zwezi nə».
11 Ba dàń ma lɪ ba níá yuu
bwərə tə, ba tún bəbəru yuu
nə. Kʋ kwa nə, ba yá tə mɛ
lá, ba ga twá Zwezi nə.

Zwezi zwɛ̀e bɛɛ don dayan
(Matiə 8.2-4; Marəkə 1.40-45; Likə 17.12-19)

12 Dɪɪn don nə, Zwezi yà
nə wulə tɪʋ don nə. Də nə̀ń,
bɛɛ don, ʋ nə goŋi dayan, ʋ
zwɛ̀e mɪámɪán twi ʋ bà, ʋ tʋ
Zwezi yáá con, ʋ ga lòrì wá,
ʋ wʋ́: «*Yuu-Tiu, də n nə

* **4:44 4.44** Pʋ́pʋ́ná duən də bɪrɪ də, kʋ yɪ Galile nagwanaa. * **5:3 5.3** Simon yɪ Zwezi karbiu Piyɛrə yɪrɪ don.

swə, n wàá n pɪn à dayan† tə zwɛ̀e, sə à jì ləzwənzəŋu».
13 Zwezi ma te ʋ jɪɪn ʋ nə,
ʋ dwen ʋ yɪra, ʋ ga wʋ́: «À
swə, sə n dayan tə zwɛ̀e».
Lala də dayan tə zwɛ̀e, ka ga
yá wá.
14 Zwezi ma pa nii kʋ tə
wá, ʋ wʋ́: «Dàn ká swìn kʋ
yoo tə lìù mama con. Yá n
dàń vəli n bɪrɪ n tìàn n nə
nyɪn nətʋ tə *Zwifə-ba Yɪɪ
*joŋwanʋ tə nə. N ga fwa
*joŋi tə, ndə Yɪɪ *nii tə, ʋ nə
pɪn *Moyizə nə bɪrɪ Yɪɪ sagɪ
tə wa, sə ba fwa dayaran pa,
də ba dayan tə nə zwɛ̀e. Kʋ
mù nə bɪrɪ wá də, n dayan
tə cígá zwɛ̀e».
15 Də kʋ mɛ, Zwezi yɪrɪ tə
ga tə súə́ tɪa mama. Lalʋʋ
twi, ba kun ʋ yuu nə, sə ba
cʋgʋ wá, ba ga pa ʋ zwɛ̀e ba
yayɪran.
16 Yá Zwezi dàń yà lɪ ʋ
tìàn, ʋ ja va kasɔɔ lanworu
wa, ʋ ma jʋ̀nì Yɪɪ.

Zwezi zìn gwànʋ́ don
(Matiə 9.1-8; Marəkə 2.1-12)

17 Dɪɪn don nə, Zwezi yà
wulə ʋ kàrì. *Farɪzɪan-ba də
Yɪɪ nii *yənu tìán tə yà jə̀ə́
ʋ bɪan nə. Ba yà nan Galile
nagwanaa tɪan tə mama wa,
də Zwide nagwanaa tɪan tə
mama wa, də *Zwerizalɛmə
tə wa, ba bà. *Yuu-Tiu dìàn
tə yà wulə də Zwezi tə ga pɪn
ʋ zwɛ̀e yayɪŋa yayɪran.
18 Bara duən zɪn gwànʋ́
don tɪtaʋ wa, ba ja bà ba yí.
Ba pìà, sə ba ja wá, ba zʋ dìà
tə wa, ba tún Zwezi yáá con.
19 Yá ba yà yə̀rì bwálí tə,
ba nə wá twá, sə ba ja wá ba
zʋ, lìà tə dání tə yɪrɪ. Ba dàń
ma twá dəyuu wa, ba te wá,
ba ga dì ba poru dəyuu tə,
ba twá lá nə, ba cú gwànʋ́ tə
lalʋʋ tə tətəŋi wa Zwezi yáá
con.
20 Zwezi nə nɪ də, ba ken
ba waa ʋ nə, ʋ dàń swìn
yayɪŋʋ tə con, ʋ wʋ́: «À
dabɛɛ, à kwɛn n cʋna tə à lɪ
n mù də Yɪɪ pwərə wa».
21 Yɪɪ nii yənu tìán tə də
Farɪzɪan-ba tə wulə, ba bʋŋa
ba waa con nə, ba wʋ́: «Wàà
nə yɪ kʋ bɛɛ tə, ʋ nə swìn
nətʋ ʋ twɪn Yɪɪ nə? Wàà nə
wàá cʋna ʋ kwɛn ʋ lɪ ʋ mù
də Yɪɪ pwərə wa? Kʋ yɪ Yɪɪ
cɪcɪ!»
22 Zwezi lwarɪ ba pubʋŋɪ
tə, ʋ ga swìn ba con, ʋ
wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á ma jə
pubʋŋɪ tə tə yiri á waa nə?
23 Də à nə swìn, à wʋ́: ‹À
kwɛn n cʋna à lɪ à mù də Yɪɪ
pwərə wa›, nə à yə̀ə́, à nə
wʋ́: ‹Zàn yɪɪ nə, n va!› - Kʋ
kwà nə yɪ mwálí?
24 Yá à dàń pìà, sə á yəni
də, Yɪɪ ken dìàn *Ləzwənə-
Biu‡ jɪɪn wa tɪa yuu wa, sə
ʋ kwɛn cʋna ʋ lɪ ʋ mù də
Yɪɪ pwərə wa». Zwezi dàń
ga swìn sʋ̀ràn tətə gwànʋ́ tə
con, ʋ wʋ́: «À mù nə swìn kʋ
n con nə: Zàn n tì n tɪtaʋ, n
va n sàń!»
25 Lala bɛɛ tə zàn lìà tə mɛ
yáá con, ʋ tì ʋ tɪtaʋ tə, ʋ yà

† **5:12 5.12** *Zwifə-ba con, dayan nə jə lìù, ʋ yɪ ba yàá lɪ wá ba dwíí wa. Ʋ dayan tə nə zwɛ̀e də kʋ tə jə *joŋi, ʋ nə mɛ̀e, sə ʋ fwa, sə ʋ ma pìí, ʋ zʋ ʋ dwíí tə wa. ‡ **5:24 5.24** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

nə tə́gə́ kʋ yuu wa tə, ʋ ja
kɛ̀eń ʋ sàń, də ʋ bwɪ Yɪɪ nə.
26 Kʋ gwárí ba mama
zənzən. Kʋ də dìgà ba
mama yuu wa, ba dàń ga
bwɪ Yɪɪ nə, ba wʋ́: «Nə zàn
nɪ yogwaran nə, tə nə wà nɪ
abada».

Zwezi bon Levi, sə ʋ twà ʋ nə
(Matiə 9.9-13; Marəkə 2.13-17)

27 Kʋ kwa nə, Zwezi nan, ʋ
ga na lanpolɪnʋ. Ʋ yɪrɪ nə yɪ
Levi, də ʋ jə̀ə́ ʋ joŋə lanpoo.
Zwezi ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́:
«Zàn n bà, n twá à nə!»
28 Levi ma zàn, ʋ yá ʋ wiən
mama, ʋ ga twá ʋ nə.
29 Kʋ kwa nə, Levi bon
Zwezi, sə ʋ də́ ʋ dìà wa. Lan-
polɪna zənzən də lìà duən
də twi, yá yà wulə ba də́ də
ba.
30 *Farɪzɪan-ba də Yɪɪ nii
*yənu tìán tə, ba nə wulə ba
vàn tə yuu tə ŋʋŋwɪn, ba ga
swìn Zwezi karbɪa tə con, ba
wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á ma də́
də á nywìn də lanpolɪna-ba,
də cʋna lìà?»
31 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́:
«Lìà tə, ba yɪra nə zurə, ba
dɪmʋtʋrʋ pìà, kʋ ya yayɪŋa
nə pìà dɪmʋtʋrʋ.
32 À wà twi, sə à bon cígá
tìán. Kʋ ya cʋna lìà tə, à
twí, sə à bon, sə ba vəvəri ba
kwa, ba ma sá ba cʋna tə».

Zwezi bɪrɪ kàrà nədʋn nivori yuu wa
(Matiə 9.14-17; Marəkə 2.18-22)

33 Lìà duən swìn Zwezi
con, ba wʋ́: «Zwan§ karbɪa
tə mʋ̀ yàá vwə ba níə́ nɛɛ
kapʋpʋ, ba jʋ̀nì Yɪɪ, ndə
*Farɪzɪan-ba fwa nətʋ. Yá n
mʋ̀ karbɪa tə mʋ̀ ga də́ də ba
nywìn».
34 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́:
«Bɛɛ nə pìà ʋ vwa ʋ kan
fúrú, ʋ dabara yàá bà, sə ba
twá ba də́ fúrú tə diŋə tə. Á
bʋŋa də, ba wá vwe ba níə́,
ba dàn ká də́ wodiu tə, yá
fúrú bɛɛ ga wulə də ba?
35 Yá máŋá dàń wá bà,
fúrú bɛɛ tə nə bá ya lá. Kʋ
mʋ̀ máŋá təntə wa, ba dàń
wá vwa ba níə́».

36 Zwezi dàń ma swìn
zwansɪsara ba con, ʋ wʋ́:
«Lìù tə̀lə́, ʋ nə wá cɪrʋ
gandʋn, ʋ ma pú gandwan.
Kʋ nətʋ tə nə fwa, ʋ wá cʋ̀gʋ̀
gandʋn tə, yá gantwandʋn
tə ga bá jə̀ń gandwan tə yuu
wa.
37 Yá lìù mama ba swana,
tə nə wulə tə zaŋa, lwé ʋ
kəni purə nədwara wa. Kʋ
nətʋ tə nə fwa, tə mʋ̀ swana
tə wá pa, purə tə pwin.
Swana tə mama wá lwá tɪa,
yá purə tə wá va bwàná.
38 Kʋ mɛ, sə ba kə swana,
tə nə wulə tə zaŋa, purə
nədʋra wa.
39 Yá lìù tə̀lə́, ʋ nə wá nyʋ
swana, tə nə zàn tə zwɛ̀e,
ʋ ga pɪí ʋ lòrì swana, tə nə
wulə tə zaŋa. Cígá, ba yàá
swìn, ba wʋ́: ‹Swana tə nə
zàn tə zwɛ̀e, tə nə ywán*›.»

§ **5:33 5.33** Kʋ mʋ̀ Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə, ʋ nə li lìà níá wa, kʋ twá
də Yɪɪ yɪrɪ. * **5:39 5.39** Swana tə, ba nə yàá fwa Yɪzərayɛlə lʋʋ nii tə wa, yɪ
divɛn. Tə nə dání, tə ya ywán, tə doni máŋá tə, ba nə fwa tə.

6

Zwezi nə tɪ sìə́ dɪɪn nə
(Matiə 12.1-8; Marəkə 2.23-28)

1 *Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn don
nə, Zwezi twá kárí wa ʊ
kɛ̀eń, ʊ karbɪa tə kén mɪna
yun, tə ba pʊpwaga ba jìàn
wa, ba dɪŋɪ.
2 *Farɪzɪan-ba tə duən dàń
ma swìn, ba wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀ nə
pɪn, á fwa kʊ tə, kʊ nə wà
mɛ, sə ba fwa sìə́ dɪɪn nə?»
3 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Á
wà Yɪɪ sagɪ tə kàrì, á na kʊ
tə, pìʊ́ *Davidə tətə nə fwa
dɪɪn don nə, də ʊ kwa lìà tə,
də niən nə jɪn ba naaa?
4 Ʊ zʊa Yɪɪ *dìà tə wa, ʊ tì
dipɛn tə, kʊ nə wulə lá nə, ʊ
də́ ʊ ga lɪ ʊ pa ʊ lìà tə nə.
Yá nə Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn
*Moyizə nə, yà ga pa cwəŋə
Yɪɪ *joŋwana tə cɪcɪ nə, sə
ba mʊ̀ nə də́ Yɪɪ dìà dipɛn
təntə».
5 Zwezi tə kʊ́ʊ̀ pìí, ʊ
swìn ba con nə, ʊ wʊ́:
«*Ləzwənə-Biu* tə nə tɪ sìə́
dɪɪn tə tətə».

Bɛɛ don ʊ jɪɪn nə tɪga yoo
(Matiə 12.9-14; Marəkə 3.1-6; Likə 14.1-6; 13.10-17)

6 *Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn don
nə, Zwezi zʊa ba *jə́rə́ dìà
don wa, ʊ wulə lá ʊ kàrì. Bɛɛ
don yà wulə lá, ʊ jɪzən vàn
tə tɪga.
7 Zwifə-ba Yɪɪ nii *yənu
tìán də *Farɪzɪan-ba tə yà
pàlì Zwezi, ba ga cʊga ʊ nə,
sə ba jə́n, də ʊ nə wá zwɛ̀e
lìù yayɪgʊ kʊ sìə́ dɪɪn tə nə.
Ba fwa kʊ nətʊ tə, ba yà pìà
cwəŋə, sə ba twá kʊ nə, ba
kʊnɪ ba kə ʊ nii nə, ba nə
zɪga ʊ nə yɪrɪ.
8 Yá Zwezi yà yə̀ə́ ba
pubʊŋɪ tə zəni. Ʊ dàń ma
swìn bɛɛ tə con, ʊ jɪɪn tə nə
tɪga, ʊ wʊ́: «Zàn yɪɪ nə, n
zɪgɪ yəbə lìà tə mɛ yáá con!»
Bɛɛ tə ma zàn ʊ zɪgɪ lá.
9 Kʊ kwa nə, Zwezi swìn
ba con, ʊ wʊ́: «À bwe aba
yoo kʊ tə: Bɛ̀eɛ̀e nə Yɪɪ
*nii tə swìn, sə ba fwa sìə́
dɪɪn nə? Yozəŋu nə à yə̀ə́
yolwan? Kʊ mɛ, sə à jon bɛɛ
tə mɪɪ, à kə lʊʊ, nə à yə̀ə́, sə
à yá wá, ʊ cʊ̀gʊ̀?»
10 Ʊ zìn ʊ yáá ʊ ywàń ba
mɛ tə, ʊ ga swìn bɛɛ tə con,
ʊ wʊ́: «Làrí n jɪɪn tə à con!»
Ʊ ma fwa kʊ, kʊ ga lwàń, kʊ
jì jɪɪn nəzəŋu.
11 Ba nə nɪ kʊ nətʊ tə, lɪŋa
súə́ Yɪɪ nii yənu tìán tə də
Farɪzɪan-ba, ba dàń ga vʊrɪ
kʊ tə yuu wa, ba nə wá fwa
Zwezi.

Zwezi kúrú ʊ tʊntʊna fugə bələ tə
(Matiə 10.1-4; Marəkə 3.13-19; Tʊtʊnan 1.13)

12 Kʊ máŋá təntə wa,
Zwezi dìgà paan yuu wa, ʊ
jʊn Yɪɪ wuuu tɪtɪn tə mama,
ʊ wà dwɛ̀e.
13 Tɪa nə twi ka pʊrɪ, ʊ bon
ʊ karbɪa tə, ʊ kúrí ba wa
lìà fugə bələ, ʊ kə ba yɪrɪ
*tʊntʊna:
14 Simon tə, ʊ nə bon ʊ
yɪrɪ don Piyɛrə, də ʊ nubiu
Andəre, də Zwakə, də Zwan,
də Filipə, də Barətelemi,
15 də Matiə, də Toma, də
Aləfe bìú Zwakə, də Simon
tə, ba nə boŋə ‹*Zelotə›,

* **6:5 6.5** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

16 də Zwakə bìú Zwidə, də
Zwidasə Yisəkariyɔtə, ʋ tə ʋ
nə wá ja Zwezi ʋ pa ʋ dʋŋa
nə.

Zwezi kàrì, ʋ ga zwɛ̀e lìà yayɪran
(Matiə 4.23-25)

17 Zwezi nan paan tə yuu ʋ
cú, ʋ də ʋ karbɪa fugə bələ
tə, ba ga va ba zɪga bwálí
don nə, kʋ nə mɛ duən. Yá
ʋ karbɪa zənzən duən də
lìà duən zənzən yà wulə lá.
Ba lìà təntə yà nan Zwide
nagwanaa də *Zwerizalɛmə
tə wa də Tirə də Sidon mʋʋ
nii tɪan tə mama. Ba yà twi,
sə ba nì ʋ kori, sə ba ga pa ʋ
zwɛ̀e ba yayɪran.

18 Ba tə, *zinə nə wʋwalɪ,
nɪ yazurə.

19 Dìàn yà naŋa ʋ yɪra, tə
zwɛ̀e yayɪran. Kʋ mʋ̀ nə pɪn,
lalʋʋ tə mama kəni dìàn, sə
ba dwen ʋ yɪra.

Pupwən də pucʋnɪ yoo
(Matiə 5.1-12)

20 Zwezi dàń ma ywàń ʋ
karbɪa tə, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́:

«Á yana pupwən wa, á mʋ̀,
á nə yɪ zʋra, Yɪɪ nə tɪ
aba tə yɪrɪ.

21 Á yana pupwən wa, á mʋ̀
niən nə jə sɪʋ́n, á nə
wá də́ wodiu á sú tə
yɪrɪ.

Á yana pupwən wa, á mʋ̀ lìà
tə, á nə kwi sɪʋ́n, á nə
wá mʋn tə yɪrɪ.

22 Á yana pupwən wa, á mʋ̀
lìà tə, ləzoni nə vɪga
ba dʋgʋ, ba twɪn aba,
ba swìn tə tə, tə nə
ba ywán ba pɪn aba,
*Ləzwənə-Biu† tə yɪrɪ.

23 Á yana pupwən wa máŋá
tə wa, də kʋ nətʋ nə yí,
á faŋa də pupwən ŋwírán
nəfarʋ nə dànì aba Yɪɪ *sàń
nə yɪrɪ. Mə nətʋ nə ba
nɪbara ba tə wʋwalɪ Yɪɪ nii
*sʋ̀sʋ̀nà tə.

24 Lɛɛ nə wá yí á mʋ̀, á nə yɪ
wiən tìán, á nə dí yáá,
á na á pupwən tə yɪrɪ.

25 Á yana pucʋnɪ wa, á mʋ̀
tə wodiu nə wà mʋ̀rì
sɪʋ́n nə, niən nə wá ja
aba yɪrɪ.

Á yana pucʋnɪ wa, á mʋ̀, á
nə mʋŋa, á nə wá yà
luə wa, á ga wá kwi tə
yɪrɪ.

26 Á yana pucʋnɪ wa, də
lìà mama nə bwɪ á
nə. Mə kʋ ya nətʋ
nə ba nɪbara tə də
ba kʋnkʋn sʋ̀sʋ̀nà tə
fwa».

Ka sóní dʋŋa kàrà
(Matiə 5.38-48; 7.12; Romə tìán 12.17-21)

27 «À mʋ̀ nə swìn kʋ á con,
á mʋ̀ tə ba, á nə cʋga nə: Á
swənə á dʋŋa! Á fwa zəni
ba tə yɪra, ba nə dʋŋa aba!

28 Á lòrì Yɪɪ, sə ʋ fwa zəni
ba tə yuu wa, ba nə zɪrɪ ba
kəni á nə! Á lòrì Yɪɪ á pa lìà
tə nə, ba nə wʋwalɪ aba.

29 Də lìù nə mà n pɪpara
nədʋ nə, sə n vəvəri kʋ don
tə, sə ʋ mà. Də lìù nə tì n
gasɔɔ, yá, sə ʋ tì n ganbiə,
də ʋ kə lá.

30 Pa lìù tə mama nə, ʋ nə
lòrì wɔn n con. Yá lìù nə tì
kʋ tə, kʋ nə ya n mʋ̀ nyiən,

† **6:22 6.22** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

dàn ká bwe wá kʋ yoo nə, sə
ʋ kwan kʋ ʋ pa mʋ́.
31 Kʋ tə, n də nə pìà, sə ba
tʋn ba pa mʋ́, tʋn kʋ, n pa
ba duən tə nə.
32 Də á nə swə lìà tə, ba
nə swə aba cɪcɪ, bɛ̀eɛ̀e jwɪan
dɪɪn won nə, á wá dìàn? Ba
tə də tətə ba nə yɪ cʋna lìà,
də swə lìà tə, ba nə swə ba!
33 Də á nə fwa zəni ba tə
cɪcɪ yɪra, ba də nə fwa á ba
zəni, á wá fwa nətʋ, á ma
dìàn jwɪan won? Ba tə də
tətə, ba nə yɪ cʋna lìà də fwa
nətʋ!
34 Yá də á nə jɪŋɪ á wiən ba
tə cɪcɪ, á nə yə̀ə́ də, ba wá pìí
ba pa aba kʋ tə, ba nə jɪŋɪ,
á dàń wá twá nətə, á ma na
kʋ jwɪan won? Ba tə, ba nə
yɪ cʋna lìà, də yàá jɪŋɪ duən
də səbiu, ba ga twi ba ŋwín,
ndə nətʋ nə, ba nə jɪŋɪ kʋ.
35 Kʋ dàń nə ya á mʋ̀:
Á swənə á dʋŋa, á fwa ba
zəni! Á jɪŋa á ga lɪ yala á
waa də, ba wá ŋwín aba. Á
wá na ŋwírán tə nə dáá Yɪɪ
con, á ga wá yà Yɪɪ tə, ʋ
nə wulə tə mɛ yuu wa, bɪa,
Yɪɪ nə ywán, ʋ pa ləzwən-
yərì-jwɪan də wʋlʋnyɪna-ba
nə yɪrɪ.
36 Á pɪan á dəri yinəgə
zənzən, ndə á nyɪna Yɪɪ
də nə dəri yinəgə zənzən
nətʋ».

Á dànà ká bʋ̀rì duən bʋ̀rà
(Matiə 7.1-5, 15-20; 12.36-37; Zwakə 4.11-12)

37 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́:
«Á dànà ká bʋ̀rì duən bʋ̀rà,
sə Yɪɪ də dàn ká bʋ̀rì á bʋ̀rà.
Á dànà ká kə ba duən tə càn
wa, Yɪɪ də bá kə aba càn wa.
Á kwìán ba duən tə yìèn tə,
á lɪ á mʋ̀ də ba pwərə wa,
Yɪɪ də wá kwɛn á cʋna tə, ʋ
lɪ á mʋ̀ də wá pwərə wa.
38 Á pɪan ba duən nə, Yɪɪ
də wá pa aba. Ʋ wá lwá á
garwa tə wa maŋʋ tə, kʋ nə
ziən, kʋ nə zʋzʋgʋ, kʋ ga sú
zəni kʋ pàlí. Yɪɪ wá ywàń á
maŋʋ tə, á nə maŋa á pɪn ba
duən tə nə, ʋ ma man ʋ pa
á də nə».
39 Zwezi ma kʋ́ʋ̀ tì
zwansɪsara kʋ tə, ʋ sɪsarɪ
ba, ʋ wʋ́: «Liliu wàrì ʋ don
liliu ʋ vaŋa, kʋ ya kʋnkʋn,
naaa? Kʋ nə nə yɪn nətʋ, ba
mama wá tʋ bʋʋ wa.
40 Karbiu tə̀lə́ ʋ nə dwə ʋ
karnyɪna, yá ʋ dàń nə kálʋ́ ʋ
tìàn ʋ kàrì ʋ zwɛ̀e, ʋ wá yà
ndə ʋ karnyɪna nə.
41 Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n ywàŋá
gabiu tə, kʋ nə wulə n nubiu
yii wa, yá n ga ba baŋa tə na,
ka nə wulə n tətə yii tə wa?
42 N wá twá nətə, n ma
swìn n nubiu con, n wʋ́: ‹À
nubiu, yá, sə à lɪ gabiu kʋ
tə, kʋ nə wulə n yii tə wa›,
n mʋ̀ ga ba baŋa tə, ka nə
wulə n tətə yii tə wa na? Níə́
bələ tíú, dí yáá n lɪ baŋa tə
n yii tə wa. Yá n dàń wá na
lá zəni, sə n ma lɪ gabiu tə,
kʋ nə wulə n nubiu tə yii tə
wa».

Tɪzəŋu də tɪkʋkwɪʋn ba duən nyɪn
(Matiə 7.16-20; 12.33-35)

43 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́:
«Tɪzəŋu ba bìú kʋkwɪʋn
zɪŋa, yá tɪkʋkwɪʋn ba bìú
nəzəŋu zɪŋa.
44 Tìʋ́ mama yɪ kʋ bìú nə
nə, ba yàá ma lwarɪ kʋ. Ba

ba lwɛ nə à yəə́ kacan kwe
casʊʊ yuu wa.
45 Ləzwənzəŋu yàá pɪn
yozəŋə naŋa kʊ tə nə
súə́ ʊ waa con. Yá
ləzwənkʊkwɪʊn də yɪ
yokʊkwɪnan nə, ʊ yàá pɪn
tə naŋa ʊ waa con. Ləzwənə
nii yɪ kʊ tə nə súə́ ʊ waa nə,
kʊ swìn».

Dii bələ tə yoo
(Matiə 7.21-27; Zwakə 1.22-25; 2 Piyɛrə 1.5-10)

46 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Á ja nə á boŋə ‹*Yuu-Tiu,
Yuu-Tiu›, á ga ba fwa kʊ tə,
à nə wʊ́.
47 Lìù tə mama, ʊ nə twi à
con, ʊ cʊga à sʊ̀ràn tə, yá ʊ
ga twá tə nii nə, à wá bɪrɪ
aba lìù tə, ʊ də wá nə nyɪn
duən.
48 Ʊ ya ndə lìù tə nə, ʊ nə
wulə ʊ lwè dìə̀. Ʊ kʊa tɪa tə
zənzən, kʊ zʊ, yá ʊ ga tún
ka dəkuu tə kapataʊ yuu wa.
Dwà níá nə twi, navwə tə
mà dìə̀ tə, yá kʊ wà wàní kʊ
gùrì ka, ka nə lwə̀ zəni yɪrɪ.
49 Lìù tə, ʊ nə cʊgʊ, ʊ ga
wà kʊ nii nə twá yɪ ndə bɛɛ
nə, ʊ nə tún ʊ dìə̀ dəkuu
tɪtalʊ yuu wa, ʊ ga wà ka
də̀ń kwì. Navwə nə twi kʊ
mà ka, ka tʊa mwálí mwálí,
yá ka cʊna bwálí yɪn dání».

7

Zwezi zwɛ̀e pamana yuu tíú don tʊtʊnbiu yayɪgʊ
(Matiə 8.5-13; 15.21-28; Zwan 4.46-53)

1 Máŋá tə wa, Zwezi nə
swìn lalʊʊ tə con, ʊ zwɛ̀e, ʊ
kɛ̀eń ʊ va Kapɛrənayimə.
2 Kʊ bwálí tə nə, *Romə-
ba pamana bíí yuu tíú don
yà jə ʊ tʊtʊnbiu don, ʊ yoo
nə cà kʊ pa wá. Kʊ tʊtʊnbiu
təntə yà yì, ʊ pìà, sə ʊ tɪ.
3 Máŋá tə wa, pamana bíí
yuu tíú tə nə nì Zwezi ŋwɛn,
ʊ tʊn *Zwifə-ba *nəkwɪna
duən, sə ba lòrì wá, sə ʊ bà
ʊ jon ʊ tʊtʊnbiu tə mɪɪ, ʊ kə
lʊʊ wa.
4 Ba twi Zwezi con, ba ga
lòrì wá pwə pwə, ba wʊ́:
«Kʊ bɛɛ tə mɛ, sə n pa wá
n saŋʊ.
5 Ʊ swə nə lʊʊ lìà tə, yá ʊ
mʊ̀ nə pa, ba lwà nə *jə́rə́
dìə̀ tə».
6 Zwezi dàń ma pú ba kwa
ʊ kɛ̀eń. Ʊ nə bwələ pamana
bíí yuu tíú tə dìə̀ tə, ʊ zwɛ̀e,
də pamana bíí yuu tíú tə tʊn
ʊ dabara Zwezi con, ba swìn
ʊ con, ba wʊ́: «*Yuu-Tiu,
dàn ká wʊwalɪ n tìàn n súrí
lá, à jɪɪn nə mùrì, sə n zʊ à
dìə̀ wa yɪrɪ.
7 Mə kʊ mʊ̀ nə pɪn, à wà
nɪ, sə à tətə bà n yáá con. N
dàń pa nii cɪcɪ, yá à tʊtʊnbiu
tə yayɪgʊ tə wá zwɛ̀e.
8 À də tətə yɪ lìà duən nə tɪ
nə, à də ga tɪ pamana duən.
À nə swìn pamana tə don
con, à wʊ́: ‹Vəli!› Ʊ wá va. À
nə bon wà don, à wʊ́: ‹Bàá!›
Ʊ wá bà. Yá à nə swìn à
tʊtʊnbiu con, à wʊ́: ‹Fwa kʊ
tə!› Ʊ wá fwa kʊ».
9 Máŋá tə nə, Zwezi nə nì
tə sʊ̀ràn təntə, tə poli ʊ pùə́.
Ʊ pìí ʊ vəvəri, ʊ ga swìn
lalʊʊ tə con, ba nə twá ʊ
kwa, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ nə swìn
kʊ á con: À tə wà lìù nɪ
*Yɪzərayɛlə lìà tə wa, ʊ nə

keni ʋ waa Yɪɪ nə wuuu, ʋ
dwən wà tə».
10 Lìà tə, ʋ nə tʋn tə ma
pìí, ba va pamana bíí yuu tíú
tə dìə̀ wa, ba na tʋtʋnbiu tə,
də ʋ jə̀ə́ də yazurə.

Zwezi bwin kadənu don bìú
(Likə 8.49-56)

11 Kʋ kwa nə, Zwezi vəli
tɪʋ don, ba nə boŋə ‹Nayɛn›.
Ʋ karbɪa tə də lìà zənzən yà
twá də wá.
12 Máŋá tə nə, ʋ nə bwələ
tɪʋ tə nii, də ba ja tɪgɪ don,
ba vələ ləbərə bwálí wa. Kʋ
tɪgɪ tə yɪ kadənu don bidʋa.
Tɪʋ tə lìà yà dáá zənzən, ba
nə wulə də kan tə.
13 Máŋá tə *Yuu-Tiu nə nɪ
kadənu tə, ʋ yinəgə zʋa wá
zəni, ʋ ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́:
«Dàn ká kwi!»
14 Ʋ ma fàrʋ́ ʋ yí, ʋ dwen
tɪga tɪtaʋ tə yɪra, lìà tə nə
zɪŋa tɪgɪ tə, ma zɪgɪ. Zwezi
ma swìn, ʋ wʋ́: «Bisɪmaa, à
pɪn nii mʋ́, zàn yɪɪ nə!»
15 Tɪgɪ tə ma kwìán ʋ zàn,
ʋ ga wulə ʋ swìn. Zwezi ma
tì wá, ʋ pa ʋ nuu nə.
16 Kʋ gwárí lìà tə mama
zənzən, ba dàń ga bwɪ Yɪɪ
nə, ba wʋ́: «Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀
nəfarʋ twi nə pwərə wa! Yá
Yɪɪ twi, sə ʋ san ʋ lìà nə tə
nə».
17 Yá Zwide nagwanaa də
kʋ tɪbii tə mama tə nə kɪkarɪ
kʋ lìà nì kʋ tə, Zwezi nə fwa.

Zwan-Batisə tʋn ʋ karbɪa tə Zwezi con
(Matiə 11.2-19)

18 Zwan* karbɪa tə swìn
kʋ mama ʋ con.
19 Zwan ma bon ba wa lìà
bələ. Ʋ tʋn *Yuu-Tiu con, sə
ba bwe wá: «N mʋ̀ nə yɪ lìù
tə, Yɪɪ nə swìn də, ʋ wá bà,
nə à yə̀ə́ nə mɛ, sə nə dìàn
ʋ don?»
20 Ba nə vəli, ba yí Zwezi
yɪra, máŋá tə nə, ba swìn
ʋ con, ba wʋ́: «Zwan-Batisə
tʋn nəba n con nə, sə nə bwe
mʋ́, nə jón: ‹N mʋ̀ nə yɪ lìù
tə, Yɪɪ nə swìn də, ʋ wá bà
tə, nə à yə̀ə́ nə mɛ, sə nə
dìàn ʋ don?› »
21 Kʋ máŋá təntə wa,
Zwezi zwɛ̀e yayɪŋa zənzən
yayɪran də ba nandatɪran. Ʋ
lɪ *zinə ba yuu wa, ʋ ga pɪn
lilirən zənzən yíá súrí.
22 Kʋ kwa nə, ʋ dàń ma
le Zwan karbɪa tə, ʋ wʋ́:
«Á vələ á man á bɪrɪ Zwan
nə kʋ tə, á nə nɪ, á ga nì
də à fwa: Lilirən yíá súrí,
gwàní vəli, dayaran dayan
zwɛ̀e, ba ga jì ləzwənzəŋə,
zɪbʋŋa zɪan súrí, tɪga bwin
ba naŋa. Yá zʋra də ga nə̀ń
Yɪɪ sʋywáŋʋ́ tə.
23 Pupwən lìà nə yɪ lìà tə,
ba nə ba nə vɪ nə, ba dʋgʋ
kʋ tə yɪrɪ, à nə fwa».

24 Máŋá tə wa, Zwan
karbɪa tə nə vìí, Zwezi zàn
ʋ wulə ʋ swìn Zwan yoo,
ʋ bɪrɪ lalʋʋ tə nə, ʋ wʋ́:
«Ləzwənyiri nətə nə á vəli
á balɪ kasɔɔ lanworu tə wa?
Kʋ tà lìù tə, ʋ nə yɪ ndə
mancanɪ nə, vʋʋ nə vʋvugə.
25 Ləzwənyiri nətə nə á
dàń vəli á na? Kʋ tà bɛɛ, ʋ
nə zʋa ganmʋla. Lìà tə, ba
nə zwɪ ganmʋla, ba ga wulə

* **7:18 7.18** Kʋ mʋ̀ Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə, ʋ nə li lìà níá wa, kʋ twá
də Yɪɪ yɪrɪ.

ywání wa, tà ba wulə pɛ̀egá
dii wa, naaa?
26 Ləzwənyiri nətə nə á
dàń vəli á na? Kʊ tà Yɪɪ
nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀, naaa? Awo! À
mʊ̀ nə swìn kʊ á con, də kʊ
lìù təntə dwə Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀
tətə.
27 Kʊ lìù tə yoo pʊ́pʊ́ní Yɪɪ
sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:
‹Nə̀ń, à mʊ̀ Yɪɪ nə tʊn à
tʊntʊnʊ n yáá con, sə
ʊ kwɛn n cwəŋə tə, ʊ
pa mʊ́›.»
28 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn ʊ súrí
lá, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ nə swìn
kʊ á con: Lʊʊ ləzoni wa, ba
nə tʊrɪ, lìù wà lá yɪn, ʊ nə
doni Zwan. Yá lìù tə, ʊ nə
yɪ ləzoni tə mama nəmanbiə
Yɪɪ pàrì tə wa, tə dwə wá.
29 Lalʊʊ tə mɛ, də lan-
polɪna tə yà cʊga wá. Ba
lwarɪ də, Yɪɪ nə yɪ cígá, ba
ga pa Zwan lə ba níá tə wa,
kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ.
30 Yá *Farɪzɪan-ba tə mʊ̀
də Yɪɪ nii *yənu tìán tə mʊ̀
vɪga kʊ tə, Yɪɪ nə dí yáá ʊ
tanɪ ʊ tún, sə ʊ pa ba, ba ga
vɪ, sə Zwan lə ba níá tə wa,
kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ».
31 Zwezi ma kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ
wʊ́: «Zə̀n ləzoni tə yɪ à wá tì
ba, à ma man də bɛ̀ɛ̀e? Ba
yɪ ndə wàà nə?
32 Ba yɪ ndə bìsíná nə, ba
nə jə̀ə́ yəə kanporu wa, ba
nə boŋə duən, ba swìn, ba
wʊ́: ‹Nə wúrú wii nə kə á
nə, sə á sa, á ga wà sɛ̀e. Nə
nun pucʊnɪ nuŋi, nə pa aba,
á ga wà kwi!› Mə zə̀n lìà tə
də yɪ nətʊ.
33 Zwan-Batisə nə twi, ʊ
ma ba wodinʊnʊ də́, ʊ ga ba
swana nywìn, á swìn, á wʊ́:
‹Zinə nə jə wá›.
34 Kʊ kwa nə, *Ləzwənə-
Biu† tə nə twi, ʊ mʊ̀ ma də́
wodiu nəzəŋu, ʊ ga nywìn
swana, á kʊ́ʊ̀ swìn, á wʊ́:
‹Nə̀ń, bɛɛ wà tə, ʊ yoyuu nə
yɪ ka də́, də ka nyʊ swana ka
sú. Ʊ yɪ lanpolɪna tə də cʊna
lìà tə dabɛɛ!› »
35 Kʊ twá də ba tə, ba nə
sɛ̀e wá, Yɪɪ yənu tə ma bɪrɪ
kʊ tìàn ndə cígá nə.

Zwezi zʊa Farɪzɪan Simon dìə̀
(Matiə 26.6-13; Zwan 12.1-8)

36 Dɪɪn don nə, *Farɪzɪan
don bon Zwezi, sə ʊ də́ də
wá. Zwezi ma va kʊ bɛɛ tə
bwálí nə, ba jə̀ə́ wodiu tə
yuu wa, sə ba də́.
37 Kan don dàń yà yɪn tɪʊ
tə wa, ʊ yà nə yɪ kan tə, ʊ
nə yɪ cʊna kan. Kan təntə
nì də, Zwezi jə̀ə́ Farɪzɪan tə
bwálí nə, sə ʊ də́. Ʊ dàń ma
ja pìʊ̀ kapan kunkoli, ba nə
boŋə ‹alɪbatɪrɪ›, ʊ bà. Kʊ nii
yà nə súə́ də tɪralɪ nʊga.
38 Ʊ zɪga Zwezi kwa con, ʊ
nɛɛ‡ con nə. Ʊ wulə ʊ kwi, ʊ
ga lwé ʊ yinɪa ʊ ma tɛ Zwezi
nɛɛ, ʊ ja ʊ yukʊran ʊ ma
pupugu tə mama. Kʊ kwa
nə, ʊ kʊkwalɪ Zwezi nɛɛ tə
ʊ lwé tɪralɪ nʊga tə ʊ nɛɛ tə
yuu wa.
39 Farɪzɪan tə, ʊ nə bon
Zwezi, nə nɪ kʊ nətʊ, ʊ dàń
swìn ʊ tìàn con nə, ʊ wʊ́:
«Bɛɛ wà tə yà nə ya Yɪɪ nii

† **7:34 7.34** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

‡ **7:38 7.38** *Zwifə-ba con, ba yàá pəni ganpurə yuu wa, ba ma də́ wodiu.

*sùsùnù, ʋ yà wá yəni kan wà tə nə dwen ʋ yıra nə ya lìù tə: Kan tə yı cʋna kan».

40 Zwezi dàń ma swìn Farızıan tə con, ʋ wʋ́: «Simon, à ja yoo à swìn n con nə». Simon ma le, ʋ wʋ́: «Swìn, karnyına!»

41 Ʋ dàń ma swìn, ʋ wʋ́: «Lìù don jıŋa yà wulə lìà bələ yuu wa, ʋ don yà jə cınıa səbikʋlan§ biənu, ʋ don də cınıa səbikʋlan finu.

42 Ʋ nı də, ba lìù mama wàrì jıŋı tə ʋ ŋwín. Ʋ yá tə, ʋ ma ca ba bələ tə. Ba wàà nə wá sóní wá, ʋ doni ʋ don, ba bələ tə wa?»

43 Simon ma le wá, ʋ wʋ́: «À bʋŋa də, kʋ wá yà wà tə, ʋ jıŋı tə nə dáá tə tíú». Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́: «N ja cígá!»

44 Ʋ pìí ʋ vəvəri ʋ yáá ʋ kə kan tə con, ʋ ga swìn Simon con, ʋ wʋ́: «N na kan wà tə? À zʋa n dìə̀, n ga wà nə à nɛɛ níá* pın. Yá kʋ kan wà tə mù ya ʋ yinıa nə, ʋ ma tɛ à nɛɛ, ʋ ga pupugu tə də ʋ yukʋran.

45 N wà nə jə́rí n kʋkwalı† n kə n nyʋnı nə. Kʋ kan wà tə mù tə wà sìí də ʋ nə kʋkwalı à nɛɛ tə, à nə zʋa tə mama.

46 N wà nʋga lwé à yuu wa, yá ʋ mù lwá tıralı nʋga à nɛɛ yuu wa!

47 Mə kʋ mù nə pın, à wʋ́: Ʋ sonu nəfarʋ tə, ʋ nə bırı tə, nə pın, də ʋ cʋna tə mɛ, sə tə kwɛn tə nan. Yá lìù tə, ba nə wà ʋ cʋna kwɛn zənzən ba lı, ʋ də bá bırı sonu zənzən».

48 Zwezi dàń ma swìn kan tə con, ʋ wʋ́: «N cʋna tə kwɛn tə nan n mù də Yıı pwərə wa».

49 Ba tə, ba nə də́ də wá tə wulə ba ŋʋŋwın ba tìàn con nə, ba wʋ́: «Wàà nə yı lìù tə, ʋ wàá ʋ kwɛn lìà cʋna, ʋ lı ba mù də Yıı pwərə wa?»

50 Yá Zwezi dàń swìn kan tə con nə, ʋ wʋ́: «N keni n waa à nə wuuu, kʋ mù nə pın, Yıı ma jon mʋ́ n cʋna wa. Ve də bıcan sìə́!»

8

Kana tə, ba nə twá Zwezi kwa
(Marəkə 15.40-41)

1 Kʋ kwa nə, Zwezi vəli ʋ twá tıan tə də tıbii tə wa, ʋ kàrì də ʋ swìn sʋywáŋʋ́ tə, ʋ bırı də, Yıı də́ pàrì ba yuu wa. Karbıa fugə bələ tə yà wulə ʋ kwa.

2 Kʋ súrí kana duən nə, ba nə jon ba tìàn *zinə də yayıran jıın. Kʋ yı Mari tə, ba nə boŋə ‹Mari Madəlɛnə›, Zwezi nə lı zinə barpɛ ʋ yuu wa,

3 də Suza, ʋ nə ywàŋá *Erodə tʋtʋnan tə yuu, kan Zwanə, də Sızanə, də kana duən, ba nə dáá. Ba mù kana təntə tì ba jıjə, ba ma san Zwezi də ʋ karbıa tə nə.

§ **7:41 7.41** Cınıa səbikʋlʋ nədʋ yı yıtʋrı nədʋ tʋtʋŋı ŋwírán. * **7:44 7.44** Zwifə-ba con, ba yàá pa, yoŋu, nə à yə̀ə́ lìù tə, ba nə ba wá dun pın, sın lìù nɛɛ, sə kʋ bırı də, ba sɛ̀e wá ndə ba vee nə ba dìə̀ wa, nə à yə̀ə́, sə kʋ bırı də, ʋ yı dun tíú. † **7:45 7.45** Kʋ nətʋ tə yı Zwifə-ba yofwamıʋn, də ba nə jə́rí duən, nə à yə̀ə́ də ba nə vəli duən sàń, sə ba na duən.

Wodùrú zwansısara
(Matiə 13.1-9; Marəkə 4.1-9)

4 Lìà tə naŋa tıan də tıan,
ba twi Zwezi con. Lìà tə nə
twi, ba kun duən nə ba dáá,
máŋá tə wa, ʋ tì zwansısara
kʋ tə ʋ sısarı ba, ʋ wʋ́:
5 «Wodùrú don nə nan, sə
ʋ dù wodwii. *Ʋ* dàń nə wulə
ʋ mí wodwii tə kárá tə wa
nə, kʋ vàn don tʋa cwəŋə
yuu. Ba nıŋı kʋ yuu ba kɛ̀eń,
yá zənbii dí kʋ.
6 Kʋ vàn don də tʋa kap-
atav tıa wa. Yá wobıa tə nə
nan tə zwɛ̀e, tə kʋa, zuni nə
wà tə yí yırı.
7 Wobıa tə vàn don də
tʋa casʋran tıa wa, tə də
casʋran tə mɛ twá duən, tə
boru, yá casʋran tə dàń púá
wobii tə yuu nə, tə dàń ga
sìnì tə tı.
8 Yá tə vàn don də tʋa
tızəŋu wa, wobıa tə zàn tə
bori tə kə yun. Kʋ nədʋ
mama zın bıa bíí». Zwezi
dàń ma swìn ʋ kə yıı nə, ʋ
wʋ́: «Lìù mama dàń mɛ, sə ʋ
kə dìàn, ʋ súrí ʋ zıan, ʋ cʋgʋ
zəni!»

Yoo tə nə pın, Zwezi swìn
də zwansısarı
(Matiə 13.10-17; Marəkə 4.10-12)

9 Zwezi karbıa tə bwe wá,
sə ʋ gwin zwansısara tə dàń,
ʋ bırı ba.
10 *Ʋ* ma le ba, ʋ wʋ́: «Á
mù wàá Yıı pàrì yìàn tə, tə
nə sègè tə dàń, á nì, á pın
á tìàn nə. Lìà tə duən mù
con nə, kʋ yı zwansısarı nə,
à wá swìn ba con, ba yíá nə
cə̀ lá, ba ga ba na, ba cʋga,
yá ba ga ba kʋ dàń nàń».

Zwezi gwin wodùrú tə
zwansısara tə dàń
(Matiə 13.18-23; Marəkə 4.13-20)

11 Zwezi dàń swìn, ʋ wʋ́:
«Zwansısara tə dàń nə
nətən: Wodwii tə yı ndə ya
Yıı sʋgʋ tə nə.
12 Lìà duən yı ndə cwəŋə
vàn nə, wobıa nə twı lá: Ba
nàń, yá *Sıtana yàá bà, ʋ lı
sʋgʋ tə ba waa wa, sə ʋ ma
cì ba nə, sə ba dàn ká kə ba
waa Yıı nə, sə ʋ ga jon ba ba
cʋna wa.
13 Ba duən də yı ndə ka-
patav tıa nə. Ba nə nì Yıı
sʋgʋ tə, ba yàá jon kʋ də
pupwən. Yá ba ba kʋ yá, ba
pın kʋ zwı ba pubʋŋa wa.
Ba yàá ken ba waa Yıı nə,
máŋá kukuə wa, yá dədəŋu
nə yí ba, máŋá don wa, ba
yàá tʋ.
14 Wobıa tə nə tʋa casʋran
tə wa, yı ndə ba tə nə, ba nə
nàń, yá ba ga yá ba pa twara,
də ka pìà jıjə, də lʋʋ wiən
fıra jə ba, tə dàń ga pú Yıı
sʋgʋ tə yuu nə ba waa. Sʋgʋ
tə ba bıa keni, tə nə wá wànı́
tə bı.
15 Wobıa tə nə tʋa tızəŋu
tə wa, yı ndə ba tə nə, ba nə
cʋga Yıı sʋgʋ tə, ba ga twá
kʋ nə zəni də ba cígá mama.
Kʋ tìán tə yàá ja pínʋ́ wuuu,
ba dàn ká pìí ba kə ba kwa,
ba tʋŋa zəni, ndə wobıa nə
zıŋa bıa nətʋ».

Cànʋ́ yuu wa zwansısara
(Marəkə 4.21-26; Likə 11.33-36)

16 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́:
«Lìù tə̀lə́, ʋ nə wá sʋrʋ cànʋ́,
ʋ tì ʋ pú garwa dàń nə, nə à
yə̀ə́ ʋ tì ʋ tún gədoo dàń. Kʋ

yı ba yàá tì kʋ ba tún canzılʋ yuu, sə lìà tə mɛ nə zwı dìə tə wá na poni.

17 Won tə mama nə sə̀gə̀ wá na, yá won tə mama yà nə wulə yikunu wa, wá nan poni nə. Yá lìà tə mama wá lwarı kʋ.

18 Á zurə á yıra, də á cʋgʋ tə yiri tə, á nə cʋga: Ba wá pa ʋ tə nə, ʋ nə jə ba súrí, yá ba wá jon mancın tə tətə ʋ tə con, ʋ nə bʋŋa də, ʋ jə».

Zwezi nubıa tə də ʋ nuu yoo

(Matiə 12.46-50; Marəkə 3.31-35)

19 Zwezi nubıa tə də ʋ nuu twi ba na wá, yá ba ga wàrì ʋ yıra ba yí, lalʋʋ tə nə dáá tə yırı.

20 Ba ma swìn kʋ Zwezi con nə, ba wʋ́: «N nuu tə də n nubıa tə zıga kàrá wa, ba ga pìà, sə ba na mʋ́».

21 Yá Zwezi dàń swìn ba mɛ con, ʋ wʋ́: «À nuu də à nubıa nə yı ba tə nə cʋga Yıı sʋgʋ tə, ba ga twá kʋ nii nə».

Zwezi pın mʋnaa vʋʋ nəfarʋ zıgı

(Matiə 8.23-27; Marəkə 4.33-41)

22 Dıın don nə, Zwezi də ʋ karbıa tə vələ ba zʋa nıá yuu bori wa. Ʋ swìn ba con nə, ʋ wʋ́: «Nə vələ mʋnaa tə vàn tə don nə». Ba dàń ma vìí.

23 Máŋá tə, ba nə wulə nıá tə yuu wa, ba vəli, Zwezi mʋ̀ tə́gə́ ʋ dwɛ̀e. Naa nədʋ, vʋʋ nəfarʋ zàn kʋ fuli mʋnaa tə yuu wa. Nıá yuu bori tə ja kʋ swí. Kʋ dàń yà ga yı càn, kʋ pa ba pìà ba tı.

24 Karbıa tə fàrʋ́ ba yí Zwezi yıra ba zìn wá, ba ga swìn ʋ con, ba wʋ́: «Karnyına, karnyına! Nə wá tı!» Zwezi ma zàn, ʋ baa vʋʋ tə də nakulə tə nii nə, tə ma tʋ. Yá bwálí tə mɛ zùrì, siii.

25 Zwezi ma swìn ʋ karbıa tə con, ʋ wʋ́: «Á ba á waa keni à nə wuuu, naaa?» Yá fən yà jə ba, də kʋ dìgà ba yuu wa. Ba dàń swìn duən con, ba wʋ́: «Bɛɛ wà tə tà ndə lìà mɛ nə. Vʋʋ də nakulə mɛ zìlí ʋ nii!»

Zwezi lı zinə bɛɛ don yuu wa

(Matiə 8.28-34; Marəkə 5.1-20)

26 Ba yı də nıá yuu bori, ba va ba yí Zwerazenıan-ba nagwanaa wa, kʋ nə wulə mʋnaa tə vàn tə don nə, Galile nagwanaa yáá nə.

27 Zwezi nə cʋ́á tıa ʋ zwɛ̀e, tıʋ tə bɛɛ don twi, ʋ jórí wá. *Zinə yà nə vəvəri kʋ bɛɛ təntə yuu. Kʋ nə ba yigə, kʋ bɛɛ təntə yà kʋ́ʋ̀ ba gànʋ̀ zwı, ʋ ga ba dìə də zwı, ʋ yà yı ʋ wulə pìràn* bʋran wa, ba nə kʋa, ba ma keni tıga.

28 Kʋ máŋá təntə, bɛɛ təntə nı Zwezi, ʋ mà bubwiə, ʋ tʋ ʋ yáá con, ʋ ga zìn ʋ kori ʋ kə yıı nə, ʋ wʋ́: «Zwezi, Yıı tə, ʋ nə wulə tə mɛ yuu wa, bìú, bɛɛ̀e nə n pìà à con nə? À lòrì mʋ́, dàn ká kə nə càn wa!»

29 Ʋ swìn kʋ nətʋ, Zwezi nə baa zini tə nii nə, sə kʋ

* **8:27 8.27** Yızərayɛlə lʋʋ nii wa, tıʋ mama jə kʋ kwì ləbərə bwálí. Ba kwì tə yı ba tə pìràn wa.

nan kʋ yá wá yɪrɪ. Kʋ zinə
tə yàá dì wá nɛɛ kapʋpʋ.
Ba dàń yà yàá vwa bɛɛ tə
jìàn də ʋ nɛɛ də banzala də
lugu ŋoni, sə ba ma wàní
ba ja wá ba tún. Yá ʋ yàá
karʋ banzala tə, zinə tə ga
yàá van wá, kʋ ja va kasɔɔ
lanworu wa.
30 Zwezi ma bwe kʋ, ʋ wʋ́:
«N yɪrɪ nə ya bɛ̀ɛ̀e?» Kʋ
ma le wá, kʋ wʋ́: «À yɪrɪ nə
ya ‹buruburu›.» Kʋ yɪ cígá,
zinə zənzən yà dáá ʋ yuu
wa.
31 Yá tə zinə təntə yà lòrì
Zwezi, sə ʋ dàn ká dɪŋa tə,
ʋ kə bʋʋ tə, kʋ dəń nə lù
zənzən.
32 Twərən zənzən yà wulə
kʋ bwálí tə nə, tə pìà wodiu
paan don yuu wa. Zinə tə
lòrì Zwezi, sə ʋ pa cwəŋə tə,
sə tə va tə zʋ twərən tə yɪra.
Ʋ ma pa tə cwəŋə.
33 Zinə tə dàń ma nan bɛɛ
tə con, tə va tə zʋ twərən tə.
Twərən tə mama ma bəbəri
tə cʋ́, tə tʋ mʋnaa tə wa, tə
gʋ tə tìàn.
34 Máŋá tə wa, lìà tə, ba nə
cì twərən tə nə, nə nɪ kʋ mʋ̀
təntə kʋ tʋn, ba dəri ba ja kʋ
ŋwɛn təntə, ba va ba swìn
tɪʋ tə də tɪbii tə wa.
35 Lìà tə nan, sə ba jə́n
won tə nə fwa. Ba yí Zwezi
nii, ba nɪ bɛɛ tə, zinə tə
nə nan tə yá. Ʋ jə̀ə́ Zwezi
səpuni nə, ʋ zʋ ganan, ʋ ga
yə̀ə́ ʋ yáá zəni. Fən ma zʋ
ba.
36 Ba tə, ba nə nɪ tə mɛ tə,
swìn ba bɪrɪ, kʋ nə fwa nətʋ,
zinə tə ma nan bɛɛ tə yuu
wa.
37 Kʋ nagwanaa tə lìà tə
mama dàń ma lòrì Zwezi, sə
ʋ vìí, fən zʋa ba zənzən yɪrɪ.
Zwezi ma zʋ níá yuu bori tə
wa, sə ʋ vìí.
38 Yá bɛɛ tə, zinə tə nə nan
tə yá, twi ʋ lòrì Zwezi, sə ʋ
yá ʋ pa ʋ twá ʋ nə. Yá Zwezi
pìí wá, ʋ ga wʋ́:
39 «Pìí, n va n dìə̀, sə n ga
swìn n bɪrɪ kʋ tə, Yɪɪ nə fwa
n yɪra». Bɛɛ tə dàń ma pìí ʋ
va, ʋ swìn tɪʋ tə mɛ wa kʋ
tə, Zwezi nə fwa ʋ pa wá.

Zwayirisə bʋ̀á tə də kan tə nə dwen Zwezi gànʋ̀ tə nə yoo

(Matiə 9.18-26; Marəkə 5.21-43; Likə 7.11-17)

40 Máŋá tə nə, Zwezi nə pìí
ʋ naŋa mʋnaa tə bəbəru tə
don nə, ʋ bìàn, lalʋʋ tə jə́rí
wá, ba yà dànì wá yɪrɪ.
41 Kʋ bwálí tə nə, bɛɛ don,
ba nə boŋə Zwayirisə, ʋ yà
nə yɪ *Zwifə-ba *jə́rə́ dìə̀
yuu tíú, twi ʋ bà ʋ tʋ Zwezi
nɛɛ nə. Ʋ lòrì Zwezi, sə ʋ bà
ʋ sàń nə,
42 ʋ yà nə ja bʋ̀á nədʋ, ʋ
bɪna nə yí ndə fugə bələ nə,
ʋ yà nə wulə ʋ tɪ yɪrɪ.
Zwezi vələ lá máŋá tə wa,
lalʋʋ tə púə́ ʋ yuu nə, də ba
nɪŋɪ ʋ nɛɛ nə.
43 Yá kan don yà wulə ba
wa, ʋ tàŋá nə twi ka ba zɪga,
kʋ nə yí bɪna fugə bələ. Ʋ yà
cʋ̀gʋ̀ ʋ wiən mama dɪmʋtʋra
con. Yá lìù mama wà wàní,
sə ʋ zwɛ̀e ʋ yayɪgʋ tə.
44 Ʋ ma twá Zwezi kwa
con, ʋ fàrʋ́ ʋ yí ʋ yɪra, ʋ ga
dwen ʋ gànʋ̀ nii nə. Naa
nədʋ, də ʋ jana tə lwagʋ tə
zɪga.
45 Zwezi ma bwe, ʋ wʋ́:
«Wàà nə dwen à yɪra?» Ba

mama tə wà sɛ̀e də, ba fwa
yoo, Piyɛrə dàń ma swìn, ʋ
wʋ́: «Karnyɪna, lalʋʋ tə nə
púə́ n yuu nə, ba ga nɪŋɪ n
nɛɛ nə».
46 Yá Zwezi le, ʋ wʋ́: «À nɪ
də, dìàn nan à yɪra. Kʋ mù
nə pɪn, à yə̀ə́ də, lìù dwen à
yɪra».
47 Kan tə nə nɪ də, ba jɪn
ʋ də̀ń nə, ʋ twi ʋ bà ʋ tʋ
Zwezi nɛɛ nə, də ʋ vɪvaga.
Ʋ dàń ma tún lìà tə mɛ yáá
con won tə, kʋ nə pɪn, ʋ
ma dwen Zwezi yɪra, də kʋ
nə twá nətʋ, ʋ yayɪgʋ tə ma
zwɛ̀e naa nədʋ.
48 Zwezi ma swìn ʋ con, ʋ
wʋ́: «À nakʋa, n nə keni n
waa à mù nə tə yɪrɪ, Yɪɪ jon
mʋ́. Vəli də bɪcan sìə́!»
49 Máŋá tə wa, Zwezi nə
wulə ʋ swìn nətʋ, lìù don
nan jə́rə́ dìə̀ yuu tíú tə sàń,
ʋ bà ʋ swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «N
bʋ̀á tə mɪɪ zwɛ̀e. N kʋ́ʋ̀ dàn
ká wʋwalɪ karnyɪna tʋtʋ».
50 Zwezi nə nì kʋ tə, ʋ swìn
jə́rə́ dìə̀ yuu tíú tə con, ʋ wʋ́:
«Dàn ká pa fən ja mʋ́! N ya
kə waa cɪcɪ à mù nə wuuu,
yá ʋ wá na yazurə».
51 Máŋá tə wa, ba nə yí
sàń, Zwezi wà sɛ̀e, sə ʋ pa lìà
tə mama twá ʋ nə ʋ bá zʋ, də
kʋ nə tà Piyɛrə də Zwan də
Zwakə, də bisɪmaa tə nuu də
ʋ nyɪna.
52 Ba mama tə kwi, də ba
zɪra bisɪmaa tə yɪrɪ. Zwezi
dàń ma swìn, ʋ wʋ́: «Á dànà
ká kwi. Ʋ wà tɪ, kʋ yɪ ʋ
dwɛ̀e!»
53 Ba wulə ba mʋŋa Zwezi,
ba nə yə̀ə́ də, bʋ̀á tə yɪ ʋ tɪga
yɪrɪ.
54 Yá Zwezi jɪn ʋ jɪɪn nə, ʋ
ga swìn ʋ kə yɪɪ nə, ʋ wʋ́:
«Bisɪmaa, zàn yɪɪ nə!»
55 Ʋ pìí ʋ bwin, ʋ ga zàn
naa nədʋ. Zwezi ma pa nii,
sə ba pa wá wodiu.
56 Kʋ dìgà ʋ nyɪna-ba yuu
zənzən, yá Zwezi swìn ba
con də, ba dàn ká swìn kʋ
tə, kʋ nə tʋn lìù mama con.

9

Zwezi tʋn ʋ karbɪa fugə
bələ tə
(Matiə 10.5-15; Marəkə
6.7-13; Likə 10.1-16)

1 Zwezi ken ʋ karbɪa fugə
bələ tə duən nə, ʋ ga pa ba
nii də dìàn, sə ba lɪ *zinə
lìà yuu wa, sə ba ga zwɛ̀e
yayɪran.
2 Ʋ dàń ma tʋn ba, sə ba va
ba kàrì ba bɪrɪ də, Yɪɪ də́ ʋ
pàrì tə lìà yuu wa, sə ba ga
zwɛ̀e yayɪŋa yayɪran.
3 Ʋ swìn ba con nə, ʋ
wʋ́: «Á dànà ká tì wiən
tətə nətən á ja nan cwəŋə.
Tə mù nə yɪ: Daduu, də
lɔ̀ɔ̀, də wodiu, də səbiu, də
ganzwɪran bələ.
4 Bwálí tə mama á nə zʋrɪ,
á yana kʋ dìə̀ tə wa, kʋ ja
vələ á viru.
5 Bwálí tə mama, ba nə
vɪga, sə á zʋ, sə á nan, á yá
ba tɪʋ. Á ga zwarɪ* á nɛɛ
purən, sə kʋ yà ba yuu yoo».
6 Karbɪa tə ma vìí, ba
vəli tɪan tə mɛ pa wa, ba
swìn sʋywáŋʋ́ tə, ba ga zwɛ̀e
yayɪŋa yayɪran.

* **9:5 9.5** Kʋ nətʋ tə bɪrɪ də, ba yaga lìà tə yìən mɛ ba yuu wa.

Erodə twara tə yoo
(Matiə 14.1-12; Marəkə 6.14-29)

7-8 Máŋá tə, *Erodə, ʊ nə
yɪ Galile nagwanaa tə yáá
tíú, nə nì kʊ tə nə wulə kʊ
tʊŋa, kʊ gwárí wá zəni. Lìà
duən yà wʊ́: «Zwan† nə pìí,
ʊ bwin ʊ nan tɪan wa». Ba
duən də wʊ́: «Kʊ ya Yɪɪ nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Eli nə pìí ʊ bà». Ba
duən dạ tə kʊ́ʊ̀ wʊ́: «Fuạn
Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə don nə pìí ʊ
bwin». Kʊ mʊ́ nə pɪn, Erodə
yàá kʊ́ʊ̀ yərì kʊ tə, ʊ nə wulə
kʊ kwa.

9 Erodə dàń ma swìn, ʊ
wʊ́: «À pɪn ba gwəŋə Zwan
yuu. Wàà tətə dàń nə yɪ bɛɛ
təntə à nə nəń ʊ ŋwɛn də ba
swìn nətən?» Ʊ dàń yà ga
pìà, sə ʊ na Zwezi.

Zwezi pùlì dipɛn ʊ pa bara
mʊ̀rʊ̀ bonu nə
(Matiə 14.13-21; 15.32-38; Marəkə 6.30-44; Zwan 6.1-14)

10 Zwezi *tʊntʊna tə pìí
ba bà ʊ con, ba man kʊ tə
mama, ba nə fwa, ba bɪrɪ
wá. Ʊ ma ja ba, ʊ də ba
cɪcɪ ma va, ba nan kwa, tɪʊ
don nii nə, kʊ yɪrɪ nə yɪ
Bɛtəsayɪda.

11 Yá lalʊʊ tə lwarɪ kʊ, ba
ma zàn ba pú ʊ kwa. Zwezi
ma jərí ba zəni, ʊ swìn Yɪɪ
pàrì tə yoo, ʊ bɪrɪ ba. Ʊ
zwɛ̀e ba tə, ba nə pìà yazurə
yayɪran.

12 Yɪɪ nə wulə kʊ zwɪ
máŋá tə wa, tʊntʊna fugə
bələ tə fàrʊ́ ba yí Zwezi yɪra,
ba ga wʊ́: «Swìn lalʊʊ tə
con, sə ba va tɪan tə də
tɪbii tə wa, tə nə bwələ tɪa
lá, ba pìà ba nii wodiu, də
yipaa bwálí. Bwálí kʊ tə nə
nə wulə lá, won mama tə̀lə́
wa».

13 Yá Zwezi swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Á tətə pɪan ba wodiu,
sə ba də́!» Ba ma le wá,
ba wʊ́: «Dipɛn bonu də fələ
bələ cɪcɪ nə nə jə. Də nə nə
pìà nə pa wodiu lìà tə mama
nə, nə tətə nə mɛ, sə nə va
nə yə̀ kʊ wodiu tə».

14 Bara mʊ̀rʊ̀ bonu yà nə
wulə kʊ bwálí təntə nə.
Zwezi ma swìn ʊ karbɪa tə
con, ʊ wʊ́: «Á pɪan ba jə̀ń
ndə finu finu nə púlí mama
wa».

15 Karbɪa tə twá ʊ nii nə,
ba pa ba mama tə jə̀ń tɪa.

16 Zwezi tì dipɛn bonu tə
də fələ bələ tə, ʊ zìn ʊ yáá,
ʊ kə yɪɪ nə, ʊ ga kə Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e.
Ʊ fʊ fʊ dipɛn tə, ʊ pa karbɪa
tə nə, sə ba ma tara lalʊʊ tə.

17 Ba mama tə dí, ba sú, ba
ga pɛ̀e dipɛn tə mumunə ba
sú fɪyaran fugə bələ.

Piyɛrə swìn də, Zwezi nə
yɪ Kərisə
(Matiə 16.13-19; Marəkə 8.27-29)

18 Dɪɪn don nə, Zwezi nə
kwɛn ʊ nan kwa ʊ jʊ̀nì Yɪɪ,
ʊ karbɪa tə ga wulə də wá, ʊ
bwe ba, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə lìà
tə swìn à yuu wa?»

19 Ba ma le, ba wʊ́: «Lìà
duən wʊ́, n yɪ *Zwan-Batisə,
ba duən wʊ́, n yɪ Yɪɪ nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Eli, ba duən də ga
kʊ́ʊ̀ wʊ́, kʊ yɪ Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀
tə don nə pìí ʊ bwin ʊ nan».

† **9:7-8 9.7-8** Kʊ mʊ̀ Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə, ʊ nə li lìà níá wa, kʊ twá
də Yɪɪ yɪrɪ.

20 Zwezi ma bwe ba, ʋ wʋ́:
«Sə á mù con nə, wàà nə á
wʋ́ à yɪ?» Piyɛrə ma le, ʋ
wʋ́: «N yɪ *Kərisə tə, lìù tə,
Yɪɪ nə kʋ́rʋ́ ʋ tʋn».

*Zwezi swìn ʋ ka tɪ də ʋ ka
pìí ka bwin ka nan tə yoo*
*(Matiə 16.20-28; Marəkə
8.30–9.1)*

21 Zwezi ma dù sʋ́ʋ́ ba nii
nə, sə ba dàn ká swìn kʋ lìù
con.
22 Ʊ ga swìn ʋ sʋ́rí lá, ʋ
wʋ́: «Kʋ mɛ sə, *Ləzwənə-
Biu‡ tə də́ càn zənzən.
*Zwifə-ba *nəkwɪna tə, də
Yɪɪ *joŋwana yun tìán, də
Yɪɪ nii *yənu tìán tə wá vɪ
wá, ba wá gʋ wá. Yá dɪan
batwa nii nə, ʋ wá pìí ʋ bwin
ʋ nan».
23 Ʊ ma swìn ba mama tə
con, kʋ kwa nə, ʋ wʋ́: «Lìù
tə mama nə pìà, sə ʋ bà ʋ
twá à nə, kʋ tíú kʋ́ù dàn ká
fwa ʋ təntɪan puswənə. Ʊ
mɛ, sə ʋ sɛ̀e ʋ twá ʋ də́ càn
də nə, dɪɪn mama, kʋ ja vələ
ʋ tɪan dagarʋ tə yuu wa.
24 Kʋ yɪ cígá, lìù tə, ʋ nə
pìà, sə ʋ jon ʋ mɪɪ tə, ʋ wá
kwìn kʋ nə. Yá lìù tə, ʋ nə
wá dʋgʋ ʋ mɪɪ tə à mù yɪrɪ,
kʋ tíú wá jon ʋ mɪɪ.
25 Kʋ funə wa yən nə, kʋ
pa lìù nə, də ʋ nə nɪ tɪa yuu
jɪjə tə mama, yá ʋ ga kwìn
mɪɪ tə nə, kʋ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ
con, nə à yə́ə́ ʋ nə cʋ̀gʋ̀.
26 Lìù nə dəri à mù də à
sʋ̀ràn tə cavɪra, *Ləzwənə-
Biu tə də wá dəri n cavɪra
máŋá tə wa, ʋ nə wá bà ʋ
dun tə wa, də ʋ nyɪna Yɪɪ də
ʋ *malɪkɛ tə dun tə wa.
27 Cígá mama, à mù nə
swìn kʋ á con: Á wa lìà, ba
nə wulə yəbə, mɛ bá tɪ, də
ba nə wà Yɪɪ pàrì tə nɪ, də
kʋ twi».

Zwezi lwàń ʋ tìàn
*(Matiə 17.1-9; Marəkə
9.2-10; Zwan 1.14; 2 Piyɛrə
1.16-18)*

28 Ʊ swìn nətʋ ndə dɪan
nana kwa nə, Zwezi jɪn
Piyɛrə də Zwan də Zwakə, ʋ
ja dì ʋ con paan don yuu wa,
sə ʋ jʋn Yɪɪ.
29 Máŋá tə nə, ʋ nə jʋ̀nì
Yɪɪ, ʋ yáá lwàń. Yá ʋ ganan
jì nəpon tə pɪpɪlɪ.
30 Də nə̀ń, lìà bələ, ba
wulə ba ve də Zwezi. Kʋ yɪ
*Moyizə də Eli,
31 nə nan də Yɪɪ dun tə.
Ba wulə ba swìn də Zwezi,
ʋ nə mɛ, sə ʋ tɪ ʋ pìí ʋ nan ʋ
va Yɪɪ con, kʋ yoo tə nə mɛ,
sə kʋ tʋn nətʋ *Zwerizalɛmə
wa.
32 Piyɛrə də karbɪa tə
duən yà dwɛ̀e tətə, yá ba
dàń twi ba zàn, ba ga na
Zwezi dun tə, də bara bələ
tə, ba nə wulə də wá.
33 Ba bara bələ tə dàń nə
pìrí, ba vìrí máŋá tə wa,
Piyɛrə swìn Zwezi con nə, ʋ
wʋ́: «Karnyɪna, kʋ ziən də,
nə wulə yəbə. Nə wá pʋ́
gansilə batwa, n mù nədʋ,
Moyizə nədʋ, Eli də nədʋ».
Ʊ yà yə̀rì kʋ tə, ʋ nə swìn.
34 Máŋá tə wa, ba nə
wulə ba swìn nətʋ, bakwan
yɪywara pʋ́ə́ ba yuu nə. Fən
zʋa karbɪa tə, də ba nə nɪ
bakwan tə, kʋ pʋ́ə́ ba yuu
nə.

‡ **9:22 9.22** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

35 Karbıa tə nì kori, kʊ nə
swìn bakwan tə wa, kʊ wʊ́:
«Wàà tə ya à bìú tə, à nə
kúrú. Á cʊga ʊ kori!»
36 Kori tə nə swìn kʊ zwɛ̀e
kwa nə, Zwezi cıcı nə ba kʊ́ʊ̀
na lá. Karbıa tə púə́ ba nii.
Kʊ máŋá tə wa, ba ba kʊ tə,
ba nə nı tə, yoo swìn lìù con.

Zwezi lı bìú don yuu zini
(Matiə 17.14-21; Marəkə 1.23-27; 9.14-29)

37 Kʊ tıkʊnı nə, ba nə nan
paan tə yuu ba cú máŋá tə,
lalʊʊ twi ba jə́rí Zwezi.
38 Bɛɛ don bʊbwi lalʊʊ tə
tətəŋi wa, ʊ wʊ́: «Karnyına,
à lòrì mʊ́, sə n ywàń à bìú tə
con! Ʊ mù nə yı à bidʊa.
39 *Zini tə yàá ja wá,
naa nədʊ kʊ pa, ʊ mà nii
kʊ zʊzʊgʊ wá də dìàn, ʊ
mımanpon ga sùrì. Kʊ yàá
wʊwalı wá, kʊ ga ba naŋa
mwálí mwálí.
40 À lòrì n karbıa tə, sə ba
lı zini tə ʊ yuu wa, yá ba ga
wà wànı́».
41 Zwezi dàń ma le, ʊ wʊ́:
«Á mù zən lìà-ba, á tə nə ba
Yıı nii sɛ̀e, á ga fwa yotələn!
Dıan bagalı nə à tə wá yà də
aba, sə à ga ja pínʊ́ də aba?
Ja n bìú tə n ja bà yəbə».
42 Bìú tə nə fàrʊ́, sə ʊ boli
Zwezi yıra, máŋá tə, zini tə
jan wá, kʊ taŋʊ tıa, kʊ ga
vʊvʊgʊ wá zənzən. Yá Zwezi
dàń caga zini tə nii nə, ʊ wʊ́,
kʊ nan kʊ yá bìú tə. Ʊ tì wá,
ʊ pa ʊ nyına nə.
43 Yá Yıı dìàn nə dáá nə
tʊn kʊ mù yoo təntə, kʊ dàń
gwárí ba mama zənzən.

Zwezi pìí ʊ swìn ʊ tıan tə
də ʊ ka pìí ka bwin ka nan tə
yoo
(Matiə 17.22-23; Marəkə 9.30-32)

Ndə yìàn tə mama Zwezi
nə fwa, tə nə gwárí lìù
mama, ʊ swìn ʊ karbıa tə
con nə, ʊ wʊ́:
44 «Á jana kʊ tə, à nə wá
swìn á con, sı́ʊ́n nə zəni: Ba
wá ja *Ləzwənə-Biu§ tə, ba
kə ləzoni jìàn wa, sə ʊ də́
càn».
45 Ba wà kʊ sʊgʊ tə dəń nì.
Kʊ dàń yà sə̀gə̀ ba con nə, sə
ba dàn ká wànı́ kʊ ba nì, yá
ba yà kʊ́ʊ̀ wàrì, sə ba bwe
Zwezi kʊ sʊgʊ tə dəń nə.

Wàà nə wá doni ʊ don?
(Matiə 18.1-5; Marəkə 9.33-37)

46 Zwezi karbıa tə dıga
tʊ́tʊ̀nı́, sə ba ma lwarı lìù tə,
ʊ nə wá yà ba yuu wa.
47 Zwezi lwarı ba pubʊŋı
tə. Ʊ dàń ma tì bisımaa ʊ kə
ʊ yıra,
48 ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Lìù
tə, ʊ nə jın bisımabiə wà tə
zəni à mù yırı, kʊ yı à mù
tətə nə kʊ tíú jın zəni. Yá lìù
tə, ʊ nə jın nə zəni, kʊ tíú jın
lìù tə, ʊ nə tʊn nə zəni. Lìù
tə, ʊ nə ya nəmaa á mama
wa, kʊ tíú nə ya yuu tíú».

Lìù tə, ʊ nə ba nə nə zıga
yı nə lìù
(Marəkə 9.38-40)

49 Zwan ma swìn, ʊ wʊ́:
«Karnyına, nə nı bɛɛ don ʊ
ja n yırı tə, ʊ ma lı *zinə. Nə
yà swìn də, ʊ ba cwəŋə jə,

§ **9:44 9.44** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

sə ʋ fwa kʋ, ʋ nə twá ʋ tà nə
wa lìù tə yɪrɪ».
50 Yá Zwezi le wá, ʋ wʋ́: «Á
dànà ká cì ʋ nə, á yaga wá,
sə ʋ fwa! Cígá, lìù tə, ʋ nə
ba á nə zɪga, yɪ á lìù».

Samari tɪʋ don lìà vɪga,
sə ba ja Zwezi
(Zwan 4.9-20)

51 Zwezi ka tɪ də ʋ ka dì
yɪɪ nə máŋá nə bwələ, ʋ zɪgɪ
dìàn, kʋ máŋá tə wa, sə ʋ va
*Zwerizalɛmə tə wa.
52 Zwezi dí yáá ʋ tʋn lìà ʋ
yáá nə. Ba dí yáá ba vu ba
zʋ Samari nagwanaa tɪʋ don
wa, sə ba kwɛn bwálí lá ba
pa wá.
53 Yá kʋ tɪʋ tə lìà vɪga,
sə ba sɛ̀e Zwezi, ʋ nə vələ
Zwerizalɛmə tə con yɪrɪ.
54 Máŋá tə nə, Zwakə də
Zwan nə nɪ kʋ nətʋ, ba swìn,
ba wʋ́: «*Yuu-Tiu n pìà, sə
nə lòrì mən, sə tə nan yɪɪ tə
cú, tə dí ba naaa?»
55 Zwezi ma pìí ʋ vəvəri ʋ
caga ba nii nə.
56 Ba ma lɛ ba va tɪʋ don
nə.

Ba tə ba nə pìà, sə ba twá
Zwezi nə yoo
(Matiə 8.19-22)

57 Ba wulə cwəŋə yuu, də
bɛɛ don swìn Zwezi con, ʋ
wʋ́: «À wá twá n nə, bwálí
mama, n nə vələ».
58 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́:
«Ciləcərən jə tə bʋran tə
zwɪ, zənbii də ma jə tə
pwalan, yá *Ləzwənə-Biu*
tə mù ba bwálí ja, ʋ nə wá
kə ʋ yuu lá».
59 Ʋ ma swìn bɛɛ don con,
ʋ wʋ́: «Twá à nə!» Yá bɛɛ
tə swìn, ʋ wʋ́: «*Yuu-Tiu pa
nə cwəŋə, sə à də́ yáá à va
à gùrì à nyɪna, sə à ga fwa ʋ
luə».
60 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́:
«Yá, sə tɪga tə tìán tə, ba nə
ba mɪɪ tə, kʋ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ
con, gùrì ba tɪga. Yá n mù n
wá va n swìn Yɪɪ pàrì tə yoo
n bɪrɪ».
61 Bɛɛ don ma kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ
wʋ́: «Yuu-Tiu, à wá twá n
nə, yá n dàń nə yá nə, sə à
va à jʋn à dìə̀ lìà».
62 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́:
«Kʋ yɪ ndə lìù tə, ʋ nə wulə
ʋ vàrì də nɪan varʋ, yá ʋ ga
pìí ʋ palɪ ʋ kwa. Kʋ nətʋ bɪrɪ
də, kʋ tíú jə pubʋŋɪ bələ. Ʋ
mù lìù təntə yiri ba wání Yɪɪ
pàrì tə tʋtʋnan tə ʋ tʋn».

10

Zwezi tʋn karbɪa
sapwɪtwa də fugə də bələ
tə
(Matiə 10.7-16)

1 Kʋ kwa nə, *Yuu-Tiu
kúrí bara duən sapwɪtwa*
*də fugə də bələ, ʋ tʋn bələ
bələ ʋ yáá. Ʋ tʋn ba tɪan tə
mɛ wa də bwálá tə mɛ, ʋ tətə
yà nə mɛ, sə ʋ va lá.
2 Ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Kárá tə wiən tə bɪga
zənzən, yá wocərə ba dáá,
sə ba kə tə dìə̀ wa. Á lorə
kárá tə tíú, sə ʋ tʋn wocərə
ʋ súrí lá, sə ba kə ʋ wiən tə
dìə̀ wa.
3 À tʋŋa aba cwəŋə yuu,
ndə pabii nə buyurən tətəŋi
wa.

* **9:58 9.58** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

* **10:1 10.1** Saga duən wa nə, kʋ yɪ karbɪa sapwɪtwa yoo nə kʋ swìn.

4 Á dànà ká tì səbiu, nə à
yəə́ lɔ̀ɔ̀ nə à yəə́ natʋra! Á
dànà ká zɪgɪ cwəŋə yuu, á
jʋn lìù.
5 Á nə zʋa sàń wa, sə á dí
yáá á swìn, á wʋ́: ‹Yɪɪ bɪcan
sìə́ tə wá yà də aba›.
6 Də lìù nə wulə sàń təntə
wa, ʋ nə pìà, sə Yɪɪ pa bɪcan
sìə́, á bɪcan sìə́ sʋgʋ tə wá yà
də kʋ tíú. Kʋ nə tà kʋ mù, sə
á kwìn á bɪcan sìə́ sʋgʋ tə.
7 Sàń tə tìán nə sɛ̀e aba, á
yana kʋ sàń tə wa, á də́, á
ga nyʋ kʋ tə, ba nə pɪn aba
lá, tʊ̀tʊ̀nʊ̀ nə mɛ, sə ʋ də́ ʋ
ŋwírán tə yɪrɪ. Á dànà ká
twá dii wa á va!
8 Á nə zʋa tɪʋ wa, ba ga sɛ̀e
aba, sə á də́ kʋ tə, ba nə pɪn
aba.
9 Á zwìá kʋ tɪʋ tə tìán
yayɪŋa yayɪran, á ga swìn ba
con də, máŋá bwələ, sə Yɪɪ
də́ ʋ pàrì tə lìà mama yuu
wa.
10 Yá máŋá tə, á nə zʋa tɪʋ
wa, ba ga wà aba sɛ̀e, á naŋa
coŋi yuu, á ga swìn:
11 ‹Nə pi† purən tə nə
marʋ nə nɛɛ nə, á tɪʋ tə wa,
nə kəni á yuu wa. Yá á nə
mɛ, sə á lwarɪ zəni də, máŋá
boli, sə Yɪɪ də́ ʋ pàrì tə á yuu
wa›.
12 À mù nə swìn kʋ á con
nə də, bʊ̀rà tə bʊ̀rʊ̀ dɪɪn nə,
Sodɔmə tɪʋ càn tə bá yí kʋ
mù tɪʋ təntə».

Tɪan tə, tə lìà tə nə vɪga Zwezi
(Matiə 11.20-24)

13 Zwezi ma kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ
wʋ́: «Yomɪlan tə tə nə fwa
á pwərə wa, yiri yà nə fwa
Tirə də Sidon tɪan tə wa,
tə tɪan təntə lìà yà wá zʋ
pucʋnɪ ganan, ba ga pìrì ba
yɪra də tʊ̀nʊ̀. Kʋ nətʋ bɪrɪ
də, ba vəvəri ba kwa, ba ma
sá ba cʋna. Kʋ mù nə pɪn,
càn wá tʋ á mù Korazɪn tìán
yuu wa! Kʋ mù nə pɪn, càn
wá tʋ á mù Bɛtəsayɪda tìán
yuu wa!
14 Mə kʋ mù nə pɪn, bʊ̀rà
bʊ̀rʊ̀ dɪɪn nə, Tirə lìà də
Sidon tìán càn tə ba yí á mù
tìán bələ təntə lìà.
15 Sə á mù Kapɛrənayimə
tìán, á bʋŋa də, á yuu wá
dwen yɪɪ nə, naaa? Abada!
Á wá cú á yí tɪga bwálí».
16 Ʊ́ kʋ́ʋ̀ swìn ʋ karbɪa tə
con, ʋ wʋ́: «Lìù tə, ʋ nə cʋgʋ
á sʋgʋ, kʋ tíú cʋgʋ à sʋgʋ.
Lìù tə, ʋ nə vɪga aba, kʋ tíú
vɪga à də. Yá lìù tə, ʋ nə vɪga
nə, kʋ tíú vɪga lìù tə, ʋ nə
tʋn nə».

Zwezi karbɪa sapwɪtwa
də fugə də bələ tə ka pìí ka
bà tə yoo

17 Ba karbɪa sapwɪtwa‡ də
fugə də bələ tə, Zwezi nə tʋn
tə, pìí ba bà də ba súə́ də
pupwən, ba ga swìn, ba wʋ́:
«*Yuu-Tiu, ba *zinə də tətə
sɛ̀e nə nii, də nə nə twá n
yɪrɪ tə nə, nə ma pɪn tə nii».
18 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «À
nɪ *Sɪtana ʋ tʋa tɪa, ndə dwà
pɪpɪlʋ nə.
19 Á cʋga: À pɪn aba nii, sə
á va dɪŋa də nɪŋa yun wa,

† **10:11 10.11** Kʋ yɪ Zwifə-ba mɪmɪnʋ. Ba nə dɪga lìù, ba lɪ ba tɪʋ wa, ʋ yàá pi ʋ nɛɛ pùrú, sə kʋ bɪrɪ də, ʋ lɪ yoo ʋ yuu wa, ʋ kə ba yuu wa. ‡ **10:17 10.17** Saga duən wa nə, kʋ yɪ karbɪa sapwɪtwa yoo nə kʋ swìn.

sə á ga tıtaga dʊŋʊ tə də ba dìàn tə mama. Yá won tɛ̀lɔ́, kʊ nə wá fwa aba yoo.

20 Á yana pupwən wa, á yıra nə púpúní§ sagı tə wa Yıı *sàń nə yırı. Á nə dànà ká pa, á pwìí poli, zinə nə sɛ̀e á nii yırı».

Zwezi pupwən tə yoo
(Matiə 11.25-27; 13.16-17)

21 Kʊ máŋá təntə wa, Yıı-*Siŋu tə pın Zwezi sú də pupwən, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «À nyına tə, n nə tı lanworu də tıa. À kəni n lɛ̀eɛ̀e. N bırı yìən tətə lìà tə nə, ba nə mun ba tìàn. Yá n ga sɔ̀gɔ̀ tə ba tə nə bʊŋa də, ba yı wʊbʊŋa də yənu tìán yáá nə. À nyına, n mʊ̀ cígá nə swə, sə nətʊ tə tʊn.

22 À nyına Yıı ken wiən tə mama à jıın wa. Lìù mama yɔ̀rì Yıı-Biu tə, də kʊ nə tà à nyına Yıı tə. Lìù də mama ma yɔ̀rì à nyına Yıı tə, də kʊ nə tà Yıı-Biu tə, də lìù tə, Yıı-Biu tə nə swə, sə ʊ súrí ʊ yíá ʊ bırı wá».

23 Kʊ kwa nə, Zwezi pìí ʊ vəvəri ʊ yáá, ʊ kə ʊ karbıa tə con, ʊ ma ga swìn ba cıcı con nə, ʊ wʊ́: «Á mʊ̀ dàń yı pupwən lìà, kʊ tə á nə na yırı.

24 À mʊ̀ nə swìn kʊ á con nə də, Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà, ba nə dáá, də pɛ̀egá sóní, sə ba na kʊ tə, á nə na, yá ba ga wà kʊ nı. Ba sóní, sə ba nì kʊ tə, á nə nə̀ń. Yá ba ga wà kʊ nì».

Samari tíú don, ʊ nə yı bıcabwanʊ tíú
(Matiə 7.12; Romə tìán 13.8-10)

25 Yıı nii *yənu tíú don dàń ma zàn, ʊ bwe Zwezi yoo don, sə ʊ ma ja ʊ də̀ń nə, ʊ wʊ́: «Karnyına, bɛ̀eɛ̀e nə à mɛ, sə à fwa, sə à ma na mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con?»

26 Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə Yıı swìn ʊ *nii tə wa, ʊ nə pın *Moyizə? N nə̀ń kʊ nətə, də n nə kàrì kʊ?»

27 Ʊ ma le, ʊ wʊ́: «N mɛ, sə n sóní *Yuu-Tiu, ʊ nə yı n Yıı, də n waa mama. N sóní kʊ tə nə ziən, kʊ pa Yıı nə. N bʊ́n Yıı yoo máŋá mama. N kə n kajaŋa tə mama n pın Yıı nə. Yá n tə mɛ, sə n sóní n yıra lìù ndə n nə swə n tətə nətʊ».

28 Zwezi dàń ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «N le zəni! N nə fwa nətʊ, n wá na mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con».

29 Yá Yıı nii yənu tíú tə yà tə pìà, sə ʊ pa cígá ʊ tìàn nə. Ʊ dàń ma bwe Zwezi, ʊ wʊ́: «Wàà nə yı à yıra lìù?»

30 Zwezi ma le də zwansısara, ʊ wʊ́: «Bɛɛ don nan *Zwerizalɛmə, ʊ cwí Zweriko. Máŋá tə wa, ʊ nə wulə cwəŋə tə wa, ʊ vəli, də nə̀ń, ŋwìnà, ba nə gwı lìà nə, ba fan, ba tʊ ʊ yuu wa, ba vıra wá, ba lı ʊ ganan, ba mà wá, ba ga kɛ̀eń ba yá wá, ʊ bɛlʊ ʊ tə́gə́.

31 Kʊ zàn kʊ tʊ kʊ mɛ, də *Zwifə-ba Yıı *joŋwanʊ don də twá cwəŋə təntə ʊ cwí Zweriko. Máŋá tə wa, ʊ nə

§ **10:20 10.20** Kʊ bırı də, á ja bwálí Yıı sàń nə.

nı bɛɛ tə, ʋ lwə ʋ twá cwəŋə
tə vàn nə ʋ lɛ ʋ vìí.
32 *Levitə dwíí tə wa lìù
don də kʋ́ù twí, ʋ bà ʋ yí kʋ
bwálí tə. Ʋ nə nı bɛɛ tə ʋ
zwɛ̀e, ʋ lwə ʋ twá cwəŋə tə
vàn don, ʋ kɛ̀eń ʋ vìí.
33 Yá Samari tə wa lìù don,
ʋ də nə vələ ʋ cwəŋə, də twá
bwálí təntə ʋ lɛ. Ʋ də ma
va ʋ yí bɛɛ tə, ba nə mà tə
yıra. Máŋá tə wa, ʋ nə nı
wá ʋ yinəgə jın wá zənzən.
34 Ʋ kwɛn ʋ fàrʋ́ ʋ yí lá, ʋ
lwá divɛn də nʋga ʋ nʋran
tə yuu wa. Ʋ vwa tə də
gantwan. Kʋ kwa nə, ʋ tì
wá, ʋ kə ʋ tətə wodıʋ yuu
wa. Ʋ ja vu, ʋ tún vərə yipaa
bwálí nə. Ʋ ywàń ʋ yuu nə.
35 Kʋ tıpʋrʋ nə, ʋ lı cınıa
səbikʋlan* bələ, ʋ pa yipaa
bwálí tə tíú nə, ʋ ga swìn, ʋ
wʋ́: ‹Ywàń, bɛɛ wà tə yuu
nə. À nə pìí à bà máŋá tə
wa, à wá ŋwín mʋ́ kʋ tə, n
nə cʋ̀gʋ̀ ʋ yıra à kwa nə›.»
36 Zwezi ma swìn, ʋ wʋ́:
«N mʋ̀ waa con, sə ba batwa
tə wa lá, wàà nə ya bɛɛ tə,
ʋ nə tʋa ŋʋ̀nà tə tətəŋi wa,
yıra lìù?»
37 Yıı nii yənu tíú tə ma
le, ʋ wʋ́: «Kʋ yı lìù tə, ʋ nə
dəri bɛɛ tə yinəgə zənzən».
Zwezi dàń ma swìn ʋ con nə,
ʋ wʋ́: «Mə n də vəli n tʋn
nətʋ!»

Zwezi vəli Marətə də Mari bwálí nə
(Zwan 11.1-5; 12.1-7; Matiə 6.33)

38 Máŋá tə, Zwezi də ʋ
karbıa tə nə pìí ba zʋ cwəŋə,
ba vəli ʋ zʋ tıʋ don wa. Kan,
ʋ yırı nə Marətə ma ja ba
zəni ʋ sàń nə.
39 Kan tə yà ja nyánʋ́, ba
ma boŋə Mari. Mari mʋ̀ yà
jə̀ə́ Zwezi nɛɛ nə, ʋ cʋga kʋ
tə, ʋ nə kàrì ba.
40 Yá Marətə mʋ̀ yà wulə ʋ
tʋŋa zənzən. Ʋ ma nan, ʋ ga
swìn, ʋ wʋ́: «*Yuu-Tiu, kʋ
ba mʋ́ yoo fwa də, à nyánʋ́
tə nə yá à cıcı ʋ pa à tʋŋa
tʋtʋnan tə mama? Swìn ʋ
con, sə ʋ zàn ʋ san nə».
41 Yuu-Tiu ma le wá, ʋ wʋ́:
«Marətə, Marətə, twara ja
mʋ́, n ga wʋwalı n tìàn. N
wulə yıı nə, n kəkəri wiən
nə dáá yıra.
42 Yá won nədʋ nə jə də̀ń.
Mari mʋ̀ kʋ́rí kʋ tə, kʋ nə
ziən, kʋ nə wàrì kʋ joŋə ʋ
con».

11

Zwezi bırı yıjʋnı ʋ karbıa tə nə
(Matiə 6.9-13; 7.7-11; Likə 18.1-8; Zwakə 1.5-7; 1 Zwan 5.14-15)

1 Dıın don nə, Zwezi jʋn
Yıı bwálí don nə. Máŋá
tə wa, ʋ nə jʋn ʋ zwɛ̀e, ʋ
karbiu tə don bwe wá, ʋ wʋ́:
«*Yuu-Tiu, bırı nəba nə nə
wá jʋn Yıı nətʋ, ndə *Zwan*
nə bırı kʋ ʋ karbıa tə nə
nətʋ».
2 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́:
«Máŋá tə nə, á nə jʋ̀nì Yıı,
sə á swìn ndə:

* **10:35 10.35** Cınıa səbikʋlʋ nədʋ yı yıtʋrı nədʋ tʋtʋŋı ŋwírán. * **11:1 11.1** Kʋ mʋ̀ Zwan təntə nə yı *Zwan-Batisə, ʋ nə li lìà níá wa, kʋ twá də Yıı yırı.

‹Nə Nyına Yıı! N yırı mɛ də
dun! Bàá, n də́ n pàrì
tə tıa yuu wa.
3 Pa nəba nə nii wodiu tə, kʋ
nə mɛ nəba, dıın mama.
4 Kwɛn nə cʋna n lı nə mù də
n mù pwərə wa, ndə nə də
nə kwɛn lwanı tə, lìà nə tʋn
nə yıra, nə lı nə mù də ba
pwərə wa. N dàn ká pa yoo
yí nəba, kʋ nə wá yigu nəba,
kʋ kə yokʋkwıʋn wa›.»

5-6 Zwezi kʋ́ù swìn ba con
nə, ʋ wʋ́: «Də á wa lìù nə
ja ʋ dabɛɛ, ʋ ma zàn ʋ va ʋ
con tıtın kwıʋn nə, ʋ swìn ʋ
con, ʋ wʋ́: ‹À dabɛɛ don nan
cwəŋə ʋ bà, ʋ dì à yuu, à ga
ba won ja à pın wá. Kʋ mù
nə yırı nə, à dabɛɛ, jıŋa nə
dipɛn batwa!›
7 Də ʋ də nə zıgı ʋ dìà
tə wa, ʋ le, ʋ wʋ́: ‹Yá nə
sənbwen! Mimii taŋʋ kʋ
zwɛ̀e, à də à bıa tə́gə́ nə
zwɛ̀e. À kʋ́ù wàrì à zaŋa à
pın mʋ́ dipɛn.›
8 Kʋ nətʋ tə! À mù nə swìn
kʋ á con nə də, ʋ wá zàn ʋ
pa tə wá. Kʋ nə tà ʋ nə yı ʋ
dabɛɛ tə cıcı yırı. Kʋ yı ʋ nə
ba vìí, ʋ tə nə wá zıŋı lá, ʋ
mà mimii tə nə yırı. Mə kʋ
mù yırı ʋ wá zàn, ʋ pa wá
kʋ tə mama, ʋ nə pìà.
9 À mù ga nə swìn á con,
à wʋ́: Á lorə, yá ba wá pa
aba! Á pìà, á ga wá na! Á
mà mimii nə, yá ba wá súrí
ba pa á zʋ.
10 Lìù mama nə lòrì, ba wá
pa wá. Lìù mama nə pìà,
ʋ wá na. Yá ba ga ba wá
súrí ba pa lìù tə nə, ʋ nə mà
mimii nə.
11 Də á wa lìù nə ya nyına,
ʋ nə wà sɛ̀e, ʋ pa dən ʋ bìú
tə nə, də ʋ bìú nə lòrì wá
fəli, naaa?
12 Nə à yə̀ə́, ʋ wá pa wá
nən, də ʋ nə lòrì wá cacalı?
13 Á mù ləzwənwʋlʋnyına-
ba, á nə yə̀ə́ ka pa wozəŋə á
bıa nə. Kʋ dàń wá yà nətə,
kʋ pa á nyına Yıı tə nə, ʋ
nə wulə Yıı *sàń nə, də á nə
lòrì wá won. Ʋ mù dàń wá
pa aba ʋ *Sıŋu tə».

Zwezi le ʋ dʋŋa tə
(Matiə 9.32-34; 12.22-30;
Marəkə 3.22-27)

14 Dıın don nə, Zwezi wulə
ʋ lı *zini bɛɛ don yuu wa,
kʋ nə pın bɛɛ tə nii ba
swìn. Máŋá tə, zinə tə nə
nan, bəru tə zàn, ʋ wulə ʋ
swìn. Kʋ dàń gwárí lalʋʋ tə
zənzən.
15 Ba wa lìà swìn, ba wʋ́:
«Kʋ ya Beləzebilə, zinə tə
mama pìʋ́ tə, nə pın wá
dìàn, ʋ ma lı zinə lìà yuu
wa».
16 Ba duən yà pìà ba ja ʋ
dəń nə. Ba ma wʋ́, ʋ fwa
yomılʋ ʋ bırı ba, sə ba ma
yəni də, ʋ dìàn tə naŋa Yıı.
17 Zwezi yə̀ə́ ba pubʋŋı tə,
ʋ dàń ma swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Payuu lìà nə zıgı duən nə,
kʋ payuu tə wá cʋ̀gʋ̀, kʋ dii
wá tʋ duən yuu nə.
18 Də *Sıtana nə pwɛ̀e ʋ
zıga ʋ tətə nə, ʋ payuu tə
bá wàní kʋ yà lá. Á wʋ́
Beləzebilə nə pın nə dìàn, à
ma lı zinə tə.
19 Kʋ nə yı Beləzebilə nə
pın nə dìàn tə, kʋ mù nə
pın, à wàá zinə à lı lìà yuu
wa. Sə á bıa tə də yı wàà

dìàn nə, ba ma lı zinə tə? Mə kʊ mʊ̀ nə pın, á bıa tə tətə nə wá bʊ̀rì á bʊ̀rà.
20 Cígá, kʊ yı də Yıı dìàn nə, à ma lı zini tə, kʊ nətʊ tə bırı də, Yıı də́ ʊ pàrì lìà yuu wa á tətəŋi wa.
21 Ladıa nə cì ʊ sàń nə də ʊ kwatara wiən, ʊ jıjə wiən tə́gə́ tə bwálí nə, fən ga tə̀lə́.
22 Kʊ wàá kʊ yí də lìù don, ʊ də nə kʊ́ʊ̀ yı ladıa, ʊ doni twi. Kʊ tíú wá ja dìà tə tíú də dìàn, ʊ jon ʊ kwatara wiən tə, ʊ yà nə jə tə dìàn. Yá ʊ dàń wá wànı́ ʊ pɛ̀e ʊ wiən tə ʊ tàrì.
23 Lìù tə, ʊ nə tə̀lə́ à kwa, zıga à nə. Yá lìù tə, ʊ nə ba nə saŋa, ʊ keni duən nə, kʊ tíú yı ʊ làgà».

Zini nə vìí, kʊ ga pìí kʊ bà yoo
(Matiə 12.43-45)

24 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Máŋá tə wa, *zini nə nan kʊ yá lìù, kʊ yàá jijiri kasɔɔ lanworu wa, kʊ ma pìà bwálí, sə kʊ kə kʊ yuu lá. Kʊ nə wà yizwıa bwálí nı, kʊ yàá swìn, kʊ wʊ́: ‹À wá pìí, à va à dìə̀ tə wa, à nə nan, à yá.›
25 Kʊ pìí kʊ bìàn, də dìə̀ tə zwarı, kʊ kwɛn zəni zəni kʊ tún lá.
26 Kʊ dàń wá va, kʊ ja zinə barpɛ duən, tə waa nə lıŋa tə doni kʊ, kʊ súrí kʊ tìàn nə, kʊ ja bà kʊ tíú tə nə. Tə dàń wá zʊ tə jə̀ə́, yá ʊ mʊ̀ lìù təntə dí yáá wá kʊkwanı ʊ sí́ʊ́n».

Cígá pupwən yoo

27 Zwezi swìn nətʊ, ʊ va ʊ zwɛ̀e, máŋá tə wa, kan don swìn ʊ con lìà tə tətəŋi wa, ʊ wʊ́: «Pupwən wulə kan tə nə, ʊ nə lʊrı mʊ́, n nə ŋwà ʊ yılı!»
28 Yá Zwezi dàń le, ʊ wʊ́: «Pupwən wa ba tə nə, ba nə cʊga Yıı sʊgʊ tə, ba ga sɛ̀e kʊ nii!»

Yıı dìàn mımınʊ yoo
(Matiə 12.38-42; 16.1-4)

29 Lalʊʊ tə nə púə́ Zwezi yuu nə, máŋá tə wa, ʊ zàn ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Á mʊ̀ zən lìà ba tə á nə yı lakʊkwınan, á lòrì Yıı dìàn mımınʊ. Yá á bá na mımınʊ nədʊ də tətə, də kʊ nə tà mımınʊ tə, Yıı nə twá də ʊ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Zwʊnasə ʊ bırı.
30 Kʊ tə Zwʊnasə nə fwa, kʊ yı mımınʊ kʊ pa lìà nə, ba nə wulə Ninivə† tə wa. Mə nətʊ nə *Ləzwənə-Biu‡ tə də wá yà mımınʊ, ʊ pa zən lìà tə nə.
31 Bʊ̀rì tə bʊ̀rʊ̀ dıın nə, Etiyopi pakan tə wá zàn ʊ zıgı zən lìà ba tə nə. Ʊ wá bʊ̀rì á bʊ̀rà, sə ba cʊ̀gʊ̀ aba, ʊ mʊ̀ nə nan bwálí kʊ nə ŋʊ́ná ʊ bà, sə ʊ cʊgʊ pìʊ́ *Salʊmʊn yənu sʊ̀ràn tə yırı. Yá lìù ga wulə yəbə, ʊ nə dwə Salʊmʊn!
32 Bʊ̀rà tə bʊ̀rʊ̀ dıın nə, Ninivə tìán wá zàn ba zıgı zən lìà ba tə nə. Ba wá bʊ̀rì á bʊ̀rà, sə ba cʊ̀gʊ̀ aba, ba mʊ̀ nə sɛ̀e ba vəvəri ba kwa, ba ma sá ba cʊna, Zwʊnasə nə swìn Yıı sʊgʊ tə ba con

† **11:30 11.30** Ninivə yı tıfarʊ, kʊ wa lìà tə yà yı cʊna lìà zənzən Yıı yáá con.
‡ **11:30 11.30** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

nə yırı. Yá lìù ga wulə yəbə, ʋ nə dwə Zwʋnasə!»

Ləzwənə yíá nə yı ʋ cànʋ́
(Matiə 5.15; 6.22-23; Likə 8.16-18)

33 Zwezi kʋ́ù swìn, ʋ wʋ́: «Ləzwənə bá sɛ̀e ʋ sʋrʋ cànʋ́ ʋ tì ʋ səgə̀, nə à yə̀ə́ ʋ tì ʋ pú garwa də̀ń. Də kʋ nə tà, sə ʋ tì ʋ tún canzılʋ yuu, sə ba tə, ba nə zwı, sə ba na poni.

34 Ləzwənə yíá tə ya ndə n yıra tə cànʋ́ nə. Də n yíá tə nə zurə, n yıra tə mama yàá pìrì də poni. Yá də n yíá tə nə ba ziən, n yıra tə mama ya yikunu wa.

35 N dàń nə zùrì n yıra, sə poni tə nə wulə n yıra tə dàn ká jì yikunu.

36 Də n yıra tə mama nə wulə poni wa, n bwálí ga wà gɛ, kʋ nə wulə yikunu wa kʋ mama pıan wá yà poni wa, ndə cànʋ́ nə pìrì mʋ́ də kʋ poni mɛ pıan».

Zwezi swìn ʋ zıgı Farızıan-ba də Yıı nii yənu tìán tə nə
(Matiə 23.1-36; Marəkə 7.1-16)

37 Zwezi nə swìn ʋ zwɛ̀e, máŋá tə nə, *Farızıan don bon wá, sə ʋ də́ ʋ bwálí nə. Zwezi ma zʋ ʋ jə̀ə́, sə ʋ də́.

38 Kʋ gwárí Farızıan tə də, ʋ nə nı Zwezi, ʋ də́ ʋ ga wà ʋ jìàn§ sìn.

39 *Yuu-Tiu dàń ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Nə̀ń, á nə ya nətʋ á mʋ̀ Farızıan-ba tə. Á yàá sın wùrú zʋŋa tə də zʋŋa tə kwa, yá á waa con súə́ də ŋwìràn pubʋŋı də wʋlʋŋʋ.

40 Á mʋ̀ ləyigi-ba! Yıı tə, ʋ nə fwa kwa tə, ʋ mʋ̀ nə fwa waa tə də.

41 Á pıan zʋra nə mʋ̀, kʋ tə nə wulə á wùrú zʋŋı wa də á zʋŋı wa. Kʋ máŋá təntə wa, á bıcanı yı nəpon Yıı yáá con.

42 Càn wulə də aba, á mʋ̀ Farızıan-ba! Á pın wiən tə, á nə nı fugə nii nyiən, də davʋran yiri tətə mama fugə nii nyiən. Yá á ga ba cígá də sonu nə keni ndə Yıı nə pìà nətʋ. Kʋ ga ya mə kʋ mʋ̀ nə á mɛ, sə á fwa, á yà wà mɛ, sə á dʋgʋ kʋ kwa.

43 Càn wulə də aba Farızıan-ba! Á swə, sə á jə̀ń yáá gwələ yuu *Zwifə-ba *jə́rə́ dìà wa, á ga swə, sə ba jʋn aba, ba zìlí ba jə́rə́ bwálá wa.

44 Càn wulə də aba! Á ya ndə ləbərə nə, ba nə ba na, ba nə yərì ba ga vəli tə yuu».

45 Yıı nii *yənu tíú tə don ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Karnyına, n nə swìn nətʋ, kʋ ya nə də nə n twın!»

46 Zwezi ma le, ʋ wʋ́: «Càn wulə á də Yıı nii yənu tìán tə yuu wa, á nə zıŋa lìà də zıla, tə nə wàrì tə zıŋa, yá á tətə ba tə yıra janı də á jıfʋa nədʋ tətə yırı.

47 Càn wulə də aba, á nə wulə á lwè ləbərə nəzəŋə, á pın Yıı nii *sʋ̀sʋ̀nà tə nə. Ba mʋ̀ Yıı nii sʋ̀sʋ̀nà təntə yı á nıbara ba nə gʋa!

§ **11:38 11.38** Kʋ yı Zwifə-ba Yıı nii, sə ba ba jìàn sìn, ba ga də́ wodiu.

48 Á twá nətʋ á ma bɪrɪ də,
á də swə kʋ tə, á nɪbara-ba
tə nə fwa tə, də pupwən. Ba
gʋa Yɪɪ nii sʋ̀sʋ̀nà tə, yá á də
wulə á lwè ba ləbərə.
49 Mə kʋ mʋ̀ nə pɪn, Yɪɪ ma
twá ʋ wʋbʋŋa tə nə, ʋ ma
swìn, ʋ wʋ́: ‹À wá tʋn Yɪɪ
nii sʋ̀sʋ̀nà də Yɪɪ *tʋntʋna
ba nə. Ba wá gʋ ba wa lìà
duən, ba ga wá wʋwalɪ ba
duən də.›
50 Kʋ mʋ̀ tə yɪrɪ nə, ba
wá bʋ̀rì zən lìà bʋ̀rà Yɪɪ nii
sʋ̀sʋ̀nà tə mɛ gʋrɪ tə də̀ń nə
ba nə gʋa, də jɪjʋ mama.
51 Kʋ nə zɪgɪ Abɛlə gʋrɪ nə,
kʋ ja va Zakari gʋrɪ tə nə, ba
nə gʋa Yɪɪ dəyaa tə də *joŋi
kurə tə pwərə wa. Cígá, à
mʋ̀ nə swìn kʋ á con nə: Ba
wá bʋ̀rì zən lìà bʋ̀rà tə mʋ̀
lagʋrɪ təntə mɛ yɪrɪ!
52 Càn wulə də aba, Yɪɪ
nii yənu tìán tə. Á lɪ bor-
biu tə, kʋ nə wàá kʋ pɪn
cwəŋə aba, sə á ma súrí
yənu mimii. Á tətə ba zwɪ,
á ga kʋ cìgà lìà tə nə, ba nə
pìà, sə ba zʋ».
53 Máŋá tə nə, Zwezi nə vìí
kʋ bwálí tə nə, Yɪɪ nii yənu
tìán tə də Farɪzɪan-ba tə lɪŋa
yɪn tə zàn Zwezi yuu wa. Ba
dàń zàn, ba bwe wá bwiə
mama yoyirə yirə yuu wa,
54 sə ba ma kə cígá, ba twá
ʋ nii sʋ̀ràn nə, ba ma ja wá.

12

Ka cì tìàn nə də gɪgara yoo

(Matiə 10.12, 26-27; 16.6-12)

1 Lìà tə twi, kʋ máŋá təntə
wa, ba tʋ duən nə mʋ̀rʋ̀ də
mʋran, ba ga ba vəli duən
nɛɛ yun wa. Zwezi ma dí
yáá, ʋ swìn ʋ karbɪa tə con,
ʋ wʋ́: «Á cɪa á tìàn nə də
*Farɪzɪan-ba níə́ bələ tə nə,
kʋ nə yɪ ndə sabwarɪ nə, kʋ
nə yàá ŋʋ̀nì.
2 Kʋ tə mama, kʋ nə sə̀gə̀,
wá nan poni nə. Yá kʋ tə
mama, kʋ nə yɪ dìə yoo, wá
nan kàrá.
3 Mə kʋ mʋ̀ nə pɪn, kʋ tə
mɛ, á nə wá swìn yikunu wa,
wá zəzəgi yɪcaʋ wa. Yá kʋ
tə á nə wá sʋsʋnɪ lìù zɪɪn nə
dìə wa, kʋ nə sʋ̀ń, wá cə̀rí
dəyun wa».

Lìù tə nə mɛ, sə á dəri ʋ fən

(Matiə 10.28-31)

4 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ̀: «À
swìn kʋ á con, à dabara-ba:
Á dànà ká dəri lìà tə, ba nə
gwɪ yɪra, yá ba ga wàrì won
don kʋ kwa nə, ba fwa ba
súrí lá.
5 À wá bɪrɪ aba lìù tə, á nə
mɛ, sə á dəri. Á dərə lìù* tə,
ʋ nə wàá aba, ʋ dɪlɪ mən dìə
wa, də ʋ nə gwa aba kwa nə.
Cígá, à swìn kʋ á con, mə ʋ
mʋ̀ nə á mɛ, sə á dəri!
6 Ba ba zənbii bonu yoli
səbilurən bələ, naaa? Yá Yɪɪ
ga ba ka nədʋ nə swɛ̀eé.
7 Yá Yɪɪ gàlì á yukʋran tə
mama á yuu wa. Á dànà
ká pa fən ja aba. Á kʋkwa
zənbii tə nə dáá!»

Ka twá Zwezi nə yoo

(Matiə 12.32; 10.19-20; 10.32-33)

* **12:5 12.5** Kʋ yɪ Yɪɪ.

8 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«À mʊ̀ nə swìn kʊ á con nə:
Də lìù nə swìn lìà yáá con
nə, də ʊ yə̀ə́ à mʊ̀ Zwezi,
*Ləzwənə-Biu† tə də wá bɪrɪ
Yɪɪ *malɪkɛ tə yáá con də, ʊ
yɪ ʊ mʊ̀ cígá nə tɪ wá.
9 Yá lìù tə, ʊ nə wá bɪrɪ
də, ʊ yərì nə, lìà yáá con,
Ləzwənə-Biu tə də wá bɪrɪ
Yɪɪ malɪkɛ tə yáá con, də ʊ
yərì wá.
10 Lìù tə mɛ, ʊ nə wá swìn
sʊgʊ, ʊ zɪgɪLəzwənə-Biu tə
nə kʊ tíú wàá ʊ cʊna kwɪʊn
ʊ nɪ. Yá lìù tə, ʊ nə wá twɪn
Yɪɪ-*Siŋu tə, kʊ tíú wàrì ʊ
cʊna kwɪʊn ʊ nɪ, abada.
11 Ba wá ja aba ba va
*Zwifə-ba *jə́rə́ dii wa, nə à
yə̀ə́ tɪʊ tìán yáá con nə, sə
ba bʊ̀rì á bʊ̀rà. Kʊ máŋá tə
wa, á dànà ká pa kʊ tə, á nə
wá fwa, sə á ma jon á tìàn,
nə à yə̀ə́ kʊ tə, á nə wá swìn,
yoo ja aba.
12 Yɪɪ-Siŋu tə wá kàrì aba,
kʊ máŋá təntə wa, kʊ tə á nə
mɛ, sə á swìn».

Jɪjə ləyəru tíú zwansɪsara
(Matiə 16.26; Likə 16.19-26)

13 Lalʊʊ tə wa, lìù don
wulə ʊ swìn Zwezi con, ʊ
wʊ́: «Karnyɪna, swìn à nu-
biu con, sə ʊ tàrà də nə,
wiən tə nə nyɪna nə yá də
nəba».
14 Zwezi le wá, ʊ wʊ́: «À
dabɛɛ, wàà nə tún nə, sə à
bʊ̀rì á wiən bʊ̀rà, nə à yə̀ə́,
sə à tàrà á wiən?»
15 Ʊ ma pìí ʊ swìn ba mɛ
con nə, ʊ wʊ́: «Á zurə á yɪra,
á cɪa á tìàn nə zəni də lìà
duən wiən ka ja yimən tə pa
aba.Ləzwənə mɪɪ cígá tà kʊ
wulə ʊ wojan wa, də ʊ nə
swə ʊ yá jɪjə tíú nəfarʊ də».
16 Ʊ dàń ma sɪsarɪ
zwansɪsara kʊ tə ba con, ʊ
wʊ́: «Bɛɛ don kárí wodirən
bɪga zəni.
17 Ʊ dàń ma dʊ̀ ʊ ga swìn
ʊ tìàn con, ʊ wʊ́: ‹À wá fwa
nətə? À ba bwálí jə, à keni à
wodirən tə mɛ lá›.
18 Ʊ ma ga ʊ swìn ʊ tìàn
con, ʊ wʊ́: ‹Nə̀ń, kʊ tə à nə
wá fwa: À wá mà à təkələ
tə, à pìí à lwà nəfaran, à pɛ̀e
à mɪbɪa tə mama, də à wiən
tə duən à kə tə wa.
19 Kʊ kwa nə, à dàń wá
swìn à tìàn con, à wʊ́: Bìú,
n jə wiən zənzən, n də́ kʊ
nə ja vələ bɪna də bɪna, n
dàń wá piən, n sìí n nyʊ, n
də́ cànà!›
20 Yá Yɪɪ swìn ʊ con, ʊ wʊ́:
‹Bɛɛ ləyəru! Tɪtɪn kʊ tə tətə
nə, n mɪɪ wá zwɛ̀e! Yá wiən
tə mama nə kwɛn n tún n
tìàn nə wá jì lìù don nyiən!›
»
21 Zwezi ma súrí lá, ʊ wʊ́:
«Mə kʊ wá yà nətʊ kʊ pa lìù
tə nə, ʊ nə pɛ̀e wiən tə, tə
kwənə nə dáá, ʊ pɪn ʊ tìàn
nə, yá ʊ ga ba won ja Yɪɪ yáá
con nə».

Kəni á waa Yɪɪ nə
(Matiə 6.22-34; 1 Timote 4.6-8; Ebərə-ba 13.5)

22 Kʊ kwa nə, Zwezi swìn
ʊ karbɪa tə con, ʊ wʊ́: «Nə̀ń,
won tə nə pɪn à swìn á con
nə, à wʊ́: Á dànà ká pa á mɪɪ
twara ja aba, də kʊ tə, á nə
wá də́, nə à yə̀ə́ də kʊ tə, á
nə wá zʊ á yɪra nə.

† **12:8 12.8** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

23 Á mɪɪ tə jə funə, kʊ doni
wodiu. Yá á yɪra tə də jə
funə, kʊ doni gànù.
24 Á ywàŋá batɪɛnkanan‡.
Tə ba dwì, tə ma ba ce, tə
ba pɛ̀e tə kəni təkələ wa. Yá
Yɪɪ ga pɪn tə tə nii wodiu!
Á kʊkwa zənbii tə mama
zənzən!
25 Á wa twara tə, ʊ nə jə,
wàá ʊ mɪɪ tə kʊ təni mancɪn
tətə?
26 Də á nə wàrì kʊ tə nə
mun tətə á fwa, bɛ̀eɛ̀e dàń
nə pɪn yoo don twara jə aba?
27 Á ywàŋá á jén kárí ga-
punə nə naŋa nətʊ, tə ba
tʊŋa tə ma ba gànù də swɪ.
À mù nə swìn kʊ á con nə
də, pìú *Salʊmʊn tətə də ʊ
jɪjə tə mama, ʊ wà gànù zwɪ,
kʊ nə ziən kʊ doni gapunə
təntə nədʊ də.
28 Yá Yɪɪ dàń nə ywàŋá tə
mù kárí wa garan tətə yuu,
tə nə yɪ tʊtʊ, də á mù, á nə
jə funə zənzən á doni tə, ʊ
wá ywàń á yuu nətə? Tə
mù garan wulə kárí wa zèn
tə nə, wá kù, ba dɪ mən nə
jwɪan nə, Yɪɪ dàń wá zʊ aba
də ganan nətə! Á wà á waa
ken à nə wuuu!
29 Á dànà ká gʊ á tìàn á pìà
máŋá mama kʊ tə, á nə wá
də́, də kʊ tə, á nə wá nyʊ.
30 Kʊ ya lìà tə, lʊʊ nə tɪ
ba, ba nə yèrì Yɪɪ tə, nə gwɪ
ba tìàn ba pìà tə mù təntə
máŋá mama. Yá á mù á ja
nyɪna Yɪɪ, ʊ nə yə̀ə́ kʊ tə nə
mɛ aba.
31 Á təntən á kə á yáá lá, á
pìà Yɪɪ pàrì tə, yá kʊ kwa nə,
Yɪɪ wá pa aba tə tə mama, tə
nə mùrì aba».

Yɪɪ sàń jɪjə wiən
(Matiə 6.19-21)

32 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Dàn ká pa fən ja mʊ́,
pulibiə, kʊ nə ywán də á
nyɪna tə yɪrɪ, sə ʊ pa á twá
á də́ ʊ pàrì tə.
33 Á yəgə á wiən, á ga pa
tə səbiu tə, á nə nɪ, zʊra
nə! Á tíá səbɪa lwaran tə, tə
nə ba cʊ̀gà. Á pìà Yɪɪ *sàń
wozəŋə tə mù wiən tə, tə nə
wàrì tə jén, abada. Tə wiən
təntə ŋʊ̀nà nə wàrì tə ba yí,
zʊnzʊran də ga wàrì tə cʊ̀gà.
34 Bwálí tə nə, á wiən tə,
tə kwənə nə dáá, nə wulə lá,
mə lá nə á waa tə də wulə».

Tʊ̀tʊ̀nà tə, ba nə ba dwɛ̀e
(Matiə 24.36-44; 25.1-30;
Marəkə 13.33-37)

35 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Á vwiə á tàŋá də voru, sə á
sʊrʊ á canan, á ja!
36 Á yana ndə lìà tə nə, ba
nə dànì ba yuu tíú, ʊ naŋa
fúrú vwiu cànà ʊ pìí ʊ bìàn,
ʊ nə mà, sə ba súrú ba pa, ʊ
zʊ.
37 Pupwən wá yà də
tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə yuu tíú nə wá bà, ʊ
na də, ba nəŋə! Cígá mama,
à mù nə swìn kʊ á con: Ʊ
wá vwa ʊ tàŋá ʊ pa, ba jə̀ń
wodiu yuu wa. Yá ʊ ga twá
ba ladʊa ladʊa nii nə, ʊ pa
ba, ba də́.
38 Ʊ nə twi tɪtɪn kwɪʊn nə,
nə à yə̀ə́ tɪbɪnakʊnʊ wa, yá
ʊ ga na də, ba nəŋə, ba wá
yà pupwən wa!

‡ **12:24 12.24** Lìà duən boŋə zənbii kʊ tə ‹sabakanan›.

39 À wá tì, à ma man kʋ tə:
Də dìə tíú yà nə yə̀ə́ máŋá
tə, ŋwìàn yàá nə wá bà, ʋ
yàá bá yá wá, ʋ pa ʋ zʋ dìə
tə wa.
40 Á kənə á sírí, á də nyiən
nə. *Ləzwənə-Biu§ tə wá
bà, máŋá tə nə, á nə ba
bʋŋa».

Tʋtʋnzəŋu də tʋtʋnkʋkwɪʋn yoo
(Matiə 24.45-51)

41 Piyɛrə dàń ma swìn, ʋ
wʋ́: «*Yuu-Tiu, zwansɪsara
tə yɪ nə cɪcɪ nyiən mʋ̀ naaa,
kʋ yɪ lìà mama nyiən?»
42 Yuu-Tiu ma le, ʋ wʋ́:
«Wàà dàń nə yɪ kʋ mʋ̀
tʋ̀tʋ̀nʋ̀ yuu tíú təntə, ʋ nə jə
pʋ̀ə́ nədʋ, ʋ ga jə wʋbʋŋa.
Ʋ nə wá yà tʋ̀tʋ̀nà tə duən
tə yuu wa, sə ʋ pa ba wodiu,
máŋá tə nə, kʋ nə mɛ.
43 Kʋ tʋ̀tʋ̀nʋ̀ təntə wá yà
pupwən wa, də yuu tíú tə ka
pìí ka bà dìə wa nə, ʋ nə yí
wá də ʋ wulə kʋ tʋtʋŋɪ tə
wa.
44 À mʋ̀ nə swìn kʋ á con,
cígá mama: Yuu tíú tə wá
pa wá, ʋ wiən tə mama yuu
ywàŋʋ́.
45 Yá də kʋ mʋ̀ tʋ̀tʋ̀nʋ̀
təntə, nə swìn ʋ təntɪan con
nə, ʋ wʋ́: ‹À yuu tíú tə dání,
ʋ ba twi.› Ʋ dàń zàn ʋ tʋ ʋ
tʋtʋnduən tə yuu wa, ʋ mà
ba, ʋ ga zʋ diŋu də sanyʋra
wa, sə ʋ bʋbʋnɪ.
46 Kʋ mʋ̀ tə wa nə, yuu tíú
tə dàń wá bà dɪɪn don nə, ʋ
dì tʋ̀tʋ̀nʋ̀ tə yuu wa, máŋá tə
wa, ʋ nə ba wá dànì. Ʋ dàń
wá kə kʋ tʋ̀tʋ̀nʋ̀ təntə càn
wa zənzən, kʋ ja vəli ʋ tɪan.
Ʋ ga wá pa ba kə ʋ mʋ̀ də
lìà tə, ba nə yərì Yɪɪ bwálí
nədʋ.
47 Tʋ̀tʋ̀nʋ̀ tə, ʋ nə yə̀ə́ kʋ
tə, ʋ yuu tíú nə pìà, yá ʋ ga
ba ʋ sírí keni, ʋ ga ba kʋ tə
fwa ʋ yuu tíú nə pìà, ʋ wá
na kafɪʋ yíá zənzən.
48 Kʋ ga nə ya tʋ̀tʋ̀nʋ̀ tə, ʋ
nə yərì kʋ tə, ʋ yuu tíú nə
pìà nə tʋn, yìən tə nə mɛ, sə
ba mà wa tə yɪra ba wá mà
kafɪʋ yíá mancɪn. Lìù tə nə,
ba nə pɪn zənzən, ba wá jon
kʋ tíú con nə zənzən. Lìù tə
con nə, ba nə tún zənzən, ba
wá bwe kʋ tíú con nə, ba jon
ba pàlí lá».

Zwezi yɪ pwɪa lìù
(Matiə 10.34-36)

49 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́:
«À yɪ à twi, sə à kə mən tɪa
yuu wa. Yá à swə zənzən, sə
tə manwarɪ tə sʋrʋ!
50 À mɛ, sə ba kə nə
càn wa, ndə ba nə ləgə lìù
níá wa. Yá à wulə pucʋnɪ
zənzən wa, kʋ ja vələ máŋá
tə, kʋ nii nə wá sú!
51 Á bʋŋa də à twi, sə à kə
bɪcan sìə́ tɪa yuu wa, yá kʋ
tà nətʋ. À mʋ̀ nə swìn kʋ á
con də, kʋ yɪ pwɪa, à wá kə
tɪa yuu wa.
52 Kʋ nə zɪgɪ sɪʋ́n, lìà nə
yɪ bonu dìə wa ba wá pwɛ̀e,
batwa zɪgɪ bələ nə, bələ zɪgɪ
batwa nə.
53 Nyɪna wá zɪgɪ bìú nə,
bìú wá zɪgɪ nyɪna nə. Nuu
wá zɪgɪ bʋ̀á nə, bʋ̀á də ga
wá zɪgɪ nuu nə. Barɪ nuu
wá zɪgɪ ʋ bikɪnɪ nə, bikɪnɪ
də wá zɪgɪ ʋ barɪ nuu nə».

§ **12:40 12.40** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

Ka lwarı máŋá tə tə dèń yoo
(Matiə 16.2-3)

54 Zwezi kʊ́ù swìn lalʊʊ tə con nə, ʊ wʊ́: «Máŋá tə wa, á nə nı bakwan, də kʊ zaŋa yıı yizwıa con, də á swìn, lala, á wʊ́: ‹Dwà* wá nà›. Yá mə kʊ mù nə yàá tʊn.
55 Yá də á nə nı vʊʊ kʊ fuli, kʊ naŋa jızən vàn yuu, á yàá swìn, á wʊ́: ‹Tıa tə wá cɛn›. Yá mə kʊ mù nə yàá tʊn.
56 Níə́ bələ tìán-ba! Á wàá lʊʊ yuu də lanworu mımınan təta mù dèń á lwarı. Kʊ dàń ya nətə, á ma wàrì sı́ʊ́n máŋá tə mù yáá á lwarı?»

N də n dʊŋʊ ka kə duən nə yoo
(Matiə 5.25-26)

57 Zwezi kʊ́ù swìn ʊ súrí lá, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın, á ba na á tìàn con nə, á tə mɛ, sə á tʊn nətʊ tə?
58 Á nəŋə kʊ nyınyıga: Kə cígá, sə n də n jarı don kə duən nə, də á tə nə wulə cwəŋə wa. Kʊ nə tà kʊ mù, kʊ wàá kʊ pın, ʊ kəni mʊ́ lìù tə nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə jıın wa. Sə kʊ dàn ká yà talıkwa kʊ pa mʊ́, də ba nə wá kə mʊ́ bàń dìà nəcırʊ jıın wa, sə ba dılı mʊ́ bàń dìà wa.
59 Kʊ ya cígá mama nə, à swìn n con: N bá nan ka bàń dìà təntə wa, də n wà kʊ jını təntə talıkwa tanya tə ŋwín».

13

Ka vəvəri kwa ka ma sá cʊna nə à yə̀ə́ ka tı
(Zwan 8.24)

1 Kʊ máŋá təntə wa, lìà duən twi, ba swìn Zwezi con Galile nagwanaa lìà tə yoo, *Pilatə nə pın ba gʊ. Máŋá tə wa, ba nə wulə ba gwı vàná ba ma fwa *jwəŋə, ba pın Yıı nə, ba gʊa ba də. Ʊ guli ba jana də vàná tə jana duən wa.
2 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Á bʊŋa də, ba mù Galile tìán təntə, ba nə gʊa nə, yà lìà, ba nə yı cʊna lìà, ba dwən Galile tìán tə duən tə, kʊ yoo təntə nə yí ba tə yırı, naaa?
3 À mù nə swìn kʊ á con də, á nə wà vəvəri á kwa, á ma sá á cʊna, á də mama wá tı ndə ba nə.
4 Silowe bə́rə́ naa tə ba nə lwə̀, ba ja dì ban ban tə tʊa, kʊ mà lìà fugə nana kʊ gʊ. Á bʊŋa də, ba mù nə cʊ̀gʊ̀, ba dwən *Zwerizalɛmə tìán tə duən tə, naaa?
5 À mù nə swìn də aba, nətʊ dìán. Yá də á nə wà vəvəri á kwa, á ma sá á cʊna, á mama wá tı ndə ba nə».

Tìʊ́ kʊ nə ba bıa zıŋa tə zwansısara
(Matiə 21.18-19, 43; Romə tìán 2.3-6)

6 Kʊ kwa nə, Zwezi ma swìn zwansısara kʊ tə ba con nə, ʊ wʊ́: «Bɛɛ yà jə kapırʊ, kʊ nə wulə ʊ kárá wa. Ʊ twi, sə ʊ kwa kapıra, yá ʊ ga wà won mama nı.
7 Ʊ dàń ma swìn kárá tə vala tə con nə, ʊ wʊ́: ‹Nə̀ń,

* **12:54 12.54** *Yızərayɛlə lʊʊ nii wa, dwà yı ka zıga yıı yizwıa ka ma nì.

bına batwa nə à yàá bà,
à pìà kapıra kapıru tə yuu
wa, à ga ba won mama na.
Gwəŋə ku! Ku jon bwálí tə
tutu›.
8 Yá kárá tə valu tə le wá,
u wú: ‹Yuu tíú yá ku dèdèn
ku tə, də à wá kù ku dèń tə
mama, à kıkarı à kə bıbana.
9 Nətu dıın don, ku wá zın
bıa bını don nə. Ku nə tà
nətu, sə n dàń pa ba gwəŋə
ku›.»

Zwezi kwìán kan don
tàŋá nə kwá
(Matiə 12.9-13; Likə 14.1-
6)

10 *Zwifə-ba *sìə́ dıın nə,
Zwezi wulə u kàrì ba *jə́rə́
dìà don wa.
11 Kayayınu don də yà
wulə lá nə. Ku nə jə bına
fugə də nana, *zini yà jın wá
ku gori, ku pa u yà kúù wàrì
u kwànı́ mı́ámı́án.
12 Máŋá tə nə, Zwezi nə nı
kan tə, u bon wá, u ga swìn,
u wú: «N jon n tìàn n yayıgu
tə jıın».
13 U tún u jìàn u yuu wa,
yá lala u kwìán, u ga wulə u
bwı Yıı nə.
14 Yá jə́rə́ dìà yuu tíú tə
lıŋa zàn, də Zwezi nə zwɛ̀e
ku mù kan təntə yayıgu tə
sìə́ dıın nə. U dàń ma swìn
lalıuu tə con, u wú: «Dıan
bardu wulə á nə mɛ, sə á
tun, á bìàn tə mù dıan təntə
nə, á pa ba zwɛ̀e á yayıran
tə, á ga yá sìə́ dıın tə!» *Yuu-
Tiu ma le wá, u wú:
15 «Nı́ə́ bələ tìán-ba! Sìə́
dıın nə, á ba yàá kùrì á nau,
nə à yəə́ á bìnà, á pa ku nyu
nı́á.
16 Sə ku mù kan wà tə, u nə
yı *Abərahamə nàú *Sıtana
nə vwə, bına fugə də nana,
ku yà mɛ, sə à kùrì wá u
ŋwanı tə wa, sìə́ dıın nə».
17 Zwezi liu tə ken u
duŋa tə mama də cavıra, yá
lalıuu tə mɛ pùə́ poli Zwezi
tutunzəŋə tə mɛ yuu wa, u
nə tuŋa.

Wobiu nəmanbiə don yuu
wa zwansısara
(Matiə 13.31-32; Marəkə
4.30-32)

18 Zwezi ma swìn, u wú:
«Yıı pàrì tə də bɛ̀eɛ̀e nə
nyın? Bɛ̀eɛ̀e nə à wàá ku à
ma maŋa?
19 Ku yı ndə wobiu
nəmanbiə nə. Bɛɛ don dàń
tì ku, u dù u dəŋə vara wa.
Ku ma pén ku fwa tìú, zənbii
də ga bà, tə fwa tə pwalan
ku nɛɛ wa».

Sabwarı yuu wa
zwansısara
(Matiə 13.33)

20 Zwezi ma kúù swìn, u
wú: «Bɛ̀eɛ̀e nə à wàá Yıı
pàrì tə, à ma maŋa?
21 Ku yı ndə sabwarı nə,
kan don nə tì mun zuŋa yiə
batwa, u kə ku wa. Tə mama
dàń ga zàn tə fulı».

Mimii pıpıan yoo
(Matiə 7.13-14, 21-23; 8.1-
12)

22 Zwezi twá tıan də tıbii
wa, u kàrì u ga vələ *Zwer-
izalɛmə.
23 Lìù don ma bwe wá, u
wú: «*Yuu-Tiu, lìà mancın
nə wá jon ba tìàn, sə ba ja
mıı tə, ku nə ba zwɛ̀e Yıı
con?» Zwezi ma le ba, u wú:
24 «Á kənə dìàn, sə á twá
mimii pıpıan tə, á ma zu. À

mù nə swìn kʋ á con nə, lìà zənzən wá pìà, sə ba zʋ ba ga bá wàní.
25 Máŋá tə nə, dìè tíú nə wá zàn, ʋ swaga ʋ mimii, á wá ga kàrá wa. Á wá mà mimii nə, á ga swìn, á wʋ: ‹Yuu-Tiu, súrú n pa nə zʋ!› Ʊ wá le aba, ʋ wʋ: ‹À yèrì bwálí tə, á nə nan!›
26 Á dàń wá swìn ʋ con, á wʋ: ‹Nə dí, nə ga nyʋ də mʋ́. N kàrì nə tɪʋ coŋi wa›.
27 Ʊ tə kʋ́ʋ̀ wá swìn á con nə, ʋ wʋ: ‹À yèrì bwálí tə, á nə nan. Á fàrá á nan kwa à bɪan nə, á mù mama, á nə tʋn yokʋkwɪnan›.
28 Á vələ bwálí tə nə, á nə wá bubwi, á ga dɪŋa á jɪfwɪ á fɪfaga, máŋá tə, á nə wá na á nɪbara *Abərahamə də *Yɪzakə də *Zwakɔbə də Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nà tə mama Yɪɪ pàrì tə wa. Yá ba ga wá dɪlɪ á mù bə́rə́ kwa!
29 Lìà wá nan saparan banɪa tə mɛ, ba bà ba fwa diŋə Yɪɪ pàrì tə wa.
30 Kʋ mù nə pɪn, lìà tə duən, ba nə ya talɪkwa lìà sɪ́ʋ́n tə, dàń wá yà təntən lìà. Yá ba tə, ba nə ya təntən lìà sɪ́ʋ́n tə, wá yà talɪkwa lìà».

Zwezi wulə cwəŋə wa, ʋ vələ Zwerizalɛmə
(Matiə 23.34-39; Likə 19.41-44)

31 Kʋ máŋá təntən wa, *Farɪzɪan-ba wa lìà duən twi, ba yí Zwezi yɪra, ba ga wʋ: «Nan yəbə, n va bwálí don, *Erodə nə pìà, sə ʋ pa, ba gʋ mʋ́ yɪrɪ».
32 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ: «Á vələ á swìn kʋ mù bɛɛ təntə, ʋ nə ja yɪpʋrɪ ndə zwəŋə də, à lɪ *zinə, à ga zwɛ̀e yayɪran, zən də jwɪan. Yá dɪan batwa nii nə, à wá zwɛ̀e à tʋtʋŋɪ.
33 Yá kʋ mɛ, sə à lɛ à va à cwəŋə tə zən də jwɪan də kaan, kʋ nə wà mɛ, sə ba gʋ Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nù bwálí don nə, də kʋ nə tà *Zwerizalɛmə nə yɪrɪ.
34 Zwerizalɛmə tìán-ba, Zwerizalɛmə tìán-ba, á mù lìà tə, á nə gwɪ Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nà tə, á ga dɪlɪ ba tə, Yɪɪ nə tʋn á con, də kapana! Nɛɛ bagalɪ nə, à sóní, sə à kə aba à səpuni nə, ndə cə̀rú nə yàá kə kʋ cəbii kʋ vànà dàń nə, yá á ga wà kʋ sɛ̀e!
35 Á nəŋə, Yɪɪ wá dʋgʋ ʋ *dìè tə, ka nə wulə á con, mɪ́ámɪ́án. Yá də kʋ mama, à mù nə swìn kʋ á con: Á kʋ́ʋ̀ bá na nə, kʋ ja vələ, á nə wá swìn, á wʋ: ‹Yɪɪ wá fwa zəni lìù tə yɪra, ʋ nə bìàn *Yuu-Tiu yɪrɪ yuu wa!› »

14

Zwezi zwɛ̀e yayɪŋʋ yayɪgʋ Zwifə-ba sìə́ dɪɪn tə nə
(Likə 6.6-11; 13.10-17)

1 *Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn don nə, Zwezi vəli *Farɪzɪan-ba yuu tíú don sàń, sə ʋ də́ wodiu. Yá ba yía ga wulə ʋ yuu wa.
2 Bɛɛ don, yayɪgʋ nə yàá fʋlɪ wá, zɪga Zwezi yáá con nə.
3 Zwezi ma bwe Yɪɪ nii *yənu tìán tə də Farɪzɪan-ba, ʋ wʋ: «Nə Yɪɪ *nii tə, ʋ nə pɪn *Moyizə nə, pɪn

cwəŋə, nə à yə̀ə́ kʋ wà pɪn cwəŋə, sə ba zwɛ̀e yayɪgʋ nə sìə́ dɪɪn nə?»
4 Yá ba taŋɪ ba nii. Zwezi dàń ma jə wá ʋ zwɛ̀e ʋ yayɪgʋ tə, ʋ ga pa ʋ vìí.
5 *Ʋ* dàń swìn ba con nə, ʋ wʋ́: «Á lìù bìú, nə à yə̀ə́ ʋ naʋ nə, tʋa vəli wa sìə́ dɪɪn nə, kʋ tíú yàá lɪ kʋ lala. Nə à yə̀ə́, kʋ tà nətʋ?»
6 Ba wà wàní wá ba le kʋ yoo tə yuu wa.

Ka kúrí bwálá yoo
(Matiə 23.5-12; Romə tɪán 12.3)

7 Zwezi nɪ nətʋ lìà tə, ba nə twi diŋə tə nə, kúrí bwálá ba jəni. *Ʋ* dàń ma sɪsarɪ zwansɪsara kʋ tə, ʋ ma swìn ba mama tə con, ʋ wʋ́:
8 «Də lìù nə bon mʋ́ ʋ fúrú vwiu cànà wa, dàn ká va n jə̀ń ləzwənfaran yijaa nə. Ba wàá ləzwənfarʋ don ba boŋə, ʋ nə dwən mʋ́.
9 Yá dìə̀ tə tíú, ʋ nə bon á mɛ bələ tə, wàá ʋ twi, ʋ swìn n con, ʋ wʋ́: ‹Zàn n yá bwálí tə, n pa kʋ tíú nə›. Kʋ máŋá tə wa, kʋ wá yà kaŋʋ kʋ pa mʋ́, sə n zàn də cavɪra, n va n jə̀ń kwa con nə.
10 Kʋ mʋ̀ tə yɪrɪ nə, ba nə bon mʋ́ diŋə, sə n va jə̀ń kwa con, sə máŋá tə wa, lìù tə, ʋ nə bon mʋ́, nə wá bà, sə ʋ swìn n con nə, ʋ wʋ́: ‹À dabɛɛ, bàá, dì yuu con bwálí nəzəŋu nə!› Kʋ mʋ̀ tə kwa nə, kʋ wá yà dun kʋ pa mʋ́ lìà tə mɛ yáá con, n də ba nə də́.
11 Lìù tə mama, ʋ nə wá zìn ʋ tɪàn yɪɪ nə, ʋ wá cʋ́. Yá lìù tə, ʋ nə wá mun ʋ tɪàn, yuu wá kə yɪɪ nə».
12 Zwezi dàń ga swìn lìù tə con, ʋ nə bon wá diŋə tə, ʋ wʋ́: «Máŋá tə, n nə bon diŋə, kʋ nə swə kʋ yɪ yɪcaʋ, nə à yə̀ə́ dədəni, dàn ká bon n dabara, nə à yə̀ə́ n nubɪa, nə à yə̀ə́ n dìə̀ lìà, nə à yə̀ə́ n səpuni jɪjə lìà. Də n nə bon ba, ba də wá wàní mʋ́ ba bon. Yá ba wá twá nətʋ, ba ma ŋwín mʋ́.
13 Yá n dàń nə fwa cànà wodiu, sə n bon zʋra, də ləzwənkɪkaran, də gwanan, də lilirən.
14 N pùə́ wá poli, ba nə bá wàní tə ba ŋwín yɪrɪ. Yɪɪ nə wá ŋwín mʋ́ máŋá tə wa, ba tə, ba nə yɪ cígá tɪán tə nə wá bwin ba nan».

Wodiu nəfarʋ don zwansɪsara
(Matiə 22.1-14)

15 Tə yìən təntə kwa nə, lìù tə, ba nə bon tə wa lìù don swìn Zwezi con, ʋ wʋ́: «Pupwən wulə də lìù tə, ʋ nə wá də́ wodirən cànà Yɪɪ pàrì tə wa!»
16 Zwezi sɪsarɪ zwansɪsara kʋ tə, ʋ swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Bɛɛ don ken diŋə nəfarʋ, ʋ ga bon lìà zənzən.
17 Wodiu tə diŋə máŋá wa, ʋ tʋn ʋ tʋ̀tʋ̀nʋ̀, sə ʋ swìn lìà tə con, ʋ nə bon tə, ʋ wʋ́: ‹Á bìàn sɪʋ́n, wiən tə mɛ sírí ken›.
18 Yá ba ladʋa mama lwàń ʋ nii də, ʋ bá bà bɛɛ tə con nə. Təntən bɛɛ tə swìn tʋ̀tʋ̀nʋ̀ tə con, ʋ wʋ́: ‹À nɪ kárá yá kʋ mɛ, sə à va à na ka. À lòrì mʋ́, sə n yá nə, à ba wàní›.

19 Ʊ don də swìn ʋ con, ʋ
wʋ́: ‹À yə̀ nıan fugə, à ga
vələ, sə à dədə́n tə. À lòrì
mʋ́, sə n yá nə, à ba wàní›.
20 Ʊ don də kʋ́ʋ̀ ma swìn, ʋ
wʋ́: ‹À dàń nə swe sı́ʋ́n. Kʋ
mʋ̀ nə pın, à wàrì lá à vəli›.
21 Tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə ma pìí ʋ va ʋ
yuu tı́ʋ́ tə con, ʋ pa wá ba nə
le nətʋ. Dìə̀ tı́ʋ́ tə lıŋa zàn,
ʋ ga swìn ʋ tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə con, ʋ
wʋ́: ‹Vəli lala tıʋ tə cwəŋə
yuu, də kanporu wa, sə n ja
zʋra də ləzwənkıkaran, də
lilirən, də gwanan, n ja bà›.
22 Kʋ nə kɛ̀eń mancın,
tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə twi, ʋ swìn, ʋ wʋ́:
‹Yuu tı́ʋ́, nə twá n nii tə nə,
yá bwálí tə ga lá›.
23 Yuu tı́ʋ́ tə ma kʋ́ʋ̀ swìn
ʋ tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə con, ʋ wʋ́: ‹Vəli
gaʋ coŋi yuu dabwaran yıra
nə, sə n kálí lìà tə, sə ba zʋ,
sə à dìə̀ tə sʋ́.
24 À mʋ̀ nə swìn kʋ á con:
Lìà tə, ba nə dí yáá, ba bon
tə nədʋa də bá də́ à wodiu
tə!› »

Nətə nə lìù twá ʋ ma jì Zwezi karbiu
(Matiə 10.37-39; 16.24-26; Marəkə 9.49-51)

25 Lalʋʋ pʋ́ə́ Zwezi kwa
cwəŋə yuu. Ʊ ma pìí ʋ
vəvəri, ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́:
26 «Lìù tə, ʋ nə twi à con,
kʋ tı́ʋ́ mɛ, sə ʋ lı ʋ nuu, də ʋ
nyına, də ʋ kan, də ʋ bìsı́ná,
də ʋ nubıa, də ʋ nakwana,
də ʋ tə təntıan mıı tə sonu
yoo ʋ waa. Kʋ nə tà nətʋ, ʋ
bá yà à karbiu.
27 Lìù tə, ʋ nə pìà, sə ʋ ya
à karbiu, kʋ tı́ʋ́ mɛ, sə ʋ sɛ̀e
ʋ də́ càn də nə. Kʋ càn tənta
yın də ʋ nə tıga dagarʋ yuu
wa.
28 Də á lìù nə pìà, sə ʋ lwà
bə́rə́ naa, kʋ dì ban ban, kʋ
tı́ʋ́ mɛ, sə ʋ jə̀ń tıa ʋ dí yáá,
ʋ pìà dìə̀ tə səbiu nii, sə ʋ ga
jə́n, də ʋ nə ja səbiu kʋ yí,
sə ʋ ma lwà ka ʋ zwɛ̀e.
29 Kʋ nə tà kʋ mʋ̀, ʋ nə
dıga ka də̀ń, ʋ ga wà zwɛ̀e.
Ba dàń tə mɛ, ba nə wá na
kʋ nətʋ, wá mʋn kʋ tı́ʋ́,
30 də ba swìn, ba wʋ́: ‹Bɛɛ
wà tə dıga ʋ dìə̀ də̀ń, ʋ ga
wà zwɛ̀e›.»
31 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́:
«Pìʋ́ don nə pìà, sə ʋ va
ʋ ta ʋ don pìʋ́. Ʊ dàń dí
yáá ʋ jə̀ń, ʋ bʋ́n ʋ jə́n, də ʋ
nə wàá pamana mʋ̀rʋ̀ fugə,
ʋ ma tɛ ʋ dʋŋʋ tə pamana
mʋ̀rʋ̀ sapʋa.
32 Ʊ nı də, ʋ wàrì, ʋ wá tʋn
lìà, sə ba pa kori pìʋ́ tə don
tə nə də, ʋ tə ba bwələ, sə
sìə́ ya ba pwərə wa».
33 Zwezi ma kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ
wʋ́: «Kʋ nətʋ tə nə, á lìù
mama wàrì à karbiu ʋ yanı,
də kʋ tı́ʋ́ nə wà vı ʋ wiən tə
mɛ, ʋ nə jə».

Nakwan ka nə ba funə jə yoo
(Matiə 5.13; 11.15; Marəkə 9.50)

34 «Nakwan ya won, kʋ nə
ziən. Yá ka nyıŋa nə nan, ba
kʋ́ʋ̀ wàrì ka ba pın ka pìí ka
janı nyıŋa.
35 Ka kʋ́ʋ̀ ba ziən, ka pa
tıa də nə, ka ma kʋ́ʋ̀ wàrì
kárá wa ka kəni, sə kárá tə
wiən bı zəni. Ka dàń ya ba
wá dʋgʋ kàrá wa. Lìù mama
dàń mɛ, sə ʋ kə dìàn, ʋ súrí
ʋ zıan, ʋ cʋgʋ zəni!»

15

Piə tə nə jɪn zwansɪsara
(Matiə 18.11-14)

1 Lanpolɪna tə, də lìà tə
duən tə, ba nə yɪ cʊna lìà, tə
mama fàrʊ́ ba yí Zwezi yɪra,
sə ba cʊgʊ ʊ sʊgʊ.
2 *Farɪzɪan-ba də *Zwifə-
ba Yɪɪ nii *yənu tìán tə
ŋʊŋwɪn, ba wʊ́: «Bɛɛ wà tə
də cʊna lìà sɛ̀e ba wulə duən
nə, ʊ ga də́ də ba».
3 Zwezi dàń ma sɪsarɪ
zwansɪsara kʊ tə, ʊ ma
sɪsarɪ ba, ʊ wʊ́:
4 «Bɛ̀eɛ̀e nə á bʊŋa yoo kʊ
tə yuu wa? Bɛɛ nə jə pee bíí,
yá tə wa nədʊ ga jén. Ʊ wá
yá tə sapwɪnɪa də fugə də
nʊgʊ tə duən tə gaʊ tə wa. Ʊ
dàń ga va ʊ pìà ka tə, ka nə
jén tə, wuuu ʊ va ʊ na ka.
5 Ʊ dàń nə nɪ ka, ʊ pùə́
poli, ʊ tì ka ʊ kə ʊ para wa,
ʊ ja va ʊ sàń nə.
6 Máŋá tə wa, ʊ nə yí ʊ sàń
nə, ʊ wá bon ʊ dabara də ʊ
yɪra lìà, ʊ swìn, ʊ wʊ́: ‹Á
fwa pupwən, ndə à mʊ̀ nə,
à nə nɪ à piə tə, ka nə yà jén
tə yɪrɪ›.
7 Mə nətʊ nə, à swìn á con
nə, də pupwən wá yà Yɪɪ sàń
nə, də cʊna lìù nədʊ nə nə
vəvəri ʊ kwa, ʊ ma sá ʊ cʊna
tə. Kʊ dwən lìà sapwɪnɪa də
fugə də nʊgʊ, ba nə bʊŋa,
də ba yɪ cígá tìán, ba nə ba
bʊŋa də ba mɛ, sə ba vəvəri
ba kwa, ba ma sá ba cʊna
tə».

Səbikʊlʊ tə nə jén

8 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́:
«Kan nə ja cɪnɪa səbikʊlan*
fugə, nədʊ ga jén yoo. Ʊ dàń
sʊrʊ cànʊ́, ʊ zwarʊ dìà tə, ʊ
ga pìà kʊ zəni, ʊ na.
9 Ʊ nə twi, ʊ bà ʊ na kʊ,
ʊ bon ʊ budonən, də ʊ yɪra
lìà, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: ‹Á yana
pupwən wa də nə, à nə nɪ
à səbikʊlʊ tə, kʊ nə jén tə
yɪrɪ!›.
10 Mə kʊ nətʊ tə nə, à swìn
á con nə, də Yɪɪ *malɪkɛ
yàá na pupwən zənzən Yɪɪ
*sàń nə, də cʊna lìù nədʊ
nə vəvəri ʊ kwa, ʊ ma sá ʊ
cʊna».

Bìú tə, ʊ nə jén yoo
(1 Zwan 3.1)

11 Zwezi ma kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ
wʊ́: «Bɛɛ don jə bɪa bələ.
12 Ba wa nəmaa tíú tə swìn
ʊ nyɪna tə con, ʊ wʊ́: ‹À
nyɪna, pa nə n jɪjə tori tə, à
nə mɛ, sə à na›. Ʊ nyɪna tə
ma tàrà ʊ jɪjə wiən tə ʊ pa ʊ
bɪa bələ tə nə.
13 Kʊ nə fwa dɪan bələ, ba
nəmaa tíú tə yè ʊ tori tə, ʊ
də́ ʊ ga nan, ʊ va lʊʊ, kʊ nə
ŋʊ́ná. Kʊ mʊ̀ bwálí tə wa
nə, ʊ cʊ̀gʊ̀ ʊ jɪjə tə mama
mɪɪ kʊkwɪʊn tə wa, ʊ nə tì
ʊ tìàn ʊ kə.
14 Máŋá tə wa, ʊ nə cʊ̀gʊ̀
ʊ jɪjə tə mɛ ʊ zwɛ̀e, niən
nəfarʊ twi, tə tʊ lʊʊ təntə
wa, yá ʊ dàń kʊ́ʊ̀ ba won
mama jə.
15 Ʊ dàń ma va, ʊ pìà
tʊtʊŋɪ tɪʊ tə lìù don con. Kʊ
tíú ma tì wá, ʊ pa ʊ va ʊ kárí
wa, ʊ pa ʊ cì ʊ twərən† nə.

* **15:8 15.8** Cɪnɪa səbikʊlʊ nədʊ yɪ yɪtʊrɪ nədʊ tʊtʊŋɪ ŋwírán. † **15:15 15.15** *Zwifə-ba con, twərən yɪ vàná tə, tə nə yɪ durən wiən.

16 Ʊ yà swə, sə ʋ twá ʋ də́
twərən tə wodirən tə, yá lìù
mama ga ba tə wá pɪn.

17 Ʊ dàń ma jə̀ń ʋ bʊ́n ʋ
càn tə yuu wa, ʋ ga swìn ʋ
tìàn con nə, ʋ wʊ́: ‹À nyɪna
tʊ̀tʊ̀nà tə mama də́ wodirən
ba gɛ, yá à ga tɪ də niən
yəbə!

18 À wá pìí à va à nyɪna tə
con, à ga wá swìn ʋ con, à
wʊ́: À nyɪna, à cʊ̀gʊ̀ Yɪɪ nə,
à ma cʊ̀gʊ̀ n də nə.

19 À kʊ́ʊ̀ wà mɛ, sə n ywàń
nə ndə n bìú nə. N dàń tì
nə, n ma fwa ndə n tʊ̀tʊ̀nʊ̀
tə don nə.›

20 Ʊ dàń ma tʊ cwəŋə wa,
ʋ pìí ʋ bìàn ʋ nyɪna tə con.

Də ʋ tə nə ŋʊ́ná də ba dìə̀,
ʋ nyɪna nɪ wá, ʋ yinəgə ga tì
wá. Ʊ dəri ʋ va ʋ jə́rí wá,
ʋ pùrì wá ʋ kə ʋ nə, ʋ ga
kʋkwalɪ wá.

21 Bìú tə dàń ma swìn ʋ
con nə, ʋ wʊ́: ‹À nyɪna, à
cʊ̀gʊ̀ Yɪɪ nə, à ma cʊ̀gʊ̀ n də
nə. À kʊ́ʊ̀ wà mɛ, sə n ja nə
n bon n bìú›.

22 Yá ʋ nyɪna tə swìn ʋ
tʊ̀tʊ̀nà con, ʋ wʊ́: ‹Á jana
gànʊ̀ tə kʋ zəni, nə dwən tə
duən tə mama, á ja bà lala,
á ma zʋ wá. Á kənə jɪfɪlɪ‡ ʋ
jɪfʋa nə də natʋra ʋ nɛɛ nə.

23 Á jana napwala tə, nə nə
kʋnɪ, kʋ tʊ́n nʋga tə, á ja bà
á gʋ. Nə fwa pupwən diŋə.

24 À bìú tə, á nə na, yà tɪga,
yá ʋ dàń pìí ʋ bwin ʋ nan
tɪan wa, ʋ yà jén, yá à pìí à
na wá›. Ba dàń ma wulə ba
fwa pupwən diŋə.

25 Kʋ máŋá təntə wa, də
kʋ bɛɛ tə bìú nəkwɪa tə wulə
kárí wa. Máŋá tə, ʋ nə pìí, ʋ
bà ʋ bwələ sàń, ʋ nì gwaran
kori, ba ga sɛ.

26 Máŋá tə, ʋ yí sàń, ʋ bon
ʋ nyɪna tə tʋtʋnbiu tə don ʋ
bwe, sə ʋ na kʋ tə nə fwa tə
də̀ń.

27 Tʋtʋnbiu tə ma le wá,
ʋ wʊ́: ‹N nyánʊ́ tə nə pìí ʋ
bà. N nyɪna ma pa, ba gʋ
napwala tə, nə nə kʋnɪ ka
jɪgɪ tə, ʋ nə pìí ʋ na ʋ bìú
tə də ʋ yɪra zurə yɪrɪ›.

28 Bìú nəkwɪa tə lɪŋa ma
zàn, ʋ ga vɪ, sə ʋ zʋ dìə̀ tə
wa. Ʊ nyɪna ma nan, sə ʋ ja
wá, ʋ ja zʋ.

29 Yá bìú tə le ʋ nyɪna, ʋ
wʊ́: ‹À nyɪna, cʋgʋ yəbə!
Bɪna kapʋpʋ nə, à tʋŋa à pɪn
mʊ́. Yá à ga wà n nii vɪ yoo
nədʋ wa. Yá n ga wà nə
bʋna tətə də pɪn, sə à ma
fwa pupwən diŋə, sə à də à
dabara də́.

30 Yá máŋá tə, n bìú wà tə
nə pìí ʋ bà, ʋ mʊ̀ tə, ʋ nə
dí n jɪjə tə mama ʋ zwɛ̀e də
kacwara, mə ʋ mʊ̀ tə nə nə n
pa, ba gʋ napwala tə, ka nə
ja nʋga tə ba pa!›

31 Ʊ nyɪna tə ma swìn, ʋ
wʊ́: ‹À bìú, n wulə máŋá
mama də nə. Yá kʋ tə mama
à nə ja yɪ n mʊ̀ nyiən.

32 Yá nə mɛ, sə nə fwa
pupwən diŋə. N nyánʊ́ tə, n
nə na tə, yà tɪga. Yá ʋ ma pìí
ʋ bwin ʋ nan tɪan wa. Ʊ yà
jén, yá à ga pìí à na wá!› »

16

‡ **15:22 15.22** Kʋ yɪ, sə ba ma pa dun bìú tə nə.

Jɪjə tíú don də lìù tə, ʋ nə ywàŋá ʋ tʋtʋnan yuu swɪan yoo
(1 Timote 6.17-19; 1 Piyɛrə 5.2; Matiə 6.24)

1 Zwezi swìn ʋ karbɪa tə con, ʋ wʋ́: «Jɪjə tíú don nə wulə ʋ yà jə lìù, ʋ nə ywàŋá ʋ tʋtʋnan yuu. Ba ma bà ba swìn ʋ con də, lìù tə, ʋ nə ywàŋá ʋ tʋtʋnan yuu, tə gɪgɪrɪ ʋ wiən tə.
2 Yuu tíú tə ma bon wá, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: ‹Bɛ̀eɛ̀ nə, à nə̀ń n yuu wa? Bɪrɪ nə, n nə tʋn n tʋtʋŋɪ tə nətʋ, n nə kʋ́ù wàrì à tʋtʋnan tə yuu n ywàŋá tə yɪrɪ›.
3 Bɛɛ tə ma swìn ʋ tìàn con, ʋ wʋ́: ‹À yuu tíú tə wá dɪŋɪ nə à tʋtʋŋɪ tə wa. À dàń wá fwa nətə? À ba dìàn jə, sə à ma vara à də́, cavɪra ga wá ja nə, sə à lòrì, à də́.
4 À yə̀ə́ kʋ tə, à nə wá fwa. Máŋá tə nə, à nə wá kwìn à bwálí tə nə, sə lìà wá ja nə, ba kə ba dìə̀ wa›.
5 Ʊ dàń ma pa, ʋ yuu tíú jɪjɪŋa tə mama bà nədʋ nədʋ. Ʊ ma swìn təntən tíú tə con, ʋ wʋ́: ‹Bagalɪ nə wulə n mù də à yuu tíú tə pwərə wa?›
6 Ʊ ma le wá, ʋ wʋ́: ‹Nʋga barikiə bíí›. Bɛɛ tə ma swìn, ʋ wʋ́: ‹Nə̀ń n jɪŋɪ sagɪ tə nə, jə̀ń tɪa lala, n pʋ́pʋ́ní barikiə finu›.
7 Ʊ ma kʋ́ù swìn ʋ don də con, ʋ wʋ́: ‹Sə n mù, bagalɪ nə wulə n yuu wa?› Ʊ də ma le, ʋ wʋ́: ‹Mɪna ganlwaran biənu›. Bɛɛ tə ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: ‹Nə̀ń, n jɪŋɪ sagɪ tə, pʋ́pʋ́ní biənɪa.›
8 Kʋ mù lìù təntə, ʋ nə ywàŋá tʋtʋnan tə yuu, ʋ nə yɪ ʋ nə tʋŋa kʋnkʋn yìən tə, yuu tíú tə bʋ̀à ʋ nə, ʋ nə fwa kʋ swɪan təntə yɪrɪ. Kʋ yɪ cígá, lìà tə, ba nə yɪ lʋʋ kʋ tə nə tɪ ba, yə̀ə́ swɪan ba doni lìà tə, ba nə ya poni lìà».
9 Zwezi ma súrí lá, ʋ wʋ́: «Yá à mù nə swìn á con, à wʋ́: Á jana lʋʋ jɪjə ka tə, á ma pìà dabara. Máŋá tə wa, á wiən tə nə twí tə zwɛ̀e, sə ba wàní ba sɛ̀e aba dii tə wa, tə nə bá cʋ̀gà.
10 Lìù tə, ʋ nə yɪ pʋ́ə́ nədʋ tíú yobii wa, ʋ wá yà pʋ́ə́ nədʋ tíú yofaran tə də wa. Lìù tə, ʋ nə tʋŋa kʋnkʋn yìən yobii wa, ʋ wá tʋn kʋnkʋn yìən yofaran tə də wa.
11 Də á nə wà pʋ́ə́ nədʋ tìán yɪn á kʋnkʋn yìən tətə, ka ja tʋn waa nə, wàà nə wá pa aba cígá cígá wozəŋə tə, naaa?
12 Də á nə wà pʋ́ə́ nədʋ tìán yɪn də lìù don jɪjə wiən, wàà nə wá pa aba jɪjə wiən tə, tə nə yɪ á təntɪan nyiən?
13 Tʋtʋnbiu tə̀lə́, ʋ nə wàá ʋ tʋŋa, ʋ pɪn yun tìán bələ nə. Ʊ nə fwa kʋ, ʋ wá sóní ʋ don, ʋ ga dʋ́n ʋ don. Ʊ wá sɛ̀e ʋ don nii, ʋ ga vɪ ʋ don nii. Á wàrì á twá duən á tʋŋa á pɪn Yɪɪ, də tɪa yuu jɪjə nə».

Zwezi swìn yìən duən yuu wa
(Matiə 5.18, 31-32; 11.12-13; Marəkə 10.11-12)

14 *Farɪzɪan-ba tə, ba nə swə səbiu tə, cʋgʋ Zwezi

sʊ̀ràn tə, ba ga zàn ba wulə
ba mʊŋa wá.
15 Zwezi ma swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Á yı lìà tə, á nə bırı á
tìàn də, á yı cígá tìán ləzoni
yáá con, yá Yıı yə̀ə́ á bıcan
tə waa tə. Kʊ tə kʊ nə jə
funə ləzoni yáá con nə, ya
wopʊ̀pʊ̀nʊ̀ Yıı yáá con nə.
16 Kʊ jıjʊ nə, kʊ yà yı Yıı
*nii tə, ʊ nə pın *Moyizə nə
saga tə, də Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà
saga tə yà nə tʊŋa. Kʊ twi
kʊ zıgı Zwan* nə. Kʊ kwa
nə, ba swìn sʊywáŋʊ́, ba wʊ́,
Yıı wá də́ ʊ pàrì tə, yá lìù də
mama ya ʊ kəni dìàn, sə Yıı
də́ pàrì ʊ yuu wa.
17 Lanworu tə də tıa wàá
tə jén mwálí mwálí, yá won
ga wàrì Yıı nii tə mancın də
kʊ cʊ̀gà.
18 Lìù tə mama, ʊ nə dʊgʊ
ʊ kan, ʊ ga swe ʊ don, ʊ fwa
bacwan. Yá lìù tə, ʊ nə swe
kan tə, ʊ barı nə dʊgʊ, ʊ də
fwa bacwan».

Jıjə tíú tə də Lazarə
(Likə 6.20-21, 24-25)

19 Zwezi ma sısarı, ʊ wʊ́:
«Jıjə tíú don nə yın lá, ʊ
nə zwı gansıan mwin, də
gankıkalan nəpon tə dıın
mama. Ʊ yà wulə ywání wa,
ʊ ga də́ kʊ tə, kʊ nə ziən.
20 Lalaŋʊ don də yın lá, ba
nə boŋə Lazarə, ʊ yıra nə
súə́ də nʊran. Ʊ yà tə́gə́ jıjə
tíú tə dìà mimii nə.
21 Ʊ yàá pìà, sə ʊ də́
womunə tə, tə nə naŋa
wodiu tabılʊ tə yuu nə, tə
twı. Kʊ nə dwən nətʊ,
kukuri twi, tə dàlì ʊ yıra
nʊran tə.
22 Dıın don nə, zʊrʊ tə twi
ʊ tı, yá *malıkɛ tì wá, tə
ja va Yıı *sàń, *Abərahamə
səpuni nə. Jıjə tíú tə də twi
ʊ tı, ba ma gùrì wá.
23 Jıjə tíú tə wulə, ʊ də́
càn zənzən tıga bwálí tə nə.
Ʊ zìn ʊ yáá ʊ kə yıı, ʊ
ga na Lazarə, ʊ jə̀ə́ yıŋʊnı
Abərahamə səpuni nə.
24 Ʊ dàń ma mà nii, ʊ
wʊ́: ‹À nyına Abərahamə
dəri à yinəgə, à nə də́ càn
zənzən mən tətə wa yırı.
Tʊn Lazarə, sə ʊ kə ʊ jıfʊa
nii níá wa, ʊ ma zùrì à
nəndəli›.
25 Yá Abərahamə dàń
swìn, ʊ wʊ́: ‹À bìú, lìí n tìàn
də, n nı wiən zənzən n tıa
yuu yanʊ tə wa. Yá Lazarə
mʊ̀ ya lìù tə, ʊ nə dí càn də
càn ʊ mıı tə wa. Sívn nə,
ʊ bıcan dàń zùrì, n mʊ̀ ga
wulə càn wa.
26 Kʊ tə nə dwən tətə,
woru nəfarʊ wulə nə də aba
pwərə wa. Yá lìà tə, ba nə
pìà, sə ba zıgı á con, ba bà
nə con kʊ wàrì. Nə də ga
wàrì á con nə vəli›.
27 Jıjə tíú tə ma swìn, ʊ wʊ́:
‹À lòrì mʊ́, à nyına, sə n tʊn
Lazarə à nyına dìə wa nə.
28 À ja nubıa bonu lá nə.
Tʊn Lazarə, sə ʊ va ʊ swìn
ba con, sə ba də dàn ká bà
càn bwálí kʊ tə nə›.
29 Abərahamə ma le, ʊ wʊ́:
‹N nubıa tə jə Yıı *nii tə, ʊ
nə pın *Moyizə nə saga tə,
də Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà saga tə.
Ba mɛ, sə ba twá sʊgʊ tə

* **16:16 16.16** Kʊ mʊ̀ Zwan təntə nə yı *Zwan-Batisə, ʊ nə li lìà níá wa, kʊ twá də Yıı yırı.

nii nə, kʊ nə púpʊ́ní saga tə wa›.
30 Jɪjə tíú tə swìn, ʊ wʊ́: ‹Kʊ cɪcɪ wà yí, à nyɪna
Abərahamə. Lìù dàń nə pìí
ʊ nan tɪga con nə, ʊ va ʊ yí
ba, ba wá vəvəri ba kwa, ba
ma sá ba cʊna›.
31 Yá Abərahamə tə swìn ʊ
con, ʊ wʊ́: ‹Də ba nə bá sɛ̀e
Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə
saga tə nii, də Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà
saga tə nii, ba bá sɛ̀e lìù don
də nii, də kʊ tíú nə swə, sə ʊ
nan tɪga wa də›.»

17

Ka pìí ka yá Yɪɪ cwəŋə yoo
(Matiə 18.6-9, 21-22; Marəkə 9.42; 1 Korɛntə tìán 8.9-13; 10.32)

1 Zwezi swìn ʊ karbɪa tə
con nə, ʊ wʊ́: «Yìàn wá yà
lá, tə nə wá pa lìà dʊgʊ Yɪɪ
cwəŋə tə ka jén. Yá lɛɛ wulə
də lìù tə, ʊ nə pɪn ləzoni fwa
cʊna!
2 Kʊ wá kʊkwanɪ kʊ tíú
con nə, də ba nə vwə kapan
nəfarʊ ʊ bɪan nə, ba dɪ mʊʊ
níá wa, də ʊ nə pa ba lab-
wana tʊn cʊna.
3 Á cɪa á tìàn nə zəni!
Də lìù tə, ʊ yɪ n nubiu
*Kərisə yɪrɪ, nə fwa cʊna,
swìn ʊ con də n yaŋwɪan
mama. Yá də ʊ nə vəvəri ʊ
kwa, ʊ ma sá ʊ cʊna tə, sə n
kwɛn tə n lɪ n də wá pwərə
wa.
4 Də n nubiu nə cʊ̀gʊ̀ n nə,
nɛɛ barpɛ də dɪɪn nədʊ wa,
yá də kʊ nɛɛ təntə mama, ʊ
yàá bà ʊ swìn n con də, ʊ
pìà, sə ʊ vəvəri ʊ kwa, ʊ ma
sá ʊ cʊna tə, sə n də kwɛn tə
n lɪ ʊ pwərə wa».

Kən n waa Zwezi nə
(Matiə 17.20; Marəkə 11.22-26)

5 *Tʊntʊna tə swìn *Yuu-
Tiu con, ba wʊ́: «Pa nə waa
tə, nə nə kəni n nə súrí
wuuu!»
6 Ʊ ma le, ʊ wʊ́: «Də
á nə keni á waa Yɪɪ nə
mancɪn tətə, yá kʊ ga yɪ ndə
wobiu nəmanbiə nə, á wàá
tìʊ́ nəfarʊ con, á swìn: ‹Gʊ
n zàn n va n cwɛn mʊʊ tə
wa!› Yá kʊ wá sɛ̀e á nii».

Tʊtʊnbiu tʊtʊŋɪ

7 Zwezi kʊ́ʊ̀ ma swìn, ʊ
wʊ́: «Á wa lìù mama bá sɛ̀e,
ʊ fwa yoo kʊ tə: Lìù nə jə
tʊtʊnbiu, ʊ nə vəli kárá ʊ
vàrì, nə à yə̀ə́ ʊ cì vàná nə,
də ʊ nə pìí ʊ bìàn, kʊ tíú tə
bá swìn ʊ con də, ʊ bà lala,
sə ʊ də́.
8 Ʊ wá swìn tʊtʊnbiu
tə con nə, ʊ wʊ́: ‹Kwɛn
wodiu, n kə duən nə, zʊ n
tʊtʊnganan, n tì à wodiu, n
tún n pa nə, à də́ à ga nywìn.
Kʊ kwa nə, sə n də dàń də́,
n ga nyʊ›.
9 Tʊtʊnbiu tə bá ja jʊ̀nà ʊ
nə, ʊ nə tʊn kʊ tʊtʊŋɪ tə, ʊ
pa wá tə yɪrɪ?
10 Mə kʊ yà nətʊ, kʊ pa á
də nə: Máŋá tə nə, á nə wá
fwa kʊ tə mama, ba nə yà
bɪrɪ aba, á swìán, á wʊ́: ‹Nə
ya tʊtʊnbɪa, kʊ ya nə tʊtʊŋɪ,
nə nə tʊn mʊ̀ʊ́›.»

Zwezi pɪn yazurə dayaran fugə nə
(Likə 5.12-14; Matiə 8.2-4)

11 Zwezi twá Samari də
Galile nagwanɛɛ sʊswɪan tə
wa, ʊ kɛ̀eń, ʊ ma vəli *Zwer-
izalɛmə.

12 Ʊ nə vəli ʋ zʋ tɪʋ don wa
nə, ʋ nə zwɪ, də dayaran*
fugə nə tə bìàn, sə tə jərí
wá. Ba twi, ba zɪga yɪŋʋna,
ba ga bubwi, ba wʋ́:
13 «Karnyɪna Zwezi, dəri
nə yinəgə!»
14 Zwezi nɪ ba, ʋ ga swìn
ba con, ʋ wʋ́: «Á vələ á bɪrɪ á
tìàn *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana
tə nə!» Máŋá tə wa, ba nə
pìí ba vələ lá nə, ba dayan tə
zwɛ̀e, ba ga jì ləzwənzəŋə.
15 Ba wa lìù don nə nɪ də,
ʋ yɪra tə zùrì, ʋ pìí ʋ nɛɛ tə
nə, ʋ bìàn, ʋ ga zìn ʋ kori, ʋ
kə yɪɪ nə, ʋ bwɪ Yɪɪ nə.
16 Ʊ twi ʋ bà, ʋ tʋ Zwezi
nɛɛ nə, ʋ ga kə ʋ lɛ̀eɛ̀e. Kʋ
mʋ̀ bɛɛ təntə yà yɪ Samari
tíú.
17 Zwezi dàń ma swìn, ʋ
wʋ́: «Ba mama fugə tə nɪ
yazurə. Kʋ tà cígá naaa? Sə
ba nʋgʋ tə duən tə wa yən?
18 Ba lìù mama wà bʋ́n, sə
ʋ pìí ʋ bà ʋ kə Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e, kʋ
nə tà də vee wà tə?»
19 Zwezi dàń ma swìn ʋ
con, ʋ wʋ́: «Zàn, n va! N nə
keni n waa à mʋ̀ nə wuuu tə
yɪrɪ, Yɪɪ jon mʋ́».

Yɪɪ pàrì tə túrí yoo
(Matiə 24.3-42)

20 Dɪɪn don nə, *Farɪzɪan-
ba tə twi, ba bwe Zwezi, ba
wʋ́: «Máŋá kwa nə, Yɪɪ wá
zɪgɪ ʋ də́ pàrì tə?» Ʊ ma le
ba, ʋ wʋ́: «Yɪɪ pàrì tə yɪ kʋ
yàá bà kʋ pa, ba wàní ba na
kʋ.
21 Ba bá swìn, ba wʋ́: ‹Á
nəŋə, kʋ wulə yəbə!› Nə à
yə̀ə́: ‹Kʋ wulə lá con!› Yɪɪ
wulə ʋ də́ ʋ pàrì tə á tətəŋi
wa».
22 Ʊ dàń ma swìn ʋ karbɪa
tə con, ʋ wʋ́: «Máŋá don
wá bà, á nə wá pìà, sə á na
*Ləzwənə-Biu† dɪan tə tə wa
dɪɪn nədʋ cɪcɪ, yá á bá wàní
kʋ á na.
23 Ba wá swìn á con, ba
wʋ́: ‹Á ywàŋá yəbə!› Nə à
yə̀ə́: ‹Á ywàŋá lá con!› Yá á
dànà ká va lá, á dànà ká dəri
á va lá nə.
24 Ndə dwà pɪpɪlʋ nə yàá
pɪpɪlɪ lanworu tə wa, kʋ zɪgɪ
kʋ də̀ń nə, kʋ pìrʋ̀ kʋ ja
va kʋ yuu nə, mə nətʋ tə
Ləzwənə-Biu tə wá yà ʋ dɪɪn
tə nə, ʋ nə wá pìí ʋ bà.
25 Yá kʋ dàń mɛ, sə ʋ də́
càn zənzən, sə zə̀n lìà ga vɪ
wá.
26 Máŋá tə, Ləzwənə-Biu
tə nə wá pìí ʋ bà, yìən tə wá
yà ndə tə nə yɪn nətʋ Nowe‡
máŋá tə wa.
27 Kʋ máŋá tə wa, lìà tə yà
də́, ba nywìn, ba swe duən
nə, də ba swe ba bwìí lìà
yuu wa, kʋ ja va dɪɪn tə,
Nowe nə zʋa níá yuu bori
nəfarʋ tə wa. Dwà nəfarʋ tə
dàń twi, kʋ gʋ ba mama.

* **17:12 17.12** *Zwifə-ba con, dayan nə jə lìù, ʋ yɪ ba yàá lɪ wá ba dwíí wa. Ʊ dayan tə nə zwɛ̀e də kʋ tə jə *joŋi, ʋ nə mɛ̀e, sə ʋ fwa, sə ʋ ma pìí, ʋ zʋ ʋ dwíí tə wa. † **17:22 17.22** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn. ‡ **17:26 17.26** Nowe máŋá lìà tə yà ba Yɪɪ nii zìlí. Kʋ mʋ̀ yɪrɪ, Yɪɪ pɪn dwà nəfarʋ nà dɪan sapwilə. Níá tə gʋa lìà tə mama, kʋ va kʋ ga Nowe də ʋ dìə̀ lìà. Ba mʋ̀ yɪn níá yuu bori wa. Nowe nə zìlí Yɪɪ nii, ʋ fwa. § **17:28 17.28** Lətə yɪ *Abərahamə nyánʋ́ bìú. Ʊ mʋ̀ tətə nə kúrí ʋ tɪ, sə ʋ va Sodɔmə wa. Kʋ mʋ̀ tɪʋ təntə lìà tə ba Yɪɪ nii zìlí. Kʋ mʋ̀ nə pɪn, Yɪɪ pa mən nan yɪɪ nə, tə bà tə də́ tɪʋ tə mama.

28 Kʊ wá yà ndə lìà tə, ba
nə yɪ lá Lɔtə§ máŋá tə wa.
Lìà tə yàá də́, ba nywìn, ba
yə̀ ba ga yoli, ba dwì, ba ga
lwè dii.
29 Yá máŋá tə, Lɔtə nə
nan *Sodɔmə tɪʊ wa, mən
də jirəbuu dwà twi tə nà, tə
gʊ ba mama.
30 Mə kʊ wá yà nətʊ, máŋá
tə, Ləzwənə-Biu tə nə wá
bà.
31 Kʊ máŋá tə nə, lìù tə, ʊ
nə wá yà dəyuu wa, kʊ́ʊ̀ wà
mɛ, sə ʊ cú, ʊ zʊ dìə̀ wa, ʊ tì
ʊ zɪla tə nə wulə lá. Mə kʊ
wá yà nətʊ, kʊ pa lìù tə nə, ʊ
nə wá yà kárá wa, ʊ kʊ́ʊ̀ wà
mɛ, sə ʊ pìí ʊ bà sàń.
32 Á lie á tìàn Lɔtə kan tə
yoo!
33 Lìù tə, ʊ nə wá pìà ʊ tìàn
nə, sə ʊ jon ʊ mɪɪ tə, ʊ wá
kwìn kʊ nə. Yá lìù tə, ʊ nə
wá kwìn ʊ mɪɪ tə nə, wá na
mɪɪ, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
34 À mʊ̀ nə swìn kʊ á con,
à wʊ́: Kʊ tɪtɪn təntə nə, lìà
bələ wá piən gədoo yuu. Yɪɪ
wá tì ʊ don, ʊ ga yá ʊ don lá.
35 Kana bələ wá gà mun
duən nə nʊŋʊ yuu wa. Yɪɪ
wá tì ʊ don, ʊ ga yá ʊ don lá.
36 [Bara bələ wá yà kárá
wa, Yɪɪ wá tì ʊ don, ʊ ga yá
ʊ don lá.]»
37 Karbɪa tə ma bwe wá,
ba wʊ́: «*Yuu-Tiu yən nə nə,
kʊ mʊ̀ təntə wá fwa?» Ʊ
ma le, ʊ wʊ́: «Bwálí tə nə,
wotɪgʊ nə wulə, dilən də yàá
kun duən nə lá».

18

Kadənu tə də lìù tə, ʊ nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə zwansɪsara tə
(Marəkə 7.24-30; Likə 11.5-10)

1 Zwezi kʊ́ʊ̀ sɪsarɪ
zwansɪsara kʊ tə. Ʊ bɪrɪ ʊ
karbɪa tə nə, sə ba ma lwarɪ
də, ba jìàn mɛ, sə tə dàn
máŋá mama yɪjʊnɪ wa.
2 Ʊ ma swìn, ʊ wʊ́: «Lìù
don nə wulə, ʊ nə bʊ̀rì bʊ̀rà
tɪʊ don nə. Ʊ ba Yɪɪ zìlí, ʊ
ga ba ləzwənə tì, ʊ ma fwa
won tətə.
3 Kʊ mʊ̀ tɪʊ təntə wa,
kadənu don də wulə lá nə,
ʊ twi, máŋá mama, ʊ yí wá,
sə ʊ bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà. Ʊ yàá swìn
bɛɛ tə con nə, ʊ wʊ́: ‹Bʊ̀rì à
də à jarɪ don tə bʊ̀rà tə!›
4 Lìù nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə vɪga
kʊ nɛɛ kapʊpʊ. Kʊ kwa nə,
ʊ ma bà ʊ swìn ʊ tìàn con
nə, ʊ wʊ́: ‹À cígá ba Yɪɪ zìlí,
à ga ba ləzwənə tì, à ma fwa
won tətə.
5 Yá kadənu wà tə nə
wʊwalɪ nə tə yɪrɪ, à wá bʊ̀rì
ʊ bʊ̀rà tə. Kʊ nə tà kʊ mʊ̀,
ʊ wá bà máŋá mama, ʊ ja à
bɪan nə›.»
6 Kʊ kwa nə, *Yuu-Tiu tə
ma swìn, ʊ wʊ́: «Á cʊga kʊ
tə, lìù wʊlʊnyɪn tə nə bʊ̀rì
bʊ̀rà nə swìn!
7 Mə Yɪɪ wá twá nətʊ, ʊ ma
pa cígá tə, á nə lòrì ʊ con
tɪtɪn də yɪcaʊ. Ʊ bá díán, ʊ
ma san ba.
8 À mʊ̀ nə swìn kʊ á con
nə də, ʊ wá pa ba cígá tə, ba
nə pìà tə lala. Yá máŋá tə,
Ləzwənə-Biu tə nə wá bà,
ʊ wá na lìà, ba nə keni ba
waa Yɪɪ nə lìà tə wa, ba nə
wulə tɪa yuu naaa?»

Farɪzɪan tə də lanpolɪnʊ

* **18:8 18.8** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

tə zwansısara tə
(Zwakə 4.6, 9-10; 1 Piyɛrə 5.5-6)

9 Zwezi sısarı zwansısara kʊ tə, ʊ pa lìà tə nə, ba nə bʊŋa də, ba yı cígá tíú Yıı yáá nə, ba ga ba ba duən tə jələ.
10 Ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Bara bələ vələ *Zwifə-ba Yıı *dìà wa, sə ba jʊn Yıı. Ʊ don yı *Farızıan, ʊ don ma yı lanpolınʊ.
11 Farızıan tə zıga ʊ cıcı, ʊ ga jʊ̀nì Yıı, ʊ wʊ́: ‹Yıı, à keni n lɛ̀eɛ̀e, à nə tà ndə ləzoni tə duən nə, ba nə yı lìà tə, ba nə vırı lìà wiən də dìàn, də lìà, ba nə tʊŋa kʊnkʊn yoo, də lìà, ba ga cwàrì tə yırı. À keni n lɛ̀eɛ̀e, à nə tà ndə lanpolınʊ ʊ tə nə yırı.
12 À vwe à nii nɛɛ bələ dıan barpɛ wa. Yá à ga pın mʊ́ won mama, à nə nı fugə nii nyiən›.
13 Lanpolınʊ tə mʊ̀ ga zıga dìà tə vàn don nə. Ʊ wàrì ʊ yáá tətə ʊ zìn, ʊ keni yıı nə. Yá ʊ dàń yı ʊ wulə ʊ zɛ ʊ jìàn, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: ‹Yıı dəri à yinəgə à yı cʊna lìù!› »
14 Zwezi ma kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ nə swìn kʊ á con də, kʊ mʊ̀ bɛɛ təntə nı cígá Yıı yáá con, ʊ ja pìí ʊ va ʊ dìə̀. Yá kʊ nə tà Farızıan tə mʊ̀. Lìù tə mama, ʊ nə wá zìn ʊ tìàn kʊ tíú wá cú. Yá lìù tə, kʊ tíú nə wá kə ʊ tìàn tıa, Yıı wá zìn kʊ tíú yıı nə».

Zwezi də bìsíná yoo
(Matiə 18.1-4; 19.13-15; Marəkə 10.13-16)

15 Lìà yà jın bìsíná ba bà Zwezi con, sə ʊ dwen ba yıra. Zwezi karbıa tə nə nı kʊ nətʊ, ba dàń wulə ba caga ba nii nə.
16 Yá Zwezi pın ba ja bìsíná tə, ba fàrʊ́ ba yí lá, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Á yágá bìsíná tə, sə ba bà à con nə! Á dànà ká cì ba nə! Yıı pàrì tə nə yı ba tə, ba nə yı ndə ba nə nyiən.
17 Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á con: Də lìù nə bá sɛ̀e, ʊ jì ndə bisımaa, ʊ ba wàní Yıı pàrì tə wa ʊ zʊ».

Jıjə balandʊrʊ don yoo
(Matiə 19.16-30; Marəkə 10.17-31)

18 *Zwifə-ba yuu tíú don lòrì Zwezi, ʊ wʊ́: «Karnyına n yı pubwanʊ tíú. Bɛ̀eɛ̀e nə à mɛ, sə à fwa, sə à ma na mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con?»
19 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın, n ma boŋə pubwanʊ tíú? Lìù tə̀lə́, ʊ nə yı pubwanʊ tíú, də kʊ nə tà Yıı cıcı.
20 N yə̀ə́ Yıı *nii yìàn tə, ʊ nə pın *Moyizə: ‹Dàn ká cwàrì! Dàn ká gʊ! Dàn ká ŋʊ! Dàn ká kʊna kʊnkʊn, n kə lìù nii nə! Zìlí n nuu də n nyına nii!› »
21 Bɛɛ tə le, ʊ wʊ́: «À twá tə mʊ̀ Yii nii yìàn təntə mama nii nə, də à tə ya bisımaa».
22 Zwezi nə nì kʊ mʊ̀ təntə nətʊ, ʊ swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Won nədʊ tə nə ga, sə n fwa: Yə̀ tə tə mɛ, n nə jə, n ga tàrà səbiu tə n pa zʊra nə. Yá n wá na wiən tə, kwənə nə dáá, Yıı *sàń nə. Kʊ kwa nə, n dàń bà, n twá à nə».

23 Yá máŋá tə wa, bɛɛ tə
nə nì tə sʊ̀ràn təntə, ʊ pʊ̀ə́
cʊ̀gʊ̀ míámían, ʊ yà nə yı
jıjə nəfarʊ tíú yırı.
24 Zwezi nə na də, ʊ pʊ̀ə́
cʊ̀gʊ̀ tə, ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Kʊ
cà zəni, kʊ pa jıjə tìán nə, sə
ba zʊ Yıı pàrì tə wa.
25 Nyʊgʊma ka twá
gancıın bʊʊ kʊ nan, yı
mwálí, kʊ doni jıjə tíú nə
pìà, sə ʊ zʊ Yıı pàrì tə wa».
26 Lìà tə, ba nə cʊga Zwezi
tə, swìn, ba wʊ́: «Kʊ nə yı
nətʊ, wàà nə wá na mıı tə,
kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con?»
27 Zwezi ma le, ʊ wʊ́:
«Won tə, ləzoni nə wàrì ba
fwa, Yıı mʊ̀ wàá kʊ ʊ fwa».
28 Piyɛrə dàń ma swìn, ʊ
wʊ́: «Ywàń, nə dʊgʊ nə
wiən mɛ, nə ga twá n nə».
29 Zwezi ma swìn ba con,
ʊ wʊ́: «Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʊ á con: Lìù nə taa Yıı
pàrì tə yırı, ʊ nan ʊ ga yá
ʊ sàń, nə à yə̀ə́ ʊ kan, də ʊ
nubıa, də ʊ nuu, də ʊ nyına,
də ʊ bıa,
30 kʊ tíú wá na ʊ doni kʊ
tə, ʊ nə dʊgʊ tıa yuu wa
yəbə. Yá máŋá kʊ tə wa, də
máŋá tə mɛ, kʊ nə bìàn, ʊ
wá na mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e
Yıı con».

Zwezi kʊ́ʊ̀ pìí ʊ swìn ʊ tıan, də ʊ ka pìí ka bwin ka nan tə yoo

(Matiə 20.17-19; Marəkə 10.32-34; Likə 9.22, 44-45)

31 Zwezi jın ʊ karbıa fugə
bələ tə, ʊ kə ʊ con, ʊ ga
swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á cʊga
zəni, nə wulə cwəŋə wa, nə
vələ *Zwerizalɛmə, yá mə lá
nə, Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà tə níə́
sʊ̀ràn tə mama, ba nə swìn
*Ləzwənə-Biu† tə yuu wá,
nii wá sú.
32 Ba wá ja wá, ba pa lìà tə
nə, ba nə ba nə yə̀rì Yıı. Ba
wá mʊn wá, ba twın wá, ba
pi mımıan, ba kə ʊ yuu wa.
33 Ba wá mà wá, ʊ yıra lá,
ba ga gʊ wá. Yá dıan batwa
nii nə, Yıı wá pìí ʊ bwin wá,
ʊ lı tıan wa».
34 Karbıa tə wà kʊ də̀ń nì
mancın də. Tə sʊ̀ràn təntə
də̀ń yà sə̀gə̀. Yá ba yà ga yə̀rì
yoo tə, Zwezi nə swìn.

Zwezi pın liliu don yíá súrí

(Matiə 20.29-34; Marəkə 10.46-53)

35 Dıın don nə, Zwezi
bwələ tıʊ, ba nə boŋə ‹Zw-
eriko›. Liliu don yà jə̀ə́
cwəŋə yuu, ʊ lòrì.
36 Ʊ nì də, lalʊʊ tə nə lɛ
tə, ʊ ma bwe, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e
nə?»
37 Ba ma swìn ʊ con də, kʊ
yı Zwezi, ʊ nə yı *Nazarɛtə
tíú tə nə twá lá nə ʊ lɛ.
38 Ʊ dàń ma bubwi, ʊ kə ʊ
nə, ʊ wʊ́: «Pʊ̀ʊ́ *Davidə nàʊ́,
Zwezi, dəri à yinəgə!»
39 Ba tə, ba nə wulə yáá
nə, ba vəli tə caga ʊ nii nə,
ba wʊ́, ʊ pú ʊ nii lá. Yá ʊ tə
kwɛn ʊ bubwi zənzən, ʊ wʊ́:
«Davidə nàʊ́ dəri à yinəgə!»
40 Zwezi ma zıgı, ʊ ga pa,
ba ja wá ba bà ʊ con. Máŋá
tə nə, ba nə jın wá, ba yí lá,
Zwezi bwe wá, ʊ wʊ́:
41 «Bɛ̀eɛ̀e nə n pìà, sə à
fwa à pa mʊ́?» Ʊ ma le, ʊ

† **18:31 18.31** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

wʊ́: «*Yuu-Tiu pa, sə à kʊ́ʊ̀
na».
42 Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ
wʊ́: «N kəni n waa à mʊ̀ nə.
Kʊ mʊ̀ yırı nə, sə n yíá tə pìí
tə na lá. Yıı jon mʊ́».
43 Naa nədʊ, də ʊ na lá, ʊ
ga twá Zwezi kwa, də ʊ bwı
Yıı nə. Lìà tə mama nı kʊ
nətʊ. Yá ba dàń ga wulə ba
bwı Yıı nə.

19

Zwezi də Zaswe yoo
(Likə 3.8; 5.32)

1 Zwezi yà twá Zweriko tıʊ
wa, ʊ lɛ.
2 Bɛɛ don yà wulə lá, ba
nə boŋə Zaswe. Ʊ yà yı
lanpolınʊ yuu tíú, ʊ ga yı jıjə
tíú.
3 Ʊ yà pìà, sə ʊ na lìù tə,
ʊ nə yı Zwezi. Yá ʊ nə yı
ləzwənkukuə, tə pın ʊ wàrì
Zwezi ʊ nı, lalʊʊ tə yà nə
púə́ ʊ yuu nə yırı.
4 Zaswe dàń ma dəri, ʊ va
yáá cwəŋə tə yuu, Zwezi nə
wá twá. Ʊ dì tìʊ́ yuu, sə ʊ
ma wànı́ ʊ na Zwezi, ʊ nə wá
lɛ.
5 Zwezi nə twi, ʊ yí kʊ
bwálı́ təntə, ʊ zìn ʊ yáá yıı
nə, ʊ ga swìn Zaswe con, ʊ
wʊ́: «Zaswe, cú tıa lala! Kʊ
mɛ, sə à zən zʊrʊ n dìə wa».
6 Zaswe dàń pìí lala, ʊ cú
tıa, ʊ ga ja Zwezi ʊ zʊ ʊ dìə
də pupwən.
7 Lìà tə mama nə nı kʊ
nətʊ, ba ŋʊŋwın, ba ga swìn,
ba wʊ́: «Bɛɛ wà tə zàn ʊ va ʊ
zʊrʊ cʊna lìù wà tə dìə wa».
8 Zaswe dàń ma fàrʊ́ ʊ yí
*Yuu-Tiu yıra, ʊ ga swìn, ʊ
wʊ́: «Yuu-Tiu nàń, à wá pa
à jıjə tə fan zʊra nə. À nə
gıgırı lìù, à jon ʊ won, à wá
pìí à pa kʊ tíú tə, kʊ won tə
nɛɛ banıa».
9 Zwezi ma swìn Zaswe
con, ʊ wʊ́: «Zən kʊ tə, Yıı
jon lìà tə, ba nə wulə dìə
təntə wa, ba cʊna wa. Zaswe
də bırı də, ʊ yı *Abərahamə
nàʊ́ cígá.
10 *Ləzwənə-Biu* tə yı ʊ
twi, sə ʊ pìà, ʊ ga jon lìà tə,
ba nə jén ba cʊna wa».

Sían səbikʊlan fugə
zwansısara
(Matiə 25.14-30)

11 Ba nə wulə, ba cʊga tə
yìàn təntə, Zwezi kʊ́ʊ̀ sısarı
zwansısara, ʊ súrí lá. Ʊ bırʊ
lìà tə, ba nə bʊŋa də, ʊ nə
bwələ *Zwerizalɛmə, ʊ nə yí
lá nə ʊ zwèe, Yıı wá də́ ʊ
pàrì tə sı́ʊ́n sı́ʊ́n.
12 Ʊ dàń swìn, ʊ wʊ́:
«Pabiu don nə vəli lʊʊ nii,
kʊ nə ŋʊ́ná, sə ba pa wá
pàrì, sə ʊ ga pìí ʊ bà.
13 Sə ʊ ga zıgı lá nə, ʊ
vìí ʊ pın, ʊ tʊ̀tʊ̀nà tə wa lìà
fugə bà ʊ yáá nə. Ʊ tì sían
səbikʊlʊ† nədʊ nədʊ, ʊ pa
ba, ʊ ga swìn ba con, ʊ wʊ́:
‹Á ywələ də səbiu kʊ tə, də
à ma pìí à bìàn›.
14 Yá ʊ lʊʊ nii lìà tə ba wá
swə. Ba dàń ma twá ʊ dəń
wa, ba tʊn lìà, ba wʊ́: ‹Nə
ba bɛɛ wà tə pìà, sə ʊ yà nə
pìʊ́›.
15 Ʊ pìí ʊ nan kʊ lʊʊ tə, ʊ
bà ʊ pàrì tə pírí kwa nə. Ʊ
pa ba bon tʊ̀tʊ̀nà tə, ʊ nə pın

* **19:10 19.10** Zwezi yı ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

† **19:13 19.13** Sían səbikʊlʊ nədʊ yı yıtʊra bíí (100) tʊtʊŋı ŋwírán.

səbiu tə, sə ʋ jə́n kʋ tə, ba nə nɪ.
16 Təntən lìù tə fàrʋ́ ʋ yí,
ʋ ga wʋ́: ‹Yuu tíú, à nɪ
sían səbikʋlʋ fugə nywarɪ
də sían səbikʋlʋ nədʋ tə, n
nə pɪn nə›.
17 Yuu tíú tə ma swìn ʋ
con, ʋ wʋ́: ‹N yɪ tʋtʋnzəŋu,
n ga sɛ̀e à nii də pùə́ nədʋ.
N tʋn zəni wiən tə wa, tə nə
ba funə jə zənzən. Kʋ mù tə
yɪrɪ, à pɪn mʋ́ cwəŋə, sə n
də́ pàrì à tɪan fugə yuu wa›.
18 Bələ nii lìù tə də fàrʋ́
ʋ yí lá nə, ʋ ga wʋ́: ‹Yuu
tíú, à nɪ sían səbikʋlan bonu
nywarɪ, à súrí kʋ tə nə, n nə
pɪn nə tə›.
19 Yuu tíú tə ma kʋ́ʋ̀ swìn
ʋ də con, ʋ wʋ́: ‹N mù, à pɪn
n də cwəŋə, sə n də́ pàrì à
tɪan bonu yuu wa›.
20 Tʋ̀tʋ̀nà tə wa lìù don mù
fàrʋ́ ʋ yí, ʋ ga wʋ́: ‹Yuu tíú
nə̀ń, n sían səbikʋlʋ tə nə. À
tì kʋ à ja va, à pəpəni à sə̀gə̀
gànù nii nə.
21 N fən yà jə nə, n nə yɪ
lìù tə, n yoo nə dà tə yɪrɪ. N
yɪ lìù tə, n nə tì kʋ tə, n nə
wà tún, n ga ce kʋ tə, n nə
wà dwì›. Ʊ yuu tíú tə ma le
wá, ʋ wʋ́:
22 ‹N yɪ tʋtʋnkʋkwɪʋn. À
wá twá n nii sʋ̀ràn tə nə, à
ma bʋ̀rì n bʋ̀rà. N n yə̀ə́ də,
à yɪ lìù tə, à yoo nə dà, də à
tì kʋ tə, à nə wà tún, à ga ce
kʋ tə, à nə wà dwì.
23 Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pɪn, n wà
à səbiu tə jɪŋɪ, n pa baywələ
nə? À nə twi nətən, à yà wá
jon kʋ də kʋ yuu nywarɪ›.
24 Ʊ dàń ma swìn lìà tə
con, ba nə wulə lá, ʋ wʋ́: ‹Á
joŋə sían səbikʋlʋ nədʋ tə ʋ
con, á pa lìù tə nə jə sían
səbikʋlan fugə tə nə›.
25 Ba dàń ma swìn ʋ con,
ba wʋ́: ‹Yuu tíú, sə ʋ nə
də́ yáá ʋ jə sían səbikʋlan
fugə!›
26 ‹À mù nə swìn kʋ á con:
Ba wá pa lìù tə nə, ʋ nə jə.
Yá lìù tə, ʋ nə ba jə, ba wá
jon mancɪn tə, də ʋ nə jə.
27 Á mù, á jana à dʋŋa tə,
ba nə ba pìà, sə à də́ pàrì ba
yuu wa, á ja bà yəbə. Á gwɪa
ba à yía yuu!› »

Zwezi ma zwɪ Zwerizalɛmə wa bɪnabiə yuu wa
(Matiə 21.1-11; Marəkə 11.1-11; Zwan 12.12-19)

28 Zwezi nə swìn nətʋ kwa
nə, ʋ zàn ʋ wulə lìà tə yáá,
ʋ vələ *Zwerizalɛmə.
29 Ʊ nə bwələ Bɛtəfazwe
də Betani tɪan də paan tə nii
nə, ba nə boŋə ‹*oliviye tɪán
paan› tə, ʋ lɪ ʋ karbɪa tə wa
lìà bələ, ʋ tʋn yáá,
30 ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: «Á vələ
tɪʋ tə nə wulə yáá. Á nə
vəli, á yí lá, á wá na bɪnabiə.
Bìnà təntə, ka nə vwə lá, lìù
tə wà ka yuu jə̀ń. Á kʋ̀rà ka
á ja bà yəbə.
31 Lìù nə bwe aba, ʋ wʋ́:
‹Bɛ̀eɛ̀e nə, á pìà, sə á ja ka
á ma fwa?› Á swìán kʋ tíú
tə con də, kʋ ya *Yuu-Tiu nə
pìà ka».
32 Karbɪa tə vəli, ba na
bìnà tə ndə Zwezi nə swìn
nətʋ.
33 Ba nə wulə ba kʋ̀rì
bìnà tə, ka tɪán bwe ba, ʋ
wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á kʋ̀rì
bɪnabiə ka tə?»

34 Ba ma le, ba wʋ́: «Kʋ yı
Yuu-Tiu nə pìà ka».
35 Ba dàń ma ja bınabiə tə,
ba va Zwezi con. Ba lı ba
ganan, ba tún ka tàŋá wa. Ba
dàń pa Zwezi dì ʋ jə̀ə́ tə yuu
wa.
36 Bınabiə tə nə zàn də
Zwezi ka vìrí, máŋá tə wa,
lìà tə làrì ba ganan cwəŋə‡
tə wa.
37 Zwezi nan oliviye tìán
paan tə yuu ʋ zìní ʋ cú, ʋ
ba ʋ bwələ Zwerizalɛmə nə.
Kʋ máŋá tə wa, ʋ karbıa tə
yà dáá zənzən, ba ga sú də
pupwən zənzən, ba zìn ba
kwərə, ba ma bwı Yıı nə
yomılan tə mama yırı, ba nə
nı.
38 Ba yà bwı Yıı nə, ba wʋ́:
«Yıı wá fwa zəni pìʋ́ tə
yıra, ʋ nə bìàn ʋ mʋ̀
Yuu-Tiu yırı yuu wa!
Bıcan sìə́ də dun wulə
lìù tə con, ʋ nə wulə
Yıı *sàń nə!»
39 *Farızıan-ba wa lìà duən,
ba də yà nə wulə kʋ lalʋʋ tə
wa, swìn Zwezi con, ba wʋ́:
«Karnyına, swìn n karbıa tə
con, sə ba pú ba nii».
40 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «À
mʋ̀ nə swìn kʋ á con: Də ba
nə swə ba pú ba nii, kʋ ba
kwɛ̀e, kapana tə nə wá fwa
kʋ zuzugu təntə».

Zwezi kwi Zwerizalɛmə nə

41 Máŋá tə nə, Zwezi nə
bwələ *Zwerizalɛmə tə, ʋ nə
nı kʋ ʋ zwɛ̀e, ʋ kwi kʋ lìà tə
yırı, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́:
42 «Á mʋ̀ Zwerizalɛmə
tìán, á yà wàá zən dıın kʋ
tə yəni, á ma lwarı yìən tə,
á nə wá twá tə nə, á ma na
bıcan sìə́! Yá sıʋ́n nə, tə yìən
təntə sə̀gə̀ á yáá nə. Á yıá
wàrì tə tə nı!
43 Dıan wá bà, tə tʋ á yun
wa, n dʋŋa wá kʋ̀ bʋran ba
kıkarı aba, ba wá kəkəli aba
ba kə tətəŋi wa, ba ga pú á
yun nə tıa mama.
44 Ba wá cʋ̀gʋ̀ aba
mıámıán, ba ga pupugu
Zwerizalɛmə tə, də lìà tə
mama, ba nə wulə kʋ wa.
Ba bá yá kapan nədʋ, kʋ pə̀ń
kʋ don yuu wa, á tıʋ tə wa.
Tə yìən tə mɛ wá yí, á nə wà
lwarı máŋá tə, Yıı nə twi, sə
ʋ san aba tə yırı!»

Zwezi dıŋı baywələ ʋ lı Zwifə-ba Yıı dìə̀ tə wa

(Matiə 21.12-17; Marəkə 11.15-19; Zwan 2.13-22)

45 Zwezi zʋa *Zwifə-ba Yıı
*dìə̀ dəwoo tə wa, ʋ dıŋı
baywələ lá nə,
46 ʋ ga swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa,
kʋ wʋ́: ‹À dìə̀ tə mɛ, sə ka
yà yıjʋnı dìə̀›. Yá á mʋ̀ janı
ka, á ma fwa ŋwına yisəgə
bwálí».
47 Zwezi yà kàrì dıın
mama Yıı dìə̀ tə wa. Zwifə-
ba Yıı *joŋwana yun tìán tə,
də Yıı nii *yənu tìán tə, də
lìà tə, ba nə yı lalʋʋ tə yáá
tìán tə, yà pìà cwəŋə, sə ba
pa ba gʋ Zwezi.
48 Yá ba yà yərì kʋ tə, ba
nə wá fwa, lalʋʋ tə lìà tə
mama nə yà fin ba yıá ba
kəni ʋ sʋ̀ràn tə con yırı.

‡ **19:36 19.36** Kʋ nətʋ bırı də, lìà tə pın dun Zwezi nə.

20

Wàà nə ken dìàn Zwezi jɪɪn wa?
(Matiə 21.23-27; Marəkə 11.27-33; Likə 2.34-35)

1 Dɪɪn don nə, Zwezi yà wulə ʊ kàrì Yɪɪ sʊywáŋʊ́ tə, ʊ bɪrɪ lìà nə, *Zwifə-ba Yɪɪ *dìà tə wa. Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə, də Yɪɪ nii *yənu tìán tə, də ba *nəkwɪna tə twi ba yí wá.

2 Ba dàń swìn ʊ con, ba wʊ́: «Bɪrɪ nəba lìù tə nə ken dìàn n jɪɪn wa, n ma fwa yìèn tə tə, nə à yəə́ wàà nə ken dìàn təntə n jɪɪn wa?»

3 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «À də wá bwe aba yoo.

4 Á swìn, á bɪrɪ nə: Wàà nə ken dìàn Zwan* jɪɪn wa, sə ʊ lə lìà níá wa, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ tə? Kʊ ya Yɪɪ, nə à yəə́ ləzoni?»

5 Kʊ pɪn ba dàń wulə ba tʊ́tʊ̀ní duən, ba ga swìn duən con, ba wʊ́: «Nə nə le, nə wʊ́: ‹Kʊ ya Yɪɪ nə ken dìàn Zwan jɪɪn wa›, ʊ wá bwe nəba, ʊ wʊ́: ‹Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á wà cígá ʊ sʊgʊ tə nə pɪn?›

6 Yá nə nə swìn, nə wʊ́: ‹Kʊ yɪ ləzoni nə ken dìàn ʊ jɪɪn wa›, lìà tə mama wá dɪlɪ nəba də kapana ba gʊ, lìà tə yəə́ zəni ba waa con də, Zwan yɪ Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tə yɪrɪ».

7 Mə kʊ mʊ̀ nə pɪn, ba le, ba wʊ́, ba yèrì lìù tə nə ken dìàn Zwan jɪɪn wa.

8 Zwezi də ma le ba, ʊ wʊ́: «À də bá swìn lìù tə, ʊ nə ken dìàn à jɪɪn wa, à ma fwa tə yìèn təntə».

Vala wʊlʊnyɪna duən zwansɪsara
(Matiə 21.33-46; Marəkə 12.1-12)

9 Kʊ kwa nə, Zwezi wulə ʊ sɪsarɪ zwansɪsara lalʊʊ tə con, ʊ wʊ́: «Bɛɛ don cwén divɛn tìán kárá. Ʊ tì ka ʊ yá də tʊtʊnvala duən, sə ba ywàń ka yuu, sə ʊ ga ŋwín ba də tìán tə bɪa vàn don. Kʊ bɛɛ tə dàń ga va lʊʊ nii don wa, sə ʊ dànì lá.

10 Tìán tə bɪa tə bɪga máŋá tə, ʊ tʊn ʊ tʊ̀tʊ̀nʊ̀ don tʊtʊnvala tə con, sə ba pa wá ʊ kárá tìán bɪa tə tori. Yá kárá tə tʊ̀tʊ̀nà tə mà tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə ba dɪŋa, ba dʊgʊ ba pa ʊ pìí ʊ vìí də jɪkʊrɪkɛ.

11 Kárá tə tíú tə kʊ́ʊ̀ pìí ʊ tʊn ʊ tʊ̀tʊ̀nʊ̀ don. Yá kárá tə tʊtʊnvala tə kʊ́ʊ̀ mà ʊ də ba twɪn wá, ba ga dɪŋa wá ʊ vìí tʊtʊ.

12 Ʊ tə kʊ́ʊ̀ pìí ʊ tʊn tʊ̀tʊ̀nʊ̀ batwa nii nyiən. Ba mà ʊ mʊ̀ tə, də ba pɪra wá, ba ga dɪŋa wá, ba pa ʊ vìí.

13 Kárá tə tíú dàń ma bwe ʊ tìàn won tə, ʊ nə kʊ́ʊ̀ wá fwa. Ʊ dàń ma bʊ́n ʊ waa con, ʊ wʊ́: ‹À wá tʊn à biswənə tə lá nə, dɪɪn don, ba wá zìlí à bìú tə mʊ̀›.

14 Yá máŋá tə, kárá tə tʊtʊnvala tə nə nɪ bìú tə, də ʊ bìàn, ba swìn duən con nə, ba wʊ́: ‹Á nəŋə, lìù tə nə wá tɪnɪ kárá tə. Nə gwɪa wá, sə kárá tə yà nə mʊ̀ nyiən›.

15 Ba ma ja wá, ba dɪlɪ kárá tə kwa, ba ga gʊ wá».

* **20:4 20.4** Kʊ mʊ̀ Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə.

Zwezi dàń ma bwe, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə kárá tə tíú dàń wá ma fwa ba tʋtʋnvala təntə?
16 Kʋ yı ʋ wá va ʋ kárá tə wa, ʋ gʋ tʋtʋnvala tə mama, ʋ ga tì kárá tə, ʋ kə lìà duən jìàn wa».

Máŋá tə, lìà tə nə nì tə sʋ̀ràn təntə, ba le, ba wʋ́: «Sə kʋ nətʋ tə dàn ká yí, abada».
17 Yá Zwezi ywàń ba yéé wa, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: «Á wàrì sʋgʋ kʋ tə nə pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə dəń á nì.
‹Kapan tə, dəlwə̀rə́ tə yà nə vıga ba dʋgʋ vàn nə, kʋ mù nə pìí kʋ jì dìə nigwancıın wárí, kʋ yoo nə cà›.
18 Lìù tə mama, ʋ nə wá tʋ kʋ yuu wa, ʋ wá nyʋnyʋgʋ ʋ tìàn kʋ nə. Yá kʋ kapan tə nə kʋ́ʋ̀ tʋa lìù yuu wa, də kʋ wá tıtaga wá!»
19 Kʋ máŋá təntə wa, *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tıan tə, də Yıı nii *yənu tìán tə yà pìà, sə ba ja Zwezi, ba yà yə̀ə́ də, zwansısara tə yı ʋ ma swìn ba mù con yırı. Ba yà pìà, ba fwa kʋ nətʋ tə, yá lalʋʋ tə fən yà ga jə ba.

Lanpoo ka ŋwín ka pa Romə-ba pìʋ́ nəfarʋ nə yoo
(Matiə 22.15-22; Marəkə 12.13-17)
20 *Zwifə-ba Yıı nii *yənu tìán tə də Yıı *joŋwana yun tıan dàń yà wulə ba mını Zwezi. Ba twá tıa ba yə̀ lìà, ba tʋn ʋ nə. Ba lìà tə tì ba tìàn ba fwa ndə ləzwənzəŋə nə. Ba pìà ba twá bwiə nə, ba ma ja Zwezi, ba kə lìà tə jıın, ba nə bʋ̀rì bʋ̀rʋ̀, sə ba pa wá yáá tíú tə, pìʋ́ nəfarʋ tə nə lı ʋ tún.
21 Ba lìà tə bwe Zwezi, ba swìn, ba wʋ́: «Karnyına, nə yə̀ə́ də, sʋgʋ tə, kʋ nə naŋa n nii, də kàrà tə, n nə kàrì, tə yı cígá. N ba ləzwənə yii dəri, n yáá nə tə̀lə́ də dun tə, ləzoni nə jə yırı. Yá n ga bırı Yıı cwəŋə də cígá.
22 Yıı *nii pın cwəŋə, sə nə ŋwín, nə à yə̀ə́, sə nə dàn ká ŋwín lanpoo, nə pa *Romə-ba pìʋ́ nəfarʋ tə nə?»
23 Yá Zwezi yà lwarı ba swıan tə, ʋ ma swìn ba con, ʋ wʋ́:
24 «Á pıan nə cınıa səbikʋlʋ† yəbə! Wàà yuu də ʋ yırı nə ba pʋ́pʋ́ní yəbə?» Ba ma le, ba wʋ́: «Romə-ba pìʋ́ nəfarʋ tə nə».
25 Ʋ dàń ma swìn ba con, ʋ wʋ́: «Mə á ŋwían kʋ tə nə yı Romə-ba pìʋ́ nəfarʋ tə nyiən, á pa wá, sə á ga ŋwín kʋ tə nə yı Yıı nyiən, á pa Yıı də nə!»
26 Ba kʋ́ʋ̀ wà wání yoo ba pìí ba swìn, ʋ con. Lalʋʋ tə yáá nə, ba púə́ ba nii, kʋ nə dìgà ba yun wa yırı.

Ka tı ka bwin ka nan tə yuu wa bwiə
(Matiə 22.23-33; Marəkə 12.18-27; 1 Korɛntə tìán 15)
27 *Sadısıan-ba wa lìà duən twi Zwezi con. Mə ba mù nə wʋ́ lìù ba tı, ʋ pìí ʋ bwin ʋ naŋa tə. Ba twi ba bwe wá, ba wʋ́:

† **20:24 20.24** Cınıa səbikʋlʋ nədʋ yı yıtʋrı nədʋ tʋtʋŋı ŋwírán.

28 «Karnyına, kʊ púpʊ́ní
Yıı *nii nə, ʊ nə pın *Moyizə
nə ka tə ʊ pa nəba, ʊ wʊ́:
‹Bɛɛ nə tıga, ʊ yá ʊ kan nə,
yá ʊ də ʊ kan tə wà bìú lʊrı,
ʊ nyánʊ́ mɛ, sə ʊ tì kadənu
tə. Ʊ lʊra bıa ʊ nə, ʊ ma tún
dwíí ʊ pa ʊ zʊnʊ tə nə tıga
tə nə›.
29 Yá nubıa barpɛ duən yà
nə wulə. Ba nəkwıa tíú tə
ma swe kan, ʊ tı ʊ yá wá, də
ʊ wà bìú ʊ nə lʊrı.
30 Bələ tíú tə də tì kan tə
ʊ tı, də ʊ də wà ba bìú duən
nə jə.
31 Batwa nii nyiən tə də tì
kan tə ʊ tı, də ʊ də wà ba bìú
jə. Kʊ nətʊ tə fwa ba nubıa
barpɛ tə mɛ yıra. Ba mama
tıga də ba lìù nədʊ ba bìú jə
də kadənu tə.
32 Kʊ kwa nə, kan tə də twi
ʊ bà ʊ tı.
33 Máŋá tə wa, tıga nə wá
bwin ba nan, ba nubıa barpɛ
tə wàà dàń nə wá ja kan tə,
ʊ ma fwa ʊ kan? Ba mama
barpɛ tə yəni kan tə, ndə ba
kan nə lʊʊ wa».
34 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́:
«Bara tə də kana tə nə wulə
zən tə, ba swe duən.
35 Yá lìà tə nə kúrí, sə ba
yà də Yıı *sàń nə, ba ka bwin
tə kwa nə kʊ́ʊ̀ bá swe duən.
36 Ba kʊ́ʊ̀ bá tı. Ba wá yà
ndə *malıkɛ nə. Ba wá yà
Yıı bıa. Ʊ lı ba tıan wa, ʊ kə
mıı wá.
37 Yıı dí yáá, ʊ bırı
*Moyizə nə də, tıga wàá
ba bwin ba naŋa máŋá tə
wa, ʊ nə swìn ʊ con kasɔɔ
lanworu tə wa. Moyizə
bon Yıı tə, ʊ nə yı ləzoni
*Yuu-Tiu Yıı tə, nə nıbara
*Abərahamə də *Yızakə də
*Zwakɔbə nə jʊ̀nì.
38 Kʊ nətʊ bırı də, Yıı yı
lìà tə, ba nə wulə mıı wa,
Yıı, ʊ tà tıga Yıı. Lìà tə
mama, ba nə wulə də Yıı, nə
yı lìà tə, ba nə wulə mıı wa
ʊ yáá con yırı».
39 Yıı nii yənu tìán tə wa
lìà duən ma swìn, ba wʊ́:
«Karnyına, n le zəni!»
40 Lìà tə dàń ga pú ba nii,
fən jə ba, sə ba kʊ́ʊ̀ bwe
Zwezi yìən duən.

Davidə də Zwezi, wàà nə yı Yuu-Tiu?
(Matiə 22.41-46; Marəkə 12.35-37)

41 Zwezi ma swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Kʊ yı kʊ wá twá nətə,
lìà tə ma swìn də, *Kərisə yı
pìʊ́ *Davidə nàʊ́ cıcı, naaa?
42 Pìʊ́ Davidə tətə púpʊ́ní
ʊ gwaran sagı tə wa, ʊ wʊ́:
‹*Yuu-Tiu swìn à Yuu-Tiu
con, ʊ wʊ́: «Bàá jə̀ń à
jızən‡ nə,
43 də à ma kəni n dʊŋa n nɛɛ
də̀ń nə, sə n nıŋa ba!» ›
44 Də Davidə nə boŋə Kərisə
ʊ ‹Yuu-Tiu›, kʊ dàń wá twá
nətʊ, kʊ pa Davidə yuu tíú
pìí ʊ yà ʊ nàʊ́?»

Zwezi bırı, sə lìà tə cì ba tìàn nə də Yıı nii yənu tìán tə
(Matiə 23.1-36; Marəkə 12.38-40)

45 Lìà tə mama nə wulə ba
cʊga Zwezi, máŋá tə wa, ʊ
swìn ʊ karbıa tə con, ʊ wʊ́:
46 «Á cıa á tìàn nə də Yıı
nii *yənu tìán tə. Ba mʊ̀ nə
swə, sə ba zʊ gandaran, ba

‡ **20:42 20.42** Ka jə̀ń pìʊ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

ga jijiri, ba ga swə, sə ba jʊn ba jə́rə́ bwálá wa. Ba twá lá, ba kúrí gwələ tə, ba nə nan zəni *Zwifə-ba *jə́rə́ dii tə wa. Ba jəni bwálá nəzəŋə nə, diŋə nəfaran wa.
47 Ba vɪrɪ kadənə wiən, ba ga fwa yɪjʊnɪ, ba ba zwɛ̀e, ləzoni yáá con, sə ba ma bɪrɪ də, ba yɪ ləzwənzəŋə. Yɪɪ wá bʊ̀rì ba bʊ̀rà, ʊ ga cʊ̀gà ba mɪ́ámɪ́án».

21

Pírí tə, kadənu don nə pɪn
(Marəkə 12.41-44)

1 Zwezi nə wulə ʊ ywàŋá máŋá tə wa, ʊ nɪ jɪjə tɪ̀án də, ba wulə ba dɪ səbiu *Zwifə-ba Yɪɪ *dɪ̀ə̀ səbiu daka tə wa.
2 Ʊ nɪ kadənu don, ʊ nə yɪ zʊrʊ. Ʊ ken səbibii bələ daka tə wa.
3 Kʊ kwa nə, ʊ pɪ́í ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á con: Kadənzʊrʊ təntə ken səbiu, ʊ doni ba duən tə mama.
4 Ba duən tə yɪ səbiu, tə nə búrí nə, ba tì ba pa. Ʊ mʊ̀ yɪ kʊ tə nə ga ʊ jɪɪn də̀ń nə nə, sə ʊ ma yə̀ ʊ dá, ʊ tì ʊ pa».

Zwezi swìn yɪ̀ən tə yoo, tə nə tʊn lʊʊ ma zàn
(Matiə 24.1-2; Marəkə 13.1-2)

5 Lìà duən yà wulə ba swìn *Zwifə-ba Yɪɪ *dɪ̀ə̀ tə yoo, ba wʊ́: «Kʊ cígá ziən zəni, də kʊ kapana nəzəŋə, ba nə sarɪ, də wiən duən, ba nə pɪn Yɪɪ nə, tə nə ken, sə tə ma nàn kʊ».
6 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «Á ywàŋá tə wiən tə mama. Máŋá don wá bà, kapan nədʊ tətə bá pə̀ń kʊ don yuu wa. Tə mama mɪ́ámɪ́án wá lwá tɪa».

Talɪkwa máŋá tə yoo
(Matiə 24.3-7; Marəkə 13.3-8)

7 Lìà tə bwe Zwezi, ba wʊ́: «Karnyɪna, máŋá ka wa nə, kʊ wá tʊn? Bɛ̀eɛ̀e won nə wá yà mɪmɪnʊ, kʊ nə bɪrɪ máŋá tə, tə wiən təntə nə wá bà?»
8 Zwezi swìn, ʊ wʊ́: «Á cɪa á tɪ̀àn nə, á dànà ká pa ba gɪgarɪ aba. Lìà zənzən wá ja à yɪrɪ, ba bà. Ba lìù mama ga wá swìn, ʊ wʊ́: ‹À mʊ̀ nə yɪ *Kərisə›, yá ‹Wiən tə mɛ yígúrə́ máŋá yí›. Á dànà ká twá ba kwa.
9 Á wá nì də, lʊʊ ləzoni duən zàn, ba wulə ba tɛ duən. Lìà duən wá zàn, ba vɪ ba yun tɪ̀án nii. Á dànà ká pa fən ja aba. Tə yɪ̀ən təntə mɛ, sə tə tʊn. Yá kʊ tà lʊʊ zaŋʊ máŋá nə yí sɪ́ún sɪ́ún nətʊ».
10 Zwezi dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «Dwɪ́ə́ tə lʊʊ mama wa wá ta, tə zɪgɪ duən nə. Yá payuu wá ta, kʊ zɪgɪ kʊ don payuu nə.
11 Tɪa wá səsəgi zənzən. Kʊ súrí niən də yayɪpwaran nə. Yá bwálá kapʊpʊ nə, wiən wá bà tə, nə wá kə fən lìà waa, tə duən də ga wá nan lanworu wa.

Ba wá wʊwalɪ Zwezi karbɪa yoo
(Matiə 24.8-14; Marəkə 13.9-13)

12 Də tə yɪ̀ən təntə tə wá yí, ba wá ja aba, ba wʊwalɪ ba ja aba. Ba va *Zwifə-ba *jə́rə́ dii lìà tə, ba nə bʊ̀rì

bùrà yáá con, sə ba bùrì á
bùrà, ba ga kə aba bàń dìə
wa. Á nə sɛ̀e à nii tə yırı,
ba wá ja aba, ba va pɛ̀egá də
yáá tìán, pìú nəfarʋ tə nə lı
ʋ tún, yáá con.
13 Kʋ mù wʋwala təntə, nə
wá pa aba cwəŋə, sə á ma
swìn kʋ tə, á nə yə́ə́ à yuu
wa.
14 Kʋ mù nə pın, á wà mɛ,
sə á də́ yáá á pa kʋ tə, á nə
wá swìn, á ma jon á tìàn, tə
yoo ja aba.
15 À mù tətə nə wá kə
yənu sʋ̀ràn á nii wa. Kʋ pa
ba tə, ba nə swìn, ba zıga á
nə, bá wàní ba ja nii, ba ma
tʋ́tʋ̀ní á nii wa.
16 Á ninə-ba, də á nyınə-
ba, də á nubıa, də á dabara
tətə nə wá ja aba, ba pa lìà
tə nə, ba nə bʋ̀rì bʋ̀rà. Lìà
duən wá tı á waa.
17 Lìà tə mama wá dʋ́n aba
à mù yırı.
18 Yá won mama bá fwa
aba, abada. Á yukʋʋ nədʋ
tətə bá jén.
19 Kʋ wá twá á pínʋ́ nə, á
ma na mıı tə, kʋ nə ba zwɛ̀e
Yıı con».

Zwerizalɛmə cʋna yoo
(Matiə 24.15-21; Marəkə 13.14-19)

20 Zwezi kʋ́ʋ̀ ma swìn, ʋ
wʋ́: «Á nə wá na də, pamana
kıkarı *Zwerizalɛmə, sə ba
ta kʋ, máŋá tə, á mɛ, sə
á yəni də, kʋ cʋna máŋá
bwələ.
21 Kʋ máŋá tə wa, sə ba
lìà tə, ba nə wá yà Zwide
nagwanaa con, dəri ba dì
pɛɛn. Ba tə, ba nə wá yà
Zwerizalɛmə wa nə, mɛ, sə
ba dəri ba nan, ba yá tıʋ
tə. Ba tə, ba nə wá yà tıbii
tə wa kʋ́ʋ̀ dàn ká pìí ba zʋ
Zwerizalɛmə wa nə.
22 Tə dıan təntə nə, Yıı wá
fwìn ʋ lıŋa kʋ máŋá təntə
wa. Yá kʋ wá twá nətʋ,
kʋ pa yìàn tə mɛ, Yıı nii
*sʋ̀sʋ̀nà tə nə pʋ́pʋ́ní tə nii
ma sú.
23 Kʋ wá yà lɛɛ máŋá təntə
wa, kana tə nə, ba nə jə
pwìí, də ba tə nə, bıa nə ŋwà
ba nyʋnı nə. Kʋ lʋʋ təntə lìà
wá də́ càn zənzən, Yıı lıŋa
ga wá zàn ba yuu wa.
24 Kʋ lʋʋ tə lìà dʋŋa wá
gʋ ba duən də lagʋrı sìʋ́, ba
ga ja ba duən ba fwa bàń
dìə lìà lʋʋ níə́ kapʋpʋ wa.
Lìà tə nə ba *Zwifə-ba wá
mà Zwerizalɛmə tìán, ba pú
duən yuu ba nıŋı ba kɛ̀eń.
Ba wá fwa kʋ, kʋ ja vələ
máŋá tə, ba dìàn nə wá bà
tə zwɛ̀e».

Nətʋ Ləzwənə-Biu tə wá
pìí ʋ bà tıa yuu wa
(Matiə 24.29-31; Marəkə 13.24-27)

25 Zwezi kʋ́ʋ̀ ma swìn, ʋ
wʋ́: «Yìàn wá tʋn yıcaʋ tə
nə pén tə waa. Tə wá tʋn
cànà tə də kacılacɛ tə wa.
Fən zənzən wá zʋ lìà tə
nə wulə tıa yuu wa, vʋʋ tə
də mʋʋ nakulə tə zuzugu
nəfarʋ tə yırı.
26 Kʋ tə nə bìàn tıa yuu wa
tə, fən wá gʋ lìà, ba nə wá
bʋ́n kʋ yoo. Dìàn tə nə wulə
lanworu tə wa wá gugurə.

* **21:27 21.27** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

27 Kʊ kwa nə, ba dàń wá
na *Ləzwənə-Biu* tə bak-
wan tə wa, də ʊ bìàn də dìàn
də dun tə nə dáá.
28 Máŋá tə, tə yìèn təntə
nə wá wulə tə tʊŋa, á zɪan
á yun yɪɪ nə, á kwɛn á tìàn á
zɪgɪ mənə mənə, á ga ywàń.
Yɪɪ wá jon aba á jɪɪn wa, síʊ́n
síʊ́n».

Zwezi kàrì kapɪrʊ yoo
(Matiə 24.32-35; Marəkə 13.28-31)

29 Kʊ kwa nə, Zwezi swìn,
ʊ wʊ́: «Á ywàŋá kapɪrʊ də
tìán tə duən:
30 Máŋá tə, á nə nɪ tə zɪan
tə də, tə wulə tə twe, lìù
nə bá swìn á con də, wocəri
máŋá bwələ.
31 Mə kʊ yɪ nətʊ, də á nə
nɪ tə yìèn tə, tə twi tə tʊn
á lwara də, Yɪɪ pàrì diŋə tə
bwələ.
32 Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʊ á con: Kʊ yoo təntə
wá tʊn, də zèn lìà tə mama,
ba nə wulə tɪa yuu wa, tə wà
tɪ ba zwɛ̀e.
33 Lanworu də tɪa wá jén,
yá à sʊ̀ràn tə mʊ̀ bá jén,
abada!»

Kʊ mɛ, sə á dànà ká dwɛ̀e
á ma dìàn Zwezi túrí dɪɪn tə
(Matiə 24.44)

34 Zwezi kʊ́ʊ̀ ma swìn, ʊ
wʊ́: «Á cɪa á tìàn nə, á dànà
ká pa swanyʊa də wiən tə,
á nə pìà, sə á ma yà lʊʊ wa
twara jon á pubʊŋɪ tə. Kʊ
nə tà nətʊ, kʊ dɪɪn tə wá dì
á yuu wa naa nədʊ.
35 Kʊ dɪɪn tə nə, kʊ wá
yà ndə waya nə, kʊ nə janɪ
ganaŋa, kʊ pa lìà tə mama
nə, ba nə wulə tɪa ka tə
mama yuu wa.
36 Á dànà ká dwɛ̀e, á jʊ̀nà
Yɪɪ máŋá mama, sə á ma
wànɪ́ á ja dìàn á jon á tìàn
kʊ tə jɪɪn wa, kʊ nə wá bà.
Nətʊ nə á wá wànɪ́ á zɪgɪ
*Ləzwənə-Biu† tə yáá nə».
37 Yɪcaʊ wa, Zwezi yà kàrì
*Zwifə-ba Yɪɪ *dìè tə wa.
Tɪtɪn nə ʊ yà nan, ʊ va ʊ pʊrɪ
tɪa *oliviye tìán paan tə yuu
wa.
38 Jɪjʊ fuən fuən lalʊʊ tə
mama yà dəri, ba va ʊ con,
Yɪɪ dìè tə wa, ba cʊga wá.

22

Lìà vʊrʊ, sə ba gʊ Zwezi
(Matiə 26.1-13; Marəkə 14.1-9; Zwan 11.47-53)

1 Cànà tə *Zwifə-ba nə dá
dipɛn tə, kʊ nə ba sabwarɪ
kəni tə, ba nə boŋə ‹*Pakə›
cànà tə, máŋá yí kʊ zwɛ̀e.
2 Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana
yun tìán tə, də Yɪɪ nii *yənu
tìán tə, yà pìà cwəŋə, sə ba
ma gʊ Zwezi, yá ba yà dəri
lìà tə fən.

Zwidasə ken sírí, sə ʊ ja
Zwezi, ʊ pa ʊ dʊŋa nə
(Matiə 26.14-16; Marəkə 14.10-11)

3 *Sɪtana dàń ma ja
Zwidasə, Zwezi karbɪa fugə
bələ tə wa lìù don, ba nə
boŋə ‹Yisəkariyɔtə›, ʊ zʊ.
4 Zwidasə vəli, ʊ vʊrʊ də
*Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun
tìán tə, də Yɪɪ *dìè lìà tə nə
cì ka nə tə yun tìán tə, ʊ bɪrɪ
ba nətʊ tə, ʊ nə wá twá tə, ʊ
ma kə wá ba jìàn wa.

† **21:36 21.36** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

5 Ba lìà tə pwìí poli zəni.
Ba dàń kàn nii də, ba wá pa
wá səbiu.
6 Zwidasə də ba ken duən
yuu, ʋ dàń ga pìà cwəŋə
nəzəŋu tə, ʋ nə wá twá ʋ ma
kə wá ba jìàn wa.

Zwezi karbɪa tanɪ Pakə cànà wodiu
(Matiə 26.17-20; Marəkə 14.12-17)

7 Dɪan tə, ba nə yàá də́
dipɛn tə, kʋ nə ba sabwarɪ
kəni, tə twi tə yí. Kʋ təntən
dɪɪn tə nə nə, ba mɛ, sə ba
gʋ pabii, ba ma fwa *Pakə
cànà tə wodiu.
8 Zwezi dàń ma tʋn Piyɛrə
də Zwan, ʋ swìn ba con, ʋ
wʋ́: «Á vələ, á tanɪ wodiu tə,
á pa nəba, sə nə də́».
9 Ba ma bwe wá, ba wʋ́:
«Yən nə n pìà, sə nə tanɪ kʋ
mù wodiu təntə?»
10 Zwezi swìn ba con nə, ʋ
wʋ́: «Á cʋga zəni! Máŋá tə
wa, á nə wá zʋ tɪʋ tə wa, á
wá jə́rí bɛɛ don, ʋ nə zɪŋa
níá kwàrá. Á wá pú kʋ bɛɛ
tə nə, á zʋ sàń tə wa, ʋ nə
zwɪ.
11 Á ga swìn dìə tə tíú con,
ʋ wʋ́: ‹Karnyɪna bwe, sə ʋ
jə́n dìə tə, ʋ də ʋ karbɪa tə
nə wá də́ Pakə cànà wodiu
ka wà tə, wa yən?›
12 Ʊ dàń wá bɪrɪ aba dəyuu
dìə nəfarʋ don, də kʋ wa
zɪla. Mə lá nə, á wá tanɪ
Pakə cànà wodiu tə».
13 Ʊ karbɪa tə dàń ma va,
ba na tə yìən tə mama, ndə
Zwezi nə man, ʋ bɪrɪ ba
nətʋ. Ba dàń ga kə Pakə
cànà wodiu tə sírí lá nə.

Yuu-Tiu nimarʋ wodiu tə yoo
(Matiə 26.26-30; Marəkə 14.22-26; 1 Korɛntə tìán 11.23-26)

14 Cànà tə wodiu diŋə
máŋá yí, Zwezi də ʋ
*tʋntʋna tə dàń twi ba jə̀ń
duən nə, sə ba wulə ba də́.
15 Ʊ swìn ba con, ʋ wʋ́: «À
sóní zəni, sə nə mama tə kə
duən nə, nə də́ *Pakə cànà
wodiu kʋ tə, də à càn máŋá
tə wà yí.
16 Yá à mù nə swìn kʋ á
con: À kʋ́ù bá pìí à də́ kʋ
tə, kʋ ja vələ máŋá tə, ba nə
wá nì kʋ cànà təntə də̀ń, Yɪɪ
pàrì tə wa».
17 Ʊ dàń ma tì wùrú zʋŋa
tə, ʋ kə ʋ con, ʋ ga kə Yɪɪ
lɛ̀ɛɛ̀e. Kʋ kwa nə, ʋ swìn,
ʋ wʋ́: «Á joŋə á nyʋ, á tàrà
duən!
18 À mù nə swìn kʋ á con:
À kʋ́ù bá nyʋ divɛn də aba,
kʋ nə zɪgɪ sɪ́ʋ́n, kʋ ja vələ
máŋá tə, Yɪɪ nə wá də́ ʋ pàrì
tə».
19 Kʋ kwa nə, ʋ tì dipɛn tə,
ʋ kə Yɪɪ lɛ̀ɛɛ̀e kʋ yɪrɪ. Kʋ
kwa nə, ʋ fʋa fʋa kʋ, ʋ pa
ba, ʋ ga swìn ba con, ʋ wʋ́:
«Kʋ yɪ à yɪra tə nə, kʋ nə pɪn
aba. Á dàń fwa kʋ nətʋ tə, á
ma lɪí à yoo».
20 Ba nə dí ba zwɛ̀e, máŋá
tə wa, Zwezi kʋ́ù tì divɛn
wùrú zʋŋa wa, ʋ fwa nətʋ,
də ʋ pa ba, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́:
«Divɛn kʋ tə wùrú zʋŋa ka
tə wa nə yɪ à jana tə, tə nə
yɪ Yɪɪ *nimarʋ dʋ̀n tə, tə nə
wá nan á yɪrɪ».

Zwezi bɪrɪ də, ba wá ja

wá, ba pa dʋŋa nə
(Matiə 26.21-25; Marəkə 14.18-21; Zwan 13.21-30)

21 Zwezi kúù swìn, ʋ wʋ́:
«Á ywàŋá, lìù tə, ʋ nə wá
ja nə, ʋ pa tə, wulə də nə,
wodiu kʋ tə yuu wa.
22 *Ləzwənə-Biu* tə mɛ,
sə ʋ vìí, ndə kʋ nə mɛ nətʋ,
yá kʋ wá yà càn kʋ pa lìù tə
nə, ʋ nə wá ja wá, ʋ pa».
23 Ba dàń ma wulə ba bwe
duən, sə ba jén, wàà nə wá
fwa kʋ yoo təntə ba wa.

Wàà nə dwə nə mama?
(Matiə 18.1-4; 19.28; 20.25-28; Marəkə 10.35-45; Zwan 13.2-17)

24 Zwezi karbɪa tʋ́tʋ̀ní
duən, sə ba jén, ba wa nə
mɛ, sə ʋ jə̀ń ba mama yuu
wa. Kʋ mʋ̀ nə pɪn, tʋ́tʋ̀ná
dàń twi, tə tʋ ba tətəŋi wa.
25 Zwezi swìn ba con, ʋ
wʋ́: «Pɛ̀egá də́ dìàn ba lʋʋ
dwíə́ tə mama yuu wa. Yá
ba boŋə lʋʋ pabɪa mʋ̀ ‹lìà tə,
ba nə fwa zəni›.
26 Yá kʋ wà mɛ, sə kʋ ya
nətʋ á mʋ̀ con. Lìù tə, ʋ nə
yɪ ləzwənfarʋ á wa, mɛ, sə
ʋ ya ndə bisɪmabiə nə. Yá
lìù tə, ʋ nə tɪ aba, mɛ, sə ʋ
ya ndə lìù tə nə, ʋ nə tʋŋa ʋ
pɪn aba.
27 Lìù tə, ba nə tuŋə
wodiu, ba pɪn, ʋ də́, də ʋ tə,
ʋ mʋ̀ nə nə tuŋə kʋ, ba wàà
nə dwə ʋ don? Kʋ tà lìù tə,
ʋ nə də́ tə, naaa? Á wa nə, à
mʋ̀ Zwezi, à yɪ ndə lìù tə nə,
ʋ nə tʋŋa, ʋ pɪn aba.
28 Á yɪ lìà tə, á nə yɪ də nə,
dɪɪn mama à càn tə də máŋá
tə wa, yìèn nə yugu nə, sə tə
pa à tʋn yokʋkwɪʋn.
29 À swə, sə á də də́ kʋ pàrì
təntə, ndə à nyɪna nə pɪn, sə
à də də́ kʋ nətʋ.
30 Á wá də́ cànà də nə,
à pàrì dìə tə wa. Á wá
jə̀ń padaran yun á bʋ̀rì
*Yɪzərayɛlə dwíə́ dəkurən
fugə bələ tə bʋ̀rà».

Zwezi bɪrɪ də, Simon Piyɛrə wá swìn də, ʋ yə̀rì wá
(Matiə 26.31-35; Marəkə 14.27-31; Zwan 13.36-38)

31 Zwezi swìn Simon
Piyɛrə con, ʋ wʋ́: «Simon,
Simon, cʋgʋ! *Sɪtana lòrì
cwəŋə, sə ʋ zɪzaga aba, ndə
ba nə zɪzaga wobɪa, sə ba lɪ
tə də tə wopulə duən wa.
32 Yá à dàń jʋn Yɪɪ à pa mʋ́,
sə n waa tə, n nə ken Yɪɪ nə
tə, dàn ká jén. Máŋá tə wa,
n nə wá pìí n bà à con, sə n
dàn n nubɪa jìàn».
33 Simon Piyɛrə le wá, ʋ
wʋ́: «*Yuu-Tiu, à ken à sírí,
sə à zʋ bàń dìə də mʋ́, sə à
tɪ də mʋ́».
34 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́:
«Piyɛrə, à mʋ̀ nə swìn kʋ n
con: N wá tɛn də, n yə̀rì nə
zə̀n, nɛɛ batwa, də cəbɪʋ tə
wà kwi».

Zwezi bɪrɪ, nətʋ tə, ba nə wàá ba tɛ

35 Zwezi swìn ba con, ʋ
wʋ́: «Də à yà nə tʋn aba,
à ga swìn də, á dànà ká tì
səbiu, nə à yə̀ə́ lɔ̀ɔ̀, nə à yə̀ə́
natʋra, bɛ̀eɛ̀e yà nə mùrì
aba?» Ba ma le wá, ba wʋ́:
«Won mama wà nəba mùrì».

* **22:22 22.22** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

36 Zwezi ma kʊ́ʊ̀ le, ʊ wʊ́:
«Sɪ́ʊ́n nə, sə lìù tə, ʊ nə jə
səbiu, sə ʊ tì, sə lìù tə, ʊ nə
jə lɔ̀ɔ̀, sə ʊ tì, sə lìù tə, ʊ nə
ba lagʊrɪ sìʊ́ jə, sə kʊ tíú yə̀
ʊ gandarʊ, ʊ də́ yáá, ʊ ma yə̀
lagʊrɪ sìʊ́.
37 À mù nə swìn kʊ á con:
Kʊ mɛ, sə kʊ pʊ́pʊ́nɪ́ Yɪɪ sagɪ
tə wa nii ma sú, tə tʊn à
yɪra: ‹Ba gàlì wá, ba ma cen
yolwanfwana nii nə›. Cígá,
kʊ tə nə pʊ́pʊ́nɪ́ à yuu wa,
tə bìàn, sə kʊ jì».
38 Karbɪa tə le, ba wʊ́:
«*Yuu-Tiu, nə̀ń lagʊrɪ sìán
bələ». Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́:
«Kʊ mɛ nətʊ».

Zwezi jʊ̀nì Yɪɪ Zwesemane nə
(Matiə 26.36-46; Marəkə 14.32-42; Zwan 18.1-2)

39 Kʊ kwa nə, Zwezi nan,
ndə ʊ dɪan mɛ nə fwa nətʊ
tə, ʊ va *oliviye tìán paan tə
yuu wa. Ʊ karbɪa tə ga púə́
ʊ kwa.
40 Máŋá tə wa, ʊ nə vəli,
ʊ yí kʊ bwálí təntə, ʊ swìn
ba con, ʊ wʊ́: «Á lòrì Yɪɪ, sə
ʊ san aba, sə *Sɪtana dàn ká
wànɪ́ aba, ʊ də́də́n, sə ʊ yigu,
ʊ pa á tʊn yokʊkwɪʊn».
41 Ʊ dàń ga fàrʊ́ ʊ nan kwa,
ʊ va yáá mancɪn, ndə lìù ka
dɪlɪ kapan, kʊ va kʊ tʊ bwálí
nə, ʊ tʊ ʊ nadwana yuu, ʊ ga
lòrì Yɪɪ.
42 Ʊ dàń swìn, ʊ wʊ́: «À
nyɪna, də n nə pìà kʊ, pa, sə
yacara tətə twiən tə yá nə.
Yá à pìà, sə n mù puswənə
nə tʊn, sə à mù nyiən tə ga
kwɛ̀».
43 *Malɪka dàń ma zàn Yɪɪ
*sàń nə, ka bà ka nan Zwezi
nə, ka cú ka dàn ʊ jìàn.
44 Zwezi pùə́ cʊ̀gʊ̀ zənzən.
Kʊ mù nə pɪn, ʊ lòrì Yɪɪ də
dìàn zənzən. Ʊ tɪlʊŋʊ palɪ
ndə jana nə, kʊ loni, kʊ twɪ
tɪa.
45 Ʊ nə lòrì Yɪɪ ʊ zwɛ̀e, ʊ
zàn ʊ pìí ʊ bà ʊ karbɪa tə
con. Yá ʊ twi, də ba pwìí
cʊ̀gʊ̀. Kʊ mù nə pɪn, ba tə́gə́
ba dwɛ̀e.
46 Ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á dwɛ̀e? Á
zaŋa, á ga lòrì Yɪɪ, sə Sɪtana
dàn ká wànɪ́ aba ʊ də́də́n,
sə ʊ yigu, sə ʊ pa, á tʊn
yokʊkwɪʊn».

Zwezi janʊ tə yoo
(Matiə 26.47-56; Marəkə 14.43-50; Zwan 18.3-12)

47 Zwezi nə wulə ʊ swìn,
máŋá tə wa, də nə̀ń lìà nə
ba bìàn. Lìù tə, ba nə boŋə
Zwidasə, ʊ də nə yɪ Zwezi
karbɪa fugə bələ tə wa, lìù
don, yà nə wulə ba yáá, ʊ
vəli. Ʊ fàrʊ́ ʊ yí Zwezi yɪra,
sə ʊ kʊkwalɪ† wá.
48 Zwezi dàń ma swìn, ʊ
wʊ́: «Mə kʊ wá twá kʊkwalʊ
nə, n ma ja *Ləzwənə-Biu‡ n
pa!»
49 Lìà tə nə wulə də Zwezi
tə, nə na yoo tə, kʊ nə bìàn,
ba swìn, ba wʊ́: «*Yuu-Tiu,
nə wá za də lagʊrɪ sìán,
naaa?»
50 Ba wa lìù don ma cʊ̀rí
lagʊrɪ sìʊ́, ʊ ma za *Zwifə-
ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán
nəkwɪa tʊ̀tʊ̀nʊ̀ jɪzən zɪɪn, ʊ
gwəŋə.

† **22:47 22.47** Kʊ nətʊ tə yɪ *Zwifə-ba yofwamɪʊn, də ba nə jə́rí duən, nə à yə̀ə́ də ba nə vəli duən sàń, sə ba na duən. ‡ **22:48 22.48** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

51 Zwezi dàń ma swìn, ʋ
wʋ́: «Á yágá, kʋ mɛ nətʋ!»
Ʋ ma dwen bɛɛ tə zɪɪn tə nə,
ʋ ga zùrì kʋ.
52 Kʋ kwa nə, Zwezi swìn
Yɪɪ joŋwana yun tìán tə, də
Yɪɪ *dìà lìà tə nə cì ka nə
tə yun tìán tə, də Zwifə-
ba *nəkwɪna tə con, ba nə
twi, sə ba ja wá tə, ʋ wʋ́:
«Á twi də lagʋrɪ sìán də
dangwələn, sə á ma ja à nə,
ndə à yɪ ŋwìàn tə, à nə gwɪ
lìà.
53 À yà wulə də aba dɪɪn
mama, Zwifə-ba Yɪɪ dìà tə
wa, á ga wà nə jɪn. Yá máŋá
kʋ tə yɪ á mù, də lìù tə, ʋ nə
yɪ yikunu pìʋ́ tə nyiən».

*Piyɛrə swìn də, ʋ yərì
Zwezi*
*(Matiə 26.69-75; Marəkə
14.66-72; Zwan 18.25-27)*
54 Ba nə jɪn Zwezi, ba
ja wá, ba va *Zwifə-ba Yɪɪ
*joŋwana yun tìán nəkwɪa
tə diə wa. Piyɛrə púə́ ba
kwa yɪŋʋna.
55 Ba ken mən, ba jə̀ə́ tə
yáá, Yɪɪ joŋwana yun tìán
nəkwɪa tə kàrá tətəŋi wa.
Piyɛrə də twá ʋ jə̀ə́ ba tətəŋi
wa lá.
56 Tʋtʋnbʋa don nə nɪ wá,
mən tə yáá nə, ʋ ywàń wá
zən, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: «Bɛɛ
wà tə də yɪn də Zwezi!»
57 Yá Piyɛrə tɛn, ʋ wʋ́: «À
nakʋa, à yərì wá!»
58 Kʋ nə fwa mancɪn, bɛɛ
don də nə kʋ́ʋ̀ ʋ nɪ wá, ʋ
swìn, ʋ wʋ́: «N də wulə ba
lìà tə wa». Piyɛrə ma le bɛɛ
tə, ʋ wʋ́: «À twá à tə̀lə́ ba
wa!»
59 Kʋ nə lɛ ndə lugu nədʋ
nə, lìù don də tə zɪgɪ dìàn, ʋ
wʋ́: «Cígá mama, bɛɛ wà tə
də yɪ Galile tíú. Ʋ də yɪn də
Zwezi».
60 Piyɛrə le, ʋ wʋ́: «À
dabɛɛ, à yərì kʋ tə, n nə
swìn!» Kʋ máŋá tə wa, ʋ nə
wulə ʋ swìn, də cəbɪʋ kwi.
61 *Yuu-Tiu pìí ʋ vəvəri, ʋ
ywàń Piyɛrə. Piyɛrə dàń lìí
kʋ tə, Yuu-Tiu nə swìn ʋ con
nə, ʋ wʋ́: «Zə̀n, də cəbɪʋ
tə nə wà kwi, n wá tɛn nɛɛ
batwa də, n yərì nə».
62 Piyɛrə dàń nan, ʋ ga kwi
yinənkurə.

*Ba mà Zwezi də ba twɪn
wá*
*(Matiə 26.57-68; Marəkə
14.53-65; Zwan 18.12-24)*
63 Bara tə nə jə Zwezi tə
wulə ba mʋŋa wá də ba mà.
64 Ba yàá pú ʋ yíá nə, ba
ga bwe wá, ba wʋ́: «Lwarɪ
lìù tə, ʋ nə mà mʋ́!»
65 Ba swìn sʋ̀ràn duən, tə
nə twɪn Yɪɪ, ba pa wá.

*Zwezi wulə Zwifə-ba yun
tìán tə, ba nə bʋ̀rì bʋ̀rà, yáá
con*
66 Tɪa nə twi ka pʋrɪ, máŋá
tə wa, *Zwifə-ba *nəkwɪna,
də Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə,
də Yɪɪ nii *yənu tìán tə twi,
ba kun duən nə, ba ga pa ba
ja Zwezi, ba ja bà ba yun tìán
tə, ba nə bʋ̀rì *bʋ̀rà tə yáá
con.
67 Ba swìn, ba wʋ́: «Swìn
nə con də, n nə yɪ *Kərisə».
Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «À nə
swìn kʋ á con, á bá pa kʋ
cígá.
68 À ma nə bwe aba bwiə
nədʋ, á bá le nə.

69 Kʊ nə zɪgɪ sɪ́ʊ́n,
*Ləzwənə-Biu§ tə wá jə̀ń Yɪɪ
tə, ʊ nə wulə tə mɛ yuu wa,
jɪzən* vàn nə».
70 Ba mama tə dàń ma
swìn, ba wʊ́: «Kʊ mʊ̀ yɪrɪ
nə, n yɪ Yɪɪ-Biu?» Zwezi ma
le ba, ʊ wʊ́: «À yɪ wá, ndə á
nə swìn nətʊ».
71 Ba dàń ma swìn, ba wʊ́:
«Nə kʊ́ʊ̀ ba lìà pìà, sə ba
bɪrɪ nəba yoo don. Nə tətə
nì kʊ ʊ nii wa».

23

Ba ja Zwezi, ba va Pilatə yáá con

(Matiə 27.11-14; Marəkə 15.2-5; Zwan 18.28-38; Tʊtʊnan 4.25-28)

1 *Zwifə-ba *nəkwɪna, də
Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə,
də Yɪɪ nii *yənu tìán tə
mama ken duən, ba zàn ba
ja Zwezi, ba ja va *Pilatə yáá
con.
2 Ba swìn ba zɪgɪ Zwezi nə,
ba wʊ́: «Nə nɪ bɛɛ wà tə, də
ʊ sugə nə lʊʊ dwʊ́í tə, ʊ kəni
*Romə-ba nə. Ʊ cì, sə ba
dàn ká ŋwín lanpoo, ba pa
Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə, ʊ
ga wʊ́, ʊ mʊ̀ nə yɪ *Kərisə,
kʊ də̀ń nə yɪ pìʊ́».
3 Pilatə dàń ma wulə wá
ʊ bwe, ʊ wʊ́: «N mʊ̀ nə yɪ
Zwifə-ba pìʊ́ tə?» Zwezi ma
le wá, ʊ wʊ́: «Mə kʊ yɪ nətʊ,
ndə n nə swìn tə».
4 Pilatə ma swìn Yɪɪ
joŋwana yun tìán tə, də
lalʊʊ tə con, ʊ wʊ́: «À ba
yolwan na bɛɛ wà tə yuu
wa».
5 Yá ba tə zɪgɪ dìàn kʊ
yuu wa, ba swìn, ba wʊ́:
«Ɔ kàrà tə, ʊ nə kàrì Zwide
nagwanaa tə mama wa, sugə
lìà tə, ka kəni Romə-ba nə,
kʊ nə zɪgɪ Galile nagwanaa,
kʊ ja ba kʊ nan yəbə».

Pilatə pɪn, ba ja Zwezi, ba va Erodə yáá con

6 Máŋá tə wa, *Pilatə nə
nì tə yìə̀n təntə, ʊ bwe, sə ʊ
lwarɪ, də Zwezi nə yɪ Galile
tɪ́ʊ́.
7-8 Ʊ nə twi, ʊ nì də, kʊ
yɪ nətʊ, ʊ lwarɪ də, ʊ nan
pìʊ́ *Erodə payuu tə wa. Kʊ
dɪan dáá, Erodə nə nì də, ba
swìn Zwezi yoo. Ʊ pìà, sə ʊ
na Zwezi, ʊ də yà bʊŋa də,
Zwezi wá fwa yomɪlʊ don, ʊ
bɪrɪ wá. Erodə də yà twi kʊ
máŋá tə wa, *Zwerizalɛmə
wa. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, Pilatə
pa, ba ja Zwezi, ba va, ba pa
Erodə nə. Máŋá tə wa, ʊ nə
nɪ Zwezi, ʊ pùə́ poli zənzən.
9 Pìʊ́ Erodə bwe Zwezi
bwiə kapʊpʊ, yá Zwezi ga
wà wá le.
10 *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana
yun tìán tə, də Yɪɪ nii *yənu
tìán tə də yà zɪga lá, ba swìn
sʊlwana ba zɪga Zwezi nə.
11 Erodə də ʊ pamana tə
wulə ba mʊŋa wá. Ba nə
mʊn wá, ba zwɛ̀e, ba tì
ganmʊlɪ, ba ma zʊ wá, ba
ga pa ba pìí ba ja wá, ba va
Pilatə con.
12 Kʊ dɪɪn tə nə, pìʊ́ Erodə
də Pilatə pìí ba jì dabara,
ndə kʊ tà ba mʊ̀ yà nə dʊŋa
duən fuən.

§ **22:69 22.69** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.
* **22:69 22.69** Ka jə̀ń pìʊ́ jɪzən vàn nə yɪ dun bwálí.

Ba bʊ̀rì Zwezi bʊ̀rà, sə ba gʊ wá
(Matiə 27.15-30; Marəkə 15.6-19; Zwan 18.39–19.16)

13 *Pilatə ken *Zwifə-ba
Yɪɪ *joŋwana yun tìán, də
Zwifə-ba yun tìán tə, də
lalʊʊ tə duən nə,
14 ʊ ga swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Á jɪn bɛɛ wà tə, á ja bà,
á ga á wʊ́, ʊ sugə lìà, ʊ
kəni *Romə-ba nə. À mʊ̀ nə
bwe wá á yáá con, à mʊ̀ wà
yolwan nədʊ nɪ, tə mʊ̀ yìən
təntə wa, á nə swìn á zɪgɪ ʊ
nə.
15 Pìʊ́ *Erodə də wà yoo nɪ
ʊ yuu wa. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ʊ
pa ba pìí ba ja wá, ba bà nə
con. Bɛɛ wà tə wà yoo fwa,
kʊ nə mɛ, sə ba gʊ wá, kʊ
yɪrɪ nə.
16 À dàń wá pa, ba mà wá,
ba ga tì wá ba dʊgʊ».
17 [Kʊ yà yɪ kálʊ́, *Pakə
cànà mama nə yí, sə ba dʊgʊ
bàń dìə̀ lìù nədʊ.]
18 Ba mama tə twá duən,
ba bubwi, ba wʊ́: «Pa, ba
gʊ wà tə, sə ba ga dʊgʊ
Barabasə!»
19 Kʊ Barabasə təntə zàn
ʊ sugu *Zwerizalɛmə tìán, ʊ
kəni Romə-ba nə, máŋá don
wa. Kʊ tə súrí lagʊrɪ don nə,
ʊ nə fwa. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ba
yà jɪn wá, ba kə bàń dìə̀.
20 Pilatə nə pìà, sə ʊ dʊgʊ
Zwezi tə, ʊ dàń pìí ʊ kʊ́ʊ̀ tì
sʊgʊ, sə ʊ swìn lìà tə con.
21 Lìà tə dàń cə̀rí, ba wʊ́:
«Pa, sə ba paa wá dagarʊ
yuu wa! Pa, sə ba paa wá
dagarʊ yuu wa!»
22 Pilatə kʊ́ʊ̀ bwe, ʊ swìn
ba con, nɛɛ batwa nii nə, ʊ
wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e yokʊkwɪʊn nə,
ʊ fwa? À mʊ̀ wà yoo nɪ ʊ
yuu wa, kʊ nə mɛ, sə ba gʊ
wá kʊ yɪrɪ. À dàń wá pa, ba
mà wá, à ga tì wá ba dʊgʊ».
23 Yá lìà tə dàń tə bubwi,
ba kəni yɪɪ nə, ba wʊ́, ʊ pa,
sə ba paa Zwezi dagarʊ tə
yuu wa. Ba bubwiə tə kálí
Pilatə.
24 Pilatə ma sɛ̀e, sə ʊ fwa
kʊ tə, ba nə pìà.
25 Ʊ ma tì Zwezi, ʊ pa ba,
sə ba ma fwa kʊ tə, ba nə
pìà. Ʊ dàń ga dʊgʊ bɛɛ tə,
ba nə lòrì. Ʊ mʊ̀ lìù tə, ʊ nə
sugə lìà duən ʊ kəni Romə-
ba nə, ʊ ga fwa lagʊrɪ də. Kʊ
mʊ̀ nə pɪn, ba ma kə wá bàń
dìə̀.

Pamana ja Zwezi, ba vələ ʊ gʊrɪ bwálí
(Matiə 27.31-34; Marəkə 15.20-23)

26 Pamana tə nə ja Zwezi,
ba vəli máŋá tə wa, ba jə́rí
bɛɛ don, ba nə boŋə ‹Simon,
Sirɛnə tíú›, də ʊ naŋa gaʊ ʊ
bìàn. Ba jɪn kʊ bɛɛ tə, ba
jon Zwezi dagarʊ tə, ba ma
zɪn wá, ʊ ja pìí ʊ wulə Zwezi
kwa.
27 Lìà zənzən púə́ Zwezi
kwa, də kana ba nə wori, ba
ga zalɪ ba jìàn.
28 Zwezi ma pìí ʊ vəvəri,
ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «*Zw-
erizalɛmə tìán kana-ba, á
dànà ká kwi á pa à mʊ̀ nə!
Á kwíə́ á pa á mʊ̀ də á bɪa
nə!
29 Máŋá don wá bà, ba nə
wá swìn, ba wʊ́: ‹Pupwən
wulə də kana tə, ba nə wàrì
bìú ba lʊrɪ. Pupwən wulə
də ba tə, ba nə wà lʊrɪ də
mama. Pupwən wulə də

ba tə, bìú wà ba nyʊnɪ nə
nyʊa›.
30 Kʊ máŋá tə wa, lìà wá
lòrì pɛɛn, sə tə tʊ ba yuu nə,
də ba lòrì dədwələn, sə tə də
pú ba yuu nə.
31 Də ba nə fwa à mʊ̀, à nə
yɪ ndə dalɪʊ nə nətʊ, ba wá
fwa á mʊ̀, Zwerizalɛmə tìán,
á nə yɪ ndə dakʊran nə, ba
dwen nətʊ».
32 Pamana tə nə jə Zwezi,
ba vələ, sə ba gʊ, máŋá
tə wa, ba jɪn yolwanfwana
bələ, də ba kə lá, ba súrí
Zwezi nə, sə ba gʊ də wá.

Ba paa Zwezi dagarʊ yuu wa
(Matiə 27.35-44; Marəkə 15.24-32; Zwan 19.16-24)

33 Pamana tə nə vəli, ba
yí bwálí tə, ba nə boŋə
‹yuzʊŋa bwálí› tə, máŋá tə,
ba paa Zwezi dagarʊ tə yuu
lá nə. Ba paa yolwanfwana
bələ tə də dagaran bələ
duən yuu, ʊ don ʊ jɪzən yuu,
ʊ don tə də ʊ jɪgwiə yuu.
34 Zwezi dàń ma swìn, ʊ
wʊ́: «À nyɪna, ba yərì kʊ tə,
ba nə fwa. Kʊ mʊ̀ yɪrɪ nə,
kwɛn ba cʊna tə, n lɪ n mʊ̀
də ba mʊ̀ pwərə wa». Ba tá
kwé, ba ma tàrà ʊ ganan.
35 Lìà zɪga lá, ba ywàŋá
kʊ tə nə fwa. *Zwifə-ba yun
tìán tə mʊ̀ wulə ba mʊŋa
wá, ba ga swìn, ba wʊ́: «Ɗ
jon lìà duən, ʊ nə yɪ *Kərisə
tə, Yɪɪ nə kúrí, sə ʊ jon ʊ
tətə».
36 Pamana tə də wulə ba
mʊŋa wá, ba fàrʊ́ ba yí ʊ
yɪra, ba làrì divɛn nyʊnʊ ʊ
nə,
37 ba ga swìn, ba wʊ́: «N
cígá nə yɪ Zwifə-ba pìʊ́, sə n
tətə dàń jon n tìàn!»
38 Ba ken pʊ́pʊ́ná duən ʊ
yuu con nə, ba wʊ́: «Ɗ tə nə
yɪ Zwifə-ba pìʊ́».
39 Yolwanfwanʊ tə don, ba
nə paa dagarʊ tə yuu, də
wulə ʊ twɪn wá, ʊ wʊ́: «N
nə yɪ Kərisə, jon n tətə tìàn,
sə n ga jon nəba, n kə lá!»
40 Ʊ don tə dàń caga ʊ nii
nə, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «N mʊ̀,
n ba Yɪɪ fən dəri, n mʊ̀ lìù tə,
n mʊ̀ də ʊ mʊ̀ mɛ, nə wulə
tə càn tətə wa?
41 Kʊ yɪ kʊ twá, nə mʊ̀
tʊtʊnɛɛ nə. Kʊ mʊ̀ nə pɪn,
nə mʊ̀ bələ tə mɛ, sə nə də́
càn tə tə. Yá ʊ mʊ̀ wà won
mama fwa, kʊ nə lwara».
42 Kʊ kwa nə, ʊ swìn Zwezi
con, ʊ wʊ́: «Lìí à yoo, máŋá
tə wa, n nə wá də́ n pàrì tə».
43 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́:
«Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn
kʊ n con: Zən, n wá yà də nə
Yɪɪ *sàń nə».

Zwezi tɪan tə yoo
(Matiə 27.45-56; Marəkə 15.33-41; Zwan 19.25-30)

44-45 Kʊ nə zɪgɪ lugu fugə
bələ máŋá wa, yɪcaʊ tə kʊ́ʊ̀
ba poni jə, yikunu ga púə́
tɪa tə mama nə, kʊ ja va
dədəni lugu batwa. *Zwifə-
ba Yɪɪ *dìə̀ mimii gànʊ̀ tə
cɪrɪ* bələ.
46 Zwezi bubwi ʊ kə yɪɪ nə,
ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «À nyɪna, à

* **23:44-45 23.44-45** Mimii gànʊ̀ təntə nə pwèe bwálí tə, Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə cɪcɪ nə yàá zʊ, ʊ fwa *joŋi tə ʊ pɪn Yɪɪ nə, də lìà tə duən tə nə zwɪ, ba mɛ lá tə duən nə. Gànʊ̀ təntə cɪrʊ tə bɪrɪ də, lìù mama dàń wàá Yɪɪ yɪra, ʊ yí.

ken à mɪɪ tə n jɪɪn wa». Ʊ nə
swìn tə sʊ̀ràn tə kwa nə, nə
ʊ mɪɪ zwɛ̀e.
47 *Romə-ba pamana bíí
yuu tíú tə nə nɪ kʊ tə nə tʊn,
ʊ pɪn dun Yɪɪ nə, ʊ ga swìn,
ʊ wʊ́: «Cígá mama, bɛɛ wà
tə yà yɪ cígá tíú».
48 Lalʊʊ tə mama nə twi,
ba na yoo tə nə tʊn, pìí ba
vìrí, də ba zalɪ ba jìàn nə də
pucʊnɪ.
49 Ba tə mama nə yə̀ə́
Zwezi, də kana tə nə kwé wá
ba nan Galile nagwanaa, də
yà zɪga yɪŋʊna, ba ga ywàŋá
won tə nə tʊŋa.

Zwezi ləbəri wa kənu yoo
(Matiə 27.57-61; Marəkə
15.42-47; Zwan 19.38-42)

50-51 Bɛɛ don yà wulə lìà tə
nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə wa, ʊ yɪrɪ
nə Zwʊzɛfə. Ʊ nan *Zwifə-
ba tɪʊ don, ba nə boŋə ‹Ari-
mate›. Ʊ yɪ cígá tíú, ʊ ga jə
bɪcabwanʊ də. Ʊ yà yɪ lìù tə,
ʊ nə dànì, sə Yɪɪ də́ ʊ pàrì tə.
Ʊ mʊ̀ bɛɛ təntə wà sɛ̀e, ʊ twá
ʊ duən tə nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə ba
yofwanɛɛ tə wa.
52 Ʊ vəli ʊ yí *Pilatə, ʊ ga
lòrì cwəŋə, sə ʊ gùrì Zwezi.
53 Ʊ lɪ wá dagarʊ tə yuu,
ʊ kə tɪa, ʊ pəpəni kʊ, ʊ kə
ganpon wa. Ʊ dàń ja wá va,
ʊ tʊ́n ləbəri wa, ba nə kʊa
pìʊ̀ kapan wa, ba nə tə wà
lìù lá ken.
54 Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn tə yà
bwələ. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, lìà tə
mama wulə ba kəni ba sírí.
55 Kana tə nə nan Galile
nagwanaa, ba twá Zwezi
kwa, ba bà tə kwé Zwʊzɛfə,
ba va ba na ləbəri tə, də
nətʊ tə, ba nə ken Zwezi bʊʊ
tə wa.
56 Ba nə pìí, ba vìí, ba tanɪ
tɪralɪ də tɪralɪ nʊga, ba kə
duən nə. Ba sìí, kʊ kwa nə,
ndə Yɪɪ *nii yìàn tə, ʊ nə pɪn
*Moyizə nə, nə bɪrɪ, sə kʊ
fwa nətʊ tə *sìə́ dɪɪn nə.

24

Zwezi bwin ʊ nan tɪan wa
(Matiə 28.1-10; Marəkə
16.1-11; Zwan 20.1-10)

1 *Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn tə
tɪkʊnɪ nə, kana tə zàn jɪjʊ
fuən fuən, ba zɪn tɪralɪ tə, ba
nə kwɛn, ba ja va ləbəri tə
nii nə.
2 Ba nə vəli ba yí lá nə,
ba nɪ də, kapan tə bəbəli, kʊ
nan ləbəri tə nii nə.
3 Ba dàń zʊa ba yí lá, ba ga
na də, *Yuu-Tiu Zwezi tɪgɪ tə
tə̀lə́ lá nə.
4 Ba nə yà yə̀rì kʊ tə,
ba nə wá swìn kʊ yuu wa,
də nə̀ń lìà bələ, ba nə zʊa
ganpwənə, tə nə cɪcɪlɪ, ba
twi, ba nan ba nə.
5 Fən dàń nə zʊa ba, yá ba
kə ba yáá tɪa. Lìà tə dàń
swìn ba con, ba wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e
nə pɪn, á pìà lìù tə, ʊ nə
wulə mɪɪ wa, tɪga wa?
6 Ʊ tə̀lə́ yəbə. Ʊ pìí ʊ bwin
ʊ nan tɪan wa. Á pirə á lìí
á tìàn nətʊ tə, ʊ nə swìn
á con, də ʊ tə wulə Galile
nagwanaa wa.
7 Ʊ swìn, ʊ wʊ́ də, kʊ mɛ,
sə ba ja *Ləzwənə-Biu* tə,
ba pa lìà tə nə, ba nə yɪ cʊna
lìà, sə ba paa wá dagarʊ
yuu, sə ʊ ga pìí ʊ bwin ʊ nan
dɪan batwa nii nə».

* **24:7 24.7** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

8 Ba dàń ma pìí ba lìí Zwezi
sʊ̀ràn tə yoo.
9 Ba nan ləbəri tə wa,
ba pìí ba ja tə yìàn təntə
mama, ba va ba swìn Zwezi
*tʊntʊna fugə nədʊ tə də lìà
tə duən tə mama con.
10 Ba mʊ̀ kana təntə, ba nə
swìn tə yìàn tə tʊntʊna tə
con nə yɪ: Mari Madəlɛnə,
Zwanə, Zwakə nuu Mari, də
ba duən tə nə yɪn də ba.
11 Yá tʊntʊna tə bʊ́n
də, kana tə sʊ̀ràn tə yɪ
yomanan. Kʊ pa, ba wà tə
cígá nə pɪn.
12 Yá Piyɛrə də kʊ́ʊ̀ zàn ʊ
dəri, ʊ va ləbəri tə nii nə.
Ʊ nə kwá tɪa ʊ ywàń, ʊ nɪ
ganan tə, ba nə ma pəpəni
Zwezi tə, də tə cɪcɪ nə tə́gə́
tɪa. Kʊ yoo tə nə tʊn tə
gwárí wá. Ʊ ma pìí ʊ va sàń.

*Zwezi nan ʊ karbɪa bələ
nə Emayisə cwəŋə yuu wa
(Marəkə 16.12-13)*

13 Kʊ dɪɪn tə tətə nə, Zwezi
karbɪa bələ yà vələ tɪʊ don,
ba ma boŋə ‹Emayisə›. Kʊ
tɪʊ tə də *Zwerizalɛmə yí
kilomɛtərə fugə nədʊ.
14 Ba yà wulə ba swìn yìàn
tə mama nə tʊn tə yoo.
15 Ba nə wulə ba swìn
tə yìàn təntə, máŋá tə wa,
Zwezi twi, ʊ də ba kə duən,
ba vəli cwəŋə tə yuu wa.
16 Ba nɪ wá, yá won yà
cìgà, kʊ pa ba wà wá lwarɪ.
17 Ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e yuu wa nə, á ve də
á vəli?» Ba cwən ba zɪgɪ, ba
yéé ga ŋwìń.
18 Ba wa lìù don, ba nə
boŋə Kəleyopasə, ma le wá,
ʊ wʊ́: «N mʊ̀ cɪcɪ nə yɪ vee,
n nə wulə Zwerizalɛmə wa,
n nə yərì yìàn tə, tə nə tʊn
lá, dɪan tətə nii nə?»
19 Ʊ ma le ba, ʊ wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e yìàn nə?» Ba ma le
wá, ba wʊ́: «Yoo tə nə yí
*Nazarɛtə Zwezi, ʊ nə yɪ Yɪɪ
nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀, ʊ nə jɪn dìàn Yɪɪ
də *Yɪzərayɛlə lìà tə mama
yáá con, ʊ tʊtʊnan də ʊ nii
sʊ̀ràn wa nə.
20 Nətʊ tə nə Yɪɪ *joŋwana
yun tìán, də lìà tə nə bʊ̀rì
bʊ̀rà yáá tìán tə nə jɪn wá
ba pa, ba bʊ̀rì ʊ gʊrɪ bʊ̀rà,
ba ga pa, ba paa wá dagarʊ
yuu wa.
21 Yá nə də yà ga jə yala
də, ʊ mʊ̀ yà nə wá jon
Yɪzərayɛlə lʊʊ lìà. Yá də kʊ
mama, zàn kʊ tə dɪan batwa
nə tə yìàn tə nə tʊn.
22 Kʊ nə dwən nətʊ, nə
púlí tə wa kana duən gwárí
nəba zənzən. Kana təntə
vəli, kʊ jɪjʊ tə fuən fuən
ləbəri tə nii nə,
23 ba ga na də, Zwezi tɪgɪ
tə tə̀lə́ lá nə. Ba pìí ba bà,
ba wʊ́, *malɪkɛ nan ba nə, tə
ga swìn ba con, tə wʊ́, Zwezi
wulə ʊ mɪɪ wa.
24 Nə wa lìà duən, ba nə
yɪn də nəba, vəli ləbəri tə
nii, ba ga na tə yìàn tə, ndə
kana tə nə swìn nətʊ tə, yá
ba wà Zwezi nɪ».
25 Zwezi ma swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Á mʊ̀ lìà tə, á nə ba yuu
jə, á ga wà cígá pɪn lala Yɪɪ
nii sʊ̀sʊ̀nà tə sʊ̀ràn tə mama
nə:
26 *Kərisə tə, Yɪɪ nə tʊn tə,
yà mɛ, sə ʊ də́ càn nətʊ, sə ʊ
ma zʊ ʊ dun tə wa».
27 Ʊ dàń ma twá *Moyizə,
də Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə duən tə

nii sʊ̀ràn tə nə, ʊ man yoo tə
mama Yıı sagı tə nə swìn ʊ
yuu wa.
28 Máŋá tə, ba nə vəli, ba
bwələ tıʊ tə, Zwezi fwa, ndə
ʊ lɛ ʊ vələ yáá con.
29 Ba dàń ma kálí wá, ba
swìn ʊ con, ba wʊ́: «Zıgı
də nəba, yıı tʊa, tıa yí kʊ
zwɛ̀e». Ʊ ma zʊ, ʊ zʊrı ba
con.
30 Ba nə wulə ba də́ máŋá
tə wa, ʊ tì dipɛn tə, ʊ kə Yıı
lɛ̀eɛ̀e, ʊ ga fʊ kʊ, ʊ pa ba.
31 Ba yíá súrú ʊ yuu wa, ba
nə lwarʊ wá ba zwɛ̀e, ʊ jén
ba yáá con.
32 Ba dàń ma swìn duən
nə, ba wʊ́: «Ʊ nə swìn də
nəba, ʊ gùlí yìən tə də̀ń, tə
nə pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa, ʊ
bırı nəba cwəŋə tə yuu, yá
ba nə bıcan nə də́ nə?».
33 Ba bıbarı ba zàn lala, ba
pìí ba va Zwerizalɛmə. Ba
vəli ba na karbıa fugə nədʊ
tə, də ba twá duən tə, ba kun
duən nə.
34 Karbıa fugə də nədʊ
dàń ma swìn ba con, ba wʊ́:
«*Yuu-Tiu cígá mama pìí ʊ
bwin, ʊ nan tıan wa, ʊ bırı
ʊ tìàn Simon† nə».
35 Ba lìà bələ tə dàń ma
man kʊ tə nə yí ba cwəŋə tə
yuu wa, ba bırı ba. Ba twi,
ba man də, ba lwarʊ də, kʊ
yı ʊ mù, máŋá tə wa, ʊ nə
wulə ʊ fwı dipɛn tə.

*Zwezi bırı ʊ tìàn ʊ
tʊntʊna tə nə*
*(Marəkə 16.14-18; Zwan
20.19-29; Matiə 28.16-20;
Tʊtʊnan 1.1-8)*
36 Ba nə wulə ba swìn
máŋá tə wa, Zwezi tətə twi,
ʊ bà, ʊ nan ba tətəŋi wa, ʊ
ga jʊn ba, ʊ wʊ́: «Bıcan sìə́
wá yà də aba!»
37 Ba zəzəgə, fən ga zʊ ba
zənzən, ba bʊŋa də, kʊ yı
ciru nə nan ba nə.
38 Zwezi ma swìn ba con,
ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın, kʊ ma
gwárí aba, yá pubʊnyirə tə
tə də ga wulə də aba?
39 Á ywàŋá à jìàn də à nɛɛ.
Kʊ cígá yı à mù! Á dwiən à
yıra, á ga na! Ciru ba yatana
də kurən jə, ndə à nə jə tə,
à zıga nətən».
40 Ʊ nə wulə ʊ swìn kʊ
nətʊ, ʊ bırı ba ʊ jìàn də ʊ
nɛɛ.
41 Pupwən zʊa ba, ba ga tə
wà cígá pın, ba zwɛ̀e, kʊ nə
gwárí ba tə yırı. Zwezi bwe
ba, ʊ wʊ́: «Á ba won jə yəbə,
ba nə də́, naaa?»
42 Ba ma pa wá fəli kıkaʊ,
kʊ nə wùə̀.
43 Ʊ jon kʊ, ʊ də́ ba mama
tə yíá wa.

*Zwezi pın tʊtʊŋı ʊ
tʊntʊna tə nə*
44 Zwezi swìn ʊ *tʊntʊna
tə con, ʊ wʊ́: «Mə kʊ nə,
à nə swìn á con, də à nə
yın də aba. À swìn də yìən
tə mama, ba nə pʊ́pʊ́ní Yıı
*nii tə wa, ʊ nə pın *Moyizə
nə, də Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà saga
tə wa, də gwaran saga wa, à
yuu wa mɛ, sə tə nii sú».
45 Ʊ súrí ba yíá, sə ba nì
yìən tə də̀ń, tə nə pʊ́pʊ́ní Yıı
sagı tə wa.
46 Ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Kʊ pʊ́pʊ́ní saga təntə wa,
kʊ wʊ́ də, *Kərisə mɛ, sə ʊ

† **24:34 24.34** Simon yı Zwezi karbiu Piyɛrə yırı don.

dí càn, ʊ tɪ, ʊ ga pìí ʊ bwin ʊ
nan tɪan wa, dɪan batwa nii
nə.
47 Kʊ mɛ, sə ba zɪgɪ *Zw-
erizalɛmə nə, ba swìn ʊ yɪrɪ
yuu wa sʊywáŋʊ́ tə, ba pa
lʊʊ dwíə́ tə mama nə. Ba
bon ba, sə ba vəvəri ba kwa,
sə ba ma sá ba cʊna, sə Yɪɪ
ga kwɛn tə ʊ lɪ ʊ mʊ̀ də ba
pwərə wa.
48 Á yɪ lìà tə, á nə wàá á
bɪrɪ, də á nɪ yìèn təntə.
49 Kʊ tə, à nyɪna nə kàn nii
də à wá pa aba tə, kʊ wá bà
á yuu wa. Yá á nə mɛ, sə á
yà tɪʊ tə wa, kʊ ja vələ, á nə
wá sú də dìàn tə, tə nə wá
nan Yɪɪ nə, tə bà».

*Zwezi Kərisə pìí ʊ va Yɪɪ
sàń*
*(Marəkə 16.19-20;
Tʊtʊnan 1.9-12)*
50 Zwezi jɪn ba, ʊ ja va
Betani tɪʊ con, ʊ zìn ʊ jìàn,
ʊ lòrì Yɪɪ, sə ʊ fwa zəni ba
yuu wa.
51 Máŋá tə, ʊ nə wulə ʊ
fwa zəni ba yuu wa, ʊ zàn
ʊ pwɛ̀e də ba, ʊ ga zàn ʊ dì
yɪɪ.
52 Ba də tʊa ba nadwana
yuu, ba ga bʊ ʊ nə. Yá
kʊ kwa nə, ba pìí ba va
*Zwerizalɛmə də pupwən.
53 Dɪɪn mama ba yàá va
*Zwifə-ba Yɪɪ *dìà tə wa, ba
bwɪ Yɪɪ nə.

Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ sagı tə, Zwan nə pʊ́pʊ́ní

Zwan sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə pʊ́pʊ́ní sagı kʊ tə

Zwan yı Zwezi karbıa fugə bələ tə wa lìù don. Mə ʊ mù karbiu təntə nə gùnì ʊ kə Zwezi con máŋá tə, ba nə wulə ba dá *Yuu-Tiu *nimarʊ wodiu tə. Zwan ba ʊ tətə yırı boŋə mama. Ʊ boŋə ʊ tìàn ‹karbiu tə don tə ba wa lìù tə, Zwezi yà nə swə tə›.

Zwan pʊ́pʊ́ní yìèn mancın, Zwezi nə fwa tıa yuu wa, ndə ʊ duən tə nə. Ʊ pʊ́pʊ́ní tə duən də, tə nə tèlə́ ba duən tə saga tə wa. Yá ʊ dàń ken kajaŋa zənzən, ʊ gwin Zwezi sʊ̀ràn tə də ʊ tʊtʊnan tə dèń ʊ bırı. Matiə də Marəkə də Likə nə dí yáá ba pʊ́pʊ́ní ba sʊywáŋá tə. Kʊ kwa nə nə, kʊ wàá kʊ pın Zwan pʊ́pʊ́ní ʊ sʊywáŋʊ́ tə Azi nagwanaa wa Efɛzə nə.

Lìà tə nə, Zwan nə pʊ́pʊ́ní

Zwan yèə́ də, ʊ lìà tə nə, ʊ nə pʊ́pʊ́ní, ba yèə́ Zwezi sʊ̀ràn tə də ʊ tʊtʊnan tə, tə nə wulə sʊywáŋʊ́ saga batwa tə wa. Ʊ dàń pìà ʊ súrí yìèn duən tə nə, ʊ pa ba.

Sagı tə wa sʊgʊ

Zwan sagı tə ba nyın ndə Matiə də Marəkə də Likə saga tə nə. Zwan pìà, sə lìù tə, ʊ nə kàrì ʊ sagı tə, sə ʊ lwarı də, Zwezi yı lìù tə, Yıı nə tʊn. Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà dí yáá ba swìn ʊ yoo, də ʊ yı Yıı-Biu. Zwan pʊ́pʊ́ní ʊ sagı tə sʊyun bələ yuu wa, tə mù nə yı, sə lìà kə ba waa Zwezi-*Kərisə nə, də mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con.

Zwezi-Kərisə yı Yıı sʊgʊ (1 Zwan 1.1-3; 5.20)

1 Yıı sʊgʊ tə yà nə wulə, də lʊʊ tə wà fwa. Sʊgʊ tə wulə
də Yıı. Yá kʊ mù sʊgʊ tə yà
nə yı Yıı.
2 Də lʊʊ tə wà fwa, kʊ mù
yà nə wulə də Yıı.
3 Yıı twá də kʊ mù sʊgʊ tə,
ʊ ma fwa won mama. Won
mama tèlə́, kʊ nə tà kʊ mù
sʊgʊ təntə, nə Yıı ma fwa kʊ.
4 Mə kʊ mù sʊgʊ təntə nə
pın mıı ləzoni nə. Yá kʊ mù
nə pın poni ləzoni nə.
5 Poni yàá pıpılı yikunu
wa. Yá yikunu tə wà poni
yáá nə cì.
6 Yıı nə tʊn bɛɛ don, ʊ yırı
nə yı Zwan*.
7 Ʊ mù nə yèə́ poni tə. Ʊ
dàń twi, sə ʊ bırı poni nə yı
nətʊ, sə lìà tə mama twá ʊ
nii sʊ̀ràn tə nə, ba kə ba waa
lìù tə nə, ʊ nə yı poni.
8 Zwan tətə yà nə tà poni
tə. Ʊ yı ʊ twi, sə ʊ bırı poni
nə yı nətʊ.
9 Sʊgʊ təntə nə yı cígá cígá
poni. Kʊ mù nə twi lʊʊ wa,
kʊ pırʊ ləzoni mama.

* **1:6 1.6** Kʊ mù Zwan təntə nə yı *Zwan-Batisə, ʊ nə li lìà níá wa, kʊ twá də Yıı yırı.

10 Kʊ mʊ̀ Yɪɪ sʊgʊ təntə yà
nə wulə lʊʊ tə wa. Yɪɪ twá
sʊgʊ tə nə, ʊ ma fwa lʊʊ. Yá
lìà tə lʊʊ nə tɪ ba ga wà kʊ
lwarɪ.
11 Kʊ sʊgʊ təntə twi kʊ
dwíí tìán con, ba lʊʊ nii wa,
yá ba ga wà kʊ sɛ̀e.
12 Lìà tə mama, ba nə sɛ̀e
kʊ, yá ba kə ba waa kʊ
nə, kʊ pɪn cwəŋə ba mʊ̀ lìà
təntə nə, sə ba jì Yɪɪ bɪa.
13 Ba nə ya Yɪɪ bɪa, kʊ tà
kʊ twá də ləzoni lʊrɪ, nə à
yə̀ə́ ləzwənə fɪra nə. Kʊ yɪ
kʊ twá də Yɪɪ fɪra, ba ma yɪ
ʊ bɪa.
14 Kʊ mʊ̀ Yɪɪ sʊgʊ təntə
jigə ləzwənə. Lìù təntə yɪn
nə tətəŋi wa. Nə nɪ ʊ dun tə.
Dun təntə yɪ ʊ nyɪna Yɪɪ nə
pɪn wá. Kʊ yɪ bidʊa kələn tə
dun nə. *Ʊ* súə́ də pubwanʊ
də cígá.
15 Zwan swìn ʊ yoo, ʊ bɪrɪ
ʊ bubwi, ʊ wʊ́: «Mə ʊ mʊ̀
yoo nə à swìn də, lìù don
wulə à kwa ʊ bìàn. *Ʊ* mʊ̀ nə
dwə nə. *Ʊ* yà dí yáá ʊ wulə,
də à tə tə̀lə́.
16 Nə mama nɪ nə tori ʊ
jɪjə tə wa. Nə nɪ tə pubwanʊ
nəfarʊ tə wa. Nə nɪ tə, tə pú
duən kwa, wuuu.
17 Yɪɪ twá də *Moyizə, ʊ
ma pa nəba ʊ *nii tə. Yá
ʊ kʊ́ʊ̀ twá də Zwezi-*Kərisə,
ʊ ma fwa ʊ pubwanʊ tə nə
yɪra, ʊ ga pa nəba ʊ cígá tə.
18 Lìù tə wà Yɪɪ nɪ mama.
Bidʊa kələn tə nə pɪn, ba
lwarɪ Yɪɪ. *Ʊ* mʊ̀ də Yɪɪ nə yɪ
nədʊ, ʊ ga wulə ʊ nyɪna Yɪɪ
səpuni nə».

Kʊ tə, Zwan-Batisə nə swìn ʊ bɪrɪ
(Matiə 3.1-12; Marəkə 1.1-18; Likə 3.15-18; Zwan 5.33-36)

19 *Zwifə-ba yun tìán nə
zɪgɪ *Zwerizalɛmə nə, ba
tʊn Yɪɪ *joŋwana tə, də
*Levi dwíí tə wa lìà duən
Zwan con. Ba dàń vəli ba
yí wá, ba bwe wá, ba wʊ́:
«N mʊ̀ nə yɪ wàà?» Nə̀ń, kʊ
tə, Zwan nə swìn ʊ bɪrɪ, kʊ
máŋá tə wa.
20 Zwan swìn kʊ cígá tə, ʊ
bɪrɪ ba, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ nə tà
*Kərisə!»
21 Ba tə ma bwe wá, ba wʊ́:
«N mʊ̀ dàń nə yɪ wàà? N yɪ
Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Eli naaa?» *Ʊ*
ma le ba, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ nə tà
Eli!» Ba tə ma bwe wá, ba
wʊ́: «N yɪ Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə
naaa?» *Ʊ* ma kʊ́ʊ̀ le, ʊ wʊ́:
«À mʊ̀ nə tà Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà
tə!»
22 Ba dàń ma swìn ʊ con,
ba wʊ́: «N mʊ̀ dàń nə yɪ
wàà? Nə pìà kori, sə nə ja
pìí nə va nə pa lìà tə nə, ba
nə tʊn nəba. Bɛ̀eɛ̀e nə n tətə
bʊŋa də, n yɪ?»
23 Zwan-Batisə ma le, ʊ
wʊ́: «À yɪ bɛɛ tə, Yɪɪ nii
sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi nə swìn ʊ yoo
də, ʊ bubwi kasɔɔ lanworu
wa, ʊ wʊ́:

‹Á kwɪan *Yuu-Tiu cwəŋə
tə, á pa ka ya mənə
mənə›.»

24 Lìà tə, ba yà nə tʊn
Zwan-Batisə con, ba duən yà
yɪ *Farɪzɪan-ba.
25 Ba ma bwe wá, ba wʊ́:
«N mʊ̀ nə nə tà Kərisə, n ma
kʊ́ʊ̀ tà Eli, n ma kʊ́ʊ̀ tà Yɪɪ
nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tə, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn,

n dàń ma li lìà níá wa, kʋ
twá də Yɪɪ yɪrɪ?»
26 Zwan-Batisə ma le ba, ʋ
wʋ́: «À mʋ̀ yɪ à li lìà tə níá
wa. Yá á tətəŋi wa lìù wulə
lá, á nə yərì wá.
27 Ʋ mʋ̀ nə wá pú à kwa ʋ
bà. À jɪɪn mùrì, sə à kʋ̀rì† ʋ
nɛɛ natʋra tətə».
28 Yoo kʋ tə mama yà
yɪ Betani nə, nə kʋ tʋn,
Zwurədɛn mʋnaa tə bɪbɪn tə
don nə, Zwan yà nə li lìà tə
níá tə wa.

Zwezi yɪ Yɪɪ pabiə

29 Kʋ tɪpʋrɪ nə, Zwan-
Batisə na Zwezi də, ʋ ma
bìàn ʋ con. Ʋ ma swìn Zwezi
yoo lìà tə con, ʋ wʋ́: «Á
nəŋə, Yɪɪ *pabiə tə, ka nə lɪ
lìà mama cʋna.
30 Mə ʋ mʋ̀ yoo nə à swìn
də, ʋ yɪ bɛɛ tə, ʋ nə wá pú à
kwa ʋ bà. Ʋ mʋ̀ nə dwə nə.
Ʋ yà dí yáá ʋ wulə, də à tə
tə̀lə́.
31 À mʋ̀ yà yərì wá. À mʋ̀
yɪ à twi, sə à lə lìà níá wa, kʋ
twá də Yɪɪ yɪrɪ. À twi, sə à pa
*Yɪzərayɛlə lìà lwarɪ wá».
32-33 Zwan kʋ́ʋ̀ swìn yoo kʋ
tə, ʋ bɪrɪ, ʋ wʋ́: «À mʋ̀ yà
yərì wá. Yá Yɪɪ tʋn nə, sə
à bà à lə lìà níá wa. Ʋ tʋn
nə, ʋ ga swìn də, à wá na
Yɪɪ-*Siŋu tə, kʋ cʋ́á lìù yuu
wa. Mə kʋ tíʋ́ nə li lìà Yɪɪ-
*Siŋu tə wa. À dàń nɪ Yɪɪ-
Siŋu tə, kʋ nan yɪɪ nə, ndə
gunpwənə nə, kʋ cʋ́ kʋ jə̀ə́
Zwezi yuu wa.
34 Yá à nɪ kʋ, à swìn à bɪrɪ
də, ʋ mʋ̀ nə ya Yɪɪ-Biu tə».

Zwezi təntən karbɪa tə
(Matiə 4.18-22)

35 Kʋ tɪpʋrɪ nə, Zwan kʋ́ʋ̀
pìí ʋ bà lá, ʋ mʋ̀ də ʋ karbɪa
bələ.
36 Ʋ nɪ Zwezi, də ʋ ma
kɛ̀eń, ʋ ma swìn ʋ yoo, ʋ wʋ́:
«Á nəŋə, Yɪɪ *pabiə tə nə!»
37 Zwan karbɪa bələ tə nì
kʋ sʋgʋ təntə. Ba dàń pʋ́ə́
Zwezi kwa.
38 Zwezi vəvəri ʋ ywàń, də
kʋ yɪ ʋ mʋ̀ kwa nə ba pʋ́ə́.
Ʋ ma bwe ba, ʋ wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e
nə á pìà?» Ba ma le wá, ba
wʋ́: «Rabi, (kʋ də̀ń nə yɪ
karnyɪna), n yɪ n zʋrɪ yə̀n
nə?»
39 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Á
bìàn, yá á wá na!» Ba dàń
vəli, ba na bwálí tə, Zwezi
yà nə wulə. Ba də wá yɪn
duən nə kʋ dɪɪn tə nə. Kʋ yà
yɪ ndə dədəni nii lugu banɪa
nə.
40 Karbɪa bələ tə, ba nə nì
Zwan sʋ̀ràn tə, ba ga pìí ba
twá Zwezi nə tə, lìù don yɪrɪ
nə yɪ Andəre. Ʋ yɪ Simon
Piyɛrə nyánʋ́.
41 Andəre dàń dí yáá, ʋ va
ʋ yí ʋ tətə zʋnʋ Simon, ʋ
swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Nə mʋ̀ nɪ
lìù tə, ʋ nə yɪ Mesi tə». Mesi
də̀ń yɪ *Kərisə.
42 Andəre dàń ma ja Si-
mon, ʋ va Zwezi con. Zwezi
ma ywàń Simon, ʋ ga swìn,
ʋ wʋ́: «N mʋ̀ nə yɪ Zwʋnasə
bìú Simon. Ba wá bon mʋ́
Sefasə, kʋ mʋ̀ də̀ń nə yɪ
‹kapan›.»

† **1:27 1.27** *Zwifə-ba con, ba yàá pa yoŋu, nə à yə̀ə́ lìù tə, ba nə ba wá dun pɪn, sɪn lìù nɛɛ, sə kʋ bɪrɪ də, ba sɛ̀e wá ndə ba vee nə ba dìà wa, nə à yə̀ə́, sə kʋ bɪrɪ də, ʋ yɪ dun tíʋ́.

Zwezi bon Filipə də Natanayɛlə, sə ba twá ʋ nə

43 Kʋ tɪpʋrɪ nə, Zwezi yà
pìà, sə ʋ va Galile nagwanaa
wa. Ʋ dàń ma va ʋ jɔ́rí
Filipə. Zwezi swìn Filipə
con, ʋ wʋ́: «Twá à nə!»
44 Filipə yà yɪ Bɛtəsayɪda
tíú. Andəre də Piyɛrə də
nan kʋ mʋ̀ tɪʋ təntə.
45 Filipə də vəli ʋ jɔ́rí
Natanayɛlə. Ʋ ma swìn
Natanayɛlə con, ʋ wʋ́: «Nə
nɪ Zwezi. Ʋ yɪ *Nazarɛtə tíú,
ʋ ga yɪ Zwʋzɛfə bìú. Mə ʋ
yoo nə swìn Yɪɪ *nii sagɪ tə
wa, ʋ nə pɪn *Moyizə nə, də
Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nà saga tə wa».
46 Natanayɛlə ma swìn
Filipə con, ʋ wʋ́: «Wozəŋu
wàá Nazarɛtə nə kʋ naŋa
naaa?»
47 Filipə ma le wá, ʋ wʋ́:
«Bàá, yá n wá na!» Zwezi
na Natanayɛlə, də ʋ ma bìàn
ʋ con, ʋ ma swìn ʋ yoo, ʋ
wʋ́: «Á nəŋə, lìù tə, ʋ nə yɪ
*Yɪzərayɛlə lìù cígá cígá. Ʋ
ba lìà gɪgɪrɪ».
48 Natanayɛlə ma bwe
Zwezi, ʋ wʋ́: «N yə̀ə́ nə yə̀n
nə?» Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́:
«À nɪ mʋ́, də n yà tə wulə
kapɪrʋ tə də̀ń, də Filipə tə
wà mʋ́ bon».
49 Natanayɛlə dàń ma pìí,
ʋ wʋ́: «Rabi, n mʋ̀ nə yɪ
Yɪɪ-Biu tə! N mʋ̀ nə ga yɪ
Yɪzərayɛlə lìà pìʋ́!»
50 Zwezi ma swìn ʋ con, ʋ
wʋ́: «À nə swìn də, à yà nɪ
mʋ́ kapɪrʋ tə də̀ń nə, tə dàń
nə pɪn, n kə n waa à nə. N
tə wá na yofaran, tə nə dwə
tətə».
51 Zwezi ma swìn, ʋ súrí
lá, ʋ wʋ́: «Cígá mama, à
mʋ̀ nə swìn kʋ á con: Á
wá na lanworu də kʋ súrí.
Yá Yɪɪ *malɪkɛ dì də tə cwi
*Ləzwənə-Biu‡ tə yuu con».

2

Zwezi vəli fúrú Káná nə

1 Dɪan bələ kwa nə, ba
vwə fúrú Káná nə, Galile
nagwanaa tə wa. Zwezi nuu
də yɪn lá.
2 Ba bon Zwezi də ʋ karbɪa
tə də, ba nə wàá, sə ba bà,
kʋ fúrú tə wa.
3 Máŋá don wa, divɛn tə,
ba nə nywìn cànà tə wa, twi
tə zwɛ̀e. Zwezi nuu tə dàń
swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Ba kʋ́ʋ̀
ba divɛn jə».
4 Zwezi ma le ʋ nuu tə, ʋ
wʋ́: «Kan, bɛ̀eɛ̀e n pìà də
nə? À tʋtʋnan máŋá tə wà
yí!»
5 Ʋ nuu tə ma swìn
tʋtʋnbɪa tə con, ʋ wʋ́: «Á
fwa kʋ tə mama, ʋ nə wá
swìn á con».
6 Sawurən bardʋ, ba nə
fwa də kapana, yà zɪga kʋ
bwálí tə wa. Kʋ nədʋ mama
ya zwɪ litərə sapwɪtwa, nə à
yə̀ə́ bíí. *Zwifə-ba yà kəni
níá tə wa, ba ma sɪn ba tìàn,
ndə kʋ nə yɪ ba yofwamɪʋn,
ba fwa nətʋ.
7 Zwezi ma swìn ba con,
ʋ wʋ́: «Á kənə níá á sú
sawurən tə tə!» Tʋ̀tʋ̀nà tə
ma kə níá ba sú tə nii.
8 Zwezi dàń ma swìn ba
con, ʋ wʋ́: «Á dàń kwaŋa,
á ja va á pa lìù tə nə, ʋ nə
ywàŋá wodirən tə yuu». Ba

‡ **1:51 1.51** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

ma kwán tə, ba ja va, ba pa
kʋ tíú nə.
9 Lìù tə, ʋ nə ywàŋá
wodirən tə yuu, jon níá
təntə, tə nə jigə divɛn tə, ʋ
nyʋ mancɪn. Ʋ yà yərì divɛn
təntə mù nə nan lá bwálí. Yá
tʊ̀tʊ̀nà tə, ba nə kwán níá
tə mù yà yə̀ə́. Lìù tə, ʋ nə
ywàŋá wodirən tə yuu, dàń
ma bon kanbarɪ tə,
10 ʋ swìn ʋ con, ʋ wʊ́:
«Lìà tə mama yàá dí yáá,
ba pa divɛn tə, kʋ nə ywán
zənzən. Yá máŋá tə wa, lìà
tə nə nyʋa ba sú, kʋ kwa nə,
ba dàń yàá pa ba divɛn tə, kʋ
nə ba ywán zənzən. N mù
yá divɛn tə, kʋ nə ywán, kʋ
bà kʋ yí síʊ́n».
11 Mə Zwezi dɪga ʋ Yɪɪ
dìàn mɪmɪnan tə də̀ń nətʋ.
Kʋ yoo təntə tʋn Káná nə,
Galile nagwanaa tə wa. Kʋ
twá nətʋ, Zwezi ma bɪrɪ ʋ
dun tə. Yá ʋ karbɪa tə ken
ba waa ʋ nə.
12 Kʋ mù təntə kwa nə, ʋ
mù də ʋ nuu, də ʋ nyáná
tə, də ʋ karbɪa tə vəli
Kapɛrənayimə. Ba wà kʋ tɪʋ
təntə wa yɪn ba dání, ba fwa
dɪan bagalɪ cɪcɪ kʋ wa.

Zwezi dɪŋɪ baywələ, ʋ lɪ Yɪɪ dìà tə wa
(Matiə 12.38-40; 21.12-13; Marəkə 11.15-17; Likə 19.45-46)

13 *Zwifə-ba *Pakə cànà tə
yà bwələ. Zwezi ma zàn, ʋ
va *Zwerizalɛmə.
14 Ʋ nə yí lá, ʋ vəli *Zwifə-
ba Yɪɪ *dìà dəwoo tə wa. Ʋ
dàń nɪ baywələ lá, də ba
wulə ba yoli nɪan, də pee
də nasara gunponi*. Ʋ na
lìà duən də, ba nə tún ba
tabɪlan, ba ma lárí səbɪa.
15 Zwezi ma zàn ʋ ja ŋoni,
ʋ ma fwa fɪfɪʋ, ʋ ma dɪŋɪ ba
mù də ba nɪan tə, də ba pee
tə mama, ʋ lɪ Yɪɪ dìà dəwoo
tə wa. Ʋ yigu səbilara tə
səbɪa tə, ʋ lwá tɪa. Ʋ yigu
ba tabɪlan tə, ʋ vəvəri ʋ pú
tɪa.
16 Zwezi dàń ma swìn lìà
tə, ba nə yoli nasara gunponi
tə con, ʋ wʊ́: «Á lɪa tə mù
wiən təntə yəbə! Á dànà ká
tì à nyɪna Yɪɪ dìà tə, á ma
fwa yolu dìà!»
17 Zwezi nə fwa nətʋ, ʋ
karbɪa tə lìí ba tìàn, də kʋ
púpʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ
wʊ́: «Sonu tə, à nə jə à pa
n dìà tə nə, yɪ ndə mən nə,
tə də́ à bɪcan wa».
18 Zwifə-ba yun tìán dàń
ma bwe Zwezi, ba wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e Yɪɪ dìàn mɪmɪnʋ nə,
n wá fwa n bɪrɪ nəba, sə nə
ma lwarɪ də, n jə cwəŋə, sə
n fwa yoo kʋ tə yiri?»
19 Zwezi ma le ba, ʋ wʊ́: «Á
cʊ̀gá Yɪɪ dìà ka tə. Yá à wá
pìí à lwà ka, dɪan batwa nii
nə».
20 Zwifə-ba yun tìán ma
swìn, ba wʊ́: «Ba fwa bɪna
sapwilə də bardʋ, sə ba ma
lwà Yɪɪ dìà ka tə, ba pa, ka
zwɛ̀e. Yá n mù dàń wʊ́, n wá
lwà ka dɪan batwa nii nə?»
21 Zwezi yà nə swìn, də Yɪɪ
dìà tə, kʋ yà yɪ ʋ tətə yɪra tə
yoo nə, ʋ swìn.
22 Kʋ mù nə pɪn, ʋ karbɪa
tə lìí ba tìàn, də ʋ yà swìn kʋ
yoo təntə, ʋ nə pìí ʋ bwin ʋ

* **2:14 2.14** Vànà təntə yɪ ba ma fwa *joŋi ba pa Yɪɪ nə.

nan tɪan wa, kwa nə. Yá ba
dàń pɪn cígá kʊ tə nə púpʊ́ní
Yɪɪ sagɪ tə wa, də sʊgʊ tə nə,
Zwezi nə swìn.

Zwezi yə̀ə́ ləzwənə pubʊŋa mama

23 *Pakə cànà tə máŋá
wa, Zwezi yà wulə *Zwer-
izalɛmə nə. Lìà zənzən
ken ba waa ʊ nə, Yɪɪ dìàn
mɪmɪnan tə yɪrɪ, ba nə nɪ
də, ʊ fwa.
24 Yá Zwezi bɪcan yà wà
sɪn ba yuu wa. Ʊ yà yə̀ə́ kʊ
tə, ba mama nə yɪ.
25 Zwezi yà tà lìù tə, ba nə
mɛ, sə ba swìn kʊ tə lìù nə
yɪ, ba bɪrɪ wá. Ʊ tətə yə̀ə́
kʊ tə, kʊ nə wulə ləzwənə
bɪcan wa.

3

Zwezi də Nikodɛmə viyə yoo

(Matiə 18.3; Zwan 1.12-13; 2 Korɛntə tìán 5.17)

1 Bɛɛ don yà wulə
*Farɪzɪan-ba wa, ʊ yɪ
*Zwifə-ba pìʊ́, ʊ yɪrɪ nə yɪ
Nikodɛmə.
2 Dɪɪn don nə, ʊ zàn ʊ va
Zwezi con tɪtɪn nə, ʊ swìn
ʊ con, ʊ wʊ́: «Karnyɪna, nə
yə̀ə́ də, n yɪ lìù tə, Yɪɪ nə
tʊn, sə n kàrì nəba. Kʊ mù
nə pɪn, n ma fwa Yɪɪ dìàn
mɪmɪnan tə, lìù mama nə
wàrì ʊ fwa, də Yɪɪ nə tə̀lə́ də
kʊ tíú».
3 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́:
«Cígá mama, à mù nə swìn
kʊ n con: Lìù nə wà ʊ tìàn
lʊrɪ lʊrdʊn, ʊ wàrì Yɪɪ pàrì
tə wa lìù ʊ yanɪ».
4 Nikodɛmə ma swìn
Zwezi con, ʊ wʊ́: «Nətə nə
lìù wá lʊrɪ ʊ tìàn lʊrdʊn, də
ʊ nə yɪ nəkwɪa? Ʊ kʊ́ʊ̀ wàá
ʊ pìí ʊ zwɪ ʊ nuu pùə́ wa, sə
ʊ lʊrɪ wá, naaa?»
5 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́:
«Cígá mama, à mù nə swìn
kʊ n con: Də lìù nə wà twá
də níá, də Yɪɪ-*Siŋu tə, ʊ ma
lʊrɪ ʊ tìàn, ʊ wàrì Yɪɪ pàrì tə
wa, ʊ zwɪ.
6 Lìà tə, ba nə yɪ bɛɛ də
kan nə lʊrɪ, ba yɪ ləzwənə
dwíí nə tɪ ba. Yá lìà tə, ba
nə yɪ Yɪɪ-Siŋu tə nə lʊrɪ, ba
də yɪ Yɪɪ-Siŋu tə nə tɪ ba.
7 Dàn ká pa kʊ dì n yuu, də
à nə swìn n con, à wʊ́: Á mɛ,
sə á lʊrɪ á tìàn lʊrdʊn.
8 Vʊʊ yɪ kʊ fuli bwálí tə
nə, kʊ nə swə. N yàá nə̀ń kʊ
zəzugu, n ga yərì bwálí tə,
kʊ nə naŋa, nə à yə̀ə́ bwálí
tə, kʊ nə vələ. Mə kʊ yɪ nətʊ
də lìù tə mama, Yɪɪ-Siŋu tə
nə lʊrɪ».
9 Nikodɛmə dàń ma bwe
Zwezi, ʊ wʊ́: «Nətə nə kʊ
nətʊ tə wàá kʊ tʊŋa?»
10 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́:
«N yɪ karnyɪna, n yɪrɪ nə
nan *Yɪzərayɛlə wa. N ga
yərì yìən tə tə?
11 Cígá mama, à mù nə
swìn kʊ n con: Nə yàá swìn
kʊ tə, nə nə yə̀ə́. Nə ga swìn
nə bɪrɪ aba kʊ tə, nə nə nɪ.
Yá á ba nə sʊgʊ joŋə.
12 Á ba cígá pɪn à sʊ̀ràn tə
nə, də à nə swìn tɪa ka tə
yuu yìən tə yoo á con. Nətə
nə á dàń wá pa cígá à sʊ̀ràn
tə nə, də à nə wá swìn Yɪɪ
sàń yìən tə yoo á con?

* **3:13 3.13** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

13 Lìù mama tə wà Yıı sàń
nə dì, də kʊ tà *Ləzwənə-
Biu* tə, ʊ nə nan Yıı sàń, ʊ
cú.
14 *Moyizə fwa dən†, ʊ kə
yıı nə daʊ yuu wa, ʊ zıgı
lìà tə mama yáá con. Mə
nətʊ tətə nə ba mɛ, sə ba zìn
Ləzwənə-Biu‡ tə də ba kə yıı
nə lìà mama yáá con.
15 Yá lìù tə mama, ʊ dàń nə
ken ʊ waa ʊ nə, ʊ wá na mıı
tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con.
16 Cígá, Yıı sóní lìà mama
zənzən. Kʊ mù nə pın, ʊ pa
ʊ bidʊa kələn tə, sə lìù tə
mama, ʊ nə ken ʊ waa ʊ nə,
ʊ kúù dàn ká jén mama. Yá ʊ
wá na mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e
Yıı con.
17 Yıı mù yà wà ʊ bìú tə
tʊn lʊʊ wa, sə ʊ bùrì lìà
bùrà. Yıı tʊn wá, sə ʊ jon
lìà ba cʊna tə wa.
18 Lìù tə, ʊ nə keni ʊ waa
ʊ nə wuuu, ba kúù bá bùrì
kʊ tíú bùrà. Yá lìù tə, ʊ nə
ba ʊ waa keni ʊ nə, kʊ tíú
bùrà dí yáá ka bùrì, ʊ nə ba
ʊ waa keni Yıı bidʊa kələn
tə nə yırı.
19 Á nəŋə, nətʊ tə gʊrı
bùrà tə nə wá twá, kʊ ma bà.
Poni twi lʊʊ wa, yá ləzoni ga
sóní yikunu, ba doni poni tə,
ba nə tʊŋa yolwana tə yırı.
20 Lìù tə mama, ʊ nə tʊŋa
yolwana, ʊ culi poni, ʊ ga ba
poni wa naŋa. Fən ja wá, də
dıın don ʊ tʊtʊnkʊkwınan
tə nə wá nan poni tə nə yırı.
21 Yá lìù tə, ʊ nə twá cígá
cwəŋə, ʊ yàá bà poni wa, sə
ʊ tʊtʊnɛɛ tə nan poni tə wa,
sə lìà mama na, də ʊ tʊtʊŋı
mama twá Yıı fıra nə».

Zwan-Batisə kʊ́ù swìn Zwezi yoo
(Zwan 1.19-24)

22 Kʊ mù təntə kwa nə,
Zwezi karbıa tə kwé wá, ba
va Zwide nagwanaa wa. Ʊ
mù də ba dàń yà wulə lá, ʊ
ga li lìà níá wa, kʊ twá də Yıı
yırı.
23 Zwan§ də yà wulə Enon
nə, kʊ nə bwələ də Salimə.
Níá yà dáá kʊ bwálí tə wa.
Ʊ dàń li lìà níá wa. Yá lìà
dàń yà twi ʊ con, sə ʊ lə ba
níá tə wa.
24 Kʊ máŋá tə wa, də ba tə
wà Zwan ken bàń dìə wa.
25 Zwan karbıa tə, də
*Zwifə-ba yuu tíú don, zìn
tʊ́tʊ̀ná ba pwərə wa. Ba
tʊ́tʊ̀ná tə yı nətʊ lìù nə wá
sın ʊ tìàn də níá, ndə ba nə
mɛ, sə ba fwa nətʊ, ba ma
zìlí Zwifə-ba yofwamıʊn tə.
26 Zwan karbıa tə zàn ba
va ba yí wá, ba swìn ʊ con,
ba wʊ́: «Karnyına, lìù don
yà yın də mʊ́, Zwurədɛn
mʊnaa tə kwa con. N swìn
ʊ yoo n bırı nəba. Nə̀ń, ʊ də
wulə ʊ li lìà níá wa, kʊ twá
də Yıı yırı. Yá lìà tə mama
vələ ʊ mù con».
27 Zwan ma le, ʊ wʊ́:
«Ləzwənə mama wàrì won
ʊ nı, də kʊ nə tà kʊ tə, Yıı
nə ken kʊ dìàn ʊ jıın wa.
28 Á tətə yə̀ə́, də à swìn à
bırı də, à mù nə tà *Kərisə

† **3:14 3.14** Kʊ dən tə yı ʊ fwa kʊ də cınıa. Də dən nə dıŋı lìù, kʊ tíú ga ywàń kʊ, ʊ kúù bá tı. ‡ **3:14 3.14** Zwezi yı ba nə wá paa wá dagarʊ tə yuu wa, də ʊ nə wá pìí ʊ va Yıı con tə yoo nə, ʊ swìn nətʊ. § **3:23 3.23** Kʊ mù Zwan təntə nə yı *Zwan-Batisə.

tə. À yı Yıı nə tʊn nə, sə à
ya Kərisə yáá, à bà.
29 Kʊ yı ndə lìù nə, ʊ nə
jə ʊ kan, ʊ nə pìà, sə ʊ
swe. Kanbarı nə tı ʊ kan.
Yá kanbarı tə dabɛɛ tə, ʊ nə
jə̀ń ʊ səpuni nə, ʊ yàá cʊga
kanbarı tə sʊgʊ. Ʊ pùə́ ya
poli kanbarı tə sʊ̀ràn tə yırı.
Mə à pupoli tə dáá zənzən
nətʊ.
30 Kʊ mù tə yırı, Zwezi dun
mɛ, sə tə súrí, wuuu, sə à mù
dun ga mun».
31 «Lìù tə nə nan Yıı, wulə
lìà tə mama yuu wa. Lìù tə,
ʊ nə yı tıran nə fwa, ʊ yı tıa
tə nə tı. Yá ʊ yàá swìn ndə
lìù tə nə, ʊ nə yı tıa nyiən.
Lìù tə, ʊ nan Yıı *sàń, ʊ wulə
lìà tə mama yuu wa.
32 Lìù təntə yàá swìn kʊ tə
ba tə, ʊ nə nı də ʊ nə nì, ʊ
bırı. Yá lìù mama ga ba ʊ
sʊgʊ tə joŋə.
33 Lìù tə, ʊ nə sɛ̀e ʊ sʊgʊ,
kʊ tíú bırı də, Yıı ya cígá.
34 Lìù tə, Yıı nə tʊn, ʊ yàá
swìn Yıı sʊ̀ràn tə. Yá Yıı
yàá pa wá ʊ mù Yıı-*Siŋu tə
zənzən.
35 Nə nyına Yıı swə ʊ bìú
tə. Yá ʊ ken won mama ʊ
jıın wa.
36 Lìù tə, ʊ nə keni ʊ waa
Yıı-Biu tə nə wuuu, ʊ jə mıı
tə, kʊ ba zwɛ̀e Yıı con. Yá
lìù tə, ʊ nə wà Yıı-Biu tə
nii zìlí, ʊ bá na mıı. Yá Yıı
lıŋa tə zaŋa ʊ yuu wa, máŋá
mama».

4

Samari tìán kan don yoo
(Zwan 7.37-39; Tʊtʊnan 8.25)

1-3 *Farızıan-ba nì də,
Zwezi na karbıa, ʊ doni
Zwan. Ʊ ga li lìà də níá wa,
kʊ twá də Yıı yırı, ʊ doni
wá. Kʊ cígá yà tà Zwezi tətə
nə li lìà tə níá wa. Kʊ yà
yı ʊ karbıa tə. *Yuu-Tiu nə
lwarı kʊ, ʊ dàń zàn ʊ nan
Zwide nagwanaa tə wa, ʊ va
Galile nagwanaa wa.
4 Yá Zwezi nə pìà, sə ʊ
va Galile nagwanaa tə wa,
kʊ yà mɛ, sə ʊ twá Samari
nagwanaa wa ʊ lɛ.
5 Ʊ dàń vəli ʊ yí Samari
nagwanaa tə tıʊ don, ba nə
boŋə ‹Sikarə›. Kʊ tıʊ təntə
yà bwələ də *Zwakɔbə kárá
tə, ʊ nə pın ʊ bìú Zwʊzɛfə
nə.
6 Zwakɔbə vılı yà wulə
kárá təntə wa. Zwezi vəli ʊ
gwàrì. Ʊ dàń twi ʊ jə̀ə́ vılı
tə nii nə. Kʊ máŋá təntə yà
yı ndə yıcaʊ lugu fugə bələ
nə.
7-8 Zwezi karbıa tə mù yà
vəli tıfarʊ tə wa, sə ba yə̀
wodiu. Samari tìán kan don
twi, sə ʊ tan níá vılı tə wa.
Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́:
«À lòrì níá, sə à nyʊ!»
9 Kan tə ma le wá, ʊ wʊ́:
«À mù yı Samari tìán kan.
Yá n mù ga yı *Zwifə. Bɛ̀eɛ̀e
nə pın, n ma lòrì níá à con,
sə n nyʊ?» Zwifə-ba də
Samari tìán yofwamınan yà
tà nədʊ. Kʊ mù nə pın, ʊ
swìn nətʊ.
10 Zwezi ma pìí ʊ le kan tə,
ʊ wʊ́: «N yèrì won tə, kʊ nə
yı Yıı tarpıʊn tə. Yá n yèrì
lìù tə, ʊ nə lòrì, sə n pa wá
níá, sə ʊ nyʊ. N yà nə yə̀ə́
kʊ tíú, n mù yà nə wá lòrì

níá ʋ con, sə n nyʋ. Yá ʋ wá pa mú níá, tə nə pɪn mɪɪ».
11 Kan tə ma kúù swìn Zwezi con, ʋ wú: «Yuu-Tiu, n dàń nə ba won jə, kʋ nə wàá níá kʋ taŋa. Yá vɪlɪ tə də dəń ma lù. N dàń wá na níá təntə yən, tə nə pɪn mɪɪ?
12 Vɪlɪ kʋ tə, yɪ nə nɪbɛɛ Zwakɔbə nə pɪn nəba. Ʋ tətə Zwakɔbə, də ʋ bɪa, də vàná tə mama, nyʋa kʋ níá. N bʋŋa də, n mù nə dwə wá, naaa?»
13 Zwezi ma kúù le kan tə, ʋ wú: «Lìù mama nə nyʋa vɪlɪ kʋ tə níá tə, nanyʋnɪ tə wá pìí kʋ ja wá.
14 Yá lìù nə nyʋa níá tə, à nə wá pa wá, nanyʋnɪ kúù ba pìí kʋ ja kʋ tíú mama. Yá níá tə, à nə wá pa kʋ tíú nə, níá təntə wá jì nabuliyii ʋ waa, tə dəri wuuu, tə pɪn wá mɪɪ tə, kʋ nə ba zwèe Yɪɪ con».
15 Kan tə ma kúù lòrì Zwezi, ʋ wú: «Yuu-Tiu, pa nə níá təntə, sə nanyʋnɪ kúù dàn ká pìí kʋ ja nə. Sə à kúù dàn ká pìí à bà, à tan níá yəbə».
16 Zwezi ma swìn kan tə con, ʋ wú: «Vəli, n bon n barɪ, sə á bà yəbə!»
17 Kan tə le Zwezi, ʋ wú: «À ba barɪ jə!» Zwezi ma kúù swìn kan tə con, ʋ wú: «N jə cígá, sə n swìn də, n ba barɪ jə.
18 N jɪn bara bonu. Yá n barɪ tə, n nə jə síún nə, ʋ də tà n barɪ. N swìn cígá à con!»
19 Kan tə dàń ma swìn Zwezi con, ʋ wú: «Yuu-Tiu, à na də, n yɪ Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀.
20 Nə nɪbara Samari tìán yà pɪn dun Yɪɪ nə paan ka tə yuu wa. Yá á mù Zwifə-ba mù bɪrɪ də, bwálí tə, ba nə mɛ, sə ba pa dun Yɪɪ nə, yɪ kʋ wulə *Zwerizalɛmə wa».
21 Zwezi ma swìn ʋ con, ʋ wú: «Kan, pa cígá à sʊgʊ tə nə. Máŋá bìàn, kʋ máŋá təntə nə twi, lìà kúù ba va paan ka tə yuu wa, sə ba pa dun Yɪɪ nə. Kʋ ma ba ya Zwerizalɛmə wa, nə á wá pa dun nyɪna Yɪɪ nə.
22 Á mù Samari tìán, á yərì lìù tə, á nə pɪn dun wá. Nə mù Zwifə-ba, nə yəə́ lìù tə, nə nə pɪn dun wá. Lwarɪ də, Yɪɪ nə twá Zwifə-ba, ʋ ma joŋə ləzoni ba cʋna wa.
23 Máŋá bìàn. Yá kʋ máŋá tətə yí síún. Yá cígá cígá lìà tə, ba nə pɪn dun Yɪɪ nə tə, dàń wá twá Yɪɪ-Siŋu tə də cígá nə, ba ma pa dun nyɪna Yɪɪ nə. Mə ba mù Yɪɪ jʊ̀nà təntə yiri nə, nyɪna Yɪɪ pìà.
24 Yɪɪ yɪ Siŋu. Yá lìà tə, ba nə pɪn wá dun mɛ, sə ba pɪn wá dun, də Yɪɪ-Siŋu tə saŋʋ, də cígá mama».
25 Kan tə ma swìn Zwezi con, ʋ wú: «À yəə́ də Mesi tə, ba nə boŋə *Kərisə, wá bà. Ʋ nə twi, ʋ wá swìn tə mama yáá, ʋ bɪrɪ nəba».
26 Zwezi ma swìn kan tə con, ʋ wú: «À mù nə yɪ kʋ lìù təntə tətə! À mù, à nə swìn n con».
27 Máŋá don wa, Zwezi karbɪa tə dàń pìí ba bà. Kʋ dìgà ba yuu də, kʋ tə nə pɪn Zwezi swìn də kan tə. Ba lìù mama də wà Zwezi bwe, ʋ wú: «Bɛ̀eɛ̀e nə n pìà kan tə

con?» Nə à yəə́: «Bɛ̀eɛ̀e yoo
nə n swìn kan tə con?»
28 Kan tə dàń yá ʋ kwàrá
tə, ʋ ga va tɪfarʋ tə wa, ʋ
swìn lìà tə con, ʋ wʋ́:
29 «Á bìàn, á nə̀ń bɛɛ, ʋ
nə swìn won tə mama, à nə
fwa. Dɪɪn don, kʋ wá ya
Kərisə nə».
30 Samari tìán dàń nan ba
tɪʋ tə wa, ba bà Zwezi con.
31 Kʋ twi kʋ yí máŋá
don wa, Zwezi karbɪa tə
yà wulə ba lòrì wá, ba
wʋ́: «Karnyɪna, yá, sə n də́
wodiu!»
32 Zwezi ma swìn ba con, ʋ
wʋ́: «À jə wodiu, à nə də́. Yá
á ga yərì kʋ wodiu təntə».
33 Ʋ karbɪa tə dàń swìn
duən con, ba wʋ́: «Mə kʋ nə
yɪ lìù nə ja wodiu, ʋ bà ʋ pa
wá, sə ʋ də́, naaa?»
34 Zwezi ma swìn ba con,
ʋ wʋ́: «À wodiu nə yɪ, sə à
fwa kʋ tə nə yɪ lìù tə, ʋ nə
tʋn nə, tə fɪra. À mɛ, sə à
tʋn ʋ tʋtʋnan tə, à pa tə nii
sú.
35 Á tətə swìn də, kʋ ga
cànì banɪa, sə ba za wiən. À
mʋ̀ swìn kʋ á con, á zɪan á
yíá á kə yɪɪ nə, á ga jə́n kárí
tə nə pìrì nətʋ, tə pìà zagʋ.
36 Lìù tə, ʋ nə za tə, ʋ də́
yáá ʋ na ʋ ŋwírán. Yá ʋ
ga kəni wobɪa tə duən nə.
Wobɪa tə, ʋ nə kəni duən
yɪ lìà tə, Yɪɪ nə van ba, ʋ
jon, sə ba na mɪɪ, kʋ nə ba
zwɛ̀e ʋ con. Kʋ mʋ̀ nə wá
pa wodùrú tə, də lìù tə nə
za mɛ wá yà pupwən wa.
37 Kʋ mʋ̀ yɪrɪ nə, yoo kʋ tə,
ba nə swìn tə, yɪ cígá: ‹Lìù
yàá dù, ʋ don ga za›.
38 À tʋn aba, à pa á va á
za kárá wiən, á ga wà ka wa
tʋn mama. Lìà duən nə dí
yáá ba tʋn ka wa. Á mʋ̀ yɪ
tori nə, á tì tʋtʋŋɪ tə nywarɪ
wa».
39 Kan tə bɪrɪ də, Zwezi
swìn ʋ con, won tə mama,
ʋ nə fwa. Kʋ mʋ̀ nə pɪn,
Samari tìán zənzən nan tɪʋ
tə wa, ba bà, ba kə ba waa
Zwezi nə.
40 Ba tə twi Zwezi con, ba
lòrì wá, sə ʋ ya də ba. Yá
Zwezi fwa dɪan bələ ba con.
41 Lìà duən zənzən tə ken
ba waa Zwezi nə, sʋ̀ràn tə
yɪrɪ, ʋ mʋ̀ Zwezi tətə nə
swìn ba con.
42 Ba dàń ma swìn kan tə
con, ba wʋ́: «Kʋ kʋ́ʋ̀ tà n
sʋ̀ràn tə nə pɪn, nə kə nə
waa ʋ nə. Nə tətə dàń nì ʋ
sʋ̀ràn tə. Kʋ mʋ̀ nə pɪn, nə
yəə́ cígá mama də, ʋ joŋə lìà
mama ba cʋna wa».

Zwezi zwɛ̀e pìʋ́ don kwa
lìù bìú yayɪgʋ
(Likə 7.1-10)

43 Zwezi fwa dɪan bələ kʋ
bwálí təntə wa. Kʋ kwa
nə, ʋ zàn ʋ lɛ ʋ va Galile
nagwanaa.
44 Zwezi tətə nə swìn də,
Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀ ba zìlə́ nɪ ʋ
tətə nyɪna tɪʋ wa.
45 Yá Zwezi nə yí Galile,
Galile tìán tə sɛ̀e, ba jon
wá, ba də yà nə vəli *Zwer-
izalɛmə *Pakə cànà tə, ba ga
na kʋ tə mama, ʋ nə tʋn kʋ
cànà tə wa yɪrɪ.
46 Zwezi kʋ́ʋ̀ pìí ʋ va Káná,
kʋ nə wulə Galile nagwanaa
tə wa. Mə kʋ mʋ̀ tɪʋ təntə
wa nə, ʋ lwàń nɪá tə, ʋ pa tə
jì divɛn.

Pìʊ́ don kwa lìù yà wulə Kapɛrənayimə nə, ʊ bìú yà nə yì.
47 Ʊ yà nì də, Zwezi nan Zwide nagwanaa tə wa, ʊ bà Galile. Ʊ dàń twi ʊ yí Zwezi yıra, ʊ ga lòrì wá, ʊ wʊ́: «À lòrì mʊ́, sə n bà Kapɛrənayimə, n zwɛ̀e yayıgʊ tə, kʊ nə pìà, kʊ gʊ à bìú tə».
48 Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Máŋá mama, á nə wà Yıı dìàn mımınan də yomılan nı, á ba sɛ̀e, á kəni á waa à nə».
49 Pìʊ́ kwa lìù tə ma swìn Zwezi con, ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu, bà à sàń, də à bìú tə tə wà tı».
50 Zwezi ma kʊ́ù pìí ʊ le wá, ʊ wʊ́: «Vəli n sàń, n bìú tə wulə ʊ mıı nə!» Bɛɛ tə pın cígá Zwezi sʊgʊ tə nə. Yá ʊ dàń ga lɛ, ʊ vìrí.
51 Máŋá tə, ʊ nə tə wulə cwəŋə wa, ʊ ma vəli ʊ sàń, də ʊ tʊtʊnbıa nə ba twi, ba jórí wá cwəŋə tə wa, ba swìn ʊ con, ba wʊ́: «N bìú tə nı yazurə, ʊ wulə ʊ mıı nə».
52 Ʊ ma bwe ba, sə ʊ jón máŋá ka wa nə, ʊ nı yazurə. Ʊ tʊtʊnbıa tə ma swìn ʊ con, ba wʊ́: «Dıan dıın tə dədəni nii lugu nədʊ máŋá wa nə, yalıŋa tə dʊgʊ wá».
53 Bìú tə nyına tə dàń lwarı də, kʊ ya máŋá tə tətə wa, Zwezi nə swìn ʊ con də, ʊ bìú tə nı yazurə, ʊ wulə ʊ mıı nə. Kʊ dàń pın ʊ mʊ̀ də ʊ dìà lìà mama kə ba waa Zwezi nə.

54 Kʊ mʊ̀ Yıı dìàn mımınʊ təntə, nə yı bələ nii nyiən, Zwezi nə fwa, də ʊ nə nan Zwide ʊ va Galile.

5

Zwezi pın yazurə bɛɛ don nə, ʊ yà nə yı gwànʊ́

(Marəkə 2.28; Zwan 7.19-24; 9.1-17)

1 Kʊ kwa nə, *Zwifə-ba dí cànà don. Zwezi dàń ma zàn ʊ va *Zwerizalɛmə.
2 Zwerizalɛmə wa, càrʊ́ yà wulə mimii don nii nə, ba nə boŋə kʊ mimii təntə ‹pabii mimii›. *Ebərə-ba sʊgʊ wa, ba yà jə càrʊ́ təntə, ba boŋə ‹Bɛtɛsəda›. Càrʊ́ təntə yà jə napakʊlan bonu.
3 Yayıŋa kapʊpʊ, də lilirən, də gwanan, də kwanan yà nə tə́gə́ napakʊlan təntə wa. [Ba yà tə́gə́ lá, ba dànì də, càrʊ́ tə níá tə dwanı.
4 Máŋá don wa, *malıka yàá cú, ka dwanı níá tə. Lìù tə, ʊ nə dí yáá, ʊ zʊ níá tə wa, də tə nə dwan tə zwɛ̀e, kʊ tíú yàá na yazurə. Də ʊ yayıgʊ tə nə swə, kʊ ya nətʊ mama.]
5 Bɛɛ don də yà tə́gə́ lá də ʊ yayıgʊ, kʊ nə jə bına fıtwa də nana.
6 Zwezi yà dí yáá ʊ yə̀ə́ də, kʊ bɛɛ təntə nə yì kʊ dání. Zwezi nə nı bɛɛ tə ʊ tə́gə́, ʊ bwe wá, ʊ wʊ́: «N pìà, sə n na yazurə, naaa?»
7 Yayıŋʊ tə ma le wá, ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu, à ba lìù jə, sə ʊ ja nə ʊ kə níá tə wa, máŋá tə wa, tə nə dwanı. Tə nə wulə tə dwanı, à nə pìà, sə à yí lá nə, də lìù don dí yáá, ʊ zʊ, də à tə wà yí».

8 Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ
wʊ́: «Zàn yɪɪ nə, n tì n sara
tə, n vìí!»
9 Naa nədʊ, də bɛɛ tə
yayɪgʊ tə zwɛ̀e, ʊ zàn, ʊ tì ʊ
sara tə, ʊ vìrí. Kʊ mʊ̀ yoo
təntə yɪ, kʊ tʊn *Zwifə-ba
*sìə́ dɪɪn nə.
10 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, Zwifə-ba
yun tìán tə dàń ma swìn bɛɛ
tə, ʊ nə nɪ yazurə tə con, ba
wʊ́: «Zən dɪɪn tə yɪ sìə́ dɪɪn.
Kʊ culə, sə n zɪn n sara tə!»
11 Bɛɛ tə ma pìí ʊ le ba,
ʊ wʊ́: «Lìù tə, ʊ nə zwɛ̀e à
yayɪgʊ tə, swìn à con, də à
zàn, à tì à sara tə, à ga vìí».
12 Zwifə-ba yun tìán tə dàń
ma bwe wá, ba wʊ́: «Wàà nə
yɪ kʊ lìù təntə, ʊ nə swìn n
con də, n zàn, n tì n sara tə,
n ga vìí?»
13 Yá bɛɛ tə, ʊ yayɪgʊ tə nə
zwɛ̀e tə, də yà yərì kʊ lìù tə,
ʊ nə zwɛ̀e kʊ. Zwezi yà lɛ
ʊ vìí lalʊʊ tə yɪrɪ, ba yà nə
wulə kʊ bwálí tə wa.
14 Kʊ kwa nə, Zwezi pìí
ʊ na bɛɛ təntə Zwifə-ba Yɪɪ
*dìə̀ tə wa, ʊ ma swìn ʊ con,
ʊ wʊ́: «Cʊgʊ zəni, sí́ʊ́n nə n
nɪ yazurə, n kʊ́ʊ̀ dàn ká pìí n
tʊn cʊna, sə yoo don, kʊ nə
dwə kʊ tə, kʊ́ʊ̀ dàn ká pìí, kʊ
yí mʊ́».
15 Bɛɛ tə dàń vəli, ʊ swìn
Zwifə-ba yun tìán tə con
də, kʊ ya Zwezi nə zwɛ̀e ʊ
yayɪgʊ tə.
16 Kʊ mʊ̀ yɪrɪ nə, Zwifə-
ba yun tìán dàń zàn, ba zɪga
Zwezi nə, kʊ nə yɪ ba sìə́
dɪɪn tə nə, ʊ fwa kʊ yoo
təntə yɪrɪ.
*(Zwan 10.30-38; 2
Korɛntə tìán 5.10)*
17 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «À
nyɪna Yɪɪ yɪ ʊ tʊŋa wuuu, də
sí́ʊ́n mama, à də yɪ à tʊŋa».
18 Zwezi sʊgʊ təntə kʊ́ʊ̀
súrí lá, kʊ pa Zwifə-ba yun
tìán tə dàń kwɛn, ba pìà
cwəŋə, sə ba gʊ wá. Kʊ tà
ʊ nə cʊ̀gʊ̀ ba sìə́ dɪɪn tə cɪcɪ
nə pɪn, ba pìà, ba gʊ wá. Kʊ
yɪ ʊ nə kʊ́ʊ̀ swìn də, Yɪɪ nə
ya ʊ nyɪlʊra tə yɪrɪ. Kʊ nətʊ
pìà kʊ bɪrɪ də, ʊ jə ʊ tìàn, ʊ
ma man də Yɪɪ.
19 Zwezi dàń pìí ʊ swìn
Zwifə-ba yun tìán tə con, ʊ
wʊ́: «Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʊ á con: Yɪɪ-Biu tə
wàrì won mama ʊ fwa ʊ tìàn
nə. Kʊ tə, Yɪɪ-Biu tə nə na,
də ʊ nyɪna Yɪɪ fwa, ʊ də yàá
fwa kʊ.
20 Yɪɪ swə ʊ bìú tə. Yá ʊ
dàń yàá bɪrɪ wá kʊ tə mama,
ʊ mʊ̀ Yɪɪ tətə nə fwa. Ʊ wá
bɪrɪ tʊtʊnan, tə nə dwə tə tə,
ʊ bìú tə nə, sə kʊ ma gwárí
aba.
21 Kʊ yɪ cígá, à nyɪna Yɪɪ
yàá bwin tɪga, ʊ pa ba mɪɪ.
Kʊ mʊ̀ nə pɪn, Yɪɪ-Biu tə də
pɪn mɪɪ lìà tə nə, ʊ nə pìà.
22 Kʊ tə súrí lá, à nyɪna Yɪɪ
ba lìù mama bʊ̀rà bʊ̀rì. Ʊ yá
bʊ̀rà tə mama ʊ bìú tə jɪɪn
wa.
23 Ʊ fwa kʊ nətʊ, sə lìà tə
mama pa dun ʊ bìú tə nə,
ndə ba nə pɪn dun nyɪna Yɪɪ
nə. Nyɪna Yɪɪ nə tʊn bìú tə.
Lìù tə, ʊ nə ba dun bìú tə nə
pɪn, kʊ tíú ba dun pɪn nyɪna
tə də nə.
24 Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʊ á con: Lìù tə, ʊ nə
cʊga à sʊ̀ràn tə, ʊ ga kəni ʊ
waa lìù tə nə, ʊ nə tʊn nə
wuuu, kʊ tíú jə mɪɪ tə, kʊ nə

ba zwɛ̀e Yɪɪ con. Yá Yɪɪ bʊ̀rà
tə, kʊ ba də́ wá. Ʊ yɪ ʊ twá
də tɪan, ʊ ma na mɪɪ Yɪɪ con.
25 Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʊ á con: Máŋá bìàn,
yá kʊ máŋá təntə yí sɪ́ʊ́n
tətə. Tɪga tə də wá nì Yɪɪ-
Biu tə kori. Yá ba tə, ba nə
nì ʊ kori tə, ba ga sɛ̀e ʊ kori
tə, ba wá na mɪɪ tə, kʊ nə ba
zwɛ̀e Yɪɪ con.
26 Ndə nətʊ nyɪna Yɪɪ nə jə
mɪɪ ʊ tətə jìàn wa, mə nətʊ
nə ʊ pɪn ʊ bìú tə də jə mɪɪ ʊ
jìàn wa.
27 Yɪɪ ken dìàn ʊ bìú tə jɪɪn
wa, sə ʊ bʊ̀rì lìà bʊ̀rà, ʊ nə
ya *Ləzwənə-Biu* tə yɪrɪ.
28 Máŋá don bìàn, á dànà
ká pa yìàn tə tə dì á yuu.
Kʊ máŋá tə wa, lìà tə mama,
ba nə wulə ləbərə wa, wá nì
Ləzwənə-Biu tə kori.
29 Lìà tə nə tʊn zəni wá
bwin ba nan, ba ya mɪɪ wa,
kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con. Ba
tə də, ba nə tʊn lwanɪ, wá
bwin ba nan, sə Yɪɪ bʊ̀rì ba
bʊ̀rà».

Won tə nə bɪrɪ də, Zwezi jə dìàn

30 Kʊ kwa nə, Zwezi kʊ́ʊ̀
swìn, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ wàrì won
mama à fwa à tɪàn nə, də kʊ
nə tà kʊ tə, Yɪɪ nə bɪrɪ nə,
sə à bʊ̀rì kʊ bʊ̀rà. Yá à bʊ̀rà
tə də ga yɪ cígá cɪcɪ. À pìà,
sə à fwa lìù tə, ʊ nə tʊn nə
tə fɪra. À ba pìà, sə à fwa à
tətə fɪra.
31 Də à tətə nə swìn à tɪàn
yoo, kʊ sʊgʊ tə bá lá nə də́.
32 Kʊ yɪ lìù don nə swìn à
yoo ʊ bɪrɪ. À ga yə̀ə́ də, kʊ
tə, ʊ nə swìn à yuu wa, yɪ
cígá.
33 Á tʊn lìà Zwan† con, ʊ
də swìn cígá tə, ʊ bɪrɪ.
34 À mʊ̀ tà ləzwənə nə mɛ,
sə ba swìn à yoo. À swìn yoo
kʊ tə, sə kʊ jon aba á cʊna
wa.
35 Zwan yɪ ndə cànʊ́ nə, kʊ
poni nə pìrì aba. Kʊ mʊ̀ nə
pɪn, á sɛ̀e, á poli á pʊ́ə́ də
wá, máŋá mancɪn wa.
36 Kʊ tə Zwan nə swìn
à yuu wa, yoo wulə kʊ nə
dwə kʊ. À nyɪna Yɪɪ pɪn
nə tʊtʊnan, sə à tʊn. Tə
tʊtʊnan tə, à nə tʊŋa nə bɪrɪ
də, kʊ ya nyɪna Yɪɪ nə tʊn
nə.
37 Nyɪna Yɪɪ tə, ʊ nə tʊn
nə, yə̀ə́ kʊ tə, à nə yɪ. Á tə
wà ʊ kori nì, mama. Á ga tə
wà ʊ yáá nɪ á yii wa.
38 Lìù tə, Yɪɪ nə tʊn, á wà
á waa ken kʊ tíú nə. Kʊ mʊ̀
nə pɪn, á ba ʊ sʊgʊ tə sɛ̀e.
39 Á kàrì kʊ tə nə pʊ́pʊ́ní
Yɪɪ sagɪ tə wa, á ma pìà mɪɪ
tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con. Kʊ
Yɪɪ sagɪ təntə nə bɪrɪ kʊ tə,
à nə yɪ.
40 Yá á ba pìà, sə á bà à
con, sə á na mɪɪ tə, kʊ nə ba
zwɛ̀e Yɪɪ con.
41 À mʊ̀ ba pìà, sə ləzoni
nə pa dun nə.
42 À yə̀ə́ aba də, á ba Yɪɪ
sonu tə jə.
43 À mʊ̀ twi lʊʊ wa à nyɪna
Yɪɪ yuu yɪrɪ, yá á wà nə sɛ̀e.
Yá lìù don nə twi lʊʊ wa ʊ
tətə yuu yɪrɪ, á wá sɛ̀e kʊ tíú.

* **5:27 5.27** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. † **5:33 5.33** Kʊ mʊ̀ Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə, ʊ nə li lìà níá wa, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ.

44 Á dun yı á tətə nə pın
duən nə, á ga kʊ́ʊ̀ ba dun tə,
Yıı cıcı nə wá pa aba, pìà.
Kʊ mʊ̀ nə pın, á kʊ́ʊ̀ ba á
waa kəni Yıı nə.
45 Á dànà ká bʊ́n də, à mʊ̀
nə wá kə talı á yuu wa, à
nyına Yıı yáá con. Á ja yala
*Moyizə nə. Ʊ mʊ̀ Moyizə nə
wá kə talı á yuu wa.
46 Kʊ yı à mʊ̀ yoo Moyizə
pʊ́pʊ́ní. Á yà nə kəni á waa
Moyizə nə, á yà wá kə á waa
à də nə wuuu.
47 Á wà cígá pın kʊ tə,
Moyizə nə pʊ́pʊ́ní tə nə. Kʊ
mʊ̀ nə pın, á bá cígá à də
sʊgʊ tə nə pın».

6

Zwezi pùlì dipɛn ʊ pa bara mʊ̀rʊ̀ bonu nə
(Matiə 14.13-21; Marəkə 6.30-44; Likə 9.10-17)

1 Kʊ kwa nə, Zwezi zàn,
ʊ va Galile mʊnaa tə vàn
tə don nə. Mʊnaa təntə
yırı don yà nə yı ‹Tiberiyadə
mʊnaa›.
2 Lalʊʊ tə nı Yıı dìàn
mımınan tə, Zwezi nə
fwa. Ʊ yàá zwɛ̀e yayıŋa tə
yayıran. Kʊ mʊ̀ nə pın, lìà
zənzən yà pʊ́á ʊ kwa.
3 Zwezi də ʊ karbıa tə
dìgà, ba jə̀ə́ paan yuu wa.
4 Kʊ máŋá tə wa, də
*Zwifə-ba cànà tə, ba nə
boŋə ‹*Pakə› tə bwələ.
5 Zwezi zìn ʊ yáá, sə ʊ
ywàń, də nə̀ń lalʊʊ nə, kʊ
bìàn ʊ con. Ʊ ma swìn Filipə
con, ʊ wʊ́: «Nə wá na dipɛn
yən, nə yə̀, nə pa lìà ba tə
mɛ də́?»
6 Zwezi nə swìn kʊ nətʊ
Filipə con, kʊ ga yı, sə ʊ ma
ja Filipə də̀ń nə, ʊ tətə yà
yə̀ə́ kʊ tə, ʊ nə wá fwa.
7 Filipə ma le wá, ʊ
wʊ́: «Nə nə yə̀ dipɛn cınıa
səbikʊlan* biələ (200) də
tətə, ba lìù mama wàrì
dipɛn kuku ʊ nı».
8 Zwezi karbiu tə don, ba
nə boŋə Andəre, ʊ nə yı
Simon Piyɛrə nubiu, dàń ma
le Zwezi, ʊ wʊ́:
9 «Dipɛn bonu, ba nə fwa
də ɔrəzə† mun, də fələ bələ
nə wulə bisımabara don con
yəbə. Kʊ bırı də, tə yı ndə
tʊtʊ nə, lìà zənzən ba tə yáá
con».
10 Gaʊ yà dáá kʊ bwálí
təntə wa. Zwezi ma swìn ba
con, ʊ wʊ́: «Á pıan lìà tə
mama jə̀ń tıa». Bara tə yí
ndə mʊ̀rʊ̀ bonu (5 000) nə,
ba nə mɛ tıa ba jə̀ə́.
11 Zwezi tì dipɛn tə, ʊ ga kə
Yıı lɛ̀ɛ̀e. Ʊ nə kən Yıı lɛ̀ɛ̀e
ʊ zwɛ̀e, ʊ tàrì ba də tə, ʊ ga
tàrì fələ tə, də ʊ pa ba. Ba
lìù tə mama, ʊ nə jə̀ń tıa, ʊ
nı tori, ndə ʊ nə pìà nətʊ.
12 Máŋá tə wa, ba mama
nə dí ba sú, Zwezi swìn ʊ
karbıa tə con, ʊ wʊ́: «Á
pɛ̀egà dipɛn mumunə tə, tə
nə gá tə, sə tə won mama
dàn ká jén».
13 Zwezi karbıa tə pɛ̀e
dipɛn mumunə tə. Tə súə́
fıyaran fugə bələ. Kʊ ga yı
dipɛn bonu tə, lìà tə nə dí,
ba gá.

* **6:7 6.7** Cınıa səbikʊlʊ nədʊ yı yıtʊrı nədʊ tʊtʊŋı ŋwírán. † **6:9 6.9** Ɔrəzə mun təntə yı ndə nyanswə mun nə.

14 Lìà tə nə nɪ Yɪɪ dìàn mɪmɪnʊ təntə, Zwezi nə
fwa, ba swìn, ba wʊ́: «Cígá
mama, bɛɛ wà tə nə yɪ Yɪɪ
nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tə, ʊ nə mɛ, sə ʊ
bà lʊʊ wa».
15 Zwezi lwarɪ də, ba wá
bà, ba ja wá dìàn yuu wa, sə
ba ma fwa ba pìʊ́. Ʊ kʊ́ʊ̀ zàn
ʊ kwɛn ʊ fàrí, ʊ va paan tə
yuu, ʊ cɪcɪ.

Zwezi vəli níá yuu wa
(Matiə 14.22-34; Marəkə 6.45-53)

16 Kʊ dədəni nii nə, Zwezi
karbɪa tə vəli, ba nan mʊnaa
tə nə.
17 Ba zʊa níá yuu bori
wa, sə ba bɛn, ba va
Kapɛrənayimə. Kʊ tɪʊ tə
wulə mʊnaa tə kwa. Tɪa yà
bəbəri ka zwɛ̀e, də Zwezi tə
wà ba con vəli, ʊ yí.
18 Vʊʊ dàń nyí kʊ zàn, kʊ
fuli də dìàn. Mʊʊ tə níá dàń
ga zaŋa yɪɪ nə.
19 Zwezi karbɪa tə ye níá
tə, kʊ yí ndə kilomɛtərə
bonu, nə à yə̀ə́ bardʊ. Kʊ
máŋá tə wa, ba dàń nɪ
Zwezi, də ʊ vəli níá tə yuu
wa, ʊ ma bìàn ba níá yuu
bori tə con. Fən dàń yà zʊa
ba.
20 Zwezi swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Kʊ ya à mʊ̀ nə, á dànà
ká pa fən ja aba!»
21 Ba yà pìà ba tì wá, ba kə
níá yuu bori tə wa. Kʊ máŋá
tə wa, də níá yuu bori tə
dwen bəbəru tə yɪra, bwálí
tə nə, ba yà nə vəli tə.

Zwezi yɪ wodiu, kʊ nə pɪn mɪɪ
(1 Zwan 5.10-13; 1 Korɛntə tìán 10.3-4)

22 Kʊ tɪpʊrɪ nə, lalʊʊ, kʊ
yà nə wulə bəbəru tə don
tə nə, lwarɪ də níá yuu bori
nədʊ nə wulə lá. Ba lwarɪ
də, Zwezi wà ʊ karbɪa tə níá
yuu bori tə wa zwɪ, kʊ yɪ ba
cɪcɪ nə vìí.
23 Níá yuu bwərə duən
nan Tiberiyadə, tə bà tə yí
bwálí tə nə, ba nə dí dipɛn
tə, Yuu-Tiu Zwezi nə kən Yɪɪ
lɛ̀eɛ̀e.
24 Lalʊʊ tə lwarɪ də, Zwezi
də ʊ karbɪa tə tə̀lə́ lá, ba dàń
zʊa níá yuu bwərə təntə wa,
ba vəli Kapɛrənayimə, sə ba
pìà Zwezi.
25 Lalʊʊ tə vəli, kʊ na
Zwezi mʊnaa tə bəbəru tə
don nə. Ba ma bwe wá, ba
wʊ́: «Karnyɪna dədwə nə n
twi yəbə?»
26 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Cígá
mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á
con: Kʊ tà á nə nɪ Yɪɪ dìàn
mɪmɪnan tə, nə pɪn á twá lá
á pìà nə. Kʊ ya dipɛn tə, á
nə dí á sú, tə nə pɪn, á twá
lá á pìà nə.
27 Á dànà ká tʊn wodiu cɪcɪ
yɪrɪ, kʊ nə wàá kʊ cʊ̀gà. Á
tʊŋa wodiu tə yɪrɪ, kʊ nə
wulə wuuu, kʊ ga pɪn mɪɪ
tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
*Ləzwənə-Biu‡ tə nə wá pa
aba kʊ wodiu təntə. À nyɪna
Yɪɪ pɪn ʊ nii tə nə, sə à tʊn à
pa wá».
28 Ba ma bwe Zwezi, ba
wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə nə mɛ, sə nə
fwa, sə nə ma tʊn tʊtʊnan
tə, Yɪɪ nə swə?»

‡ **6:27 6.27** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

29 Zwezi le ba, ʋ wʋ́: «Won
tə, kʋ nə ya Yɪɪ tʋtʋŋɪ tə, ʋ
nə swə, kʋ mʋ̀ nə yɪ, sə á kə
á waa lìù tə nə, ʋ mʋ̀ Yɪɪ nə
tʋn».
30 Ba dàń swìn ʋ con,
ba wʋ́: «Bɛ̀eɛ̀e Yɪɪ dìàn
mɪmɪnan nə, n wá fwa, n
bɪrɪ nəba, sə kʋ pa, nə kə nə
waa n nə? Bɛ̀eɛ̀e tʋtʋŋɪ nə n
wá tʋn?
31 Kʋ máŋá ba yigə, nə
nɪbara-ba tə yɪn kasɔɔ lan-
woru tə wa. Kʋ bwálí təntə
wa, ba dí wodiu, ba nə boŋə
‹manə§›. Kʋ tʋn, ndə kʋ nə
pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ
wʋ́:
‹Yɪɪ pɪn, wodiu nan Yɪɪ sàń
nə, kʋ bà, kʋ pa ba, ba
də́›.»
32 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́:
«Cígá mama, à mʋ̀ nə swìn
kʋ á con: Kʋ tà *Moyizə nə
pɪn aba dipɛn tə, kʋ nə nan
Yɪɪ sàń tə. Kʋ ya à nyɪna Yɪɪ
nə pɪn aba cígá cígá dipɛn
tə, kʋ nə nan Yɪɪ sàń kʋ bà.
33 Dipɛn tə, Yɪɪ nə pɪn, kʋ
mʋ̀ nə yɪ lìù tə, ʋ nə nan Yɪɪ
sàń ʋ cʋ́. Ʋ mʋ̀ nə pɪn mɪɪ
ləzoni nə».
34 Lìà dàń swìn Zwezi con,
ba wʋ́: «*Yuu-Tiu, pa nəba
wodiu təntə dɪɪn mama!»
35 Zwezi dàń ma swìn ʋ
bɪrɪ ba, ʋ wʋ́: «À mʋ̀ nə yɪ
wodiu tə, kʋ nə pɪn mɪɪ, kʋ
nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con. Lìù tə, ʋ
nə twi à con, niən kʋ́ù́ bá ja
kʋ tíú mɪ́ámɪ́án. Lìù tə, ʋ də
nə ken ʋ waa à nə, nanyʋnɪ
kʋ́ù́ bá ja kʋ tíú mɪ́ámɪ́án.
36 À dàń swìn kʋ á con, á
nɪ nə də, yá á tə ba á waa
kəni à nə.
37 Lìà tə mama, à nyɪna Yɪɪ
nə pɪn nə, wá bà à con. Yá
lìù tə, ʋ nə twi à con, à bá
vàrì kʋ tíú à dʋgʋ, abada.
38 Kʋ tà à nan Yɪɪ à cʋ́, sə
à tʋn à tətə fɪra. Kʋ yɪ, sə à
tʋn lìù tə, ʋ nə tʋn nə, fɪra.
39 Á dàń nəŋə, kʋ tə nə yɪ
lìù tə, ʋ nə tʋn nə tə, fɪra. Ʋ
ba pìà, sə lìà tə mama, ʋ nə
pɪn nə, tə ladʋa tətə jén. Kʋ
ya ʋ pìà, sə à bwin ba mama,
à zìn tɪan wa, à kə mɪɪ tə
wa, kʋ nə ba zwɛ̀e ʋ con, lʋʋ
zaŋʋ máŋá nə.
40 À nyɪna Yɪɪ fɪra nə ya
kʋ tə nətən. Ʋ pìà, sə lìù tə
mama, ʋ nə nɪ Yɪɪ-Biu tə, ʋ
ga kə ʋ waa ʋ nə, sə kʋ tíú
na mɪɪ tə, kʋ nə ba zwɛ̀e ʋ
con. Yá à wá bwin wá, à zìn
tɪan wa, à kə mɪɪ tə wa, kʋ
nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con, lʋʋ zaŋʋ
máŋá nə».
41 *Zwifə-ba yun tìán
ŋʋŋwɪn Zwezi yoo duən con,
də ʋ nə swìn, ʋ wʋ́: «À mʋ̀
yɪ wodiu, kʋ nan Yɪɪ sàń kʋ
cʋ́».
42 Ba dàń swìn, ba wʋ́:
«Kʋ tà Zwezi, ʋ nə yɪ
Zwʋzɛfə bìú tə, naaa? Nə
yə̀ə́ ʋ nuu də ʋ nyɪna. Bɛ̀eɛ̀e
nə pɪn, ʋ ma kʋ́ù́ pìí ʋ swìn
də, ʋ yɪ ʋ nan Yɪɪ sàń, ʋ bà?»
43 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́: «Á
dànà ká ŋʋŋwɪn duən con!
44 Lìù mama wàrì à con ʋ
twi, də à nyɪna Yɪɪ tə, ʋ nə
tʋn nə tə, nə wà kʋ tíú van,
ʋ pa nə, sə à bwin wá à zìn
tɪan wa, lʋʋ zaŋʋ máŋá nə.

§ **6:31 6.31** Manə yɪ wodiu tə, Yɪɪ nə pɪn Yɪzərayɛlə lìà tə nə, kasɔɔ lanworu tə wa.

45 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ saga tə wa, kʊ wʊ́:
‹Yɪɪ nə wá kàrì ba mama›.
Lìù tə mama, ʊ nə cʊgʊ à
nyɪna Yɪɪ sʊgʊ tə, ʊ ga sɛ̀e
ʊ kàrà tə, ʊ wá bà à con.
46 Kʊ nətʊ ba pìà kʊ bɪrɪ də,
lìù don nɪ à nyɪna Yɪɪ. Kʊ yɪ
lìù tə, ʊ nə nan Yɪɪ con, ʊ mʊ̀
nə nɪ à nyɪna Yɪɪ.
47 Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn
kʊ á con: Lìù tə, ʊ nə ken ʊ
waa à mʊ̀ nə, ʊ jə mɪɪ tə, kʊ
nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
48 À mʊ̀ nə yɪ wodiu tə, kʊ
nə pɪn mɪɪ ləzwənə nə.
49 Á nɪbara-ba tə dí wodiu
tə, ba nə bonə ‹manə›, kasɔɔ
lanworu tə wa, yá ba tɪga.
50 Yá wodiu tə, kʊ nə nan Yɪɪ
sàń, kʊ cú tə, kʊ mʊ̀ ya yiri
don. Lìù tə, ʊ nə dí kʊ, ʊ kʊ́ʊ̀
bá tɪ.
51 À mʊ̀ yɪ wodiu tə, kʊ nə
pɪn mɪɪ, kʊ nə nan Yɪɪ sàń
kʊ cú. Lìù tə, ʊ nə dí kʊ
wodiu təntə, ʊ wá yà mɪɪ
wa, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con,
abada. À yɪra tə nə yɪ wodiu
təntə, à nə wá pa, sə ləzoni
na mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ
con».
52 Zwifə-ba yun tɪ̀án tʊ́tʊ̀ní
duən, kʊ yoo təntə yɪrɪ, ba
swìn, ba wʊ́: «Kʊ wá twá
nətə, sə bɛɛ wà tə ma pa
nəba ʊ yɪra tə, nə də́?»
53 Zwezi dàń ma swìn ba
con, ʊ wʊ́: «Cígá mama, à
mʊ̀ nə swìn kʊ á con: Də
á nə wà *Ləzwənə-Biu* tə
yɪra tə dí, á nə wà à jana tə
nywìn, á ba mɪɪ tə, kʊ nə ba
zwɛ̀e Yɪɪ con, tə jə á tɪ̀àn nə.
54 Lìù tə, ʊ nə dí à yɪra tə,
ʊ nə nyʊa à jana tə, ʊ jə mɪɪ
tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con. Yá
à wá bwin wá à zìn tɪan wa,
á kə mɪɪ wa, kʊ nə ba zwɛ̀e,
lʊʊ zaŋʊ máŋá nə.
55 À yɪra tə yɪ cígá cígá
wodiu. Yá à jana tə də yɪ
cígá cígá nanywɪa.
56 Lìù tə, ʊ nə dí à yɪra tə, ʊ
ga nyʊ à jana tə, kʊ tíú wulə
də nə, à də ga wulə də wá.
57 À nyɪna Yɪɪ nə tʊn nə.
Ʊ mʊ̀ nə jə mɪɪ. Kʊ mʊ̀ nə
pɪn, à twá də wá, à də ma jə
mɪɪ. Yá lìù tə, ʊ nə dí nə, ʊ
də wá twá nə ʊ jə mɪɪ, kʊ nə
ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
58 Nə̀ń, wodiu təntə, kʊ nə
nan Yɪɪ sàń kʊ cú, tə də̀ń nə.
Kʊ wodiu təntə ba yɪ ndə
wodiu tə, à nɪbara-ba nə dí,
yá ba tə ga tɪ tə. Lìù tə, ʊ nə
dí wodiu təntə, ʊ wá yà mɪɪ
wa, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con,
abada».
59 Zwezi swìn sʊ̀ràn təntə,
máŋá tə wa, ʊ nə wulə
Kapɛrənayimə nə, Zwifə-ba
*jə́rə́ dìà tə wa, ʊ kàrì.

Sʊgʊ tə, kʊ nə pɪn mɪɪ tə,
kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con
(Ebərə-ba 3.12; 4.12-13;
10.38-39; 1 Piyɛrə 2.6-9)

60 Zwezi karbɪa tə cʊgʊ ʊ
sʊ̀ràn tə, ba zwɛ̀e. Kʊ kwa
nə, ba zʊnɪ swìn, ba wʊ́:
«Kàrà ka tə dà ka lɛ, lìù
mama wàrì ka tə n sɛ̀e».
61 Zwezi yà yə̀ə́ ʊ waa con
də, ʊ karbɪa tə ŋʊŋwɪn yoo
təntə yɪra. Ʊ dàń ma swìn
ba con, ʊ wʊ́: «Kʊ yoo təntə
gwàrì á vànà, naaa?

* **6:53 6.53** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn. † **6:62 6.62** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn.

62 Sə á dàń nə nı
*Ləzwənə-Biu† tə, də ʋ ma
dì bwálí tə nə, ʋ ya nə wulə,
kʋ wá yà nətə kʋ pa aba?
63 Kʋ ya Yıı-*Siŋu tə
nə pın mıı ləzwənə nə.
Ləzwənə dìàn mù ya tʋtʋ.
Sʋ̀ràn tə, à nə swìn á con, tə
mù nə yı Yıı-Siŋu tə, tə mù
ga nə yı mıı tə.
64 Lìà duən wulə á tətəŋi
wa, ba nə ba ba waa kəni à
nə». Zwezi yà dí yáá, ʋ yə̀ə́
lìà tə, ba nə wà ba waa ken
ʋ nə. Ʋ yà dí yáá, ʋ yə̀ə́ lìù
tə, ʋ nə wá ja ʋ mù, ʋ pa.
65 Ʋ tə bwé ʋ swìn, ʋ wʋ́:
«Mə kʋ mù nə pın, à ma
swìn á con də, lìù mama
wàrì à con ʋ twi, də à nyına
Yıı nə wà cwəŋə pın kʋ tíú
nə».
66 Kʋ nə mɛ, kʋ máŋá
təntə wa, ʋ karbıa tə zʋnı
pìí ba yá wá, ba kʋ́ʋ̀ ba ʋ nə
twá.
67 Zwezi ma swìn karbıa
fugə bələ tə con, ʋ wʋ́: «Á
mù ba pìà, sə á vìí naaa?»
68 Simon Piyɛrə ma le wá,
ʋ wʋ́: «*Yuu-Tiu, wàà con
nə, nə wá pìí nə va? N mù
nə jə sʋ̀ràn tə, tə nə pın mıı,
kʋ nə ba zwɛ̀ɛ Yıı con.
69 Yá nə mù ken nə waa n
nə, nə ga yə̀ə́ də, n mù nə yı
lìù tə, n nə yı Yıı nə tı».
70 Zwezi le ba, ʋ wʋ́: «Kʋ
tà à mù nə kúrí á mù lìà
fugə bələ tə mɛ, naaa? Kʋ
ya nətʋ, yá á wa lìù don yı
*Sıtana».
71 Kʋ yà yı Zwidasə
Yisəkariyɔtə, ʋ nə yı Simon
bìú tə, yoo nə, Zwezi yà swìn
nətʋ. Karbıa fugə bələ tə
wa, mə ʋ mù Zwidasə tə, nə
wá ja Zwezi, ʋ pa.

7

Zwezi nubıa tə wà wá sɛ̀e
(Zwan 15.18-19; Matiə 10.16)

1 Kʋ mù təntə kwa nə,
Zwezi yàá jijiri Galile nag-
wanaa tə wa. *Zwifə-ba yun
tìán pìà wá, sə ba gʋ. Kʋ mù
nə pın, ʋ yà kʋ́ʋ̀ ba pìà, sə ʋ
jijirə Zwide nagwanaa tə wa.
2 Kʋ máŋá tə wa, də Zwifə-
ba cànà tə, ba nə boŋə ‹silə
cànà*›, tə bwələ.
3 Zwezi nyáná tə dàń ma
swìn ʋ con, ba wʋ́: «Nan
yəbə! N va Zwide, sə n
karbıa tə wàní ba na yìən tə,
n nə tʋŋa.
4 Lìù tə, ʋ nə pìà, sə ba
lwarı kʋ tə, ʋ nə yı, ʋ ba ʋ
yìən sə̀gə̀ ʋ fwa. Yìən tə tə,
n nə tʋŋa nətən, n dàń tʋn
tə, sə lìà mɛ na mʋ́».
5 Ʋ nyáná tə sʋgʋ təntə
bırı də, ba wà ba waa ʋ nə
ken.
6 Zwezi ma swìn ba con, ʋ
wʋ́: «À mù máŋá tə wà yí.
Á mù con nə, máŋá mama
ziən, ka pa aba.
7 Lìà tə, ba nə yı lʋʋ nə
tı, wàrì á mù ba dʋŋa. À
mù swìn də, ba tʋtʋnɛɛ tə ba
ziən. Kʋ mù nə pın, ba dʋŋa
nə.
8 Á mù vəli cànà tə! À mù
tə ba cànà təntə vəli sí́ʋ́n, à
máŋá tə wà yí».
9 Ʋ swìn sʋ̀ràn təntə ba
con. Yá ʋ pìí ʋ wulə Galile
nə.

* **7:2 7.2** Wiən zagʋ kwa nə, Zwifə-ba yàá də́ kʋ cànà təntə.

Zwezi vəli Zwerizalɛmə silə cànà tə máŋá wa
(Zwan 4.10-14)

10 Zwezi nyáná tə vəli cànà tə. Kʊ kwa nə, ʊ də tətə zàn ʊ va lá. Ʊ nə vəli tə, ʊ sègè ʊ tìàn. Ʊ wà ʊ tìàn bɪrɪ.
11 *Zwifə-ba yun tìán yà twá lá, ba pìà Zwezi cànà tə wa, də ba bwe, ba wʊ́: «Ɒ wa yèn nə?»
12 Lalʊʊ tə sʊsʊnɪ duən nə zənzən ba tətəŋi wa, ʊ yuu wa. Ba duən swìn, ba wʊ́: «Ɒ yɪ bɛɛ tə, ʊ nə tʊŋa zəni». Ba duən də kʊ́ù wʊ́: «Ɔn ɔn! Kʊnkʊn nə! Ʊ mù nə pɪn lalʊʊ tə gugurə».
13 Fən yà jə lìà tə, Zwifə-ba yun tìán tə yɪrɪ. Kʊ mù nə pɪn, ba lìù də mama yà ba Zwezi yoo swìn nəpon nəpon ʊ nii wa.
14 Máŋá tə, cànà tə nə zʊa ka tətəŋi wa, Zwezi zàn ʊ va *Zwifə-ba Yɪɪ *dìè tə wa. Ʊ wulə ʊ kàrì lìà tə.
15 Kʊ gwárí Zwifə-ba yun tìán tə, ba ga swìn, ba wʊ́: «Bɛɛ ʊ tə wà kàrì. Kʊ dàń nə fwa nətə, ʊ ma yèə́ Yɪɪ sagɪ tə zəni zəni?»
16 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Kàrà tə à nə kàrì, kʊ tà kʊ nan à tətə. Kʊ yɪ kʊ nan Yɪɪ tə, ʊ nə tʊn nə.
17 Lìù tə, ʊ nə sèe, sə ʊ tʊn Yɪɪ fɪra, kʊ tíú wá lwarɪ, à kàrà kʊ tə nə nan Yɪɪ, nə à yèə́ də kʊ nə yɪ à tətə sʊ̀ràn.
18 Lìù tə, ʊ sʊ̀ràn nə naŋa ʊ tətə, kʊ yɪ ʊ pìà, sə ʊ pa dun ʊ tətə nə. Yá lìù tə, ʊ nə pìà, sə ʊ pa dun lìù don nə, kʊ tíú nə tʊn wá, ʊ yàá swìn cígá. Yá kʊnkʊn yoo tèlə́ də wá.
19 *Moyizə nə pɪn aba Yɪɪ *nii tə. Yá á lìù mama ba kʊ nii zìlí. Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pɪn, á pìà, sə á gʊ nə?»
20 Lalʊʊ tə le wá, kʊ wʊ́: «N yɪ *zinə nə jə mʊ́! Wàà nə pìà, sə ʊ gʊ mʊ́?»
21 Zwezi kʊ́ù le ba, ʊ wʊ́: «À tʊn yoo nədʊ, kʊ ga gwárí á mama.
22 Moyizə pɪn aba nii, sə á *gwəŋə bɛɛ. Ʊ pɪn kʊ nii təntə, kʊ ga tà ʊ mù nə dɪga ka gwəŋə tə dèń. Kʊ yɪ kʊ nan də á nɪbara-ba. Yá á gwəŋə bɛɛ Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn tə də tətə nə.
23 Á gwəŋə lìù sìə́ dɪɪn tə nə, sə á dànà ká cùgù Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə. Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á lɪŋa zaŋa à yuu wa, də à nə pɪn ləzwənpɪrɪ nə yazurə sìə́ dɪɪn nə?
24 Á dànà ká ywàń də yíá, á ma bʊ̀rì bʊ̀rà. Á nə wá bʊ̀rì bʊ̀rà, sə á pa kʊ twá də cígá».

Zwezi nə yɪ lìù tə, Yɪɪ nə tʊn
25 *Zwerizalɛmə tìán duən swìn, ba wʊ́: «Kʊ tà bɛɛ wà tə nə, ba pìà, sə ba gʊ tə, naaa?
26 Nə̀ń, ʊ nə ʊ zɪga ʊ swìn ʊ fɪra lìà tə mama yáá con, ba ga ba yoo mama ʊ con swìn. Yá nə yun tìán tə lwarɪ də, ʊ mù nə yɪ lìù tə, ʊ nə yɪ *Kərisə tə cígá mama, naaa?
27 Lìù tə, ʊ nə yɪ Kərisə, wá bà. Ʊ nə twi, lìù mama bá yəni bwálí tə, ʊ nə nan. Yá kʊ nə yɪ bɛɛ wà tə mù, nə yèə́ bwálí tə, ʊ nə nan».

28 Máŋá tə wa, Zwezi nə
wulə ʋ kàrì *Zwifə-ba Yıı
*dìə̀ tə wa, ʋ swìn ʋ kə yıı
nə, ʋ wʋ́: «Á bʋŋa də, á yə̀ə́
nə? Á yə̀ə́ à nə nan lá, cígá
mama, naaa? À tətə nə wà
lʋʋ twi à tìàn nə, kʋ ya lìù
nə tʋn nə. Á yərì lìù tə, ʋ
nə tʋn nə. Kʋ lìù təntə nə yı
cígá tíú.
29 Mə ʋ mù con nə, à nan.
Ʋ mù nə tʋn nə. Kʋ mù nə
pın, à mù yə̀ə́ wá».
30 Zwezi nə swìn kʋ nətʋ
tə, ba dàń pìà, sə ba ja wá.
Yá ba lìù mama jìàn wà ʋ
yıra dwən. Máŋá tə wà yí,
sə ba ja wá.

31 Lalʋʋ tə wa, lìà zənzən
ken ba waa ʋ nə, ba ga swìn,
ba wʋ́: «Kərisə tə nə twi
lʋʋ wa, ʋ wá fwa Yıı dìàn
mımınan, ʋ doni tətə bɛɛ wà
tə nə fwa, naaa?»

32 *Farızıan-ba nì kʋ tə, lìà
tə nə ŋʋŋwın ba tətəŋi wa,
Zwezi yırı. Ba mù, də Yıı
*joŋwana yun tìán tə dàń
tʋn Yıı dìə̀ lìà tə nə cì ka nə
tə, sə ba ja wá.

33 Zwezi swìn ba con, ʋ
wʋ́: «À tə wulə də aba,
máŋá mancın wa. Kʋ kwa
nə, à wá pìí à va lìù tə con,
ʋ nə tʋn nə.
34 Bwálí tə, à nə vəli, á
wàrì lá á twi. Kʋ mù nə pın,
á wá pìà nə. Yá á bá na nə».
35 Zwifə-ba yun tìán dàń
bwe duən, ba wʋ́: «Yən nə, ʋ
wá va, sə nə ba wá nı? Kʋ yı
ʋ pìà, sə ʋ va Zwifə-ba con,
ba nə wulə *Gərɛkə-ba tìán
tə wa, naaa? Kʋ dàń nə ya, ʋ
pìà ʋ kàrì Gərɛkə-ba, naaa?

36 Sʋgʋ təntə də̀ń nə yı
bɛ̀ɛɛ̀e, Ʋ swìn də, nə wá pìà
wá, yá nə bá na wá. Ʋ tə
swìn də, bwálí tə, ʋ nə vəli,
nə wàrì lá, nə vəli».

Zwezi yı ndə nabuliyii nə

37 Cànà tə talıkwa dıın tə
yın dıın nəfarʋ. Zwezi dàń
zàn ʋ zıga yıı nə, ʋ swìn, ʋ
wʋ́: «Də nanyʋnı nə jə lìù,
sə ʋ bà à con, ʋ nyʋ nía.
38 Lìù tə, ʋ nə keni ʋ waa à
nə wuuu, nía wá nan ʋ con
tə dəri. Nía təntə pın mıı.
Mə nətʋ nə, kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı
sagı tə wa».
39 Zwezi nə swìn nətʋ tə,
kʋ ya Yıı-*Siŋu tə yoo nə, ʋ
swìn. Kʋ mù Siŋu təntə nə
Yıı nə wá pa lìà tə nə, ba
nə keni ba waa ʋ nə wuuu.
Zwezi yà tə wà ʋ dun tə wa
pìí ʋ dì. Kʋ mù nə pın, ʋ yà
tə wà pın, Yıı-Siŋu tə bà lʋʋ
wa.

Lalʋʋ tə pwɛ̀e duən wa Zwezi yırı
(Tʋtʋnan 28.23-27)

40 Lalʋʋ tə wa lìà duən nə
nì tə sʋ̀ràn təntə, ba swìn, ba
wʋ́: «Bɛɛ wà tə cígá ya Yıı
nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀ tə!»
41 Ba duən də swìn, ba
wʋ́: «D mù nə yı *Kərisə!»
Ba duən də tə kʋ́ʋ̀ swìn, ba
wʋ́: «Kərisə tə mɛ, sə ʋ nan
Galile nagwanaa wa?»
42 Kərisə wá nan pìʋ́
*Davidə dwíí tə wa. Yá kʋ
wá yà Bɛtələhɛmə nə. Mə
Bɛtələhɛmə tıʋ təntə wa nə
Davidə nan. Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı
sagı tə wa nətʋ.
43 Kʋ mù nə pın, lìà tə dàń
ma pwɛ̀e duən wa, Zwezi
yırı.

44 Lalʊʊ tə wa lìà duən yà
pìà, sə ba ja wá. Yá ba lìù
mama jìàn wà ʊ yɪra dwən.
45 Lìà tə, ba nə tʊn, sə ba
ja Zwezi, dàń ma pìí ba va
*Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun
tìán tə, də *Farɪzɪan-ba con.
Ba bwe, ba wʊ́: «Bɛ̀ɛɛ̀ nə
pɪn, á ma wà Zwezi jɪn, á ja
á bà?»
46 Lìà təntə ma le ba, ba
wʊ́: «Lìù mama tə wà sʊgʊ
swìn, ndə bɛɛ təntə nə».
47 Farɪzɪan-ba ma pìí ba
bwe ba, ba wʊ́: «Yá á mù
tətə wà á tìàn dʊgʊ, á pa ʊ
gɪgarɪ aba?
48 Lìù wulə yun tìán tə, də
Farɪzɪan-ba wa, ʊ nə ken ʊ
waa Zwezi nə, naaa?
49 Lalʊʊ təntə, kʊ nə yə̀rì
Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə
nə, wá cʊ̀gʊ̀».
50 Farɪzɪan-ba wa lìù don,
də ya yɪn lá, ʊ yɪrɪ nə
Nikodɛmə. *Ʊ* mù nə dí yáá ʊ
va Zwezi con, máŋá don wa.
Ʊ zàn ʊ swìn ba duən tə con,
ʊ wʊ́:
51 «Kʊ nə twá də Yɪɪ nii tə,
ʊ nə pɪn Moyizə nə, nə wàrì
lìù bʊ̀rà nə bʊ̀rì, də ʊ nə wà
ʊ nii tún, ʊ bɪrɪ nəba, sə nə
cʊgʊ ʊ sʊgʊ, nə lwarɪ kʊ tə,
ʊ nə fwa».
52 Ba ma le Nikodɛmə, ba
wʊ́: «N də tətə yɪ Galile
tíú, naaa? Vəli, n kàrì kʊ
tə, kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa. N wá na də, Yɪɪ nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ nədʊ mama tə wà
Galile nan!»

*Kacwarʊ don ba nə jɪn
yoo*

(Romə tìán 2.1-3, 17-23)

53 [Kʊ kwa nə, ba lìù də
mama zàn, ʊ va ʊ sàń.

8

1 Yá Zwezi vəli *oliviye
tìán paan tə yuu.
2 Kʊ tɪpʊrɪ jɪjʊ tətə nə,
Zwezi kʊ́ʊ̀ pìí ʊ va *Zwifə-
ba Yɪɪ *dìə̀ tə wa. Lalʊʊ tə
mama twi ʊ con. Yá ʊ dàń
ga jə̀ə́ tɪa, ʊ kàrì ba.

3 Kʊ máŋá tə wa, Yɪɪ nii
*yənu tìán tə, də *Farɪzɪan-
ba jɪn kan don, ba ja bà. Ba
zɪgɪ kan tə lìà tə mama yáá
con. Kan təntə yà yɪ ba dìgà
ʊ yuu, də ʊ wulə ʊ cwàrì.
4 Yá ba swìn Zwezi con, ba
wʊ́: «Karnyɪna, kan wà tə
yɪ, ba zàn ba ja nəpon nəpon
də, ʊ wulə ʊ cwàrì.
5 *Moyizə pɪn nəba nii Yɪɪ
*nii sagɪ tə wa, sə nə dɪlɪ
kayirə təntə də kapana nə
gʊ. N mù dàń wʊ́ bɛ̀ɛɛ̀?»
6 Ba yà swìn kʊ nətʊ tə, sə
ba ma ja Zwezi də̀ń nə, sə ba
dàń twá kʊ nə, ba kə yoo ʊ
nii nə. Zwezi kwá tɪa, ʊ ja ʊ
jɪfʊa, ʊ ma pʊ́pʊ́ní tɪa.
7 Ba dàń nə tə zɪga lá, ba
bwe wá, ʊ kwìán yɪɪ nə, ʊ
swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á wa lìù
tə, ʊ tə nə wà cʊna fwa, sə ʊ
dí yáá, ʊ tì kapan, ʊ ma dɪlɪ
kan tə».
8 Yá ʊ kʊ́ʊ̀ pìí ʊ kwá, ʊ
wulə ʊ pʊ́pʊ́ní tɪa.
9 Máŋá tə, ba nə nì kʊ nətʊ
tə, kʊ zɪgɪ ba nəkwɪa tíú tə
nə, ba nan nədʊ nədʊ, ba va
ba zwɛ̀e. Yá kʊ ga Zwezi cɪcɪ
də kan tə, ʊ nə zɪga ʊ yáá
con.
10 Zwezi dàń ma kwìán yɪɪ
nə, ʊ swìn ʊ con, ʊ wʊ́:
«Kan, lìà tə, ba nə pìà, ba
kə yoo n yuu wa, tə wa yə̀n

nə? Ba lìù mama wà mʊ́ yoo
fwa, sə kʊ cʊ̀gʊ̀ mʊ́, naaa?»
11 Kan tə ma le Zwezi, ʊ
wʊ́: «*Yuu-Tiu, lìù mama
tələ́». Zwezi ma swìn ʊ con,
ʊ wʊ́: «À də nə bá fwa mʊ́
yoo, sə à cʊ̀gʊ̀ mʊ́. Vəli, n
dàń nə kʊ́ʊ̀ dàn ká pìí n tʊn
cʊna, míámían».]

Zwezi pɪn poni ləzoni nə
(Zwan 1.4-5, 9-12; 5.26-37; 12.46-50)

12 Zwezi dàń kʊ́ʊ̀ pìí, ʊ
swìn lìà tə con, ʊ wʊ́: «À mʊ̀
nə yɪ ləzoni poni. Lìù tə, ʊ
nə twá də nə, kʊ tíú bá va
yikunu wa, abada. Yá ʊ wá
na poni tə, kʊ nə pɪn mɪɪ tə,
kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con».
13 Kʊ yuu wa, *Farɪzɪan-ba
swìn ʊ con, ba wʊ́: «N tətə
nə swìn n tətə yoo. Kʊ mʊ̀
nə pɪn, n sʊgʊ tə ba dɔ̀ń jə».
14 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́:
«Də à nə swə à swìn à tətə
yoo, kʊ yɪ cígá. À mʊ̀ yɔ̀ə́
bwálí tə, à nə nan lá à bà, à
ga yɔ̀ə́ à tə vəli lá. Á mʊ̀ yərì
bwálí tə, à nə nan lá, á ma
kʊ́ʊ̀ yərì bwálí tə, à nə vəli.
15 Á mʊ̀ yàá twá də ləzoni
yənu nə, á ma bʊ̀rì lìà bʊ̀rà.
À mʊ̀ ba lìù mama bʊ̀rà bʊ̀rì.
16 Yá à mʊ̀ nə wá bʊ̀rì lìù
bʊ̀rà də, kʊ yàá ya kʊ cígá
wa. Kʊ tà à cɪcɪ. À nyɪna Yɪɪ
tə, ʊ nə tʊn nə, ʊ yàá wulə
də nə.
17 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ *nii sagɪ
tə wa, ʊ nə pɪn *Moyizə nə
ʊ pa aba, də lìà bələ nə swìn
yoo nədʊ, kʊ yoo tə yɪ cígá.
18 À mʊ̀ swìn à tətə yoo, yá
à nyɪna tə, ʊ nə tʊn nə, ʊ də
swìn kʊ yoo təntə».
19 Ba dàń ma swìn ʊ con,
ba wʊ́: «N nyɪna tə wa yɔ̀n
nə?» Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Á
yərì à tətə, á ma yərì à nyɪna
tə də. Də á nə yɔ̀ə́ nə, á wá
yəni à nyɪna tə də».
20 Zwezi yà wulə *Zwifə-
ba *Yɪɪ dìə̀ tə wa, səbɪa tə
nə kəni lá bwálí nə, ʊ kàrì
lìà tə. Mə kʊ bwálí tə wa, ʊ
swìn sʊ̀ràn təntə. Kʊ máŋá
təntə wa, də ʊ janʊ máŋá tə
wà yí. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, lìù
mama wà wá jɪn.

Zwezi bɪrɪ də, ʊ vələ ʊ nyɪna Yɪɪ con
(Zwan 7.33-36)

21 Zwezi kʊ́ʊ̀ pìí ʊ swìn lìà
con, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ wá vìí, á
wá pìà nə, á ga. Yá á wá tɪ á
cʊna tə wa. Á wàrì bwálí tə,
à nə vələ, á vəli».
22 *Zwifə-ba yun tìán dàń
swìn duən con, ba wʊ́: «Ɗ
nə swìn də, nə wàrì bwálí
tə, ʊ nə vələ tə, nə vəli, kʊ
bá ya ʊ pìà, ʊ gʊ ʊ tìàn?»
23 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Á
dəkuu yɪ kʊ wulə tɪa ka tə
yuu, à mʊ̀ dəkuu ga yɪ kʊ
nan Yɪɪ. Á mʊ̀ sàń nə yɪ lʊʊ
kʊ tə, à mʊ̀ tà lʊʊ kʊ tə lìù.
24 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, à ma
swìn á con də, á wá tɪ á cʊna
tə wa. Á nə wà cígá pɪn də,
à mʊ̀ nə yɪ lìù tə, ʊ nə wulə
máŋá mama, wuuu, á wá tɪ
á cʊna tə wa».
25 Ba ma bwe wá, ba wʊ́:
«N mʊ̀ nə yɪ wàà?» Zwezi le
ba, ʊ wʊ́: «À dí yáá à swìn á
con kʊ jɪjʊ tə mama.
26 Á yuu yìən dáá zənzən,
à nə mɛ, sə à swìn tə yoo á
con. Lìù tə, ʊ nə tʊn nə, yɪ

cígá tíú. Yá kʋ tə, ʋ nə bɪrɪ
nə, kʋ mù nə, à də swìn lìà
con, ba nə yɪ lʋʋ nə tɪ».
27 Ba yà wà lwarɪ də, kʋ ya
nyɪna Yɪɪ yoo nə, ʋ swìn.
28 Zwezi dàń ma swìn ba
con, ʋ wʋ́: «Máŋá tə, á nə
wá zìn *Ləzwənə-Biu* tə, á
kə yɪɪ nə, kʋ máŋá tə wa, á
dàń wá lwarɪ də, à mù nə
yɪ lìù tə, à nə wulə máŋá
mama, wuuu. Á wá lwarɪ
də, à ba won mama fwa à
tìàn nə. Yá à sʋ̀ràn tə yɪ kʋ
tə à nyɪna Yɪɪ nə kàrì nə, à
swìn à bɪrɪ lìà tə.
29 Máŋá mama, à fwa kʋ
tə, lìù tə, ʋ nə tʋn nə, nə
swə. Kʋ mù nə pɪn, ʋ wulə
də nə. Ʋ wà nə yá à cɪcɪ».
30 Máŋá tə wa, Zwezi swìn
kʋ nətʋ tə, lìà zənzən ken ba
waa ʋ nə.

Cígá yɪ ka naŋa Yɪɪ con
(Romə tìán 6.14-23; Galasi tìán 3.7, 29; 1 Zwan 3.8-10)

31 Zwezi swìn *Zwifə-ba
con, ba nə keni ba waa ʋ nə,
ʋ wʋ́: «Á nə jon à sʋ̀ràn tə,
á zìlí tə nii, də á cígá yɪ à
karbɪa.
32 Kʋ nətʋ nə wá pa á
lwarɪ cígá tə. Yá cígá tə nə
wá jon aba á cʋna tə wa, sə
á tɪnɪ á tìàn».
33 Zwifə-ba tə ma pìí ba le
Zwezi, ba wʋ́: «Nə mù yɪ ba
lʋrɪ nəba *Abərahamə dwíí
tə wa. Nə mù wà lìù yoŋu
yɪn mɪámɪán. Kʋ fwa nətə,
n ma wʋ́: ‹Á dàń wá tɪnɪ á
tìàn?› »
34 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́:
«Cígá mama, à mù nə swìn
kʋ á con: Lìù tə mama, ʋ nə
tʋŋa cʋna, ʋ yɪ cʋna yoŋu.
35 Yá yoŋu tà ʋ wulə sàń
wa, máŋá mama. Sàń tə bìú
nə wulə sàń tə wa, máŋá
mama wuuu.
36 Də Yɪɪ-Biu tə dàń nə jon
aba á cʋna wa, á wá tɪnɪ á
tìàn, cígá cígá.
37 À yə̀ə́ də, ba lʋrɪ aba
Abərahamə dwíí tə wa. Á ba
à sʋ̀ràn tə joŋə. Kʋ mù nə
pɪn, á pìà, sə á gʋ nə.
38 Kʋ tə, à nyɪna nə pɪn à
na, kʋ mù nə à swìn á con.
Á də yɪ kʋ tə, á də nyɪna tə
nə bɪrɪ aba, nə á cʋga, nə á
tʋŋa».
39 Ba kʋ́ʋ̀ pìí ba le wá,
ba wʋ́: «Nə nyɪna nə yɪ
Abərahamə!» Zwezi ma
swìn ba con, ʋ wʋ́: «Də
á cígá nə nan Abərahamə
dwíí tə wa, á mɛ, sə á fwa
kʋ tə Abərahamə nə fwa.
40 Á nə pìà, sə á gʋ nə,
à mù lìù tə, à nə swìn cígá
tə, Yɪɪ nə bɪrɪ nə á con,
Abərahamə wà kʋ nyɪn don
fwa.
41 Kʋ yɪ á nyɪna tə tʋtʋnan
nə, á tʋŋa». Ba ma kʋ́ʋ̀ swìn
ʋ con, ba wʋ́: «Nə tà bɪa tə,
ba nə lʋrɪ yirə duən nə. Nə
nyɪna yɪ nədʋ, kʋ mù nə yɪ
Yɪɪ».
42 Zwezi le ba, ʋ wʋ́: «Də
Yɪɪ cígá yà nə yɪ á nyɪna, á
yà wá sóní nə. Kʋ ya Yɪɪ con
nə, à nan à bà. Kʋ tà à tətə
nə twi à tìàn nə, kʋ ya ʋ mù
nə tʋn nə.
43 Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á ba à
sʋgʋ tə də̀ń nə̀ń? Kʋ yɪ á nə
ba pìà, sə á sɛ̀e à sʋ̀ràn tə.

* **8:28 8.28** Zwezi yɪ ʋ nə wá pìí ʋ va Yɪɪ con tə yoo nə ʋ swìn nətʋ.

44 Á nyına nə yı *Sıtana.
Kʊ mʊ̀ nə pın, á pìà á tʊn
á nyına təntə fıra yìən. Kʊ
jıjʊ mama, ʊ yın lagʊrʊ. Ʊ
wà cígá swənə mama. Yıı
cígá ga tə̀lə́ ʊ con. Máŋá
tə, ʊ nə kʊnı kʊnkʊn tə, ʊ
sʊ̀ràn yàá yı, ndə ʊ tətə nə
yı nətʊ. Ʊ yı kʊnkʊnʊ tə, ʊ
nə ya kʊnkʊna nyına.
45 À mʊ̀ yı, à nə swìn cígá
tə nə pın, á ba nə cígá pın.
46 Á wa lá, wàà nə wàá ʊ
bırı də, à tʊn cʊna? Də kʊ
nə yı cígá nə à swìn, bɛ̀eɛ̀e
nə pın, á ma ba nə cígá pın?
47 Lìù tə, ʊ nə ya Yıı nyiən,
ʊ yàá cʊgʊ Yıı sʊ̀ràn tə. Á tà
Yıı nyiən. Kʊ mʊ̀ nə pın, á
ba Yıı sʊ̀ràn tə cʊga».

Zwezi də Abərahamə yoo (Zwan 10.25-33)

48 *Zwifə-ba yun tìán tə
dàń ma swìn Zwezi con, ba
wʊ́: «Nə ba cígá jə, sə nə
swìn də, n yı Samari tíú,
yá *zinə də wulə n yuu wa,
naaa?»
49 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Zinə
tə̀lə́ à yuu wa. Kʊ yı à mʊ̀
bwı à nyına Yıı nə. Yá á mʊ̀
wulə á muŋə nə.
50 À mʊ̀ ba à dun pìà. Lìù
nədʊa nə wulə, ʊ nə pìà dun
tə, sə ʊ pa nə. Ʊ mʊ̀ ga nə
bʊ̀rì lìà bʊ̀rà.
51 Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʊ á con: Lìù tə, ʊ nə
zìlí à sʊ̀ràn tə nii, ʊ bá tı
abada».
52 Zwifə-ba yun tìán ma
swìn ʊ con, ba wʊ́: «Síʊ́n
nə, nə dàń nə yə̀ə́ də, n
yı zinə nə wulə n yuu wa.
*Abərahamə tıga, Yıı nii
*sʊ̀sʊ̀nà tə də tıga. Yá n mʊ̀
swìn də, lìù nə zìlí n sʊ̀ràn
tə nii, ʊ bá tı abada.
53 N dwə nə nıbɛɛ
Abərahamə, ʊ nə tıga, naaa?
Yıı nii sʊ̀sʊ̀nà tə də tıga. N
mʊ̀ bʊŋa də n yı wàà?»
54 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Kʊ
nə yı à tətə nə pın dun à tìàn
nə, tə dun tə yı tʊtʊ. Kʊ yı à
nyına Yıı tə nə pın dun nə.
Ʊ mʊ̀ lìù tə, á nə swìn də, ʊ
yı á Yıı tə.
55 Á mʊ̀ yə̀rì wá, à mʊ̀ ga
yə̀ə́ wá. Də à nə swìn də, à
yə̀rì wá, à ya kʊnkʊnʊ ndə á
nə. À yə̀ə́ wá, à ga jə ʊ sʊgʊ
tə.
56 Á nıbɛɛ Abərahamə pʊ̀ə́
poli də, ʊ nə bʊ́n də, ʊ wá na
à túrí dıın tə. Ʊ nı kʊ dıın tə,
yá ʊ yın pupwən wa».
57 Zwifə-ba yun tìán swìn
ʊ con, ba wʊ́: «N tə nə
ba bına finu jə, yá n nı
Abərahamə, naaa?»
58 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Cígá
mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á
con: À mʊ̀ yà wulə, də ba tə
wà Abərahamə lʊrı».
59 Kʊ mʊ̀ sʊgʊ təntə yuu
wa, ba pɛ̀e kapana, sə ba
ma dılı wá. Kʊ mʊ̀ nə pın,
Zwezi sə̀gə̀, ʊ nan Zwifə-ba
Yıı *dìə̀ tə wa.

9

Zwezi pori bɛɛ don yíá (Marəkə 8.22-25; 10.46-52)

1 Dıın don nə, Zwezi tì
cwəŋə don, ʊ lɛ. Ʊ nə ma
lɛ, máŋá tə wa, ʊ nı bɛɛ don.
Ba lʊrı wá liliu.
2 Zwezi karbıa tə ma bwe
wá, ba wʊ́: «Karnyına, ba

lʋrı bɛɛ tə liliu. Wàà nə tʋn cʋna? Kʋ yı ʋ mù, nə à yə̀ə́ ʋ nyına-ba nə tʋn cʋna, kʋ ma pa ʋ yı liliu?»

3 Zwezi le ba, ʋ wʋ́: «Kʋ tà ʋ mù nə tʋn cʋna, nə à yə̀ə́ ʋ nyına-ba nə tʋn cʋna. Kʋ yı kʋ yí nətʋ, sə Yıı tʋtʋnan tə twá ʋ nə, tə bırı tə tìàn.

4 À mɛ, sə à tʋn Yıı tʋtʋnan tə, də tıa tə wà yí. Ʊ mù Yıı nə tʋn nə. Tıa nə twi ka yí, lìù mama kʋ́ʋ̀ bá wàní ʋ tʋn.

5 Máŋá tə wa, à nə tə wulə lʋʋ wa, à yı ləzwənə poni».

6 Zwezi nə swìn tə sʋ̀ràn təntə kwa nə, ʋ pi mımıan tıa, ʋ ma bu tıran mancın. Ʊ ga fwa tıran təntə, ʋ ma tà liliu tə yíá nə.

7 Yá ʋ ga swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Vəli càrʋ́ tə wa, ba nə boŋə ‹Silowe›, n kwán níá, n ma puli n yáá tə». Silowe tə də̀ń nə yı ‹lìù, ba nə tʋn›. Liliu tə vəli, ʋ puli ʋ yáá tə. Ʊ pìí ʋ bìàn, máŋá tə, ʋ yíá tə pórí tə na lá zəni.

8 Ʊ jə̀ń duən, də ba tə, ba nə dí yáá, ba na wá də, ʋ lòrì tə, dàń ma swìn, ba wʋ́: «Kʋ tà bɛɛ wà tə, yà nə jə̀ə́ tıa, ʋ lòrì tə, naaa?»

9 Ba duən swìn, ba wʋ́: «Mə ʋ nə». Ba duən də swìn, ba wʋ́: «Kʋ tà ʋ mù. Kʋ yı ʋ nyınyıga». Bɛɛ tə tətə dàń ma swìn, ʋ wʋ́: «Kʋ cígá ya à mù!»

10 Ba dàń ma bwe wá, ba wʋ́: «Nətə nə kʋ twá, n yíá tə ma pórí?»

11 Ʊ ma le ba, ʋ wʋ́: «Bɛɛ tə, ba nə boŋə Zwezi tə, nə fwa tıran, ʋ ma tà à yíá tə nə, ʋ ga swìn à con, sə à va à puli à yáá tə càrʋ́ tə wa, ba nə boŋə ‹Silowe›. À ma va lá, à nə puli à yíá tə à zwɛ̀e, kwa nə, à yíá tə na lá».

12 Ba tə ma bwe wá, ba wʋ́: «Bɛɛ təntə wulə yən nə?» Ʊ ma le ba, ʋ wʋ́: «À yə̀rì ʋ bwálí».

Farızıan-ba tə bwe liliu tə, ʋ yíá nə pórí tə

13 Ba dàń ma ja bɛɛ tə, ʋ yíá tə nə pórí tə, ba ja va *Farızıan-ba con.

14 Dıın təntə yın *Zwifə-ba *sìə́ dıın, yá Zwezi ga fwa tıran, ʋ ma pórí bɛɛ tə yíá.

15 Kʋ mù nə pın, Farızıan-ba də kʋ́ʋ̀ bwe bɛɛ tə, ba wʋ́: «Kʋ fwa nətə, n yíá tə ma pórí?» Ʊ le ba, ʋ wʋ́: «Zwezi fwa tıran mancın, ʋ kə à yíá tə nə. À vəli à puli à yáá tə. Mə kʋ nə, à na lá».

16 Kʋ yoo təntə yuu wa, Farızıan-ba wa lìà swìn, ba wʋ́: «Kʋ bɛɛ təntə wà Yıı nan. Kʋ mù nə pın, ʋ ba sìə́ dıın tə nii zìlí». Ba duən də kʋ́ʋ̀ swìn, ba wʋ́: «Nətə nə cʋna lìù wá twá, ʋ ma fwa Yıı dìàn mımınʋ tətə yiri?» Kʋ nətʋ tə pın ba pwɛ̀e duən wa.

17 Ba kʋ́ʋ̀ bwe bɛɛ tə, ʋ yà nə yı liliu tə, ba wʋ́: «N mù con, n bʋŋa də bɛɛ təntə, ʋ nə pórí n yíá tə, yı wàà?» Bɛɛ tə ma le ba, ʋ wʋ́: «Ɗ yı Yıı nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀».

18 Zwifə-ba yun tìán tə wà cígá pın də, ʋ tətə yà yın liliu, yá ʋ yíá tə ga pórí. Kʋ mù nə pın, ba ma bon ʋ nuu də ʋ nyına.

19 Ba nə twi ba yí lá, ba bwe ba, ba wʋ́: «Bɛɛ wà tə

cígá ya á mù bìú, naaa? Cígá
mama, á wú ʋ yı ba lʋrı wá
liliu? Kʋ dàń fwa nətə, ʋ ma
na lá?»
20 Ʊ nuu də ʋ nyına tə ma
le, ba wú: «Nə yèə́ də, ʋ ya
nə mù bìú, yá ʋ ga yı ba lʋrı
wá liliu.
21 Kʋ nə fwa nətʋ, ʋ dàń
ma na lá sı́ún nə, nə yèrì kʋ
mù. Nə ma kúù yèrì lìù tə
də, ʋ nə pórí ʋ yı́á tə. Á bwıə
ʋ tətə, ʋ də yı nəkwıa, ʋ wàá
ʋ tətə yoo ʋ swìn».
22 Zwifə-ba yun tìán fən
yà jə ʋ nuu də ʋ nyına tə.
Kʋ mù nə pın, ba swìn kʋ
nətʋ tə. Zwifə-ba yun tìán
yà ken nii nədʋ, sə ba dıŋı
lìù tə mama, ʋ nə wá swìn
də, Zwezi nə yı *Kərisə, ba
lı ba *jə́rə́ dìə tə wa.
23 Kʋ mù nə pın, ʋ nuu də
ʋ nyına tə ma swìn də, ʋ də
yı nəkwıa, ba bwıə ʋ tətə.
24 Farızıan-ba kúù bon
liliu tə, ʋ yı́á tə nə pórí tə,
nɛɛ bələ nii nə, ba swìn ʋ
con, ba wú: «Swìn cígá Yıı
yáá con. Nə mù yèə́ də, bɛɛ
wà tə yı cʋnʋ».
25 Ʊ le ba, ʋ wú: «Də ʋ nə
yı cʋnʋ, à mù yèrì kʋ. Yoo
nədʋ nə, à yèə́. À yà yı liliu,
yá sı́ún nə à yı́á dàń na lá».
26 Ba ma swìn ʋ con, ba
wú: «Nətə nə, ʋ fwa mú? Kʋ
yı ʋ fwa nətə, ʋ ma pwə́rə́ n
yı́á tə?»
27 Bɛɛ tə kúù le ba, ʋ wú:
«À dí yáá à swìn kʋ, à bırı
aba, yá á wà kʋ cʋgʋ. Bɛ̀eɛ̀e
nə pın, á pìà, sə à kúù pìí à
bwé kʋ? Kʋ yı á də tətə pìà,
sə á jì ʋ karbıa, naaa?»
28 Ba dàń twın wá, ba ga
swìn, ba wú: «Kʋ yı n mù
nə ya ʋ karbiu, nə mù yı
*Moyizə karbıa.
29 Nə yèə́ də, Yıı swìn
Moyizə con. Ʊ tə ba tə mù,
nə yèrì bwálí tə, ʋ nə nan».
30 Bɛɛ tə ma le ba, ʋ wú:
«Mə kʋ yoo təntə nə gwárí
nə də, á nə yèrì ʋ nə nan lá,
yá ʋ ga pórí à mù yı́á.
31 Nə yèə́ də, Yıı ba cʋnʋ
yıjʋnı le. Kʋ ya lìù tə, ʋ nə
zìlí Yıı nii, ʋ ga tʋŋa Yıı fıra
nə, Yıı yàá cʋgʋ.
32 Nə tə wà nì mama
abada də, lìù pórí liliu yı́á,
ba nə lʋrı wá, də ʋ yı nətʋ.
33 Də bɛɛ təntə yà nə wà
Yıı nan, ʋ yà wàrì won
mama, ʋ tʋŋa».
34 Ba ma le wá, ba wú:
«N tətə mama yı ba lʋrı mú
cʋna wa, n ga pìà, sə n kàrì
nəba!» Ba dàń ma dıŋı wá,
ba lı ba jə́rə́ dìə tə wa.

(Likə 10.21; 2 Korɛntə tìán 4.3-6; 1 Piyɛrə 2.6-8)

35 Zwezi dàń nì də,
Farızıan-ba dıŋı bɛɛ tə, ʋ
yà nə yı liliu tə, ba lı ba jə́rə́
dìə tə wa. Zwezi ma jə́rí bɛɛ
tə, ʋ bwe wá, ʋ wú: «N ken
n waa *Ləzwənə-Biu* tə nə,
naaa?»
36 Bɛɛ tə le Zwezi, ʋ wú:
«Kʋ mù nə yı wàà, *Yuu-
Tiu? À swə, sə à kə à waa
ʋ nə».
37 Zwezi ma swìn ʋ con, ʋ
wú: «N yı́á cə kʋ tı́ú yuu wa.
Mə ʋ mù nə wulə ʋ swìn n
con, sı́ún nə!»

* **9:35 9.35** Zwezi yı ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

38 Bɛɛ tə dàń ma swìn, ʊ
wʊ́: «Yuu-Tiu, à ken à waa n
nə». Yá ʊ ga tʊ ʊ nadwana
yuu, ʊ bʊ Zwezi nə.
39 Zwezi dàń ma swìn, ʊ
wʊ́: «À twi lʊʊ kʊ tə wa, sə
à bʊ̀rì lìà bʊ̀rà. À pa lilirən
yíá pórí, à ga pa lìà tə, ba yíá
nə na lá, lwàń ba jì lilirən».
40 Farɪzɪan-ba lìà duən yà
wulə kʊ bwálí tə wa. Ba
nə nì tə sʊ̀ràn təntə, ba bwe
Zwezi, ba wʊ́: «Nə də yɪ
lilirən, naaa?»
41 Zwezi le ba, ʊ wʊ́: «Á yà
nə ya lilirən, á yà ba cʊna
jə. Á dàń nə swìn də, á na
lá. Kʊ mù nə pɪn, á cʊna tə
wulə wuuu».

10

Zwezi yɪ payɪrʊ nəzəŋu
(1 Piyɛrə 2.24-25, 5, 1-4)

1-2 Zwezi kàrì lìà tə də
zwansɪsarɪ, ʊ wʊ́: «Cígá
mama, à mù nə swìn kʊ á
con: Lìù tə, ʊ nə twá mimii,
ʊ ma zwɪ patuu wa, kʊ tíú
nə yɪ payɪrʊ tə. Yá lìù tə, ʊ
nə ba patuu mimii twá, ʊ ma
zwɪ, ʊ ga twá kʊ bwálí don,
ʊ ma zwɪ, kʊ tíú yɪ ŋwìàn, ʊ
ga yɪ lagʊrʊ.
3 Lìù tə, ʊ nə cì patuu tə
nii nə, ʊ yàá súrí kʊ mimii,
ʊ pa payɪrʊ tə nə. Yá pee tə
ga cʊga tə payɪrʊ tə kori. Ʊ
yàá bon ʊ piə mama də ka
yɪrɪ, ʊ ma lɪ tə patuu tə wa.
4 Ʊ nə lɪ pee tə mama, ʊ
zwɛ̀e, ʊ dàń yàá ya tə yáá,
pee tə ga pú ʊ kwa. Kʊ nətʊ
bɪrɪ də, tə yə̀ə́ ʊ kori swían.
5 Pee tə bá sɛ̀e, tə pwí lìù
don kwa. Tə yə̀rì ʊ kori
swían. Kʊ mù nə pɪn, tə nə
nɪ lìù don, tə wá dəri, tə jén
ʊ yáá nə».
6 Zwezi kàrì lìà tə də
zwansɪsara tə, ba ga wà yoo
tə, ʊ nə pìà, sə ʊ swìn ba
con, tə də̀ń nì.
7 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ súrí lá,
ʊ wʊ́: «Cígá mama, à mù nə
swìn kʊ á con: À mù nə yɪ
patuu tə mimii.
8 Lìà tə mama, ba nə dí à
yáá, ba bà tə yɪ ŋwɪna də
lagʊra. Yá pee tə wà ba cʊgʊ.
9 À mù nə yɪ ndə mimii nə.
Lìù tə, ʊ nə twá də nə, ʊ ma
zʊ Yɪɪ wá jon kʊ tíú. Ʊ wàá
ʊ zwɪ də ʊ naŋa ndə pee tə
nə, ʊ ga wá na ʊ nii wodiu
də.
10 Ŋwìàn mù yɪ ʊ yàá bà,
sə ʊ ŋʊ, sə ʊ gʊ, sə ʊ cʊ̀gʊ̀. À
mù yɪ à twi, sə à tɪ, sə lìà tə
ma na mɪɪ, sə ba na mɪɪ, kʊ
nə ywán cígá cígá.
11 À mù nə yɪ payɪrʊ
nəzəŋu. Payɪrʊ nəzəŋu yàá
ja ʊ mɪɪ, ʊ ma lárí ʊ pee yuu
nə.
12 Yá lìù tə, ʊ nə cì pee nə,
sə ba ŋwín wá, kʊ tíú mù
yɪ səbiu tə nə, ʊ ywàŋá. Yá
pee tə tà ʊ mù nyiən. Kʊ
mù nə pɪn, ʊ nə nɪ buyuru,
də nyankwan kʊ bìàn, ʊ yàá
dʊgʊ pee tə, ʊ ga dəri ʊ jén.
Buyuru tə dàń yàá tʊ pee tə
wa, kʊ ja tə, kʊ laga tə duən
yáá nə.
13 Kʊ nətʊ dàń bɪrɪ də, ʊ yɪ
ʊ tʊŋa səbiu yɪrɪ, pee tə yoo
ba wá jə.
14 À mù nə yɪ payɪrʊ
nəzəŋu tə. À yə̀ə́ à pee tə,
à pee tə də ga yə̀ə́ nə.

15 Mə nətʊ nə, à mù də à
nyɪna Yɪɪ tə yə̀ə́ duən. Ʊ yə̀ə́
nə à də ga yə̀ə́ wá. À ja à
mɪɪ, à ma lárí à pee yuu nə.
16 À tə jə pee duən, tə nə
tə̀lə́ patuu kʊ tə wa. À mɛ,
sə à pìà tə pee təntə, də à ja
bà. Pee tə mama dàń wá nì
à kori. Kʊ dàń wá yà patuu
nədʊ, yá payɪrʊ tə də wá yà
nədʊ.
17 À pɪn à mɪɪ tə, sə à kʊ́ʊ̀
pìí à jon. Kʊ mù nə pɪn, à
nyɪna Yɪɪ swə nə.
18 Lìù mama wàrì à mɪɪ tə,
ʊ lɪ ʊ tìàn nə. À mù tətə nə
ja cwəŋə, sə à pa à mɪɪ tə, à
mù nə ma ja cwəŋə də, sə à
pìí à jon à mɪɪ tə. À nyɪna
Yɪɪ nə pɪn nə kʊ nii təntə».
19 Zwezi sʊ̀ràn təntə kʊ
pɪn, Zwifə-ba yun tìán tə
kʊ́ʊ̀ pìí ba pwɛ̀e duən wa.
20 Ba wa lìà zənzən yà
swìn, ba wʊ́: «*Zini nə wulə
ʊ yuu wa, ʊ ga nyàŋà. Á
dànà ká cʊgʊ ʊ sʊ̀ràn tə!»
21 Ba duən də swìn, ba wʊ́:
«Zini nə wulə lìù yuu wa, ʊ
wàrì sʊ̀ràn tətə ʊ swìn. Lìù
tə zini nə jə, ʊ wàrì lìù yíá ʊ
pórí».

Zwifə-ba yun tìán vɪga Zwezi
(Zwan 8.51-59; 14.9-11)

22 Ba yà wulə ba də́ cànà
don, ka nə yɪ *Zwifə-ba Yɪɪ
*dìè tə nii súrú bɪnɪ cànà,
*Zwerizalɛmə nə. Kʊ máŋá
tə yà yɪ waran máŋá.
23 Zwezi vəli Yɪɪ dìè tə wa.
Ʊ jijiri bwálí tə nə, ba nə
boŋə ‹Salʊmʊn napakʊlʊ›.
24 Zwifə-ba yun tìán kɪkarɪ
wá, ba ga swìn ʊ con, ba wʊ́:
«N pìà, sə nə bɛ̀eé n yoo nə
waa con, wuuu, kʊ jə vələ
dɪɪn don? Swìn kʊ nə con
nəpon nəpon də, n cígá nə
yɪ *Kərisə».
25 Zwezi ma le ba, ʊ wʊ́: «À
dí yáá à swìn kʊ á con, yá
á wà cígá pɪn à sʊgʊ tə nə.
Yìàn tə, à nyɪna Yɪɪ nə pɪn
nii, à ma fwa, tə mù nə bɪrɪ
lìù tə, à nə ya.
26 Á twá á tə̀lə́ à pee tə wa.
Kʊ mù nə pɪn, á wà cígá pɪn
à sʊgʊ tə nə.
27 À mù pee tə cʊga à kori.
À də yə̀ə́ tə swían, yá tə ga
pwí à kwa.
28 À pɪn tə mɪɪ tə, kʊ nə ba
zwɛ̀e Yɪɪ con. Tə kʊ́ʊ̀ bá jén,
abada. Yá lìù də mama kʊ́ʊ̀
wàrì tə, ʊ lɪ à jìàn wa.
29 À nyɪna Yɪɪ dìàn tə dwə
won mama. Ʊ mù nə pɪn pee
tə nə. Yá lìù mama kʊ́ʊ̀ wàrì
tə, ʊ lɪ ʊ mù nyɪna Yɪɪ jìàn
wa.
30 À mù də à nyɪna Yɪɪ ya
nədʊ».
31 Zwifə-ba yun tìán kʊ́ʊ̀
pɛ̀e kapana, sə ba ma dɪlɪ
Zwezi, ba gʊ.
32 Zwezi ma bwé, ʊ swìn
ba con, ʊ wʊ́: «À nyɪna Yɪɪ
dìàn tə pɪn, à tʊn tʊtʊnzəŋə
zənzən, á yíá yuu wa. Kʊ ka
tətə yɪrɪ nə, á pìà, sə á dɪlɪ
nə, á gʊ?»
33 Zwifə-ba yun tìán le wá,
ba wʊ́: «Kʊ tà nə pìà nə
dɪlɪ mù, nə gʊ, n nə tʊn
tʊtʊnzəŋu yɪrɪ. N swìn n
twɪn Yɪɪ. N də ya ləzwənə,
n ga pìà, n ja n tìàn, n ma
fwa Yɪɪ».

34 Zwezi le ba, ʋ wʋ́: «Kʋ
pʋ́pʋ́ní á sagɪ tə wa də, Yɪɪ
swìn də, á yɪ yɪa.
35 Kʋ mʋ̀ sagɪ təntə wa, Yɪɪ
swìn ləzoni con, ʋ ga ja ba,
ʋ boŋə ‹yɪa›. Nə ga yə̀ə́ də,
nə wàrì kʋ tə, Yɪɪ nə swìn ʋ
sagɪ tə wa nə, nə pɪn kʋ jén
lá.
36 À mʋ̀ ya nyɪna Yɪɪ nə
kʋ́rí nə, ʋ kə vàn nə, ʋ tʋn
lʋʋ kʋ tə wa. Yá à dàń swìn
də, à yɪ Yɪɪ-Biu. Á dàń fwa
nətə, á ma wʋ́, də à twɪn Yɪɪ?
37 Də à nə bá à nyɪna Yɪɪ
tʋtʋnan tə tʋŋa, á dànà ká
pa nə cígá!
38 Yá à dàń nə tʋŋa à nyɪna
Yɪɪ tʋtʋnan tə, á mɛ, sə á pa
nə cígá. Á nə ba pìà, sə á pa
nə cígá, kʋ mɛ, sə á tà tʋtʋŋɪ
tə yɪrɪ, á pa nə cígá. Kʋ nətʋ
wá pa á lwarɪ də, à nyɪna Yɪɪ
wulə də nə, à də ga wulə də
à nyɪna Yɪɪ».
39 Ba kʋ́ʋ̀ zàn, ba pìà, ba ja
Zwezi. Ʋ ma jén ba yíá yuu.
40 Zwezi kʋ́ʋ̀ pìí, ʋ va
Zwurədɛn mʋnaa tə nii nə,
bwálí tə, Zwan* nə dí yáá,
ʋ lə lìà tə níá wa. Ʋ vəli ʋ
wulə kʋ bwálí təntə nə.
41 Lìà zənzən twi ʋ con,
ba swìn, ba wʋ́: «Zwan mʋ̀
wà Yɪɪ dìàn mɪmɪnʋ mama
fwa. Yá yìə̀n tə mama, ʋ nə
swìn bɛɛ wà tə yuu wa, tə ya
cígá».
42 Kʋ bwálí təntə nə, lìà
zənzən ken ba waa Zwezi
nə.

11

Zwezi bwin Lazarə, ʋ lɪ tɪan wa
(Likə 10.38-40; 7.11-16; Marəkə 5.35-43; Zwan 5.21; 6.40)

1-2 Betani tìán bɛɛ don, ba
nə boŋə Lazarə, tʋa yayɪgʋ.
Mə kʋ tɪʋ təntə wa nə, Mari,
də ʋ zʋnʋ Marətə də yà
wulə. Mari yà nə yɪ kan
tə, ʋ nə lwə́ tɪralɪ Zwezi nɛɛ
nə, ʋ ga ja ʋ yukʋran, ʋ ma
pupugu tə. Ʋ mʋ̀ nabʋa yà
nə yɪ Lazarə tə.
3 Lazarə nakwana tə dàń
ma tʋn lìù, sə ʋ swìn Zwezi
con, ʋ wʋ́: «*Yuu-Tiu, nə̀ń, n
dabaswənə tə tʋa yayɪgʋ».
4 Zwezi nə nì kʋ yoo təntə,
ʋ swìn, ʋ wʋ́: «Lazarə
yayɪgʋ tə bá gʋ wá. Yayɪgʋ
təntə ya Yɪɪ nə pìà, ʋ twá kʋ
nə, ʋ ma bɪrɪ ʋ dun tə, sə ʋ
pa, Yɪɪ-Biu* tə na dun».
5 Yá Zwezi yà swə Marətə,
də ʋ nyánʋ́ Mari, də Lazarə.
6 Zwezi nə nì də, Lazarə yì
tə, ʋ tə fwa dɪan bələ bwálí
təntə wa, ʋ yà nə wulə.
7 Kʋ kwa nə, ʋ swìn ʋ
karbɪa tə con, ʋ wʋ́: «Nə
pirə, nə va Zwide nagwanaa
tə wa».
8 Ʋ karbɪa tə ma le wá, ba
wʋ́: «Karnyɪna, kʋ yɪ nətə?
*Zwifə-ba yun tìán pìà, ba
dɪlɪ mʋ́ də kapana, ba gʋ lá
nə. Kʋ tə wà dìán, yá n ga
tə pìà, sə n pìí n va lá?»
9 Zwezi le ba, ʋ wʋ́: «Dɪɪn
wa, lugu fugə bələ nə wulə
lá. Lìù nə vəli yɪcaʋ wa, ʋ
ba ʋ naa mà won nə. Lʋʋ kʋ
tə yɪcaʋ tə dàń nə pɪn ʋ yíá
na lá.

* **10:40 10.40** Kʋ mʋ̀ Zwan təntə nə yɪ *Zwan-Batisə, ʋ nə li lìà níá wa, kʋ twá
də Yɪɪ yɪrɪ. * **11:4 11.4** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.

10 Yá lìù nə kʊ́ù ʋ lwàń, ʋ
vəli tɪtɪn nə, ʋ yíá nə ba poni
na tə, ʋ yàá mà ʋ naa won
nə».
11 Zwezi nə swìn sʊ̀ràn
təntə kwa nə, ʋ swìn ba con,
ʋ wʊ́: «Nə dabɛɛ Lazarə yɪ ʋ
dwɛ̀e, yá à mɛ, sə à va à zìn
wá».
12 Ʊ karbɪa tə ma le wá, ba
wʊ́: «Yuu-Tiu, də kʊ nə yɪ ʋ
dwɛ̀e, ʋ yayɪgʊ tə wá zwɛ̀e».
13 Zwezi yà pìà, sə ʋ swìn
də, Lazarə yɪ ʋ tɪga. Yá ʋ
karbɪa tə mʊ̀ yà bʊŋa də, kʊ
cígá yɪ ʋ dwɛ̀e.
14 Zwezi dàń ma swìn kʊ
nəpon tə ba con, ʋ wʊ́:
«Lazarə yɪ ʋ tɪga.
15 À jə pupwən də, á tətə
nə yɔ̀ɔ́ də, à wà lá vəli tə
yɪrɪ. Kʊ mʊ̀ nə wá pa, á kə
á waa à nə. Nə dàń vələ ʋ
con».
16 Toma tə, ba yà nə boŋə
‹yɪyɔɔ›, ʋ dàń ma swìn ʋ
karbiduən tə con, ʋ wʊ́: «Nə
də vələ, nə twá karnyɪna nə,
nə tɪ».
17 Máŋá tə, Zwezi nə vəli
ʋ yí lá, ʋ nɪ də, ba nə gùrì
Lazarə, kʊ jə dɪan banɪa.
18 Betani yà bwələ *Zw-
erizalɛmə, ndə kilomɛtərə
batwa nə.
19 Yá Zwifə-ba tə yà dáá,
ba nə twi Marətə də Mari
con, sə ba kə ba pupuə ba
nabʊa tə tɪan tə yɪrɪ.
20 Marətə dàń nə nì də,
Zwezi bìàn, ʋ nan ʋ va, sə
ʋ jə́rí wá. Mari mʊ̀ pìí sàń
nə, ʋ jə̀ə́ ba dìà.
21 Marətə nə jə́rí Zwezi, ʋ
swìn ʋ con, ʋ wʊ́: «Yuu-Tiu,
də n yà nə yɪn yəbə, à nabʊa
tə yà ba tɪ.
22 Yá də kʊ mɛ, à yə̀ə́ də,
máŋá kʊ tə də tətə wa, won
tə mama, n nə lòrì Yɪɪ con,
Yɪɪ wá pa kʊ mʊ́».
23 Zwezi ma swìn ʋ con, ʋ
wʊ́: «N nabʊa tə wá pìí ʋ
bwin, ʋ nan tɪan wa».
24 Marətə le Zwezi, ʋ wʊ́:
«À yə̀ə́ də, Yɪɪ wá bwin wá,
ʋ lɪ tɪan wa. Kʊ yoo tə wá
tʊn, máŋá tə wa, Yɪɪ nə wá
bwin tɪga tə, ʋ lɪ tɪan wa, lʊʊ
zaŋʊ máŋá nə».
25 Zwezi ma swìn ʋ con, ʋ
wʊ́: «À mʊ̀ nə yɪ ka bwin
tɪga, à mʊ̀ ga nə yɪ mɪɪ tíú.
Lìù tə, ʋ nə keni ʋ waa à nə
wuuu, ʋ wá yà mɪɪ wa, də ʋ
nə swə, ʋ tɪ də.
26 Yá lìù tə də, ʋ nə wulə
mɪɪ wa, ʋ ga kə ʋ waa à nə,
ʋ mʊ̀ kʊ́ù bá tɪ, abada. N pɪn
cígá kʊ yoo təntə nə, naaa?»
27 Marətə le Zwezi, ʋ
wʊ́: «Awo, Yuu-Tiu, à pɪn
cígá yoo təntə nə də, n yɪ
*Kərisə, n ga yɪ Yɪɪ-Biu. N
mʊ̀ nə ya lìù tə, ʋ nə mɛ, sə
ʋ bà lʊʊ wa».
28 Marətə nə swìn kʊ nətʊ
tə kwa nə, ʋ pìí ʋ vìí. Ʊ dàń
vəli, ʋ bon ʋ nyánʊ́ Mari, ʋ
sə̀gə̀, ʋ swìn ʋ con, ʋ wʊ́:
«Karnyɪna twi yəbə, yá ʋ
boŋə mʊ́».
29 Mari nə nì tə sʊ̀ràn
təntə, ʋ nyí ʋ zàn lala, ʋ ma
vələ Zwezi con.
30 Zwezi yà tə wulə bwálí
tə nə, Marətə nə jə́rí wá. Ʊ
yà tə wà Betani tɪʋ tə wa
zwɪ.
31 Zwifə-ba yà twi dìà tə
wa, sə ba kə Mari pupwən.
Ba dàń nɪ wá də, ʋ zàn lala,
ʋ naŋa kàrá wa. Ba də ma

zàn, ba pú ʋ kwa. Ba yà bʋŋa də, kʋ yı ʋ vəli ləbəri tə yuu, sə ʋ kwi.

32 Ʊ vəli ʋ yí bwálí tə, Zwezi nə wulə lá. Máŋá tə, ʋ nə nı wá, ʋ tʋa Zwezi nɛɛ dəń, ʋ ga swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Yuu-Tiu, də n yà nə yın yəbə, à nabʋa tə yà ba tı».

33 Zwezi dàń nı də, Mari yı ʋ kwi, yá Zwifə-ba tə, ba nə wulə ʋ kwa, də ga kwi. Kʋ vuvugu ʋ bıcan, yá pucʋnı ga zʋ wá.

34 Ʊ dàń ma bwe ba, ʋ wʋ́: «Yən nə nə, á gùrì wá?» Ba le wá, ba wʋ́: «Yuu-Tiu bàá, n wá na kʋ bwálí».

35 Zwezi dàń wulə ʋ kwi.

36 Zwifə-ba dàń ma swìn, ba wʋ́: «Á nı nətʋ tə, ʋ yà nə swə Lazarə».

37 Ba wa lìà duən də kʋ́ʋ̀ swìn, ba wʋ́: «Ɗ mʋ̀ lìʋ̀ tə, ʋ nə pórí liliu tə yíá tə, ʋ yà kʋ́ʋ̀ wàrì ʋ fwa, sə bɛɛ wà tə dàn ká tı, naaa?»

38 Kʋ kʋ́ʋ̀ vuvugu Zwezi bıcan, yá ʋ dàń ga vələ ləbəri tə nii nə. Ləbəri tə yà yı ba kʋa paan wa. Yá kapan dàń yà sun kʋ mimii nə.

39 Zwezi swìn, ʋ wʋ́: «Á surə kapan tə!» Tıgı tə nakʋa Marətə ma swìn Zwezi con, ʋ wʋ́: «Yuu-Tiu, ʋ dàń lwá sı́ʋ́n nə. Kʋ dıan banıa nə zàn, ba nə gùrì wá».

40 Zwezi le wá, ʋ wʋ́: «À wà n con swìn də, n nə keni n waa à nə, n wá na Yıı dun tə».

41 Ba dàń ma súrí kapan tə. Zwezi zìn ʋ yíá ʋ kə yıı nə, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́: «À nyına, à kəni n lɛ̀eɛ̀e, n nə le nə tə yırı.

42 À mʋ̀ yə̀ə́ də, n le nə dıın mama. Kʋ dàń yı lalʋʋ tə yırı, kʋ nə wulə yəbə nə, à swìn kʋ. À pìà, sə ba pa cígá də, kʋ yı n mʋ̀ nə tʋn nə».

43 Ʊ nə swìn kʋ nətʋ tə kwa nə, ʋ swìn də dìàn, ʋ kə yıı nə, ʋ wʋ́: «Lazarə, nan yəbə!»

44 Tıgı tə nan ləbəri tə wa, ʋ jìàn də ʋ nɛɛ ga vwə də gantwɛn. Yá gànʋ̀ də ga pú ʋ yáá nə. Zwezi ma swìn lìà tə con, ʋ wʋ́: «Á kʋra tə, sə ʋ vìí».

Zwifə-ba yun tìán pìà Zwezi, sə ba gʋ
(Likə 16.31)

45 *Zwifə-ba wa lìà zənzən, ba yà nə twi Mari con, nı kʋ tə Zwezi nə fwa, ba ga kə ba waa ʋ nə.

46 Yá ba wa lìà duən vəli, ba man kʋ tə, Zwezi nə fwa tə, ba bırı *Farızıan-ba.

47 Farızıan-ba də Yıı *joŋwana yun tìán tə dàń bon Zwifə-ba yun tìán duən, ba nə bʋ̀rì *bʋ̀rà tə, ba kun duən nə, ba ga swìn, ba wʋ́: «Bɛɛ tə tʋŋa Yıı dìàn mımınan zənzən. Bɛ̀eɛ̀e won nə, nə wá fwa ʋ yıra?

48 Də nə nə yá wá, sə ʋ tʋn tə, lìà tə mama wá kə ba waa ʋ nə. Yá *Romə-ba lìà wá bà, ba lı nəba, ba ga cʋ̀gʋ̀ nə Zwifə-bə Yıı *dìà tə, də nə dwíí tìán tə nə lʋʋ tə mama wa».

49 Lìʋ̀ don yın ba wa, ʋ nə yı Yıı joŋwana yun tìán nəkwıa, kʋ bını təntə nə, ʋ yırı nə Kayifə. Ʊ swìn ba

con, ʋ wʋ́: «Á ba yoo mama dəń nəń.
50 Á bʋŋa zəni, sə á yəni
də, bɛɛ nədʋa nə tɪga nə
dwíí tìán tə yɪrɪ, kʋ kʋkwa
kʋ pa aba, kʋ doni, ba nə wá
cʋ̀gʋ̀ nə dwíí tə mama».
51 Sʋ̀ràn təntə yà tà ʋ tətə
fɪra sʋ̀ràn. Kʋ yɪ ʋ yà
nə yɪ Yɪɪ joŋwana yun tìán
nəkwɪa kʋ bɪnɪ təntə nə
yɪrɪ. Kʋ mʋ̀ nə pɪn, Yɪɪ twá
də wá, ʋ ma swìn ʋ nii sʋgʋ
də, Zwezi mɛ, sə ʋ tɪ Zwifə-
ba dwíí tə yɪrɪ.
52 Kʋ nətʋ tə yà tà ba cɪcɪ
dwíí tə yɪrɪ nə, ʋ wá tɪ. Kʋ
yɪ, sə ʋ pìí ʋ van Yɪɪ bɪa tə,
ba nə laga duən yáá nə, ʋ ja
bà, ʋ kə duən nə, ʋ pa ba jì
dwíí nədʋ.
53 Kʋ nə zɪgɪ kʋ dɪɪn təntə
nə, Zwifə-ba yun tìán tə ken
ba nii nədʋ, sə ba gʋ Zwezi.
54 Kʋ mʋ̀ nə pɪn, Zwezi yà
kʋ́ʋ̀ bá jijiri, ʋ vəli Zwifə-ba
pwərə wa. Ʋ nan kʋ bwálí
təntə wa, ʋ zʋ nagwanaa
don wa, kʋ nə bwələ də
kasɔɔ lanworu. Ʋ mʋ̀ də ʋ
karbɪa tə yà yɪn nagwanaa
təntə tɪʋ don nə, ba nə boŋə
‹Efərayimə›.
55 Zwifə-ba *Pakə cànà tə
yà bwələ. Lìà zənzən dàń
nan nagwanaa təntə wa, ba
va *Zwerizalɛmə də cànà tə
tə wà yí, sə ba kwɛn ba yìèn
ba mʋ̀ də Yɪɪ pwərə wa.
56 Lìà dàń yà twá lá, ba
pìà Zwezi Zwifə-ba Yɪɪ diè tə
wa, də ba bwe duən, ba wʋ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə, á bʋŋa ʋ yoo wa?
Á yərì də, ʋ nə wá bà cànà
tə, naaa?»
57 Yɪɪ joŋwana yun tìán tə,
də Farɪzɪan-ba yà pɪn nii kʋ
tə də, lìù tə mama, ʋ nə yə̀ə́
Zwezi bwálí, sə ʋ swìn kʋ ʋ
bɪrɪ, ʋ pa ba yəni, sə ba va,
ba ja wá.

12

Mari lwə́ tɪralɪ nʋga Zwezi nɛɛ nə
(Matiə 26.6-13; Marəkə 14.3-9)

1 Zwezi vəli Betani, də
*Pakə cànà tə ga dɪan bardʋ,
sə ka yí. Mə Lazarə tə, ʋ nə
tɪga, Zwezi ma bwin wá tə,
yà wulə kʋ tɪʋ təntə nə.
2 Ba fwa wodiu, ba pa
Zwezi nə. Marətə yà nə
wulə, ʋ tàrì wodiu tə.
Lazarə də yɪn lìà tə wa, ba
mʋ̀ də Zwezi nə jə̀ə́, ba də́.
3 Mari dàń tì tɪralɪ nʋga
litərə fan, kʋ kwənə nə dáá.
Kʋ yɪ ba fwa kʋ də narədə
paa tətə. Ʋ twɛ kʋ Zwezi nɛɛ
nə, yá ʋ ga ja ʋ yukʋran, ʋ
ma pupugu ʋ nɛɛ nə. Dìè tə
mama nii súə́ də tɪralɪ nʋga
tə lwán tə.
4 Karbiu don yɪn karbɪa tə
wa, ba nə boŋə Yisəkariyɔtə
Zwidasə. Mə ʋ mʋ̀ karbiu
təntə, nə wá ja Zwezi, ʋ pa
dʋŋa nə. Ʋ zàn ʋ swìn, ʋ wʋ́:
5 «Kʋ ya nətə, n ma
wà tɪralɪ nʋga kʋ tə yoli
səbikʋlan* biətwa, sə n pa
zʋra nə?»
6 Yá ʋ nə swìn kʋ nətʋ tə,
kʋ tà zʋra yoo cígá nə jə wá.
Kʋ yɪ ʋ ya ŋwìàn. Ʋ yà nə jə
ba səbɪa lɔ̀ɔ̀ tə, ʋ yàá ŋwìn
səbiu tə, ba nə kəni kʋ wa.

* **12:5 12.5** Səbikʋlʋ nədʋ yɪ yɪtʋrɪ nədʋ tʋtʋŋɪ ŋwírán.

7 Zwezi dàń ma swìn
Zwidasə con, ʊ wʊ́: «Yá wá
sənbwen! Tɪralɪ nʊga kʊ tə
yɪ, ʊ lwə́ à nə, sə kʊ ma
kwɛn nə dɪɪn tə nə, ba nə wá
kə nə ləbəri wa.
8 Zʊra wulə də aba máŋá
mama. Yá à mù ga bá ya də
aba máŋá mama».
9 *Zwifə-ba lalʊʊ nì də,
Zwezi wulə Betani nə. Ba
dàń vəli, ba yí lá, ba pìà
Zwezi. Kʊ kʊ́ù tà Zwezi cɪcɪ
nə, ba pìà, sə ba na, kʊ dàń
yɪ də Lazarə tə, Zwezi nə
bwin ʊ zìn tɪan wa, nə ba
pìà, sə ba na.
10-11 Zwifə-ba lìà zənzən
yà naŋa ba wa, ba kəni ba
waa Zwezi nə, ʊ nə bwin
Lazarə ʊ zɪn tɪan tə wa yɪrɪ.
Kʊ mù nə pɪn, Yɪɪ joŋwana
yun tìán tə yà pɪn nii, sə ba
gʊ Lazarə də.

Zwezi vəli Zwerizalɛmə
(Matiə 21.1-11; Marəkə 11.1-10; Likə 19.29-44)

12 Kʊ tɪpʊrɪ nə, lalʊʊ tə, kʊ
nə twi *Pakə cànà tə, nì də,
Zwezi wulə cwəŋə wa, ʊ ma
bìàn *Zwerizalɛmə.
13 Ba za† kʊra nɛɛ ba ja
nan, sə ba jə́rí wá, də ba
bubwi, ba wʊ́:
«Ozana! Sə dun tə mɛ ya lìù
tə yuu wa, ʊ nə bìàn
*Yuu-Tiu yɪrɪ tə yuu
nə. Ʊ mù lìù təntə nə
yɪ *Yɪzərayɛlə pìʊ́».
14 Zwezi nɪ bɪnabiə, ʊ dì ʊ
jə́ə́ ka yuu. Kʊ yoo təntə
pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ
wʊ́:
15 «Siyon‡ tìán-ba, á dànà ká
pa fən ja aba. Á nəŋə,
á pìʊ́ tə bìàn. Ʊ yɪ ʊ
jə́ə́ bɪnabiə yuu wa».
16 Kʊ máŋá təntə wa,
Zwezi karbɪa tə yà wà yìèn
təntə də́ń lwarɪ. Zwezi nə
bwin, ʊ nan tɪan wa, ʊ na
dun Yɪɪ con, kʊ mù təntə
kwa nə, ba dàń lìí ba tìàn də,
kʊ yɪ ʊ mù yoo yà nə pʊ́pʊ́ní,
Yɪɪ sagɪ tə wa. Yá ʊ mù dàń
yɪ ʊ tʊn tə, sə sʊ̀ràn təntə nii
sú.
17 Lalʊʊ, ba nə yɪn də
Zwezi, máŋá tə wa, ʊ nə bon
Lazarə ləbəri tə wa, ʊ bwin
ʊ lɪ tɪan wa, yà wulə ba swìn
kʊ yoo təntə, ba bɪrɪ lìà nə.
18 Zwezi nə tʊn Yɪɪ dìàn
mɪmɪnʊ təntə. Kʊ mù nə
pɪn, lìà tə, ba nə nì kʊ, ma
bà, sə ba jə́rí wá.
19 *Farɪzɪan-ba dàń ma
swìn duən con, ba wʊ́: «Á
tətə na də, á wàrì won
mama á fwa. Á nəŋə, lalʊʊ
tə mama pʊ́ə́ ʊ kwa».

Gərɛkə-ba lìà duən də pìà, ba na Zwezi
(Matiə 16.24-27; Ebərə-ba 2.9-10, 14-15)

20 *Gərɛkə-ba lìà yà twá,
ba wulə lìà tə wa, ba nə twi
*Zwerizalɛmə, sə ba bʊ Yɪɪ
nə *Pakə cànà tə wa.
21 Ba vəli ba yí Filipə con,
ʊ mù nə nan Bɛtəsayɪda. Kʊ
tɪʊ tə nə wulə Galile nag-
wanaa tə wa. Ba lòrì wá, ba
wʊ́: «Yuu tíú, nə pìà, sə nə
na Zwezi!»
22 Filipə də ma va, ʊ swìn
kʊ Andəre con. Ba lìà bələ
tə mɛ dàń vəli, ba swìn kʊ
Zwezi con.

† **12:13 12.13** Ba fwa kʊ nətʊ tə, sə ma pa dun Zwezi nə. ‡ **12:15 12.15** Siyon yɪ Zwerizalɛmə yɪrɪ don.

23 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́:
«Máŋá dàń yí, sə *Ləzwənə-
Biu§ tə na dun.
24 Cígá mama, à mʋ̀ nə
swìn kʋ á con: Mɪbiu nə wà
tɪa dàń zwɪ, sə kʋ pʋ, kʋ wá
yà mɪbiu nədʋ cɪcɪ, wuuu.
Yá kʋ nə pʋa, kʋ kwa nə, kʋ
yàá fwa bɪa zənzən.
25 Lìù tə, ʋ nə swə ʋ mɪɪ,
ʋ wá kwìn kʋ nə. Yá lìù tə,
ʋ tətə mɪɪ tə yoo nə ba wá
ja, lʋʋ kʋ tə wa, ʋ ba kwìn
ʋ mɪɪ tə nə. Ʋ wá yà mɪɪ tə
wa, kʋ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
26 Lìù tə, ʋ nə pìà, sə ʋ tʋn
ʋ pa nə, sə ʋ pʋ́ à kwa. Kʋ
nətʋ tə dàń wá pa bwálí tə,
à nə wulə, à tʋ̀tʋ̀nʋ̀ tə də wá
yà lá. Lìù tə, ʋ nə tʋŋa ʋ pɪn
nə, à nyɪna Yɪɪ wá pa kʋ tíú
na dun».

Zwezi swìn ʋ tɪan tə yoo

27 Zwezi kʋ́ʋ̀ súrí lá, ʋ
wʋ́: «Síʋ́n nə, à bɪcan yɪ
gurəgurə. À dàń nə kʋ́ʋ̀ wá
swìn bɛ̀eɛ̀e? À kʋ́ʋ̀ wàrì à
nyɪna Yɪɪ à lòrì, sə ʋ van nə
ʋ lɪ càn tətə wa. Kʋ yɪ máŋá
ka tə càn tə nə, à twi, sə à
də́.
28 À dàń wá lòrì à nyɪna
Yɪɪ, sə ʋ pa ʋ yɪrɪ tə na dun».
Kori dàń ma swìn yɪɪ nə, kʋ
wʋ́: «À dí yáá à bɪrɪ à dun
tə, à tə wá kwɛn à bɪrɪ tə».
29 Lalʋʋ tə kʋ nə yɪn lá, nì
kori təntə, ba dàń swìn, ba
wʋ́: «Kʋ yɪ dwà nə baa». Ba
duən də swìn, ba wʋ́: «Kʋ yɪ
*malɪka nə swìn ʋ con».
30 Zwezi dàń ma swìn, ʋ
bɪrɪ ba, ʋ wʋ́: «Kʋ tà à mʋ̀
yɪrɪ nə, kori tə swìn. Kʋ yɪ á
mʋ̀ yɪrɪ nə, kʋ swìn.
31 Síʋ́n nə, máŋá yí, sə Yɪɪ
bʋ̀rì ləzoni bʋ̀rà. Máŋá yí,
sə Yɪɪ dɪŋɪ lʋʋ kʋ tə pìʋ́* tə.
32 Yá kʋ nə yɪ à mʋ̀, máŋá
tə wa, ba nə wá zìn nə yɪɪ
nə, à wá van ləzoni mama, à
kə à con».
33 Ʋ yà swìn kʋ nətʋ tə, sə
ʋ ma bɪrɪ ʋ tɪan tə yiri, ʋ nə
wá yà nətʋ.
34 Lalʋʋ tə ma le wá, kʋ
wʋ́: «Yɪɪ sagɪ tə bɪrɪ nəba
də, *Kərisə tə, ʋ mɛ, sə ʋ
ya lá máŋá mama, wuuu, kʋ
nə ba zwɛ̀e. Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn,
n dàń ma swìn, də kʋ mɛ,
sə ba zìn *Ləzwənə-Biu tə,
ba kə yɪɪ nə? Ləzwənə-Biu
təntə nə yɪ wàà?»
35 Zwezi ma le ba, ʋ wʋ́:
«Poni tə wulə á tətəŋi wa,
máŋá mancɪn wa. Á vələ
poni tə wa, máŋá tə wa, kʋ
nə tə wulə də aba, sə yikunu
dàn ká bà tə dì á yuu. Lìù tə,
ʋ nə vələ yikunu wa, ʋ yèrì
bwálí tə, ʋ nə vələ.
36 Máŋá kʋ tə wa, poni tə
nə tə wulə də aba, á mɛ, sə á
sɛ̀e poni tə, sə kʋ pa á wàní á
ya poni lìà». Zwezi nə swìn
sʋ̀ràn təntə kwa nə, ʋ nan
ʋ yá ba, ʋ va ʋ sə̀gə̀ ʋ tìàn
bwálí don nə.

*Zwifə-ba vɪga, sə ba kə ba
waa Zwezi nə*

37 Zwezi fwa Yɪɪ dìàn
mɪmɪnan zənzən *Zwifə-ba
yíá yuu. Yá də kʋ mama ba
tə vɪga, sə ba kə ba waa ʋ
nə.

§ **12:23 12.23** Zwezi yɪ ʋ tətə yoo nə ʋ swìn.
* **12:31 12.31** Kʋ yɪ *Sɪtana.

38 Kʊ yɪn nətʊ, sə kʊ pa
Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi sʊgʊ
tə nii ma sú. Ʊ yà swìn, ʊ
wʊ́:
«*Yuu-Tiu, wàà nə pɪn cígá
nə sʊgʊ tə nə, nə swìn
nə bɪrɪ? Yuu-Tiu dìàn
tə yɪ ʊ bɪrɪ tə wàà
nə?»
39 Zwifə-ba yà wàrì cígá
ba pɪn Yuu-Tiu sʊgʊ tə nə.
Ezayi swìn kʊ yoo təntə, ʊ
wʊ́:
40 «Yɪɪ púə́ ba yíá nə, ʊ
ga pa ba pubʊŋa jén.
Kʊ mù nə pɪn, ba yíá
kʊ́ʊ̀ ba na. Ba pubʊŋa
də wàrì yoo də̀ń kʊ
lwarɪ. Yá ba wàrì, ba
lwanɪ pubʊŋɪ ba twi
Yɪɪ con, sə ʊ jon ba ba
yayɪran tə wa».
41 Ezayi dí yáá, ʊ na Zwezi
dun tə. Yá kʊ dàń yɪ ʊ mù
Zwezi yoo nə, ʊ swìn.
42 Də kʊ nətʊ mɛ, Zwifə-
ba yun tìán tə wa lìà zənzən
ken ba waa Zwezi nə. Yá
*Farɪzɪan-ba tə yɪrɪ nə, ba
yà ba kʊ swìn ba nii wa, sə
ba dàń ka dɪŋɪ ba *jə́rə́ dìà
tə wa.
43 Kʊ bɪrɪ də, ba yà swə
ləzoni dun, ba doni Yɪɪ dun.

Zwezi twi, sə ʊ jon lìà ba cʊna wa

44 Zwezi bubwi, ʊ wʊ́: «Lìù
tə, ʊ nə keni ʊ waa à nə, kʊ
tà à mù cɪcɪ nə, ʊ keni ʊ waa
tə. Kʊ yɪ lìù tə, ʊ nə tʊn nə
tə nə, ʊ keni ʊ waa tə wuuu.
45 Lìù tə, ʊ nə nɪ nə, ʊ nɪ
lìù tə də, ʊ nə tʊn nə.
46 À mù twi lʊʊ kʊ tə wa, sə
à ya poni à pa ləzoni nə. Lìù
tə mama, ʊ nə keni ʊ waa à
nə, ʊ dàn ká mé yikunu wa.
47 Də lìù nə nì à sʊ̀ràn tə,
yá ʊ ga ba tə nii nə twá, kʊ
tà à mù nə bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà, sə
à cʊ̀gʊ̀ wá. À mù tà à twi,
sə à bʊ̀rì lìà tə, lʊʊ nə tɪ, ba
bʊ̀rà. Kʊ ya à twi, sə à jon
lìà ba cʊna wa.
48 Lìù tə, ʊ nə vɪga nə, ʊ
ga wà à sʊ̀ràn tə sɛ̀e, kʊ mù
yoo təntə nə wá bʊ̀rì kʊ tíú
bʊ̀rà. Sʊ̀ràn tə, à nə swìn tə,
nə wá bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà lʊʊ zaŋʊ
máŋá wa.
49 À nyɪna Yɪɪ nə tʊn nə. Ʊ
mù nə ken sʊ̀ràn tə, à nə wá
swìn, də tətə à nə wá kàrì
à bɪrɪ, à nii wa. Kʊ mù nə
pɪn, à sʊ̀ràn tə tà à tətə fɪra
sʊ̀ràn.
50 Yá à yə̀ə́ də, à nyɪna Yɪɪ
nii tə, ʊ nə pɪn nə, nə pɪn
mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con.
Kʊ mù nə pɪn, kʊ tə à nə
swìn, kʊ yɪ à swìn ndə nətʊ
tə nə, à nyɪna Yɪɪ nə pɪn nii,
sə à swìn kʊ».

13

Zwezi sɪn ʊ karbɪa tə nɛɛ (Likə 22.14-18, 24-27; Marəkə 10.43-45)

1 Də tɪa tə nə wà pʊrɪ, sə
ba də́ *Pakə cànà tə, Zwezi
yà dí yáá ʊ yə̀ə́ də, ʊ máŋá
yí. Ʊ yà yə̀ə́ də, ʊ mɛ, sə ʊ
yá lʊʊ kʊ tə, sə ʊ pìí ʊ va
ʊ nyɪna Yɪɪ con. Zwezi yà
sóní ʊ kwa lìà tə, ba nə wulə
lʊʊ kʊ tə wa, yá ʊ tə sóní ba
zənzən, ʊ ja lɛ.
2 Zwezi də ʊ karbɪa tə
yà jə̀ə́ duən nə, ba də́
wodiu. *Sɪtana mù yà dí
yáá, ʊ kə pubʊŋa Zwidasə
Yisəkariyɔtə bɪcan wa, ʊ nə

yı Simon bìú, sə ʋ pa Zwezi dʋŋa ja wá.
3 Zwezi yà yə̀ə́ də, ʋ yı ʋ
nan ʋ nyına Yıı con. Yá ʋ yı
ʋ pìí ʋ vəli ʋ nyına Yıı con. Ʋ
yə̀ə́ də, ʋ nyına Yıı ken wiən
tə mɛ dìàn ʋ jıın wa.
4 Ʋ dàń nyí ʋ zàn wodiu tə
yuu, ʋ kʋ̀rì gànʋ̀ tə, ʋ nə zʋa
yuu wa, ʋ tún. Kʋ kwa nə, ʋ
tì pʋ̀pɔ̀ɔ́, ʋ vwa ʋ tàŋá nə.
5 Kʋ kwa nə, ʋ dàń twɛ níá
ʋ kə tasaʋ wa, ʋ ga wulə ʋ
sın ʋ karbıa tə nɛɛ. Yá ʋ ja
pʋ̀pɔ̀ɔ́ tə, kʋ nə vwə ʋ tàŋá
nə, ʋ ma pupugə tə.
6 Ʋ dàń ma sın ba nɛɛ tə, ʋ
va ʋ yí Simon Piyɛrə. Simon
Piyɛrə ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́:
«N mʋ̀ *Yuu-Tiu, n bá sın à
mʋ̀ nɛɛ tə!»
7 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́:
«Síʋ́n nə n tə yərì kʋ tə, à
nə fwa tə də̀ń. Yá n wá nì
kʋ də̀ń, máŋá don wa».
8 Piyɛrə ma swìn ʋ con, ʋ
wʋ́: «Abada! N bá sın à mʋ̀
nɛɛ, mama!» Zwezi le wá, ʋ
wʋ́: «Də à nə wà n nɛɛ tə
sın, n bá ja tori à con».
9 Simon Piyɛrə ma swìn ʋ
con, ʋ wʋ́: «Yuu-Tiu, kʋ kʋ́ʋ̀
tà à nɛɛ cıcı nə, n wá sın, n
dàń sın à jìàn tə, də à yuu tə
mɛ».
10 Zwezi le wá, ʋ wʋ́: «Lìù
tə, ʋ nə swɛ níá, ʋ kʋ́ʋ̀ ba
pìà, sə ba swɛ ʋ yıra tə
mama, də kʋ nə tà, ʋ nɛɛ ka
sın. Ʋ yıra tə mama ziən. Ʋ
bıcan yı nəpon Yıı yáá con.
Á bıcan yı nəpon. Yá kʋ dàń
nə tà á mama».
11 Ʋ yà yə̀ə́ lìù tə, ʋ nə wá
ja wá, ʋ pa. Kʋ mʋ̀ nə pın, ʋ
ma swìn də, kʋ tà ba mama
bıcan nə ya nəpon Yıı yáá
con.
12 Máŋá tə wa, Zwezi nə
sın ba nɛɛ tə, ʋ zwɛ̀e, ʋ tì ʋ
ganan tə, ʋ zʋ, ʋ ga pìí ʋ va ʋ
jə̀ə́ ʋ bwálí nə wodiu tə bıan
nə. Ʋ dàń ga swìn ba con, ʋ
wʋ́: «Á yə̀ə́ kʋ tə, à nə fwa
aba, tə də̀ń, naaa?
13 Á boŋə nə, á wʋ́:
‹karnyına›, nə à yə̀ə́ ‹Yuu-
Tiu›. Kʋ yı cígá nə, á swìn.
À yı karnyına, à ga yı Yuu-
Tiu.
14 Də à mʋ̀ lìù tə, à nə yı
Yuu-Tiu, à nə yı karnyına, à
dàń nə sın á nɛɛ, á də tətə
dàń mɛ, sə á sın duən nɛɛ.
15 Kʋ tə à nə fwa tə, à fwa
kʋ, sə kʋ ya nyınyıga, kʋ pa
aba, sə á də fwa kʋ duən
yıra, ndə à nə fwa kʋ á yıra
nətʋ.
16 Cígá mama, à mʋ̀ nə
swìn kʋ á con: *Tʋtʋnbiu ba
ʋ yuu tíú dwə. Tʋntʋnʋ tə,
ba nə tʋn, də ma ba lìù tə, ʋ
nə tʋn wá, dwə.
17 Síʋ́n nə, á dàń yə̀ə́ kʋ
yoo təntə mama. Á fwa kʋ
tə, à nə swìn á con, yá á wá
yà pupwən wa».

(Matiə 26.21-25; Marəkə 14.18-21; Likə 22.21-23)

18 «Kʋ tà á mama yoo nə à
swìn, à yə̀ə́ lìà tə, à nə kúrí.
Kʋ tə nə pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə
wa, nii mɛ, sə kʋ sú. Kʋ
swìn, kʋ wʋ́: ‹Lìù tə, à mʋ̀
də wa nə wulə, nə də́ wodiu
tə duən nə, kʋ tíú vəvəri ʋ
zıga à nə›.
19 À swìn kʋ yoo təntə á
con də, kʋ máŋá tə wà yí. À
pìà, kʋ nə yí, máŋá tə wa, sə
á pa cígá də, à mʋ̀ nə yı lìù
tə, à nə wulə, wuuu.

20 Cígá mama, à mù nə
swìn kʊ á con: Lìù tə, ʊ nə
sɛ̀e lìù tə, à nə tʊn, kʊ tíú sɛ̀e
à tətə. Yá lìù ʊ nə sɛ̀e nə, kʊ
tíú sɛ̀e lìù* tə, ʊ nə tʊn nə».

Zwidasə wá ja Zwezi, ʊ pa
(Matiə 26.31-35; Marəkə
14.27-31; Likə 22.31-34; 1
Zwan 4.7-12)

21 Zwezi nə swìn tə sʊ̀ràn
təntə kwa nə, ʊ bɪcan
gugurə, ʊ ga swìn yoo kʊ
tə, ʊ bɪrɪ ba, ʊ wʊ́: «Cígá
mama, à mù nə swìn kʊ á
con: Á wa lìù don wá ja nə,
ʊ pa».
22 Karbɪa tə jə̀ə́, ba ywàń
duən yɛɛ wa, də ba bwe ba
tìàn, sə ba jə́n, kʊ yɪ wàà yoo
nə Zwezi swìn.
23 Karbɪa tə wa karbiu† tə,
Zwezi yà nə swə tə, yà nə jə̀ə́
ʊ dà Zwezi nə.
24 Simon Piyɛrə dàń ma
gwɛn wá, sə ʊ bwe Zwezi ʊ
jə́n kʊ yɪ wàà nə, ʊ swìn.
25 Karbiu təntə ma guni ʊ
kə Zwezi con, ʊ ga bwe wá,
ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu, kʊ tíú nə
yɪ wàà?»
26 Zwezi le, ʊ wʊ́: «Kʊ tíú
nə yɪ lìù tə, à nə wá kuli
dipɛn kɪkaʊ zʊŋa tə wa, à lɪ
à pa wá». Zwezi dàń ma tì
dipɛn, ʊ kuli zʊŋa tə wa, ʊ
lɪ ʊ pa Zwidasə Yisəkariyɔtə
nə, ʊ nə yɪ Simon bìú.
27 Máŋá tə, Zwidasə nə jon
dipɛn kɪkaʊ tə, də *Sɪtana
zʊa ʊ bɪcan wa. Zwezi ma
swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Kʊ tə, n
nə pìà, sə n fwa tə, fwa kʊ
lala!»
28 Lìà tə, ba yà nə jə̀ə́
wodiu tə bɪan nə ladʊa tətə
yà wà kʊ tə, Zwezi nə swìn
ʊ con, tə dàń lwarɪ.
29 Kʊ yɪ cígá, Zwidasə yà
nə jə ba səbiu lɔ̀ɔ̀ tə. Kʊ mù
nə pɪn, ba wa lìà duən bʊŋa
də, kʊ yɪ ndə Zwezi tʊn wá,
sə ʊ va ʊ yə̀ cànà tə zɪla, nə
à yə̀ə́, sə ʊ pa won zʊra tə
nə.
30 Zwidasə nə jon dipɛn
kɪkaʊ tə, mə ʊ ka nan də nə.
Kʊ máŋá tə wa, də tɪa yí.

Zwezi pɪn nii nədʊn
(Zwan 7.33-36)

31 Zwidasə nə nan tə, kwa
nə, Zwezi swìn, ʊ wʊ́: «Sɪ́ʊ́n
nə, *Ləzwənə-Biu‡ tə dàń
wá na dun. Yá Yɪɪ wá twá
wá, ʊ bɪrɪ ʊ dun tə.
32 Yɪɪ twá də wá, ʊ bɪrɪ ʊ
dun tə, yá ʊ wá pa ʊ na dun
tə, tə nə wulə ʊ mù Yɪɪ con.
Ʊ wá pa à na tə dun təntə,
sɪ́ʊ́n sɪ́ʊ́n.
33 À bɪa-ba, à dàń yɪ à wulə
də aba máŋá mancɪn wa. Kʊ
kwa nə, á wá pìà nə. Sɪ́ʊ́n
nə, à dàń swìn á də con, ndə
à nə swìn *Zwifə-ba con də,
bwálí tə, à nə vəli, á wàrì lá,
á vəli.
34 À pɪn aba *nii yìən
nədʊn: Á swənə duən. Kʊ
mɛ, sə á sóní duən, ndə à nə
sóní aba nətʊ.
35 Də á nə swə duən, mə
kʊ wá twá nətʊ, lìà mama
ma lwarɪ də, á ya à mù
karbɪa».

Zwezi bɪrɪ də, Piyɛrə wá
swìn də, ʊ yə̀rì wá
(Matiə 26.31-35; Marəkə

* **13:20 13.20** Kʊ nə yɪ Yɪɪ. † **13:23 13.23** Kʊ nə yɪ Zwan, ʊ nə pʊ́pʊ́ní kʊ sagɪ təntə. ‡ **13:31 13.31** Zwezi yɪ ʊ tətə yoo nə ʊ swìn

14.27-31; Likə 22.31-34; 1 Zwan 4.7-12)

36 Kʊ kwa nə, Simon Piyɛrə bwe Zwezi, ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu, yèn nə n vələ?» Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «Bwálí tə, à nə vələ, n wàrì à nə n twá, n vəli lá sɪ́ʊ́n. Máŋá don wa nə, n wá twá à nə n va».

37 Piyɛrə ma swìn, ʊ wʊ́: «Yuu-Tiu, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, à ma wàrì n nə à twá, à vəli lá, sɪ́ʊ́n? À ken à sírí, sə à tɪ n yɪrɪ».

38 Zwezi le wá, ʊ wʊ́: «N ken n sírí cígá mama, sə n tɪ à yɪrɪ? Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ n con: N wá swìn də, n yərì nə, nɛɛ batwa, də cəbɪʊ tə wà kwi».

14

Zwezi yɪ cwəŋə, ka nə vələ ʊ nyɪna Yɪɪ sàń

(2 Korɛntə tìán 4.17–5.1; Ebərə-ba 9.24; 10.19-22; Kolosə tìán 3.1-4; Zwan 16.23-24)

1 Zwezi swìn ʊ karbɪa tə con, ʊ wʊ́: «Á dànà ká pa á bɪcan gugurə. Á kənə á waa Yɪɪ nə, sə á kə á waa à də nə.

2 Dii dáá à nyɪna Yɪɪ sàń tə wa, á nə wàá tə wa á yanɪ. Də dìè yà nə tèlə́ lá, à yà wá swìn kʊ á con. À dàń vəli, sə à kwɛn dìè tə, á nə wá yà lá, à túɪ́n á nə.

3 Yá máŋá tə wa, à nə vəli, à kwɛn á bwálí, à zwɛ̀e, à wá pɪ́í à bà à tì aba, à ja va à con. Kʊ nətʊ tə dàń wá pa á də ya bwálí tə wa, à nə wulə.

4 Á yə̀ə́ cwəŋə tə, ka nə vəli bwálí tə, à nə vələ».

5 Toma ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu, nə dàń nə yərì bwálí tə, n nə vələ tətə. Nə wá fwa nətə, nə ma lwarɪ kʊ cwəŋə?»

6 Zwezi le wá, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ nə yɪ cwəŋə, à mʊ̀ nə yɪ cígá tíú, à mʊ̀ nə yɪ mɪɪ. Lìù mama wàrì nyɪna Yɪɪ con, ʊ vəli, də ʊ nə wà à nə twá.

7 Də á nə yə̀ə́ nə, á yə̀ə́ à nyɪna Yɪɪ də. Yá sɪ́ʊ́n tətə, á yə̀ə́ wá, á nɪ wá».

8 Filipə ma swìn Zwezi con, ʊ wʊ́: «Yuu-Tiu, bɪrɪ nəba n nyɪna Yɪɪ tə, kʊ cɪcɪ mɛ nəba».

9 Zwezi ma swìn Filipə con, ʊ wʊ́: «Filipə, à wulə də aba, kʊ dɪan kʊ mɛ nətən, yá n tə yərì nə, naaa? Lìù tə, ʊ nə nɪ nə, ʊ nɪ à nyɪna Yɪɪ. Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n ma swìn də, à bɪrɪ aba à nyɪna Yɪɪ?

10 N wà cígá pɪn də, à ya à wulə də à nyɪna Yɪɪ, yá à nyɪna Yɪɪ də ga wulə də nə, naaa? Sʊ̀ràn tə, à nə swìn á con, kʊ tà à tətə pubʊŋa sʊ̀ràn. À nyɪna Yɪɪ tə, ʊ nə wulə də nə, ʊ mʊ̀ nə tʊŋa ʊ tətə tʊtʊnan.

11 Á mɛ, sə á pa cígá də, à nə swìn, à wʊ́, à wulə də à nyɪna Yɪɪ, yá à nyɪna Yɪɪ də wulə də nə. Kʊ nə kʊ́ʊ̀ tà nətʊ, á mɛ, sə á pa nə cígá, tʊtʊnan tə yɪrɪ, à nə tʊŋa.

12 Cígá mama, à mʊ̀ nə swìn kʊ á con: Lìù tə, ʊ nə keni ʊ waa à nə, ʊ də wá fwa tʊtʊnan tə, à nə fwa. *U* wá fwa tʊtʊnan, tə nə dwə tə. À mʊ̀ dàń vəli à nyɪna Yɪɪ con.

13 Yá won tə mama, á nə wá twá də à yɪrɪ tə, á lòrì,

à wá tʊn kʊ, sə à nyɪna Yɪɪ
wàní ʊ na dun, à mù bìú tə
yɪrɪ.
14 Á nə twá də à yɪrɪ tə, á
ma lòrì won mama, à wá tʊn
kʊ».

Zwezi kàn nii də, ʊ wá pa
Yɪɪ-Siŋu tə bà
(Zwan 16.5-15; Filipə tìán
4.6-7; 1 Zwan 2.3-5)
15 Zwezi kʊ́ù swìn, ʊ súrí,
ʊ wʊ́: «Də á nə swə nə, á wá
zìlí à nii yìàn tə.
16 À wá lòrì à nyɪna Yɪɪ,
sə ʊ pa lìù tə, ʊ nə wá san
aba, bà, ʊ ya də aba, máŋá
mama, wuuu.
17 Kʊ mù nə yɪ Yɪɪ-*Siŋu
tə, kʊ nə bɪrɪ ʊ cígá tə. Lìà
tə, ba nə yɪ lʊʊ nə tɪ ba, ba
wàrì kʊ ba nɪ, ba ma wàrì
kʊ ba lwàrì. Kʊ mù nə pɪn,
ba wàrì kʊ ba sɛ̀e. Kʊ wulə
də á mù, yá kʊ wá yà də aba.
Kʊ mù nə pɪn, á mù yə̀ə́ kʊ.
18 À bá yá aba ndə bitaran
nə, à wá pìí à bà á con.
19 Máŋá mancɪn wa, lìà tə,
ba nə yɪ lʊʊ nə tɪ ba, ba kʊ́ù
wàrì nə ba nɪ. À wulə mɪɪ
wa, yá á də wá yà mɪɪ wa.
Kʊ mù nə pɪn, á mù wá na
nə.
20 Kʊ dɪɪn tə nə, á wá lwàrì
də, à mù wulə də à nyɪna
Yɪɪ. Á mù wá yà də nə, à də
ga wá yà də aba.
21 Lìù tə, ʊ nə tún à *nii
yìàn tə ʊ bɪcan wa, ʊ ga zìlí
tə nii, kʊ tíú swə nə, cígá
cígá. À nyɪna Yɪɪ wá sóní lìù
tə, ʊ nə swə nə. À də wá sóní
wá, yá à wá bɪrɪ à tìàn wá».
22 Ʊ karbiu tə don, ba
nə boŋə Zwidə, kʊ nə tà
Zwidasə Yisəkariyɔtə, ma
bwe wá, ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu,
bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n ma pìà, sə
n bɪrɪ n tìàn nəba, yá n ga
bá bɪrɪ n tìàn lìà tə nə, ba
nə yɪ lʊʊ nə tɪ?»
23 Zwezi le wá, ʊ wʊ́: «Lìù
tə, ʊ nə swə nə, ʊ wá zìlí à
sʊgʊ tə nii. Yá à nyɪna Yɪɪ
wá sóní wá. À mù də à nyɪna
Yɪɪ mɛ dàń wá bà ʊ con, nə
ya də wá.
24 Lìù tə, ʊ nə ba nə swə, ʊ
ba à sʊ̀ràn tə nii zìlí. Kʊ tə á
nə nə̀ń də, à swìn nətən, kʊ
tà à tətə sʊgʊ. Kʊ yɪ kʊ nan
à nyɪna Yɪɪ con, ʊ nə tʊn nə.
25 À swìn kʊ yoo təntə á
con də, à tə wulə də aba.
26 Lìù tə, ʊ nə wá san aba,
à nyɪna Yɪɪ nə wá twá də
à yɪrɪ tə, ʊ tʊn, kʊ mù nə
yɪ Yɪɪ-Siŋu tə. Kʊ nə twi,
kʊ mù nə wá kàrì aba yoo
mama. Yá kʊ wá lìí aba yìàn
tə mama, à nə swìn á con.
27 À yá bɪcan sìə́ də aba,
à pɪn aba à tətə bɪcan sìə́ tə.
Bɪcan sìə́ tə, à nə pɪn aba, kʊ
tà ndə bɪcan sìə́ tə nə, lìà tə,
ba nə yɪ lʊʊ nə tɪ ba, nə pɪn
nətʊ. Á dànà ká pa á bɪcan
gugurə, á dànà ká pa fən ja
aba.
28 Á nì, də à nə swìn á con,
à wʊ́: À vìrí yá à wá pìí à bà
á con. Də á nə swə nə, á pùə́
mɛ, sə ka poli, à nə vələ à
nyɪna Yɪɪ con, tə yɪrɪ. Cígá,
à nyɪna Yɪɪ nə dwə nə.
29 À swìn tə yìàn təntə á
con sʊ́ʊ́n nə də, tə máŋá tə
wà yí, sə kʊ pa máŋá tə wa,
tə nə yí, sə á pa cígá à sʊgʊ
tə nə.

30 Lʊʊ kʊ tə pìʊ́* tə ma
bìàn. Yá ʊ ba dìàn mama
jə à mʊ̀ yuu wa. Kʊ mʊ̀ nə
pɪn, à kʊ́ʊ̀ bá pìí à swìn á con
zənzən.
31 Yá kʊ mɛ, sə lìà tə, ba
nə yɪ lʊʊ nə tɪ ba, lwàrì də, à
swə à nyɪna Yɪɪ, yá à ga tʊŋa
nətʊ tə, ʊ nə pɪn nə nii, sə à
tʊn. Á zaŋa yɪɪ nə, sə nə vìí
bwálí kʊ tə wa».

15

*Zwezi də ʊ karbɪa tə yɪ
ndə divɛn tìʊ́ də kʊ nɛɛ nə
(Kolosə tìán 2.6-7; Efɛzə
tìán 3.17-19; Zwan 13.34-35;
14.21-23; 1 Zwan 3.16-19; 4.7-
12)*

1 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ súrí lá,
ʊ wʊ́: «À mʊ̀ nə yɪ cígá cígá
divɛn tìʊ́. Yá à nyɪna Yɪɪ tə
dàń nə yɪ kʊ tíú.
2 Naa mama nə wulə à
yɪra, ka nə ba bɪa zɪŋa, ʊ
yàá gwəŋə ka, ʊ lɪ. Yá naa
tə mama, ka nə zɪŋa bɪa, ʊ
yàá tá ka, sə ka kwɛn ka zɪn
bɪa zənzən, ka súrí lá.
3 Kàrà tə, à nə kàrì aba, ka
dí yáá, ka pìrì á bɪcan tə Yɪɪ
yáá con.
4 Á dàń mara à yɪra, ndə
à nə marɪ á yɪra nətʊ. Tìʊ́
naa wàrì bɪa ka zɪŋa ka tìàn
nə, də ka nə wà tìʊ́ tə dəkuu
yɪra marɪ. Mə nətʊ á də
wàrì bɪa á zɪŋa á tìàn nə, də
á nə wà à yɪra marɪ.
5 À mʊ̀ yɪ ndə divɛn tìʊ́
dəkuu nə, á mʊ̀ dàń nə yɪ kʊ
nɛɛ tə. Naa tə ka nə marɪ à
yɪra, à də ga marɪ ka yɪra, ka
yàá zən bɪa zənzən. Á wàrì
won mama á fwa, də à nə
tèlə́ də aba.
6 Lìù tə, ʊ nə wà à yɪra
marɪ, ʊ yɪ ndə tìʊ́ tə naa nə,
ba nə gwəŋə ba dʊgʊ. Yá ka
wá kʊ̀. Kʊ kwa nə, ba wá pɛ̀e
ka dɛɛ tə wakʊran təntə, ba
kə mən wa, sə tə də́.
7 Də á nə marɪ à yɪra, yá à
sʊ̀ràn tə də ga wulə á bɪcanɪ
wa, á lwərə kʊ tə mama, á
nə pìà, yá á wá na kʊ.
8 Á nə zɪn bɪa zənzən, á
ma bɪrɪ də, á ya à karbɪa, kʊ
mʊ̀ nə wá pa dun à nyɪna Yɪɪ
nə.
9 À swə aba, ndə à nyɪna
Yɪɪ nə sóní nə nətʊ. Á dàń
pɪan à sonu tə ya á waa.
10 Də á nə zìlí à *nii yìèn
tə, à sonu tə wá yà á waa.
Mə nətʊ nə à də zìlí à nyɪna
Yɪɪ nii, yá ʊ sonu tə ga wulə
à waa.
11 À swìn kʊ nətʊ tə á con,
sə kʊ pa à pupwən tə ya də
aba. Yá kʊ wá pa á pupwən
tə ya cígá cígá pupwən.
12 Á nəŋə, à nii yìèn nə, à
nə pɪn aba: Á swənə duən,
ndə à nə sóní aba nətʊ.
13 Lìù mama con, sonu don
kʊ́ʊ̀ tèlə́ kʊ, də nə dwə lìù nə
tì ʊ mɪɪ, ʊ ma lárí ʊ dabara
mɪa yuu nə.
14 Á ya à dabara, də á nə
fwa kʊ tə, à nə pɪn nii, sə á
fwa.
15 À kʊ́ʊ̀ bá bon aba
tʊtʊnbɪa. Tʊtʊnbiu yərì kʊ
tə, ʊ tʊtʊnyɪna tə nə fwa. À
pɪn á lwarɪ kʊ tə mama, à
nyɪna Yɪɪ nə bɪrɪ nə. Kʊ mʊ̀
nə pɪn, à dàń boŋə aba à
dabara.

* **14:30 14.30** Kʊ yɪ *Sɪtana yoo nə kʊ swìn.

16 À mù nə kúrí aba, á mù
nə wà nə kúrí. À mù nə pɪn
nii aba, sə á va á zɪn bɪa. Á
bɪa tə mɛ, sə ba ya lá, wuuu.
Yá won tə mama, á nə twá
də à yɪrɪ tə, á ma lòrì à nyɪna
Yɪɪ con, ʋ wá pa kʋ aba.
17 À nii tə, à nə pɪn aba, kʋ
yɪ, sə á sóní duən».

Lìà tə ba Zwezi də ʋ kwa lìà tə swə
(Matiə 10.22-33; Zwan 16.1-3, 33)

18 Zwezi kúù swìn, ʋ súrí
lá: «Də lìà tə, ba nə yɪ lʋʋ
nə tɪ ba, nə dʋŋa aba, á mɛ,
sə á lwarɪ də, ba dí yáá ba
dʋ́n à tətə.
19 Də á yà nə yɪ lìà tə, lʋʋ
nə tɪ aba, ba yà wá sóní aba,
á nə yɪ ba mù lìà tə yɪrɪ. À
kúrí aba, à van à lɪ ba waa,
á tà ba mù waa lìà. Kʋ mù
nə pɪn, ba ba aba swə.
20 Á lie á tìàn də sʋgʋ tə, à
nə swìn á con: Tʋtʋnbiu ba
ʋ tʋtʋnyɪna dwə. Də ba nə
fɪfɪn nə, ba wá fɪfɪn á də. Ba
nə zìlí à sʋgʋ tə nii, ba wá
zìlí á də sʋgʋ tə nii.
21 Ba yərì lìù tə, ʋ nə tʋn
nə. Kʋ mù nə pɪn, ba wá fwa
tə yìən təntə mama á yɪra, à
mù yɪrɪ nə.
22 Ba yuu yà bá jə cʋna, də
à yà nə wà twi, də à yà nə
wà ba con swìn. Yá sí́ʋ́n nə,
ba kʋ́ʋ̀ wàrì ba swìn də, ba
yərì ba cʋna yoo.
23 Lìù tə, ʋ nə dʋŋa nə, ʋ
dʋŋa à nyɪna Yɪɪ də.
24 Də à yà nə wà tʋtʋnan
tʋn, ba tətəŋi wa, lìù don nə
wà tə yiri ʋ tʋn, ba yuu yà
ba cʋna jə. Sí́ʋ́n nə, ba nɪ
tʋtʋnan təntə, ba ga tə dʋŋa
nə, ba dʋŋa à nyɪna Yɪɪ də.
25 Kʋ yɪ nətʋ, sə kʋ pa tə
nə pʋ́pʋ́ní ba Yɪɪ sagɪ tə wa,
nii sú. Kʋ pʋ́pʋ́ní, kʋ wʋ́:
‹Ba dʋŋa nə, yá kʋ ba də̀ń
jə›.
26 À wá pa, à nyɪna Yɪɪ pa
lìù tə, ʋ nə wá san aba, bà á
con. *Ʋ* mù lìù təntə nə yɪ Yɪɪ-
*Siŋu tə. *Ʋ* yɪ ʋ nan à nyɪna
Yɪɪ con. *Ʋ* mù nə wá bɪrɪ aba
cígá tə, ʋ ga wá swìn à yoo.
27 Á də yɪn də nə, kʋ jɪjʋ
mama. Kʋ mù nə pɪn, á də
wá swìn à yoo, á bɪrɪ».

16

(Zwan 15.18-25; Likə 6.22-23)

1 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn ʋ súrí lá,
ʋ wʋ́: «À dí yáá, à swìn yìən
təntə á con, sə tə máŋá nə
yí, á dànà ká pìí á kə á kwa,
á yá nə.
2 Ba wá dɪŋɪ aba, ba lɪ
*Zwifə-ba *jórə́ dii tə wa.
Máŋá don tətə wá bà, lìù tə
mama, ʋ nə wàní ʋ gʋ aba, ʋ
tə wá bʋ́n də, kʋ yɪ yozəŋu
nə, ʋ fwa ʋ pa Yɪɪ nə.
3 Ba wà nə yəni, ba ga wà
à nyɪna Yɪɪ yəni. Kʋ mù nə
pɪn, ba wá fwa nətʋ.
4 À swìn kʋ nətʋ tə á con,
sə kʋ máŋá nə yí, sə á pìí á
lìí á tìàn də, à dí yáá à swìn
kʋ á con. À wà kʋ yoo təntə
swìn á con, kʋ jɪjʋ tə mama,
à yà nə tə wulə də aba tə
yɪrɪ».

Yɪɪ-Siŋu tə tʋtʋŋɪ yoo
(Zwan 14.16-17, 26; 1 Korɛntə tìán 7.10-16; 1 Zwan 2.27)

5 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ súrí lá,
ʊ wʊ́: «Sɪ́ʊ́n nə, à pìí à vələ
lìù tə con, ʊ nə tʊn nə. Yá
á ladʊa tətə ba nə bwe, sə ʊ
jə́n, à vələ yə̀n.

6 À nə swìn kʊ nətʊ tə á
con, kʊ mʊ̀ nə pɪn, á pʊ̀ʊ́
cʊ̀gà zənzən.

7 Kʊ ga yɪ cígá nə, à swìn
á con. À nə vìí, kʊ mʊ̀ nə wá
san aba. Də à nə wà vìí, lìù
tə, ʊ nə wá bà ʊ san aba, bá
bà. Yá à nə vìí, à wá pa ʊ bà
á con.

8 Máŋá tə wa, ʊ mʊ̀ lìù tə,
ʊ nə wá san aba, nə twi. Ʊ
wá bɪrɪ lìà tə, ba nə yɪ lʊʊ
nə tɪ ba, cʊna nə yɪ nətʊ, kʊ
tə nə yɪ Yɪɪ cígá tə, də nətʊ,
Yɪɪ nə wá bʊ̀rì lìà bʊ̀rà.

9 Ba wà ba waa ken à nə.
Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ba dwé duən
ba cʊna tə yoo wa.

10 À vələ à nyɪna Yɪɪ con,
yá á kʊ́ʊ̀ bá pìí á na nə. Kʊ
mʊ̀ nə pɪn, ba dwé duən Yɪɪ
cígá tə yoo wa.

11 Yɪɪ dí yáá ʊ bʊ̀rì lʊʊ kʊ
tə pìʊ́* tə bʊ̀rà. Kʊ mʊ̀ nə
pɪn, ba dwé duən Yɪɪ bʊ̀rà tə
yoo wa.

12 À tə jə yìən duən
zənzən, sə à swìn á con. Á
dàń nə tə wàrì tə á janɪ.

13 Máŋá tə, Yɪɪ-*Siŋu tə, kʊ
nə bɪrɪ cígá tə, nə twi, kʊ mʊ̀
nə wá bɪrɪ aba Yɪɪ cígá tə
mama. Kʊ bá swìn kʊ tətə
sʊ̀ràn. Kʊ ya yìən tə mama,
kʊ nə dí yáá kʊ nì, də tə wá
bà nə kʊ wá swìn kʊ bɪrɪ
aba.

14 Kʊ wá jon kʊ tə nə ya
à mʊ̀ nyiən, kʊ swìn kʊ bɪrɪ
aba. Yá kʊ dàń wá pa, à na
dun.

15 Won tə mama, à nyɪna
Yɪɪ nə jə, kʊ ya à də nyiən.
Kʊ mʊ̀ nə pɪn, à ma swìn á
con də, Yɪɪ-Siŋu tə wá jon kʊ
tə nə ya à mʊ̀ nyiən, kʊ swìn
kʊ bɪrɪ aba».

Pucʊnɪ wá lwàń kʊ jə pupwən
(Zwan 14.18-19)

16 Zwezi kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ súrí
lá, ʊ wʊ́: «[À mʊ̀ vəli à nyɪna
Yɪɪ con.] Kʊ wá fwa mancɪn,
də á kʊ́ʊ̀ wàrì nə á nɪ. Kʊ
kwa nə mancɪn, də á kʊ́ʊ̀ wá
pìí á na nə».

17 Zwezi karbɪa tə duən
dàń swìn duən con, ba wʊ́:
«Bɛ̀eɛ̀e nə ʊ pìà, sə ʊ swìn
nə con də, ʊ mʊ̀ wá va ʊ
nyɪna Yɪɪ con? Yá kʊ wá fwa
mancɪn, də nə kʊ́ʊ̀ wàrì wá
nə nɪ. Kʊ kwa nə mancɪn,
nə kʊ́ʊ̀ wá pìí, nə na wá?»

18 Ʊ karbɪa tə swìn, ba wʊ́:
«Zwezi nə swìn nə con də,
máŋá mancɪn, nə ba pìí nə
na wá, kʊ nətʊ tə də̀ń ya
bɛ̀eɛ̀e? Nə yə̀rì kʊ tə, ʊ nə
pìà, sə ʊ swìn».

19 Zwezi yà yə̀ə́ də, ba pìà
ba bwe wá kʊ də̀ń nə. Ʊ dàń
ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «À
swìn kʊ á con də, kʊ wá fwa
mancɪn, də á kʊ́ʊ̀ wàrì nə á
nɪ. Kʊ kwa nə mancɪn, á kʊ́ʊ̀
wá pìí, á na nə. Kʊ mʊ̀ də̀ń
nə nə, á bwe duən, naaa?

20 Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʊ á con: Á wá kwi, á
pʊ̀ʊ́ cʊ̀gʊ̀, yá lìà tə, ba nə yɪ
lʊʊ nə tɪ, ba mʊ̀ ga wulə ba
jwɛ. Pucʊnɪ wà yí aba, yá

* **16:11 16.11** Kʊ nə yɪ *Sɪtana.

á pucʊnɪ tə wá lwàń, kʊ jì pupwən.
21 Kʊ yɪ ndə máŋá tə, kan
nə pìà ʊ lʊra, kʊ nə ya càn
kʊ nə pa wá nətʊ. Yá máŋá
tə, ʊ nə lʊrɪ bisɪmaa tə, kʊ
kwa nə, ʊ yàá sú də pupwən,
ʊ nə lʊrɪ ləzwənə, ʊ kə lʊʊ
wa tə yɪrɪ. Kʊ mù nə pɪn, ʊ
yàá swɛ̀eé ʊ càn tə yoo.
22 Mə kʊ yɪ nətʊ á də con.
Á wulə càn wa síʊ́n, yá à wá
pìí à na aba. Kʊ máŋá tə wa,
á dàń wá yà pupwən wa. Yá
lìù mama ga bá wàní ʊ cì á
pupwən tə yáá nə.
23 Kʊ dɪɪn təntə nə, á kʊ́ʊ̀
bá bwe nə yoo mama. Cígá
mama, à mù nə swìn kʊ á
con: Won tə mama, á nə wá
lòrì à nyɪna Yɪɪ con, ʊ wá pa
kʊ aba, à mù yɪrɪ.
24 Də zàn mama, á tə wà
à yɪrɪ tə nə twá á lòrì won
mama. Á lwərə, yá á wá na,
sə kʊ pa á pupwən tə sú.
25 À twá də zwansɪsarɪ, à
ma swìn yìàn tə tə á con.
Máŋá bìàn, à nə kʊ́ʊ̀ bá twá
də zwansɪsarɪ, à ma swìn á
con. À dàń wá bɪrɪ aba kʊ tə
mama, kʊ nə yɪ à nyɪna Yɪɪ
yoo, nəpon nəpon.
26-27 Máŋá təntə nə yí, á
wá twá də à yɪrɪ tə, á ma lòrì
à nyɪna Yɪɪ con. Kʊ tà à pìà
à swìn də, à wá lòrì à nyɪna
Yɪɪ à pa aba. À nyɪna Yɪɪ tətə
swə aba, á nə swə nə, á ga
pa cígá də, à ya à nan ʊ con
tə yɪrɪ.
28 À ya à nan à nyɪna Yɪɪ
con, à bà lʊʊ wa. Síʊ́n nə,
à kʊ́ʊ̀ naŋa lʊʊ wa, à vələ à
nyɪna Yɪɪ con».
29 Ʊ karbɪa tə dàń ma swìn
ʊ con, ba wʊ́: «Á nəŋə, kʊ nə
síʊ́n nə, n dàń swìn nəpon
nəpon nə con. N kʊ́ʊ̀ ba
zwansɪsarɪ nə twá, n ma
swìn nə con.
30 Síʊ́n nə, nə dàń yə̀ə́ də,
n yə̀ə́ yìàn tə mama, yá n bá
pìà, sə ba bwe mʊ́ bwiə. Kʊ
mù nə pɪn, nə ma pa cígá də,
n nan Yɪɪ con».
31 Zwezi ma swìn, ʊ wʊ́:
«Síʊ́n nə, á dàń pɪn cígá,
naaa?
32 Á nəŋə, máŋá don bìàn,
ka yí ka zwɛ̀e tətə. Á wá
dəri á jén duən yáá nə. Á
lìù mama wá pìà bwálí ʊ va.
Á wá yá à cɪcɪ. Kʊ máŋá tə
wa, à ga tà à cɪcɪ. À nyɪna
Yɪɪ wulə də nə.
33 À swìn kʊ nətʊ tə á con,
sə kʊ pa á ya bɪcan sìə́ wa, à
mù də á mù nimarʊ tə yɪrɪ.
Á wá də́ càn lʊʊ kʊ tə wa. Á
dàń nə daŋa á bɪcan, à mù
dí dìàn lʊʊ yuu wa».

17

Zwezi lòrì Yɪɪ ʊ karbɪa tə yɪrɪ

(Romə tìán 8.34; Ebərə-ba 4.14-16; 7.24-28)

1 Zwezi nə swìn kʊ nətʊ
tə, ʊ zwɛ̀e, ʊ zìn ʊ yáá, ʊ kə
yɪɪ nə, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «À
nyɪna Yɪɪ, máŋá yí. Pa à mù,
n bìú tə na dun. Sə n bìú tə
də wàní ʊ bɪrɪ n dun tə.
2 N ken dìàn nə cwəŋə
n bìú tə jɪɪn wa, sə ʊ ya
ləzwənə mama yuu wa, sə ʊ
wàní ʊ pa mɪɪ tə, kʊ nə ba
zwɛ̀e n mù con, lìà tə mama
nə, n nə pɪn wá.

3 Mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e, tə
nə ya, sə ba lwarı, n mù Yıı
nədʊ tə, n nə yı cígá, də lìù
tə n nə tʊn tə, kʊ mù nə yı
Zwezi-*Kərisə.
4 À pın, n na dun tıa yuu
yəbə. À tʊn n tʊtʊŋı tə, n nə
pın nə, sə à tʊn tə, à zwɛ̀e.
5 À yà jə̀ə́ n səpuni nə dun
wa, də lʊʊ nə tə wà fwa. À
nyına Yıı, sı́ún nə, n dàń pa,
sə à pìí à na à dun təntə n
səpuni nə.

6 Ləzoni tə, ba nə yı lʊʊ nə
tı ba, n tì ba wa lìà, n pa nə.
À pın, ba lwàrì n mù Yıı. Ba
yà yı n mù nə tı, ba zìlí n
sʊgʊ tə nii.
7 Ba dàń lwarı də, won tə
mama, n nə pın nə yı kʊ nan
n con.
8 Sʊ̀ràn tə, n nə pın nə, à
swìn tə ba con, yá ba ga sɛ̀e,
ba jon tə. Ba lwarı də, à cígá
nan n mù con, ba ga pa cígá
də, kʊ yı n mù nə tʊn nə.

9 À lòrì mú à pın ba. À ba
mù lòrì lìà tə, ba nə yı lʊʊ nə
tı ba, yırı. Kʊ yı à lòrì mú lìà
tə yırı, n nə pın nə, ba nə yı
n mù nyiən.
10 Won tə mama, kʊ nə yı à
mù nyiən, kʊ yı n mù nyiən.
Kʊ tə ga nə yı n mù nyiən, kʊ
yı à də nyiən. Yá ba mù lìà
təntə, ba nə yı n mù nyiən,
nə bırı à dun tə.
11 À mù kʊ́ʊ̀ tə̀lə́ lʊʊ wa.
Ba mù tə ga wulə lʊʊ wa. À
mù wá bà n con. À nyına Yıı,
n ba man don ja. N pın nə n
yırı tə. À twá n yırı təntə
dìàn tə nə, à cì n lìà tə nə.
Pa, sə ba ya nədʊ, ndə à mù
də mú nə yı nədʊ nətʊ.
12 Máŋá tə, à nə yın də ba,
à yà cì ba tə nə, n nə pın
nə, də n yırı tə dìàn tə. Lìà
təntə, n nə pın nə, à cìgà ba
nə, yá ba lìù mama wà jén,
də kʊ nə tà lìù tə, ʊ nə mɛ,
sə ʊ jén. Kʊ yí nətʊ, sə kʊ tə
nə pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa, nii
ma sú.
13 Sı́ún nə, à bìàn n mù
con. À swìn sʊ̀ràn təntə
lʊʊ wa, sə kʊ pa, n lìà tə
na à pupwən tə. Sə kʊ mù
pupwən tə sú ba, cígá cígá.
14 À swìn n sʊgʊ tə, à bırı
ba. Lìà tə, ba nə yı lʊʊ nə
tı ba, dún ba, ba nə tà ba lìà
tə yırı, ndə à nə tà ba lìù tə
nətʊ.
15 Kʊ tà à lòrì mú, sə n lı n
lìà tə lʊʊ wa. À yı à lòrì mú,
sə n cì ba nə, ba dàn ká tʊ
*Sıtana jıın wa.
16 Ndə nətʊ tə, à nə tà lʊʊ
nə tı nə. Mə nətʊ ba də tà
lʊʊ nə tı ba.
17 Twá n cígá tə nə, n pa,
sə ba ya n mù nə tı ba. N
sʊgʊ tə nə yı kʊ mù cígá tə.
18 Ndə nətʊ tə, n nə tʊn nə
lʊʊ wa, mə nətʊ tətə nə, à də
tʊn ba lʊʊ wa.
19 À tà ba mù yırı, à yá à
tìàn à pa mú, sə kʊ pa, ba
də ya n mù lìà, cígá cígá.

20 Kʊ tà à lìà tə cıcı yırı nə,
à lòrì mú. À lòrì mú ba tə
mama yırı, ba nə wá twá ba
kàrà tə nə, ba ma kə ba waa
à nə.
21 À fıra nə yı, sə ba mama
ya nədʊ, ndə n mù à nyına
Yıı də à mù, nə wulə də
duən nətʊ. À pìà, sə ba mù

də nə mù mama ya nədʋ, sə kʋ pa lìà tə, ba nə yı lʋʋ nə tı ba, pa cígá də, kʋ yı n mù nə tʋn nə.
22 À mù də n mù nə yı nədʋ. À pın ba dun tə, n nə pın nə, sə kʋ pa ba də ya nədʋ.
23 À wulə də ba, n də ga wulə də nə, sə kʋ pa ba wàní ba ya nədʋ, cígá cígá. Kʋ wá pa lìà tə, ba nə yı lʋʋ nə tı ba, lwàrì də, n mù nə tʋn nə. Yá ba wá lwarı də, n mù sóní ba, ndə n nə sóní nə nətʋ.
24 À nyına Yıı, à pìà cígá mama, sə à mù də lìà tə, n nə pın nə tə, ya bwálí tə nə, à nə wá yà. Kʋ wá pa, ba na à dun tə. Dun tə, n nə pın nə, də lʋʋ tə wà fwa, n nə sóní nə, tə yırı.
25 À nyına Yıı tə, n nə yı cígá tíú. Lìà tə, ba nə yı lʋʋ nə tı ba, ba mù yərì mú. À mù ga yəə́ mú. Yá lìà tə, n nə pın nə tə, də lwarı də, n mù nə tʋn nə.
26 À pın ba lwarı n yırı tə. Yá à tə wá bwé, à pa ba lwarı n yırı tə. À fıra nə yı, sə sonu tə, n nə swə nə, tə dàń ya də ba, sə à də tətə wàní à ya də ba».

18

Zwezi janʋ tə yoo
(Matiə 26.36-56; Marəkə 14.32-50; Likə 22.39-53)

1 Zwezi nə swìn kʋ nətʋ tə, ʋ zwɛ̀e kwa nə, ʋ mù də ʋ karbıa tə zàn, ba nan, ba va, ba galʋ nacwəŋə tə, ba nə boŋə ‹Sedəron›. Kʋ mù nacwəŋə təntə nii nə, tìán kárá don yà wulə lá. Ʋ mù də ʋ karbıa tə vəli, ba zʋ ka kwa.
2 Máŋá mama, Zwezi də ʋ karbıa tə yàá vəli ba jəni kʋ bwálí təntə nə. Kʋ mù nə pın, Zwidasə dàń ma yəə́ kʋ bwálí. Ʋ mù Zwidasə təntə nə wá ja Zwezi ʋ pa.
3 Zwidasə jın pamana púlí, də *Zwifə-ba Yıı *dìə lìà tə nə cì ka nə tə, ʋ ja va kʋ bwálí təntə nə. Ba mù lìà təntə yà yı Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán tə, də *Farızıan-ba yà nə tʋn ba. Pamana tə də lìà duən tə yà jə sısıran mən, də cànán, də kwatara zıla.
4 Zwezi də yà yəə́ yoo tə mama, kʋ nə wá yí wá. Ʋ dàń ma va ʋ yí ba nii, ʋ bwe ba, ʋ wʋ́: «Wàà nə á pìà?»
5 Ba le wá, ba wʋ́: «Zwezi, *Nazarɛtə tíú tə!» Zwezi ma swìn ba con, ʋ wʋ́: «À mù nə!» Yá Zwidasə tə, ʋ nə wá ja Zwezi ʋ pa tə, yà zıga də ba.
6 Máŋá tə wa, Zwezi nə swìn ba con də, kʋ yı ʋ mù tə, ba twən ba kə ba kwa, ba ga tʋ tıa.
7 Zwezi kʋ́ʋ̀ bwé ʋ bwe ba, ʋ wʋ́: «Wàà nə á pìà?» Ba də kʋ́ʋ̀ le, ba wʋ́: «Zwezi, Nazarɛtə tíú tə!»
8 Zwezi kʋ́ʋ̀ le ba, ʋ wʋ́: «À dí yáá, à swìn á con də, kʋ yı à mù nə. Də kʋ nə yı à mù nə, á pìà, sə á yá bara-ba tə mù, sə ba vìí».
9 Kʋ yın nətʋ, sə kʋ tə, ʋ nə dí yáá ʋ swìn, nii ma sú. Ʋ swìn, ʋ wʋ́: «Lìà tə, n mù à nyına Yıı nə pın nə, à wà ba lìù mama dʋgʋ».

10 Simon Piyɛrə yà jə lagʊrɪ sìʊ́. Ʊ dàń ma van ʊ lagʊrɪ sìʊ́ tə, ʊ cʊ̀rì, ʊ ma za Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə tʊ̀tʊ̀nʊ̀ jɪzən zɪɪn, ʊ gwəŋə. Tʊ̀tʊ̀nʊ̀ təntə yɪrɪ nə yɪ Maləkisə.

11 Zwezi ma swìn Piyɛrə con, ʊ wʊ́: «Pìí n tʊrɪ n lagʊrɪ sìʊ́ tə kʊ lɔ̀ɔ̀ wa. N bʊŋa də, kʊ wà mɛ, sə yacara tə, à nyɪna Yɪɪ nə pɪn nə yí nə, naaa?»

Ba ja Zwezi, ba va Anə con
(Zwan 11.49-50)

12 Pamana púlí tə, də ba yuu tíú tə, də *Zwifə-ba Yɪɪ *dìà lìà tə nə cì ka nə tə, Zwifə-ba yun tìán nə tʊn tə, dàń jɪn Zwezi ba vwa.

13 Ba dí yáá, ba ja wá, ba va Anə con. Anə yà yɪ Kayifə tɪnbɛɛ. Kayifə yà ga nə yɪ Yɪɪ *joŋwana yun tìán nəkwɪa kʊ bɪnɪ təntə nə.

14 Mə Kayifə təntə yà nə kwè Zwifə-ba yun tìán tə, ʊ wʊ́: «Bɛɛ nədʊa nə tɪga nə dwíí tə yɪrɪ, kʊ kʊkwa kʊ pa aba, kʊ doni, ba nə wá cʊ̀gʊ̀ nə dwíí tə mama».

Piyɛrə swìn də, ʊ yərì Zwezi
(Matiə 26.69-70; Marəkə 14.66-68; Likə 22.54-57)

15 Simon Piyɛrə də Zwezi karbiu don yà púá Zwezi kwa. *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán nəkwɪa tə yà yə̀ə́ karbiu təntə. Kʊ mù nə pɪn, ʊ pú Zwezi kwa, ʊ zʊ Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə dəwoo wa.

16 Yá Piyɛrə mù yà zɪga kàrá yáá dəwoo tə mimii nii nə. Karbiu tə don tə, Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə nə yə̀ə́ tə, nan ʊ swìn kan tə con, ʊ nə cì mimii tə nə. Karbiu təntə ga pa Piyɛrə zʊ dəwoo tə wa.

17 Tʊtʊnbʊa tə, ʊ nə cì mimii tə nə, dàń ma swìn Piyɛrə con, ʊ wʊ́: «N də yà tà bɛɛ wà tə karbɪa tə wa lìù don, naaa?» Piyɛrə le, ʊ wʊ́: «À mù tà ʊ karbiu!»

18 Waran yà wulə kʊ máŋá təntə wa. Kʊ mù nə pɪn, joŋwana yun tìán nəkwɪa tʊ̀tʊ̀nà tə, də Yɪɪ dìà lìà tə nə cì ka nə tə yà kən mən, ba zɪga tə yáá, ba ywèrì. Piyɛrə də yà zɪga ba con, ʊ ywèrì mən tə.

(Matiə 26.57-68; Marəkə 14.53-65; Likə 22.63-71)

19 Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə bwe Zwezi ʊ karbɪa tə, də ʊ kàrà tə yoo yuu wa.

20 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́: «À swìn à sʊ̀ràn tə pwənə pwənə lìà tə mama yíá yuu. À yàá kàrì *Zwifə-ba *jórá dìà tə wa, də Zwifə-ba Yɪɪ *dìà tə wa, kʊ yɪ bwálá tə nə, Zwifə-ba mama nə yàá kun duən nə. Yá à wà yoo mama sə̀gə̀, à swìn.

21 Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n kʊ́ʊ̀ pìí n bwe nə? N dàń bwe lìà tə, ba nə cʊgʊ à sʊ̀ràn tə, bɛ̀eɛ̀e yoo nə à swìn ba con. Ba mù nə yə̀ə́ kʊ tə, à mù nə swìn».

22 Máŋá tə, Zwezi nə swìn sʊ̀ràn təntə ʊ zwɛ̀e, də Yɪɪ dìà lìù tə nə cì ka nə tə don, ʊ yà nə zɪga Zwezi səpuni

nə, farɪ Zwezi pɪpara nə, ʊ
ga swìn, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə
pɪn, n ma le Yɪɪ joŋwana yun
tìán nəkwɪa tə nətʊ?»
23 Zwezi ma le wá, ʊ wʊ́:
«Də kʊ tə, à nə swìn, tə nə
yɪ yolwan, sə n bɪrɪ nəba kʊ
lwanɪ tə bwálí. Kʊ dàń nə
kʊ́ʊ̀ ya cígá nə à swìn, bɛ̀eɛ̀e
nə pɪn, n mà nə?»
24 Anə dàń ma pa, ba ja
wá, ba kɛ̀eń də ʊ jìàn ŋoni
tə mɛ, ba ja va joŋwana yun
tìán nəkwɪa Kayifə con.

Piyɛrə kʊ́ʊ̀ bwé ʊ swìn də,
ʊ yərì Zwezi
(Matiə 26.71-75; Marəkə
14.69-72; Likə 22.58-62)
25 Kʊ máŋá təntə wa, də
Simon Piyɛrə mʊ̀ zɪga mən
yáá nə ʊ ywèrì. Ba ma bwe
wá, ba wʊ́: «N mʊ̀ tà bɛɛ wà
tə karbiu tə don, naaa?» Ʊ
tɛn kʊ, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «À
mʊ̀ tà ʊ karbiu!»
26 *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana
yun tìán nəkwɪa tʊ̀tʊ̀nà tə
tʊ̀tʊ̀nʊ̀ don yɪn lá, ʊ nə yɪ
bɛɛ tə, Piyɛrə nə za ʊ zɪɪn
tə ʊ gwəŋə, dwíí tíú. Tʊ̀tʊ̀nʊ̀
təntə də kʊ́ʊ̀ bwe Piyɛrə, ʊ
wʊ́: «Kʊ tà n mʊ̀ nə, à nɪ tìán
kárá tə wa də wá, naaa?»
27 Piyɛrə tə kʊ́ʊ̀ tɛn kʊ, də
kʊ tà cígá. Kʊ máŋá təntə
tətə wa nə, cəbɪʊ kwi.

Ba ja Zwezi ba va Pilatə
yáá con
(Matiə 27.1-2, 11-30;
Marəkə 15.1-15; Likə 23.1-
25; Zwan 12.32-33)
28 Kʊ mʊ̀ təntə kwa nə, ba
kʊ́ʊ̀ ja Zwezi ba nan Kayifə
con, ba va yáá tíú tə, pìʊ́
nəfarʊ tə nə lɪ ʊ tún, bʊ̀rà
dìà wa. Kʊ yɪn jɪjʊ fuən
fuən. *Zwifə-ba yun tìán tə
wà bʊ̀rà dìà tə wa zwɪ ba
culu tə yɪrɪ. Ba cìgà ba tìàn
nə də durən yoo, sə kʊ pa ba
wàní ba dá *Pakə cànà tə.
29 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, *Pilatə
ma nan ʊ yí ba kàrá wa, ʊ
bwe ba, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə bɛɛ
wà tə cʊ̀gʊ̀, á nə pìà, sə á
swìn á zɪgɪ ʊ nə?»
30 Ba ma le wá, ba wʊ́: «Də
ʊ yà nə tà yolwanfwanʊ, nə
yà ba ja wá, nə bà nə pa
mʊ́».
31 Kʊ mʊ̀ sʊgʊ təntə yuu
wa, Pilatə swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Á tətə joŋə wá, á twá á culu
tə nə, á bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà». Zwifə-
ba yun tìán le wá, ba wʊ́:
«Nə ba cwəŋə jə, sə nə gʊ
lìù».
32 Zwezi yà dí yáá, ʊ bɪrɪ
nətʊ tə, ʊ nə mɛ, sə ʊ tɪ*.
Kʊ mʊ̀ nə pɪn, kʊ dàń ma ya
nətʊ, sə Zwezi sʊ̀ràn tə nii
ma sú.
33 Pilatə dàń pìí ʊ zʊ bʊ̀rà
dìà tə wa, ʊ ga bon Zwezi
ʊ bwe, ʊ wʊ́: «N mʊ̀ nə yɪ
Zwifə-ba pìʊ́, naaa?»
34 Zwezi le wá, ʊ wʊ́: «Kʊ
tə, n nə swìn tə, yɪ n tətə nə
bʊ́n kʊ, nə à yə̀ə́ kʊ yɪ lìà nə
swìn à yoo n con?»
35 Pilatə ma le, ʊ wʊ́: «À
mʊ̀ tà Zwifə. N mʊ̀ dwíí
tìán də ba Yɪɪ joŋwana yun
tìán tə nə ken mʊ́ à jìàn wa.
Bɛ̀eɛ̀e nə n cʊ̀gʊ̀?»
36 Zwezi le wá, ʊ wʊ́: «À

* **18:32 18.32** *Romə-ba nə pìà ba gʊ lìù, ba yàá paa wá dagarʊ yuu wa. Zwifə-ba mʊ̀ ba lìù gwɪ nətʊ. Ba mʊ̀ yàá dɪlɪ wá də kapana ba gʊ. Yá Romə lìà yà culi kʊ mʊ̀ máŋá təntə wa.

mù pàrì tə tà tıa ka tə yuu wa. À pàrì tə yà nə wulə tıa ka tə yuu wa, à tùtùnà yà nə wá ta à yırı, sə ba dàn ká ja nə, ba pa Zwifə-ba yun tìán nə. À pàrì tə dàń nə tà tıa ka tə yuu wa».

37 Pilatə dàń ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Yá n dàń yı pìʊ́, naaa?» Zwezi le wá, ʊ wʊ́: «Mə kʊ nə n swìn, à yı pìʊ́. Ba lʊrı nə, à bà lʊʊ wa, sə à swìn cígá tə à bırı. Yá lìù tə mama, ʊ nə yı cígá lìù, ʊ yàá cʊgʊ à sʊ̀ràn tə».

38 Pilatə ma bwe wá, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə ya cígá tə?»

Ʊ nə bwe kʊ nətʊ tə kwa nə, ʊ kʊ́ʊ̀ pìí ʊ nan Zwifə-ba con. Ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «À mù wà yoo mama nı ʊ yuu wa, kʊ nə mɛ, sə ba gʊ wá, kʊ yırı.

39 Yá kʊ tə nə ya á yofwamıʊn, bını mama *Pakə cànà tə nə yí, à yàá lı bàń dìə̀ lìù nədʊ, à dʊgʊ. Á dàń pìà, sə à dʊgʊ Zwifə-ba pìʊ́ tə, naaa?»

40 Ba kʊ́ʊ̀ bubwi, ba wʊ́: «Kʊ tà ʊ mù! Barabasə nə nə pìà, sə n dʊgʊ!» Barabasə təntə yà yı ŋwìàn, ʊ nə gwı lìà.

19

1 Kʊ mù təntə kwa nə, Pilatə dàń pın nii, sə ba ja Zwezi ba mà də fıfıran, ʊ yıra lá.

2 Pamana tə sʊa casʊran yupuu, ba pú Zwezi yuu nə, ba ga zʊ wá də gasɔɔ nəsıan mwin.

3 Ba dàń yàá va ba yí ʊ yıra, ba swìn, ba wʊ́: «Nə jʊ̀nì mʊ́, Zwifə-ba pìʊ́!» Yá ba farı ʊ pıpara nə.

4 Pilatə kʊ́ʊ̀ pìí ʊ nan, ʊ swìn Zwifə-ba yun tìán tə con, ʊ wʊ́: «Á cʊga, à wá lı wá, à ja à nan á con kàrá wa, sə kʊ pa á lwarı də, à mù ba yoo mama na ʊ yuu wa, kʊ nə mɛ, sə ba gʊ wá kʊ yırı».

5 Zwezi nan bʊ̀rà dìə̀ tə wa, də casʊran yupuu tə ʊ yuu nə, də gasɔɔ nəsıan mwin tə ʊ yıra nə. Pilatə ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á nəŋə, bɛɛ tə nə!»

6 Máŋá tə, Yıı joŋwana yun tìán tə, də Yıı *dìə̀ lìà tə nə cì ka nə tə, nı wá, ba bubwi, ba wʊ́: «Pa, sə ba paa wá dagarʊ yuu wa! Pa, sə ba paa wá dagarʊ yuu wa!» Pilatə ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á tətə joŋə wá, á paa dagarʊ yuu wa. À mù ba yoo mama na ʊ yuu wa, kʊ nə mɛ, sə ba gʊ wá kʊ yırı».

7 Zwifə-ba yun tìán pìí ba le, ba wʊ́: «Nə jə culu, yá nə culu təntə yırı nə, ʊ mɛ, sə ʊ tı. Ʊ jın ʊ tìàn, ʊ ma jì Yıı-Biu».

8 Máŋá tə, Pilatə nə nì sʊ̀ràn təntə, fən kʊ́ʊ̀ kwɛn tə zʊ wá.

9 Ʊ pìí ʊ zʊ bʊ̀rà dìə̀ tə wa, ʊ ga swìn Zwezi con, ʊ wʊ́: «N yı n nan yèn?» Yá Zwezi wà wá le. Pilatə ma pìí ʊ swìn ʊ con, ʊ wʊ́:

10 «À mù con nə, n ba pìà swìn, naaa? N yərì də, à dìàn yí, sə à pa ba paa mʊ́ dagarʊ tə yuu wa? À dìàn ma kʊ́ʊ̀ yí, sə à pa ba dʊgʊ mʊ́, naaa?»

11 Zwezi le Pilatə, ʋ wʋ́: «N
ba dìàn mama jə à yuu wa,
də kʋ nə tà dìàn tə, Yɪɪ nə
pɪn mʋ́ tə. Kʋ mʋ̀ nə pɪn, lìù
tə, ʋ nə jɪn nə, ʋ pa mʋ́, kʋ
tíʋ́ cʋna tə nə dwə tə mɛ».
12 Zwezi sʋgʋ təntə yɪrɪ,
Pilatə dàń pìà, sə ʋ dʋgʋ
wá. Zwifə-ba tə dàń bubwi,
ba wʋ́: «N nə dʋgʋ bɛɛ wà
tə, də n kʋ́ʋ̀ tà *Romə-ba
pìʋ́ nəfarʋ tə dabɛɛ. Lìù tə
mama, ʋ nə jɪn ʋ tìàn ma jì
pìʋ́, kʋ tíʋ́ tə yɪ ʋ zɪga pìʋ́
nəfarʋ tə nə».
13 Pilatə nə nì ba sʋ̀ràn
təntə, ʋ pɪn Zwezi nan kàrá
wa. Ʊ tətə dàń ga nan, ʋ
jə̀ə́ ʋ bwálí tə nə, ʋ nə jəni,
ʋ ma bʋ̀rì bʋ̀rà tə. Ba yà
ja kʋ bwálí təntə, ba boŋə
‹kapana bwálí›. *Ebərə-ba
sʋgʋ də yà boŋə kʋ ‹Gabata›.
14 Dɪɪn təntə nə nə, Zwifə-
ba yàá wulə ba tanɪ *Pakə
cànà tə, sə ba zàn tɪa ba
də́ ka. Kʋ máŋá tə yɪn ndə
yɪcaʋ lugu fugə bələ nə. Pi-
latə dàń swìn Zwifə-ba con,
ʋ wʋ́: «Á nəŋə, á pìʋ́ tə nə!»
15 Ba dàń bubwi, ba wʋ́:
«Á gwɪa wá! Á gwɪa wá!
Pa, sə ba paa wá dagarʋ yuu
wa!» Pilatə ma swìn ba con,
ʋ wʋ́: «À pa, sə ba paa á pìʋ́
tə dagarʋ yuu wa, naaa?»
Yɪɪ joŋwana yun tìán tə ma
le, ba wʋ́: «Nə mʋ̀ ba pìʋ́
don jə, də kʋ nə tà Romə-ba
pìʋ́ nəfarʋ tə».
16 Pilatə dàń ma dʋgʋ
Zwezi, ʋ pa ba, sə pamana
paa wá dagarʋ yuu wa. Ba
ma ja wá, ba ja kɛ̀eń.

Ba paa Zwezi dagarʋ yuu wa

(Matiə 27.32-56; Marəkə 15.21-41; Likə 23.26-49)

17 Zwezi tətə nə zɪn ʋ da-
garʋ tə, ʋ ja nan tɪʋ tə wa, ʋ
va ʋ yí bwálí tə, ba nə boŋə
‹yuzʋŋa bwálí›. *Ebərə-ba
sʋgʋ də yà boŋə kʋ bwálí
təntə ‹Goləgʋta›.
18 Mə kʋ bwálí təntə wa
nə, pamana tə paa Zwezi
dagarʋ tə yuu, yá ba ga paa
lìà bələ, də ba súrí ʋ nə
dagaran yuu. Ba paa lìù tə
don ʋ vàn tə don nə, Zwezi
tətə ga wulə ba tətəŋi wa.
19 *Pilatə pɪn, ba pʋ́pʋ́ní
sʋ̀ràn daborubiə wa, ba kə
Zwezi dagarʋ tə yuu wa. Ba
pʋ́pʋ́ní, ba wʋ́: «*Nazarɛtə
Zwezi, *Zwifə-ba pìʋ́ tə».
20 Bwálí tə nə, ba nə paa
Zwezi dagarʋ tə yuu, yà
bwələ də tɪʋ tə nii. Kʋ
mʋ̀ nə pɪn, Zwifə-ba dáá
zənzən, ba nə kàrì pʋ́pʋ́ná
təntə. Yá kʋ yà yɪ də Ebərə-
ba, də Latɪn-ba, də *Gərɛkə-
ba sʋgʋ nə, ba ma pʋ́pʋ́ní tə.
21 Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana
yun tìán tə ma swìn Pilatə
con, ba wʋ́: «N nə pʋ́pʋ́ní,
də ʋ ya Zwifə-ba pìʋ́, kʋ wà
mɛ, sə n yá kʋ nətʋ. Kʋ mɛ,
sə n pʋ́pʋ́ní, də bɛɛ wà tə nə
wʋ́, ʋ yɪ Zwifə-ba pìʋ́».
22 Pilatə ma le ba, ʋ wʋ́:
«Kʋ tə à nə pʋ́pʋ́ní, mə kʋ
nə, à pʋ́pʋ́ní».
23 Pamana tə nə paa Zwezi
ba zwɛ̀e, ba tì ʋ ganan tə,
ba tún púlə́ banɪa. Kʋ kwa
nə, ba tì púlí nədʋ nədʋ, ba
pa pamanʋ mama nə. Ba tì
ʋ gandarʋ tə, kʋ nə tà ba
gwəŋə ba nyɛn, kʋ yɪ ba zɪgɪ

kʋ yuu nə, ba sʋ ba bà ba yí kʋ tɪa con.
24 Ba dàń swìn duən con, ba wʋ́: «Nə dàn ká kàrí kʋ, nə pwárá, sə nə lwarɪ lìù tə, kʋ nə wá ya ʋ nyiən». Kʋ nətʋ tə tʋn, sə kʋ pa sʋ̀ràn tə, tə nə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa tə, nii ma sú. Kʋ pʋ́pʋ́ní, kʋ wʋ́:

«Ba tàrì à ganan, ba ga pwárí à gandarʋ tə yɪrɪ».

Mə kʋ mʋ̀ yoo təntə nə, pamana tə tʋn.
25 Zwezi nuu tə, də ʋ nuu nyánʋ́ tə, də Kəlopasə kan Mari, də Mari Madəlɛnə yà zɪga ba bwələ dagarʋ tə yɪra, ba nə paa Zwezi kʋ yuu wa.
26 Zwezi nuu tə, də ʋ karbiu tə, ʋ nə swə tə, yà zɪga duən səpuni nə. Zwezi nə nɪ ba, ʋ swìn ʋ nuu tə con, ʋ wʋ́: «À nuu, nə̀ń, n bìú nə!»
27 Kʋ kwa nə, ʋ kʋ́ʋ̀ swìn ʋ karbiu tə con, ʋ wʋ́: «Nə̀ń, n nuu nə!» Yá kʋ nə zɪgɪ kʋ máŋá təntə wa, karbiu tə jon Zwezi nuu Mari, ʋ kə ʋ con.
28 Yìən təntə kwa nə, Zwezi yə̀ə́ də, yoo mama tʋn kʋ zwɛ̀e. Ʋ dàń swìn, ʋ wʋ́: «Nanyʋnɪ jə nə». Ʋ swìn kʋ nətʋ tə, sə sʋ̀ràn tə, tə nə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, nii ma sú.
29 Sawuru yà zɪga bwálí təntə wa, kʋ nii nə súə́ də divɛn nyʋnʋ. Pamana tə dàń ma tì canfɪnsɪʋ, ba lə divɛn nyʋnʋ təntə wa, ba kə mɪʋ nii nə, ba nə boŋə ‹yizopə›, ba ja va, ba kə Zwezi nii nə.
30 Zwezi nə nyʋa divɛn nyʋnʋ təntə, ʋ swìn, ʋ wʋ́: «Yoo mama tʋn kʋ zwɛ̀e». Kʋ kwa nə, Zwezi ken ʋ yuu tɪa, mə ʋ tɪan də nə.

Pamanʋ zwə Zwezi səpuni ʋ pórí

31 Kʋ yɪ dɪɪn tə, *Zwifə-ba yà nə wulə ba tanɪ ba *sìə́ dɪɪn tə, kʋ yoo nə cà ba nə. Kʋ ya Zwifə-ba sìə́ dɪɪn nəfarʋ. Kʋ mʋ̀ nə pɪn, Zwifə-ba yun tìán yà ba pìà, sə tɪga tə ya dagaran tə yuu wa. Ba dàń vəli, ba lòrì *Pilatə, sə ʋ pa ba cwəŋə, sə ba kén lìà tə nɛɛ, ba nə wulə dagaran tə yuu wa. Ba ga cú kʋ tìán tɪga tə.
32 Pamana tə dàń twi, ba kén lìà tə, ba nə paa ba mʋ̀ də Zwezi tə nɛɛ. Ba kén təntən lìù tə nɛɛ, ba zàn ba kén ʋ don tə də nɛɛ.
33 Ba nə yí Zwezi, ba nɪ də, ʋ mʋ̀ tɪga. Kʋ mʋ̀ nə pɪn, ba kʋ́ʋ̀ wà ʋ mʋ̀ nɛɛ kén.
34 Yá pamana tə wa lìù don ja cwiin, ʋ ma pórí Zwezi səpuni, lala də jana də níá ga nan tə lwə́ tɪa.
35 Bɛɛ tə, ʋ nə pʋ́pʋ́ní yìən tə tə ya ʋ nɪ tə, ʋ ma ʋ bɪrɪ tə aba, sə kʋ pa á də pa cígá ʋ sʋgʋ tə nə. Yá kʋ tə, ʋ nə pʋ́pʋ́ní tə, yɪ cígá. Yá ʋ yə̀ə́ də kʋ ya cígá nə, ʋ swìn.
36 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ wʋ́:

«Ʋ yɪra kuu mama wà mɛ, sə kʋ kén».

Yìən təntə tʋn, sə kʋ pa sʋ̀ràn təntə nii sú.
37 Kʋ tə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ wʋ́:

«Ba wá ywàń, ba na lìù tə, ba nə pórí tə».

Ba ken Zwezi ləbəri wa
(Matiə 27.57-61; Marəkə 15.42-47; Likə 23.50-56)

38 Kʊ kwa nə, Zwʊzɛfə tə, ʊ nə yı Arimate tíú, zàn ʊ va ʊ na *Pilatə. Ʊ mù Zwʊzɛfə tə yà yı Zwezi karbiu. Ʊ yà sàgè ʊ tìàn, ʊ nə dəri *Zwifə-ba yun tìán tə fən yırı. Ʊ lòrì cwəŋə Pilatə con, sə ʊ lı Zwezi tıgı tə. Pilatə dàń ma pa wá cwəŋə. Zwʊzɛfə dàń vəli ʊ pa ba tì Zwezi tıgı tə.

39 Nikodɛmə tə, ʊ dıın nə vəli Zwezi con tıtın tə nə, də ja tıralı, kʊ nə yí ndə kilo fıtwa nə, ʊ ja bà. Tıralı təntə yà yı mirə də alwɛsə nə, ba guli duən wa, ba ma fwa kʊ.

40 Ba mù bələ tə mɛ nə tì Zwezi tıgı tə, ba pəpəni də gantwɛn, ba ga kə tırali ʊ nə. Mə nətʊ nə Zwifə-ba yàá fwa, də ba nə pìà, ba gùrì tıgı.

41 Tìán kárá yà wulə bwálí tə wa, ba nə paa Zwezi dagarʊ tə yuu. Ba yà kʊa ləbəri nədʊn kʊ mù tìán kárá tə wa, ba nə tə wà lìù mama kʊ wa ken.

42 Ba yà wulə ba kəni Zwifə-ba *sìə́ dıın tə sírí. Ləbəri tə bwálí yà ga bwələ. Kʊ mù nə pın, Zwʊzɛfə də Nikodɛmə ma tì Zwezi, ba ja va, ba kə kʊ wa.

20

Zwezi bwin ʊ nan tıan wa
(Matiə 28.1-8; Marəkə 16.1-8; Likə 24.1-12; Tʊtʊnan 2.23-32; 1 Korɛntə tìán 15.1-28)

1 *Zwifə-ba *sìə́ dıın tə tıkʊnı nə, jıjʊ fuən fuən, tıa nə fwa gana gana máŋá wa, Mari Madələnə zàn, ʊ va ləbəri tə nii nə. Ʊ nə yí lá nə, ʊ nı də, kapan tə, kʊ yà nə sun ləbəri tə nii nə, súrí kʊ yá ləbəri tə nə.

2 Ʊ dàń pìí ʊ dəri, ʊ va ʊ yí Simon Piyɛrə, də karbiu tə, Zwezi yà nə swə tə, ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «Ba lı *Yuu-Tiu ʊ ləbəri tə wa, yá nə ga yèrì bwálí tə, ba nə ken wá».

3 Piyɛrə də karbiu təntə dàń zàn, ba va ləbəri tə nii nə.

4 Ba mɛ bələ tə yà yı ba dəri, yá karbiu tə don tə dəri lala, ʊ doni Piyɛrə. Ʊ dí yáá, ʊ yí ləbəri tə nii nə.

5 Ʊ nə kwá tıa, sə ʊ ywàń ləbəri tə wa, ʊ nı gantwɛn tə, tə tə́gə́ tıa, yá ʊ wà zwı.

6 Simon Piyɛrə púə́ ʊ kwa, ʊ yí lá, ʊ lɛ, ʊ zʊ ləbəri tə wa. Ʊ də kʊ́ʊ̀ nı gantwɛn tə, tə tə́gə́ tıa.

7 Ʊ nı gantwan tə də, ba yà nə baa Zwezi yuu nə, də tə mù pəpəni kʊ tə́gə́ vàn nə.

8 Karbiu tə don tə, ʊ nə dí yáá ʊ yí ləbəri tə nii nə, də dàń zʊa ləbəri tə wa. Ʊ də nı kʊ nətʊ, ʊ ga sɛ̀e də, kʊ yı cígá.

9 Kʊ máŋá tə wa, ba yà tə wà lwarı də, Yıı sagı tə wa kʊ bırı də, Zwezi mɛ, sə ʊ pìí ʊ bwin ʊ nan tıan wa.

10 Kʊ kwa nə, karbıa tə pìí, ba va ba sàń.

Zwezi bırı ʊ tìàn Mari Madələnə nə
(Matiə 28.9-10; Marəkə 16.9-11)

11 Kʊ máŋá təntə wa, Mari mù yà zıga kàrá wa, ləbəri

tə nii nə, ʋ kwi. Ʊ nə zɪga lá ʋ kwi nətʋ tə, ʋ kwá tɪa, sə ʋ ywàń ləbəri tə wa.
12 Ʊ dàń nɪ *malɪkɛ bələ, tə nə zʋa ganpwənə, tə jə̀ə́ bwálí tə nə, Zwezi tɪgɪ tə yà nə tə́gə́ lá. Ka don jə̀ə́ yuu con, ka don tə də jə̀ə́ nɛɛ con.
13 Malɪkɛ tə dàń ma bwe Mari, tə wʋ́: «Kan, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n ma kwi?» Mari pìí ʋ le ba, ʋ wʋ́: «Ba lɪ à *Yuu-Tiu tə, à ga yə̀rì bwálí tə nə, ba nə ken wá».
14 Ʊ nə swìn kʋ nətʋ tə, ʋ vəvəri, sə ʋ ywàń ʋ nɪ Zwezi, də ʋ zàn ʋ zɪga yɪɪ nə. Ʊ yà ga wà lwarɪ də, kʋ yɪ Zwezi.
15 Zwezi ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Kan, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n ma kwi? Wàà nə n pìà?» Mari yà bʋŋa də, kʋ yɪ bɛɛ tə, ʋ nə cì tìán kárá tə nə. Kʋ mù nə pɪn, ʋ ma swìn bɛɛ tə con, ʋ wʋ́: «Yuu tíú, də kʋ nə yɪ n mù nə tì Zwezi, sə n bɪrɪ nə bwálí tə, n nə ken wá, sə à va à tì wá».
16 Zwezi le wá, ʋ wʋ́: «Mari!» Də ʋ vəvəri, ʋ ga swìn Zwezi con, ʋ wʋ́: «Rabuni!» Kʋ dàń nə yɪ ‹karnyɪna›.
17 Zwezi ma swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «N kʋ́ʋ̀ dàn ká dwen à yɪra, à tə wà à nyɪna Yɪɪ con vəli. Yá vəli n yí à nubɪa tə, n ga swìn ba con də, à vəli à nyɪna con. Nyɪna təntə nə yɪ á də nyɪna. Ʊ mù nə yɪ à Yɪɪ, ʋ ga yɪ á də Yɪɪ».
18 Mari Madəlɛnə dàń vəli, ʋ swìn kʋ ʋ bɪrɪ Zwezi karbɪa tə nə. Ʊ swìn ba con də, ʋ nɪ Yuu-Tiu. Ʊ ga tún tə tə mama, Zwezi nə swìn ʋ con, ʋ bɪrɪ ba.

Zwezi bɪrɪ ʋ tìàn ʋ karbɪa tə nə
(Matiə 28.16-20; Marəkə 16.14-18; Likə 24.36-49)

19 *Zwifə-ba *sìə́ dɪɪn tə tɪkʋnɪ dədəni nii nə, Zwezi karbɪa tə yà dəri Zwifə-ba yun tìán tə fən. Ba dàń yà kun duən nə dìə̀ don wa, ba ga tagʋ ka də borbiu. Zwezi dʋ̀à ʋ nan ba tətəŋi wa, dìə̀ tə wa, ʋ ga swìn ba con, ʋ wʋ́: «Bɪcan sìə́ wá ya də aba!»
20 Ʊ nə swìn sʋ̀ràn təntə kwa nə, ʋ bɪrɪ ba ʋ jìàn tə, də ʋ səpuni tə. Karbɪa tə súə́ də pupwən, ba nə pìí, ba na *Yuu-Tiu tə yɪrɪ.
21 Zwezi kʋ́ʋ̀ bwé, ʋ swìn ba con, ʋ wʋ́: «Bɪcan sìə́ wá ya də aba. Nətʋ tə, à nyɪna Yɪɪ nə tʋn nə, mə nətʋ nə, à də tʋŋa aba».
22 Sʋ̀ràn təntə kwa nə, ʋ fwɪ vʋʋ ʋ kə ba yuu wa, ʋ ga swìn ba con, ʋ wʋ́: «Á joŋə Yɪɪ-*Siŋu tə.
23 Lìà tə, á nə wá kwɛn ba cʋna, á lɪ ba mù də aba pwərə wa, Yɪɪ də wá kwɛn ba cʋna, ʋ lɪ ba mù də wá pwərə wa. Yá lìà tə, á nə wà ba cʋna kwɛn, á lɪ ba mù də aba pwərə wa, Yɪɪ də bá ba cʋna kwɛn, ʋ lɪ ba mù də wá pwərə wa».

Zwezi bɪrɪ ʋ tìàn Toma nə
(1 Piyɛrə 1.8-9)

24 Toma tə, ba nə boŋə ‹yɪyɔɔ›, ʋ də nə yɪn karbɪa fugə bələ tə wa, wà twá ʋ yà lá, máŋá tə wa, Zwezi nə twi tə.
25 Karbɪa tə duən tə dàń ma swìn Toma con, ba wʋ́:

«Nə nɪ *Yuu-Tiu». Ʊ ma le ba, ʊ wʊ́: «Də à nə wà cɪan tə bʊran tə nɪ ʊ jìàn tə wa, à nə wà à jɪfʋa ken ʊ səpuni tə wa, à mʊ̀ bá pa cígá á sʊgʊ tə nə».
26 Dɪan nana nii nə, Zwezi karbɪa tə kʊ́ʊ̀ pìí ba kun duən nə dìə̀ təntə wa. Yá Toma də dàń yɪn lá. Mimiə tə yà tagʊ də borbiu, Zwezi ga bà ʊ zɪga ba tətəŋi wa, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Bɪcan sìə́ wá ya də aba!»
27 Kʊ kwa nə, ʊ swìn Toma con, ʊ wʊ́: «Kə n jɪfʋa yəbə, sə n ga ywàń à jìàn tə. Làrì n jɪɪn, n kə à səpuni tə nə! N dàń yá n tʊ́tʊ̀ná tə nə, sə n sɛ̀e cígá tə!»
28 Toma ma le wá, ʊ wʊ́: «N mʊ̀ nə ya à Yuu-Tiu də à Yɪɪ!»
29 Zwezi ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Kʊ yɪ n nə nɪ nə, tə nə pɪn, n ma kə n waa à nə. Pupwən lìà nə yɪ ba tə, ba nə ken ba waa à nə, də ba wà nə nɪ».

Won tə yɪrɪ sagɪ kʊ tə nə pʊ́pʊ́ní

30 Zwezi tʊn Yɪɪ dìàn mɪmɪnan duən tə nə dáá zənzən, ʊ karbɪa tə yíá yuu. Tə yoo wà pʊ́pʊ́ní sagɪ kʊ tə wa.
31 Yá yìàn tətə yɪ tə pʊ́pʊ́ní, sə á pa cígá də, Zwezi yɪ *Kərisə, ʊ yɪ Yɪɪ-Biu də. Yá á dàń nə keni á waa ʊ nə wuuu, á wá twá də wá, á ma na mɪɪ, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.

21

Zwezi bɪrɪ ʊ tìàn ʊ karbɪa nə Tiberiyadə mʊnaa tə nii nə

(Matiə 28.16; Likə 5.1-11)

1 Kʊ kwa nə, Zwezi kʊ́ʊ̀ bɪrɪ ʊ tìàn karbɪa tə nə, də ba wulə Tiberiyadə mʊnaa tə nii nə. Nəŋə nətʊ tə, ʊ nə bɪrɪ ʊ tìàn ba.
2 Simon Piyɛrə yɪn lá, də Toma, ba nə boŋə ‹yɪyɔɔ›, Natanayɛlə də yɪn lá, ʊ tɪʊ nə yɪ Káná Galile nagwanaa tə wa, də Zebede bɪa tə, də Zwezi karbɪa bələ duən. Ba lìà təntə mama yà nə wulə duən nə.
3 Simon Piyɛrə ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «À vəli, sə à ja fələ». Ba də ma swìn ʊ con, ba wʊ́: «Nə də wá twá n nə, nə va». Ba dàń vəli ba zʊ níá yuu bori wa. Kʊ tɪtɪn təntə nə, ba wà won mama jɪn.
4 Tɪa nə twi ka pʊrɪ máŋá wa, Zwezi nan ʊ zɪga mʊnaa tə nii nə. Ʊ karbɪa tə yà wà lwarɪ də, kʊ yɪ ʊ mʊ̀.
5 Zwezi ma bwe ba, ʊ wʊ́: «À bɪa-ba, á ba wodiu mama jə, naaa?» Ba pìí ba le wá, ba wʊ́: «Nə ba won mama jə!»
6 Ʊ dàń ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á dɪla fələ gə̀gə̀lù tə níá yuu bori tə jɪzən vàn tə yuu, á wá ja fələ». Ba nə dɪlɪ fələ gə̀gə̀lù tə, ba kʊ́ʊ̀ wàrì kʊ ba pìí ba vaŋa ba lɪ, fələ nə súə́ kʊ nii yɪrɪ.
7 Karbiu tə, Zwezi yà nə swə tə, dàń ma swìn Piyɛrə con, ʊ wʊ́: «Kʊ yɪ *Yuu-Tiu!» Simon Piyɛrə yà yɪ ʊ zɪga swələ. Ʊ nə nì də, kʊ yɪ Yuu-Tiu, ʊ tì ʊ gànʊ̀ ʊ zʊ, ʊ ga vwa ʊ voru ʊ tàŋá nə. Kʊ kwa nə, ʊ fan ʊ tʊ níá tə wa.

8 Karbıa tə duən tə ya
ba níá tə nii ŋúná zənzən.
Bwálí tə, ba yà nə wulə, də
níá tə nii yà yı ndə mɛtərə
bíí nə. Ba dàń twi də níá yuu
bori tə. Ba nə pìí ba bìàn,
fələ gègèlù tə súə́ də fələ, ba
dàń ga vaŋa kʊ.
9 Ba nan níá tə wa. Máŋá
tə wa, ba nə nan, ba nı cala
tə nə jə mən, fəli də dipɛn
ga tə́gə́ tə yuu.
10 Zwezi swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Á lıa fələ duən, á nə
jın sı́ʊ́n, á ja bà».
11 Simon Piyɛrə zʊa níá
yuu bori tə wa, ʊ van fələ
gègèlù tə, ʊ ja nan bəbəru
tə nii nə. Kʊ yà súə́ də fələ
kəkərən. Tə mama yın bíí
də finu də batwa. Yá də tə
nə dáá nətʊ tə mama, fələ
gègèlù tə wà karı.
12 Zwezi swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Á bìàn, á də́». Fən zʊa
karbıa tə mama, sə ba bwe
wá, ba na lìù tə, ʊ nə yı. Ba
yà lwarı də, kʊ ya Yuu-Tiu
nə.
13 Zwezi twən ʊ yí lá, ʊ tì
dipɛn tə, də fəli tə, ʊ ma tàrì
ba.

Zwezi pìí ʊ kə Piyɛrə ʊ tʊtʊŋı wa

(Likə 24.34; 1 Piyɛrə 5.1-4; Zwan 20.30-31)

14 Mə nɛɛ batwa nə, Zwezi
nə bırı ʊ tìàn ʊ karbıa tə nə,
ʊ nə pìí ʊ bwin ʊ nan tıan tə
wa, kwa nə.
15 Ba nə dí ba zwɛ̀e kwa
nə, Zwezi swìn Simon Piyɛrə
con, ʊ wʊ́: «Zwʊnasə bìú
Simon, n swə nə, n doni
ba duən tə, ba nə swə nə,
naaa?» Ʊ ma le wá, ʊ wʊ́:
«Cígá, *Yuu-Tiu, n yə̀ə́ də, à
swə mʊ́». Zwezi mʊ̀ swìn ʊ
con, ʊ wʊ́: «Ywàń à pabii tə
yoo».
16 Ʊ kʊ́ʊ̀ pìí ʊ swìn ʊ
con, nɛɛ bələ nii nə, ʊ wʊ́:
«Zwʊnasə bìú Simon, n swə
nə, naaa?» Ʊ də ma kʊ́ʊ̀ le
Zwezi, ʊ wʊ́: «Cígá, Yuu-Tiu,
n yə̀ə́ də, à swə mʊ́». Zwezi
ma kʊ́ʊ̀ swìn ʊ con, ʊ wʊ́:
«Ywàń à pee tə nə».
17 Zwezi tə kʊ́ʊ̀ pìí ʊ swìn
ʊ con, nɛɛ batwa nii nə, ʊ
wʊ́: «Zwʊnasə bìú Simon, n
swə nə, naaa?» Piyɛrə pùə́
cʊ̀gʊ̀ də, Zwezi nə bwe wá,
nɛɛ batwa tə nii nə, də ʊ
nə swə wá. Ʊ dàń ma le
Zwezi, ʊ wʊ́: «Yuu-Tiu, n
yə̀ə́ yoo mama, n yə̀ə́ də, à
swə mʊ́». Zwezi ma swìn, ʊ
wʊ́: «Ywàń à pee tə nə.
18 Cígá mama, à mʊ̀ nə
swìn kʊ n con: Máŋá tə, n yà
nə yı balandʊrʊ, n tətə yàá
nə vwe n tàŋá voru. Yá n yà
ga vəli bwálí tə, n nə swə.
Yá n nə twi, n bà n kwın,
n wá zìn n vànà, lìù don ga
vwa n tàŋá voru ʊ pa mʊ́. Yá
ʊ wá ja mʊ́, ʊ ja va bwálí tə,
n nə bá pìà».
19 Zwezi sʊ̀ràn təntə yà yı
ʊ swìn, sə ʊ ma bırı tıan
tə yiri, Piyɛrə nə wá tı, sə
Yıı ma na dun. Kʊ kwa
nə, Zwezi swìn ʊ con, ʊ wʊ́:
«Twá à nə!»
20 Piyɛrə dàń vəvəri, ʊ
ywàń ʊ kwa, ʊ na karbiu tə,
Zwezi nə swə tə, də ʊ nan
ba kwa con, ʊ bìàn. Mə ʊ
mʊ̀ karbiu təntə nə yà guni
ʊ kə Zwezi con, máŋá tə wa,
ba yà nə wulə ba də́ wodiu
tə. Ʊ yà ga bwe wá, ʊ wʊ́:

«Yuu-Tiu, wàà nə yı lìù tə, ʋ
nə wá ja mʋ́, ʋ pa n dʋŋa tə
nə?»
21 Piyɛrə nə nı wá, ʋ swìn
Zwezi con, ʋ wʋ́: «Sə ʋ tə
mʋ̀, Yuu-Tiu, bɛ̀eɛ̀e nə wá yí
ʋ mʋ̀?»
22 Zwezi ma le wá, ʋ wʋ́:
«À nə swə, sə ʋ mʋ̀ ya lá
wuuu, kʋ ja vəli máŋá tə, à
nə wá pìí à bà, kʋ jə n bıan
nə, naaa?
23 N mʋ̀ twá à nə!» Kʋ mʋ̀
sʋgʋ təntə, Zwezi nə swìn tə
tàá tıa mama, lìà tə, ba nə
yı nubıa *Kərisə yırı, tətəŋi
wa, ba swìn də, karbiu təntə
mʋ̀ bá tı. Zwezi ga wà Piyɛrə
con swìn də, ʋ mʋ̀ bá tı. Kʋ
yı ʋ swìn ʋ con, ʋ wʋ́: «Də à
nə swə, sə ʋ mʋ̀ ya lá, wuuu,
kʋ jə vəli máŋá tə, à nə wá
pìí à bà, kʋ jə n bıan nə,
naaa?»
24 Mə ʋ mʋ̀ karbiu təntə
nə swìn yìən təntə tə nə tʋn,
ʋ ga pʋ́pʋ́ní tə. Kʋ mʋ̀ nə
pın, nə ma yə̀ə́ də kʋ tə, ʋ
nə pʋ́pʋ́ní, tə yı cígá.
25 Zwezi tə tʋn yìən duən,
tə nə dáá zənzən. Də ba yà
nə pʋ́pʋ́ní tə nədʋ nədʋ, à
bʋŋa də, saga tə, ba nə wá
pʋ́pʋ́ní, yà wàrì lʋʋ tə tətə
wa mıámıán.

Zwezi-Kərisə tʊntʊna tʊtʊnan yoo

Tʊtʊnan sagɪ tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə pʊ́pʊ́ní sagɪ kʊ tə

Kʊ yɪ Likə nə pʊ́pʊ́ní kʊ. Mə kʊ mù nə pʊ́ə́ ʊ sʊywáŋʊ́ tə nə. *Ʊ* təntən sagɪ tə wa, ʊ bɪrɪ yìən tə, Zwezi nə swìn, də tə tə, ʊ nə fwa tɪa yuu wa. Kʊ kwa nə, Likə nə kʊ́ʊ̀ pʊ́pʊ́ní tʊntʊna sagɪ tə də.

Lìà tə nə, Likə nə pʊ́pʊ́ní

Likə pʊ́pʊ́ní sagɪ kʊ tə ʊ pa *Zwifə-ba nə, də ba tə nə, ba nə tà Zwifə-ba, ba nə jigə *Kərisə lìà, ndə ʊ təntən sagɪ tə nə.

Sagɪ tə wa sʊgʊ

Zwezi-*Kərisə *tʊntʊna tə tʊtʊnan yoo nə kʊ swìn. Likə bɪrɪ kʊ nə twá nətʊ *Kərisə lìà pʊ́lí tə ma pùlì mancɪn mancɪn, kʊ sú nagwanɛɛ tə wa, Mediterane mʊʊ tə nii nə. Kərisə lìà pʊ́lí tə dəǹ təntən kʊ dì *Zwerizalɛmə nə, *Pantəkɔtə cànà tə dɪɪn nə máŋá tə wa, Yɪɪ-*Sɪŋʊ tə nə cʊ́ə́ tʊntʊna tə yuu wa. Yìən yà cì kʊ yáá nə, tə nə duən də ga wʊwalɪ kʊ, yá də kʊ nətʊ mɛ kʊ tə pùlì lala kʊ súrí. Máŋá tə, ba nə ken càn Kərisə lìà pʊ́lí tə nə, kʊ làgà Zwide də Samari nagwanɛɛ tə wa, kʊ ga swìn sʊywáŋʊ́ tə, kʊ bɪrɪ dwíə́ tə nə, kʊ nə vəli kʊ jə́rí. *Yuu-Tiu bɪrɪ Piyɛrə nə, sə ʊ lwarɪ də, mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con, tə yɪ lìà tə, ba nə tà *Zwifə-ba də nyiən.

Bələ nii yoo tə sagɪ tə nə bɪrɪ nəba, kʊ yɪ nətʊ tʊntʊnʊ Polə nə vəli ʊ swìn sʊywáŋʊ́ tə nɛɛ batwa duən dəǹ nə ʊ bɪrɪ lʊʊ níə́ tə, tə nə kɪkarɪ Mediterane mʊʊ tə, ba ja va ba yí *Romə, kʊ nə yɪ Romə-ba pàrì dəkuu bwálí. Tɪan yɪra də Polə nɛɛ batwa nii vəlu wulə sagɪ tə bwálí don nə, ba nə fwa lʊʊ níə́ ba tún kʊ wa, sagɪ tə talɪkwa yáá tə wa.

Tʊtʊnan sagɪ tə pìí kʊ lìí nəba kʊ tə, Kərisə lìà pʊ́lí nə mɛ, sə kʊ fwa máŋá mama, bwálí mama nə dɪɪn mama. Nə mɛ, sə nə swìn Zwezi-Kərisə yoo nə bɪrɪ bara də kana də bìsíná də nəkwɪna də jɪjə tìán də zʊra máŋá mama wuuu, kʊ jə vələ lʊʊ zaŋʊ.

Zwezi pìí ʊ dì Yɪɪ sàń nə

(Likə 1.1-4; 24.33-51; Matiə 28.18-20; Marəkə 16.15-19; Efɛzə tìán 4.8-10)

1-2 À dabɛɛ Teofilə*, à təntən sagɪ tə wa, à pʊ́pʊ́ní yìən tə mama, Zwezi nə tʊn də tə tə, ʊ nə kàrì ʊ bɪrɪ lìà nə. *Ʊ* kàrì tə ʊ bɪrɪ ʊ tʊtʊŋɪ tə jɪjʊ mama, kʊ ja va kʊ yí máŋá tə wa, Yɪɪ nə lɪ wá tɪa yuu, ʊ kə ʊ con. Zwezi nə yɪn lʊʊ wa, ʊ kúrí lìà, ʊ ma fwa ʊ *tʊntʊna. *Ʊ* twá Yɪɪ-*Sɪŋʊ tə dìàn nə, ʊ ma bɪrɪ

* **1:1-2 1.1-2** Likə pʊ́pʊ́ní Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə də ʊ pa ʊ mù Teofilə nə.

ba kʊ tə, ba nə mɛ, sə ba
fwa.
3 Ʊ nə dí càn ʊ tı kwa nə,
ʊ bırı ʊ tìàn ʊ tʊntʊna tə
nə də, ʊ cígá wulə mıı wa.
Ʊ bırı ʊ tìàn ba wuuu, nɛɛ
kapʊpʊ dıan sapwilə, ʊ ma
swìn Yıı pàrì tə yìən, ʊ bırı
ba.
4 Kʊ máŋá təntə wa, Zwezi
də ʊ tʊntʊna tə yà jəə́ ba
də́ wodiu. Kʊ mù wodiu tə
yuu, ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á
dànà ká nan *Zwerizalɛmə
wa. Á dàná won tə, à nyına
Yıı nə kàn nii, sə ʊ pa aba. À
dí yáá à swìn kʊ yoo á con:
5 Zwan† ləgə lìà níá wa, kʊ
twá də Yıı yırı, yá kʊ dàń nə
yí yáá mɛ̀e, Yıı wá lə ba ʊ
*Siŋu tə wa».
6 Tʊntʊna tə, ba nə kun
duən nə, dàń ma bà ba bwe
Zwezi, ba wʊ́: «*Yuu-Tiu, kʊ
máŋá təntə wa nə, n wá pìí
n tún *Yızərayɛlə pàrì tə,
naaa?»
7 Ʊ ma le ba, ʊ wʊ́: «Kʊ
mù təntə ba aba ywàŋá. À
nyına Yıı tətə nə jə cwəŋə,
sə ʊ tún kʊ máŋá tə, də kʊ
dıın tə, kʊ nə wá tʊn.
8 Yá Yıı-Siŋu tə nə twi á
yuu wa, á wá na dìàn, sə
á ya à lìà tə, á nə wàá á
bırı kʊ tə, á nə nı à con
Zwerizalɛmə wa, də Zwide
nagwanaa tə mama wa, də
Samari nagwanaa tə mama
wa, halı, kʊ ja vələ tıa tə yuu
mama».
9 Zwezi nə swìn kʊ mù
təntə ʊ zwɛ̀e, Yıı pın, ʊ zàn
ʊ dì yıı nə ba yíá yuu. Yá
bakwan twi kʊ pú ʊ nə.
10 Ba dàń nə zıga, ba
ywàŋá yıı nə zən, Zwezi
zaŋʊ tə máŋá wa, də
nə̀ń, bara bələ, ba nə zʊa
ganpwənə, nan ba nə.
11 Ba bwe ba, ba wʊ́:
«Galile tì́án-ba, bɛ̀eɛ̀e nə
pın, á ma zıga, á ywàŋá yıı
nə? Yıı nə tì ʊ mù Zwezi tə,
ʊ ja dì ʊ mù Yıı *sàń nə. Ʊ
wá pìí ʊ bà nətʊ, ndə á nə nı
wá də, ʊ dì Yıı sàń nə».

Ba ken lìù don Zwidasə yuu nə
(Likə 24.52-53)

12 Zwezi-*Kərisə *tʊntʊna
tə dàń pìí, ba nan *oliviye
tì́án paan tə yuu, ba va *Zw-
erizalɛmə. Paan tə də Zw-
erizalɛmə yı ndə kilomɛtərə
nədʊ‡ nə.
13 Ba nə vəli ba yí Zw-
erizalɛmə, ba dìgà dəyuu
dìə̀ tə wa, ba nə yàá kun
duən nə máŋá mama. Kʊ yı
Piyɛrə, də Zwan, də Zwakə,
də Andəre, də Filipə, də
Toma, də Barətelemi, də
Matiə, də Aləfe bìú Zwakə,
də Simon, ʊ nə yı *Zelotə, də
Zwakə bìú Zwidə.
14 Ba mama tə pubʊŋa yà
yı nədʊ, ba yà ŋwìń ba yáá
lá ba jʊ̀nì Yıı, ba mù də kana
tə, də Zwezi nuu Mari də
Zwezi nyáná tə.

(Zwan 12.4-6; Matiə 26.14-16, 46-50; 27.3-10)

15 Ba lìà tə mama, ba nə yı
nubıa Kərisə yırı, ba yà nə
kun bwálí tə wa, yí ndə lìà
bíí də sapʊa nə. Dıan təntə
wa, dıın don nə, Piyɛrə zàn

† **1:5 1.5** Kʊ mù *Zwan-Batisə tə yı lìù təntə. ‡ **1:12 1.12** Zwifə-ba yà wà mɛ, sə ba va bwálí, kʊ nə dwə kilomɛtərə nədʊ, ba *sìə́ dıın tə nə.

yɪɪ nə ba tətəŋi wa ʊ swìn, ʊ
wʊ́:
16 «Nubɪa-ba, Yɪɪ sagɪ tə
wa, kʊ bɪrɪ də, Yɪɪ-*Siŋu
tə pɪn, pìʊ́ *Davidə swìn
Zwidasə yoo fuən nə. Kʊ
yɪ kálʊ́, sə kʊ nii sú. Ʊ mù
Zwidasə tə nə yɪn lìà yáá, ʊ
pa ba ja Zwezi.
17 Zwidasə yà yɪn nə mù
Zwezi-Kərisə tʊntʊna tə wa
lìù. Ʊ də yà jə tori tʊtʊnan tə
wa, Zwezi nə tàrì ʊ pa nəba.
18 Ʊ mù Zwidasə tə tʊn
yoo, kʊ nə lwara zənzən. Ba
ga pa wá səbiu kʊ yɪrɪ. Ʊ
tì kʊ mù səbiu tə, ʊ ma yè
kárá. Kʊ mù kárá tə wa, ʊ
kén ʊ tʊ ʊ yarɪ, ʊ pùə́ pwin,
ʊ lʊran nan tə gàrì tɪa.
19 Zwerizalɛmə lìà mama
nì kʊ mù yoo təntə. Ba dàń
ma kə kárá tə yɪrɪ də ba
sʊgʊ Akɛlədama. Kʊ dèń nə
yɪ ‹jana kárá›.
20 Kʊ pʊ́pʊ́ní gwaran sagɪ
tə wa, kʊ wʊ́:
‹Yɪɪ wá pa, ʊ sàń jì digə, lìù
mama dàn ká yà lá›.
Kʊ tə súrí lá nə, kʊ wʊ́:
‹Yɪɪ wá pa, lìù don jon ʊ yuu
nə›.
21-22 Kʊ mù tə yɪrɪ, kʊ
mɛ, sə lìù don, ʊ nə wàá ʊ
bɪrɪ də, ʊ nɪ *Yuu-Tiu Zwezi
bwiu tə nə súrí nə nə. Ʊ mù
lìù təntə mɛ, sə ʊ yà lìù tə, ʊ
nə yɪn də nəba, máŋá tə wa,
nə mù də Zwezi nə yà wulə
duən nə. Kʊ nə zɪgɪ, Zwan
ka lə lìà níá wa, kʊ twá də
Yɪɪ yɪrɪ, kʊ ja va máŋá tə nə,
Zwezi nə dìgà Yɪɪ *sàń nə».
23 Ba dàń ma lɪ lìà bələ ba
zɪgɪ. Kʊ mù nə yɪ Zwʊzɛfə,
ba nə boŋə Barəsabasə, ʊ
yɪrɪ don də ya Zwisətisə də
Matɪasə.
24 Ba dàń lòrì Yɪɪ, ba wʊ́:
«Yuu-Tiu, n mù nə yèə́ lìù
mama pubʊŋa. Bɪrɪ lìù tə,
n nə kúrí lìà bələ tə wa.
25 Sə ʊ ya Zwezi-Kərisə
tʊntʊnʊ, sə ʊ tún wá, sə ʊ
ya ʊ tʊntʊna, ʊ tʊn tʊtʊŋɪ
tə, Zwidasə nə dʊgʊ, ʊ ga va
bwálí tə nə, Yɪɪ nə tún ʊ nə».
26 Ba dàń ma pwárí kʊ ja
Matɪasə. Ʊ mù dàń nə ken
tʊntʊna fugə nədʊ tə nii nə,
ba yà nə ga.

2

*Yɪɪ-Siŋu tə cúə́ Pantəkɔtə
dɪɪn nə*
*(Matiə 3.11; Zwan 14.16-
17, 26; 1 Korɛntə tìán 12.13)*
1 *Pantəkɔtə cànà tə dɪɪn
nə yí, ba mɛ tə kun duən nə,
kʊ mù bwálí nədʊ tə nə.
2 Naa nədʊ, Yɪɪ pɪn zəzugu
ndə vʊʊ nəfarʊ nə bà, kʊ sú
dìà tə mama nii, ba yà nə jèə́
ka wa.
3 Yá ba zəzən ba na wiən
ndə mənvoo nə, tə nə nyɪn
ndə nəndələ nə, tə twi. Tə
mù wiən təntə twi, tə pwɛ̀e
duən nə, tə jèə́ ba lìù mama
yuu wa.
4 Yɪɪ-*Siŋu tə súə́ ba lìù
mama, ba ga wulə ba swìn
sʊ̀ràn yirə duən, kʊ nə pɪn
ba, sə ba swìn.
5 Kʊ máŋá təntə nə, lʊʊ nii
mama *Zwifə-ba yà twi, ba
wulə *Zwerizalɛmə nə. Ba
yɪ lìà tə, ba yà twá Yɪɪ cwəŋə
tə nə zəni.
6 Zəzugu tə pɪn, lìà zənzən
kɛ̀eń ba va ba kun kʊ bwálí
nə. Ba nə yí lá, kʊ gwárí ba,
də ba lìù mama yà nə nèń

ʊ tətə dwíí sʊgʊ, ba nə swìn
lá.
7 Kʊ gwárí ba mama, kʊ ga
jì yoo ba nə zɪga ba balɪ. Ba
dàń ma swìn duən con, ba
wʊ́: «Á nəŋə, lìà ba tə mɛ,
ba nə swìn nətən tà Galile
nagwanaa lìà naaa?
8 Yá kʊ dàń twá nətə, nə
lìù mama ma nə̀ń ʊ tətə dwíí
sʊgʊ lìà tə nii nə, də ba
swìn?
9 Lìà təntə yà yɪ ba nan
Parətə, də Mediə, də Elamə
nagwanɛɛ tə wa. Ba duən də
yɪ ba nan Mezopotami nag-
wanaa də Zwide nagwanaa
tə wa lìà, də Kapadɔsə nag-
wanaa tə wa lìà, də Pon
nagwanaa tə wa lìà, də Azi
nagwanaa tə wa lìà.
10 Kʊ súrí Fərizwi nag-
wanaa tə wa lìà nə, də Pan-
fili nagwanaa tə wa lìà, kʊ
ja Ezwipətə lʊʊ nii lìà, kʊ
kə Libi lʊʊ nii lìà con, kʊ nə
pwɛ̀e sɪswɪan də Sirɛnə. Kʊ
súrí lìà tə, ba nə nan *Romə.
Lìà təntə yà yɪ Zwifə-ba, də
lìà tə, ba nə sɛ̀e, ba zʊ Zwifə-
ba *yɪjʊncwəŋə tə wa,
11 də Kərɛtə tìán də Arabi
tìán mama. Kʊ twá nətə,
nə lìù mama ma nə̀ń ʊ tətə
dwíí sʊgʊ, ba ma bwɪ Yɪɪ nə
yofaran tə yɪrɪ, ʊ nə fwa?»
12 Halɪ, ba lìù mama yɪ
ndə ʊ kʊ́ù ba ʊ tìàn tɪ ba
pubʊŋɪ mama jén. Ba dàń
swìn duən con, ba wʊ́: «Yoo
kʊ tə dəkuu yɪ bɛ̀eɛ̀e?»
13 Yá lìà duən də kʊkʊlɪ ba,
ba wʊ́: «Kʊ yɪ swana tə, kʊ
yà tə nə wà zàn zənzən nə
ba nyʊa ba sú!»

Tʊntʊnʊ Piyɛrə swìn lalʊʊ tə con
(Tʊtʊnan 1.8; Likə 24.47; Tʊtʊnan 3.13-26; 10.34-43)

14 Piyɛrə dàń ma zɪgɪ yɪɪ
nə, ʊ mù də *tʊntʊna fugə
nədʊ tə, ʊ kə ʊ kori yɪɪ nə, ʊ
swìn, ʊ wʊ́: «*Zwifə-ba, də
á mù lìà tə mama, á nə wulə
*Zwerizalɛmə wa! Á mɛ, sə
á yəni yoo kʊ tə! Á cʊga kʊ
tə, à nə pìà, sə à swìn á con
zəni!
15 Kʊ tà swana nə jə lìà
tə, ndə á mù nə bʊŋa nətʊ.
Sʊ́ʊ́n nə, yɪɪ tə wà bɪ, kʊ tə
yɪ lugu nʊgʊ nə.
16 Mə kʊ tə yoo nə Yɪɪ twá
ʊ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Zwʊwɛlə nə, ʊ
ma swìn, ʊ wʊ́:
17 ‹Talɪkwa dɪan tə wa, à mù
Yɪɪ wá mí à *Siŋu tə
ləzwənyiri mama yuu
wa. Á bɪa də á bwìí
wá swìn à nii sʊ̀ràn.
À wá pa ləzwəndʊn tə
na wiən, tə nə nan à
mù con, à ga wá bɪrɪ
tə duən á bazʊnan nə
ba pandwɪa wa.
18 Tə mù dɪan təntə wa, à
cígá wá mí à Siŋu tə, à
tʊtʊnbara də à tʊtʊnkana
yuu wa. Yá ba wá swìn à nii
sʊ̀ràn.
19 À wá pa yomɪlan nan
yɪɪ nə, à ga pa Yɪɪ dìàn
mɪmɪnan ya tɪa yuu wa:
Jana də mən də nywìń wá yà
lá.
20 Yɪcaʊ tə wá lwàń kʊ jì
yikunu, yá cànà tə wá lwàń
ka jì nəsɪan ndə jana nə, sə
*Yuu-Tiu dun dɪɪn nəfarʊ tə
ga zɪgɪ lá kʊ bà.
21 Yá lìù tə mama, ʊ nə bon
Yuu-Tiu yɪrɪ tə, ʊ wá jon kʊ
tíú ʊ cʊna wa›.

22 Á mù *Yɪzərayɛlə lìà-
ba, á cʊga sʊ̀ràn tə tə! Yɪɪ
bɪrɪ də, *Nazarɛtə Zwezi yɪ
ʊ mù tətə nə pɪn wá nii,
kʊ mù nə pɪn, Yɪɪ pa ʊ fwa
yomɪlan də yogwaran də Yɪɪ
dìàn mɪmɪnan á tətəŋi wa,
ndə á tətə nə yə̀ə́ nətʊ.
23 Yɪɪ yà yə̀ə́ ʊ janʊ tə yoo,
kʊ wà ʊ yuu dì. Ʊ mù tətə
nə kúrí wá, ʊ tún vàn nə, kʊ
nə ba yigə, ndə ʊ nə tanɪ kʊ,
sə kʊ ya nətʊ. Ʊ sɛ̀e ʊ pa á
ja wá, á pa lìà tə nə, ba yáá
tə̀lə́ Yɪɪ. Ba paa wá dagarʊ
yuu, ʊ tɪ.
24 Yá Yɪɪ dàń cʊ̀gʊ̀ tɪan
dìàn ʊ pìí ʊ bwin wá ʊ lɪ tɪan
wa. Tɪan yà wàrì wá, tə janɪ
tə con mɪ́ámɪ́án.
25 Pìʊ́ *Davidə yà swìn ʊ
yoo, ʊ wʊ́:
‹Máŋá mama, à na Yuu-Tiu
à yáá nə. Ʊ wulə à
jɪzən vàn nə, sə à dàn
ká dʊgʊ Yɪɪ cwəŋə tə.
26 Kʊ mù nə pɪn, à jwɛ à ga
swìn də pupwən. À mù nə
swə à wá tɪ, də à jə yala,
27 də n bá yá nə tɪga bwálí
nə. N ma bá sɛ̀e, n pa lìù tə
n lɪ n tún n cɪcɪ yɪrɪ, sə ʊ pʊ.
28 N bɪrɪ nə coŋi tə, tə nə pɪn
mɪɪ. Yá n ga wá ya də nə, n
pa à sú də pupwən›.
29 À nubɪa-ba, à jə cwəŋə,
sə à swìn nɪbɛɛ Davidə yoo
á con nəpon nəpon. Ʊ tɪga,
ba gùrì wá. Də zə̀n mama ʊ
ləbəri tə wulə nə tətəŋi wa.
30 Ʊ yà yɪ Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀,
yá ʊ yà yə̀ə́ də, Yɪɪ kàn nii
də wá ʊ dù də, ʊ mù Yɪɪ wá
pa, Davidə nàʊ́ də́ ʊ nɪbɛɛ
Davidə pàrì tə.
31 Ʊ nə swìn də, ba bá
yá wá tɪga bwálí nə, yá
ʊ yatana tə bá pʊ, kʊ yɪ
*Kərisə nə wá tɪ ʊ pìí ʊ bwin
tə yoo nə, ʊ yà yə̀ə́. Yá mə kʊ
mù yoo nə, ʊ swìn nətʊ.
32 Ʊ mù Zwezi təntə nə, Yɪɪ
pìí ʊ bwin ʊ lɪ tɪga wa, nə
mama wàá nə bɪrɪ də, nə nɪ
kʊ.
33 Yɪɪ pɪn, ʊ dì ʊ jə̀ə́ ʊ
jɪzən* vàn nə. Ʊ yà kàn nii
də, ʊ wá pa ʊ Siŋu tə. Yá
ʊ mù Zwezi dàń nə jon Yɪɪ-
Siŋu tə nə nyɪna Yɪɪ con, ʊ
mí tɪa yuu. Mə kʊ mù nə á
nə̀ń, á ga na nətən.
34 Pìʊ́ Davidə tətə wà Yɪɪ
*sàń nə dì, yá ʊ swìn, ʊ wʊ́:
‹Yuu-Tiu swìn à Yuu-Tiu con,
ʊ wʊ́: «Bàá n jə̀ń à
jɪzən vàn nə,
35 də à ma kəni n dʊŋa n nɛɛ
də̀ń nə!» ›
36 Yɪzərayɛlə dwíí tə
mama dàń mɛ, sə kʊ lwarɪ
cígá cígá də, Yɪɪ pɪn Zwezi
tə, á nə pɪn ba paa dagarʊ
tə yuu, jì Yuu-Tiu, ʊ tə zɪgɪ
lá ʊ yɪ Kərisə».

Lìà mʊ̀rʊ̀ batwa ken ba waa Zwezi nə
(Zwan 16.8; Tʊtʊnan 4.4; Likə 5.10)

37 Ba cʊgʊ tə mù sʊ̀ràn
təntə, yá ba bɪcanɪ dí
zənzən. Ba dàń ga bwe
Piyɛrə də *tʊntʊna tə duən
tə, ba wʊ́: «À nubɪa-ba,
bɛ̀eɛ̀e tətə nə nə dàń mɛ,
sə nə fwa?»

* **2:33 2.33** Ka jə̀ń pìʊ́ jɪzən vàn nə yɪ dun bwálí.

38 Piyɛrə ma le ba, ʊ wʊ́:
«Á vəvərə á kwa á ma sá
á cʊna, sə Yɪɪ kwɛn ʊ lɪ á
cʊna tə á mù də wá pwərə
wa, sə ba bon Zwezi-*Kərisə
yɪrɪ, ba ma lə aba nɪá wa, kʊ
twá də Zwezi-Kərisə yɪrɪ. Yá
kʊ nətʊ tə nii nə súə́, á wá
na Yɪɪ-*Siŋu tə tarpɪʊn tə.
39 Yɪɪ nikanɪ tə yɪ á mù də
á bɪa, də lìà tə mama, ba
nə ŋʊ́ná nyiən. Kʊ yɪ lìà tə
mama, nə *Yuu-Tiu Yɪɪ nə
wá bon ba, sə ba bà ʊ con
nyiən».
40 Yá Piyɛrə tə tì sʊ̀ràn
duən, ʊ swìn ʊ bɪrɪ ba, ʊ ma
kwè ba, ʊ wʊ́: «Á naŋa, á ga
yá zàn cʊna lìà tə, sə á jon á
tìàn».
41 Ba ləgə lìà tə, ba nə sɛ̀e
Piyɛrə sʊgʊ tə, nɪá wa, kʊ
twá də Zwezi-Kərisə yɪrɪ. Yá
kʊ mù dɪɪn tə nə, lìà yí ndə
mʊ̀rʊ̀ batwa nə, ba nə súrí
Zwezi kwa lìà tə nii nə.

*Nətʊ tə Zwezi kwa lìà tə
nə wulə duən nə
(Tʊtʊnan 4.32-37)*

42 Ba yà ŋwìń ba yáá lá də
kàrà tə, Zwezi *tʊntʊna tə
nə bɪrɪ ba. Ba yà jə *nimarʊ,
ba də́ ba wodiu duən nə, yá
ba jʊ̀nì Yɪɪ.
43 Yɪɪ yà twá də tʊntʊna tə,
ʊ tʊŋa yogwaran də Yɪɪ dìàn
mɪmɪnan zənzən. Kʊ mù nə
pɪn, ba lìù mama yà dəri fən.
44 *Kərisə lìà tə mama yà
ken duən nə, yá ba mɛ won
yà yɪ nədʊ.
45 Ba yà yoli ba wiən, də
won tə mama, ba nə jə. Kʊ
tə, ba nə yoli ba na, ba yàá
tì kʊ ba tàrà ba pa lìù mama
nə, ndə nətʊ tə kʊ nə mɛ də
wá.
46 Ba yà ja pínʊ́ wuuu,
ba dàn ká pìí ba kə ba
kwa, ba ga wulə duən nə
*Zwifə-ba Yɪɪ *dìè tə wa.
Yá ba yàá kun duən nə ba
dii wa, ba də́ *Yuu-Tiu ni-
marʊ wodiu tə, ba ga də́ ba
wodiu də pupwən. Ba ga ba
yokʊkwɪnan tuŋə ba bɪcanɪ
wa.
47 Ba yàá bʊ Yɪɪ nə, lìà tə
mama pwìí ga poli ba yuu
wa. Yá dɪɪn mama Yuu-Tiu
yàá súrí lìà ʊ lìà púlí tə nii
nə, ba nə ken ba waa Zwezi
nə, sə ʊ jon ba ba cʊna wa.

3

*Gwànʊ́ don nɪ yazurə
(Tʊtʊnan 4.9-22; 9.32-35;
14.8-10)*

1 Dədəni nii lugu batwa
máŋá wa, Piyɛrə də Zwan yà
vəli *Zwifə-ba Yɪɪ *dìè wa,
sə ba jʊn Yɪɪ. Kʊ máŋá təntə
yà yɪ Zwifə-ba yɪjʊnɪ máŋá,
kʊ nə mì ba.
2 Bɛɛ don, ba nə lʊrɪ wá,
də ʊ yɪ gwànʊ́, də yà wulə.
Dɪɪn mama, ba yàá ja wá, ba
va ba jə̀ə́ Yɪɪ dìè tə mimii nə,
ba nə boŋə ‹mimii zaŋʊ›, sə
lìà tə, ba nə zwɪ Yɪɪ dìè tə
wa, pa wá yɪlori wiən.
3 Ʊ mù bɛɛ təntə nɪ Piyɛrə
də Zwan də, ba pìà, sə ba zʊ
Yɪɪ dìè tə wa, ʊ ma lòrì yɪlori
won ba con.
4 Piyɛrə də Zwan mama
ma fin ba yíá, ba kə ʊ yuu,
ba ga swìn ʊ con, ba wʊ́:
«Ywàń nəba!»
5 Bɛɛ tə ma ywàń ba zən,
ʊ ga dànì, sə ba pa wá won.

6 Piyɛrə dàń ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «À ba səbiu jə, à dàń wá pa mʊ́ kʊ tə, à nə jə. Də *Nazarɛtə Zwezi-*Kərisə yırı tə, zàn yıı nə, n va!»

7-8 Ʊ ga ja ʊ jızən nə ʊ van wá, ʊ zìn. Də naa nədʊ, bɛɛ tə napıra də ʊ nɛɛ tə mama dàn, yá ʊ ga fan ʊ zıga yıı nə, ʊ vəli. Ʊ twá ba nə, ʊ zʊ Yıı dìà tə wa, ʊ vəli də ʊ faŋa, ʊ ga bwı Yıı nə.

9 Yá lalʊʊ tə mama nı wá, də ʊ vəli də ʊ bwı Yıı nə.

10 Lìù mama nə nı wá, n yə̀ə́ ʊ swían. N yə̀ə́ də, ʊ mù yà nə jəni Yıı dìà tə, ‹mimii zaŋʊ› tə nə, ʊ lòrì yılori wiən tə. Kʊ kə lá lìà tə zənzən. Kʊ yoo təntə, kʊ nə tʊn bɛɛ tə yıra, yı yogwarʊ kʊ pa ba.

11 Bɛɛ tə kʊ́ù ba Piyɛrə də Zwan kwa naŋa. Kʊ gwárí lìà tə, ba dàń dəri, ba va ba kıkarı ba. Yıı dìà tə bwálí don nə, kʊ nə jə napakʊlʊ, ba boŋə kʊ napakʊlʊ təntə ‹*Salʊmʊn napakʊlʊ›.

Piyɛrə sʊgʊ
(Tʊtʊnan 4.5-12; 2.22-36; 5.30, 32)

12 Piyɛrə nə nı kʊ mù təntə, ʊ swìn lalʊʊ tə con, ʊ wʊ́: «*Yızərayɛlə lìà-ba, bɛ̀eɛ̀e nə pın, kʊ ma gwárí aba? Bɛ̀eɛ̀e nə pın á mama yía ma cə̀ nə yuu? Á bʊŋa də, kʊ yı nə mù dìàn, nə à yə̀ə́ nə ka twá Yıı cwəŋə tə nə zəni yırı, bɛɛ tə ma zàn ʊ vəli, naaa?

13 Yıı tə, nə nıbara *Abərahamə, də *Yızakə, də *Zwakɔbə, də nə nıbara-ba duən nə jʊn tə nə pın, ʊ tʊ̀tʊ̀nʊ̀ Zwezi na dun. Ʊ mʊ̀ Zwezi tə, á tətə nə jın, á pa *Pilatə nə. Pilatə yà pìà, sə ʊ dʊgʊ wá, á ga wà sɛ̀e.

14 Zwezi yà yı lìù tə, Yıı nə lı ʊ tún ʊ cıcı yırı, ʊ ga yı cígá tíú də. Də kʊ mɛ á vıga wá, á ga lòrì, sə Pilatə dʊgʊ lagʊrʊ tə.

15 Á zıgı kʊ tə nə, pìʊ́ Pilatə yà nə pìà, sə ʊ fwa á kálí á pa, mıı tíú Zwezi tı. Yıı pìí ʊ bwin wá, ʊ lı tıga wa, nə yı lìà tə nə, nə nı kʊ.

16 Bɛɛ wà tə nətən, á nə na, á yə̀ə́ wá, kʊ ga yı Zwezi yırı tə dìàn nə pın ʊ na yazurə, nə nə ken nə waa Zwezi nə yırı. Kʊ yı ʊ nə ken ʊ waa Zwezi nə tə, kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ ma na yazurə mıámían.

17 À nubıa-ba, à yə̀ə́ də, á mʊ̀ də á yáá tìán tə mama yı á tʊn kʊ mʊ̀ yoo təntə á ləyəri wa.

18 Yıı dí yáá, ʊ twá ʊ nii *sʊ̀sʊ̀nà tə mama nə, ʊ swìn də, *Kərisə wá na càn. Yá sían nə, Yıı sʊgʊ tə nii dàń sʊ́ə́.

19 Kʊ mʊ̀ tə yırı, á vəvərə á kwa á ma sá á cʊna, sə ʊ kwɛn ʊ lı á cʊna tə á mʊ̀ də wá pwərə wa.

20 Á nə fwa nətʊ, *Yuu-Tiu wá pa aba sìə́ máŋá. Yá ʊ wá tʊn Kərisə, ʊ nə kúrí tə, ʊ pa ʊ bà á con. Ʊ mʊ̀ Kərisə tə nə yı Zwezi.

21 Sían nə, Zwezi jə̀ə́ Yıı *sàń nə, ʊ ma dànì won mama nə wá pìí kʊ jì, ndə Yıı nə twá ʊ nii sʊ̀sʊ̀nà tə, ba nə yı ʊ nə tı, ʊ ma swìn fuən fuən.

22 *Moyizə swìn, ʊ wʊ́:
‹Yuu-Tiu Yɪɪ wá lɪ ʊ nii
sʊ̀sʊ̀nʊ̀ á nubɪa tə wa, ndə à
nə ʊ pa aba. Á cʊga sʊ̀ràn tə
mama, ʊ nə wá swìn á con.
23 Lìù tə mama, ʊ nə ba ʊ
mʊ̀ Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ təntə sʊgʊ
cʊga, ba wá lɪ wá Yɪɪ lìà tə
dwíí wa›.
24 Yá Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə
mama, kʊ nə zɪgɪ Yɪɪ nii
sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Samɪyɛlə nə, kʊ ja va
ba duən tə, ba mama swìn
dɪan təntə yoo.
25 Á yɪ Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà
tə bɪa, yá Yɪɪ jɪn *nimarʊ
də á nɪbara-ba. Ʊ swìn
*Abərahamə con, ʊ wʊ́: ‹Tɪa
yuu lìà mama wá twá n dwíí
nə, sə Yɪɪ fwa zəni ba yɪra›.
26 Yɪɪ dí yáá, ʊ tàà á mʊ̀
yɪrɪ, ʊ pa ʊ tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə nan,
sə ʊ fwa zəni á yɪra. Sə
Yɪɪ pa, á lìù mama dàń
lwàń ʊ pubʊŋa, ʊ ga yá ʊ
yokʊkwɪnan».

4

Piyɛrə də Zwan zɪga Zwifə-ba yun tìán, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà, yáá con

(Matiə 10.17-20, 26-33; Zwan 15.20-21; 1 Piyɛrə 3.14-15)

1 Piyɛrə də Zwan yà tə
wulə ba swìn lìà tə con, də
*Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana tə,
də lìà tə, ba nə cì Zwifə-ba
Yɪɪ *diè tə nə yáá tíú, də
*Sadɪsɪan-ba twi ba yí.
2 Ba lɪŋa zàn Piyɛrə də
Zwan yuu zənzən, ba nə yà
kàrì lìà tə, ba ga bɪrɪ də,
Zwezi pìí ʊ bwin, ʊ nan tɪan
wa tə yɪrɪ. Kʊ kàrà təntə pìà
kʊ bɪrɪ də, lìà duən tə wá
bwin, ba nan tɪan wa.
3 Kʊ yà yɪ dədəni nii nə.
Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ba ja ba, ba
kə bàń dìà, kʊ ja va tɪpʊrɪ.
4 Lìà tə, ba nə cʊgʊ sʊgʊ
tə wa lìà zənzən, ken ba
waa Zwezi nə. Ba mama nə
ken duən nə, ba yí ndə bara
mʊ̀rʊ̀ bonu nə.
5-6 Kʊ tɪa nə pʊrɪ, Zwifə-
ba yáá tìán, də ba *nəkwɪna,
də Yɪɪ nii *yənu tìán, də Yɪɪ
joŋwana yun tìán nəkwɪa
Anə tətə, də Kayifə, də
Zwan, də Alɛkəzandərə, də
lìà tə mama, ba nə də́
joŋwana yun tìán dwíí tə
wa, vəli ba kun duən nə
*Zwerizalɛmə wa.
7 Ba ja Piyɛrə də Zwan tə,
ba bà, ba zɪgɪ ba tətəŋi wa,
ba ga bwe ba, ba wʊ́: «Kʊ yɪ
bɛ̀eɛ̀e dìàn nə á jə, nə à yə̀ə́
kʊ yɪ wà tətə yɪrɪ nə, á twá
á ma pa, gwànʊ́ tə zàn?»
8 Kʊ máŋá tə wa, Piyɛrə nə
súə́ də Yɪɪ-*Siŋu tə, ʊ le ba,
ʊ wʊ́:
9 «*Yɪzərayɛlə lìà yáá tìán-
ba, də ba nəkwɪna-ba, zə̀n
kʊ tə, á bwe nəba yozəŋu tə
yoo, kʊ nə tʊn gwànʊ́ tə yɪra.
Á pìà, sə á lwarɪ, kʊ nə twá
nətʊ, ʊ ma na yazurə.
10 Kʊ mʊ̀ tə yɪrɪ á
mama mɛ, sə á lwarɪ! Sə
Yɪzərayɛlə lìà tə mama
lwarɪ! Kʊ yɪ kʊ twá də
*Nazarɛtə Zwezi-*Kərisə
yɪrɪ tə dìàn, bɛɛ wà tə ma
zɪga á yáá con də yazurə. Á
paa ʊ mʊ̀ Zwezi təntə dagarʊ
yuu. Yá Yɪɪ dàń bwin wá, ʊ
lɪ tɪan wa.

11 Mə ʊ mù yoo nə Yɪɪ sagɪ
tə yà dí yáá kʊ swìn, ʊ wʊ́:

‹Kapan tə, á mù dàlwàrə́ tə
nə vɪga á dʊgʊ vàn
nə, kʊ mù nə pìí kʊ
jì dìə tə nigwancɪɪn
wárí, kʊ yoo nə cà›.

12 Lʊʊ tə mɛ wa, Yɪɪ wà yɪrɪ
lìù don nə pɪn, nə nə wá twá
kʊ tíú nə, sə Yɪɪ jon nəba nə
cʊna wa. Kʊ mù nə pɪn, Yɪɪ
twá Zwezi cɪcɪ nə, ʊ ma jon
lìà nə ba cʊna wa».

13 Ba nɪ də, fən ba Piyɛrə
də Zwan jə kʊ yoo tə wa,
yá kʊ ga gwárí ba zəni. Kʊ
gwárí ba, ba ga lwarɪ də, ba
yɪ lìà tə, ba nə tà yənu tìán,
ba ga wà kàrà fwa. Ba lwarɪ
də, Piyɛrə də Zwan yɪ Zwezi
twaduən.

14 Yá ba nə na bɛɛ tə, ʊ nə
nɪ yazurə, ʊ zɪga ba nii nə,
ba wàrì yoo mama ba le.

15 Ba dàń ma pa Piyɛrə-
ba nan dìə tə, Zwifə-ba yun
tìán, ba nə bʊ̀rì *bʊ̀rà tə wa,
ba ga swìn duən con, ba wʊ́:

16 «Bɛ̀ɛ̀ɛ nə nə wá fwa
də bara ba tə? Cígá mama
*Zwerizalɛmə tìán tə mama
yə̀ə́ Yɪɪ dìàn mɪmɪnan kʊ tə
yoo, lìà təntə nə fwa. Kʊ ba
sə̀gə̀, nə də ga wàrì kʊ nə
tɛn.

17 Kʊ wà mɛ, sə yoo kʊ
tə tàà tɪa mama, kʊ súrí lá
lìà tə wa. Nə dàń wá dù
súú ba nii nə, ba kʊ́ʊ̀ dàn
ká swìn, ba za kʊ mù Zwezi
təntə yɪrɪ, lìù mama con».

18 Ba dàń ma kʊ́ʊ̀ bon
Piyɛrə də Zwan, ba swìn ba
con, sə ba pa kʊ mɛ lá. Ba
kʊ́ʊ̀ dàn ká pìí, ba bon Zwezi
yɪrɪ, nə à yə̀ə́, sə ba kàrì lìà
də kʊ mù yɪrɪ təntə.

19 Piyɛrə-ba ma le, ba wʊ́:
«Á tətə ywàŋá kʊ wa, Yɪɪ yáá
con kʊ mɛ, sə nə zìlí á mù
nii, nə ga yá Yɪɪ, naaa?

20 Kʊ tə nə mù nə nɪ də nə
yíá, nə ga nì kʊ yoo də nə
zɪan, nə wàrì kʊ nə nə cì, nə
pa nə ba kʊ yoo swìn».

21 Zwifə-ba yun tìán tə, ba
nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, kʊ́ʊ̀ caga ba
nii nə, ba ga lɪ ba ba dʊgʊ.
Lalʊʊ tə mama yɪ ba bwɪ Yɪɪ
nə, yoo tə yɪrɪ, kʊ nə tʊn. Kʊ
mù nə pɪn, ba yà yə̀rì cwəŋə
tə, ba nə wá tì, sə ba ma kə
ba càn wa.

22 Bɛɛ tə, Yɪɪ dìàn mɪmɪnʊ
tə nə tʊn ʊ yɪra, kʊ pa ʊ
na yazurə tə, bɪna yà dwə
sapwilə.

Karbɪa tə lòrì dìàn Yɪɪ con
(Matiə 18.19-20)

23 Ba zəzən ba dʊgʊ Piyɛrə
də Zwan, ba vəli ba nubɪa
tə con. Ba vəli ba man
kʊ tə mama, *Zwifə-ba Yɪɪ
*joŋwana yun tìán tə də
Zwifə-ba *nəkwɪna tə nə
swìn ba con.

24 Ba nubiduən tə nə cʊgʊ
ba nii tə, ba zwɛ̀e, yá *Kərisə
lìà tə mama ken ba kori
yɪɪ nə, ba swìn Yɪɪ con, ba
wʊ́: «*Yuu-Tiu, n mù nə fwa
lanworu də tɪa də mʊʊ, də
wiən tə mama, tə nə wulə tə
wa.

25 N mù nə twá n *Siŋu
tə nə, n ma kə sʊ̀ràn tə tə
nə nɪbɛɛ *Davidə, ʊ nə yɪ n
tʊ̀tʊ̀nʊ̀, nii wa. *U* swìn, ʊ wʊ́:
‹Bɛ̀ɛ̀ɛ nə pɪn, lʊʊ dwíə́ tə
mama lɪŋa ma zaŋa
duən yun wa? Yá lìà

ma jə pubʊŋı tə nə ba
ziən?
26 Tıa yuu pɛ̀egá ken duən
nə, yáá tìán boli duən yıra,
sə ba jì nədʊ, ba ma jan də
Yuu-Tiu›.
27 Cígá, *Erodə də Ponsə *Pi-
latə ken duən nə tıfarʊ kʊ tə
wa. Ba mù də lʊʊ dwíə́ tə
mama də *Yızərayɛlə lìà, sə
ba zıgı n mù Yıı cıcı tʊ̀tʊ̀nʊ̀
Zwezi nə, n nə kúrí, sə ʊ ya
Kərisə.
28 Ba fwa kʊ tə mama, n dìàn
tə də n pubʊŋa tə yà nə ken
kʊ sírí.
29 Yá sıʊ́n nə, Yuu-Tiu cʊgʊ
ba wʊlwan sʊ̀ràn tə, sə n pa
n *tʊntʊna tə swìn n sʊgʊ tə
də bıcadıʊ.
30 Bırı n dìàn tə, sə n
zwɛ̀e lìà yayıran, sə n dìàn
mımınʊ yìə̀n də yomılan
twá n mù Yıı cıcı tʊ̀tʊ̀nʊ̀
Zwezi yırı tə nə tə tʊn».
31 Ba nə lòrì Yıı ba zwɛ̀e
máŋá wa, bwálí tə, ba yà nə
jə̀ń tə, vuvugu. Ba mama ga
sú də Yıı-Siŋu tə, ba ga swìn
Yıı sʊgʊ tə də bıcadıʊ.

Kərisə lìà púlí tə nimarʊ yoo

(Tʊtʊnan 2.44-47; 1 Zwan 3.16-19; Likə 12.33; 2 Korɛntə tìán 8.13-15)

32 Kʊ máŋá tə wa, ba lwarı
də, *Kərisə lìà tə mama
pubʊŋa yà yı nədʊ. Ba lìù
mama ba swìn də, ʊ won yı
ʊ mù cıcı nə tı. Ba mama
won yà yı nədʊ.
33 *Tʊntʊna tə swìn Zwezi
yoo ba bırı də dìàn. Ba
bırı də, *Yuu-Tiu Zwezi pìí ʊ
bwin ʊ nan tıga wa. Yá Yıı
yà fwa pubwanʊ ba mama
yuu wa.
34-35 Won mama yà wà ba
wa lìù mama mùrì. Ba wa
lìù tə, ʊ nə jə kárí, nə à yə̀ə́
dii, ʊ yàá tì tə ʊ yoli, ʊ ja
kʊ kwənə, ʊ ja bà tʊntʊna tə
con. Ba dàń yà tàrà səbiu tə,
ndə kʊ nə mɛ də lìù mama,
ba pa wá.
36 Zwʊzɛfə, də yà yı bɛɛ
don Zwezi tʊntʊna tə nə,
ken ʊ yırı Barənabasə, kʊ
də̀ń nə yı ‹kwinu›, də yà
wulə də ba. Ʊ mù Zwʊzɛfə
təntə yı Levi tə dwíí tə wa
lìù. Ba lʊrı wá Swipərə lʊʊ
nii wa.
37 Zwʊzɛfə tə yoli ʊ kárá,
ʊ ja kʊ səbiu tə, ʊ bà, ʊ pa
tʊntʊna tə nə.

5

Ananıasə də Safıra gıgıra tə yoo

(Tʊtʊnan 4.35-37; Likə 12.1-5)

1 Bɛɛ don yà wulə, ʊ yırı yı
Ananıasə, də ʊ kan, ʊ də yırı
yı Safıra. Ʊ mù Ananıasə
təntə də ʊ kan ken nimarʊ,
ba tì ba kárá, ba yə̀.
2 Ba dàń ga lı kʊ səbiu tə
vàn don, ba sə̀gə̀, sə ba ma
fwa ba nyiən. Yá ba dàń ga
ja kʊ gıganı tə, ba va ba pa
Zwezi *tʊntʊna tə nə.
3 Piyɛrə dàń ma bwe wá,
ʊ wʊ́: «Ananıasə, bɛ̀eɛ̀e
nə pın, n ma cʊgʊ *Sıtana
kwìə̀? Kʊ pa n kʊna kʊnkʊn,
n kə Yıı-*Siŋu tə nii nə. N lı
səbiu tə vàn don, n ma fwa
n nyiən?
4 Kárá tə yà nə wà yə̀, ka
yà tə n mù nyiən, naaa? Yá
də ka nə yə̀ tə, ka səbiu tə yà
tə tà n mù nyiən, naaa? Kʊ
yı nətə, n ma bʊ́n pubʊŋa

kʊ tə yiri n waa con? Kʊ tà
ləzoni con nə, n kʊnɪ, kʊ ya
Yɪɪ con nə n kʊnɪ».
5 Ananɪasə nə nì tə sʊ̀ràn
tə, ʊ tʊa, yá mə ʊ tɪan də nə.
Yá fən dàń gən lìà tə mama,
ba yà nə zɪgɪ lá.
6 Balandʊra tə nyí ba zàn,
ba pəpəni wá, ba tì ba ja va
ba gùrì.
7 Kʊ nə kɛ̀eń ndə lugu
batwa nə, Ananɪasə kan twi
ʊ zʊ. Yá ʊ ga wà lwarɪ kʊ tə,
kʊ nə tʊn kʊ lɛ.
8 Piyɛrə ma bwe, ʊ wʊ́:
«Swìn cígá à con! Mə á kárá
tə səbiu nə nətən, á nə yə̀
á na?» Kan tə ma le, ʊ wʊ́:
«Awo, mə kʊ nii nə».
9 Piyɛrə dàń ma swìn ʊ
con: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á ma kə
kʊ nimarʊ təntə, sə á ma pìà
*Yuu-Tiu Yɪɪ-Siŋu tə nii nə?
Haya, nə̀ń lìà tə, ba nə gùrì
n barɪ tə nə, ba wulə mimii
nə. Yá ba kʊ́ʊ̀ wá gùrì n də».
10 Naa nədʊ, də kan tə
də tʊa, kʊ máŋá tə tətə wa,
Piyɛrə yáá nə, ʊ tɪ. Ba-
landʊra tə zʊa də ʊ tɪga, ba
ma tì ʊ də, ba ja va ba gùrì ʊ
barɪ tə səpuni nə.
11 Fən gən *Kərisə lìà púlí
tə, də lìà tə mama, ba nə nì
kʊ yoo təntə.

*Yomɪlan tə nə tʊn Zwer-
izalɛmə nə yoo*
*(Tʊtʊnan 19.11-20; Matiə
5.6-7)*
12 Zwezi-*Kərisə *tʊntʊna
tə yà tʊŋa Yɪɪ dìàn mɪmɪnan
zənzən də yomɪlan zənzən,
lalʊʊ tə tətəŋi wa. Kərisə lìà
tə mama dàń yà zɪga duən
yáá nə, *Salʊmʊn napakʊlʊ
tə də̀ń nə.
13 Yá lìù mama dàń kʊ́ʊ̀ ba
lalʊʊ tə wa naŋa, ʊ gùlí ba
wa. Yá lalʊʊ tə mama dàń
yà ga bwɪ ba nə zəni.
14 Bara də kana kapʊpʊ,
ba nə ken ba waa *Yuu-Tiu
nə, dàń yà pùlì ba súrí lá.
15 Kʊ pa, ba dàń janɪ
yayɪŋa, ba naŋa coŋi tə yuu,
ba tuŋə gədərən yuu də sarɪ
wa. Piyɛrə dàń nə twi ʊ lɛ,
sə ʊ yɪywara tə twá ba duən
mə yuu.
16 Lalʊʊ, kʊ nə nan *Zw-
erizalɛmə nii tɪan duən də
dəri kʊ twi də kʊ yayɪŋa, də
lìà, *zinə nə wʊwalɪ ba. Yá
ba mama ga na yazurə.

*Ba nə fifɪn Zwezi-Kərisə
tʊntʊna tə yoo*
*(Tʊtʊnan 12.3-11; 4.5-12,
18-20)*
17 Kʊ máŋá tə wa, *Zwifə-
ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán
nəkwɪa tə, də ba tə, ba nə
wulə də wá, kʊ mʊ̀ nə nə ya
*Sadɪsɪan-ba tə, dàń zàn də
wʊgwɪʊ.
18 Ba jɪn Zwezi-*Kərisə
*tʊntʊna tə, ba kə bàń dìə̀
wa.
19 Yá kʊ tɪtɪn nə, *Yuu-Tiu
*malɪka twi, ka súrú bàń dìə̀
mimiən tə, ka lɪ ba, ka ga
swìn ba con:
20 «Á vələ Zwifə-ba Yɪɪ
*dìə̀ tə wa, á swìn sʊywáŋʊ́
tə, kʊ nə bɪrɪ mɪɪ tə, kʊ nə
ba zwɛ̀e Yɪɪ con».
21 Ba nə nì kʊ sʊgʊ təntə,
kʊ jɪjʊ tətə nə, ba zʊa Yɪɪ dìə̀
tə wa, ba ga wulə ba kàrì.

Yɪɪ joŋwana yun tìán
nəkwɪa tə, də ʊ kwa lìà
dàń zàn, ba bon yun tìán
tə, ba nə bʊ̀rì *bʊ̀rà tə,
də *Yɪzərayɛlə dwíí tə wa

*nəkwɪna tə, ba kə duən nə.
Ba dàń ga tʊn ba lìà, sə ba
va ba lɪ tʊntʊna tə bàń dìə̀
tə wa.
22 Ba lìà tə dàń nə vəli, ba
yí lá, ba wà ba nɪ bàń dìə̀ tə
wa. Ba ma pìí ba va, ba tún
ba nii,
23 ba wʊ́: «Nə vəli, də bàń
dìə̀ tə tagʊ, yá pamana tə,
ba yà nə cìgà ba nə tə, də
wulə mimiən tə nə. Yá nə
dàń súrú, nə wà lìù mama
nɪ bàń dìə̀ tə wa».
24 Máŋá tə wa, Yɪɪ dìə̀
tə tʊtʊnbɪa yuu tíú tə, də
joŋwana yun tìán tə nə nì
sʊ̀ràn təntə, ba kʊ́ʊ̀ yərì kʊ
tə, ba nə wá fwa də yoo tə,
kʊ nə wá bà yoo təntə kwa
nə.
25 Lìù don kʊ́ʊ̀ twi, ʊ swìn
ba con, ʊ wʊ́: «Á nəŋə, bara
tə, á nə ken bàń dìə̀ tə wa,
wulə Zwifə-ba Yɪɪ dìə̀ tə wa,
ba kàrì lalʊʊ tə».
26 Tʊtʊnbɪa yuu tíú tə
də ʊ kwa lìà tə, dàń vəli
sənbwen, ba ja ba ba ja vìí.
Lalʊʊ tə yà swə tʊntʊna tə.
Yá kʊ yà wàá tʊtʊnbɪa yuu
tíú tə də ʊ kwa lìà tə, ba dɪlɪ
də kapana. Kʊ mʊ̀ nə pɪn,
ba yà dəri fən, sə ba fɪfɪn
tʊntʊna tə.
27 Kʊ kwa nə, ba jɪn
tʊntʊna tə, ba pìí ba va yun
tìán tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə
yáá con. Yɪɪ joŋwana yun
tìán nəkwɪa tə dàń bwe ba,
ʊ wʊ́:
28 «Nə wà sɪnɪ nə swìn á
con, sə á kʊ́ʊ̀ dànà ká twà
də Zwezi yɪrɪ tə, á ma kàrì
lalʊʊ tə, naaa? Kʊ nə á pa,
á kàrà tə sú *Zwerizalɛmə
mama. Á dàń ga pìà, sə nə
mʊ̀ nə zɪn bɛɛ təntə tɪan tə
talɪ nə yun wa».
29 Piyɛrə də tʊntʊna tə
duən tə dàń ma le, ba wʊ́:
«Kʊ tà ləzwənə nii nə, nə
mɛ, sə nə zìlí. Kʊ ya Yɪɪ nii
nə, nə mɛ, sə nə zìlí.
30 Yɪɪ tə, nə nɪbara-ba tə
nə jʊ̀nì, nə bwin ʊ mʊ̀ Zwezi
təntə, á nə paa dagarʊ tə
yuu wa, á gʊ.
31 Yɪɪ ken wá ʊ dun bwálí
wa, ʊ jɪzən* vàn nə, sə ʊ
yà pìʊ́ tə, ʊ nə wá jon lìà
ba cʊna wa. Ʊ wá san
Yɪzərayɛlə lìà tə nə, sə ba
vəvəri ba kwa ba sá ba cʊna
tə, sə ʊ ma wàní ʊ kwɛn ba
cʊna tə, ba mʊ̀ də wá pwərə
wa.
32 Nə ya yìən təntə, tə nə
tʊn tə sʊ̀sʊ̀nà, nə wàá nə
swìn nə bɪrɪ də, nə nɪ tə. Nə
mʊ̀ də Yɪɪ-*Siŋu tə, Yɪɪ nə
pɪn lìà tə nə, ba nə zìlí ʊ nii
tə».
*(Matiə 5.10-12; 1 Piyɛrə
4.13-16; Apokalisə 3.8)*
33 Yun tìán tə, ba nə bʊ̀rì
bʊ̀rà tə, nə nì tə sʊ̀ràn təntə,
ba súə́ də lɪŋa, ba dàń ga
pìà, sə ba gʊ tʊntʊna tə.
34 Yá bɛɛ don dàń yɪn lá,
ʊ yɪrɪ nə yɪ Gamalɪɛlə. Ʊ yɪ
*Farɪzɪan-ba púlí tə wa lìù,
ʊ nə yɪ Yɪɪ nii *yənu tíú. Ba
mɛ yà zìlí wá zənzən. Ʊ nyí
ʊ zàn yun tìán tə, ba nə bʊ̀rì
bʊ̀rà tə wa, ʊ ga pa nii, sə ba
lɪ tʊntʊna tə kàrá wa, máŋá
mancɪn.
35 Kʊ kwa nə, ʊ dàń ma
swìn, ʊ wʊ́: «Á cɪa á tətə
nə, á mʊ̀ lìà tə, á nə ya
Yɪzərayɛlə dwíí tə, də won

* **5:31 5.31** Ka jə̀ń pìʊ́ jɪzən vàn nə yɪ dun bwálí.

tə, á nə pìà, á tʊn ba mù lìà
təntə yɪra.
36 Máŋá kʊ nə lɛ, kʊ tə wà
dání, Tɪdasə də yà zàn, ʊ
bɪrɪ də, ʊ jə dun. Lìà, ba nə
yí ndə biənɪa nə, yà nə vəli
ba twá ʊ nə. Yá ba gʊa wá, ʊ
kwa lìà tə, də ba tʊtʊnan tə
mama jén lá.
37 Ʊ mù təntə kwa nə,
Zwidasə, ʊ nə ya Galile tíú,
də kʊ́ù nan, gàlù tə máŋá
wa. Ʊ də yà kʊ́ù van lalʊʊ
tə, ʊ kə ʊ con. Ʊ mù təntə
də tɪga, ʊ kwa lìà tə ga jén
duən yáá nə.
38 Kʊ mù nə pɪn, à swìn á
con síʊ́n nə, sə á dànà ká tan
bara-ba tə də con. Á mù dàń
yá ba, sə ba vìí. Ba tʊtʊŋɪ
təntə nə yɪ ləzwənə yɪra kʊ
nan, kʊ wá cʊ̀gʊ̀, kʊ jén lá.
39 Yá kʊ dàń nə ya kʊ nan
Yɪɪ, á wàrì kʊ á cʊ̀gà, á pa kʊ
jén. Á cɪa á tətə nə, kʊ dàn
ká bà, kʊ ya á mù də Yɪɪ nə
jaŋa».
40 Yun tìán tə mama dàń
sɛ̀e Gamalɪɛlə pubʊŋa təntə.
Ba dàń pìí, ba bon tʊntʊna
tə, ba pa, ba mà ba də
kafɪran. Ba ga caga ba nii nə
də, ba kʊ́ù kwárí, ba pìí ba
twá də Zwezi yɪrɪ tə, ba ma
swìn yoo. Kʊ kwa nə, ba yá
ba, ba pa ba vìí.
41 Tʊntʊna tə nan Zwifə-
ba yun tìán tə, ba nə bʊ̀rì
bʊ̀rà tə con, ba vìí də
pupwən, Yɪɪ nə pɪn, ba na
dun, ba nə dí càn Zwezi yɪrɪ
nə.
42 Yá dɪɪn mama, Zwifə-ba
Yɪɪ dìè tə wa, də ba sàń nə,
ba tə wà kàrà tə də Zwezi-
Kərisə sʊywáŋʊ́ tə sʊgʊ nə
yaga.

6

*Ba kúrí lìà barpɛ, sə ba
san Zwezi-Kərisə tʊntʊna nə
(1 Timote 3.8-13)*

1 Kʊ máŋá tə wa, Zwezi
karbɪa tə dàń pùlì, ba súrí
lá zənzən. Ba yà ba *Zwifə-
ba tə, ba nə swìn *Gərɛkə
tə, kadənə tə yoo jələ dɪɪn
mama ba nii wodiu tarʊ
máŋá wa. Kʊ mù nə pɪn,
ba də dàń ŋʊŋwɪn ba duən
tə, ba nə swìn *Ebərə tə yuu
wa.
2 Zwezi-*Kərisə *tʊntʊna
fugə bələ tə dàń ma bon
Zwezi karbɪa tə mama, ba kə
duən nə, ba ga swìn ba con,
ba wʊ́: «Kʊ wà mɛ, sə nə yá
Yɪɪ sʊgʊ tə kàrà nə, nə ga pìí
nə pa, wodirən tarʊ nə yà nə
yuu zɪlɪ.
3 Nə nubɪa-ba, kʊ mù nə
pɪn, á kúrə́ á waa bara
barpɛ, ba nə swìn ba lìù
mama yozəŋə. Ba lìà təntə
lìù mama mɛ, sə ʊ ya lìù tə,
ʊ nə súə́ də Yɪɪ-*Siŋu tə. Ba
lìà təntə lìù mama mɛ, sə ʊ
ya wobʊnyiən, sə nə ma kʊ
tʊtʊŋɪ təntə, nə ma zɪn ba.
4 Nə mù mɛ, sə nə wàní nə
tɪnɪ nə máŋá tə, nə kə yɪjʊnɪ
wa, də nə kàrì Yɪɪ sʊgʊ tə,
nə bɪrɪ».
5 Kʊ mù yoo təntə dàń yɪn
ywání, kʊ pa lalʊʊ tə mama
nə. Ba dàń ma kúrí Etɪyɛnə.
Ʊ ya bɛɛ tə, ʊ nə ken ʊ waa
Zwezi nə zənzən, ʊ ga sú də
Yɪɪ-Siŋu tə. Kʊ súrí Filipə,
də Prɔswɔrə, də Nɪkanɔrə,
də Timon, də Parəmenasə,
də Nikolasə nə. Niko-
lasə ya Antɪʊswə bɛɛ don,

ʊ də nə yà zʊa Zwifə-ba
*yɪjʊncwəŋə tə wa.
6 Ba ja ba, ba va ba bɪrɪ
tʊntʊna tə nə. Tʊntʊna tə
də ma jʊn Yɪɪ, ba ga tún* ba
jìàn lìà təntə yuu wa.
7 Ba dàń yà swìn Yɪɪ
sʊgʊ tə, ba súrí lá wuuu.
Zwezi karbɪa tə nii dàń
pùlì, ba súrí zənzən *Zwer-
izalɛmə nə. Yá Zwifə-ba Yɪɪ
*joŋwana kapʊpʊ də twi, ba
kə ba waa Zwezi nə, sə ba
zìlí ʊ nii.

Ba nə jɪn Etɪyɛnə tə yoo
(Ebərə-ba 2.4; Likə 21.14-
15; Zwan 15.18-21)

8 Yɪɪ pɪn ʊ dìàn tə də ʊ
pubwanʊ tə Etɪyɛnə nə. Kʊ
pɪn ʊ tʊŋa yomɪlan də Yɪɪ
dìàn mɪmɪnan nəfaran lalʊʊ
tə tətəŋi wa.
9 Bara duən zàn, ba zɪgɪ ʊ
nə. Lìà təntə yà yɪ *Zwifə-
ba *jərə́ dìà tə, ba nə boŋə
‹ywəŋə, ba nə jon ba tìàn›
jərə́ dìà tə lìà. Kʊ mʊ̀ nə yɪ
Zwifə-ba lìà duən, ba nə nan
Sirɛnə də Alɛkəzandəri. Ba
mʊ̀ də Zwifə-ba, ba nə nan
Silisi lʊʊ nii tə wa, də Azi
nagwanaa tə wa, dàń tʊ́tʊ̀nɪ́
də Etɪyɛnə.
10 Etɪyɛnə yɪ wʊbʊŋa tə,
Yɪɪ-*Siŋu tə nə pɪn wá nə, ʊ
ma swìn. Yá kʊ dàń pɪn ba
wàrì ba le.
11 Ba dàń ma ga ba vwɪn
lìà, sə ba mʊ̀ lìà təntə dàń
nə swìn ndə: «Nə mʊ̀ nì də,
Etɪyɛnə swìn sʊlwan, ʊ zɪgɪ
*Moyizə də Yɪɪ nə».
12 Ba dàń twá nətʊ, ba
sú lalʊʊ tə, də Zwifə-ba
*nəkwɪna tə, də Yɪɪ nii
*yənu tìán tə, ba kə ʊ nə. Ba
ma ja Etɪyɛnə, ba ja va yun
tìán tə, ba nə bʊ̀rì *bʊ̀rà tə
yáá con.
13 Ba tanɪ lìà, ba nə wá
kʊnɪ kʊnkʊn, ba kə ʊ nii nə,
ba ja vu. Kʊnkʊna təntə dàń
nə swìn, ba wʊ́: «Ɔ mʊ̀ bɛɛ
təntə nə swìn sʊ̀ràn, máŋá
mama, ʊ ma zɪga nə Zwifə-
ba Yɪɪ *dìà tə də Yɪɪ *nii tə
nə, ʊ nə pɪn Moyizə nə.
14 Nə nì də, ʊ swìn də,
ʊ mʊ̀ *Nazarɛtə Zwezi təntə
wá cʊ̀gʊ̀ Yɪɪ dìà tə, ʊ ga lwàń
Yɪɪ nii tə, Moyizə nə pɪn
nəba tə».
15 Lìà tə mama, ba yà nə yɪ
yun tìán tə wa, ba nə bʊ̀rì
bʊ̀rà, yíá dàń fin Etɪyɛnə
yuu wa. Yá ba nɪ də, ʊ yáá
tə nyɪn ndə *malɪka yáá nə.

7

Etɪyɛnə nii tuŋu
(Tʊtʊnan 6.9-15; Ebərə-ba
11.23-29; Zwan 5.45-47)

1 *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana
yun tìán nəkwɪa tə bwe
Etɪyɛnə nə, ʊ wʊ́: «Mə yìèn
tə nɛɛ nə nətən cígá?»
2 Etɪyɛnə ma le, ʊ wʊ́:
«À nubɪa-ba, də à nyɪna-
ba, á cʊga nə! Yɪɪ tə, ʊ
jə dun, nə nan nə nɪbɛɛ
*Abərahamə nə. Kʊ máŋá tə
wa, də ʊ wulə Mezopotami
nagwanaa wa, ʊ tə wà vəli,
sə ʊ jə̀ń Aran nə.
3 Yɪɪ swìn ʊ con, ʊ wʊ́:
‹Nan, n ga yá n lʊʊ nii, də n
dwíí tìán, sə n ga va lʊʊ nii
tə wa, à nə wá bɪrɪ mʊ́›.

* **6:6 6.6** *Zwifə-ba nə yàá tún ba jìàn lìà yun wa, sə kʊ bɪrɪ də, ba ken yuywaŋʊ ba yuu wa, nə à yə̀ə́, sə kʊ bɪrɪ də, ba pɪn ba Yɪɪ nə.

4 Abərahamə ma nan
Kaləde, ʊ va ʊ jàń Aran nə.
Ʊ nyına tıan kwa nə, kʊ
bwálí təntə wa, Yıı dàń pın
ʊ nan Aran, ʊ bà lʊʊ nii kʊ
tə nətən wa, á nə wulə kʊ
wa zàn.
5 Kʊ máŋá tə wa, Yıı wà
wá bwálí pın, sə ʊ tını kʊ. Ʊ
wà bwálí tətə pın, sə ʊ tún
ʊ naa kʊ wa. Kʊ ya Yıı kàn
nikana mù də, ʊ wá pa kʊ
lʊʊ nii təntə Abərahamə də
ʊ dwíí tə nə, ʊ nə wá kə lʊʊ
wa. Abərahamə yà ga tə ba
bìú jə.
6 Á nəŋə kʊ tə, Yıı nə
swìn: ‹Abərahamə dwíí tə
wá jàń lʊʊ nii don nə. Ba wá
jì lʊʊ nii təntə ywəŋə, yá ba
wá də́ càn bına bıənıa.
7 Lʊʊ tə, ba nə wá yà kʊ
tìán ywəŋə, à mù Yıı nə wá
bʊ̀rì kʊ bʊ̀rà. Kʊ mù təntə
kwa nə, ba dàń wá bà, ba
fwa yıjʊnı bwálí kʊ tə wa, à
nə dí yáá à kàn kʊ nii də ba›.
8 Yıı dàń ma kàn nikanı də
Abərahamə. Kʊ mımınʊ nə
ya bɛɛ *gwəŋə tə. Kʊ mù
nə pın, Abərahamə ma goŋi
ʊ bìú *Yızakə, ʊ lʊrı dıan
nana dıın nə. Yızakə də nə
lʊrı *Zwakɔbə, ʊ də goŋi wá.
Zwakɔbə də goŋi ʊ bıa fugə
bələ tə, ba nə yı nə nıbara
fugə də bələ tə.
9 Nə nıbara-ba tə jın
wʊgwıʊ də ba nyánʊ́
Zwʊzɛfə, ba ma yè wá
lìà yuu wa, ba nə vəli
*Ezwipətə lʊʊ nii.
10 Yıı dàń yın də wá. Ʊ
lı wá ʊ wʊwalʊ mama wa.
Yıı pın ʊ na pubwanʊ də
wʊbʊŋa Ezwipətə pìʊ́ *Fara-
won yáá con. Farawon lı
Zwʊzɛfə ʊ tún, sə ʊ tını
Ezwipətə lʊʊ nii, də ʊ dìà tə
ʊ ywàń tə yuu.
11 Niən dàń twi tə zʊ
Ezwipətə lʊʊ nii tə, də
Kanan lʊʊ nii tə mama
wa. Kʊ yın càn zənzən, nə
nıbara-ba tə dàń yà kʊ́ʊ̀ ba
won na ba də́.
12 Zwakɔbə nə nì də, mına
wulə Ezwipətə nə, ʊ təntən
ʊ tʊn nə nıbara-ba tə naa
nədʊ.
13 Yá ba nə vəli nɛɛ bələ tə
nii nə, Zwʊzɛfə pın ʊ nubıa
tə lwarı wá, Farawon də dàń
lwarı Zwʊzɛfə dwíí tìán tə.
14 Zwʊzɛfə dàń ma tʊn ʊ
pa, ba ja ʊ nyına Zwakɔbə
də ʊ dìà lìà, ba nə yí
sapwıtwa də fugə də bonu,
ba bà.
15 Mə nətʊ nə, Zwakɔbə
vəli Ezwipətə. Yá mə lá nə, ʊ
tıga. Nə nıbara tə də mama
tıga lá nə.
16 Ba zın ba tıga tə, ba
jə va Siswɛmə nə, ba gùrì
ləbəri tə wa, Abərahamə yè
də səbiu Emɔrə bıa tə con
Siswɛmə nə.
17 Yá máŋá tə wa, Yıı
nikanı tə, ʊ nə kàn də
Abərahamə nii nə, bwələ, sə
kʊ sú, nə dwíí tə dàń pùlì
zənzən Ezwipətə nə.
18 Kʊ kwa nə, pìʊ́ don də
kʊ́ʊ̀ jon pàrì tə, ʊ nə wà
Zwʊzɛfə yəni.
19 Ʊ mù pìʊ́ təntə dàń nə
tʊn yíá swıan nə dwíí tə
yıra. Ʊ dàń fıfın nə nıbara-
ba tə, ʊ pa, ba vı ba bìsìní
ba dʊga, sə kʊ pa ba tı.
20 Kʊ máŋá təntə wa nə,
ba lʊrı Moyizə. Ʊ yı bi-
nanʊnʊ Yıı yíá yuu. Ba kʊnı

wá cànì batwa ʊ nyɪna dìə
tə wa.
21 Máŋá tə wa, ba nə dʊgʊ
wá, Farawon bʊ̀á nɪ wá, ʊ tì
ʊ ja va, ʊ kʊnɪ, ndə ʊ tətə
bilʊra nə.
22 Ezwipətə tìán wʊbʊŋa
tə nə, ba ma kwè wá.
Moyizə yɪ dìàn tíú, kʊ twá
də ʊ nii sʊgʊ də ʊ tʊtʊnɛɛ
nə.

23 Ʊ bɪna sapwilə nii nə,
ʊ ken sírí, sə ʊ va ʊ nubɪa
*Yɪzərayɛlə lìà tə con.

24 Ʊ nɪ Ezwipətə tíú don
də, ʊ wulə ʊ fɪfɪn ʊ dwíí
tə wa lìù don. Yá ʊ dàń
gʊa Ezwipətə tíú tə, sə ʊ
ma wàní ʊ jon ʊ nubiu tə,
Ezwipətə tíú tə yà nə fɪfɪn.

25 Ʊ yà bʊŋa də, ʊ nubɪa
Yɪzərayɛlə lìà tə yà wá lwarɪ
də, kʊ wá twá də wá, sə Yɪɪ
ma jon ba. Yá ba wà kʊ
lwarɪ.
26 Kʊ tɪa nə pʊrɪ, ʊ kʊ́ʊ̀
nɪ Yɪzərayɛlə lìà tə bələ, ba
wulə ba mà duən, ʊ ma kʊ́ʊ̀
pìà, sə ʊ kwɛ̀e ba. Ʊ dàń
ma swìn ba con, ʊ wʊ́: ‹À
dabara-ba, á yɪ nubɪa, bɛ̀eɛ̀e
nə pɪn, á də ma fɪfɪn duən?›
27 Yá ba lìù tə, ʊ nə fɪfɪn
ʊ don tə, yugu Moyizə, ʊ ga
swìn, ʊ wʊ́: ‹Wàà nə tún mʊ́,
sə n ya pìʊ́, sə n bʊ̀rì bʊ̀rà nə
yuu wa?
28 N pìà, sə n gʊ à də, ndə
n dɪɪn nə gʊa Ezwipətə tíú
tə, naaa?›
29 Kʊ sʊgʊ təntə pɪn
Moyizə dəri, ʊ va Madɪan
nagwanaa wa. Ʊ lʊrɪ bɪa
bələ, kʊ lʊʊ nii təntə wa.
30 Kʊ bɪna sapwilə nii nə,
*malɪka nan ʊ nə, kasɔɔ lan-
woru tə wa, *Sinayi paan tə
yuu, mənvoo kʊ nə jə tuni
wa.
31 Kʊ yiri tə gwárí Moyizə.
Ʊ dàń ma va, sə ʊ ywàń kʊ ʊ
lwarɪ. Ʊ dàń ma nì *Yuu-Tiu
kori, kʊ nə wʊ́:
32 ‹À yɪ Yɪɪ tə, n nɪbara-
ba tə nə jʊ̀nì! À yɪ Yɪɪ
tə, n nɪbara Abərahamə, də
Yɪzakə, də Zwakɔbə, ba nə
jʊ̀nì!› Moyizə dàń vɪvaga,
yá ʊ kʊ́ʊ̀ ba wʊdɪʊ jə, sə ʊ
ywàń.
33 Yuu-Tiu dàń ma swìn ʊ
con, ʊ wʊ́: ‹Lɪ n natʊra tə
n nɛɛ nə! Bwálí təntə, n nə
zɪga lá, yɪ à mʊ̀ tətə bwálí.
34 À nɪ wʊwalʊ tə à lìà tə
wulə kʊ wa Ezwipətə nə. À
nì ba yinəgə kwirə tə. Yá à
cuə, sə à jon ba ba càn tə wa.
N dàń bàá sɪ́ʊ́n nə, à wá tʊn
mʊ́ Ezwipətə nə›.»
35 Etɪyɛnə ma kʊ́ʊ̀ swìn ʊ
súrí lá, ʊ wʊ́: «Ʊ mʊ̀ Moyizə
təntə, ba yà tɛn, ba ga swìn,
ba wʊ́: ‹Wàà nə tún mʊ́, sə
n yà pìʊ́ də n bʊ̀rì nə bʊ̀rà?›
Mə ʊ mʊ̀ nə Yɪɪ tʊn, sə ʊ yà
pìʊ́, də ʊ lɪ ba ba càn wa. Kʊ
twá də malɪka tə, ʊ nɪ tuni tə
wa, saŋʊ.
36 Ʊ mʊ̀ nə lɪ ba Ezwipətə
lʊʊ nii tə wa. Kʊ twá də ʊ
nə tʊn yomɪlan də Yɪɪ dìàn
mɪmɪnan yìèn, Ezwipətə lʊʊ
nii tə wa, də ‹mʊʊ nəsɪan*›

* **7:36 7.36** Máŋá tə wa, Moyizə nə lɪ Yɪzərayɛlə lìà tə Ezwipətə lʊʊ nii tə wa, mə ‹mʊʊ nəsɪan› tə wa nə Yɪɪ pɪn, kʊ níá tə pwɛ̀e duən wa, tə ga yá cwəŋə, tə pa, ba kɛ̀eń tɪa nəkʊrʊ wa, ba va Kanan lʊʊ nii. Kʊ mʊʊ təntə wa nə Farawon kwatara tə mé, máŋá tə wa, ba nə dɪŋɪ Yɪzərayɛlə lìà tə, sə ba ja.

tə wa, də kasɔɔ lanworu tə wa bɪna sapwilə.

37 Mə ʊ mù Moyizə təntə nə swìn Yɪzərayɛlə lìà tə con, ʊ wʊ́: ‹Yɪɪ wá lɪ á wa lìù, sə ʊ yà Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀, ndə à mù nə›.

38 Máŋá tə nə, Moyizə nə yɪn də Yɪzərayɛlə púlí tə kasɔɔ lanworu tə wa, ʊ nə yɪn də nə nɪbara-ba tə, ʊ ga ya də malɪka tə. *U* mù con nə malɪka tə swìn Sinayi paan tə yuu wa, ʊ ga jon Yɪɪ sʊgʊ tə, kʊ nə pɪn mɪɪ ʊ pa nəba.

39 Nə nɪbara-ba tə yà ba pìà, sə ba zìlí ʊ nii. Ba vɪga wá, ba pubʊŋa ga pìí, kʊ wulə Ezwipətə lʊʊ nii nə.

40 Kʊ mù nə pɪn, ba swìn *Arɔn con, ba wʊ́: ‹Fwa yɪa, n pa nəba, sə tə yà nə yáá. *U* mù Moyizə təntə, ʊ nə pɪn, nə nan Ezwipətə lʊʊ nii tə wa, nə kʊ́ù yərì kʊ tə, ʊ nə jigə›.

41 Kʊ mù dɪan təntə wa, ba fwa woŋwanʊ, kʊ nə nyɪn ndə nabiə nə, ba ga gʊ wiən, ba ma fwa *joŋi kʊ mù woŋwanʊ təntə yuu wa. Ba dàń ga jwɛ kʊ mù won təntə yɪrɪ, ba tətə nə fwa.

42 Yɪɪ ma vəvəri ʊ kwa, ʊ ma te ba, ʊ ga yá ba, kʊ pa, ba dàń jʊ̀nì yɪcaʊ də cànà də kacɪlacɛ tə, lanworu tə wa. Yoo təntə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ twá də Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə, kʊ wʊ́:

‹Yɪzərayɛlə lìà-ba, á bɪna sapwilə tə mɛ kasɔɔ lanworu tə wa, á fwa joŋə, də á gwɪ vàná, á pɪn nə, naaa?

43 Kʊ yɪ á zɪn yɪɪ Molɔkə† gansili tə, də á yɪɪ Ronfan kacɪlacɔ tə, á tətə nə fwa. Tə mù kʊnkʊn yɪa təntə mama yɪ á tətə nə fwa, sə á bʊ tə nə. Kʊ mù nə pɪn, à dàń wá pa, á va á galɪ *Babɪlɔnə lʊʊ nii yuu›.

44 Kasɔɔ lanworu tə wa, á nɪbara-ba yà jɪn Yɪɪ *wulu gansili tə. Kʊ yɪ kʊ fwa ndə nətʊ tə, Yɪɪ nə swìn Moyizə con, sə kʊ fwa, ndə Moyizə tətə nə nɪ kʊ yiri tə.

45 Nə nɪbara tə, ba də nə kʊ́ù púə́ ba kwa, də nə kʊ́ù jon kʊ mù gansili təntə, ba zɪn, máŋá tə wa, Zwozuwe də nə kʊ́ù yɪn ba yáá tíú, ba ja bà lʊʊ nii kʊ tə wa. Yɪɪ ma san ʊ ta lʊʊ nii təntə tìán, ʊ dɪŋɪ ba yáá con. Yɪɪ wulu gansili tə yɪn bwálí kʊ tə wa, kʊ ja va kʊ yí pìʊ́ *Davidə pàrì tə máŋá.

46 Davidə nɪ yuywaŋʊ Yɪɪ yáá con, ʊ dàń ma lòrì cwəŋə, sə ʊ lwà bwálí ʊ kə Zwakɔbə Yɪɪ‡ tə lá nə.

47 Yá kʊ yɪ *Salʊmʊn nə lwə̀ dìà təntə.

48 Yɪɪ tə, ʊ nə wulə ban ban, ga ba dìà tə, ləzwənə nə lwə̀, wa yanɪ. Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ swìn də, Yuu-Tiu swìn, ʊ wʊ́:

49 ‹Lanworu tə nə yɪ à padaʊ, yá tɪa tə mù yɪ

† **7:43 7.43** Molɔkə də Ronfan yɪ woŋwanan. Fuən lìà tə, ba yà nə wulə Kanan lʊʊ nii tə wa, yà nə jʊ̀nì tə. ‡ **7:46 7.46** Kʊ yɪ *Zwifə-ba Yɪɪ *dìà. Wiən tə mama, tə yà nə wulə Yɪɪ wulu gansili tə wa, ba ken tə mama Yɪɪ dìà tə wa.

goli, à naa cıcı kə tún
bwálí. Bakʊn dìə̀ yiri
nə, á wàá á lwè, á pın
nə? Bwálí kʊkwa wa
nə, à wàá à pəni, à sìí?
50 Kʊ tà à mʊ̀ nə fwa won
mama, naaa?›

51 Á mʊ̀, á yı lìà tə, á yı
vıʊ lìà. Á mantıa á gwəŋə
bɛɛ. Yá á waa tə də á zıan
mʊ̀ ba Yıı sʊgʊ tə sɛ̀e, Yıı-
*Sinju tə nə swìn á con. Á
də á nıbara-ba tə nə yı won
nədʊ.
52 Yıı nii sʊ̀sʊ̀nà tə wa, ba
wà tətə nə, á nıbara-ba tə nə
wà fıfın? Lìà tə, ba nə dí
yáá ba swìn cígá tíú§ tə túrí
tə yoo, á nıbara-ba tə nə gʊa
ba. Yá mə kʊ lìù təntə, á də
kʊ́ʊ̀ gıgıra á gʊ.
53 Á mʊ̀ yı lìà tə, á nə twá
də malıkɛ, á ma na Yıı *nii
tə, ʊ nə pın Moyizə nə. Yá
də kʊ nətʊ mɛ, á wà kʊ nii
təntə zìlí».

*Ba dılı Etıyɛnə də kapana
ba gʊ*

54 Etıyɛnə nə tún ʊ nii
wuuu, ʊ va ʊ zwɛ̀e. Ʊ sʊ̀ràn
tə ma pın, ba bıcanı sú də
lıŋa ʊ yuu wa. Ba ga vwa ba
nipʊrʊ.
55 Etıyɛnə, súá də Yıı-
*Sinju tə, ʊ zìn ʊ yáá ʊ kə
lanworu tə wa, ʊ ga na Yıı
dun tə, də Zwezi ʊ zàn ʊ zıga
Yıı jızən vàn nə.
56 Ʊ ma swìn, ʊ wʊ́: «Á
cʊga, à na lanworu tə kʊ
súrí, yá *Ləzwənə-Biu* tə
zıga Yıı jızən vàn tə yuu».
57 Ba mama dàń ma mà
cə̀rí zəgə zəgə ba sun ba
zıan, ba ga gàrì duən ʊ yuu
wa.
58 Ba tùrì wá, ba ja nan tıʊ
tə nii nə. Ba dàń ga wulə
ba dılı wá də kapana, sə ba
gʊ. Balandʊrʊ don, ʊ yırı nə
yı Solə† nə cìgà lìà tə, ba nə
dılı Etıyɛnə, ganan nə.
59 Máŋá tə wa, ba nə wulə
ba dılı wá də kapana tə,
Etıyɛnə lòrì Zwezi, ʊ wʊ́:
«*Yuu-Tiu Zwezi, jon à sinju
tə n kə n con».
60 Ʊ ga jə̀ń ʊ nadwana yuu,
ʊ bubwi, ʊ wʊ́: «Yuu-Tiu,
dàn ká jələ cʊna tə tə, n
kə ba yuu wa». Etıyɛnə nə
swìn tə sʊ̀ràn təntə, ʊ zwɛ̀e
kwa nə, ʊ mıı zwɛ̀e.

8

1 Solə də yà bırı də,
Etıyɛnə mɛ tıan.

*Solə nə fıfın Kərisə lìà
púlí tə yoo*

*(Tʊtʊnan 11.19-21; Filipə
tìán 1.12-14; Zwan 6.70)*

Kʊ dıın təntə nə, ba dàń
fıfın *Kərisə lìà púlí tə
mama, kʊ nə wulə *Zwer-
izalɛmə wa. Ba mama dəri
ba pwɛ̀e duən yáá nə, ba yá
tà Zwezi-*Kərisə *tʊntʊna tə
cıcı. Ba dəri ba va Zwide
nagwanaa tə də Samari nag-
wanaa tə mama wa.
2 Bara-ba nə zìlí Yıı nii
zəni tì Etıyɛnə, ba gùrì, ba
ga kwi zənzən ʊ yırı.
3 Solə mʊ̀ dàń yı ʊ kəni
dìàn, sə ʊ cʊ̀gʊ̀ Kərisə lìà
púlí tə. Ʊ twá dii də dii wa ʊ
vəli, ʊ ma janı bara də kana,

§ **7:52 7.52** Lìù təntə nə yı Zwezi. * **7:56 7.56** Lìù təntə nə yı Zwezi. † **7:58 7.58** Solə jə yırı don, kʊ nə yı Polə.

ba nə ken ba waa Zwezi nə,
ʊ pa ba kəni bàń dìə̀.
4 Ba tə, ba nə dəri ba
pwɛ̀e duən yáá tə, dàń tə
swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́
tə, bwálí tə mama, ba nə
vəli.

Filipə swìn sʊywáŋʊ́ tə Samari nagwanaa wa
(Zwan 4.1-42; Tʊtʊnan 1.8)

5 Filipə vəli ʊ zʊ Samari
nagwanaa tə tıfarʊ tə wa, ʊ
wulə ʊ swìn Zwezi-*Kərisə
sʊywáŋʊ́ tə.
6 Lalʊʊ tə mama, kʊ nə
kun duən nə, nii yà yı nədʊ,
kʊ ma cʊga Filipə sʊgʊ tə
zəni zəni də waa nədʊ. Lìà
tə yà nə̀ń, ba ga na Yıı dìàn
mımınan tə, Filipə nə tʊŋa.
7 Cígá, *zinə nan, tə yá
lìà zənzən nə də tə bubwi.
Yá gwanan zənzən yayıran
zwɛ̀e.
8 Kʊ yın pupwən nəfarʊ
kʊ mù tıfarʊ təntə wa.
9 Bɛɛ don yà dí yáá, ʊ wulə
kʊ tıfarʊ tə wa, ʊ yırı nə yı
Simon. Ʊ də yà pın dun ʊ
tìàn nə, ʊ yà fwa jinəmori,
ʊ ma gwárí Samari lalʊʊ tə
zənzən.
10 Kʊ yà nə zıgı bisımabii
nə, kʊ ja va kʊ yı bazʊnan
nə, ba mama míámían yà
twá ʊ nə, də ba swìn, ba wʊ́:
«Ʊ tə mù yı Yıı dìàn tə tətə,
ba nə boŋə ‹dìàn nəfarʊ›.»
11 Ʊ yà gwárí ba, máŋá
kʊ nə darı də ʊ jinəmori
tʊtʊnɛɛ tə. Kʊ mù nə pın, ba
yà twá ʊ nə.

12 Yá Filipə dàń twi, ʊ swìn
Yıı pàrì tə, də Zwezi-Kərisə
yırı tə yoo, ʊ bırı ba. Kʊ mù
nə pın, bara də kana mama
dàń pìí ba yá jinəmori tə, ba
kə ba waa Zwezi sʊywáŋʊ́ tə
nə, ba ga pa, ba lə ba níá wa,
kʊ twá də Zwezi-Kərisə yırı
tə.
13 Simon də tətə ken ʊ
waa Zwezi nə. Yá ba ga lə
wá níá tə wa, kʊ twá də
Zwezi-Kərisə yırı tə. Ʊ dàń
zıga Filipə səpuni nə, kʊ ga
gwárí wá zənzən, ʊ nə na
Yıı dìàn mımınan də dìàn
wiən, tə nə tʊŋa tə yırı.

(Tʊtʊnan 19.5-6; 1 Timote 6.9-10; Matiə 6.24)

14 Zwezi *tʊntʊna tə, ba yà
nə wulə *Zwerizalɛmə wa,
dàń nə nì də, Samari tìán
sɛ̀e Yıı sʊgʊ tə, ba dàń tʊn
Piyɛrə də Zwan lá nə.
15 Ba də nə vəli, ba yí
Samari tìán tə, ba lòrì Yıı ba
pa ba, sə Yıı-*Siŋu tə wàní
kʊ cú ba yun wa.
16 Kʊ yà tə wà ba liù yuu
wa cwi, kʊ ya Filipə ləgə ba
níá wa, *Yuu-Tiu Zwezi yırı
nə cıcı.
17 Piyɛrə də Zwan dàń ma
tún* ba jìàn ba yun wa, Yıı-
Siŋu tə ga cú ba yun wa.

18 Máŋá tə nə, Simon nə
nı də, Yıı-Siŋu tə ya kʊ twá
Zwezi-Kərisə tʊntʊna tə jìàn
ka tún yuu wa, kʊ ma nı, ʊ
pın ba səbiu.
19 Ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Á pıan
dìàn tə tə à də nə, sə lìù tə
mama, à də nə tún à jıın ʊ

* **8:17 8.17** *Zwifə-ba nə yàá tún ba jìàn lìà yun wa, sə kʊ bırı də, ba ken yuywaŋʊ ba yuu wa, nə à yə̀ə́, sə kʊ bırı də, ba pın ba Yıı nə.

yuu wa, sə Yıı-Siŋu tə cú kʊ
tíú yuu wa».
20 Piyɛrə dàń vıga səbiu tə,
ʊ ga swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Yıı
wá cʊ̀gʊ̀ n mʊ̀ də n səbiu tə
mɛ, n nə bʊ́n də Yıı tarpıʊn
tə wàá kʊ yə̀ də səbıa tə yırı.
21 N tori tə̀lə́ yoo kʊ tə wa,
kʊ ga tà n yáá con yoo. N
pubʊŋa tə ba cígá nə twá Yıı
yáá con.
22 Vəvəri n kwa, n ma sá
n cʊna tə, sə n yá n wʊlʊŋʊ
tə, sə n lòrì Yuu-Tiu də, kʊ
nə wàá, sə ʊ kwɛn n cʊna
tə n mʊ̀ də wá pwərə wa, n
pubʊnkʊkwıʊn kʊ tə yırı.
23 À na də, n waa tə lwara
zənzən, n ga yı kʊnkʊn yìən
yoŋu».
24 Simon ma swìn, ʊ wʊ́:
«Mə á tətə lòrì Yıı á pa nə,
sə tə tə mama á nə swìn tə,
nədʊ tətə dàn ká yí nə».
25 Piyɛrə də Zwan dàń
kàrì Yuu-Tiu sʊgʊ tə, ba bırı
Samari tìán nə. Kʊ kwa
nə, ba bələ tə pìí ba va
Zwerizalɛmə. Ba nə ma vìrí,
ba tə swìn sʊywáŋʊ́ tə ba
bırı Samari tıbii zənzən wa.

Filipə pın, Etiyopi bɛɛ don lwarı sʊywáŋʊ́ tə

26 Dıın don nə, *Yuu-Tiu
*malıka twi, kʊ swìn Filipə
con, kʊ wʊ́: «Zàn, n va lʊʊ
jızən saparʊ yuu, sə n tì
kasɔɔ cwəŋə tə, ka nə nan
*Zwerizalɛmə nə, ka vəli
Gaza».
27 Filipə zàn ʊ vəli, də nə̀ń
Etiyopi† tìán batana nə, ʊ
nə yı ba lʊʊ nii tə kapıʊ
minisə. Kapıʊ tə yırı nə yı
Kandasə. Ʊ mʊ̀ batana təntə
yà nə ywàŋá kapıʊ tə wiən
tə mama yuu, tə kwənə nə
dáá. Ʊ mʊ̀ bɛɛ təntə yà vəli
Zwerizalɛmə, ʊ jʊn Yıı.
28 Ʊ dàń jə̀ə́ ʊ səsen tərəko
wa, ʊ pìí ʊ ma vìrí, ʊ ga
kàrì Yıı sagı tə wa, Yıı nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi nə pʊ́pʊ́ní.
29 Yıı-*Siŋu tə swìn Filipə
con: «Vəli ʊ boli səsen
tərəko kʊ tə yıra».
30 Filipə dəri ʊ boli kʊ
yıra, ʊ nì Etiyopi minisə tə
nə kàrì Yıı nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Ezayi
pʊ́pʊ́ná tə. Ʊ dàń ma bwe
wá, ʊ wʊ́: «N nə̀ń kʊ tə, n
nə kàrì, tə də̀ń?»
31 Minisə tə ma le, ʊ wʊ́:
«À wá fwa nətə, à ma nì kʊ
də̀ń, də lìù nə wà à nə san?»
Ʊ ma bon Filipə, ʊ pa, ʊ bà ʊ
zʊ səsen tərəko tə wa, ʊ jə̀ə́
ʊ səpuni nə.
32 Sagı tə wa bwálí tə,
minisə tə yà nə kàrì tə nə,
yı kʊ tə:
«Ba jın wá ndə piə nə, ba
ja va nangʊra dìə̀ wa.
Ʊ yı ndə *pabiə nə
ka nii nə ba swìn, də
ba nə swə ba fını‡ ka
kʊran də. Ʊ wà ʊ nii
súrí.
33 Ʊ dí càn də yinəgə mama.
Yá tə mama wa, ba tə wà wá
cígá pın. Wàà nə wá man, ʊ
bırı ʊ máŋá lìà tə, sə ba ma
lwarı yoo də̀ń? Ba lı ʊ mʊ̀
mıı lʊʊ kʊ tə wa».
34 Minisə tə dàń tə ma
swìn Filipə con, ʊ wʊ́: «À

† **8:27 8.27** Etiyopi yı kʊ wulə ləzwənzwənən lʊʊ wa, ba nə boŋə Afərikə. Mə Etiyopi yırı nə ba lwàń ba boŋə Sudan. ‡ **8:32 8.32** *Zwifə-ba lʊʊ nii wa, də lʊʊ níə́ duən wa, ba yàá fını pee kʊran, ba ma swı ganan.

lòrì mʊ́, Yıı nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ tə yı wàà tətə yoo nə ʊ swìn nətʊ? Kʊ yı ʊ tətə, nə à yə̀ə́ kʊ yı lìù don yoo?»

35 Kʊ máŋá təntə wa, Filipə dàń twá kʊ pʊ́pʊ́ná təntə nə, ʊ ma swìn Zwezi sʊywáŋʊ́ tə, ʊ bırı minisə tə nə.

36 Ba vəli wuuu, ba va ba yí yáá, də nə̀ń, níá nə. Minisə tə ma swìn, ʊ wʊ́: «Nə̀ń níá nə, bɛ̀eɛ̀e dàń nə cìgà, sə n li nə níá tə wa kʊ twá də Zwezi-*Kərisə yırı tə?»

37 [Filipə swìn, ʊ wʊ́: «Də n nə ken n waa mama, kʊ yoo təntə wàá kʊ tʊŋa». Minisə tə ma pìí ʊ le, ʊ wʊ́: «À ken à waa də Zwezi-Kərisə yı Yıı-Biu».]

38 Minisə tə pın, ʊ səsen tərəko tə zıgı. Filipə də minisə tə cʊ́ə́, ba mʊ̀ bələ tə zʊ níá tə wa, Filipə ma lə minisə tə níá tə wa, kʊ twá də Zwezi-Kərisə yırı tə.

39 Máŋá tə nə, ba nə pìí ba nan níá tə wa, Yuu-Tiu Siŋu tə tì Filipə, yá minisə tə kʊ́ʊ̀ ba wá na. Yá ʊ sʊ́ə́ də pupwən, ʊ ga tì cwəŋə, ʊ vìrí.

40 Yıı-Siŋu tə ken Filipə Azɔtə nə. Ʊ zıgı Azɔtə, ʊ twá tıfaran duən wa, ʊ va ʊ nan Sezare. Ʊ dàń ga swìn sʊywáŋʊ́ tə tıan tə mama wa, ʊ nə twá tə wa.

9

Zwezi bırı ʊ tìàn Solə nə (Tʊtʊnan 22.3-16; 26.9-20; Galasi tìán 1.11-16)

1 Máŋá don wa, Solə mʊ̀ yı ʊ tə wulə ʊ fıfın *Yuu-Tiu karbıa tə, ʊ ga pìà ba gʊrı. Ʊ dàń vəli *Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun tìán nəkwıa tə con.

2 Ʊ lòrì, sə ʊ pa saga ʊ mʊ̀ Solə nə, ʊ nə wá bırı Zwifə-ba *jə́rə́ dii tə wa, tə nə wulə Damasə nə. Solə pìà, sə ba lwarı də, ʊ jə cwəŋə, ʊ nə nı lìà, ba nə zʊa Zwezi cwəŋə tə wa, kʊ nə yı bara, nə à yə̀ə́ kana, sə ʊ vwa ba, ʊ jə bà *Zwerizalɛmə wa.

3 Máŋá tə wa, ʊ nə wulə cwəŋə tə wa, də ʊ dàń yà bwələ Damasə, naa nədʊ, də poni nan yıı nə, kʊ pıpılı kʊ kıkarı wá.

4 Ʊ tʊa tıa, ʊ ga nì kori, kʊ nə swìn ʊ con, kʊ wʊ́: «Solə, Solə, bɛ̀eɛ̀e nə pın, n ma fıfın nə?»

5 Ʊ dàń ma le, ʊ wʊ́: «N mʊ̀ nə yı wàà, Yuu-Tiu?» Yuu-Tiu dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ nə yı Zwezi tə, n nə fıfın.

6 Zàn yıı nə, sə n va tıfarʊ tə wa, ba wá bırı mʊ́ kʊ tə, n nə mɛ, sə n fwa».

7 Bara tə, ba nə yà kwé wá tə mʊ̀, yı ba zıga cùrù. Ba nì kori tə mʊ̀, yá ba dàń nə wà lìù mama nı.

8 Solə nyí ʊ zàn yıı nə, ʊ yíá tə súrí, yá ʊ dàń nə bá won mama na. Ba jın ʊ jıın nə, ba ga van wá, ba ja va Damasə.

9 Ʊ fwa dıan batwa, də ʊ tə ba lá na. Ʊ ba də́, ʊ ba nywìn.

10 Kʊ tıʊ təntə tətə wa, Zwezi karbiu don də yın Damasə nə, ʊ yırı nə yı Ananıasə. Yuu-Tiu bırı ʊ

tìàn wá, ʊ ga swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Ananıasə!» Ʊ ma sɛ̀e, ʊ wʊ́: «Nə̀ń à nə, Yuu-Tiu!»
11 Yuu-Tiu dàń ma swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Zàn, n tì cwəŋə tə, ba nə boŋə ‹cwəmənə mənə› tə, n va Zwidasə sàń nə! Vəli, n pìà bɛɛ don, ʊ yırı nə yı Solə. Ʊ yı Tarəsə tíú. Ʊ wulə ʊ jʊ̀nì Yıı.
12 À pın, ʊ na bɛɛ don, ʊ yırı nə yı Ananıasə. Ʊ mʊ̀ bɛɛ təntə twi ʊ zʊ, ʊ ga tún ʊ jıın ʊ yuu wa, sə ʊ yíá tə pìí tə na lá».
13 Ananıasə ma le, ʊ wʊ́: «Yuu-Tiu, à nì bɛɛ təntə yìàn lìà zənzən nə swìn də, ʊ fwa lìà tə yıra, ba nə yı n mʊ̀ nə tı, Zwerizalɛmə nə.
14 Yá Yıı joŋwana yun tìán tə ken dìàn ʊ jıın wa yəbə, sə ʊ vwa lìà tə mama, ba nə yı n mʊ̀ Yuu-Tiu nə tı».
15 Yá Yuu-Tiu tə pìí ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Vəli, ʊ mʊ̀ bɛɛ təntə yı à kúrú wá à lı, sə à ma tʊn. Ʊ wá bırı à yırı tə dwíə́ tə mama lʊʊ mama wa, pɛ̀egá yáá con, *Yızərayɛlə lìà tə yáá con.
16 Yá à dàń wá bırı wá càn yiri tə mama, ʊ nə mɛ, sə ʊ də́ à yırı».
17 Ananıasə dàń ma nan ʊ vìí. Máŋá tə wa nə, ʊ nə vəli ʊ yí, ʊ zʊa dìà tə wa. Ʊ tún ʊ jıın Solə yuu wa, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Solə, à nubiu, Yuu-Tiu Zwezi tə, ʊ nə nan n nə cwəŋə tə wa, də n ma bìàn tə, ʊ mʊ̀ nə tʊn nə, sə n yíá tə ma wàní tə pìí tə na lá, sə n sú də Yıı-*Siŋu tə».
18 Kʊ máŋá tə tətə wa, kʊ fwa ndə wiən pʊran nə nan Solə yíá tə wa, tə tʊ. Ʊ yíá tə dàń ga na lá. Ʊ ma zàn, ʊ pa, ba lə wá níá wa, kʊ twá də Zwezi-*Kərisə yırı tə.
19 Kʊ kwa nə, ʊ dí wodiu, yá ʊ dìàn dàń pìí tə bà.

Solə swìn sʊywáŋʊ́ tə Damasə wa

Solə yın də Zwezi karbıa tə, ba yà nə wulə Damasə nə, ndə dıan bagalı nii nə.
20 Ʊ zàn lala, ʊ swìn Yıı sʊgʊ tə, *Zwifə-ba *jórə́ dii tə wa, ʊ bırı də, Zwezi yı Yıı-Biu.
21 Lìà tə mama nə nì Solə sʊ̀ràn tə, kʊ gwárí ba, ba dàń ga swìn, ba wʊ́: «Kʊ tà bɛɛ wà tə, yà nə fıfın lìà tə, ba nə boŋə Zwezi yırı tə *Zwerizalɛmə wa, naaa? Mə kʊ nə tà ʊ yà twi yəbə, sə ʊ kʊ́ʊ̀ vwa ba duən, ʊ ja va Yıı *joŋwana yun tìán tə yáá con, naaa?»
22 Kʊ máŋá təntə wa, Solə dìàn dàń nə kwɛn tə súrí, wuuu. Ʊ vuvugə Zwifə-ba tə, ba nə wulə Damasə wa, ʊ bırı də, Zwezi nə yı *Kərisə.

Solə vəli Zwerizalɛmə də Tarəsə

(2 Korɛntə tìán 11.32-33; Galasi tìán 1.18-24; Tʊtʊnan 22.17-21)

23 Kʊ dàń vəli, kʊ yí máŋá don wa, *Zwifə-ba yun tìán tə ken nimarʊ, sə ba gʊ Solə.
24 Solə dí yáá ʊ gıgan ʊ lwarı ba pubʊŋa təntə. Ba dàń yà cì mimiən tə nə, tıtın də yıcaʊ, ba ma pìà wá, sə ba lı ʊ mıı.
25 Kʊ nətʊ dàń pın, ʊ karbıa tə ken wá fıyafarʊ

wa, tɪtɪn don nə, ba ga twá bə́rə́, ba cú wá.

26 Máŋá tə, ʊ nə pìí ʊ
va *Zwerizalɛmə wa, ʊ kɛ̀eń
lala, ʊ va ʊ wulə də Zwezi
karbɪa tə. Ba də mama dàń
yà dəri wá, ba yà ba bʊŋa
də, ʊ yɪ Zwezi karbiu tə yɪrɪ.

27 Barənabasə dàń bon
wá, ʊ kə ʊ con, ʊ ja wá, ʊ
ja va Zwezi-*Kərisə *tʊntʊna
tə con. Barənabasə dàń man
ʊ bɪrɪ ba kʊ tə, kʊ nə tʊn
cwəŋə tə wa, Solə ma na
*Yuu-Tiu. Ʊ man Yuu-Tiu nə
swìn Solə con nətʊ, də Solə
nə kàrì Damasə nə pwənə
pwənə də Zwezi yɪrɪ tə.

28 Kʊ kwa nə, Solə də
tʊntʊna tə dàń vəli Zwer-
izalɛmə wa. Yá Solə swìn
Yɪɪ sʊgʊ tə pwənə pwənə də
Yuu-Tiu yɪrɪ tə.

29 Solə swìn, ʊ ga tʊ́tʊ̀ní
Zwifə-ba tə, ba nə swìn
*Gərɛkə. Ba mù təntə mù
dàń yà pìà ba lɪ ʊ mɪɪ.

30 Lìà tə, ba nə yɪ ʊ nubɪa
Kərisə yɪrɪ tə dàń nə lwarɪ
kʊ, ba ja wá, ba va Sezare ba
pa ʊ va Tarəsə.

Piyɛrə zwɛ̀e gwànʊ́, ʊ yɪrɪ, nə yɪ Ene, yayɪgʊ

31 Mə kʊ twá nətʊ *Kərisə
lìà púlí tə dàń ma na sìə́
Zwide də Galile də Samari
nagwanɛɛ tə mama wa. Ba
jìàn daŋa tə súrí wuuu, ba
ga zìlí *Yuu-Tiu nii, yá Yɪɪ-
*Siŋu tə də dàń saŋa ba, kʊ
pɪn ba pùlì ba súrí wuuu.

32 Piyɛrə yà nan ʊ twá lá,
ʊ vəli bwálá tə mama, ʊ ma
nɪ lìà tə, ba nə yɪ Kərisə nə
tɪ. Ʊ dàń vəli ba duən con,
ba də nə yà wulə Lida nə.

33 Ʊ nə vəli ʊ yí lá, ʊ nɪ
bɛɛ, ʊ yɪrɪ nə yɪ Ene. Ʊ yɪ
gwànʊ́, ʊ yí bɪna nana, ʊ nə
tə́gə́ gədoo yuu wa.

34 Piyɛrə ma swìn ʊ con, ʊ
wʊ́: «Ene, Zwezi-Kərisə nə
zwɛ̀e n yayɪgʊ tə. Zàn yɪɪ nə,
sə n kwɛn n gədoo tə». Naa
nədʊ də Ene nyí ʊ zàn.

35 Lìà tə mama, ba nə
wulə Lida də Saron vara tə
wa nɪ wá. Ba ma lwàń ba
pubʊŋɪ tə, ba bà Yuu-Tiu
con.

Piyɛrə bwin Tabɪta ʊ lɪ tɪan wa

36 Kan don yà wulə Zwezi
karbɪa tə wa Zwafa nə. Ʊ
yɪrɪ nə yɪ Tabɪta. Kʊ dèń
nə yɪ ‹sə́gə́›. Ʊ yà tʊŋa
tʊtʊnzəŋə zənzən, də ʊ fwa
yɪlori wiən də zənzən.

37 Ʊ mù kan təntə twi, ʊ tʊ
yayɪgʊ, ʊ tɪ kʊ máŋá tə wa.
Máŋá tə nə, ba nə swɛ wá,
ba zwɛ̀e ba ja wá, ba zʊ ba
tún dəyuu dìè don wa.

38 Lida də Zwafa yà bwələ
də duən. Kʊ mù nə pɪn,
Zwezi karbɪa tə yà nì də,
Piyɛrə wulə Lida nə. Ba dàń
ma tʊn bara bələ ʊ con, sə
ba lòrì wá, sə ʊ bà ba con
lala, ʊ dàn ká dání.

39 Piyɛrə zàn, ʊ mù də
bara tə kə duən ba va. Máŋá
tə nə, ba nə vəli ba yí lá,
ba yɪn ʊ yáá, ba ja zʊ dəyuu
dìè tə wa. Kadənə tə mama
dàń kɪkarɪ Piyɛrə də ba kwi,
ba ga bɪrɪ wá ganvwirən də
ganzʊran Tabɪta yà nə fwa,
də ʊ nə yɪn də ba.

40 Piyɛrə dàń ma pa lìà
tə mama nan, ʊ ga tòlì ʊ
nadwana yuu ʊ jʊn Yɪɪ. Ʊ

pìí ʊ vəvəri ʊ yáá, ʊ kə tɪgɪ
tə con, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́:
«Tabɪta, zàn yɪɪ nə!» Kan tə
súrí ʊ yíá, ʊ nə nɪ Piyɛrə, ʊ
zàn ʊ jə̀ə́.
41 Piyɛrə ma te ʊ jɪɪn ʊ nə,
ʊ ga van wá ʊ zìn yɪɪ nə. Kʊ
kwa nə, ʊ bon lìà tə, ba nə
yɪ Kərisə nə tɪ tə, də kadənə
tə, ʊ ga bɪrɪ ba kan tə də ʊ
bwin.
42 Zwafa tìán mama yəni
kʊ yoo təntə, lìà zənzən ga
kə ba waa Yuu-Tiu nə.
43 Piyɛrə yɪn Zwafa nə, ʊ
dání lá nə zənzən gɔ̀ɔ́ don
con, ʊ nə nɪŋɪ tànàn, ʊ yɪrɪ
nə yɪ Simon.

10

*Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə
yí lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba,
con
(Tʊtʊnan 10.30-35; 11.13-
14)*

1 Bɛɛ don yà wulə Sezare
nə, ʊ yɪrɪ nə yɪ Kɔrənɛyə. Ʊ
mù bɛɛ təntə yà yɪ pamana
púlí don wa yuu tíú, ba nə
boŋə kʊ pamana púlí təntə
Yitalɪyɛnə*.
2 Kɔrənɛyə yɪ bɛɛ tə, ʊ nə
twá Yɪɪ cwəŋə tə nə zəni, ʊ
ga zìlí Yɪɪ nii, ʊ mù də ʊ dìà
lìà mama. Ʊ yà pɪn yɪlori
wiən zənzən zʊra tə nə, ʊ ga
jʊ̀nì Yɪɪ dɪɪn mama.
3 Dɪɪn don nə, kʊ vəli kʊ
yí ndə dədəni nii lugu batwa
máŋá wa nə, Yɪɪ pɪn, ʊ na
ʊ *malɪka ʊ yíá wa pwənə
pwənə, də ka twi, ka zʊ ʊ
con. Yá ka ga swìn ʊ con, ka
wʊ́: «Kɔrənɛyə!»
4 Ʊ fin ʊ yíá, ʊ kə malɪka
tə yuu wa, fən də dàń ga zʊ
wá. Ʊ ma le, ʊ wʊ́: «Kʊ yɪ
nətə, *Yuu-Tiu?» Malɪka tə
ma swìn ʊ con, ka wʊ́: «N
yɪjʊnɪ tə də n yɪlori wiən tə
mama, n pɪn zʊra tə nə, dìgà
tə yí Yɪɪ con, ndə *joŋi nə, kʊ
nə pɪn, ʊ lìí n yoo.
5 Síʊ́n nə, n dàń tʊn Zwafa
nə, sə Simon tə, ʊ yɪrɪ don
nə yɪ Piyɛrə, bà.
6 Ʊ yɪ ʊ wulə Simon tə, ʊ
nə yɪ gɔ̀ɔ́ ʊ nɪŋɪ tànàn tə,
dìà. Ʊ dìà tə yɪ kʊ wulə mʊʊ
tə nii nə».
7 Máŋá tə nə, malɪka tə,
ka yà nə swìn ʊ con tə,
vìí, Kɔrənɛyə bon ʊ tʊtʊnbɪa
bələ, də ʊ pamana tə wa
pamanʊ nədʊ, ʊ də nə twá
Yɪɪ cwəŋə tə nə zəni, ʊ ga
tʊŋa ʊ pɪn wá.
8 Kɔrənɛyə ma man won
tə mama, kʊ nə tʊn tə nɛɛ
ʊ bɪrɪ ba, ʊ ga tʊn ba Zwafa
nə.
*(Tʊtʊnan 11.1-18; 15.7-9;
Romə tìán 9.25-26)*
9 Kʊ tɪa nə pʊrɪ, ba nan
ba zʊ cwəŋə, ba ma vələ
Zwafa. Ba vəli wuuu, ba va
ba bwələ Zwafa. Kʊ máŋá
tə wa, də Piyɛrə dìgà dəyuu
wa, sə ʊ jʊn Yɪɪ. Kʊ yɪn lugu
fugə bələ máŋá wa.
10 Niən dàń jɪn Piyɛrə, ʊ
ga pìà won, sə ʊ də́. Máŋá
tə wa, ba nə wulə ba fwa
wodiu, sə ʊ də́, yiviru tì wá.
11 Yiviru tə máŋá wa, ʊ nɪ
lanworu tə də kʊ súrí. Yá
ʊ na won don ndə gansara
nəfarʊ nə, ba nə vwa kʊ níə́

* **10:1 10.1** Yitalɪyɛnə ya *Romə-ba pamana púlí don yɪrɪ.

banıa tə nə, də kʊ ma cwi tıa.
12 Vàná† yiri mama tə nə
vəli də nɛɛ banıa, də vàná
yiri tə mama, tə nə vəli tə
pùə́ ban tıa yuu wa, də zə́ŋə́
yiri mama, tə nə pərə yıı
nə, yà nə wulə gansara təntə
wa.
13 Piyɛrə ma nì kori, kʊ nə
wʊ́: «Piyɛrə, zàn, n gʊ, n
də́!»
14 Piyɛrə ma le, ʊ wʊ́:
«Yuu-Tiu, à ba tə pìà, sə à
də́. À tə wà won mama dí,
kʊ nə yı culu won, nə à yə̀ə́
pʊpwalan won».
15 Nɛɛ bələ nii nə, ʊ kʊ́ʊ̀ nì
kori tə: «Won tə, Yıı nə bırı
də kʊ mɛ, dàn ká ywàń kʊ
ndə culu won nə».
16 Kʊ fwa nətʊ nɛɛ batwa.
Kʊ kwa nə, won tə dàń pìí,
kʊ dì yıı nə.
17 Piyɛrə yà tə wà won tə,
ʊ nə nı, tə də̀ń lwarı, də
nə̀ń, bara tə, Kɔrənɛyə nə
tʊn tə nə, ba bwe Simon dìə̀
tə bwálí nə, ba bà ba zıga ʊ
mimii yáá nə.
18 Ba ga bòrì ba kə yıı nə,
ba bwe, sə ba jə́n, də Simon
tə, ʊ yırı tə don nə yı Piyɛrə
tə, wulə yəbə tə nə.
19 Piyɛrə yà yı ʊ tə bʊŋa
won tə, ʊ nə nı tə yoo. Yıı-
*Siŋu tə ma swìn ʊ con, kʊ
wʊ́: «Nə̀ń, bara batwa nə,
ba bwe n bwiə.
20 Zàn n cú, twá ba nə, n
vìí. Dàn ká fwa bábìá, kʊ yı
à mʊ̀ nə tʊn ba».
21 Piyɛrə ma cú, ʊ swìn
bara tə con, ʊ wʊ́: «Á nəŋə
à nə, à mʊ̀ nə yı lìù tə á nə
pìà. Bɛ̀ɛɛ̀ yoo nə ja aba kʊ
bà?»
22 Ba ma pìí, ba le wá, ba
wʊ́: «Kʊ yı Kɔrənɛyə nə tʊn
nəba n con. Ʊ yı pamana
yuu tíú, ʊ nə yı cígá tíú,
ʊ ga zìlí Yıı nii. *Zwifə-ba
tə mama nə swìn ʊ yozəŋə
yoo. Yıı malıka nə cúə́ ka
swìn ʊ mʊ̀ Kɔrənɛyə tə con,
sə ʊ pa n bà ʊ dìə̀, sə ʊ ma
nì n sʊ̀ràn».
23 Piyɛrə dàń ma pa ba zʊ,
ʊ ga pa ba bwálí.
Kʊ tıa tə nə pʊrı, Piyɛrə
zàn, ʊ mʊ̀ də ba kə duən ba
vìí. Lìà tə duən, ba nə yı
ʊ nubıa Kərisə yırı, ba nə
wulə Zwafa nə, nan, ba kwé
wá.
24 Ba viru tıpʊrı nə, ba yí
Sezare. Kɔrənɛyə yà bon ʊ
dwíí tìán, də ʊ dabazəŋə, ʊ
dàń ga dànì ba.
25 Máŋá tə nə, Piyɛrə nə
twi ʊ zʊ, Kɔrənɛyə zàn, ʊ va
ʊ jə́rí wá, ʊ ga tʊa ʊ nɛɛ nə
Piyɛrə yáá con, ʊ jʊn wá zəni
zəni.
26 Piyɛrə ma zìn wá, ʊ ga
swìn ʊ con, ʊ wʊ́: «Zàn yıı
nə, à də yı ləzwənə!»
27 Piyɛrə də Kɔrənɛyə
swìn duən nə, ʊ ga lɛ, ʊ zʊ
dìə̀ tə wa. Ʊ zʊa ʊ na lìà,
ba nə dáá zənzən də ba jə̀ə́
duən yáá.
28 Piyɛrə ma swìn ba con,
ʊ wʊ́: «Á yə̀ə́ də, Zwifə-ba
lìù wà mɛ, sə n ja nimarʊ də
vee, nə à yə̀ə́, sə n zʊ ʊ dìə̀
wa. Yá Yıı dàń bırı à mʊ̀,
sə à dàn ká ywàń ləzwənə
mama, ndə ʊ nə yı cʊna lìù,

† **10:12 10.12** Vàná təntə yı *Zwifə-ba dùrə̀, Piyɛrə də ma yı Zwifə.

nə à yəə́, ndə pʊpwalan lìù
nə, ʊ nə wà mɛ̀e, sə ba yí ʊ
yɪra.
29 Kʊ mù nə pɪn, à ma wà
túʊ̀ní də yəbə túrí. Á nə
bon nə tə, à dàń pìà, sə à
bwe à jə́n, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn á ma
tʊn, á pa ba bon nə».
30 Kɔrənɛyə ma le, ʊ wʊ́:
«Kʊ yí dɪan banɪa zə̀n kʊ
tə, à wulə à jʊ̀nì dədəni nii
lugu batwa yɪjʊnɪ tə, à dìə̀
wa nə. Də nə̀ń bɛɛ nə, ʊ nə
zʊa gànʊ̀, kʊ nə pɪpɪlɪ, ʊ nan
à yáá con. Ʊ ga swìn ʊ wʊ́:
31 ‹Kɔrənɛyə, Yɪɪ jon n
yɪjʊnɪ, ʊ ga lìí n yɪlori wiən
tə lìə́.
32 N dàń tʊn lìù Zwafa nə,
sə ʊ pa Simon tə, ʊ yɪrɪ tə
don nə yɪ Piyɛrə tə, bà. Ʊ yɪ
ʊ wulə Simon tə, ʊ nə yɪ gɔ̀ɔ́
ʊ nɪŋɪ tànàn tə, dìə̀ mʊʊ tə
nii nə›.
33 À də ma tʊn lìù lala, sə
ʊ bà ʊ bon mʊ́. N də nə twi
tə, n fwa zəni. Sɪʊ́n nə, nə
mama dàń wulə Yɪɪ yáá con,
sə nə wànɪ́ nə cʊgʊ won tə
mama, Yuu-Tiu nə bɪrɪ mʊ́,
sə n swìn nə con».
34 Piyɛrə dàń ma swìn, ʊ
wʊ́: «Sɪʊ́n nə, cígá mama à
dàń yəə́ də, Yɪɪ ba lìù kúrí, ʊ
ma kwanɪ ʊ don.
35 Lʊʊ dwíí tə mama wa
nə, lìù tə, ʊ nə zìlí Yɪɪ nii, ʊ
ga vəli də cígá, kʊ tíú təntə
ziən ʊ mù Yɪɪ yáá con.
36 Yɪɪ pɪn ʊ sʊgʊ tə
*Yɪzərayɛlə lìà tə nə, ʊ ma
dí yáá, ʊ swìn ʊ bɪrɪ ba
də, bɪcan sìə́ wulə Zwezi-
*Kərisə con, ʊ nə yɪ lìà tə
mama Yuu-Tiu.
37 Zwan dí yáá ʊ kàrì ka
lə lìà nɪá wa kʊ twá də Yɪɪ
yɪrɪ kàrà te. Kʊ kwa nə, á
yəə́ won tə, kʊ nə tʊn. Kʊ
tə nə dí yáá kʊ tʊn Galile
nagwanaa tə wa, də kʊ tə
nə tʊn Zwide nagwanaa tə
mama wa.
38 Á yəə́ nətʊ tə, Yɪɪ nə
pɪn ʊ Siŋu tə də ʊ dìàn tə
Zwezi nə, ʊ nə yɪ *Nazarɛtə
tíú. Ʊ mù yà nə vəli bwálá tə
mama, ʊ fwa zəni də ʊ pɪn
yazurə lìà tə mama nə, ba
yà nə wulə *Sɪtana wʊwalʊ
tə wa. Yɪɪ yà wulə də wá.
39 Wiən tə mama, ʊ nə tʊn
Zwifə-ba lʊʊ nii tə wa də
*Zwerizalɛmə wa, nə nɪ tə
də nə yíá. Ʊ yɪ ba paa wá
dagarʊ tə yuu wa, ba gʊ.
40 Yá Yɪɪ dàń pìí ʊ bwin wá,
dɪan batwa dɪɪn nə. Yɪɪ pɪn
ʊ tə pìí ʊ nan, ʊ bɪrɪ ʊ tìàn.
41 Kʊ kʊ́ʊ̀ tà lalʊʊ tə mama
nə, ʊ wá bɪrɪ ʊ tìàn, kʊ yɪ
lìà tə, Yɪɪ nə ʊ kúrí, sə ba na
wá də ba yíá, nə ʊ wá bɪrɪ ʊ
tìàn. Yɪɪ dí yáá ʊ kúrí ba mù
lìà təntə. Nə mù yɪ lìà tə, nə
nə dí də wá, nə nyʊ də wá,
ʊ ka pìí, ka bwin ka nan tɪga
wa, kwa nə.
42 Zwezi nə pɪn nii nəba, ʊ
wʊ́, nə swìán nə bɪrɪ lìà tə
nə, sə nə pa ba yəni də, kʊ
yɪ ʊ mù nə Yɪɪ tún, sə ʊ ya
lìù tə, ʊ nə bʊ̀rì lìà tə, ba nə
wulə mɪɪ wa, də ba tə, ba nə
tɪga də mɛ bʊ̀rà.
43 Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà tə mama
swìn də, lìù tə mama, ʊ nə
ken ʊ waa ʊ mù Zwezi nə, ʊ
wá kwɛn ʊ cʊna tə ʊ mù də
Yɪɪ pwərə wa, kʊ twá də ʊ
yɪrɪ tə nə».
44 Piyɛrə nə wulə ʊ swìn tə
sʊ̀ràn təntə, Yɪɪ-Siŋu tə cuə

lìà tə mama, ba nə cʊga sʊgʊ tə, yun wa.
45 Kʊ gwárí Kərisə lìà tə, ba nə kwé Piyɛrə, ba ja bà, ba nə yɪ Zwifə-ba. Kʊ gwárí ba, də Yɪɪ tarpɪʊn tə, kʊ nə yɪ Yɪɪ-Siŋu tə cuə lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba tə, də yun wa.
46 Ba dàń yà nə̀ń, ba nə swìn də sʊyirə duən, də ba ga bwɪ Yɪɪ nə.
47 Piyɛrə dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «Nə wàá nə vɪ, sə nə lə lìà tə, ba də nə nɪ Yɪɪ-Siŋu tə, ndə nə tətə nə, níá wa, naaa?»
48 Piyɛrə ma pa nii, sə ba lə ba níá wa də Zwezi-Kərisə yɪrɪ tə. Kʊ mù təntə yuu wa, ba lòrì wá, sə ʊ ya ba nii nə, ndə dɪan bagalɪ nə.

11

Nii tə, Piyɛrə nə tún Zwerizalɛmə Kərisə lìà tə yáá con
(Tʊtʊnan 10; Efɛzə tìán 2.11-22; Titə 2.11; 1 Timote 2.4)

1 Kʊ máŋá tə wa, Zwezi-*Kərisə *tʊntʊna tə, də lìà tə duən, ba nə yɪ nubɪa Kərisə yɪrɪ, ba nə wulə Zwide nagwanaa tə wa, twi ba nì də, lìà tə, ba nə tà *Zwifə-ba tətə, də sɛ̀e Yɪɪ sʊgʊ tə.
2 Máŋá tə wa, Piyɛrə nə pìí ʊ bà *Zwerizalɛmə wa, Kərisə lìà tə, ba nə yɪ Zwifə-ba tə, zàn ba wulə ba caga ʊ nii nə, ba swìn, ba wʊ́:
3 «N zʊa lìà tə, ba nə ba bɛɛ *goŋi, con. Yá n mù də ba dí* də duən də».
4 Piyɛrə dàń tì yoo tə nɛɛ mama, ʊ twarɪ kʊ zɪgɪ nətʊ, kʊ ma tʊn, də kʊ yígúrə́, ʊ bɪrɪ ba nətən:
5 «À yà wulə Zwafa wa, à jʊ̀nì Yɪɪ, də naa nədʊ yiviru tì nə, Yɪɪ ga pa à na won yɪjʊnɪ tə wa: À nɪ won don ndə gansara nəfarʊ nə, ba nə vwə kʊ níə́ banɪa tə nə, də kʊ naŋa lanworu tə wa, kʊ cwi tɪa. Won tə twi, kʊ bà kʊ yí à nii.
6 À dàń ma ywàń kʊ zən, à ga na tɪa yuu vàná yiri mama, tə nə vəli də nɛɛ banɪa, də ganaŋa də wiən tə, tə nə vəli tə pùə́ ban, də lanworu zə́ŋə́ tə, də tə wulə won tə wa.
7 À ga nì kori, kʊ swìn à con, kʊ wʊ́: ‹Piyɛrə, zàn, n gʊ, n də́!›
8 À ma swìn, à wʊ́: ‹*Yuu-Tiu, à ba tə pìà, sə à də́. À tə wà won mama dí, kʊ nə yɪ culu won, nə à yə̀ə́ pʊpwalan won!›
9 Nɛɛ bələ nii nə, kori tə kʊ́ʊ̀ bwe, kʊ zɪgɪ lanworu tə wa, kʊ swìn: ‹Won tə, Yɪɪ nə bɪrɪ də kʊ mɛ, dàn ká ywàń kʊ ndə culu won nə!›
10 Kʊ fwa nətʊ nɛɛ batwa. Kʊ kwa nə, tə mama pìí tə dì lanworu tə wa.
11 Lala də nə̀ń, bara batwa nə, ba tʊn ba, ba nan Sezare, ba bà ba yí dìə̀ tə wa, nə nə wulə.
12 Yɪɪ-*Siŋu tə swìn à con, sə à twá də ba à vìí, à dàn ká fwa bábìá. Lìà bardʊ kʊ tə, ba nə yɪ nə nubɪa Kərisə

* **11:3 11.3** Zwifə-ba bara mama yà *gwənə ba, ba ga culi, sə ba jə nimarʊ, nə à yə̀ə́, sə ba də́ wodiu də lìà tə, ba nə ba gwənə.

yırı, nə kwé nə, nə ma va nə
zʊ Kɔrənɛyə dìə̀.
13 *U* mʊ̀ Kɔrənɛyə tə dàń
nə man, ʊ bırı nəba nətʊ tə,
ʊ nə nı *malıka tə ʊ dìə̀ tə
wa, də ka nə nan ʊ nə, ka ga
swìn, ka wʊ́: ‹Tʊn lìà, sə ba
va Zwafa nə, ba pìà Simon
tə, ʊ yırı don nə yı Piyɛrə,
ba ja bà.
14 *U* mʊ̀ nə wá swìn sʊ̀ràn
n con, n mʊ̀ də n dìə̀ tə
mama nə wá twá tə nə, sə
Yıı jon aba á cʊna wa›.
15 Máŋá tə, à nə wulə à
swìn, Yıı-Siŋu tə cuə ba yun
wa, ndə kʊ nə fwa nətʊ tə,
kʊ təntən dıın tə nə, nə də
yun wa.
16 À dàń ma lìí Yuu-Tiu
sʊgʊ kʊ tə yoo, kʊ nə wʊ́:
‹Zwan yı níá wa nə, ʊ ləgə
lìà duən. Yá á mʊ̀ ya Yıı-
Siŋu tə wa nə, ba wá lə aba›.
17 Nə mʊ̀ lìà tə nə, nə
ken nə waa Yuu-Tiu Zwezi-
Kərisə nə, mə kʊ pırı təntə
ʊ pın nəba. Mə Yıı dàń nə
pın ba kʊ mʊ̀ pırı təntə. À
mʊ̀ dàń nə kʊ́ʊ̀ yı wàà, à ma
zıga Yıı yoo nə?»
18 Ba nə nì tə sʊ̀ràn təntə
kwa nə, ba yá kʊ sʊgʊ tə nə,
ba ga bwı Yıı nə, ba wʊ́: «Yıı
tətə dàń nə pın cwəŋə lìà tə
nə, ba nə tà Zwifə-ba tə, sə
ba vəvəri ba kwa, ba ma sá
ba cʊna, sə ba ga na mıı tə,
kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con».

Barənabasə də Solə vəli Antıʊswə
(Tʊtʊnan 8.4; 1 Tɛsalonikə tìán 1.9-10; Kolosə tìán 2.6-7)

19 Lìà tə yà pwɛ̀e duən yáá
nə, wʊwalʊ tə yırı, kʊ nə
twi kʊ tə Etıyɛnə nə swìn
tə yırı. Ba duən vəli Fenisi
nagwanaa, də Swipərə nag-
wanaa, də Antıʊswə. Ba ga
ba Yıı sʊgʊ tə swìn lìù don,
də kʊ nə tà *Zwifə-ba con.
20 Bara duən də yın ba wa,
ba nə yı Swipərə, də Sirɛnə
tìán ba nə twi Antıʊswə. Ba
də nə swìn *Gərɛkə-ba tə
con, ba ga swìn *Yuu-Tiu
Zwezi sʊywáŋʊ́ tə, ba bırı
ba.
21 Yuu-Tiu dìàn tə yın də
ba, yá lìà zənzən ken ba
waa Zwezi nə, ba ga lwàń ba
pubʊŋa, ba bà Yıı con.

22 *Kərisə lìà púlí tə, kʊ nə
wulə *Zwerizalɛmə wa, lìà
twi, ba nì kʊ mʊ̀ yoo təntə.
Ba dàń ma tʊn Barənabasə,
sə ʊ va Antıʊswə.
23 Máŋá tə nə, ʊ nə yí lá ʊ
ga na pubwanʊ tə, Yıı nə pın
ba, ʊ jwɛ, ʊ ga kwè ba mama,
sə ba zıgı ba waa nədʊ tə
yuu wa, ba ga vwa ba tìàn
Yuu-Tiu yıra.
24 Barənabasə yı
wʊywanyiən, ʊ nə súə́ də
Yıı-*Siŋu tə. *U* yà ken ʊ waa
Zwezi nə wuuu. Lalʊʊ nə
pın ba tìàn Yuu-Tiu nə, ba
súrí ba duən tə nə.

25 Kʊ kwa nə, Barənabasə
nan lá nə, ʊ va Tarəsə, sə ʊ
pìà Solə.
26 Máŋá tə, ʊ nə nı wá,
ʊ ja wá, ʊ va Antıʊswə.
Barənabasə də Solə fwa bını
pírí də Kərisə lìà púlí tə,
ba ga kàrì lalʊʊ, kʊ nə dáá
zənzən. Mə kʊ zıgı máŋá
təntə wa Antıʊswə nə, ba
ma kə Zwezi karbıa tə yırı
Kərisə lìà.

27 Kʊ dıan təntə nii nə,

Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà nan Zwerizalɛmə, ba bà Antɪʊswə.
28 Ba wa lìù don, ʊ yɪrɪ nə
yɪ Agabisə, nyí ʊ zàn, ʊ twá
də Yɪɪ-Siŋu tə, ʊ ma swìn də,
niən nəfarʊ wá bà tɪa yuu
wa bwálí mama nə. *Kəlodə
máŋá tə wa, kʊ niən tə cígá
twi.
29 Zwezi karbɪa tə vʊrɪ
duən nə, sə ba tʊn saŋʊ ndə
nətʊ tə, ba lìù mama nə
wàá, sə kʊ va kʊ pa lìà tə
nə, ba nə yɪ ba nubɪa Kərisə
yɪrɪ, ba nə wulə Zwide nagwanaa tə wa.
30 Ba cígá fwa kʊ yoo
təntə: Ba ken kʊ saŋʊ təntə
Barənabasə də Solə jìàn wa,
sə ba ja kʊ, ba va ba pa
Kərisə lìà púlí yáá tìán tə nə,
Zwerizalɛmə nə.

12

Ba gʊa Zwakə, ba ga pɪn Piyɛrə bàń dìə̀

(Tʊtʊnan 5.17-24; Ebərəba 1.14; Apokalisə 2.10)

1 Kʊ máŋá təntə wa, pìʊ́
*Erodə dàń zàn, ʊ fɪfɪn
*Kərisə lìà púlí tə wa lìà
duən.
2 Ʊ pɪn, ba gʊ Zwan zʊnʊ
Zwakə də lagʊrɪ sìʊ́.
3 Ʊ nə nɪ də, kʊ yoo təntə
ywán kʊ pa *Zwifə-ba yun
tìán, ʊ kʊ́ʊ̀ pɪn nii, sə ba ja
Piyɛrə. Kʊ yɪn cànà* tə, ba
nə də́ də dipɛn tə, kʊ nə ba
sabwarɪ kəni, tə máŋá wa.
4 Ba nə jɪn Piyɛrə ba zwɛ̀e
kwa nə, Erodə pɪn, ba kə wá
bàń dìə̀, ʊ ga tún pamana
púlə́ banɪa, kʊ nədʊ mama
nə ja lìà banɪa, sə ba cì ʊ nə.
Ʊ pubʊŋa dàń yà nə yɪ, sə ʊ
ja wá ʊ va lalʊʊ tə yáá con,
*Pakə cànà tə kwa nə.
5 Piyɛrə dàń yà yɪ ba cìgà ʊ
nə bàń dìə̀ tə wa. Yá Kərisə
lìà púlí tə dàń yà wulə ba
lòrì Yɪɪ ba pɪn wá wuuu.
6 Dɪɪn tə tɪa nə wá pʊrɪ,
sə Erodə pa, ba bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà,
Piyɛrə dwɛ̀e pamana bələ
tətəŋi wa, kʊ tɪtɪn tə nə. Ʊ
yà yɪ ba vwə wá də banzala
bələ, yá ba duən də ga cì bàń
dìə̀ tə mimii tə nə.
7 Naa nədʊ, də *Yuu-Tiu
*malɪka twi, yá poni ga
pɪpɪlɪ kʊ pìrì bàń dìə̀ tə wa.
Ka pɪpaga Piyɛrə ka zìn, ka
ga swìn ʊ con, ka wʊ́: «Zàn
yɪɪ nə, lala!» Kʊ máŋá tə wa,
banzala tə nan ʊ jìàn nə, tə
tʊ.
8 Malɪka tə swìn ʊ con, ka
wʊ́: «Vwa n tàŋá voru tə
lá, sə n ga kə n natʊra».
Piyɛrə fwa kʊ nətʊ tə ʊ
zwɛ̀e, malɪka tə kʊ́ʊ̀ swìn ʊ
con, ka wʊ́: «Zʊ n gandarʊ
tə, sə n ga pú à kwa».
9 Ba nə nan kàrá wa ba
zwɛ̀e, Piyɛrə púə́ kʊ kwa. Yá
ʊ yà yərì cígá mama də kʊ
yɪ malɪka nə twi ʊ con. Ʊ yà
bʊŋa də, kʊ yɪ Yɪɪ nə pɪn, ʊ
na won ʊ pandwɪa wa.
10 Ba vəli, ba lɛ təntən
bwálí tə, ba nə cìgà kʊ nə,
ba tə va ba lɛ kʊ bələ nii
nyiən tə, də ba va ba yí lugu
mimii tə yáá, kʊ nə naŋa
tɪfarʊ tə wa. Kʊ lugu boru
təntə də súrí kʊ tìàn nə, kʊ
pa ba. Ba nan, ba va ba jɪrɪ
cwəŋə yuu. Naa nədʊ də
malɪka tə jén.

* **12:3 12.3** Kʊ pìà kʊ bɪrɪ də *Pakə cànà tə lɛ.

11 Piyɛrə waa dàń pìí ka
bà, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Síʊ́n
nə, à dàń lwarɪ cígá də, Yuu-
Tiu nə tʊn ʊ malɪka à con,
ka ga van nə, ka lɪ Erodə də
won tə mama, Zwifə-ba lʊʊ
lìà yà nə dànì, tə jɪɪn wa».
12 Ʊ nə bʊ́n kʊ nətʊ, ʊ
zwɛ̀e ʊ vəli Mari dìə̀. Mari
yɪ Zwan tə, ʊ yɪrɪ don nə yɪ
Marəkə, nuu. Lìà-ba nə dáá
yà kun duən nə kʊ dìə̀ təntə
wa, ba jʊ̀nì Yɪɪ.
13 Piyɛrə ma kʊkwaga
boru tə nə. Tʊtʊnkana don,
ʊ yɪrɪ nə ya Rodə, twi ʊ boli
mimii tə nii, sə ʊ cʊgʊ.
14 Ʊ lwarɪ Piyɛrə kosʊgʊ
tə. Pupoli cɪcɪ súə́ wa, kʊ pa
ʊ wà mimii tə súrí. Ʊ dəri,
ʊ va dìə̀ tə tətəŋi wa, ʊ swìn
ʊ bɪrɪ də, Piyɛrə wulə mimii
tə yáá kàrá wa.
15 Ba duən tə swìn ʊ con,
ba wʊ́: «N yɪ n nyaŋa». Yá
ʊ dàń tə swìn, də kʊ ya cígá
mama. Ba dàń ma wʊ́: «Kʊ
ya ʊ malɪka† nə».
16 Piyɛrə də con nə, ʊ də tə
wà boru tə kʊkwagʊ nə yá.
Máŋá tə, ba nə súrí boru tə,
ba nɪ wá, kʊ ga gən ba.
17 Ʊ dàń ma ja ʊ jɪɪn, ʊ
ma fwa mɪmɪnʊ, sə ba yá
zəzugu tə nə, ʊ ga tún, kʊ
nə zɪgɪ nətʊ, Yuu-Tiu ma lɪ
wá bàń dìə̀ tə wa. Ʊ dàń
swìn ba con, ʊ wʊ́: «Á pɪan
Zwakə‡, də ba duən tə, ba
nə yɪ nə nubɪa Kərisə yɪrɪ,
tə yəni kʊ». Ʊ ga nan, ʊ va
bwálí don nə.
18 Kʊ tɪa tə nə pʊrɪ, dwanɪ
nəfarʊ dwan pamana tə
tətəŋi wa, ba ga bwe duən,
ba wʊ́, Piyɛrə yɪ ʊ fwa nətə.
19 Erodə pɪn ba pìà wá, yá
ba wà wá nɪ. Ʊ dàń ma pa,
ba bwe lìà tə, ba nə cìgà ʊ
nə tə, ʊ ga pa nii də, sə ba
gʊ.

Nətʊ Erodə nə tɪga

Kʊ kwa nə, *Erodə nan
Zwide nagwanaa tə wa, ʊ va
Sezare.
20 Ʊ lɪŋa dàń yà zaŋa
Tirə, də Sidon tìán yuu wa
zənzən. Kʊ tɪan təntə tìán
də ken nimarʊ, sə ba ma
wàní ba bà ba yí wá. Ba
dí yáá ba də́ dabarɪ də
Bəlasətisə ʊ nə ya pìʊ́ Erodə
dìə̀ tə yáá tíú. Kʊ kwa nə,
ba vəli ba lòrì, sə sìə́ ya ba
pwərə wa, ba nagwanaa tə
nii wodiu yà nə yɪ kʊ naŋa
pìʊ́ Erodə nagwanaa tə wa
yɪrɪ.
21 Kʊ dɪɪn tə nə yí, Erodə tì
ʊ paganʊ ʊ zʊ, ʊ ga nan ʊ jə̀ə́
ʊ padaʊ yuu. Ʊ dàń ga swìn
sʊ̀ràn ba con pwənə pwənə.
22 Lalʊʊ tə cə̀rí, ba wʊ́:
«Kʊ yɪ yɪɪ don nə swìn, kʊ
tà ləzwənə nə swìn».
23 Kʊ máŋá təntə tətə wa,
*Yuu-Tiu *malɪka mà Erodə
ʊ nə wà dun pɪn ʊ mʊ̀ Yɪɪ nə
tə yɪrɪ. Kʊ pɪn zʊnzʊran zɪgɪ
ʊ waa tə də́ wá, tə nan poni
nə, ʊ ga tɪ.
24 Yá Yɪɪ sʊgʊ tə dàń yɪ kʊ
zwɪ kʊ súrí, wuuu.
25 Barənabasə də Solə
tʊtʊŋɪ tə nə zwɛ̀e *Zwer-
izalɛmə nə, ba jɪn Zwan, ʊ
yɪrɪ don nə yɪ Marəkə, ba

† **12:15 12.15** *Zwifə-ba tə yà bʊŋa də, lìù mama jə malɪka, ka nə cì ʊ nə.
‡ **12:17 12.17** Zwakə wà tə yà yɪ *Zwerizalɛmə *Kərisə lìà púlí tə yáá tíú.

súrí ba tìàn nə, ba ja pìí ba bà.

13

Barənabasə də Solə vəli Swipərə

(Galasi tìán 2.7-9; 2 Timote 3.8-9)

1 Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà də karnyına-ba də yà wulə *Kərisə lìà púlí tə wa, kʊ nə wulə Antıʊswə nə. Kʊ mʊ̀ nə yı Barənabasə də Simeyon, ba nə boŋə ‹nəzonu›, də Lisiyisə Sirɛnə tíú tə, də Manayın pìʊ́ *Erodə bìsìní dabɛɛ tə, də Solə.

2 Dıın don nə, ba nə kun duən nə, ba bwı *Yuu-Tiu nə, də ba fwa nivori, Yıı-*Siŋu tə dàń swìn, kʊ wʊ́: «Á kənə Barənabasə də Solə vàn nə tʊtʊŋı tə yırı, à nə pın ba».

3 Ba dàń nə vwə nii, ba ga jʊn Yıı, ba zwɛ̀e kwa nə, ba tún* ba jìàn ba mʊ̀ lìà bələ təntə yuu wa. Yá ba ga kə ba cwəŋə wa.

4 Ba mʊ̀ təntə Yıı-Siŋu tə nə tʊn, ba vəli Seləsi, ba zʊ níá yuu bori, ba va Swipərə nagwanaa.

5 Ba nə vəli ba yí Salaminə, ba zıgı lá, ba swìn Yıı sʊgʊ tə *Zwifə-ba *jórə́ dii tə wa. Ba jın Zwan ba kə ba con, sə ʊ san ba.

6-8 Máŋá tə, ba nə vəli ba jijiri lʊʊ nii təntə wa, ba vəli ba yí Pafɔsə. Ba nı jinəmori don, kʊnkʊn nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀. Ʊ yı Zwifə, ʊ yırı ga yı Barə-Zwezi, ʊ yırı tə don də *Gərɛkə-ba sʊgʊ nə yı Elimasə. Bɛɛ təntə yà wulə də yáá tíú tə, pìʊ́ nəfarʊ tə nə lı ʊ tún. Ʊ yırı nə yı Sɛrəgisə Polisə. Ʊ yı yənu tíú. Ʊ mʊ̀ yáá tíú təntə dàń pın ba bon Barənabasə də Solə, ʊ ga bırı də, ʊ swə, sə ʊ nì Yıı sʊgʊ tə. Jinəmori tə dàń zàn ʊ zıgı ba nə, ʊ pìà, sə ʊ vəvəri yáá tíú tə, sə ʊ dàn ká kə ʊ waa Zwezi nə.

9 Solə, ʊ yırı don nə yı Polə, ʊ nə súə́ də Yıı-Siŋu tə dàń ma fin ʊ yíá, ʊ kə jinəmori tə yuu wa, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́:

10 «N mʊ̀ bɛɛ təntə, n yı n súə́ də yíá swıan yiri mama də wʊlʊŋʊ. N mʊ̀ *Sıtana bìú! N yı cígá yiri mama dʊŋʊ! Cì n tìàn nə, də Yıı cígá cwəŋə tə ka cʊ̀gʊ̀.

11 Síún nə, nəń Yuu-Tiu jıın wulə n yuu wa. N wá jì liliu, yá máŋá don wa nə, n bá na yıcaʊ tə». Lala, də yikunu púə́ ʊ yuu nə, ʊ dàń ga twá lá, ʊ tıtɛ ʊ pìà lìà, sə ba van wá, ba kə cwəŋə nə.

12 Haya, yáá tíú tə nə nı kʊ tə, kʊ nə tʊn, Yıı sʊgʊ tə zʊa wa, ʊ ga kə ʊ waa Zwezi nə.

(Tʊtʊnan 7.1-50; 10.36-43)

13 Polə də ʊ twaduən tə tì níá yuu bori Pafɔsə nə, ba va Pɛrəgə, Panfili nagwanaa wa. Yá Zwan mʊ̀ pìí ʊ yá ba Panfili nə, ʊ va *Zwerizalɛmə.

14 Ba kúʊ̀ zıgı Pɛrəgə nə, ba va ba yí Antıʊswə don

* **13:3 13.3** *Zwifə-ba nə yàá tún ba jìàn lìà yun wa, sə kʊ bırı də, ba ken yuywaŋʊ ba yuu wa, nə à yə̀ə́, sə kʊ bırı də, ba pın ba Yıı nə.

Pisidi nagwanaa wa. Ba zʋa
*Zwifə-ba *jə́rə́ dìə̀ tə wa ba
*sìə́ dɪɪn nə, ba jə̀ə́ lá nə.
15 Máŋá tə, ba nə kàrì Yɪɪ
*nii tə, ʋ nə pɪn *Moyizə nə
saga tə, də Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà
saga tə, ba zwɛ̀e, kʋ kwa
nə, jə́rə́ dìə̀ yáá tìán tə
tʊn, sə ba swìn ba con ndə:
«Nə nubibara-ba, də á nə jə
kwìə̀, á nə pìà, sə á ma kwè
lìà tə, á swìán».
16 Polə nyí ʋ zàn ʋ ja jɪɪn,
ʋ ma fwa ba mɪmɪnʋ, ʋ ga
swìn, ʋ wʋ́: «*Yɪzərayɛlə
lìà-ba, də á mʋ̀ lìà tə,
á nə sɛ̀e á zʋ Zwifə-ba
*yɪjʋncwəŋə tə wa, á cʋga:
17 Yɪɪ tə, ʋ nə yɪ nə mʋ̀
Yɪzərayɛlə lìà Yɪɪ, nə kʋ́rí
nə nɪbara-ba tə. Ʋ mʋ̀ nə
pɪn, kʋ lìà təntə pʋ̀lì zənzən,
máŋá tə wa, ba nə yɪn vərə
*Ezwipətə lʋʋ nii tə wa. Yá
kʋ twá ʋ vàn tə dìàn tə nə,
ʋ ma pa ba nan lá nə.
18 Kʋ dání kʋ yí ndə bɪna
sapwilə nə, Yɪɪ kálí ʋ tìàn,
ʋ ma ywàń ba yuu kasɔɔ
lanworu tə wa.
19 Yɪɪ cʋ̀gʋ̀ dwíə́ barpɛ
Kanan lʋʋ nii tə wa, yá kʋ
kwa nə, ʋ pɪn ba mʋ̀ nə tɪnɪ
ba lʋʋ tə.
20 Kʋ nətʋ tə yí ndə bɪna
biənɪa də finu (450) nə.
Kʋ kwa nə, ʋ pɪn ba yáá
tìán, kʋ ja va kʋ yí Yɪɪ nii
sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Samɪyɛlə.
21 Kʋ mʋ̀ təntə kwa nə, ba
lòrì pʋ̀ʋ́. Yɪɪ ma pa ba Sayilə,
ʋ nə yɪ Kisə bìú Bɛnzwamɛn
dwíí dəkuu tə wa. Ʋ də fwa
bɪna sapwilə.
22 Kʋ kwa nə, Yɪɪ vɪga wá,
ʋ ga tún *Davidə pàrì tə yuu
wa. Yɪɪ swìn Davidə yoo, ʋ
wʋ́: ‹À nɪ Yɪzayi bìú Davidə,
də ʋ yɪ bɛɛ tə, ʋ nə súə́ à yii,
ʋ nə wá tʋn à fɪra wiən tə
mama tə sú›.
23 Mə ʋ mʋ̀ dwíí tə wa nə,
Yɪɪ pɪn Zwezi bà, ndə ʋ nə
kàn nii nətʋ. Ʋ mʋ̀ Zwezi
təntə nə wá jon Yɪzərayɛlə
lìà ba cʋna wa.
24 Máŋá tə Zwezi tətə nə
wà twi, Zwan kàrì ʋ bɪrɪ
Yɪzərayɛlə lìà tə mama nə,
sə ba vəvəri ba kwa ba ma
sá ba cʋna, sə ʋ lə ba níá wa,
kʋ twá də Yɪɪ yɪrɪ tə.
25 Zwan mɪɪ nə bwələ, sə
kʋ zwɛ̀e, ʋ swìn, ʋ wʋ́: ‹À
mʋ̀ nə tà kʋ tə, á nə bʋŋa də,
à yɪ. Á nəŋə, à mʋ̀ kwa nə
lìù don wá bà. À jɪɪn mʋ̀rì,
sə à kʋ̀rì ʋ natʋra tətə›.
26 À nubɪa-ba, *Abərahamə
dwíí wa nìán-ba, də á mʋ̀
təntə, á nə zìlí Yɪɪ! Kʋ yɪ nə
mʋ̀ con nə, nə Yɪɪ tʋn ʋ sʋgʋ
tə, kʋ nə bɪrɪ də, ʋ wàá nəba
ʋ joŋə nə cʋna wa.
27 Zwerizalɛmə tìán də ba
pɛ̀egá wà Zwezi təntə yəni,
ba ga wà Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə
sʊ̀ràn tə dàń nì. Kʋ pɪn, ba
gʋ wá, sə Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə
sʊ̀ràn tə, ba nə kàrì Zwifə-
ba sìə́ dɪɪn mama, tə nii sú.
28 Də ba nə wà yoo mama
nɪ ʋ yuu wa, kʋ nə bɪrɪ də,
ʋ mɛ tɪan, ba tə lòrì *Pilatə,
sə ʋ pa, ba gʋ wá.
29 Yá ba dàń lɪ wá dagarʋ
tə yuu wa, ba gùrì ləbəri
wa. Kʋ nətʋ tə yà dí yáá, kʋ
pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, yá kʋ
nii dàń súə́.
30 Yɪɪ dàń ma bwin wá, ʋ
lɪ tɪan wa.

31 Ʊ bɪrɪ ʊ tìàn dɪan də
dɪan ba tə nə, ba mʊ̀ də
wá nə ken duən, ba nan
Galile nagwanaa tə wa, ba
va Zwerizalɛmə. Yá sɪ́ʊ́n nə,
kʊ tɪ̀án tə nə swìn sʊywáŋʊ́
tə Yɪzərayɛlə lìà tə yáá con.
32 Nə də tətə yɪ kʊ mʊ̀
sʊywáŋʊ́ tə nə, nə jə bà, sə
nə bɪrɪ aba. Kʊ mʊ̀ nə yɪ
won tə, Yɪɪ nə kàn nikanɪ də
nə nɪbara-ba tə.
33 Yɪɪ pɪn kʊ nii sú sɪ́ʊ́n nə
kʊ pa nə mʊ̀ nə, nə nə yɪ ba
nìán. Yɪɪ lɪ Zwezi tɪan wa, ʊ
kə mɪɪ wa, ndə kʊ nə pʊ́pʊ́nɪ́
bələ nii gwaran sagɪ tə wa,
kʊ nə yɪ bələ nii nyiən tə wa,
kʊ wʊ́:
‹Kʊ yɪ n mʊ̀ nə ya à bìú! À
mʊ̀ nə lʊrɪ mʊ́ zən›.
34 Yɪɪ yà swìn, ʊ ka bwin ka
nan tə yoo də, ʊ wá bwin wá
ʊ lɪ tɪan wa, ʊ kə mɪɪ wa, sə
ʊ dàn ká pʊ. Ʊ yà swìn, ʊ
wʊ́:
‹À wá pa aba wozəŋə tə, à
nə ken vàn nə, tə nə
yɪ cígá wiən. À kàn
tə nikanɪ pìʊ́ Davidə
con›.
35 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, kʊ tə ma
swìn gwaran sagɪ tə bwálí
don wa, kʊ wʊ́:
‹N bá sɛ̀e n pa ləzwənə tə,
ʊ nə yɪ n mʊ̀ nə tɪ, pʊ
ləbəri wa›.
36 Pìʊ́ Davidə mʊ̀ twá də Yɪɪ
pubʊŋa tə, ʊ ma tʊn ʊ pa Yɪɪ
nə ʊ máŋá tə wa. Ʊ nə twi ʊ
tɪ, ba gùrì wá ʊ nɪbara-ba tə
con, ʊ də ga pʊ.
37 Yá Zwezi tə, Yɪɪ nə bwin,
ʊ kə mɪɪ wa, wà pwɪ.
38 À nubɪa-ba, á lwara də,
kʊ yɪ kʊ twá də ʊ mʊ̀ Zwezi
tə, ba ma swìn də, Yɪɪ wá
kwɛn nə cʊna tə nə mʊ̀ də
wá pwərə wa. Ʊ wá kwɛn
á cʊna yiri mama, tə nə wà
kwɛn á mʊ̀ də wá pwərə wa,
máŋá tə, á nə twá də Yɪɪ nii
tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə.
39 Kʊ twá də Zwezi yɪrɪ tə,
lìù tə mama, ʊ nə ken ʊ waa
ʊ nə, ʊ wá kwɛn kʊ tíú cʊna
ʊ mʊ̀ də wá pwərə wa.
40 Á cɪa á tìàn nə, sə yoo tə,
kʊ nə pʊ́pʊ́nɪ́ Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà
saga tə wa dàn ká yí aba. Kʊ
mʊ̀ yoo tə swìn, kʊ wʊ́:
41 ‹Á mʊ̀ lìà tə, á nə goni lìà,
á ywàŋá, sə kʊ gwárí
aba, sə á jén lá. À tʊn
yoo á lʊʊ wulu wa. Á
yà bá sɛ̀e kʊ, də ba
yà nə man kʊ ba bɪrɪ
aba›.»

(Romə tɪ̀án 15.8-13; 1 Tɛsalonikə tɪ̀án 2.14-16)

42 Máŋá tə wa, Polə də
Barənabasə nə nan jə́rə́ dìə
tə wa, ba lòrì ba, sə ba tə pìí,
ba bà sìə́ dɪɪn tə, kʊ nə daa
lá tə, ba bwé kʊ yoo təntə
yuu wa.
43 Jə́rə́ tə kwa nə, Zwifə-
ba zənzən də lìà tə, ba
nə sɛ̀e ba zʊ Zwifə-ba
*yɪjʊncwəŋə tə wa, púə́ Polə
də Barənabasə kwa. Polə də
Barənabasə dàń yà kwè ba
ba daŋa ba jìàn, sə ba zɪgɪ
dìàn zəni Yɪɪ pubwanʊ tə
wa.
44 Sìə́ dɪɪn tə, kʊ nə daa lá
tə nə yí, kʊ yɪ ndə tɪfarʊ tə
mama nə twi duən yáá, sə
kʊ cʊgʊ Yɪɪ sʊgʊ tə.
45 Yá Zwifə-ba yun tɪ̀án tə
nə nɪ kʊ lalʊʊ təntə, kʊ jigə
wʊgwɪʊ kʊ pa ba. Yá kʊ dàń

yı ba twá də tʊran, ba ma
swìn, ba zıga Polə nə.
46 Polə də Barənabasə
swìn ba con pwənə pwənə,
ba wʊ́: «Kʊ yı á mʊ̀ mama
mı́ámı́án con nə, Yıı sʊgʊ tə
yà mɛ, sə kʊ dí yáá kʊ swìn.
Á də vı kʊ á dʊga, á ga kʊ́ʊ̀
ba bʊŋa á waa con də, á tətə
mɛ, sə á na mıı tə, kʊ nə ba
zwɛ̀e Yıı con tə. Kʊ mʊ̀ nə
pın, nə mʊ̀ dàń wá vəvəri
lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba tə
con.
47 Yá mə yoo kʊ tə nə, Yıı
pìà, sə nə fwa. Yıı swìn, ʊ
wʊ́:
‹À tʊn mʊ́, sə n va lʊʊ tə
mama wa, sə n ya ndə
poni nə. N súrí lìà tə,
ba nə tà Zwifə-ba tə
yı́á, sə ba lwarı də, Yıı
wàá ba ʊ joŋə ba cʊna
tə wa›.»
48 Ba tə, ba nə tà Zwifə-ba
tə, nə nì kʊ nətʊ tə, ba pwìí
poli, yá ba dàń ga bwı Yuu-
Tiu nə ʊ sʊgʊ tə yırı. Yá lìà
tə mama, Yıı nə kúrí, sə ba
na mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ
con tə, dàń ken ba waa kʊ
nə.
49 Yuu-Tiu sʊgʊ tə làrì kʊ
tà lʊʊ nii tə mama.
50 Zwifə-ba yun tìán tə dàń
sugu kana tə, ba nə jə dun,
ba nə yà jʊ̀nì Yıı, də tıfarʊ
tə nəkwına-ba tə, ba kə Polə
də Barənabasə nə. Ba fwa
nətʊ, ba kə wʊwalʊ Polə də
Barənabasə nə, ba ma dıŋı
ba ba nagwanaa tə wa.
51 Bara bələ təntə də pi† ba
nɛɛ purən, ba kə ba yuu wa,
yá ba ga va Yikoniomə.
52 Antıʊswə nə karbıa tə
yà súə́ də pupwən də Yıı-
Siŋu tə.

14

Polə də Barənabasə vəli Yikoniomə
(Tʊtʊnan 17.2-14; Matiə 10.23; 2 Timote 3.11)

1 Yikoniomə nə, Polə də
Barənabasə kʊ́ʊ̀ zʊa *Zwifə-
ba *jərə́ dìə wa, ndə kʊ don
tə də nə. Ba swìn sʊgʊ
kʊ yiri tə nə pın Zwifə-ba
zənzən də *Gərɛkə-ba kə ba
waa Zwezi nə.
2 Yá Zwifə-ba tə, ba nə
vıga, sə ba kə ba waa Zwezi
nə tə, sugu ba tə, ba nə tà
Zwifə-ba tə, ba kə lìà tə nə,
ba nə yı nubıa *Kərisə yırı.
3 Polə də Barənabasə tə
wàní ba ya lá, kʊ dání.

Fən yà ba ba jə *Yuu-
Tiu yırı, ba ga swìn pwənə
pwənə. Yuu-Tiu pın, ba tʊŋa
ʊ dìàn mımınan də tʊtʊnan
tə nə bırı ʊ dìàn tə. Tə mʊ̀
nə bırı də, Yıı sʊ̀ràn tə yı
cígá, tə ga bırı ʊ pubwanʊ
tə.
4 Tıʊ tə ləzwənbıa tə pwɛ̀e
duən wa. Ba duən yà yı
Zwifə-ba yun tìán nə tı, ba
duən tə də yı Zwezi-Kərisə
*tʊntʊna tə nə tı.
5 Zwifə-ba də ba yun tìán,
də ba tə, ba nə tà Zwifə-ba
tə, də ba də yun tìán dàń yà
wulə ba tanı, sə ba kə Polə
də Barənabasə càn wa, sə ba
dılı ba də kapana, ba gʊ.
6 Zwezi tʊntʊna tə nə twi,
ba lwarı kʊ, ba dəri ba va
Likaʊni nagwanaa tə tıfaran

† **13:51 13.51** Ba yàá fwa kʊ nətʊ tə, ba ma bırı Zwifə-ba də, ba nə vıga tə, ba tanyını tə càn wá mé ba yuu wa.

tə con, tə nə yı Lisətərə, də
Dɛrəbe də tə səpunə tə nə.
7 Yá kʊ bwálí təntə də nə,
Polə də Barənabasə vəli ba
swìn sʊywáŋʊ́ tə.

Polə də Barənabasə wulə
Lisətərə nə
(Tʊtʊnan 3.1-12; 17.22-31)

8 Lisətərə nə, bɛɛ don yà
wulə lá nə, ʊ nə yà jə̀ə́ tıa, ʊ
nɛɛ nə tıga. Ʊ yı ba lʊrı wá
gwànʊ́, yá ʊ dàń yà tə wà yıı
nə zàn, ʊ va mama.
9 Ʊ yà cʊga kʊ tə, Polə nə
swìn. Polə ma ywàń wá zən,
ʊ ga na də, ʊ ken ʊ waa
Zwezi nə, kʊ nə wàá kʊ pın
ʊ nı yazurə.
10 Polə ma swìn ʊ con də
kofarʊ, ʊ wʊ́: «Zàn, n zıgı
mənə mənə n nɛɛ tə yuu
wa!» Bɛɛ tə fan, ʊ cú ʊ nɛɛ
tə yuu wa, ʊ ga wulə ʊ vəli.
11 Ba nə nı kʊ tə, Polə
nə fwa tə, lìà tə bubwi
də Likaʊni-ba sʊgʊ, kʊ wʊ́:
«Yıa tə dàń jigə ləzoni, tə cú
nə con».
12 Ba yà jə Barənabasə ba
boŋə Zeizə*, Polə də nə yı
Ɛrəmɛsə, mə ʊ mʊ̀ yà nə
swìn sʊgʊ tə.
13 Zeizə yıı tə dìə̀ yà lwə̀
tıʊ tə nii nə. Kʊ joŋwanʊ
tə jın nabɛɛ, ʊ nə nan tə də
tìán punə, ʊ jə bà mimiən
tə yáá. Ʊ pìà, sə ʊ mʊ̀ də
lalʊʊ tə fwa joŋi ba pa Zwezi
*tʊntʊna tə nə.
14 Polə də Barənabasə nə
nì kʊ, ba kàrí† ba ganan, ba
ga bıbarı ba vələ lalʊʊ tə
con də ba bubwi, ba wʊ́:
15 «Bɛ̀eɛ̀e won nə, á fwa
lá nə, bara-ba? Nə də tətə
yı ləzoni yiri nədʊ, ndə á
də nə. Yá kʊ ya sʊywáŋʊ́
tə, nə kàrì nə bırı aba, sə á
dʊgʊ woŋwanʊ tə, sə á lwàń
á pubʊŋa tə, á bà Yıı tə, ʊ nə
wulə mıı wa, con, ʊ mʊ̀ Yıı
tə nə fwa lanworu də tıa, də
mʊʊ tə, də wiən tə mama, tə
nə wulə kʊ wa.
16 Bına də bına tə nə lɛ, Yıı
yá dwíə́ tə lʊʊ mama wa, ba
nə tà *Zwifə-ba, sə ba tʊn ba
fıra.
17 Də kʊ nətʊ mama ʊ tə
bırı ʊ tìàn, ʊ ga fwa zəni, kʊ
twá də, ʊ nə pın dwà naŋa
yıı nə, ka nì ka pın á ce, də
kʊ máŋá nə yí. Ʊ pın aba
wodiu kʊ yí aba, ʊ ga sú aba
də pupwən».
18 Də ba nə swìn nətʊ tə
mama, kʊ tə wà mwálí yın,
sə ba ma wàní, ba cì lalʊʊ tə
nə, kʊ dàn ká fwa joŋi kʊ pa
ba.
19 Zwifə-ba yun tìán tə nan
Antıʊswə də Yikoniomə ba
bà. Ba gıgarı lalʊʊ tə, ba ga
dılı Polə də kapana. Ba bʊ́n
də, ʊ tıga, ba tùrì wá, ba ja
nan tıfarʊ tə nii nə.
20 Yá karbıa tə nə twi, ba
kun ʊ nə tə pın Polə pìí ʊ
zàn, ʊ zʊ tıʊ tə wa. Kʊ
tıa tə nə pʊrı, ʊ mʊ̀ də
Barənabasə vəli Dɛrəbe.
21 Máŋá tə, ba nə wàní ba
kàrì sʊywáŋʊ́ tə kʊ tıfarʊ
təntə wa, ba ga pa lìà
zənzən jì Zwezi karbıa ba
pìí ba va Lisətərə. Ba zàn
lá ba va Yikoniomə, ba zàn
Yikoniomə, ba va Antıʊswə.

* **14:12 14.12** *Gərɛkə-ba con, Zeizə nə ya ba yıa tə yuu tíú, yá Ɛrəmɛsə də ga yı tə tʊ̀tʊ̀nʊ̀. † **14:14 14.14** Ba nə kàrí ba ganan tə, kʊ pìà kʊ bırı, ba pʊ̀á nə cʊ̀gʊ̀ zənzən.

22 Tɪʊ mama wa, ba daŋa
karbɪa tə waa, ba swìn, sə
ba zɪgɪ dìàn, ba nə ken ba
waa Zwezi nə tə yuu wa. Ba
bɪrɪ də, kʊ mɛ, sə nə twá càn
də càn wa, sə nə ma wàní nə
zʊ Yɪɪ pàrì tə wa.
23 *Kərisə lìà púlí mama
wa nə, ba kúrí *nəkwɪna. Ba
dàń yàá jʊn Yɪɪ ba vwə ba
nii. Kʊ kwa nə, ba yàá tì ba,
ba pa *Yuu-Tiu nə, ba nə ken
ba waa ʊ nə.
24 Kʊ kwa nə, ba bɛn Pisidi
nagwanaa tə, ba va ba yí
Panfili nagwanaa tə wa.
25 Ba pɪn Pɛrəgə tìán nì Yɪɪ
sʊgʊ tə. Kʊ kwa nə, ba lɛ ba
va Atali.
26 Ba zɪgɪ lá nə, ba tì níá
yuu bori, ba va Antɪʊswə
con bwálí tə nə, ba nə nan.
Mə kʊ bwálí təntə nə, ba
ken ba Yɪɪ pubwanʊ tə wa,
tʊtʊŋɪ tə yɪrɪ, ba nə vəli ba
tʊn.
27 Máŋá tə, ba nə yí
Antɪʊswə, ba bon Kərisə lìà
púlí tə, ba kun duən nə. Ba
dàń ga tún won tə mama, Yɪɪ
nə twá də ba ʊ ma tʊn. Ba tə
swìn də, Yɪɪ pɪn cwəŋə lìà
tə, ba nə tà Zwifə-ba nə, sə
ba də kə ba waa Zwezi nə.
28 Ba yɪn lá nə, ba dání
zənzən, ba mù də Zwifə-ba
karbɪa tə.

15

*Zwerizalɛmə Kərisə lìà
púlí tə yoo*

(Galasi tìán 2.1-9)

1 Bara duən nan Zwide
nagwanaa tə wa, ba bà
Antɪʊswə, ba kàrì kàrà kʊ
tə, ba bɪrɪ lìà tə, ba nə yɪ
nubɪa *Kərisə yɪrɪ tə, ba wʊ́:
«Də á mù bara tə nə wà
*goŋi aba, ndə Yɪɪ *nii tə, ʊ
nə pɪn *Moyizə nə, nə bɪrɪ
nətʊ tə, Yɪɪ bá jon aba á cʊna
tə wa».
2 Kʊ zìn tʊ́tʊ̀ná nəfarʊ
ba də Polə də Barənabasə
tətəŋi wa. Kʊ pɪn Polə
də Barənabasə, də ba lìà
duən kə sírí, sə ba va
*Zwerizalɛmə, Zwezi-Kərisə
*tʊntʊna tə, də Kərisə lìà
púlí yáá tìán tə con, sə ba lɪ
kʊ yoo təntə yáá.
3 Ba lìà təntə, Kərisə lìà
púlí tə nə ken cwəŋə tə
wa, vəli ba lɛ Fenisi nag-
wanaa, ba lɛ Samari nag-
wanaa. Cwəŋə tə wa, ba tə
swìn Kərisə lìà tə con nətʊ
lìà tə, ba nə tà *Zwifə-ba tə,
nə lwàń ba pubʊŋa, ba bà
Yɪɪ con. Yá kʊ yoo təntə
yà ga pɪn, lìà tə mama, ba
nə yɪ nubɪa Kərisə yɪrɪ, jə
pupwən zənzən.
4 Ba nə yí Zwerizalɛmə,
Kərisə lìà púlí tə sɛ̀e ba jon
Zwezi-Kərisə tʊntʊna tə, də
Kərisə lìà púlí yáá tìán tə.
Yá ba dàń ga twarɪ won tə
mama, Yɪɪ nə twá də ba, ʊ
ma fwa.
5 *Farɪzɪan-ba púlí tə wa
lìà duən, ba də nə yà ken
waa Zwezi nə, dàń zàn ba
wʊ́, kʊ mɛ, sə ba yà goŋi ba
bara tə, yá ba ga kálʊ́ ba, sə
ba zìlí Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn
Moyizə nə.
6 Tʊntʊna tə də Kərisə lìà
púlí yáá tìán tə kun duən nə,
sə ba balɪ kʊ yoo təntə.
7 Tʊ́tʊ̀ná nəfarʊ kwa nə,
Piyɛrə zàn, ʊ wʊ́: «À nubɪa-
ba, á də tətə yə̀ə́ də, Yɪɪ kúrí
nə á tətəŋi wa, təntən dɪan

tə nə, sə lìà tə, ba nə tà
Zwifə-ba tə, nì Yɪɪ sʊywáŋʊ́
tə à nii wa, sə ba kə ba waa
Zwezi nə.
8 Yɪɪ tə, ʊ nə yə̀ə́ ba waa
tə, pɪn ba ʊ *Siŋu tə, ʊ nə
pɪn nə də nə, sə ʊ ma bɪrɪ
də, ba də yɪ ʊ mʊ̀ lìà, ndə
nə də nə yɪ ʊ mʊ̀ lìà nətʊ.
9 Yɪɪ wà pwɪa ken nə mʊ̀
də ba pwərə wa. Ʊ sɪn ba
bɪcanɪ tə, sə tə ya nəpon ʊ
yáá con, ba nə ken ba waa
Zwezi nə yɪrɪ.
10 Á pìà, sə á kə zɪlɪ Zwezi
karbɪa tə nə, nə nɪbara-ba
tə də tətə nə wà kʊ wàní ba
zɪn. Bɛ̀ɛ̀ɛ nə pɪn, á pìà Yɪɪ
nii nə?
11 Nə yə̀ə́ də, *Yuu-Tiu
Zwezi pubwanʊ tə jon ba ba
cʊna wa, ndə nə də tətə nə».

12 Lalʊʊ tə mama púə́ kʊ
nii, yá ba ga cʊga Polə də
Barənabasə, ba nə twarɪ
Yɪɪ dìàn mɪmɪnan tə, də
yomɪlan tə, Yɪɪ nə twá də ba,
ʊ tʊn lìà tə, ba nə tà Zwifə-
ba, con.

(Romə tìán 15.8-12; Kolosə tìán 2.11-17; Galasi tìán 5.1-6; Tʊtʊnan 21.25)

13 Máŋá tə, ba nə swìn
ba zwɛ̀e, Zwakə dàń swìn, ʊ
wʊ́: «À nubɪa-ba, á cʊga à
con.
14 Simon tún nətʊ tə
mama, Yɪɪ nə dí yáá, ʊ kúrí
lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba tə
lìà, sə ba ya ʊ mʊ̀ lìà.
15 Kʊ sʊgʊ təntə də Yɪɪ nii
*sʊ̀sʊ̀nà tə də ga vəli duən
nə zəni. Kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ
sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:
16 ‹Kʊ mʊ̀ təntə kwa nə, à
wá pìí, à bà à zìn pìʊ́
*Davidə diboo tə, kʊ
yà nə tʊa. À wá pìí
à lwà kʊ bə́rə́ kɪkaran
tə, à zɪgɪ yɪɪ nə.
17 Kʊ wá pa ləzoni tə gɪganɪ
tə pìà Yuu-Tiu, ba mʊ̀ də
dwíə́ tə mama, tə nə tà
Zwifə-ba, à nə wá pa à yɪrɪ*
tə ba. Yuu-Tiu nə swìn kʊ, ʊ
mʊ̀ nə fwa wiən tə mama.
18 Ʊ mʊ̀ nə pɪn, ba lwarɪ tə
yìàn təntə, halɪ kʊ máŋá nə,
ba yigə!›
19 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, à də
yà swə, sə nə dàn ká kə
wʊwalʊ lìà tə nə, ba nə
tà Zwifə-ba, ba nə lwàń ba
pubʊŋa, ba bà Yɪɪ con.
20 À dàń nə pìà, sə nə
pʊ́pʊ́ní ba nə, nə pa ba nii,
sə ba cì ba tìàn nə də yìàn
tə tə: Ba dàn ká də́ nàŋʊ́ tə,
ba nə gʊa woŋwanʊ nə. Sə
ba dàn ká cwàrì də duən, ba
dàn ká də́ wotɪgʊ nàŋʊ́. Ba
dàn ká də́ jana.
21 Máŋá don wa, kʊ nə
dání zənzən, lìà yɪn tɪfarʊ
mama wa, ba nə kàrì Yɪɪ nii
tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə, sagɪ
tə, ba bɪrɪ Zwifə-ba *jə́rə́ dii
tə wa ba *sìə́ dɪɪn mama
nə».
22 Zwezi-Kərisə tʊntʊna tə,
də Kərisə lìà púlí yáá tìán
tə, də Kərisə lìà púlí tə
mama dàń bʊ́n də, kʊ mɛ,
sə ba kúrí ba waa lìà duən,
sə ba tʊn ba mʊ̀ də Polə
də Barənabasə Antɪʊswə nə.
Kʊ mʊ̀ nə yɪ Zwidə, ʊ yɪrɪ
don nə yɪ Barəsabasə də
Silasə. Ba bələ tə yà yɪ yáá

* **15:17 15.17** Kʊ nətʊ tə bɪrɪ də, ba yɪ Yɪɪ nyiən.

tìán, ba nə jə dun lìà tə, ba nə yɪ nubɪa Kərisə yɪrɪ, tə tətəŋi wa.

23 Ba dàń pɪn ba sagɪ kʊ tə, ba nə pʊ́pʊ́ní kʊ wa, ba wʊ́:

«Nə mʊ̀ Zwezi tʊntʊna tə, də Kərisə lìà púlí yáá tìán tə, nə nə yɪ nubɪa Kərisə yɪrɪ, nə pʊ́pʊ́ní sagɪ kʊ tə, nə pɪn á mʊ̀ lìà tə nə, á nə tà Zwifə-ba, á wulə Antɪʊswə nə, Siri nagwanaa tə wa, də Silisi lʊʊ nii tə wa. Nə jʊ̀nì aba.

24 Nə nì də, lìà nan nə con, ba ja sʊ̀ràn duən ba bà á con, ba ma gugurə aba ba cʊ̀gʊ̀ á pʊ̀ə́ nə. Yá kʊ nətʊ tə ga tà nə mʊ̀ nə pɪn kʊ cwəŋə.

25 Nə mama ken nii nədʊ, nə ga bʊ́n nə na də, kʊ ziən, sə nə kúrí bara nə tʊn ba mʊ̀ də nə nubizəŋə Barənabasə də Polə á con.

26 Polə də Barənabasə təntə dʊgʊ ba mɪɪ Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yɪrɪ.

27 Nə dàń tʊŋa Zwidə də Silasə, sə ba swìn á con kʊ tə, nə nə pʊ́pʊ́ní tə yuu wa.

28 Yɪɪ-Siŋu tə də nə tətə nə bʊ́n nə na də, kʊ mɛ, sə nə dàn ká kə zɪla yirə duən á yuu wa, də kʊ nə tà yìən tə tə, tə mʊ̀ yoo nə cà.

29 Tə mʊ̀ nə yɪ: Á dànà ká də́ nàŋʊ́ tə, ba nə gʊa woŋwanʊ nə! Á dànà ká də́ jana, nə à yə̀ə́ vàná, tə nə tɪga nàŋʊ́! Á dànà ká cwàrì də duən! Á nə cìgà á tìàn nə də tə yìən təntə, də á fwa zəni. Yɪɪ nə wá ya də aba!»

(Efɛzə tìán 2.17-19; 1 Piyɛrə 4.10-11)

30 Ba yá lìà tə, ba də ga va Antɪʊswə. Ba nə yí lá ba bon lalʊʊ tə, ba kə duən nə, ba ga tì sagɪ tə, ba pa ba.

31 Ba kàrì sagɪ tə, ba mama ga jwɛ, kʊ nə dàn ba jìàn tə yɪrɪ.

32 Zwidə də Silasə tətə yà yɪ Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà. Ba swìn kʊ dání, sə ba ma kwè lìà tə, ba nə yɪ ba nubɪa Kərisə yɪrɪ, sə ba ma dàn ba jìàn.

33 Ba dání mancɪn, kʊ kwa nə, lìà tə, ba nə yɪ ba nubɪa Kərisə yɪrɪ, pɪn ba cwəŋə, sə ba pìí ba va lìà tə con, ba nə tʊn ba də bɪcan sìə́.

34 [Silasə mʊ̀ pìí ʊ yá də ba.]

35 Polə də Barənabasə mʊ̀ tə fwa dɪan də dɪan Antɪʊswə nə. Ba də lìà duən zənzən kàrì də ba swìn Yuu-Tiu sʊgʊ tə sʊywáŋʊ́ tə.

(2 Korɛntə tìán 11.28; Romə tìán 15.29; Ebərə-ba 13.18)

36 Dɪan bagalɪ nii nə, Polə ma swìn Barənabasə con, ʊ wʊ́: «Nə pìə́ nə va tɪfaran tə mama wa, nə nə swìn Yuu-Tiu sʊgʊ tə lá, nə jə́n nə nubɪa tə yɪ nətə».

37 Sə yə̀ə́ Barənabasə yà pìà ʊ ja Zwan, ʊ yɪrɪ don nə yɪ Marəkə, ʊ súrí ba nə.

38 Yá Polə mʊ̀ yà ba pìà, sə Marəkə twá, ʊ nə dí yáá ʊ pìí ʊ yá ba Panfili nagwanaa tə wa, yá ʊ kʊ́ʊ̀ wà tʊn də ba tə yɪrɪ.

39 Kʊ jigə tʊ́tʊ̀ná nəfarʊ ba pwərə wa, kʊ pa ba pwɛ̀e də duən. Barənabasə jɪn Marəkə, ʊ ma kwé ʊ tìàn,

ba ga tì níá yuu bori ba va Swipərə nagwanaa.
40 Polə kúrí Silasə, lìà tə, ba nə yı ba nubıa Kərisə yırı, tə ga tì ba, ba kə Yıı pubwanʊ tə wa, ba də ga vìí.
41 Ʊ vəli ʊ jijiri Siri nagwanaa də Silisi lʊʊ nii tə wa, ʊ daŋa Kərisə lìà púlə́ tə jìàn.

16

Timote kwé Polə də Silasə (Romə tìán 16.21; Filipə tìán 2.19-22; Galasi tìán 4.13-15)

1 Polə vəli Dɛrəbe, ʊ lɛ ʊ va Lisətərə. Lìù don yà wulə́ lá nə, ʊ nə yı Zwezi karbiu, ʊ yırı nə yı Timote. Ʊ nuu yı *Zwifə, ʊ də nə ken ʊ waa Zwezi nə. Yá ʊ nyına də yı *Gərɛkə.
2 Lìà tə, ba nə yı nubıa *Kərisə yırı, Lisətərə nə də Yikoniomə nə, yà swìn ʊ yozəŋə tə yoo. Polə yà ken sírí, sə ʊ ja wá, ʊ kə ʊ con.
3 Ʊ dàń ma *goŋi wá Zwifə-ba yırı, ba nə wulə tə nagwanɛɛ təntə wa. Lìà tə mama yà yə̀ə́ də, ʊ nyına tə yı Gərɛkə.
4-5 Tıfaran tə wa, ba nə twá ba lɛ, ba yàá swìn kʊ tə, Zwezi-Kərisə *tʊntʊna tə, də Kərisə lìà púlí yáá tìán tə nə swìn ba túnˆ *Zwerizalɛmə nə. Ba swìn ba con, sə ba zìlí tə nii. Kərisə lìà púlə́ tə dàń kwɛn tə na dìàn, sə ba ma kwɛn ba kə ba waa Zwezi nə, yá ba ga súrí dıın mama.
6 Yıı-*Siŋu tə cìgà ba nə, ba dàn ká swìn Yıı sʊgʊ tə Azi nagwanaa tə wa. Ba dàń ma twá Fərizwi də Galasi nagwanɛɛ tə wa ba lɛ.
7 Máŋá tə, ba nə vəli, ba lɛ Misi nagwanaa tə, ba yà ken sírí, sə ba va Bitini nagwanaa. Zwezi Siŋu tə ma vı kʊ ba con.
8 Ba dàń ma twá Misi nagwanaa tə wa, ba va Tərowasə.
9 Tıtın nə, Yıı pın Polə na yoo ʊ dwıan wa. Ʊ nı Masedwanə nagwanaa tə wa bɛɛ don də ʊ zıga, ʊ dàń ga lòrì wá, ʊ wʊ́: «Bàá Masedwanə, n san nəba!»
10 Kʊ mʊ̀ yoo təntə pın, nə va Masedwanə nə ga yə̀ə́ də, kʊ yı Yıı nə pın nii nəba, sə nə ja sʊywáŋʊ́ tə, nə va nə bırı ba.

(Matiə 18.20; Zwan 6.44-45; Matiə 13.23)

11 Nə tì níá yuu bori Tərowasə nə, nə te mənə mənə nə va Samotərasə nagwanaa tə wa. Kʊ tıa nə pʊrı, nə lɛ nə va Neyapolisə.
12 Nə zıgı lá, nə va Filipə. Filipə yı Masedwanə nagwanaa tə wa tıfarʊ, kʊ nə dwə tə mama, kʊ nə yı *Romə-ba pàrì, tıʊ. Nə yın kʊ tıfarʊ təntə wa, ndə dıan bagalı nə.
13 Zwifə-ba *sìə́ dıın nə yí, nə nan nə yá tıfarʊ tə, nə va nacwəŋə don nii nə. Nə bʊ́n də, bwálí təntə wá ya yıjʊnı bwálí. Nə jə̀ń tıa, nə dàń swìn də kana, ba yà nə kun lá nə.
14 Kan don yın lá, ʊ yırı nə yı Lidi. Ʊ yı Tiyatirə tíú. Ʊ yà yoli gansıan mwin. Kan təntə yà zìlí Yıı fuən. Ʊ dàń yà cʊga sʊgʊ tə. *Yuu-Tiu

súrí ʊ yíá, sə ʊ zùrì ʊ yɪra
də kʊ tə, Polə nə swìn tə.
15 Yá ba ləgə kan təntə də
ʊ dìè lìà níá wa, kʊ twá də
Zwezi-Kərisə yɪrɪ tə. Kʊ kwa
nə, ʊ dàń lòrì nəba, ʊ wʊ́: «Á
nə wàní á bʊ́n də, à ken à
waa Yuu-Tiu nə, á bìàn á yá
à dìè wa». Yá ʊ kálí nəba lá
nə.

(Tʊtʊnan 19.23-24; 1 Tɛsalonikə tìán 2.2; 1 Piyɛrə 4.12-13; Filipə tìán 1.12)

16 Dɪɪn don nə, nə ma
vəli yɪjʊnɪ bwálí nə, nə jə́rí
tʊtʊnkana don, ʊ nə jə ci-
cirə. Ʊ yàá swìn lìà yìèn, tə
nə wá bà. Kʊ mù nə pɪn, ʊ
vʊa tə yà pɪn, lìà tə, ba nə tɪ
wá, yà na wiən zənzən.
17 Ʊ púá nə mù də Polə
kwa, də ʊ bubwi, ʊ wʊ́: «Lìà-
ba tə yɪ Yɪɪ tə, ʊ nə wulə
tə mɛ yuu wa, tʊ̀tʊ̀nà. Ba
twi, sə ba swìn ba bɪrɪ nəba
cwəŋə, sə Yɪɪ jon nəba nə
cʊna wa».
18 Kan tə tə pìí ʊ bwé kʊ,
dɪan də dɪan. Polə waa nan
kʊ, ʊ dàń ma pìí ʊ vəvəri, ʊ
swìn ʊ cicirə tə con, ʊ wʊ́:
«Də Zwezi-Kərisə yɪrɪ tə, à
pɪn mʊ́ nii, sə n nan kan wà
tə waa!» Kʊ máŋá tə tətə
wa, də tə nan.
19 Ʊ lìà tə, ba nə tɪ wá,
nə lwarɪ də, ba kʊ́ù wàrì
nywarɪ ba nɪ ʊ yɪra, ba dàń
jɪn Polə də Silasə, ba ga van
ba, ba ja nan kanporu wa tɪʊ
tə yun tìán yáá con.
20 Ba ja ba, ba va lìà tə, ba
nə bʊ̀rì bʊ̀rà yáá con, ba ga
swìn, ba wʊ́: «Lìà-ba tə nə
gugurə nə tɪʊ kʊ tə lìà tə. Ba
yɪ Zwifə-ba tə.
21 Yá ba mù nə kàrì nəba
kàrà yiri don, kʊ nə wà nəba
nii pɪn, nə mù Romə-ba lìà
nə, sə nə sɛ̀e, nə à yə̀ə́, sə
nə fwa».
22 Lalʊʊ tə nyí kʊ zàn ba
zɪga Polə də Silasə nə. Lìà
tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə pɪn,
ba dí yáá ba ja ba, ba kʊ̀rì
ba ganan tə, ba ga pa nii, sə
ba mà ba də kafɪran.
23 Ba nə mà ba, ba zwɛ̀e
kwa nə, ba ken ba bàń dìè
wa. Yá ba dàń ga pa nii lìù
tə, ʊ nə cì bàń dìè tə nə, sə
ʊ cì ba nə zəni.
24 Kʊ tíú təntə də nə nì kʊ
nii təntə, ba nə pɪn wá, ʊ də
ken ba bàń dìè tə tətəŋi dìè
tə wa. Ʊ dàń ga kə daran ba
nɛɛ nə.
25 Máŋá tə tɪa nə pwɛ̀e
ka tàrà, Polə də Silasə wulə
ba jʊ̀nì Yɪɪ də ba nuŋə Yɪɪ
gwaran tə. Yá bàń dìè lìà tə
ga cʊga ba.
26 Naa nədʊ də tɪa tə lu-
lugu zənzən, kʊ pa bàń dìè
tə dəkuu tə mama sʊsʊgʊ.
Kʊ máŋá təntə tətə wa,
mimiən tə mama súrí, yá
bàń dìè lìà tə mama banzala
tə kʊ̀rì.
27 Bàń dìè cìrʊ́ tə nə wùrì,
ʊ zàn dwɪan wa, ʊ ga na
mimiən tə, də tə súrí, ʊ van
lagʊrɪ sìʊ́ ʊ cʊ̀rí, sə ʊ ma gʊ
ʊ tìàn. Ʊ yà bʊŋa də, bàń dìè
lìà tə mama nan ba dəri ba
jén.
28 Polə dàń ma bubwi də
kofarɪ, ʊ wʊ́: «Dàn ká fwa
lwanɪ nədʊ mama n yɪra, nə
mama wulə yəbə».
29 Bàń dìè nəcɪrʊ tə dàń
lòrì mən, ʊ ga bɪbarɪ ʊ zʊ, ʊ
tʊ Polə də Silasə yáá con də
ʊ vɪvaga.

30 Kʊ kwa nə, ʊ jɪn ba ʊ
ja nan kàrá wa, ʊ ga swìn, ʊ
wʊ́: «Yun tìán-ba, bɛ̀eɛ̀e nə
à mɛ, sə à fwa, sə Yɪɪ jon nə
à cʊna tə wa?»
31 Ba ma le wá, ba wʊ́: «Kə
n waa Yuu-Tiu Zwezi nə, yá
Yɪɪ wá jon n də n dìə̀ lìà á
cʊna wa».
32 Yá ba dàń swìn Yuu-Tiu
sʊgʊ tə, ba bɪrɪ ʊ mʊ̀ də lìà
tə mama, ba nə wulə ʊ dìə̀
wa.
33 Kʊ máŋá təntə wa, tɪtɪn
tə nə, ʊ lɪ ba, ʊ kə ʊ con, ʊ ga
sɪn ba yɪra nʊran tə. Kʊ kwa
nə, lala də ba ləgə ʊ mʊ̀ də
ʊ dìə̀ lìà níá wa, kʊ twá də
Yɪɪ yɪrɪ tə.
34 Ʊ pɪn, ba zʊ ʊ dìə̀, ʊ ga
pa ba fwa wodiu ba pa ba,
ba dá. Yá ʊ mʊ̀ də ʊ dìə̀ lìà
mama fwa pupwən, də ba
nə wàní ba kə ba waa Yɪɪ nə.
*(Tʊtʊnan 22.25-29; Filipə
tìán 1.27-30)*
35 Tɪa nə pʊrɪ, lìà tə, ba
nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, tʊn lìà, sə
ba swìn bàń dìə̀ nəcɪrʊ tə
con, ba wʊ́: «Dʊgʊ lìà bələ
təntə».
36 Bàń dìə̀ nəcɪrʊ tə twi, ʊ
swìn kʊ, ʊ bɪrɪ Polə nə, ʊ
wʊ́: «Lìà tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà
tə, tʊn ba swìn, sə à dʊgʊ
aba. Á naŋa sɪ́ʊ́n nə, á vìí
də bɪcan sìə́».
37 Polə dàń swìn lìà tə, ba
nə tʊn tə con, ʊ wʊ́: «Ba
mà nəba lìà yáá con, ba ga
wà nə bʊ̀rà bʊ̀rì də. Nə mʊ̀
lìà tə, nə nə ya Romə-ba lìà,
yá ba ga kə nəba bàń dìə̀
tə wa. Yá sɪ́ʊ́n nə, ba dàń
pìà ba sə̀gə̀ ba lɪ nəba ba
dʊgʊ. Abada, kʊ wàrì! Ba
tətə bìàn, ba lɪ nəba!»
38 Lìà tə, ba nə jɪn tʊŋa tə,
ba bà tə pɪ́í ba va ba swìn tə
sʊ̀ràn təntə, ba bɪrɪ lìà tə, ba
nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə nə. Fən zʊa
ba, də ba nə nì də, Polə də
Silasə yɪ Romə-ba* lìà.
39 Ba dàń twi, ba kori ba,
ba lɪ ba dʊgʊ, ba ga lòrì ba,
sə ba nan ba tɪʊ tə wa.
40 Máŋá tə, Polə də Silasə
nə nan bàń dìə̀ tə wa, ba vəli
Lidi dìə̀. Ba nɪ lìà tə, ba nə
yɪ ba nubɪa Kərisə yɪrɪ, ba
ga kwé ba. Kʊ kwa nə, ba
vìí.

17

*Polə də Silasə wulə
Tɛsalonikə nə
(1 Tɛsalonikə tìán 1.4-
7; 2.11-16; Filipə tìán 4.16;
Zwan 15.19-21, 25; 16.2-3)*
1 Polə də Silasə twá An-
fipolisə də Apoloni, ba kɛ̀eń
ba va Tɛsalonikə. *Zwifə-ba
yà jə *jórə́ dìə̀ lá nə.
2 Polə zʊa ka wa, ndə kʊ
nə yɪ ʊ yofwamɪʊn nə. Ʊ
fwa Zwifə-ba *sìə́ dɪan tə
batwa, ʊ mʊ̀ də ba ma swìn
də duən Yɪɪ sagɪ tə yoo yuu
wa.
3 Ʊ yàá gwin Yɪɪ sagɪ sʊ̀ràn
tə də̀ń, ʊ bɪrɪ ba də, *Kərisə
yà mɛ, sə ʊ dá càn, sə ʊ pɪ́í
ʊ bwin ʊ nan tɪga wa. Polə
swìn, ʊ wʊ́: «Ɒ mʊ̀ Zwezi tə,
à nə swìn ʊ yoo à bɪrɪ aba,
nə yɪ Kərisə».
4 Sʊgʊ tə zʊa ba wa lìà
duən, ba ga nan ba súrí Polə

* **16:38 16.38** Yìən tə, ba nə ba Romə-ba yɪra tʊŋa: Ba nə wà ʊ bʊ̀rà bʊ̀rì, ba ba wá vwe də banzala, ba ga ba wá mà də kasɪ. Ba ba wá pɛ dagarʊ yuu wa. Ba nə wulə ba bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà, ʊ wàá ʊ boŋə ʊ kəni Romə-ba pɪ́ʊ́ nəfarʊ tə nə, sə ʊ mʊ̀ nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə.

də Silasə nə, kʊ súrí lalʊʊ nə, ba nə yɪ *Gərɛkə-ba, yá ba ga zìlí Yɪɪ, də kana duən, ba də nə jə dun kana wa.

5 Yá Zwifə-ba yáá tìán kʊ́ʊ̀ zàn də wʊgwɪʊ, ba ja bara duən, ba nə yɪ ləzwənyanan lalʊʊ tə wa, ba ma zìn lìà tə lɪŋa, ba ga gugurə tɪʊ tə. Ba vəli ba kun Zwason dìè yáá, sə ba pìà Polə də Silasə, ba ja bà lalʊʊ tə yáá con.

6 Ba vəli ba wà ba nɪ, ba dàń pìí ba van Zwason, də lìà duən də, ba nə yɪ ʊ nubɪa Kərisə yɪrɪ, ba ja bà tɪʊ tìán tə yáá con, də ba bubwi, ba wʊ́: «Lìà tə, ba nə gugurə nə tɪa yuu lìà tə mama twi yəbə.

7 Yá kʊ ya Zwason nə sɛ̀e ʊ jon ba ʊ dìè wa. Ba mʊ̀ lìà təntə mama tʊtʊnɛɛ də yɪ tə zɪga *Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nii yìèn tə nə. Ba ga tə swìn də, pìʊ́ don wulə, ʊ yɪrɪ nə yɪ Zwezi».

8 Tə sʊ̀ràn təntə gugurə lalʊʊ tə də tɪʊ tìán tə.

9 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, Zwason də ba duən tə ŋwín vwinən, ba pa tɪʊ tìán tə nə, sə ba dàń ma zɪgɪ lá, ba dʊgʊ ba.

Polə də Silasə wulə Bere nə
(1 Tɛsalonikə tìán 5.21)

10 Tɪa nə twi, ka yì máŋá tə wa, lìà tə, ba nə yɪ Polə də Silasə nubɪa *Kərisə yɪrɪ tə, lɪ ba, ba pa ba va Bere. Máŋá tə, ba vəli ba yí lá, ba vəli *Zwifə-ba *jərə́ dìè tə wa.

11 Ba mʊ̀ Bere tìán tə yà ken ba sírí, sə ba cʊgʊ Yɪɪ sʊgʊ tə ba doni Tɛsalonikə tìán tə. Ba sɛ̀e Yɪɪ sʊgʊ tə də yawala zənzən. Ba yàá bɛ̀eé Yɪɪ sagɪ tə dɪɪn mama, sə ba jən kʊ tə, Polə nə swìn, tə yɪ cígá, naaa.

12 Ba lìà zənzən ken ba waa Zwezi nə. Kʊ súrí *Gərɛkə-ba wa kana zənzən, ba nə ja dun kana wa, də bara zənzən də ken ba waa Zwezi nə.

13 Yá Tɛsalonikə Zwifə-ba yáá tìán tə nə lwarɪ də, Polə wulə ʊ swìn Yɪɪ sʊgʊ tə, ʊ bɪrɪ Bere tìán tə nə. Ba twi, ba zìn ba lìà tə lɪŋa, ba ga gugurə lalʊʊ tə Bere də nə.

14 Lìà tə, ba nə yɪ Polə nubɪa Kərisə yɪrɪ, ma pa, Polə va mʊʊ tə vàn nə lala, ba ga yá Silasə də Timote mʊ̀ Bere nə.

15 Lìà tə, ba nə kwé Polə tə, ja wá ba va wuuu, ba yí Atɛnə. Ba mé lá nə ba pìí ba vìí də Polə tʊŋɪ, sə tə pa Silasə də Timote nə, sə ba bà lala, ba yí wá.

Won tə, Polə nə kʊ́ʊ̀ fwa Atɛnə wa
(Tʊtʊnan 14.14-17; 26.17-20; 1 Korɛntə tìán 1.18-25)

16 Máŋá tə, Polə nə dànì Silasə də Timote Atɛnə wa, ʊ pùá cʊ̀gʊ̀ zənzən də nətʊ, ʊ nə na tɪʊ tə də kʊ súá də woŋwanan.

17 Ʊ mʊ̀ də *Zwifə-ba də lìà tə, ba nə zìlí Yɪɪ tə, dàń yà ve duən nə *jərə́ dìè tə wa. Dɪɪn mama, ʊ yàá vəli kanporu tə wa, ʊ ve də lìà tə, ʊ nə yàá na lá nə.

18 Yipʊrɪnyɪna duən yɪn lá nə, ba də nə swə ka pìà yənu zənzən. Ba duən yà yɪ yipʊrɪnyɪna, ba nə

boŋə ba ‹Epikurɪan-ba*›, ba duən də ga yɪ yipʊrɪnyɪna ‹Sətoyisɪan-ba†›. Ba duən swìn, ba wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə kʊnkʊn sʊ̀sʊ̀nʊ̀ wá tə pìà, sə ʊ swìn?» Ba duən də kʊ́ʊ̀ swìn, ba wʊ́: «Ʊ yɪ ndə lìù tə, ʊ nə swìn yɪa duən yoo, nə nə yərì tə yoo». Kʊ wàá nətʊ kʊ yanɪ, ʊ swìn Zwezi sʊywáŋʊ́ tə. Ʊ ma swìn ka pìí ka bwin ka nan də yoo.

19-20 Ba dàń ma ja wá, ba ja va bwálí don, ba nə yàá jərí duən, kʊ bwálí tə nə. Ba boŋə kʊ Arɪʊpazə. Ba dàń ga swìn ʊ con, ba wʊ́: «N pa nə nə̀ń yodʊra nə zɪɪn wa. Yá nə dàń pìà, sə nə lwarɪ tə də̀ń. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, nə pìà, sə n twarɪ kàrà nədʊn tə nɛɛ n bɪrɪ nəba».

21 Atɛnə tìán də vərə yà nə wulə duən nə. Ba mɛ tʊtʊnan yà nə yɪ, yodʊn ka cʊgʊ də yodʊn ka swìn, ka bɪrɪ lìà nə cɪcɪ.

22-23 Polə nyí ʊ zàn yɪɪ nə Arɪʊpazə tə wa, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Atɛnə tìán-ba, à nə twá á tɪʊ tə wa, à jiri à nɪ wiən tə, á nə ŋwanɪ tə nə. À nɪ *joŋi bwálí don, á nə lwə̀, á pʊ́pʊ́ní kʊ yuu wa, á wʊ́: ‹Kʊ yɪ yɪɪ tə, á nə yərì nyiən›. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, á dí yáá á yɪ lìà tə, á nə bwɪ wiən zənzən nə. Kʊ yɪ won tə, á nə jʊ̀nà kʊ, á ga yərì kʊ. Mə kʊ mʊ̀ nə à pìà, sə à swìn á con.

24 Yɪɪ tə, ʊ nə fwa tɪa tə də wiən tə mama, tə nə wulə ka wa, ʊ mʊ̀ yɪ lanworu də tɪa mɛ *Yuu-Tiu. Ʊ mʊ̀ Yɪɪ tənta ba dii tə, ləzoni jìàn nə lwə̀, wa yanɪ.

25 Ʊ ga kʊ́ʊ̀ ba pìà, sə ləzoni jìàn tʊn wiən, tə pa ʊ mʊ̀ Yɪɪ nə. Kʊ dàn ká nyɪn ndə ʊ pìà, sə ləzoni san wá də won mama. Ʊ mʊ̀ nə pɪn mɪɪ də siŋu, də wiən tə mama ləzoni tə mama nə.

26 Ʊ mʊ̀ nə twá də bɛɛ nədʊ nə, ʊ ma pa ləzoni pùlì ba wulə tɪa tə yuu mama wa. Ʊ mʊ̀ nə tún máŋá, ʊ pa dwíí mama nə, ʊ ga fwa ba nagwanɛɛ tə sɪswɪan ʊ pa ba.

27 Ʊ fwa kʊ nətʊ tə, sə ləzoni ma wàní ba tɪtɛ, ba ma pìà ʊ mʊ̀ Yɪɪ ba na. Yɪɪ ga ba ŋʊ́ná də nə lìù mama.

28 Ʊ mʊ̀ con, nə nə ja mɪɪ, nə ga wàá nə yɪra wa nə dwanɪ. Ʊ mʊ̀ nə pɪn, nə wulə. Á də tətə wa gwɛɛ duən swìn kʊ, ba wʊ́: ‹Nə də yɪ ʊ dwíí tə wa lìà›.

29 Nə dàń nə yɪ Yɪɪ dwíí tə bɪa, nə kʊ́ʊ̀ wà mɛ, sə nə bʊ́n də, Yɪɪ wàá ʊ nyɪn ndə sían nə, nə à yə̀ə́ ndə cɪnɪa nə, nə à yə̀ə́ ndə kapan nə, ləzoni nə sarɪ də ba təntɪan pubʊŋa.

30 Yɪɪ yà ba ləzoni tə ləyəri tə máŋá tə ywàŋá, sə ʊ kə ba càn wa. Sían nə, Yɪɪ dàń pɪn nii ləzoni tə mama nə bwala tə mama nə, sə ba vəvəri kwa, ba ma sá ba cʊna.

31 Yɪɪ kúrí dɪɪn ʊ tún, ʊ ga lɪ lìù, sə ʊ twá kʊ tíú nə, ʊ ma bʊ̀rì tɪa yuu lìà tə mama

* **17:18 17.18** Epikurɪan-ba yɪ *Gərɛkə-ba yənu tíú don, ba nə boŋə Epikurə, karbɪa. † **17:18 17.18** Sətoyisɪan-ba yɪ Gərɛkə-ba yənu tíú don, ba nə boŋə Zenon, karbɪa.

bʊ̀rà, ʊ cígá tə wa. Kʊ mʊ̀ lìù
təntə, ʊ nə kúrí tə, ʊ pɪn kʊ
tíú pìí ʊ bwin, ʊ nan tɪga wa,
sə kʊ pa, lìà tə mama lwarɪ
də, kʊ yɪ cígá».
32 Máŋá tə, ba nə nì də
Polə swìn, ka pìí ka bwin ka
nan tɪga wa yoo, ba duən dí
bɪyɪrɪ ʊ yuu wa, ba duən tə
ga swìn, ba wʊ́: «Nə tə dànì
mʊ́ dɪɪn don nə, kʊ yoo təntə
yuu wa».
33 Nətʊ nə kʊ yɪn, Polə dàń
ma nan ba tətəŋi wa.
34 Də kʊ nətʊ tə mama,
bara duən tə vwə ba tìàn
Polə nə, ba ga kə ba waa
Zwezi nə. Ba wa lìù don
yɪrɪ nə yɪ Denisə, ʊ nə yɪ
Arɪʊpazə tə yáá tìán tə wa
lìù don, də kan, ʊ yɪrɪ nə yɪ
Damarisə, də lìà duən də.

18

Polə vəli Korɛntə
(1 Korɛntə tìán 1.1-9; 2.1-5; 2 Korɛntə tìán 11.5-12; 12.12-13)

1 Kʊ kwa nə, Polə nan
Atɛnə ʊ va Korɛntə.
2 *Ʊ* vəli, ʊ yí *Zwifə don
lá, ʊ yɪrɪ nə yɪ Akilasə, ʊ
nə yɪ Pon nagwanaa tə wa
lìù. *Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ
*Kəlodə yà pɪn nii Zwifə-ba
mama nə, sə ba nan Romə
wa. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, Akilasə
də ʊ kan Pərisilə də yà nan
Yitali nagwanaa, ba bà kʊ
máŋá tə wa. Polə vwə ʊ tìàn
kʊ bɛɛ təntə də ʊ kan tə yɪra.
3 Ba mɛ tʊtʊŋɪ yà yɪ won
nədʊ, kʊ mʊ̀ nə yɪ gansilə
fwàŋʊ́. Polə dàń ga wulə də
ba, ʊ mʊ̀ də ba tʊŋa də duən.
4 Polə yà ve də Zwifə-ba də
*Gərɛkə-ba *sìə́ dɪɪn mama
nə, *jórə́ dìə̀ tə wa, ʊ ma
swìn də ba, sə ʊ wànɪ́ ba, ʊ
kə ʊ nyiən wa.
5 Silasə də Timote dàń nə
nan Masedwanə nagwanaa
tə wa, ba bà, Polə dàń tì
ʊ máŋá mama, ʊ ma swìn
sʊgʊ tə. *Ʊ* swìn kʊ ʊ bɪrɪ
Zwifə-ba nə, də Zwezi nə yɪ
*Kərisə.
6 Zwifə-ba dàń zàn ba zɪga
ʊ nə, ba twɪn wá. Polə dàń
ma bɪbaga* ʊ ganan kukulu.
Ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Á tanyɪnɪ
tə càn wá pìí kʊ tʊ á tətə yuu
wa. Kʊ tà à mʊ̀ yoo. Yá sɪ́ʊ́n
nə à dàń wá va lìà tə, ba nə
tà Zwifə-ba tə, con».
7 Polə nan lá nə, ʊ va bɛɛ
don dìə̀ wa. *Ʊ* yɪrɪ nə yɪ
Titiusə Zwisətisə. Kʊ bɛɛ
təntə yɪ lìù tə, ʊ nə zìlí Yɪɪ
zəni. *Ʊ* dìə̀ yà wulə jórə́ dìə̀
tə səpuni nə.
8 Kərisəpisə, ʊ nə yɪ jórə́
dìə̀ tə yáá tíú, də ʊ dìə̀ lìà
mama, ken ba waa *Yuu-Tiu
nə. Korɛntə tìán zənzən,
ba də nə cʊgʊ Polə sʊ̀ràn
tə, ken ba waa Zwezi nə, ba
ga lə ba nɪ́á wa, kʊ twá də
Zwezi-Kərisə yɪrɪ.
9 Tɪtɪn nə Polə dwɛ̀e, ʊ na
Yuu-Tiu, də ʊ swìn ʊ con, ʊ
wʊ́: «Dàn ká pa fən ja mʊ́!
Swìn, sə n dàn ká pú n nii!
10 À jə lalʊʊ tɪfarʊ kʊ tə
wa. À wulə də mʊ́, yá lìù
mama ba zìn ʊ jìàn, sə ʊ ma
fwa mʊ́ lwanɪ».

* **18:6 18.6** Ba yàá fwa kʊ nətʊ tə, ba ma bɪrɪ Zwifə-ba də, ba nə vɪga tə, ba tanyɪnɪ tə wá mé ba yuu wa.

11 Polə yɪn lá nə, bɪnɪ də
càní bardʊ, ʊ ma kàrì Yɪɪ
sʊgʊ tə ba tətəŋi wa.
12 Kʊ máŋá tə wa, də
Galion nə yɪ Akayi nag-
wanaa tə yáá tíú, pìʊ́ nəfarʊ
tə nə lɪ ʊ tún. Zwifə-ba yáá
tìán ken nii nədʊ, ba ja Polə
ba ja va yáá tìán tə, ba nə
bʊ̀rì bʊ̀rà tə, púlí tə yáá con.
13 Ba ga swìn, ba wʊ́: «Kʊ
bɛɛ wà tə yɪ ʊ wulə ʊ yigə
lìà tə, sə ʊ pa ba bʊ Yɪɪ nə
yiri don kʊ, də nə Yɪɪ *nii tə,
ʊ nə pɪn *Moyizə nə tə, nə
zɪga duən nə».
14 Polə nə pìà, sə ʊ súrí
ʊ nii ʊ swìn, də Galion le
Zwifə-ba, ʊ wʊ́: «Kʊ yà nə
yɪ kʊnkʊn wiən, nə à yə̀ə́
yokʊkwɪʊn nə ʊ fwa, à yà
wá tì máŋá, à ma cʊgʊ á mʊ̀
Zwifə-ba sʊ̀ràn tə ndə cígá
nə.
15 Kʊ nətən tə dàń nə yɪ
á tʊ́tʊ̀ní duən lìà yɪra, də
á tətə Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn
Moyizə nə tə, də á kàrà tə
yuu wa, kʊ mʊ̀ tà à yáá yoo.
À ba pìà, sə à bʊ̀rì kʊ bʊ̀rà».
16 Galion nə swìn kʊ nətʊ
tə, ʊ zwɛ̀ɛ ʊ dʊgʊ ba, sə ba
nan lìà tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà
púlí tə yáá con.
17 Ba mama dàń jɪn
Sosətɛnə, ʊ nə yɪ jə́rə́ dìə̀
tə yáá tíú, ba wulə ba mà
wá lìà tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə
púlí tə yáá con. Yá Galion tə
nə wà pa, kʊ yoo yì wá.

Polə kʊ́ʊ̀ pìí ʊ va Antɪʊswə
(Tʊtʊnan 21.23-26; 20.16)

18 Polə dání Korɛntə nə
zəni. Kʊ kwa nə, ʊ kʊ́ʊ̀ lòrì
cwəŋə lìà tə con, ba nə yɪ
ʊ nubɪa *Kərisə yɪrɪ, ʊ ga
tì níá yuu bori, ʊ mʊ̀ də
Pərisilə də Akilasə, ba dàń
ma vəli Siri nagwanaa. Polə
yà fwa kʊ mʊ̀ nə pɪn, ʊ yà
pɪn ba gɪan ʊ yukʊran† tə,
Sankəre nə, kʊ máŋá tə wa.
19 Ba vəli ba yí Efɛzə nə,
Polə ma yá ʊ twaduən tə
lá nə, yá ʊ ga zʊ *Zwifə-ba
*jə́rə́ dìə̀ tə wa, ʊ vʊrɪ də ba.
20 Zwifə-ba lòrì wá, sə ʊ ya
də ba máŋá mancɪn wa. Yá
Polə wà kʊ sɛ̀e.
21 Ʊ lòrì cwəŋə ba con, ʊ
ga swìn, ʊ wʊ́: [«Yoo nədʊ
nə à pìà, kʊ mʊ̀ nə yɪ, sə à
fwa cànà tə, ka nə bìàn tə
*Zwerizalɛmə wa.] À tə wá
pìí à bà á con, də Yɪɪ nə swə
kʊ». Ʊ dàń ga tì níá yuu bori
Efɛzə nə, ʊ vìí.
22 Ʊ vəli ʊ twá Sezare nə,
ʊ jʊn Kərisə lìà púlí tə, ʊ ga
lɛ ʊ va ʊ cú Antɪʊswə nə.

Apɔlɔsə yanʊ tə, ʊ nə yɪ Efɛzə də Korɛntə nə yoo
(Tʊtʊnan 15.41; 16.4-6; 1 Korɛntə tìán 3.4-8)

23 Polə fwa máŋá mancɪn
Antɪʊswə nə, ʊ ga pìí ʊ va, ʊ
jijiri Galasi nagwanaa tə wa
də Fərizwi nagwanaa tə wa,
ʊ ma daŋa Zwezi karbɪa tə
mama jìàn.
24 *Zwifə don, ʊ yɪrɪ
nə yɪ Apɔlɔsə, ʊ nə ya

† **18:18 18.18** *Zwifə-ba con, lìà duən yà wulə, ba nə yàá fwa Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e kənu yɪlori. Kʊ yɪlori təntə yàá pa, ba yá ba yukʊran kʊ dání zənzən. Ba nə pìà, ba fɪnɪ tə, ba yàá fwa Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e kənu yɪlori wiən, sə ba yoo ma kwɛn Yɪɪ yáá con.

Alɛkəzandəri tíú, twi ʊ yí Efɛzə. Bɛɛ təntə yə̀ə́ sʊgʊ yáá, ʊ ga yə̀ə́ Yɪɪ saga tə zənzən.
25 Ba yà kàrì wá *Yuu-Tiu cwəŋə tə yoo wa. Ʊ yà ga jə yawala də kʊ. Apɔlɔsə dàń yà swìn ʊ bɪrɪ də ʊ kàrì, ndə nətʊ tə nə, kʊ nə mɛ, Zwezi yoo wa. Ʊ yà fwa kʊ nətʊ tə, ʊ ga yɪ Zwan nə ləgə lìà tə níá wa, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ, tə cɪcɪ nə ʊ yə̀ə́.
26 Ʊ zàn ʊ wulə ʊ swìn nəpon nəpon Zwifə-ba *jə́rə́ dìə̀ tə wa. Pərisilə də Akilasə nə cʊgʊ ʊ sʊ̀ràn tə kwa nə, ba jɪn wá, ba kə ba con, yá ba ga bɪrɪ wá Yɪɪ cwəŋə tə də cígá mama.
27 Kʊ kwa nə, Apɔlɔsə ken ʊ sírí, sə ʊ va Akayi nagwanaa tə wa. Lìà tə, ba nə yɪ ʊ nubɪa *Kərisə yɪrɪ, tə dàn ʊ jìàn, ba ga púpúní sagɪ ba pa Zwezi karbɪa tə nə, ʊ nə yí lá, sə ba ja wá zəni. Ʊ nə vəli ʊ yí lá nə, ʊ san ba tə nə, ba nə ken ba waa Zwezi nə zənzən, kʊ twá də Yɪɪ pubwanʊ tə.
28 Kʊ yà yɪ kanporu wa nə, ʊ swìn Zwifə-ba con də barɪ ʊ bɪrɪ ba nəpon nəpon də, ba tə̀lə́ cwəŋə wa. Ʊ tì Yɪɪ saga tə, ʊ twá tə nə, ʊ ma bɪrɪ də, Zwezi nə yɪ Kərisə.

19

Polə kàrì Efɛzə nə
(Tʊtʊnan 8.14-17; 5.15-16; Romə tìán 15.25-27)

1 Máŋá tə wa, Apɔlɔsə nə wulə Korɛntə nə, Polə mʊ vəli ʊ twá pɛɛn* tə wa, kʊ lʊʊ nii tə nagwanɛɛ tə wa, ʊ kɛ̀eń ʊ va Efɛzə. Ʊ vəli, ʊ jə́rí Zwezi karbɪa duən.
2 Ʊ dàń ma swìn ba con, ʊ wʊ́: «Yɪɪ-*Siŋu tə cuə á yuu wa, máŋá tə wa, á nə ken á waa Zwezi nə, naaa?» Ba ma le wá, ba wʊ́: «Nə tà nə wà nì tətə də, Yɪɪ-Siŋu tə yɪ ba pɪn».
3 Polə tə kʊ́ʊ̀ pìí ʊ bwe ba, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e wa nə ba dàń ləgə aba, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ tə?» Ba ma kʊ́ʊ̀ le wá, ba wʊ́: «Kʊ ya Zwan† níá liu tə».
4 Polə dàń ma kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «Zwan ləgə lìà mama níá wa, kʊ twá də Yɪɪ yɪrɪ. Kʊ nətʊ bɪrɪ də, ba mɛ, sə ba vəvəri ba kwa, ba ma sá ba cʊna, ba bà Yɪɪ con. Ʊ yàá swìn lalʊʊ tə con, ʊ wʊ́, ba kəni ba waa lìù tə nə, ʊ nə wulə ʊ mʊ̀ Zwan kwa ʊ bìàn, kʊ mʊ̀ nə yɪ Zwezi».
5 Tə sʊ̀ràn təntə kwa nə, ba ləgə ba níá wa də *Yuu-Tiu Zwezi yɪrɪ tə.
6 Polə tún ʊ jìàn ba yuu wa, yá Yɪɪ-Siŋu tə ga cú ba yuu wa. Ba wulə ba swìn sʊyirə duən, də ba swìn Yɪɪ nii sʊ̀ràn.
7 Bara təntə mama yà yɪ ndə lìà fugə bələ nə.
8 Polə zʊa *Zwifə-ba *jə́rə́ dìə̀ tə wa, ʊ swìn cígá tə pwənə pwənə wuuu, cànì batwa. Ʊ swìn ba con də, Yɪɪ wá də́ ʊ pàrì tə ba yuu wa. Yá ʊ sʊ̀ràn tə yà ga dɪ ba.
9 Lìà duən dàń yɪn lá nə, ba nə za ba vaparan, ba ga

* **19:1 19.1** Ʊ vəli ʊ twá Azi nagwanaa pɛɛn tə wa, ʊ lɛ. † **19:3 19.3** Ywàń Matiə 3.

vɪ, sə ba kə ba waa Zwezi nə. Yá ba dàń swìn ba pwé Yuu-Tiu cwəŋə tə lalʊʊ tə yáá con. Polə dàń ma nan ba tətəŋi wa, ʊ jə Zwezi karbɪa tə, ʊ va ʊ kàrì ba dɪɪn mama Tiranisə kardiə tə wa.
10 Kʊ nətʊ tə dání bɪna bələ, kʊ pa Zwifə-ba də *Gərɛkə-ba, ba nə wulə Azi nagwanaa tə wa, nì Yuu-Tiu sʊgʊ tə.

Seva bɪa tə yoo

11 Yɪɪ yà twá Polə nə, ʊ tʊŋa ʊ yogwaran tə yiri nə yɪ tə cɪcɪ.
12 Kʊ yiri tə pɪn, ba pəri ganan nə à yə́ə́ gantwɛn tə nə dwen Polə yɪra yayɪŋa yuu nə, yá yayɪran tə yàá nan, tə yá ba. *Zinə də naŋa, tə yá ba.
13 *Zwifə-ba duən, ba də nə yà twá lá ba vəli, də́də́n, sə ba ja *Yuu-Tiu Zwezi yɪrɪ tə, ba ma dɪŋa zinə lìà yuu wa. Ba dàń yàá swìn, ba wʊ́: «À dwì à kəni á nə də Zwezi tə, Polə nə kàrì ʊ yoo tə».
14 Lìà tə, ba nə yà fwa kʊ yoo təntə, yà yɪ bɛɛ don, ʊ yɪrɪ nə yɪ Seva, bɪa barpɛ. Ʊ mù Seva təntə yà yɪ Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yuu tíú don.
15 Zini tə dàń ma le ba, kʊ wʊ́: «À yə́ə́ Zwezi, à ma yə́ə́ lìù tə, ʊ nə yɪ Polə, sə á mù, á mù nə yɪ bə̀rə́?»
16 Yá bɛɛ tə, zini tə nə wulə ʊ yuu wa, dàń fan ʊ tʊ ba mama yuu wa. Ʊ jɪn ba duən, ʊ bɪrɪ ba də, ʊ dìàn dwə ba. Ʊ fɪfɪn ba də dìàn yiri don, kʊ pa ba dəri dìà təntə wa wala, ʊ ga tún nʊran ba yɪra.
17 Zwifə-ba də *Gərɛkə-ba, ba nə yɪn Efɛzə nə, lwarɪ kʊ yoo təntə. Yá fən dàń zʊa ba mama, Yuu-Tiu Zwezi yɪrɪ tə ga na dun.
18 Ba tə, ba nə ken ba waa Zwezi nə tə, lìà zənzən naŋa, ba twi ba lòrì, sə Yɪɪ kwɛn ba cʊna ba mù də wá pwərə wa, ba ga swìn ba cɪrɪ tə mama, ba nə fwa.
19 Ba mù lìà təntə ja ba saga, ba nə ma fwa cɪrɪ, ba bà ba pa ba sʊrɪ tə, lìà tə mama yáá con. Ba jələ tə səbiu, ba na də kʊ yɪ səbikʊlan‡ mùrù finu (50 000).
20 Mə nətʊ nə, kʊ dàń twá də Yuu-Tiu dìàn tə, ʊ sʊgʊ tə ma swìn, kʊ sú nagwanaa tə mama wa.
21 Tə mù yìən tə nə tʊn tə zwɛ̀e kwa nə, Polə ken ʊ pubʊŋa wa, sə ʊ twá Masedwanə də Akayi nagwanɛɛ tə wa, ʊ lɛ ʊ va *Zwerizalɛmə. Ʊ yà pìà də máŋá tə wa, ʊ nə yí Zwerizalɛmə, sə ʊ kɛ̀eń, ʊ va ʊ na *Romə.
22 Ʊ lɪ ʊ lìà tə, ba nə saŋa wá, lìà bələ ʊ tʊn Masedwanə nə, kʊ mù nə yɪ Timote də Erasətə. Ʊ tətə ga ya Azi nagwanaa tə wa, máŋá mancɪn wa.

Yarʊ Demetəriyisə təgurə tə yoo

(1 Korɛntə tìán 16.8-9; 15.32; 2 Korɛntə tìán 1.8-10)

23 Kʊ máŋá təntə wa, təgurə nəfarʊ twi, kʊ ya lá nə, *Yuu-Tiu cwəŋə tə yɪrɪ.

‡ **19:19 19.19** Səbikʊlʊ nədʊ yɪ yɪtʊrɪ nədʊ tʊtʊŋɪ ŋwírán.

24 Cınayarʊ don yın lá, ʊ
yırı nə yı Demetəriyisə. Ʊ
yà fwa Arətemisə§ dìà tə,
ba nə yàá jʊ̀nì ka wa tə,
nəmanbii də cınıa. Ʊ dàń yà
pın lìà tə, ba mʊ̀ də wá nə
tʊŋa tʊtʊŋı təntə, na nywarı
zənzən kʊ wa.
25 Demetəriyisə ken ba
tə, ʊ mʊ̀ də ba nə tʊŋa
kʊ tʊtʊnyiri nədʊ təntə, də
ba tə, ba də nə tʊŋa kʊ
tʊtʊnyiri təntə yáá tìán tə
duən yáá nə, ʊ ga swìn ba
con, ʊ wʊ́: «À dabara-ba, á
mʊ̀ yə̀ə́ də, nə wojan tə yı
ka naŋa tʊtʊŋı kʊ tə nətən
wa.
26 Á na, á ga nə̀ń kʊ tə,
bɛɛ təntə, ʊ yırı nə yı Polə,
nə fwa. Kʊ tà Efɛzə cıcı wa,
kʊ yı də Azi nagwanaa tə də
mɛ. Ʊ sʊ̀ràn tə vəvəri lalʊʊ
zənzən, də ʊ nə bırı ba də,
yıa tə, ləzwənə jìàn nə fwa,
tə tà yıa.
27 Kʊ yoo təntə wá bà kʊ
cʊ̀gʊ̀ nə tʊtʊŋı tə. Kʊ ga
tà kʊ cıcı, kʊ wá pa yıkan
nəfarʊ Arətemisə dìà tə ya
ndə tʊtʊ nə. Kʊ yıkan təntə
wá kwìn dun tə nə, Azi nag-
wanaa lìà, də tıa yuu lìà tə
mama yà nə pın kʊ».
28 Lìà tə nə nì tə sʊ̀ràn tə
ba zwɛ̀e, ba súə́ də lıŋa, ba
ga bubwi, ba wʊ́: «Efezıan-
ba yıkan Arətemisə nə dáá!»
29 Kʊ yoo tə zìn tıfarʊ tə
mama kʊ zıgı yıı nə. Ba vəli
ba kun duən nə bwálí don
nə, ba nə fwa mʊmʊn lá,
ba ga van Masedwanə tìán
bələ, ba ja bà. Kʊ mʊ̀ nə
ya Gayisə də Arisətarəkə, ba
nə yı Polə twaduən ʊ vələ tə
wa.
30 Polə yà pìà, sə ʊ nan
lalʊʊ tə yáá con, ʊ pa ba na
wá. Zwezi karbıa tə ma kán
ʊ nə, sə ʊ dàn ká fwa kʊ.
31 Azi nagwanaa yáá tìán
duən, ba də nə yı Polə
dabara, tʊn lìà, sə ba kwè
wá, ʊ dàn ká va bwálí təntə
nə.
32 Kʊ máŋá təntə wa, lalʊʊ
tə gugurə. Ba duən yàá
bubwi yiri don, ba duən də
bubwi yiri don. Yá ba zʊnı
tətə yərì won tə tətə yırı, ba
nə kun duən nə.
33 Ba dàń ma pa
Alɛkəzandərə nan lalʊʊ tə
wa. Ʊ mʊ̀ Alɛkəzandərə
tə yı *Zwifə-ba yà nə yigə
wá, ba kəni yáá. Yá
Alɛkəzandərə də dàń yà ja
ʊ jìàn, ʊ ma fwa mımınʊ ʊ
pìà, sə ʊ swìn ʊ ma jon ʊ
tìàn lalʊʊ tə yáá con.
34 Ba nə lwarı də, ʊ yı
Zwifə, ba mama bubwi də
kori nədʊ, kʊ dání ndə lugu
bələ nə, ba wʊ́: «Efezıan-ba
yıkan Arətemisə nə dáá!»
35 Kʊ máŋá təntə wa, ba
tıʊ tə sekəretɛrə pın, ba yá
zəzugu tə nə, ʊ ga swìn, ʊ
wʊ́: «Efezıan-ba, lìù mama
tə̀lə́, ʊ nə yərì də, Efɛzə
tıʊ tə nə cì yıkan nəfarʊ
Arətemisə dìà tə, də kʊ pìʊ̀
kapan ciciru tə, kʊ nə nan
yıı kʊ tʊ, tə nə.
36 Kʊ yoo təntə nə ba
tʊ́tʊ̀ná jə tə yırı, á mɛ, sə á

§ **19:24 19.24** Arətemisə yı *Gərɛkə-ba sʊgʊ, Diyanə ga yı *Romə-ba sʊgʊ, yá kʊ yı yoo nədʊ nə kʊ swìn. Kʊ yı kʊnkʊn yıı, ba nə lwə̀ diə̀, ba kə kʊ lá Efɛzə nə. Azi nagwanaa lìà yà boŋə kʊ yıı tə, kʊ nə yı yınuu.

ja á tìàn sənbwen. Á dànà
ká bɪbarɪ, á fwa won mama.
37 Á jɪn bara-ba tə, á ja á
bà yəbə. Ba mù nə wà won
ŋwìn nə yɪkan tə dìè tə wa,
ba ga wà nə yɪkan tə twɪn.
38 Də kʊ nə yɪ
Demetəriyisə də tʊ̀tʊ̀nà tə,
ba nə wulə də wá, nə ja yoo
də lìù, dɪan wulə, ba nə bʊ̀rì
yìèn bʊ̀rà, tɪʊ tə yun tìán ma
wulə. Ba vələ ba bon kʊ tíú
lá nə.
39 Nə à yèə́, də kʊ nə yɪ
yoo don nə wulə, á nə pìà,
sə á swìn á púlí tə kʊ lìà tə
nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə nə mɛ, sə kʊ
lɪ kʊ yoo təntə yáá.
40 Kʊ nə tà nətʊ, nə wá bà,
nə tì talɪ yoo kʊ tə nətən yɪrɪ
kʊ nə fwa zən. Cígá mama
tə̀lə́ yoo kʊ tə wa, nə nə wàá
nə bɪrɪ də, kʊ mù nə pɪn, nə
mɛ, sə nə kun duən nə, nə
fwa jara».
41 Sekərɛtɛrə tə nə swìn
nətʊ ʊ zwɛ̀e, ʊ pɪn nii, sə
lalʊʊ tə vìí.

20

Polə vəli Masedwanə, ʊ lɛ ʊ va Gərɛsə
(1 Korɛntə tìán 16.1-7; 2 Korɛntə tìán 7.5; Romə tìán 15.25-27)

1 Máŋá tə wa, gugurə tə
nə zwɛ̀e Efɛzə wa, Polə bon
Zwezi karbɪa tə, ʊ kə ʊ con.
Ʊ nə kwè ba ʊ zwɛ̀e, kwa
nə, ʊ lòrì cwəŋə ba con, ʊ
ga zàn, ʊ zʊ cwəŋə, ʊ ma
vəli Masedwanə nagwanaa
tə wa.
2 Polə twá kʊ lʊʊ níə́ təntə
wa, ʊ lɛ də ʊ pɪn kwìə
zənzən lìà tə nə. Ʊ nə lɛ lá
nə, ʊ vəli Gərɛsə lʊʊ nii tə
wa.
3 Ʊ fwa cànì batwa lá nə,
yá ʊ dàń yà ken ʊ sírí, sə
ʊ tì níá yuu bori ʊ va Siri
nagwanaa con. *Zwifə-ba
yáá tìán nə yà ken tɪjaŋa
ba ja zɪga ʊ nə. Kʊ mù nə
pɪn, Polə pìí ʊ kə ʊ pubʊŋa
wa, sə ʊ pìí ʊ va Masedwanə
nagwanaa tə wa.
4 Lìà tə, ba yà nə kwé
wá, nə yɪ Sopatɛrə, ʊ nə
yɪ Pirisə bìú, ʊ tɪʊ nə yɪ
Bere. Ba duən də nə yɪ
Arisətarəkə də Sekondisə,
ba nə yɪ Tɛsalonikə tìán, də
Gayisə ʊ nə yɪ Dɛrəbe tíú,
də Timote, kʊ súrí Tiswikə,
də Tərofimə nə, ba nə yɪ Azi
nagwanaa lìà.
5 Ba mù lìà təntə dí yáá ba
va, ba dìàn nəba Tərowasə
nə.
6 Nə tətə zʊa níá yuu bori
Filipə nə, cànà tə, ba nə
də́ də dipɛn tə, kʊ nə ba
sabwarɪ kəni tə nə lɛ, kwa
nə. Yá nə dɪan bonu nii nə,
nə vəli nə yí ba Tərowasə
nə. Nə fwa dɪan barpɛ lá nə.

Polə bwin Etikisə Tərowasə nə
(Tʊtʊnan 9.36-42)

7 Dapanɪ tə təntən dɪɪn tə
nə, nə kun duən nə, sə nə
mumuni *nimarʊ dipɛn tə,
nə də́. Polə dàń yà mɛ, sə
ʊ vìí kʊ tɪpʊrɪ nə. Kʊ mù nə
pɪn, ʊ dàń yà wulə, ʊ ve də
lìà tə, ba nə wulə lá. Ʊ ve
ʊ viə tə kʊ dání kʊ yí tɪtɪn
lugu fugə bələ.
8 Cànán yà yɪn dání dəyuu
dìè tə wa, nə yà nə wulə kʊ
wa.

9 Yəə́ balandʊrʊ don, ʊ
yırı nə yı Etikisə, yà jə̀ə́
təkurə nəfarʊ nii nə. Dwan
zàn tə tì wá lıgı, máŋá tə
wa, Polə nə tə wulə ʊ viə tə
wa. Dwan tə lı wá dəyuu dii
batwa nii nə, ʊ bà ʊ tʊ tıa.
Ba twi ba zìn wá, də ʊ tıga.
10 Polə dàń cuə, ʊ kwá ʊ
yuu con, ʊ tì wá, ʊ kə ʊ vànà
wa, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Á dànà
ká pa á pwìí cʊ̀gʊ̀, ʊ mıı tə
wulə, ʊ tə wà tı».
11 Máŋá tə wa, ʊ nə pìí
ʊ dì dəyuu dìə̀ tə wa, ʊ
mumuni dipɛn tə, ʊ ga fʊ ʊ
də́. Kʊ kwa nə, ʊ tə pìí ʊ
swìn kʊ dání wuuu, kʊ va
kʊ yí tıbılakʊnʊ. Kʊ máŋá
təntə wa nə, ʊ vìí.
12 Ba ja balandʊrʊ tə, ba
pìí ba bà də ʊ wulə mıı wa,
yá kʊ dàń yın jıdarı zənzən
kʊ pa ba.

Polə zıgı Tərowasə nə, ʊ va Mile

13 Nə mʊ̀ nə dí yáá, nə zʊ
níá yuu bori tə wa. Yá kʊ
dàń tì nəba, kʊ ja va Asosə
bwálí tə nə, níá yuu bwərə
tə nə zıga lá. Mə kʊ bwálí
təntə wa nə, nə wá tì Polə
níá tə nii nə. Mə nətʊ nə ʊ
yà swìn, ʊ tún də ʊ pìà, sə ʊ
va kʊ bwálí tə nə də nɛɛ.
14 Máŋá tə, ʊ nə twi ʊ yí
Asosə nə, nə tì wá níá tə
nii nə, yá nə ga lɛ nə va
Mitilɛnə.
15 Nə kʊ́ʊ̀ zıgı lá nə, nə vìí
də níá yuu bori tə mʊʊ tə
yuu wa. Kʊ tıpʊrı nə, nə
yí Swio nagwanaa tə vàn nə.
Dıın tə, kʊ nə daa lá, nə lɛ
nə yí Samosə nagwanaa tə.
Nə nə yí Samosə tıpʊrı nə,
nə lɛ nə yí Mile.
16 Polə yà ken sírí, sə ʊ twá
Efɛzə nii nə, ʊ lɛ, sə ʊ dàn ká
cʊ̀gʊ̀ ʊ máŋá Azi nagwanaa
tə wa. *Ʊ* yà yı ʊ bıbarı də
kʊ nə wàá, sə ʊ ya *Zwer-
izalɛmə nə *Zwifə-ba cànà
tə, ba nə boŋə *Pantəkɔtə tə
dıın nə.

Polə swìn Efɛzə Kərisə lìà púlí nəkwına tə con

(1 Tɛsalonikə tìán 2.1-12; 1 Piyɛrə 5.1-4; Matiə 7.15-20; 2 Piyɛrə 2.1-3; Titə 1.9-14)

17 Kʊ máŋá təntə wa nə,
Polə zıgı Mile nə, ʊ tʊn Efɛzə
*Kərisə lìà púlí *nəkwına tə
nə, sə ba bà.
18 Máŋá tə, ba nə twi ba
yí ʊ nii, ʊ swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Á yə̀ə́ nətʊ, à nə yın
á tətəŋi wa, kʊ jıjʊ dıın tə
nə, à nə dìgà à naa Azi
nagwanaa wa.
19 À cuə à tìàn míámían, à
ma tʊn à pa *Yuu-Tiu nə də
yınıa *Zwifə-ba càn tə wa,
ba nə yà kəni à nə.
20 Á yə̀ə́ də, à wà aba won
mama sə̀gə̀. À yàá swìn tə à
bırı aba də, à kàrì aba won
tə mama, kʊ nə jə funə kʊ pa
aba, kanporu tə wa, də dii tə
wa.
21 À swìn Zwifə-ba con də
*Gərɛkə-ba con, sə ba vəvəri
kwa, ba ma sá ba cʊna, sə ba
kə ba waa Yuu-Tiu Zwezi nə.
22 Yá sı́ʊ́n nə, Yıı-*Sıŋu tə
kálí nə kʊ pa, à vəli *Zwer-
izalɛmə, à ga yərì won tə, kʊ
nə wá yí nə lá.
23 À dàń nə yə̀ə́ yoo nədʊ.
Tıfarʊ mama wa nə, Yıı-Sıŋu

tə yàá swìn à con də, bàń dìə zʊrɪ, də càn nə dànì nə.
24 Yá à mɪɪ tə yoo ba nə jə kʊ nədʊ mama wa, sə kʊ dàn ká ya, ndə à mɪɪ tə jə funə kʊ pa nə. À mù yoo nə yɪ, sə à wàní à yí à vəli tə yígúrə́, sə à wàní à tʊn Yuu-Tiu Zwezi tʊtʊŋɪ tə, ʊ nə pɪn nə, sə kʊ nii sú. Sə à swìn sʊywáŋʊ́ tə à bɪrɪ də, Yɪɪ jə pubwanʊ.
25 Yá síʊ́n nə á nəŋə, à yèə́ də, á kʊ́ù ba pìí á na à yáá. Á mù lìà tə mama, à nə twá á tətəŋi wa, à ga swìn də, Yɪɪ wá də́ ʊ pàrì tə.
26 Kʊ mù nə pɪn, à swìn kʊ á con zən. Á lìù mama talɪ tə̀lə́ à yuu wa.
27 À wà aba sə̀gə̀ won mama wa. À swìn kʊ tə mama, kʊ nə yɪ Yɪɪ puswənə tə, à bɪrɪ aba.
28 Á dàń cɪa á tətə nə də Kərisə lìà púlí tə mama nə. Yɪɪ-Siŋu tə nə tún aba púlí təntə yuu wa, sə á ya kʊ cìrá, á cì kʊ nə. Kʊ twá ʊ tətə bìú tə tɪan tə nə, Kərisə lìà púlí təntə ma yɪ ʊ mù nyiən.
29 À yèə́ də lìà, ba nə yɪ ndə buyurən nyankwɪn nə, wá zʊ á tətəŋi wa, à kwa nə, ba nə bá yá Kərisə lìà púlí tə.
30 Yá á tətə wa, bara wá ya lá nə, ba nə wá zàn ba swìn kʊnkʊn sʊ̀ràn, sə ba ma van Zwezi karbɪa tə, ba kə ba con.
31 Kʊ mù nə pɪn, á mɛ, sə á cì kʊ nə, sə á lìí á tìàn, də à fwa bɪna batwa tɪtɪn də yɪcaʊ, à ma dí yáá à swìn á lìù mama con də yinɪa à tuŋə lá.
32 Yá síʊ́n nə, à pɪn aba Yɪɪ nə, sə ʊ twá ʊ sʊgʊ tə nə, kʊ nə jə dìàn, kʊ ga bɪrɪ ʊ pubwanʊ tə, ʊ ma kwè aba. Sʊgʊ təntə nə wá pa tori lìà tə mama nə, ba nə ya Yɪɪ cɪcɪ nə tɪ.
33 À wà lìà səbiu nə à yèə́ ganan pìà.
34 Á yèə́ də, kʊ wà nətʊ yɪn. Á nɪ də, à tətə jìàn nə tʊn tə pa nə, à mù də à twaduən tə won mama wa.
35 Won mama wa, à bɪrɪ aba də, kʊ mɛ, sə á tʊn, sə á wàní á san lìà tə, ba nə ba dìàn jə nə. Á lie Yuu-Tiu Zwezi sʊ̀ràn tə, ʊ tətə nə swìn, ʊ wʊ́: ‹N nə pɪn won lìù nə, kʊ jə pupwən kʊ doni, lìù nə pɪn mʊ́ won›.»
36 Ʊ nə swìn nətʊ, ʊ tòlì ʊ nadwana yuu, sə ʊ jʊn Yɪɪ də ba mama.
37 Ba mama tə dàń kwi zənzən, ba ga vwa Polə bɪan nə, ba pùrí wá ba kə ba nyʊnɪ nə.
38 Pucʊnɪ yà zʊa ba, ʊ nə swìn ba con də, ba kʊ́ù ba pìí ba na ʊ yáá tə yɪrɪ. Kʊ kwa nə, ba kwé wá ba ja va, ba yí níá yuu bori tə.

21

Polə vəli Zwerizalɛmə (Tʊtʊnan 20.36-38; 8.5, 40; 20.22-24)

1 Nə mù də ba dʊgʊ duən. Kʊ kwa nə, nə zʊa níá yuu bori nə va mʊʊ tətəŋi Kosə nagwanaa mənə mənə. Kʊ tɪa nə pʊrɪ, nə vəli Rodə

mʊʊ tətəŋi nagwanaa tə wa, nə zɪgɪ lá, nə va Patara.
2 Nə dàń nɪ níá yuu bori, də kʊ pìà kʊ bɛn kʊ va Fenisi nagwanaa con. Nə vəli nə zʊ kʊ wa, sə nə kwɛn nə va yɪŋʊnɪ.
3 Máŋá tə, nə yíá nə na Swipərə mʊʊ tətəŋi nagwanaa, nə ken kʊ nə jɪgwiə con. Níá yuu bori tə ga ja nəba, kʊ vəli Siri nagwanaa con, sə nə va nə cú Tirə nə. Mə bwálí təntə wa nə, níá yuu bori tə mɛ, sə kʊ cú kʊ zɪla tə.
4 Nə vəli nə na Zwezi karbɪa tə, nə fwa dɪan barpɛ lá nə. Yɪɪ-*Siŋu tə yigu ba, ba ga swìn Polə con, ʊ dàn ká va *Zwerizalɛmə.
5 Dɪan təntə dàń nə lɛ tə zwɛ̀e, ba mama də ba kana, də ba bɪa kwé nəba, nə va wuuu, nə va nə lɛ tɪfarʊ tə nii. Nə dàń tòlì nə nadwana yuu nə bəbəru tə nii nə, sə nə jʊn Yɪɪ.
6 Kʊ kwa nə, nə mù də ba mù dʊgʊ duən, nə ga zʊ níá yuu bori tə. Yá ba də ga pɪ́í, ba va ba bwálí nə.
7 Níá yuu bori tə ja nəba kʊ nan Tirə, kʊ va Pətolemayisə. Nə jʊn lìà tə, ba nə yɪ nə nubɪa *Kərisə yɪrɪ, ba nə wulə lá nə, nə ga fwa dɪɪn nədʊ ba con.
8 Kʊ tɪpʊrɪ nə, nə zàn nə va nə yí Sezare nə. Nə vəli nə zʊ Filipə dìə wa, nə ya lá nə. Ʊ də yɪ sʊywáŋʊ́ tə *sʊ̀sʊ̀nʊ̀. Filipə təntə yà yɪ lìà barpɛ tə, ba nə san *tʊntʊna tə nə, wa lìù don.
9 Ʊ yà jə bwɪ̀í banɪa, ba tə nə yərì bɛɛ. Ʊ bwɪ̀í banɪa təntə yà joŋə Yɪɪ nii sʊ̀ràn, ba swìn.
10 Nə dàń nə yɪn lá nə, dɪan tə pùlì, Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ don, ʊ yɪrɪ nə yɪ Agabisə, nan Zwide nagwanaa tə wa, ʊ bà nə con.
11 Ʊ tì Polə voru, ʊ ma vwə ʊ tətə nɛɛ də ʊ jìàn, ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Á nəŋə kʊ tə, Yɪɪ-Siŋu tə nə swìn: ‹Bɛɛ tə, voru kʊ tə nə yɪ ʊ mù nyiən, *Zwifə-ba wá vwa wá nətʊ Zwerizalɛmə nə. Yá ba ga wá ja wá, ba kə lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba tə jìàn wa›.»
12 Nə nə nì tə sʊ̀ràn tə kwa nə, nə mù də bwálí tə tɪ̀án mɛ san duən nə, nə lòrì Polə, sə ʊ dàn ká va Zwerizalɛmə.
13 Polə dàń ma le, ʊ wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á kwi á ma cʊ̀gà à pùə́ nə? À mù ken à sírí də kʊ yoo təntə, sə ba vwa nə. Kʊ tà kʊ cɪcɪ, sə à tɪ Zwerizalɛmə nə *Yuu-Tiu Zwezi yɪrɪ».
14 Nə nɪ də, ʊ bá sɛ̀e, ʊ pa nə swìn wá nə dì, nə kʊ́ʊ̀ wà kʊ nə jɪn kan kan. Nə dàń swìn, nə wʊ́: «Yuu-Tiu nə wá tʊn ʊ fɪra».

Polə yí Zwerizalɛmə nə
(1 Korɛntə tɪ̀án 9.19-23)

15 Tə dɪan təntə kwa nə, nə ken nə zɪla, nə ga va *Zwerizalɛmə.
16 Zwezi karbɪa duən də twá nə nə, ba nan Sezare ba bà. Yá ba yɪn nə yáá, ba ja va bɛɛ don sàń, ʊ yɪrɪ nə yɪ Mənason. Ʊ yɪ Zwezi karbidwarʊ fuən fuən, ʊ ga yɪ Swipərə tíú. Ʊ mù dìə nə nə mɛ, sə nə zʊrɪ.
17 Nə nə vəli nə yí Zwerizalɛmə nə, lìà tə, ba nə yɪ

nə nubɪa *Kərisə yɪrɪ, sɛ̀e nəba də pupwən.

18 Kʊ tɪpʊrɪ nə, nə mù də
Polə mɛ vəli Zwakə sàń. Yá
Kərisə lìà púlí tə *nəkwɪna
tə, də mama twi lá nə.

19 Polə nə jʊn ba ʊ zwɛ̀e, ʊ
dàń wulə ʊ tori yìən tə nədʊ
nədʊ, Yɪɪ nə twá də ʊ tʊtʊŋɪ
tə nə, ʊ fwa lìà tə, ba nə tà
*Zwifə-ba tətəŋi wa.

20 Ba nə cʊgʊ wá ba zwɛ̀e,
ba bʊ̀à Yɪɪ nə. Yá ba dàń
swìn ʊ con, ba wʊ́: «À
nubiu, n na Zwifə-ba mʊ̀rʊ̀
dəkurən fugə fugə nə ken ba
waa Zwezi nə. Yá ba mama
ga jə yawala Yɪɪ *nii tə, ʊ nə
pɪn *Moyizə nə, yoo wa.

21 Sɪʊ́n nə, ba swìn n yoo
ba con, də n kàrì Zwifə-ba
mama, ba nə wulə lìà tə, ba
nə tà Zwifə-ba tətəŋi wa, sə
ba vəvəri, ba yá Yɪɪ nii tə, ʊ
nə pɪn Moyizə nə. Kʊ mù nə
yɪ sʊgʊ tə, n nə swìn ba con,
n wʊ́, ba dàn ká *gwəŋə ba
bisɪmabarɪ, ba dàn ká twá
Zwifə-ba yofwamɪnan tə nə.

22 Nə dàń wá fwa bɛ̀eɛ̀e?
Nə zán nə yə̀ə́ də, kʊ ba
tʊ́tʊ̀ná jə, lalʊʊ tə wá kun
duən nə, ba wá lwarɪ də, n
twi.

23 Kʊ mù yɪrɪ nə, fwa kʊ tə,
nə nə wá swìn n con. Bara
banɪa wulə nə tətəŋi wa, ba
nə fwa Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e kənu yɪlori.

24 Ja ba n kə n con, sə n
mù də ba tanɪ á tìàn kʊ Yɪɪ
lɛ̀eɛ̀e kənu yɪlori* tə wa. Yá
n ga tì kʊ jɪŋɪ tə n zɪn, sə
ba ma fɪna ba yun tə. Lìà tə
mama dàń wá lwarɪ də, cígá
tə̀lə́ kʊ tə wa, ba nə swìn ba
pa mʊ́. Yá ba wá lwarɪ də, n
tətə yɪ n twá Yɪɪ nii tə, ʊ nə
pɪn Moyizə nə, n ma vəli.

25 Kʊ nə yɪ lìà tə, ba nə
tà Zwifə-ba tə, ba nə ken ba
waa Zwezi nə yoo, nə bʊ́n nə
na də kʊ mɛ, sə nə pʊ́pʊ́ní
nə pa ba. Nə swìn ba con,
sə ba cì ba tìàn nə də nàŋʊ́,
ba nə gʊa woŋwanan nə, ba
dàn ká də́ jana, ba dàn ká də́
wotɪgʊ nàŋʊ́, sə ba dàn ká
cwàrì də duən də».

26 Kʊ tɪpʊrɪ nə, Polə jɪn
bara təntə, ʊ kə ʊ con. Ʊ mù
də ba mɛ dàń ga tanɪ ba tìàn
kʊ Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e kənu yɪlori tə
wa. Kʊ kwa nə, ʊ zʊa Zwifə-
ba Yɪɪ *dìè tə wa, ʊ swìn ʊ
bɪrɪ dɪɪn tə, ba yɪlori tə, ba
nə tanɪ, tə nə wá zwɛ̀e. Ʊ
ga bɪrɪ dɪɪn tə, də *joŋi won
tə, ba nə wá pa Yɪɪ nə ba lìù
mama yɪrɪ.

Polə janʊ tə yoo

(Tʊtʊnan 20.23; 24.5-19; Romə tìán 15.30-31; 1 Tɛsalonikə tìán 2.15-16)

27 Máŋá tə nə, dɪan barpɛ
tə nə bwələ, sə tə zwɛ̀e, Azi
nagwanaa *Zwifə-ba tə nɪ
Polə Yɪɪ *dìè tə wa. Ba sugu
lalʊʊ tə ba kə ʊ nə, ba ma ja
wá.

28 Ba dàń ga bubwi, ba wʊ́:
«*Yɪzərayɛlə bara-ba, á bìàn
á san nəba. Á nəŋə bɛɛ tə, ʊ
nə kàrì bwálá tə mama, lìà
tə mama con, ʊ ma zɪgá nə
lʊʊ lìà tə, də Yɪɪ *nii tə, ʊ nə

* **21:24 21.24** Zwifə-ba con, lìà duən yà wulə, ba nə yàá fwa Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e kənu yɪlori. Kʊ yɪlori təntə yàá pa, ba yá ba yukʊran kʊ dání zənzən. Ba nə pìà, ba fɪnɪ tə, ba yàá fwa Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e kənu yɪlori wiən, sə ba yoo ma kwɛn Yɪɪ yáá con.

pɪn *Moyizə nə, də Yɪɪ dìə̀
kʊ tə nə. Ʊ bɪlɪ ʊ jə *Gərɛkə-
ba lìà duən, ʊ zʊ Yɪɪ dìə̀ tə
wa, ʊ ma cʊ̀gʊ̀ kʊ ʊ kə durən
kʊ bwálí təntə wa, kʊ nə yɪ
Yɪɪ cɪcɪ nə tɪ».
29 Máŋá don wa, ba nɪ Polə
də Efɛzə tìán bɛɛ don, ʊ yɪrɪ
nə yɪ Tərofimə tɪʊ tə wa. Yá
ba dàń yà bʊŋa də, Polə pɪn
ʊ zʊ Yɪɪ dìə̀ tə wa. Kʊ mʊ̀ nə
pɪn, ba swìn nətʊ.
30 Tɪʊ tə mama sʊsʊgʊ,
lalʊʊ ga dəri kʊ naŋa bwálí
mama kʊ twi. Ba jɪn Polə, ba
tətəli wá, ba jə nan Yɪɪ dìə̀
tə wa, ba ga pɪn ka mimiən
lala.
31 Polə dàń yà yɪ ba pìà,
sə ba gʊ. Pamana yuu tíú
don ma nì də gugurə zʊa
*Zwerizalɛmə mama wa.
32 Kʊ máŋá tə tətə wa, ʊ
nə nì kʊ, ʊ zàn ʊ lɪ pamana
də lìà, ba də nə cì ʊ ja dəri,
ʊ va ba con. Máŋá tə, ba
nə nɪ pamana yuu tíú tə
də pamana tə, ba yá Polə
maran tə nə.
33 Pamana yuu tíú tə dàń
ma bà, ʊ yí lá nə ʊ pùrì Polə,
ʊ ga pa nii, sə ba vwa wá də
banzala bələ. Kʊ kwa nə, ʊ
bwe Polə, sə ʊ na lìù tə, ʊ nə
yɪ, də won tə, ʊ nə fwa.
34 Lalʊʊ tə tətəŋi wa nə,
lìà duən yà bubwi yiri don,
ba duən də bubwi yiri don.
Zəzugu tə dàń pɪn ʊ wàrì
cígá yoo mama ʊ nì. Kʊ mʊ̀
yɪrɪ nə ʊ pɪn nii, sə ba ja
Polə ba va pamana sàń tə
wa.
35 Máŋá tə Polə nə dìgà
nətənə tə yuu, kʊ yɪ pamana
tə ga ba tì wá, ba zɪn lalʊʊ tə
tutugu tə yɪrɪ.
36 Yá tɪʊ tə ləzwənbɪa tə yà
tə púá ʊ kwa, ba bubwi, ba
wʊ́: «Á gwɪa wá!»

*Polə swìn Zwerizalɛmə
tìán tə con*
*(Matiə 10.19-20; Tʊtʊnan
9.1-30; 26.9-21)*

37 Máŋá tə wa, ba nə pìà,
ba kə Polə pamana sàń tə
wa, ʊ swìn pamana yuu tíú
tə con, ʊ wʊ́: «À jə cwəŋə,
sə à swìn yoo n con, naaa?»
Pamana yuu tíú tə ma le wá,
ʊ wʊ́: «N nə̀ń *Gərɛkə-ba
sʊgʊ naaa?
38 Kʊ nə yɪ nətʊ, sə mə
kʊ tà n mʊ̀ nə yɪ Ezwipətə
tíú tə, ʊ kanya nə sugu lìà
ʊ kə *Romə-ba nə. Yá ʊ ga
jə lagʊra mʊ̀rʊ̀ banɪa (4 000),
də ba cəcərə sìán, ʊ ja va
kasɔɔ lanworu tə wa?»
39 Polə ma swìn, ʊ wʊ́:
«À mʊ̀ yɪ *Zwifə, Tarəsə tíú,
Silisi lʊʊ nii tə wa, kʊ tɪʊ tə
yɪrɪ nan. À lòrì mʊ́, sə n pa
nə cwəŋə, sə à swìn lalʊʊ tə
con».
40 Pamana yuu tíú tə ma
pa wá nii, sə ʊ swìn. Polə
dàń zàn ʊ zɪga nətənə tə yuu
wa. Yá ʊ ga jə ʊ jɪɪn, ʊ
ma fwa mɪmɪnʊ lalʊʊ tə yáá
con. Zəzugu tə mama zwɛ̀e.
Polə dàń wulə ʊ swìn lalʊʊ
tə con də *Ebərə-ba sʊgʊ.

22

1 Polə swìn, ʊ wʊ́: «À
nubɪa-ba də à nyɪna-ba! Á
cʊga kʊ tə, à nə jə, sə à swìn,
à ma jon à tìàn!»
2 Máŋá tə, ba nì də, Polə yɪ
Ebərə-ba sʊgʊ nə, ʊ ma swìn
ba con, ba kʊ́ʊ̀ kwɛn ba kə

sègè sègè. Yá Polə dàń swìn ba con, ʊ wʊ́:

3 «À mù yɪ Zwifə, ba lʊrɪ nə Tarəsə nə, kʊ nə wulə Silisi lʊʊ nii tə wa. Mə tɪfarʊ kʊ tə, kʊ nə yɪ Zwerizalɛmə wa, nə ba kʊnɪ nə. Gamalɪɛlə yà nə yɪ à karnyɪna, ʊ nə kàrì nə, sə à twá Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn nə nyɪna-ba tə nə zəni zəni. À yà jə yawala zənzən də Yɪɪ nyiən tə, ndə á də mama nə yɪ nətʊ tə zàn kʊ tə.

4 À tətə fɪfɪn ba tə, ba nə wulə *Yuu-Tiu cwəŋə ka tə wa, à gʊ. À vwə bara də kana à kə bàń dìà.

5 *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán nəkwɪa tə, də *nəkwɪna tə mama yèə́ kʊ tə, à nə fwa. Ba tətə pɪn nə saga, sə à bɪrɪ Zwifə-ba nubɪa tə nə, ba nə wulə Damasə nə. À vəli kʊ tɪʊ təntə də saga təntə, tə nə pɪn nii nə, sə à vwa lìà tə, ba nə zʊa Zwezi cwəŋə tə wa, à ja bà Zwerizalɛmə, sə à pa, ba kə ba càn wa.

6 À vəli cwəŋə tə wa, kʊ bà kʊ bwələ lugu fugə bələ, də à dàń yà bwələ Damasə. Kʊ máŋá tə wa, naa nədʊ də poni nəfarʊ nan yɪɪ nə. Kʊ pɪpɪlɪ kʊ kɪkarɪ nə.

7 À tʊa tɪa, à ga nì kori, kʊ nə swìn à con, kʊ wʊ́: ‹Solə, Solə, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n ma fɪfɪn nə?›

8 À dàń ma le, à wʊ́: ‹N mù nə yɪ wàà, Yuu-Tiu?› Ʊ ma swìn à con, ʊ wʊ́: ‹À mù nə yɪ *Nazarɛtə Zwezi, n nə fɪfɪn.›

9 Lìà tə, à mù də ba nə twá duən tə, nɪ poni tə, yá ba nə wà lìù tə, ʊ nə swìn à con tə, kori nì.

10 À dàń ma swìn, à wʊ́: ‹Bɛ̀eɛ̀e nə à dàń mɛ̀e, sə à fwa Yuu-Tiu?› Yuu-Tiu ma swìn à con, ʊ wʊ́: ‹Zàn, n va Damasə, yá mə lá nə, ba wá swìn n con won tə mama, à nə pɪn nii, sə n fwa›.

11 À yíá yà kʊ́ʊ̀ ba won mama na, poni təntə nə pɪpɪlɪ tə yɪrɪ. Lìà tə, ba nə yɪn də nə tə nə jɪn à jɪɪn nə, ba van nə, à ma va à yí Damasə.

12 Bɛɛ don yɪn lá nə, ʊ yɪrɪ nə yɪ Ananɪasə. Ʊ yà zìlí Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, zəni zəni. Damasə Zwifə-ba mama yà swìn ʊ yozəŋə yoo.

13 Kʊ mù bɛɛ təntə dàń twi ʊ yí nə, ʊ swìn à con, ʊ wʊ́: ‹À nubiu Solə, sə n yíá tə pìí, tə na lá!› Kʊ máŋá tə tətə wa, à yíá tə pórí. Yá à ga na wá.

14 Ʊ dàń ma swìn, ʊ wʊ́: ‹Yɪɪ tə, ʊ nə yɪ nə Zwifə-ba nɪbara-ba Yɪɪ nə tún mʊ́, sə n yəni ʊ fɪra tə, sə n na cígá tíú Zwezi, sə n nì sʊgʊ tə, ʊ tətə nii wa.

15 Kʊ mù nə pɪn, n wá swìn ʊ yoo lìà tə mama yáá con. N wá bɪrɪ ba kʊ tə, n nə nɪ də kʊ tə, n nə nì tə.

16 Yá sɪ́ʊ́n nə, bɛ̀eɛ̀e nə n dàń kʊ́ʊ̀ dànì? Zàn yɪɪ nə, n bon Zwezi yɪrɪ tə, sə n pa ba lə mʊ́ nɪá wa, sə n cʊna tə durən tə ma sɪn tə nan›.»

Won tə, kʊ nə ken Polə lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba, con (Tʊtʊnan 7.57-58)

17 Polə kúù swìn, ʊ wʊ́: «À
pìí à bà *Zwerizalɛmə wa,
yá à dàń yà wulə à jʊ̀nì Yɪɪ
*Zwifə-ba Yɪɪ *dìà tə wa. Kʊ
fwa ndə yiviru nə tì nə, Yɪɪ
ga bɪrɪ nə won.
18 À nɪ *Yuu-Tiu də ʊ swìn
à con, ʊ wʊ́: ‹Bɪbarɪ n bà,
n lɛ n nan Zwerizalɛmə wa
lala, ba bá jon n sʊ̀ràn tə, n
nə swìn n bɪrɪ à yuu wa›.
19 Yá à dàń swìn, à wʊ́:
‹Yuu-Tiu, ba tətə yə̀ə́ zəni
də, à yà twá Zwifə-ba *jə́rə́
dii tə wa, à vəli, à ma pìà ba,
sə à pa ba kə ba bàń dìà, də
à pa ba mà lìà tə, ba nə keni
ba waa n nə.
20 Máŋá tə wa, ba nə gʊa n
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Etɪyɛnə, ʊ nə swìn
n sʊgʊ tə, à tətə yɪn lá nə. À
ken à nii ba kwa, à ga jon lìà
tə, ba nə gʊa wá ganan, à ja
tə nə›.
21 Ʊ dàń ma swìn à con,
ʊ wʊ́: ‹Vəli, n yɪ à tʊŋa
mʊ́ yɪŋʊnɪ dwíí tə, ba nə tà
Zwifə-ba tə, con›.»

Polə bɪrɪ də, ʊ yɪ Romə-ba bìú

(Tʊtʊnan 16.22-23, 35-39; 25.16)

22 Lìà tə cʊgʊ wá, wuuu,
kʊ va kʊ yí Polə sʊgʊ təntə
yuu wa. Ba dàń zìn ba
kwərə yɪɪ nə, ba ga swìn, ba
wʊ́: «Á gwɪa kʊ mʊ̀ bɛɛ wà
tə yiri tə! Kʊ wà mɛ, sə á yá
wá á pa ʊ mɪɪ sìí lʊʊ wa!»
23 Ba bubwi, ba lɪ* ba
ganan, ba dɪlɪ, ba dʊga, ba
ga pɛ̀e purən, ba mí yɪɪ nə.
24 Pamana yuu tíú tə pɪn
nii, sə ba kə Polə pamana
sàń tə wa, sə ba ga fɪrɪ wá
də kafɪʊ, sə ʊ swìn won tə,
kʊ nə pɪn, ba bubwi nətʊ ʊ
yuu wa.
25 Yá máŋá tə wa, ba nə
vwə wá, sə ba mà, Polə swìn
pamana bíí yuu tíú tə con, ʊ
yà nə wulə lá, ʊ wʊ́: «N jə
nii, sə n mà *Romə-ba bìú,
ba nə tə wà ʊ bʊ̀rà bʊ̀rì,
naaa?»
26 Tə sʊ̀ràn təntə pɪn, pa-
mana bíí yuu tíú tə va ʊ tún
tə nii ʊ yuu tíú tə con, ʊ
wʊ́: «Bɛɛ tə yɪ Romə-ba bìú,
bɛ̀eɛ̀e nə n dàń wá fwa?»
27 Pamana yuu tíú tə dàń
ma bà, ʊ swìn Polə con, ʊ
wʊ́: «Swìn à con də, n nə
yɪ Romə-ba bìú». Polə ma le
wá, ʊ wʊ́: «Awo, à yɪ Romə-
ba bìú».
28 Pamana yuu tíú tə ma
súrí lá nə, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ yɪ
səbifarʊ nə à ŋwín, sə à ma
jì Romə-ba bìú». Polə də ma
kʊ́ʊ̀ swìn, ʊ wʊ́: «À mʊ̀ yɪ
Romə-ba nə lʊrɪ nə».
29 Lala də lìà tə, ba yà nə
mɛ, sə ba mà Polə ba pa, ʊ
swìn tə pìí, ba kə ba kwa.
Fən dàń yà zʊa pamana yuu
tíú tə, də ʊ nə lwarɪ də, Polə
yɪ Romə-ba bìú, ʊ nə pɪn ba
vwa wá tə yɪrɪ.

(Tʊtʊnan 23.28; Matiə 23.27-28; 10.16)

30 Kʊ tɪpʊrɪ nə, ʊ nə pìà,
sə ʊ lwarɪ cígá mama won
tə, kʊ nə pɪn *Zwifə-ba
bubwi ʊ yuu wa, ʊ pɪn ba
kʊ̀rì Polə. Ʊ dàń ga pa nii, sə
Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə də
Zwifə-ba yáá tìán tə, ba nə
bʊ̀rì *bʊ̀rà tə, bà duən yáá
nə. Kʊ kwa nə, ʊ pɪn Polə

* **22:23 22.23** Kʊ nətʊ bɪrɪ lɪŋa.

cú, ʊ ga zɪgɪ wá ba tətəŋi wa.

23

1 Polə ywàń Zwifə-ba yáá
tìán tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, ʊ
ga swìn, ʊ wʊ́: «À nubɪa-ba,
à mʊ̀ waa con, à wà yoo nɪ,
à nə dwá kʊ wa, Yɪɪ yáá con,
kʊ ja bà kʊ yí zən».
2 Zwifə-ba Yɪɪ joŋwana
yun tìán nəkwɪa Ananɪasə
pɪn nii lìà tə, ba nə bwələ
Polə yɪra, sə ba mà ʊ nii tə
nə.
3 Polə dàń ma swìn ʊ con,
ʊ wʊ́: «Yɪɪ wá mà mʊ́, bə́rə́
pwə! N yɪ n jə̀ń, sə n twá də
Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə
nə, n ma bʊ̀rì à bʊ̀rà, yá n yɪ
n zɪga Yɪɪ nii təntə nə, də n
nə pɪn nii, sə ba mà nə».
4 Lìà tə, ba nə wulə lá
nə, swìn ba wʊ́: «Kʊ yɪ n
twɪn Yɪɪ joŋwana yun tìán
nəkwɪa tə».
5 Polə ma le, ʊ wʊ́: «À
nubɪa-ba, à yà yə̀rì də, kʊ
yɪ Yɪɪ joŋwana yun tìán
nəkwɪa. Kʊ dí yáá, kʊ swìn
Yɪɪ sʊ̀ràn saga tə wa, kʊ wʊ́:
‹N wà mɛ, sə n swìn n lʊʊ nii
lìà tə yáá tíú tə yolwan›.»
6 Polə yà yə̀ə́ də, ba púlí
tə vàn don yà yɪ *Sadɪsɪan-
ba, kʊ vàn don də ga yɪ
*Farɪzɪan-ba. Kʊ mʊ̀ nə pɪn,
ʊ bubwi Zwifə-ba yáá tìán
tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, yáá
con, ʊ wʊ́: «À nubɪa-ba, à
mʊ̀ yɪ Farɪzɪan. Farɪzɪan-ba
nə lʊrɪ nə. Kʊ yɪ à nə pɪn
cígá də, tɪga wàá ba bwin ba
naŋa tə, nə pɪn, ba wulə ba
bʊ̀rì à bʊ̀rà».
7 Polə nə swìn kʊ nətʊ tə,
ʊ zwɛ̀e, tʊ́tʊ̀ná nyí tə zàn
Farɪzɪan-ba də Sadɪsɪan-ba
pwərə wa. Púlí tə dàń pwɛ̀e
púlə́ bələ.
8 Sadɪsɪan-ba mʊ̀ yà swìn
də, tɪga ka bwin ka nan, də
*malɪka, də siŋu tə̀lə́. Yá
Farɪzɪan-ba də con nə, ba də
wʊ́, tə wulə.
9 Kʊ zìn tʊ́tʊ̀ná nəfarʊ.
Farɪzɪan-ba wa Yɪɪ nii *yənu
tìán dàń ma zàn ba caga kʊ
zənzən, ba ga swìn, ba wʊ́:
«Nə ba lwanɪ yiri mama na,
kʊ bɛɛ wà tə yuu wa. Kʊ
wàá kʊ yanɪ siŋu, nə à yə̀ə́
malɪka nə, swìn ʊ con».
10 Tʊ́tʊ̀ná tə dàń nə súrí
zənzən tə, kʊ pɪn fən zʊ
pamana yuu tíú tə. Ʊ yà
bʊŋa də, ba wá za Polə, ba
pwɛ̀e kɪkaran ba tətəŋi wa.
Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ʊ ma pa nii
ʊ pamana púlí nə, sə ba lɪ
Polə ba tətəŋi wa, ba ja va
pamana sàń tə wa.
11 Kʊ tɪa tə nə yì, *Yuu-Tiu
twi Polə con, ʊ ga swìn, ʊ
wʊ́: «Pa n jɪɪn dàn! Nətʊ
tə, n nə swìn à yoo n bɪrɪ
*Zwerizalɛmə nə, kʊ mɛ, sə
n tə swìn à yoo *Romə də
wa».

Zwifə-ba ken nimarʊ, sə ba gʊ Polə

(Tʊtʊnan 9.23-25; 2 Korɛntə tìán 11.23, 26)

12 Kʊ tɪa tə nə pʊrɪ,
*Zwifə-ba duən ken tɪjaŋa.
Ba dùə ba kə ba tìàn nə, ba
ga kə ba sírí, də ba bá də́
wodiu, ba bá nyʊ mama, kʊ
ja vəli máŋá tə, ba nə wá gʊ
Polə.
13 Lìà tə, ba yà nə fwa
kʊ tɪjaŋa təntə yà dwə lìà
sapwilə.

14 Ba vəli ba yí *Zwifə-ba
Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə,
də Zwifə-ba *nəkwɪna tə, ba
swìn ba con, ba wʊ́: «Nə
mʊ̀ dʊ̀ə nə kə nə tìàn nə,
nə ken nə sírí, sə nə dàn ká
də́ wodiu, də nə nə wà Polə
gwɪ.
15 Á mʊ̀ də nə yáá tìán
tə, ba nə bʊ̀rì *bʊ̀rà tə, dàń
kəni nimarʊ, sə á va á yí
pamana yuu tíú tə. Á dàń wá
swìn ʊ con, sə ʊ ja Polə, ʊ bà
á yáá con, sə kʊ ya ndə á pìà,
sə á kwɛn á balɪ ʊ yoo tə cígá
cígá. Nə mʊ̀ ken nə sírí, sə
nə gʊ Polə, də ʊ tə wà aba
yí».
16 Polə nakwabiu nì kʊ
tɪjaŋa sʊ̀ràn təntə. Yá ʊ zàn,
ʊ va ʊ zʊ pamana sàń tə wa,
sə ʊ swìn Polə con.
17 Polə ma bon pamana bíí
yuu tíú tə don, ʊ swìn ʊ con,
ʊ wʊ́: «Ja balandʊrʊ wà tə,
n va pamana yuu tíú tə con,
ʊ jə yoo ʊ pìà, sə ʊ swìn ʊ
bɪrɪ wá».
18 Pamana bíí yuu tíú tə jɪn
wá, ʊ ja va ʊ yuu tíú tə con,
ʊ ga swìn, ʊ wʊ́: «Polə, ʊ
nə wulə bàń dìə̀ tə wa, nə
bon nə, ʊ ga lòrì nə, sə à ja
balandʊrʊ wà tə, à bà n con.
Ʊ wʊ́ ʊ jə yoo, ʊ pìà, sə ʊ
swìn ʊ bɪrɪ mʊ́».
19 Pamana yuu tíú tə ma ja
ʊ jɪɪn nə, ʊ ga ja wá, ʊ nan
kwa. Ʊ dàń ma bwe wá, ʊ
wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e yoo nə, n jə n
pìà, sə n swìn n bɪrɪ nə?»
20 Ʊ ma le wá, ʊ wʊ́:
«Zwifə-ba ken nimarʊ, sə ba
lòrì mʊ́, sə n jwɪan ja Polə,
n ja bà ba yáá tìán tə, ba nə
bʊ̀rì bʊ̀rà tə yáá con, sə kʊ
ya, ndə ba pìà ba kwɛn ba
balɪ ʊ yoo tə zəni.
21 Dàn ká cʊgʊ ba lòrì tə.
Ba wa lìà dwə sapwilə ba
nə tanɪ, sə ba sə̀gə̀ ba gʊ
Polə. Kʊ tìán tə dʊ̀ə̀ ba kə ba
tìàn nə, ba dàn ká də́ wodiu
mama, ba dàn ká nyʊ níá, də
ba nə wà Polə gwɪ. Ba ken
ba sírí ba zwɛ̀e, síʊ́n nə, kʊ
dàń yɪ ba dànì, sə n sɛ̀e kʊ
yoo təntə».
22 Pamana yuu tíú tə ma
swìn ʊ con, sə ʊ dàn ká swìn
kʊ yoo təntə, ʊ bɪrɪ lìù don.
Kʊ kwa nə, ʊ pɪn wá cwəŋə,
sə ʊ vìí.

Nətʊ ba nə ja Polə, ba va Sezare Felikəsə con

23 Kʊ kwa nə, pamana yuu
tíú tə bon pamana bíí yun
tìán bələ, ʊ swìn ba con, ʊ
wʊ́: «Á tana pamana biələ
(200), də sɪsadɪra sapwɪtwa
də fugə, də pamana biələ
(200), ba nə wá tì cwiən, sə
tɪtɪn lugu nʊgʊ máŋá wa, sə
ba va Sezare.
24 Á tana vàná tə, á nə wá
dì tə yuu, sə kʊ pa á wàní
Polə á ja va á pa yáá tíú
Felikəsə nə, pìʊ́ nəfarʊ tə nə
lɪ ʊ tún, də yazurə».
25 Pamana yuu tíú tə
pʊ́pʊ́ní sagɪ kʊ tə, ʊ pa ba:
26 «À mʊ̀ Kəlodə Lɪsɪasə
nə pʊ́pʊ́ní à yáá tíú
nəzəŋu Felikəsə nə. À
jʊ̀nì mʊ́.
27 Bɛɛ wà tə yɪ *Zwifə-
ba yà nə jɪn wá, sə ba gʊ.
Kʊ máŋá tə wa, à nì də, ʊ
yɪ *Romə-ba bìú, à dàń ma
ja pamana púlí à ja va à ma
jon wá ba tətəŋi wa.

28 À yà pìà, sə à lwarı
won tə yırı, ba nə zıga ʊ nə.
À ja wá à va ba yáá tìán tə,
ba nə bʊ̀rì *bʊ̀rà tə yáá con.
29 À nı də, ba nə zıga ʊ
nə, kʊ ya yìàn tʊ́tʊ̀ná yuu
wa, tə nə wulə ba tətə Yıı
*nii tə wa, ʊ nə pın *Moyizə
nə. Yá kʊ mʊ̀ təntə kwa nə,
won don mama tə̀lə́, kʊ nə
bırı də, ʊ mɛ gʊrı, kʊ nə bırı
də, ʊ mɛ, sə ba vwa wá də
banzala.
30 À nì də, ba ken nii
nədʊ, sə ba ma gʊ kʊ bɛɛ wà
tə. Kʊ mʊ̀ nə pın, à də kʊ́ʊ̀
pın wá mʊ́ lala. À pın nii ʊ
jara duən tə nə, sə ba bà ba
bon wá n yáá con kʊ yoo tə
yırı».
31 Pamana tə jon ba yuu
tíú tə nii, ba ga tì Polə
tıtın nə, ba ja va ba yí An-
tipatərisə.
32 Kʊ tıa tə nə pʊrı, ba tə,
ba nə vəli də nɛɛ tə pìí ba bà
pamana sàń tə wa, ba ga yá
sısadıra tə, sə ba ja Polə ba
yí Sezare.
33 Ba nə vəli ba yí lá,
sısadıra tə pın sagı tə yáá
tíú, pìʊ́ nəfarʊ tə nə lı ʊ tún
tə nə, ba ga tì Polə, ba pa wá.
34 Yáá tíú tə nə kàrì sagı tə
ʊ zwɛ̀e, ʊ bwe, sə ʊ jə́n Polə
yı lʊʊ nii kʊ kwa lìù. Ʊ nə
nì də, ʊ yı Silisi lʊʊ nii tə wa
lìù,
35 ʊ dàń ma swìn, ʊ wʊ́: «À
wá dìàn mʊ́, də n jarı duən
tə nə twi, ba yí máŋá tə wa».
Ʊ ga pa nii, sə ba kə wá pìʊ́
*Erodə sàń tə wa.

24

Zwifə-ba san Polə kwa Sezare nə

(Tʊtʊnan 6.11-12; 21.27-36; Matiə 5.11-12)

1 Dıan bonu kwa nə,
*Zwifə-ba Yıı *joŋwana yun
tìán nəkwıa Ananıasə də ba
*nəkwına tə duən, də bɛɛ
don, ʊ yırı nə yı Tɛrətilə,
vəli Sezare. Tɛrətilə nə yı
ba jırımʊ lìù, ʊ nə pìà, sə
ʊ tún ba nii, sə ba na cígá.
Ba vəli ba bon Polə yáá tíú
Felikəsə con, pìʊ́ nəfarʊ tə
nə lı ʊ tún, sə ba bırı won
tə, ʊ nə cʊ̀gʊ̀.
2-3 Yáá tíú Felikəsə pın, ba
bon Polə. Yá Tɛrətilə dàń
wulə ʊ bırı wiən tə mama,
Polə nə cʊ̀gʊ̀. Ʊ swìn, ʊ
wʊ́: «À nyına yáá tíú nəzəŋu
Felikəsə, n mʊ̀ nə pın, nə jə
sìə́ zənzən, kʊ twá də lwanʊ
tə, n nə lwàń nə lʊʊ tə wa.
Kʊ tə mama, n nə fwa dıın
mama, bwálí mama wa, nə
mʊ̀ sɛ̀e kʊ də zìlə́ zənzən.
4 À ba pìà, sə nə ja n bıan
nə, nə doni nətʊ. À lòrì
mʊ́, sə n cʊgʊ nəba, máŋá
mancın wa də n wʊywaŋʊ
tə.
5 Nə nı də, bɛɛ wà tə yı
tıcʊnʊ, ʊ kəni tʊ́tʊ̀ná Zwifə-
ba mama pwərə wa, lʊʊ tə
mama wa. Ʊ yı *Nazarɛtə
Zwezi kʊnkʊn yıjʊncwəŋə
tə yáá tíú.
6 Ʊ də́də́n, sə ʊ cʊ̀gʊ̀ nə
mʊ̀ Zwifə-ba Yıı *dìə̀ tə, ʊ kə
durən ka nə. Nə ma ja wá,
[nə yà pìà, sə nə twá də nə
Yıı *nii tə, ʊ nə pın *Moyizə
nə, nə ma bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà.
7 Yá pamana yuu tíú
Lısıasə dàń twi də dìàn tə

nə dáá, ʊ ma jon wá nə jìàn wa.
8 Ʊ mù pamana yuu tíú tə
dàń nə pɪn nii ʊ jarɪ duən
tə nə, sə ba bà n mù yáá tíú
Felikəsə con.] N də kʊ́ʊ̀ wá
bwe wá, sə n lwarɪ won tə
mama, kʊ nə pɪn nə zɪga ʊ
nə».
(Likə 21.12-15; 1 Piyɛrə 3.15-16)
9 Zwifə-ba ken ba nii tə
sʊ̀ràn təntə kwa, ba ga swìn
də, kʊ yɪ nətʊ nə.
10 Yáá tíú Felikəsə dàń ma
fwa mɪmɪnʊ də Polə, sə ʊ də
tún ʊ nii. Polə də kʊ́ʊ̀ wulə ʊ
tuŋə ʊ nii, ʊ wʊ́: «À yə̀ə́ də,
bɪna pùlì, n nə yɪ nə lʊʊ lìà
tə lìù, n nə bʊ̀rì nə bʊ̀rà. Kʊ
mù nə pɪn, fən ba nə jə yoo
kʊ tə wa, sə à bɪrɪ won tə, à
nə wá ma jon à tìàn.
11 Kʊ tə ba dɪan fugə bələ
dwə à nə vəli *Zwerizalɛmə,
sə à bʊ Yɪɪ nə. N nə pìà kʊ
nɛɛ, n wá lwarɪ kʊ.
12 Ba wà à mù də lìù nɪ
Zwifə-ba Yɪɪ dìà tə wa, nə
à yə̀ə́ Zwifə-ba *jə́rə́ dii tə
wa, nə à yə̀ə́ tɪʊ tə wa, də à
mù də kʊ tíú wulə nə tʊ́tʊ̀nɪ́
duən. Ba wà nə nɪ də, à
wulə à gugurə lalʊʊ.
13 Yá cígá mama, ba wàrì
won tə yɪrɪ, ba nə zɪga à nə,
ba bɪrɪ sɪ́ʊ́n nətən.
14 Yoo tə, à nə yə̀ə́, sə à
swìn n yáá con, nə yɪ kʊ
tə nətən: À yɪ à tʊŋa à pɪn
nə nɪbara Zwifə-ba Yɪɪ tə nə,
yɪjʊncwəŋə nədʊn tə wa,
ba mù nə ma boŋə kʊnkʊn
yɪjʊncwəŋə. À pɪn cígá won
tə mama nə, kʊ nə pʊ́pʊ́nɪ́
Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə
nə, saga tə wa, də Yɪɪ nii
*sʊ̀sʊ̀nà saga tə wa.
15 À jə yala də Yɪɪ, ba də
tətə ga jə tə yala təntə. Kʊ
mù nə yɪ cígá tìán də lìà,
ba nə tʊŋa kʊnkʊn, mɛ wá
bwin ba nan tɪan wa.
16 Kʊ mù nə pɪn, à də ma
kəni à kajaŋa máŋá mama,
sə à bɪcan wànɪ́ kʊ ya nəpon
Yɪɪ yáá con, də ləzoni yáá
con.
17 À nə nan Zwerizalɛmə
wa, kʊ yí bɪna də bɪna. Yá
à dàń yà pìí à jə səbiu à bà,
sə à ma fwa yɪlori à lʊʊ zʊra
tə nə, sə à kə lá, à fwa *joŋi
à pa Yɪɪ nə.
18 Kʊ mù yà nə yɪ à tʊtʊŋɪ,
máŋá tə wa, ba nə nɪ nə Yɪɪ
dìà tə wa. Kʊ máŋá tə wa, à
də tanɪ à tìàn, sə à yoo kwɛn
Yɪɪ yáá con. À mù də lalʊʊ
yà nə wà lá yɪn, gurə gurə
də ga wà lá yɪn.
19 Yá Azi nagwanaa Zwifə-
ba duən yà nə mɛ, sə ba bà n
yáá con, ba bon nə lá, də yoo
nə wulə à mù də ba pwərə
wa.
20 Nə à yə̀ə́, sə ba tə nətən
bɪrɪ won tə, kʊ nə ya à mù
nə cʊ̀gʊ̀, máŋá tə wa, à nə
tún à nii tə, ba yáá tìán tə,
ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, yáá con.
21 Də kʊ nə tà sʊgʊ nədʊ
cɪcɪ, kʊ mù nə yɪ à nə bubwi
ba tətəŋi wa, à wʊ́: ‹Kʊ yɪ à
nə pɪn cígá də, tɪga wá bwin
tə yɪrɪ nə pɪn ba bʊ̀rì à bʊ̀rà
á yáá con›.»
22 Felikəsə də yà yə̀ə́ kʊ
cwəŋə təntə nə yɪ nətʊ
mama. Ʊ dàń ma lwàń bʊ̀rà
tə, ʊ kə dɪɪn don nə. Ʊ
ga swìn, ʊ wʊ́: «Máŋá tə,
pamana yuu tíú Lɪsɪasə nə

twi, à wá kwɛn à ywàń á yoo tə wa».
23 Kʊ kwa nə, Felikəsə pɪn nii pamana bíí yuu tíú tə nə, sə ʊ cì Polə nə, sə ʊ pa ʊ tɪnɪ ʊ tìàn. *Ʊ* dàn ká cì ʊ nubɪa tə nə, də ba nə pìà ba fwa won ba pa wá.

(Tʊtʊnan 17.30-32)

24 Kʊ dɪan bagalɪ nii nə, Felikəsə də ʊ kan Dərisilə, ʊ nə yɪ Zwifə-ba bʊ̀á, twi. Yá ʊ dàń pɪn ba bon Polə ʊ bà, ʊ ga cʊgʊ wá, ka kə waa Zwezi-*Kərisə nə yoo yuu wa.
25 Polə dàń swìn bʊ̀rà bʊ̀rì yoo wa cígá nə yɪ nətʊ, də n nə mɛ, sə n yəni n tìàn jonu nətʊ, də bʊ̀rà tə, ka nə bìàn, yoo yuu wa. Kʊ nətʊ tə pɪn fən zʊ Felikəsə, ʊ ga swìn Polə con, ʊ wʊ́: «Nə wá yá nətən, sə n vìí, à nə kʊ́ʊ̀ nɪ máŋá, à wá pìí, à bon mʊ́».
26 *Ʊ* yà jə yala də, Polə wá pa wá səbiu. Kʊ mʊ̀ yà nə pɪn, ʊ yàá pa ba bon Polə lala, sə ʊ mʊ̀ də wá ve də duən.
27 Kʊ fwa bɪna bələ mɛ, kʊ kwa nə, Pɔrəkiyisə Fɛsətisə twi, ʊ jon Felikəsə yuu nə. Felikəsə yà pìà, sə Zwifə-ba pwìí ya ywání ʊ yuu wa. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ʊ yá Polə bàń dìà tə wa.

25

Zwifə-ba kʊ́ʊ̀ bon Polə Fɛsətisə də yáá con

(Tʊtʊnan 23.12-15, 30)

1 Fɛsətisə twi, ʊ jon Felikəsə yuu nə, kʊ lʊʊ nii təntə wa. Dɪan batwa nii nə, ʊ nan Sezare, ʊ va *Zwerizalɛmə.
2 *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə, də *Zwifə-ba yáá tìán tə kʊ́ʊ̀ tún ʊ də con yìèn tə nə pɪn ba zɪga Polə nə.
3 Ba dàń ga swìn də, tə mʊ̀ yɪrɪ ba lòrì yuywaŋʊ Fɛsətisə con. Ba lòrì wá, sə ʊ san ba, sə ʊ pa Polə bà Zwerizalɛmə, sə ba pwìí poli. Ba yà ken nii nədʊ, sə ba ja Polə ba gʊ cwəŋə wa.
4 Fɛsətisə ma le ba də, Polə yɪ ba cìgà ʊ nə Sezare nə, yá ʊ də tətə mɛ, sə ʊ pìí ʊ vìí, máŋá mancɪn wa.
5 *Ʊ* swìn ʊ súrí lá nə, ʊ wʊ́: «Də á nə swə, sə á pìà lìà, ba nə yɪ á yáá tìán, sə ba twá à nə, sə nə va. Də kʊ bɛɛ təntə nə fwa yolwan, sə ba swìn ʊ yolwan tə».
6 Fɛsətisə fwa dɪan nana, kʊ ja va dɪan fugə, ba tətəŋi wa. Kʊ kwa nə, ʊ pìí ʊ va Sezare. Kʊ tɪpʊrɪ nə, ʊ zʊa ʊ jə̀ə́ bwálí tə nə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, sə ʊ bʊ̀rì yoo tə bʊ̀rà. *Ʊ* dàń ga pa nii, sə ba jə Polə ba bà.
7 Máŋá tə wa, ba nə ja Polə ba bà, Zwifə-ba tə də nan Zwerizalɛmə ba bà. Ba kɪkarɪ wá, ba ga man ʊ yuu yolwan tə nə dáá, tə yoo ga cà zənzən, ba tətə nə wàrì tə nɛɛ ba bɪrɪ.
8 Kʊ tə Polə nə wá ma jon ʊ tìàn, ʊ swìn, ʊ wʊ́: «À wà lwanɪ fwa won mama wa. À wà Zwifə-ba Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, cʊ̀gʊ̀, nə à yə̀ə́ Zwifə-ba Yɪɪ *dìà tə, nə à yə̀ə́ *Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə».
9 Fɛsətisə də nə pìà, sə Zwifə-ba pwìí ya ywání ʊ

yuu wa, ʊ bwe Polə, ʊ wʊ́: «N pìà, sə n va Zwerizalɛmə, sə ba bʊ̀rì n bʊ̀rà kʊ yɪrɪ, à yáá con, naaa?»

10 Polə də ma le, ʊ wʊ́: «À yɪ à zɪga Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə lìà tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə yáá con. Yá mə yəbə nə, ba mɛ, sə ba bʊ̀rì à bʊ̀rà. À wà Zwifə-ba won mama cʊ̀gʊ̀, ndə n tətə nə yə̀ə́ kʊ zəni zəni.

11 Də à nə ba cígá jə, à nə fwa won, kʊ nə mɛ, sə ba gʊ nə kʊ yɪrɪ, à bá vɪ, sə ba gʊ nə. Cígá mama dàń nə tə̀lə́ ba sʊ̀ràn tə wa, ba nə jə zɪga à nə, lìù mama wàrì nə n kəni ba jìàn wa. À mʊ̀ pìà, sə Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə bʊ̀rì à bʊ̀rà tə».

12 Fɛsətisə vʊ̀rʊ də ʊ kwa lìà tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, ʊ ga swìn Polə con, ʊ wʊ́: «N swìn də, n pìà, sə Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə bʊ̀rì n bʊ̀rà tə, n dàń wá va Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə yáá con».

Fɛsətisə pɪn, Polə tún ʊ nii Agəripa yáá con
(Tʊtʊnan 9.15)

13 Kʊ dɪan bagalɪ kwa nə, pìʊ́ Agəripa də ʊ nakʊa Berenisə twi Sezare, sə ba jʊn Fɛsətisə.

14 Ba dɪan tə cé duən lá nə. Fɛsətisə dàń ma tì Polə yoo tə, ʊ man ʊ bɪrɪ Agəripa nə, ʊ wʊ́: «Felikəsə yá bɛɛ don bàń dìà tə wa.

15 Yá máŋá tə wa, à nə vəli *Zwerizalɛmə, *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana yun tìán tə, də ba *nəkwɪna tə swìn, ba zɪgɪ ʊ nə. Ba lòrì, sə ba bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà, sə ba gʊ wá.

16 À ma le ba də, *Romə-ba culi, sə ba pa nii, sə ba kə bɛɛ càn wa, nə à yə̀ə́, sə ba gʊ wá, də ʊ mʊ̀ də ʊ jara duən tə nə wà ba níə́ tún, sə ʊ bɪrɪ də, ʊ wà yoo cʊ̀gʊ̀, sə ba na də, ba jə cígá.

17 Bɛɛ təntə jara duən tə dàń ma bà yəbə lala, kʊ máŋá tə tətə wa. Ba túrí tə tɪpʊrɪ nə, à jə̀ń bwálí tə nə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, à ga pa nii, sə ba ja kʊ bɛɛ təntə, ba bà.

18 *Ʊ* jara duən tə nə twi, ba tún ba nii, ba wà wàní ba kə yolwan nədʊ tətə ʊ yuu wa, ndə à yà nə bʊŋa nətʊ tə.

19 Ba mʊ̀ də wá yà yɪ tʊ́tʊ̀ná duən nə, ba jə də duən, tə nə yɪ ba tətə yɪjʊncwəŋə tə cɪcɪ yuu wa. Ba tʊ́tʊ̀ná tə vàn don də yà yɪ bɛɛ, ʊ yɪrɪ nə yɪ Zwezi, yuu wa, ʊ nə tɪga. Yá Polə mʊ̀ ga swìn də, ʊ wulə mɪɪ wa.

20 À mʊ̀ con nə, à yə̀rì nətʊ tə, à nə wá fwa kʊ tʊ́tʊ̀ná yiri təntə wa. À dàń ma bwe Polə, də ʊ nə pìà, sə ʊ va Zwerizalɛmə, sə ba bʊ̀rì kʊ bʊ̀rà tə lá nə.

21 Yá Polə də dàń bɪrɪ də, ʊ mʊ̀ swə, sə Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə bʊ̀rì ʊ bʊ̀rà tə. À dàń pa nii, sə ba cì ʊ nə kʊ ja vəli máŋá tə, à nə wá pa ʊ va ʊ pa Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə».

22 Agəripa dàń ma swìn Fɛsətisə con, ʊ wʊ́: «À də tətə pìà, sə à nì kʊ bɛɛ təntə nii sʊgʊ». Fɛsətisə ma le wá, ʊ wʊ́: «Jwɪan nə, n wá nì ʊ sʊgʊ».

23 Kʊ tɪpʊrɪ nə, Agəripa də
Berenisə twi də dun zənzən,
ba mù də lìà tə, ba nə bʊ̀rì
bʊ̀rà tə, də tɪʊ tə yáá tìán tə
mɛ kə duən ba zʊ dìà tə wa,
ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə. Fɛsətisə
ma pa, ba ja Polə, ba ja bà.
24 Fɛsətisə dàń swìn, ʊ wʊ́:
«Pìʊ́ Agəripa, də á mù lìà tə
mama, á nə wulə də nəba. Á
na bɛɛ wà tə, Zwifə-ba lalʊʊ
tə mama nə twi, ba yí nə, də
kʊ nə yɪ Zwerizalɛmə nə, nə
à yə̀ə́ yəbə tətə, ba bɪrɪ də,
kʊ wà mɛ, sə ba yá wá, sə ʊ
mɪɪ sìí lʊʊ wa.
25 À mù con, à na də, ʊ wà
won mama fwa, kʊ nə bɪrɪ
də ba mɛ, sə ba gʊ wá kʊ yɪrɪ
nə. Ʊ tətə bon ʊ kə Romə-ba
pìʊ́ nəfarʊ tə nə. Kʊ mù nə
pɪn, à nɪ də kʊ mɛ, sə à pa ʊ
va, ʊ pa wá.
26 À ba cígá yoo mama jə à
púpʊ́ní Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ
tə nə, Polə yoo tə yuu wa. Kʊ
mù yɪrɪ nə, à pɪn ʊ nan á yáá
con. Kʊ tə kʊ nə dwə, pìʊ́
Agəripa yáá con, sə bwiə tə,
ba nə wá bwe wá tə kwa nə,
sə à wànî à na yoo à púpʊ́ní.
27 Kʊ nə tà nətʊ, à yə̀rì
kʊ yáá də nətʊ tə, à nə wá
tʊn bàń dìà lìù Romə-ba pìʊ́
nəfarʊ tə nə, yá à ga wà kʊ
tə, ʊ nə cʊ̀gʊ̀ bɪrɪ».

26

Polə tún ʊ nii sə ʊ jon ʊ tìàn

(Matiə 10.18-20; Tʊtʊnan 9.1-30; 22.1-21; 1 Piyɛrə 2.12)

1 Pìʊ́ Agəripa cʊgʊ kʊ tə
mama, yáá tíú Fɛsətisə nə
swìn Polə yuu wa, ʊ zwɛ̀e.
Kʊ kwa nə, Agəripa swìn
Polə con, ʊ wʊ́: «Cwəŋə
wulə ka pa mʊ́, sə n tún n nii
n yoo tə yɪrɪ». Polə dàń ma
ja ʊ jɪɪn, ʊ ma fwa mɪmɪnʊ,
sə ʊ tún ʊ nii. Ʊ swìn, ʊ wʊ́:
2 «À jə pupwən, də zə̀n kʊ
tə, à nə wàá wiən tə mama
*Zwifə-ba nə zɪga à nə tə
yɪrɪ, à swìn n mù, à nyɪna
pìʊ́ Agəripa yáá con.
3 N dí yáá n yə̀ə́ Zwifə-ba
yofwamɪnan, də ba tʊ́tʊ̀ná
nə yɪ nətʊ mama. Kʊ mù nə
pɪn, à lòrì mʊ́, sə n cʊgʊ nə
də pínʊ́.
4 À mɪɪ tə wa nə, kʊ nə zɪgɪ
à zandwan mama, à yɪ à bori
à dwíí tìán Zwifə-ba tətəŋi
wa də *Zwerizalɛmə nə. Kʊ
mù nə pɪn, Zwifə-ba mama
yə̀ə́ nətʊ tə, à nə yɪ.
5 Ba dí yáá, ba yə̀ə́ nə fuən
fuən, də ba nə pìà, sə ba
swìn cígá. À yà yɪ à wulə
nə *Farɪzɪan-ba yɪjʊncwəŋə
tə wa, ka twagʊ yoo nə cà
zənzən, ka doni tə mama.
6 Yá síʊ́n nə, kʊ yɪ yala tə,
à nə jə Yɪɪ nikanɪ tə, ʊ nə
kàn də nə nɪbara-ba tə, nə
pɪn ba wulə ba bʊ̀rì à bʊ̀rà.
7 Nə Zwifə-ba dwíə́
dəkurən fugə bələ tə mɛ, tə
nə tʊŋa tə pɪn Yɪɪ nə, tɪtɪn
də yɪcaʊ də jə yala təntə. Yá
mə yala tə, à nə swìn tə yoo,
à nyɪna pìʊ́ Agəripa, tə mù
nə pɪn Zwifə-ba zɪga à nə.
8 À bwe á mù lìà tə mama,
á nə cʊga nə. Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn,
á ma bʊŋa də, Yɪɪ wàrì tɪga
ʊ bwin?
9 Kʊ nə ya à mù con nə, à
lìí à tìàn də, à mù yà bʊŋa
də, kʊ mɛ, sə à zɪgɪ lìà tə nə,

ba nə jʊ̀nì *Nazarɛtə Zwezi
yɪrɪ tə nə zənzən.
10 Á nəŋə kʊ tə, à nə
fwa Zwerizalɛmə nə. À
tətə lòrì cwəŋə Zwifə-ba Yɪɪ
*joŋwana yun tìán tə con,
à ma kə *Kərisə lìà zənzən
bàń dìə wa. Yá máŋá tə wa,
ba nə pìà, ba gʊ ba, à də yàá
bɪrɪ də kʊ mɛ.
11 Máŋá don tətə wa, à yàá
kálʊ́ ba Zwifə-ba *jə́rə́ dii tə
wa, sə à pa ba twɪn Zwezi. À
lɪŋa tə nə zàn zənzən, máŋá
tə wa, à fɪfɪn ba, à ja va à
yí tɪan tə wa, tə tìán nə tà
Zwifə-ba.
12 Kʊ mʊ̀ yuu wa nə, à yà
vəli Damasə də dìàn tə, Yɪɪ
joŋwana yun tìán tə nə ken
à jɪɪn wa, də ba nii tə, ba nə
pɪn nə.
13 À nyɪna pìʊ́, cwəŋə
təntə wa, ndə lugu fugə bələ
máŋá wa, à nɪ poni. Kʊ nan
yɪɪ nə kʊ cú, kʊ pɪpɪlɪ kʊ
kɪkarɪ à mʊ̀ də à twaduən tə.
Kʊ poni təntə yà dwə yɪcaʊ
tə.
14 Nə mama tʊa tɪa. Yá à
dàń ga nì kori, kʊ nə swìn
à con də *Ebərə-ba sʊgʊ, kʊ
wʊ́: ‹Solə, Solə! Bɛ̀ɛ̀ɛ nə
pɪn, n ma fɪfɪn nə? N nə zɪgɪ
à nə, n mʊ̀ nə wá də́ càn›.
15 À ma le, à wʊ́: ‹N mʊ̀ nə
yɪ wàà, *Yuu-Tiu?› Yuu-Tiu
ma pìí ʊ le nə, ʊ wʊ́: ‹À mʊ̀
nə yɪ Zwezi tə, n nə fɪfɪn.
16 Zàn yɪɪ nə, n zɪgɪ n nɛɛ
yuu. Nə̀ń, won tə yɪrɪ, à nə
nan n nə. N yɪ à kúrí mʊ́, sə
n yà à tʊ̀tʊ̀nʊ̀, sə n swìn yìən
tə, à nə pɪn n na, də tə tə, à
tə nə wá bɪrɪ mʊ́.
17 À wá jon mʊ́ Zwifə-ba,
də dwíə́ tə, ba nə tà Zwifə-
ba tə, jìàn wa. Mə ba mʊ̀ lìà
tə con nə, à tʊn mʊ́,
18 sə n súrí ba yíá. Kʊ dàń
wá pa ba nan yikunu wa,
ba bà poni wa. Ba wá nan
*Sɪtana dìàn wa, ba bà Yɪɪ
con, sə ʊ ma wàní ʊ kwɛn
ba cʊna tə, ʊ lɪ ba mʊ̀ də wá
pwərə wa. Yá ba ga wá na
tori, ba mʊ̀ də lìà tə, ba nə
pɪn ba tìàn míámían Yɪɪ nə.
Kʊ twá də ba nə ken ba waa
à mʊ̀ Zwezi nə›.
19 Kʊ mʊ̀ təntə yɪrɪ, à
nyɪna pìʊ́ Agəripa, à mʊ̀ wà
won tə, Yɪɪ nə bɪrɪ nə tə, nii
vɪga.
20 À təntən à fwa kʊ
Damasə nə. À nə zàn lá,
kʊ yɪ Zwerizalɛmə. À nə
kʊ́ʊ̀ zàn lá, kʊ yɪ Zwide nag-
wanaa tə mama wa, à lɛ à yí
ba tə, ba nə tà Zwifə-ba tə.
À swìn ba con, sə ba vəvəri
ba kwa, ba ma sá ba cʊna, ba
bà Yɪɪ con, sə ba bɪrɪ də, ba
cígá lwàń, kʊ twá ba tʊtʊnɛɛ
nə.
21 Mə kʊ yoo təntə yɪrɪ nə,
Zwifə-ba jɪn nə ba Yɪɪ *dìə tə
wa, ba yà pìà, sə ba gʊ nə.
22 Yá kʊ nə yɪ Yɪɪ nə cì
à nə tə yɪrɪ, à tə wulə lʊʊ
zən kʊ tə. À tə swìn kʊ yoo
ləzwənbii də ləzwənfaran
mɛ yáá con. Tə sʊ̀ràn təntə
wa, à ba won mama súrí,
kʊ tə *Moyizə də Yɪɪ nii
*sʊ̀sʊ̀nà tə nə dí yáá, ba
swìn də, kʊ wá bà tə nə.
23 Kʊ mʊ̀ nə yɪ Kərisə nə
wá də́ càn, ʊ nə wá ya
təntən lìù, ʊ pìí ʊ bwin ʊ nan
tɪga wa. Ʊ wá swìn poni tə
yoo ʊ bɪrɪ Zwifə-ba də ba tə,

ba nə tà Zwifə-ba nə».
24 Polə dàń nə caga ʊ tìàn
yɪrɪ nətʊ tə, Fɛsətisə zìn ʊ
kori yɪɪ nə, ʊ wʊ́: «N yɪ n
nyaŋa, Polə. N yənu nəfarʊ
tə kəni mʊ́ nyɔɔ wa».
25 Polə ma pìí ʊ le, ʊ wʊ́:
«À ba nyaŋa, à nyɪna pìʊ́
nəzəŋu Fɛsətisə. Kʊ yɪ cígá
sʊ̀ràn, tə nə jə dəǹ zəni, nə
à swìn nətʊ.
26 Pìʊ́ Agəripa mʊ̀ dí yáá,
ʊ yə̀ə́ tə yìàn təntə. Kʊ mʊ̀
nə pɪn, fən ba nə ja tə yoo
wa, sə à swìn tə. À yə̀ə́ də,
ʊ də yə̀ə́ tə nɛɛ mama, yá tə
nə wá tʊn, tə nədʊ tətə wà
sə̀gə̀.
27 À nyɪna pìʊ́ Agəripa, n
pɪn cígá Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə nə,
naaa? À yə̀ə́ də, n pɪn ba
cígá».
28 Agəripa ma swìn Polə
con, ʊ wʊ́: «Kʊ wá fwa
mancɪn, n wá pìà, sə n pa à
jì Kərisə lìù».
29 Polə pìí ʊ le wá, ʊ wʊ́:
«Də kʊ nə yɪ máŋá mancɪn,
nə à yə̀ə́ zənzən, à wá lòrì
Yɪɪ, sə n mʊ̀ də lìà tə mama,
á nə cʊga nə zàn, sə á yà ndə
à nə. Yá sə à jìàn banzala tə
mʊ̀ dàn ká ya á mʊ̀ jìàn nə».
30 Pìʊ́ Agəripa, də yáá tíú
Fɛsətisə, pìʊ́ nəfarʊ tə nə
lɪ ʊ tún, də Agəripa nakʊa
Berenisə, də lìà tə mama, ba
nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, ba yà nə
wulə də ba, zàn yɪɪ nə.
31 Ba nan kwa, ba swìn
duən con, ba wʊ́: «Bɛɛ wà
tə ba won mama fwa, kʊ nə
mɛ, sə ba gʊ wá kʊ yɪrɪ, nə à
yə̀ə́ kʊ nə mɛ, sə ba vwa wá
də banzala».
32 Agəripa dàń ma swìn
Fɛsətisə con, ʊ wʊ́: «N yà
wàá kʊ bɛɛ wà tə n dʊga, də
ʊ yà nə wà swìn də, *Romə-
ba pìʊ́ nəfarʊ tə nə wá bʊ̀rì
ʊ bʊ̀rà tə».

27

Polə vəli Romə
(2 Korɛntə tìán 11.25-26)

1 Máŋá don wa, yáá tíú
Fɛsətisə pɪn nii, sə nə zʊ
níá yuu bori, nə va Yitali
nagwanaa wa. Yá ba dàń
pɪn Polə də bàń dìè lìà duən
pamana bíí yuu tíú don nə,
ʊ yɪrɪ nə yɪ Zwiliyisə. *U* yà
wulə pamana púlí don wa,
ba nə boŋə ‹*Romə-ba pìʊ́
nəfarʊ pamana púlí›.
2 Nə dàń tì níá yuu bori
don, kʊ nə nan Adəramitə.
Kʊ mʊ̀ yà nə mɛ, sə kʊ twá
tɪan tə nə wulə Azi nag-
wanaa tə vàn nə, kʊ kɪkarɪ
kʊ lɛ. Mə kʊ mʊ̀ nə jə nəba
kʊ vìí. Bɛɛ don də yɪn lá, ʊ
yɪrɪ nə yɪ Arisətarəkə. *U* yɪ
Tɛsalonikə tíú, Masedwanə
nagwanaa tə wa.
3 Kʊ tɪpʊrɪ nə, nə yí Sidon.
Romə-ba pamana bíí yuu tíú
Zwiliyisə pɪn yuywaŋʊ Polə
nə, sə ʊ va ʊ dabara con, sə
ba pa wá kʊ tə, ʊ nə pìà.
4 Nə zàn lá, nə twá
Swipərə nagwanaa tə, kʊ nə
wulə mʊʊ tətəŋi wa, vàn nə,
sə nə ma kwálí nə tìàn nə
vʊʊ tə yɪrɪ, kʊ nə zɪga nə nə.
5 Nə vəli nə bɛn mʊʊ tə,
kʊ nə jə Silisi lʊʊ nii tə yɪra,
də Panfili nagwanaa tə, nə
va nə yí Mira, Lisi nagwanaa
tə wa.

6 Kʊ bwálí təntə nə, pa-
mana bíí yuu tíú tə nɪ
níá yuu bori, kʊ nə nan
Alɛkəzandəri, kʊ vələ Yitali
nagwanaa wa. Ʊ dàń ma pa,
nə va nə zʊ kʊ níá yuu bori
təntə wa.

7 Nə fwa dɪan də dɪan,
də níá yuu bori tə yɪ kʊ
vəli mancɪn mancɪn. Yá nə
dí càn zənzən, nə ma va
nə bwələ Kənidə. Vʊʊ tə
yà cìgà nə nə, kʊ pa nə
wàrì yáá nə vəli kʊ vàn
təntə yuu. Nə vəli nə twá
Kərɛtə nagwanaa tə, kʊ nə
wulə mʊʊ tətəŋi wa, jɪgwiə
saparʊ con nə kɛ̀eń nə va nə
twá Saləmone, nə lɛ.

8 Nə dí càn nə ma kɪkarɪ
kʊ, nə va nə yí bwálí don,
ba nə boŋə ‹níá yuu bwərə
yizɪga nəzəŋu›. Kʊ mù nii
nə Lase tɪfarʊ də yà wulə lá.

9 Nə díán zənzən, yá níá
yuu bori tə vəli tə dàń yà jə
fən zənzən. Kʊ máŋá tə wa
də nivori* tə lɛ.

10 Kʊ mù nə pɪn, Polə dàń
ma kwè ba, ʊ swìn ba con,
ʊ wú: «À dabara-ba! À na
də, níá yuu bori tə bá va kʊ
yí də yazurə. À na də, nətʊ
tə kʊ nə ye níá tə, kʊ yɪ kʊ
pìà, sə kʊ fwa nəba yoo. Kʊ
wá ya càn zənzən. Kʊ tà níá
yuu bori tə də kʊ zɪla tə cɪcɪ
nə wá jén, kʊ yɪ də nə tətə
mɛ».

11 Kʊ máŋá tə wa, Romə-
ba pamana bíí yuu tíú tə yà
ken ʊ yala lìù tə nə, ʊ nə
pa níá yuu bori tə vəli, də
níá yuu bori tə tíú nə, ʊ doni
Polə sʊ̀ràn tə.

12 Bwálí tə, níá yuu bwərə
tə nə zɪga lá, waran máŋá
wa níá yuu bori wàrì lá nə
kʊ zɪga. Lìà tə zʊnɪ dàń
ma sɛ̀e, sə ba zɪgɪ lá nə, ba
pìí ba fwa kʊ tə mama, ba
nə wàá, sə ba yí níá yuu
bwərə yizɪga tə, ba nə boŋə
Fenikəsə, kʊ nə wulə Kərɛtə
nagwanaa, kʊ nə wulə mʊʊ
tətəŋi wa, tə wa. Kʊ bwálí
tə yáá don yà wulə jɪzən
saparʊ də yɪɪ yizwɪa wa. Kʊ
yáá don də yà wulə jɪgwiə
saparʊ də yɪɪ yizwɪa con. Nə
yà pìà, sə nə ya kʊ bwálí
təntə wa, də waran máŋá tə
kɛ̀eń.

Vʊʊ nəfarʊ tə kʊ zàn mʊʊ tə yuu wa yoo

13 Vʊʊ kɪkala wulə kʊ
naŋa jɪzən saparʊ con kʊ
fuli. Ba dàń yà bʊŋa də,
ba pubʊŋa tə pìà kʊ jì. Kʊ
mù nə pɪn, ba ma yá níá
yuu bori tə kʊ vìí. Yá ba
dàń ga kɪkarɪ, ba boli Kərɛtə
nagwanaa mʊʊ tətəŋi wa tə
yɪra.

14 Kʊ wà díán də dwà vʊʊ
don, ba nə boŋə Erakilon,
nyí kʊ zàn, kʊ naŋa nag-
wanaa tə con, kʊ wulə kʊ
fuli.

15 Níá yuu bori tə dìàn wà
vʊʊ tə yí. Kʊ mù nə pɪn, nə
yá nə pa vʊʊ tə yugu nəba,
kʊ jə kɛ̀eń.

16 Máŋá tə wa, nə nə vəli,
sə nə twá mʊʊ tətəŋi wa tɪa
nəmanbiə don, ba nə boŋə

* **27:9 27.9** Nagwanaa təntə wa, nivori təntə jə cànà, ba nə yàá də́ bununu cànà tə wa. Kʊ zɪgɪ bununu cànà tə, kʊ jə vələ malakapʊrʊ cànà tə, nə à yə̀ə́ lʊnbwala cànà tə, níá yuu bori wàrì mʊʊ tə yuu wa kʊ vəli.

‹Kəloda›, jɪzən saparʊ con
nə lɛ, kʊ yɪn càn zənzən kʊ
pa nəba, sə nə ma wàní, nə
van níá yuu bori tə kwa, níá
yuu boribiə tə, nə kə nə con.
17 Nə nə wàní nə van ka,
nə pa ka dì kwa nə, nə vwə
ka, sə ka dàn ká tʊ, nə ga
vwə níá yuu bori tə tətə
tətəŋi wa də ŋoni, sə kʊ dàn
ká lwa. Fən də yà jə nəba
də dɪɪn don, nə nə wá va, nə
bwɪn nə tìàn kasɪlʊ tə nə, kʊ
nə wulə Sirətə nə. Nə dàń
ma lɪ níá yuu bori tə wiən
duən, tə yà nə pɪn kʊ vəli
tə yɪ bwà bwà. Yá mə nətʊ
nə, nə dàń ma vəli bwálí tə
mama, vʊʊ tə nə yugə nəba
kʊ kəni lá.
18 Vʊʊ tə zʊzʊgʊ nəba
zənzən də dìàn. Kʊ tɪa tə
nə pʊrɪ, nə lɪ níá yuu bori
tə wa galwaran tə, tə nə dù,
nə dʊgʊ.
19 Kʊ dɪan batwa dɪɪn nə,
ba tətə nə lɪ níá yuu bori tə
yɪra zɪla duən, tə nə pɪn kʊ
vəli, də jìàn ba dʊgʊ mʊʊ tə
wa.
20 Dɪan də dɪan yɪcaʊ ba
naŋa, kacɪlacɛ ba naŋa. Yá
vʊʊ nəfarʊ tə mù yɪ kʊ fuli
də dìàn, kʊ pa nə pwìí cʊ̀gʊ̀.
Nə kʊ́ʊ̀ ba bʊŋa də, nə mɪɪ
kʊ́ʊ̀ wá sìí lʊʊ wa.
21 Nə díán zənzən nə wà
wodiu dí, kʊ fɪra nə ba nəba
jə yɪrɪ. Polə dàń ma zàn
bara tə tətəŋi wa, ʊ swìn ba
con, ʊ wʊ́: «Á yà mɛ, sə á zìlí
à nii tə, sə á kʊ́ʊ̀ dàn ká nan
Kərɛtə nə á vìí. Á yà wàá nə
ka mɛ mʊʊ kʊ tə wa nətən
tə də càn tə tə yáá nə, á cì.
22 Síʊ́n nə, à dàń tə kwè
aba, sə á dàn á waa. Á lìù
nədʊ tətə mɪɪ ba nan, də kʊ
nə tà níá yuu bori tə cɪcɪ nə
wá mɛ mʊʊ tə wa.
23 Yɪɪ tə, ʊ nə tɪ nə tə, ʊ mù
Yɪɪ təntə, à nə tʊŋa à pɪn wá
tə, *malɪka twi à con, tɪtɪn tə
nə.
24 Ka swìn à con, ka wʊ́:
‹Polə, dàn ká pa fən ja mʊ́.
Kʊ mɛ, sə n va n nan *Romə-
ba pìʊ́ nəfarʊ tə yáá con nə.
Yá Yɪɪ, n mù yɪrɪ nə, ʊ wá lɪ
n mù də lìà tə mama, ba nə
wulə níá yuu bori tə wa›.
25 À dabara-ba, kʊ mù nə
pɪn, à ma wʊ́, á daŋa á jìàn.
À ken à waa Yɪɪ nə də kʊ tə,
ʊ nə swìn tə, kʊ wá tʊn, ndə
ʊ nə swìn kʊ à con nətʊ tə.
26 Nə wá va nə lwá mʊʊ
tətəŋi wa tɪa don yuu».
27 Nə dɪan fugə də banɪa
tɪtɪn nə, də nə tə wulə mʊʊ
tə, ba boŋə Mediterane tə
yuu wa, nə vin vʊʊ tə wa.
Kʊ tɪtɪkwɪʊn nə, lìà tə, ba
nə pɪn níá yuu bori tə vəli
tə, bʊ́n ba waa con də, kʊ
yɪ ndə nə bwələ tɪa don
bəbəru.
28 Ba lɪ won don, ba nə ma
maŋa níá, ba dɪlɪ níá tə wa.
Ba nɪ də, tə luŋə yɪ mɛtərə
fɪtwa də barpɛ. Ba kʊ́ʊ̀ vəli
yáá mancɪn, ba bwé ba dɪlɪ
kʊ. Ba nɪ də, kʊ luŋə yɪ
mɛtərə sapʊa də nana.
29 Fən yà jə ba, də níá yuu
bori tə nə wá va kʊ bwɪn
kapana nə níá tə wa. Kʊ mù
nə pɪn, ba dàń ma pɪn níá
yuu bori tə vəli tə mun. Ba
dàń yà yɪ ba dànì, sə tɪa pʊrɪ
də yabɪbara.
30 Lìà tə, ba nə pɪn níá yuu
bori tə, vəli tə dàń yà pìà, sə

ba nan ba yá níá yuu bori tə.
Ba lı níá yuu boribiə tə, ba
nə yàá zʊ, ba ma jén tə, ba
tún níá tə yuu. Yá ba ga fwa
ndə kʊ yı ba pìà, ba kə níá
yuu bori yıra wiən† tə duən
níá yuu bori tə yáá con də.
31 Kʊ mʊ̀ nə pın, Polə ma
swìn Romə-ba pamana bíí
yuu tíú tə, də pamana tə con,
ʊ wʊ́: «Də lìà-ba tə nə wà
níá yuu bori tə wa yın, á bá
wàní á nan mʊʊ tə wa».
32 Pamana tə dàń ma
gwəŋə níá yuu boribiə tə
ŋoni tə, ba ga yá ka, ka tʊ
níá tə wa.
33 Kʊ fwa máŋá mancın,
də tıa tə wà pʊrı, Polə swìn
ba mama con, sə ba də́
wodiu. *U* swìn ba con, ʊ wʊ́:
«Nə jə dıan fugə də banıa
zən nə, á nə dànì, á ga ba
wodiu də́.
34 À dàń swìn á con, sə á
də́ wodiu. Kʊ mɛ, sə á də́ kʊ,
sə á ma á wàní á jon á tìàn.
Á lìù mama bá kwìn ʊ yukʊʊ
nədʊ də tətə nə».
35 Polə nə swìn tə sʊ̀ràn
təntə kwa nə, ʊ tì dipɛn, ʊ
ga kə Yıı lɛ̀eɛ̀e ba mama yáá
con, ʊ ja kʊ ʊ fʊ ʊ wulə ʊ də́.
36 Ba də mama jıın dàń pìí
tə dàn, ba ga də́ wodiu.
37 Nə yın lìà biələ də
sapwıtwa də fugə də bardʊ
(276) níá yuu bori tə wa.
38 Máŋá tə, ba nə dí wodiu
tə, ba sú, ba kòrí mına tə
níá yuu bori tə wa, ba dılı
mʊʊ tə wa, sə kʊ dun tə fʊ
tə mun.

Níá yuu bori tə nyʊnyʊgʊ

39 Tıa nə pʊrı, máŋá tə wa,
lìà tə, ba nə pın níá yuu bori
tə vəli tə, wà kʊ bwálí tə
lwarı. Ba nı tıa bwálí don,
ba nə na də ba wàá kʊ bwálí
tə nə ba cwi. Ba dàń ken ba
sírí, sə ba pa níá yuu bori tə
zıgı kʊ bwálí təntə wa.
40 Ba kʊ̀rì níá yuu bori
yıra won tə, ba dʊgʊ mʊʊ tə
wa. Kʊ máŋá təntə tətə wa,
ba kʊ̀rì ŋoni tə, tə yà nə vwə
níá yuu bori tə danyunguləи
tə, tə nə kəni níá yuu bori tə
cwəŋə wa. Ba ga kə tapoli
níá yuu bori tə yáá con, sə
kʊ pa vʊʊ tə yigu ba. Yá ba
dàń ma vəli bwálí tə con, ba
nə pìà ba zıgı lá.
41 Kʊ máŋá təntə wa, níá
yuu bori tə vəli kʊ bwın
kasılʊ dədolu don nə, kʊ nə
wulə navwı bələ pwərə wa.
Níá yuu bori tə cən kʊ bwálí
təntə wa. Kʊ yáá con tə dàń
yà mʊrı kasılʊ tə wa, kʊ pa
kʊ kʊ́ʊ̀ wàrì kʊ sʊsʊga. Yá
navwı tə dìàn tə pʊpʊgʊ kʊ
kwa con tə mʊ̀.
42 Pamana dàń yà pìà ba
gʊ bàń dìè lìà tə, sə ba lìù
mama dàn ká ye níá tə wa ʊ
jén.
43 Yá *Romə-ba pamana bíí
yuu tíú tə də yà nə pìà, sə ʊ
jon Polə tə, ʊ cìgà ba nə, sə
ba fwa kʊ yoo təntə. *U* pın
nii lìà tə nə, ba nə yə̀ə́ níá
yiu, sə ba dí yáá ba fan ba tʊ
níá tə wa ba ye, ba nan mʊʊ
tə wa.

† **27:30 27.30** Níá yuu bori yıra won təntə, ba nə boŋə ‹ankərə›, yı ndə gwala nə. Ba nə ken kʊ níá tə wa, kʊ nə zʊa kʊ yí níá tə də̀ń, kʊ yàá mʊrı lá, kʊ pa níá yuu bori tə wàrì kʊ vəli.

44 Kʊ kwa nə, ba duən tə
də wá marɪ daran nə, nə à
yə̀ə́ níá yuu bori tə kɪkaran
tə nə, ba jə pú ba kwa. Mə
nətʊ nə, kʊ yɪn ba mama tə
ma nan mʊʊ tə wa, ba mɪɪ
nə.

28

Polə-ba yí Malətə nag-
wanaa mʊʊ tətəŋi wa
(Ebərə-ba 13.2; Likə
10.19; Tʊtʊnan 14.11-12;
Matiə 8.14-16)

1 Máŋá tə wa, nə nə wàní
nə jon nə tìàn, nə va nə
nan, kʊ kwa nə, nə nì də,
kʊ nagwanaa təntə yɪrɪ nə
yɪ Malətə.
2 Kʊ nagwanaa tə tìán
ywàń nə yuu zəni. Kʊ máŋá
tə wa, də dwà wulə ka nì. Ba
ma dwén mən nəfarʊ ba pa
nəba, sə nə yweri waran tə
yɪrɪ.
3 Polə vəli ʊ pɛ̀e damɪnɪ
púlí don, sə ʊ ja bà, ʊ kə
mən tə nə. Yá máŋá tə, mən
tə bárí nə mà damɪnɪ tə nə,
dəkwaa cʊ̀rí ka nan tə wa,
ka dɪŋɪ ʊ jɪɪn nə ka marɪ lá.
4 Máŋá tə wa, kʊ nag-
wanaa təntə lìà tə nə nɪ
dəkwaa tə, də ka gwə Polə
jɪɪn tə nə, ba swìn duən con,
ba wʊ́: «Kʊ tə nətən bɪrɪ
də, cígá mama bɛɛ wà tə yɪ
lagʊrʊ. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ʊ ma
wàní ʊ nan mʊʊ tə wa, yá
Yɪɪ cígá tə yɪrɪ, ʊ tə pìà, sə ʊ
gʊ wá».
5 Polə ma vɪvaga dəkwaa
tə, ʊ kwɪan ʊ dɪ mən tə wa.
Yá kʊ tà nə wà wá yì də tətə.
6 Lìà təntə dàń yà yɪ ba
dànì, sə Polə jɪɪn tə ŋʊnɪ, nə
à yə̀ə́, sə ʊ tʊ tɪa, ʊ tɪ naa
nədʊ. Ba dàń dìàn wuuu, ba
ga na də, yokʊkwɪʊn mama
ba Polə jə. Kʊ máŋá təntə
wa nə, ba kʊ́ù pìí ba lwàń ba
pubʊŋɪ tə, ba swìn də, ʊ yɪ
yɪɪ don.
7 Kʊ bwálí təntə yà bwələ
də kʊ nagwanaa tə yáá tíú
tə sàń. Kʊ nagwanaa tə yáá
tíú tə yɪrɪ yà nə yɪ Pibəliyisə.
Mə ʊ mʊ̀ nə jon nəba, ʊ kə ʊ
dìà də dabarʊ. Nə fwa dɪan
batwa lá nə.
8 Kʊ máŋá tə wa, də
Pibəliyisə nyɪna yà tə́gə́.
Yalɪŋa də pʊŋʊ yà nə jə wá.
Polə zàn ʊ zʊ ʊ con, ʊ jʊn Yɪɪ,
ʊ tún ʊ jìàn bɛɛ tə yuu wa, ʊ
zwɛ̀e kʊ yayɪgʊ tə.
9 Kʊ mʊ̀ yuu wa nə, kʊ
nagwanaa mʊʊ tətəŋi wa tə
yayɪŋa tə duən twi, yá ba də
yayɪran zwɛ̀e.
10 Ba zìlí nəba zənzən, yá
nə viru máŋá wa, ba pɪn
nəba won tə mama, nə yà nə
pìà, sə nə na.

Polə-ba yí Romə
(Tʊtʊnan 23.11; Romə
tìán 1.9-15; 15.29)

11 Nə fwa cànì batwa
Malətə nagwanaa mʊʊ
tətəŋi tə wa. Yá cànì
batwa təntə kwa nə, nə zʊa
Alɛkəzandəri níá yuu bori
wa. Kʊ níá yuu bori təntə
yà yɪn kʊ nagwanaa təntə
wa, waran máŋá tə mama.
Kʊ yɪra yà jə mɪmɪnʊ, ba nə
boŋə ‹Diyəsəkirə*›.

* **28:11 28.11** Kʊ mʊ̀ nə ya yɪa bələ, ba nə fwa, ba bɪrɪ də, tə ya yɪywɛ.

12 Nə vəli nə twá Sirakisə,
nə fwa dıan batwa lá nə.
13 Nə zıgı lá, nə va nə yí
Rezwiyo. Kʊ tıpʊrı nə, vʊʊ
nyí kʊ zàn lʊʊ jızən saparʊ
yuu. Vʊʊ təntə pın nə zʊ níá
yuu bori nə vìí. Kʊ dıan bələ
nii nə, nə vəli nə yí Puzɔlə.
14 Kʊ tıʊ təntə wa, nə nı
lìà tə, ba nə yı nə nubıa
*Kərisə yırı, ba ga lòrì nəba,
sə nə fwa dıan barpɛ ba con.
Yá mə kʊ yı nətʊ, nə ma va
nə yí *Romə.
15 Lìà tə, ba nə yı nə nubıa
Kərisə yırı, ba nə wulə kʊ
tıʊ təntə wa, yà dí yáá ba nì
nə ŋwɛn. Yá ba dàń zàn ba
va, wuuu, ba bà ba yí bwálí
don, ba nə boŋə ‹Forimə
Apiyisə›. Ba duən lɛ, ba va
ba yí bwálí don, də ba nə
boŋə ‹Tərowa Tavɛrənə›, sə
ba ma jərí nəba. Polə nə nı
ba, ʊ ken Yıı lɛ̀eɛ̀e, ʊ waa ga
pìí ka dàn.
16 Kʊ kwa nə, nə nə yí
Romə. Pamana bíí yuu tíú
tə dàń ma kən bàń dìə̀ lìà tə
yáá tíú tə jıın wa. Yá ba dàń
pa nii, sə Polə mù ya bwálí
don nə, ʊ mù də pamanʊ tə,
ʊ nə cì ʊ nə.
*(Romə tìán 11.1-11; Efɛzə
tìán 6.19-20; Kolosə tìán
1.24-29)*
17 Kʊ dıan batwa nii nə, ʊ
bon *Zwifə-ba yáá tìán tə, ʊ
kə duən yáá nə. Ʊ tì sʊ̀ràn
tə tə, ʊ swìn ba con, ʊ wʊ́:
«À nubıa-ba, də à nə wà won
mama fwa, kʊ nə zıga nə
lʊʊ kʊ tə lìà tə nə, nə à yə̀ə́
nə nıbara-ba yofwamınan tə
nə, ba jın nə, ba kə bàń dìə̀.
Yá kʊ yı *Zwerizalɛmə nə,
ba ken nə Romə-ba jìàn wa.
18 Ba nə bwe nə, à ma tún
à nii, ba nı də, won mama yà
tə̀lə́ à yuu wa, kʊ nə bırı də,
kʊ mɛ, sə ba gʊ nə. Ba mù
yà pìà ba dʊgʊ nə.
19 Yá Zwifə-ba yáá tìán tə
vıga, ba zàn ba zıga à nə.
Kʊ mù nə pın, kʊ ya kálʊ́ kʊ
pa nə, sə à swìn də à bʊ̀rà
tə yı Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ tə
nə wá bʊ̀rì ka. Yá à ga wà
pubʊŋa jén, sə à kə talı à lʊʊ
tə yuu wa.
20 Kʊ mù yoo təntə yırı
nə, à lòrì, sə à na aba, sə
à swìn kʊ á con. Yala tə,
*Yızərayɛlə dwíí tə nə jə tə,
nə pın bàń dìə̀ banzala tə
wulə à jìàn nə».
21 Ba ma le wá, ba wʊ́: «Nə
wà sagı nı, kʊ nan Zwer-
izalɛmə, Zwide nagwanaa tə
wa, kʊ bà n yırı. Yá nə nubiu
nədʊ də tətə wà nə con twi,
ʊ də́ tıjaŋa, nə à yə̀ə́, sə ʊ
swìn n yolwan.
22 Nə dàń nə pìà, sə nə
nì n nii wa, kʊ tə n nə
bʊŋa. Nə dí yáá nə yə̀ə́ də,
bwálí mama kʊ mù kʊnkʊn
yıjʊncwəŋə kàrà tə yàá ja
tʊ́tʊ̀ná, kʊ bà».
23 Ba dàń lı dıın ba tún, ba
pa Polə nə. Kʊ dıın tə nə yí,
lìà zənzən twi. Ba yí bwálí
tə nə, ʊ yà nə wulə. Ʊ sʊgʊ
tə wa, ʊ bırı də, Yıı wá də́
pàrì. Yá ʊ dàń twá Yıı *nii
tə nə, ʊ nə pın *Moyizə nə
də Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà tə saga tə
nə, ʊ ma swìn ba, ʊ janı kʊ
tə, kʊ nə yı Zwezi yoo yuu
wa. Ʊ zıgı kʊ yoo təntə yuu
wa jıjʊ mama, ʊ ja va ʊ yí kʊ
dədəni nə.

24 Sʊ̀ràn tə ʊ nə swìn, tə
zʊa ba duən, yá ba duən də
ga vɪ, sə ba pa tə cígá.
25 Máŋá tə, ba dàń nə pìí
ba vìrí də ba tʊ́tʊ̀ní duən,
Polə dàń swìn sʊ̀ràn tə tə,
ʊ súrí lá, ʊ wʊ́: «Yɪɪ-*Siŋu
tə jə cígá, kʊ ma twá də Yɪɪ
nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi, kʊ swìn á
nɪbara-ba con, kʊ wʊ́:
26 ‹Vəli lʊʊ kʊ tə lìà tə con,
n swìn n wʊ́: Á wá nì
zəni, yá á bá lwarɪ kʊ
də̀ń. Á wá ywàń zəni,
yá á bá na kʊ.
27 Lalʊʊ kʊ tə lìà tə bɪcanɪ
tɪga. Ba swɪn ba zɪan, ba pú
ba yíá, sə dɪɪn don ba dàn
ká na də ba yíá, sə ba dàn
ká nì kʊ ba zɪan wa. Ba bá
pìà, sə ba lwarɪ kʊ də̀ń ba
bɪcanɪ wa, sə kʊ pa, ba lwàń
ba pubʊŋa, ba bà à mʊ̀ Yɪɪ
con, sə à pa ba yazurə›.
28 Á lwara də, sʊywáŋʊ́ tə,
kʊ nə bɪrɪ də, Yɪɪ wá jon aba
á cʊna wa, Yɪɪ tʊn kʊ, ʊ pa
lìà tə nə, ba nə tà Zwifə-ba.
Ba mʊ̀ wá cʊgʊ kʊ».
29 [Máŋá tə wa, ʊ nə swìn
kʊ nətʊ tə, Zwifə-ba vìí də
ba tʊ́tʊ̀ní duən zənzən.]
30 Polə fwa bɪna bələ mɛ
bwálí təntə wa, ʊ yà nə jon,
ʊ ŋwín kʊ yuu nə. Ʊ sɛ̀e ʊ
joŋə lìà tə mama, ba nə twi
ʊ con, sə ba na wá.
31 Ʊ yàá swìn də, Yɪɪ wá də́
ʊ pàrì tə, də ʊ kàrì ba *Yuu-
Tiu Zwezi-Kərisə yoo. Ʊ yà
fwa kʊ nətʊ tə, yá fən də ga
ba wá jə kʊ yoo wa mama.
Yá yoo də mama wà ʊ nə cì.

Sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʊ pa Romə
Kərisə lìà tə nə Romə tìán sagı tə yuu wa sʊgʊ

Liù tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə

Kʊ yı Zwezi-*Kərisə *tʊntʊnʊ Polə nə púpʊ́ní kʊ. Ʊ vəli bwálá kapʊpʊ, ʊ ma swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə ʊ bırı.

Lìà tə nə, Polə nə púpʊ́ní

Polə púpʊ́ní kʊ ʊ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə *Romə nə. Kʊ máŋá tə wa, də Polə wulə ʊ nɛɛ batwa nii vəlu tə wa. Ʊ wulə Korɛntə nə, ʊ dàń yà pìà, sə ʊ twá Romə ʊ kɛ̀eń ʊ va Esəpanyə.

Sagı tə wa sʊgʊ

Polə bırı ʊ kàrà tə mama Romə tìán sagı tə wa. Ʊ bırı də, ləzoni tə mama yı cʊna lìà, yá Yıı swə ba mama míámían. *Zwifə-ba də ba tə, ba nə tà Zwifə-ba mɛ wàá cígá tìán ba yanı Yıı yáá con, də ba nə ken ba waa Zwezi-*Kərisə nə, ʊ nə tıga ba yuu yırı. Kʊ nətʊ yı pubwanʊ Yıı fwa ba yıra. Yá síʊ́n nə, ba də Zwezi-Kərisə dàń vwə duən nə.

Swapitərə nana tə wa, Polə swìn Yıı-*Siŋu tə yoo, kʊ nə pın mıı, kʊ nə yàá pın, nə jì Yıı bıa, kʊ ga twi kʊ saŋa nəba.

Swapitərə nʊgʊ kʊ va kʊ yí fugə nədʊ tə yı Yıı fıra tə nə yı nətʊ, *Yızərayɛlə lìà yuu wa nə kʊ swìn. Zwifə-ba zʊnı vıga sʊywáŋʊ́ tə ba dʊgʊ. Yá Yıı mù wà ʊ dwíí tə vı.

Swapitərə fugə bələ kʊ va kʊ yí fugə də bonu tə wa, Polə tún coŋi ʊ pa ba nətʊ yuu wa, ba nə mɛ, sə ba ya Kərisə lìà púlí tə wa də kàrá con. Ʊ bırı də, won mama mɛ, sə kʊ fwa də sonu.

Polə jʊ̀nì Kərisə lìà tə Romə nə
(Titə 1.1-4)

1 À mù Polə yı Zwezi-*Kərisə tʊtʊnbiu. À mù nə púpʊ́ní sagı kʊ tə. Yıı kúrí nə, sə à ya ʊ *tʊntʊnʊ. Ʊ lı nə, ʊ tún vàn nə, sə à swìn ʊ sʊywáŋʊ́ tə, à bırı lìà nə.

2 Yıı yà dí yáá, ʊ twá də ʊ nii *sʊ̀sʊ̀nà tə, ʊ ma kàn sʊywáŋʊ́ təntə nikanı, fuən fuən. Yá kʊ yoo dàń púpʊ́ní Yıı sagı tə wa.

3-4 Kʊ sʊywáŋʊ́ təntə swìn ʊ bìú Zwezi-Kərisə yoo, ʊ nə yı nə *Yuu-Tiu. Ʊ jigə ləzwənə, ba ga lʊrı wá pìʊ́ *Davidə dwíí tə wa. Yá Yıı twá də ʊ *Siŋu tə, ʊ ma bwin wá, ʊ lı tıan wa, yá ʊ dàń ga bırı də, cígá mama, ʊ yı ʊ bìú tə, ʊ nə jə dìàn.

5 Kʊ twá də ʊ mù Zwezi-Kərisə, Yıı ma fwa ʊ pub-wanʊ tə nə yıra, ʊ ga tún nəba, sə nə ya ʊ tʊntʊna. Ʊ fwa kʊ nətʊ tə, sə nə va nə swìn ʊ sʊgʊ tə, nə bırı dwíə́ tə mama lʊʊ mama wa nə, ba nə tà *Zwifə-ba, sə ba zìlí ʊ nii, kʊ twá ʊ yırı tə nə. Kʊ

nətʋ twá ba nə keni ba waa ʋ nə wuuu.

6-7 Á mù *Romə tìán də wulə ba mù lìà təntə wa, Zwezi-Kərisə nə kúrí, sə ba ya ʋ lìà. Kʋ dàń ya á mù mama nə, à pʋ́pʋ́ní à pɪn. Yɪɪ swə aba, ʋ kúrí aba, sə á ya ʋ mù nyiən. Nə nyɪna Yɪɪ də nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʋ á yɪra, ba ga pa aba bɪcan sìə́.

Nətʋ Polə nə swə Kərisə lìà tə, ba nə wulə Romə nə
(Romə tìán 15.23-32; 1 Tɛsalonikə tìán 1.2-3; 3.7-13)

8 Tɪa yuu bwálí mama nə, lìà nə̀ń də, á keni á waa Zwezi-*Kərisə nə. Kʋ mù nə pɪn, à dí yáá, à twá də Zwezi-Kərisə, à ma kəni à nyɪna Yɪɪ lɛ̀ɛ̀e, á mama yɪrɪ.

9-10 Yá à tʋŋa tʋtʋŋɪ tə, Yɪɪ nə pɪn nə, də à waa mama, à ma swìn ʋ bìú tə sʋywáŋʋ́ tə à bɪrɪ. Yɪɪ yə̀ə́ də, kʋ yɪ cígá, à swìn nətən də. Ʋ yə̀ə́ də, máŋá mama, à nə wulə à jùnì wá, à yàá lòrì wá à pɪn aba. Yá máŋá mama, à lòrì Yɪɪ, sə ʋ súrí cwəŋə, ʋ pa nə síʋ́n, də kʋ nə twá də ʋ fɪra, sə à bà à na aba.

11 À pìà, sə à na aba də à waa mama, sə à pa aba Yɪɪ-*Siŋu tə tarpɪʋn don, sə kʋ pa á zɪgɪ dìàn, á twá Zwezi-Kərisə nə.

12 À mù də á mù mɛ keni nə waa Zwezi-Kərisə nə, yá nə dàń yɪ won nədʋ. Kʋ mù nə pɪn à pìà, sə nə na duən, nə ga dàn duən jìàn.

13 À nubɪa-ba, à pìà, sə á lwarɪ də, à də́də́n, sə à bà, à na aba kʋ nɛɛ cé duən. Yá yìàn cìgà à yáá nə, kʋ bà kʋ yí zə̀n. À pìà, sə à bà, à tʋn tʋtʋŋɪ á tətəŋi wa. Kʋ wá san aba, sə á va yáá, á ga bori Yɪɪ nyiən tə wa, ndə à nə fwa nətʋ lʋʋ dwíə́ tə duən wa.

14 Yɪɪ nə pɪn nə kʋ tʋtʋŋɪ təntə. Kʋ dàń yɪ ndə jɪŋɪ nə à yuu wa, sə à swìn sʋywáŋʋ́ tə, à bɪrɪ *Gərɛkə-ba nə, də ba tə, ba yíá nə wà pʋrɪ nə, də ba tə, ba nə yə̀ə́ saga kàrù, də ba tə, ba nə yə̀rì won mama nə.

15 Mə kʋ mù yoo təntə nə pɪn, à pìà, sə à bà, à swìn sʋywáŋʋ́ tə, à bɪrɪ á mù *Romə tìán də, də à waa mama.

Sʋywáŋʋ́ tə jə dìàn

16 Cavɪra ba à mù Polə jə, sə à swìn sʋywáŋʋ́ tə à bɪrɪ lìà nə. Yɪɪ dìàn wulə sʋywáŋʋ́ təntə wa, sə tə jon lìà tə mama, ba nə keni ba waa Zwezi-*Kərisə nə, ba cʋna wa. Cwəŋə təntə təntən ka wulə *Zwifə-ba yɪrɪ. Kʋ kwa nə, ka wulə *Gərɛkə-ba tə də yɪrɪ.

17 Sʋywáŋʋ́ təntə nə bɪrɪ nətʋ tə, Yɪɪ nə pɪn ləzwənə jì cígá tíú ʋ mù Yɪɪ yáá con. Kʋ yoo təntə cwəŋə də̀ń laŋʋ də kʋ yígúrə́ nə yɪ, sə lìà tə kəni ba waa Zwezi-Kərisə nə wuuu. Kʋ yɪ ndə, kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ wʋ́: «Lìù tə, ʋ nə keni ʋ waa Zwezi nə, Yɪɪ yàá pa ʋ jì cígá tíú, ʋ mù Yɪɪ yáá con. Yá ʋ mù lìù təntə wá ya mɪɪ wa, kʋ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con».

Lìà tə mama yı cʊna lìà
(Efɛzə tìán 4.17-19; 1 Piyɛrə 4.3-5)

18 Yıı bırı də, ʊ lıŋa
zaŋa ʊ sàń tə nə, lìà tə
tʊtʊnkʊkwınan tə mama
yırı, ʊ nə ba pìà, də kʊnkʊn
yìèn yırı. Mə tə mù nə, ba
ma cì lìà tə yáá nə, ba dàn
ká lwarı cígá tə.
19 Cígá, kʊ tə, ba nə wàá
ba lwarı Yıı yoo yuu wa kʊ
yı nəpon. Yıı tətə nə bırı ba
kʊ yoo tə, ʊ pa ba lwarı kʊ.
20-21 Lìù mama yà tə wà nı
Yıı nə yı nətʊ. Yá kʊ nə zıgı
máŋá tə wa, Yıı nə fwa lʊʊ,
kʊ ja bà kʊ yí zèn, wiən tə,
ʊ nə fwa, tə bırı nətʊ tə, ʊ
nə yı. Tə ma bırı də, cígá
mama, ʊ jə dìàn, tə nə bá
zwɛ̀e, abada də. Tə ma kúù
bırı də, ʊ mù cıcı cígá nə yı
Yıı də. Ba yə́ə́ də, Yıı wulə
zəni, yá ba ga vı, sə ba pa
wá dun, nə à yə́ə́, sə ba kə
ʊ lɛ̀eɛ̀e, ndə ba nə mɛ, sə ba
fwa nətʊ. Kʊ mù nə pın, ba
kúù wàrì ba swìn də, ba wà
ʊ mù Yıı nii zìlí, ba nə yərì
wá yırı. Yá ba bıcanı kúù
ba pubʊŋa jə. Ba yərì won
mama, ba ga yərì yozəŋu də.
22 Ba swìn də, ba mù jə
wʊbʊŋa, yá ba ga yərì də, ba
yı ləyərən.
23 Ba mù con nə, ba yá dun
Yıı tə, ʊ nə wàrì ʊ tı ʊ pwı,
yá ba ga jʊ̀nì woŋwanan. Tə
woŋwanan təntə yı ləzwənə
nyınyıga, ba nə sárí, yá
ləzwənə tətə ga tı ʊ pwı. Tə
duən də nyın də zuŋi. Tə
duən də nyın də vàná, tə nə
jə nɛɛ banıa, tə duən də kúù
nyın də wiən tə, tə nə vəli tə
pùá ban.
24 Mə kʊ mù nə pın, Yıı
dàń ma yá ba, sə ba fwa ba
pùá yokʊkwınan fıra yìèn tə
duən yıra, sə tə kə ba durən
wa, sə tə ga kə cavıra ba tətə
nə.
25 Ba yá Yıı cígá tə, ba ga
pú kʊnkʊn kwa. Ba tʊŋa ba
pın wiən tə nə, Yıı nə fwa,
də ba pın tə dun, ba ga yá
Yıı tətə, ʊ nə fwa tə wiən
təntə mama. Yá ʊ mù nə ba
yà mɛ, sə ba bʊ ʊ nə, máŋá
mama wuuu, kʊ nə ba zwɛ̀e.
Amıına!
26 Mə kʊ mù nə pın, Yıı
dàń ma yá ba, sə ba fwa
cavıyiən tə, ba nə swə tə
fàŋʊ́. Ba kana dàń yá bara
nə, ba pìí ba pəni ba duən
kana, ba ma tʊŋa yìèn duən
yıra, tə nə wà mɛ.
27 Bara tə də con, ba də
tʊŋa kʊ yoo təntə. Ba də
yá kana tə nə, ba duən bara
fıra ga pìí kʊ gwı ba. Ba
də pəni də ba duən bara, ba
ma tʊŋa cavıyiən duən yıra.
Càn nə wá ya ba ŋwírán,
tə yolwana təntə yırı, ba nə
fwa.
28 Ba mù lìà təntə ba
pìà, sə ba lwarı Yıı. Kʊ
mù nə pın, Yıı ma yá
ba, sə ba pubʊŋa tə ya
pubʊnkʊkwıʊn, sə kʊ pa ba
tʊn yìèn tə, ba nə wà mɛ, sə
ba tʊn.
29 Ba bıcanı súá də
kʊnkʊn yìèn yiri mama. Ba
tʊŋa yolwana duən yıra. Lìà
duən wiən jə yimən tə pa
ba. Ba wɛɛ lıŋa duən yuu
wa. Ba zıga lìà duən nə, kʊ
tìán wiən yırı. Ba swə lìà

gʊrɪ. Ba dɪ jara də duən. Ba gɪgɪrɪ lìà. Ba tʊŋa yutəlu yìèn lìà yɪra. Ba də́ tɪjaŋa duən dèń nə.
30 Ba swìn yolwana, ba pɪn duən nə. Ba yɪ Yɪɪ dʊŋa. Ba twɪn lìà. Ba yɪ fwiə lìà. Ba fwa yɪrʊ. Ba swə yolwan nədʊn fàŋʊ́. Ba ba ba nyɪna-ba nii zìlí.
31 Ba kʊ́ʊ̀ yèrì kʊ tə, kʊ nə ziən. Ba nə kàn nikanɪ, ba ba kʊ nii nə twá. Ba yèrì ka sóní lìà. Ba ba lìà yinəgə dəri.
32 Ba yèə́ zəni də, Yɪɪ *nii tə bɪrɪ də, lìà tə, ba nə tʊŋa yokʊkwɪnan təntə mɛ, sə ba tɪ, sə tɪan nə ya ba ŋwírán. Ba yèə́ kʊ nətʊ tə, yá ba ga tʊŋa tə yìèn tə. Kʊ tà tə cɪcɪ nə ba tʊŋa, ba nə nɪ lìù, də ʊ tʊn yolwan, ba yàá swə, ba ga daŋa kʊ tíú jìàn, sə ʊ fwa ʊ súrí lá.

2

Nətʊ Yɪɪ nə wá bʊ̀rì lìà tə bʊ̀rà
(Matiə 7.1-5; Romə tìán 14.10-12; Tʊtʊnan 10.34-35)

1 N mʊ̀ lìù tə, n nə tì n tìàn, n ma fwa lìù tə nə bʊ̀rì lìà bʊ̀rà, sə n bʊ̀rì n duən bʊ̀rà, kʊ mɛ, sə n bwe n tìàn n jən, n tətə yɪ bɛ̀eɛ̀e. N bʊ̀rì lìà duən bʊ̀rà, yá n tətə tʊŋa yìèn tə, ba nə tʊŋa. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, n kʊ́ʊ̀ wàrì n swìn də, n wà ʊ mʊ̀ Yɪɪ nii zìlí, n nə yèrì wá yɪrɪ. Yá n nə bʊ̀rì lìà tə bʊ̀rà tə wá pa, Yɪɪ bʊ̀rà tə ja n tətə.
2 Nə yèə́ də, Yɪɪ jə cígá, ʊ ma bʊ̀rì lìà təntə, ba nə tʊŋa yokʊkwɪnan təntə bʊ̀rà.
3 N mʊ̀ lìù tə, n nə bʊ̀rì lìà duən bʊ̀rà, yìèn yɪrɪ, ba nə fwa, n tətə ga tʊŋa tə yìèn təntə, n mʊ̀ dàń bʊŋa də, n mʊ̀ wá jén Yɪɪ bʊ̀rà tə yáá nə naaa?
4 Yɪɪ ya wʊywanyiən zənzən. Ʊ jə pínʊ́ zənzən də. Ʊ yèə́ nətʊ ʊ nə wá ja ʊ tìàn ʊ ma dàn. N yɪ n goni tə yìèn təntə naaa? N yèrì də, kʊ yɪ wʊywanɪ nə ʊ fwa n yɪra, sə n twá kʊ nə, n vəvəri n kwa n ma sá n cʊna tə naaa?
5 N mʊ̀ lìù təntə n yuu dà, kʊ pa n ba pìà, sə n vəvəri n kwa, n ma sá n cʊna tə. N tətə dàń nə wá pa Yɪɪ lɪŋa tə zàn n yuu wa. Yɪɪ bʊ̀rà tə wá ja mʊ́ dɪɪn tə nə, ʊ lɪŋa tə nə wá pwin, tə nan poni nə. Kʊ dɪɪn təntə nə, ʊ wá bʊ̀rì lìà tə mama bʊ̀rà, kʊ twá də cígá.
6 Kʊ dɪɪn tə nə, ʊ wá ŋwín lìù mama tʊtʊŋɪ ŋwírán, ʊ pa wá.
7 Lìà duən jə pínʊ́ wuuu, ba dàn ká pɪ́í ba kə ba kwa, ba ma tʊŋa zəni. Ba pìà dun Yɪɪ con. Ba pìà zìlə́. Ba pìà mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con. Mə ba mʊ̀ lìà tə nə, ʊ cígá wá pa mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con.
8 Lìà duən də yɪ tʊ́tʊ̀nyɪna, ba ba Yɪɪ cígá tə nii zìlí, ba ga swə, sə ba tʊn kʊ tə nə lwara. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, Yɪɪ lɪŋa zaŋa tə fufwin kʊ lìà təntə yuu wa zənzən.
9 Lìà tə mama, ba nə tʊŋa yolwana tə, Yɪɪ wá kə càn ba nə zənzən, fən ga wá zʊ ba. Càn təntə wá də́ yáá, tə

yí *Zwifə-ba. Kʊ kwa nə, tə dàń wá yí *Gərɛkə-ba tə.
10 Yá lìà tə mama, ba nə fwa zəni, Yɪɪ wá pa ba na dun. Ʊ wá pa ba zìlə́, ʊ ga pa ba bɪcan sìə́. Ʊ wá dí yáá ʊ tʊn kʊ yoo təntə Zwifə-ba yɪra. Kʊ kwa nə, ʊ dàń wá tʊn kʊ Gərɛkə-ba yɪra.
11 Yɪɪ yáá con, ləzwənə mama ba n don dwə.

Won tə, kʊ nə dwə, kʊ yɪ ka twá Yɪɪ nii tə nə
(Matiə 8.10-12; 23.3-4)

12 Lìà tə, ba nə tà *Zwifə-ba, yərì Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə. Ba mù lìà təntə tʊŋa cʊna, yá ba ga wá tɪ, ba jén mɪ́ámɪ́án Yɪɪ yáá con, ba bá yəni kʊ. Zwifə-ba mù yə̀ə́ Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə. Yá ba də wa lìà duən wà Yɪɪ nii təntə nə twá. Yɪɪ wá twá kʊ nə, ʊ ma bʊ̀rì ba bʊ̀rà.
13 Lìù mama bá ya cígá tíú Yɪɪ yáá con, ʊ nə cʊga Yɪɪ nii tə yɪrɪ. Kʊ mɛ, sə ʊ tʊn kʊ tə, Yɪɪ nii tə nə bɪrɪ, sə ʊ tʊn. Mə nətʊ nə ʊ dàń wá ya cígá tíú Yɪɪ yáá con.
14 Dwɪ́ə́ tə duən yərì Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə. Yá ba dàń nə twá ba tətə pubʊŋa nə, ba tʊn yìèn tə nə tʊa tə mɛ, də kʊ tə, Yɪɪ nii tə nə pìà, kʊ bɪrɪ də, ba yə̀ə́ kʊ tə, Yɪɪ nə pìà, ba cígá ga yərì Yɪɪ nii tə mù.
15 Kʊ bɪrɪ də, Yɪɪ nii tə wulə ba bɪcanɪ wa, sə ba lwarɪ kʊ tə, ba nə mɛ, sə ba fwa. Yá ba bɪcanɪ wa, ba pubʊŋa tə yàá bɪrɪ yìèn tə, ba nə fwa zəni tə wa, də yìèn tə, ba nə fwa lwanɪ tə wa.
16 Dɪɪn don nə, Yɪɪ wá twá də Zwezi-*Kərisə, ʊ bʊ̀rì yìèn tə, tə nə sə̀gə̀, lìà tə bɪcanɪ wa bʊ̀rà, ndə Yɪɪ sʊywáŋʊ́ tə, à nə swìn à bɪrɪ tə nə bɪrɪ nətʊ. Yá kʊ dɪɪn təntə nə, yìèn təntə dàń wá nan poni nə.

Zwifə-ba wà Yɪɪ nii zìlí
(Matiə 3.8-10; Marəkə 7.9-13)

17 N mù lìù tə, n nə swìn də, n yɪ *Zwifə-ba dwɪí tə wa lìù, n ba fən dəri, n nə twá Yɪɪ *nii tə nə yɪrɪ. N yàá fwa yɪrʊ, də n yɪ Yɪɪ nyiən.
18 Kʊ twá də Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə saŋʊ, n ma yə̀ə́ kʊ tə nə yɪ Yɪɪ fɪra, n ga yə̀ə́ yozəŋu də yolwan swɪ́án duən wa.
19 N mù con nə, n bʊŋa də, n mù yɪ́á nə na lá cígá mama, n ma bɪrɪ cwəŋə lilirən nə. N bʊŋa də, n yɪ ndə poni nə, n pìrì lìà tə, ba nə wulə yikunu wa.
20 Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə, bɪrɪ mú yənu də cígá. Yá kʊ mù nə pɪn, n bʊŋa də, n mù nə wàá lìà tə, ba nə tə̀lə́ cwəŋə wa, n kwɛn n kəni cwəŋə wa. N bʊŋa də, n mù nə yɪ karnyɪna, n kàrì lìà tə, ba nə yərì won mama.
21 Haya! N mù lìù tə, n kàrì lìà duən, n ba n tətə kàrì. N mù lìù tə, n kàrì n bɪrɪ, sə ba dàn ká ŋʊ, n tətə ŋwìn.
22 N mù lìù tə, n nə swìn, sə ba dàn ká cwàrì, n tətə cwàrì. N mù lìù tə, n nə

culi woŋwanan, n tətə pìí n
ŋwìn woŋwanan n yoli.
23 N fwa fwiə n nə jə Yıı
nii tə, ʋ nə pın Moyizə nə tə
yırı, yá n ga ba Yıı nii təntə
nə twá. Kʋ nətʋ pın, n cùgù
Yıı dun tə.
24 Kʋ yı ndə kʋ nə púpúní
Yıı sagı tə wa, kʋ wʋ́: «Kʋ
zıgı á mù yuu wa, dwíə́ tə,
ba nə tà Zwifə-ba, ma twın
Yıı».
(Romə tìán 4.11-12; 1 Korɛntə tìán 7.19; Galasi tìán 5.6)

25 Á mù Zwifə-ba pın ba
*gwəŋə bɛɛ. Də á nə twá
kʋ tə nə, Yıı nii tə, ʋ nə pın
Moyizə nə, nə bırı aba, á
goŋu tə jə dàń. Yá á dàń nə
ba kʋ tə nə twá, Yıı nii tə nə
bırı aba, kʋ yı ndə ba nə wà
aba gwəŋə.
26 Yá ba dàń nə wà lìù
gwəŋə, ʋ ga twá kʋ tə nə, Yıı
nii tə nə bırı, Yıı wá jələ kʋ
tíú ndə ba gwəŋə wá.
27 Ba wà ʋ mù bɛɛ təntə
gwəŋə, yá ʋ ga twá kʋ tə nə,
Yıı nii tə nə bırı. Ʋ mù bɛɛ
təntə bʋ̀rà wá ja n mù lìù tə,
n nə yı Zwifə. N jə Yıı nii tə,
ba gwəŋə mʋ́ də, yá n ga ba
Yıı nii təntə nə twá.
28 Cígá cígá Zwifə tà lìù tə,
ʋ yıra nə nyın də Zwifə yıra
cıcı. Yıı yáá con, kʋ tà lìù tə,
ba nə gwəŋə wá cıcı.
29 Cígá cígá Zwifə yı ʋ
bıcan tə nə yı nətʋ nə bırı
də, ʋ yı Zwifə. Lìù tə, ba nə
gwəŋə wá cígá cígá Yıı yáá
con, kʋ yı lìù tə, Yıı-*Siŋu
tə nə lwàń ʋ bıcan tə. Kʋ
tà lìù tə, ba nə gwəŋə wá
cıcı. Ʋ mù ləzwənyiri təntə
yı Yıı nə yàá bwı ʋ nə, kʋ tà
ləzoni.

3

Nətʋ Yıı nə fwa zəni Zwifə-ba yıra ʋ doni dwíə́ tə duən
(Romə tìán 9.4-21)

1 Kʋ nətʋ wa, lìù dàń nə yı
*Zwifə, bɛɛ̀ɛ won nə, ʋ ma
dwə lìà tə duən tə? Zwifə-
ba nə pın ba *gwəŋə bɛɛ tə,
kʋ nywarı nə yı bɛɛ̀ɛ?
2 Yìàn dáá zənzən, Yıı nə
ma fwa zəni Zwifə-ba yıra,
kʋ pa ba dwə dwíə́ tə duən
tə. Tə wa təntən yoo nə yı
Yıı bırı ʋ sʋ̀ràn tə ba mù
Zwifə-ba nə.
3 Yá ba wa lìà duən dàń
nə jigə pwìí bələ tìán tə, kʋ
nətʋ tə dàń wá pa Yıı də
lwàń, ʋ jì pwìí bələ tíú naaa?
4 Abada! Kʋ tà nətʋ!
Ləzoni mama nə swə ba
kʋnı kʋnkʋn, Yıı mù ba ʋ
cígá sʋgʋ tə lwànı́. Kʋ yı
ndə kʋ nə púpúní Yıı sagı tə
wa, kʋ swìn Yıı yoo, kʋ wʋ́:
«Máŋá tə, n nə swìn, ba
mama wá lwarı də, n
swìn cígá. Də ba nə
pìà ba bʋ̀rì n bʋ̀rà,
n tə wá nan bʋ̀rà tə
wa».
5 Yá nə dàń nə tà cígá tìán
tə nə bırı də, Yıı yı cígá
tíú, bɛɛ̀ɛ won nə nə kʋ́ʋ̀
wá swìn? Yıı ba cígá jə, də
ʋ lıŋa tə nə yàá pa ʋ kəni
nəba càn wa, naaa? Bwálí
kʋ tə wa, à pubʋŋa tə yı ndə
ləzwənə nə bʋŋa nətʋ.
6 Abada! Kʋ tà nətʋ! Də Yıı
yà nə tà cígá tíú, ʋ yà wàrì
lʋʋ kʋ tə ləzoni bʋ̀rà ʋ bʋ̀rì.

7 Yá à kʋnkʋn dàń nə pɪn, Yɪɪ
cígá tə kwɛn ka nan poni nə
ka súrí, sə kʋ pa Yɪɪ na dun,
bɛ̀eɛ̀e nə pɪn Yɪɪ bʋ̀rà ma wá
ja nə, à nə yɪ cʋnʋ tə yɪrɪ?
8 Kʋ nə yɪ nətʋ, bɛ̀eɛ̀e nə
pɪn, nə ba swìn, nə wʋ́: «Nə
fwa yolwana tə, sə tə nan
zəni nə?» Lìà duən bʋŋa
də, nə kàrà tə yɪ nətʋ, ba ga
twɪn nəba. Bʋ̀rà wá ja kʋ mʋ̀
lìà təntə, yá kʋ mʋ̀ nə mɛ də
ba.

Lìù tə̀lə́, ʋ nə yɪ cígá tíú

9 Bɛ̀eɛ̀e won dàń nə wulə,
kʋ nə bɪrɪ də, nə mʋ̀ *Zwifə-
ba, dwə dwíə́ tə duən tə?
Kʋ won təntə tə̀lə́. Nə dí
yáá nə bɪrɪ də, Zwifə-ba də
*Gərɛkə-ba tə mama yɪ cʋna
nə dí dìàn ba yuu wa.
10 Kʋ yɪ ndə kʋ nə pʋ́pʋ́ní
Yɪɪ sagɪ tə wa kʋ wʋ́:
«Lìù tə̀lə́, ʋ nə yɪ cígá tíú, lìù
nədʋ tətə tə̀lə́.
11 Lìù mama tə̀lə́, ʋ nə jə
wʋbʋŋa. Lìù mama tə̀lə́, ʋ
nə pìà Yɪɪ.
12 Lìà tə mama dʋgʋ cígá
cwəŋə tə. Ba mama yɪ tʋtʋ
Yɪɪ yáá con. Lìù tə̀lə́, ʋ nə
tʋŋa zəni, lìù nədʋ tətə tə̀lə́.
13 Sʋ̀ràn tə nə naŋa ba
níə́ wa yɪ yokʋkwɪnan, ndə
ba súrí ləbəri nii nə. Ba
nəndələ nə ba ma gɪgarɪ lìà
duən ba cʋ̀gà. Ba níə́ cà ndə
dəkwaa cwan nə.
14 Ba níə́ súə́ də ka zɪrɪ ka
kə lìà nə, də sʋ̀ràn tə, tə nə
cʋ̀gà lìà.
15 Ba nɛɛ lɪŋa tɪa zənzən, sə
ba ma va ba lɪ mɪɪ.
16 Ba mʋ̀ nə twá bwálí nə, ba
yàá cʋ̀gʋ̀ wiən tə mama, ba
ga kə càn kʋ bwálí tə wa.
17 Ba yə̀rì cwəŋə tə, ka nə
kəni bɪcan sìə́ lìà pwərə wa.
18 Ba ba zìlə́ jə, ba pa Yɪɪ nə».

19 Yá nə ga yə̀ə́ də, kʋ tə
mama Yɪɪ *nii tə, ʋ nə pɪn
*Moyizə nə, nə bɪrɪ tə, yɪ lìà
tə yɪrɪ, ba nə mɛ, sə ba zìlí
Yɪɪ nii tə. Lìù mama kʋ́ʋ̀
wàrì ʋ swìn də, ʋ yə̀rì. Yá
lìù mama dàń mɛ, sə ʋ tʋ́n ʋ
nii Yɪɪ yáá con.
20 Kʋ mʋ̀ nə pɪn, Yɪɪ yáá
con, lìù mama wàrì cígá tíú
ʋ jì, də kʋ nə yɪ, sə ʋ zìlí Yɪɪ
nii tə, ʋ nə pɪn Moyizə nə.
Yɪɪ nii tə mʋ̀ yɪ kʋ bɪrɪ lìà,
sə ba lwarɪ də, ba tʋn cʋna
cɪcɪ.

Nətʋ lìù nə wá jì cígá tíú Yɪɪ yáá con Zwezi-Kərisə yɪrɪ
(Galasi tìán 2.15-16; 3.8-14; Efɛzə tìán 2.7-9)

21 Sɪ́ʋ́n nə, Yɪɪ dàń bɪrɪ
nəba nətʋ, ʋ nə wá bɪrɪ də,
lìù yɪ cígá tíú ʋ mʋ̀ Yɪɪ yáá
con, yá kʋ tà kʋ tíú zìlí ʋ mʋ̀
Yɪɪ *nii tə də. Yɪɪ nii tə, ʋ nə
pɪn *Moyizə nə, saga tə, də
Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nà saga tə bɪrɪ
də, kʋ yoo tə yɪ cígá.
22 Yɪɪ yàá bɪrɪ də, lìà tə yɪ
cígá tìán, ba nə ken ba waa
Zwezi-*Kərisə nə yɪrɪ. Lìà tə
mɛ, ba nə ken ba wɛɛ Zwezi-
Kərisə nə yɪ won nədʋ. Yɪɪ
ba lìù kúrí, ʋ ma kʋkwanɪ ʋ
don.
23 Lìà tə mama tʋn cʋna
Yɪɪ yáá con. Yá ba kʋ́ʋ̀ wàrì
Yɪɪ dun tə ba nɪ.
24 Yɪɪ dàń nə fwa pubwanʋ
ləzoni yɪra, ʋ ga pa, ba jì
cígá tìán ʋ mʋ̀ Yɪɪ yáá con,
tʋtʋ. Ʋ fwa kʋ nətʋ tə Zwezi-
Kərisə yɪrɪ, ʋ nə yɪ lìù tə, ʋ

twá ʊ nə ʊ ma lɪ ba ba cʊna
tə wa.
25-26 Yɪɪ nə ken, sə Zwezi-
Kərisə ya ndə vanɪ nə, ba nə
ma fwa *joŋi cʊna yɪrɪ, sə
ʊ tɪ, ʊ jana lwá. Yá lìà tə,
ba nə keni ba waa Zwezi nə,
Yɪɪ dàń wá lɪ ba cʊna tə, ba
mù də ʊ mù Yɪɪ pwərə wa.
Yɪɪ fwa kʊ nətʊ tə, sə ʊ ma
bɪrɪ də, ʊ yɪ cígá tíú. Máŋá
don yɪn lá, ʊ yà pínî cʊna tə,
ləzoni nə fwa, ʊ wà ba ken
càn wa tə yɪrɪ. Yá sɪ́ʊ́n nə,
Yɪɪ dàń bɪrɪ nətʊ tə, ʊ nə wá
pa ləzoni ya cígá tìán ʊ mù
Yɪɪ yáá con. Yɪɪ pìà, sə ʊ ya
ʊ cígá tə wa, yá ʊ ga pa lìà
tə, ba nə keni ba waa Zwezi-
Kərisə nə, ya cígá tìán ʊ mù
Yɪɪ yáá con.

27 Bɛ̀eɛ̀e won nə, nə kʊ́ʊ̀
wàá nə ma mà nə nyʊna wa?
Kʊ won təntə tə̀lə́ mɪ́ámɪ́án.
Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pɪn kʊ yɪ nətʊ?
Kʊ tà ka zìlí nii tə, Yɪɪ nə pɪn
Moyizə nə. Yá kʊ dàń nə yɪ
ka kə waa Zwezi-Kərisə nə
wuuu.
28 Nə mù yə̀ə́ nə waa con
də, Yɪɪ nə yàá pa lìà tə
ya cígá tìán ʊ mù Yɪɪ yáá
con. Kʊ yɪ ba nə keni ba
waa Zwezi-Kərisə nə wuuu
tə yɪrɪ, kʊ tà ba nə zìlí ʊ nii
tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə yɪrɪ.
29 Nə à yə̀ə́, Yɪɪ yɪ *Zwifə-
ba cɪcɪ Yɪɪ, naaa? Ʊ tà dwíə́
tə duən, tə nə tà Zwifə-ba
mù Yɪɪ, naaa? Ʊ cígá yɪ dwíə́
tə duən tə də Yɪɪ.
30 Yɪɪ nədʊ cɪcɪ nə wulə.
Yá ʊ mù Yɪɪ nədʊ təntə nə
wàá ʊ pɪn Zwifə-ba, ba nə
*goŋi bɛɛ tə, yanɪ cígá tìán ʊ
yáá con, ba nə keni ba waa
Zwezi-Kərisə nə tə yɪrɪ. Ʊ
mù ga nə wàá ʊ pɪn dwíə́ tə
duən tə, ba nə ba bɛɛ goŋi
tə, yanɪ cígá tìán ʊ mù Yɪɪ
yáá con, ba də nə keni ba
waa Zwezi-Kərisə nə wuuu
yɪrɪ. Yá Yɪɪ dàń twá cwəŋə
nədʊ təntə, ʊ ma tʊn kʊ
Zwifə-ba, də lìà tə, ba nə tà
Zwifə-ba yɪra.
31 Yá nə dàń nə keni nə
waa Zwezi-Kərisə nə, kʊ pìà
kʊ bɪrɪ də, Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn
Moyizə nə, kʊ́ʊ̀ tə̀lə́, naaa?
Abada! Kʊ tà nətʊ! Kʊ nətʊ
tətə yɪ nə dàń bɪrɪ də, Yɪɪ nii
tə tə jə tʊtʊŋɪ wuuu.

4

Abərahamə ken ʊ waa Yɪɪ nə
(Galasi tìán 3.6-9, 29)

1 Nə dàń wá swìn nə nɪbɛɛ
*Abərahamə, ʊ nə lʊrɪ nəba
yoo. Ʊ yoo yɪ kʊ yɪn nətə?
2 Də kʊ nə yɪ kʊ twá
Abərahamə tʊtʊŋɪ nə, ʊ ma
jì cígá tíú Yɪɪ yáá con,
Abərahamə yà wàá ʊ tìàn nə
ʊ bwɪ. Yá kʊ dàń nə tà Yɪɪ
yáá con, ʊ wàá ʊ tìàn nə ʊ
bwɪ.
3 Kʊ pʊ́pʊ́nî Yɪɪ sagɪ tə wa,
kʊ wʊ́: «Abərahamə ken ʊ
waa Yɪɪ nə wuuu, yá Yɪɪ dàń
jələ wá də, ʊ yɪ cígá tíú ʊ mù
Yɪɪ yáá con».
4 Də lìù nə tʊn tʊtʊŋɪ ba
yàá ŋwín wá kʊ ŋwírán. Tə
ŋwírán təntə tà zìlə́ ba fwa
ʊ yɪra. Tə yɪ won ba nə mɛ,
sə ba pa wá.
5 Lìù don də kʊ́ʊ̀ wàá lá ʊ
yanɪ, ʊ nə wà tʊtʊŋɪ tʊn, yá
ʊ ga kəni ʊ waa Yɪɪ nə. Yɪɪ
yàá jələ ʊ mù lìù təntə ndə
cígá tíú nə ʊ mù Yɪɪ yáá con,
kʊ tíú nə kəni ʊ waa ʊ mù

Yıı nə wuuu tə yırı. Kʊ yı
nətʊ, lìù təntə nə keni ʊ waa
Yıı nə, ʊ nə pın cʊna lìù jì
cígá tíú tə yırı.
6 Pìʊ́ *Davidə tətə bırı lìù
tə, Yıı nə wá pa ʊ ya cígá tíú
ʊ mʊ̀ Yıı yáá con, ʊ ga wà
tʊtʊŋı tʊn, nə wá ya pupwən
lìù nətʊ. *U* swìn, ʊ wʊ́:
7 «Pupwən lìà nə yı lìà
tə, Yıı nə kwɛn ba
yokʊkwınan, ba mʊ̀
də wá pwərə wa. Yá
ʊ ga sın ba cʊna tə ʊ
lı.
8 Pupwən lìù nə yı lìù tə, Yıı
nə ba ʊ yuu cʊna jələ».

*Kʊ tà bɛɛ nə goŋi nə pın
ʊ yı cígá tíú Yıı yáá con*

9 *Davidə nə swìn nətʊ tə,
kʊ tà *Zwifə-ba lìà tə ba nə
*goŋi bɛɛ tə cıcı yırı, kʊ yı
də dwíə́ tə duən mɛ, ba nə
ba bɛɛ goŋi yırı. Abərahamə
ken ʊ waa Yıı nə, yá Yıı dàń
jələ wá də, ʊ yı cígá tíú ʊ mʊ̀
Yıı yáá con, ndə nə nə dí yáá
nə swìn kʊ.
10 Yá kʊ dàń zıgı nətə, Yıı
ma jələ wá də ʊ yı cígá tíú ʊ
mʊ̀ Yıı yáá con? Kʊ yoo tə yı
kʊ tʊn ʊ nə goŋi tə kwa nə,
nə à yə́ə́ də ʊ tə wà goŋi? Kʊ
tʊn, də ʊ tə wà goŋi.
11 Abərahamə ken ʊ waa
Yıı nə, də ʊ tə wà goŋi.
Yá kʊ kwa nə, ʊ dàń goŋi,
sə kʊ ya mımınʊ. Kʊ
mımınʊ təntə bırı də, Yıı
jələ Abərahamə də, ʊ yı cígá
tíú ʊ mʊ̀ Yıı yáá con, kʊ twá
də ʊ nə ken ʊ waa tə ʊ mʊ̀
Yıı nə wuuu. Yá kʊ dàń pın
Abərahamə yı lìà tə mama,
ba nə keni ba waa Yıı nə
nıbɛɛ, də ba nə swə ba wà
goŋi də. Ba də yı cígá tìán ʊ
mʊ̀ Yıı yáá con, ndə ba nıbɛɛ
Abərahamə nə.
12 Yá ʊ mʊ̀ Abərahamə ga
tə nə yı lìà tə, ba nə goŋi tə
də mama nıbɛɛ. Kʊ tà lìà tə,
ba nə goŋi ba cıcı yoo nə,
à swìn. Kʊ yı lìà tə, ba nə
goŋi, yá ba dàń ga twá kʊ
tə nə, nə nıbɛɛ Abərahamə
yà nə twá. Ba ga kəni ba
waa Yıı nə, ndə nə nıbɛɛ
Abərahamə nə fwa nətʊ, də
ʊ tə wà goŋi.

*Yıı nikanı tə yı lìà tə
mama, ba nə keni ba waa ʊ
nə, nyiən*

*(Ebərə-ba 11.8-19; Galasi
tìán 3.8-18, 26-29)*

13 Yıı kàn nii də, ʊ wá pa
*Abərahamə də ʊ dwíí tə, ʊ
nə wá kə lʊʊ wa, tını lʊʊ.
Yá Yıı nikanı təntə ʊ nə kàn
də Abərahamə, kʊ tà ʊ nə
zìlí ʊ mʊ̀ Yıı *nii tə, ʊ nə
pın *Moyizə nə yırı. Kʊ
yı Yıı kàn nikanı təntə də
Abərahamə, ʊ nə jələ wá də
ʊ yı cígá tíú ʊ yáá con, ʊ
nə kəni ʊ waa ʊ nə wuuu tə
yırı.
14 Kʊ nə yı lìù nə zìlí Yıı
nii tə cıcı nə pın ʊ jə tori Yıı
con, ʊ ka kə ʊ waa Yıı nə tə
mʊ̀ dàń yı tʊtʊ, yá Yıı nikanı
tə kʊ́ʊ̀ ba də̀ń jə.
15 Ka vı Yıı nii, nə yàá zìn
Yıı lıŋa. Yá bwálí tə nə Yıı
nii tə nə tə̀lə́, cʊna yoo də
tə̀lə́ kʊ bwálí tə nə.
16 Kʊ mʊ̀ yırı, kʊ dàń pın,
lìù nə keni ʊ waa Yıı nə,
ʊ wá na Yıı nikanı wiən
tə. Yá tə cígá yı wiən tə,
Yıı nə pın ʊ pubwanʊ yırı.
Yıı nikanı təntə dàń jə də̀ń

kʋ pa Abərahamə dwíí tə mama nə. Kʋ tà dwíí tə, kʋ nə jə Yɪɪ nii tə cɪcɪ, kʋ yɪ də lìà tə mama, ba nə keni ba waa Yɪɪ nə wuuu, ndə Abərahamə nə. Kʋ mù yɪrɪ nə, nə mama dàń wàá Abərahamə nə ma boŋə nə nɪbɛɛ.
17 Kʋ yɪ ndə kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa. Yɪɪ swìn Abərahamə yoo, ʋ wʋ́: «À kàn nii də mʋ́, sə à pa n ya dwíə́ kapʋpʋ nɪbɛɛ». Yá Abərahamə nə ken ʋ waa Yɪɪ nə wuuu, ʋ cígá jigə nə mama nɪbɛɛ Yɪɪ yáá con. Mə ʋ mù Yɪɪ nə pɪn mɪɪ tɪga nə, ʋ ga pɪn won tə, kʋ yà nə tə̀lə́, dàń wulə.
18 Yala mama yà kʋ́ʋ̀ tə̀lə́, yá Abərahamə mù ga ja yala. *Ʋ* ken ʋ waa Yɪɪ nə, kʋ ga pa ʋ jì dwíə́ kapʋpʋ nɪbɛɛ, ndə kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ wʋ́: «N dwíí wá ya dwíí kapʋpʋ».
19 Abərahamə yà kwɪn ʋ bwə̀lə bɪna bíí. Yá ʋ tətə nɪ də, ʋ mù də ʋ kan Sara mɛ kwɪn, ba kʋ́ʋ̀ wàrì bìʋ́ ba lʋrɪ. Yá də kʋ nətʋ mɛ, Abərahamə ken ʋ waa Yɪɪ nə wuuu, ʋ ga wà pìí ʋ kə ʋ kwa.
20 *Ʋ* ken ʋ waa Yɪɪ nə wuuu, kʋ ga pa ʋ jɪɪn dàn. Yá ʋ dàń pɪn dun Yɪɪ nə. *Ʋ* wà bábìá fwa də nikanɪ tə, Yɪɪ nə kàn də wá, ʋ ga wà Yɪɪ nii vɪ.
21 Abərahamə yà zəzən ʋ yə̀ə́ cígá mama də, kʋ tə, Yɪɪ nə kàn nii, sə ʋ fwa, Yɪɪ jə dìàn də, sə ʋ ma tʋn kʋ, ʋ pa kʋ jì.
22 Kʋ mù nə pɪn, Yɪɪ jə̀lə Abərahamə də, ʋ yɪ cígá tíʋ́ ʋ mù Yɪɪ yáá con.
23 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ wʋ́: «Yɪɪ jə̀lə Abərahamə də, ʋ yɪ cígá tíʋ́ ʋ mù Yɪɪ yáá con». Kʋ sʋgʋ tə̀ntə̀ tà ʋ mù cɪcɪ yɪrɪ,
24 kʋ yɪ nə də yɪrɪ. Nə də keni nə waa Yɪɪ nə, yá Yɪɪ wá jə̀lə nəba də, nə yɪ cígá tìán ʋ mù Yɪɪ yáá con. *Ʋ* mù nə pìí ʋ bwin nə *Yuu-Tiu Zwezi ʋ lɪ tɪan wa.
25 Ba gʋa ʋ mù Zwezi tə̀ntə̀ nə cʋna tə yɪrɪ. Yá Yɪɪ pìí ʋ bwin wá, sə ʋ ma pa nə ya cígá tìán ʋ mù Yɪɪ yáá con.

5

Zwezi pɪn, nə mù də Yɪɪ pìí nə kə duən yuu

(1 Piyɛrə 1.3-9; 1 Zwan 4.9-10; Romə tìán 8.32)

1 Nə keni nə waa Zwezi nə. Kʋ pɪn nə yɪ cígá tìán Yɪɪ yáá con. Yá nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə nə pɪn, bɪcan sìə́ wulə nə mù də Yɪɪ pwərə wa.
2 Nə keni nə waa Zwezi nə, yá nə dàń twá də wá nə yí Yɪɪ yɪra, sə ʋ fwa pubwanʋ nə yɪra. Kʋ pubwanʋ tə̀ntə̀ yɪ ndə nabuliyii nə, kʋ pɪn nəba mɪɪ máŋá mama wuuu. Nə dàń yɪ nə jwɛ nə nə jə yala də, nə wá na tori Yɪɪ dun tə wa yɪrɪ.
3 Kʋ tə nə súrí lá, nə tə wulə nə jwɛ, nə nə wulə càn zənzən wa yɪrɪ. Nə yə̀ə́ də, càn zənzən yàá pa lìù ja pínʋ́ wuuu, ʋ dàn ká pìí ʋ kə ʋ kwa.
4 Yá lìù dàń nə jə pínʋ́, kʋ yàá pa ʋ yɪ pùə́ nədʋ tíʋ́, də

yìèn nə swə tə yí wá. Də ʋ nə ba ʋ kwa kəni, kʋ yàá pa ʋ jə yala.
5 Yá yala təntə bá gɪgarɪ wá tə dʋgʋ, Yɪɪ nə twá ʋ *Siŋu tə nə, ʋ nə pɪn nəba, ʋ pa, nə zəzən nə yèé nə bɪcanɪ wa də, ʋ swə nəba zənzən tə yɪrɪ.
6 Máŋá don wa, nə yà nə ba dìàn jə, sə nə jon nə tìàn nə cʋna tə wa, Zwezi-Kərisə tɪga nə mù cʋna lìà yɪrɪ, máŋá tə wa, Yɪɪ nə lɪ ʋ tún.
7 Kʋ yɪ càn, sə lìù sɛ̀e ʋ tɪ lìù don yɪrɪ, ʋ nə yɪ cígá tíú. Kʋ tə nə yɪ lìù tə, ʋ nə tʋŋa zəni zənzən, dɪɪn don lìù wàá ʋ ba fən dəri, sə ʋ tɪ ʋ yɪrɪ.
8 Yá kʋ dàń nə yɪ Yɪɪ mù, ʋ mù bɪrɪ nəba ʋ nə swə nəba zənzən nətʋ. Máŋá tə, nə yà tə nə yɪ cʋna lìà, Kərisə tɪga nə yɪrɪ.
9 Síʋ́n nə, Zwezi-Kərisə nə tɪga ʋ jana tə ga nan, tə pɪn nə dàń yɪ cígá tìán Yɪɪ yáá con. Yá kʋ tə nə dwə, Zwezi-Kərisə wá jon nəba, Yɪɪ lɪŋa tə də wa.
10 Máŋá don wa, nə yà yɪ Yɪɪ dʋŋa. Yá Yɪɪ dàń pɪn nə mù də wá pìí nə kə duən yuu. Kʋ twá ʋ bìú Zwezi-Kərisə tɪan tə nə. Yá kʋ tə nə dwə, də nə mù də wá nə pìí nə kə duən yuu nətʋ, ʋ wá twá ʋ bìú Zwezi-Kərisə tə nə pìí ʋ bwin ʋ nan tɪan wa tə nə, ʋ jon nəba nə cʋna wa.
11 Kʋ tà kʋ tə cɪcɪ, nə nə dí yáá nə swìn. Yá kʋ tə nə súrí lá, nə yɪ nə jwɛ, nə nə yɪ Yɪɪ lìà tə yɪrɪ. Kʋ nətʋ twá də nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə, ʋ nə pɪn nə mù də Yɪɪ pìí nə kə duən yuu síʋ́n nə.

Kʋ tə Adamə nə yɪ, də kʋ tə Zwezi nə yɪ

(1 Korɛntə tìán 15.21-22, 41-49, 56-57; Romə tìán 6.23)

12 Cʋna yɪ tə twá ləzwənə nədʋ nə, tə ma bà lʋʋ wa. Kʋ mù lìù təntə nə yɪ Adamə. Yá cʋna nə pɪn tɪan wulə. Ləzoni tə mama fwa cʋna. Kʋ mù nə pɪn, ba mama ma mɛ, sə ba tɪ.
13 Cʋna yà dí yáá tə wulə lʋʋ wa, də Yɪɪ tə wà ʋ *nii tə pɪn *Moyizə nə. Yá máŋá tə, Yɪɪ nə wà ʋ nii tə pɪn Moyizə nə, ʋ wà ʋ nii tə cʋna yoo swìn.
14 Kʋ yɪ nətʋ, yá kʋ ga nə zɪgɪ Adamə máŋá tə wa, kʋ bà kʋ yí Moyizə máŋá tə wa, tɪan dí dìàn zənzən ləzoni yuu wa. Tɪan dí lìà tətə, ba nə wà cʋna fwa ba ma dwə Yɪɪ nii nə, ndə Adamə nə. Adamə təntə yà nyɪn də Zwezi, ʋ nə mɛ, sə ʋ bà yìèn duən wa.
15 Adamə cʋna tə, ʋ nə fwa, də Yɪɪ pubwanʋ tə, ʋ nə fwa nə yɪra, tà nədʋ. Lìà zənzən tɪga ləzwəndʋa cʋna yɪrɪ. Kʋ lìù təntə nə yɪ Adamə. Yá Yɪɪ pubwanʋ zìlə́ wiən tə, də ʋ nə twá ləzwəndʋa don də nə, ʋ fwa lìà kapʋpʋ yɪra, ʋ pubwanʋ tə yɪrɪ, də kʋ́ʋ̀ ziən zənzən tə doni won mama. Kʋ lìù təntə də nə yɪ Zwezi-Kərisə.
16 Yɪɪ zìlə́ təntə də cʋna tə ləzwəndʋa tə nə tʋn, tà nədʋ. Ləzwəndʋa cʋna pɪn Yɪɪ bʋ̀rì ləzoni bʋ̀rà, sə ʋ cʋ̀gʋ̀ ba. Yá Yɪɪ pubwanʋ zìlə́ tə, ʋ nə fwa ləzoni yɪra,

pın ləzoni tə dàń yı cígá tìán ʊ mù Yıı yáá con. Yá ba ga yı lìà tə, ba nə dí yáá ba tʊn cʊna kapʊpʊ.

17 Tıan twá ləzwəndʊa cʊna nə, tə ma də́ dìàn ləzoni mama yuu wa. Yá kʊ tə nə dwə, Yıı kʊ́ʊ̀ twá Zwezi-Kərisə nə, ʊ ma fwa pubwanʊ zənzən ləzoni yıra. *Ʊ* pın ba jì cígá tìán ʊ mù Yıı yáá con. Yá kʊ twá də Zwezi-Kərisə cıcı, ba dàń wá na dìàn ba ma ya mıı wa, ba ga wá də́ pàrì də wá.

18 Nətʊ tə, ləzwəndʊa cʊna nə pın, Yıı bʊ̀rì ləzoni mama bʊ̀rà, sə ʊ cʊ̀gʊ̀ ba, mə nətʊ nə ləzwəndʊa də nə tʊn cígá yoo, Yıı wá twá ʊ də nə, ʊ pa ləzoni kapʊpʊ ya cígá tìán ʊ mù Yıı yáá con, ba ga na mıı, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con.

19 Nətʊ tə, ləzwəndʊa nə vıga Yıı nii, kʊ ga pa ləzoni mama dàń yı cʊna lìà Yıı yáá con, mə nətʊ nə, ləzwəndʊa də nə zìlí Yıı nii, kʊ wá pa lìà zənzən ya cígá tìán Yıı yáá con.

20 Yıı nii tə mù, ʊ nə pın Moyizə nə, yı kʊ twi talıkwa, sə ʊ ma pa cʊna kwɛn tə pùlì tə súrí lá. Yá bwálí tə nə, cʊna tə dàń nə pùlì tə súrí lá, Yıı yàá fwa pubwanʊ zənzən kʊ bwálí tə nə, ʊ ja lɛ tıa nə.

21 Kʊ yı nətʊ, sə kʊ pa nətʊ tə, tıan nə twá cʊna nə, tə ma də́ dìàn ləzoni yuu wa, máŋá don wa, tə pa ba tı, Yıı pubwanʊ tə də jə dìàn mama sı́ʊ́n nə, sə kʊ pa lìà ya cígá tìán ʊ yáá con. Yá Yıı dàń ga wá twá nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə, ʊ pa ba mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con.

6

Nə dʊga nə cʊna tə, sə nə twá Zwezi-Kərisə nə ya mıı wa

(Kolosə tìán 2.11-13; 3.1-10; Galasi tìán 2.19-20; 1 Piyɛrə 4.1-2)

1 Bɛ̀eɛ̀e nə nə kʊ́ʊ̀ wá swìn? Kʊ mɛ, sə nə fwa cʊna tə wuuu, sə Yıı pubwanʊ tə kwɛn kʊ súrí zənzən nə yıra naaa?

2 Abada! Kʊ tà nətʊ! Kʊ nə yı cʊna yoo wa, nə mù yı ndə nə tıga. Nə kʊ́ʊ̀ wàrì, nə pìí nə fwa cʊna wuuu, nə jə wulə.

3 Á yə̀ə́ zəni də, nə mù lìà tə mama, ba nə ləgə nəba nı́á wa kʊ twá də Yıı yırı, ba ga bon Zwezi-*Kərisə yırı tə, kʊ yı ndə nə twá də wá, nə tı ʊ tıan tə.

4 Kʊ twá ba nə ləgə nəba nı́á tə wa, nə mù də ʊ mù dàń wulə tıan wa. Yá nə nyına Yıı twá ʊ pàrì tə dun tə nə, ʊ ma bwin Zwezi-Kərisə ʊ lı tıan wa. Kʊ yı nətʊ, sə nə də lwàń nə mıı tə, sə nə ya Yıı cwəŋə tə wa.

5 Kʊ pìà kʊ bırı də, nə mù də Zwezi nə twá duən nə tı ʊ tıan tə, nə kʊ́ʊ̀ wá pìí nə twá də wá, nə bwin nə nan, ndə ʊ nə bwin ʊ nan nətʊ.

6 Nə yə̀ə́ də, ba nə paa Zwezi-Kərisə dagarʊ tə yuu, ba gʊ, nə yʊa nədwan tə də twá ʊ nə ka tı. Kʊ nətʊ dàń pın nə də́ dìàn, sə nə kʊ́ʊ̀ dàn ká pìí nə fwa cʊna tə, nə yʊa nədwan təntə yà nə pın

nə fwa dí yáá nə. Yá nə dàń
kúù tà cʋna ywəŋə.
7 Cígá, lìù nə tɪga, cʋna
kúù ba dìàn jə ʋ yuu wa.
8 Yá nə dàń nə twá də
Zwezi-Kərisə nə tɪ, nə pɪn
cígá də, nə mù də ʋ mù wá
pìí nə ya mɪɪ wa.
9 Nə yèé zəni də, Zwezi-
Kərisə pìí ʋ bwin ʋ nan tɪan
wa, yá ʋ kúù bá pìí ʋ tɪ. Tɪan
kúù ba dìàn jə ʋ yuu wa.
10 Zwezi-Kərisə tɪga naa
nədʋ cɪcɪ, kʋ ga yɪ nə cʋna
yɪrɪ. Yá síún nə, ʋ wulə mɪɪ
wa, ʋ ga yɪ Yɪɪ nə tɪ.
11 Mə kʋ yɪ nətʋ á də con.
Á də mɛ, sə á jələ á tìàn ndə
tɪga nə, də kʋ nə yɪ cʋna
yoo wa. Yá kʋ twá á mù də
Zwezi-Kərisə nə vwə duən
nə tə, á dàń wulə mɪɪ wa, á
ga yɪ Yɪɪ nə tɪ.
12 Á yɪ lìà tə, á nə wá tɪ.
Á kúù dànà ká pa cʋna pìí tə
də́ dìàn á yuu wa, tə pa á zìlí
á fɪra yokʋkwɪnan tə nii.
13 Á dànà ká sɛ̀e á pa á tìàn
cʋna nə, sə tə pìí tə də́ dìàn
á yuu wa, tə pa á tʋŋa lwanɪ.
Kʋ tə nə mɛ, á pɪan á tìàn Yɪɪ
nə, ndə lìà nə, ba nə bwin ba
nan tɪan wa. Á tʋŋa kʋ tə nə
ziən Yɪɪ yáá con.
14 Cʋna kúù bá də́ dìàn á
yuu wa, kʋ nə kúù tà kálʋ́,
sə á twá Yɪɪ nii tə, ʋ nə pɪn
Moyizə nə yɪrɪ. Á dàń yɪ Yɪɪ
nə tɪ aba, ʋ pubwanʋ tə yɪrɪ.

Nə yɪ Yɪɪ tʋ̀tʋ̀nà
(Zwan 8.31-36; Romə tìán 7.4-6; Titə 2.11-14)

15 Kʋ nətʋ dàń pìà kʋ bɪrɪ
bɛ̀eɛ̀e? Nə yɪ Yɪɪ nə tɪ nəba,
ʋ pubwanʋ tə yɪrɪ, nə kúù
tà kálʋ́, sə nə twá ʋ *nii tə
nə, ʋ nə pɪn *Moyizə nə. Kʋ
mù təntə dàń pìà kʋ bɪrɪ də,
nə mɛ, sə nə fwa cʋna naaa?
Abada! Kʋ tà nətʋ!
16 Á yèrì yoo kʋ tə naaa?
Á nə pɪn á tìàn lìù nə, sə á
tʋn á pa wá ndə ywəŋə nə,
á cígá wá ya ʋ ywəŋə, á sɛ̀e ʋ
nii. Kʋ nətʋ pìà kʋ bɪrɪ də,
á nə yɪ cʋna ywəŋə, tə mù
nə wá kə aba tɪan wa. Nə à
yèé, á nə kúù yɪ Yɪɪ tʋ̀tʋ̀nà,
Yɪɪ wá pa á jì cígá tìán ʋ mù
Yɪɪ yáá con, á nə sɛ̀e ʋ nii tə
yɪrɪ.
17 Máŋá don wa, á yà yɪ
cʋna ywəŋə. Yá síún nə, á
dàń sɛ̀e kàrà tə nii, ba nə
kàrì aba, á ga twá ka nə də
á waa mama. Kʋ mù nə pɪn,
nə kəni Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e.
18 Yɪɪ lɪ aba á cʋna wa, yá
á dàń yɪ ʋ ywəŋə, á tʋŋa ʋ
cígá tə yɪrɪ.
19 Kʋ yɪ càn kʋ pa aba, sə
á wàní á nì sʋgʋ də̀ń lala.
Kʋ mù nə pɪn, à sʋ̀ràn tə
yɪ ndə ləzoni sʋ̀ràn nə yɪ
nətʋ. Máŋá don wa, á yà sɛ̀e
á kə á tìàn durən yìən wa,
də yokʋkwɪnan wa, tə ga də́
dìàn á yuu wa. Kʋ nətʋ bɪrɪ
də, á yɪ ndə cʋna ywəŋə nə.
Síún nə, á dàń mɛ, sə á sɛ̀e
á kə á tìàn Yɪɪ cígá tə wa, sə
kʋ pa á yá á tìàn míámían
Yɪɪ jɪɪn wa wuuu.
20 Máŋá tə, á yà nə yɪ cʋna
ywəŋə tə, ka twá Yɪɪ cígá tə
nə yoo yà ba aba jə.
21 Bɛ̀eɛ̀e nywarɪ nə á dàń
nɪ yoywanan təntə wa? Tə
yìən təntə jə cavɪra tə pa

aba síʊ́n nə, tə yígúrə́ nə yɪ tɪan yɪrɪ.
22 Yá síʊ́n nə, Yɪɪ dàń lɪ aba
cʊna wa. Yá á dàń jigə Yɪɪ
tʊ̀tʊ̀nà. Á tʊtʊŋɪ dàń nə yɪ,
sə á tʊn kʊ tə nə yɪ Yɪɪ cígá
tə. Yá á nywarɪ dàń nə yɪ,
sə á yá á tìàn míámían Yɪɪ
jɪɪn wa wuuu, á ga tə wá na
mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Zwezi-
Kərisə con, kʊ yígúrə́ wa.
23 Cʊna ŋwírán nə yɪ tɪan.
Yá zìlə́ tə, Yɪɪ nə pɪn ʊ pub-
wanʊ tə yɪrɪ, kʊ mù yɪ mɪɪ
tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con, nə
*Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yɪrɪ.

7

Yɪɪ nii tə kʊ́ʊ̀ ba dìàn jə nə yuu wa
(Galasi tìán 2.19-20)

1 À nubɪa-ba, á yɪ lìà tə, á
nə yə̀ə́ Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn
*Moyizə nə. Kʊ mù nə pɪn,
à swìn sʊ̀ràn tə tə á con. Yɪɪ
nii tə wá də́ dìàn ləzoni yuu
wa, máŋá tə mama, ba nə
wulə lʊʊ wa.
2 Kʊ yɪ ndə kan nə swe ʊ
barɪ nə. Máŋá tə mama, ʊ
barɪ tə nə wá ya lʊʊ wa, Yɪɪ
nii tə ba cwəŋə pɪn, sə ʊ nan
ʊ barɪ tə con. Yá ʊ barɪ tə
dàń nə tɪga, Yɪɪ nii təntə, kʊ
yà nə pɪn, ʊ wulə ʊ barɪ tə
con, yoo kʊ́ʊ̀ tə̀lə́ ʊ yuu wa.
3 Kʊ mù yɪrɪ nə, kan nə
nan ʊ barɪ con, ʊ va ʊ swe
bɛɛ don nə, də ʊ barɪ tə wà
tɪ, ba yàá swìn ba wʊ́ kan
təntə yɪ kacwarʊ. Yá kʊ ga
nə yɪ kanbarɪ tə tɪga, Yɪɪ nii
tə yoo kʊ́ʊ̀ tə̀lə́ ʊ yuu wa. Ʊ
kʊ́ʊ̀ tà kacwarʊ, də ʊ nə pìí,
ʊ swe bɛɛ don nə.
4 À nubɪa-ba, mə kʊ yɪ
nətʊ á də con. Á vwə á tìàn
Zwezi-*Kərisə yɪra, ʊ nə tɪga
nə yɪrɪ. Kʊ nətʊ dàń pɪn, Yɪɪ
nii tə yoo wa, á yɪ ndə á tɪga.
Yá á dàń yɪ lìù don nə tɪ aba.
Ʊ mù lìù təntə nə yɪ Zwezi,
ʊ nə bwin ʊ nan tɪan wa. Yá
kʊ mù nə pɪn, nə mɛ, sə nə
tʊn zənzən nə pa Yɪɪ nə, ndə
tìʊ́ nə zɪŋa bɪa nətʊ.
5 Nə yə̀ə́ də, máŋá don wa,
nə yà tʊŋa nə tətə fɪra yìàn.
Nə cʊna fɪra tə yà twá Yɪɪ nii
tə nə tʊŋa də nəba. Yá nə
tətə fɪra yìàn təntə yà kəni
nəba tɪan wa.
6 Yá síʊ́n nə, tɪan dàń pwɛ̀e
nə mù də Yɪɪ nii tə duən nə.
Yá Yɪɪ nii tə, kʊ yà nə cì nə
nə, ndə bàń dìà lìà nə, kʊ́ʊ̀
tə̀lə́ nə yuu wa. Kʊ mù nə
pɪn, nə dàń zìlí Yɪɪ-*Siŋu tə
nii, nə ma tʊŋa nə pɪn Yɪɪ nə
cwəŋə nədʊn wa. Nə kʊ́ʊ̀ ba
Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə
zìlí, sə nə ma tʊn nə pa wá.

Yɪɪ nii tə ba lìù joŋə ʊ cʊna wa
(Romə tìán 5.20; 3.19-20; Galasi tìán 3.21-22)

7 Bɛ̀eɛ̀e nə nə kʊ́ʊ̀ wá
swìn? Yɪɪ *nii tə yɪ cʊna
naaa? Abada! Kʊ tà nətʊ!
Yá kʊ yɪ Yɪɪ nii tə cɪcɪ nə, à
twá, à ma lwarɪ cʊna. Kʊ nə
tà Yɪɪ nii tə nə swìn, kʊ wʊ́:
«N wà mɛ, sə n pa n yii zʊ
lìù won!», à yà bá lwarɪ kʊ
yoo təntə.
8 Cʊna dàń twá Yɪɪ nii tə
nə, tə na dìàn à yuu wa,
tə pa à yii zʊ lìà wiən yiri
mama. Yɪɪ nii tə yà ga nə
tə̀lə́, cʊna də yà ba dìàn jə.

9 À mù con nə, máŋá don
wa, də à nə yərì Yıı nii tə, à
yà jə dìàn. Yá máŋá tə, à nə
lwarı Yıı nii tə, cʊna tə dàń
nı dìàn à yuu wa.
10 À dàń ga jì ndə tıgı nə.
Mə kʊ twá nətʊ Yıı nii təntə,
kʊ yà nə mɛ, sə kʊ kə nə mıı
wa, dàń pìí kʊ kə nə tıan wa.
11 Cʊna tə dàń twá Yıı nii
tə nə, tə pa à dwá cwəŋə, tə
ga pa tıan ja nə.
12 Kʊ nətʊ dàń bırı də, Yıı
nii tə mù cígá yı kʊ nan Yıı
con, Yıı nii yoo tə də yı kʊ
nan Yıı con. Yıı nii tə yı
cígá, kʊ ga ziən də.
13 Kʊ nətʊ dàń yı kʊ bırı
də, Yıı nii tə, kʊ nə ziən wàá
kʊ pın tıan janı lìù naaa?
Abada! Kʊ tà nətʊ! Yá cʊna
dàń nə twá won tə, kʊ nə
ziən nə, tə ma gʊ nə. Kʊ
nətʊ tʊn, sə kʊ pa ba lwarı
cʊna nə ba ziən nətʊ, də
nətʊ tə nə dwə won mama.

Jaŋa tə, ka yoo nə dà zənzən

14 Nə yəə́ zəni də, Yıı *nii
tə yı kʊ nan Yıı con. Yá à mù
yı ndə yoŋu nə, cʊna nə yə̀,
à ga yı ləzwənə mʊ̀ʊ́.
15 À tʊŋa yìən, à nə yərì tə
dəń. Kʊ tə à nə pìà, sə à fwa,
kʊ tà kʊ mù nə à yàá fwa. Yá
kʊ tə, à nə culi, mə kʊ mù
nə, à yàá fwa.
16 Də à nə fwa yìən tə, à nə
ba pìà, kʊ bırı də, à sɛ̀e də,
Yıı nii tə ziən.
17 Sí́ʊ́n nə, à mù nə kʊ́ʊ̀ ba
tə yìən təntə tʊŋa, kʊ dàń yı
cʊna tə, tə nə wulə də nə, nə
tʊŋa tə.
18 À dàń yəə́ də, à mù yı
ləzwənə, à yıra ga ba won
mama jə kʊ nə ziən. À yàá
pìà, sə à fwa zəni. Yá kʊ dàń
nə yí, sə à fwa zəni tə, à kʊ́ʊ̀
wàrì kʊ à fwa.
19 À yàá pìà, sə à fwa
zəni, yá à ba zəni təntə fwa.
Lwanı tə, à nə ba pìà, sə à
fwa, mə kʊ nə à fwa.
20 Də à dàń nə fwa kʊ tə, à
yàá nə ba pìà, kʊ pìà kʊ bırı
də, kʊ ká tà à tətə nə fwa tə,
kʊ dàń yı cʊna tə, tə nə wulə
də nə, nə pın à fwa tə.
21 À dàń lwarı cwəŋə təntə
nə yı nətʊ. Kʊ yı máŋá tə, à
nə pìà, sə à fwa zəni, lwanı
tə nə yàá wulə à səpuni nə,
sə tə cì à yáá nə.
22 À jə pupwən zənzən də
Yıı nii tə à waa con.
23 Yá à dàń yəə́ də, dìàn
duən wulə də nə, tə nə pìà
tə kálí nə, sə à twá cwəŋə tə,
kʊ nə ba ziən máŋá mama.
Kʊ yoo təntə dàń jaŋa də kʊ
tə, à pubʊŋa nə bırı də, kʊ
ziən. Kʊ mù nə pın, cʊna
dàń twá də Yıı nii tə, ʊ nə
pın *Moyizə nə, tə pa à jì
ndə bàń diə̀ lìù nə.
24 Nə̀ń à nə, à jigə pucʊnı
lìù. À wàrì tıan yáá nə à jén.
Wàà nə wàá nə ʊ joŋə tə jıın
wa?
25 Nə kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e nə
*Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yırı.
Kʊ dàń nə yı à fıra nə, à yı
Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə
nə, yoŋu à pubʊŋa wa. Yá kʊ
nə kʊ́ʊ̀ twá à tʊtʊnɛɛ nə, à yı
cʊna yoŋu, tə nə twá Yıı nii
tə nə, ʊ nə pın Moyizə nə, tə
ja.

8

Yɪɪ-Siŋu tə dí dìàn cʊna yuu wa

(Galasi tìán 3.13-14; 5.16-25)

1 Sɪʊ́n nə, Yɪɪ ba lìà tə,
ba nə yɪ Zwezi-*Kərisə nə tɪ
bʊ̀rà bʊ̀rì, sə ʊ cʊ̀gʊ̀ ba.
2 Kʊ nətʊ bɪrɪ də, lìù nə yɪ
Zwezi-Kərisə nə tɪ, Yɪɪ-*Siŋu
tə, kʊ nə pɪn mɪɪ, dàń nə yɪ ʊ
cwəŋə. Yá cwəŋə təntə pɪn,
Yɪɪ jon nə cʊna yoo wa də
tɪan yoo wa.
3 Ləzwənə bwànì tə pɪn,
Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə
nə, yà wàrì kʊ yoo təntə kʊ
tʊŋa. Yá Yɪɪ dàń wàní ʊ tʊn
kʊ yoo təntə. *Ʊ* pɪn ʊ bìú
Zwezi jì ləzwənə, ndə cʊna
lìà tə nə. *Ʊ* twi tɪa yuu wa,
sə ʊ jon cʊna lìà ba cʊna wa.
Yɪɪ twá nətʊ, ʊ cʊ̀gʊ̀ cʊna
dìàn ləzoni yuu wa.
4 Yɪɪ fwa kʊ nətʊ, sə kʊ pa
nə wàní nə ya cígá tìán ʊ
yáá con, sə nə na dìàn nə
tʊn kʊ tə mama, Yɪɪ nii tə nə
bɪrɪ də, nə mɛ, sə nə tʊn. Kʊ
mʊ̀ nə pɪn, nə kʊ́ʊ̀ tà nə tətə
fɪra tə nə kəni nəba cwəŋə
wa. Kʊ dàń yɪ Yɪɪ-Siŋu tə nə
kəni nəba cwəŋə wa.
5 Lìà tə, ba nə yɪ ba
tətə fɪra nə kəni ba cwəŋə
wa, ba yàá tʊŋa ba pʊ̀ʊ́
yokʊkwɪnan fɪra. Yá lìà tə,
ba nə yɪ Yɪɪ-Siŋu tə nə kəni
cwəŋə nə, ba mʊ̀ yɪ ba twá
kʊ tə nə, Yɪɪ-Siŋu tə nə pìà.
6 Lìù pubʊŋa nə wulə ʊ
pʊ̀ʊ́ yokʊkwɪnan fɪra yuu
wa, ʊ yɪ ʊ vələ tɪan wa. Yá
lìù tə, ʊ pubʊŋa nə twá kʊ tə
nə, Yɪɪ-Siŋu tə nə pìà, ʊ yɪ ʊ
vələ mɪɪ wa, kʊ nə ba zwɛ̀e
Yɪɪ con, də bɪcan sìə́ wa.
7 Lìù tə nə tʊŋa ʊ pʊ̀ʊ́
yokʊkwɪnan fɪra, ʊ yɪ Yɪɪ
dʊŋʊ. *Ʊ* ba Yɪɪ nii tə zìlí, ʊ
ga wàrì kʊ ʊ zìlí tətə.
8 Lìà tə, ba nə twá ba pʊ̀ʊ́
yokʊkwɪnan fɪra nə, ba wàrì
Yɪɪ pʊ̀ʊ́ ba poli.
9 Á mʊ̀ kʊ́ʊ̀ tà lìà tə, á nə
twá á pʊ̀ʊ́ yokʊkwɪnan fɪra
nə. Á mʊ̀ dàń yɪ á twá kʊ tə
nə, Yɪɪ-Siŋu tə nə pìà, kʊ nə
wulə də aba yɪrɪ. Də lìù nə
ba Zwezi-Kərisə Siŋu* tə jə,
ʊ tà ʊ mʊ̀ lìù.
10 Á tətə yɪ kálʊ́, sə á tɪ á
cʊna tə yɪrɪ. Yá á dàń nə yɪ
Zwezi-Kərisə lìà tə, Yɪɪ pɪn á
jì cígá tìán ʊ yáá con. Kʊ mʊ̀
yɪrɪ nə, Yɪɪ pɪn aba Siŋu də
mɪɪ.
11 Yɪɪ nə pìí ʊ bwin Zwezi-
Kərisə ʊ lɪ tɪan wa. Də ʊ
Siŋu tə dàń nə wulə də aba,
ʊ mʊ̀ Yɪɪ tə, ʊ nə bwin Zwezi
ʊ lɪ tɪan wa, ʊ wá twá ʊ Siŋu
tə nə, kʊ nə wulə də aba, ʊ
pa á yɪra tə nə mɛ, sə tə tɪ
pìí, tə na mɪɪ.

(Kolosə tìán 3.1-6; Galasi tìán 4.4-7; 1 Zwan 3.1-3; 2 Korɛntə tìán 4.16-18; 5.1-5)

12 À nubɪa-ba, nə mʊ̀ dàń
yɪ ndə jɪjɪŋa nə. Yá jɪŋɪ tə,
kʊ nə wulə nə yuu wa, kʊ
tà ləzoni pʊ̀ʊ́ yokʊkwɪnan
fɪra jɪŋɪ. Nə kʊ́ʊ̀ wà mɛ, sə
nə pìí nə twá nə tətə pʊ̀ʊ́
yokʊkwɪnan fɪra nə.
13 Á nə twá á tətə pʊ̀ʊ́

* **8:9 8.9** Də ba nə wʊ́, Yɪɪ-Siŋu, nə à yə̀ə́ Zwezi-Kərisə Siŋu, kʊ mama yɪ won nədʊ, Yɪɪ də Zwezi-Kərisə nə yɪ nədʊ tə yɪrɪ.

yokʊkwɪnan fɪra nə, tɪan wá ja aba. Yá á nə twá Yɪɪ-Siŋu tə nə, á pwɛ̀e á tìàn də á pùə́ fɪra tʊtʊnkʊkwɪnan tə, á wá ya mɪɪ wa, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
14 Kʊ dàń pìà kʊ bɪrɪ də, lìà tə mama, Yɪɪ-Siŋu tə nə kəni cwəŋə wa, yɪ Yɪɪ bɪa.
15 Yá Siŋu tə, Yɪɪ nə pɪn aba, kʊ tà Siŋu tə, kʊ nə wá pɪ́í kʊ kə aba ywəŋə tʊtʊnan wa, sə fən ja aba. Kʊ yɪ Siŋu tə, kʊ nə pɪn, á jì Yɪɪ bɪa. Kʊ mù dàń nə pɪn, nə wàá nə boŋə Yɪɪ, nə wʊ́: «Baba, nə nyɪna Yɪɪ!»
16 Yɪɪ-Siŋu tə tətə bɪrɪ nəba nə waa con də, nə cígá yɪ Yɪɪ bɪa.
17 Də nə dàń nə yɪ Yɪɪ bɪa, kʊ mɛ, sə nə ja tori ʊ con. Də nə nə sɛ̀e nə twá Zwezi-Kərisə nə, nə də́ ʊ càn tə, sə nə twá də wá, nə na dun, nə mù də ʊ mù wá tàrì wɪən tə, Yɪɪ nə kàn nii, sə ʊ pa nəba.

Yɪɪ pìà, sə nə twá nə ya ʊ dun tə wa

18 À mù con, à bʊŋa də, càn tə tə nə wulə tə wa, sɪ́ʊ́n máŋá kʊ tə wa, yɪ tʊtʊ dun tə nə, Yɪɪ nə wá bɪrɪ nəba.
19 Wɪən tə mama, Yɪɪ nə fwa tə dànì də bìbàrʊ̀, máŋá təntə, Yɪɪ nə wá bɪrɪ ʊ bɪa tə dun tə nəpon nəpon.
20 Wɪən tə mama, Yɪɪ nə fwa twi tə jì wɪən tə nə wá cʊgʊ. Kʊ tà wɪən tə tətə nə pìà kʊ nətʊ tə, kʊ yɪ Yɪɪ nə pɪn, kʊ tʊn.
21 Də kʊ nətʊ mɛ, yala tə wulə tə pa wɪən tə mama nə, Yɪɪ nə fwa, ʊ nə wá jon tə mama dìàn tə wa, tə nə cʊ̀gà tə yɪrɪ. Tə dàń wá tɪnɪ tə tìàn, ndə Yɪɪ bɪa tə nə tɪ ba tìàn ʊ dun tə wa nətʊ.
22 Yá nə dàń yə̀ə́ də, zə̀n mama, wɪən tə mama, Yɪɪ nə fwa, wulə wʊwalʊ də càn wa, ndə kan nə pìà ʊ lʊrɪ bìú, ʊ ga ní.
23 Yá kʊ dàń tà wɪən təntə cɪcɪ, kʊ yɪ də nə mʊ̀ lìà tə mɛ, Yɪɪ nə kən ʊ Siŋu tə nə bɪcanɪ wa. Nə də yɪ nə ní nə waa con, nə ma dànì máŋá tə, nə nə wá jì Yɪɪ bɪa cígá, sə Yɪɪ ga jon nə də nə yɪra tə mama. Kʊ yɪ nətʊ nə də con, yá nə mù ga dí yáá nə na Yɪɪ-Siŋu tə, ndə təntən won nə, Yɪɪ nə pɪn nəba, kʊ nə bɪrɪ də, nə wá na wɪən tə duən tə mama.
24 Yɪɪ jon nəba, kʊ pa nə jə yala də, nə wá na kʊ tə, ʊ nə wá pa nəba. Yá lìù nə jə won yala, ʊ nə twi ʊ na kʊ, kʊ ká tà yala yoo. Won tə, lìù nə nɪ, ʊ kʊ́ʊ̀ wàá yala ʊ kəni kʊ nə naaa?
25 Yá nə yala tə nə yɪ nə ken won nə, nə nə ba ja, kʊ wá pa nə dìàn kʊ də pínʊ́.

26 Kʊ tə də kʊ nə súrí lá, Yɪɪ-Siŋu tə yàá bà kʊ san nəba, nə bwànì tə yɪrɪ. Nə yərì won tə, nə mɛ, sə nə lòrì Yɪɪ con, nə yɪjʊnɪ máŋá wa. Yá Yɪɪ-Siŋu tə mù dàń yàá jon nə yuu nə, kʊ lòrì Yɪɪ də kʊ ní, nii nə wàrì kʊ yoo kʊ maŋa.
27 Yɪɪ də yə̀ə́ kʊ tə nə wulə ləzwənə mama bɪcan wa, ʊ ga yə̀ə́ kʊ tə, ʊ Siŋu tə nə pìà. Yɪɪ-Siŋu tə yɪ kʊ lòrì Yɪɪ ndə Yɪɪ nə pìà, sə ba lòrì wá

nətʋ, kʋ pɪn lìà tə nə, ba nə yɪ ʋ mù Yɪɪ nə tɪ.

(Efɛzə tìán 1.3-12; Romə tìán 5.1-11)

28 Nə tə yə̀ə́ də, Yɪɪ yàá fwa yoo mama, sə kʋ kwɛn lìà tə, ba nə swə ʋ mù Yɪɪ. Yɪɪ dí yáá ʋ tún cwəŋə, ʋ twá kʋ nə, ʋ ma kúrí ba mù lìà təntə.
29 Yá ba mù lìà təntə, ʋ nə dí yáá ʋ kúrí, ʋ dí yáá ʋ kə ʋ sírí də, sə ʋ pa ba nyɪn də ʋ bìú Zwezi tə. Kʋ nətʋ dàń wá pa, ʋ bìú tə ya ʋ bikwɪa bɪa kapʋpʋ wa.
30 Lìà tə, Yɪɪ nə dí yáá ʋ kə ba sírí, ʋ dí yáá ʋ kúrí ba də. Ʋ nə kúrí ba, ʋ pɪn ba jì cígá tìán ʋ mù Yɪɪ yáá con. Yá ʋ nə pɪn ba jì cígá tìán ʋ yáá con, ʋ dàń pɪn ba ʋ dun tə də.

Yɪɪ sonu tə nə mɛ nətʋ

31 Bɛ̀ɛɛ̀ nə nə kʋ́ʋ̀ wá swìn? Də Yɪɪ nə wulə də nəba, wàà nə wá zàn ʋ zɪgɪ nə nə?
32 Yɪɪ wà ʋ bìú tə tətə nə cì, ʋ dàn ká də́ càn tə. Ʋ sɛ̀ɛ ʋ yá wá ləzoni jìàn wa, ʋ pa ba gʋ wá nə mama yuu yɪrɪ. Bɛ̀ɛɛ̀ dàń nə kʋ́ʋ̀ cìgà, sə ʋ súrí wiən tə mama ʋ bìú tə nə ʋ pa nəba?
33 Wàà nə wàá ʋ bɪrɪ də, nə mù lìà tə, Yɪɪ nə kúrí, cʋ̀gʋ̀ yoo ʋ yáá con? Yɪɪ tətə dàń nə pɪn, nə jì cígá tìán ʋ yáá con.
34 Wàà nə wàá nə bʋ̀rà ʋ bʋ̀rì, sə ʋ cʋ̀gʋ̀ nəba? Zwezi-*Kərisə tɪga. Kʋ tə nə dwə, ʋ pìí ʋ bwin ʋ nan tɪan wa. Yá ʋ dàń wulə Yɪɪ jɪzən† vàn nə, ʋ lòrì Yɪɪ nə yuu yɪrɪ.
35 Bɛ̀ɛɛ̀ won dàń nə kʋ́ʋ̀ wàá nəba, kʋ lɪ Zwezi-Kərisə sonu tə wa? Kʋ yɪ càn zənzən naaa? Nə à yə̀ə́ pucʋnɪ naaa? Nə à yə̀ə́ càn tə, lìà nə kəni nəba tə wa naaa? Nə à yə̀ə́ niən nə jə nəba naaa? Nə à yə̀ə́ zʋrɪ nə jə nəba naaa? Nə à yə̀ə́ yoo tə kʋ nə pìà nəba, sə kʋ gʋ naaa? Nə à yə̀ə́ ba nə wá kə lagʋrɪ sìʋ́ nə bɪan nə naaa?
36 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ wʋ́:

«Máŋá mama ba pìà ba gʋ nəba, n mù yɪrɪ. Ba ja nəba ba fwa ndə pee nə, ba nə ja vəli nangʋra dìə wa».

37 Yá yìàn təntə mama wa, nə yàá də́ dìàn tə nə dwə dìàn yiri mama, kʋ twá də lìù tə, ʋ nə sóní nəba.
38-39 À mù zén à yə̀ə́ də, cígá mama won tə̀lə́, kʋ nə wá lɪ nəba Yɪɪ sonu tə wa, ʋ nə twá nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə, ʋ bɪrɪ nəba. Kʋ nə yɪ tɪan, nə à yə̀ə́ mɪɪ, nə à yə̀ə́ *malɪkɛ, nə à yə̀ə́ wiən tə, tə nə də́ dìàn lʋʋ kʋ tə yuu wa, nə à yə̀ə́ sʋ́ʋ́n máŋá kʋ tə wiən tə, nə à yə̀ə́ máŋá tə, kʋ nə wá bà wiən tə, nə à yə̀ə́ dìàn tìán, nə à yə̀ə́ lanworu dìàn, nə à yə̀ə́ tɪa yuu dìàn, nə à yə̀ə́ won don mama, Yɪɪ nə fwa, kʋ wàrì nəba kʋ lɪ Yɪɪ sonu tə wa.

9

Yɪɪ kúrí Yɪzərayɛlə lìà

† **8:34 8.34** Ka jə̀ń pìʋ́ jɪzən vàn nə yɪ dun bwálí.

dwíí tə
(Romə tìán 10.1)

1 À mù də Zwezi-*Kərisə
vwə duən nə, kʋ ga yɪ cígá
nə, à wá swìn, à bá kʋnɪ
kʋnkʋn. Yɪɪ-*Siŋu tə, kʋ nə
wulə à pubʋŋa wa, bɪrɪ də,
kʋ yɪ cígá.
2 À pùə́ cùgù zənzən, à
yɪra ga wiri máŋá mama.
3 Cígá mama à tətə yà
swə, sə Yɪɪ cùgù à mù, sə ʋ
ga pwèe à də Zwezi-Kərisə
duən nə, də kʋ yà nə wá pa
lìà tə, ba nə lʋrɪ à mù də ba
mù mɛ dwíí nədʋ wa, ba ga
yɪ à nubɪa tə boli ʋ yɪra.
4 Ba mù nə yɪ *Yɪzərayɛlə
lìà tə, Yɪɪ nə kúrí, sə ʋ pa ba
jì ʋ bɪa. *Ʋ* bɪrɪ ba ʋ dun tə.
Ʋ jɪn *nimarʋ də ba. *Ʋ* twá
də *Moyizə ʋ pa ba ʋ *nii tə.
Ʋ pɪn cwəŋə, sə ba tʋn ba pa
wá. *Ʋ* kàn nikanan də ba.
5 Ba dwíí tə dəkuu yɪ kʋ
nan nə nɪbara-ba dwíí tə wa.
Mə ba mù dwíí tə wa nə,
ba lʋrɪ Zwezi-Kərisə ndə ba
nə lʋrɪ ləzwənə nətʋ. *Ʋ* mù
Zwezi-Kərisə təntə nə yɪ Yɪɪ,
ʋ ga wulə tə mama yuu wa.
Nə pɪan dun mɛ wá máŋá
də máŋá, kʋ nə ba zwèe.
Amɪɪna!

Lìà tə, ba nə yɪ Yɪɪ bɪa
cígá cígá
(Galasi tìán 4.22-31)

6 Kʋ tà à pìà, sə à bɪrɪ də,
Yɪɪ nikanɪ tə dàń jigə tʋtʋ.
Kʋ cígá wa nə, kʋ tà lìà tə
mama *Yɪzərayɛlə* lìà tə nə
lʋrɪ, nə yɪ Yɪzərayɛlə lìà cígá
cígá.
7 Yá kʋ ma tà lìà tə mama,
ba nə lʋrɪ ba *Abərahamə†
dwíí tə wa, nə yɪ ʋ bɪa
cígá cígá. Cígá, Yɪɪ swìn
Abərahamə con, ʋ wʋ́: «N
wá twá də *Yɪzakə n na
dwíí, kʋ bon n yɪrɪ».
8 Nə̀ń, kʋ yoo təntə də̀ń.
Yɪɪ bɪa cígá cígá yɪ bɪa tə, kʋ
nə twá də ʋ nikanɪ tə, ba ma
lʋrɪ ba. Kʋ tà bɪa tə, bɛɛ də
kan nə pə̀ń duən nə, ba ma
lʋrɪ də ba tətə fɪra.
9 Á nəŋə kʋ tə, Yɪɪ nə swìn
ʋ nikanɪ tə wa. *Ʋ* swìn, ʋ
wʋ́: «Kʋ máŋá təntə tətə wa
nə wá kʋ bà kʋ yí, à wá pìí
à bà, də Sara lʋrɪ bìú».
10 Yá kʋ tà kʋ cɪcɪ. Rebeka
də lʋrɪ yɪywɛɛ bələ nə nɪbɛɛ
Yɪzakə nə.
11-13 Də ʋ tə wà yɪywɛɛ
bələ təntə lʋrɪ, sə ba fwa
zəni, nə à yə̀ə́ lwanɪ, Yɪɪ
swìn ʋ con, ʋ wʋ́:

«Zʋnʋ tə wá jì nyánʋ́ tə
tʋ̀tʋ̀nʋ̀. Kʋ yɪ ndə kʋ
nə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa, kʋ wʋ́: ‹À sóní
*Zwakɔbə, à ga varɪ
Esaʋ à dʋgʋ›.»

Kʋ yoo təntə tʋn, sə kʋ pa
kʋ tə, Yɪɪ nə dí yáá, ʋ tanɪ ʋ
tún tə nii sú. Yɪɪ tətə nə yàá
kúrí lìà tə. Kʋ tà ba tʋtʋnan
nə yàá pa ʋ kúrí ba, kʋ yɪ ʋ
tətə fɪra nə, ʋ yàá twá ʋ ma
kúrí ba.
(Romə tìán 11.22, 30-36)

14 Bə̀eə̀e nə nə kʋ́ʋ̀ wá
swìn? Kʋ pìà kʋ bɪrɪ də,
kʋnkʋn yìən wulə Yɪɪ də
con, naaa? Abada! Kʋ tà
nətʋ!

* **9:6 9.6-7** Yɪzərayɛlə lìà də Abərahamə dwíí mɛ yɪ won nədʋ. † **9:7 9.6-7** Yɪzərayɛlə lìà də Abərahamə dwíí mɛ yɪ won nədʋ.

15 Yıı swìn *Moyizə con, ʊ
wʊ́: «À wá dəri lìù tə yinəgə
zənzən, à nə pìà, sə à dəri ʊ
yinəgə zənzən. À ga wá ya
zəni à pa lìù tə nə, à nə pìà,
sə à ya zəni à pa wá».
16 Kʊ nətʊ dàń bırı də, Yıı
fıra tə ba ləzoni fıra nə twá.
Tə ma kʊ́ʊ̀ ba ba kajaŋa də
nə twá. Tə yı tə twá də ʊ
mʊ̀ Yıı tətə, ʊ nə dəri yinəgə
zənzən.
17 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa
də, Yıı swìn *Farawon con,
ʊ wʊ́: «N yı à sını à tún mʊ́
pìʊ́, sə máŋá tə, n nə vıga à
nii, sə à bırı mʊ́ à dìàn tə, sə
à yırı zʊ lʊʊ mama wa».
18 Kʊ bırı nəba də, Yıı yàá
dəri lìù tə yinəgə zənzən,
ʊ nə pìà, sə ʊ dəri kʊ tíú
yinəgə zənzən. Yá ʊ yàá pa
lìù don də vı ʊ mʊ̀ Yıı nii, kʊ
ga yı Yıı tətə nə pìà kʊ nətʊ.

*Yıı kúrí lìà dwíə́ tə duən
də wa*

19 Kʊ wàá kʊ pın lìù bwe
nə, ʊ wʊ́: «Də kʊ nə yı nətʊ,
bɛ̀eɛ̀e nə pın, Yıı yàá caga lìà
duən nii nə, ba nə fwa cʊna
yırı? Lìù tə̀lə́ ʊ nə wàá yoo
ʊ fwa, də kʊ nə tà kʊ tə, Yıı
nə pìà». Yá à mʊ̀ wá le kʊ
tíú, à wʊ́:
20 «N mʊ̀ dàń nə yı wàà, ʊ
ma dı tʊ́tʊ̀ná nətʊ də Yıı?»
Lìù nə ma wʊ̀rʊ́, wʊ̀rʊ́ tə
wàá kʊ tíú con kʊ swìn, kʊ
wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə pın, n ma nə
nətən?»
21 Lìù tə, ʊ nə ma wʊ̀rʊ́ tə,
jə cwəŋə, sə ʊ fwa kʊ tə, ʊ
nə pìà də dɔɔ tə. Ʊ wàá dɔɔ
tə ʊ pwɛ̀e bələ, ʊ tì kʊ vàn
don, ʊ ma fwa wʊ̀rʊ́ nəzəŋu,
ba nə lı ba tún, ba ma tʊŋa
dun tʊtʊnan. Ʊ ga tì kʊ don
tə, ʊ ma fwa wʊ̀rʊ́, ba nə ma
tʊŋa dıın mama.
22 Yıı yà pìà ʊ bırı də, ʊ
lıŋa zaŋa, ʊ ga jə dìàn də. Yá
ʊ jın pínʊ́ zənzən də lìà tə, ʊ
lıŋa tə nə zaŋa ba yuu wa, ʊ
yà nə mɛ, sə ʊ cʊ̀gʊ̀ ba ʊ pa,
ba jén ʊ yáá con mıámıán.
23 Kʊ máŋá nədʊ təntə wa,
Yıı yà pìà, sə lìà tə lwarı
ʊ dun tə nə dáá zənzən
nətʊ. Ʊ dəri lìà duən yinəgə
zənzən, ʊ ga dí yáá ʊ tanı ba
ʊ tún, sə ba twá ba ya ʊ dun
təntə wa.
24 Nə mʊ̀ nə yı ba lìà təntə.
Nə mama yı lìà tə, Yıı nə
kúrí, sə nə ya ʊ lìà. Kʊ tà
*Zwifə-ba dwíí tə cıcı nə, ʊ
kúrí, ʊ kúrí dwíə́ tə duən tə
də.
25 Kʊ yı ndə kʊ nə pʊ́pʊ́ní
Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Oze sagı tə
wa, kʊ wʊ́:
«Dwíí tə, kʊ yà nə tà à mʊ̀
nyiən, síʊ́n nə, à wá
bon kʊ à mʊ̀ nyiən.
Dwíí tə, à yà nə ba kʊ
swə, síʊ́n nə, à wá bon
kʊ dwíí tə, à dàń nə
swə kʊ.
26 Yá bwálí tə nə, ba yà nə
swìn ba con də, ba tà à mʊ̀
Yıı lìà, ba dàń wá bon ba, Yıı
tə, ʊ nə wulə mıı wa, bıa».
27 Yıı nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi
də swìn *Yızərayɛlə dwíí tə
yoo, ʊ bırı, ʊ wʊ́:
«Yızərayɛlə dwíí tə də nə
swə kʊ wá yà dání
ndə mʊʊ nii kasılʊ nə,
ba lìà mancın cıcı, nə
Yıı wá jon ba cʊna wa.
28 Kʊ tə Yıı nə swìn də, ʊ wá
fwa tıa yuu wa, ʊ bá dán ʊ
ma tʊn kʊ, ʊ zwɛ̀e».

29 Ezayi tə kʊ́ʊ̀ dí yáá, ʊ
swìn, ʊ wʊ́:
«Yɪɪ tə, ʊ nə wulə tə mɛ
yuu wa, nə yá nə dwíí
tə wa lìà duən, sə
ba yà lá. Kʊ nə tà
nətʊ, də nə yà jigə
ndə *Sodɔ́mə tìán də
Gomɔ́rə tìán nə».
(Romə tìán 10.3, 16-21; 3.19-29; Galasi tìán 3.8-14)
30 Bɛ̀eɛ̀e nə nə kʊ́ʊ̀ wá
swìn? Lìà tə, ba nə tà Zwifə-
ba mʊ̀ yà ba ba tìàn kálʊ́, sə
ba ya cígá tìán Yɪɪ yáá con.
Yá sɪ́ʊ́n nə, ba jigə cígá tìán
Yɪɪ yáá con, ba nə keni ba
waa Zwezi-Kərisə nə yɪrɪ.
31 Yá Yɪzərayɛlə lìà tə mʊ̀
yà yɪ ba kálʊ́ ba tìàn, sə ba
twá Yɪɪ *nii tə nə, sə ba ma
ya cígá tìán Yɪɪ yáá con. Yá
ba wà wàní ba twá Yɪɪ nii tə
nə, ndə kʊ nə mɛ nətʊ, ba va
ba yí kʊ yígúrə́.
32 Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pɪn, ba
wà cígá tìán jì Yɪɪ yáá con?
Yɪzərayɛlə lìà yà pìà ba twá
ba tʊtʊnan nə, ba ma jì cígá
tìán Yɪɪ yáá con, yá ba ga
kʊ́ʊ̀ wà ba waa ken Yɪɪ nə.
Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ba vɪ lìù tə,
Yɪɪ nə tʊn, ndə lìà nə bwɪn
ba tìàn kapan tə nə, ba tʊ.
33 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa, kʊ wʊ́:
«Nə̀ń à tún kapan Siyon‡
nə, lìà nə mà ba nɛɛ
kʊ nə, ba twɪ. Kʊ yɪ
kapan tə, kʊ nə pɪn lìà
dʊga cwəŋə, ba jén.
Yá lìù tə, ʊ nə keni ʊ
waa lìù tə nə, Yɪɪ nə
tʊn, cavɪra ba yí kʊ
tíú».

10

(Romə tìán 9.1-5; Galasi tìán 3.21-29)

1 À nubɪa-ba, à swə
zənzən à waa con, sə Yɪɪ
jon *Zwifə-ba mama ba cʊna
wa. À dàń ga lòrì Yɪɪ kʊ yoo
təntə yɪrɪ.
2 À wàá à swìn də, ba kəni
ba kajaŋa mama, sə ba wàní
ba tʊn ba pa Yɪɪ nə. Yá ba
dàń nə yərì cwəŋə tə, ba nə
mɛ, sə ba twá ba ma tʊn kʊ.
3 Ba wà lwarɪ nətʊ tə, Yɪɪ
nə yàá pa lìù jì cígá tíú ʊ mʊ̀
Yɪɪ yáá con. Kʊ dàń pɪn, ba
pìà ba təntɪan cwəŋə, sə ba
ma wàní ba jì cígá tìán Yɪɪ
yáá con. Yá ba ga vɪ, sə ba
twá Yɪɪ cwəŋə tə mʊ̀.
4 Zwezi-*Kərisə twi ʊ pa
Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə
nə, cwəŋə tə yí kʊ yígúrə́.
Ʊ fwa nətʊ, sə Yɪɪ pa lìù tə
mama, ʊ nə ken ʊ waa ʊ mʊ̀
Zwezi-Kərisə nə, jì cígá tíú
Yɪɪ yáá con.
5 Máŋá don wa, Moyizə nə
pʊ́pʊ́ní Yɪɪ nii tə, ʊ bɪrɪ nətʊ
lìù nə mɛ, sə ʊ twá kʊ nə,
ʊ ma jì cígá tíú Yɪɪ yáá con.
Ʊ pʊ́pʊ́ní kʊ, ʊ wʊ́: «Lìù tə
mama, ʊ nə twá Yɪɪ nii tə
mama nə, kʊ tíú wá na mɪɪ».
6 Yá kʊ dàń nə yɪ nətʊ tə,
lìù nə kəni ʊ waa Yɪɪ nə, ʊ
ma jì cígá tíú ʊ mʊ̀ Yɪɪ yáá
con, kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa, kʊ wʊ́: «Dàn ká swìn
n waa con, n wʊ́: ‹Wàà nə
wá dì Yɪɪ *sàń nə?› Kʊ də̀ń
nə yɪ: Wàà nə wá dì ʊ bon
Zwezi-Kərisə, sə ʊ cú?

‡ **9:33 9.33** Siyon yɪ paan tə, Zwerizalɛmə nə lwə̀ kʊ yuu wa, yɪrɪ nədwan.

7 Nə à yəə́: Dàn ká swìn
n waa con də, n wʊ́: ‹Wàà
nə wá cú tɪa dəǹ nə?› Kʊ
dəǹ nə yɪ: Wàà nə wá cú tɪa
dəǹ, ʊ bon Zwezi-Kərisə, sə
ʊ bwin ʊ nan tɪan wa?
8 Yá kʊ púpʊ́ní Yɪɪ sagɪ
tə wa, kʊ wʊ́: ‹Yɪɪ sʊgʊ tə
bwələ n yɪra. Kʊ wulə n nii
wa, kʊ ga wulə n bɪcan də
wa›.» Mə kʊ sʊgʊ təntə nə,
nə kàrì nə bɪrɪ lìà nə, nə ga
swìn ba con, sə ba kə ba waa
Zwezi-Kərisə nə wuuu.
9 Də n nə swìn n bɪrɪ n nii
wa də, Zwezi-Kərisə yɪ *Yuu-
Tiu lìà yáá con, n nə kə n
waa ʊ nə, n ga pa cígá də,
Yɪɪ bwin wá ʊ lɪ tɪga wa, Yɪɪ
wá jon mʊ́.
10 Kʊ yɪ cígá, də n nə ken n
waa Zwezi-Kərisə nə, Yɪɪ wá
pa n jì cígá tíú ʊ mʊ̀ Yɪɪ yáá
con. Də n nə kʊ́ʊ̀ swìn n bɪrɪ
n nii wa də, Zwezi-Kərisə yɪ
Yuu-Tiu lìà yáá con, Yɪɪ wá
jon mʊ́.
11 Kʊ yɪ ndə kʊ nə pʊ́pʊ́ní
Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:

«Lìù tə mama, ʊ nə ken ʊ
waa Zwezi-Kərisə nə,
cavɪra bá yí wá».

12 Mə kʊ yɪ nətʊ kʊ pa dwíə́
tə mama nə. Ba tə nə yɪ
Zwifə-ba, də ba tə nə yɪ
*Gərɛkə-ba. Ba mama Yuu-
Tiu yɪ nədʊ. *U* mʊ̀ nə tàrì ʊ
jɪjə tə, ʊ pɪn lìà tə mama nə,
ba nə boŋə ba kəni ʊ nə.
13 Kʊ yɪ ndə kʊ nə pʊ́pʊ́ní
Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́: «Lìù
tə mama, ʊ nə boŋə ʊ kəni
Yuu-Tiu yɪrɪ tə nə, Yuu-Tiu
wá jon kʊ tíú».

Yɪzərayɛlə lìà wà Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə sɛ̀e

(Marəkə 16.15-16; Tʊtʊnan 13.45-49)

14 Yá kʊ dàǹ yɪ kʊ wá twá
nətə, lìù ma bon ʊ kə *Yuu-
Tiu nə, də ʊ nə wà ʊ waa ken
ʊ nə? Lìù wá fwa nətə, ʊ ma
kə ʊ waa Yuu-Tiu nə, də ʊ
nə wà nì də, ba swìn Yuu-
Tiu yoo? Lìù wá fwa nətə,
ʊ ma nì də, ba swìn Yuu-Tiu
yoo, də lìù nə tə̀lə́, sə ʊ swìn
kʊ ʊ bɪrɪ?
15 Lìà wá fwa nətə, ba
swìn kʊ ba bɪrɪ, də ba nə wà
ba tʊn? Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ
tə wa, kʊ wʊ́:

«Lìà tə, ba nə swìn sʊywáŋʊ́
tə ba bɪrɪ, ba vəli jə
pupwən».

16 Ba mama dàǹ ga nə wà Yɪɪ
sʊywáŋʊ́ tə nii zìlí. Yɪɪ nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi də swìn kʊ
yoo, ʊ wʊ́: «Yuu-Tiu, wàà nə
pɪn cígá nə sʊywáŋʊ́ tə nə?»
17 Kʊ nətʊ bɪrɪ də, ka kə waa
Zwezi-*Kərisə nə, yɪ kʊ yàá
twá də kʊ tə, lìù nə yàá nì,
də ba swìn ba bɪrɪ. Yá kʊ
sʊywáŋʊ́ təntə nə yɪ Zwezi-
Kərisə sʊywáŋʊ́ tə.
18 À dàǹ pìà, sə à bwe à
jə́n: kʊ yɪ *Zwifə-ba wà kʊ
sʊgʊ təntə nì naaa? Ba nì kʊ
zəni! Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa, kʊ wʊ́:

«Ba nì *tʊntʊna tə sʊgʊ tɪa
yuu bwálí mama. Ba
sʊ̀ràn tə ga va tə yí lʊʊ
yígúrə́».

19 À tə kʊ́ʊ̀ pìà, sə à bwe à
jə́n: Zwifə-ba yɪ ba cígá yà
wà kʊ nətʊ lwarɪ, naaa? Yɪɪ
dí yáá ʊ pa *Moyizə swìn, ʊ
wʊ́:

«À wá pa lìà tə, à yà nə
ba jələ ndə dwíí nə,
yimən ja aba. À wá pa
á lɪŋa zàn lìà tə yuu
wa, ba tə nə ba yənu
jə».
20 Kʊ mù nə, Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀
Ezayi də jɪn wʊdɪʊ, ʊ swìn
Yɪɪ yoo, ʊ wʊ́:
«Lìà tə, ba yà nə ba nə pìà,
mə ba mù lìà təntə nə
nɪ nə. À bɪrɪ à tìàn
lìà tə nə, ba yà nə ba
boŋə ba kəni à nə».
21 Yá Yɪɪ swìn Yɪzərayɛlə lìà
tə mù yoo, ʊ wʊ́:
«Dɪɪn mama, kʊ nə zɪgɪ jɪjʊ
kʊ va kʊ yí tɪtɪn, à yàá
te à jɪɪn á dwíí don
con, yá kʊ vɪ, sə kʊ sɛ̀e
à nii, yá kʊ ga zɪga à
nə».

11

Yɪɪ wà Yɪzərayɛlə lìà dwíí tə vɪ ʊ dʊgʊ

(Romə tìán 9.31-33)

1 À dàń bwe, sə à jə́n:
Yɪɪ yɪ ʊ vɪga ʊ tətə dwíí tə
naaa? Abada! Kʊ tà nətʊ!
À də tətə yɪ *Yɪzərayɛlə lìà
bìú. À yɪ *Abərahamə nàʊ́,
Bɛnzwamɛn dwíí dəkuu tə
wa lìù.
2 Yɪɪ wà ʊ tətə dwíí tə, ʊ
nə kúrí fuən fuən, vɪ ʊ dʊgʊ,
abada. Á yə̀ə́ kʊ tə, Yɪɪ sagɪ
tə nə swìn Eli yuu wa, máŋá
tə wa, ʊ nə caga Yɪɪ ʊ bɪrɪ
də, Yɪzərayɛlə lìà tə wà zəni
fwa.
3 Ʊ swìn, ʊ wʊ́: «*Yuu-Tiu
ba gʊa n nii *sʊ̀sʊ̀nà tə, ba
mà n *joŋi kúrə́ tə ba dɪ. À
mù cɪcɪ dàń nə ga, yá ba ga
tə pìà, sə ba gʊ à də».
4 Bɛ̀eɛ̀e nə Yɪɪ dàń le wá?
Yɪɪ le wá ʊ wʊ́: «À lɪ bara
mʊ̀rʊ̀ barpɛ (7 000), à tún
vàn nə, à nə tɪ ba. Lìà
təntə tə wà nadwana yuu
twɪ kʊnkʊn yɪɪ tə, ba nə
boŋə ‹Baalə›, yáá con, ba ma
jʊn wá».
5 Zə̀n kʊ tə də yɪ ndə kʊ
nə. Lìà mancɪn tə wulə Yɪɪ
nə twá ʊ pubwanʊ tə nə, ʊ
kúrí ba.
6 Yá kʊ dàń nə yɪ Yɪɪ pub-
wanʊ, tə nə pɪn ʊ kúrí ba, kʊ
bɪrɪ də, kʊ tà ba tʊtʊŋɪ yɪrɪ.
Də kʊ yà nə yɪ ba tʊtʊŋɪ yɪrɪ,
Yɪɪ pubwanʊ tə yà bá ja də̀ń.
7 Kʊ də̀ń nə yɪ bɛ̀eɛ̀e? Won
tə Yɪzərayɛlə lìà yà nə pìà,
ba wà kʊ nɪ. Yá lìà mancɪn
tə, Yɪɪ nə kúrí Yɪzərayɛlə lìà
tə wa, ba mù nɪ kʊ tə, ba nə
pìà. Ba duən də yun yà dà,
8 ndə kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ
sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:
«Də zə̀n mama, Yɪɪ pɪn ba
pubʊŋa tə dwɛ̀e. Ʊ
púə́ ba yíá nə, ba dàn
ká na. Ʊ swɪn ba zɪan,
ba dàn ká nì».
9 Pìʊ́ Davidə də swìn, ʊ wʊ́:
«Pa ba cànì tə, ba nə də́ jì
won, kʊ ja ba, ndə ba
nə ken nyalɪ, ba ma
ja ganaŋʊ nətʊ. Pa tə
cànì təntə ya ndə bʊʊ
nə, sə ba tʊ kʊ wa. Pa
ba na càn zənzən, kʊ
də̀ń nə.
10 Pa ba yíá jə́n, ba dàn ká
na lá. Kə càn ba nə zənzən,
n ga pa ba kwá tɪa, máŋá
mama».
11 À dàń bwe, sə à jə́n:
Zwifə-ba mà ba naa nə ba

tʋ, sə ba kʋ́ù dàn ká pìí ba
zàn míámían naaa? Abada!
Kʋ tà nətʋ! Yá Zwifə-ba nə
vɪga Yɪɪ *nii tə, ba ga tʋ tə,
dàń nə pɪn, Yɪɪ pìí ʋ jon dwíə́
duən ba cʋna wa. Yɪɪ fwa kʋ
nətʋ, sə ʋ pa, kʋ wʋgwɪʋ ja
Yɪzərayɛlə lìà tə.
12 Ba nə vɪga Yɪɪ nii tə, ba
ga tʋ tə pɪn, Yɪɪ fwa zəni
zənzən lìà tə mama yɪra.
Zwifə-ba kwìn kʋ tə nə, ba
yà nə mɛ, sə ba na, kʋ ga
pa Yɪɪ fwa zəni zənzən dwíə́
tə duən tə mama, ba nə tà
Zwifə-ba yɪra. Kʋ nətʋ dàń
bɪrɪ də, máŋá tə, Zwifə-ba
mama nə wá pìí ba bà, Yɪɪ
zəni tə dàń wá kwɛn kʋ súrí.

Nətʋ Yɪɪ nə jon lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba ba cʋna wa

(1 Korɛntə tìán 4.7; 10.11-12)

13 Síʋ́n nə, à dàń pìà, sə
à swìn á mʋ̀ lìà tə, á nə
tà *Zwifə-ba con. À yɪ Yɪɪ
*tʋntʋnʋ, ʋ nə tʋn á mʋ̀ lìà
tə, á nə tà Zwifə-ba con. À
jələ də tʋtʋŋɪ təntə, Yɪɪ nə
pɪn nə, jə dàń kʋ doni won
mama.
14 À swìn kʋ tʋtʋŋɪ təntə
yoo Zwifə-ba con, sə à pa kʋ
wʋgwɪʋ ja à dwíí tìán Zwifə-
ba, sə kʋ pa ba duən pìí ba
bà Yɪɪ con, sə ʋ jon ba ba
cʋna wa.
15 Máŋá tə, Yɪɪ nə dʋgʋ
Zwifə-ba vàn nə, ʋ mʋ̀ də
dwíə́ tə duən tə mama lìà
lʋʋ wa, pìí ba kə duən yuu.
Yá máŋá tə, Yɪɪ nə wá pìí ʋ ja
Zwifə-ba ʋ kə ʋ con, kʋ dàń
wá ya nətə? Kʋ wá ya ndə
lìà yà nə tɪga, yá ba dàń ga
pìí ba bwin ba nan.
16 Nə yə̀ə́ də, ba nə pɪn
dipɛn təntən kukuu Yɪɪ nə,
kʋ pìà kʋ bɪrɪ də, dipɛn tə
mama dàń yɪ Yɪɪ nə tɪ. Ba
nə kʋ́ù pɪn wá tìʋ́ dagalʋ, kʋ
pìà kʋ bɪrɪ də, kʋ nɛɛ tə də
yɪ ʋ mʋ̀ nə tɪ.
17 *Yɪzərayɛlə lìà yɪ ndə
sàń tìʋ́ nə, Yɪɪ nə cwɛn. Yá
ʋ ga gwəŋə kʋ nɛɛ duən ʋ
dʋgʋ. N mʋ̀ lìù tə, n nə tà
Zwifə, n yɪ ndə gaʋ con tìʋ́
nə, Yɪɪ nə gwəŋə kʋ nɛɛ, ʋ ja
bà ʋ vwa ʋ marɪ sàń tìʋ́ tə,
nɛɛ tə bwálí nə. Nɛɛ təntə
də dàń twá tə vaŋa tìʋ́ tə níá
tə, ndə kʋ tətə nɛɛ tə nə, tə
yà nə ga kʋ yuu wa*.
18 Yá dàn ká ywàń kʋ yoo
təntə, n ma fwa fwiə Zwifə-
ba yáá con, ba nə yɪ ndə
sàń tìʋ́ nɛɛ nə, ba gwəŋə ba
dʋgʋ. Də n nə fwa fwiə nətʋ,
sə n lwarɪ də, tìʋ́ dagalan nə
pɪn dìàn kʋ nɛɛ nə, kʋ tà kʋ
nɛɛ nə pɪn dìàn kʋ dagalan
nə.
19 N wàá n swìn, n wʋ́:
«Yɪɪ dʋgʋ Zwifə-ba duən vàn
nə, ndə ʋ nə gwəŋə sàń tìʋ́
nɛɛ ʋ dʋgʋ, sə ʋ ga ja à mʋ̀
ʋ kə ʋ con, ndə ʋ nə gwəŋə
gaʋ tìʋ́ nɛɛ, ʋ vwa ʋ marɪ
sàń tìʋ́ yɪra nətʋ».
20 Kʋ yɪ cígá. Zwifə-ba yɪ
ndə tìʋ́ nɛɛ nə, Yɪɪ nə gwəŋə
ʋ dʋgʋ, ba nə wà ba waa ken
ʋ nə tə yɪrɪ. N mʋ̀ yɪ ndə gaʋ
tìʋ́ naa nə, Yɪɪ nə gwəŋə ʋ
vwa ʋ marɪ sàń tìʋ́ yɪra, n nə
keni n waa ʋ nə wuuu yɪrɪ.

* **11:17 11.17** Kʋ yɪ tìʋ́, ba nə gwəŋə kʋ don naa, ba vwa kʋ yɪra, tə ga nu tə marɪ duən nə. Kʋ mʋ̀ tìʋ́ təntə bɪa zɪŋʋ máŋá nə yí, kʋ dàń wá zɪn tìʋ́ tə, ba nə gwəŋə kʋ naa tə bɪa.

Dàn ká ywàń kʋ nətʋ, n ma
fwa fwiə. N yı n mɛ, sə zùrì
n yıra!
21 Də Yıı nə wà Zwifə-ba
yá, ba mù yà ga nə yı sàń
tìú tə nɛɛ tətə, n bʋŋa də,
ʋ wàrì kʋ ʋ tʋŋa n mù yıra
naaa?
22 Cʋgʋ yəbə, Yıı yı
wʋywanyiən, ʋ yoo cà də.
Yıı yoo cà lìà tə yuu wa, ba
nə mà ba naa nə ba ga tʋ. Yá
ʋ waa ywán n mù yuu wa,
də n nə wà pìí n yá ʋ cwəŋə
tə. Yá n dàń nə pìí n yá Yıı
cwəŋə tə, ʋ wá gwəŋə n də
ʋ dʋgʋ vàn nə, ndə tìú naa
nə.
23 Ba mù Zwifə-ba nə mɛ
máŋá don wa, ba pìí ba kə
ba waa Yıı nə, ʋ jə dìàn, sə
ʋ pìí ʋ kə ba, ba bwálí tə nə,
ba yà nə wulə. Kʋ yı ndə ba
nə gwəŋə tìú nɛɛ, ba ga pìí
ba vwa tə ba marı tə bwálí
nə.
24 N mù lìù tə, n nə tà
Zwifə, n yı ndə gaʋ tìú nɛɛ
nə, Yıı nə gwəŋə ʋ ja bà, ʋ
vwa ʋ marı sàń tìú yıra. Də
Yıı nə wàní ʋ tʋn yoo, nətʋ
lìù mama yàá nə ba tʋŋa
tìán yıra, n mɛ, sə n lwarı
də, Yıı tə wàá Zwifə-ba ʋ pìí
ʋ kəni ba bwálí nə. Mə ba
mù yà nə yı sàń tìú tə nɛɛ
tətə.

Yıı wá jon Yızərayɛlə dwíí tə ba cʋna wa máŋá don wa

25 À nubıa-ba, à pìà, sə á
lwarı cígá tə, kʋ nə sə̀gə̀,
sə á dànà ká bʋ́n də, á yı
yənu tìán. Cígá təntə nə yı
*Yızərayɛlə lìà tə vàn don
yun yın dìàn. Yá kʋ wá ya
nətʋ wuuu, kʋ va kʋ yí máŋá
tə wa, dwíə́ tə duən lìà tə,
ba nə tà *Zwifə-ba, yá ba ga
kəni ba waa Yıı nə, nii nə wá
cé.
26 Kʋ mù təntə kwa nə, Yıı
dàń wá jon Yızərayɛlə lìà tə
mama ba cʋna wa, ndə kʋ
nə púpúní Yıı sagı tə wa, kʋ
wʋ́:
«Lìù tə, ʋ nə joŋə lìà ba cʋna
wa, wá nan Siyon† ʋ
bà. À mù nə wá pa
*Zwakɔbə‡ dwíí tə lìà
tə twá à nə.
27 Nə̀ń *nimarʋ tə, à nə wá
tún à mù də ba pwərə wa,
máŋá tə, à nə wá kwɛn ba
cʋna tə à lı».
28-29 Zwifə-ba vıga Yıı
sʋywáŋʋ́ tə, kʋ pa ba jì Yıı
dʋŋa. Kʋ yı nətʋ, sə kʋ pa
Yıı jon á mù lìà tə, á nə tà
Zwifə-ba, á cʋna wa. Yıı nə
pın won, ʋ kʋ́ʋ̀ ba pìí ʋ joŋə
kʋ. Yá ʋ nə kúrí lìù, ʋ ba
ʋ nii pìí ʋ kwàní. Yá Yıı yà
kúrí ba, sə ba ya ʋ mù nyiən.
Ʋ kàn nii də ba nıbara tə, kʋ
mù nə pın, ʋ tə ma swə ba.
30 Máŋá don wa, á mù lìà tə,
á nə tà Zwifə-ba, á yà ba Yıı
nii zìlí. Yá sı́ʋ́n nə, Yıı dəri á
yinəgə zənzən, Zwifə-ba nə
vıga ʋ nii tə yırı.
31 Zwifə-ba də con, mə kʋ wá
ya nətʋ. Sı́ʋ́n nə, ba ba Yıı
nii zìlí, kʋ pa Yıı pìí ʋ dəri
á yinəgə zənzən. Yá máŋá
don dàń wá bà, ba də nə wá

† **11:26 11.26** Siyon yı paan tə, *Zwerizalɛmə nə lwə̀ kʋ yuu wa, yırı nədwan.
‡ **11:26 11.26** Zwakɔbə yı dwíə́ dəkurən fugə bələ nyına. Yıı pın wá yırı don, kʋ mù nə yı Yızərayɛlə. Zwakɔbə yırı tə Yızərayɛlə dwíí tə mama yoo kʋ swìn, sagı tə bwálí kʋ tə wa.

pìí ba kə ba waa Yıı nə, sə ʊ
ga dəri ba yinəgə zənzən.
32 Yıı dàń nə pın ləzoni tə
mama lwarı də, ba ba ʊ nii
zìlí, sə ʊ ga wàní ʊ dəri ba
yinəgə zənzən.

Yıı dáá, ʊ doni won mama!

33 Cígá mama, Yıı dáá
zənzən! *U* wʊbʊŋa
tə də ʊ yənu tə dèń
lù zənzən. Lìù mama
wàrì Yıı coŋi tə də
nətʊ tə, Yıı nə bʊ̀rì
lìà bʊ̀rà, ʊ lwarı.
34 Kʊ yı ndə kʊ nə pʊ́pʊ́ní
Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́:
«Wàà nə yə̀ə́ kʊ tə *Yuu-Tiu
nə bʊŋa? Wàà nə wàá
wá n kwè?»
35 Wàà nə wàní ʊ dí yáá ʊ pa
won Yıı nə, sə kʊ pa
Yıı də pìí, ʊ ŋwín kʊ
tíú kʊ yırı?
36 Cígá, wiən tə mama nan ʊ
mù. Wiən tə mama yı ʊ mù
nə, tə twá tə ma wulə, tə ga
yı ʊ mù nə tı. Nə pıan dun
Yıı nə, máŋá də máŋá, kʊ nə
ba zwɛ̀e! Amıına!

12

Nətʊ Kərisə lìà nə mɛ, sə ba ya

(1 Korɛntə tìán 6.19-20; Efɛzə tìán 4.1-16; 1 Piyɛrə 4.10-11)

1 À nubıa-ba, à pìà, sə
à kwè aba, Yıı nə dəri nə
yinəgə tə yırı. Á pıan á tìàn
Yıı nə, ndə won nə, ba nə
ma fwa *joŋi. Də á nə fwa
nətʊ, kʊ joŋi təntə yı ndə á
mıı nə, á pın Yıı nə, yá kʊ
ga wá poli ʊ pùə́ zənzən. Mə
kʊ mù nə yı cígá cígá bʊ̀rà,
á nə bwı Yıı nə.
2 Á kʊ́ʊ̀ dànà ká twá lʊʊ
wiən fıra nə. Á kənə dìàn,
sə Yıı pa aba pubʊndʊra, sə
kʊ pa á mıı tə lwàń. Kʊ mù
nə wá pa á yəni kʊ tə, Yıı nə
pìà. Yıı pìà, kʊ tə nə ziən,
kʊ tə nə poli ʊ pùə́, də kʊ tə
nə yı cígá.
3 Yıı twá ʊ pubwanʊ tə nə,
ʊ pa à jì ʊ tʊ̀tʊ̀nʊ̀. Kʊ mù nə
pın, à wàá á lìù mama con à
swìn, sə ʊ dàn ká kə ʊ tìàn
bwálí tə nə, ʊ nə wà lá yí. Yá
á lìù mama dàń mɛ, sə ʊ bʊ́n,
ʊ lwarı won tə, Yıı nə tàrì ʊ
pa wá, kʊ twá də ʊ waa tə, ʊ
nə kən Yıı nə.
4 Ləzwənə yıra tə mama
yı won nədʊ, kʊ ga jə nan-
daran tə nə dáá. Yá nandɔɔ
mama də ga jə kʊ tʊtʊŋı, kʊ
nə ba nyın də kʊ don tʊtʊŋı.
5 Mə kʊ yı nətʊ nə də con,
nə nə yı Zwezi-*Kərisə lìà
tə. Nə dáá, nə ga yı yıra
nədʊ. Yá nə dàń marı duən
nə, ndə nandaran tə nə marı
duən nə nətʊ.
6 Yıı twá ʊ pubwanʊ tə nə,
ʊ pa tarpınan yirə yirə nə
lìù mama nə. Də Yıı nə pın
mʊ́ tarpıʊn, sə n wàní ʊ nii
sʊ̀ràn n jon n swìn, n mɛ, sə
n twá n waa tə nə, n nə ken
Yıı nə, n ma swìn tə sʊ̀ràn
təntə.
7 Də Yıı nə pın mʊ́
tarpıʊn, sə n tʊn, n pa ba
duən nə, sə n twá kʊ nə,
n tʊn n pa ba. Də Yıı nə
pın mʊ́ tarpıʊn, sə n kàrì lìà
duən, sə n kàrì ba.
8 Də Yıı nə pın mʊ́
tarpıʊn, sə n kwè lìà, sə n
kwè ba. Də Yıı nə pın mʊ́

tarpıʊn, sə n pa wiən lìà nə, sə n pa tə ba də n waa mama. Də Yıı nə pın mú tarpıʊn, sə n ya yáá tíú, sə n tʊn kʊ yoo tə də yawala. Də Yıı nə pın mú tarpıʊn, sə n dəri lìà yinəgə zənzən, sə n tʊn kʊ yoo tə də pupwən.

(1 Piyɛrə 3.8-12; 4.7-9; Matiə 5.38-48)

9 Á swə́nə́ lìà tə cígá cígá də á waa mama. Á pıan lwanı ya á culu. Á vwiə á tìàn won tə nə, kʊ nə ziən.

10 Á dàń swə́nə́ duən cígá cígá də á waa mama, ndə nubıa nə mɛ, sə ba sóní duən nətʊ. Á kənə kajaŋa, sə á lìù mama zìlí ʊ don ʊ doni!

11 Á bıbara á tʊn á pa *Yuu-Tiu nə də á waa mama! Á dànà ká pa yayıa zʊ aba!

12 Á fwa pupwən máŋá mama, yala tə yırı, á nə jə Yıı con. Á jana pínú càn tə wa, á ga jʊn Yıı máŋá mama.

13 Á pıan wiən lìà tə nə, ba nə yı Kərisə nə tı, ba ga ba won jə, sə ba ma san ba tìàn nə. Ba tə, ba nə twi ba zʊrı á dìà wa, sə á sɛ̀e á ja ba zəni.

14 Á lwərə Yıı, sə ʊ fwa zəni lìà tə yıra, ba nə kəni aba càn wa. Á dànà ká lòrì Yıı, sə ʊ cʊ̀gʊ̀ ba.

15 Də lìà tə nə wulə pupwən wa, sə á də ya pupwən wa də ba. Ba nə kʊ́ʊ̀ yı ba wulə kwirə wa, sə á də kwi də ba.

16 Á pıan á pubʊŋa ya nədʊ duən yuu wa. Á dànà ká pìà dun bwálí, á pa á tìàn nə. Yá á dàń muŋə á tìàn duən yáá con, sə kʊ pa á wàní á tʊn tʊtʊnbii tətə. Á dànà ká bʊ́n á waa con də, á yı yənu tìán.

17 Lìù mama nə fwa lwanı á yıra, á dànà ká fwa lwanı, á ma ŋwín kʊ tíú. Á kənə dìàn, sə á fwa kʊ tə nə ziən lìà tə mama yáá con.

18 Á kənə dìàn, á fwa kʊ tə mama, á nə wàá, sə á mʊ̀ də lìà tə ya duən nə də bıcan sìə́, də kʊ nətʊ yà nə wàá kʊ tʊŋa.

19 À nubisoni-ba, á mʊ̀ dànà ká bʊ́n, sə á tʊn lwanı, á ma ŋwín lìà tə, ba nə tʊŋa lwanı á yıra. Á dàń yá ba, sə Yıı lıŋa zàn ba yuu wa. Kʊ yoo təntə púpʊ́ní Yıı sagı tə wa: «Yuu-Tiu swìn, ʊ wʊ́: À mʊ̀ nə wá kə ba càn wa, à ma ŋwín lwanı tə, ba nə tʊn á yıra».

20 Kʊ tə nə kʊ́ʊ̀ ziən kʊ doni, kʊ pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́:

«Də niən dàń nə jə n dʊŋʊ,
sə n pa wá wodiu, sə
ʊ də́. Nanyʊnı nə kʊ́ʊ̀
jə wá, sə n pa wá níá,
sə ʊ nyʊ. Də n nə
fwa nətʊ, kʊ yı ndə
məncala* nə, n tuŋə ʊ
yuu wa».

21 Dàn ká dʊgʊ n tìàn n pa lwanı də́ dìàn n yuu wa. Tʊn zəni máŋá mama, sə n mʊ̀ nə wàní, n də́ dìàn lwanı yuu wa.

* **12:20 12.20** Kʊ dàń nə yı, də n nə fwa nətʊ, cavıra wá ja kʊ tíú.

13

Á zìlə́ á lʊʊ nii yun tìán tə nii!
(1 Piyɛrə 2.13-17; Likə 20.20-26)

1 Yun tìán tə mama, ba nə wulə á lʊʊ nii tə yuu wa, yɪ Yɪɪ nə tún ba. Yá kʊ dàń yɪ Yɪɪ nə pɪn, ba wulə á yuu wa. Kʊ tà ba tətə dìàn nə pɪn, ba wulə á yuu wa. Kʊ mù nə pɪn, á lìù mama mɛ, sə ʊ zìlí yun tìán tə nii, ba nə wulə á lʊʊ nii tə yuu wa.

2 Lìù dàń nə vɪga yun tìán təntə nii, kʊ yɪ kʊ tə, Yɪɪ nə tún tə nii nə ʊ vɪga. Yá lìà tə, ba nə vɪ kʊ nətʊ tə nii, ba wá bʊ̀rì kʊ tìán bʊ̀rà kʊ yɪrɪ, ba ga cʊ̀gʊ̀ ba.

3 Lìà tə, ba nə tʊŋa zəni, wà mɛ, sə ba dəri yun tìán təntə fən. Kʊ yɪ lìù tə, ʊ nə tʊŋa yolwana, nə mɛ, sə ʊ dəri ba fən. Də n mù nə ba pìà, sə yun tìán tə fən ja mʊ́, n mɛ, sə n fwa zəni, sə kʊ pa ba bʊ n nə.

4 Ba mù yun tìán təntə yɪ ba tʊŋa ba pɪn Yɪɪ nə, ba pìà, sə ba san mʊ́, sə n fwa zəni. Yá n dàń nə tʊn yolwan, n mɛ, sə n dəri ba fən. Kʊ tà tʊtʊ, Yɪɪ ma pa ba kə dìàn ba jìàn wa. Ba yɪ ba tʊŋa ba pɪn Yɪɪ nə, sə ba kə lìà tə, ba nə tʊŋa yolwana tə càn wa, sə kʊ bɪrɪ də, Yɪɪ lɪŋa zaŋa ba yuu wa.

5 Kʊ mù təntə yɪrɪ, n mɛ, sə n zìlí ba nii. Kʊ tà Yɪɪ lɪŋa tə cɪcɪ yɪrɪ, nə pɪn n mɛ, sə n zìlí ba nii. Zìlí ba nii, n tətə nə yə̀ə́ n pubʊŋa wa də, n mɛ, sə n zìlí ba nii tə yɪrɪ.

6 Mə kʊ mʊ̀ yoo təntə yɪrɪ nə, á ma ŋwín lanpwərən tə də. Yá yun tìán təntə, ba nə joŋə tə lanpwərən təntə, də yɪ ba tʊŋa ba pɪn Yɪɪ nə kʊ tʊtʊŋɪ təntə wa.

7 Á ŋwían kʊ tə, á nə mɛ, sə á ŋwín á pa ba lìù mama nə. Kʊ nə kʊ́ʊ̀ yɪ ba tə, ba nə joŋə á wiən yuu ŋwírán, sə á ŋwín tə də á pa ba. Kʊ nə yɪ lìà tə, ba nə lé á yuu lanpoo tə, á ŋwían kʊ á pa ba. Kʊ nə yɪ lìà tə, ba nə mɛ, sə á zìlí ba, sə á zìlí ba zəni. Kʊ nə yɪ lìà tə, ba nə mɛ, sə á pa ba dun, sə á pa ba dun zəni.

Nə swə́nə́ duən
(Matiə 22.35-40; 1 Zwan 3.11-23)

8 Á dànà ká pa lìù mama jɪŋɪ ya á yuu wa. Jɪŋɪ tə kʊ nə mɛ, sə kʊ ya á yuu wa, kʊ mù nə yɪ, sə á sóní duən á súrí lá. Lìù tə, ʊ nə swə ʊ duən tə, ʊ zìlí Yɪɪ *nii yìèn tə mama, ʊ nə pɪn *Moyizə nə.

9 Yɪɪ pɪn nii nəba, ʊ wʊ́: «Dàn ká cwàrì, dàn ká gʊ lìù, dàn ká ŋʊ, dàn ká pa n yii zʊ lìù won». Yɪɪ nii tə yìèn təntə, də tə duən tə mama, yɪ tə wulə yoo nədʊ kʊ tə wa, kʊ mù nə yɪ: «Sóní n don, ndə n tətə nə!»

10 Də lìù nə swə ʊ don, ʊ bá wàní ʊ fwa lwanɪ ʊ yɪra. Kʊ dàń bɪrɪ də, lìù nə swə ʊ don, ʊ zìlí Yɪɪ nii tə mama.

Á kənə á sírí á dìàn Zwezi-Kərisə nə pìí ʊ bìàn tə
(Efɛzə tìán 5.8-18)

11 Á kənə dìàn nətʋ, á nə
yèə́ máŋá tə, á nə wulə kʋ
wa zàn kʋ tə yɪrɪ. Sɪ́ʋ́n nə,
máŋá yí, sə á súrí á yɪ́á,
á zàn dwɪan nə. Máŋá tə
nə nə ken nə waa Zwezi-
*Kərisə nə, də máŋá yà tə
ŋʋ́ná, sə Yɪɪ bà ʋ jon nəba.
Yá sɪ́ʋ́n nə máŋá dàń bwələ,
sə Yɪɪ tʋn kʋ.
12 Máŋá ga mancɪn, ndə
tɪa nə bwələ pʋrʋ, yá yikunu
dàń wá zwɛ̀e. Nə dàń dʋga
yikunu wa tʋtʋnkʋkwɪnan
tə. Nə dàń mɛ, sə nə ja
Yɪɪ dìàn tə, ndə kwatara zɪla
nə, sə nə wànɪ́ nə twá poni
cwəŋə tə.
13 Nə dàń pɪan nə tʋtʋnɛɛ
ya zəni, ndə lìù nə mɛ, sə ʋ
ya nətʋ poni wa. Nə dànà ká
jə̀ń duən nə, nə nyʋ swana
nə bʋbʋnɪ. Nə à yèə́ nə də́
wodirən zənzən, nə ja lɛ. Nə
à yèə́ nə cwàrì də duən. Nə
dànà ká jə̀ń duən nə, nə ma
tʋn yìèn gurə gurə, nə à yèə́
nə dɪ jara də duən. Nə dànà
ká pa wʋgwɪʋ ja nəba.
14 Á pɪan, á ya ndə *Yuu-
Tiu Zwezi-Kərisə nə. Á kʋ́ʋ̀
dànà ká pɪ́í á bʋ́n á pùə́ fɪra
yokʋkwɪnan tə yoo, á yà nə
swə tə fàŋʋ́, sə kʋ pa á pɪ́í á
fwa tə.

14

Nə wà mɛ, sə nə cəgə duən
(1 Korɛntə tìán 4.3-5; 10.23-33; Romə tìán 15.1-7)

1 Á sìá, sə *Kərisə lìà tə, ba
nə ba dìàn jə Yɪɪ cwəŋə tə
wa, yà á púlí tə wa. Á dànà
ká fwa tʋ́tʋ̀ná kʋ tə yuu wa,
ba nə bʋŋa ba waa con.
2 Lìù don wulə, ʋ mʋ̀ nə ba
won mama culi, ʋ mʋ̀ də́ tə
mama. Yá ʋ don də wulə, ʋ
nə ba dìàn jə Yɪɪ cwəŋə tə
wa, kʋ pa ʋ mʋ̀ ba won don
də́, də kʋ nə tà davʋran cɪcɪ.
3 Lìù tə, ʋ nə ba won
mama culi, dàn ká gwiən lìù
tə, ʋ nə ba wiən duən də́.
Lìù tə də, ʋ nə ba wiən duən
də́, dàn ká cəgə ʋ tə, ʋ nə ba
won mama culi, Yɪɪ nə sɛ̀e ʋ
də tə yɪrɪ.
4 N mʋ̀ nə yɪ wàà, n ma
cəgə *Yuu-Tiu tʋ̀tʋ̀nʋ̀? Də
nə Yuu-Tiu tʋ̀tʋ̀nʋ̀ nə fwa
zəni, nə à yèə́ ʋ nə fwa
lwanɪ, kʋ ywàŋá nə Yuu-Tiu,
ʋ nə tɪ wá. Kʋ ba mʋ́ ywàŋá.
Yá nə Yuu-Tiu tʋ̀tʋ̀nʋ̀ fwa
zəni, nə Yuu-Tiu nə wàá ʋ
pɪn ʋ fwa zəni tə yɪrɪ.
5 Lìà duən bʋŋa də, dɪɪn
don wulə, kʋ nə dwə dɪan
tə duən. Yá lìà duən də ga
bʋŋa də, dɪan tə mama yɪ
won nədʋ. Ba liù mama dàń
nə mɛ, sə ʋ lwarɪ kʋ tə, ʋ nə
bʋŋa ʋ waa con, cígá cígá.
6 Lìù tə, ʋ nə kəni dun dɪɪn
don nə, ʋ doni dɪan tə duən,
ʋ yɪ ʋ fwa nətʋ, sə ʋ ma pa
dun Yuu-Tiu nə. Lìù tə, ʋ
də nə ba wodiu mama culi,
ʋ də də́ won mama, sə ʋ ma
pa dun Yuu-Tiu nə, ʋ ga kəni
Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e kʋ tə yɪrɪ, ʋ nə də́.
Lìù tə də, ʋ nə ba wiən duən
də́, ʋ də ba wiən duən də́, sə
ʋ pa dun Yuu-Tiu nə, ʋ də ga
kəni Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e.
7 Yá nə lìù mama dàń tà ʋ
mɪɪ wulə lʋʋ ʋ cɪcɪ yɪrɪ, nə
lìù də mama ga ba tɪ, ʋ cɪcɪ
yɪrɪ.

8 Yá nə mɪɪ tə dàń nə wulə lʊʊ wa, kʊ yɪ nə wulə Yuu-Tiu yɪrɪ. Nə kʊ́ʊ̀ nə tɪga də, kʊ yɪ nə tɪga Yuu-Tiu yɪrɪ. Nə mɪɪ tə dàń nə wulə, nə à yə̀ə́ kʊ nə tɪga, nə tə yɪ Yuu-Tiu nə tɪ nəba.
9 Kʊ yɪ cígá, Zwezi-Kərisə tɪga, yá ʊ pìí ʊ bwin ʊ nan, ʊ wulə mɪɪ wa, sə ʊ də́ dìàn tɪga də ləzwənəŋə mɛ yuu wa.
10 Sə n mʊ̀ dàń yɪ, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn n ma cəgə n don tə, ʊ nə yɪ n nubiu Kərisə yɪrɪ? Sə n mʊ̀ yɪ, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn n ma goni n don tə, ʊ nə yɪ n nubiu Kərisə yɪrɪ? Nə mama wá zɪgɪ Yɪɪ yáá con, sə ʊ bʊ̀rì nə bʊ̀rà.
11 Kʊ yɪ ndə kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:

«Kʊ yɪ cígá, à yɪ Yuu-Tiu tə, à nə wulə mɪɪ wa. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, à mʊ̀ nə swìn, à wʊ́: Lìù mama wá tʊ ʊ nadwana yuu à yáá con, lìù mama ga wá súrí ʊ tətə nii, ʊ pa dun à mʊ̀ Yɪɪ nə».

12 Kʊ dàń pìà kʊ bɪrɪ də, nə lìù mama wá tún ʊ nii ʊ tìàn nə Yɪɪ yáá con.

Nə dànà ká yugu lìù, nə lɪ Yɪɪ cwəŋə tə wa

(1 Korɛntə tìán 8.1-13; Kolosə tìán 2.16)

13 Nə kʊ́ʊ̀ dànà ká cəgə duən. Á dàń kənə á pubʊŋa wa də, á wà mɛ, sə á fwa won mama, kʊ nə wá ya ndə kapan nə, á nə ken á duən *Kərisə lìà tə yáá con, ba nə wá mà ba nɛɛ kʊ nə ba tʊ, nə à yə̀ə́ kʊ nə wá pa ba pìí ba yá Yɪɪ cwəŋə tə.
14 À mʊ̀ də *Yuu-Tiu Zwezi vwə duən nə. Yá kʊ dàń pɪn, à yə̀ə́ zəni zəni də, wodiu mama tə̀lə́, kʊ tətə nə yɪ durən won Yɪɪ yáá con. Yá lìù tə, ʊ dàń nə bʊŋa də, wodiu don yɪ durən wodiu, ʊ wà mɛ, sə ʊ də́ kʊ, ʊ nə bʊŋa ʊ waa con də, kʊ yɪ durən tə yɪrɪ.
15 Də n nə tà wodiu yɪrɪ, n nə də́, n pa n lìù don, ʊ nə yɪ n nubiu Kərisə yɪrɪ, jìàn gwàrì Yɪɪ cwəŋə tə wa, kʊ bɪrɪ də, n kʊ́ʊ̀ ba wá swə. Dàn ká pa lìù tə, Zwezi-Kərisə nə tɪga ʊ də yɪrɪ, tà n wodiu tə yɪrɪ, ʊ jén Yɪɪ cwəŋə tə wa.
16 Á cɪa á tìàn nə, lìù dàn ká dí tɪjaŋa wozəŋə tə yɪrɪ, Yɪɪ nə pɪn aba.
17 Yɪɪ pàrì tə tà wodirən, nə à yə̀ə́ won tə, ba nə nywìn yoo. Yɪɪ pàrì tə dàń yɪ kʊ tə, Yɪɪ-*Siŋu tə nə tʊŋa də nəba. Kʊ mʊ̀ nə saŋa nəba, kʊ pɪn, nə tʊŋa kʊ tə nə yɪ cígá. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, nə wulə duən nə, də bɪcan sìə́. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, nə jə pupwən.
18 Lìù tə, ʊ nə tʊŋa ʊ pɪn Zwezi-Kərisə nə nətʊ, ʊ wá poli Yɪɪ pʊ́ə́ nə, yá lìà ga wá swìn də, ʊ tʊŋa kʊ tə nə ziən.
19 Kʊ mʊ̀ yɪrɪ, nə dàń kənə dìàn, nə fwa kʊ tə nə wá kə bɪcan sìə́ nə pwərə wa də kʊ tə nə wá dàn lìà tə duən jìàn Yɪɪ cwəŋə tə wa.
20 Dàn ká cʊ̀gʊ̀ Yɪɪ tʊtʊŋɪ tə, də won tə, n nə də́. Cígá, wodiu tə̀lə́, kʊ nə yɪ durən won Yɪɪ yáá con. Yá də kʊ tə, n nə də́, dàń nə wá yigu

n duən Kərisə lìà tə, kʋ pa
ba fwa lwanɪ, sə n dàn ká də́
kʋ.
21 Nə̀ń, kʋ tə nə ziən: Dàn
ká fwa won mama, kʋ nə wá
pa n duən Kərisə lìà tə pìí
ba yá Yɪɪ cwəŋə tə nə. Kʋ
nə yɪ nàŋʋ́ diŋə, nə à yə̀ə́ kʋ
yɪ swana nywɪʋn, nə à yə̀ə́
won tə mama, kʋ nə wàá kʋ
yanɪ.
22 N pubʋŋa tə nə yɪ nətʋ
kʋ yoo təntə yuu wa, kʋ twá
də n waa tə, n nə ken Yɪɪ
nə, ja kʋ n cɪcɪ con, sə kʋ
ya n mʋ̀ də Yɪɪ pwərə wa.
Pupwən lìù nə yɪ lìù tə, ʋ nə
ba bábìá fwa kʋ tə yɪrɪ, ʋ nə
ken sírí, sə ʋ fwa.
23 Yá lìù tə, ʋ nə fwa bábìá
wodiu yuu wa, ʋ ga də́ kʋ,
Yɪɪ wá bʋ̀rì kʋ tíú bʋ̀rà, ʋ ga
cʋ̀gʋ̀ wá. Kʋ pìà kʋ bɪrɪ də,
ʋ wà ʋ waa ken Yɪɪ nə kʋ
wodiu tə yuu wa. Yá won tə
mama, lìù nə tʋn, ʋ ga wà ʋ
waa ken Yɪɪ nə kʋ yɪrɪ, kʋ yɪ
cʋna.

15

Nə fwa kʋ tə nə ziən, kʋ pa nə duən nə

(Romə tìán 14.13-23; Filipə tìán 2.1-5)

1 Nə mʋ̀ lìà tə, nə nə jə
dìàn Yɪɪ cwəŋə tə wa, nə mɛ,
sə nə san lìà tə nə, ba nə ba
dìàn jə ka wa. Nə wà mɛ, sə
nə pìà kʋ tə nə poli nə cɪcɪ
pùə́.
2 Nə lìù mama dàń mɛ, sə
ʋ fwa kʋ tə nə poli ʋ don
pùə́, sə nə ma fwa wá zəni,
sə kʋ wànɪ́ kʋ dàn ʋ jìàn Yɪɪ
cwəŋə tə wa.
3 Zwezi-*Kərisə tətə wà kʋ
tə nə poli ʋ cɪcɪ pùə́ fwa.
Kʋ pʋ́pʋ́nɪ́ Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ
wʋ́: «Tʋ́rán tə mama, ba nə
twɪn n mʋ̀ Yɪɪ, pìí tə tʋ à mʋ̀
yuu wa».
4 Kʋ yɪ cígá, yoo tə mama,
ba nə dí yáá, ba pʋ́pʋ́nɪ́ Yɪɪ
sagɪ tə wa, yɪ ba pʋ́pʋ́nɪ́, sə
kʋ kàrì nəba. Kʋ mʋ̀ nə mɛ,
sə kʋ pa, nə ja pínʋ́, kʋ ga
zùrì nə bɪcanɪ, sə nə wànɪ́
nə ja yala Yɪɪ con.
5 Pínʋ́ də ka zùrì bɪcanɪ yɪ
Yɪɪ nə pɪn. Yɪɪ dàń nə wá
pa á ya lìà tə, á pubʋŋa nə
yɪ nədʋ, sə á fwa ndə Zwezi-
Kərisə yà nə fwa nətʋ.
6 Yá á dàń wá wànɪ́ á bʋ
Yɪɪ nə, ʋ nə yɪ nə *Yuu-
Tiu Zwezi-Kərisə nyɪna, də
bɪcan nədʋ də nii nədʋ.
7 Á dàń sìá duən, ndə
Zwezi-Kərisə nə sɛ̀e aba
nətʋ, sə kʋ pa dun Yɪɪ nə.

(Tʋtʋnan 3.25-26; Efɛzə tìán 2.11-19)

8 Kʋ yɪ cígá nə, à swìn
á con: Zwezi-Kərisə jigə
*Zwifə-ba tʋ̀tʋ̀nʋ̀. Ʋ fwa kʋ
nətʋ, sə ʋ pa kʋ tə Yɪɪ nə kàn
nii də ba nɪbara-ba tə, nii sú,
sə kʋ bɪrɪ ba də, Yɪɪ yoo ba
kwɛ̀e,
9 sə kʋ ga pa, lìà tə, ba
nə tà Zwifə-ba bʋ Yɪɪ nə, ʋ
nə dəri ba yinəgə zənzən tə
yɪrɪ. Kʋ yɪ ndə kʋ nə pʋ́pʋ́nɪ́
Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ wʋ́:

«Kʋ mʋ̀ yɪrɪ, à wá bʋ n nə,
lìà tə, ba nə tà Zwifə-
ba, tətəŋi wa. À wá
nun gwaran à ma bʋ
n yɪrɪ nə».

10 Kʋ tə pʋ́pʋ́nɪ́ Yɪɪ sagɪ tə
wa, kʋ wʋ́:

«Á mù lìà tə, á nə tà Zwifə-
ba, á fwa pupwən, á
mù də dwíí tə, Yıı nə
kúrí».
11 Kʊ tə pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə
wa, kʊ wʊ́:
«Á mù lìà tə mama, á nə tà
Zwifə-ba, á bwıa Yuu-
Tiu nə. Á dwíə́ tə
mama bwıa ʊ nə».
12 Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ *Ezayi də
swìn, ʊ wʊ́:
«Lìù wá nan Yızayi* dwíí tə
wa, ʊ nə wá də́ pàrì
lìà tə yuu wa, ba nə tà
Zwifə-ba. Lʊʊ dwíə́ tə
mama, ba nə tà Zwifə-
ba, wá ja yala də wá».
13 Yıı nə pın, á jə yala də wá.
Ʊ mù dàń nə wá pa, á sú də
pupwən, ʊ ga pa aba bıcan
sìə́, á nə kəni á waa ʊ nə tə
yırı. Kʊ mù nə wá pa, á twá
ʊ *Sinu tə dìàn nə, á ja yala
də wá, tə nə dáá, tə ja lɛ tıa
nə.

*Polə yı Zwezi-Kərisə
tʊ̀tʊ̀nʊ̀*
*(1 Korɛntə tìán 15.10; 2
Korɛntə tìán 12.12; 10.13-18)*

14 À nubıa-ba, à mù yə̀ə́
cígá mama à tətə yuu wa
də, á yı lìà tə, á nə yı
wʊywanyına. Á jə yənu
zənzən, kʊ pa, á wàá duən
á kwè.
15 Yá də kʊ nətʊ mɛ, à
tə swìn yìən duən yuu wa
nəpon nəpon à sagı kʊ tə
wa, sə à ma lìí aba. À swìn
tə sʊ̀ràn təntə, Yıı pubwanʊ
tə yırı, ʊ nə fwa à yıra.
16 Yıı tʊn nə, sə à ya Zwezi-
*Kərisə tʊ̀tʊ̀nʊ̀, à pa lìà tə
nə, ba nə tà *Zwifə-ba. Yá
à dàń tʊŋa kʊ tʊtʊŋı təntə,
à pın Yıı nə. À swìn ʊ
sʊywáŋʊ́ tə, à bırı lìà tə nə,
ba nə tà Zwifə-ba. À pìà, sə
ʊ lı ba ʊ tún vàn nə, sə ba
ya ʊ mù nyiən, ba ga poli ʊ
pùə́. Yıı-*Siŋu tə dàń nə wá
pa, ba ya lìà tə, ba nə yı Yıı
nyiən.
17 Kʊ nətʊ pın, à mù də
Zwezi-Kərisə wulə duən nə,
à dàń ga jwɛ, à nə tʊŋa à pın
Yıı nə tə yırı.
18 Yoo tə, à nə jə wʊdıʊ,
sə à swìn, yı yoo nədʊ cıcı.
Kʊ mù nə yı tʊtʊŋı tə, Zwezi-
Kərisə nə twá də nə, ʊ tʊn.
Ʊ pın à van lìà tə, ba nə tà
Zwifə-ba, à kə Yıı cwəŋə tə
wa, sə ba zìlí ʊ nii. Ʊ twá
à nii sʊ̀ràn nə, də kʊ tə, à
nə fwa nə, ʊ ma tʊn kʊ yoo
təntə.
19 Ʊ tʊn ʊ dìàn mımınʊ də
yomılan, kʊ twá də Yıı-Siŋu
tə dìàn. Kʊ nətʊ dàń pın,
à zıgı *Zwerizalɛmə nə, à
swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́
tə, bwálí mama nə, à va à yí
Yiliri.
20 Yá kʊ dàń yı dun yoo, kʊ
pa à mù nə, sə à swìn Zwezi-
Kərisə sʊywáŋʊ́ tə bwálá tə
nə, ba nə wà dí yáá ba nì kʊ
yoo. À yà ba pìà, sə à swìn
kʊ bwálí nə, ba nə dí yáá ba
nì kʊ, sə kʊ dàn ká ya, ndə
lìù don nə tún ʊ bə́rə́ də̀ń,
à ga bà à lwà ka yuu wa. À
dàń yà pìà, sə kʊ ya, ndə kʊ
nə pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa, kʊ
wʊ́:
21 «Lìà tə, ba tə nə wà ʊ yoo

* **15:12 15.12** Yızayi yà yı pìʊ́ *Davidə nyına. Mə ʊ mù dwíí tə wa nə, ba lʊrı Zwezi-Kərisə.

swìn ba bırı ba, ba mù wá na wá. Lìà tə, ba tə nə wà ʋ yoo nì, ba wá nì ʋ sʋywáŋʋ́ tə dəń».

Polə pìà, sə ʋ va Romə
(Romə tìán 1.9-15; 2 Korɛntə tìán 8 də 9)

22 Mə kʋ mù yoo təntə dàń nə cìgà à yáá nə, kʋ pa máŋá mama, à nə pìà, sə à bà á con, à ba twi.
23 Síún nə, bwálí kúù tələ́ nagwanɛɛ tə tə wa, ba nə wà sʋywáŋʋ́ tə swìn lá. Kʋ tə nə súrí lá, kʋ bına dáá, à yà nə pìà, sə à bà à na aba də à bıcan mama. Yá à dàń pìà, sə à tʋn kʋ yoo təntə máŋá tə wa, à nə vəli Esəpanyə.
24 À jə yala də, à wá na aba máŋá tə wa, à nə twi, sə à lɛ. À wá ya á con dıan bələ, sə à yıra zùrì á yoo wa. Kʋ kwa nə, à pìà, sə á san nə, sə à wàní à va à cwəŋə tə.
25 Síún nə, à dàń yı à vələ *Zwerizalɛmə, sə à san *Kərisə lìà tə nə.
26 Kərisə lìà tə, ba nə wulə Masedwanə də Akayi nagwanɛɛ tə wa, lá səbiu, sə ba ma san zʋra tə nə, ba nə wulə Zwerizalɛmə Kərisə lìà púlí tə wa.
27 Ba tətə nə ken ba pubʋŋa wa, sə ba san ba. Yá kʋ saŋʋ təntə yà yı *Zwifə-ba jıŋı, kʋ nə wulə ba yuu wa. Kʋ jıŋı təntə dàń nə yı, ba yà tà Zwifə-ba, yá ba ga twá Zwifə-ba nə, ba na tori Yıı con. Kʋ mù nə pın, ba mù lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba, dàń mɛ, sə ba san Zwifə-ba nə də wiən tə, tə nə yı tıa yuu wiən.
28 Máŋá tə, à nə lı kʋ yoo təntə yáá, à nə wàní à pa səbiu tə Zwerizalɛmə Kərisə lìà púlí tə nə, à wá twá á con, à ma va Esəpanyə.
29 À yə̀ə́ də, máŋá tə, à nə wá bà á con, Zwezi-Kərisə wá fwa zəni á yıra zənzən.
30 À nubıa-ba, à kwè aba də nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yırı tə, də Yıı-*Siŋu tə nə pın nə swə duən tə yırı, sə á súrí à nə, á jʋn Yıı də dìàn á pa nə.
31 Á lwərə Yıı á pa nə, Zwide nagwanaa lìà tə, ba nə wà sʋywáŋʋ́ tə sɛ̀e dàn ká ja nə, ba kə càn wa. Á tə lwərə Yıı á pa nə, sə kʋ tə, à nə ja vələ Zwerizalɛmə, sə à pa lìà tə nə, ba nə yı Kərisə nə tı, wàní kʋ poli ba pùə́ nə.
32 Də kʋ dàń nə yı Yıı fıra, à wá bà á con də pupwən. Yá nə wá ya duən nə, sə à sìí mancın.
33 Yıı tə, ʋ nə pın bıcan sìə́, nə wá ya də á mama! Amıına!

16

Sagı tə yígúrə́ sʋ̀ràn
(3 Zwan 5-8; 1 Korɛntə tìán 16.19-20)

1 À pìà, sə á lwarı nə nakʋa Fowebe. Ʋ yı ʋ tʋŋa Yıı tʋtʋŋı tə Sankəre *Kərisə lìà púlí tə wa.
2 Máŋá tə, ʋ nə yí á con, sə á sɛ̀e, á ja wá zəni *Yuu-Tiu yırı, ndə lìà tə, ba nə yı Yıı nə tı, nə mɛ, sə ba fwa nətʋ.

Ʊ san lìà zənzən nə, ʋ ga san
à də nə. Kʋ mù yırı, á saŋa
wá won mama wa, ʋ nə pìà
á saŋʋ.

3 Á jùná Pərisəka də Aki-
lasə á pa nə. À mù də ba mù
nə tʋŋa nə pın Zwezi-Kərisə
nə.
4 Ba tà à yırı, ba dʋgʋ ba
mıı, sə ba ma wàní ba jon à
mıı ba yá. Yá à dàń kəni ba
lɛ̀eɛ̀e. Kʋ tà à cıcı nə kəni
ba lɛ̀eɛ̀e. Kərisə lìà púlə́ tə
mama, ba nə tà Zwifə-ba də
kəni ba lɛ̀eɛ̀e.
5 Á jùná Kərisə lìà púlí
tə, ba nə yàá jəni duən nə
Pərisəka də Akilasə dìà tə
wa. Á jùná à nubiswənə
Epayinɛtə á pa nə. Ʊ mù
nə yı Azi nagwanaa tə wa
təntən lìù, ʋ nə keni ʋ waa
Zwezi-Kərisə nə.
6 Á jùná Mari də, á pa nə,
ʋ tʋn zənzən ʋ pa aba.
7 Á jùná Andəronikisə də
Zwiniyasə á pa nə. Ba yı à
mù dwíí tìán, à mù də ba
mù ga nə yın bàń dìà tə wa
də. Ba yı Zwezi *tʋntʋna, lìà
nə swìn ba zəni yoo. Ba mù
nə dí à yáá, ba kəni ba waa
Zwezi-Kərisə nə.
8 Á jùná Anpəliyatisə, ʋ nə
yı à nubiswənə Yuu-Tiu yırı
nə, á pa nə.
9 Á jùná Yirəbɛn, nə mù
də wá nə tʋŋa Zwezi-Kərisə
tʋtʋŋı tə, á pa nə. Á jùná à
nubiswənə Sətakisə á pa nə.
10 Á jùná Apelɛsə á pa
nə. Ʊ də bırı də, ʋ cígá yı
Zwezi-Kərisə tʋ̀tʋ̀nʋ̀. Á jùná
Arisətobilə də ʋ dìà lìà tə á
pa nə.
11 Á jùná Erodiyon, ʋ nə yı
à dwíí tíú, á pa nə. Á jùná
Narəsisə də ʋ dìà lìà tə, ba
də nə keni ba waa Yuu-Tiu
nə, á pa nə.
12 Á jùná Tərifɛnə də
Tərifozə, ba də nə tʋŋa Yuu-
Tiu tʋtʋŋı tə zənzən, á pa
nə. Á jùná à nubiswənə
Pɛrəsidə á pa nə. Ʊ yı kan
tə, ʋ də nə tʋn zənzən ʋ pa
Yuu-Tiu nə.
13 Á jùná Rifisə á pa nə. Ʊ
yı lìù tə, Yuu-Tiu nə kúrí. Á
jùná ʋ nuu tə, ʋ nə yı à də
nuu, á pa nə.
14 Á jùná Asinkəritə, də
Fəlegon, də Ɛrəmɛsə, də
Patərobasə, də Ɛrəmasə, də
Kərisə lìà tə duən tə mama,
ba nə wulə də ba, á pa nə.
15 Á jùná Filologə, də Zwili,
də Nere, də ʋ nakʋa tə á pa
nə. Á jùná Olinpasə, də lìà
tə duən tə mama Kərisə nə
tı, ba nə wulə də wá, á pa
nə.
16 Á jùná duən də zìlə́
zənzən də sonu ndə Kərisə
lìà nə mɛ, sə ba fwa nətʋ.
Kərisə lìà púlə́ tə mama jùnì
aba.

(Titə 3.9-11; 2 Piyɛrə 2.1-3)

17 À nubıa-ba, á nəŋə kʋ
tə, à nə kwè aba kʋ yırı. Kʋ
mù nə yı, sə á cì á tìàn nə
də lìà tə, ba nə kəni pwıa lìà
pwərə wa, ba pın ba dʋga
Yıı cwəŋə tə, ba jén. Kàrà
tə, ba nə kàrì aba, də ba lìà
təntə tʋtʋnɛɛ tə ba duən yuu
kəni. Á dàń pıan á ya yıŋʋnı
də kʋ lìà təntə.
18 Ba mù ləzwənyiri təntə
ba nə Yuu-Tiu tʋtʋŋı tə tʋŋa.

Ba yı ba twá kʋ tə nə, kʋ nə
yı ba pwìí fıra. Ba níə́ ywán,
ba ga swìn sʋywáŋá lìà con.
Ba fwa nətʋ, ba ma gıgarı lìà
tə, ba nə yèrì ka fwa yolwan,
ba pın ba pubʋŋa lwàní.
19 Lìà tə mama yə̀ə́, á mù
nə zìlí Yıı nii zəni nətʋ. Kʋ
mù yırı nə, à wulə pupwən
wa zənzən á yırı. Yá à yà
swə, sə á ya lìà tə, á nə
jə wʋbʋŋa, sə á ma fwa
kʋ tə nə ziən. Yá à ga
swə, sə á ya lìà tə, á nə ba
pubʋnkʋkwınan jə, sə lwanı
dàn ká cùgù aba.
20 Yıı nə yàá pın bıcan sìə́
lìà nə. Ʋ bá dání, ʋ ma cùgù
*Sıtana dìàn, ʋ ga pa á nıŋa
wá də á nɛɛ. Nə Yuu-Tiu
Zwezi nə wá fwa pubwanʋ
á yıra.
21 Timote, ʋ nə tʋŋa də
nə, jʋ̀nì aba. Lisiyisə, də
Zwason, də Sosipatɛrə, ba
nə yı à dwíí tìán tə, jʋ̀nì aba.
22 À mù Tɛrətiyisə jʋ̀nì aba
Yuu-Tiu yırı. Mə à mù nə
Polə jın ʋ pa à púpʋ́ní ʋ sagı
kʋ tə.
23 Gayisə də jʋ̀nì aba. Mə
ʋ mù con nə, à mù Polə
wulə, yá Kərisə lìà tə də
mama yı ʋ mù con, ba twi,
ba jʋ̀nì Yıı. Erasətə, ʋ nə
túŋə́ tıʋ tə səbiu tə, də nə
nubiu Karətisə jʋ̀nì aba. [
24]

Yıı cıcı nə mɛ də dun
(Efɛzə tìán 3.20-21; Zwidə 25-26)

25 Nə pıan dun Yıı nə. Ʋ
wàá Zwezi-*Kərisə sʋywáŋʋ́
tə nə, à nə swìn à bırı lìà tə
nə, ʋ twá ʋ pın, á zıgı dìàn, á
ma twá Zwezi-Kərisə nə. Yıı
twá sʋywáŋʋ́ təntə nə, ʋ pa
ba lwarı cígá tə, ka nə sə̀gə̀,
kʋ máŋá nə ba yigə.
26 Yá síʋ́n nə, cígá təntə
dàń nan poni nə. Dwíə́ tə
mama dàń twá Yıı *nii saga
tə nə, ba lwarı cígá tə. Yıı tə,
ʋ yà nə dí yáá ʋ wulə fuən
fuən, nə pın nii təntə, sə kʋ
pa lìà tə mama kə ba waa ʋ
nə.
27 Nə pıan dun Yıı nə. Ʋ
mù cıcı nə jə wʋbʋŋa. Nə
pıan dun wá, kʋ twá də
Zwezi-Kərisə, máŋá tə, kʋ
nə ba zwɛ̀e. Amıına!

Təntən sagı tə, Polə nə púpúní ʋ pa Korɛntə Kərisə lìà tə nə Korɛntə tìán təntən sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpúní sagı kʋ tə

Kʋ yı *tʋntʋnʋ Polə nə púpúní kʋ.

Lìà tə nə, ʋ nə púpúní

Kʋ yı təntən sagı tə, Polə nə púpúní ʋ pa Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə Korɛntə nə. Polə tətə nə dıga Kərisə lìà púlí təntə də̀ń. Nəŋə kʋ tə yırı, Polə nə púpúní ba nə:

Kʋ máŋá tə wa, də Korɛntə yı Gərɛsə nagwanaa tə wa tıfarʋ don. Ywəŋə də yà dáá zənzən kʋ wa. Korɛntə yà jə níá yuu borə yizıga bwálá bələ, tə nə pın, kʋ yı tıʋ tə jıjə nə wulə kʋ wa. Yolu yà vəli yáá zənzən kʋ wa. Korɛntə tìán dàń yà twá pubʋnyirə mama nə də yıjʋncoŋi yirə mama nə, tə nə pın lìà tə tʋŋa yokʋkwınan.

Sagı tə wa sʋgʋ

Polə nì Korɛntə lìà tə ŋwɛn tə nə ba ywàń. Kʋ tə nə súrí lá, Korɛntə tìán yà tʋn sagı ʋ nə, kʋ nə bwe bwiə zənzən, kʋ ga swìn yojanan zənzən yoo. Polə dí yáá ʋ bırı ba də ba púlí tə pwɛ̀e, ʋ ga pìà, sə ʋ pa ba pìí ba kə duən nə. Ʋ bırı ba nətʋ, ba nə mɛ, sə ba ya duən nə ndə Kərisə lìà nə, lìà tə tətəŋi wa, ba nə twá lʋʋ yofwamınan nə. Kʋ kwa nə, Polə le Korɛntə Kərisə lìà tə bwiə tə, ʋ ga swìn kaswe yoo də badən nə à yə̀ə́ kadən yoo, də Kərisə lìù nə tı ʋ tìàn nətʋ yoo, də Yıı-Siŋu tarpınan yoo də nətʋ, ba nə mɛ, sə ba ja tə ba ma tʋn yoo, də yìən duən.

Polə jʋ̀nì Kərisə lìà tə Korɛntə nə

(Romə tìán 1.1-7; Tʋtʋnan 18.1-11)

1 Yıı twá də ʋ fıra tə, ʋ ma kúrí à mʋ̀ Polə, sə à yà Zwezi-*Kərisə *tʋntʋnʋ. À mʋ̀ də Sosətɛnə, ʋ nə yı à nubiu Kərisə yırı, nə púpúní sagı kʋ tə, nə pın aba.

2 Kʋ yı nə púpúní kʋ, á mʋ̀ Kərisə lìà púlí tə nə, kʋ nə wulə Korɛntə nə. Yıı twá də Zwezi-Kərisə, ʋ lı aba ʋ tún, ʋ pa ʋ tìàn nə. Ʋ kúrí aba, sə á yà ʋ mʋ̀ nyiən. Sagı kʋ tə tà á mʋ̀ Korɛntə tìán cıcı nyiən. Kʋ yı á mʋ̀ də lìà tə, ba nə wulə bwálí tə mama nə, ba ga boŋə ba kəni nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yırı tə nə nyiən. Zwezi-Kərisə təntə yı nə mʋ̀ də ba mʋ̀ mɛ Yuu-Tiu.

3 Nə nyına Yıı də nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʋ á yıra, ba ga pa aba bıcan sìə́.

Yıı fwa zəni Korɛntə tìán yıra

(Filipə tìán 1.3-6; Kolosə tìán 1.3-6)

4 À kəni Yıı lɛ̀ɛ̀ɛ wuuu, à pın aba. Ʊ twá də Zwezi-
*Kərisə, ʊ ma fwa ʊ pub-
wanʊ tə á yıra.
5 Á mù də Zwezi vwə duən
nə. Kʊ mù nə pın, ʊ ma pa
aba tarpınan mama. Á nı Yıı
sʊ̀ràn tə yənu zənzən, á ga
yə̀ə́ kʊ ka swìn ka bırı də.
6 Nə swìn Zwezi-Kərisə
sʊywáŋʊ́ tə, nə bırı aba. Yá
sʊywáŋʊ́ tə cígá zʊa aba.
7 Yá tarpıʊn won tə mama,
Yıı nə fwa, kʊ wà aba mùrì.
Á dàń ya á dànì máŋá tə
nə, *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə
nə wá pìí ʊ bà, ʊ bırı ʊ tìàn,
ʊ nan á yíá yuu.
8 Ʊ mù nə wá pa, á ga zıgı
dìàn Yıı nyiən tə wa dıın
mama, kʊ ja vələ lʊʊ zaŋʊ
máŋá nə, Zwezi nə túrí dıın
tə nə, sə á dànà ká ja yoo, ba
nə wá caga á nii nə kʊ yırı.
9 Yıı yı pùə́ nədʊ tíú, ʊ tətə
nə kúrí aba, sə á vwə ʊ bìú
Zwezi-Kərisə yıra. Ʊ mù nə
yı nə Yuu-Tiu.

Nimarʊ yà tə̀lə́ Kərisə lìà
púlí tə wa Korɛntə nə
(1 Korɛntə tìán 3.3-8, 21-
22)

10 À nubıa-ba, à mù də á
mù mɛ yı nə vwə *Yuu-Tiu
Zwezi-*Kərisə nə. Kʊ mù nə
pın à lòrì aba, sə á cʊgʊ à
sʊgʊ, à ma kwè aba. Á pıan
á ya nədʊ, sə pwıa dàn ká yà
á pwərə wa. Á dàń kənə nii
nədʊ, sə á ja pubʊŋa nədʊ.
11 À nubıa-ba, lìà nan kan
tə, ba nə boŋə Kəlowe* sàń
con. Ba bà, ba swìn á yoo.
Yá à nì də, ba wʊ́, á dı jara
də duən.
12 Won tə, à nə pìà, sə à
swìn, kʊ mù nə yı də, á nii
sʊ̀ràn tə tà nədʊ. À nì də,
lìà wulə á wa, ba nə swìn
də, ba mù wulə Polə kwa. Ba
duən də kʊ́ʊ̀ wʊ́, ba də yı ba
wulə Apɔlɔsə kwa. Ba duən
də kʊ́ʊ̀ swìn, ba wʊ́, ba də
yı ba wulə Sefasə† kwa. Ba
duən də kʊ́ʊ̀ swìn, ba wʊ́, ba
də yı ba wulə Kərisə kwa.
13 Kərisə yı ʊ pwɛ̀ɛ duən
wa naaa? Kʊ yı à mù Polə
nə, ba paa dagarʊ tə yuu wa,
sə à tı á yırı naaa? Nə à yə̀ə́
kʊ yı à mù Polə yırı tə nə,
ba twá ba ma lə aba níá wa,
kʊ twá də Yıı yırı tə naaa?
14 À kəni Yıı lɛ̀ɛ̀ɛ də, à
nə wà á lìù mama li níá wa,
də kʊ nə tà Kərisəpisə də
Gayisə cıcı.
15 Kʊ nətʊ tə pın, lìù
mama wàrì ʊ swìn də, kʊ ya
à mù yırı nə, ba twá, ba ma
lə aba níá wa.
16 Ʊhʊʊn, à lìí də, à tə ləgə
Sətefanasə də ʊ dìà lìà níá
wa. Kʊ tə, kʊ nə ga tə mù,
à yərì də, à nə ləgə lìù don
níá wa.
17 Zwezi-Kərisə yı ʊ tʊn
nə, sə à swìn sʊywáŋʊ́ tə,
à bırı lìà nə. Ʊ wà nə
tʊn, sə à lə lìà níá wa. À
nə swìn sʊywáŋʊ́ tə, kʊ tà
ləzoni wʊbʊŋa nə à ma swìn

* **1:11 1.11** Lìà duən bʊŋa də, Kəlowe yà yı kayəlukan, ʊ nə wulə Korɛntə wa. Yá ʊ tʊ̀tʊ̀nà dàń yà naŋa ʊ con, ba vəli bwálí tə nə, Polə nə wulə lá. † **1:12 1.12** Sefasə ja yırı don, ba nə boŋə Piyɛrə.

kʋ. À yà nə swìn kʋ də
ləzoni wʋbʋŋa kʋ yà wá pa
Zwezi-Kərisə tɪan tə dagarʋ
tə yuu wa ya tʋtʋ kʋ pa
ləzoni nə.

Yɪɪ dìàn tə də ʋ yənu tə
(1 Korɛntə tìán 3.18-20;
Matiə 11.25-27)

18 Sʋgʋ tə, kʋ nə bɪrɪ də,
Zwezi-*Kərisə tɪga dagarʋ tə
yuu wa, yɪ ləyəri yoo, kʋ pa
lìà tə nə, ba nə wulə cwəŋə
wa, kʋ nə jén ba mɪámɪán.
Yá kʋ yɪ Yɪɪ dìàn yoo, kʋ pa
nə mù lìà tə nə, nə nə wulə
cwəŋə tə wa, Yɪɪ nə twá kʋ
nə, ʋ ma jon nəba nə cʋna
wa.
19 Kʋ púpʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa, kʋ wʋ́:
«À wá cʋ̀gʋ̀ wʋbʋnyɪna
wʋbʋŋa, à ga pa yənu
tìán də yənu jì tʋtʋ».
20 Də Yɪɪ nə swìn nətʋ,
wʋbʋnyiən tə̀lə́. *Zwifə-ba
Yɪɪ *nii yənu tíú kʋ́ʋ̀ tə̀lə́.
Tʋ́tʋ̀nyiən də tə̀lə́, máŋá kʋ
tə wa. Yɪɪ pɪn, tɪa yuu ləzoni
wʋbʋŋa tə jì ləyəri yoo.
21 Yɪɪ twá də ʋ tətə
wʋbʋŋa nə ʋ ma bɪrɪ
də, ʋ wà sɛ̀e, sə tɪa yuu
wʋbʋnyɪna ba lwarɪ wá də
ba tətə wʋbʋŋa tə. Kʋ mù
nə pɪn, Yɪɪ ma sóní, sə ʋ
jon lìà tə nə, ba nə keni ba
waa ʋ nə wuuu, ba cʋna wa.
Kʋ nətʋ twá ʋ sʋ̀ràn tə, nə
nə swìn nə bɪrɪ lìà nə, tə
nə yɪ ndə ləyəri sʋ̀ràn nə,
wʋbʋnyɪna yáá con.
22 Zwifə-ba tə pìà, sə ba na
Yɪɪ dìàn mɪmɪnʋ də yíá, sə
ba dàń ma zɪgɪ lá, ba pa cígá
kʋ. *Gərɛkə-ba də pìà, sə
ba lwarɪ yìàn tə də ba tətə
wʋbʋŋa.
23 Yá nə mʋ̀ yɪ Zwezi-
Kərisə, ba nə paa dagarʋ
tə yuu wa yoo, nə nə swìn
nə bɪrɪ. Kʋ kàrà təntə yɪ
cʋgʋgʋran, kʋ pa Zwifə-ba
nə, kʋ ga yɪ ləyəri yoo, kʋ pa
lìà tə nə, ba nə tà Zwifə-ba.
24 Yá lìà tə, Yɪɪ nə kúrí, də
kʋ nə yɪ Zwifə-ba, nə à yə̀ə́
Gərɛkə-ba con, Zwezi-Kərisə
nə bɪrɪ Yɪɪ dìàn tə də Yɪɪ
wʋbʋŋa tə.
25 Yìàn duən kʋ yàá yɪ ndə
Yɪɪ ya ləyəru. Ba mɛ, sə ba
lwarɪ də, Yɪɪ ləyəri dwə ba
wʋbʋŋa. Yìàn duən də wa,
kʋ yàá yɪ ndə Yɪɪ ba dìàn ja
də. Ba mɛ, sə ba lwarɪ də,
Yɪɪ bwànì dwə ba dìàn.
26 À nubɪa-ba, á ywàŋá lìà
tə, Yɪɪ nə kúrí, ʋ kə duən nə,
sə ba ya á púlí tə. Də kʋ nə
yɪ tɪa yuu ləzoni wʋbʋŋa wa
nə, wʋbʋnyɪna ba dáá á wa.
Kʋ nə kʋ́ʋ̀ ya dìàn yoo, də
dìàn tìán ba dáá á wa. Nə
à yə̀ə́ kʋ nə kʋ́ʋ̀ yɪ dun yoo,
dun tìán ba dáá á wa.
27 Yɪɪ kúrí lìà tə, tɪa yuu
ləzoni nə bʋŋa də, ba yɪ
ləyərən tə, sə ʋ ma pa
wʋbʋnyɪna tə ya tʋtʋ. *Ʋ* kúrí
wiən tə, ba nə bʋŋa də, tə ba
dìàn jə tə, sə ʋ ma pa dìàn
tìán tə ya tʋtʋ.
28 Yɪɪ kúrí lìà tə, ba nə
bʋŋa də, ba ba dun jə tə, də
ləzwənbii tə tɪa tə yuu wa.
Ʋ kúrí lìà tə, ba nə ba jəli ba
kəni lìà wa, sə ʋ ma pa dun
tìán ya tʋtʋ.
29 Yɪɪ fwa kʋ nətʋ tə, sə tɪa
yuu ləzwənə mama dàn ká
bʋ ʋ tìàn nə, ʋ mù Yɪɪ yáá

con.
30 Də kʋ nə yı á mù yoo, kʋ
twá də Yıı, á ma vwə Zwezi-
Kərisə yıra. Yá Zwezi-Kərisə
dàń nə yı nə wʋbʋŋa. Kʋ
pìà kʋ bırı də, Zwezi nə
kwɛn nə cʋna tə ʋ lı, sə nə
ya cígá tìán, sə nə yá nə tìàn
míámían Yıı jìàn wa. Yá ʋ
yè nəba ʋ jon də ʋ jana tə,
sə nə tını nə tìàn.
31 Kʋ mɛ, sə kʋ ya ndə kʋ
nə púpʋ́ní Yıı sagı tə wa, kʋ
wʋ́:
«Lìù tə, ʋ nə pìà, sə ʋ bwı lìù
nə, sə ʋ bʋ *Yuu-Tiu
nə, won tə cıcı yırı,
Yuu-Tiu nə fwa tə».

2

Polə yoo nə yı Kərisə, ba nə paa dagarʋ tə yuu wa
(2 Korɛntə tìán 4.5-7)

1 À nubıa-ba, máŋá tə, à
nə twi á con, sə à swìn Yıı
cígá tə, ka nə sègè, à bırı
aba, à wà sʋ̀ràn tə, tə dèń
niu nə cà, nə à yèɛ́ ləzwənə
wʋbʋŋa nə twá, à ma swìn
kʋ á con.
2 Kʋ máŋá tə wa, à wà
sírí ken, sə à bırı yoo don á
tətəŋi wa, də kʋ nə tà Zwezi-
*Kərisə yoo. Ʋ mù Zwezi-
Kərisə tə, ba nə paa dagarʋ
tə yuu wa.
3 À mù Polə tətə twi á con,
máŋá tə wa, də à ba dìàn jə
də fən yà jə nə, à ga vıvaga
zənzən.
4 À sʋgʋ tə də à kàrà tə
ya tà ləzoni wʋbʋŋa sʋ̀ràn,
à ma swìn aba à dı. À kàrà
tə máŋá wa, Yıı-*Siŋu tə də
Yıı dìàn tə nə ken à sʋ̀ràn tə
cwəŋə wa.
5 Kʋ mù nə pın, á nə ken á
waa Yıı nə, tə kʋ́ʋ̀ tà ləzoni
wʋbʋŋa yırı, kʋ yı Yıı dìàn
tə yırı.

Yıı-Siŋu tə bırı wʋbʋŋa mama
(Efɛzə tìán 3.2-11; 1 Zwan 2.20, 27)

6 Nə kàrà tə, kʋ yı wʋbʋŋa
nə, nə swìn nə bırı lìà tə nə,
ba nə bori Yıı cwəŋə tə wa.
Kʋ wʋbʋŋa təntə tà síʋ́n lʋʋ
wʋbʋŋa. Kʋ tà síʋ́n lʋʋ dìàn
tìán yənu. Dìàn tìán nə yàá
bà ba jén.
7 Yıı wʋbʋŋa tə sègè tıa
yuu ləzoni yáá con. Mə tə
mù yoo nə, nə mù swìn nə
bırı. Yıı tanı kʋ ʋ tʋ́n, də ʋ
tə wà lʋʋ fwa, sə ʋ ma twá
kʋ nə, ʋ pa nə pìí nə na dun
ʋ mù Yıı con.
8 Síʋ́n lʋʋ dìàn tìán wà kʋ
wʋbʋŋa təntə lwarı. Də ba
yà nə lwarı kʋ, ba yà bá paa
*Yuu-Tiu tə, ʋ nə yı dun tíú,
dagarʋ tə yuu wa, ba gʋ.
9 Ndə kʋ nə púpʋ́ní Yıı
sagı tə wa, kʋ wʋ́:
«Won wulə, ləzwənə yii nə
wà kʋ nı míámían,
ʋ zıın nə wà kʋ nì
míámían, ʋ ga ba kʋ
yoo bʋŋa ʋ waa con
də. Mə kʋ mù won
təntə nə Yıı tanı, sə ʋ
pa lìà tə nə, ba nə swə
wá».
10 Yıı twá də ʋ *Siŋu tə,
ʋ ma bırı kʋ yoo təntə nə
mù nə. Yıı-Siŋu tə yàá balʋ
won mama. Kʋ yàá balʋ Yıı
pubʋŋa tə, ka nə lù tətə, kʋ
lwarı ka dèń.
11 Də nə nə tì ləzwənə nə
ywàń, nə yèɛ́ də, kʋ nə tà ʋ
tətə waa tə, nə yèɛ́ kʋ tə, ʋ

nə bʊŋa, lìù don mama yərì kʊ. Mə kʊ yɪ nətʊ Yɪɪ də con, Yɪɪ-Siŋu tə cɪcɪ nə yəə́ won tə mama, Yɪɪ nə bʊŋa.

12 Yɪɪ pɪn nəba Siŋu tə, kʊ nə nan ʊ con, sə kʊ pa nə lwarɪ tarpɪʊn tə, Yɪɪ nə ma fwa zəni nə yɪra. Yá kʊ tà lìà tə, lʊʊ nə kəni cwəŋə wa pubʊŋa tə, nə Yɪɪ pɪn nə mù nə.

13 Kʊ mù nə pɪn, nə ba ləzoni wʊbʊŋa sʊ̀ràn nə twá, nə ma swìn kʊ yoo. Kʊ yɪ nə twá kʊ tə nə, Yɪɪ-Siŋu tə nə bɪrɪ nəba. Mə nətʊ, nə nə twá, nə ma gʊ̀lí cígá tə, kʊ nə naŋa Yɪɪ con, nə bɪrɪ lìà tə nə, ba nə zìlí Yɪɪ-Siŋu nii.

14 Ləzwənə tə, ʊ nə twá ʊ tətə pubʊŋa nə, ʊ ba Yɪɪ-Siŋu tə yoo sɛ̀e. Yɪɪ-Siŋu tə yoo yɪ ndə ləyəri yoo nə ʊ con. Kʊ yà mɛ, sə Yɪɪ-Siŋu tə ya də wá, sə kʊ pa ʊ nì kʊ də̀ń. Yá Yɪɪ-Siŋu tə dàń tə̀lə́ də wá. Kʊ mù nə pɪn, ʊ wàrì kʊ də̀ń ʊ nì.

15 Yá ləzwənə tə, ʊ nə zìlí Yɪɪ-Siŋu tə nii, ʊ mù wàá won mama də̀ń ʊ lwarɪ. Lìù don ga wàrì ʊ mù də̀ń ʊ lwarɪ.

16 Kʊ yɪ cígá, kʊ yɪ ndə kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ *sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:

«Wàà nə yəə́ kʊ tə, Yuu-Tiu nə bʊŋa? Wàà ga nə wàá kwìə̀ ʊ pɪn Yuu-Tiu nə?»

Yá nə mù ja pubʊŋa ndə Zwezi-*Kərisə pubʊŋa tə nə.

3

Yɪɪ tʊ̀tʊ̀nà tə tʊtʊŋɪ tə nə yɪ nətʊ

(Ebərə-ba 5.11-14; 1 Korɛntə tìán 4.1-6)

1 À nubɪa-ba, à nə dí yáá à swìn á con tə, à yɪ à swìn á con, ndə lìà tə nə, ba tə nə twá ba tətə pubʊŋa nə, ba nə yɪ ndə bìsíná nə Zwezi-*Kərisə kwa. À wà wàní à swìn á con, ndə lìà tə nə, ba nə zìlí Yɪɪ-*Siŋu nii.

2-3 Á tə wàrì wodiu tətə á də́. Kʊ mù nə pɪn, à sʊ̀ràn tə, à nə swìn á con tə, yɪ ndə nayɪla nə, à nə pɪn aba. Á yà yɪ lìà tə, á nə tə twá á tətə pubʊŋa nə. Kʊ mù nə pɪn, də zə̀n mama, á tə wàrì kʊ á də́. Á tətəŋi wa, á tə jə wʊgwɪʊ də á dɪ jara də duən. Kʊ nətʊ tə bɪrɪ də, á mù də ləzoni tə duən tə, ba nə twá ba tətə pubʊŋa nə, yɪ nədʊ. Yá á də tʊŋa yìə̀n tə, ba nə tʊŋa tɪa yuu.

4 Kʊ twá də á lìù don nə yàá swìn, də ʊ mù wulə Polə kwa. *U* don də tə wʊ́, ʊ mù wulə Apɔlɔsə kwa. Kʊ nətʊ tə bɪrɪ də, á tʊtʊnɛɛ tə yɪ ndə ləzoni tə, ba nə twá ba tətə pubʊŋa nə.

5 Cígá mama, Apɔlɔsə nə yɪ wàà? Sə à mʊ̀ Polə nə yɪ wàà? Nə yɪ Yɪɪ tʊ̀tʊ̀nà mʊ̀ʊ́. Yɪɪ twá də nəba, ʊ ma van aba, ʊ pa á kə á waa ʊ nə. Yuu-Tiu pɪn dìàn nə lìù mama nə, sə ʊ ma tʊn tʊtʊŋɪ tə, ʊ nə mɛ, sə ʊ tʊn.

6 Kʊ yɪ ndə à mʊ̀ Polə nə cwɛn tʊ̀ʊ́ nə, Apɔlɔsə də ma gàrì níá kʊ də̀ń nə, yá Yɪɪ dàń nə pɪn kʊ bori.

7 Kʊ mù nə pɪn, nə mɛ, sə nə lwarɪ də, lìù tə, ʊ nə cwɛn

tìú tə, də lìù tə, ʊ nə gàrì níá
tə kʊ dàń nə, ba mù mɛ yɪ
tʊtʊ. Yɪɪ cɪcɪ nə jə dun, ʊ nə
pɪn tìú tə bori tə yɪrɪ.
8 Lìù tə, ʊ nə cwɛn tìú tə,
də lìù tə, ʊ nə gàrì níá tə kʊ
dàń nə, ba mɛ yɪ won nədʊ.
Yá nə lìù mama wá na ʊ tətə
tʊtʊŋɪ tə ŋwírán.
9 À mù Polə də Apɔlɔsə
mù yɪ nə tʊŋa də duən Yɪɪ
tʊtʊŋɪ tə wa. Á mù yɪ ndə
Yɪɪ kárá nə, nə à yəə́ ndə Yɪɪ
dìà nə, ʊ nə lwə̀.

(Efɛzə tìán 2.20-22; 1 Piyɛrə 2.4-6)

10 Yɪɪ nə fwa pubwanʊ à
yɪra, sə à tʊn à pa wá. Kʊ yɪ
ndə à nə dɪga dìà dàń, ndə
dəlwə̀rə́ nə, ʊ nə jə wʊbʊŋa.
Yá lìù don də kúù twi, ʊ lwà
ka bə́rí tə. Lìù mama dàń nə
mɛ, sə n cì n tìàn nə də lwiu
tə yiri tə, ʊ nə lwè ka yuu
wa.
11 Kʊ mù yɪrɪ nə, lìù don
mama kúù wàrì dàń don ʊ
tʊŋə, də kʊ nə tà Zwezi-
*Kərisə, ʊ nə dí yáá ʊ wulə
lá.
12 Lìà duən wá ja sían,
nə à yəə́ cɪnɪa, nə à yəə́
kapana wárá, tə səbiu nə
dáá zənzən, ba ma lwə̀ kʊ
bə́rə́ tə. Ba duən də wá ja
dɛɛ, nə à yəə́ gakʊrʊ, nə à
yəə́ sɪsɪran, ba ma lwə̀ kʊ
bə́rə́ tə.
13 Dɪɪn tə, Yɪɪ nə wá bùrì
ləzoni tə bùrà, lìù mama
tʊtʊŋɪ wá nan poni nə. Yá
Yɪɪ dàń wá pa lìù mama
tʊtʊŋɪ twá mən tə wa, sə tə
bɪrɪ won tə, kʊ nə yɪ.
14 Lìù tə, ʊ tʊtʊŋɪ tə nə wà
mən dí, Yɪɪ wá ŋwín kʊ tíú
təntə.
15 Lìù tə, ʊ tʊtʊŋɪ tə nə
dí mən, kʊ tíú wá kwìn ʊ
ŋwírán tə nə. Yɪɪ wá jon ʊ
tətə mù, kʊ dàń nə wá yà
ndə ʊ twá mən wa.

(1 Korɛntə tìán 6.15-20)

16 Á yəə́ zəni də, á yɪ ndə
Yɪɪ *diè nə, Yɪɪ-Siŋu tə ga
wulə á waa tə wa.
17 Də lìù nə cùgù Yɪɪ dìà
təntə, Yɪɪ də wá cùgù kʊ tíú.
Kʊ dìà təntə yɪ dìà, kʊ nə yɪ
Yɪɪ nyiən, á mù ga nə yɪ kʊ
dìà təntə.
18 Lìù mama dàn ká gɪgarɪ
ʊ tìàn. Də á wa lìù nə bʊŋa
də, ʊ mù jə tɪa yuu ləzoni
wʊbʊŋa, kʊ tíú mɛ, sə ʊ jì
ndə ləyəru nə ba con, sə ʊ
cígá ma ya wʊbʊnyiən.
19 À swìn kʊ nətʊ, sə à
ma bɪrɪ də, tɪa yuu ləzoni
wʊbʊŋa yɪ ləyəri Yɪɪ yáá
con. Yá kʊ nə púpúní Yɪɪ
sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:

«Ʊ wá ja wʊbʊŋa tìán tə ba
tətə yíá swɪan tə wa».

20 Kʊ tə swìn kʊ súrí lá, kʊ
wʊ́:

«Yɪɪ yəə́ yənu tìán tə
pubʊŋa tə nə yɪ nətʊ.
Ʊ yəə́ də, ka yɪ tʊtʊ».

21 Won tə mama dàń yɪ á
mù nyiən. Kʊ mù nə pɪn, lìù
mama dàn ká tì ləzwənə, ʊ
ma fwa fwiə.
22 Tə mama mɪámían yɪ á
mù nyiən. À mù Polə, də
Apɔlɔsə, də Sefasə*, də lʊʊ
tə, də mɪɪ tə, də tɪan, də
sɪ́ʊ́n máŋá kʊ tə wiən tə, də
máŋá tə, kʊ nə wá bà wiən

* **3:22 3.22** Sefasə ja yɪrɪ don, ba nə boŋə Piyɛrə.

tə, tə mama mɪámɪán yɪ á
mù nyiən.
23 Yá á tətə yɪ Zwezi-Kərisə
nyiən, Zwezi-Kərisə də ga yɪ
Yɪɪ nyiən.

4

Zwezi-Kərisə tʊ̀tʊ̀nà tə yoo

(1 Korɛntə tìán 3.5-9; Romə tìán 14.10-12)

1 Lìà tə dàń mɛ, sə ba
jələ nəba ndə Zwezi-*Kərisə
tʊ̀tʊ̀nà nə, ba nə ywàŋá ʊ
tʊtʊŋɪ tə yuu, sə nə tʊn də
ʊ cígá tə, kʊ yà nə sə̀gə̀.
2 Də ba nə pɪn tʊtʊŋɪ lìù
nə, sə ʊ ywàń kʊ yuu won
tə, ba nə pìà, sə ʊ fwa, kʊ
mù nə yɪ, sə ʊ tʊn kʊ tʊtʊŋɪ
təntə də pùá nədʊ.
3 Də kʊ nə yɪ à mù Polə
con nə, á nə swə, sə á bʊ̀rì
à bʊ̀rà də, kʊ ba nə yì. Nə
à yə̀á ləzoni tə, ba nə bʊ̀rì
bʊ̀rà nə swə, ba bʊ̀rì à bʊ̀rà
də, kʊ ba nə yì. À tətə ga ba
à tìàn bʊ̀rà bʊ̀rì.
4 Kʊ pìà kʊ bɪrɪ də, yoo
tə̀lə́ à pubʊŋa wa. Kʊ nətʊ
tə dàń nə ba bɪrɪ də, à wá jì
cígá tíú Yɪɪ yáá con. *Yuu-
Tiu nə wa̰á à bʊ̀rà ʊ bʊ̀rì.
5 Kʊ mù nə pɪn, á dànà ká
bʊ̀rì lìù mama bʊ̀rà ʊ tʊtʊŋɪ
yuu wa, də kʊ máŋá tə wà
yí. Á dàná də Yuu-Tiu pìí
ʊ twi. Ʊ mù nə wá lɪ wiən
tə mama, tə nə sə̀gə̀, yikunu
wa, ʊ kə poni wa. Kʊ tə
ləzoni tə nə bʊŋa ba waa
con, ʊ wá lɪ kʊ ʊ bɪrɪ. Kʊ
dɪɪn təntə nə, Yɪɪ wá bʊ lìù
mama nə, ʊ tʊtʊŋɪ tə yɪrɪ, ʊ
nə fwa.
6 À nubɪa-ba, à swìn kʊ
nətʊ tə à mù də Apɔlɔsə yuu
wa, sə kʊ wànɪ́ kʊ pa aba
kwìə̀. À pìà, sə á twá də
nəba, á ma sɛ̀e kʊ tə, kʊ nə
púpúní tə cɪcɪ nii. Sə á lìù
mama dàn ká tì lìù, ʊ zɪgɪ
ʊ yɪra, ʊ ma fwa fwiə, á ga
muŋə lìù don.
7 Won mama tə̀lə́, kʊ nə
bɪrɪ də, n dwə n duən tə.
Won tə mama n nə jə, kʊ
yɪ Yɪɪ nə pɪn kʊ mù. Də kʊ
nə yɪ, Yɪɪ nə pɪn mú tə wiən
təntə mama, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, n
ma pɪn dun n tìàn nə, ndə
kʊ tà Yɪɪ nə pɪn mú tə?

(2 Korɛntə tìán 6.4-10; Filipə tìán 2.19-22)

8 Awo, á bʊŋa də, á man-
warɪ á jə wiən tə mama, yá
won mama wà aba mùrì. Á
manwarɪ á jì jɪjə tìán Yɪɪ
cwəŋə tə wa. Á manwarɪ
á yɪ pɛ̀egá, yá nə mù ga tà
pɛ̀egá. Kʊ yà yɪ yozəŋu, də
cígá mama, á nə ya pɛ̀egá
Yɪɪ yáá con, sə nə də twá
á dwanɪ nə, nə dá kʊ pàrì
təntə.
9 À bʊŋa də, nə mù jigə
mumun lìà lʊʊ mama wa, də
*malɪkɛ yáá con, də ləzoni
yáá con. Kʊ mù nə pɪn,
à bʊŋa də, Yɪɪ ken nə mù
lìà tə, nə nə yɪ Zwezi-Kərisə
*tʊntʊna tə, lìà tə mama
kwa wa. Nə yɪ ndə lìà tə nə,
bʊ̀rà nə jɪn nəba, ba nə mɛ,
sə ba cʊ̀gʊ̀ nəba.
10 Nə mù yɪ ləyərən Zwezi-
Kərisə yɪrɪ, yá á mù yɪ yənu
tìán Zwezi-Kərisə yoo wa.
Nə mù yɪ labwana, yá á mù
yɪ dìàn tìán. Lìà pɪn dun á

mù nə, yá ba ba dun pɪn nə
mù nə.
11 Də zàn mama, nə mù yɪ
niən də nanyʊnɪ nə jə nəba.
Nə mù nə ba gànù də jə, lìà
də ga mà nəba, nə twá lá nə
nə ywaŋa.
12 Nə yàá tʊn jìàn tʊtʊnan,
nə yɪra cɛ zəni. Ba nə twɪn
nəba, nə tə yàá lòrì Yɪɪ, sə ʊ
fwa zəni kʊ tìán yuu wa. Ba
nə fɪfɪn nəba, nə yàá píní kʊ
nə wɛɛ con.
13 Də ba nə dí tɪjaŋa, ba
kə nə nii nə, kʊ yɪ nə yàá
zùrì ba bɪcanɪ, sə nə pìí nə
kə duən yuu. Lìà tə, ba
nə yɪ lʊʊ nə kəni cwəŋə nə
mù yáá con, nə yɪ lìà tə, ba
wɛɛ nə nan nəba, nə yɪ ndə
ywərən nə, ba nə yàá lwé
pùrə́ yuu wa. Halɪ, kʊ ja bà
kʊ yí zən.
14 Kʊ yɪ yoo nə, à dí yáá à
swìn á con, à tuŋə lá. Á mù
nə yɪ lìà tə, á nə ya à bɪa tə, à
nə swə. Kʊ tà à púpúní yìən
tə tə, sə à ma kə cavɪra á nə.
15 Də á nə swə, á jə lìà
duən zənzən, kʊ tìán nə bɪrɪ
aba Zwezi-Kərisə cwəŋə tə
wa, á nyɪna mù tə yɪ nədʊ.
À mù nə yɪ á nyɪna Zwezi-
Kərisə cwəŋə tə wa. Kʊ twá
də, à mù nə nə dí yáá, à swìn
sʊywáŋʊ́ tə á con, á ma kə á
wɛɛ kʊ nə.
16 À dàń kwè aba, sə á fwa
ndə à nə.
17 Kʊ mù yɪrɪ nə, à tʊŋa
à biswənə Timote, ʊ nə twá
*Yuu-Tiu cwəŋə tə də pùə́
nədʊ. À tʊŋa wá, sə ʊ bà ʊ
pìí ʊ lìí aba kʊ tə, à nə yɪ
Zwezi-Kərisə cwəŋə tə wa.
Kʊ tə, ʊ nə wá kàrì aba, də
kʊ tə, à nə kàrì Kərisə lìà
púlə́ tə bwálá mama wa, yɪ
nədʊ.

(2 Korɛntə tìán 10.1-11)

18 Á wa lìà duən wulə ba
fwa fwiə, ndə kʊ yɪ à kʊ́ʊ̀ bá
pìí à bà á con.
19 Yá də kʊ nə yɪ Yuu-Tiu
fɪra, à wá bà á con sɪʊ́n sɪʊ́n.
Máŋá tə wa, à nə wá yí á
con, kʊ kʊ́ʊ̀ bá ya ba níə́
sʊ̀ràn tə nə, à wá lwarɪ. À
dàń wá lwarɪ, də ba cígá nə
jə dìàn.
20 Də Yɪɪ nə də́ pàrì lìù yuu
wa, Yɪɪ dìàn tə də tʊŋa də
wá, kʊ tà nii sʊ̀ràn cɪcɪ.
21 Bɛ̀eɛ̀e won nə, á dàń
pìà? Á pìà də, máŋá tə wa,
à nə bìàn á con, sə à ja kafɪʊ
à bà à ma fɪrɪ aba naaa? Nə
à yə̀ə́, á pìà də, à nə bìàn, sə
à bà də sonu də bɪcabwanʊ?

5

Bacwan wulə Korɛntə Kərisə lìà púlí tə wa

(1 Timote 1.19-20; Galasi tìán 5.9; Ebərə-ba 10.22)

1 À nì də, lìà zənzən swìn
á yoo, də á tʊŋa bacwan á
pwərə wa. Kʊ bacwan təntə,
á nə tʊŋa tə, lìà tə də tətə,
ba nə yərì Zwezi-*Kərisə, ba
tə yìən təntə tʊŋa ba pwərə
wa. Ba swìn də, á wa lìù don
tì ʊ nyɪna kan, ʊ ma fwa ʊ
kan.
2 Kʊ yoo təntə yà mɛ, sə
kʊ ya pucʊnɪ, kʊ pa aba. Yá
də kʊ nətʊ tə mama, kʊ tə yɪ
fwiə nə jə aba. Kʊ yà mɛ, sə
á dɪŋɪ kʊ bɛɛ təntə, ʊ nə tʊn
kʊ yolwan təntə, á lɪ á tətəŋi
wa.

3 À mù tətə tàlə́ də aba,
yá à pubʊŋa wa, à wulə́ də
aba kʊ yoo tə wa. Kʊ mù
nə pɪn, à mù dí yáá à bʊ̀rì
kʊ bɛɛ təntə yolwan tə bʊ̀rà,
ndə kʊ ya à wulə́ də aba.
4 *Yuu-Tiu Zwezi yuu yɪrɪ,
à swìn á con, sə á lwarɪ, kʊ
tə, á nə mɛ, sə á fwa. Kʊ
mɛ, sə á jə̀ń duən yáá nə, sə
kʊ bɛɛ təntə bʊ̀rà ma bʊ̀rì.
À pubʊŋa tə wá yà də aba.
Yuu-Tiu Zwezi dìàn tə də wá
yà nə tətəŋi wa.
5 Kʊ máŋá təntə, á nə kun
duən nə nətʊ tə, sə á dàń
dɪŋɪ kʊ bɛɛ təntə, á lɪ á
púlí tə wa, sə ʊ va ʊ ya də
*Sɪtana. Sɪtana wá cʊ̀gʊ̀ ʊ
yɪra tə, sə Yɪɪ ga jon ʊ jə̀rə́
tə, dɪɪn tə nə, Yuu-Tiu Zwezi
nə wá pìí ʊ bà, ʊ bʊ̀rì ləzoni
tə bʊ̀rà.
6 Kʊ ba ziən, sə á tì kʊ, á
ma fwa fwiə. Á yə̀ə́ də, ba
nə pìà, ba fwa dipɛn, kʊ yɪ
sabwarɪ mancɪn nə, ba yàá
ma pa dipɛn mun tə mama
zàn tə ŋʊ̀nì.
7 Zwezi-Kərisə dàń nə yɪ
nə *Pakə cànà tə *pabiə, ba
nə gʊa nə cʊna yɪrɪ. Á dàń
mɛ, sə á lɪ cʊna nədwara tə,
tə nə yɪ ndə sabwarɪ nə, á
tətəŋi wa. Sə kʊ pa á ya
ndə dipɛn mun nədʊn nə,
sabwarɪ nə wà kʊ wa ken.
8 Kʊ mù nə pɪn, nə mɛ, sə
nə də́ cànà təntə də dipɛn
tə, kʊ wa nə ba sabwarɪ
nədwan jə. Nə dàń dʊŋa kʊ
tə, kʊ nə yɪ cʊna də wʊlʊŋʊ
yìèn tə, sə nə dàń ga ya lìà
tə, nə bɪcanɪ nə yɪ nəpwənə,
ba nə yɪ cígá lìà.
(Zwidə 22-23)
9 À sagɪ tə, à nə púpʊ́ní á
nə tə, à swìn kʊ wa də, á mù
də lìà tə, ba nə pəni duən
vɛɛ vɛɛ tə dàn ká jə̀ń duən
nə.
10 Də à nə swìn kʊ nətʊ, kʊ
tà lìà tə, ba nə tà Kərisə lìà
tə nə, à swìn. Ba mù yɪ lìà
tə, ba nə pəni duən vɛɛ vɛɛ,
ba duən yɪ lìà tə, lìà wiən nə
jə yimən tə pa ba, ba duən
yɪ lìà tə, ba nə vɪrɪ lìà wiən
də dìàn, ba duən yɪ lìà tə,
ba nə pɪn dun woŋwanan tə
nə, ba ga dʊgʊ Yɪɪ vàn nə.
Də lìù nə ba pìà, sə ʊ ya də
kʊ lìà təntə, kʊ tíú yɪ ʊ mɛ,
sə ʊ nan lʊʊ wa mí́ámí́án.
11 Kʊ tə, à nə púpʊ́ní tə, kʊ
tà nətʊ. Kʊ yɪ à púpʊ́ní kʊ á
mù lìà tə nə, á nə yɪ nubɪa
Kərisə yɪrɪ. Də lìù nə wʊ́, ʊ
yɪ á nubiu, yá kʊ tíú tə ga
pəni lìà vɛɛ vɛɛ, nə à yə̀ə́ lìà
wiən yimən nə jə wá, nə à
yə̀ə́ ʊ nə pɪn dun woŋwanan
nə, ʊ ga dʊga Yɪɪ vàn nə, nə
à yə̀ə́ ʊ nə twɪn lìà, nə à yə̀ə́
ʊ nə nywìn swana ʊ tətəli,
nə à yə̀ə́ ʊ vɪrɪ lìà wiən də
dìàn, á dànà ká jə̀ń də kʊ
tíú. Á mù də kʊ tíú dànà ká
də́ wodiu tətə də duən.
12 Á mù Kərisə lìà tə bʊ̀rà
yoo nə ywàŋá nə. Lìà tə, ba
nə tà Kərisə lìà tə bʊ̀rà yoo
ba nə ywàŋá. Yá kʊ yɪ á də
nə mɛ, sə á bʊ̀rì á púlí tə
bʊ̀rà.
13 Yɪɪ nə wá bʊ̀rì lìà tə, ba
nə tà Kərisə lìà tə, bʊ̀rà. Á
dɪŋa lìù tə, ʊ nə tʊŋa lwanɪ
tə, á tətəŋi wa, á lɪ.

6

Kərisə lìà bʊ̀rà nə mɛ, sə

kʋ ya nətʋ

(Zwakə 4.1; Matiə 5.23-24; Romə tìán 12.17-18; Efɛzə tìán 5.3-8)

1 Də á púlí tə wa, lìù nə yèə́ lìù don yoo, ʋ nə pìà, sə ba bʊ̀rì kʋ bʊ̀rà, kʋ twá nətə ʋ ma pìí ʋ ja kʋ, ʋ vəli ʋ swìn lìà tə nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə con, ba nə tà *Kərisə lìà tə? Kʋ mɛ, sə ʋ swìn kʋ lìà tə cɪcɪ yáá con, ba nə yɪ Kərisə nə tɪ, sə ba mʊ̀ nə bʊ̀rì kʋ bʊ̀rà.

2 Á yèə́ də, kʋ ya lìà tə, ba nə yɪ Kərisə nə tɪ, nə wá bʊ̀rì lìà tə mama, ba nə yɪ lʊʊ nə tɪ, ba bʊ̀rà. Yá cígá mama də á nə mɛ, sə á bʊ̀rì lìà tə, ba nə yɪ lʊʊ nə tɪ, ba bʊ̀rà, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn á wà mɛ, sə á bʊ̀rì yobii tə tə bʊ̀rà?

3 Á yərì də, nə mʊ̀ nə wá bʊ̀rì *malɪkɛ tə də tətə bʊ̀rà naaa? Kʋ nə yɪ nətʋ, də nə nə wá bʊ̀rì malɪkɛ bʊ̀rà, kʋ mɛ, sə nə bʊ̀rì tɪa kʋ tə yuu yìən tə bʊ̀rà.

4 Á dàń nə jə yoo kʋ nə mɛ, sə kʋ swìn, kʋ yɪ nətə á ma pìí á ja kʋ, á vəli á pɪn lìà tə nə, ba nə ba funə jə Kərisə lìà púlí tə wa, sə ba mʊ̀ nə lɪ kʋ yoo təntə yáá?

5 Kʋ yoo təntə yɪ á cavɪra yoo nə, à swìn. Lìù nədʋ mama tà nə tə̀lə́ á mʊ̀ Kərisə lìà púlí tə wa, kʋ tíú wʊbʊŋa nə yí, sə ʋ wàní ʋ bʊ̀rì bʊ̀rà á mʊ̀ lìà tə, á nə yɪ nubɪa Kərisə yɪrɪ, pwərə wa naaa?

6 Á wa lìù don yàá pìí ʋ ja ʋ nubiu yoo ʋ ja va, ʋ swìn lìà tə con, ba nə tà Kərisə lìà.

7 Də yìən nə wulə á tətəŋi wa, lìù don nə wá bʊ̀rì tə bʊ̀rà, kʋ nətʋ tə bɪrɪ də, á ga tə nə. Də lìù nə tʋn kʋnkʋn yoo á yɪra, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn á ma wàrì kʋ á pínî? Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á ma wàrì á pínî á pɪn ʋ ŋwìn aba?

8 Á mʊ̀ tətə dàń nə pìí á tʋŋa kʋnkʋn yìən də á ŋwìn á nubɪa tə duən tətə.

9 Á yèə́ də, lìà tə, ba nə tʋŋa kʋnkʋn yìən tə, ba bá twá ba ya Yɪɪ pàrì tə wa. Á dànà ká gɪgarɪ á tìàn, á lwara də, lìà tə, ba nə pəni duən vɛɛ vɛɛ tə, də ba tə, ba nə pɪn dun woŋwanan nə, ba ga dʋga Yɪɪ vàn nə, də ba tə, ba nə cwàrì, də bara tə, ba nə ba kan pìà, ba ga pìà bara duən, ba ma fwa ba kana,

10 də ba tə, ba nə yɪ ŋwɪna, də ba tə, lìà wiən yimən nə jə ba, də ba tə, ba nə nywìn swana ba tətəli, də ba tə, ba nə twɪn lìà, də ba tə, ba nə vɪrɪ lìà wiən də dìàn, ba mʊ̀ ləzwənlwan təntə mama, bá twá ba ya Yɪɪ pàrì tə wa.

11 Á wa lìà duən də yà yɪ ndə lìà təntə nə, máŋá don wa. Yá síʊ́n nə, Yɪɪ sɪn á cʊna tə. Ʊ tanɪ aba ʋ tún, sə á ya ʋ mʊ̀ nyiən. Yɪɪ twá *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə də ʋ *Siŋu tə, ʋ pa á jì lìà tə, á yɪ cígá tìán ʋ yáá con.

Nətʋ tə á yɪra tə nə mɛ, sə tə pa dun Yɪɪ nə

(1 Tɛsalonikə tìán 4.1-7; 1 Piyɛrə 1.14-19)

12 Á wa lìà duən swìn də, ba jə cwəŋə, sə ba fwa won mama. Də kʋ nə swə, kʋ yɪ cígá, kʋ dàń nə tà wiən

tə mama, ba nə fwa nə jə nywarɪ tə pa ba. Á swìn də, á jə cwəŋə, sə á fwa won mama. Yá à mù Polə dàń nə ba pìà, sə won mama mì nə, kʊ ja à bɪan nə.

13 Á swìn də, wodiu yɪ pùə́ yɪrɪ nə kʊ wulə, yá pùə́ də ga yɪ wodiu yɪrɪ ka wulə. Yá dɪɪn don nə, Yɪɪ wá pa pùə́ də wodiu mɛ nyʊ lá. À mù con nə, ləzwənə yɪra tə mù yà tà Yɪɪ fwa kʊ, sə ʊ ma pə̀ń lìà duən vɛɛ vɛɛ. Yɪɪ fwa kʊ, sə nə jə kʊ, nə twá *Yuu-Tiu nə. Yá Yuu-Tiu də ga yɪ yɪra tə nyiən.

14 Yɪɪ pìí ʊ bwin nə Yuu-Tiu, ʊ lɪ tɪan wa. Yá ʊ wá bwin nə də, ʊ lɪ tɪan wa də ʊ dìàn tə.

15 Á yərì də, *Kərisə lìà púlí tə nə yɪ Kərisə yɪra tə, yá á lìù də mama ga yɪ Kərisə yɪra tə nandaʊ naaa? Kʊ ziən, sə à tì Kərisə nandaʊ tə don, à pa kacwarʊ nə naaa?

16 Abada! Kʊ tà nətʊ! Á yərì də, lìù tə, ʊ nə pə̀ń də kacwarʊ, ʊ mù də kacwarʊ tə mɛ jigə won nədʊ naaa? Kʊ yɪ ndə kʊ nə púpúní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wú: «Ba mù lìà bələ təntə, ba nə tʊn kʊ yoo tə, dàń wá jì won nədʊ».

17 Yá lìù tə, ʊ nə tì ʊ tìàn ʊ marɪ Yuu-Tiu nə, kʊ tíú də Yuu-Tiu wá ya siŋu nədʊ tə wa.

18 Kʊ mù yɪrɪ nə, á dàń dʊŋa ka cwàrì də duən tə. Cʊna tə duən tə, ləzoni nə tʊŋa, tə wà marɪ ba yɪra. Yá lìù tə, ʊ dàń nə cwàrì, cʊna tə yɪ ʊ tʊŋa ʊ tətə yɪra.

19 Á yə̀ə́ də, á yɪra tə nə ya Yɪɪ-Siŋu tə *dìà. Ʊ pɪn kʊ, sə kʊ bà, kʊ ya kʊ wa. Á yɪra tə kúù tà á mù nə tɪ, kʊ ya Yɪɪ nyiən.

20 Á na zəni də, Yɪɪ yə̀ aba də kwənə tə nə dáá ʊ jon. Á dàń pɪan Yɪɪ na dun, won tə mama wa, á yɪra tə nə tʊŋa.

7

Ka swe yoo
(Matiə 19.3-12)

1 Síún nə, à dàń pìà, sə à le á bwiə tə, á nə bwe nə á sagɪ tə wa: Kʊ ba ziən, sə bɛɛ pə̀ń də kan naaa?

2 À dàń nə kúù pìí, à bún lìà tə nə pəni duən vɛɛ vɛɛ tə yoo, à na də, kʊ ziən, sə bɛɛ mama swe ʊ kan, sə kan də mama swe ʊ barɪ nə.

3 Kanbarɪ tə mɛ, sə ʊ tʊn kanbarɪ tʊtʊŋɪ ʊ kan tə yɪra ba sapaa wa. Kan tə də mɛ, sə ʊ tʊn kan tʊtʊŋɪ ʊ barɪ tə yɪra ba sapaa wa.

4 Kan tə kúù ba ʊ tətə yɪra tə tɪ, kʊ dàń ya ʊ barɪ nə tɪ ʊ tətə yɪra tə. Bɛɛ tə də kúù ba ʊ tətə yɪra tə tɪ, kʊ dàń ya ʊ kan nə tɪ ʊ yɪra tə.

5 Yá bɛɛ də ʊ kan wà mɛ, sə ba kán ba tìàn nə duən con. Də á nə pìà, sə á pwɛ̀e də duən tətə, kʊ mɛ, sə kʊ ya máŋá mancɪn wa, kʊ twá də nimarʊ nə, sə á ma jʊn Yɪɪ. Kʊ máŋá mancɪn tə nə lɛ, sə á pìí á va duən con. Kʊ nə tà nətʊ, á bá wàní á ja á tìàn sənbwen. Yá *Ṣɪtana wá twá kʊ nə, ʊ dədən, sə ʊ yugə aba, ʊ pa á tʊn yokʊkwɪʊn.

6 Kʊ tə à nə swìn nətən,
kʊ tà ndə nii nə à pɪn aba,
kan də ʊ barɪ ka pwɛ̀e duən
nə yoo wa. Kʊ yɪ yoo tə, à
nə na, də á nə fwa kʊ, kʊ tà
yolwan.
7 Yɪɪ pɪn tarpɪnan yirə yirə
lìù də mama nə, sə n ma tʊn
ʊ tʊtʊŋɪ tə. Ba duən con, ba
də nyiən yɪ kʊ cɪcɪ, ba duən
də con, ba də nyiən yɪ kʊ
cɪcɪ. À mù Polə con nə, à
mù yà swə, sə lìà tə mama
yà ndə à nə, ba dànà ká swe.

8 À dàń swìn bara tə con,
ba nə wà swe, də kadənə tə
con də, kʊ ziən, sə ba ya lá
nətʊ ndə à nə.
9 Də ba nə wàrì ba tìàn ba
píní, sə ba swe. Kʊ ziən, də
á nə swe duən, kʊ doni, də á
nə yá á pa kʊ fɪra də́ aba.

10 À dàń pìà, sə à swìn ba
tə ba swe tə con. Kʊ tà à mù
nə pɪn nii kʊ tə. Kʊ ya *Yuu-
Tiu nə pɪn kʊ. Kan tə, ʊ nə
swe, ʊ dàn ká nan ʊ barɪ con.
11 Də ʊ nə nan ʊ barɪ tə
con də, sə ʊ kʊ́ʊ̀ dàn ká pìí
ʊ swe barɪ don. Nə à yə̀ə́ də
ʊ nə pìà barɪ, sə ʊ pìí ʊ va
ʊ barɪ tə con, sə ʊ pa ba kə
duən yuu. Sə kanbarɪ tə də
dàn ká dɪŋɪ ʊ kan ʊ dʊgʊ.

12 Sɪʊ́n nə, à pìà, sə à swìn
lìà tə duən tə con. Kʊ ya à
mù nə swìn, kʊ tà Yuu-Tiu
nə swìn. Də lìù tə, ʊ nə yɪ á
nubiu Kərisə yɪrɪ, nə jə kan,
ʊ nə tà Kərisə lìù, yá kan tə
ga swə, sə ba ya duən nə, sə
ʊ dàn ká dɪŋɪ wá ʊ dʊgʊ.
13 Də kan də nə kʊ́ʊ̀ ya
Kərisə lìù, yá ʊ barɪ tə ga tà
Kərisə lìù, kʊ bɛɛ təntə ga
swə, sə ba ya duən nə, sə
kan tə dàn ká nan ʊ yá wá.
14 Yɪɪ twá də kan tə, ʊ ma
tɪ bɛɛ tə, ʊ nə tà Kərisə lìù
tə. Yɪɪ twá də bɛɛ tə də, ʊ
ma tɪ kan tə, ʊ nə tà Kərisə
lìù tə. Kʊ nə tà nətʊ, á bɪa
tə, á nə lʊrɪ, wá ya cʊna bɪa.
Yá kʊ cígá mama wa, ba ya
Yɪɪ nə tɪ ba.
15 Də ba lìù tə, ʊ nə tà
Kərisə lìù tə nə pìà, sə ʊ
pwɛ̀e də ʊ tə, ʊ nə yɪ Kərisə
lìù tə, sə ʊ pwɛ̀e də wá. Kʊ
nətʊ tə wa, kʊ ba yoo mama
jə, kʊ pa lìù tə nə, kʊ nə yɪ
á nubiu, nə à yə̀ə́ á nubʊa
Kərisə yɪrɪ, də ba nə pwɛ̀e
də duən. Yɪɪ ya swə, sə á ya
duən nə də bɪcan sìə́.
16 N mù kan tə, n nə ya
Kərisə lìù, n wàrì n lwarɪ,
də Yɪɪ nə wá twá də mʊ́, ʊ
ma jon n barɪ tə ʊ cʊna wa.
N mù kanbarɪ tə də con, n
wàrì n lwarɪ, də Yɪɪ nə wá
twá də mʊ́, ʊ ma jon n kan
tə ʊ cʊna wa.

*Nətʊ tə, n nə yɪ Yɪɪ ma
kúrí mʊ́, n tə ya nətʊ*
(Romə tìán 6.18-22)

17 À pìà, sə à súrí yoo kʊ
tə lá nə. Kʊ mù nə ya, sə
lìù mama tì cwəŋə tə *Yuu-
Tiu nə kúrí, ʊ pa wá. Kʊ mù
cwəŋə təntə, ʊ yà nə tì də
máŋá tə wa, Yɪɪ nə kúrí wá,
sə ʊ twá ʊ mù Yɪɪ nə. Kərisə
lìà púlə tə mama wa, kʊ mù
nii təntə nə à pɪn ba.
18 Də Yɪɪ nə kúrí bɛɛ, də ʊ
yà nə *gwəŋə, sə kʊ tíú ya lá
nətʊ. Də Yɪɪ nə kúrí bɛɛ, də
ʊ yà tə wà gwəŋə, sə kʊ bɛɛ
təntə kʊ́ʊ̀ dàn ká gwəŋə.

19 Də bɛɛ nə gwəŋə, nə à
yèə́ ʊ wà gwəŋə, tə mɛ ya
tʊtʊ. Yoo tə, kʊ nə də́ lá, kʊ
mù nə ya ka zìlí Yɪɪ *nii yìàn.
20 Sə lìù mama dàn ká
lwàń ʊ yiri tə, ʊ nə yɪ, máŋá
tə wa, Yɪɪ nə kúrí wá.
21 Yɪɪ nə kúrí mʊ́, də n nə
ya yoŋu, dàn ká pa kʊ yoo yì
mʊ́. Yá n dàń nə nɪ cwəŋə,
sə n ma tɪnɪ n tìàn, sə n tì
ka, n ma tɪnɪ n tìàn.
22 Yoŋu tə, Yuu-Tiu nə kúrí
wá, sə ʊ twá ʊ nə, kʊ yoŋu
tə kʊ́ù tà yoŋu Yɪɪ yáá con
Yuu-Tiu yɪrɪ. Mə kʊ yɪ nətʊ
kʊ pa lìù tə nə, ʊ də nə tɪ ʊ
tìàn, yá Yɪɪ ga kúrí wá, sə ʊ
bà ʊ twá ʊ nə. Kʊ tíú jigə
Zwezi-Kərisə yoŋu.
23 Yɪɪ pìí ʊ yè aba də
kwənə tə nə dáá. Á dàń ya
ʊ mù nyiən. Á kʊ́ù dànà ká
pìí á jì ləzoni ywəŋə.
24 À nubɪa-ba, sə á lìù
mama ya Yɪɪ yáá con, ndə
nətʊ tə nə, ʊ nə yɪ máŋá tə
wa, Yɪɪ nə kúrí wá, ʊ dàn ká
lwàń.

*Lìà tə, ba nə wà swe tə
yoo*
*(1 Piyɛrə 4.7; Ebərə-ba
13.4)*
25 Sɪʊ́n nə, à wá swìn lìà
tə, ba nə wà swe tə yoo. Kʊ
tà *Yuu-Tiu nə pɪn nə kʊ
mù nii təntə, kʊ ya à tətə
pubʊŋa, à swìn á con. Yuu-
Tiu nə dəri yinəgə zənzən
tə pɪn á mɛ, sə á pa cígá
à sʊ̀ràn tə nə, à nə yɪ pʊ́ə́
nədʊ tíú tə yɪrɪ.
26 Á nəŋə kʊ tə, à nə bʊŋa
də, kʊ ziən. Wʊwalʊ tə yɪrɪ,
kʊ nə wulə sɪʊ́n máŋá kʊ tə
wa, kʊ ziən, sə lìù mama ya
lá, ndə n nə ya nətʊ.
27 Də n nə jə bwàlʊ́, n nə
càrì, sə n swe, dàn ká dʊgʊ
wá. N nə kʊ́ù ba bwàlʊ́ jə,
sə n ya lá nətʊ, n ba bwàlʊ́
càrì.
28 N dàń nə kʊ́ù twá kʊ
nətʊ tə wa, n swe kan, n wà
cʊna fwa. Kacɪɪn tə də, ʊ
tə nə yèrì bɛɛ, nə kʊ́ù twá
kʊ nətʊ tə wa, ʊ swe bɛɛ nə,
ʊ wà cʊna fwa. Lìà tə, ba
nə swe duən nə, wá na càn
zənzən. Yá à mù ya à pìà, sə
à ma cì á nə. Kʊ mù yɪrɪ nə
à swìn, sə á dànà ká swe.

29 À nubɪa-ba, à sʊgʊ tə
dəń nə ya máŋá tə, Yɪɪ nə
pɪn nəba, kʊ́ù ba dáá. Kʊ
mù yɪrɪ nə, kʊ nə zɪgɪ sɪʊ́n
nə, sə ba tə, ba nə swe tə,
dàn ká vwa ba tìàn ba kana
tə nə, ba doni Yɪɪ.
30 Ba tə, ba nə kwi tə, sə
ba ya, ndə kʊ tà ba kwi. Ba
tə, ba nə jwɛ, sə ba ya, ndə
kʊ tà ba jwɛ. Ba tə, ba nə yè
wiən, sə ba də ya, ndə ba ba
won jə.
31 Sə ba tə, ba nə tʊŋa lʊʊ
tʊtʊnan tə, sə ba ya, ndə ba
ba lʊʊ tʊtʊnan tʊŋa. Tɪa ka
tə yuu wiən tə, nə nə na, tə
wá lɛ.
32 À ba pìà, sə twara jə
aba. Lìù tə, ʊ nə wà swe, kʊ
ya Yuu-Tiu tʊtʊŋɪ tə twara
nə yàá jə wá, də nətʊ tə, ʊ
nə wá ma poli Yuu-Tiu pʊ́ə́
nə.
33 Kanbarɪ mù ya lʊʊ wiən
twara nə ja wá. *U* pìà, sə ʊ
poli ʊ kan tə pʊ́ə́ nə, ʊ mù
nə kʊ́ù pìà, sə ʊ poli Yɪɪ də
pʊ́ə́ nə.

34 Ʊ pubʊŋa tə dàń yàá jì
bələ. Mə kʊ ya nətʊ kana
tə də con. Kan tə, ʊ nə ba
barı ja, də kacıın tə, ʊ tə nə
yərì bɛɛ, Yuu-Tiu tʊtʊŋı tə
cıcı twara nə ja ba. Ba pìà,
sə ba ya Yıı nyiən, sə Yıı nə
tını ba yıra tə də ba pubʊŋa
mama. Yá kan tə, ʊ nə swe
barı nə, ʊ də ya lʊʊ wiən
twara nə jə wá. Ʊ pìà nətʊ
tə, ʊ nə wá twá, ʊ ma poli ʊ
barı pùá nə.

35 À nə swìn tə yìən təntə
á con, kʊ ya, sə tə san aba.
Kʊ tà à pìà, sə à kə aba yoo
wa. Kʊ ya à pìà, sə á tʊn
won mama, ndə kʊ nə mɛ,
sə kʊ tʊn nətʊ Yıı cwəŋə tə
wa. Sə vaŋʊ dàn ká ya lá, sə
á ma marı Yuu-Tiu yıra.

36 À dàń pìà, sə à swìn bɛɛ
nə jə ʊ kacıın ʊ nə pìà, sə
ʊ swe yoo. Dıın don, bɛɛ
də ʊ bwàlú wàá ba bʊŋa də,
kʊ mɛ, sə ba yá ba bwàlí
tə. Yá kʊ kwa nə, kʊ wàá
kʊ pın bɛɛ tə ga bʊŋa də, kʊ
ya yolwan, ʊ tʊn ʊ bwàlú tə
yıra. Ʊ fıra nə jə wá zənzən,
kʊ pa ʊ wàrì ʊ pínı́, ʊ nə na
də ʊ pìà, sə ʊ swe ʊ bwàlú
tə, sə ba swe duən nə. Də ba
nə swe duən nə kʊ tà cʊna.

37 Yá bɛɛ tə wàá ʊ kúrí ʊ tì
də, ʊ bá swe ʊ bwàlú tə də ʊ
waa mama. Də ʊ nə jə ʊ tìàn
dìàn, də ʊ nə ken ʊ pubʊŋa
wa, də ʊ mù də ʊ bwàlú tə
bá pə̀ń duən nə, kʊ ziən, ʊ
nə wà ʊ bwàlú tə swe.

38 Kʊ yoo tə dàń pìà kʊ
swìn də, bɛɛ tə, ʊ nə swe ʊ
bwàlú tə fwa yozəŋu. Bɛɛ
tə, ʊ də nə ba ʊ bwàlú tə
swe, də nə kʊ́ʊ̀ fwa yozəŋu
ʊ doni.

39 Kan nə swe barı nə, ʊ
barı tə nə wà tı, ʊ ba cwəŋə
jə, sə ʊ nan ʊ va ʊ swe barı
don nə. Yá ʊ barı tə dàń nə
tıga, ʊ jə cwəŋə, sə ʊ pìí ʊ
swe barı don nə, ʊ nə swə.
Kʊ mɛ, sə barı təntə də ya
Kərisə lìù.

40 À mù pubʊŋa wa, à yà
wá swìn də, kan tə nə wà pìí
ʊ swe, ʊ yà wá ja pupwən, ʊ
doni ʊ nə pìí ʊ swe. Mə à mù
pubʊŋa nə nətʊ, yá à də ga
yə̀ə́ də, Yıı-*Siŋu tə wulə də
nə.

8

Joŋi dìə̀ nàŋʊ́ diŋə yoo
(1 Korɛntə tìán 10.19-33;
Romə tìán 14.13-23)

1 Sı́ʊ́n nə, à dàń pìà, sə à
swìn nàŋá tə, ba nə ma fwa
*joŋi, ba pın woŋwanʊ nə
yuu wa. Kʊ yı cígá, á swìn, á
wʊ́: «Nə mama yə̀ə́ cígá tə».
Yá kʊ yənu təntə nə yàá kə
nəba fwiə wa. Yá sonu mù yı
kʊ yàá pa, nə vəli yáá wuuu,
Yıı tʊtʊŋı tə wa.

2 Də lìù nə fwa fwiə ʊ bırı
də, ʊ mù yə̀ə́ yìən, kʊ nətʊ
tə nə bırı də, ʊ tə yərì yìən
tə, ndə kʊ nə mɛ nətʊ.

3 Kʊ mù nə pın, lìù tə, ʊ
nə swə Yıı, Yıı də yə̀ə́ kʊ tíú
yoo.

4 Kʊ nə yı nàŋʊ́ tə, ba
nə ma fwa joŋi, ba pın
woŋwanʊ nə yoo wa, nə
mama yə̀ə́ də, lʊʊ woŋwanʊ
ya tʊtʊ. Nə ga yə̀ə́ də, Yıı
cıcı nə ba don jə.

5 Lìà duən bırı də, wiən
wulə lanworu tə wa də tıa
yuu wa, ba mù nə jʊ̀nì, ndə

ba yıa nə. Kʊ mʊ̀ nə bırı
də, lìà duən con yıa dáá, yun
tìán də dáá.
6 Nə mʊ̀ yə̀ə́ də, kʊ tà cígá.
Nə yə̀ə́ də, Yıı ya nədʊ cıcı.
Ʊ mʊ̀ nə ya nə nyına. Yá ʊ
mʊ̀ yırı nə nə wulə. Ʊ mʊ̀ nə
pın wiən tə mama wulə. Nə
yə̀ə́ də, *Yuu-Tiu də yı nədʊ
cıcı. Kʊ mʊ̀ nə yı Zwezi-
*Kərisə. Wiən tə mama nə
twá də wá tə ma wulə. Ʊ mʊ̀
nə pın nə də wulə.

7 Lìà tə mama pubʊŋa
tà nədʊ. Lìà duən wulə
á pwərə wa, ba nə mì
woŋwanan tə zənzən. Kʊ
mʊ̀ nə pın, kʊ tìán təntə nə
dí woŋwanʊ nàŋʊ́, ba waa
con ba yàá pìí ba bʊŋa də,
woŋwanʊ tə nə ya ba yıı. Yá
ba kʊ́ʊ̀ ba dìàn jə Yıı cwəŋə
tə wa, kʊ jigə cʊna ba waa
con.
8 Nə mʊ̀ yə̀ə́ də, kʊ tà
wodiu nə wá pa nə yí Yıı
yıra. Də nə nə dí kʊ, kʊ bá
súrí nəba Yıı yáá con. Nə
nə kʊ́ʊ̀ wà kʊ dí, kʊ bá mun
nəba Yıı yáá con.

9 Á dàń nə zurə á yıra, də
á nə swə á jə cwəŋə, sə á də́
won tə mama, á nə pìà. Kʊ
nə tà nətʊ, Kərisə lìà tə, ba
nə ba dìàn jə Yıı cwəŋə tə
wa, wá twá á nə, ba ma dʊgʊ
Yıı cwəŋə tə ba jén.

10 À wá man kʊ nətʊ tə
nɛɛ, à bırı aba. Də lìù tə, ʊ
tə nə yə̀rì Yıı cwəŋə tə wa
yìèn təntə, ʊ nə nı n mʊ̀ lìù
tə, n nə yə̀ə́ Yıı cígá tə də, n
jə̀ń woŋwanan dìè wa, n də́
tə nàŋʊ́, ʊ də wá bʊ́n də, ʊ
də wàá kʊ ʊ də́.

11 Yá kʊ dàń wá twá, də n
mʊ̀ lìù tə, n nə yə̀ə́ Yıı cígá
tə, lìù tə don tə, ʊ nə yı n
nubiu Kərisə yırı, ʊ nə yə̀rì
tə ma jén, Zwezi-Kərisə ga tı
ʊ də yırı.

12 Də n nə fwa nətʊ, kʊ
yı cʊna nə, n fwa n nubıa
tə yıra, ba nə ba dìàn jə Yıı
cwəŋə tə wa. Kʊ yı n gugurə
ba pubʊŋa tə, kʊ cʊna tə ga
yı tə tə́gə́ n mʊ̀ də Zwezi-
Kərisə pwərə wa.

13 Kʊ mʊ̀ yırı nə, də à
nə wá də́ woŋwanʊ nàŋʊ́,
à nubiu don ga twá kʊ nə,
ʊ jén Yıı cwəŋə tə wa, à
kʊ́ʊ̀ bá də́ woŋwanʊ nàŋʊ́
mıámıán, sə kʊ pın nubiu
don jén Yıı cwəŋə tə wa.

9

*Polə ba ŋwírán pìà Yıı
tʊtʊŋı tə wa*

*(Likə 10.7; Galasi tìán 6.6;
1 Timote 5.17-18; 2 Korɛntə
tìán 11.7-12; Tʊtʊnan 20.34-
35)*

1 Á tətə yə̀ə́ də, à mʊ̀ Polə
yı lìù tə, à nə tı à tìàn. Á
yə̀ə́ də, à yı Zwezi-*Kərisə
*tʊntʊnʊ. À cígá nı nə *Yuu-
Tiu Zwezi à yii wa. Cígá
mama, à tʊtʊŋı tə, à nə tʊn
à pa Yuu-Tiu nə tə, nə pın á
ma yı Yuu-Tiu Kərisə lìà.

2 Də lìà duən nə swə ba
swìn də, à tà Zwezi-Kərisə
tʊntʊnʊ, á mʊ̀ yə̀ə́ də, à yı
Zwezi-Kərisə tʊntʊnʊ. Á mʊ̀
yı mımınʊ, kʊ nə bırı də, à
yı Yuu-Tiu tʊntʊnʊ.

3 Mə kʊ mʊ̀ yoo təntə à yàá
ma le lìà tə, ba nə cəgə nə tə.

4 Cígá mama à jə cwəŋə,
sə à jon à nii wodiu də won
tə, à nə wá nyʊ á con, à
tʊtʊŋɪ tə yɪrɪ.
5 Cígá mama à jə cwəŋə,
sə à də swe kan lìà tə wa,
ba nə yɪ à nubɪa Kərisə yɪrɪ.
Yá à də də à kan tə yà wàá
nə twá tɪan tə wa nə vəli,
ndə Yuu-Tiu nubɪa tə, də
ʊ tʊntʊna tə duən nə, ndə
Sefasə* nə.
6 Cígá mama, kʊ yɪ à mù
də Barənabasə cɪcɪ nə ba
cwəŋə jə, sə nə ma nɪ nə nii
wodiu, də kʊ nə tà nə tʊn də
nə jìàn naaa?
7 Á tə nɪ pamanʊ, də ba
nə ba ʊ nii nə lɪ, ʊ ga vələ
kʊ̀ʊ̀ naaa? Á tə nɪ valʊ, də
ʊ varɪ kárá, ka wiən bɪ, yá
ʊ ga ba tori jə ka wiən tə tə
wa naaa? Á tə nɪ lìù, də ʊ
cì vàná nə, yá ʊ ga ba tə yɪla
kaŋa ʊ nywìn naaa?
8-9 Kʊ tà ləzoni pubʊŋa nə,
à ma swìn yìèn təntə. Yɪɪ
*nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə
saga tə də tətə swìn tə yìèn
təntə. Kʊ púpʊ́ní saga təntə
wa də, máŋá tə wa, n nə jə
naʊ, n ma tʊŋa n fɔɔ, kʊ wà
mɛ, sə n vwa kʊ nii nə, kʊ
dàn ká dɪŋɪ wobɪa tə. Kʊ
sʊgʊ təntə pìà kʊ bɪrɪ də,
nɪan yoo yì Yɪɪ naaa?
10 Kʊ sʊgʊ təntə tà nə mù
Zwezi-Kərisə tʊntʊna tə yɪrɪ
nə, Yɪɪ swìn kʊ naaa? Awo,
kʊ ya nə mù yɪrɪ nə, Yɪɪ
swìn kʊ. Lìù nə varɪ kárá,
ʊ yàá jə yala də, ʊ wá na ʊ
tori ka wodiu tə wa. Lìù nə
cərì mɪna, ʊ də yàá jə yala
də, ʊ wá dá tə wodiu.
11 Nə mù nə ken Yɪɪ sʊgʊ
tə á pubʊŋa wa, ndə ba nə
dùə wodwii kárá wa. Á bʊŋa
də, kʊ yà wà mɛ, sə á mù nə
lɪ nə nii nə naaa?
12 Də lìà duən nə joŋə ba
nii wodiu á jìàn wa, nə mù
yà nə mɛ, sə nə na nə nii
wodiu á con, nə doni kʊ tìán
tə. Nə mù ga wà aba lòrì,
sə á ŋwín nəba won mama
wa. Yá nə yà mɛ, sə nə pa á
ŋwín nəba. Nə sɛ̀e nə dá càn
tə mama, sə nə dàn ká fwa
won, kʊ nə wá cì á nə, sə á
nì Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə.
13 Á yə̀ə́ də, lìà tə, ba nə
tʊŋa Zwifə-ba Yɪɪ *dìə tə wa,
ba nii wodiu naŋa tʊtʊŋɪ tə
wa, ba nə tʊŋa. Á ma kʊ́ʊ̀
yə̀ə́ də, Yɪɪ *joŋwana tə, ba
nə gwɪ vàná tə, də yàá lɪ ba
tori *joŋi tə nàŋʊ́ tə wa.
14 Nə də con nə, mə kʊ yɪ
nətʊ. Yuu-Tiu də pɪn nii, sə
lìà tə, ba nə swìn ʊ sʊywáŋʊ́
tə, na ba nii wodiu kʊ tʊtʊŋɪ
təntə wa.
15 Də kʊ nətʊ tə mama, à
mù wà aba lòrì, sə á lɪ à nii
nə. À nə pʊ́pʊ́ní kʊ nətʊ tə,
kʊ tà à wʊ́ á dàń pɪan won
bà, kʊ pa nə. À ba pìà, sə
lìù mun à dun tə, à nə jə tə.
À nə tɪga, kʊ kʊkwa, də à nə
bwe won bwiə á con.
16 Won tə, kʊ nə pa à swìn
sʊywáŋʊ́ tə, kʊ tà won tə à
nə wàá à ma fwa fwiə. Kʊ ya
Yɪɪ tətə nə kálí nə, sə à swìn
sʊywáŋʊ́ tə. Də à nə wà kʊ
swìn, kʊ ya càn nə wá yí nə.
17 Yɪɪ sʊywáŋʊ́ tə ya à yuu

* **9:5 9.5** Sefasə ja yɪrɪ don, ba nə bɔŋə Piyɛrə.

zılı Yıı pın nə. Kʊ tà à tətə nə kúrí kʊ à tìàn nə. Kʊ yà nə yı à tətə nə kúrí à tì, sə à swìn Yıı sʊywáŋʊ́ tə, à yà wá jon ŋwírán kʊ yıra.

18 Bɛ̀eɛ̀e dàń nə yı à ŋwírán kʊ tʊtʊŋı təntə wa? À ŋwírán nə ya, sə à swìn sʊywáŋʊ́ tə, à pa lìà nə tʊtʊ. À dàn ká bwe ba à ŋwírán bwiə.

19 À mʊ̀ Polə tı à tìàn lìù mama yáá con. Yá à tətə nə tì à tìàn, à ma fwa lìà tə mama yoŋu. À fwa nətʊ, sə à twá kʊ nə, à van lìà zənzən à pa Zwezi nə.

20 Máŋá tə wa, à də *Zwifə-ba nə wulə duən nə, à yàá lwàń à jì ndə ba nə, sə à ma wàní ba à van à pa Zwezi nə. À yàá fwa kʊ nətʊ, yá Yıı *nii tə, ʊ nə pın *Moyizə nə tə ga kʊ́ʊ̀ ba dìàn jə à yuu wa. Də à nə fwa kʊ, kʊ yı à pìà, sə à van Zwifə-ba Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə tə wa, à pa Zwezi nə.

21 À nə kʊ́ʊ̀ wulə lìà tə, ba nə yɔ̀rì Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə pwərə wa, à yàá fwa ndə à də yɔ̀rì kʊ, sə à ma wàní ba à van à pa Zwezi nə. À nə fwa kʊ nətʊ tə, kʊ ba pìà kʊ swìn də, à ba Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə zìlí. À zìlí Zwezi-Kərisə nii zəni. Kʊ yı à fwa kʊ, sə à ma van lìà tə, ba nə ba Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə jə, à pa Zwezi nə.

22 À nə kʊ́ʊ̀ wulə də lìà tə, ba nə tə ba dìàn jə Yıı cwəŋə tə wa, à yàá jì ndə à də ba dìàn jə, sə à ma wàní ba à van à pa Zwezi nə. Də lìà nə swə, ba yı nətʊ mama, à yàá jì ndə ba nə, sə à ma wàní à twá yiri mama nə, à ma van ba duən, sə Yıı jon ba ba cʊna wa.

23 À fwa wiən tə mama Yıı sʊywáŋʊ́ tə yırı, sə à ma wàní tori à na Yıı con.

(2 Timote 2.3-6; 4.5-8)

24 Á yə̀ə́ də, lìà nə pìà, sə ba dəri dəru, sə ba jon ŋwírán. Ba mama yàá dəri cígá, kʊ dàń nə ya ba wa lìù nədʊ tə, ʊ nə wá dəri ʊ lɛ ba duən tə, nə wá na ŋwírán tə. Á dàń kəni dìàn, ndə lìà tə nə, ba nə dəri tə, sə á də wàní ŋwírán á na.

25 Lìà tə mama, ba nə pìà, sə ba dəri dəru ba jon won, ba yàá dí yáá ba cì ba tìàn nə də wiən tə, ba nə swə, yá tə ga ba ziən də dəru tə. Ba fwa nətʊ, sə ba ma na jala yupuu dəru tə wa. Yá yupuu təntə ba dání, kʊ ma kwın. Nə mʊ̀ dəru tə wa, Yıı wá pa nəba yupuu tə, kʊ nə bá kwın, abada.

26 Kʊ mʊ̀ nə pın, à mʊ̀ ma dəri Yıı nyiən tə wa, sə à yí kʊ yígúrə́. À tə yı ndə lìù tə nə, ʊ nə mà cwàrí. À ba à cwàrí tə mà woru wa.

27 À kəni càn à tətə yıra tə nə, sə kʊ pa à wàní à tìàn à ja, sə à mʊ̀ lìù tə, à nə swìn Yıı sʊgʊ tə, à bırı lìà nə, Yıı dàn ká vı nə ʊ dʊgʊ.

10

Won tə, Yızərayɛlə lìà tə nə fwa, kʊ nə kàrì nəba

(Ebərə-ba 3.7-19)

1 À nubıa-ba, à mù Polə
pìà, sə á lìí kʋ tə, kʋ nə
tʋn máŋá tə wa, nə nıbara*,
ba nə wulə *Moyizə kwa,
kasɔɔ lanworu tə wa. Bak-
wan tə yà nə púə́ ba mama
míámían yuu nə, ba ma vəli.
Ba mama nə vəli ba bɛn
mʋnaa nəsıan tə.
2 Ba mama tə yà yı ndə ba
ləgə ba bakwan tə də mʋnaa
tə wa, sə kʋ pa, Moyizə ya ba
yuu tíú.
3 Ba mama dí wodiu tə, kʋ
nə nan Yıı con.
4 Ba mama nə nyʋa níá tə,
Yıı nə pın tə nan pìù tə wa.
Kʋ pìù təntə yà yı Zwezi-
*Kərisə, nə vəli də ba.
5 Yá də kʋ nətʋ mama ba
wa lìà zənzən wà Yıı pùə́
poli. Kʋ mù nə pın, ba tı ba
zwɛ kasɔɔ lanworu tə wa.

6 Kʋ nətʋ tə pìà kʋ bırı
nəba də, kʋ ba ziən, sə nə
pa nə pùə́ yokʋkwınan fıra
zʋ nəba, ndə tə fıra nə zʋa
ba nətʋ.
7 Ba wa lìà duən yà yı
woŋwanan nə ba pın dun,
ba ga dʋgʋ Yıı vàn nə. Kʋ
yà yı, ndə kʋ nə púpúní Yıı
sagı tə wa, kʋ wú:

«Lìà tə jèń duən yáá nə, ba
də́ wodiu, ba nyʋ ba
sú. Kʋ kwa nə, ba
zàn, ba wulə ba sɛ».
8 Ba wa lìà duən də yà pəni
duən vɛɛ vɛɛ. Kʋ mù nə
pın, ba wa lìà mʋ̀rʋ̀ sapʋa
də batwa (23 000) twá duən,
ba tı dıın nədʋ. Nə mù dàn
ká cwàrì də duən ndə ba nə.
9 Ba wa lìà duən də pìà
*Yuu-Tiu nii nə. Kʋ mù nə
pın, dıŋa tə ma dıŋı ba, tə
gʋ. Nə mù dàn ká pìà Yuu-
Tiu nii nə, ndə ba nə.
10 Ba wa lìà duən də ŋʋŋwın
Yıı. Kʋ mù nə pın, Yıı
*malıka tə, ka nə cʋ̀gà lìà tə
bà, ka gʋ ba. Á mù dànà ká
ŋʋŋwın Yıı, ndə ba nə.
11 Tə mù yìən təntə mama
fwa ba, sə ba duən twá tə
nə, ba ma lwarı. Ba pʋ́pʋ́ní
tə ba tún Yıı sagı tə wa, sə tə
kàrì nə mù lìà tə, nə nə wulə
lʋʋ talıkwa máŋá tə wa.

12 Kʋ mù yırı nə, lìù tə, ʋ
nə bʋŋa də, də ʋ zıga yıı nə
Yıı cwəŋə tə, sə ʋ cì ʋ tìàn
nə, ʋ dàn ká dʋgʋ Yıı cwəŋə
tə.
13 Yoo tə mama kʋ nə
dədə́n aba, sə kʋ yigu aba
kʋ pa á tʋn yokʋkwıʋn, kʋ
dí yáá kʋ dədə́n lìà duən də.
Yıı yı pùə́ nədʋ tíú, ʋ bá sɛ̀e,
sə yoo mama, kʋ nə dwə á
dìàn dədə́n aba, sə kʋ yigu
aba kʋ pa á tʋn yokʋkwıʋn.
Yıı wá pa aba dìàn, sə á ma
nan kʋ wa, kʋ dàn ká doni
aba, sə kʋ pa á wàní á pínı́
kʋ.

Á cıa á tìàn nə də
woŋwanan tə
(2 Korɛntə tìán 6.14-18; 1
Korɛntə tìán 8; Romə tìán
14.13-23; Apokalisə 2.14)

14 À nubisoni-ba, kʋ mù nə
pın, á dàń dʋga ka pa dun
woŋwanan nə tə mían.

* **10:1 10.1** Polə yı *Zwifə-ba yoo nə ʋ swìn. Zwifə-ba tə yà yı ywəŋə, ba wulə *Ezwipətə nagwanaa wa. Yıı ma lı ba lá nə, ʋ pa ba twá kasɔɔ lanworu tə wa, ba va *Yızərayɛlə lʋʋ nii tə wa.

15 À yı à swìn á mù lìà tə
con, á nə jə pubʊŋa, sə á
tətə lwarı kʊ tə, à nə swìn
tə.
16 Zwezi-*Kərisə jana tə
lwá nə yırı ʊ tıan tə wa.
Yá divɛn wùrú zʊŋa tə, nə
nə yàá bwı Yıı nə, də nə
nywìn tə yı, sə kʊ ma bırı
də, nə mù də Zwezi-Kərisə
jə *nimarʊ ʊ jana, tə nə lwá
tə yırı. Dipɛn tə, nə nə yàá
fʊ nə tàrì duən, nə də́ tə
yı, sə kʊ ma bırı də, nə mù
də Zwezi-Kərisə jə nimarʊ ʊ
yıra tə yırı, kʊ nə cùgù ʊ
tıan tə wa.
17 Dipɛn tə yı nədʊ, nə mù
ga dáá, yá nə ga də́ kʊ dipɛn
nədʊ təntə. Kʊ nətʊ tə bırı
də, nə yı ndə won nədʊ nə.
18 Á bʊŋa *Yızərayɛlə lìà
dwíí tə yoo. Ba lìà tə, ba
nə yàá gwı vàná tə Yıı *joŋi
kúrí tə yuu wa ba pın Yıı nə
tə, yàá də́ nàŋú tə vàn don.
Yá kʊ nətʊ tə pìà kʊ bırı də,
ba mù də Yıı marı duən nə.
19 Kʊ nətʊ tə ya à pìà à bırı
də, woŋwanʊ tə də kʊ vanʊ
tə mɛ ba funə jə.
20 À dàń swìn á con də, kʊ
tə, ba nə yàá gʊ woŋwanʊ tə
nə, kʊ ya ba gwı *zinə nə, kʊ
tà Yıı nə. Yá à ba pìà, sə á
mù də zinə marı duən nə.
21 Á ba cwəŋə jə, sə á nyʊ
zinə divɛn wùrú zʊŋa tə, sə
á tə nyʊ *Yuu-Tiu də divɛn
wùrú zʊŋa tə. Á ma kúù
wàrì wodiu tə, ba nə pın
zinə nə, á də́, sə á tə də́ Yuu-
Tiu də wodiu tə.
22 Də nə nə fwa kʊ nətʊ,
kʊ yı nə pìà, sə Yuu-Tiu
wʊgwıʊ zàn naaa? Á bʊŋa
də, nə dìàn dwə wá naaa?
23 Cwəŋə wulə, sə ba fwa
won mama. Kʊ ya cígá, kʊ
dàń nə tà wiən tə mama,
ba nə fwa nə jə nywarı tə
pa aba. Cwəŋə wulə, sə ba
fwa won mama, yá wiən tə
mama dàń nə ba nəba saŋa,
sə ba bori Yıı nyiən tə wa.
24 Sə lìù mama dàń pìà kʊ
tə, kʊ nə saŋa ʊ duən tə nə.
Ʊ dàn ká pìà kʊ tə, kʊ nə
saŋa ʊ tətə nə.
25 Á díə́ won tə mama, ba
nə yoli yəə wa, á dànà ká
bʊ́n yoo mama, kʊ yoo wà
mɛ, sə kʊ zʊ á pubʊŋa wa.
Á dànà ká bwe yoo mama.
26 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə
wa, kʊ wʊ́:

«Tıa də kʊ yuu wiən tə mɛ
yı Yuu-Tiu nə tı kʊ».

27 Də lìù nə tà Kərisə lìù, yá
ʊ bon aba, sə á də́ də duən, á
nə vəli, sə á də́ kʊ tə mama,
ba nə tún á yáá con. Á dànà
ká bʊ́n yoo mama, kʊ yoo wà
mɛ, sə kʊ zʊ á pubʊŋa wa. Á
dànà ká bwe yoo mama.
28 Lìù dàń nə swìn á con, ʊ
wʊ́: «Won kʊ tə yı ba gʊa
woŋwanʊ nə», á dànà ká də́
kʊ lìù tə yırı, ʊ nə dí yáá
ʊ swìn kʊ n con də, kʊ yoo
tə nə wá zʊ ʊ pubʊŋa tə wa
yırı.
29 Kʊ tə, à nə swìn yəbə,
kʊ tà á tətə pubʊŋa tə, nə
wá gugurə tə yoo, kʊ ya lìù
tə don tə pubʊŋa tə nə wá
gugurə tə yoo. Bɛ̀eɛ̀e yırı nə
lìù don pubʊŋa dàń ma mɛ,
sə kʊ bʊ̀rì à bʊ̀rà kʊ tə yırı,
à nə tı à tìàn à ma fwa?

30 À ken Yıı lɛ̀ɛ̀ɛ à wodiu
tə yırı, à nə də́. Bɛ̀ɛ̀ɛ nə
pın, lìà duən tə cəgə nə, kʊ
wodiu tə yırı, à nə ken Yıı
lɛ̀ɛ̀ɛ?
31 À sʊgʊ tə dàń pìà, kʊ
bırı də, kʊ nə yı á wodiu
diŋə wa, nə à yə̀ə́ kʊ tə, á nə
nywìn, nə à yə̀ə́ kʊ tə mama,
á nə fwa, á fwa kʊ, sə á pa
Yıı na dun kʊ wa.
32 Á dànà ká ya lìà tə, lìà
duən nə wá zıgı á yuu wa
ba tʊn cʊna, kʊ nə yı *Zwifə-
ba, nə à yə̀ə́ *Gərɛkə-ba, nə
à yə̀ə́ Kərisə lìà púlí tə.
33 À də yı à fwa won mama
à pìà, sə kʊ poli lìà tə mama
pwìí nə. Kʊ tə à nə pìà, kʊ
tà à cıcı saŋʊ nə à pìà. Kʊ yı
lìà kapʊpʊ saŋʊ nə à pìà, sə
Yıı jon ba ba cʊna wa.

11

1 À dàń kwè aba, sə á fwa
ndə à nə, ndə à də nə fwa
ndə Zwezi-Kərisə nə.

*Bɛɛ də kan nə mɛ, sə ba
jə̀ń nətʊ Yuu-Tiu yáá con
(1 Korɛntə tìán 14.40;
Efɛzə tìán 5.22-24; 1 Timote
2.8-14)*

2 À bwı á nə də, á tə nə lìí à
lìə́ yoo mama wa, á ga twá à
kàrà tə nii nə, ndə à nə kàrì
aba nətʊ.
3 À dàń pìà, sə á lwarı
yoo kʊ tə. Zwezi-*Kərisə nə
wulə bɛɛ mama yuu wa. Bɛɛ
də nə wulə ʊ kan yuu wa. Yá
Yıı də nə wulə Zwezi-Kərisə
yuu wa.
4 Bɛɛ tə mama, ʊ nə jʊ̀nà
Yıı, nə à yə̀ə́ ʊ nə swìn Yıı
*nii sʊ̀ràn, ʊ ga pú won ʊ
yuu nə, kʊ yı ʊ mun ʊ Yuu-
Tiu.
5 Kan tə mama, ʊ də nə
jʊ̀nà Yıı, nə à yə̀ə́ ʊ nə swìn
Yıı nii sʊ̀ràn won, ga wà ʊ
yuu nə pwí, kʊ yı ʊ mun bɛɛ
tə, ʊ nə wulə ʊ yuu wa. Yá
kʊ cavıra tə yı, ndə ba nə
pàrí* kan yuu nə.
6 Də kan nə wà won ʊ yuu
nə pwí, sə ʊ gıan ʊ yukʊran
tə. Də kʊ nə yı cavıra kʊ
pa kan nə, sə ʊ pa ba gıan
ʊ yukʊran, nə à yə̀ə́, sə ʊ pa
ba pàrí ʊ yuu, ʊ mɛ, sə ʊ pú
won kʊ nə.
7 Bɛɛ yı Yıı nyınyıga də Yıı
dun, kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ wà mɛ,
sə ʊ pú won ʊ yuu nə. Kan
də con, ʊ də yı bɛɛ dun.
8 Yıı lı won bɛɛ yıra, ʊ ma
fwa kan. Yıı wà won lı kan
yıra, ʊ ma fwa bɛɛ.
9 Yıı wà bɛɛ fwa kan yırı,
yá kʊ ya ʊ fwa kan bɛɛ yırı.
10 Kʊ mʊ̀ nə pın, kan mɛ,
sə ʊ pú won ʊ yuu nə, sə
kʊ bırı də, ʊ jə nii Kərisə lìà
púlí tə wa, *malıkɛ tə yırı.
11 Yuu-Tiu yáá con, kan ba
ʊ tìàn tı, bɛɛ nə tı wá. Bɛɛ
də ba ʊ tìàn tı, kan nə tı wá.
12 Ndə nətʊ tə, Yıı nə lı
won bɛɛ yıra, ʊ ma fwa kan,
mə nətʊ nə bɛɛ yı kan nə
yàá lʊrı wá. Yá tə mɛ yı tə
naŋa də Yıı.
13 Á tətə bʊŋa kʊ, á jə́n kʊ
ziən, sə kan jʊn Yıı, ʊ ga ba
won ʊ yuu nə pwí naaa?

* **11:5 11.5** Korɛntə tìán con, kʊ máŋá təntə wa, də lìù nə pàrí kan yuu, kʊ yı ʊ pìà, sə ʊ kə cavıra kʊ kan təntə nə.

14 Nətʋ tə, Yɪɪ nə fwa won
mama, tə nə bɪrɪ də, bɛɛ
yukʋran nə dara zənzən, kʋ
jə cavɪra.
15 Yá kʋ lwàń, kʋ ya dun
kʋ pa kan nə, də ʋ yukʋran
nə dara. Kan mù con nə, Yɪɪ
pɪn wá yukʋran tə, sə tə pú
ʋ yuu nə.
16 Də lìù nə ba kʋ swə,
ʋ nə tʋ́tʋ̀ní, nə mù ba
yofwamɪʋn təntə jə. Yɪɪ lìà
púlə́ tə də ba kʋ yofwamɪʋn
təntə jə.

*Nətʋ tə, nə nə mɛ, sə nə
də́ Yuu-Tiu nimarʋ wodiu tə
(Matiə 26.26-28; Marəkə
14.22-25; Likə 22.19-20)*

17 À nə pɪn nii kʋ tə, won
tə, à nə bá bʋ á nə kʋ yɪrɪ, kʋ
mù nə yɪ á nə yàá jə̀ń duən
nə Yɪɪ lìà púlí tə wa, kʋ ba
aba lwànı́, sə á jì zəni. Kʋ
yàá kwɛn kʋ cʋ̀gà aba.
18 Təntən yoo, à nə̀ń də, ba
swìn də, á nə jə̀ń duən yáá
nə *Kərisə lìà púlí tə wa, á
yàá pwɛ̀e púlə́ púlə́ də duən.
À bʋŋa də, kʋ vàn don wàá
cígá kʋ yanɪ.
19 Kʋ mɛ, sə pwɪa cígá ya á
tətəŋi wa, sə kʋ pa ba lwarɪ
lìà tə, ba nə twá Zwezi cígá
cígá á tətəŋi wa.
20 Kʋ bɪrɪ də, á nə yàá jə̀ń
duən yáá nə, cígá mama kʋ
tà *Yuu-Tiu *nimarʋ wodiu
tə á pìà á də́.
21 Á lìù mama yàá dí yáá
ʋ də́ ʋ tətə wodiu. Kʋ mù
nə pɪn, nɪən yàá jə lìù don,
yá lìù don ga nyʋ, ʋ sú ʋ
bʋbʋnɪ.
22 Kʋ yɪ á ba dii jə, á nə
wá də́ á wodirən tə lá, də
á nywìn á swana tə tə wa
naaa? Kʋ yɪ Yɪɪ lìà púlí tə
nə á pìà, sə á mun. Yá kʋ yɪ
cavɪra nə, á kəni ba tə nə, ba
nə ba won mama jə. Á bʋŋa
də, à wá bʋ á nə kʋ yoo təntə
yɪrɪ naaa? Abada, à bá bʋ á
nə.
23 À mù jon Yuu-Tiu sʋ̀ràn
tə, à swìn á con.
Dɪɪn tə, ba nə jɪn Yuu-Tiu
Zwezi tə, kʋ tɪtɪn nə,
ʋ tì dipɛn,
24 ʋ kə Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e kʋ yɪrɪ. Kʋ
kwa nə, ʋ fʋa fʋa kʋ, ʋ ga
swìn, ʋ wʋ́: «Kʋ yɪ à yɪra tə
nə, á mù yɪrɪ. Á dàń fwa kʋ
nətʋ tə, á ma lìí à yoo».
25 Ba nə kʋ́ʋ̀ dí wodiu tə, ʋ
zwɛ̀e, ʋ kʋ́ʋ̀ tì divɛn wùrú
zʋŋa wa, ʋ ga swìn, ʋ wʋ́:
«Divɛn kʋ tə wùrú zʋŋa ka
tə wa nə yɪ à jana tə, tə nə yɪ
Yɪɪ *nimardʋn tə. Á fwa kʋ
nətʋ, sə á ma lìí à yoo, máŋá
tə wa, á nə wá nyʋ kʋ».
26 Yá máŋá mama, á nə dí
dipɛn kʋ tə, á nə nyʋa wùrú
zʋŋa kʋ tə divɛn tə, kʋ yɪ
Yuu-Tiu tɪan tə yoo nə, á bɪrɪ
wuuu. Á fwa kʋ nətʋ tə, kʋ
jə vələ máŋá tə wa, Yuu-Tiu
nə wá pìí ʋ bà.
27 Kʋ mù nə pɪn, lìù tə, ʋ
nə dí kʋ dipɛn təntə, ʋ nə
nyʋa Yuu-Tiu divɛn tə, yá ʋ
ga wà mɛ, sə ʋ fwa kʋ, bʋ̀rà
wulə kʋ tíú yuu wa, Yuu-Tiu
yɪra tə də ʋ jana tə yɪrɪ.
28 Lìù mama dàń mɛ, sə ʋ
də́ yáá ʋ zən ʋ tìàn, sə ʋ ma
də́ kʋ dipɛn təntə, sə ʋ ma
nyʋ kʋ divɛn təntə.
29 Lìù tə, ʋ nə dí kʋ, ʋ nə
nyʋa kʋ, ʋ ga wà Zwezi yɪra

tə zìlí, ʋ tətə nə wá pa Yɪɪ kə
wá càn wa.
30 Kʋ mʋ̀ nə pɪn, labwana
də yayɪŋa ma dáá zənzən á
tətəŋi wa, yá á wa lìà duən
də ga tɪ.
31 Də nə nə bʋ̀rì nə tətə
bʋ̀rà nə tìàn nə, bʋ̀rà kʋ́ʋ̀ bá
ja nəba.
32 Də Yuu-Tiu nə ken càn
nə nə, máŋá tə wa, kʋ yɪ ʋ
pìà, sə ʋ ma lɪ nəba yoo wa.
Ʋ pìà, sə dɪɪn tə nə, ʋ nə wá
bʋ̀rì lìà tə mama bʋ̀rà tə, ʋ
dàn ká kə nə mʋ̀ də lìà tə
mama, ba nə yɪ lʋʋ nə tɪ, càn
wa.
33 À nubɪa-ba, kʋ mʋ̀ yɪrɪ,
máŋá tə wa, á nə jə̀ə́ duən
yáá, sə á də́ Yuu-Tiu nimarʋ
wodiu tə, sə á dìàn duən.
34 Də niən nə jə á wa lìù,
sə ʋ də́ wodiu ʋ sàń nə, sə
kʋ dàn ká pa á jə̀ń duən nə,
á ma pa Yɪɪ bʋ̀rì á bʋ̀rà.

À wá le á yìàn tə duən tə,
máŋá tə wa, à nə wá bà á
con.

12

*Yɪɪ tarpɪʋn tə, ʋ nə pɪn
Kərisə lìà duən nə*
*(Efɛzə tìán 4.6-12; 1
Piyɛrə 4.10-11; Filipə tìán
2.1-4)*

1 À nubɪa-ba, kʋ nə yɪ Yɪɪ-
*Siŋu tarpɪʋn tə yoo wa, à
pìà, sə á nì kʋ də̀ń zəni.
2 Á yə̀ə́ də, máŋá tə wa,
á yà nə yə̀rì Zwezi-*Kərisə,
woŋwanan tə, tə nii nə ba
swìn nə yugə aba, tə ga də́
dìàn á yuu wa, sə á pú tə
kwa á jʋ̀nì tə.
3 Kʋ mʋ̀ yɪrɪ nə, à swìn á
con də, lìù wàrì ʋ swìn də,
Zwezi ya *Yuu-Tiu, də kʋ nə
tà Yɪɪ-Siŋu tə nə bɪrɪ kʋ wá.
Kʋ mʋ̀ nə pɪn, də lìù mama
wàrì ʋ twá də Yɪɪ-Siŋu tə,
ʋ ma swìn ʋ pɪn Yɪɪ cʋ̀gà
Zwezi.
4 Yɪɪ-Siŋu tarpɪʋn yirə yirə
dáá, yá Yɪɪ-Siŋu tə yɪ nədʋ
kʋ nə pɪn tə.
5 Tʋtʋnan yirə yirə dáá, yá
Yuu-Tiu tə mʋ̀ yɪ nədʋ, ba nə
tʋŋa tə ba pɪn wá.
6 Yìàn yirə yirə dáá tə nə
tʋŋa, yá kʋ yɪ Yɪɪ nədʋ tə nə
pɪn dìàn yirə yirə lìà tə nə,
ba ma tʋŋa tə.
7 Yɪɪ-Siŋu tə yàá bɪrɪ kʋ
tìàn lìù mama nə, sə ʋ wànɪ́
ʋ san ba duən tə nə.
8 Kʋ mʋ̀ nə pɪn, Yɪɪ-Siŋu
nədʋ tə yàá pa wʋbʋŋa
sʋ̀ràn lìù don nə, kʋ ga pa ʋ
don də nə yənu sʋ̀ràn.
9 Kʋ mʋ̀ Yɪɪ-Siŋu nədʋ tə
yàá pa lìù don nə, sə ʋ
wànɪ́ ʋ kə waa Zwezi nə də
cígá cígá. Kʋ ga pa ʋ don
də nə tarpɪnan, tə nə zwɛ̀e
yayɪran.
10 Kʋ mʋ̀ Yɪɪ-Siŋu nədʋ tə
yàá pa lìù don nə tarpɪʋn, sə
ʋ ma fwa tʋ̀tʋ̀nà, tə nə bɪrɪ
Yɪɪ dìàn tə. Kʋ pa ʋ don nə
tarpɪʋn, sə ʋ ma jon Yɪɪ *nii
sʋ̀ràn ʋ swìn. Kʋ pa ʋ don
nə tarpɪʋn, sə ʋ ma lwarɪ
sʋgʋ tə, kʋ nə yɪ Yɪɪ-Siŋu tə
sʋgʋ, də kʋ tə nə yɪ *zinə
sʋ̀ràn. Kʋ mʋ̀ Yɪɪ-Siŋu nədʋ
tə yàá pa lìù don nə tarpɪʋn,
sə ʋ swìn sʋyirə duən, kʋ pa
ʋ don nə tarpɪʋn, sə ʋ ma
gwin tə sʋyirə tə də̀ń.
11 Yɪɪ-Siŋu nədʋ tə tətə nə
tʋŋa tə yìàn təntə mama. Kʋ
mʋ̀ nə tàrì kʋ pɪn lìù mama

nə, ndə nətʊ tə nə, kʊ nə pìà.

Yɪra nədʊ də kʊ nandaran, tə nə dáá

12 Nə yə̀ə́ də, yɪra yɪ nədʊ, yá kʊ ga ja nandaran, tə nə dáá zənzən. Yá nandaran təntə nə dáá nətʊ mama, tə mù nə ken duən nə, tə ma fwa yɪra nədʊ tə. Mə kʊ ya nətʊ Zwezi-*Kərisə də con.
13 Yá kʊ dàń nə yɪ *Zwifə-ba, nə à yə̀ə́ ba tə, ba nə yɪ də *Gərɛkə-ba, də ba tə, ba nə yɪ ywəŋə, nə à yə̀ə́ ba tə, ba nə tɪ ba tìàn, ba ləgə nə mama Yɪɪ-*Siŋu tə wa, sə nə wàní nə ya won nədʊ. Nə mama súə́ də Yɪɪ-Siŋu nədʊ tə.
14 Yɪra tà nandaʊ nədʊ nə kʊ jə, kʊ yɪ nandaran, tə nə dáá, nə kʊ jə.
15 Də naa yà nə swìn də, kʊ tà jɪɪn, kʊ mù yɪrɪ nə, kʊ tà yɪra tə nə tɪ kʊ, kʊ nətʊ wàrì kʊ pɪn naa kʊ́ʊ̀ tà yɪra tə nandaʊ.
16 Də zɪɪn yà nə swìn də, kʊ tà yii, kʊ mù yɪrɪ nə, kʊ tà yɪra tə nə tɪ kʊ, kʊ nətʊ tə wàrì kʊ pɪn kʊ kʊ́ʊ̀ bá ya yɪra yɪra nandaʊ.
17 Də yɪra tə mama yà nə yɪ yii cɪcɪ, kʊ yà wá fwa nətə, kʊ ma nì sʊ̀ràn? Nə à yə̀ə́ kʊ yà nə kʊ́ʊ̀ yɪ zɪɪn cɪcɪ, kʊ yà wá fwa nətə, kʊ ma nì lwán?
18 Kʊ mù nə pɪn, Yɪɪ ma kə nandaran tə mama yɪra wa, ndə ʊ nə pìà nətʊ.
19 Yɪra ya wàrì lá kʊ yanɪ, də kʊ yà nə yɪ nandaʊ nədʊ cɪcɪ.
20 Kʊ mù yɪrɪ nə yɪra yɪ nədʊ, yá kʊ nandaran ga dáá.
21 Yii dàń wàrì jɪɪn con kʊ swìn də, jɪɪn ba tʊtʊŋɪ jə kʊ pa kʊ. Yuu də ma kʊ́ʊ̀ wàrì nɛɛ con kʊ swìn də, nɛɛ ba tʊtʊŋɪ jə tə pa kʊ.
22 Nandaran tə tətə, tə nə yɪ ndə tə ba dìàn jə, tə də jə tʊtʊŋɪ yɪra tə wa.
23 Nandaran duən wulə yɪra tə wa, ba nə bʊŋa də, tə ba dun jə. Yá ba yàá ywàŋá tə yoo zəni. Kʊ mù nə pɪn, nə nandaran tə, tə nə jə cavɪra tə, nə yàá ywàŋá tə yoo zəni, nə doni.
24 Yá nə nandaran tə, tə nə ba cavɪra jə, tə mù ba pìà, sə nə ywàń tə yoo nətʊ. Yɪɪ ken nandaran tə yirə yirə, sə kʊ pa nandaran tə, tə nə ba dun ja wàní tə na dun, tə doni tə duən tə.
25 Kʊ yɪ nətʊ, sə yɪra tə dàn ká pwɛ̀e duən nə, sə nandaran tə mama san duən nə.
26 Yá də nandaʊ nə wulə càn wa, sə tə duən tə twá tə ya càn təntə wa. Nandaʊ don nə wulə dun wa, sə tə duən tə də twá tə jwɛ də kʊ.
27 Á mama mɪ́ámɪ́án yɪ Zwezi-Kərisə yɪra tə. Yá á lìù mama dàń ya yɪra təntə nandaʊ.
28 Yɪɪ təntən ʊ kə Zwezi-Kərisə *tʊntʊna tə Kərisə lìà púlí tə wa. Bələ nii nə, ʊ ken Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà lá. Batwa nii nə, ʊ ken karnyɪna lá. Kʊ zàn lá, kʊ pa ba tə, ba nə jə Yɪɪ tarpɪʊn, ba ma tʊŋa yomɪlan, tə nə bɪrɪ Yɪɪ dìàn tə. Kʊ zàn lá, kʊ pa ba tə, ba

nə zwɛ̀e yayıran tə. Kʊ zàn lá, kʊ pa ba tə, ba nə saŋa lìà nə. Kʊ zàn lá, kʊ pa ba tə, ba nə kəni lìà cwəŋə wa. Kʊ zàn lá, kʊ pa ba tə, ba nə swìn sʊyirə duən.

29 Ba mama nə tà Zwezi-Kərisə tʊntʊna. Ba mama nə tà Yıı nii sʊ̀sʊ̀nà. Ba mama nə tà karnyına-ba. Ba mama nə ba yomılan tə fwa, tə nə bırı Yıı dìàn tə.

30 Ba mama nə ba tarpıʊn tə, kʊ nə zwɛ̀e yayıran tə jə. Ba mama nə ba sʊyirə yirə tə swìn. Ba mama nə ba sʊyirə yirə tə də̀ń gwin.

31 Á kəni á kajaŋa á pìà tarpınan, tə nə jə funə tə doni. Yá à də̀ń wá bırı aba cwəŋə tə, kʊ nə ziən kʊ doni.

13

Sonu yoo

(Matiə 22.36-40; Romə tìán 13.8-10; 1 Zwan 3.16-19; 4.7-21)

1 Də à nə swìn ləzoni sʊ̀ràn də *malıkɛ sʊ̀ràn tətə, yá à ga ba sonu jə, kʊ ya tʊtʊ. Kʊ yı ndə luloŋi zəzugu nə, nə à yə̀ə́ ndə ba nə mà kwàń ka zəzəgə nətʊ.

2 À wàá tarpıʊn à nı, sə à ma swìn Yıı nii sʊ̀ràn. À wàá wʊbʊŋa à janı à ma lwarı yìən tə mama, tə nə sə̀gə̀. À ma kʊ́ʊ̀ wàá yənu yiri mama à janı. À ma kʊ́ʊ̀ wàá à yanı lìù tə, à nə keni à waa Yıı nə wuuu də cígá cígá, kʊ pa à wàá à pın pɛɛn fàrí tə bwálá nə tətə. Yá à nə ba sonu jə, à tə ya tʊtʊ.

3 À nə kʊ́ʊ̀ swə à tàrì à jıjə tə mama, à pa zʊra nə, à nə pın ba sʊrı à yıra tə tətə mən wa, yá à nə ba sonu jə, kʊ tə ba funə jə kʊ pa nə.

4 Lìù nə jə sonu, kʊ tíú jə pínʊ́, ʊ ga sú də ywání. Lìù nə jə sonu, kʊ tíú ba lìù don nə zıga ʊ wiən yırı. Lìù nə jə sonu, kʊ tíú ba ka bʊ tìàn nə jə. Lìù nə jə sonu, kʊ tíú ba fwiə jə.

5 Lìù nə jə sonu, kʊ tíú ba cavıra kəni lìù don nə. Lìù nə jə sonu, kʊ tíú ba ʊ tətə zəni pìà. Lìù nə jə sonu, kʊ tíú ba lıŋa jə. Lìù nə jə sonu, kʊ tíú ba yolwan tuŋə ʊ bıcan wa.

6 Lìù nə jə sonu, kʊ tíú yàá jwɛ cígá yoo yırı, kʊ tíú ba pupwən fwa kʊnkʊn yìən yırı.

7 Lìù nə jə sonu, kʊ tíú yàá kwɛn yoo mama ʊ lı ʊ mʊ̀ də lìà tə duən tə pwərə wa. Lìù nə jə sonu, kʊ tíú kəni ʊ waa Yıı nə yoo mama wa. Lìù nə jə sonu, kʊ tíú jə yala yoo mama wa. Lìù nə jə sonu, kʊ tíú jə pínʊ́ yoo mama wa.

8 Ka jon Yıı nii sʊ̀ràn, ka swìn wá zwɛ̀e. Sʊyirə tə duən wá zwɛ̀e. Yənu də ga wá jén. Lìù nə jə sonu, kʊ tíú sonu tə bá zwɛ̀e, abada.

9 Kʊ nətʊ tə bırı də, kʊ tà yìən tə mɛ, nə nə yə̀ə́. Yá Yıı nii sʊ̀ràn tə, nə nə joŋə nə swìn, kʊ tà tə mɛ, nə nə wàá nə swìn.

10 Máŋá tə wa, Yıı nə wá bırı nəba won mama nə yı nətʊ, wiən təntə, nə nə yə̀ə́ sívn nə, wá jén lá.

11 Máŋá tə wa, à yà nə
ya bisɪmaa, à yà swìn ndə
bisɪmaa nə, à yà bʊŋa ndə
bisɪmaa nə, à yà nə̀ń yìən tə
də̀ń ndə bisɪmaa nə. Máŋá
tə wa, à dàń nə jigə bɛɛ, à
dʊgʊ bisɪmaa yìən təntə.
12 Síʊ́n nə, kʊ yɪ ndə won
nə, nə nə ywàń zəŋə wa, kʊ
ga tə yɪ gana gana. Dɪɪn don
wá bà, nə nə wá na kʊ won
tə nə yíá tətə wa. Síʊ́n nə,
à tə yə̀rì tə mama. Dɪɪn don
nə, à wá yəni tə mama, ndə
Yɪɪ nə yə̀ə́ nə nətʊ.
13 Síʊ́n nə, yìən batwa nə
ga tə nə wulə wuuu. Tə mù
nə yɪ, sə lìà kəni ba waa
Zwezi nə wuuu, sə ba ja yala
də Yɪɪ, sə ba sóní duən. Yá tə
batwa tə wa, sonu tə nə dwə
tə mɛ.

14

Yìən tə, tə nə wulə Yɪɪ-Siŋu tarpɪʊn tə wa

(1 Korɛntə tìán 12.4-7, 27-31; Romə tìán 14.19)

1 Á dàń mɛ, sə á də́ yáá,
á sóní duən. Kʊ kwa nə, á
pìà Yɪɪ-*Siŋu tarpɪnan tə. Tə
mù tarpɪnan təntə wa, á pìà
tarpɪʊn tə, kʊ nə yɪ ka swìn
Yɪɪ nii sʊ̀ràn tə, á doni tə
duən tə.
2 Lìù tə, ʊ nə swìn sʊyirə
duən, kʊ tà ləzoni con nə,
ʊ swìn, kʊ ya Yɪɪ con nə, ʊ
swìn. Kʊ twá də Yɪɪ-Siŋu tə,
ʊ ma swìn cígá, tə nə sə̀gə̀.
Kʊ mù nə pɪn, lìù mama ba
tə sʊ̀ràn tə də̀ń nə̀ń.
3 Yá kʊ nə lwàń kʊ yɪ lìù
nə swìn Yɪɪ nii sʊ̀ràn, kʊ mù
yɪ ləzoni tə con nə ʊ swìn.
Ʊ sʊ̀ràn tə daŋa ba jìàn Yɪɪ
cwəŋə tə wa, ʊ kwè ba, ʊ
zʊ̀rì ba bɪcanɪ Yɪɪ nyiən tə
wa.
4 Lìù tə, ʊ nə swìn sʊyirə
tə duən tə, kʊ ya ʊ tətə jìàn
nə ʊ daŋa. Lìù tə, ʊ nə swìn
Yɪɪ nii sʊ̀ràn, kʊ ya Kərisə
lìà púlí tə jìàn nə, ʊ daŋa.
5 À swə, sə á mama swìn
sʊyirə tə duən tə. À dàń nə
kʊ́ʊ̀ swə à doni, sə á mama
swìn Yɪɪ nii sʊ̀ràn tə. Lìù tə,
ʊ nə swìn Yɪɪ nii sʊ̀ràn tə, nə
dwə lìù tə, ʊ nə swìn sʊyirə
tə duən tə, də lìù tə, ʊ nə
swìn sʊyirə tə duən tə, nə
ba tə də̀ń gwin, ʊ bɪrɪ Kərisə
lìà púlí tə, sə ʊ ma dàn ba
jìàn.
6 À nubɪa-ba, à nywarɪ nə
wá ya bɛ̀eɛ̀e tətə, də à nə twi
á con, à wulə à swìn sʊyirə
duən, á nə ba tə də̀ń nə̀ń? À
wá ja nywarɪ à pa aba, də à
nə swìn yoo, Yɪɪ nə bɪrɪ nə,
à bɪrɪ aba, nə à yə̀ə́ yoo, Yɪɪ
nə pɪn nə kʊ yənu, nə à yə̀ə́
Yɪɪ nii sʊgʊ, nə à yə̀ə́ kàrà.
7 Nə wá tì gwaran wiən, sə
nə ma man. Kʊ mù nə yɪ
nabwanʊ nə à yə̀ə́ kunkolu.
Də tə kwərə tə nə ba lwàní
duən wa, nətə nə ba wá twá,
ba ma lwarɪ kʊ tə nə swìn.
8 Də ba nə kʊ́ʊ̀ wúrí kʊ̀ʊ̀
nabwana gurə gurə, nətə
nə kwatara wá fwa, ba ma
lwarɪ də, kʊ yɪ kʊ̀ʊ̀, sə ba kə
ba sírí?
9 Mə kʊ yɪ nətʊ á də con.
Də sʊgʊ tə, á nə swìn sʊyirə
duən tə wa, kʊ də̀ń nə ba
nə̀ń, nətə nə ba wá lwarɪ kʊ
tə, á nə swìn. Kʊ nə yɪn
nətʊ, á wá swìn woru wa.

10 Sʊyirə duən dáá tɪa yuu
wa. Yá sʊyiri mama tə̀lə́ tə
wa, ba nə ba kʊ də̀ń nə̀ń.
11 Yá à dàń nə ba sʊgʊ də̀ń
nə̀ń, ba nə ma swìn à con,
lìù tə, ʊ nə swìn kʊ, wá ya
ndə vee nə à con, à də ga wá
ya ndə vee nə ʊ də con.
12 Mə kʊ yɪ nətʊ á də
con. Kʊ mù nə pɪn, á kənə
kajaŋa mama á ma pìà Yɪɪ-
Siŋu tarpɪnan tə. Á kənə
dìàn, sə á wàní á na tə tə,
tə nə daŋa Kərisə lìà púlí tə
jìàn, sə tə ya zənzən.
13 Kʊ mù yɪrɪ nə, lìù tə, ʊ
nə swìn sʊyirə duən, tə də̀ń
nə ba nə̀ń, sə kʊ tíú lòrì Yɪɪ,
sə ʊ wàní ʊ gwin tə də̀ń.
14 À nə jʊ̀nì Yɪɪ də sʊyirə
təntə, à jə̀rə́ wulə yɪjʊnɪ tə
wa, yá à pubʊŋa tə ga yɪ kʊ
cɪcɪ.
15 À dàń wá fwa bɛ̀eɛ̀e? À
wá jʊn Yɪɪ də à jə̀rə́, yá à tə
ga jʊn Yɪɪ də à pubʊŋa tə də.
À wá nun də à jə̀rə́, yá à tə
ga nun də à pubʊŋa tə də.
16 Də n nə kəni Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e
də n jə̀rə́ cɪcɪ, nətə nə lìù tə,
ʊ nə yə̀rì tə yìən təntə ʊ nə
jə̀ə́ á mù Kərisə lìà púlí tə
wa, wá twá, ʊ ma swìn, ʊ
wʊ́: «Amɪɪna», n nə kəni Yɪɪ
lɛ̀eɛ̀e tə yɪrɪ? Ʊ bá wàní ʊ
lwarɪ kʊ tə, n nə swìn tə.
17 Də n yɪjʊnɪ tə yà nə ziən
zənzən, də kʊ wà lìù təntə
jìàn dàn.
18 À mù Polə, à kəni Yɪɪ
lɛ̀eɛ̀e də, à nə swìn sʊyirə tə
duən tə, à doni á mama.
19 À mù dàń nə swə, sə
à swìn sʊ̀ràn ndə bonu nə
də à pubʊŋa, tə də̀ń nə nə̀ń
Kərisə lìà púlí tə yáá con, sə
tə kàrì ba. Kʊ mù nə dwə
sʊ̀ràn mʊ̀rʊ̀ mʊ̀rʊ̀, à nə wá
swìn də sʊyirə tə duən tə, yá
tə də̀ń ga ba nə̀ń.
20 À nubɪa-ba, á yanɪ
nəkwɪna nətʊ tə á pubʊŋa
tə nə bʊŋa wa. Á dànà ká
ya ndə bìsìná nə á pubʊŋa
wa. Kʊ nə yɪ lwanɪ yoo wa,
á yanɪ ndə bìsìná nə.
21 Á nəŋə kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ
sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:

«À mù *Yuu-Tiu nə swìn kʊ.
Kʊ wá twá lìà duən
sʊ̀ràn nə, à ma swìn
lìà təntə con. À wá
twá də vee, à ma swìn
ba con. Də kʊ nətʊ
mama, ba tə bá sɛ̀e, ba
cʊgʊ à sʊgʊ».

22 Sʊyirə tə duən tə ya lìà
tə, ba nə tà Kərisə lìà nə, tə
pìà tə bɪrɪ yoo. Tə ba pìà tə
bɪrɪ yoo Kərisə lìà tə nə. Yɪɪ
nii sʊ̀ràn tə də kʊ́ʊ̀ ba pìà
tə bɪrɪ yoo lìà tə, ba nə tà
Kərisə lìà tə. Kʊ ya Kərisə
lìà tə nə, tə pìà tə bɪrɪ yoo.
23 Də Kərisə lìà púlí tə
mama nə kun duən nə, ba
swìn sʊyirə duən tə, lìù tə,
ʊ nə yə̀rì tə yìən təntə, nə à
yə̀ə́ lìù don, ʊ nə tà Kərisə
lìù nə twi, ʊ yí lá, ʊ wá swìn
də, á yɪ nyɪnyanan.
24 Kʊ nə yɪ á mama swìn
Yɪɪ nii sʊ̀ràn, lìù tə, ʊ nə tà
Kərisə lìù nə twi, ʊ yí lá, nə
à yə̀ə́ lìù don, ʊ nə yə̀rì tə
yìən təntə, nə twí, ʊ yí lá, á
mama sʊ̀ràn tə wá bɪrɪ kʊ tə,
kʊ nə wulə ʊ waa con. Yá ba
mama wá pa ʊ lwarɪ cígá tə
ʊ tətə yuu wa.

25 Ʊ waa tə pubʊŋı tə, tə
nə sə̀gə̀ tə, nan poni nə. Yá
ʊ dàń wá tʊ ʊ yáá yuu, ʊ pa
dun Yıı nə, ʊ swìn də, Yıı
cígá wulə á tətəŋi wa.

Nətʊ tə kʊ nə mɛ, sə kʊ ya Kərisə lìà púlí wa
(1 Piyɛrə 4.10-11)

26 À nubıa-ba, bɛ̀ɛ̀e nə nə
dàń mɛ, sə nə fwa? Máŋá
tə wa, á nə jə̀ń duən yáá nə,
sə á jʊn Yıı, sə á fwa nətən:
Á lìù nə jə nuŋə, ʊ don nə
jə kàrà, ʊ don də nə jə yoo,
Yıı nə bırı wá, ʊ don də nə
pìà, ʊ swìn sʊyirə tə duən
tə, ʊ don də nə pìà, ʊ gwin
sʊyirə tə duən tə də̀ń, sə á
fwa tə mama, sə tə wàní tə
dàn Kərisə lìà púlí tə jìàn.

27 Kʊ nə yı sʊyirə tə duən
tə nə á pìà á swìn, kʊ mɛ, də
lìà bələ, nə à yə̀ə́ lìà batwa,
kʊ dàn ká doni nətʊ. Ba mɛ,
sə ba swìn ba jon duən nə.
Sə lìù don də gwin tə də̀ń.

28 Də lìù nə tə̀lə́, sə ʊ
gwin tə də̀ń, sə lìù tə, ʊ nə
swìn sʊyirə duən tə, pú ʊ nii
Kərisə lìà púlí tə wa. Sə lìù
mama də swìn ʊ tìàn con də
Yıı con. Ʊ dàn ká swìn sʊgʊ
ʊ pa kʊ nan ʊ nii wa.

29 Kʊ nə yı Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà
tə, sə ba lìà bələ, nə à yə̀ə́
batwa nə swìn. Yá ba duən
tə ga cʊgʊ, ba jə́n, kʊ nə ya
Yıı nii sʊgʊ nə ba swìn.

30 Lìù don nə kʊ́ʊ̀ nı yoo,
Yıı nə bırı wá, sə təntən lìù
tə pú ʊ nii.

31 Á mama wàá Yıı nii
sʊ̀ràn tə, á swìn, sə tə kàrì
lìà tə mama, tə ga kwè ba.

32 Yıı nii sʊ̀sʊ̀nà tarpıʊn
tə mɛ, sə kʊ sɛ̀e ba nii won
mama wa.

33 Yıı pìà, sə nə jə bıcan
sìə́ də duən. Ʊ ba pìà, sə nə
ya gurə gurə lìà də duən.

Kərisə lìà púlí tə wa kana tə yoo

34 Máŋá tə wa, á mʊ̀
*Kərisə lìà, tə nə kun duən
nə, kana tə mɛ, sə ba pú
ba níə́, ndə kʊ nə tʊŋa nətʊ
Kərisə lìà púlə́ tə mama wa.
Cwəŋə tə̀lə́ kʊ pa ba, sə ba
swìn, ndə kʊ nə swìn Yıı
sagı tə wa, də ba mɛ, sə ba
sɛ̀e nii nətʊ.

35 Də ba nə jə yoo, sə ba
bwe, sə ba bwe ba bana tə
sàń nə. Kʊ wà mɛ, sə kan
swìn Kərisə lìà púlí jə́rə́ wa.

36 Á bʊŋa də, Yıı sʊgʊ tə yı
kʊ nan á mʊ̀ con naaa? Nə à
yə̀ə́ kʊ yı á bʊŋa də, Yıı sʊgʊ
tə yı á mʊ̀ cıcı con nə kʊ twi
naaa?

37 Lìù tə, ʊ nə bʊŋa də,
ʊ yı Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀, ʊ nə
bʊŋa də, Yıı-*Siŋu tə wulə
də wá, sə kʊ tíú lwarı də, tə
tə, à nə púpúní à pın aba, kʊ
ya *Yuu-Tiu nə pın nii yoo
təntə yuu wa.

38 Də lìù nə ba kʊ tə, à nə
púpúní tə sɛ̀e, Yuu-Tiu Yıı də
bá sɛ̀e kʊ tíú.

39 À nubıa-ba, kʊ nətʊ tə
wa nə, á dàń mɛ, sə á dí yáá
á pìà ka swìn Yıı nii sʊ̀ràn
tə. Yá á nə dàn ká cì, sə ba
swìn sʊyirə tə duən tə.

40 Kʊ mɛ, sə won mama
fwa, ndə kʊ nə mɛ nətʊ, kʊ
tì kʊ cwəŋə.

15

Zwezi-Kərisə nə bwin ʋ nan tɪan wa yoo
(Matiə 28; Marəkə 16; Zwan 20; 21; Tʋtʋnan 1.3)

1 À nubɪa-ba, à pìà, sə à pìí à lìí aba sʋywáŋʋ́ təntə, à nə də́ yáá à swìn á con. Kʋ sʋywáŋʋ́ təntə á nə sɛ̀e kʋ, á ga zɪgɪ dìàn kʋ yoo wa.

2 Kʋ mù nə pɪn, Yɪɪ twá sʋywáŋʋ́ təntə nə, ʋ jon aba á cʋna wa. Á cígá twá kʋ nii nə, ndə à nə swìn kʋ á con nətʋ. Kʋ nə tà nətʋ, kʋ ya tʋtʋ də, á nə ken á waa Yɪɪ nə.

3 À dí yáá à swìn *Yuu-Tiu Zwezi sʋ̀ràn tə, à nə nì, à bɪrɪ aba. Zwezi-*Kərisə yɪ ʋ tɪga nə mù cʋna yɪrɪ, ndə kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa nətʋ.

4 Ba gùrì wá, yá Yɪɪ pìí ʋ bwin wá dɪan batwa dɪɪn nə, ndə kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa nətʋ.

5 Ʋ nan ʋ bɪrɪ ʋ tìàn Sefasə* nə. Kʋ kwa nə, ʋ nan ʋ bɪrɪ ʋ tìàn ʋ *tʋntʋna fugə bələ tə nə.

6 Kʋ kwa nə, ʋ nan ʋ bɪrɪ ʋ tìàn lìà duən nə, ba nə yɪ nubɪa Kərisə yɪrɪ. Ba lìà təntə dwə lìà biənu (500), ba nə twá duən, ba na wá naa nədʋ. Ba mù lìà təntə zʋnɪ tə wulə lʋʋ wa. Ba duən də tɪga.

7 Kʋ kwa nə, ʋ nan ʋ bɪrɪ ʋ tìàn Zwakə nə, ʋ nan lá ʋ bɪrɪ ʋ tìàn ʋ tʋntʋna tə mama nə.

8 Ba mù tə mama kwa nə, ʋ nan à də Polə nə. À mù dàń yɪ ndə bìú nə, ba nə cɛn†.

9 À ken càn Kərisə lìà púlí tə nə. Kʋ mù nə pɪn, à yɪ Zwezi-Kərisə tʋntʋna tə mɛ kwa lìù. Kʋ cígá mama wa, à wà mɛ, sə ba bon nə tʋntʋnʋ.

10 Də nətʋ tə mama, à nə cʋ̀gʋ̀ Yɪɪ nə, ʋ tə fwa pubwanʋ à yɪra. Kʋ mù nə pɪn, à ma yɪ kʋ tə, à nə yɪ zə̀n. Yá pubwanʋ tə, Yɪɪ nə fwa à yɪra, wà tʋtʋ yɪn mama. À tʋn à doni tʋntʋna tə duən tə mama. Kʋ tà à mù nə tʋŋa nətʋ, kʋ cígá mama wa, kʋ ya Yɪɪ pubwanʋ tə, kʋ nə wulə də nə, nə twá də nə kʋ tʋŋa.

11 Kʋ dàń nə yɪ à mù, nə à yə̀ə́ kʋ nə yɪ tʋntʋna tə duən tə, á nəŋə Yɪɪ sʋgʋ tə, nə nə swìn nə bɪrɪ. Mə kʋ mù nə nə á twá, á ma kəni á waa Zwezi nə.

Nə ka pìí ka bwin ka nan tɪan wa yoo
(Likə 20.27-38; 1 Piyɛrə 1.3-5)

12 Də ba nə swìn Yɪɪ sʋ̀ràn ba bɪrɪ də, Zwezi-*Kərisə bwin ʋ nan tɪan wa, bɛ̀eɛ̀e nə pɪn, á wa lìà duən ma swìn, də ka pìí ka bwin ka nan tɪan wa tə̀lə́?

13 Də ka bwin ka nan tɪan wa nə tə̀lə́, Zwezi-Kərisə də wà bwin ʋ nan tɪan wa!

14 Yá Zwezi-Kərisə nə wà bwin ʋ nan tɪan wa, nə kàrà tə ya tʋtʋ, yá á nə ken á waa Yɪɪ nə tə, də ya tʋtʋ.

---

* **15:5 15.5** Sefasə yà jə yɪrɪ don, ba nə bonə Piyɛrə. † **15:8 15.8** Sʋgʋ təntə yɪ Polə pìà, sə ʋ ma bɪrɪ də, ʋ nə jigə Kərisə lìù tə, yɪ yoo tə, kʋ yà nə wà mɛ. (Ywàń Tʋtʋnan 9!)

15 Də ka bwin ka nan tɪan
wa yà nə tə̀lə́, yá nə ga swìn
nə bɪrɪ də, Yɪɪ bwin Zwezi-
Kərisə ʊ lɪ tɪan wa, yá Yɪɪ
ga wà wá bwin, kʊ nətʊ tə
bɪrɪ də, nə ya kʊnkʊna Yɪɪ
yáá con.
16 Də tɪga nə ba bwin ba
naŋa tɪan wa, Zwezi-Kərisə
də wà bwin ʊ nan tɪan wa!
17 Yá Zwezi-Kərisə nə wà
bwin ʊ nan tɪan, á waa tə,
á nə keni wá nə ya tʊtʊ. Yá
Yɪɪ tə wà á cʊna tə kwɛn, ʊ
lɪ á mù də wá pwərə wa.
18 Ba tə də, ba nə ken waa
Zwezi-Kərisə nə, ba ga tɪ tə
də jén mɪámɪán.
19 Kʊ nə yɪ nə lʊʊ mɪɪ kʊ
tə cɪcɪ wa, nə nə jə yala də
Zwezi, nə ya yinəgə nyɪna,
nə doni lìà tə mama.

20 Kʊ tà nətʊ, Zwezi-Kərisə
cígá bwin ʊ nan tɪan wa. Ʊ
mù nə yɪ tɪga tə təntən lìù,
ʊ nə bɪrɪ də, ba wá bwin ba
nan tɪan wa.
21 Ndə tɪan nə twá, də lìù
nədʊ tə ma bà lʊʊ wa, mə
nətʊ, ka bwin ka nan tɪan
wa də twá də lìù don, kʊ ma
bà lʊʊ wa.
22 Lìà tə mama ya Adamə
nìán. Kʊ mù nə pɪn, ba
mama tɪ ndə ʊ nə. Yá lìà tə
mama, ba də Zwezi-Kərisə
nə vwə duən nə, ba də wá
pìí ba bwin ba nan tɪan wa,
ndə ʊ nə.
23 Ba mù lìà təntə wá pú
duən kwa, ba bwin ba nan
tɪan wa. Zwezi-Kərisə mù yɪ
təntən lìù, ʊ nə bwin ʊ nan
tɪan wa. Dɪɪn tə, ʊ nə wá pìí
ʊ bà, lìà tə mama, ba nə yɪ
ʊ mù lìà tə də, dàń wá bwin
ba nan tɪan wa.
24 Kʊ kwa nə, lʊʊ dàń wá
zɪgɪ lá kʊ zàn. Zwezi-Kərisə
dàń wá cʊ̀gʊ̀ wiən tə nə jə
dìàn yiri mama mɪámɪán.
Ʊ wá cʊ̀gʊ̀ wiən tə mama,
tə nə də́ pàrì, də dìàn tìán
tə mama, ba nə zɪga ʊ nə
mɪámɪán. Yá ʊ dàń wá pìí,
ʊ pa pàrì tə ʊ nyɪna Yɪɪ nə.
25 Zwezi-Kərisə nə pìí ʊ
bà, kʊ mɛ, sə ʊ də́ pàrì tə
wuuu. Kʊ jə vələ máŋá tə
wa, ʊ nə wá kə ʊ dʊŋa tə
mama ʊ jɪɪn wa.
26 Tɪan nə ya talɪkwa dʊŋʊ
tə, ʊ nə wá cʊ̀gʊ̀.
27 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa, kʊ wʊ́: «Yɪɪ ken wiən
tə mama ʊ jɪɪn wa». Kʊ yoo
təntə yɪ nəpon, kʊ ba pìà kʊ
swìn də, Yɪɪ tətə twá ʊ wulə
ʊ bìú tə jɪɪn wa. Kʊ yɪ, ʊ mù
Yɪɪ nə ken wiən tə duən tə
mama ʊ bìú tə jɪɪn wa.
28 Máŋá tə wa, wiən tə
mama nə wá ya Zwezi-
Kərisə jìàn wa, ʊ də tətə dàń
wá kə ʊ tìàn ʊ nyɪna Yɪɪ
jìàn wa. Mə kʊ wá yà nətʊ,
Yɪɪ dàń ma də́ pàrì wiən tə
mama yuu wa mɪámɪán.
29 Á yə̀ə́ də, lìà wulə, ba nə
yàá pa, ba lə ba níá wa, kʊ
twá də Yɪɪ yɪrɪ tə, tɪga yuu
yɪrɪ. Də tɪga cígá nə bá bwin
ba naŋa tɪan wa, bɛ̀eɛ̀e won
nə kʊ tìán təntə fwa kʊ nətʊ,
sə ba na kʊ wa?
30 Də ka pìí ka bwin ka nan
tɪan wa nə tə̀lə́, bɛ̀eɛ̀e nə
pɪn, nə mù ma kəni nə tìàn
cwəŋə wa, kʊ nə pìà kʊ gʊ
nəba, máŋá mama.
31 À nubɪa-ba, dɪɪn mama
à mɪɪ yàá pìà kʊ nan. À ja

pupwən də aba. Kʊ mù nə pɪn, à swìn kʊ yoo təntə á con, nə mù də nə Yuu-Tiu *nimarʊ tə yɪrɪ.

32 À mù jan də ganaŋa‡ Efɛzə wa yəbə. Də à pubʊŋa tə nə ya tɪa ka tə yuu wiən tə cɪcɪ yɪrɪ, bɛ̀eɛ̀e won nə à wá na kʊ jaŋa təntə wa? Də tɪga yà nə bá bwin ba nan, zwansɪsara ka tə yà wá ya cígá. Zwansɪsara təntə swìn, kʊ wʊ́:

«Jwɪan nə, nə wá tɪ, kʊ mù yɪrɪ, nə díə́ də nə nywìn, nə dàn ká fwa won mama».

33 Zwansɪsara don də swìn, kʊ wʊ́: «Á dànà ká gɪgarɪ á tìàn. Twadon kʊkwɪʊn yʊa nə cʊ̀gà twadon nəzəŋu yʊa».

34 Á pìə́ á kə á pubʊŋa tə cígá tə wa, ndə kʊ nə mɛ nətʊ, sə á dàń yá cʊna tə fàŋʊ́ nə. Kʊ yɪ á cavɪyoo nə à swìn nətʊ: Á wa lìà duən yərì Yɪɪ.

Yɪra tə tɪga nə wá bwin ba nan də kʊ
(Filipə tìán 3.20-21; 1 Zwan 3.2-3)

35 À yə̀ə́ də, lìà duən wá bwe, sə ba jə́n, nətə nə tɪga wá bwin ba nan tɪan wa? Ba yɪra tə wá yà nətə?

36 Lìù tə, n nə bwe kʊ bwiə təntə, n yɪ ləyəru! N nə dùə̀ wobiu, n kə tɪa, wobiu təntə wàrì vʊʊ kʊ bwin, də kʊ nə wà tɪ kʊ pʊ.

37 Kʊ tə n nə dùə̀, n kə tɪa, tə ya wobiu cɪcɪ. Dɪɪn don, kʊ yɪ mɪbɪa, nə à yə̀ə́ won yiri don, kʊ tà mɪnɪ sɪsɪʊ tə, də kʊ vʊran tə, kʊ nə pɛn, kʊ dì yɪɪ nə tə.

38 Yɪɪ nə yàá pa sɪsɪʊ də kʊ vʊran wobiu təntə nə, ndə ʊ nə pìà nətʊ. Yɪɪ nə pɪn wobiu də mama kʊ vʊʊ yiri.

39 Wiən tə, tə mɪɪ nə siŋə, də yɪra tə tà nədʊ. Ləzoni yɪra də yiri yɪ kʊ cɪcɪ. Vàná də yɪra yiri yɪ kʊ cɪcɪ. Zə́ŋə́ də yɪra yiri yɪ kʊ cɪcɪ. Fələ də yɪra yiri yɪ kʊ cɪcɪ.

40 Lanworu tə wa wiən wulə lá, tə nə jə yɪra. Tɪa tə də yuu wa wiən wulə lá, tə nə jə yɪra. Lanworu tə wa wiən tə zəni, də tɪa yuu wiən tə zəni tà nədʊ.

41 Yɪcaʊ tə zəni də yɪ kʊ cɪcɪ. Càná tə də zəni yɪ kʊ cɪcɪ. Kacɪlacɛ tə də zəni kʊ́ʊ̀ yɪ kʊ cɪcɪ. Kacɪlacɛ tə mù tətə zəni tà nədʊ.

42 Mə kʊ wá ya nətʊ máŋá tə wa, tɪga nə wá bwin ba nan tɪan wa. Máŋá tə, ba nə gùrì yɪra tɪa, kʊ yɪra təntə yɪ wotɪgʊ, kʊ wá pʊ. Yá máŋá tə wa, Yɪɪ nə wá pìí ʊ bwin kʊ, ʊ lɪ tɪan wa, kʊ yɪra təntə kʊ́ʊ̀ wàrì kʊ tɪ kʊ pwɪ.

43 Máŋá tə wa, ba nə gùrì kʊ tɪa, kʊ ba dun jə, kʊ ga ba dìàn də jə. Yá máŋá tə wa, Yɪɪ nə wá pìí ʊ bwin kʊ, ʊ lɪ tɪan wa, kʊ wá ja dun, kʊ ga jə dìàn də.

44 Máŋá tə wa, ba nə gùrì yɪra tə tɪa, kʊ yɪ tɪa yuu yɪra. Yá máŋá tə wa, Yɪɪ nə wá bwin kʊ, ʊ lɪ tɪan wa, kʊ dàń wá ya Yɪɪ *sàń yɪra. Də tɪa

‡ **15:32 15.32** Ganaŋa təntə Polə nə jan də tə, wàá ganaŋa cígá cígá kʊ yanɪ, kʊ ma kʊ́ʊ̀ wàá ləzoni, ba nə yɪ ndə ganaŋa nə kʊ yanɪ.

yuu yıra nə wulə, Yıı sàń
yıra də wulə.
45 Kʊ mù yoo tə púpúní Yıı
sagı tə wa, kʊ wú: «Təntən
bɛɛ tə, kʊ nə yı Adamə
jigə ləzwəniŋu». Talıkwa§
Adamə tə, ʊ mù jigə siŋu, kʊ
nə pın mıı, kʊ nə ba zwɛ̀e
Yıı con, lìà nə.
46 Kʊ tà Yıı sàń yıra tə, ba
yà də́ yáá ba na, kʊ yı tıa yuu
yıra tə. Kʊ mù kwa nə, ba
wá na Yıı sàń yıra tə.
47 Təntən lìù tə yı tıran nə,
Yıı ma fwa wá, kʊ pa ʊ yı tıa
yuu lìù. Bələ nii lìù tə mù yı
Yıı sàń lìù.
48 Ba tə, ba nə wulə tıa
yuu, nyın də bɛɛ tə, Yıı nə
fwa də tıran tə. Ba tə də, ba
nə wulə Yıı con, də nyın də
bɛɛ tə, ʊ nə nan Yıı sàń tə.
49 Ndə nətʊ tə, nə nə nyın
də tıa yuu bɛɛ tə, mə nətʊ nə
wá nyın də Yıı sàń bɛɛ tə.

(1 Tɛsalonikə tìán 4.13-18)

50 À nubıa-ba, á nəŋə kʊ
tə, à nə pìà, sə à swìn. Yıra
tə, tə nə yı nàŋʊ́ də jana nə
fwa, wàrì kʊ twá kʊ yanı Yıı
pàrì tə wa. Yá tıa yuu yıra
tə, kʊ nə wá pʊ, wàrì Yıı sàń
yıra tə, kʊ nə ba pwı, wiən
tə kʊ janı.
51 Kʊ yı yosəgu nə, à bırı
aba. Nə mama, nə bá tı. Nə
mama yıra tə wá lwàń.
52 Máŋá don wa, ba nə wá
wúrú nabwana talıkwa dıın
tə nə. Nə mama dàń wá
lwàń naa nədʊ, ndə yii pwiu
də kʊ súrú nə. Nabwana tə
wá wúrí, Yıı ga bwin tıga tə,
ba nan də yıra, tə nə ba pwı.
Yá nə də yıra, tə ga lwàń kʊ
jì ndə ba nə.
53 Nə yıra tə, kʊ nə tı kʊ
pwı tə dàń mɛ, sə kʊ lwàń
kʊ jì yıra tə, kʊ nə ba tı kʊ
pwı.
54 Máŋá tə wa, yıra tə, kʊ
nə tı kʊ pwı, tə nə wá lwàń,
kʊ ba tı kʊ ba pwı tə, kʊ
máŋá tə wa, kʊ tə nə púpúní
Yıı sagı tə wa, tə nii dàń wá
sú. Kʊ swìn, kʊ wú:
«Tıan kúù tə̀lə́, Yıı dí dìàn
tıan yuu wa.
55 Tıan, sə n dìàn tə wa yə̀n?
Tıan, sə n sılıu tə, n nə ma
zwe lìà tə, n gwı tə wa yə̀n?»
56 Tıan yı tə twá də cʊna,
tə ma jə dìàn nə yuu wa.
Cʊna də twá də Yıı *nii tə,
ʊ nə pın *Moyizə nə, tə ma
jə dìàn nə yuu wa.
57 Kʊ mù yırı nə, nə kəni
Yıı lɛ̀eɛ̀e, ʊ nə pın, sə nə də́
dìàn cʊna də tıan mɛ yuu
wa. Kʊ nətʊ twá, də nə Yuu-
Tiu Zwezi-Kərisə dìàn tə.
58 À nubisoni-ba, kʊ mù
təntə yırı nə, á zıga dìàn.
Á dànà ká pa won mama
gwàrì á vànà. Á kənə dìàn
á tʊn Yuu-Tiu tʊtʊŋı tə, á
súrí wuuu. Á lwarı də, á də
tʊtʊnan tə, á nə tʊŋa á pın
Yuu-Tiu nə, tə bá ya tʊtʊ, ʊ
kwa.

16

*Səbiu tə ba nə lé, sə kʊ
san lìà tə nə, Kərisə nə tı,
yoo*

(2 Korɛntə tìán 8; 9; Romə tìán 15.25-27)

§ **15:45 15.45** Talıkwa Adamə tə nə yı Zwezi-*Kərisə.

1 À mù Polə pìà, sə à swìn
yoo səbiu tə yuu wa, á nə
lé, sə kʊ san lìà tə nə, ba
nə yɪ *Kərisə nə tɪ, ba nə
wulə *Zwerizalɛmə nə. Kʊ
səbiu təntə yoo wa, á də mɛ,
sə á fwa ndə nətʊ tə nə, à
nə swìn Galasi nagwanaa tə
wa, Kərisə lìà tə con, sə ba
də fwa.
2 Laadi dɪɪn mama, səbiu
tə, á lìù mama nə jə, ʊ mɛ, sə
ʊ lɪ kʊ tə, ʊ nə wàá ʊ tún vàn
nə. Á tuŋə kʊ səbiu təntə
vàn nə, sə máŋá tə wa, à nə
wá bà á con, á kʊ́ù dànà ká
lé səbiu.
3 Máŋá tə wa, à nə wá yí
á con, à wá pʊ́pʊ́ní saga à
pa lìà tə nə, á tətə nə wá
kúrí, à ma tʊn ba də səbiu
tə Zwerizalɛmə nə.
4 Də kʊ nə mɛ, sə à tətə va,
ba mù də à mù wá twá duən
nə vìí.

Wiən tə, Polə nə pìà, sə ʊ fwa

5 À pìà, sə à twá Mased-
wanə nagwanaa tə wa à lɛ.
Kʊ kwa nə, à wá bà à na aba.
6 Dɪɪn don, à wá ya á con
dɪan bələ. Dɪɪn don waran*
tə máŋá tə mama wa, à wá
ya á con. À nə kʊ́ù wá nan á
con, sə à vìí á wá san nə də
kʊ tə, kʊ nə wá pa à lɛ à va,
à nə vəli lá.
7 À ba pìà, sə à bà à zɪgɪ
yɪɪ nə à mà à lɛ. À pìà də, kʊ
nə ya *Yuu-Tiu fɪra, sə nə ya
duən nə kʊ dání.
8-9 Yɪɪ súrí cwəŋə nəzəŋu
ʊ pa nə, sə à ma tʊn ʊ tʊtʊŋɪ
tə yəbə. Yá dʊŋa tə də dáá
zənzən pʊn. À dàń tə wá
ya yəbə Efɛzə wa, kʊ jə vələ
*Pantəkɔtə cànà tə.
10 Timote də tʊŋa Yuu-Tiu
tʊtʊŋɪ tə, ndə à də nə tʊŋa
kʊ nətʊ. Də ʊ nə twi á con,
sə á ja wá zəni á pa ʊ nì ʊ
nywání.
11 Sə á lìù mama dàn ká
mun wá. Á dàń saŋa wá də
ʊ cwəŋə tə vəli tə, sə ʊ wàní
ʊ vìí də yazurə. Sə ʊ bà ʊ
yí nə də zəni. À mù Polə də
*Kərisə lìà tə duən tə dànì
wá yəbə.
12 Apɔlɔsə mù, ʊ nə yɪ nə
nubiu Kərisə yɪrɪ, yoo wa, à
lòrì wá nɛɛ kapʊpʊ, sə ʊ mù
də Kərisə lìà tə duən tə bà
ba na aba. Yá ʊ yà tə ba pìà,
sə ʊ bà á con sí́ʊ́n. Máŋá tə
wa, ʊ nə nɪ bʊʊ, ʊ wá bà.

Polə sʊgʊ tə, ʊ nə ma gúrí ʊ sagɪ tə
(1 Tɛsalonikə tìán 5.5-13)

13 Á dànà ká dwɛ̀e. Á zɪga
dìàn á kən á waa Zwezi nə
wuuu. Á pɪan á jìàn dàn.
Á yana dìàn tìán *Yuu-Tiu
tʊtʊŋɪ tə wa.
14 Sə won tə mama, á nə
fwa á pwərə wa, sə kʊ twá
də sonu kʊ ma tʊn.
15 À nubɪa-ba, á mama
yə́ə́ Sətefanasə də ʊ dìə̀ lìà
mama. Á yə́ə́ də, ba mù nə
yɪ təntən lìà, ba nə ken ba
waa Zwezi-*Kərisə nə wuuu,
Akayi nagwanaa tə wa. Yá
ba tì ba tìàn mama ba kə
Yuu-Tiu tʊtʊŋɪ tə wa, sə ba
ma san lìà tə nə, ba nə yɪ
Kərisə nə tɪ.

* **16:6 16.6** Waran təntə máŋá wa, lìù wàrì tɪʊ ʊ vəli. Waran təntə yàá bà bununu cànà tə wa, kʊ ja vələ yarɪkafɔɔ cànà tə wa.

16 À nubɩa-ba, à lòrì aba, sə
á zìlí ʋ mù lìù təntə. Á zìlə́
ba tə də mama, ba mù də wá
nə tʋŋa də duən zənzən.
17 À fwa pupwən
zənzən də Sətefanasə də
Fɔrətinatisə də Akayikisə nə
twi à con. Ba nə twi à con,
kʋ yɩ ndə á mù nə twi à con.
18 Ba dàn à jìàn, ndə ba
nə dàn á də jìàn. Kʋ mù
ləzwənyiri təntə á zìlə́ ba
zəni.
19 Kərisə lìà púlí tə Azi
nagwanaa wa yəbə, jʋ̀nà
aba. Akilasə də ʋ kan
Pərisilə də Kərisə lìà púlí tə,
ba mù də ba, nə yàá jʋ̀nì Yɩɩ
ba dìə̀ tə, jʋ̀nà aba zəni də
Yuu-Tiu yɩrɩ tə.
20 Lìà tə mama, ba nə
wulə yəbə, ba nə yɩ á nubɩa
Kərisə yɩrɩ tə, də jʋ̀nà aba. Á
jʋ̀ná duən də zìlə́ zənzən də
sonu, ndə Kərisə lìà nə mɛ,
sə ba fwa nətʋ.
21 Kʋ tə yɩ à tətə nə pʋ́pʋ́ní
də à jìàn, à wʋ́: «À mù Polə
də jʋ̀nà aba».
22 Lìù tə, ʋ nə ba Yuu-
Tiu swə, sə Yɩɩ cʋ̀gʋ̀ kʋ tíú.
Maranata! Kʋ mù nə yɩ: Sə
nə Yuu-Tiu bà!
23 Nə Yuu-Tiu Zwezi nə wá
fwa pubwanʋ á yɩra.
24 À swə á mama, nə
mama mɪ́ámɪ́án vwə Zwezi-
Kərisə yɩra.

Bələ nii sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʊ pa Korɛntə Kərisə lìà tə nə Korɛntə tìán bələ nii sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə

Kʊ yı *tʊntʊnʊ Polə nə púpʊ́ní kʊ.

Lìà tə nə, Polə nə púpʊ́ní

Ba boŋə sagı kʊ tə ‹bələ nii sagı› tə, Polə púpʊ́ní ʊ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə Korɛntə nə.

Sagı tə wa sʊgʊ

Polə púpʊ́ní ba, pwıa yà nə tə wulə *Kərisə lìà tə tətəŋi wa, yırı. Ba wa lìù don twın Polə zənzən. Yá kʊ tə nə dwə, ba wa lìà duən kʊ́ù ba cígá kàrà tə, Polə nə bırı tə nii nə, twá.

Polə caga ʊ tìàn yırı, ʊ ga pìà, sə ʊ pa ba lwarı, ʊ tʊtʊŋı tə nə yı nətʊ, ʊ nə yı Zwezi-Kərisə *tʊntʊnʊ tə yırı. Ʊ bırı də, Zwezi-Kərisə tʊntʊnʊ mɛ, sə ʊ vwa ʊ tìàn míámían Zwezi nə, ʊ ma tʊn.

Polə jʊ̀nì Kərisə lìà tə Korɛntə nə

(Kolosə tìán 1.1-8; Galasi tìán 1.1-5)

1 Yıı twá də ʊ fırə tə, ʊ ma kúrí à mʊ̀ Polə, sə à ya Zwezi-*Kərisə *tʊntʊnʊ. À mʊ̀ də Timote, ʊ nə yı don tə, ʊ nə yı á nubiu Kərisə yırı, nə púpʊ́ní sagı kʊ tə, nə pın á mʊ̀ Kərisə lìà púlí tə nə, kʊ nə wulə Korɛntə nə. Nə pìà, sə sagı kʊ tə yí lìà tə də mama, ba nə yı Kərisə nə tı, ba ga wulə Akayi nagwanaa tə wa.

2 Nə nyına Yıı də *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʊ á yırə, yá ba ga pa aba bıcan sìə́.

Nə kəni Yıı lɛ̀ɛ̀e, ʊ nə zùrì nə bıcanı nə càn wa yırı

3 Nə pıan dun Yıı nə, ʊ nə yı nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə Yıı, ʊ ga yı ʊ nyına də. Ʊ mʊ̀ nyına təntə dəri lìà yinəgə, ʊ ga zùrì lìà bıcanı də.

4 Máŋá mama, càn nə yí nəba, ʊ mʊ̀ nə yàá zùrì nə bıcanı, sə kʊ pa nə də wání nə zùrì lìà tə bıcanı, ba nə wulə càn yiri mama wa, ndə Yıı nə fwa nətʊ nə yırə.

5 Nətʊ tə Zwezi-Kərisə nə dí càn zənzən, yá nə də ga wulə càn zənzən wa, mə nətʊ nə, Yıı wá twá Zwezi-Kərisə, ʊ ma zùrì nə bıcanı zənzən.

6 Yá nə dàń nə də́ càn, kʊ yı, sə kʊ pa á bıcanı zùrì. Kʊ ga tə wá pa Yıı pa á ya ʊ cwəŋə tə wa. Də nə bıcanı nə zùrì, kʊ yı, sə kʊ pa á də bıcanı wání tə zùrì, sə á ja pínú, də càn tə tə, nə nə wulə tə wa, yiri nə yí aba.

7 Nə dàń ja yala də aba, nə ga yə̀ə́ də, á də nə wulə càn tə wa, nə də nə wulə tə wa, Yıı wá zùrì á bıcanı, ndə ʊ nə zùrì nə də bıcanı nətʊ.

(2 Korɛntə tìán 4.8-18;

2 Timote 2.8-12; Filipə tìán 1.27-30)

8 Nə nubıa-ba, nə pìà, sə á lwarı, nə nə dí càn nətʋ Azi nagwanaa tə wa. Nə dí càn zənzən, tə càn tə nə dwə nə dìàn. Yá tə dàń pın, nə yà kʋ́ʋ̀ ba yala jə də, nə mıı wá ya lʋʋ wa.

9 Nə tətə bıcanı wa, nə yà ken nə sírí də, kʋ yı nə tıan nə yí. Kʋ yoo təntə tʋn, sə kʋ pa, nə kʋ́ʋ̀ dàn ká ja nə tətə dìàn, sə nə dàń ja Yıı tə, ʋ nə bwin tıga tıan wa, dìàn.

10 Mə ʋ mʋ̀ nə van nəba ʋ lı, yá ʋ ga tə wá van nəba ʋ lı tə mʋ̀ tıan təntə yiri wa. Cígá mama, nə jə yala də, ʋ tə wá van nəba ʋ lı tə wa.

11 Á də tətə wá san, á lòrì Yıı, á pa nəba. Yá Yıı dàń wá fwa ʋ pubwanʋ tə nə yıra, lìà zənzən nə lòrì wá ba pın nəba yırı. Máŋá tə, Yıı nə wá le nəba, ʋ ga san nəba, kʋ wá ya lìà zənzən nə wá kə ʋ lɛ̀eɛ̀e ba pa nəba.

12 Á nəŋə yoo tə, kʋ nə pın nə wàá á yoo nə tì, nə ma bwı nə tìàn nə. Nə yə̀ə́ nə pubʋŋa wa də, nə jın nə tìàn, nə wà durən yìàn fwa. Nə yın cígá wa lʋʋ kʋ tə wa, kʋ tə nə dwə, á mʋ̀ yáá con. Kʋ nətʋ tə yı Yıı nə pın kʋ tʋn. Ʋ mʋ̀ yà nə kəni nəba cwəŋə wa, də ʋ pubwanʋ tə, kʋ tà nə tətə pubʋŋa yà nə kəni nəba cwəŋə wa.

13 Kʋ tə, nə nə pʋ́pʋ́ní nə pa aba, kʋ wa ba yosəgu mama jə. Mə kʋ mʋ̀ nə á kàrì sagı kʋ tə wa, yá á ga nəń kʋ dəń. À bʋŋa də, kʋ ja vəli kʋ yígúrə wa, á wá lwarı kʋ dəń míámían.

14 Kʋ yı ndə á tə wà lwarı míámían, də dıın tə, nə Yuu-Tiu Zwezi nə wá pìí ʋ bà, á wá tì nə yoo, á ma bʋ á tìàn nə, nə də ga wá tì á yoo, nə ma bʋ nə tìàn nə.

Polə pìí ʋ lwàń ʋ kʋ́ʋ̀ bá va Korɛntə

15-16 À mʋ̀ jə á yala nətʋ. Kʋ mʋ̀ nə pın, à yà dí yáá à kə sírí, sə à bà à zıgı á con, à va Masedwanə nagwanaa. Yá máŋá tə, à nə kʋ́ʋ̀ pìí à naŋa Masedwanə à bìàn, à tə wá twá á con, sə á san nə, sə à lɛ à va Zwide nagwanaa. Kʋ nətʋ dàń wá pa, Yıı kʋ́ʋ̀ fwa ʋ pubwanʋ tə á yıra nɛɛ bələ.

17 Yá à nə kʋ́ʋ̀ pìí à lwàń à pubʋŋa tə, kʋ tà tʋtʋ, kʋ jə dəń. Á yə̀ə́ də, à ba yoo tʋŋa də à tətə fıra. À ba ‹awo› də ‹ɔn ɔn› swìn, à gùlí duən wa, yoo nədʋ yuu wa.

18 Yıı yı lìù tə, ʋ nə yı pùə́ nədʋ tíú. Yá ʋ mʋ̀ Yıı təntə yə̀ə́ də, nə wà ‹awo› də ‹ɔn ɔn› ma gùlí duən wa yoo nədʋ yuu wa.

19 Á yə̀ə́ də, kʋ yı Yıı tətə bìú Zwezi-*Kərisə yoo nə, à mʋ̀ Polə, də Silasə də Timote swìn nə bırı aba. Zwezi-Kərisə tà ‹awo› də ‹ɔn ɔn› lìù. Ʋ yı ‹awo› lìù máŋá mama wuuu.

20 Yıı twá də ʋ mʋ̀, ʋ ma swìn, ʋ wʋ́ ‹awo› wiən tə mama yuu wa, ʋ nə kàn nii. Yá nə də ga tə twá də ʋ mʋ̀, nə ma wʋ́ ‹amıına›, sə kʋ pa dun Yıı nə.

21 Kʊ tə nə súrí lá, Yıı
tətə nə pın nə mù də á mù
zıga dìàn, nə ma twá Zwezi-
Kərisə nə. Mə ʊ mù Yıı nə
kúrí nəba, ʊ kə vàn nə, sə
nə tʊn nə pa wá.
22 Yıı nə ken ʊ *Siŋu tə nə
bıcanı wa, ndə mımınan nə,
sə ʊ ma bırı də, nə yı ʊ mù
nyiən. *Ʊ* Siŋu təntə nə yı
wozəŋə tə, ʊ nə tanı ʊ tún
təntən nyiən, kʊ ga bırı də,
wiən duən tə wulə, ʊ nə wá
pa nəba.

(2 Korɛntə tìán 12.19-21; 13.1-2, 10; 1 Tɛsalonikə tìán 2.3-12)

23 Yıı mù yə̀ə́ kʊ tə, à nə
bʊŋa à waa con. Də kʊ nə yı
kʊnkʊn nə à kʊnı, sə à mıı
zwɛ̀e. Won tə, kʊ nə pın à
wà pìí à bà á con Korɛntə nə,
kʊ yı à ba pìà, sə à bà à tʊn
lwanı á yıra.
24 Kʊ tà nə pìà nə kálí aba,
sə nə swìn á con, nətʊ á nə
mɛ, sə á kə á waa Zwezi-
Kərisə nə. Nə yə̀ə́ də, á
keni á waa Zwezi-Kərisə nə
wuuu, á ga zıga dìàn. Yá
kʊ dàń yı nə pìà nə tʊn də
aba, sə kʊ pa, á wání á ya
pupwən wa.

2

1 Á nəŋə, à pubʊŋa tə nə
yı nətʊ. À pubʊŋa wa à ba
pìà, sə à pìí à bà á con, də à
túrí tə nə wá bwé kʊ kə aba
pucʊnı wa.
2 Də à nə ken aba pucʊnı
wa, á mù yà ga nə mɛ, sə á
poli à pùə́, wàà dàń nə kúù
wá poli à pùə́?
3 Mə kʊ mù dàń nə pın, à
ma dí yáá à púpúní sagı á nə,
yá à ga kúù wà twi, sə à na
aba. Də à yà nə twi á con, á
yà wá pa à pùə́ cùgù. Yá á
mù yà nə mɛ, sə á pa à pùə́
poli. Kʊ yı cígá, à jə á mama
dìàn kʊ yoo tə wa. À ga yə̀ə́
də, à nə wulə pupwən wa, á
də mama wulə pupwən wa.
4 À dí yáá à púpúní sagı
təntə á nə, sə á lwarı də,
á yoo yì nə zənzən, kʊ pa
à pùə́ cùgù, à ga kwi yınıa
á yırı, máŋá tə wa, à nə
púpúní sagı kʊ tə. Kʊ dàń
nə tà à púpúní á nə, sə à kə
pucʊnı á nə. Kʊ yı à púpúní
á nə, sə à pa á lwarı, à nə
swə aba zənzən nətʊ.

Á tíə́ yoo tə, á dʊgʊ tıa!

(2 Korɛntə tìán 7.5-16; Likə 17.3)

5 Də lìù nə fwa pucʊnı yoo,
kʊ tà à mù cıcı yıra nə, ʊ fwa
kʊ. Kʊ yı á mù mama yıra
nə, ʊ fwa kʊ. Kʊ nə swə kʊ
tà á mama, á lìà duən mù
pwìí cùgù. À ba pìà, sə à
man kʊ, à pa kʊ doni jıın.
6 Á wa lìà zənzən ken càn
zənzən kʊ bɛɛ təntə nə, ʊ nə
tʊn kʊ yoo tə. Yá kʊ dàń mɛ,
sə á yá kʊ mɛ nətʊ.
7 Yá síún nə, á dàń mɛ, sə á
tì ʊ yoo tə á dʊgʊ tıa, sə á pìí
á zùrì ʊ bıcan. Kʊ nə tà nətʊ,
pucʊnı wá zʊ wá zənzən, kʊ
pa ʊ jìàn gwàrì míámían.
8 Kʊ mù nə pın, à dàń kwè
aba, sə á pìí á bırı wá də, á
swə wá.
9 Á nəŋə yoo tə don də, à
nə púpúní à sagı tə, à pa aba,
kʊ yırı. À púpúní kʊ, sə à
ma dədən aba à jən, á zìlí à
nii yoo mama wa naaa.

10 Yá síún nə, lìù tə, á nə
tì ʋ cʋna á dʋgʋ tɪa, à də tì
kʋ à dʋgʋ tɪa. À mù con, à tì
bɛɛ təntə cʋna tə, à dʋgʋ tɪa
á mù yɪrɪ Zwezi-*Kərisə yáá
con.
11 Nə yəə́ kʋ tə, *Sɪtana nə
pìà, sə ʋ fwa, zəni. Yá à
ba pìà, sə Sɪtana twá cʋna
təntə nə, ʋ dó dìàn nə yuu
wa.

Polə twá Tərowasə ʋ lɛ

12 À yà zàn à va Tərowasə,
sə à swìn Zwezi-*Kərisə
sʋywáŋʋ́ tə à bɪrɪ lá. Máŋá
tə, à nə yí lá, à nɪ də, *Yuu-
Tiu yà súrí cwəŋə, ʋ pa nə,
sə à swìn ʋ sʋywáŋʋ́ tə.
13 Yá à bɪcan wa, à yà ba
sìə́ jə, à nə wà Titə nɪ, ʋ nə
yɪ à nubiu Kərisə yɪrɪ. À dàń
ma lòrì cwəŋə, Kərisə lìà tə
con Tərowasə nə, à ga lɛ à
va Masedwanə nagwanaa tə
wa.

Zwezi-Kərisə dí dìàn
(Romə tìán 15.17-19; 1 Korɛntə tìán 1.17-24; 2 Korɛntə tìán 4.1-7)

14 Nə dàń kənə Yɪɪ lɛ̀ɛ̀ɛ,
ʋ nə bɪrɪ nəba lʋʋ nə, ndə
nə yɪ bàń dìə̀ lìà, kwatara
yuu tíú nə ta kʋ̀ʋ̀, ba ja ba
vaŋa. Yá ʋ dàń ga twá də
nə mù, ʋ pɪn ba lwarɪ Zwezi-
*Kərisə bwálí mama wa. Nə
dàń yɪ ndə lwán* nə, tə nə
súə́ bwálí mama, sə kʋ pa lìà
tə lwarɪ Zwezi-Kərisə.
15 Nə mù dàń yɪ ndə lwán
nə, tə nə ywán Yɪɪ yáá con,
tʋtʋŋɪ tə yɪrɪ, Zwezi-Kərisə
nə pɪn, nə tʋŋa. Nə swìn ʋ
yoo lìà tə con, Yɪɪ nə wá jon
ba ba cʋna wa, də lìà tə con,
ba nə wá tɪ ba jén mɪámɪán
Yɪɪ yáá con.
16 Kʋ nə yɪ lìà tə, Yɪɪ nə wá
jon ba ba cʋna wa con nə, nə
yɪ ndə lwán nə, tə nə ywán,
tə nə bɪrɪ də, ba wá na mɪɪ,
kʋ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con. Yá kʋ
dàń nə yɪ lìà tə, ba nə wá tɪ
ba jén mɪámɪán Yɪɪ yáá con,
nə yɪ ndə lwán nə, tə nə ba
ywán, tə nə bɪrɪ də, ba wá
tɪ Yɪɪ yáá con. Lìù tə̀lə́, ʋ nə
wàá tə yìə̀n təntə ʋ tʋŋa.
17 Nə mù tà ndə lìà zənzən
nə, ba nə swìn Yɪɪ sʋgʋ tə,
ba bɪrɪ, ba ma pìà nywarɪ
ndə baywələ nə. Nə mù yɪ
Zwezi-Kərisə tʋ̀tʋ̀nà. Kʋ mù
nə pɪn, nə swìn Yɪɪ sʋgʋ tə,
nə bɪrɪ də nə cígá mama ʋ
mù Yɪɪ yáá con.

3

Polə yɪ ʋ tʋŋa Yɪɪ nimarʋ nədʋn tə yɪrɪ
(1 Korɛntə tìán 9.1-3; 2 Korɛntə tìán 5.18-21)

1 À dàń pìà, à bwe aba, à
jén, kʋ yɪ nə wulə nə púpúní
sagɪ kʋ tə, sə nə ma bɪrɪ aba
kʋ tə, nə nə yɪ naaa? Nə à
yəə́, kʋ mɛ, sə nə də lòrì aba,
ndə lìà duən nə, sə á púpúní
sagɪ, á pa nəba, sə nə ma
pa ba lwarɪ kʋ tə, nə nə yɪ?
Nə à yəə́ kʋ mɛ, sə lìà duən
púpúní sagɪ, ba pa aba, sə kʋ
bɪrɪ nətʋ tə, nə nə yɪ? Mə kʋ
yɪ nətʋ lìà duən con.

* **2:14 2.14** Dí yáá nə, *Romə-ba lʋʋ wa pìʋ́ tə, ʋ nə ta kʋ̀ʋ̀ ʋ dó, ʋ kwatara tə yàá pú ʋ kwa, ba ja twá tɪʋ tə wa ba lɛ, sə kʋ pa wá dun. Ba yàá lwá tɪralɪ də tɪralɪ nʋga tə lwán nə ywán.

2 Á tətə yı ndə sagı nə, kʋ
nə pʋ́pʋ́ní nə bıcanı wa. Yá
lìà tə mama wàá kʋ ba kàrì,
ba ga wàá kʋ ba lwarı.
3 Kʋ yı cígá, á yı ndə sagı
nə, Zwezi-*Kərisə nə twá nə
tʋtʋŋı tə nə, ʋ ma pʋ́pʋ́ní.
Kʋ tà níá tə, ba nə ma
pʋ́pʋ́ní sagı, ʋ ma pʋ́pʋ́ní
sagı təntə, kʋ yı Yıı tə, ʋ nə
wulə mıı wa, *Siŋu tə, ʋ ma
pʋ́pʋ́ní kʋ. Kʋ tà kapana*
pʋ́pʋ́nʋ́ daborubii yuu wa,
ʋ pʋ́pʋ́ní kʋ. Kʋ yı ləzoni
bıcanı wa ʋ pʋ́pʋ́ní kʋ.
4 Fən ba nəba jə kʋ yoo
təntə yuu wa Yıı yáá con,
Zwezi-Kərisə yırı.
5 Nə yə̀ə́ zəni də, nə tətə
dìàn wà yí, sə nə tʋn won
mama. Kʋ yı Yıı nə pın
nəba dìàn, sə nə wànı nə
tʋn.
6 Ʋ mʋ̀ nə pın nəba dìàn
də, sə nə wànı nə ya ʋ
tʋ̀tʋ̀nà, nə swìn ʋ *nimarʋ
nədʋn tə yoo, nə bırı lìà nə.
Ʋ nimarʋ nədʋn təntə tà Yıı
*nii tə, ba nə pʋ́pʋ́ní ba tʋ́n,
kʋ yı Yıı-Siŋu tə. Yıı nii tə,
ba nə pʋ́pʋ́ní ba tʋ́n, yà pın
lìà tə tı Yıı yáá con. Yá Yıı-
Siŋu tə mʋ̀ yı kʋ pın nəba
mıı tə, kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı
con.
*(Ebərə-ba 8.6-13; 12.18-
29)*
7 Yıı nii tə yà yı kʋ pʋ́pʋ́ní
kapana pʋ́pʋ́nʋ́ daborubii
yuu wa. Yá *Moyizə dàń yà
mɛ, sə ʋ twá də Yıı nii təntə,
kʋ nə pın lìà tı Yıı yáá con,
ʋ tʋn ʋ pa Yıı nə. Də kʋ nətʋ
mama, Yıı pın Moyizə yáá
pıpılı də dun, *Yızərayɛlə
lìà tə nə wàrì ʋ yáá wa ba
ywàŋá, tə yırı. Yá ʋ dun
təntə yà ga bá ya lá, máŋá
mama wuuu. Də Yıı nii tə,
kʋ nə pın lìà tı ʋ yáá con, nə
bırı ʋ dun tə nətʋ,
8 Yıı-Siŋu tə dàń pın, lìà na
dun nəfarʋ, tə nə dwə nətʋ.
9 Də Yıı nii tə, kʋ nə pın ʋ
bʋ̀rì lìà bʋ̀rà, sə ʋ cʋ̀gʋ̀ ba,
nə bırı nəba Yıı dun nətʋ,
Yıı cígá tə, ʋ nə wá ma pa,
sə nə ya cígá tìán ʋ mʋ̀ Yıı
yáá con, dun wá doni nətʋ.
10 Nə dàń wàá nə swìn də,
dun nəfarʋ twi sʋ́ʋ́n nə, tə
dwə dí yáá dun tə. Yá dí
yáá dun tə dàń yı ndə tə kʋ́ʋ̀
tə̀lə́.
11 Kʋ yı cígá də, wiən tə
nə bá ya lá máŋá mama, nə
jın dun nətʋ, kʋ pìà kʋ bırı
nəba də, wiən tə, tə nə wulə
máŋá mama, dun wá doni.
12 Nə dàń jə yala təntə, kʋ
mʋ̀ nə pın, nə jə wʋdıʋ, nə
ma swìn tə nəpon nəpon.
13 Nə ba fwa ndə Moyizə
nə yàá tì gankıkala, ʋ ma pú
ʋ yáá nə. Ʋ yàá fwa nətʋ, sə
Yızərayɛlə lìà tə dàn ká na
Yıı dun tə nə wá zwɛ̀e, tə yá
ʋ yáá tə nə nətʋ.
14 Yá Yızərayɛlə lìà tə mʋ̀
con, ba yun yà kʋa, kʋ pa
ba ba kʋ də̀ń nə̀ń. Də zə̀n
mama, mə kʋ tə yı nətʋ, kʋ
pa ba bıa tə də nə. Ba nə
kàrì Yıı də ləzoni nimarʋ
nədwan saga tə, kʋ yı ndə
gankıkala təntə nə pʋ́ə́ ba
yíá nə. Kʋ yàá pa, ba ba kʋ
də̀ń nə̀ń. Kʋ yı nətʋ, kʋ nə

* **3:3 3.3** Yıı *nii tə, ʋ nə pın *Moyizə nə, yà yı kʋ pʋ́pʋ́ní kapana pʋ́pʋ́nʋ́ daborubii yuu wa.

yı Zwezi-Kərisə cıcı nə wàá gankıkala təntə, ʊ lı lìù yíá nə yırı.
15 Də zàn mama, ba nə kàrì Moyizə saga tə, kʊ yı ndə gankıkala təntə yàá pú ba yíá nə, ba ba kʊ dàń nàń.
16 Yá máŋá tə wa, lìù tə, ʊ nə vəvəri ʊ tìàn, ʊ kə *Yuu-Tiu con, gankıkala tə yàá nan, ka yá ʊ yíá nə.
17 Kʊ yı nətʊ, sə kʊ bırı də Yuu-Tiu tə nə yı Yıı-Siŋu tə, Yuu-Tiu Siŋu tə ga nə wulə bwálí nə, kʊ yàá pa lìà tə tını ba tìàn.
18 Nə dàń ywàŋá Yuu-Tiu ndə zəŋu nə, ʊ dun tə nə pıpılı kʊ wa. Gankıkala kʊ́ʊ̀ wà nə mù lìù mama yíá nə pwí. Máŋá tə, nə nə ywàŋá wá, Yuu-Tiu Siŋu tə dàń lwàní nəba, kʊ pın nə kwɛn nə nyın də Yuu-Tiu də dun, tə nə dáá zənzən, tə nə súrí wuuu.

4

Nə mù ba dìàn jə, yá Yıı ga pın nəba dìàn

(1 Tɛsalonikə tìán 2.1-6; 2 Korɛntə tìán 2.14-17)

1 Yıı dəri nə yinəgə zənzən, ʊ ga pa nəba tʊtʊŋı təntə, kʊ mù nə pın nə jìàn ba gwàrì.
2 Nə dàń vıga cavıra yokʊkwınan tə, lìà nə sègə̀ ba tʊŋa. Nə ba tʊŋa də yíá swıan, nə ga ba Yıı sʊgʊ tə lwàní. Yá nə mù dàń yı cígá tə, nə yàá swìn nəpon nəpon, sə kʊ pa, lìà tə mama lwarı də, nə yı cígá lìà Yıı yáá con.
3 Nə swìn sʊywáŋʊ́ tə, nə bırı lìà nə. Yá gankıkala tə púə́ lìà duən yíá nə, ba ba sʊgʊ təntə dàń nàń. Ba mù lìà təntə yı lìà tə, ba nə wá tı, ba jén Yıı yáá con mıámıán.
4 Ba mù lìà təntə ba sʊywáŋʊ́ tə dàń nàń. Lʊʊ kʊ tə pìʊ́ *Sıtana nə cìgà ba pubʊŋa nə, ba dàn ká nì kʊ dàń. *U* ma kʊ́ʊ̀ ba pìà, sə ba na Zwezi-*Kərisə sʊywáŋʊ́ tə poni tə, kʊ nə bırı ʊ dun tə. Mə ʊ mù Zwezi-Kərisə nə nyın də Yıı cígá cígá.
5 Máŋá tə, nə nə kàrì Yıı sʊ̀ràn tə, nə bırı, kʊ tà nə tətə yoo, nə yàá kàrì nə bırı. Kʊ yı Zwezi-Kərisə, ʊ nə yı *Yuu-Tiu tə yoo, nə yàá swìn nə bırı. Yá nə mù dàń yı á tʊ̀tʊ̀nà Zwezi-Kərisə yırı.
6 Máŋá tə, Yıı nə fwa lʊʊ, ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Poni wá pıpılı yikunu wa». Mə ʊ mù Yıı tətə nə pın, ʊ poni tə pıpılı nə bıcanı wa. Poni təntə pın, nə na ʊ dun tə, tə pıpılı Zwezi-Kərisə yáá wa.

(2 Korɛntə tìán 6.3-10; 1.5-11; 2 Timote 2.8-11)

7 Nə bwànà ndə tıran nəkənə nə. Yá nə ga jə won təntə, kʊ kwənə nə dáá, nə bıcanı wa, sə kʊ pa dìàn təntə, tə nə dwə tə mɛ, ya Yıı dìàn, kʊ dàn ká ya nə tətə dìàn.
8 Lìà zıga nə nə bwálí mama nə, yá ba wà nəba cʊ̀gʊ̀. Ba ken nəba yojanan zənzən wa, yá tə ba pın nə lı yala mıámıán.
9 Ba kəni nəba càn wa, yá

Yıı ba nəba vı ʊ dʊga. Ba janı nəba ba dılı tıa, yá ba ba nəba gwı.

10 Máŋá mama, kʊ dàń yı ndə Zwezi tıan tə yiri wulə nə yuu wa, sə kʊ pa lìà twá də nəba, ba ma lwarı mıı tə, Zwezi-Kərisə nə wulə kʊ wa.

11 Kʊ yı cígá də, máŋá tə mama, nə nə wulə lʊʊ kʊ tə wa, nə kəni nə tìàn tıan jìàn wa máŋá mama wuuu, Zwezi-Kərisə yırı, sə kʊ pa lìà twá nə mù nə wá bà nə tı tə nə, ba ma lwarı mıı tə, Zwezi-Kərisə nə wulə kʊ wa.

12 Kʊ nətʊ dàń pın, nə mù yı nə wulə tıan jìàn wa, yá kʊ tə wá pa á na mıı Yıı con.

13 Nə mama pubʊŋa yı nədʊ, nə nə twá kʊ nə, nə ma kəni nə waa Yıı nə, ndə kʊ púpʊ́ní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́: «À keni à waa Yıı nə. Kʊ mù nə pın, à swìn ʊ yoo». Nə də keni nə waa Yıı nə wuuu nətʊ. Kʊ mù nə pın, nə də swìn ʊ sʊgʊ tə, nə bırı.

14 Yá nə dàń yə̀ə́ də, lìù tə, ʊ nə pìí ʊ bwin Yuu-Tiu Zwezi ʊ lı tıan wa, ʊ wá pìí ʊ bwin nə də ʊ lı tıan wa, nə də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə yırı. Ʊ dàń wá ja nə mù də á mù mama, ʊ bà ʊ yáá con.

15 Yìàn təntə mama tʊn á mù yırı, sə kʊ pa Yıı fwa ʊ pubwanʊ tə lìà zənzən yıra ʊ súrí wuuu. Kʊ nətʊ wá pa, lìà ya dání zənzən ba kə Yıı lɛ̀ɛ̀ɛ̀ də ba pın wá dun.

Nə kənə nə pubʊŋa Yıı sàń wiən tə yuu wa!

(1 Piyɛrə 1.6-9; Romə tìán 8.23-25; Filipə tìán 1.23; Ebərə-ba 12.28-29; Tʊtʊnan 24.15-16)

16 Kʊ mù nə pın, nə vànà ba gwàrì. Nə yə̀ə́ də, nə yıra tə mù yı tə gwàrì mancın mancın. Yá Yıı dàń pın yoo tə, kʊ nə wulə nə pubʊŋa tə wa, lwàní kʊ jì nədʊn, dıın mama.

17 Kʊ yı cígá, síʊ́n nə, nə wulə càn mancın wa. Yá nə dàń wá na dun nəfarʊ càn təntə yırı. Dun təntə dwə won mama, tə ga wulə máŋá mama wuuu, kʊ nə ba zwɛ̀e.

18 Kʊ nətʊ dàń pın, nə mù pubʊŋa kʊ́ù tə̀lə́ wiən tə yuu wa, ba nə na yíá wa. Nə pubʊŋa dàń yı kʊ wulə wiən tə yuu wa, ba nə ba na yíá wa. Wiən tə, ba nə na yíá wa, tə mù yı tə wulə máŋá mancın wa. Yá wiən tə, ba nə ba na yíá wa, tə mù wulə máŋá mama wuuu, kʊ nə ba zwɛ̀e.

5

1 Nə yıra tə yı ndə dìà nə, nə mıı tə nə wulə kʊ wa tıa ka tə yuu. Kʊ dìà təntə ga wá tʊ dıın don nə. Yá nə dàń yə̀ə́ də, dıın tə, dìà təntə nə tʊa, Yıı wá pa nəba yıra duən, sə tə də kʊ́ù ya nə mıı tə dìà, Yıı sàń nə. Tə mù yıra təntə kʊ́ù ba cʊ̀gà, ndə dìà nə, ləzoni nə lwà də ba jìàn. Nə mıı tə dàń ga wá ya kʊ wa, máŋá mama wuuu, kʊ nə ba zwɛ̀e.

2 Síʊ́n nə, nə dàń yı nə bıbılı, máŋá kʊ tə wa, nə mıı tə nə wulə tıa yuu yıra tə tə wa. Nə pìà, sə Yıı pa, nə mıı tə zʊ yıra təntə wa,

tə nə wulə ʋ con, ndə ba nə
zwɪ gànù nətʋ.
3 Máŋá tə, nə mɪɪ tə nə zʋa
Yɪɪ sàń yɪra təntə wa, mə tə
mù dàń nə wá ya nə yɪra,
máŋá mama wuuu. Yá nə
mɪɪ tə kʋ́ù bá ya wala Yɪɪ yáá
con.
4 Máŋá kʋ tə nə mɪɪ tə
nə wulə tɪa yuu yɪra tə tə
wa, nə yɪ nə bɪbɪlɪ ndə zɪlɪ
nəfarʋ nə wulə nə yuu wa.
Kʋ yɪ cígá, nə ba pìà, sə Yɪɪ
ja nə yɪra tə tə ʋ lɪ, ʋ yá
nəba. Kʋ yɪ nə pìà, sə ʋ pa
nəba yɪra nədʋn tə, kʋ nə ba
tɪ, sə kʋ jon yɪra nədwan tə,
kʋ nə tɪ tə yuu nə.
5 Yɪɪ tətə dàń nə tanɪ nəba
ʋ tún, sə ʋ pa nəba mɪɪ
təntə. Ʋ pɪn nəba ʋ Siŋu tə,
kʋ nə yɪ wozəŋə tə, ʋ nə tanɪ
ʋ tún təntən nyiən, kʋ ga
bɪrɪ də, wiən duən tə wulə,
ʋ nə wá pa nəba.
6 Kʋ nətʋ dàń pɪn, nə jìàn
jə dìàn máŋá mama, nə ga
yə̀ə́ də, máŋá tə mama, nə
mɪɪ tə nə wulə nə tɪa yuu
yɪra tə tə wa, nə ŋʋ́ná də
*Yuu-Tiu.
7 Nə yə̀ə́ də, kʋ yɪ nə kəni
nə waa Yɪɪ nə wuuu, nə ja
wulə, kʋ dàń nə tà nə na wá
nə yíá wa.
8 Kʋ yɪ cígá, nə jìàn jə
dìàn zənzən, yá nə dàń tə
swə, sə nə mɪɪ tə nan, kʋ
yá nə yɪra tə tə, sə kʋ va kʋ
ya də Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə
ʋ sàń nə.
9 Kʋ mù nə pɪn, kʋ tə dàń
nə yɪ nə pubʋŋa yoo, kʋ mù
nə yɪ, sə nə tʋn kʋ tə nə poli
ʋ pùə́. Nə pìà, sə nə tʋn kʋ,
də nə mɪɪ tə nə wulə yɪra tə
tə wa, nə à yə̀ə́, də nə mɪɪ tə
nə nan kʋ va ʋ con.
10 Nə mama mɛ, sə nə
va nə zɪgɪ Zwezi-Kərisə yáá
con, sə ʋ bʋ̀rì nə bʋ̀rà. Yá
lìù mama dàń wá na ʋ zəni
tə, nə à yə̀ə́ ʋ lwanɪ tə, ʋ nə
fwa tɪa yuu wa, ŋwírán.

Zwezi-Kərisə pɪn nə mù
də Yɪɪ pìí nə kə duən yuu
(Romə tìán 5.1-11; 6.2-13;
Efɛzə tìán 4.20-24)

11 Nə mù dàń yə̀ə́, ka zìlí
*Yuu-Tiu nii də̀ń. Kʋ mù nə
pɪn, nə kəni dìàn, sə nə pa
lìà lwarɪ cígá tə. Yɪɪ yə̀ə́ kʋ
tə, nə nə yɪ zəni, yá à bʋŋa
də, á də pubʋŋa wa, á yə̀ə́
nəba zəni.
12 Nə ba pìà nə pìí nə bɪrɪ
aba, kʋ tə nə nə yɪ. Kʋ yɪ nə
pìà, nə yá cwəŋə nə pa aba,
sə á tì nə yoo, á ma bʋ á tìàn
nə. Kʋ mù nə wá pa, á wàní
á le lìà tə, ba nə fwa fwiə kʋ
tə yɪrɪ, ba nə na ba yíá wa,
ba ga ba kʋ tə nə wulə bɪcan
wa, jələ.
13 Kʋ yɪ cígá, á bʋŋa də, nə
nyàŋà naaa? Nə nə nyàŋà,
kʋ yɪ Yɪɪ cɪcɪ con. Yá nə dàń
nə ba nyàŋà tə, kʋ yɪ á mù
con.
14 Kʋ tə mama nə nə fwa,
kʋ yɪ Zwezi-*Kərisə sonu tə
nə yugə nəba. Nə yə̀ə́ də,
ʋ mù lìù nədʋ tə nə tɪga lìà
tə mama yuu yɪrɪ, yá kʋ dàń
bɪrɪ də, ba mama twá də wá
ba tɪ.
15 Ʋ tɪga lʋʋ ləzoni mama
yɪrɪ, sə kʋ pa ba tə nə wulə
mɪɪ wa, twá kʋ tə nə, ʋ nə
pìà, ba kʋ́ù dàn ká twá ba
tətə fɪra yìèn tə nə. Mə ba

mù yırı nə ʊ tıga, ʊ ga pìí ʊ bwin ʊ nan tıan wa.
16 Kʊ mù yırı, sıʊ́n nə, nə kʊ́ʊ̀ ba lìà kúrí duən wa, ndə ləzoni nə fwa nətʊ. Dí yáá nə, nə yà jə pubʊŋa təntə, nə ma jələ Zwezi-Kərisə. Yá sıʊ́n nə, kʊ tà pubʊŋa təntə, nə kʊ́ʊ̀ ma jələ wá.
17 Lìù tə mama, ʊ nə vwə ʊ tìàn Zwezi-Kərisə yıra, kʊ tíú jigə ladʊrʊ. Yodwara tə mama, ʊ yà nə wulə tə wa dàń lɛ, yá á nəŋə ʊ yìèn mama dàń jigə yodʊra.
18 Kʊ yı Yıı nə tʊŋa yìèn təntə mama. Ʊ tʊn Zwezi-Kərisə, sə ʊ pa nə mù də ʊ mù Yıı pìí nə kə duən yuu. Yá sıʊ́n nə, Yıı dàń tʊn nəba, sə nə swìn nə bırı də, ʊ pìà, sə ʊ mù də lìà tə mama pìí ba kə duən yuu.
19 Kʊ yı cígá, Yıı twá Zwezi-Kərisə, ʊ pa lʊʊ ləzoni tə mama də ʊ mù Yıı pìí ba kə duən yuu. Yá Yıı wà ba cʊna tə jələ ʊ kə ba yuu wa. Yá ʊ dàń tʊn nəba, sə nə swìn lìà tə con də, ʊ pìà, sə ʊ mù də ba pìí ba kə duən yuu.
20 Nə dàń yı Zwezi-Kərisə tʊntʊna. Kʊ yı ndə Yıı tətə nə twá nə nii sʊ̀ràn tə nə, ʊ ma kwè lìà tə. Nə lòrì aba Zwezi-Kərisə yırı, sə á pa á mù də Yıı pìí á kə duən yuu.
21 Zwezi-Kərisə yà wà cʊna tʊn mıámıán. Yá Yıı ken nə mù cʊna tə ʊ yuu wa. Yıı fwa kʊ nətʊ tə, nə mù yırı, sə kʊ pa ʊ twá nə mù də Zwezi-Kərisə nə wulə duən nə tə, ʊ pa nə jì cígá tìán ʊ mù Yıı yáá con.

6

(1 Tɛsalonikə tìán 2.1-13; 2 Timote 3.10-11; 2 Korɛntə tìán 11.23-30)

1 Nə yı Yıı tʊ̀tʊ̀nà. Yá nə yı nə tʊŋa duən nə. Kʊ mù yırı, nə dàń kwè aba, sə á dànà ká pa, Yıı pubwanʊ tə, ʊ nə tʊn á yıra, jì tʊtʊ.
2 Kʊ yı cígá, Yıı swìn, ʊ wʊ́:
«À le n yıjʊnı tə, máŋá tə wa, à nə pìà, sə à le mʊ́. Máŋá nə yí, sə à jon lìà tə cʊna wa, à san mʊ́».
Á nəŋə, kʊ yı máŋá kʊ tə wa, Yıı wá fwa nəba zəni. Á nəŋə, kʊ yı máŋá kʊ tə wa, Yıı dàń pìà ʊ jon lìà tə.
3 Nə nə tʊŋa nə pın Yıı nə tə yırı, nə ba pìà, sə lìà na cwəŋə ba cəgə nəba, nə tʊtʊŋı tə wa. Kʊ mù nə pın, nə ba yoo tʊŋa, kʊ nə wá pa, lìà dʊgʊ Yıı cwəŋə tə ba jén.
4 Yá yoo mama wa, nə yàá kə dìàn, sə nə bırı də, nə yı Yıı tʊ̀tʊ̀nà. Nə yàá ja pínʊ́ wuuu, kʊ nə yı càn, nə à yə̀ə́ wiən nə mùrì nəba, nə à yə̀ə́ pucʊnı, nə tə yàá pínı́ tə wa.
5 Ba nə mà nəba, ba kə bàń dìà wa, nə à yə̀ə́, ba nə sugu lìà zənzən, ba kə nə nə, nə à yə̀ə́ ka tʊn tʊtʊncaran ka gwàrì, nə tə yàá pínı́ tə də wa. Kʊ nə yı nə nə wàrì nə dwɛ̀e, nə à yə̀ə́ nıən janʊ, nə tə yàá pínı́ tə də wa.
6 Nə ba nə tìàn kəni durən yìèn wa, nə bırı də, nə yə̀ə́ Yıı cígá tə. Nə jə pínʊ́, nə ga yı wʊywanyına də. Yıı-*Sıŋu tə wulə də nəba, nə

swə lìà tə duən tə də bıcan nədʊ.
7 Nə swìn cígá sʊgʊ tə nə bırı, Yıı də pın nəba ʊ dìàn
tə kʊ yırı. Nə wulə Yıı cígá
cwəŋə tə wa, kʊ ga yı ndə
nə tì kwatara zıla, sə nə ma
ta, də tə tə, nə nə ma cì nə
tìàn nə.
8 Ba pın nəba dun, ba
duən də ga kəni cavıra nə
nə. Ba swìn nə yozəŋə, ba
duən də ga swìn nə yolwan.
Ba jələ nəba ndə kʊnkʊna
nə, yá nə ga yı cígá nə swìn.
9 Ba jələ nəba ndə ba yèrì
nəba, yá ba mama ga yèə́
nəba zəni. Ba bʊŋa máŋá
mama də, nə wá tı, yá á
nəŋə, nə mıı dàń ga tə wulə
zəni. Ba kəni nəba càn wa,
yá nə ba tı də.
10 Ba kəni nəba pucʊnı
wa, yá nə ga tə wulə
pupwən wa dıın mama. Lìà
yáá con, nə yı ndə zʊra
nə, yá nə mù ga nə pın lìà
zənzən jì jıjə tìán. Nə yı ndə
nə ba won mama jə, yá nə ga
jə wiən tə mama.
11 Á mù Korɛntə tìán-ba,
nə swìn á con nəpon nəpon.
Nə swìn kʊ tə nə wulə nə
bıcanı wa, nə bırı aba.
12 Nə mù wà nə bıcanı pwí
də aba, kʊ yı á mù dàń nə
púə́ á bıcanı də nəba.
13 À swìn á con ndə nyına
nə yàá swìn ʊ bıa con nətʊ,
sə á də súrí á bıcanı á bırı
nəba.

Yıı də woŋwanan nə ba duən nə tʊŋa nətʊ

(1 Korɛntə tìán 10.14-22; Efɛzə tìán 5.5-11; 1 Piyɛrə 2.9-12; Apokalisə 18.4)

14 Á dànà ká twá lìà tə, ba
nə tà *Kərisə lìà tə nə, ba
tʊtʊnkʊkwınan tə wa. Yoo
tə, kʊ nə yı cígá Yıı yáá con,
də yoo tə, kʊ nə yı lwanı yoo
wàrì duən nə tə kəni. Poni
də yikunu də wàrì bwálí
nədʊ tə yanı.
15 Zwezi-Kərisə də *Sıtana
wàrì duən yuu ba kəni. Yá
nimarʊ yoo ga tèlə́ lìù tə, ʊ
nə keni ʊ waa Zwezi-Kərisə
nə wuuu, də lìù tə, ʊ nə wà
ʊ waa ken ʊ nə, pwərə wa.
16 Yıı *dìè də woŋwanan
yoo tèlə́ duən nə. Kʊ yı cígá,
nə mù nə yı ndə Yıı tə, ʊ nə
wulə mıı wa, dìè tə nə, ndə
ʊ nə swìn, ʊ wʊ́:
«À wá jèń də ba, à ga wá ya
ba tətəŋi wa. À wá ya
ba Yıı, yá ba də ga wá
ya à mù lìà».
17 Kʊ mù nə pın, Yuu-Tiu tə
swìn, ʊ wʊ́:
«Á dàń naŋa lìà tə wa, ba
nə tà Kərisə lìà tə. Á
pıan á mù də ba mù
ya yınʊnı də duən. Á
dànà ká dwen durən
won yıra, yá à mù dàń
ga wá sèe à jon aba à
kə à con».
18 Yuu-Tiu tə, ʊ nə wulə tə
mama yuu wa swìn ʊ súrí lá,
ʊ wʊ́:
«À wá ya á nyına, á də ga wá
ya à bıa də à bwìí».

7

1 À nubisoni-ba, Yıı kàn
nikanı təntə, ʊ pa nəba. Kʊ
mù yırı nə, nə də dàń mɛ, sə
nə lı nə tìàn durən yìèn tə
mama wa, tə nə cʊ̀gà nə yıra
tə də nə pubʊŋa tə. Nə fwa

kʋ nətʋ nə va nə yí máŋá tə, durən nə kʋ́ʋ̀ tə̀lə́ nə yɪra, nə ga zìlí Yɪɪ nii də.

Polə pupwən tə yoo
(1 Tɛsalonikə tìán 3.6-9; Ebərə-ba 13.17)

2 Á pɪan nə yoo ya á bɪcanɪ wa! Nə wà yolwan tʋn lìù mama yɪra. Nə wà lìù mama cʋ̀gʋ̀. Nə wà lìù mama won gɪgɪrɪ nə jon.

3 Á dànà ká bʋ́n də, kʋ yɪ à swìn sʋ̀ràn tə tə, sə à ma kə yoo á yuu wa. À dí yáá à swìn á con də, á yoo wulə nə bɪcanɪ wa. Də nə mɪɪ nə wulə lʋʋ wa, nə à yə̀ə́ nə nə tɪga, won mama wàrì nəba, kʋ pwɛ̀e duən nə.

4 Fən ba nə jə á yoo wa mɪ́ámɪ́án. À jə cígá, sə à tì á yoo à ma bwɪ à tɪàn nə. À bɪcan zùrì zənzən á yoo wa. Nə wulə càn zənzən wa, yá də kʋ nətʋ mɛ, à pùə́ tə poli zənzən, ka ja lɛ.

5 Kʋ yɪ cígá, nə nə twi nə yí Masedwanə nagwanaa tə, də zə̀n mama, nə tə wà wànɪ́ nə sìí mancɪn tətə. Càn yirə yirə twi, tə tʋ nə yuu wa. Lìà yà zàn, ba zɪga nə nə, yá nə bɪcanɪ də wa fən yà jə nəba.

6 Yá Yɪɪ tə, ʋ nə yàá zùrì pucʋnɪ lìà bɪcanɪ, dàń twá Titə nə twi nə con tə nə, ʋ ma zùrì nə də bɪcanɪ.

7 Kʋ tà Titə túrí tə cɪcɪ nə zùrì nə bɪcanɪ. Kʋ tə nə súrí lá, ʋ twi ʋ bɪrɪ nəba nətʋ tə, á nə zùrì ʋ də bɪcan. Ʋ bɪrɪ nəba nətʋ tə, á nə pìà, sə á pìí á na nə cígá cígá. Ʋ bɪrɪ nəba, á pùə́ nə cʋ̀gʋ̀ nətʋ, də nətʋ tə, á dàń nə pìà, sə á caga à yɪrɪ. Tə yìàn təntə dàń pɪn, à pupwən tə súrí zənzən.

8 À yə̀ə́ də, sagɪ tə, à nə dí yáá à pʋ́pʋ́ní, á nə cʋ̀gʋ̀ á pùə́. Yá à mʋ̀ con, à pùə́ ba cʋ̀gà kʋ yoo təntə yuu wa. À pùə́ nə swə kʋ cʋ̀gʋ̀, də kʋ yɪ à nə lwarɪ də, à sagɪ tə cʋ̀gʋ̀ á pùə́ nə máŋá mancɪn wa yɪrɪ.

9 Yá sɪʋ́n nə, á pucʋnɪ təntə nə pɪn á vəvəri á kwa, á ma sá á cʋna tə, dàń pɪn à pùə́ poli. Kʋ tà à nə cʋ̀gʋ̀ á pùə́ nə, tə nə pɪn à pùə́ poli. Á pùə́ tə nə cʋ̀gʋ̀ tə yɪ kʋ twá də Yɪɪ fɪra. Kʋ mʋ̀ yɪrɪ nə, kʋ tə, à nə pʋ́pʋ́ní, wà aba yolwan fwa.

10 Kʋ yɪ cígá, də pucʋnɪ nə twá də Yɪɪ fɪra, kʋ ma yí lìù, pucʋnɪ təntə yàá pa ʋ vəvəri ʋ kwa, ʋ ma sá ʋ cʋna tə, kʋ ga pa, ʋ wànɪ́ ʋ na mɪɪ tə, kʋ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con. Kʋ mʋ̀ pucʋnɪ yiri təntə ba pɪn lìù swìn ʋ wʋ́, ʋ yà nə yə̀ə́. Yá pucʋnɪ nə yí lìù, kʋ ga yɪ lʋʋ wiən nə pɪn tə tʋn, kʋ wá pa, kʋ tíú kwìn mɪɪ tə nə, kʋ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.

11 Kʋ yɪ cígá, á pucʋnɪ tə yɪ kʋ twá də Yɪɪ fɪra. Á dàń nəŋə kʋ tə, pucʋnɪ təntə nə tʋn á yɪra. Kʋ mʋ̀ nə pɪn, á dàń bɪbarɪ, sə á tʋn won mama, ndə kʋ nə mɛ nətʋ. Kʋ mʋ̀ nə kʋ́ʋ̀ pɪn, á dàń pìà, sə á bɪrɪ də, á ba cʋna swə. Kʋ mʋ̀ nə kʋ́ʋ̀ pɪn, á lɪŋa dàń zaŋa yolwan tə yɪrɪ, kʋ nə tʋn á tətəŋi wa. Kʋ mʋ̀ nə kʋ́ʋ̀ pɪn, fən dàń jə aba, kʋ tə yɪrɪ, á nə fwa. Kʋ mʋ̀ nə

kúù pɪn, á dàń pìí á pìà, sə á na nə cígá cígá. Kʊ mù nə kúù pɪn, á dàń jə yawala, sə á tʊn kʊ tə, Yɪɪ nə swə. Kʊ mù nə kúù pɪn, bɛɛ təntə, ʊ nə tʊn cʊna tə, á dàń kə wá càn wa. Yìèn tə mama, á nə tʊn, á dàń bɪrɪ də, á wà yolwan tʊn tə wa.

12 Yá à dàń nə dí yáá à púpúní á nə, kʊ tà bɛɛ tə, ʊ nə tʊn lwanɪ tə yɪrɪ. Kʊ ma kúù tà lìù tə, ba nə tʊn lwanɪ tə ʊ yɪra yɪrɪ, à púpúní á nə. Yá kʊ yɪ à púpúní á nə, sə kʊ pa, á nə bɪbarɪ, sə á tʊn á pa nəba tə, wàní kʊ nan yii nə, á tətəŋi wa Yɪɪ yáá con.

13 Mə kʊ mù nə pɪn, nə bɪcanɪ zùrì. Yá kʊ ga tà nə bɪcanɪ nə zùrì tə cɪcɪ. Kʊ tə nə súrí lá, nə pwìí də poli zənzən, á mama nə pɪn Titə pubʊŋa ya bwálí nədʊ, ʊ pùə́ ga poli tə yɪrɪ.

14 Titə mù con, à tì á yoo à ma bʊ à tìàn nə. Yá à wà cavɪra dí. Nə swìn yoo mama á con, də cígá. Yá kʊ kwa nə, yìèn tə mama, nə nə bʊ̀à á nə tə yɪrɪ, Titə yáá con yɪ cígá.

15 Yá ʊ yàá pìí ʊ lìí nətʊ tə, á nə sɛ̀e, á pa ʊ zʊrɪ á yuu, də nətʊ tə, á mama nə sɛ̀e ʊ nii, á nə zìlí wá zənzən, də á vɪvaga ʊ yáá con. Yá ʊ dàń yàá kwɛn ʊ sóní aba, ʊ súrí wuuu.

16 À pùə́ poli də, à nə wàá á yuu wa jələ yoo mama wa tə yɪrɪ.

8

Səbiu tə, ba nə lá, sə ba pa Zwerizalɛmə Kərisə lìà tə nə yoo

(Marəkə 12.41-44)

1 À nubɪa-ba, nə pìà, sə nə man nə bɪrɪ aba, Yɪɪ nə fwa ʊ pubwanʊ tə, Masedwanə nagwanaa *Kərisə lìà púlə́ tə wa nətʊ.

2 Yìèn wʊwalɪ ba, tə pa ba dí càn zənzən, yá ba ga tə wulə pupwən wa, ba ja lɛ tɪa nə. Zʊrɪ də jə ba zənzən, kʊ ja lɛ tɪa nə. Yá ba tə san lìà tə nə də wʊywan nəfarʊ.

3 Ba pɪn səbiu, ndə ba nə wàá ba pɪn nətʊ. À tətə nɪ kʊ nə yɪn nətʊ. Ba pɪn səbiu zənzən, ba ja lɛ ba dìàn máŋá tətə, kʊ ga yɪ kʊ twá də ba tətə fɪra.

4 Ba lòrì nəba pwə pwə, sə nə pa ba cwəŋə, sə ba kə ba jìàn kʊ tʊtʊŋɪ təntə wa, ba ma san lìà tə nə, Kərisə nə tɪ.

5 Kʊ tə, ba nə tʊn, kʊ dwə kʊ tə nə yà nə bʊŋa də, ba wá tʊn. Ba dí yáá, ba tì ba tìàn ba pa *Yuu-Tiu nə. Kʊ kwa nə, ba tə pɪn ba tìàn nə də nə, ndə Yɪɪ nə pìà nətʊ.

(Romə tìán 15.25-27; 2 Korɛntə tìán 9.6-15)

6 Titə dí yáá ʊ lá səbiu tə á con, yá ʊ ga tə wà zwɛ̀e. Mə kʊ mù yɪrɪ, nə lòrì wá, sə ʊ dàń tʊn kʊ wʊywan tʊtʊŋɪ təntə, ʊ zwɛ̀e.

7 Á jə wiən tə mama Yɪɪ cwəŋə tə wa. Á keni á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu. Á swìn Yɪɪ sʊgʊ tə zəni. Á yə̀ə́ cígá tə də zəni. Á bɪbarɪ máŋá mama, sə á tʊn. Á swə nəba zənzən. Kʊ mù yɪrɪ, á

dàń tʊŋa kʊ wʊywan tʊtʊŋı
təntə, á súrí lá wuuu.
8 Kʊ tə, à nə swìn yəbə,
kʊ tà nii à pın aba, sə á twá
kʊ nə. Kʊ yı yoo, à maŋa à
bırı aba, sə á lwarı Kərisə
lìà púlə́ tə duən nə bıbarı ba
tʊn kʊ yoo təntə lala nətʊ. Á
də tʊŋa kʊ yoo təntə, á ma
bırı də, á swə Kərisə lìà tə
cígá cígá.
9 Á yəə́, nə Yuu-Tiu Zwezi-
Kərisə nə fwa ʊ pubwanʊ tə
á yıra nətʊ. Ʊ mʊ̀ yà jə wiən
tə mama, ʊ ga yá tə, ʊ jì zʊrʊ
á mʊ̀ yırı. Ʊ jigə zʊrʊ, sə ʊ
pa á mʊ̀ dàń jì jıjə tìán Yıı
yáá con, ʊ zʊrı tə yırı.
10 Kʊ yı à də nə bʊŋa nətʊ
səbiu tə yoo wa nə, à pìà, sə
à bırı aba. Bını tə, kʊ nə lɛ,
á mʊ̀ nə yın təntən lìà, á nə
dí yáá á lá səbiu təntə. Á mʊ̀
ga nə yın təntən lìà, də á nə
sóní, sə á tʊn kʊ yoo təntə.
11 Síún nə, á dàń tʊŋa kʊ
tʊtʊŋı tə, á ja va á yí kʊ
yígúrə́, ndə á nə kə sírí, sə
á tʊn kʊ nətʊ. Á pıan kʊ tə,
á dìàn nə yí, sə á pa, sə kʊ
yoo tə nii sú.
12 Á nə kən á sírí, sə á tʊn
zìlə́ lìà yıra, kʊ yı yoo tə, kʊ
nə ziən. Yá kʊ dàń nə mɛ, sə
á tʊn zìlə́ təntə də won tə, á
nə jə. Kʊ tà won tə, á nə ba
jə nə, á wá ma tʊn tə.
13 Kʊ tà á mɛ, sə á də́ càn
lìà tə yuu yìèn yırı, sə ba mʊ̀
dàń ga ya sìə́ wa. Ɔn ɔn, kʊ
tà nətʊ. Á mama mɛ, sə á mɛ
duən. Síún nə, á mʊ̀ jə wiən,
tə búrí aba. Kʊ ziən, sə á lı
tə wa, á pa lìà tə nə, ba nə
ba won mama jə.
14 Máŋá tə, á də nə twi á
ba jə, də ba də nə kúù lwàń
ba jə zənzən, ba də kúù wá
pa á də nə. Yá kʊ nətʊ dàń
wá pa, á mama mɛ duən.
15 Kʊ nətʊ dàń wá ya ndə,
kʊ nə púpúní Yıı sagı tə
wa, kʊ wʊ́: «Lìù tə, ʊ pɛ̀e
wodirən, tə búrí wá, tə kúù
wà kʊ tíú búrí. Yá lìù tə də, ʊ
nə pɛ̀e wodirən, tə mùrì wá,
tə kúù wà wá mùrì*».

Titə də Kərisə lìà duən wá va Korɛntə
(1 Korɛntə tìán 16.1-4; 2 Korɛntə tìán 9.1-5)

16 Yıı ken à yawala tətə
yiri Titə bıcan wa, sə ʊ bà ʊ
san aba. Yá nə dàń kəni Yıı
lɛ̀eɛ̀e kʊ yoo təntə yırı.
17 Titə sɛ̀e kʊ tə, nə nə lòrì
wá kʊ yırı. Yá kʊ tà kʊ cıcı.
Ʊ tətə bırı də, ʊ ken sírí, sə
ʊ bà á con də ʊ tətə fıra.
18 Nə dàń tʊn ʊ mʊ̀ lìù don,
ʊ nə yı nə nubiu *Kərisə
yırı, á con. Kərisə lìà púlə́
tə mama bwı ʊ mʊ̀ bɛɛ təntə
nə, ʊ nə swìn Zwezi-Kərisə
sʊywáŋʊ́ tə zəni zəni tə yırı.
19 Kʊ tə nə súrí lá, ʊ yı
Kərisə lìà púlə́ tə nə kúrí
wá, sə nə mʊ̀ də wá twá lá,
nə lá səbiu tə. Mə nə mʊ̀
nə ba lı ba tún, sə nə tʊn
tʊtʊnzəŋu təntə, sə kʊ pa
dun *Yuu-Tiu nə, kʊ ga wá
bırı də, nə pìà, sə nə san lìà
tə nə.
20 Səbiu tə dáá zənzən, ba
nə ken nə jìàn wa. Yá nə dàń

* **8:15 8.15** Máŋá tə, *Yızərayɛlə lìà tə nə yın kasɔɔ lanworu tə wa, Yıı pın wodiu don nan yıı nə, kʊ tʊ. Ba boŋə kʊ wodiu təntə ‹manə›.

pìà nə cì nə tìàn nə, ba dàn
ká cəgə nəba, kʊ səbiu təntə
yɪrɪ.
21 Nə pìà nə fwa kʊ tə nə
ziən Yuu-Tiu yáá con, kʊ tà
kʊ cɪcɪ, kʊ yɪ də ləzoni də
yáá con.
22 Nə tʊn lìù don də, ʊ nə
yɪ nə nubiu Kərisə yɪrɪ, nə
súrí lìà bələ tə nə. Nə twá
yìàn zənzən nə, nə na də, ʊ
yàá bɪbarɪ, sə ʊ san ʊ duən
nə zənzən. Sɪ́ʊ́n nə, ʊ dàń
dʊgʊ ʊ tìàn, sə ʊ tʊn cígá
cígá, ʊ nə jələ á yuu wa tə
yɪrɪ.
23 Titə mù yɪ à twadon,
à mù də wá nə tʊŋa duən
nə, sə nə ma san aba. Yá
Kərisə lìà bələ tə duən tə,
ba də Titə nə wá twá duən,
yɪ Kərisə lìà púlə́ tə nə tʊŋa
ba á con. Ba yɪ ba tʊŋa, sə
Zwezi-Kərisə na dun.
24 Á pɪan Kərisə lìà púlə́ tə
lwarɪ də, á cígá swə lìà, yá
nə də ga jə cígá, sə nə tì á
yoo, nə ma bwɪ nə tìàn nə
ba yáá con.

9

Yɪɪ swə lìù tə, ʊ nə pɪn də pupwən

1 Kʊ kʊ́ʊ̀ ba dàń jə də, à
nə púpʊ́ní à pa aba, saŋʊ tə
yɪrɪ, nə nə wá tʊn *Zwer-
izalɛmə lìà tə nə, *Kərisə nə
tɪ.
2 Kʊ yɪ cígá, à yə̀ə́ də,
kʊ yɪ á tətə yà nə ken kʊ
sírí, sə á san ba fuən. Kʊ
mù nə pɪn, à tì á yoo à ma
bwɪ à tìàn nə Masedwanə
nagwanaa Kərisə lìà tə yáá
con. À swìn ba con də, á
mù Korɛntə Kərisə lìà tə də
Kərisə lìà tə duən tə, ba nə
wulə Akayi nagwanaa tə wa,
yɪ dɪan mama á tanɪ, sə á lá
səbiu tə. Yá á yawala tə yigu
Masedwanə nagwanaa lìà tə
zʊnɪ, sə ba də tʊn kʊ.
3 Kʊ yɪ nətʊ, yá à ga tə
tʊŋa Kərisə lìà ba tə á con,
sə kʊ pa á kwɛn á tanɪ səbiu
tə, ndə à nə swìn á yoo nətʊ.
Kʊ nətʊ dàń wá pa, nə nə
bwɪ nə tìàn nə á yɪrɪ tə, dàn
ká bà kʊ jì tʊtʊ.
4 Á dànà ká pa, à mù
də Masedwanə nagwanaa
Kərisə lìà tə bà nə yí á con,
sə ba na də, á wà tanɪ á
zwɛ̀e, sə kʊ pa à nii mwarɪ
də, nətʊ tə, à nə bɪrɪ də, à jə
á dìàn kʊ yoo tə wa. Yá kʊ ga
wá pa á də tətə níə́ mwarɪ.
5 Kʊ mù nə pɪn, à bʊ́n à
na də, kʊ mɛ, sə à kwè lìà
batwa kʊ tə, ba nə yɪ nə
nubɪa Kərisə yɪrɪ, sə ba dí
à yáá ba bà á con. À pìà,
sə ba san, sə á wànɪ á tanɪ
á wʊywan saŋʊ tə, á nə dí
yáá á swìn də, á wá pa tə, á
kə duən nə. Kʊ nə tʊn nətʊ,
à dàń bìàn, sə à yí á con,
də á ken səbiu tə mɛ duən
nə á zwɛ̀e. Kʊ nətʊ wá bɪrɪ
də, səbiu tə yɪ á pɪn kʊ də
á bɪcanɪ mama, kʊ tà lìù nə
kálʊ́ aba.
(1 Timote 6.17-19; 1 Zwan 3.16-18)
6 Á yə̀ə́ də, lìù nə dùə̀
mancɪn, mə kʊ mancɪn tə,
ʊ wá za. Yá lìù nə kʊ́ʊ̀ dùə̀
won zənzən, ʊ ja lɛ tɪa nə, ʊ
wá za zənzən, ʊ ja lɛ tɪa nə.
7 Á lìù mama mɛ, sə ʊ pa
səbiu tə ndə ʊ tətə nə bʊ́n ʊ
na nətʊ ʊ waa con. Kʊ dàn

ká ya də pucʊnɪ, nə à yèə́ ndə ba kálʊ́ wá, sə ʊ pa kʊ. Kʊ yɪ cígá, Yɪɪ swə lìù tə, ʊ nə pɪn də pupwən.

8 Yá Yɪɪ dìàn yí, sə ʊ fwa pubwanʊ yiri mama á yɪra, ʊ pa á na wiən zənzən, tə nə dwə wiən tə, tə yoo yà nə jə aba. Yá tə wiən tə dàń wá yí aba zənzən, tə ga zənzən á ma tʊŋa zəni yiri mama.

9 Kʊ wá ya, ndə kʊ nə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:

«Cígá tíú yàá tàrì ʊ jɪjə wiən, ʊ pɪn zʊra nə. Yá ʊ cígá tə tʊtʊnan tə wulə wuuu, máŋá mama kʊ nə ba zwɛ̀ɛ̀».

10 Kʊ yɪ Yɪɪ nə yàá pa wodwii tə lìà nə, sə ba dù. *Ʊ* mù ga nə pɪn ba nii wodiu də. *Ʊ* wá pa wodwii tə á də nə, ʊ ga wá pa, kʊ wodwii təntə pùlì zənzən, sə á wání á tʊn tʊtʊnzəŋə zənzən, tə nə bɪrɪ də, á yɪ cígá tìán Yɪɪ yáá con.

11 Yɪɪ wá pa, á na jɪjə yiri mama, sə á ma san lìà nə də wʊywaŋʊ. Yá lìà zənzən dàń wá kə Yɪɪ lɛ̀ɛ̀ɛ̀ á zìlə́ wiən tə yɪrɪ, nə nə joŋə nə pɪn ba.

12 Á səbiu təntə, á nə pɪn Zwerizalɛmə lìà tə nə, Kərisə nə tɪ, kʊ tà kʊ saŋa ba cɪcɪ. Kʊ wá pa, lìà zənzən kə Yɪɪ lɛ̀ɛ̀ɛ̀ ba ja lɛ.

13 Á saŋʊ təntə wá bɪrɪ də, á twá Yɪɪ cígá cígá, kʊ ga wá pa Yɪɪ na dun zənzən, də lìà tə nə yèə́ də, á sɛ̀ɛ Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə zəni, ndə á nə dí yáá á swìn kʊ nətʊ. Ba wá pa dun Yɪɪ nə á wiən tə də yɪrɪ, á nə pɪn ba, də tə tə yɪrɪ, á nə pɪn lìà tə mama nə.

14 Yɪɪ fwa pubwanʊ á yɪra zənzən, ʊ ja lɛ tɪa nə. Yá kʊ nətʊ wá pa, lìà tə sóní aba, ba ga lòrì Yɪɪ ba pa aba.

15 Nə kəni Yɪɪ lɛ̀ɛ̀ɛ̀ ʊ tarpɪʊn tə yɪrɪ, ʊ nə pɪn nəba, kʊ nə ba man don jə.

10

Polə caga ʊ tʊtʊŋɪ tə yɪrɪ

(1 Korɛntə tìán 2.1-5; Romə tìán 15.17-19; 2 Korɛntə tìán 6.4-7; 13.2-4, 10)

1 À mù Polə lòrì aba də, Zwezi-*Kərisə bɪcabwanʊ tə də ʊ wʊywaŋʊ tə, sə á cʊgʊ à nii sʊgʊ. Ba yàá swìn də, à nə wulə də aba, à yɪ bwàbwà. Yá à nə lwàń à va bwálí don, à yoo yàá dà.

2 À lòrì aba, sə á dànà ká kálʊ́ nə, á pa à yoo ya dìàn, máŋá tə wa, à nə wá bà á con. Lìà duən wulə, ba nə bʊŋa də, nə tʊtʊnɛɛ tə yɪ ndə ləzoni pubʊŋa tʊtʊnɛɛ nə. Mə ba mù lìà təntə yuu wa, à wá pa à yoo ya dìàn.

3 Kʊ yɪ cígá, nə yɪ ləzoni nə wulə lʊʊ wa, yá nə jaŋa tə mù tà ndə lìà tə, lʊʊ nə tɪ ba, jaŋa nə.

4 Kwatarɪ zɪla tə, nə nə ma jaŋa kʊ jaŋa təntə, tà ləzoni kwatarɪ zɪla. Tə kwatarɪ zɪla təntə yɪ Yɪɪ dìàn tə kwatarɪ zɪla. Tə jə dìàn, sə tə cʊ̀gʊ̀ kʊnkʊn pubʊŋɪ tə, tə nə yɪ ndə dʊŋa tə dii nə, tə nə jə dìàn.

5 Nə yàá cùgù fwiə wiən tə
mama, tə nə cì lìà yáá nə,
sə ba dàn ká lwarɪ Yɪɪ. Yá
nə yàá swìn, nə pa lìà lwàń
ba pubʊŋɪ, ba ga zìlí Zwezi-
Kərisə nii.
6 Nə ken nə sírí nə dànì
máŋá tə, nə nə wá na də, á
zìlí nii cígá cígá, sə nə dàń
kə càn lìà tə nə, ba nə ba nii
zìlí.
7 Á mɛ, sə á twá yìàn tə
yáá wa, á ma ywàŋá tə. Də
lìù nə bʊŋa də, ʊ jə cígá, ʊ
mù yɪ Zwezi-Kərisə nə tɪ, kʊ
tíú mɛ, sə ʊ lwarɪ də, kʊ tà
ʊ cɪcɪ, nə də yɪ Zwezi-Kərisə
nə tɪ nəba.
8 *Yuu-Tiu nə ken dìàn nə
jɪɪn wa, sə nə ma dàn á jìàn
Yɪɪ cwəŋə tə wa. Kʊ tà, sə à
mà cùgù aba. Də à nə swə, à
bʊ à tìàn nə zənzən tə dìàn
təntə yɪrɪ, kʊ cavɪra bá jə
nə.
9 À ba pìà, sə kʊ ya ndə à
saga tə yɪ à púpúní, sə à ma
kə fən á waa.
10 Kʊ yɪ cígá, lìà duən
swìn də, à nə púpúní sagɪ
á nə, à yàá púpúní yìàn tə
nə cà, tə ga jə dìàn zənzən.
Yá à dàń nə twi á con, à yàá
bwànà, à sʊ̀ràn tə də ga ba
dəń jə.
11 Ba mù lìà tə, ba nə swìn
sʊ̀ràn təntə mɛ, sə ba lwarɪ
yoo kʊ tə: Yoo tə, nə nə
púpúní saga tə wa, nə pa
aba, də nə bwálí tə ŋúná,
máŋá tə, nə nə wá bà á con,
nə wá fwa kʊ yoo təntə, ndə
nə nə púpúní kʊ nətʊ.
*(Romə tìán 15.20-21; 1
Korɛntə tìán 15.8-10)*
12 Lìà duən jələ ba tìàn ba
kəni ban ban. Nə mù wʊdɪʊ
wà yí, sə nə swìn də, nə mù
də ba mù nə mɛ duən. Nə
wʊdɪʊ də wà yí, sə nə tì nə
tìàn nə ma man də ba. Ba
mù tətə nə yàá maŋa duən,
ba ma bɪrɪ ba lìù mama nə
mɛ nətʊ. Kʊ bɪrɪ də, pubʊŋa
mùrì ba.
13 Nə mù yɪ nə wá bʊ nə
tìàn nə Yɪɪ tʊtʊŋɪ tə cɪcɪ yɪrɪ,
ʊ nə pɪn nəba. Nə bá bʊ nə
tìàn nə yiri don, kʊ nə dwə
jɪɪn. Nə tʊtʊŋɪ təntə, Yɪɪ nə
pɪn nəba, kʊ mù nə ja nəba,
kʊ bà kʊ nan á con.
14 Yá nə dàń nə twi á con
də Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə,
nə wà kʊ tə, Yɪɪ nə swìn nə
con, tə lɛ.
15 Nə mù ba tʊtʊŋɪ tə, lìà
duən nə tʊn tì, nə ma bwɪ
nə tìàn nə, sə nə dàn ká lɛ kʊ
tə, Yɪɪ nə swìn nə con. Yá nə
dàń ja yala də, á tə wá kwɛn
á kə á waa Zwezi-Kərisə nə
zənzən, sə kʊ tə, nə nə tʊn á
con tə, wàní kʊ súrí, ndə Yɪɪ
nə tàrì ʊ pa nəba nətʊ.
16 Kʊ mù təntə kwa nə,
nə dàń wá lɛ á nagwanaa
tə, nə va yɪŋʊnɪ nagwanɛɛ
tə wa, nə swìn Zwezi-Kərisə
sʊywáŋʊ́ tə. Nə mù ba pìà,
nə va nə tʊn bwálí nə, lìà
duən nə dí yáá ba tʊn kʊ wa,
yá nə pìí nə tì ba tʊtʊŋɪ tə,
nə ma bwɪ nə tìàn nə.
17 Kʊ púpúní Yɪɪ sagɪ tə
wa, kʊ wʊ́: «Lìù nə pìà, sə
ʊ bʊ lìù nə, sə ʊ bʊ Yuu-Tiu
nə kʊ tə yɪrɪ, ʊ nə fwa».
18 Kʊ tà lìù tə, ʊ nə bwɪ ʊ
tìàn nə, nə Yɪɪ yàá jələ. Kʊ
yɪ lìù tə, Yɪɪ tətə nə bwɪ ʊ
nə, nə Yɪɪ yàá jələ.

11

Polə də kʋnkʋn tʋntʋna tə yoo

(Galasi tìán 1.6-9; 2 Korɛntə tìán 12.11-15; Matiə 7.15-20; Romə tìán 16.17-18)

1 Á jana pínʋ́ də nə. Sívn nə, à dàń pìà, sə à swìn nyınyan sʋ̀ràn mancın.

2 À mʋ̀ ba á yırı sɛ̀e, ndə Yıı nə ba á yırı sɛ̀e nətʋ. À yı à tanı aba à tún, ndə ba nə tanı kan nətʋ, sə á swe bɛɛ nədʋ cıcı nə. Kʋ bɛɛ təntə nə yı Zwezi-*Kərisə. Yá à dàń pìà, sə á dàń ya lìà tə, á bıcanı nə yı nəpon máŋá tə, à nə wá pa aba Zwezi-Kərisə nə.

3 Yá fən dàń jə nə də, lìù nə wá gıgarı aba də kʋnkʋn sʋ̀ràn, ʋ pa á kúù ba á tìàn lı durən wa, sə á twá Zwezi-Kərisə nə də cígá cígá. Mə nətʋ *Sıtana jigə dən, máŋá don wa, ʋ gıgarı Ɛvə də kʋnkʋn sʋ̀ràn.

4 Fən jə nə, à nə yə̀ə́ də, lìù nə twi á con də kʋnkʋn sʋ̀ràn, á wá kə á nii ba kwa á pa ʋ kàrì aba tə yırı. Yá nətʋ tə, ʋ nə wá swìn Zwezi-Kərisə yoo ʋ bırı aba, də nətʋ, nə nə swìn ʋ yoo nə bırı aba, kʋ tà nədʋ. Siŋu tə də, ʋ nə pìà ʋ pa aba, kʋ tà siŋu tə, á nə dí yáá á na. Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə, ʋ nə wá swìn ʋ bırı aba, kʋ tà sʋywáŋʋ́ tə, nə nə swìn nə bırı aba.

5 Á mʋ̀ bʋŋa də, ba mʋ̀ lìà təntə yı *tʋntʋna yáá tìán. Yá à də con, à də na də, ba ba nə dwə won mama wa.

6 À mʋ̀ sɛ̀e, à yərì sʋ̀ràn à swìn ndə ba nə. Yá kʋ dàń nə yı yənu mʋ̀, à də jə yənu. Nə bırı aba kʋ yənu təntə nəpon nəpon nɛɛ kapʋpʋ.

7 Máŋá tə, à nə swìn Yıı sʋywáŋʋ́ tə à bırı aba, à ken à tìàn tıa, à ga wà pa á ŋwín kʋ, sə à ma zìn á mʋ̀ yıı nə. Kʋ nətʋ tə yı yolwan, à fwa naaa?

8 Máŋá tə, à nə yın á con, kʋ yà yı Kərisə lìà púlə́ duən nə ŋwín nə, kʋ tà á mʋ̀. À jon ba səbiu tə, sə à ma wàní à san aba.

9 À nə yın á con, səbiu yoo jın nə, yá à wà pa à ya á lìù nədʋ tətə yuu zılı. Kʋ yın Kərisə lìà tə, ba nə wulə Masedwanə nagwanaa tə wa, nə twi, ba pa nə kʋ tə, kʋ yà nə mùrì nə. Yoo mama wa, à wà sɛ̀e à jì á yuu zılı, à ga bá sɛ̀e à jì á yuu zılı míámían.

10 À wàá à tìàn nə à bwı də kʋ yoo təntə, lìù mama ga wàrì kʋ yáá nə ʋ cì Akayi nagwanaa tə mama wa, Zwezi-Kərisə cígá tə yırı, ka nə wulə də nə.

11 À dàń bwe aba, sə à jən, kʋ yoo təntə yı à fwa kʋ, à nə ba aba swə yırı naaa? Ɔn ɔn, Yıı yə̀ə́ də, à swə aba.

12 À tə wá tʋn tʋtʋ, ndə à nə dí yáá à tʋn nətʋ, sə kʋ pa lìà tə, ba nə pìà ba bʋ ba tìàn nə də, ba də tʋŋa, ndə nə də nə tʋŋa nətʋ, dàn ká wàní ba bʋ ba tìàn nə.

13 Bara təntə yı kʋnkʋn tʋntʋna. Ba yàá fwa, ndə ba yı Zwezi-Kərisə tʋntʋna, yá kʋ ga tà cígá. Ba yı tʋ̀tʋ̀nà tə, ba nə gıgarı lìà.

14 Á dànà ká pa kʋ yoo
təntə gwárí aba. Sɪtana tətə
yàá lwàń ʋ tìàn ʋ jə ndə ʋ yɪ
Yɪɪ *malɪka, ʋ nə wulə poni
wa.
15 Də Sɪtana nə tʋŋa nətʋ,
á dànà ká pa kʋ gwárí aba
də, ʋ tʋ̀tʋ̀nà tə nə yàá fwa
ndə ʋ nə. Ba tʋŋa kʋ tə nə
tà cígá. Ba yígúrə́ wa, càn
nə wá ya kʋ tə, ba nə tʋn
ŋwírán.

Càn tə Polə nə dí yoo
(2 Korɛntə tìán 15.10, 30-32; 4.9-13; 6.3-10; Tʋtʋnan 20.18-27)

16 À tə pìí à bwé à swìn á
con, á lìù mama dàn ká bʋ́n
də, à yuu tə̀lə́. Yá á dàń nə
bʋŋa də, à yuu tə̀lə́, á pɪan
nə cwəŋə, sə à də bʋ à tìàn
nə mancɪn.
17 Kʋ tə, à nə swìn yəbə, à
wà cwəŋə lòrì *Yuu-Tiu con,
sə à swìn kʋ. Yá kʋ dàń yɪ à
swìn kʋ, ndə à yuu tə̀lə́, à nə
yə̀ə́ də, yìàn wulə, à nə wàá
à ma bwɪ à tìàn nə yɪrɪ.
18 Lìà zənzən twá ləzoni
pubʋŋa nə, ba ma bwɪ ba
tìàn nə. À də dàń wá bʋ à
tìàn nə, ndə ba nə.
19 Á bʋŋa də, á yɪ yənu
tìán, á ga nə nɪ lìà tə, ba
yun tə̀lə́, á yàá swə, sə á ja
á kə ba nə mwálí mwálí də
pupwən.
20 Ba yàá ja aba, ba ma jì,
ndə ba ywəŋə nə, də ba fwa
swɪan, ba ma joŋə á wiən.
Ba yàá gɪgɪrɪ aba, də ba goni
aba, də ba mà á yáá wa. Yá
á mʋ̀ tə janɪ á kəni ba nə.
21 Nə mʋ̀ yɪn fənyɪna
zənzən, sə nə tʋn tə yìàn
təntə á yɪra. Kʋ mʋ̀ nə pɪn,
cavɪra jə nə, sə à swìn nə
yoo.
Sɪ́ʋ́n nə, à dàń wá swìn,
ndə à yuu tə̀lə́. Won tə
mama lìù nə ba fən dəri, sə
ʋ bʋ ʋ tìàn nə kʋ yɪrɪ, à də
ba fən dəri, sə à bʋ à tìàn nə
kʋ won təntə yɪrɪ.
22 Ba yàá swìn də, ba yɪ
*Ebərə-ba cígá cígá. À də yɪ
Ebərə cígá cígá. Ba yàá swìn
də, ba yɪ *Yɪzərayɛlə lìà cígá
cígá. À də yɪ Yɪzərayɛlə lìù
cígá cígá. Ba yɪ *Abərahamə
dwíí tə wa lìà. À də yɪ
Abərahamə dwíí tə wa lìù.
23 Ba yàá swìn də, ba
yɪ Zwezi-Kərisə tʋ̀tʋ̀nà cígá
cígá. À də kʋ́ʋ̀ dwə ba,
Zwezi-Kərisə tʋtʋŋɪ tə wa.
Sʋgʋ kʋ tə, à nə swìn, kʋ
yɪ ndə à yuu tə̀lə́. À tʋn à
doni ba. Ba ken nə bàń dìə̀
nɛɛ kapʋpʋ, ba doni ba. Ba
mà nə zənzən, ba doni ba.
Nɛɛ kapʋpʋ à mɪɪ wá zwɛ̀e
kʋ doni ba.
24 *Zwifə-ba yun tìán tə
mà nə tanpɪrɪ yíá fɪtwa də
nʋgʋ nɛɛ bonu.
25 *Romə yun tìán mà nə
də kafɪran nɛɛ batwa. Lìà
dɪlɪ nə də kapana máŋá don
wa, sə ba gʋ. Nɛɛ batwa, à
nə tì níá yuu bori, kʋ lwə, à
nan à tʋ níá tə wa. Naa nədʋ
à yɪn níá yuu wa, dɪɪn nədʋ
də tɪtɪn nədʋ.
26 Nɛɛ kapʋpʋ à vəli
bwálá, à də́ càn, mʋnɛɛ nə
súə́ tə pàlí yɪrɪ, də ŋwɪna
yɪrɪ, də à tətə dwíí tìán
Zwifə-ba yɪrɪ, də lìà tə, ba
nə tà Zwifə-ba yɪrɪ. À dí càn
tɪfaran wa də kasɔɔ lanworu
wa, də mʋʋ tə yuu. Kʋnkʋn

lìà, ba nə yı nə nubıa Kərisə
yırı, tə də ken càn à nə.
27 À tʊn tʊtʊncaran à yıra
cɛ. Dıın don nə, à yàá wàrì à
dwɛ̀e. Dıın don nə, nıən yàá
ja nə, nanyʊnı də jın nə, à
ga píní à tìàn. Dıın don nə,
à wàrì wodiu à nı à dɔ́. Dıın
don nə, waran yàá ja nə, à
ga ba gànù jə.
28 Yoo tə, kʊ nə súrí təntə
mama nə, kʊ yı Kərisə lìà
púlɔ́ tə mama yoo jə nə à
bıcan wa. Máŋá mama, à
bʊŋa ba yoo, à ba zwɛ̀e.
29 Lìù nə ba dìàn jə Yıı
cwəŋə tə wa, kʊ yàá yı ndə
kʊ yı à mù. Lìù nə pın, lìù
dʊgʊ Yıı cwəŋə tə, kʊ yoo tə
yàá yì à də zənzən.
30 Də à dàń nə mɛ, sə à bʊ
à tìàn nə, kʊ yı wıən tə, tə
nə bırı də, à ba dìàn jə, à wá
ma bʊ à tìàn nə.
31 Nə Yuu-Tiu Zwezi-
Kərisə nyına Yıı yèɔ́ də, kʊ
tà kʊnkʊn à kʊnı. Ʊ mɛ,
sə ba bʊ ʊ nə máŋá mama
wuuu, kʊ nə ba zwɛ̀e.
32 Máŋá don wa, à vəli
Damasə, də pìú Aretasə lı
yáá tíú ʊ tún, sə ʊ ywàń kʊ
yuu ʊ pa wá. Ʊ mù lìù təntə
lı lìà, sə ba cì tıʊ tə nii nə,
ba ma ja nə.
33 Yá Kərisə lìà tə dàń
ken nə fıyafarʊ wa, ba vwə
ŋwənə kʊ nə, ba twá cəliri
ba lı nə, ba cwi tıa bɔ́rɔ́ tàŋá
nə. Yá kʊ dàń pın à jén ʊ
jìàn wa.

12

Wıən tə, Yıı nə bırı Polə nə yoo

(1 Korɛntə tìán 2.3-5; 2 Korɛntə tìán 4.7-10)

1 À tə mɛ, sə à kwɛn à bʊ à
tìàn nə, naaa? À yèɔ́ də, kʊ
nətʊ ba nywarı jə. Yá à dàń
tə wá swìn won tə nə, kʊ nə
nan *Yuu-Tiu con, də kʊ tə,
ʊ nə bırı nə.
2 À yèɔ́ *Kərisə lìù* don,
kʊ ja bına fugə banıa, Yıı tì
wá, ʊ ja dì ban ban ʊ mù Yıı
*sàń nə. À mù dàń nə yèrì,
də kʊ nə yı ʊ tətə, nə à yèɔ́
kʊ nə yı ʊ jèrɔ́. Yıı nə yèɔ́,
kʊ nə yı nətʊ.
3-4 Yá à dàń nə yèɔ́ də, Yıı
tì bɛɛ təntə, ʊ ja dì ʊ mù Yıı
sàń nə. À dàń nə yèrì, də kʊ
nə yı ʊ tətə, nə à yèɔ́ kʊ nə
yı ʊ jèrɔ́. Yıı tətə nə yèɔ́ kʊ,
à mù yèrì kʊ. Ʊ dàń nə dìgà
ʊ yí Yıı yáá con, ʊ nì sʊ̀ràn
lá nə, tə nə wàrì tə swìn nii
wa. Lìù mama wà mɛ, sə ʊ
twá ʊ swìn tə sʊ̀ràn təntə ʊ
nii wa.
5 À bwı à tìàn nə kʊ mù
bɛɛ təntə yırı. Yá à dàń nə
bá bʊ à tìàn nə won mama
yırı, də kʊ nə tà wıən tə yırı,
tə nə bırı, də à ba dìàn jə.
6 Də à yà nə pìà, sə à bʊ
à tìàn nə, à yà wá swìn cígá
tə, à sʊ̀ràn tə yà bá ya ndə
nyınyansʊran nə. Yá à dàń
nə ba pìà, sə à bʊ à tìàn nə
nətʊ. À ba pìà, sə lìà bún
yoo, kʊ nə dwə nə, ba pa nə.
À pìà, sə lìà zìlí nə, kʊ tə
yırı, ba nə nì à nii nə, də kʊ
tə yırı, ba nə nı də, à fwa.
7 Yıı ba pìà, sə à fwa fwıə,
yìàn təntə mama yırı, tə nə

* **12:2 12.2** Kʊ bɛɛ təntə yı Polə tətə.

dwə won mama, ʋ nə bɪrɪ nə. Kʋ mù nə pɪn, Yɪɪ dàń ma fwa yoo don à yɪra tə wa, kʋ nə yì nə zənzən. Kʋ yɪ ndə Yɪɪ pɪn cwəŋə *Sɪtana tùtùnù nə, sə ʋ mà nə.

8 Kʋ yoo təntə yɪrɪ, à lòrì Yuu-Tiu nɛɛ batwa, sə ʋ lɪ kʋ à yɪra.

9 Yá ʋ dàń le nə, ʋ wʋ́: «À pubwanʋ tə, à nə fwa n yɪra, kʋ mɛ mʋ́. À wàá n nə ba dìàn jə tə nə à twá, à ma kwɛn à tʋŋa dìàn zənzən». Kʋ dàń nə yɪ nətʋ, à mù wá bʋ à tìàn nə, à nə ba dìàn jə tə yɪrɪ, sə kʋ pa Zwezi-Kərisə dìàn tə ya də nə wuuu.

10 Kʋ mù nə pɪn, máŋá tə, à nə ba dìàn jə, nə à yèə́ lìà nə twɪn nə, nə à yèə́ ba nə fɪfɪn nə, nə à yèə́ ba nə kəni nə càn wa, nə à yèə́ pucʋnɪ nə zʋa nə Zwezi-Kərisə yɪrɪ, à tə wulə pupwən wa, də kʋ nətʋ mama Zwezi-Kərisə yɪrɪ. Kʋ yɪ cígá, máŋá tə wa, à nə ba dìàn jə, mə kʋ máŋá təntə wa, Yɪɪ yàá pa nə ʋ dìàn tə cígá cígá.

Korɛntə Kərisə lìà tə yoo yì Polə

11 Nətʋ tə, à nə bʋ̀à à tìàn nə, kʋ yɪ ndə à yuu tèlə́, kʋ ga yɪ á mù nə kálʋ́ nə, á pa à tʋn kʋ. Yá á mù yà nə mɛ, sə á bɪrɪ nətʋ tə à nə yɪ, sə lìà yəni nə. À mù nə swə à tà won, *tʋntʋna tə, á ma boŋə yáá tìán tə də, ba nə dwə won mama wa.

12 Á tətə yèə́ də, à nə twi á con, à tʋn á tətəŋi wa də pínʋ́, Yɪɪ də ga twá də nə, ʋ tʋn yìèn tə nə yɪ ʋ dìàn tə mɪmɪnan, də tʋtʋnan tə nə bɪrɪ ʋ dìàn tə, də yomɪlan. Tə yìèn təntə mama bɪrɪ də, à cígá yɪ Zwezi-*Kərisə tʋntʋnʋ.

13 Yìèn tə, à nə fwa Kərisə lìà púlə́ tə duən wa, mə tə mù nə à fwa á də con. Yoo nədʋ cɪcɪ nə, à wà fwa á con. Kʋ mù nə yɪ, à nə wà pa à ya á yuu zɪlɪ tə. À dàń lwɛ̀e á nə, kʋ yɪrɪ.

14 Síʋ́n nə, à kʋ́ʋ̀ ken sírí, sə à bà á con, sə kʋ dàń ya à nɛɛ batwa nə. À nə twi, à bá sɛ̀e, à pa à jì á yuu zɪlɪ. À mù yɪ á tətə nə à pìà, kʋ tà wiən tə, á nə jə nə à pìà. Á yèə́ də, kʋ tà bìsíná nə mɛ, sə ba pìà wiən ba tún ba nyɪna nə, kʋ yɪ nyɪna, ba nə mɛ, sə ba pìà wiən, ba tún ba pa ba bɪa nə.

15 À mù sɛ̀e, sə à cʋ̀gʋ̀ wiən tə, à nə jə, sə à ma san aba. À ga sɛ̀e, sə à kwìn à mɪɪ tə tətə nə á yɪrɪ. À nə swə aba zənzən nətʋ tə yɪrɪ, kʋ mɛ, sə á mù sóní nə mancɪn cɪcɪ, naaa?

16 Á yèə́ zəni də, à wà pa à jì á yuu zɪlɪ. Yá á wa lìà duən dàń swìn də, à tʋn yíá swɪan, à ma jon á wiən.

17 Lìà tə mama, à nə tʋn á con, ba wà tətə nə à twá, à ma gɪgɪrɪ aba?

18 À mù nə kwè Titə, sə ʋ bà ʋ na aba, à ga swìn nə lìù tə don con, ʋ nə yɪ nə nubiu Kərisə yɪrɪ, sə ʋ kwé wá. Titə gɪgɪrɪ aba, ʋ jon wiən á con, naaa? Á yèə́ də, à mù də Titə pubʋŋa yɪ

nədʋ. Kʋ tə ʋ nə fwa, də kʋ tə, à nə fwa yɪ won nədʋ.

19 Kʋ wàá kʋ pɪn, á bʋŋa də, nə sʋ̀ràn tə tə mama yɪ nə pìà nə ma caga nə tìàn yɪrɪ, á yáá con. Kʋ tà nətʋ, kʋ yɪ Yɪɪ yáá con sʋgʋ, nə swìn, nə mʋ̀ də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə tə yɪrɪ. Nə nubisoni-ba, sʋ̀ràn təntə mama yɪ nə swìn á con, sə tə wànɪ tə dàn á jìàn Yɪɪ cwəŋə tə wa.

20 Fən jə nə də, dɪɪn don, à nə wá bà á con, də á jigə yiri don, à nə ba swə. À nə twi, də kʋ yɪ nətʋ, à də wá ya yiri don, á də nə bá sónɪ. Fən jə nə, à ba swə, sə à bà á con, də á dɪ jara də duən, nə à yə̀ə́ á ja wʋgwɪʋ də duən, nə à yə̀ə́ dʋŋɪ wulə á tətəŋi wa, nə à yə̀ə́ á jɪga duən nə, sə á doni duən, nə à yə̀ə́ á swìn yolwana á pɪn duən nə, nə à yə̀ə́ á maŋa yìàn á pɪn duən nə, nə à yə̀ə́ á fwa fwiə, nə à yə̀ə́ á tʋŋa yìàn gurə gurə.

21 Fən tə ma jə nə də, à nə wá bà á con, naa kʋ tə nə, à nyɪna Yɪɪ nə kʋ́ʋ̀ wá pa, cavɪra ja nə á yáá con. Fən tə ma jə nə də, à nə wá bà á con, də lìà dáá á wa zənzən, ba nə tʋn cʋna tə lɛ, yá ba wà ba kwa vəvəri, ba ma sá ba cʋna tə. Ba bɪcanɪ dàń tə yɪ nəzwənən Yɪɪ yáá con, də ba pəni duən vɛɛ vɛɛ, də ba ga tʋŋa yìàn, ba ba ba tìàn janɪ. Də kʋ nə yɪn nətʋ, à pùə́ wá cʋ̀gʋ̀, ba mʋ̀ lìà təntə yɪrɪ.

13

Sagɪ tə yígúrə́ sʋ̀ràn
(2 Korɛntə tìán 12.19-21; 10.1-11)

1 À wá bà á con, naa kʋ tə nə, də à nɛɛ batwa nə. À nə yí á con, nə wá bʋ̀rì lìà tə mama, ba nə fwa cʋna, tə bʋ̀rà. Nə wá fwa, ndə Yɪɪ sagɪ tə nə swìn, kʋ wʋ́: «Á mɛ, sə á dí yáá á nì lìà bələ, nə à yə̀ə́ lìà batwa nii sʋ̀ràn lìù yuu wa, á dàń ga zɪgɪ lá á bʋ̀rì ʋ bʋ̀rà».

2 À nɛɛ bələ nii túrí tə, à nə twi á con, à dí yáá, à dù súú lìà tə, ba nə fwa cʋna tə nii nə, də ba duən tə də mama nii nə. Sɪʋ́n nə, à ŋʋ́ná də aba, à ga tə bwé à dwì súú ba nii nə, sə ba lwarɪ də, à nə pɪí à bà, à bá lɪ ba lìù mama, à dʋgʋ vàn nə.

3 À yə̀ə́ də, á pìà, sə á na kʋ tə nə bɪrɪ də, Zwezi-*Kərisə nə twá də nə ʋ swìn. Á yə̀ə́ də, ʋ mʋ̀ tà lìù tə, ʋ nə ba dìàn jə á yáá con. *U* yɪ lìù tə, ʋ nə tʋŋa də dìàn á tətəŋi wa.

4 Kʋ yɪ cígá, ba paa Zwezi-Kərisə dagarʋ tə yuu wa, ʋ ga wà dìàn jɪn. Yá sɪʋ́n nə, ʋ dàń wulə mɪɪ wa, Yɪɪ dìàn tə yɪrɪ. Nə də ba dìàn jə, nə mʋ̀ də ʋ mʋ̀ nə vwə duən nə yɪrɪ. Yá nə dàń wá twá də wá, nə ya mɪɪ wa Yɪɪ dìàn tə yɪrɪ. Máŋá tə, nə nə twi á con, nə wá bɪrɪ aba dìàn təntə.

5 Á dàń bʋŋa á tətə yuu wa zəni, á jón á cígá nə keni á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu. Á nə bʋ́n á tətə yuu wa nətʋ, á ba lwarɪ də Zwezi-Kərisə nə wulə də aba naaa? Də kʋ

nə tà nətʋ, kʋ wá ya á kèrí á
tìàn á ga.
6 À bʋŋa də, á wá lwarɪ də,
nə mù wà nə tìàn kèrí nə ga.
7 Kʋ tə nə dàń lòrì Yɪɪ con,
kʋ yɪ, sə ʋ san aba, á dànà
ká tʋn yolwan mama. Kʋ tà
nə pìà, sə nə ma bɪrɪ aba də,
nə mù kèrí nə tìàn nə na də,
nə dí dìàn. Kʋ yɪ nə pìà, sə á
tʋn zəni cɪcɪ. Yá nə mù con,
kʋ nətʋ dàń nə swə, kʋ yɪ
ndə nə kèrí nə tìàn nə ga,
kʋ tà nə yáá.
8 Nə wàrì cígá tə nə nə
zɪga. Nə pìà nə fwa cígá
yìən cɪcɪ.
9 Kʋ yɪ cígá, də á mù nə jə
Yɪɪ dìàn tə, yá nə mù ba dìàn
jə, nə yàá wulə pupwən wa.
Kʋ tə nə dàń lòrì Yɪɪ con, kʋ
yɪ, sə ʋ san aba, sə á va yáá
wuuu.
10 Mə kʋ mù nə pɪn, à
púpúní sagɪ kʋ tə, à pɪn aba,
də à bwálí tə ŋúná də aba.
À ba pìà, sə à bà à yí á con,
də yìən wulə, tə nə wá pa, à
caga á nii nə. *Yuu-Tiu yɪ ʋ
ken ʋ dìàn tə à jɪɪn wa, sə à
ma dàn á jìàn Yɪɪ cwəŋə tə
wa. Kʋ tà ʋ pɪn tə nə, sə à
ma cʋ̀gʋ̀ aba.

(Filipə tìán 4.4-9)

11 À nubɪa-ba, kʋ tə nə súrí
lá, á yana pupwən wa. Á
sìá, sə Yɪɪ san aba, sə á va
yáá wuuu. Á sìá, sə ba kwè
aba, sə á ja pubʋŋa nədʋ. Á
yana duən nə də bɪcan sìə́.
Yá sonu də bɪcan sìə́ Yɪɪ dàń
wá ya də aba.
12 Á jʋ̀ná duən də zìlə́
zənzən də sonu, ndə Kərisə
lìà nə mɛ, sə ba fwa nətʋ.
Kərisə lìà tə mama, ba nə
wulə yəbə, jʋ̀nì aba.
13 Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə
nə wá fwa ʋ pubwanʋ tə
á yɪra. Yɪɪ wá fwa ʋ sonu tə
á yɪra. Yá Yɪɪ-*Siŋu tə, kʋ nə
pɪn, nə vwə duən nə, wá ya
də á mama.

Sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʋ pa Galasi

Kərisə lìà tə nə Galasi tìán sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpʊ́ní sagı kʋ tə

Kʋ yı *tʋntʋnʋ Polə nə púpʊ́ní kʋ.

Lìà tə nə, Polə nə púpʊ́ní

Polə púpʊ́ní sagı kʋ tə ʋ pa *Kərisə lìà púlə́ kapʋpʋ nə, tə nə wulə Galasi nagwanaa tə wa, ʋ nə dıga tə dəǹ.

Sagı tə wa sʋgʋ

Polə púpʊ́ní *Zwifə-ba karnyına-ba yırı, ba yà nə twi ʋ viru kwa nə, ba gugurə *Kərisə lìà púlí tə də ba kàrà tə, ba yà nə ba pìà, sə ba twá sʋywáŋʋ́ tə nii nə. Polə kwè Kərisə lìà tə, sə ba dàn ká twá ba kàrà tə nə. Ba mù yà pìà, sə ba *gwəŋə Kərisə lìà bara tə, ba nə tà Zwifə-ba, ba ga zìlí Yıı *nii tə mama, ʋ nə pın *Moyizə nə. Kʋ tə nə súrí lá, ba mù Kərisə lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba, də wa lìà duən yà tə twá ba yofwamınan tə nə, ndə lìà tə nə, ba nə yərì Zwezi-Kərisə.

Polə pìà ʋ bırı ba, sə ba lwarı də, kʋ nə zıgı máŋá tə wa, Zwezi-Kərisə nə tıga dagarʋ tə yuu wa, nə kʋ́ù tà Yıı *nii tə, ʋ nə pın *Moyizə nə, nə kəni nəba cwəŋə wa. Nə dàǹ tı nə tìàn. Kərisə lìù tə, ʋ nə tı ʋ tìàn cígá cígá, kʋ yı Yıı-*Siŋu tə wulə də wá, ʋ ga yá ʋ tìàn ʋ pa kʋ Siŋu təntə nə, sə kʋ kə wá cwəŋə wa.

Polə jʋ̀nì Galasi Kərisə lìà tə

(Romə tìán 1.1-2)

1 À mù Polə nə púpʊ́ní sagı kʋ tə, à pın *Kərisə lìà púlə́ tə nə, tə nə wulə Galasi nagwanaa tə wa. À yı Zwezi-Kərisə *tʋntʋnʋ. Kʋ tà ləzoni nə pın nii nə. Kʋ yı Zwezi-Kərisə də nə nyına Yıı, ʋ nə bwin wá, ʋ lı tıan wa, nə tún nə, sə à ya tʋntʋnʋ.

2 À mù də lìà tə mama, ba nə yı à nubıa Kərisə yırı, ba nə wulə à con, jʋ̀nì aba.

3 Nə nyına Yıı də nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʋ á yıra, ba ga pa aba bıcan sìə́.

4 Zwezi-Kərisə sɛ̀e, ʋ tı nə yuu yırı, sə ʋ ma jon nəba nə cʋna wa. Ʋ dàǹ van nəba, ʋ lı sı́ʋ́n lʋʋ kʋ tə yokʋkwınan tə jìàn wa. Ʋ fwa kʋ nətʋ, ʋ pa kʋ tə, nə nyına Yıı yà nə pìà, nii sú.

5 Nə pıan dun Yıı nə, máŋá də máŋá, kʋ nə ba zwɛ̀e! Amıına!

Yıı sʋywáŋʋ́ tə yı nədʋ

(Galasi tìán 3.1-5; 4.9-20; 5.1-12)

6 Yıı yı ʋ twá Zwezi-*Kərisə nə, ʋ kúrí aba də pubwanʋ. Kʋ mù nə pın, kʋ gwárí nə zənzən də, nətʋ tə, á nə vəvəri lala, á yá Yıı, á pìí á twá sʋywáŋʋ́ don nə.

7 Cígá mama, kʊ tà sʊywáŋʊ́ don wulə, kʊ súrí
Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə nə.
Yá lìà duən dàń nə wulə, ba
nə kəni yìèn gurə gurə á
bɪcanɪ wa, ba ga pìà, sə ba
lwàń Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́
tə.
8 Yá lìù don dàń nə swìn
sʊywáŋʊ́ don, ʊ bɪrɪ aba, kʊ
nə tà Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́
tə, nə nə swìn nə bɪrɪ aba,
sə Yɪɪ cùgù kʊ tíú. Də kʊ nə
swə, kʊ yɪ nə tətə wa lìù, nə
à yèə́ *malɪka, ka nə nan yɪɪ
ka cú, sə Yɪɪ cùgù kʊ tíú.
9 Nə dí yáá, nə swìn kʊ,
yá nə tə kʊ́ù pìí nə bwé kʊ
wa sɪ́ʊ́n nə. Lìù don nə swìn
sʊywáŋʊ́ don, ʊ bɪrɪ aba, kʊ
nə tà Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́
tə, á nə nì, sə Yɪɪ cùgù kʊ tíú.
10 À nə swìn nətʊ, kʊ tà à
pìà, sə ləzoni bʊ à nə, kʊ yɪ
à pìà, sə Yɪɪ nə bʊ à nə. À ba
pìà, sə ləzoni nə sóní nə. Də
à yà nə pìà, sə ləzoni nə sóní
nə, à yà bá ya Zwezi-Kərisə
tʊ̀tʊ̀nʊ̀.

Yɪɪ kúrí Polə, sə ʊ ya ʊ tʊntʊnʊ
(Tʊtʊnan 22.3-16; 26.9-20; 9.1-20, 23-30)

11 À nubɪa-ba, à pìà, sə
á lwarɪ də, Zwezi-*Kərisə
sʊywáŋʊ́ tə, à nə swìn à bɪrɪ
tə, wà ləzoni con nan.
12 Kʊ ma tà ləzwənə nə
swìn kʊ sʊywáŋʊ́ təntə, ʊ
bɪrɪ nə. Kʊ ma kʊ́ù tà
ləzwənə nə kàrì nə kʊ kàrà.
Kʊ yɪ Zwezi-Kərisə tətə nə
bɪrɪ kʊ nə.
13 Á yà dí yáá, á nì à
tʊtʊnɛɛ yà nə yɪ nətʊ, máŋá
tə wa, à yà nə wulə *Zwifə-
ba yɪjʊncwəŋə tə wa. Kʊ
máŋá təntə wa, à yà kəni
càn Kərisə lìà púlə́ tə nə
zənzən, à ga pìà, sə à pa tə
nyʊ lá.
14 À mù də à duən tìán
Zwifə-ba, nə yà nə wulə nə
nyɪna-ba yɪjʊncwəŋə təntə
wa, à mù yà nə zìlí yìèn tə
mama nii zənzən, à doni à
duən tìán tə zʊnɪ. À yà ken
à pubʊŋa mama, nə nyɪna-
ba yofwamɪnan tə nə də
yawala.
15 Kʊ yɪ nətʊ, yá Yɪɪ yà dí
yáá, ʊ kúrí nə ʊ tún, də à
nuu tə wà nə lʊrɪ. Yá máŋá
nə yí, sə à tʊn à pa wá, ʊ fwa
pubwanʊ à yɪra,
16 ʊ pa à lwarɪ ʊ bìú tə à
waa con, sə à dàń swìn ʊ
yoo, à bɪrɪ lìà tə də, ba nə
tà Zwifə-ba. Kʊ máŋá təntə
wa, à wà lìù bwe, sə ʊ kàrì
nə kʊ tə, à nə mɛ, sə à pa kʊ
cígá.
17 À ma kʊ́ù wà *Zwer-
izalɛmə vəli, sə à na lìà
tə, ba nə dí à yáá, ba yɪ
*tʊntʊna tə də. Kʊ máŋá
təntə tətə wa, à vəli Arabi
nagwanaa. À vəli təntə kwa
nə, à pìí à bà Damasə.
18 Kʊ bɪna batwa nii nə, à
dàń vəli Zwerizalɛmə, sə à
lwarɪ Sefasə*, yá à dàń yɪn
ʊ con dɪan fugə də bonu.
19 Yá à dàń nə wà tʊntʊna
tə lìù don mama nɪ, də kʊ nə
tà Zwakə, ʊ nə yɪ *Yuu-Tiu
nyánʊ́.
20 Yɪɪ yèə́ də, yoo kʊ tə, à
púpʊ́ní bwálí kʊ tə wa, yɪ

* **1:18 1.18** Sefasə yà jə yɪrɪ don, ba nə boŋə Piyɛrə.

cígá, kʋ tà kʋnkʋn à kʋnɪ.
21 Kʋ kwa nə, à nan Zwerizalɛmə nə, à va à twá lá,
à jírí Siri nagwanaa tə, də
Silisi lʋʋ nii tə wa.
22 Kərisə lìà púlə́ tə, ba yà
nə wulə Zwide nagwanaa tə
wa, yà tə wà nə nɪ ba yíá wa.
23 Ba yà yɪ à yoo nə, ba nə̀ń
də, lìà swìn, ba wʋ́: «Bɛɛ
tə, ʋ yà nə fɪfɪn nəba dàń
yɪ Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə,
ʋ swìn ʋ bɪrɪ sʃʋ́n nə. Yá ʋ
mù yà ga nə pìà, sə ʋ pa kʋ
sʋywáŋʋ́ təntə nyʋ lá».
24 Kʋ nətʋ dàń pɪn, ba bwɪ
Yɪɪ nə, à mù yɪrɪ.

2

Polə jərí Zwezi-Kərisə tʋntʋna Zwerizalɛmə nə (Tʋtʋnan 15.1-29)

1 Bɪna fugə də banɪa nii
nə, à mù də Barənabasə pìí
nə va *Zwerizalɛmə. À jɪn
Titə, də à kə lá, à ja va.
2 Yɪɪ yà bɪrɪ nə də, à mɛ,
sə à va lá. Yá máŋá tə, nə
dàń nə vəli nə yí lá, à mù də
*Kərisə lìà púlí yáá tìán tə
nan kwa, nə na duən nə cɪcɪ.
À dàń ma man sʋywáŋʋ́ tə
də̀ń, à nə swìn à bɪrɪ lìà tə
nə, ba nə tà *Zwifə-ba. À yà
ba pìà, sə tʋtʋŋɪ tə, à nə tʋn,
də tʋtʋŋɪ tə, à nə tʋŋa sʃʋ́n
nə, jì tʋtʋ.
3 Titə yà yɪ *Gərɛkə, ʋ mù
yà ga nə yɪ à twadon. Yá
Kərisə lìà púlí yáá tìán tə wà
wá kálʋ́, sə ba pa ʋ *gwəŋə
wá.
4 Yá lìà duən də dàń yɪn
lá nə, ba nə yɪ kʋnkʋn lìà,
ba nə yɪ nə nubɪa Kərisə
yɪrɪ. Ba mù lìà təntə dàń
sə̀gə̀, ba zʋ nə púlí tə wa,
ba swìn də, Titə mɛ, sə ʋ
pa ba gwəŋə wá. Ba mù lìà
təntə yɪ, ba zʋa nə púlí tə
wa, sə ba ma na, nə nə twá
də Zwezi-Kərisə, nə ma tɪ nə
tìàn nətʋ. Ba pìà, sə nə tə
pìí nə twá Yɪɪ *nii tə nə, ʋ
nə pɪn *Moyizə nə də dìàn.
5 Nə dàń nə wà sɛ̀e, nə
twá lìà təntə pubʋŋa tə nə,
máŋá mancɪn tətə. Nə mù
ba pìà, sə ba cʋ̀gʋ̀ Zwezi-
Kərisə sʋywáŋʋ́ tə, kʋ nə yɪ
cígá cɪcɪ. Nə pìà, sə nə cì
sʋywáŋʋ́ təntə də kʋ cígá tə
nə, nə pa aba, ba dàn ká
lwàń kʋ.
6 Máŋá tə, à nə tún à nii,
à bɪrɪ Kərisə lìà púlə́ yáá
tìán tə, ba wà swìn də, yoo
mùrì Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́
tə wa, à nə swìn à bɪrɪ lìà
tə nə. À mù con, à yə̀ə́ də,
Yɪɪ ba lìà kúrí, ʋ ma kwanɪ
ba duən. Kʋ mù nə pɪn, lìà
təntə nə yɪ Kərisə lìà púlí tə
yáá tìán, nə à yə̀ə́ ba nə tà
yáá tìán, kʋ ba də̀ń jə kʋ pa
à mù nə.
7 Yá ba mù lìà təntə dàń
yəni də, kʋ yɪ Yɪɪ nə pɪn nə
sʋywáŋʋ́ tə, à nə bɪrɪ lìà tə,
ba nə tà Zwifə-ba, ndə ʋ nə
dí yáá, ʋ pa nii Piyɛrə nə, sə
ʋ va ʋ swìn kʋ, ʋ bɪrɪ Zwifə-
ba nə.
8 Yɪɪ nə tʋn Piyɛrə pubʋŋa
wa, sə ʋ va Zwifə-ba con. Ʋ
mù nə kʋ́ʋ̀ tʋn à də pubʋŋa
wa, sə à va lìà tə con, ba nə
tà Zwifə-ba.
9 Lìà yà ywàŋá Zwakə də

* **2:9 2.9** Sefasə yà jə yɪrɪ don, ba nə boŋə Piyɛrə.

Sefasə* də Zwan ndə dìè
tətəŋi baŋı nə Kərisə lìà púlí
tə wa. Ba lìà batwa təntə
dàń nı də, Yıı cígá pın nə
kʊ tʊtʊŋı təntə ʊ pubwanʊ
tə yırı. Ba dàń jın à mù
də Barənabasə jıın nə, ba
zʊzʊgʊ, sə kʊ bırı də, nə mù
də ba mù yı nimarʊ nədʊ
lìà. Nə mù dàń mɛ, sə nə va
lìà tə con, ba nə tà Zwifə-ba,
sə ba də ga va Zwifə-ba con.
10 Yoo nədʊ cıcı nə ba lòrì
nəba, sə nə fwa. Kʊ mù nə
yı, sə nə san ba Kərisə lìà
púlə tə nə, tə nə yı zʊra. Yá
mə kʊ mù nə, à də yà pìà, sə
à tʊn də yawala.

Polə caga Piyɛrə nii nə Antıʊswə nə
(Tʊtʊnan 11.1-17; 15.7-11)

11 Kʊ kwa nə, Sefasə† twi
Antıʊswə wa. À dàń ma
caga ʊ nii nə lìà tə mama
yáá con, yolwan tə yırı, ʊ nə
fwa.
12 Kʊ yı cígá, máŋá don
yın lá, Sefasə də *Kərisə lìà
tə, ba nə tà *Zwifə-ba, yà də́
wodiu duən nə. Yá máŋá tə
wa, lìà duən nə nan Zwakə
con, ba bà Sefasə con, ʊ dàń
lı ʊ tìàn Kərisə lìà tə, ba nə
tà Zwifə-ba yıra, ʊ kʊ́ʊ̀ ba
wodiu də́ də ba, ʊ yà nə dəri
Zwifə-ba fən, ba yà nə kálí,
sə bɛɛ mama *gwəŋə tə yırı.
13 Kərisə lìà tə duən tə
mama, ba nə yın lá, ba
nə yı Zwifə-ba, də jigə níə́
bələ tìán ndə Sefasə nə.
Barənabasə də tətə jigə níə́
bələ tíú, ndə ba nə.
14 À dàń nə nı də, ba
tèlə́ Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́
tə cígá tə wa, à swìn Sefasə
con lìà tə mama yáá con, à
wʊ́: «N yı Zwifə, yá n yà ja
n tìàn, n ma fwa ndə lìù tə
nə, ʊ nə tà Zwifə yəbə. N wà
n tìàn ma fwa ndə Zwifə nə.
Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pın, sʊ́ʊ́n nə, n
dàń ma pìà, sə n kálʊ́ lìà tə,
ba nə tà Zwifə-ba, n pa, ba
ya ndə Zwifə-ba nə?»

Zwifə-ba də lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba mɛ, sə ba kə ba waa Zwezi-Kərisə nə
(Galasi tìán 5.1-6)

15 Nə mù yı *Zwifə-ba nə
lʊrı nəba, nə tà dwíə́ tə, ba
nə yərì Yıı *nii tə, ʊ nə pın
*Moyizə nə.
16 Də kʊ nətʊ mɛ, nə tə yə̀ə́
də, lìù mɛ, sə ʊ kə ʊ waa
Zwezi-*Kərisə nə, sə ʊ ma ya
cígá tíú Yıı yáá con. Kʊ tà lìù
tə, ʊ nə twá Yıı nii tə nə, ʊ
nə pın Moyizə nə, nə wá ya
cígá tíú Yıı yáá con. Nə də
tətə yı nə ken nə waa Zwezi-
Kərisə nə, sə Yıı wànı́ ʊ jələ
nəba ndə lìà tə nə, ba nə yı
cígá tìán ʊ mù Yıı yáá con.
Lìù mama wàrì Yıı nii tə, ʊ
nə pın Moyizə nə, ʊ zìlí, sə
kʊ pın, Yıı jələ wá ndə cígá
tíú nə ʊ yáá con.
17 Nə mù Zwifə-ba pìà, sə
nə ya cígá tìán Yıı yáá con,
nə nə ken nə waa Zwezi-
Kərisə nə yırı. Yá Yıı dàń nə
twá kʊ nətʊ wa, ʊ bırı nəba
də, nə yı cʊna lìà, ba nə ba
Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə
nə twá, kʊ nətʊ pìà kʊ bırı
bɛ̀eɛ̀e? Kʊ pìà kʊ bırı də, kʊ
yı Zwezi-Kərisə nə ken nəba

† **2:11 2.11** Sefasə yà jə yırı don, ba nə boŋə Piyɛrə.

cʋna tə wa naaa? Abada! Kʋ
tà nətʋ!
18 Də à mù nə pìí à twá Yıı
nii tə nə, ʋ nə pın Moyizə
nə, à yà nə vıga, sə à twá kʋ
nə, kʋ bırı də, à tʋŋa cʋna
Yıı yáá con.
19 Yıı nii tə tətə, ʋ nə pın
Moyizə nə, pın à tı. Yá Yıı
nii təntə kʋ́ʋ̀ ba dìàn jə à
yuu wa, kʋ nətʋ dàń ga wá
pa, à ya mıı wa, à pa Yıı nə.
20 À dàń yı ndə ba paa
à mù də Zwezi-Kərisə mɛ
dagarʋ tə yuu wa. Yá kʋ kʋ́ʋ̀
tà à tətə nə wulə, kʋ dàń yı
Zwezi-Kərisə mıı tə nə wulə
à waa. À mıı tə, à dàń nə
jə wulə lʋʋ wa, kʋ yı à ken
à waa Yıı-Biu tə nə, à ma
wulə. Ʋ mù nə sóní nə, ʋ ga
sɛ̀e, ʋ tı à yuu yırı.
21 À ba pìà, sə Yıı pub-
wanʋ tə, ʋ nə fwa à yıra, ya
ndə tʋtʋ nə. Də lìù nə wàá
Yıı nii tə nə, ʋ nə pın Moyizə
nə, ʋ twá, kʋ pın Yıı jələ wá
ndə lìù tə nə, ʋ nə yı cígá
tíú ʋ mù Yıı yáá con, Zwezi-
Kərisə yı ʋ tıga tʋtʋ.

3

Yıı nii tə, ʋ nə pın Moyizə nə, də lìù nə ken ʋ waa Zwezi-Kərisə nə yoo

(Galasi tìán 4.9-20; Romə tìán 8.14-17)

1 Á mù Galasi tìán-ba,
bɛ̀eɛ̀e nə pın, á yı ləyərən
nətən? Wàà nə gıgarı aba ʋ
dʋgʋ? À bırı aba zəni zəni,
nətʋ Zwezi-*Kərisə nə tıga
dagarʋ tə yuu wa.
2 À dàń bwe aba yoo nədʋ
kʋ tə, sə á le nə. Yıı nə pın
aba ʋ *Siŋu tə, kʋ yı á nə zìlí
ʋ *nii tə, ʋ nə pın *Moyizə
nə, yırı naaa? Yıı pın aba
ʋ Siŋu tə, á nə cʋgʋ Zwezi-
Kərisə sʋywáŋʋ́ tə, á ga kə á
waa ʋ nə yırı.
3 Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pın, á yı
ləyərən nətən? Kʋ jıjʋ tə nə,
Yıı-Siŋu tə yà nə yı á dìàn.
Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pın, á ma pìí á
jələ á tətə dìàn yuu wa sı́ʋ́n
nə?
4 Á nı yìèn kapʋpʋ, tə nə
tʋn, kʋ ga yı ndə tʋtʋ nə á
mù con nə. Tə yìèn təntə yı
tʋtʋ, naaa?
5 Yıı nə pın aba ʋ Siŋu tə.
Ʋ mù ga nə fwa yomılan á
tətəŋi wa. Kʋ yı á nə zìlí
ʋ nii tə, ʋ nə pın Moyizə
nə, yırı naaa? Nə à yə̀ə́ kʋ
yı, á nə cʋga Zwezi-Kərisə
sʋywáŋʋ́ tə, á ga kəni á waa
ʋ nə yırı?

Abərahamə ken ʋ waa Yıı nə

6 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa,
kʋ wʋ́: «*Abərahamə ken ʋ
waa Yıı nə, kʋ pa Yıı jələ
wá, ndə lìù tə nə, ʋ nə yı
cígá tíú, ʋ mù Yıı yáá con».
7 Kʋ nətʋ dàń pìà kʋ bırı
aba də, kʋ yı lìà tə, ba nə
ken ba waa Yıı nə, nə yı
Abərahamə bıa cígá cígá.
8 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə wa
fuən fuən də, máŋá wá bà,
lìà tə, ba nə tà *Zwifə-ba, wá
kə ba waa Yıı nə. Yá Yıı dàń
wá jələ ba, ndə lìà tə nə, ba
nə yı cígá tìán ʋ mù Yıı yáá
con. Kʋ mù yırı, Yıı dí yáá
ʋ swìn sʋywáŋʋ́ tə, ʋ bırı
Abərahamə, ʋ wʋ́: «À wá
fwa pubwanʋ dwíə́ tə mama

yıra, ba nə tà Zwifə-ba, lʊʊ mama wa, n mù yırı».

9 Kʊ mù dàń nə wá pa, lìà tə mama, ba nə ken ba waa Yıı nə, ʊ wá fwa pubwanʊ ba yıra, ndə ʊ nə fwa pubwanʊ Abərahamə yıra, ʊ nə ken ʊ waa ʊ mù Yıı nə.

10 Yıı wá cùgù lìà tə mama, ba nə bʊŋa də, ba wàá ʊ mù Yıı *nii tə, ʊ nə pın *Moyizə nə, ba zìlí, ba ma yanı cígá tìán ʊ yáá con. Kʊ púpúní Yıı sagı tə wa, kʊ wú: «Lìù tə, ʊ nə wà Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə, mama zìlí máŋá mama wuuu, Yıı wá cùgù kʊ tíú».

11 Nə yəə́ də, lìù mama wàrì ʊ yanı cígá tíú Yıı yáá con, ʊ nə zìlí Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə, zəni yırı. Nə nı, kʊ nə púpúní Yıı sagı tə wa, kʊ wú: «Lìù tə, ʊ nə ken ʊ waa Yıı nə, mə ʊ mù nə yı cígá tíú Yıı yáá con. Yá kʊ mù nə wá pa, ʊ na cígá cígá mıı».

12 Lìù tə, ʊ nə zìlí Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə, kʊ tà ʊ ken ʊ waa Yıı nə. Kʊ púpúní Yıı sagı tə wa, kʊ wú: «Lìù tə, ʊ nə twá Yıı nii tə nə, ʊ nə pın Moyizə nə, ʊ wá na cígá cígá mıı».

13 Yá Zwezi-Kərisə dàń nə yə̀ nəba, ʊ jon Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə, kʊ yà nə wá cùgù nəba, tə jıın wa. Mə ʊ mù dàń nə pìí ʊ jon nə yuu cʊna tə ʊ zın. Kʊ púpúní Yıı sagı tə wa, kʊ wú: «Yıı wá cùgù lìù tə, ba nə kuru ba goli tìú yuu wa».

14 Mə Zwezi-Kərisə tıga nətʊ, sə lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba, də wàní ba na pubwanʊ tə, Yıı nə kàn nii də, ʊ wá fwa Abərahamə yıra. Yá nə dàń nə ken nə waa Zwezi-Kərisə nə, nə wá na Yıı-*Siŋu tə, Yıı nə kàn nii, sə ʊ pa nəba.

Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə, ba ʊ nikanı tə yáá nə cì

(Matiə 7.20; Romə tìán 4.13-17; 10.4-13; Efɛzə tìán 3.6)

15 À nubıa-ba, à pìà à tì tıa yuu yoo kʊ tə, à ma bırı aba yoo. Də lìà bələ nə ken nii nədʊ, ba ga kàn nii, ba pa duən nə won yuu wa, lìù don mama wàrì ba nimarʊ təntə ʊ cùgà. Yá lìù mama ga wàrì yoo ʊ súrí kʊ nə də.

16 Mə Yıı *nimarʊ nikanı tə də yı nətʊ. Yıı kàn nii, ʊ pa Abərahamə də ʊ bìú tə nə, ʊ nə wá lʊrı. Yıı wà swìn, ʊ wú, Abərahamə də ʊ bıa tə, ʊ nə wá lʊrı, sə kʊ dàn ká ya ndə kʊ yı ʊ bıa tə mama. Bìú təntə nə yı *Kərisə.

17 Á nəŋə yoo tə, à nə pìà, sə à swìn. Yıı jın nimarʊ də Abərahamə, ʊ ga kàn nii də wá. Kʊ bına biənıa də fıtwa (430) kwa nə Yıı dàń pın ʊ *nii tə *Moyizə nə. Yá ʊ nii təntə kúù wàrì ʊ nimarʊ tə kʊ cùgà. Kʊ yà nə wàá kʊ cùgà ʊ nii tə, ʊ nə kàn də Abərahamə, yà wàrì kʊ jì.

18 Də kʊ nə yı lìù nə zìlí Yıı nii tə, ʊ nə pın Moyizə nə, nə wá pa, ʊ na tori Yıı con, kʊ kúù tà Yıı nikanı tə yırı. Yá Yıı ga fwa zəni Abərahamə yıra, ʊ yà nə kàn nii də wá yırı.

19 Bɛ̀eɛ̀e yırı Yıı dàń ma
pa ʋ nii tə Moyizə nə? Yıı
pın wá ʋ nii tə, sə kʋ pa,
nə lwarı yoo tə, kʋ nə yı
cʋna ʋ yáá con. Yá Yıı nii
təntə dàń yà mɛ, sə kʋ ya lá
wuuu, kʋ ja vəli máŋá tə wa,
Abərahamə bìú tə nə wá bà.
Mə ʋ mù bìú təntə nə, Yıı yà
pın ʋ nikanı tə. Yıı nii təntə
yı *malıkɛ nə ja kʋ, tə bà,
yá bɛɛ* dàń ga ya tə mù də
ləzoni pwərə wa, ʋ jon kʋ, ʋ
swìn, ʋ bırı ləzoni nə.
20 Də lìù nə wulə lìà bələ
pwərə wa, kʋ pìà kʋ bırı də,
kʋ tà ba ladʋa cıcı yırı. Yá
Yıı nikanı tə mù ga yı ʋ cıcı
yoo.
21 Kʋ nətʋ dàń yı kʋ bırı
də, Yıı nii tə, ʋ nə pın
Moyizə nə, də Yıı nikanı tə
zıga duən nə naaa? Abada!
Kʋ tà nətʋ. Də Yıı yà nə pın
nii, kʋ nə wàá mıı kʋ pın
ləzoni nə, ba yà wá twá nii
təntə nə, ba jì cígá tìán Yıı
yáá con.
22 Kʋ swìn Yıı sagı tə wa
də, ləzoni tə mama yı ba
wulə cʋna wa wuuu. Mə kʋ
mù nə pın, Yıı nikanı tə nii
mɛ, sə kʋ sú, kʋ pa lìà tə
mama nə, ba nə ken ba waa
Zwezi-Kərisə nə.
23 Də máŋá tə nə wà yí, sə
nə kə nə waa Zwezi-Kərisə
nə, Yıı nii tə, ʋ nə pın
Moyizə nə, yà pın, nə jì ndə
bàń dìè lìà nə. Yá nə dàń yà
dànì də, Yıı bırı nəba, sə nə
kə nə waa ʋ nə.
24 Yıı nii tə, ʋ nə pın
Moyizə nə, yà kəni nəba
cwəŋə wa máŋá mama
wuuu, kʋ va kʋ yí máŋá tə,
Zwezi-Kərisə nə twi, sə nə
kə nə waa ʋ nə, sə kʋ pa nə
ya cígá tìán Yıı yáá con.
25 Yá máŋá dàń nə yí, sə
nə ken nə waa Yıı nə, nə kúù
tà Yıı nii tə, ʋ nə pın Moyizə
nə, jıın wa nə nə wulə.
26 Cígá, á nə ken á waa
Zwezi-Kərisə nə, kʋ pın á
mama jì Yıı bıa.
27 Á lìù tə mama, ba nə
ləgə níá wa, kʋ twá də Yıı
yırı tə, ʋ wulə mıı wa də
Zwezi-Kərisə, yá ʋ ga nyın
də wá də.
28 Pwıa dàń kúù tèlé
*Zwifə-ba də *Gərɛkə-ba
pwərə wa. Pwıa kúù tèlé
ywəŋə də lìà tə, ba nə tı ba
tìàn, pwərə wa. Pwıa kúù
tèlé bara də kana pwərə wa.
Kʋ nətʋ dàń pìà kʋ bırı də, á
mama də Zwezi-Kərisə vwə
duən nə, á dàń ga yı won
nədʋ.
29 Yá də á nə yı Zwezi-
Kərisə nə tı aba, á yı
Abərahamə dwíí tə wa lìà.
Á yı lìà tə, á nə jə tori Yıı
nikanı tə wa, ʋ nə kàn nii,
sə ʋ pa Abərahamə nìán nə.

4

(Romə tìán 8.14-17)

1 Á nəŋə kʋ tə, à nə pìà à
swìn yəbə nə yı nətʋ. Kʋ
yı ndə bisımaa nə mɛ, sə
ʋ zàn ʋ tını ʋ nyına wiən
nətʋ. Máŋá tə wa, ʋ tə nə
yı nəmaa, ʋ yı ndə yoŋu nə.
Yá ʋ mù ga nə mɛ, sə ʋ tını
ʋ nyına tə wiən tə mama.
2 Ʋ bìsíní nə, ʋ yı ʋ wulə
lìà duən jìàn wa, ba ywàŋá ʋ

* **3:19 3.19** Bɛɛ təntə, ʋ nə yın Yıı də ləzoni pwərə wa, nə yı Moyizə.

də ʊ wiən tə yuu, kʊ ja vələ máŋá tə, ʊ nyına tə nə lı ʊ tún.
3 Mə kʊ yı nətʊ nə də con. Máŋá tə, nə yà nə yèrì Yıı yìàn tə, nə yà yı ndə bìsíná nə, yá lʊʊ wiən yà jə dìàn nə yuu wa, ndə tə ywəŋə nə.
4 Máŋá tə, Yıı nə lı ʊ tún, dàń nə yí, ʊ tʊn ʊ bìú Zwezi tə lʊʊ wa. Yıı pın, kan lʊrı wá, ʊ ga twá *nii tə nə, Yıı nə pın *Moyizə nə.
5 Ʊ twi, sə ʊ pa lìà tə, ba nə twá Yıı nii tə nə, ʊ nə pın Moyizə nə, tını ba tìàn, sə nə ga jì ʊ mù Yıı bıa.
6 Á nəŋə, kʊ tə nə bırı də, nə yı Yıı bıa. Yıı tʊn ʊ bìú tə *Siŋu ʊ pa kʊ bà, kʊ zʊ nə pubʊŋa wa. Mə Siŋu təntə dàń nə pın, nə wàá nə swìn, nə wʊ́: «Baba! Nə nyına Yıı!»
7 Kʊ nətʊ dàń bırı də, n kʊ́ù tà yoŋu, n yı Yıı bìú. Yá ʊ dàń wá pa mʊ́ tori tə, ʊ yà nə tanı, sə ʊ pa mʊ́, n nə yı ʊ bìú tə yırı. Yıı tətə nə tʊŋa zəni təntə.
(Galasi tìán 3.1-4; 5.1-12)
8 Máŋá don yın lá, á yà wà Yıı lwarı. Á yà ga jʊ̀nì wiən duən, tə nə tà Yıı cígá cígá.
9 Yá sıʊ́n nə, á dàń lwarı Yıı. Kʊ tə nə dwə, Yıı dàń yèə́ á yoo. Kʊ dàń fwa nətə, á ma pìí á twá lʊʊ wiən tə kwa, tə nə ba dìàn jə mıámıán? Bɛ̀eɛ̀e nə pın á ma pìà, sə tə mù wiən təntə kʊ́ù pìí tə tını aba ndə ywəŋə nə?
10 Á kʊ́ù pìí á zìlí dıan duən, nə à yèə́ cànì duən, nə à yèə́ bına duən.
11 Á yoo tə jə pucʊnı kʊ pa nə, à tʊtʊncaran tə, à nə tʊn à pa aba, nə wá jì tʊtʊ yırı.
12 À nubıa-ba, à lòrì aba, sə á ya ndə à nə, à də nə yı ndə á nə yırı. Á wà lwanı mama fwa à yıra.
13 Á yèə́ də, à dí yáá nə twi á con, kʊ yı à yayıgʊ tə nə pın, à ya á con, à ma swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə, à bırı aba.
14 À yayıgʊ yın càn kʊ pa aba. Yá də kʊ nətʊ mama, á wà nə zʊnı, sə á dıŋı nə, á kə vàn nə. Á tə sɛ̀e, á jon nə, á kə á con ndə Yıı *malıka nə, nə à yèə́ ndə Zwezi-Kərisə tətə nə.
15 Kʊ máŋá təntə wa, á pwìí yà poli zənzən. Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pın, á kʊ́ù tə̀lə́ pupwən təntə wa sıʊ́n? À yəni də, á yà nə wàá á yıá á lı, á kəni à yıá tə nə, á yà nə lı tə á kə lá.
16 Yá sıʊ́n nə, à dàń jigə á dʊŋʊ, cígá tə yırı, à nə swìn á con naaa?
17 Lìà wulə á nii nə də yawala. Yá ba yawala təntə ba ziən. Ba yı ba pìà, sə ba pwɛ̀e á mù də à mù Polə duən nə, sə á ja yawala də ba mù.
18 Kʊ ziən, sə á ja yawala də yoo tə, kʊ nə ziən, máŋá mama wuuu. Kʊ tà máŋá tə, à nə wulə á con cıcı.
19 À bıa-ba, á yoo kʊ́ù pìí kʊ yì nə, ndə kapuə pùə́ nə yàá yì nətʊ, ʊ lʊrı máŋá wa. Kʊ wá yì nə nətʊ máŋá mama wuuu, kʊ ja

vəli máŋá tə wa, á nə wá jì ndə Zwezi-Kərisə nə.
20 À swə də, à yà nə wulə á tətəŋi wa, máŋá kʊ tə wa, sə à swìn sʊ̀ràn duən á con, tə nə wulə à bɪcan wa. Kʊ nə tà nətʊ, à mʊ̀ kʊ́ʊ̀ yə̀rì kʊ tə, à nə wá swìn á con.

Sara də Agarə yoo
(Ebərə-ba 12.18-24)

21 Á mʊ̀ lìà tə, á nə pìà, sə á twá Yɪɪ *nii tə nə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, á swìán yoo kʊ tə, á bɪrɪ nə. Á wà kʊ tə, Yɪɪ nii tə nə bɪrɪ, nì naaa?
22 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa də, *Abərahamə lʊrɪ bɪa bələ. Ʊ mʊ̀ də Agarə nə lʊrɪ bìú tə don, ʊ mʊ̀ də Sara ga lʊrɪ ʊ don tə də. Agarə yà yɪ yoŋu, yá Sara mʊ̀ yà tà yoŋu.
23 Bìú tə, Abərahamə də yoŋu tə nə lʊrɪ duən nə, yɪ kʊ twá də ləzwənə pʊ̀á fɪra. Yá bìú tə, ʊ mʊ̀ də kan tə, ʊ nə tà yoŋu tə, nə lʊrɪ duən nə, yɪ kʊ twá də Yɪɪ nikanɪ tə.
24 Yìàn təntə tʊn, sə tə bɪrɪ nəba yoo kʊ tə. Kʊ mʊ̀ kana bələ təntə yɪ ndə Yɪɪ *nimarʊ bələ tə nə, ʊ nə kàn də ʊ lìà tə. Yoŋu Agarə yɪ Yɪɪ nimarʊ tə, ʊ nə tún də Moyizə *Sinayi paan tə yuu, ʊ ga yɪ ywəŋə ʊ lʊrɪ.
25 Agarə dàń yɪ ndə Sinayi paan tə nə, kʊ nə wulə Arabi nagwanaa wa. Vàn don də nə, ʊ mʊ̀ nə yɪ ndə *Zwerizalɛmə tə nə, kʊ nə wulə tɪa yuu zə̀n. Kʊ tɪʊ təntə lìà tə mama yɪ ywəŋə.
26 Yá Zwerizalɛmə tə, kʊ nə wulə Yɪɪ sàń nə, yɪ ndə kan tə nə, ʊ nə tà yoŋu. Mə ʊ mʊ̀ nə yɪ nə nuu.
27 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́:
«Kan tə, ʊ barɪ nə dʊgʊ wá, lʊrɪ bɪa, ʊ doni kan tə, ʊ nə wulə ʊ barɪ con. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, n mʊ̀ kan tə, n ba bìú lʊrɪ, n tə mɛ, sə n kə n tìàn pupwən wa, n ga mʊn n kə yɪɪ nə, də n nə yə̀rì bìú lʊrɪ nə yì nətʊ tə mɛ».
28 À nubɪa-ba, á yɪ Yɪɪ bɪa cígá cígá. Yɪɪ nə kàn nii təntə. Á yɪ ndə *Yɪzakə nə, Yɪɪ nə kàn nii də Abərahamə də, ʊ wá lʊrɪ wá.
29 Abərahamə máŋá tə wa, ʊ bìú tə, ʊ nə lʊrɪ də ləzwənə pʊ̀á fɪra tə, yà kəni càn bìú tə nə, Yɪɪ-*Siŋu tə nə pɪn, ʊ lʊrɪ. Də zə̀n mama, kʊ yoo təntə tə tʊŋa nətʊ.
30 Yá kʊ dàń pʊ́pʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ wʊ́: «Dɪŋɪ yonkan tə də ʊ bìú tə, n pa ba vìí, ʊ nə wà mɛ, sə ʊ tì bìú tori n con tə yɪrɪ. Kʊ yɪ kan tə, ʊ nə tà yoŋu tə, bìú nə mɛ, sə ʊ tì bìú tori təntə!»
31 À nubɪa-ba, kʊ mʊ̀ nə pɪn, nə mʊ̀ tà yonkan tə bɪa, nə dàń yɪ kan tə, ʊ nə tà yoŋu, bɪa.

5

Zwezi-Kərisə pɪn, nə tɪ nə tìàn
(Galasi tìán 2.3-5; 3.1-7)

1 Zwezi-*Kərisə van nəba ʊ jon, sə nə wànɪ nə tɪnɪ nə tìàn cígá cígá. Á dàń kənə dìàn, sə á tɪnɪ á tìàn máŋá mama wuuu. Á kʊ́ʊ̀ dànà ká

sɛ̀e, sə á pìí á jì ywəŋə yoo mama wa.
2 À mù Polə swìn á con də, á nəŋə á nə pɪn, ba *gwəŋə á bara Yɪɪ *nii tə yɪrɪ, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, á nə keni á waa Zwezi-Kərisə nə tə, kʊ́ʊ̀ ba dàń jə.
3 À tə kʊ́ʊ̀ pìí à lìí aba də, lìù tə mama, ʊ nə pɪn, ba gwəŋə wá, kʊ mɛ, sə ʊ zìlí Yɪɪ nii tə mama, ʊ nə pɪn Moyizə nə.
4 Á mù lìà tə, á nə bʊŋa də, á wá ya cígá tìán Yɪɪ yáá con, á nə zìlí ʊ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə yɪrɪ, á mù də Zwezi-Kərisə wá pwɛ̀e duən nə, yá Yɪɪ kʊ́ʊ̀ wàrì ʊ pubwanʊ tə, ʊ fwa á yɪra.
5 Nə mù con, nə ja yala də, Yɪɪ wá sɛ̀e nəba ndə lìà tə nə, ba nə yɪ cígá tìán ʊ yáá con. Nə keni nə waa Zwezi-Kərisə nə wuuu, yá Yɪɪ-*Siŋu tə dàń pɪn nəba dìàn, nə ma dànì kʊ nətʊ tə.
6 Lìù tə, ʊ də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə, ba nə gwəŋə kʊ tíú, nə à yə̀ə́ ba nə wà wá gwəŋə, tə mama yɪ tʊtʊ. Yoo tə, kʊ nə də́ lá, kʊ mù nə yɪ, sə ʊ kəni ʊ waa Zwezi-Kərisə nə wuuu, sə ʊ sóní ʊ duən tə.
7 Dí yáá nə, á yà vəli á yáá wuuu. Sʊ́ʊ́n nə, wàà dàń nə cìgà á yáá nə, ʊ pa, á kʊ́ʊ̀ ba cígá tə nə twá?
8 Kʊ tà Yɪɪ tə, ʊ nə kúrí aba, sə á ya ʊ mù lìà, nə pɪn aba kʊ pubʊŋa təntə.
9 Á nəŋə won tə, kʊ nə nyɪn də á yoo təntə. Kʊ yɪ ndə sabwarɪ mancɪn nə yàá pa dipɛn mun mama zàn tə ŋʊ̀nì.
10 À mù də á mù mɛ yɪ *Yuu-Tiu nə tɪ nəba. Kʊ mù nə pɪn, à pùə́ ba cʊ̀gà də á yoo. À yə̀ə́ də, nə mɛ pubʊŋa wá bà kʊ ya nədʊ. Yá Yɪɪ wá bʊ̀rì lìù tə, ʊ nə gugurə aba nətʊ tə, bʊ̀rà, sə ʊ cʊ̀gʊ̀ wá, də kʊ tíú nə swə ʊ yɪ nətʊ mama.
11 À nubɪa-ba, á yə̀ə́ cígá mama də, à mù kʊ́ʊ̀ ba kàrì à bɪrɪ lìà nə, sə ba gwəŋə ba, sə ba ma wàní ba ya cígá tìán Yɪɪ yáá con. Kʊ yà nə yɪ nətʊ, à kàrì à bɪrɪ, *Zwifə-ba yà kʊ́ʊ̀ bá kə nə càn wa. Yá à dàń nə swìn à bɪrɪ də, Zwezi-Kərisə nə tɪga dagarʊ tə yuu wa, yà kʊ́ʊ̀ bá ya tʊran, kʊ pa lìù mama nə.
12 À mù waa con, à yà swə, sə bara tə, ba nə gugurə aba də bɛɛ goŋu tə, yà gwəŋə ba pəne tə tətə mɪ́ámɪ́án, ba lɪ, sə ba ga yá aba.

Á yá, sə Yɪɪ-Siŋu tə kə aba cwəŋə wa

(Romə tìán 8.1-14; 13.12-14; Kolosə tìán 3.5-15)

13 À nubɪa-ba, á mù con, Yɪɪ kúrí aba ʊ lɪ, sə ʊ pa á tɪnɪ á tìàn. Yá á nə tɪ á tìàn tə yɪrɪ, á dànà ká bʊ́n də, á mɛ, sə á fwa á pùə́ fɪra yìàn tə. Kʊ tə, á nə mɛ, sə á fwa, á mɛ, sə á sóní duən, sə á tʊn á pa duən nə, ndə ywəŋə nə.
14 Də lìù nə zìlí yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə, ʊ wʊ́: «Sóní n don, ndə n tətə nə», kʊ tíú zìlí Yɪɪ nii tə yìàn tə mama nii.

15 Yá á dàń nə ba yoo təntə fwa, á nə pìí á dɪŋɪ duən, á vuri ndə ganaŋa nə, á mɛ, sə á zùrì á yɪra. Á wá cùgù duən mɪ́ámɪ́án.
16 Kʊ mù nə pɪn, à dàń swìn á con, sə á yá, sə Yɪɪ-*Siŋu tə kə aba cwəŋə wa. Yɪɪ-Siŋu tə nə kəni aba cwəŋə wa, á ba fwa á pùə́ fɪra yokʊkwɪnan tə.
17 Ləzwənə pùə́ fɪra yìàn tə yɪ tə zɪga Yɪɪ-Siŋu tə fɪra yìàn tə nə. Yá Yɪɪ-Siŋu tə də fɪra yìàn tə yɪ tə zɪga nə pùə́ fɪra yìàn tə nə. Tə yìàn bələ təntə dàń yɪ tə zɪga duən nə. Kʊ mù dàń nə pɪn, á kʊ́ù wàrì yìàn tə, á nə swə, á fwa.
18 Də kʊ nə yɪ Yɪɪ-Siŋu tə nə kəni aba cwəŋə wa, Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə, kʊ́ù ba dìàn ja á yuu wa.
19 Á nəŋə, ləzoni fɪra yìàn tə, ba nə swə, sə ba fwa: Ba swə, sə ba pəni duən vɛɛ vɛɛ. Ba swə, sə ba tʊn durən yìàn. Ba swə, sə ba wànɪ́ ba fwa yokʊkwɪnan tə mama, ba nə swə.
20 Ba pɪn dun woŋwanan nə, ba ga dʊgʊ Yɪɪ vàn nə. Ba tʊŋa cɪrɪ yìàn. Ba lìù mama yɪ ʊ don dʊŋʊ. Ba dɪ jara də duən. Ba ja wʊgwɪʊ də duən. Ba ja lɪŋa zənzən. Ba lìù mama swə, sə ʊ jɪgɪ də ʊ don. Ba swə, sə ba pwɛ̀e də duən. Ba lìù mama nii yɪ kʊ cɪcɪ.
21 Ba swə ka zɪgɪ lìà duən nə, kʊ tìán wiən yɪrɪ. Ba swə, sə ba nyʊ swana, ba bʊbʊnɪ. Ba swə, sə ba də́ wodirən zənzən duən nə, də ba tʊnɪ. Ba swə, sə ba tʊn yìàn yiri mama, tə nə yɪ ndə yìàn təntə nə. À dàń pìà, sə à swìn kʊ á con, ndə à nə dí yáá à swìn kʊ nətʊ. Lìà tə mama, ba nə tʊŋa tə mù yìàn təntə bá na ba tori Yɪɪ sàń tə wa.
22 Á nəŋə wiən tə, Yɪɪ-Siŋu tə nə pɪn lìù nə, ndə tìʊ́ nə zɪŋa kʊ bɪa nətʊ. Yɪɪ-Siŋu tə yàá pa lìà swə duən. Kʊ yàá pɪn pupwən lìà nə. Kʊ yàá kə bɪcanɪ sìə́ lìà wa. Kʊ yàá pa pínʊ́ lìà nə. Kʊ yàá pa, lìà jì wʊywanyɪna duən nə. Kʊ yàá pa, lìà tʊŋa ba pɪn duən nə də wʊywaŋʊ. Kʊ yàá pa, lìà twá cígá tə nə, ndə kʊ nə mɛ nətʊ. Kʊ yàá pa, lìà yɪ bwàbwà. Kʊ yàá pa, lìà yə̀ə́ ba tìàn janʊ.
23 Yɪɪ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə, ba yìàn təntə nə zɪgá.
24 Lìà tə mama, ba nə yɪ Zwezi-*Kərisə nə tɪ ba, ba dʊgʊ ba pùə́ fɪra yokʊkwɪnan tə mama, ndə ba paa tə dagarʊ yuu, sə tə cùgù.
25 Yɪɪ-Siŋu tə nə pɪn, nə wulə mɪɪ wa. Nə dàń yá nə tìàn nə pa Yɪɪ-Siŋu tə nə, sə kʊ kə nəba cwəŋə wa.
26 Nə dànà ká pa, nə jì fwiə lìà, nə ma pìà duən nii nə, nə ga zɪga lìà duən nə kʊ tìán wiən yɪrɪ.

6

(Romə tìán 2.3-11; Ebərəba 6.10-12; 2 Korɛntə tìán 9.6)

1 À nubıa-ba, á mù yı
lìà tə, á nə zìlí Yıı-Sinu tə
nii. Á dàń nə nı lìù də ʊ
wulə ʊ tʊnja tʊtʊnkʊkwıʊn,
á mɛ, sə á san kʊ tíú nə də
bıcabwanʊ, sə ʊ pìí ʊ bà cígá
cwənə tə wa. Yá à dàń swìn
á lìù mama con, sə ʊ cì ʊ
tìàn nə zəni, *Sıtana dàn ká
dédén, sə ʊ yigu ʊ də tətə, ʊ
pa ʊ tʊn yokʊkwıʊn.

2 Á sanja duən nə, á zın
duən yun zıla. Á nə fwa
nətʊ, á wá zìlí Zwezi-Kərisə
nii tə, ʊ nə swìn á con.

3 Də lìù nə bʊnja də, ʊ
yı zənzən, yá ʊ ga tà won
mama, kʊ yı ʊ tìàn ʊ gıgarı.
4 Lìù mama dàń mɛ, sə ʊ
ywàń ʊ tətə tʊtʊnɛɛ tə, ʊ jén
tə ziən naaa? Də tə nə ziən,
tə mù nə mɛ, sə tə pa ʊ jwɛ.
Kʊ tà ʊ nə pìà, sə ʊ ja ʊ tìàn,
ʊ ma man də lìù don nə wá
pa, ʊ jwɛ.
5 Kʊ pìà kʊ bırı də, lìù
mama tʊtʊnı yı n yuu zılı.

6 Lìù tə, ʊ nə yı lìù don nə
swìn Yıı sʊgʊ tə, ʊ bırı wá, ʊ
mɛ, sə ʊ pa ʊ jıjə tə vàn don
kʊ tíú nə.

7 Á dànà ká gıgarı á tìàn.
Lìù mama wàrì Yıı ʊ kʊkʊlı.
Won tə, ləzwənə nə dùà, mə
kʊ mù nə, ʊ wá za.

8 Lìù nə fwa ʊ pùá fıra
yokʊkwınan, kʊ yı ndə wiən
nə, ʊ dwì. Yá kʊ tə, ʊ
nə wá za, kʊ yı ʊ wá cùgù
míámían. Lìù tə, ʊ də nə
kʊù yı Yıı-Sinu tə nə, kəni
cwənə wa, ʊ də yı ndə wiən
nə, ʊ dwì. Yá kʊ tə, ʊ də nə
wá za, kʊ wá pa, ʊ na mıı,
kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con.

9 Nə tʊnja zəni máŋá
mama wuuu, nə dàn ká
gwàrì. Máŋá nəzənu bìàn,
nə nə wá na wozənu də, nə
nə jın nətʊ, nə ja va, nə yí
kʊ yígúrə wa.

10 Kʊ mù yırı síʊ́n nə, nə
tə nə jə máŋá, sə nə ma
tʊn, nə dàń tʊnja zəni lìà tə
mama yıra. Kʊ tə nə dwə,
nə tʊnja zəni zənzən lìà tə
yıra, ba də nə ken ba waa
Zwezi-Kərisə nə, ndə nə də
nə.

Sagı tə yígúrə sʊ̀ràn
(Filipə tìán 3.2-11)

11 Á dàń ywàŋá pʊ́pʊ́ná
nəfaran tətə. Tə yı à mù
Polə tətə nə pʊ́pʊ́ní tə, də à
tətə jıın.

12 Lìà duən wulə, ba yʊa
nə yı, sə lìà bʊ ba nə, sə kʊ
bırı də, ba mù nə ziən. Mə
ba mù nə swìn á con, ba ga
pìà ba kálʊ́ aba, sə á *gwənə
aba. Ba tʊnja kʊ nətʊ tə, sə
lìà dàn ká kə càn ba nə. Ba
yèə́ də, ba nə kàrì də, Zwezi-
*Kərisə tıga dagarʊ tə yuu
wa ba cʊna yırı, lìà wá kə
càn ba nə.
13 Ba mù lìà təntə tətə, ba
nə gwənə ba, ba Yıı *nii tə,
ʊ nə pın *Moyizə nə, mɛ zìlí.
Kʊ yı ba pìà, sə á gwənə aba,
sə ba twá kʊ nə ba fwa fwiə.
14 À mù fwa fwiə də yoo
nədʊ cıcı. Kʊ mù nə yı,
nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə
tıga dagarʊ tə yuu wa. Ʊ nə
tıga dagarʊ tə yuu wa yırı,
tıa ka tə yuu wiən tə yı ndə
tə tıga à yáá con. À də ga
yı ndə à tıga tə wiən tə yáá
con.

15 Bɛɛ nə gwəŋə, nə à yə̀ə́
ʊ wà gwəŋə, kʊ nədʊ mama
ba də̀ń ja. Yoo tə kʊ nə də́ lá,
kʊ mù nə yɪ, sə Yɪɪ pa nəba
mɪɪ nədʊn tə.
16 Yɪɪ nə wá pa bɪcan
sìə́, ʊ ga dəri lìà tə mama
yinəgə zənzən, ba nə wulə
cwəŋə nədʊn təntə wa, də
*Yɪzərayɛlə dwíí tə mama,
kʊ nə yɪ ʊ mù Yɪɪ nə tɪ.
17 Kʊ nə zɪgɪ zə̀n, lìù
mama kʊ́ʊ̀ dàn ká wʊwalɪ
nə. À yɪra jə cwara, tə
nə bɪrɪ də, à dí càn Zwezi-
Kərisə yɪrɪ.
18 À nubɪa-ba, nə Yuu-Tiu
Zwezi-Kərisə nə wá fwa ʊ
pubwanʊ tə á pubʊŋa wa.
Amɪɪna!

Sagı tə, Polə nə púpúní ʋ pa Efɛzə

Kərisə lìà tə nə Efɛzə tìán sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpúní sagı kʋ tə

Kʋ yı *tʋntʋnʋ Polə nə púpúní kʋ. Máŋá tə, ʋ nə púpúní sagı tə, də ʋ yı ʋ wulə bàń dìà wa Romə nə.

Lìà tə nə, Polə nə púpúní

Polə púpúní sagı kʋ tə ʋ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə Efɛzə nə, də ba duən zənzən nə, ba nə wulə tıan duən wa.

Sagı tə wa sʋgʋ

Nəŋə kʋ tə yırı Polə nə púpúní ba nə: Ʋ pìà, sə ʋ ja ʋ kàrì tə mama ʋ kə duən yáá ʋ bırı ba. Polə pìà ʋ bırı ba də, Yıı pìí ʋ bwin Zwezi tıan wa. Kʋ mʋ̀ nə pın, won mama dàń yı wodʋn lʋʋ wa. *Kərisə lìà tə mɛ, sə ba vwə ba tìàn míámían *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə. Kʋ nətʋ dàń wá pa, ba ya dwíí nədʋ. Dwíí nədʋ təntə dàń wá ya Kərisə lìà púlí tə, kʋ nə yı ʋ yıra tə. Pwıa kʋ́ʋ̀ tə̀lə́ Zwifə-ba də lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba pwərə wa, Zwezi tıan tə yırı, ʋ nə tıga lìà tə mama yuu yırı.

Bələ nii yoo tə yuu wa, Polə nə swìn ʋ sagı tə wa, ʋ kàrì nətʋ tə, Kərisə lìù nə súá də Yıı-*Siŋu tə, ʋ nə mɛ, sə ʋ ya, sə ʋ tʋn lʋʋ wa də ʋ kàrá wa, də lìà tə yáá con, ba nə yərì Kərisə.

Polə jʋ̀nì Kərisə lìà tə Efɛzə nə

(Tʋtʋnan 18.19-21; 19.1-7; 20.17)

1 À mʋ̀ Polə yı Yıı nə kúrí nə də ʋ tətə fıra, sə à ya Zwezi-*Kərisə *tʋntʋnʋ. À mʋ̀ nə púpúní sagı kʋ tə, à pın á mʋ̀ lìà tə nə, á nə wulə Efɛzə nə, á nə yı Kərisə nə tı, á nə keni á waa ʋ nə.

2 Nə nyına Yıı də nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʋ á yıra, ba ga pa aba bıcan sìə́ də.

Nətʋ Yıı nə fwa zəni ʋ lìà tə yıra

(Romə tìán 8.15-17, 28-30; 2 Tɛsalonikə tìán 2.13-14; 2 Timote 1.9-10)

3 Nə pıan dun Yıı nə, ʋ nə yı nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə nyına. Yıı twá də ʋ mʋ̀ Zwezi-Kərisə, ʋ fwa zəni nə yıra də wozəŋə yiri mama, tə nə yı ʋ *Siŋu tə nyiən, tə ga naŋa ʋ mʋ̀ Yıı *sàń nə.

4 Yıı dí yáá ʋ twá də Zwezi-Kərisə, ʋ ma kúrí nəba, də ʋ tə wà lʋʋ fwa, sə nə ya ʋ mʋ̀ nyiən. Ʋ kúrí nəba, sə yokʋkwıʋn də mama dàn ká ya nə yıra ʋ mʋ̀ Yıı yáá con. Yıı nə swə nəba tə yırı,

5 ʋ twá də Zwezi-Kərisə ʋ lı nəba ʋ tún fuən fuən, sə nə ya ʋ bıa. Ʋ fwa kʋ, də ʋ tətə fıra tə, də ʋ wʋywanı tə.

6 Ʋ fwa kʋ nətʋ, sə kʋ pa nə bʋ Yıı nə ʋ pubwanʋ tə yırı, kʋ nə bırı ʋ dun tə. Ʋ

twá ʋ biswənə tə nə, ʋ fwa kʋ pubwanʋ təntə nə yɪra.
7 Yɪɪ twá də Zwezi-Kərisə ʋ yè nəba ʋ jon də Zwezi-Kərisə jana tə, sə nə tɪnɪ nə tìàn. Yá ʋ twá Zwezi-Kərisə nə, ʋ kwɛn nə cʋna tə, ʋ lɪ nə mù də ʋ mù Yɪɪ pwərə wa. Yɪɪ fwa kʋ nətʋ, ʋ ma bɪrɪ nəba, ʋ pubwanʋ nə dáá zənzən nətʋ.
8 Kʋ yɪ cígá, Yɪɪ fwa ʋ pubwanʋ tə nə yɪra zənzən ʋ ja lɛ tɪa nə. Ʋ pɪn nəba wʋbʋŋa yiri mama də yənu yiri mama.
9 Ʋ pɪn nə yəni ʋ fɪra cígá tə, ka nə sègè tə. Kʋ cígá təntə, ka nə sègè nə yɪ ʋ tətə fɪra wʋywanɪ tə, ʋ nə ken ʋ sírí, sə ʋ twá Zwezi-Kərisə nə ʋ fwa.
10 Yɪɪ lɪ máŋá ʋ tún, ʋ ga dànì də, kʋ máŋá təntə yí. Kʋ máŋá tə nə yí, ʋ wá kə lanworu də tɪa yuu wiən tə mama duən nə, ʋ pa Zwezi-Kərisə cɪcɪ dá pàrì tə yuu wa.
11 Yɪɪ yàá fwa yoo mama kʋ twá ʋ fɪra nə. Kʋ mù nə pɪn, ʋ twá Zwezi-Kərisə ʋ ma dí yáá ʋ kúrí nəba ʋ tún, sə nə ya ʋ mù lìà, ʋ fɪra tə yɪrɪ.
12 Mə nə mù nə yɪ təntən lìà, nə nə jə yala Zwezi-Kərisə con, Yɪɪ nə kúrí, sə nə bʋ ʋ nə, ʋ dun nəfarʋ tə yɪrɪ.
13 Mə kʋ yɪ nətʋ á də con. Á də nì cígá sʋgʋ tə, kʋ nə yɪ Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə. Yɪɪ twá kʋ sʋywáŋʋ́ təntə nə, ʋ ma jon aba á cʋna wa. Yá á dàń keni á waa Zwezi-Kərisə nə, Yɪɪ ga fwa ʋ mɪmɪnʋ á yɪra. Ʋ mɪmɪnʋ təntə nə yɪ Yɪɪ-Siŋu tə, ʋ nə kàn nii, ʋ ma pa nəba.
14 Kʋ mù Yɪɪ-Siŋu təntə dí yáá kʋ bɪrɪ nəba də, nə wá na tori tə, Yɪɪ nə tún, sə ʋ pa nəba. Yá máŋá tə, Yɪɪ dàń nə wá jon lìà tə, ba nə yɪ ʋ mù lìà, ʋ kə ʋ con, ʋ dàń wá pa nəba nə tori tə nə ga ʋ con, ʋ ga yè nəba ʋ jon, sə nə tɪnɪ nə tìàn. Yá tə yìàn tə mama dàń wá ya Yɪɪ nyiən, sə tə pa dun wá.

Polə jʋ̀nì Yɪɪ, Efɛzə Kərisə lìà tə yɪrɪ

(Kolosə tìán 1.3-6, 9-13, 18-19; Filipə tìán 2.9-11; 1 Piyɛrə 1.3-4)

15 À mù Polə də nì nətʋ tə, á nə keni á waa *Yuu-Tiu Zwezi nə, wuuu, də nətʋ tə, á nə swə lìà tə mama, ba nə yɪ ʋ mù nə tɪ.
16 Kʋ mù yɪrɪ nə, à də kəni Yɪɪ lɛ̀ɛ̀e á yuu yɪrɪ, à ba kəni à zwɛ̀e, à ga swìn á yoo à yɪjʋnɪ wa, máŋá mama.
17 Yá à dàń lòrì Yɪɪ, ʋ nə yɪ nə Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə Yɪɪ tə, ʋ nə yɪ dun nyɪna, sə ʋ pa aba *Siŋu tə, kʋ nə pɪn wʋbʋŋa. Kʋ mù nə wá bɪrɪ wá aba, sə á yəni wá.
18 À lòrì wá, sə ʋ pìrì á pubʋŋa tə, sə á wàní á lwarɪ yala tə, á nə jə, ʋ nə kúrí aba yɪrɪ. À tə lòrì wá, sə ʋ pa á lwarɪ kʋ tə nə yɪ dun tori tə, kʋ nə dáá zənzən, ʋ nə tanɪ, sə ʋ pa lìà tə nə, ba nə yɪ Kərisə nə tɪ.
19 À tə lòrì wá, sə ʋ pa á lwarɪ ʋ dìàn tə nə dáá zənzən nətʋ tə ja lɛ. Yɪɪ bɪrɪ ʋ dìàn tə nə yɪ nətʋ, nə mù

lìà tə yırı, nə nə keni nə waa ʊ nə, wuuu. Yıı dìàn təntə dwə dìàn mama.
20 Mə dìàn təntə nə, ʊ ma pìí ʊ bwin Zwezi-Kərisə ʊ lı tıan wa, ʊ jəə́ ʊ jızən* vàn nə, ʊ sàń tə wa.
21 Zwezi-Kərisə dàń nə wulə wiən tə mama, nə jə dìàn yuu wa, də yáá tìán tə mama yuu wa, də dìàn tìán tə mama yuu wa, də pɛ̀egá tə mama dìàn tə yuu wa, zən máŋá kʊ tə wa, də máŋá tə mama, kʊ nə bìàn. Ʊ mù man don kʊ́ù tə̀lə́. Ʊ mù yırı tə nə dwə yırı mama, ba nə wá bon.
22 Yıı ken wiən tə mama Zwezi-Kərisə nɛɛ dəń. Ʊ mù nə pın, sə Zwezi-Kərisə ya Kərisə lìà púlí tə Yuu-Tiu.
23 Yá Kərisə lìà púlí tə dàń yı ndə ʊ yıra nə. Zwezi-Kərisə mama míámían yı ʊ wulə ʊ lìà púlí tə wa, ʊ tə ga sú lʊʊ tə mama wa.

2

Yıı jon nəba də ʊ pubwanʊ tə
(Kolosə tìán 2.12-13; 3.1-3; Titə 3.3-8)

1 Yıı yáá con, á mù yà yı ndə á tıga, á tʊtʊnkʊkwınan tə də á cʊna tə yırı.
2 Dí yáá nə, á də yà fwa tə mù yìèn təntə, ndə lìà tə nə, ba nə yı lʊʊ kʊ tə nə tı ba. Á yà zìlí *Sıtana nii, ʊ nə yı *zinə pìʊ́ lanworu tə wa. Yá ʊ mù Sıtana dàń nə dí dìàn ləzoni tə yuu wa, ba nə vıga Yıı nii.
3 Nə də mama yà yı ndə ba nə. Yá nə də yà yı nə twá nə tətə pùə́ fıra yokʊkwınan tə nə, nə ma tʊŋa tə tə, nə tətə yıra tə nə pìà, də tə tə, nə pubʊŋa nə pìà. Kʊ mù nə pın, nə də yà yı lìà tə, nə nə mɛ, sə Yıı lıŋa zàn nə yuu wa, ndə ləzoni tə duən tə nə.
4 Yá Yıı dəri nə yinəgə zənzən. Ʊ sonu nəfarʊ tə yırı, ʊ sóní nəba zənzən,
5 nə mù lìà tə, nə yà nə yı ndə tıga nə ʊ yáá con, nə tʊtʊnkʊkwınan tə yırı. Yá ʊ dàń pın nə pìí nə na mıı, nə mù də Zwezi-*Kərisə. Yıı twá də ʊ pubwanʊ tə, ʊ ma jon aba.
6 Yıı pìí ʊ bwin Zwezi-Kərisə də nə mù, ʊ kə duən nə. Ʊ jə̀ń nə mù də Zwezi-Kərisə Yıı *sàń tə wa.
7 Ʊ fwa kʊ nətʊ tə, sə kʊ pa máŋá tə mama, kʊ nə bìàn, lìà lwarı, ʊ pubwanʊ tə nə dáá zənzən, kʊ ja lɛ tıa nə, də ʊ nə yı wʊywanyiən də nəba nətʊ, Zwezi-Kərisə yırı.
8 Kʊ yı cígá, kʊ twá də Yıı pubwanʊ tə, ʊ ma jon aba á cʊna wa, á nə keni á waa Zwezi-Kərisə nə tə yırı. Yá kʊ tà á tətə nə fwa kʊ, kʊ yı won tə, Yıı nə tàrì ʊ pın.
9 Kʊ tà ləzwənə tʊtʊŋı nə pın kʊ yoo təntə tʊn, sə lìù mama dàn ká bʊ ʊ tìàn nə Yıı yáá con.
10 Kʊ yı cígá, nə ya Yıı nə fwa nəba, nə ma yı kʊ tə, nə nə yı. Ʊ twá də Zwezi-Kərisə, sə ʊ pa nə tʊn tʊtʊnzəŋə. Yıı nə dí yáá ʊ

* **1:20 1.20** Ka jə̀ń pìʊ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

tanı tə ʋ tún, sə nə dàń tì tə, nə ma tʋn.

Kərisə tıan tə yırı, Zwifə-ba, də ba tə, ba nə tà Zwifə-ba, jigə dwíí nədʋ

(Ebərə-ba 10.19-22; Kolosə tìán 1.20-22; 1 Piyɛrə 2.4-7)

11 À pìà, sə à lìí aba də, ba wà aba lʋrı *Zwifə-ba dwíí tə wa. Kʋ mù nə pın, Zwifə-ba yà boŋə aba lìà tə, á nə ba bɛɛ *goŋi. Yá ba də ga nə gwəŋə ba nətʋ tə, kʋ yı ləzoni nə fwa kʋ mımınʋ təntə ba bisımabarı yıra də ba tətə jıın. Á dàń pìə́ á lìí á tìàn də kʋ tə, á yà nə yın máŋá don wa.

12 Kʋ máŋá təntə wa, á yà yərì *Kərisə. Á yà twá á tələ́ *Yızərayɛlə lìà dwíí tə wa, ʋ mù Yıı nə kúrí ʋ tún. Yá á yà twá á tələ́ Yıı *nimarʋ nikanı tə də wa, ʋ nə kàn də ʋ lìà tə. Á yà yı á wulə, á ba yala jə. Á yà yı á wulə lʋʋ wa, á ga yərì Yıı.

13 Yá sívn nə, á mù lìà tə, á yà nə ŋúná də Yıı, á dàń bwələ də wá, á də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə tə yırı, ʋ jana tə, tə nə lwá ʋ tıan tə máŋá wa yırı.

14 Kʋ yı cígá, Zwezi-Kərisə nə pın, nə na bıcan sìə́. *Ʋ* mù nə pın Zwifə-ba, də ba tə, ba nə tà Zwifə-ba, jì dwíí nədʋ. *Ʋ* mù nə lı dʋŋı tə, kʋ yà nə yı ndə bə́rə́* nə, kʋ nə pwɛ̀e nəba duən nə, ʋ dʋgʋ.

15 *Ʋ* sɛ̀e ʋ pa ʋ tìàn, sə ba gʋ nə mù yırı, sə ʋ ma kwɛ̀e Yıı *nii tə, ʋ nə pın *Moyizə nə, də Yıı culən tə, sə ʋ ma wàní ʋ pa ləzoni púlə́ bələ təntə jì nədʋ, ba nə vwə ba tìàn ʋ nə yırı, sə ʋ pa ba na bıcan sìə́.

16 Kərisə tıan tə dagarʋ tə yuu wa dàń pın, dwíə́ bələ təntə dàń jì nədʋ, ba də Yıı ga pìí ba kə duən yuu. Kərisə tıan tə nə kʋ́ʋ̀ pın dʋŋı kʋ́ʋ̀ tələ́ dwíə́ bələ təntə pwərə wa.

17 Zwezi-Kərisə twi tıa yuu, sə ʋ swìn ʋ sʋywáŋʋ́ tə, kʋ nə pın bıcan sìə́, ʋ bırı á mù lìà tə, á nə ŋúná də Yıı, də ba tə, ba də nə bwələ də Yıı.

18 Kʋ dàń twá də ʋ mù Zwezi-Kərisə, Zwifə-ba də ba tə, ba nə tà Zwifə-ba, ma wàá nə nyına Yıı yıra ba boli. Yá Yıı-*Siŋu tə yı nədʋ, kʋ ga wulə nə mama con.

19 Kʋ nətʋ pın, á kʋ́ʋ̀ tà vərə Yıı con, nə à yəə́ lìà tə, á nə yı dwíə́ nəkaran lìà. Yá á dàń yı á wulə lìà tə wa, ba nə yı Kərisə nə tı. Á yı ʋ dìə̀ lìà ndə ba nə.

20 Á yı ndə dìə̀ wárá nə. Zwezi *tʋntʋna tə də Yıı nii *sʋ̀sʋ̀nà tə də yı ndə dìə̀ tə dəkuu nə. Yá Zwezi-Kərisə tətə dàń nə yı ndə dìə̀ tə nigwancıın wárí nə.

21 *Ʋ* mù nə pın dìə̀ tə jə dìàn, kʋ lwè kʋ zaŋa wuuu, sə kʋ jì Yıı *dìə̀, ʋ nə wá ya kʋ wa.

22 Á mù də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə tə pın, á də dàń yı dìə̀ təntə vàn don. Yá

* **2:14 2.14** Zwifə-ba Yıı *dìə̀ tə wa *Zwerizalɛmə nə, bə́rə́ yà wulə lá, kʋ nə pwɛ̀e Zwifə-ba də dwíə́ tə duən tə nə.

á mù də lìà tə duən tə mama dàń nə ken duən nə, á yı dìè tə, Yıı nə twá də ʊ Siŋu tə nə, ʊ ma wulə kʊ wa.

3

Zwezi-Kərisə cígá tə, ka nə sègè

(Kolosə tìán 1.24-29; 1 Piyɛrə 1.10-12; Efɛzə tìán 1.9-10)

1 À mù wulə bàń dìè wa, à nə swìn Zwezi-*Kərisə sʊywáŋʊ́ tə, à bırı á mù lìà tə, á nə tà *Zwifə-ba nə yırı.

2 Kʊ yı cígá, á nì də, Yıı twá ʊ pubwanʊ tə nə, ʊ kə tʊtʊŋı kʊ tə à jıın wa, sə à tʊn kʊ à pa aba.

3 Ʊ súrí à yíá, ʊ bırı nə ʊ cígá tə, ka nə sègè, à ga pʊ́pʊ́ní kʊ, à kə duən nə mancın, sə à pa aba.

4 Á nə kàrì à sagı tə, á wá na də, à yèə́ Zwezi-Kərisə cígá tə, ka nə sègè tə dèń.

5 Dí yáá lʊʊ tə wa, Yıı yà wà yoo təntə bırı ləzoni nə. Yá síʊ́n nə, ʊ dàń pın ʊ *Siŋu tə súrí *tʊntʊna tə də nii *sʊ̀sʊ̀nà tə yíá, ba nə yı ʊ mù nə tı, ʊ ga bırı ba kʊ.

6 Á nəŋə cígá tə, ka nə sègè, Yıı nə bırı. Ba mù lìà təntə nə tà Zwifə-ba də Zwifə-ba mɛ dàń jigə dwíí nədʊ lìà. Kʊ tə Yıı nə kàn nii, sə ʊ pa Zwifə-ba nə, ba nə sɛ̀e Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə, á də wá na á tori kʊ wa.

7 Yıı fwa pubwanʊ à yıra, ʊ lı nə ʊ tún, sə à yà ʊ tʊ̀tʊ̀nʊ̀, à swìn sʊywáŋʊ́ təntə à bırı lìà nə. Ʊ tʊn kʊ mù yoo təntə də ʊ dìàn tə.

8 À mù nə mun zənzən lìà tə mama wa, ba nə yı Kərisə nə tı. Yá də kʊ nətʊ mama, Yıı fwa ʊ pubwanʊ tə à yıra, sə à swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə à bırı lìà tə, ba nə tà Zwifə-ba. Zwezi-Kərisə yı lìù tə, ʊ yìèn tə dèń nə lù zənzən, lìà wàrì kʊ dèń ba lwarı.

9 Ʊ tə fwa ʊ pubwanʊ tə à yıra, sə à gwin nətʊ Yıı nə pìà, sə ʊ tʊn ʊ cígá tə, ka nə sègè, ʊ pa ka sú. Ʊ mù Yıı nə fwa won mama, yá ʊ ga sègè kʊ cígá təntə mù, máŋá də máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e, kʊ bà kʊ yí máŋá kʊ tə.

10 Ʊ tʊn kʊ nətʊ, sə ʊ pa Yıı twá Kərisə lìà púlí tə nə, ʊ bırı wiən tə mama, tə nə də́ pàrì də pɛ̀egá tə mama, ba nə wulə lanworu tə wa, nətʊ ʊ nə jə wʊbʊŋa yiri mama.

11 Mə kʊ yoo təntə nə ʊ twá də nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə, ʊ tʊn, kʊ twá kʊ tə nə, ʊ yà nə pìà, sə ʊ fwa kʊ máŋá nə ba yigə.

12 Nə twá Zwezi-Kərisə nə, nə ga kəni nə waa ʊ nə wuuu. Kʊ mù nə pın, nə dàń wàá Yıı yıra nə boli, yá fən kʊ́ʊ̀ ba nəba jə.

13 Kʊ mù yırı nə, à lòrì aba, sə á dànà ká pa á jìàn gwàrì, càn tə nə dáá zənzən yırı, à nə wulə tə wa, á mù yırı. Tə càn təntə yı tə pın aba dun.

Zwezi-Kərisə sonu tə nə yı nətʊ

(Kolosə tìán 2.1-3, 9-10; Zwidə 24-25)

14 Kʊ mù nə pɪn, à twɪ à
nadwana yuu nə nyɪna Yɪɪ
yáá con, à jʊ̀nì wá à pɪn aba.
15 Yɪɪ sàń ləzoni tə mama,
də tɪa yuu ləzoni tə mama
yɪ, ʊ mù nə pɪn ba wulə, ʊ
nə yɪ nə nyɪna tə yɪrɪ.
16 À lòrì wá, sə ʊ twá ʊ
*Siŋu tə nə, ʊ pa á jìàn dàn
zənzən, ʊ dun tə cígá nə dáá
zənzən tə yɪrɪ. Kʊ nətʊ dàń
wá pa á ya *Kərisə lìà tə, á
nə jə dìàn á waa con.
17 Zwezi-Kərisə wá ya á
bɪcanɪ wa, ndə ʊ dìè nə, á
nə keni á waa ʊ nə wuuu, tə
yɪrɪ. Ʊ mù nə wá pa á sóní
duən, sə á ja dìàn zənzən,
ndə tìú ŋʊnan nə zʊa tɪa
zənzən nətʊ. Ʊ wá pa á ya
ndə ba nə tún dìè dəkuu kʊ
ja dìàn, ba ga zàn ba lwə̀ dìè
tə kʊ yuu wa.
18 Kʊ mù nə wá pa, á mù
də lìà tə mama, ba nə yɪ
Kərisə nə tɪ, wá wání á na
Zwezi-Kərisə sonu tə wanɪ,
də kʊ dànì, də kʊ lun, də kʊ
yuu tɪa zɪgʊ nə mɛ nətʊ.
19 Á dàń wá lwarɪ Zwezi-
Kərisə sonu tə, nə dáá nətʊ,
kʊ ja lɛ, ləzoni nə wàrì kʊ
də̀ń ba lwarɪ abada. Yɪɪ nə
wá pa á lwarɪ ʊ sonu təntə,
ʊ ga pa á yʊa tə mama jì ndə
Yɪɪ yʊa tə nə.
20 Nə pɪan dun Yɪɪ nə, ʊ nə
wàá wiən tə mama ʊ fwa, tə
nə dwə tə tə mɪámɪán, nə
nə lòrì, nə à yə̀ə́ nə nə bʊŋa.
Kʊ nətʊ twá də ʊ dìàn tə, tə
nə tʊŋa də nəba.
21 Ʊ mù nə mɛ də dun
Kərisə lìà púlí tə wa, Zwezi-
Kərisə yɪrɪ, máŋá də máŋá,
wuuu kʊ nə ba zwɛ̀e.
Amɪɪna!

4

Kərisə lìà púlí tə yɪ dwíí nədʊ
(Kolosə tìán 3.12-14; Romə tìán 12.4-8; 1 Korɛntə tìán 12.4-31)

1 À mù Polə wulə bàń
dìè wa, à nə swìn *Yuu-Tiu
sʊywáŋʊ́ tə à bɪrɪ á mù lìà
tə, nə yɪrɪ. Zwezi-*Kərisə nə
kúrí aba sə á twá ʊ nə. À
dàń kwè aba, sə á ya cwəŋə
nəzəŋu wa, ndə kʊ nə mɛ
nətʊ, á ma twá ʊ nə.
2 Á yana lìà tə, á nə muŋə
á tìàn duən yáá con. Á yana
bwàbwà. Á jana pínʊ́, sə á
píní á yà duən nə də sonu.
3 Á kənə dìàn, sə pubʊŋa
nədʊ tə, Yɪɪ-*Siŋu tə nə pɪn
aba ya də aba wuuu. Kʊ pɪn
á vwe duən nə də bɪcan sìə́.
4 Kərisə lìà púlí tə nə yɪ ʊ
yɪra tə. Yá ʊ yɪra tə də ga
yɪ nədʊ cɪcɪ. Yɪɪ-Siŋu tə də
yɪ nədʊ cɪcɪ. Mə nətʊ nə Yɪɪ
kúrí aba, sə á twá ʊ nə, á ga
ja yala nədʊ ʊ con.
5 Yuu-Tiu yɪ nədʊ cɪcɪ. Nə
keni nə waa ʊ nə wuuu, kʊ
də ga yɪ cwəŋə nədʊ cɪcɪ, kʊ
nə pɪn nə yə̀ə́ Yɪɪ. Ba ləgə
nəba níá wa kʊ twá də Yɪɪ
yɪrɪ tə, kʊ də ga yɪ cwəŋə
nədʊ cɪcɪ, kʊ nə pɪn nə yɪ Yɪɪ
nyɪən.
6 Yɪɪ yɪ nədʊ cɪcɪ, ʊ mù ga
nə yɪ lìà tə mama nyɪna. Ʊ
mù nə wulə lìà tə mama yuu
wa. Ʊ wulə bwálí mama wa,
lìà tə mama con, ʊ yoo ga
wulə lìà tə mama wa.

7 Nə lìù mama nɪ tori Yɪɪ
pubwanʊ tə wa, ndə Zwezi-
Kərisə nə tàrì ʊ pa nəba
nətʊ.
8 Kʊ mù nə pɪn, Zwezi-
Kərisə yoo púpúní Yɪɪ sagɪ
tə wa, kʊ wú:

«Máŋá tə wa, ʊ nə zàn ʊ
dì yɪɪ nə, ʊ dí dìàn ʊ
dʊŋa yuu wa, ʊ ga ja
ba ʊ ja vìí. Yá ʊ dàń
pɪn tarpɪnan ləzoni tə
nə».

9 Kʊ nə swìn, kʊ wú, «ʊ
zàn ʊ dì yɪɪ nə» tə, dàń nə
yɪ bɛ̀ɛ̀e? Kʊ dàń nə yɪ, ʊ dí
yáá ʊ cú tɪa yuu wa, ʊ lɛ ʊ zʊ
ka dàń.
10 Ʊ mù lìù tə, ʊ nə cuə tɪa
tə dàń nə, mə ʊ mù nə kúù
dìgà yɪɪ nə ban ban, sə ʊ sú
bwálá tə mama wa.
11 Zwezi-Kərisə nə pɪn
tarpɪnan lìà duən nə, sə ba
ya ʊ *tʊntʊna. Ʊ pɪn ba
duən də nə, sə ba ya Yɪɪ
nii *sùsùnà. Ʊ pɪn ba duən
də nə, sə ba ya sʊywáŋʊ́ tə
sùsùnà. Ʊ pɪn ba duən də
nə, sə ba ywàń Kərisə lìà tə
yuu, sə ba kàrì Yɪɪ sʊgʊ tə,
ba bɪrɪ ba.
12 Ʊ fwa kʊ nətʊ tə, sə lìà
təntə tʊn, sə kʊ pa lìà tə, ba
nə yɪ Kərisə nə tɪ, wàní ba
tʊn ʊ tʊtʊŋɪ tə zəni. Yá kʊ
dàń wá pa ba lìà təntə púlí
tə, kʊ nə yɪ ndə ʊ yɪra tə nə,
jìàn wàní tə dàn Yɪɪ cwəŋə
tə wa.
13 Kʊ wá pa, nə mama dàń
twá duən, nə kəni nə waa
Yɪɪ-Biu tə nə wuuu, nə ga
yəni wá, nə súrí lá. Nə
yənu tə dàń wá kwɛn kʊ súrí
zənzən, sə nə mama wàní
nə ya ndə Zwezi-Kərisə nə,
won mama wa.
14 Yá nə kúù bá ya ndə
bìsíná nə, ba pubʊŋa nə vəli
yáá də kwa. Nə kúù bá sɛ̀e
nə jon kàrà yiri mama, lìà tə
nə kàrì nəba mwálí mwálí.
Yá nə kúù bá jon kʊnkʊna tə
yíá swɪan sùràn tə, ba nə ma
gɪgarɪ lìà tə, ba pɪn ba jén.
15 Nə dàń mɛ, sə nə swìn
cígá duən con də sonu, sə
kʊ pa nə wàní nə bori
yoo mama wa, nə yí Zwezi-
Kərisə, ʊ nə yɪ ʊ púlí tə Yuu-
Tiu.
16 Mə ʊ mù nə ken lìà
tə mama duən nə, sə ba
ya won nədʊ, ndə ləzwənə
yɪra nandaran kəle nə pɪn,
ʊ nandaran tə marɪ duən nə
də dìàn nətʊ. Ləzwənə yɪra
nandaran tə mama nə tʊŋa
tə tʊtʊnan, kʊ yàá pa yɪra tə
mama bori. Mə Kərisə lìà
púlí tə də yɪ nətʊ. Máŋá tə,
lìà tə nə swə duən, kʊ yàá
pa púlí tə mama vəli yáá Yɪɪ
cwəŋə tə wa.

Yɪɪ pɪn nəba mɪɪ nədʊn
(Kolosə tìán 3.1-13; Galasi tìán 5.16-25; 1 Zwan 4.7-11; 3.16-18)

17 Á nəŋə yoo tə, à nə
swìn á con, à ga bwé kʊ wa
də nə *Yuu-Tiu yɪrɪ tə. À
swìn, à wú: Á kúù dànà ká
ya cwəŋə tə wa, lìà tə nə
yərì Zwezi-*Kərisə nə wulə
kʊ wa. Wiən tə, ba yàá nə
bʊŋa, tə yoo yɪ woyanan.
18 Ba pubʊŋa tə yɪ ndə
yikunu nə. Yá ba tə̀lə́ mɪɪ tə
wa, Yɪɪ nə pɪn. Ba yərì kʊ
mɪɪ nədʊn təntə yoo, ba zɪɪn
nə ba nəń tə yɪrɪ.

19 Ba kúù yərì cavıra, kʊ pa ba wàrì ba tìàn ba janı. Ba mù yàá fwa yokʊkwınan tə mama, tə nə yı durən yìàn, lìà duən wiən ga jə yimən tə pa ba.

20 Á mù con, kʊ tà nətʊ ba kàrì aba, sə á twá Zwezi-Kərisə nə.

21 Kʊ yı ʊ mù yoo nə á nì də, ba swìn. Yá ba kàrì aba ʊ cígá tə yìàn tə.

22 Kʊ nətʊ tə yırı, á dàń lìà á tìàn cwəŋə nədwan tə wa, á yà nə wulə fuən fuən. Á pùá yokʊkwınan fıra yà dáá, tə nə gıgarı aba, tə dʊga tə ga cùgà aba. Á lıa á tìàn á mıı nədwan təntə wa, ndə lìù nə kʊ̀rì gandwan ʊ yıra nə, ʊ dʊgʊ.

23 Á mɛ, sə á twá də *Siŋu tə, á lwàń á pubʊŋa tə mama, sə ka jì pubʊndʊn,

24 sə kʊ pa á ya mıı nədʊn tə wa, Yıı nə pın aba, ndə lìù nə zʊa gandʊn nətʊ. Mıı nədʊn təntə yı Yıı tətə nə fwa, sə á twá cígá tə nə, sə á ya Yıı nyiən cígá cígá.

25 Kʊ mù tə yırı, á pıan á yá kʊnkʊn, sə nə swìn cígá, nə bırı duən nə, nə mama nə yı dwíí nədʊ tə yırı.

26 Máŋá tə, á lıŋa nə zaŋa, á dànà ká pa tə yigu aba, tə pa á tʊn yolwan. Á lıŋa tə mɛ, sə tə pìí tə tʊ, də yıı tə wà zwı.

27 Á dànà ká pa *Sıtana na yoo, ʊ ma wàní aba.

28 Ŋwına tə kúù wà mɛ, sə ba ŋʊ wiən. Ba dàń mɛ, sə ba kə dìàn, ba tʊn də cígá də ba jìàn, sə ba də wàní ba na wiən, ba ma san lìà tə nə, ba nə pìà saŋʊ.

29 Sʊkʊkwıʊn mama wà mɛ, sə kʊ nan á nii wa. Á swìán sʊ̀ràn, tə nə ywán, tə ga jə saŋʊ tə pa lìà təntə nə, tə ga daŋa lìà tə jìàn Yıı cwəŋə tə wa. Kʊ nətʊ dàń wá pa, sʊ̀ràn təntə fwa zəni lìà tə yıra, ba nə cʊga aba.

30 Yıı pın aba ʊ *Siŋu tə, sə kʊ ya mımınʊ kʊ bırı də, á yı ʊ mù lìà. Á dànà ká cʊ̀gʊ̀ Yıı-Siŋu təntə pùá nə. Mə kʊ mù Siŋu təntə nə pın, nə yə̀ə́ də, dıın don nə, Yıı wá jon á mù lìà tə mama, ʊ nə yə̀, sə á tını á tìàn.

31 Á dànà ká tún yìàn tə, lìà nə fwa á yıra, á bıcanı wa. Á dànà ká tʊn dʊŋı. Á dànà ká pa á lıŋa zàn. Á dànà ká dı jara də duən. Á dànà ká də́ tıjaŋa duən dàń nə. Á pıan wʊlʊŋʊ yiri mama jén á tətəŋi wa.

32 Á dàń mɛ, sə á ya ywání á pa duən nə. Á dàrə́ duən yinəgə. Á kwıan yìàn tə mama nə cʊ̀gʊ̀ á pwərə wa, ndə Yıı nə ṣèe ʊ kwɛn á cʊna tə ʊ lı á mù də ʊ mù pwərə wa, Zwezi-Kərisə yırı.

5

Á yana poni wa!

(1 Tɛsalonikə tìán 4.1-8; 1 Korɛntə tìán 6.9-11; Kolosə tìán 1.9-10; 3.5-7, 16-17)

1 Á yı bıa tə, Yıı nə swə aba. Á də dàń fwa ndə ʊ nə.

2 Á swə́nə́ duən, ndə Zwezi-*Kərisə nə sóní nəba nətʊ. Ʊ sonu tə pın, ʊ pa ʊ

tìàn ndə vanʊ nə, ba ma fwa
*joŋi. Kʊ joŋi təntə yɪ ndə
tɪralɪ nə, kʊ lwán nə ywán
kʊ pa Yɪɪ nə.
3 Á yɪ Kərisə nə tɪ. Kʊ
mù tə yɪrɪ, kʊ wà mɛ, sə á
pə̀ń duən vɛɛ vɛɛ, nə à yə̀ə́
á ya lìà tə, á nə tʊŋa durən
yìə̀n, nə à yə̀ə́, lìà wiən nə
jə yimən tə pa aba. Kʊ tà nə
wà mɛ, sə ba nì də, ba swìn
tə yìə̀n təntə, á tətəŋi wa.
4 Á dànà ká tʊn durən
yoo yiri mama. Á dànà ká
swìn ləyəri sʊ̀ràn, nə à yə̀ə́
pupwalan sʊ̀ràn. Tə sʊ̀ràn
təntə wà mɛ də aba. Kʊ tə
á dàń nə mɛ, sə á fwa, á dàń
mɛ, sə á kə Yɪɪ lɛ̀ɛ̀e máŋá
mama.
5 À pìà, sə á yəni zəni
də, lìà tə mama, ba nə pəni
duən vɛɛ vɛɛ, də ba tə, ba
nə tʊŋa durən yìə̀n tə, də
ba tə, lìà wiən nə jə yimən
tə pa ba, bá na won mama
Zwezi-Kərisə də Yɪɪ pàrì tə
wa. Lìà tə, ba duən wiən nə
jə yimən tə pa ba, tə wiən
təntə yɪ ndə ba yɪɪ nə. Yá
tə dàń yɪ ndə woŋwanan nə,
ba nə pɪn dun tə, ba ga dʊgʊ
Yɪɪ vàn nə.
6 Lìù mama dàń wà mɛ, sə
ʊ gɪgarɪ aba də sʊwərən ʊ
dʊgʊ. Mə tə mù yìə̀n təntə
nə pɪn, Yɪɪ lɪŋa yàá zaŋa
ləzoni tə yuu wa, ba nə vɪ ʊ
nii tə.
7 Á dànà ká pa, á mù də
ləzwənyiri təntə fwa won
mama duən nə.
8 Fuən tə nə, á yà yɪ á wulə
yikunu wa. Sɪ́ún nə, á dàń
yɪ á wulə poni wa, á nə yɪ
*Yuu-Tiu nyiən tə yɪrɪ. Á
dàń yana ndə lìà tə, ba nə
wulə poni wa, nə yɪ nətʊ.
9 Wʊywanɪ tə mama, də
yìə̀n tə, tə nə tʊa tə mɛ, də
cígá yìə̀n tə, yɪ poni nə pɪn
tə tʊŋa.
10 Á kənə dìàn, sə á yəni
yìə̀n tə nə poli nə Yuu-Tiu
pùə́ nə.
11 Lìà tə nə tʊŋa yikunu
tʊtʊnan ba zəni mama tʊŋa.
Á mù dànà ká twá á tʊn tə
yìə̀n təntə. Kʊ tə á dàń nə
mɛ, sə á fwa, á mɛ, sə á dàń
gwin kʊ lìà təntə yìə̀n tə, á
pa tə nan poni nə.
12 Kʊ yɪ cígá, cavɪra tətə
jə nəba, sə nə swìn lìà təntə
yìə̀n tə, ba nə sə̀gə̀ ba tʊŋa.
13 Yá máŋá tə wa, ba nə
gwin lìà təntə yìə̀n tə, ba
pa tə nan poni nə, poni tə
dàń yàá pa ba lwarɪ, tə nə yɪ
nətʊ. Kʊ pìà kʊ bɪrɪ də, won
tə mama, kʊ nə nan poni nə,
poni tə yàá pɪrʊ kʊ.
14 Kʊ mù nə pɪn, ba ma
swìn yoo kʊ tə, ba wʊ́:
«N mù lìù tə, n nə dwɛ̀e, súrí
n yíá, n zàn. Zàn, n
yá tɪga nə, sə kʊ pa
Zwezi-Kərisə pɪrʊ mʊ́
də ʊ poni tə».
15 Á dàń cɪa á tìàn nə də
nətʊ tə, á nə yɪ. Á dànà ká
pa á ya ndə lìà tə nə, ba nə
ba bʊŋa. Á yana lìà tə, á nə
jə wʊbʊŋa.
16 Sɪ́ún máŋá kʊ tə yɪ
yokʊkwɪnan máŋá. Kʊ mù
yɪrɪ nə, á mù mɛ, sə á twá
kʊ máŋá təntə nə zənzən, á
ma tʊn tʊtʊnzəŋə.
17 Á mù dànà ká pa, á ya
ndə lìà tə nə, ba nə ba yun

jə. Á mù dàń mɛ, sə á lwarı kʊ tə nə yı Yuu-Tiu Yıı fıra tə.

18 Á dànà ká nyʊ swana á bʊbʊnı. Mə tə mù nə yàá cʊ̀gʊ̀ aba. Á mù dàń pıan, sə Yıı-*Siŋu tə nə sú aba.

19 Á nuŋə gwaran, də nuŋi, tə nə bwı Yıı nə, də nuŋi tə mama, Yıı-Siŋu tə nə bırı aba, á ma dàn duən jìàn. Á nuŋə tə, á ma bʊ Yuu-Tiu Yıı nə də á waa mama.

20 Á kənə nə nyına Yıı lɛ̀eɛ̀e wiən tə mama yırı, də nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yırı tə. Á kənə ʊ lɛ̀eɛ̀e máŋá mama wuuu.

Kana də ba bana nə mɛ, sə ba ya duən nə nətʊ

(Kolosə tìán 3.18-19; 1 Piyɛrə 3.1-7)

21 Á sìá duən nii, á nə yı lìà tə, á nə zìlí Zwezi-*Kərisə yırı.

22 Á mù kana tə, á lìù mama mɛ, sə ʊ sɛ̀e ʊ barı nii, ndə ʊ nə sɛ̀e *Yuu-Tiu nii nətʊ.

23 Kʊ yı cígá, bɛɛ yı ʊ kan yuu tíú, ndə Zwezi-Kərisə nə yı ʊ púlí tə yuu tíú nətʊ. Kʊ púlí təntə yı ndə ʊ yıra nə, yá ʊ mù dàń nə joŋə kʊ púlí təntə kʊ cʊna wa.

24 Mə nətʊ nə kana tə mɛ, sə ba sɛ̀e ba bana tə nii yoo mama wa, ndə Kərisə lìà púlí tə nə sɛ̀e Zwezi-Kərisə nii nətʊ.

25 Á mù bara tə, də á swə́nə́ á kana tə, ndə Zwezi-Kərisə nə sóní ʊ púlí tə nətʊ, sə ʊ ga pa ʊ tìàn, sə ʊ tı ʊ púlí tə yırı.

26 Ʊ kwɛn kʊ də ʊ sʊgʊ tə, ndə ba nə ʂın won də níá, sə kʊ ya ʊ nyiən.

27 Ʊ fwa kʊ nətʊ tə, sə ʊ pa, púlí tə va kʊ nan Yıı yáá con də dun. Ʊ ba pìà, sə durən, nə à yə̀ə́ lwanı mancın, nə à yə̀ə́ lwanı nyınyıga tətə ya kʊ yıra. Ʊ pìà, sə kʊ ya Yıı cıcı nyiən, yokʊkwıʊn də dàn ká ya kʊ yıra.

28 Mə kanbana tə də mɛ, sə ba fwa nətʊ. Ba mɛ, sə ba sóní ba kana tə, ndə ba nə swə ba tìàn nətʊ. Bɛɛ tə, ʊ nə swə ʊ kan, kʊ yı ʊ tìàn nə ʊ swə.

29 Lìù mama tə wà ʊ tìàn dʊŋı. Lìù mama yı ʊ yàá də́ wodirən, ʊ ma kʊnı ʊ tìàn, də ʊ ywàŋá ʊ tìàn yuu zəni, ndə Zwezi-Kərisə nə ywàŋá ʊ púlí tə yuu nətʊ.

30 Nə mama yı Kərisə yıra tə wa nandaran.

31 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́: «Kʊ mù nə pın, bɛɛ wá nan ʊ yá ʊ nuu də ʊ nyına, ʊ ga va ʊ vwa ʊ tìàn ʊ kan nə. Yá ba bələ tə dàń wá jì won nədʊ».

32 Cígá tə, ka nə sə̀gə̀ yoo təntə wa, dàń lù zənzən. À pìà, sə à swìn də, kʊ yı Zwezi-Kərisə də ʊ púlí tə yoo nə, kʊ swìn.

33 Mə kʊ yı nətʊ, kʊ pa á də nə. Á lìù mama mɛ, sə ʊ sóní ʊ kan, ndə ʊ nə swə ʊ tìàn nətʊ. Á mù kana tə də mɛ, sə á zìlí á bana tə.

6

Bıa də ba ninə də ba nyına nə mɛ, sə ba ya duən nə nətʊ

(Kolosə tìán 3.20-21)

1 Á mù bìsíná-ba, á zìlə́ á
ninə də á nyɪna nii. Kʊ ziən,
sə lìà tə, ba nə vwə ba tìàn
*Yuu-Tiu yɪra fwa nətʊ.
2 Təntən yoo tə, Yɪɪ nə pɪn
ʊ *nii tə kʊ yɪrɪ ʊ swìn, ʊ wʊ́:
«Zìlí n nuu də n nyɪna nii!»
Mə kʊ mù nə yɪ təntən nii ʊ
nə kàn nikanɪ, ʊ súrí kʊ nə,
ʊ wʊ́:
3 «Kʊ mù nə wá pa, won
mama ya zəni kʊ pa mʊ́, n
ga na mɪdarɪ də lʊʊ wa».
4 Á mù bɪa nyɪna-ba də, á
dànà ká fwa á pa, á bɪa tə
lɪŋa zàn. Á mɛ, sə á kàrì ba,
də á kəni ba cwəŋə wa, ndə
Yuu-Tiu nə bɪrɪ aba cwəŋə
nətʊ.

*Ywəŋə tə də lìà tə, ba nə
yè ba, nə mɛ, sə ba ya duən
nə nətʊ*
*(Kolosə tìán 3.22-25; 4.1;
Titə 2.9-10)*

5 Á mù ywəŋə tə, á sìá
lìà tə, ba nə yè aba tɪa yuu
wa nii. Á zìlə́ ba zənzən, á
vɪvaga ba yáá con. Á tʊŋa ba
tʊtʊnan tə də á waa mama,
ndə á nə sɛ̀e Zwezi-*Kərisə
nii nətʊ.
6 Á dànà ká tʊn ba tʊtʊnan
tə, ba nə zɪga ba ywàŋá aba
cɪcɪ yɪrɪ. Á dànà ká fwa ndə
á pìà, sə ləzoni bʊ á nə. Á
zìlə́ ba nii, ndə Zwezi-Kərisə
tʊ̀tʊ̀nà nə tʊŋa kʊ tə mama,
Yɪɪ nə swə də, ba waa mama
nətʊ.
7 Á tʊŋa á pa lìà tə nə, ba
nə tɪ aba, ndə kʊ yɪ á tʊŋa
á pɪn *Yuu-Tiu nə, kʊ tà lìà
nə, á tʊŋa á pɪn.
8 Á yə̀ə́ də, yozəŋu tə
mama, lìù nə fwa, ʊ wá na
kʊ ŋwírán Yuu-Tiu yáá con,
də ʊ nə swə ʊ yɪ yoŋu, nə à
yə̀ə́ ʊ nə tɪ ʊ tìàn.
9 Á mù lìà tə, á nə yè
ywəŋə tə, á də tʊŋa zəni á
ywəŋə tə yɪra, ndə ba nə.
Á dànà ká fugu ba. Á yə̀ə́
də, Yɪɪ nə jə̀ə́ Yɪɪ *sàń nə,
ʊ ywàŋá á mù də ba mù mɛ
yuu nə. Yá ʊ mù yáá con, lìù
mama ba ʊ don dwə.

*Á tíə́ Yɪɪ kwatara zɪla tə!
(1 Piyɛrə 5.8-9; Romə tìán
13.12; 1 Tɛsalonikə tìán 5.8)*

10 Kʊ tə, à nə wá swìn, à
ma gúrí, á pɪan á ja dìàn, á
nə vwə á tìàn *Yuu-Tiu də ʊ
dìàn nəfarʊ tə nə yɪrɪ.
11 Á tíə́ kwatara zɪla tə
mama, Yɪɪ nə pɪn aba, á kə á
yɪra. Kʊ wá pa, á wàní á zɪgɪ
*Sɪtana nə də dìàn, máŋá tə
wa, ʊ nə wá bà, sə ʊ gɪgarɪ
aba ʊ dʊgʊ.
12 Kʊ̀ʊ̀ tə tà nə mù də
ləzoni kʊ̀ʊ̀. Kʊ yɪ nə mù də
wiən tə nə jə dìàn, də wiən
tə nə də́ pàrì lanworu tə wa,
kʊ̀ʊ̀. Mə tə mù nə də́ dìàn
lʊʊ kʊ tə yuu wa, kʊ nə wulə
yikunu wa. Kʊ yɪ nə mù də
*zinə tə mama, tə nə jə dìàn,
tə ga wulə lanworu tə wa,
kʊ̀ʊ̀.
13 Kʊ mù yɪrɪ, á dàń tíə́ Yɪɪ
kwatara zɪla tə mama, á kə
á yɪra. Kʊ mù nə wá pa, á
wàní á ta máŋá tə wa, kʊ nə
yɪ càn kʊ pa aba. Yá á dàń nə
ta á zwɛ̀e, á tə wá ja dìàn, á
zɪgɪ yɪɪ nə.
14 Á dàń zɪga yɪɪ nə də
wʊdɪʊ. Á pɪan Yɪɪ cígá tə ya
ndə voru nə, á nə ma vwə á
tàŋá nə. Á yana cígá tìán, sə
kʊ wàní kʊ cì á nə, ndə á nə

zwı pamana lugu gànù nə, á ma cì á tìàn nə, kʊ̀ʊ̀ tə wa.

15 Á kənə sírí, sə á wàní á swìn Zwezi-*Kərisə sʊywáŋʊ́ tə, kʊ nə pın bıcan sìə́ lìà nə, á bırı. Kʊ nətʊ yı ndə natʊra nə, á nə ken á nɛɛ nə, kʊ̀ʊ̀ tə wa.

16 Á kənə á waa Yıı nə máŋá mama. Kʊ nətʊ yı ndə natana nə, á nə jə á jıın, á ma cì Sıtana cıan tə yáá nə, tə dàn ká yí aba. Tə cıan təntə nə yı mən də, natana təntə yàá dəŋi tə.

17 Kʊ tə nə pın á sɛ̀e də, Yıı jon aba á cʊna tə wa yı ndə lugu yupuu nə, kʊ nə púə́ á yuu nə, kʊ̀ʊ̀ tə wa. Á dàń pwíə́ yupuu təntə á yuu nə. Yıı sʊgʊ tə yı ndə lagʊrı sìʊ́ nə, Yıı-*Siŋu tə nə pın aba. Á tíə́ kʊ sìʊ́ təntə, á ja á yıra.

18 Á jʊ̀ná Yıı máŋá mama, sə ʊ san aba. Á lwərə Yıı, ndə ʊ Siŋu tə nə bırı aba nətʊ. Á jana pínʊ́ wuuu, á dànà ká pìí á kə á kwa, á ma tʊn kʊ yoo tə, sə á lòrì Yıı á pa lìà tə duən tə mama nə, ba nə yı Kərisə nə tı.

19 Á lwərə Yıı á pa à də nə, sə ʊ kə ʊ sʊ̀ràn tə à nii wa. Kʊ nətʊ dàń wá pa, à wàní à swìn cígá tə, ka nə sə̀gə̀ ʊ sʊywáŋʊ́ tə wa, à bırı də wʊdıʊ.

20 À yı Zwezi-Kərisə *tʊntʊnʊ, à nə swìn ʊ sʊywáŋʊ́ tə à bırı. Yá mə kʊ mʊ̀ dəń nə nə, à wulə banzala wa. Á lwərə Yıı á pa nə, sə à wàní à swìn nəpon nəpon, ndə à nə mɛ, sə à swìn nətʊ, fən dàn ká ja nə.

Sagı tə yígúrə́ sʊ̀ràn (Kolosə tìán 4.7-9)

21 À pìà, sə á də lwarı kʊ tə, à nə wulə kʊ wa, də kʊ tə, à nə fwa. Tiswikə yı nə nubiswənə, ʊ nə tʊŋa ʊ pın *Yuu-Tiu nə də pùə́ nədʊ. Ʊ wá swìn kʊ tə mama, à nə wulə kʊ wa, ʊ bırı aba.

22 Mə kʊ mʊ̀ yırı nə à tʊn wá á con, sə ʊ pa á yəni nə nə yı nətʊ, sə ʊ ga zʊ̀rì á bıcanı.

23 Nə nyına Yıı də Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə nə wá pa bıcan sìə́ á mʊ̀, lìà tə nə, á nə yı nə nubıa Kərisə yırı. Ʊ mʊ̀ nə wá pa á sóní duən, á ga kəni á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu.

24 Yıı nə wá fwa pubwanʊ lìà tə mama yıra, ba nə swə nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə də sonu tə, kʊ nə ba zwɛ̀e.

Sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʊ pa Filipə

Kərisə lìà tə nə Filipə tìán sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə

Kʊ yı *tʊntʊnʊ Polə nə púpʊ́ní kʊ.

Lìà tə nə, Polə nə púpʊ́ní

Polə púpʊ́ní sagı kʊ tə ʊ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə Filipə tıfarʊ wa. Filipə yı kʊ wulə Masedwanə nagwanaa tə wa. Polə nə dıga Kərisə lìà púlí təntə dəń, kʊ mù ga nə yı Kərisə lìà púlə́ tə wa təntən púlí nasara lʊʊ wa. Polə swə Kərisə lìà púlí təntə zənzən.

Sagı tə wa sʊgʊ

Nəŋə kʊ tə yırı Polə nə púpʊ́ní ba nə: Polə wulə bàń dìə̀, *Kərisə lìà tə Filipə nə ga pa zìlə́ wiən bà, tə pa wá, yá ʊ dàń kəni ba lɛ̀ɛ̀ɛ̀e.

Polə pìà ʊ bırı də, càn yí Kərisə lìà tə, yá də kʊ nətʊ mɛ, ba tə mɛ, sə ba ya pupwən wa, ba tə mɛ, sə ba vwə ba tìàn *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə, ba mɛ, sə ba tʊŋa ba pın duən nə, ba ga mɛ, sə ba sóní duən də ba waa mama, ndə ʊ mù Polə nə.

Polə jʊ̀nì Kərisə lìà tə Filipə nə

1 À mù Polə də Timote nə yı Zwezi-*Kərisə tʊtʊnbıa. Nə púpʊ́ní sagı kʊ tə, nə pın á mù, Filipə lìà tə mama, á nə yı Zwezi-Kərisə nə tı. Nə púpʊ́ní kʊ, nə pın á yáá tìán tə nə də á tʊtʊnbıa tə nə.

2 Nə nyına Yıı də nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʊ á yıra, ba ga pa aba bıcan sìə́.

Won tə, Polə nə lòrì Yıı con, Filipə tìán yırı

(Kolosə tìán 1.3-11)

3-4 Máŋá mama, à nə swìn á yoo à nyına Yıı con, à yàá kə ʊ lɛ̀ɛ̀ɛ̀e á yırı. Yá à yàá fwa kʊ nətʊ tə də pupwən.

5 Kʊ zıgı dıın tə nə, á nə jigə *Kərisə lìà, kʊ ja bà kʊ yí zən, á mù də à mù nə tʊŋa duən nə, nə swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə, nə bırı. Kʊ mù nə pın, à kəni Yıı lɛ̀ɛ̀ɛ̀e.

6 À yə̀ə́ də, cígá mama Yıı dıga tʊtʊnzəŋu dəń á bıcanı wa. Yá kʊ ja vələ dıın tə nə, Zwezi-Kərisə nə wá pìí ʊ bà, ʊ wá fwa kʊ, ʊ zwɛ̀e.

7 Yıı fwa ʊ pubwanʊ tə à yıra, ʊ ga fwa kʊ vàn don á də yıra. Ba vwə nə də banzala, yá à wá swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə, à bırı. À wá pa ba lwarı də, kʊ yı cígá, lìà tə, ba nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə yáá con, də dìàn. Kʊ mù nə pın, à jə cígá, sə à ja pubʊŋa təntə də á mama, à nə ken á yoo à bıcan wa.

8 Á yoo yì nə zənzən. Yıı yə̀ə́ zəni də, kʊ tà kʊnkʊn nə à kʊnı. Kʊ yı Zwezi-Kərisə sonu tə nə, à ma swə aba.

9 Yá won tə, à dàń nə lòrì Yıı con, kʊ mù nə yı, sə á

sonu tə súrí, wuuu kʋ ja lɛ. Kʋ mù nə wá pa aba yənu, sə á wàní á lwarɪ nətʋ tə, á nə mɛ, sə á fwa.
10 Yá á dàń wá wàní á kúrí kʋ tə nə jə funə. Kʋ nətʋ tə dàń wá pa, dɪɪn tə, Zwezi-Kərisə nə wá pìí ʋ bà, á bɪcanɪ wá ya nəpon, á ga bá ja yokʋkwɪnan, ba nə wá caga á nii tə nə yɪrɪ.
11 Yá kʋ máŋá tə wa, á wá ya lìà tə, á twá də Zwezi-Kərisə, á ma tʋŋa tʋtʋnzəŋə zənzən, tə nə bɪrɪ də, á yɪ cígá tìán Yɪɪ yáá con. Kʋ mù nə wá pa, lìà pa dun Yɪɪ nə, ba ga bʋ ʋ nə.

Zwezi-Kərisə dwə won mama
(Marəkə 9.38-40; Romə tìán 14.7-8; 2 Korɛntə tìán 5.1-9)

12 À nubɪa-ba, yìèn tə, tə nə yí nə, à pìà, sə á lwarɪ də, tə san tə pa Zwezi-*Kərisə sʋywáŋʋ́ tə kwɛn kʋ va yáá.
13 Kʋ yɪ cígá, mə kʋ twá də tə mù yìèn təntə, tə nə yí nə, pamana tə mama, ba nə wulə bʋ̀rà dìè tə wa, də ba duən tə mama ma yə̀ə́ də, kʋ yɪ Zwezi-Kərisə yɪrɪ, ba vwə nə də banzala.
14 Ba vwə̧ nə də banzala kʋ ga pa lìà tə zʋnɪ, ba nə yɪ à nubɪa Kərisə yɪrɪ, tə jə *Yuu-Tiu dìàn ʋ cwəŋə tə wa. Yá kʋ dàń pɪn, ba kwɛn ba swìn Yɪɪ sʋgʋ tə də wʋdɪʋ, fən də ga ba ba jə.
15 Ba wa lìà duən yɪ ba swìn Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə də wʋgwɪʋ, ba ma jɪga à mù Polə nə. Yá ba duən mù yɪ, ba swìn kʋ, də ba waa mama.
16 Ba mù fwa kʋ də sonu, ba ga yə̀ə́ də, Yɪɪ nə ken nə yəbə, sə à swìn Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə də dìàn, à bɪrɪ də, kʋ yɪ cígá.
17 Ba duən tə mù yɪ ba swìn Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə, sə ba ma jɪgɪ də nə. Ba sʋ̀ràn tə tà də ba waa mama. Ba fwa nətʋ, ba ga bʋŋa də, ba wá súrí à càn tə, à nə wulə tə wa, à banzala tə wa.
18 Kʋ tà à yáá. Ba duən pubʋŋɪ wàá pubʋnkʋkwɪnan tə yanɪ. Ba duən də pubʋŋɪ wàá pubʋnzəŋə tə yanɪ. Yá ba ga nə swìn Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə, à mù Polə tə wulə pupwən wa, kʋ yoo tə yɪrɪ. Cígá mama, à tə wá kwɛn à jwɛ, à súrí lá wuuu.
19 À yə̀ə́ də, kʋ nətʋ nə wá pa Yɪɪ jon nə. Kʋ nətʋ wá twá də á yɪjʋnɪ də Zwezi-Kərisə *Siŋu tə, kʋ də nə saŋa nə.
20 À swə, sə yoo kʋ tə tʋn. À jə kʋ yala, də à waa mama. Kʋ mù nə yɪ, sə à cì yoo dàn ká ya lá, cavɪra nə wá ja nə kʋ yɪrɪ, sə à tətə dàń wá kwɛn, à lɪ à waa con síʋ́n nə, ndə fuən tə nə. Yá kʋ dàń nə twá à lʋʋ wulu nə, nə à yə̀ə́ à tɪan nə, ba wá pa dun Zwezi-Kərisə nə.
21 À mù Polə con nə, Zwezi-Kərisə nə pɪn, à mɪɪ tə jə də̀ń. Yá tɪan dàń jə nywarɪ tə pa nə.
22 Yá à mɪɪ nə wulə lʋʋ wa, à tə wàá tʋtʋnzəŋu à fwa. Kʋ mù nə pɪn, à kʋ́ʋ̀ yə̀rì kʋ

tə, à nə wá kúrí à tì.

23 À dàń yı à wulə yìàn
bələ tətəŋi wa. Vàn don nə,
à swə zəni, sə à tı, sə à ya də
Zwezi-Kərisə. Kʊ mù ga nə
wá ya ywání də nə zənzən.

24 Yá vàn don də nə, á mù
yırı nə, à mıı nə wulə lʊʊ,
sə à san aba, kʊ də jə funə
zənzən, kʊ doni.

25 À yèə́ də, cígá mama kʊ
yı nətʊ, à ga yèə́ də, à bá tı, à
wá ya də aba. À wá san aba,
sə á va yáá Yıı nyiən tə wa.
Yá á dàń wá jwɛ, á nə keni á
waa Zwezi nə wuuu, tə yırı.

26 Máŋá tə, à nə wá pìí à
bà á con, á dàń wá bʊ Zwezi-
Kərisə nə zənzən á ja lɛ, à nə
pìí á bà á con yırı.

(1 Tɛsalonikə tìán 2.12-16; Ebərə-ba 10.32-36; Tʊtʊnan 14.22)

27 Yoo tə kʊ nə dwə, kʊ
mù nə yı, sə á ya lìà tə, á
nə twá kʊ tə nii nə, Zwezi-
Kərisə sʊywáŋʊ́ tə nə bırı
aba. À pìà də, à nə wá bà,
à na aba, nə à yèə́ à nə
wà twi, sə à nì də, á zıga
dìàn, á ga jə nimarʊ. À
pìà, sə à nì də, á kəni dìàn
də waa nədʊ, Zwezi-Kərisə
sʊywáŋʊ́ tə yırı, á nə sɛ̀e.

28 Yá á kʊ́ʊ̀ ba, á dʊŋa tə
fən duri míámían. Kʊ mù
nə wá bırı də, ba mù yı ba tı
ba jén míámían Yıı yáá con,
á mù ga wulə cwəŋə wa, kʊ
nə wá jon aba á cʊna wa.

29 Yá kʊ yoo təntə yı kʊ
nan Yıı. Yıı nə pın aba
yuywáŋʊ́. Kʊ tà, sə á kəni
á waa ʊ nə wuuu, cıcı. Kʊ
yı, sə á də́ càn də ʊ yırı.

30 Síʊ́n nə, à mù də á mù
mɛ dàń nə saŋa duən nə, nə
jaŋa. Á dí yáá á na jaŋa tə,
à nə jaŋa. Yá síʊ́n nə, á nə̀ń
də, à tə wulə jaŋa tə wa.

2

Á yana ndə Zwezi nə

(Romə tìán 15.1-7; 2 Korɛntə tìán 8.9; Kolosə tìán 1.15-20; Ebərə-ba 1.1-4)

1 Á ken á waa Zwezi-
*Kərisə nə. Kʊ nətʊ pın súrí
á bıcanı naaa? Ʊ sonu tə
dàn á jìàn naaa? Á nı tori
Yıı-*Siŋu tə tarpıʊn tə wa
naaa? Yıı fwa pubwanʊ á
yıra naaa? Yıı dəri á yinəgə
zənzən naaa?

2 Də kʊ nə yı nətʊ, à
lòrì aba, sə á sóní duən də
Kərisə sonu təntə, sə á ja
pubʊŋa nədʊ, sə á nii ya
nədʊ. Á nə fwa nətʊ, à
pupwən tə dàń wá ya cígá
cígá pupwən.

3 Á dànà ká jıgı də duən. Á
dànà ká bʊ á tìàn nə. Á kəni
á tìàn tıa duən yáá con. Á
ywàŋá lìà tə ndə lìà tə nə,
ba nə wulə á yuu wa.

4 Á lìù mama dàn ká bʊ́n
kʊ tə nə ziən, kʊ pa ʊ mù
cıcı nə yoo. Ʊ mɛ, sə ʊ bʊ́n
kʊ tə nə ziən, kʊ pa ba duən
tə də nə.

5 Á pıan, á pubʊŋa tə ya
ndə Zwezi-Kərisə pubʊŋa tə
nə.

6 Ʊ də Yıı mɛ yà yı nədʊ. Yá
ʊ ga wà pa kʊ ya yoo ʊ
nə ba pìà, sə ʊ yá kʊ.

7 Ʊ yá ʊ dun tə mama, ʊ
ga jì yoŋu. Ʊ jigə ləzwənə,
ba lʊrı wá, ndə ba nə lʊrı
ləzoni tə nətʊ.

8 Ʊ sɛ̀e ʋ mun ʋ tìàn, ʋ ga zìlí
Yɪɪ nii, ʋ va ʋ tɪ*.
9 Kʋ mù nə pɪn, Yɪɪ tì wá, ʋ
kə dun bwálí wa, tə nə dwə
won mama. Yɪɪ pɪn wá yɪrɪ
tə, kʋ nə dwə yɪrɪ mama.
10 Kʋ twá kʋ yɪrɪ təntə nə, lìà
tə mama, də wiən tə mama
Yɪɪ sàń nə, də tɪa yuu wa
yəbə, də tɪa dàń mɛ, wá bà
ba tʋ Zwezi yáá con, ba bʋ ʋ
nə.
11 Lìù mama wá súrí ʋ nii,
ʋ ga swìn, ʋ bɪrɪ də Zwezi-
Kərisə yɪ *Yuu-Tiu. Yá kʋ
dàń wá pa dun nə nyɪna Yɪɪ
nə.

Kərisə lìà tə yɪ ndə poni nə

12 À nubisoni-ba, máŋá tə
wa, à mù də á mù nə yɪn
duən nə, á zìlí Yɪɪ nii. Kʋ
mɛ, sə á tə zìlí Yɪɪ nii sɪ́ʋ́n
nə, máŋá ka tə də wa, à nə
tə̀lə́ á con. Yɪɪ jon aba á cʋna
wa, á dàn tʋŋa kʋ tʋtʋnan. Á
fwa kʋ nətʋ də zìlə́ zənzən
də á vɪvaga ʋ yáá con,
13 Yɪɪ nə dí yáá ʋ tanɪ aba
ʋ tʋ́n, sə á sóní yìèn tə, tə nə
poli ʋ pùə́, ʋ ga pa aba dìàn,
sə á tʋn tə də yɪrɪ.
14 Kʋ tə mama á nə fwa, á
dànà ká ŋʋŋwɪn. Yá á dànà
ká fwa tʋ́tʋ̀ná də duən.
15 Kʋ mù nə wá pa, á ya lìà
tə, á nə ba yoo jə, ba nə wá
caga á nii nə kʋ yɪrɪ. Á ga
wá ya Yɪɪ lìà tə, á bɪcanɪ nə
yɪ nəpon Yɪɪ yáá con, á nə ba
cʋna jə. Á mù də ŋwɪna də
wʋlwanyɪna-ba nə wulə lʋʋ
kʋ tə wa, á mɛ, sə á ya ba wa,
ndə poni nə, kʋ nə pɪpɪlɪ.
16 Á mɛ, sə á swìn sʋ̀ràn tə,
tə nə pɪn mɪɪ, á bɪrɪ lìà nə.
Á nə fwa nətʋ, dɪɪn tə Zwezi-
*Kərisə nə wá pìí ʋ bà, à mù
Polə wá na dun ʋ yáá con, á
yɪrɪ. Kʋ nətʋ bɪrɪ də, à càn
tə, à nə dí tʋtʋŋɪ tə wa, də à
nə gwàrì tə wà tʋtʋ twɪ.
17 Á keni á waa Zwezi nə.
Kʋ yɪ ndə *joŋi nə, á nə pɪn
Yɪɪ nə. Ba nə gʋa nə, à jə
pupwən. À mɪɪ tə wá ya
joŋi, kʋ súrí á joŋi tə nə. Yá
à dàń wá jwɛ də á mama.
18 Á də mɛ, sə á ja pupwən
nətʋ, á jwɛ də nə.

Timote də Epafəroditə yoo

(1 Tɛsalonikə tìán 3.1-11; 1 Korɛntə tìán 16.15-18)

19 Də kʋ nə yɪ *Yuu-Tiu
Zwezi fɪra, à jə yala də, à wá
tʋn Timote á con sɪ́ʋ́n. À pìà,
sə máŋá tə wa, ʋ nə pìí ʋ bà
à con, sə ʋ dàn à mù Polə
jìàn, də tə tə ʋ nə nì á con.
20 Mə ʋ mù cɪcɪ nə yɪ lìù ʋ
wulə à con, ʋ də pubʋŋa tə
nə yɪ ndə à nə, á yoo nə yì
wá cígá cígá, ndə à nə.
21 Lìà tə duən tə mama
yɪ ba təntɪan yìèn cɪcɪ nə
ba bʋŋa. Yá ba ba Zwezi-
*Kərisə yìèn tə yuu ywàŋá.
22 Kʋ nə yɪ Timote mù, á
yə̀ə́ nətʋ tə, ʋ nə bɪrɪ də,
ʋ yoo ba kwɛ̀e. À mù də ʋ
mù mɛ nə tʋŋa duən nə, nə
swìn Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́
tə, nə bɪrɪ. Ʊ san nə tʋtʋŋɪ
tə wa, ndə bìú nə saŋa ʋ
nyɪna nə nətʋ.

* **2:8 2.8** Kʋ ga yɪ, ba paa wá dagarʋ yuu, ʋ tɪ.

23 À jə yala də, à wá wàní
à tʊn wá á con lala, də à nə
nɪ à yìàn tə yáá.
24 À jə yala də, kʊ nə yɪ
Yuu-Tiu fɪra, à tətə Polə wá
bà á con sɪ́ʊ́n.
25 À nɪ də, kʊ mɛ, sə à pa
Epafəroditə, ʊ nə yɪ à nubiu
Kərisə yɪrɪ, pìí ʊ bà á con. Á
tʊn wá à con, sə ʊ ja saŋʊ
tə, à yà nə pìà, ʊ ja bà ʊ pa
nə. Yá à mù də ʊ mù dàń ken
dìàn nə tʊn Zwezi tʊtʊnan tə
zənzən.
26 Ʊ yɪra lɪŋa zənzən, sə ʊ
na á mama. Yá á yoo ga jə
wá, ʊ nə yə̀ə́ də, á nì də, ʊ
yɪra ba zurə yɪrɪ.
27 Kʊ yɪ cígá, ʊ yà tʊa
yayɪgʊ, kʊ ga mancɪn, sə ʊ
mɪɪ zwɛ̀e. Yá Yɪɪ dàń dəri
ʊ yinəgə. Kʊ tà ʊ mù cɪcɪ
yinəgə nə, Yɪɪ dəri. Kʊ yɪ
də à mù Polə mɛ, sə pucʊnɪ
nəfarʊ don kʊ́ù dàn ká yí nə,
kʊ súrí.
28 Kʊ mù nə pɪn, à bɪbarɪ,
sə à pa, ʊ bà á con, sə á na
wá, sə á ya pupwən wa, sə à
də pucʊnɪ tə fʊ kʊ mun.
29 Ʊ yɪ á don Kərisə lìù
nə Yuu-Tiu cwəŋə tə wa. Á
zìlə́ ba mù ləzwənyirə təntə.
Máŋá tə wa, ʊ dàń nə twi, sə
á sɛ̀e, á jon wá də pupwən.
30 Ʊ jon á yuu tʊtʊŋɪ ʊ
tʊn, ʊ mɪɪ yà ga pìà kʊ
nan, tʊtʊŋɪ tə yɪrɪ, á yà nə
pìà, sə á tʊn á pa nə, də á
yà nə wulə à con. Kʊ yà
ga mancɪn, sə ʊ mɪɪ zwɛ̀e
Kərisə tʊtʊŋɪ tə yɪrɪ.

3

Zwezi-Kərisə dwə won mama
(Galasi tìán 5.1-6; 6.12-14; 1 Korɛntə tìán 9.24-27; 2 Piyɛrə 1.5-11)

1 À nubɪa-ba, sʊgʊ tə, à nə
wá ma zwɛ̀e nə yɪ kʊ tə: Á
mù də *Yuu-Tiu vwə duən
nə. Á dàń yana pupwən wa.
Kʊ ba nə wʊwalɪ, sə à pìí à
bwé kʊ tə wa, à nə dí yáá à
swìn á con. Yá á mù con nə,
kʊ mù nə wá pa, á nì kʊ də̀ń
cígá cígá.
2 Lìà wulə, ba tʊŋa
yokʊkwɪnan. Ba yɪ ndə
kukuri nə. Ba yoo nə yɪ, sə
ba *gwəŋə bɛɛ. Yá kʊ ga yɪ
yotʊtʊ. Á cɪa á tìàn nə də ba
tə!
3 Nə mù nə yɪ lìà tə, nə nə
gwəŋə nə tìàn, yá kʊ ga jə
də̀ń. Kʊ tà ba mù. Nə mù
nə jə Yɪɪ-*Siŋu tə dìàn, nə
ma tʊŋa nə pɪn Yɪɪ nə. Nə
pɪn dun nə tìàn nə Zwezi-
Kərisə yɪrɪ. Nə ba nə waa
kəni ləzoni yofwamɪnan nə.
4 Də lìà duən nə bʊŋa də,
ba mù nə wàá ba waa ba
kəni ləzoni yofwamɪnan nə,
à mù Polə nə dwə ba. À də
yà wàá à waa à kəni tə nə.
5 Á nəŋə yìàn tə, nə pɪn à
dwə ba: *Ebərə-ba nə lʊrɪ
nə, à ga yɪ Ebərə cígá cígá.
À yɪ *Yɪzərayɛlə-ba dwíí,
Bɛnzwamɛn* dwíí dəkuu tə
wa. Ba lʊrɪ nə, ba gwəŋə nə,
à lʊrɪ dɪan nana dɪɪn nə.

* **3:5 3.5** Bɛnzwamɛn yɪ *Zwakɔbə talɪkwa bìú, ʊ nə súrí ʊ bɪa nii nə, bɪa fugə bələ. Zwakɔbə yɪ Yɪzərayɛlə yɪrɪ don. Yɪzərayɛlə dwíí tə pwɛ̀e pulə fugə bələ. Tə fugə bələ nii nyiən yɪrɪ nə yɪ Bɛnzwamɛn.

6 Kʊ nə yɪ Yɪɪ *nii tə yoo wa, à yà yɪ *Farɪzɪan. À yà jə yawala zənzən, *Zwifə-ba Yɪɪ nii tə yoo wa. Kʊ mù nə pɪn, à yà fɪfɪn Kərisə lìà púlí tə. Kʊ nə kʊ́ù yɪ ka twá Zwifə-ba Yɪɪ nii tə nə zəni, sə kʊ ma bɪrɪ də, à yɪ cígá tíú, à yà zìlí Yɪɪ nii tə mama. Yá à yà ba yoo mama jə ba nə wá caga à nii nə kʊ yɪrɪ.

7 À yà jələ tə yìən təntə də, tə mù nə jə nywarɪ. Yá sɪ́ʊ́n nə Zwezi-Kərisə yɪrɪ, à dàń jələ tə mama ndə tʊtʊ nə.

8 Cígá mama, tə mama yɪ ndə tʊtʊ nə. À yə̀ə́ à Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə. Kʊ mù yənu təntə ga nə dwə won mama. Ʊ mù yɪrɪ nə à sɛ̀e, sə à kwìn tə mama nə, à ga jələ tə mama ndə ywərən nə, sə à wàní à ya Kərisə lìù.

9 À pìà, sə kʊ twá, à nə ken à waa Zwezi-Kərisə nə, à ma ya cígá tíú Yɪɪ yáá con. À kʊ́ù bá pìà, sə à ya cígá tíú Yɪɪ yáá con, à nə zìlí Yɪɪ nii tə yoo ʊ nə pɪn *Moyizə nə yɪrɪ. Yɪɪ dàń nə pɪn, à yɪ cígá tíú, à nə ken à waa Zwezi nə yɪrɪ. Kʊ tà à tətə. Kʊ mù nə pɪn, à dàń yɪ ʊ mù lìù mɪ́ámɪ́án.

10 Yoo tə à nə pìà, kʊ mù nə yɪ, sə à yəni Zwezi-Kərisə. Yá à pìà, sə à yəni dìàn tə, ʊ nə ja pɪ́í ʊ bwin ʊ nan. Yá à dàń pìà, sə à də́ càn də wá, sə à ya ndə ʊ nə, máŋá tə wa, ʊ nə tɪga.

11 Də kʊ nə swə kʊ yɪ nətʊ mama, sə à də pɪ́í à bwin à nan ndə ʊ nə.

Ka dəri ka va yáá wuuu yoo

(Romə tìán 16.17-18; Ebərə-ba 13.14; 1 Zwan 3.1-3)

12 Kʊ tà à pìà, sə à swìn də, à manwarɪ à na kʊ tə à nə pìá. À ma kʊ́ù ba pìà, sə à swìn də, à yoo mama manwarɪ kʊ ziən. Yá à dàń yɪ à kəni dìàn, sə à wàní à ja wiən təntə, ndə Zwezi-Kərisə nə sɛ̀e nə nətʊ.

13 À nubɪa-ba, kʊ tà à wʊ́, à manwarɪ à ja tə wiən təntə. Yá yoo nədʊ nə, à dàń fwa. Kʊ mù nə yɪ, à swɛ̀eé wiən tə, tə nə kɛ̀eń, à ga kəni dìàn, sə à yí wiən tə, tə nə wulə yáá.

14 À dàń yɪ à dəri, à vələ yáá wuuu, sə à wàní à yí lá. Kʊ mù nə wá pa, à na ŋwírán tə, Yɪɪ nə kʊ́rí nəba, sə ʊ pa nəba. Ŋwírán təntə nə yɪ, sə à ya də wá Yɪɪ sàń nə, Zwezi-Kərisə yɪrɪ.

15 Nə mù jigə nəkwɪna Yɪɪ cwəŋə tə wa. Nə mɛ, sə nə bʊ́n nətʊ. Də á nə bʊ́n yiri don, Yɪɪ nə wá bɪrɪ kʊ aba.

16 Kʊ nə swə, kʊ yɪ nətʊ mama, nə vələ nə yáá wuuu, cwəŋə tə wa, nə nə yɪn ka wa, kʊ bà kʊ yí zən.

17 À nubɪa-ba, á mama yana, ndə à nə yɪ nətʊ. Á ywàŋá lìà tə, ba nə yɪ ndə nə nə, sə á də ya nətʊ.

18 À dí yáá à swìn tə yìən təntə á con, nɛɛ kapʊpʊ. Sɪ́ʊ́n nə, à kʊ́ù pɪ́í à bwé tə wa, kʊ dàń ga yɪ də yinɪa. Lìà dáá zənzən ba tʊtʊnɛɛ

nə bırı də, ba yı Zwezi-
*Kərisə, ʊ nə tıga dagarʊ tə
yuu wa, dʊŋa.
19 Ba mù lìà təntə
puswənə wiən nə yı ba yıı.
Ba tʊŋa yìən tə nə jə cavıra,
yá ba ga tə pın dun ba tìàn
nə, də kʊ mɛ. Ba pubʊŋa
mama dàń yı ka wulə tıa
yuu wiən tə con. Máŋá don
bìàn Yıı nə wá cʊ̀gʊ̀ ba.
20 Kʊ nə yı nə mù, nə mù
yı Yıı *sàń lìà. Kʊ yı nə
*Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə, ʊ nə
jon nəba nə cʊna wa, nə
dànì, də ʊ naŋa Yıı sàń nə,
ʊ cwi nə con.
21 Ʊ nə twi máŋá tə wa, ʊ
wá lwàń nə yıra tə, tə nə ba
dun jə, ʊ pa tə jì ndə ʊ tətə
yıra tə nə, tə nə jə dun. Ʊ
wá fwa kʊ nətʊ tə də dìàn
tə, tə nə pın, ʊ wulə wiən tə
mama yuu wa.

4

1 À nubisoni-ba, kʊ mù yırı
nə, á dàń zıga zəni, də *Yuu-
Tiu máŋá mama wuuu. À
nubıa-ba, à swə aba zənzən.
À ga pìà, sə à pìí à na aba
cígá cígá. À wulə pupwən
wa á yırı. Yá à wá na dun
yupuu á mù yırı.

Sagı tə kwìà bwálí
(Filipə tìán 2.1-3; 1 Tɛsalonikə tìán 5.16; 1 Piyɛrə 5.7; Kolosə tìán 4.2; Zwakə 3.17-18)

2 À kwè Evodi də Sɛntiswə,
ba mù kana bələ təntə sə ba
ja nimarʊ, ba nə yı *Yuu-Tiu
lìà tə yırı.
3 Yá n mù lìù tə, n nə
yı pùá nədʊ tíú, n ga yı à
tʊtʊndon, à lòrì mú, sə n san
kana bələ təntə nə. À mù,
də ba mù, də Kəleman, də
tʊ̀tʊ̀nà tə duən nə kálí nə
tìàn nə swìn Zwezi-Kərisə
sʊywáŋʊ́ tə nə bırı. Yıı
pʊ́pʊ́ní ba mama yıra sagı
wa. Kʊ nətʊ bırı də, ba jə
mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con.

4 Á wulə də Yuu-Tiu Á
dàń yana pupwən wa dıın
mama. À tə kʊ́ʊ́ bwé kʊ wa:
Á yana pupwən wa!
5 Á pıan lìà tə mama lwarı
də á jə pubwanʊ. Yuu-Tiu
túrí bwələ.
6 Á dànà ká pa, won mama
yoo ja aba. Yoo mama nə
twi, sə á twá də yıjʊnı, á lòrì
won tə, á nə pìà Yıı con. Á
nə lòrì Yıı con nətʊ, sə á kə
ʊ lɛ̀eɛ̀e də.
7 Yá Yıı wá pa bıcan sìə́
aba, tə nə dwə won tə mama
nə nə wàá kʊ də̀ń nə nì.
Bıcan sìə́ təntə dàń wá pa,
á fıra də á pubʊŋa ya də
Zwezi-Kərisə.

8 À nubıa-ba, kʊ tə, à nə
wá swìn à gúrí nə yı yìən
tətə. Á nəŋə yìən tə nə mɛ,
sə tə ya á pubʊŋa yìən: Tə
mù nə yı yozəŋə tə, lìà nə
bwı tə nə, də yìən tə, tə nə
yı cígá yìən Yıı yáá con. Də
tə tə ba cʊna jə. Də tə tə ba
nə mɛ, sə ba sóní, ba ga bırı
də, tə ziən. Də yofwamınan
nəzəŋə ba nə bwı tə nə.
9 Á də dàń fwa yìən təntə
à nə bırı aba, də tə tə, á nə
sɛ̀e, də tə tə, á nə nì, də tə
tə, á nə nı də, à fwa. Yá Yıı
tə, ʊ nə pın nəba bıcan sìə́,
dàń wá ya də aba.

Polə kəni ba lɛ̀eɛ̀e ba zìlə́ tə yırı

(Ebərə-ba 13.3, 5, 16; Filipə tìán 1.7; 2 Korɛntə tìán 9.6-15)

10 *Yuu-Tiu pın, à jə pupwən, á nə kúù pìí á wulə á saŋa nə yırı. Á bʊŋa à yoo, kʊ dán, yá á wà wàní, sə á san nə.
11 Kʊ tà à swìn nətʊ, won nə mùrì nə yırı. À mì nətʊ tə, à nə wá ya pupwən wa, yoo mama wa.
12 À yə̀ə́, nətʊ à nə wá fwa də, won nə mùrì nə. À ma kúù yə̀ə́, nətʊ à nə wá fwa də, à nə jə wiən zənzən də. Yoo mama wa, à mì ka də́ ka sú, à ga mì niən janʊ də. À mì ka ja wiən zənzən, à ga mì won nə mùrì nə də.
13 À wàá tə yìèn təntə mama, à fwa də dìàn tə, Zwezi-Kərisə nə pın nə.
14 Yá də nətʊ mama, á fwa zəni də, á nə san nə à yojanan tə wa.
15 Á mù Filipə tìán-ba, á yə̀ə́ də, kʊ jıjʊ mama à swìn Zwezi-*Kərisə sʊywáŋú tə, Masedwanə nagwanaa tə wa. Yá à nə pìí à vìrí, máŋá tə wa, á mù cıcı nə san nə. Kərisə lìà púlí don mama wà lá yın à mù də ba mù nə pın wiən duən nə, nə ga jon wiən duən con, də kʊ nə tà á mù cıcı.
16 À nə kúù yın Tɛsalonikə də nə, á nɛɛ bələ mɛ, á nə pın, won tə, kʊ nə mùrì nə, bà kʊ pa nə.
17 Kʊ tà á zìlə́ wiən tə, à pìà. Kʊ tə, à nə pìà, kʊ mù nə yı, sə Yıı pa aba kʊ ŋwírán zənzən, ndə tìú nə zın bıa zənzən nətʊ.
18 À nı tə tə mama, á nə tʊn à nə, tə ga búrí nə. Máŋá tə, à nə nı wiən tə, Epafəroditə nə ja bà, ʊ pa nə, won mama kúù wà nə mùrì. Tə wiən təntə yı ndə tıralı nə, kʊ lwán nə ywán zəni. Tə ga yı ndə *jonji nə, kʊ twá Yıı fıra nə, ʊ ga swə tə.
19 Yıı yı dun nəfarʊ tíú, yá ʊ ga wá pa aba, kʊ tə mama nə mùrì aba, Zwezi-Kərisə yırı.
20 Dun tə mama mɛ, sə tə ya nə nyına Yıı nyiən, máŋá mama, wuuu, kʊ nə ba zwɛ̀e. Amına!

Sagı tə jʊ̀nà bwálí

21 Á jʊ̀ná lìà tə mama, ba nə yı *Kərisə nə tı, á pa nə. Kərisə lìà tə, ba nə wulə yəbə, də jʊ̀nì aba.
22 Kərisə lìà tə mama jʊ̀nì aba. Ba tə, ba nə jʊ̀nì aba, ba doni, kʊ mù nə yı *Romə-ba pìʊ́ nəfarʊ kàrá lìà tə.
23 *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə pubwanʊ tə wá ya də á pubʊŋa tə.

Sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʋ pa Kolosə

Kərisə lìà tə nə Kolosə tìán sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpʊ́ní sagı kʋ tə

Kʋ yı *tʋntʋnʋ Polə nə púpʊ́ní kʋ. Máŋá tə, ʋ nə púpʊ́ní sagı kʋ tə, də ʋ yı ʋ wulə bàń dìà Romə nə.

Lìà tə nə, Polə nə púpʊ́ní

Polə púpʊ́ní sagı kʋ tə, ʋ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə Kolosə nə.

Sagı tə wa sʋgʋ

Nəŋə kʋ tə yırı Polə nə púpʊ́ní ba nə: Lìà duən kàrì kʋnkʋn kàrì, ba ma gıgarı *Kərisə lìà tə Kolosə nə. Ba pìà, sə Kərisə lìà tə pìí ba twá ba nıbara-ba yofwamınan tə nə. Polə pìà ʋ bırı də, Kərisə tə, ʋ nə wulə mıı wa, nə dwə won mama. Ʋ mù cıcı nə jə nii, ʋ ga jə dìàn lʋʋ dìàn mama yuu wa.

Kərisə lìà púlí tə yı ndə ʋ yıra nə, ʋ tətə ga yı yıra təntə yuu. Kərisə lìà tə nə kən ba waa Kərisə nə yırı, ba mù də Kərisə tə, ʋ nə tıga, ʋ pìí ʋ bwin, tə dàń vwə duən nə. Ba yàá lə ba níá wa, kʋ twá də Yıı yırı, ba ma bırı kʋ yoo təntə. Mə kʋ twá yoo kʋ tə nə Kərisə lìà tə ma bırı kʋ. Kʋ nətʋ dàń pın ba jì ləzwəndʋra.

Polə jʋ̀nì Kərisə lìà tə Kolosə nə

1 À mù Polə yı Yıı nə kúrí nə, də ʋ tətə fıra, sə à ya Zwezi-*Kərisə *tʋntʋnʋ. À mù də Timote, ʋ nə yı nə nubiu Kərisə yırı, nə púpʊ́ní sagı kʋ tə.

2 Nə pın kʋ Kərisə lìà púlí tə nə, kʋ nə wulə Kolosə nə. Á mù nə yı nə nubıa á nə yı Kərisə nə tı, á nə keni á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu də pùə́ nədʋ. Nə nyına Yıı nə wá fwa pubwanʋ á yıra, ʋ ga pa aba bıcan sìə́.

Polə ken Yıı lɛ̀ɛɛ̀e Kolosə tìán yırı

(Efɛzə tìán 1.15-19; Filipə tìán 1.3-6; 1 Tɛsalonikə tìán 1.2-4; 3.5-11)

3 Máŋá mama, nə jʋ̀nì Yıı, ʋ nə yı nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə nyına, nə pın aba. Nə nə wulə nə jʋ̀nì Yıı nə pın aba, nə yàá kə ʋ lɛ̀ɛɛ̀e á yırı.

4 Nə nì, nətʋ tə á nə keni á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu, yá á ga tə swə lìà tə mama, ba nə yı Kərisə nə tı.

5 Máŋá tə, Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə, kʋ nə yı cígá sʋgʋ tə, nə twi á con, kʋ pın á jə yala Yıı con. Yala təntə yı won tə, Yıı nə tanı, sə ʋ pa aba ʋ sàń nə.

6 Kʋ sʋywáŋʋ́ təntə vəli kʋ yí lʋʋ tə mama wa, kʋ ga tə pùlì kʋ súrí wuuu. Mə nətʋ nə, kʋ tʋŋa á də con, kʋ nə zıgı dıın tə nə, á nə nì Yıı pubwanʋ tə yoo, á ga lwarı, Yıı pubwanʋ tə nə yı cígá cígá nətʋ.

7 Kʊ yɪ Epafərasə nə kàrì
kʊ sʊywáŋʊ́ təntə, ʊ bɪrɪ
aba. Ʊ yɪ nə nubiswənə.
Nə mù də ʊ mù mɛ nə
tʊŋa Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə
tʊtʊŋɪ tə duən nə. Ʊ tʊŋa ʊ
pɪn Zwezi-Kərisə nə də pùə́
nədʊ, á mù yuu yɪrɪ.
8 Yá ʊ mù dàń nə swìn, ʊ
pa nə yəni nətʊ, Yɪɪ-*Siŋu tə
nə pɪn á swə duən.

(Filipə tìán 1.9-11; Zwan 1.1-3, 14, 16)

9 Kʊ mù nə pɪn, kʊ nə zɪgɪ
dɪɪn tə, nə nə nì kʊ nətʊ tə,
nə yàá jʊ̀nì Yɪɪ nə pɪn aba
máŋá mama. Yá nə dàń lòrì
Yɪɪ, sə ʊ pa á yəni kʊ tə nə
yɪ ʊ fɪra, tə zəni zəni, sə ʊ
ga pa á na wʊbʊŋa mama,
də yənu mama, kʊ nə yɪ ʊ
*Siŋu tə nə pɪn.
10 Kʊ nətʊ wá pa, á wànî
á twá kʊ tə nə *Yuu-Tiu nə
pìà, á ga tʊŋa kʊ tə nə poli
ʊ pùə́ nə. Á dàń wá tʊn
tʊtʊnzəŋə yiri mama, á ga
wá lwarɪ Yɪɪ wuuu, á súrí lá.
11 Nə tə lòrì Yɪɪ, sə ʊ twá
ʊ dìàn tə nə bɪrɪ ʊ dun tə
nə, ʊ pa aba dìàn. Yá á dàń
wá wànî á na pínʊ́ wuuu, á
dànà ká pìí á kə á kwa.
12 Á kənə nə nyɪna Yɪɪ
lɛ̀eɛ̀e də pupwən. Ʊ pɪn á jì
lìà tə, á də nə wàá tori á nɪ
ʊ con, ʊ nə tún, sə ʊ pa lìà
tə nə, ba nə yɪ ʊ mù nə tɪ,
bwálí tə nə, kʊ nə wulə poni
wa.
13 Ʊ mù nə van nəba ʊ lɪ,
sə yikunu yìən dàn ká də́
dìàn nə yuu wa. Ʊ dàń ken
nəba ʊ bìú Zwezi-Kərisə, ʊ
nə swə, pàrì tə wa.
14 Mə ʊ bìú təntə nə kwɛn
nə cʊna tə ʊ lɪ nə mʊ̀ də Yɪɪ
pwərə wa. Yá ʊ mù ga nə
yə̀ nəba ʊ jon, sə nə tɪnɪ nə
tìàn.

Zwezi-Kərisə yɪ won mama Yuu-Tiu
(Efɛzə tìán 2.13-19)

15 Zwezi-*Kərisə yɪ Yɪɪ tə,
lìà nə wàrì ba nɪ ba yíá wa,
nyɪnyɪga. Ʊ mù nə yɪ Yɪɪ
bìú. Ʊ yɪn lá də won mama
tə wà fwa.
16 Yá Yɪɪ yɪ ʊ twá də ʊ mù,
ʊ ma fwa wiən tə mama, tə
nə wulə lanworu wa də tɪa
yuu wa. Tə wiən təntə nə
yɪ wiən tə, lìà nə na də ba
yíá, də tə tə, ba nə ba na
də yíá. Ʊ fwa *malɪkɛ də tə
yun tìán, də pɛ̀egá tə mama,
dìàn tə, də wiən tə nə jə
dìàn, də wiən tə nə də́ pàrì.
Tə wiən təntə mama yɪ Yɪɪ
twá də ʊ bìú tə, ʊ ma fwa
tə. Yá tə ga yɪ Yɪɪ fwa, ʊ pa
Zwezi nə.
17 Zwezi-Kərisə yà wulə,
də won mama tə tə̀lə́. Yá
wiən tə mama dàń yɪ, ʊ mù
nə pɪn, tə wulə tə bwálí nə.
18 Kərisə lìà púlí tə yɪ ndə
ʊ mù Kərisə yɪra nə, ʊ tətə
dàń ga yɪ yɪra təntə yuu. Ʊ
mù nə yɪ təntən lìù, ʊ nə
nan, ʊ mù ga nə dí yáá, ʊ
bwin ʊ zàn tɪan wa. Kʊ
dàń bɪrɪ də, ʊ wulə wiən tə
mama yuu wa.
19 Kʊ yɪ Yɪɪ tətə fɪra, sə
ʊ bìú tə ya kʊ tə mama
míámían, ʊ mù Yɪɪ nə yɪ.
20 Ʊ mù Yɪɪ nə kʊ́ʊ̀ swə, sə
ʊ twá ʊ bìú tə nə, ʊ pa ʊ də
won mama pìí ba kə duən
yuu. Ʊ twá də ʊ bìú tə jana,
tə nə nan ʊ tɪan tə máŋá wa

dagarʋ tə yuu wa, ʋ ma kə bɪcan sìə́ ʋ mù, də tɪa yuu wiən tə, də lanworu wiən tə mama pwərə wa.

21 Á də con dí yáá nə, á yà ŋʋ́ná də Yɪɪ. Yá á yà yɪ Yɪɪ dʋŋa, á nə bʋŋa yokʋkwɪnan, á ga tʋŋa tə yokʋkwɪnan təntə yɪrɪ.

22 Yá sí́ʋ́n nə, Yɪɪ dàń pɪn, á mù də ʋ mù pìí á kə duən yuu, ʋ bìú tə nə jigə ləzwənə ʋ ga tɪ tə yɪrɪ. Yɪɪ fwa nətʋ, sə ʋ pa á wàní á bà, á zɪgɪ ʋ yáá con, ndə lìà tə nə, cʋna mama nə tə̀lə́ á yuu wa, yokʋkwɪnan dàn ká ya á yɪra Yɪɪ yáá con, lìù mama nə wàrì yolwan ʋ swìn á yuu wa.

23 Á dàń nə mɛ, sə á kə á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu, á dànà ká yá. Á zɪga də dìàn kʋ wa. Á dànà ká pìí á lwàń pubʋŋa də yala tə, á nə jə də Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ təntə, ba nə swìn ba bɪrɪ aba. Yá ba swìn kʋ ba bɪrɪ tɪa yuu ləzoni tə mama. Mə kʋ sʋywáŋʋ́ təntə ka swìn ka bɪrɪ nə yɪ à mù Polə də tʋtʋŋɪ.

Nətʋ Polə nə tʋŋa Kərisə lìà púlí tə yɪrɪ

(Efɛzə tìán 3.1-13; 1 Korɛntə tìán 2.7-13)

24 À mù Polə jə pupwən də càn tə, à nə də́ á mù yɪrɪ, máŋá kʋ tə wa. À wulə à də́ càn tə, tə nə ga, sə nə də́ Zwezi-*Kərisə tʋtʋŋɪ tə yɪrɪ, sə kʋ san ʋ púlí tə nə, kʋ nə yɪ ndə ʋ yɪra nə.

25 À jigə Kərisə lìà púlí tə tʋ̀tʋ̀nʋ̀, sə à tʋn tʋtʋŋɪ tə, Yɪɪ nə pɪn nə. Tʋtʋŋɪ təntə nə yɪ, sə à swìn ʋ sʋgʋ tə mama à bɪrɪ aba.

26 Sʋgʋ təntə yɪ cígá tə, ka nə sə̀gə̀ lìà tə mama yáá nə, kʋ máŋá nə ba yigə. Yá sí́ʋ́n nə, ʋ dàń bɪrɪ kʋ lìà tə nə, ba nə yɪ Kərisə nə tɪ.

27 *Ʋ* fwa nətʋ, ʋ yà nə pìà ʋ bɪrɪ lìà təntə nə də, yosəgu təntə, ʋ nə pìà, sə ʋ fwa yɪ yoo nəfarʋ. Yá ʋ ga wá san dwíə́ tə duən tə mama nə, ba nə tà *Zwifə-ba. Cígá təntə, ka nə sə̀gə̀ nə yɪ Zwezi-Kərisə yoo wulə á bɪçanɪ wa. Yá á dàń twá də ʋ mù, á jə yala də, á wá na tori Yɪɪ dun tə wa.

28 Mə ʋ mù Zwezi-Kərisə yoo nə, nə swìn nə bɪrɪ lìà tə nə. Nə yàá kwè lìù mama, nə ga kàrì wá də wʋbʋŋa tə mama, Yɪɪ nə pɪn nəba. Nə pìà, sə lìà tə mama twá Zwezi-Kərisə nə, ba ya lìà tə, Yɪɪ yìən tə bɪga ba yun wa.

29 Kʋ mù nə pɪn, à dàń ma kəni dìàn zənzən à tʋŋa. Yá kʋ yɪ Zwezi-Kərisə dìàn nəfarʋ tə, ʋ nə pɪn nə, dàń nə pɪn, à jə dìàn, à ma tʋŋa nətʋ.

2

1 Kʋ yɪ cígá, à pìà, sə á lwarɪ, à nə tʋn zənzən nətʋ, à pa á mù Kolosə Kərisə lìà tə nə, də ba tə nə, ba nə wulə Lawodise nə, də lìà duən zənzən nə, ba tə nə wà nə nɪ ba yíá wa.

2 À fwa nətʋ, sə à ma zùrì Kərisə lìà tə mama bɪcanɪ, sə ba vwa duən nə, ba ga

sóní duən. À pìà, sə á na yənu tə mama míámían. Kʊ nətʊ dàń wá pa á lwarı Yıı cígá tə, ka nə sògò. Cígá təntə, ka nə sògò, nə yı Zwezi-Kərisə yoo tə.

3 Wʊbʊŋa də yənu yı wiən, tə nə ziən zənzən, tə ga yı yoməgu Zwezi-Kərisə bırı nəba.

4 À swìn yìàn tə tə á con, sə lìù mama dàn ká wàní ʊ twá swıan sʊ̀ràn nə, ʊ ma gıgarı aba ʊ dʊgʊ.

5 À mù nə swə à ŋʊ́ná də aba, à pubʊŋa tə wulə də aba. À fwa pupwən də, á nə tʊŋa yoo mama, ndə kʊ nə mɛ, sə kʊ tʊn nətʊ, á ga kəni á waa Zwezi-Kərisə nə wuuu, á ba á kwa kəni.

Zwezi-Kərisə yı nə wʊbʊŋa cígá cígá

(Efɛzə tìán 2.1-10; 3.14-19; 1 Tɛsalonikə tìán 4.1-2; 1 Timote 6.20-21; Romə tìán 6.3-11)

6 Á sɛ̀e, sə Zwezi-*Kərisə ya á *Yuu-Tiu. Kʊ mù tə yırı, kʊ dàń mɛ, sə á ya də wá.

7 Á dàń yana də wá, ndə tìú ŋʊnan nə zʊa tıa də̀ń nətʊ. Á zıga dìàn, á ma kə á waa ʊ nə wuuu, ndə ba nə kàrì aba nətʊ. Á kənə Yıı lɛ̀eɛ̀e zənzən máŋá mama.

8 Á cıa á tìàn nə, á dànà ká pa lìù gıgarı aba, ʊ dʊgʊ də yíá swıan sʊ̀ràn, tə nə ba də̀ń jə. Swıan sʊ̀ràn təntə yı tə nan ləzoni yofwamınan wa, də lʊʊ wiən, tə nə jə dìàn nə yuu wa, kʊ tà Zwezi-Kərisə con tə nan.

9 Kʊ tə mama mıámían Yıı nə yı, mə kʊ mù nə Zwezi-Kərisə də yı.

10 Yá á mù də Zwezi-Kərisə dàń nə vwə duən nə tə pın, á də jə wiən tə mama mıámían, tə nə wulə ʊ con. *Ʊ* mù nə wulə wiən tə mama yuu wa, tə nə də́ pàrì ləzoni yuu wa.

11 Á də Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə tə pın, ʊ lı á yokʊkwınan tə mama, sə tə kʊ́ù dàn ká ja dìàn á yuu wa. *Ʊ* nə kwɛn aba nətʊ tə, yı ndə bara *goŋu nə. Yá kʊ dàń nə tà ndə ləzoni nə gwəŋə nətʊ, kʊ yı Zwezi-Kərisə tıan tə yırı.

12 Ba nə ləgə aba níá tə wa, kʊ bırı də, ba gùrì aba, ndə Zwezi-Kərisə nə tıga ba ga gùrì wá. Yá kʊ tə kʊ́ù bırı də, á pìí á twá ʊ nə á bwin á nan tıan wa. Kʊ pìà kʊ swìn də, á pın cígá də, Yıı nə bwin Zwezi-Kərisə ʊ lı tıan wa, yá ʊ jə dìàn, sə ʊ bwin á də.

13 Fuən nə, á mù yà yı ndə tıga nə, á cʊna tə yırı. Kʊ súrí á nə tà Yıı lìà tə yırı. Yá sí́ʊ́n nə, Yıı pìí ʊ bwin á mù də Zwezi-Kərisə, ʊ ga fwa pubwanʊ nə yıra. *Ʊ* kwɛn nə cʊna tə mama, ʊ lı nə mù də wá pwərə wa.

14 Ba paa Zwezi-Kərisə dagarʊ tə yuu wa. Kʊ mù nə pın, sagı tə, kʊ nə bırı də, nə yı cʊna lìà, tə cʊ̀gʊ̀. Yıı dàń bırı də, sagı təntə kʊ́ù ba də̀ń jə. Kʊ yı ndə ba paa kʊ də Zwezi-Kərisə dagarʊ tə yuu wa. Yá sí́ʊ́n nə, nə cʊna tə mama dàń zwɛ̀e.

15 Zwezi-Kərisə mù dí dìàn

wiən tə mama yuu wa, tə yà nə jə dìàn ləzoni yuu wa, də wiən tə nə də́ pàrì, ʋ ga cùgù tə dìàn mama. Ʋ ken cavɪra tə nə lʋʋ mama yáá con, ndə ba nə ta kʋ̀ʋ̀ ba də́, ba vaŋa ywəŋə.

(Romə tìán 14.1-6, 17; Galasi tìán 4.9-11; 1 Timote 4.1-8)

16 Kʋ mù tə yɪrɪ, á dànà ká sɛ̀e á pa lìù cəgə aba, kʋ tə yɪrɪ, á nə də́, nə à yə̀ə́ kʋ tə yɪrɪ, á nə nywìn. Á dànà ká pa lìù lɪ dɪan ʋ tún ʋ pa aba, sə tə ya á cànì á də́, nə à yə̀ə́, sə tə ya á sìə́ dɪan.

17 Yìàn təntə kʋ́ʋ̀ ba də̀ń jə. Tə yɪ ndə yɪywara nə, kʋ yà nə bɪrɪ cígá tə, ka nə bìàn. Zwezi-Kərisə tətə nə yɪ cígá təntə.

18 Á dànà ká pa lìà tʋ́tʋ̀ní də aba kʋ tə, á nə mɛ, sə á fwa tə yuu wa. Ba mù lìà təntə yàá kəni càn ba tìàn nə. Ba pɪn dun *malɪkɛ nə, ba ga fwa ndə ba cuə ba tìàn tɪa, kʋ ga yɪ kʋnkʋn. Ba yàá swìn də, Yɪɪ bɪrɪ ba yoo kʋ tə, kʋ ga yɪ kʋnkʋn. Tə sʋ̀ràn təntə yɪ fwiə sʋ̀ràn, tə nə yɪ yənu, kʋ nə yɪ tʋtʋ. Ba pubʋŋa tə yɪ ləzwənə pubʋŋa.

19 Ba mù lìà təntə də Zwezi-Kərisə kʋ́ʋ̀ wà duən nə vwe. Ʋ mù nə yɪ nə Yuu-Tiu, yá nə mù də ʋ mù nə vwə duən nə, ndə yuu də yɪra nə vwə duən nə nətʋ. Zwezi-Kərisə pɪn nə vwa duən nə, nə tʋŋa, ndə nandaran yirə yirə nə vwə duən nə, kʋ nədʋ mama ga jə kʋ tʋtʋŋɪ. Yá yuu tə nə pɪn dìàn tə mama nə, tə ga tʋŋa tʋtʋŋɪ nədʋ. Ʋ mù nə saŋa nəba, ʋ pɪn nə vəli yáá wuuu Yɪɪ cwəŋə tə wa.

20 Á yə̀ə́ də, á twá Zwezi-Kərisə nə, á tɪ. Kʋ mù tə yɪrɪ, lʋʋ wiən, tə nə jə dìàn, kʋ́ʋ̀ ba dìàn jə á yuu wa. Bɛ̀eɛ̀e dàń nə pɪn, á tə ma fwa, ndə á yɪ lʋʋ nə tɪ aba? Bɛ̀eɛ̀e nə pɪn á sɛ̀e culən tə, ba nə bɪrɪ aba, ba wʋ́:

21 «Á dànà ká tì kʋ tə, á dànà ká də́ kʋ tə, á dànà ká dwen kʋ tə yɪra!»

22 Culən təntə yɪ tə wulə wiən tə, ba nə ma tʋŋa, tə ga cʋ̀gà yɪrɪ. Tə yɪ ləzoni cɪcɪ pubʋŋa, ba ma kàrì aba.

23 Wiən təntə yɪ ndə wʋbʋŋa wiən nə, ba tətə nə zìlí tə ba pubʋŋa wa. Ba tətə dàń cwi ba tìàn tɪa, ba ga kəni ba tìàn càn wa. Culən təntə yɪ ndə tə jə də̀ń, yá tə ga yɪ tʋtʋ. Tə wàrì tə saŋa, sə lìà tə lɪ ba tìàn ba pʋ́ə́ yokʋkwɪnan fɪra tə wa.

3

Zwezi-Kərisə pɪn aba mɪɪ nədʋn

(Filipə tìán 3.18-21; 1 Zwan 3.1-3; Efɛzə tìán 5.3-8; 4.17-31)

1 Yɪɪ nə pɪn, á mù də Zwezi-*Kərisə pɪí á bwin á nan tɪan wa də duən. Kʋ mù tə yɪrɪ, á pɪan Yɪɪ sàń wiən tə fɪra ja aba. Mə Zwezi-Kərisə jə̀ə́ lá nə, Yɪɪ jɪzən* vàn nə.

* **3:1 3.1** Ka jə̀ń pìʋ́ jɪzən vàn nə yɪ dun bwálí.

2 Á pıan á pubʊŋa tə ya
wiən tə yuu wa, tə nə wulə
Yıı *sàń nə, ka dàn ká ya lʊʊ
wiən yuu wa.
3 Á tıga də Zwezi-Kərisə.
Yá Yıı dàń twá də Zwezi-
Kərisə, ʊ ma pa aba mıı
nədʊn tə. Yá mıı nədʊn
təntə yı kʊ sègè Yıı con.
4 Zwezi-Kərisə nə yı á mıı
cígá cígá. Dıın don nə, ʊ wá
pìí ʊ ba ʊ nan nə yíá yuu də
ʊ dun tə. Kʊ máŋá tə wa, á
də wá twá də wá á na dun.
5 Kʊ mù nə pın, á dàń
mɛ, sə á lı yokʊkwınan tə á
bıcan wa, tə nə yı lʊʊ wiən,
á pa tə nyʊ lá. Tə mù nə
yı ka pèń duən vɛɛ vɛɛ, nə
à yèə́ ka tʊn durən yìèn, nə
à yèə́ ka cwàrì, nə à yèə́ ka
pìà pùə́ fıra yokʊkwınan, nə
à yèə́ ka pa lìà duən wiən
jə yimən tə pa aba. Á nə
pın lìà duən wiən jə yimən
tə pa aba, kʊ bırı də, á pın
dun tə wiən təntə nə ndə
woŋwanan nə, á ga dʊgʊ Yıı
vàn nə.
6 Mə yokʊkwınan təntə
yırı nə, Yıı lıŋa wá zàn lìà
tə yuu wa, ba nə vı, sə ba
zìlí ʊ nii tə.
7 Fuən tə nə, á də yà tʊŋa
yìèn təntə.
8 Síún nə, á də dàń dʊga
yìèn təntə mama. Tə mù nə
yı lıŋa, də dʊŋı, də wʊlʊŋʊ,
də tıjaŋa sʊ̀ràn, də sʊfaran,
tə nə naŋa á nii wa.
9 Á dànà ká kʊnı kʊnkʊn á
kə duən nii nə. Á yı lìà tə,
á nə nan á yá á yʊa nədwan
tə, də kʊ tʊtʊnɛɛ mama.
10 Yá síún nə, á dàń zʊa
yʊa nədʊn wa. Yıı nə pın
aba yʊa nədʊn təntə. Ʊ mù
nə kwɛn kʊ máŋá mama, sə
kʊ ya ndə ʊ tətə mıı tə nə,
sə kʊ pa, á wàní á lwarı, ʊ
nə yı nətʊ zəni zəni.
11 Kʊ mù tə yırı, pwıa
kúù tèlé lìà tə, ba nə nı
Yıı mıı nədʊn tə, pwərə
wa. *Zwifə-ba də *Gərɛkə-
ba dàń jigə nədʊ. Lìà tə, ba
nə *goŋi bara, də ba tə nə ba
bara goŋi də jigə nədʊ. Vərə
tə, də lìà tə, ba yíá nə wà
pʊrı, də ywəŋə tə, də lìà tə,
ba nə tı ba tìàn tə mama dàń
yı nədʊ. Zwezi-Kərisə cıcı
dàń nə wulə ba mama yuu
wa, ʊ ga tʊŋa ba lìù mama
bıcan wa.
12 Yıı kúrí aba, ʊ pìà, sə
á ya Kərisə nə tı, ʊ ga swə
aba. Kʊ mù tə yırı, á pıan
á ja bıcabwanʊ, sə á ya
wʊywanyına, sə á cú á tìàn
tıa, sə á ya bwàbwà, sə á ja
pínú də.
13 Kʊ dàń nə yı á pına yìèn
tə, tə nə tʊŋa á pwərə wa. Á
lìù tə, ʊ nə jə yoo də ʊ don,
sə á kwɛn kʊ, sə kʊ zwɛ̀e,
ndə Zwezi-Kərisə nə kwɛn á
cʊna tə, ʊ pa tə zwɛ̀e nətʊ.
14 Kʊ tə nə dwə tə mama
nə yı, sə á sóní duən, sə kʊ
pa á vwa duən nə, sə á yoo
mama ga ya zəni.
15 Bıcan sìə́ tə Zwezi-
Kərisə nə pın aba, wá tını á
pubʊŋa mama. Yıı kúrí aba,
sə á ya won nədʊ, sə á ja
bıcan sìə́ təntə. Á dàń kənə
Yıı lɛ̀eɛ̀e máŋá mama.
16 Zwezi-Kərisə sʊgʊ tə də
kʊ yozəŋə tə mama wá ya
á pubʊŋa wa. Á kàrà duən,
sə á kwè duən də wʊbʊŋa

tə mama, á nə jə. Á kənə Yıı lɛ̀eɛ̀e də á waa mama, ʋ pubwanʋ tə yırı. Á nuŋə gwaran, də nuŋi, tə nə bwı Yıı nə, də nuŋi tə mama, Yıı-*Siŋu tə nə bırı aba.

17 Won tə mama, á nə fwa, kʋ nə yı á nii sʋ̀ràn, nə à yə̀ə́ á tʋtʋnan wa, á fwa kʋ *Yuu-Tiu Zwezi yırı. Á kənə nə nyına Yıı lɛ̀eɛ̀e, kʋ twá də nə Yuu-Tiu Zwezi.

Kərisə lìà púlí nə mɛ, sə kʋ ya nətʋ
(Efɛzə tìán 5.22-33; 6.1-9; 1 Piyɛrə 3.1-7; 2.18-25; Titə 2.9-10; 1 Timote 6.1-2)

18 Á mʋ̀ kana tə, á lìù mama mɛ, sə ʋ sɛ̀e ʋ barı nii, ndə ʋ nə sɛ̀e *Yuu-Tiu nii nətʋ.

19 Á mʋ̀ bara tə də, á swə́nə́ á kana tə, á dànà ká tʋn yanyʋna də ba.

20 Á mʋ̀ bìsíná-ba, á zìlə́ á ninə də á nyına nii yoo mama wa. Mə kʋ mʋ̀ nə poli nə Yuu-Tiu pùə́ nə.

21 Á mʋ̀ bıa nyına-ba də, á dànà ká fwa, á pa á bıa tə lıŋa zàn, sə kʋ gwàrì ba jìàn.

22 Á mʋ̀ ywəŋə tə, á sìá lìà tə, ba nə yə̀ aba tə nii, yoo mama wa, lʋʋ kʋ tə wa. Á dànà ká zìlí ba nii ba yíá wa cıcı, sə kʋ dàn ká ya ndə á pìà, sə ba bʋ á nə. Á tʋŋa ba tʋtʋnan tə də á bıcan mama, á nə zìlí Yuu-Tiu tə yırı.

23 Tʋtʋŋı tə mama á dàń nə tʋŋa, á tʋŋa kʋ də á bıcan mama. Á tʋŋa ndə kʋ yı á tʋŋa á pın Yuu-Tiu nə, kʋ tà lìà nə, á tʋŋa á pın.

24 Á yə̀ə́ də, kʋ yı Yuu-Tiu nə wá ŋwín aba. Á wá na á tori ʋ con. Zwezi-*Kərisə nə yı Yuu-Tiu, yá kʋ ga yı ʋ mʋ̀ nə, á tʋŋa á pın.

25 Lìù tə, ʋ nə tʋŋa lwanı, Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə wá ŋwín ʋ lwanı tə ŋwírán ʋ pa wá. Yá lìù mama bá doni n don də.

4

1 Á mʋ̀ lìà tə, á nə yə̀ ywəŋə tə, á jana ba də cígá, ndə kʋ nə mɛ nətʋ. Á lie á tìàn də, á də jə Yuu-Tiu ʋ nə wulə Yıı *sàń nə.

Sagı tə yígúrə́ sʋ̀ràn
(Efɛzə tìán 6.18-20; 5.14-17)

2 Á nə jʋ̀nì Yıı, sə á ja pínʋ́ wuuu, á dànà ká pií á kə á kwa. Á kənə Yıı lɛ̀eɛ̀e də yawala máŋá mama.

3 Á jʋ̀ná Yıı á pa nəba, sə ʋ pa nə na cwəŋə, nə ma swìn ʋ sʋgʋ tə, sə nə bırı Zwezi-*Kərisə cígá tə, ka nə sə̀gə̀, lìà nə. Mə kʋ mʋ̀ yırı nə, ba vwa nə də banzala.

4 Á tə jʋ̀ná Yıı á pa nə, sə à wànı́ à swìn ʋ sʋgʋ tə à bırı nəpon nəpon, ndə kʋ nə mɛ, sə à swìn nətʋ.

5 Á pıan á ja wʋbʋŋa lìà tə, ba nə wà ba waa ken Zwezi-Kərisə nə, yáá con. Yıı nə pın aba máŋá nəzəŋu mama, sə á tì kʋ á ma tʋn kʋ tə nə mɛ, sə á tʋn.

6 Á pıan á nii sʋ̀ràn ya ywání, tə ga ja fıra máŋá

mama. Ba nə bwe aba, sə á yəni á nə mɛ, sə á le nətʊ.

(Efɛzə tìán 6.21-22; Filemon 22-25)

7 À pìà, sə à tʊn Tiswikə, ʊ nə yɪ nə nubiswənə, á con. Ʊ yɪ lìù tə, ʊ nə tʊŋa Zwezi-Kərisə tʊtʊŋɪ tə də, də pùə́ nədʊ. À də ʊ mù mɛ nə tʊŋa *Yuu-Tiu tʊtʊŋɪ tə duən nə. Máŋá tə, ʊ nə wá bà á con, ʊ wá bɪrɪ aba won tə mama, à nə wulə kʊ wa.

8 Mə kʊ mù yɪrɪ nə, à tʊn wá á con, sə ʊ pa á yəni, nə nə yɪ nətʊ, sə ʊ ga zùrì á bɪcanɪ də.

9 À tʊn ʊ mù də Onezimə, ʊ nə yɪ nə nubiswənə, sə ba kwé duən. Onezimə də yɪ lìù tə, ʊ nə twá Zwezi-Kərisə nə də pùə́ nədʊ. Ʊ yɪ á mù wa lìù. Ba lìà bələ təntə dàń wá swìn yoo tə mama, kʊ nə wulə yəbə, ba bɪrɪ aba.

10 Arisətarəkə, à mù də wá nə wulə bàń dìə tə wa, jʊ̀nì aba. Marəkə, ʊ nə yɪ Barənabasə nubiu tə, də jʊ̀nì aba. À dí yáá à swìn ʊ yoo á con. Máŋá tə, ʊ dàń nə twi á con, sə á ja wá zəni.

11 Zwezi, ʊ yɪrɪ don nə yɪ Zwisətisə tə, də jʊ̀nì aba. Mə ba mù lìà batwa təntə cɪcɪ nə yɪ *Zwifə-ba, à mù də ba mù nə tʊŋa Yɪɪ pàrì tʊtʊŋɪ tə. Ba zùrì à bɪcan zənzən.

12 Epafərasə, ʊ də nə yɪ á mù wa lìù, jʊ̀nì aba. Ʊ yɪ Zwezi-Kərisə tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə, ʊ nə jʊ̀nì Yɪɪ zənzən máŋá mama, ʊ pɪn aba. Ʊ lòrì Yɪɪ, sə ʊ pa á ya lìà tə, Yɪɪ yìən tə nə bɪga á yuu wa, á ga zɪga zəni á ma tʊŋa Yɪɪ fɪra, máŋá mama.

13 À tətə wàá à bɪrɪ nətʊ tə, ʊ nə tʊŋa zənzən, ʊ pɪn á mù, də Lawodise tìán, də Yerapolisə tìán nə.

14 Nə nubiswənə dɪmʊtʊrʊ Likə də Demasə də jʊ̀nì aba.

15 Á jʊ̀ná Kərisə lìà tə mama, ba nə wulə Lawodise nə á pa nə. Á jʊ̀ná Ninfa də Kərisə lìà tə, ba nə yàá jə́rí duən ʊ dìə wa, á pa nə.

16 Máŋá tə, á nə kàrì sagɪ kʊ tə, á zwɛ̀e, sə á pa kʊ va kʊ pa Lawodise Kərisə lìà púlí tə də nə, sə ba də kàrì kʊ. Kʊ kwa nə, sə á də kʊ́ù lwàń, á jon à sagɪ tə don tə Lawodise tìán con, á kàrì.

17 Á swìán Arəswipə con, sə ʊ kə ʊ yíá lá, ʊ tʊn tʊtʊŋɪ tə, Yuu-Tiu nə pɪn wá, ʊ pa kʊ zwɛ̀e.

18 À mù Polə tətə nə pʊ́pʊ́ní bwálí kʊ tə wa də à jɪɪn à ma jʊ̀nì aba. Á dànà ká swɛ̀eé də, ba vwa nə də banzala. Yɪɪ nə wá fwa pubwanʊ á yɪra.

Təntən sagı tə, Polə nə púpúní ʋ pa Tɛsalonikə

Kərisə lìà tə nə Tɛsalonikə tìán təntən sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpúní sagı kʋ tə

Kʋ yı *tʋntʋnʋ Polə nə púpúní kʋ.

Lìà tə nə, Polə nə púpúní

Sagı kʋ yı təntən sagı tə, Polə nə púpúní ʋ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə Tɛsalonikə nə. Tɛsalonikə yı kʋ wulə Masedwanə nagwanaa tə wa.

Sagı tə wa sʋgʋ

Nəŋə kʋ tə yırı, Polə nə púpúní ba nə: Polə nə dıga *Kərisə lìà púlí təntə də̀ń Tɛsalonikə nə. Yá ʋ dàń yà mɛ, sə ʋ dəri ʋ jén *Zwifəba duən yáá nə, ba nə wà ʋ kàrà tə sɛ̀e, ba ga zıga ʋ nə. Polə dàń púpúní sagı kʋ tə, ʋ pa Kərisə lìà púlí tə nə, sə kʋ pa ʋ tʋtʋŋı tə kwɛn kʋ tʋn kʋ va yáá wuuu.

Polə pìà ʋ bırı də, ʋ pùə́ poli, yoo mama nə vəli zəni, Kərisə lìà púlí nədʋn təntə wa yırı. Polə bwı ba nə, ba nə vəli yáá tə yırı, ʋ dàń ga daŋa ba jìàn, sə ba tə kwɛn ba tʋn kʋ ba doni nətʋ. Ba cígá yà dànì *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə túrí tə. Yá twara yà jə Kərisə lìà tə duən, ba duən yà nə tı də Yuu-Tiu tə wà twi tə yırı. Polə pìà, sə ʋ bırı ba tıga təntə yoo nə wá ya nətə.

Polə jʋ̀nì Kərisə lìà tə Tɛsalonikə nə

1 À mʋ̀ Polə də Siləvɛn
də Timote nə púpúní nə
pın *Kərisə lìà púlí tə nə,
kʋ nə wulə Tɛsalonikə nə.
Kʋ púlí təntə də nyına Yıı
də *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə
vwə duən nə. Yıı nə wá fwa
pubwanʋ á yıra, ʋ ga pa aba
bıcan sìə́.

Nətʋ tə Tɛsalonikə lìà nə ken ba waa Zwezi nə

(Filipə tìán 1.3-6; Kolosə tìán 1.3-8; 1 Tɛsalonikə tìán 2.13-14)

2 Nə yıjʋnı mama wa, nə
yàá lòrì Yıı nə pın aba, na ga
kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e máŋá mama, á
mama yırı.
3 Nə yàá lìí á yoo máŋá
mama, nə nyına Yıı yáá con.
Nə lìí nə tìàn tʋtʋŋı tə, á nə
keni á waa Zwezi nə, wuuu
á ma tʋn. Nə lìí nə tìàn də
kʋ tə á sonu, tə nə tʋŋa də, á
nə zıga dìàn yala tə wa, á nə
jə nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə
con.
4 Nə nubıa-ba, nə yə̀ə́ də,
Yıı sóní aba. Ʋ kúrí aba, sə
á ya ʋ mʋ̀ lìà.
5 Nə swìn sʋywáŋʋ́ tə nə
bırı aba. Kʋ tà də nii sʋ̀ràn
cıcı, kʋ yın də Yıı dìàn tə də
Yıı-*Siŋu tə tʋtʋŋı tə. Yá nə
yà ba bɛ̀eé də, sʋywáŋʋ́ tə yı
cígá. Á yə̀ə́ nə nə jın nə tìàn
nətʋ, nə ja yà á tətəŋi wa, sə
nə ma saŋ aba.
6 Kʋ mʋ̀ nə pın, á yı ndə
nə mʋ̀ də Yuu-Tiu nə yı
nətʋ. Á dí càn zənzən, á ma

jon Yıı sʊgʊ tə. Yıı-Siŋu tə nə pın aba pupwən.

7-8 Yuu-Tiu sʊgʊ tə zıgı á con, kʊ ma yí Masedwanə nagwanaa də Akayi nagwanaa. Kʊ nətʊ dàń pın á jì lìà tə, Masedwanə də Akayi Kərisə lìà tə mama nə mɛ, sə ba jì ndə á nə. Kʊ tə nə súrí lá, ba swìn nətʊ tə, á nə keni á waa Yıı nə, bwálí mama nə. Kʊ mù nə pın, nə mù con, kʊ ba dəń jə, sə nə kúù swìn ka yoo.

9 Lìà tə mama yàá swìn nə yoo. Ba maŋa nətʊ tə, á nə sɛ̀e á ja nəba, máŋá tə wa, nə nə twi á con. Ba maŋa nətʊ tə, á nə lwàń pubʊŋı á bà Yıı con, kʊ pa á sɛ̀e á dʊgʊ woŋwanan, sə á ga tʊn á pa Yıı nə. Yıı təntə nə wulə mıı wa, ʊ ga yı cígá.

10 Yá á dàń dànì də, ʊ bìú Zwezi tə, ʊ pìí ʊ bwin ʊ zìn tıan wa, pìí ʊ naŋa yıı ʊ bìàn. Ʊ mù Zwezi tə nə jon nəba Yıı bʊ̀rà tə wa, kʊ nə bìàn.

2

Tʊtʊŋı tə, Polə nə tʊn, Tɛsalonikə nə yoo

(Tʊtʊnan 20.18-21, 31-35; 2 Korɛntə tìán 4.1-2, 5; 6.3-10; 12.12-15)

1 Nə nubıa-ba, á tətə yə̀ə́ kʊ zəni də, nə nə twi á con tə, kʊ wà tʊtʊ yın.

2 Á yəni də, nə dí càn də ba fıfın nəba Filipə nə, kʊ tə wà dàn. Kʊ kwa nə, nə nyına Yıı pın fən kúù ba nəba jə, sə nə swìn sʊywáŋʊ́ tə, nə bırı aba də, yìàn nə swə tə zıga, sə tə cì kʊ yáá nə də.

3 Nə kwìà tə, nə nə kwè lìà tə nə wà kʊnkʊn, nə à yə̀ə́ pubʊnkʊkwıʊn sʊ̀ràn, nə twá nə ma kwè ba. Yá nə wà sírí ken, sə nə pa ba jén.

4 Yıı dàń nə nı də, nə mɛ, sə ʊ pa nəba sʊywáŋʊ́ tə, ʊ ma pa kʊ nəba. Kʊ mù nə pın, nə dàń nə swìn kʊ tà, sə nə ma poli ləzoni pwìí, kʊ ya, sə nə ma poli Yıı pùə́. Ʊ mù nə yə̀ə́ nə pubʊŋı tə dəń, nə lù nətʊ.

5 Ndə á nə yə̀ə́ kʊ nətʊ, nə tə wà gıgara sʊ̀ràn swìn á con mama, nə ga tə wà sʊ̀ràn swìn, sə nə ma pìà səbıa. Yıı yə̀ə́ yoo təntə zəni.

6 Nə wà pìà, sə nə na dun ləzoni yáá con, kʊ nə yı á mù yáá con, nə à yə̀ə́ ba duən yáá con. Yá nə yà ga nə ya Zwezi-*Kərisə *tʊntʊna tə, nə yà wàá dìàn nə də́ á yuu wa.

7 Kʊ ga wà nətʊ yın. Nə waa yın bwànì á yuu wa máŋá tə wa, nə nə yın á con, ndə nuu nə ywàŋá ʊ bıa yuu nətʊ.

8 Nə wʊbwanʊ təntə nə pın nə wà sóní, sə nə swìn Yıı sʊywáŋʊ́ tə cıcı nə bırı aba. Nə sóní də, kʊ nə yı tıan də, sə nə sɛ̀e nə tı á yırı. Kʊ nətʊ tə bırı də, á yoo cà kʊ pa nəba.

9 Nə nubıa-ba, á dàń wàá á tìàn á lìí tʊtʊncaran tə, nə nə yàá tʊn, də gwarʊ tə kʊ nə yàá yí nəba yoo. Nə yàá tʊn tıtın də yıcaʊ, sə kʊ pa nə dàn ká ya á lìù mama yuu zılı. Yá nə swìn Yıı sʊywáŋʊ́

tə nə bırı aba.
10 Nə yın də á mù lìà tə,
á nə keni á waa Zwezi nə
wuuu, nə bırı aba də, nə yı
lìà tə, ba nə yı Yıı nə tı, nə
yı cígá tìán Yıı yáá con. Yoo
mama yà tə̀lə́ nə yuu wa, lìù
nə wàá nə nii nə ʋ caga kʋ
yırı. Á mù nı kʋ tə, nə nə
yın, Yıı də ga na kʋ.
11 Á yə̀ə́ də, kʋ tə, nə nə
tʋn də á lìù mama, kʋ ya ndə
nyına də ʋ bıa nə.
12 Nə kwè aba, nə pa á
bıcanı zùrì. Nə zıgı dìàn nə
lòrì aba, sə á yà lìà tə, á nə
mɛ, də Yıı kúrí aba, sə á twá
á ya ʋ pàrì tə wa, də ʋ dun
tə wa.
(1 Tɛsalonikə tìán 1.6-10;
2 Tɛsalonikə tìán 1.4-5)
13 Nə nə swìn Yıı sʋgʋ tə á
con, á ken á waa kʋ nə ndə
Yıı sʋgʋ nə. Á wà kʋ cígá
pın ndə ləzoni sʋgʋ nə. Kʋ
cígá ga ya Yıı sʋgʋ tə, kʋ nə
tʋŋa á mù lìà tə, á nə ken á
waa Zwezi nə bıcanı wa. Kʋ
mù nə pın, nə kəni Yıı lɛ̀ɛ̀e
wuuu.
14 Nə nubıa-ba, á də yı
ndə Kərisə lìà púlə́ tə nə
yı nətʋ, tə nə wulə *Zwide
nagwanaa wa, tə də Zwezi-
Kərisə nə vwə duən yıra. Kʋ
mù nə pın, á tətə dwíí tìán tə
ma kə càn á nə, ndə *Zwifə-
ba də nə ken càn ba nə nətʋ.
15 Mə ba mù nə gʋa *Yuu-
Tiu Zwezi də Yıı nii *sʋ̀sʋ̀nà
tə, ba ga fıfın nəba. Ba mù
ba Yıı pùə́ poli, ba ga ya lìù
mama dʋŋʋ.
16 Ba mù nə kəni dìàn ba
cì nə nə, sə nə dàn ká swìn
Yıı sʋgʋ tə nə bırı lìà tə, ba
nə tà Zwifə-ba, sə kʋ jon ba
ba cʋna tə wa. Ba fwa nətʋ,
ba ma súrí ba cʋna tə wuuu.
Yıı bʋ̀rà tə dàń twi kʋ ja ba,
də máŋá don wa.

Polə swə, sə ʋ pìí ʋ va Tɛsalonikə
(Romə tìán 1.9-13; Tʋtʋnan 17.14-16; 14.22)
17 Nə nubıa-ba, nə mù də á
mù pwɛ̀e nə yá duən, máŋá
mancın wa. Nə kʋ́ʋ̀ tə̀lə́
duən nə, yá nə bıcanı ga tə
bʋŋa á yoo wuuu. Á fıra jın
nəba zənzən! Yá nə yà sóní,
sə nə pìí nə na aba nə yíá
wa. Kʋ mù nə pın, nə dàń
ma bıbarı, sə kʋ yoo təntə
wàní kʋ tʋn.
18 Nə yà pìà, sə nə pìí nə
bà á con. À mù Polə də́də́n,
sə à bà á con, kʋ nɛɛ cé duən,
yá *Sıtana cì nə yáá nə, kʋ
wà wàní.
19 Nə jə yala nə wulə
pupwən wa á yırı. Máŋá tə
wa, nə *Yuu-Tiu nə wá pìí ʋ
bà, á wá ya ndə dun yupuu
nə, ʋ nə wá pa nəba.
20 Á mù cígá nə ya nə dun
də nə pupwən.

3

1 Nə dàn wuuu nə ga, nə
kʋ́ʋ̀ wàrì nə dànì. Nə nı də
nə mɛ, sə nə ya Atɛnə wa
yəbə cıcı.
2 Kʋ mù nə pın, nə ma
tʋn Timote á con. *Ʊ* yı nə
nubiu Kərisə yırı, ʋ nə tʋŋa
ʋ pın Yıı nə. *Ʊ* də swìn
Zwezi-Kərisə sʋywáŋʋ́ tə ʋ
bırı. Nə tʋn wá á con, sə
ʋ bà ʋ kwè aba ʋ pa á zıgı
dìàn, sə á kə á waa Zwezi nə
wuuu.

3 Nə pìà, sə á lìù mama
dàn ká dʊgʊ Yɪɪ cwəŋə tə,
càn zənzən tə yɪrɪ, nə nə
wulə tə wa. Á tətə yə̀ə́ də,
kʊ yoo təntə mɛ, sə kʊ tʊn
nə mù lìà tə yɪra, Yɪɪ nə
kúrí.
4 Máŋá tə wa, nə nə yɪn á
con, nə yà dí yáá nə swìn á
con də, ba wá kə càn zənzən
nə nə. Á də yə̀ə́ də, kʊ mù
máŋá təntə dàń nə yí.
5 À dàń nə kúù wàrì à pínì,
à dànì á yoo wa. Kʊ mù nə
pɪn, à ma tʊn Timote á con.
À tʊn wá, sə ʊ bà, ʊ na nətʊ
tə, á tə nə keni á waa Zwezi
nə wuuu. Fən yà jə nə də,
*Sɪtana nə wá bà ʊ də́də́n
aba, sə ʊ yigu aba ʊ pa á tʊn
yokʊkwɪʊn. Də kʊ nə jigə
nətʊ, ʊ wá pa nə tʊtʊŋɪ tə
mama jì tʊtʊ.
6 Sɪ́ʊ́n nə, Timote pìí ʊ nan
á con, ʊ bà nə con. Ʊ swìn ʊ
bɪrɪ nəba də, yìə̀n tə mama
ziən á con. Ʊ swìn də, á
keni á waa Zwezi nə wuuu.
Ʊ bɪrɪ nəba, nətʊ á nə sonu
də, nətʊ tə á nə tə lìí nə yoo
zəni zəni máŋá mama. Ʊ
bɪrɪ nəba, nətʊ tə, á nə pìà,
sə á pìí á na nəba, ndə nə də
nə pìà, sə nə na aba nətʊ.
7 Nə nubɪa-ba, kʊ mù dàń
nə pɪn, nə wʊwalʊ tə mama
wa, də nə càn zənzən tə
mama wa, nə bɪcanɪ zùrì, də
á nə ken á waa Zwezi nə.
8 Á zɪga dìàn *Yuu-Tiu
nyiən tə wa. Kʊ mù nə pɪn
sɪ́ʊ́n nə, nə mɪɪ kʊ́ʊ̀ pìí kʊ
siŋə cígá cígá.
9 Bɛ̀ɛ̀ɛ̀ won nə, nə wá tʊn,
nə ma kə Yɪɪ lɛ̀ɛ̀ɛ̀ á yɪrɪ?
Nə wàrì nə nyɪna Yɪɪ lɛ̀ɛ̀ɛ̀
nə kəni nə zwɛ̀ɛ, pupwən tə
yɪrɪ, nə nə jə á yuu wa Yɪɪ
yáá con.
10 Tɪtɪn də yɪcaʊ mama, nə
yàá lòrì Yɪɪ cígá cígá, sə ʊ pa
nəba cwəŋə, sə nə pìí nə na
aba nə yíá wa. Nə pìà nə
súrí won tə, kʊ tə nə mùrì
aba, á nə keni á waa Zwezi
nə, yoo wa.
11 Nə nyɪna Yɪɪ tətə, də nə
Yuu-Tiu nə wá kwɛn cwəŋə,
sə nə wànì nə bà nə na aba.
12 Yuu-Tiu wá pa á sonu tə,
á nə swə duən tə súrí wuuu.
Yá, sə kʊ sonu tə wànì kʊ yí
lìà tə duən tə mama, ndə nə
sonu tə yiri tə nə, nə nə swə
aba.
13 Yuu-Tiu nə wá pa á zɪgɪ
dìàn. Ʊ wá pa, á ya ʊ lìà tə ʊ
nə tɪ, cʊna dàn ká ya á yuu
wa, lìù nə wá cəgə aba kʊ
yɪrɪ, ba nə wá caga á nii nə
tə yɪrɪ, nə nyɪna Yɪɪ yáá con
kʊ máŋá tə wa, nə Yuu-Tiu
Zwezi nə wá pìí ʊ bà də lìà
tə mama, ba nə yɪ Kərisə nə
tɪ.

4

Nətʊ tə Yɪɪ nə swə, sə ʊ lìà ya yoo

(1 Piyɛrə 1.14-16, 22; 4.1-5; 1 Korɛntə tìán 6.13-20)

1 Nə nubɪa-ba, kʊ tə nə nə
kʊ́ʊ̀ wá swìn, nə súrí lá, nə
bɪrɪ aba nətʊ tə, á nə mɛ, sə
á ya, sə kʊ poli Yɪɪ pùə́. Á
cígá twá kʊ nii nə. Nə dàń
tə lòrì aba pwəpwə, nə ga
kwè aba də *Yuu-Tiu Zwezi
yɪrɪ tə, sə á tə tʊn kʊ, á doni
nətən.
2 Á yə̀ə́ kwìə̀ tə, Yuu-Tiu
Zwezi nə pɪn, nə ma kwè
aba.

3 Kʊ tə Yɪɪ nə pìà, kʊ mù
nə yɪ, sə á yà lìà tə, ʊ nə yá á
tìàn mɪámɪán Yɪɪ jìàn wa. Ʊ
pìà, sə á cì á tìàn nə, á dànà
ká pəni duən nə vɛɛ vɛɛ.
4 Ʊ pìà, sə á lìù mama
lwarɪ, ʊ nə mɛ, sə ʊ ja ʊ tìàn
nətʊ, ʊ ma swe ʊ kan, sə kʊ
bɪrɪ də ʊ yɪ Yɪɪ nə tɪ, ndə lìù
tə, ʊ nə Yɪɪ tə nə mɛ, sə zìlə́
ga ya kʊ wa.
5 Á dànà ká twá á pùə́
yokʊkwɪnan fɪra tə nə, ndə
lìù tə nə, ʊ nə yərì Yɪɪ, nə
yáá fwa nətʊ.
6 Kʊ mù yoo təntə wa, sə
lìù mama dàn ká fwa yoo tə,
kʊ nə wà mɛ ʊ don yɪra ʊ nə
yɪ ʊ nubiu *Kərisə yɪrɪ. Ʊ wà
mɛ, sə ʊ cùgù ʊ yìən. Nə dí
yáá nə swìn kʊ yoo tə á con
cígá cígá, nə tún lá. Yuu-Tiu
wá kə càn lìà tə nə, ba nə
tʊŋa tə yolwana təntə.
7 Á yəə́ də, Yɪɪ wà nəba
kúrí, sə nə tún durən yìən.
Ʊ kúrí nəba, sə nə yà lìà tə,
nə nə yá nə tìàn mɪámɪán.
8 Kʊ mù nə pɪn, lìù tə, ʊ
nə vɪga kàrà kʊ tə, kʊ ya Yɪɪ
nə ʊ vɪga. Kʊ tà ləzwənə nə
ʊ vɪga. Yá Yɪɪ nə pɪn aba ʊ
*Siŋu tə.
9 Kʊ nə yɪ nətʊ tə, á nə mɛ,
sə á sóní duən yoo wa, kʊ
kúù ba dəń jə, sə nə púpʊ́ní
kʊ nə bɪrɪ aba. Yɪɪ tətə nə
dí yáá ʊ bɪrɪ aba nətʊ, á nə
mɛ, sə á sóní duən.
10 Mə kʊ mù sonu təntə nə,
á swə lìà tə mama, ba nə yɪ
à nubɪa Kərisə yɪrɪ, ba nə
wulə Masedwanə nagwanaa
tə mama wa. Nə nubɪa-ba,
nə tə lòrì aba, sə á tʊn kʊ, á
doni nətən.
11 Á kəni dìàn, sə á ya
duən nə də sìə́, sə á lìù
mama ywàń ʊ tətə tʊtʊnan
yuu, sə á tətə nə tʊn də
á tətə jìàn, á ma pìà á nii
wodiu, ndə nə nə bɪrɪ kʊ
aba nətʊ.
12 Kʊ nətʊ tə nə wá pa
lìà tə, ba nə tà Kərisə lìà
zìlí aba. Yá á kúù ba ya lìù
mama yuu zɪlɪ.

Ka pìí ka bwin ka nan tɪan wa yoo

(1 Korɛntə tìán 15.19-58)

13 Nə nubɪa-ba, nə pìà, sə
á lwarɪ cígá tə, ka nə wulə
lìà tə, ba nə tɪga tə yoo wa.
Kʊ nətʊ wá pa, á dàń ká ya
pucʊnɪ wa, ndə lìà duən nə,
ba nə ba yala jə, də ba wá ya
də Yɪɪ.
14 Nə pɪn cígá də, Zwezi
tɪga, ʊ pìí ʊ bwin ʊ nan tɪan
wa. Yá mə nətʊ tətə nə,
Yɪɪ wá bwin tɪga tə, ba nə
keni ba waa Zwezi nə, ʊ súrí
Zwezi nə.
15 Á nəŋə kʊ tə, *Yuu-Tiu
nə kàrì nəba, nə nə pìà, nə
swìn nə bɪrɪ aba. Kʊ mù nə
yɪ, máŋá tə wa, Yuu-Tiu nə
wá pìí ʊ bà, nə mù lìà tə, nə
nə tə wà tɪ tə, nə bá də́ tɪga
tə yáá.
16 Yɪɪ wá pa nii. *Malɪkɛ
pìʊ́ tə wá swìn də kori
nəfarʊ. Ba wá wúrí Yɪɪ
nabwana. Kʊ máŋá tə wa,
Yuu-Tiu tətə wá nan Yɪɪ nə
ʊ cú. Yá *Kərisə lìà tə, ba
nə tɪga, wá dí yáá ba bwin
ba nan tɪga wa.
17 Kʊ kwa nə, nə mù lìà
tə, nə nə wulə mɪɪ wa, nə
dàń wá zàn, nə twá ba nə.

Nə wá dì bakwan tə wa, nə jórí Yuu-Tiu lanworu tə wa. Yá nə dàń wá ya də Yuu-Tiu máŋá mama wuuu.
18 Á twá sʊ̀ràn tə tə nə, á ma zùrì duən bɪcanɪ.

5

Ka kə sírí máŋá mama, ka dàn Zwezi yoo
(Matiə 24.36-51; Likə 12.35-40; 21.34-36; Romə tìán 13.11-14)

1 Nə nubɪa-ba, kʊ kʊ́ʊ̀ ba dəń jə, sə ba pʊ́pʊ́ní ba pa aba, sə á lwarɪ máŋá tə də dɪɪn tə, nə *Yuu-Tiu nə wá pìí ʊ bà.
2 Á tətə yəə́ kʊ zəni də, Yuu-Tiu túrí dɪɪn tə wá ya, ndə ŋwìàn nə yàá ŋʊ, tɪtɪn nə máŋá tə wa, ba nə ba ʊ yoo bʊŋa.
3 Máŋá tə wa, ləzoni nə wá swìn, ba wʊ́: «Lʊʊ zùrì! Yolwan kʊ́ʊ̀ bá bà». Mə kʊ máŋá tə wa, nə ba wá cʊ̀gʊ̀ mɪ́ámɪ́án naa nədʊ. Kʊ wá dì ba yuu, ndə kan pʊ̀ə́ nə yàá yɪ nətʊ, ʊ lʊrɪ máŋá wa. Yá ba lìù mama bá jén.
4 Nə nubɪa-ba, á mʊ̀ tà yikunu wa lìà, sə kʊ dɪɪn təntə ma twi kʊ dì á yuu ndə ŋwìàn nə.
5 Á mʊ̀ mama yɪ poni lìà, á yɪ yɪcaʊ lìà. Nə tà yikunu lìà, nə yɪ poni lìà.
6 Kʊ mʊ̀ yɪrɪ nə, nə mʊ̀ dànà ká dwɛ̀e, ndə lìà duən nə. Nə mʊ̀ kʊ́ʊ̀ wà mɛ, sə nə dwɛ̀e, sə nə ya lìà tə, nə nə bʊŋa zəni.
7 Mə tɪtɪn nə nə, lìà yàá dwɛ̀e. Mə tɪtɪn nə nə, lìà yàá nyʊ swana ba sú.
8 Nə mʊ̀ lìà tə, nə nə yɪ yɪcaʊ lìà, nə mɛ, sə nə ya lìà tə, nə nə bʊŋa zəni. Nə mɛ, sə nə kəni nə waa Zwezi nə wuuu, nə ga sóní lìà tə, kʊ mʊ̀ nə wá ya ndə pamana lugu gànʊ̀ nə, nə nə zʊa. Nə ga jə yala də Yɪɪ wá jon nəba nə cʊna tə wa. Nə tì yala təntə nə, ma fwa ndə pamana lugu yupuu nə.
9 Yɪɪ nə kúrí nəba, sə ʊ twá də nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə, ʊ jon nəba. Ʊ wà nəba kúrí, sə ʊ cʊ̀gʊ̀ nəba də ʊ lɪŋa tə, tə nə dáá zənzən.
10 Kʊ mʊ̀ yɪrɪ nə, Zwezi-Kərisə tɪga nə yɪrɪ, sə nə vwə nə tìàn ʊ nə ma ya mɪɪ wa, də nə nə tɪga, nə à yəə́ də nə mɪɪ nə wulə máŋá tə wa, ʊ nə wá bà.
11 Kʊ mʊ̀ yɪrɪ nə, sə á dàn duən jìàn, sə á san duən nə, ndə nətʊ tə á nə dí yáá, á tʊŋa kʊ.

Sagɪ tə yígúrə́ sʊ̀ràn
(Ebərə-ba 13.7, 17, 20-21; Galasi tìán 6.1-2; Romə tìán 12.17-21; 1 Korɛntə tìán 1.8-9)

12 Nə nubɪa-ba, nə lòrì aba, sə á zìlə́ lìà tə, ba nə tʊŋa á pwərə wa. Ba mʊ̀ lìà tə *Yuu-Tiu nə tún, sə ba ywàń á yuu wa, sə ba kwè aba.
13 Á zìlə́ ba zənzən, sə á sóní ba ba tʊtʊŋɪ tə yɪrɪ, ba nə tʊŋa. Á pɪan bɪcan sìə́ ya á pwərə wa.
14 Nə nubɪa-ba, nə kwè aba, sə á caga yayɪnyɪna tə nii nə, sə á zùrì ba tə, fən nə jə ba jìàn. Á saŋa labwana

tə nə, á jana pínʊ́ ba mama
yoo wa.
15 Á cıa á tìàn nə, sə lìù
mama dàn ká tʊn lwanı,
ʊ ma ŋwín lwanı. Máŋá
mama, sə á tʊn zəni duən
yıra də ləzoni tə mama yıra.
16 Dıın mama, sə á ya
pupwən wa.
17 Á jʊ̀ná Yıı máŋá mama,
á dànà ká yá.
18 Á kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e won
mama wa. Yıı nə swə kʊ
nətʊ tə, á nə vwə *Kərisə
yıra tə yırı.
19 Á dànà ká cì Yıı-*Siŋu tə
tʊtʊŋı yáá nə.
20 Yıı yàá twá ʊ nii
*sʊ̀sʊ̀nʊ̀ nə, ʊ kàrì aba. Á
dànà ká mun kàrà təntə.
21 Yoo mama wa, sə á dí
yáá á ywàń kʊ wa, á kúrí kʊ
tə, kʊ nə ziən, á lı á pa á tìàn
nə.
22 Yoo mama wa, cıa á tìàn
nə də lwanı yiri mama.
23 Yıı tə, ʊ nə pın bıcan
sìə́ pa, sə á ya ʊ mù nyiən
mı́ámı́án. Ʊ mù nə wá cì, sə
á tətə mama, də á pubʊŋa tə,
də á jʊ̀rə́ tə, də á yıra tə dàn
ká ja lwanı, ba nə wá swìn
tə yoo, dıın tə nə nə Yuu-Tiu
Zwezi-Kərisə nə wá pìí ʊ bà.
24 Yıı kúrí aba. Yá ʊ mù ga
nə yı pùə́ nədʊ. Yá ʊ mù nə
wá tʊn kʊ yoo təntə.
25 Nə nubıa-ba, á jʊ̀ná Yıı
də á pa nəba.
26 Á jʊ̀ná lìà tə duən tə
mama, ba nə yı á nubıa
Kərisə yırı, də zìlə́ zənzən
də sonu, ndə Kərisə lìà nə
mɛ, sə ba fwa nətʊ.
27 À lòrì aba pwəpwə də
Yuu-Tiu yırı tə, sə á kàrì sagı
kʊ tə lìà tə mama yáá con,
ba nə yı nubıa Kərisə yırı.
28 Nə Yuu-Tiu Zwezi-
Kərisə nə wá fwa pubwanʊ
á yıra.

Bələ nii sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʋ pa Tɛsalonikə Kərisə lìà tə nə Tɛsalonikə tìán bələ nii sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpʊ́ní sagı kʋ tə

Kʋ yı *tʋntʋnʋ Polə nə púpʊ́ní kʋ.

Lìà tə nə, Polə nə púpʊ́ní

Sagı kʋ tə yı bələ nii sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʋ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə Tɛsalonikə nə.

Sagı tə wa sʋgʋ

Polə púpʊ́ní ʋ sagı kʋ tə, sə ʋ ma kàrà Tɛsalonikə Kərisə lìà tə.

Ʋ təntən ʋ kəni Yıı lɛ̀ɛ̀e, ba pùə́ nə yı nədʋ də Yıı ba ga swə duən tə yırı. Ʋ kəni Yıı lɛ̀ɛ̀e, ba nə jʊ̀nì Yıı, ba ga zıga dìàn Yıı tʋtʋŋı tə wa yırı. Ʋ dàń kàrì ba Zwezi-*Kərisə túrí tə nə mɛ, sə kʋ ya nətʋ. Polə kàrì Kərisə lìà tə, sə ba zıgı dìàn Yıı cwəŋə tə wa, də cʋna nə swə tə pùlì lʋʋ wa zənzən, nə à yə̀ə́ càn nə yí ba. Ʋ bırı ba, sə ba jʋn Yıı máŋá mama. Ba wa lìà duən də yà ba tʋtʋŋı pìà kʋ pa ba tʋŋa yokʋkwınan. Ba mù lìà təntə swìn də, Yuu-Tiu wá pìí ʋ bà sı́ʋ́n sı́ʋ́n. Kʋ mù tə yırı, ka tʋn tʋtʋŋı kʋ́ʋ̀ ba də̀ń ja. Ʋ caga yayınyına ba nii nə, sə ba tʋn ba ma na nii wodiu, ndə ʋ mù Polə də lìà tə duən tə, ba nə tʋn Yıı tʋtʋŋı tə, nə tʋn kʋ nətʋ.

Polə jʊ̀nì Kərisə lìà tə Tɛsalonikə nə

1 À mù Polə də Siləvɛn də Timote nə púpʊ́ní sagı kʋ tə. Nə púpʊ́ní kʋ, nə pın *Kərisə lìà púlí tə nə, kʋ nə wulə Tɛsalonikə nə. Kʋ púlí təntə də nə nyına Yıı də *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə vwə duən nə.

2 Nə nyına Yıı də Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʋ á yıra, ba ga pa aba bıcan sìə́.

Yuu-Tiu wá bà, ʋ bʊ̀rì lʋʋ bʊ̀rà

(1 Tɛsalonikə tìán 1.3-7; Filipə tìán 1.3-6, 27-30; Matiə 13.40-43; 25.31-46)

3-4 Nə nubıa-ba, á keni á waa Zwezi nə wuuu, á ga tə kəni á waa ʋ nə á súrí wuuu. Yá sonu tə, á nə swə duən tə, də yı kʋ súrí wuuu. Á wulə càn də wʋwalʋ wa, á ga tə jə pínʋ́ wuuu, á dànà ká pìí á kə á kwa. Kʋ nətʋ dàń pın, nə jə á yoo, nə ma bwı nə tìàn nə, *Kərisə lìà púlə́ tə wa. Kʋ mù nə pın, nə mɛ, sə nə kə Yıı lɛ̀ɛ̀e máŋá mama wuuu, á yuu yırı.

5 Kʋ càn təntə bırı də, Yıı bʊ̀rà tə yı cígá nə ʋ twá, ʋ ma bʊ̀rì ka. Tə mù nə wá pa á ya lìà tə, á nə mɛ, sə á zʋ Yıı pàrì tə wa. Mə kʋ mù yırı nə, á dí càn tə.

6 Yıı mù wá twá də cígá, ʋ ma kə càn lìà tə nə, ba nə kəni càn á nə.

7 Yá ʋ dàń wá pa sìə́, á mù lìà tə nə, á nə də́ càn tə. Nə

mù də á mù, nə wá na sìə̀
təntə, máŋá tə wa, *Yuu-Tiu
Zwezi nə wá pìí, ʋ nan Yıı
*sàń ʋ bà də *malıkɛ, tə nə
jə dìàn.
8 Ʋ wá ya mənvoo tətəŋi
wa, ʋ ma bà, sə ʋ ma kə càn
lìà tə nə, ba nə yərì Yıı, də
ba tə, ba nə ba nə Yuu-Tiu
Zwezi sʋywáŋʋ́ tə də nii zìlí.
9 Ba càn tə, tə nə wá yí ba,
tə mù nə mɛ də ba, tə ga wá
cʋ̀gʋ̀ ba míámían, kʋ ja vələ
máŋá mama wuuu, kʋ nə ba
zwɛ̀e. Ba bwálí wá ya ŋʋ́ní
də Yuu-Tiu, ba ga wá ya ŋʋ́ní
də ʋ dun tə, tə nə bırı ʋ dìàn
tə.
10 Tə mù yìən təntə wá tʋn
Zwezi-Kərisə túrí dıın təntə
nə. Ʋ dàń wá pa lìà tə
mama, ba nə yı ʋ mù nə tı,
pa wá dun. Ba tə mama, ba
nə keni ba waa ʋ nə, wá balʋ
wá. Á də wá ya kʋ lìà təntə
wa, á nə pın cígá kàrà tə
nə, nə nə kàrì nə bırı aba
tə yırı.
11 Kʋ mù nə pın, nə jʋ̀nì
Yıı, máŋá mama wuuu, nə
pın aba. Nə yàá lòrì Yıı, sə ʋ
pa, á ya lìà tə, á cígá nə mɛ,
sə ʋ kúrí aba, sə á ya ʋ lìà.
Nə yàá lòrì wá, sə ʋ twá də ʋ
dìàn tə, ʋ pa á tʋn kʋ tə nə
ziən. Nə lòrì Yıı, sə ʋ pa á
tʋn yozəŋə tə, á nə tʋŋa, sə
tə va yáá wuuu, á nə keni á
waa ʋ nə wuuu tə yırı.
12 Kʋ mù nə wá pa, nə
Yuu-Tiu Zwezi yırı tə na
dun, kʋ twá də aba. Yá ʋ də
ga wá pa, á də na dun. Kʋ
nətʋ tə wá twá də pubwanʋ
tə, nə nyına Yıı də nə Yuu-
Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa
á yıra.

2

Yuu-Tiu túrí tə yoo
(1 Zwan 2.18; 4.1-3; Matiə 24.23-44)

1 Nə nubıa-ba, nə *Yuu-
Tiu Zwezi-*Kərisə wá pìí ʋ
bà. Yá nə dàń wá kun duən
nə ʋ səpuni nə. Kʋ mù nə
pın, nə lòrì aba,
2 á dànà ká sɛ̀e, á pa ba
gugurə á pubʋŋa tə. Á dànà
ká pa fən ja aba də, á nə nì
də, Yuu-Tiu túrí dıın tə yí.
Lìù nə swìn á con də, Yıı-
*Siŋu tə nə bırı wá kʋ yoo
təntə, á dànà ká sɛ̀e kʋ. Nə
à yə̀ə́, ʋ nə swìn á con də, kʋ
yı nə mù nii sʋgʋ nə, á dànà
ká sɛ̀e kʋ. Nə à yə̀ə́ tətə ba
nə pın aba sagı, ba ga bırı
də, kʋ sagı təntə nan nə mù
con, á dànà ká sɛ̀e kʋ.
3 Á dànà ká sɛ̀e, sə lìù
mama twá yoo nədʋ tətə
nə, ʋ ma gıgarı aba ʋ dʋgʋ.
Máŋá tə, kʋ dıın təntə nə
bìàn, sə kʋ yí, kʋ mɛ, sə lìà
zənzən ba nə ken nii nədʋ,
ba vı Yıı *nii ya lʋʋ wa. Yá
cʋna lìù wá bırı ʋ tìàn lʋʋ
wa. Mə ʋ mù cʋna lìù təntə
nə, Yıı lı ʋ tún vàn nə, sə ʋ
cʋ̀gʋ̀.
4 Kʋ bɛɛ təntə nə wá zıgı
won tə mama nə, ləzoni nə
boŋə ‹Yıı›, nə à yə̀ə́ ba nə
pın dun kʋ. Ʋ wá bún də, ʋ
dwə tə mama. Yá ʋ wá zʋ
Yıı *dìə̀ tə tətə wa, ʋ jə̀ń lá.
Ʋ ja ʋ tìàn, ʋ ma jì Yıı.
5 Á lie á tìàn də, à dí yáá
à swìn kʋ yoo təntə á con,
máŋá tə wa, à nə yın də aba.

6 Síún nə, á yəə́ kʋ tə nə
cìgà yìàn təntə yáá nə, sə tə
tʋn. Tə wá tʋn, də tə máŋá
nə yí.
7 Cʋna lìù tə mʋ̀ dí yáá, ʋ
wulə ʋ tʋŋa dìàn tʋtʋnan, tə
nə sə̀gə̀. Kʋ dàń ga, sə won
tə, kʋ nə cìgà ʋ yáá nə, kɛ̀eń
kʋ yá bwálí nə.
8 Kʋ máŋá təntə wa, cʋna
lìù tə dàń wá bɪrɪ ʋ tìàn. Yá
Yuu-Tiu Zwezi dàń wá gʋ wá
də ʋ nii voo. Ʋ wá cʋ̀gʋ̀ wá
də dìàn tə, ʋ nə wá ja bà.
9 *Sɪtana dìàn tə nə wá pa
cʋna lìù tə bà. Lìù təntə
wá fwa kʋnkʋn yomɪlan yiri
mama, də kʋnkʋn mɪmɪnan,
də kʋnkʋn yogwaran.
10 Ʋ wá twá kʋnkʋn yìàn
nə, ʋ ma tʋn lwanɪ yiri
mama. Ʋ wá ja tə, ʋ ma
gɪgarɪ lìà tə, ba nə jén
míámían Yɪɪ yáá con, ba
vɪga, sə ba sóní cígá tə, ka
nə wá jon ba, ba cʋna tə wa
yɪrɪ.
11 Kʋ mʋ̀ nə pɪn, Yɪɪ ma
tʋn dìàn ba con, tə nə wá pa,
ba jén, sə ba pa cígá kʋnkʋn
tə nə.
12 Kʋ yɪ nətʋ, sə kʋ pa Yɪɪ
bʋ̀rì lìà tə mama bʋ̀rà, ba nə
wà cígá tə sɛ̀e, ba nə sóní, sə
ba tʋn kʋnkʋn yìàn tə, sə ʋ
cʋ̀gʋ̀ ba.

Yɪɪ kúrí aba, sə ʋ jon aba á cʋna wa
(1 Piyɛrə 1.3-9; 5.10-11)

13 Nə nubɪa-ba, *Yuu-Tiu
sóní á mʋ̀ zənzən. Nə mʋ̀
con nə, nə nə mɛ, sə nə
kə Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e, máŋá mama á
yɪrɪ. Yɪɪ nə kúrí aba, lʋʋ
jɪjʋ mama wa, sə ʋ jon aba
á cʋna wa. Ʋ twá ʋ *Siŋu tə
nə, də á nə sɛ̀e cígá tə nə, ʋ
pa á jì ʋ nyiən.
14 Mə kʋ mʋ̀ yɪrɪ nə, Yɪɪ
twá də sʋywáŋʋ́ tə, nə nə
swìn á con, ʋ ma kúrí aba.
Ʋ pìà, sə á də na tori nə
Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə dun
tə wa.
15 Nə nubɪa-ba, kʋ mʋ̀ tə
yɪrɪ, á zɪga dìàn, sə á ja kàrì
tə, nə nə kàrì aba, á pa á tìàn
nə. Kʋ nə yɪ kàrà tə, nə nə
swìn á con də nii, nə à yəə́
kàrà tə, nə nə pʋ́pʋ́ní nə pa
aba, sə á ja tə mɛ.
16 Nə Yuu-Tiu Zwezi-
Kərisə tətə də nə nyɪna Yɪɪ
sóní nəba. Ʋ fwa pubwanʋ
nə yɪra, ʋ pa nə bɪcanɪ zùrì
máŋá mama, kʋ nə ba zwɛ̀e.
Yá nə ga jə yala, tə nə ziən.
17 Ba mʋ̀ nə wá zùrì á
bɪcanɪ. Ba mʋ̀ nə wá pa, á
zɪgɪ dìàn á ga fwa won tə
mama, kʋ nə ziən, á tʋtʋnan
də á sʋ̀ràn wa.

3

Á lòrì Yɪɪ, á pa nəba
(Romə tìán 15.30-32)

1 Nə nubɪa-ba, kʋ tə, nə nə
wá swìn nə ma gúrí, á dàń
lòrì Yɪɪ á pa nəba. Á lòrì
Yɪɪ, sə *Yuu-Tiu sʋgʋ tə wàní
kʋ sú tɪa tə mama, sə kʋ na
dun, ndə kʋ nə jə dun á con
nətʋ.
2 Á tə lòrì Yɪɪ, á pa
nəba, sə ʋ jon nəba
ləzwənkʋkwɪnan, də
ləzwənwʋlʋnyɪna ba jìàn
wa. Kʋ cígá mama wa, kʋ
tà lìà tə mama, nə ken ba
waa Zwezi nə.

3 Yuu-Tiu mù yı pùə́ nədʋ tíú. Ʋ mù nə wá pa á zıgı
dìàn, ʋ ga cì á nə də *Sıtana.
4 Á fwa kʋ tə, nə nə pın
aba nii, sə á fwa, á ga tə wá
fwa kʋ. Yuu-Tiu pın nə jə á
dìàn kʋ yoo tə wa.
5 Nə Yuu-Tiu nə wá pa á
sóní Yıı á bıcanı wa, sə á
píní á dàn Zwezi-*Kərisə.

Ka tʋn tʋtʋŋı nə ziən yoo
(1 Tɛsalonikə tìán 2.9-10;
4.11-12)

6 Nə nubıa-ba, nə pın aba
nii kʋ tə də nə *Yuu-Tiu
Zwezi-*Kərisə yırı tə. Á
pwìá á tìàn á ya yıŋʋnı də
lìù tə mama, ʋ nə yı nə
nubiu Kərisə yırı, ʋ nə ya
yayınyiən, ʋ nə ba kàrà tə,
nə nə bırı aba, nii zìlí.
7 Á tətə yə̀ə́ nətʋ tə, á nə
mɛ, sə á fwa, sə á ma ya ndə
nə nə. Á yə̀ə́ də, nə nə yın
də aba, nə wà yayınyına yın.
8 Nə wà lìù wodiu dí tʋtʋ.
Nə tʋn nə gwàrì, nə tʋn tıtın
də yıcaʋ mɛ, sə nə dàn ká ya
á lìù mama yuu zılı.
9 Nə nə fwa kʋ nətʋ tə, kʋ
ba pìà kʋ bırı də, nə yà ba
cwəŋə jə, sə á san nəba. Kʋ
ya nə pìà nə bırı aba nətʋ
tə, á nə mɛ, sə á fwa, sə á
twá kʋ nə.
10 Kʋ mù nə pın, máŋá tə
wa, nə nə yın á con, nə swìn
á con, nə wʋ́: «Də lìù nə ba
pìà, sə ʋ tʋn, sə kʋ tíú dàn
ká də́ wodiu də!»
11 Nə nə̀ń də, á wa lìà
duən ya yayınyına. Ba ba
won tʋŋa, də kʋ nə tà, sə ba
kə ba tìàn lìà duən yìən wa.
12 Nə kwè ba lìà təntə,
nə ga pın ba nii kʋ tə də
Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə yırı
tə. Nə swìn ba con, sə ba
tʋn ba tʋtʋnan máŋá mama
sənbwen, sə ba ma na ba nii
wodiu.
13 Nə nubıa-ba, á mù dànà
ká gwàrì, də ka fwa zəni.
14 Də lìù nə ba kʋ tə, nə nə
swìn sagı kʋ tə wa, nii zìlí,
sə á ja kʋ tíú yoo á pubʋŋa
wa. Á pwìá á tìàn də wá, sə
kʋ pa cavıra ja wá.
15 Á dànà ká fwa wá ndə á
dʋŋʋ nə. Kʋ mɛ, sə á kwè kʋ
tíú, ndə á nubiu nə.

Sagı tə yígúrə́ sʋ̀ràn

16 *Yuu-Tiu tə, ʋ nə pın
bıcan sìə́ tə, nə wá pa aba
bıçan sìə́. Yuu-Tiu Zwezi nə
wá ya də á mama, máŋá
mama wa, yoo yiri mama
wa.
17 Kʋ tə ya à tətə Polə nə
pʋ́pʋ́ní də à jıın, à wʋ́: «Polə
jʋ̀nì aba». Á nəŋə nətʋ tə,
à nə yàá tún à jìàn à saga
tə mama wa, də nətʋ, à nə
pʋ́pʋ́ní:
18 Nə Yuu-Tiu Zwezi-
*Kərisə wá fwa pubwanʋ á
yıra.

Təntən sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʊ pa Timote nə Timote təntən sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə

Kʊ yı *tʊntʊnʊ Polə nə púpʊ́ní kʊ. Máŋá tə wa, ʊ nə púpʊ́ní kʊ, də ʊ yı ʊ wulə bàń dìə wa Romə nə.

Lìù tə nə, Polə nə púpʊ́ní

Sagı kʊ tə yı təntən sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʊ pa Timote nə. Timote nyına tà *Zwifə, ʊ nuu ga yı Zwifə. Ʊ jigə *Kərisə lìù, ʊ ga yı Polə karbiu. Timote jigə Polə twaduən tə wa lìù don, ʊ yà nə swə zənzən. Yìən yà nə wulə Kərisə lìà púlə tə wa, Polə yàá tʊn wá lá nə, sə ʊ va ʊ ywàń tə yuu. Polə pın wá nii, sə ʊ ya Efɛzə nə, ʊ dàn Kərisə lìà tə jìàn də ʊ kàrì ba.

Sagı tə wa sʊgʊ

Efɛzə *Kərisə lìà tə yı ba tə wulə ba tanı ba tìàn. Yá Kərisə lìà duən də wulə ba kàrì kʊnkʊn yìən. Polə púpʊ́ní kʊ, ʊ ma bırı Timote nə kwìə tə, ʊ nə mɛ, sə ʊ pa Efɛzə Kərisə lìà tə də ba yáá tìán tə nə.

Polə pìà ʊ bırı Timote də, ʊ mɛ, sə ʊ ja cígá kàrà tə ʊ waa con. Ʊ mɛ, sə ʊ twá Yıı sagı tə wa sʊ̀ràn tə nii nə, ndə kʊ nə mɛ nətʊ. Ʊ mɛ, sə ʊ tʊn sʊywáŋʊ́ tə tʊtʊnan tə wuuu, ʊ dàn ká yá. Ʊ mɛ, sə ʊ kwɛn Kərisə lìà púlí tə, ʊ kə cwəŋə nə, ʊ ga kúrí yáá tìán nəzəŋə.

Polə jʊ̀nì Timote
(Titə 1.1-4)

1 À mʊ̀ Polə yı Zwezi-*Kərisə *tʊntʊnʊ. À mʊ̀ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə. Yıı jon nəba nə cʊna wa. Zwezi-Kərisə də pın nə jə yala. Yá ʊ mʊ̀ nə pın nii, sə à ya ba tʊntʊnʊ.

2 À púpʊ́ní sagı kʊ tə, à pın n mʊ̀ Timote nə, n nə yı ndə à bìú nə cígá cígá, n nə keni n waa Zwezi nə tə yırı. Nə nyına Yıı də nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʊ n yıra. Ba mʊ̀ nə wá dəri n yinəgə zənzən, ba ga pa mʊ́ bıcan sìə́.

Á cıa á tìàn nə də kʊnkʊn karnyına-ba tə
(1 Timote 6.3-5; Titə 3.9; Galasi tìán 3.10-12, 19-24)

3 Máŋá tə, à nə vəli Masedwanə nagwanaa, à pın mʊ́ kwìə̀, sə n yà Efɛzə nə, n cì lìà duən nə, ba dàn ká bırı kʊnkʊn kàrì.

4 Kʊ mʊ̀ təntə kwa nə, sə n tə cì ba nə, ba dàn ká jələ tə yomanan təntə mancın tətə. Tə yı yìən tə, tə nə ba dəń jə. Tə duən də ga yı ba nıbara-ba tə yìən tə twara, tə nə wàrì tə gàlì tə zwɛ̀e. Tə mʊ̀ yìən təntə yà tʊ́tʊ̀ná cıcı nə, tə yàá zìn, tə ga ba saŋa, sə Yıı fıra tə tʊn də ba. Ba wàá

Yıı fıra təntə ba lwarı, də ba nə ken ba waa Zwezi nə.
5 Yoo tə yırı, n nə mɛ, sə n swìn kʊ nətʊ tə ba con, kʊ mù nə yı, sə ba wàní ba sóní duən. Ba sonu təntə mɛ, sə kʊ ya də bıcan nəpon, kʊ nə ba pubʊnkʊkwınan jə, sə kʊ pa ba nə keni ba waa Zwezi nə tə ya cígá cígá.
6 Lìà duən jén ba tìàn, ba kʊ́ʊ̀ ba tə yìən təntə fwa. Yá ba nə jén tə dàń nə pın, ba jə tʊ́tʊ̀ná, tə nə ba nywarı jə.
7 Ba pìà, sə ba ya Yıı *nii tə, ʊ nə pın *Moyizə nə də̀ń, ba bırı lìà nə. Yá ba ga yərì ba tətə sʊ̀ràn tə də̀ń, ba nə swìn. Ba yərì yìən tə də̀ń, ba nə kàrì tə yoo də dìàn, ndə ba yə̀ə́ tə.

8 Nə yə̀ə́ də, Yıı nii tə ziən, də ba nə ja kʊ ba tʊŋa, ndə kʊ nə mɛ nətʊ.
9 Kʊ mù yırı, ba mɛ, sə ba lwarı də, Yıı nii tə tà ʊ pın lìà tə yırı, ba nə yı cígá tìán. Á nəŋə ləzwənyirə tə, Yıı nə pın ʊ nii tə ba yırı: Kʊ mù nə yı wʊlʊnyına, də lìà tə, ba nə ba Yıı nii zìlí, də lìà tə, ba yáá nə tə̀lə́ də Yıı, də cʊna lìà. Yıı pın ʊ nii tə lìà tə yırı, ba ba Yıı yìən tə zìlí, də ba tə, ba nə zʊnı ʊ mù Yıı cwəŋə tə, də ba tə yırı, ba nə gwı ba ninə də ba nyına, də lagʊra yırı.
10 Yıı pın ʊ nii tə lìà tə yırı, ba nə pəni duən vɛɛ vɛɛ, də bara tə yırı, ba nə ba kan pìà, ba ga pìà bara duən, ba ma fwa ba kana, də ba tə yırı, ba nə janı lìà ba yoli. Yıı pın ʊ nii tə lìà tə mama yırı, ba nə yı kʊnkʊna, də ba tə yırı, ba nə swìn kʊnkʊn yìən. Yıı pın ʊ nii tə lìà tə mama yırı, ba nə tʊŋa yìən tə, tə nə zıga ʊ cígá kàrà tə nə.
11 Kàrà təntə də sʊywáŋʊ́ tə yı nədʊ. Sʊywáŋʊ́ təntə nan Yıı con. Yá kʊ mù nə bırı ʊ pupwən tə, də ʊ dun tə. Yá Yıı təntə nə ken sʊywáŋʊ́ təntə yoo à jìàn wa, sə à swìn kʊ à bırı.

Yıı pubwanʊ tə, ʊ nə fwa Polə yıra

(Tʊtʊnan 26.9-20; 1 Timote 6.12, 20-21; 2 Timote 2.15-18)

12 À kəni nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə lɛ̀ɛ̀e. Ʊ́ bʊ́n də, à yı lìù tə, ʊ nə wàá à yuu wa ʊ jələ, sə à tʊn ʊ tʊtʊŋı tə də pùə́ nədʊ, ʊ ma kúrí nə, sə à tʊn kʊ. Ʊ́ dàń pın nə dìàn, sə à ma tʊn kʊ tʊtʊŋı təntə.
13 Máŋá don yın lá, à nə twın ʊ mù Zwezi təntə. À fıfın ʊ Kərisə lìà tə, də à kəni càn ba nə. Də kʊ nətʊ tə mama, à yinəgə zənzən jın wá. Ləyəri yà nə pın, à fwa kʊ nətʊ tə, à ga wà cígá pın Zwezi nə də.
14 Yá nə Yuu-Tiu dàń fwa pubwanʊ à yıra, kʊ nə dáá zənzən, kʊ ja lɛ. À keni à waa ʊ nə wuuu, à dàń ga jə Zwezi-Kərisə sonu tə.
15 Kʊ tə à nə pìà, sə à swìn yəbə, kʊ ya sʊgʊ tə, kʊ nə yı cígá. Lìà tə mama nə mɛ, sə ba sɛ̀e kʊ. Zwezi-Kərisə twi tıa yuu, sə ʊ jon lìà ba cʊna wa. À mù ga nə yı ba yáá tíú, à cʊna nə dwə ba, ʊ nə jon.

16 Yá Zwezi-Kərisə dàń dəri à mù lìù tə, à cʊna nə dáá tə doni ba duən, tə yinəgə zənzən. Kʊ mù nə pɪn, ʊ twá də nə, sə ʊ ma bɪrɪ ʊ pínú tə nə yɪ nətʊ. Ʊ bɪrɪ kʊ, sə ʊ ma dàn lìà tə, ba nə wá kə ba waa ʊ nə, jìàn, sə ba ga na mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con.

17 À pìà, sə lìà tə pa dun Yɪɪ nə, ba ga bʊ ʊ nə, máŋá də máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e. Yɪɪ nə yɪ pìú tə, ʊ pàrì tə nə ba zwɛ̀e, abada. Ʊ mù nə ya Yɪɪ tə, ʊ nə wulə máŋá mama wuuu, yii nə wàrì wá kʊ nɪ, ʊ ga yɪ ʊ cɪcɪ də. Amɪɪna!

18 À bìú Timote, à pìà, sə à swìn n con, sə n tʊn n pa Yɪɪ nə, ndə Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà tə dɪɪn nə swìn n yoo nətʊ. N dàń pìí n lìí Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə sʊ̀ràn təntə yoo, sə n tʊn Yɪɪ tʊtʊŋɪ tə zəni zəni, ndə n nə pìà, sə n jan jaŋa, ka nə ziən.

19 N jaŋa təntə wa, n tə mɛ, sə n kə n waa Zwezi nə wuuu. N pubʊŋa tə ga wà mɛ, sə ka ya pubʊnkʊkwɪʊn. Lìà duən dʊgʊ ka ja pubʊnzəŋə təntə yoo vàn nə. Kʊ mù nə pɪn, ba yà dí yáá, ba kə ba waa Zwezi nə. Yá kʊ nə yí yáá, ba kʊ́ʊ̀ ba ba waa kəni Zwezi nə.

20 Kʊ mù ləzwənyirə təntə wa, lìà duən nə yɪ Yimene də Alɛkəzandərə. À ken ba mù lìà təntə *Sɪtana jìàn wa, sə ba ma lwarɪ swɪan, ba kʊ́ʊ̀ dàn ká twɪn Yɪɪ.

2

Nətʊ tə, ba nə jʊ̀nì Yɪɪ (Ebərə-ba 2.9)

1 Təntən yoo tə à nə kwè, sə ba fwa, kʊ mù nə yɪ, sə *Kərisə lìà tə jʊn Yɪɪ, sə ba lòrì Yɪɪ, sə ba kə Yɪɪ lɛ̀eɛ̀e, lìà tə mama yuu yɪrɪ.

2 Ba lòrì Yɪɪ, ba pa pɛ̀egá tə nə, sə ba lòrì Yɪɪ, ba pa lìà tə nə, ba nə ywàŋá ba lʊʊ tə yuu, sə ba lʊʊ tə wàní kʊ zùrì, sə sìá ya kʊ wa. Kʊ nətʊ wá san, sə nə wàní nə zìlí Yɪɪ, nə ga twá wá zəni.

3 Mə kʊ mù yoo təntə nə ywán, kʊ ga ziən, kʊ pa Yɪɪ nə, ʊ nə jon nəba nə cʊna wa.

4 Mə ʊ mù nə pìà, sə ʊ jon lìà tə mama ba cʊna wa. Kʊ nə súrí lá, sə ʊ pa ba lwarɪ ʊ cígá tə.

5 Yɪɪ yɪ nədʊ, yá ləzwəndʊa nə wulə ʊ mù Yɪɪ də ləzoni pwərə wa. Kʊ lìù təntə nə yɪ Zwezi-*Kərisə.

6 Ʊ mù nə pɪn ʊ tìàn, sə ʊ tɪ ləzoni tə mama yuu yɪrɪ, sə ʊ ma jon ba, ba cʊna wa. Kʊ mù yoo təntə nə bɪrɪ, kʊ máŋá tə tətə wa, də Yɪɪ pìà, sə ʊ jon ləzoni mama.

7 Mə kʊ mù yɪrɪ nə, Yɪɪ tún nə, sə à ya ʊ *tʊntʊnʊ, à swìn ʊ sʊgʊ tə. À mù nə mɛ, sə à gwin Yɪɪ sʊgʊ tə dàń à bɪrɪ lìà tə nə, ba nə tà *Zwifə-ba, sə ba kə ba waa Zwezi nə, sə à bɪrɪ ba cígá tə də. À bɪrɪ kʊ cígá təntə lìà tə nə, ba nə tà Zwifə-ba. Kʊ tà kʊnkʊn nə à kʊnɪ, kʊ ya cígá nə à swìn.

Bara də kana nə mɛ, sə ba

ya nətʋ Kərisə lìà jə́rə́ wa
(1 Piyɛrə 3.1-6; 1 Korɛntə tìán 14.34-35; Titə 2.3-5)

8 À dàń pìà, sə bwálí mama nə, sə bara tə jʋn Yıı. Ba nə zìn ba jìàn yıı nə, sə ba ma jʋn Yıı, ba mɛ, sə ba ya lìà tə, Yıı nə tı ba. Lıŋa wà mɛ, sə tə ya ba bıcanı wa. Tʋ́tʋ̀ná də wà mɛ, sə tə ya ba pubʋŋa wa.

9 À swə, sə kana tə də zʋ ganan, ndə kan nə mɛ, sə ʋ zʋ ʋ gànʋ̀ nətʋ. Ba dàn ká zʋ ganan tə, tə nə ba ziən də ba. Tə wà mɛ, sə tə ya jıjə tìán ganan. Ba dàn ká pan yun tə yiri nə yı jıjə tìán nə panı. Ba dàn ká nàn ba tìàn də sían bıan zanan, nə à yə̀ə́ ganan tə, tə kwənə nə dáá zənzən.

10 Ba bwanwiən dàń mɛ, sə tə ya ka tʋn zəni. Kʋ mʋ̀ nə mɛ də kana tə, ba nə swìn də, ba mʋ̀ zìlí Yıı.

11 Kàrà tə máŋá wa, kana tə mɛ, sə ba cʋgʋ kàrà tə sənbwen, sə ba sɛ̀e kàrà tə nii.

12 À ba nii pın kan nə, sə ʋ kàrà bara tə, nə à yə̀ə́, sə ʋ ja dìàn ba yuu wa. Kana tə mɛ, sə ba pú ba níə́, ba jə̀ń sənbwen.

13 Kʋ də̀ń nə yı Yıı təntən, ʋ fwa Adamə. Kʋ kwa nə, ʋ fwa Ɛvə.

14 Yá kʋ tà Adamə nə, *Sıtana gıgarı, kʋ yı kan tə nə, ʋ gıgarı. Kʋ nətʋ dàń pìà kʋ bırı də, kan nə vıga Yıı nii tə.

15 Yá də kʋ nətʋ mama, Yıı wá jon kan ʋ cʋna wa, ʋ nə lʋrı bıa tə yırı. Yıı wá jon wá, də ʋ nə keni ʋ waa Zwezi nə wuuu, də ʋ nə swə lìà, də ʋ nə twá Yıı nə zəni, də ʋ nə jə ʋ tìàn zəni.

3

Kərisə lìà púlí yuu tìán
(Titə 1.5-9; 1 Piyɛrə 5.1-4)

1 Sʋgʋ kʋ tə, à nə pìà à swìn, kʋ ya cígá. Lìù tə, ʋ nə pìà, sə ʋ ya *Kərisə lìà púlí yáá tìán yuu tíú, kʋ tíú pìà tʋtʋnzəŋu.

2 Kərisə lìà púlí yáá tìán yuu tíú wà mɛ, sə ʋ ja yokʋkwınan, ba nə wá caga ʋ nii nə tə yırı. *Ʋ* mɛ, sə ʋ ya kan nədʋ barı. *Ʋ* mɛ, sə ʋ ya lìù tə, ʋ nə bʋŋa zəni. *Ʋ* mɛ, sə ʋ ya lìù tə, ʋ nə bʋŋa zəni. *Ʋ* mɛ, sə ʋ ya lìù tə, ʋ nə tʋŋa yìàn tə, ndə kʋ nə mɛ, sə tə tʋn nətʋ. *Ʋ* mɛ, sə ʋ ya lìù tə, ʋ nə sɛ̀e ʋ joŋə vərə zəni, ʋ pa ba zʋrı ʋ dìà wa. *Ʋ* mɛ, sə ʋ ya lìù tə, ʋ nə wàá lìà ʋ kàrì zəni.

3 *Ʋ* wà mɛ, sə ʋ nywìn swana zənzən ʋ bʋbʋnı. Nə à yə̀ə́, sə ʋ ya jarıdırʋ. *Ʋ* dàń mɛ, sə ʋ ya lìù tə, ʋ nə yı bwàbwà. *Ʋ* wà mɛ, sə ʋ ya tʋtʋnyan. Nə à yə̀ə́, sə ʋ sóní səbiu.

4 *Ʋ* mɛ, sə ʋ dí yáá ʋ kwɛn ʋ tətə diə̀ tə zəni, sə ʋ bıa tə wàní ba sɛ̀e ʋ nii, ba ga zìlí ʋ tətə cígá cígá.

5 Də lìù nə wàrì ʋ tətə diə̀ ʋ kwɛn, nətə nə ʋ wá fwa, ʋ ma kwɛn Kərisə lìà púlí tə mʋ̀?

6 Á nə pìà, sə á kúrí Kərisə lìà púlí yáá tìán yuu tíú, á dànà ká kúrí lìù tə, ʋ nə ken ʋ waa Zwezi nə dʋra. Á nə

kúrí lìù nətʋ, ʋ wá fwa fwiə, yá Yɪɪ bʋ̀rà tə wá ja wá, ndə ka nə jɪn *Sɪtana nətʋ.

7 Kərisə lìà púlí yáá tìán yuu tíú mɛ, sə lìà tə, ba nə tà Kərisə lìà, də tətə swìn ʋ yozənə yoo. Kʋ nə tà nətʋ, kʋ wàá kʋ pɪn ba goni wá. Yá cavɪra wá zʋ wá, Sɪtana ga twá kʋ nə, ʋ ma ja wá.

Kərisə lìà púlí tʋ̀tʋ̀nà yoo
(Tʋtʋnan 6.1-6; 1 Korɛntə tìán 4.2)

8 *Kərisə lìà púlí tʋ̀tʋ̀nà də mɛ, sə ba ya lìà tə, lìà nə mɛ, sə ba zìlí ba. Ba ga mɛ, sə ba ya cígá cígá lìà. Ba wà mɛ, sə ba nyʋ swana zənzən, ba ga wà mɛ, sə ba twá yokʋkwɪnan nə, ba ma na səbiu.

9 Ba mɛ, sə ba pa cígá sʋgʋ tə nə, kʋ nə sə̀gə̀, Yɪɪ nə bɪrɪ ba, də pubʋŋa tə, ka ziən.

10 Á nə pìà, sə á kúrí Kərisə lìà púlí tʋ̀tʋ̀nà, kʋ mɛ, sə á dí yáá də́dən ba, á na kʋ tə, ba nə yɪ. Də ba nə ba yokʋkwɪnan jə, lìà nə wá swìn tə yoo, sə á dàń zɪgɪ lá, á kə ba Kərisə lìà púlí tʋtʋnan tə wa.

11 Kərisə lìà púlí tʋ̀tʋ̀nà tə kana mɛ, sə ba ya kana tə, lìà nə zìlí ba. Ba wà mɛ, sə ba ya lìà tə, ba nə swìn yolwana, ba pɪn lìà nə. Ba mɛ, sə ba ya kana tə, ba nə bʋŋa zəni. Ba mɛ, sə ba ya kana tə, ba nə yɪ pʋ́ə nədʋ tìán yoo mama wa.

12 Kərisə lìà púlí tʋ̀tʋ̀nʋ̀ mɛ, sə ʋ ya kan nədʋ barɪ. Ʋ mɛ, sə ʋ wàní ʋ tətə bɪa tə, də ʋ tətə dìà tə ʋ kə cwəŋə nə zəni.

13 Kərisə lìà púlí tʋ̀tʋ̀nà tə, ba nə tʋŋa zəni, ba wá na dun bwálí. Ba ga wá wàní ba swìn Zwezi-Kərisə sʋgʋ tə, də ba cígá mama, ba nə keni ba waa ʋ nə tə yɪrɪ.

Yoo nəfarʋ, kʋ nə sə̀gə̀
(Efɛzə tìán 2.19-22; Zwan 1.1, 14; Romə tìán 1.4; 16.25-26)

14 À púpʋ́ní sagɪ kʋ tə n nə, à ga jə yala də, à wá bà à na mʋ́, máŋá mancɪn wa.

15 Də à nə dán à wà twi, sə n twá sagɪ kʋ tə nə, n ma lwarɪ nətʋ tə, n nə mɛ, sə n ya Yɪɪ bɪa tə wa. Yɪɪ bɪa təntə nə yɪ *Kərisə lìà púlí tə, kʋ nə yɪ Yɪɪ tə, ʋ nə wulə mɪɪ wa, nə tɪ. Kərisə lìà púlí təntə nə zɪŋa sʋgʋ tə, kʋ nə yɪ cígá, ndə yoŋi nə zɪŋa dəyuu nətʋ.

16 Cígá tə, ka nə sə̀gə̀ kʋ yoo təntə wa, ka də̀ń lù zənzən. Lìù mama wàrì kʋ yoo təntə, ʋ tʋ́tʋ̀ní. Kʋ mʋ̀ nə yɪ Zwezi-Kərisə, ʋ nə jigə ləzwənə. Yɪɪ-*Sɪŋu tə bɪrɪ də, ʋ yɪ cígá tíú Yɪɪ yáá con. *Malɪkɛ nɪ wá. Lìà swìn ʋ sʋgʋ tə, ba bɪrɪ lʋʋ dwíə́ tə mama nə, Lìà keni ba waa ʋ nə, tɪa yuu wa. Yɪɪ tì wá, ʋ kə ʋ con dun bwálí wa.

4

Kʋnkʋn karnyɪna-ba yoo
(1 Zwan 4.1-3; Kolosə tìán 2.16-23)

1 Yıı-*Siŋu tə cígá swìn
də, talıkwa máŋá tə wa, lìà
duən, ba nə ken ba waa
Zwezi nə, wá pìí ba yá wá.
Ba dàń wá pìí ba zìlí *zinə
nii, ba ga wá twá tə mò zinə
tə kàrà nii nə.
2 Ba wá dʊgʊ ba tìàn
ba pa níə́ bələ tìán, ba
nə yı kʊnkʊna, gıgarı ba,
ba ga pa ba jén. Ba mò
kʊnkʊna təntə pubʊŋa tə
tıga míámían, ndə gantwan
nə dí mən.
3 Ba mò nə kàrì ba bırı də,
kʊ culi, sə kan də bɛɛ swe
duən nə. Ba ga bırı də, kʊ
culi, sə lìà də́ wodirən duən
də. Tə mò wiən təntə ga yı
Yıı fwa, sə ba də́. Lìà tə,
ba nə ken ba waa Zwezi nə,
ba ga yə̀ə́ cígá tə, ba nə ken
Yıı lɛ̀ɛ̀e, ba ga də́ tə, kʊ ba
yolwan mama jə.
4 Wiən tə mama, Yıı nə
fwa ziən. Won mama tə̀lə́,
ba nə mɛ, sə ba lı ba dʊgʊ,
də ba nə jon tə mama, ba ga
kə Yıı lɛ̀ɛ̀e tə yırı.
5 Yıı sʊgʊ tə də yıjʊnı tə
yàá pa won mama ziən, kʊ
pa Yıı nə.

*Zwezi-Kərisə tʊtʊnzəŋu
yoo*
(2 Timote 2.14-16; 4.1-2, 5)
6 N mɛ, sə n kàrì yìàn tə
tə, n bırı lìà tə nə, ba nə yı
n nubıa Kərisə yırı. Kʊ nətʊ
wá pa, n ya Zwezi-*Kərisə
tʊtʊnbiu nəzəŋu. Kʊ ga wá
bırı də, n pın cígá Yıı sʊgʊ
tə nə, n ga twá kʊ nə zəni.
N nə keni n waa kʊ nə, də
kàrà nəzəŋu tə nə. Yá kʊ
tə bırı də, sʊ̀ràn tə də kàrà
nəywáŋʊ́ tə saŋa mʊ́, tə pa
n vəli yáá wuuu, Yıı cwəŋə
tə wa.
7 Dʊgʊ ləyərən yomanan
tə, tə nə tà Yıı nyiən.
8 Də lìù nə fwa dìàn won,
kʊ yàá pa ʊ yıra ja dìàn,
kʊ ga wá san wá mancın
mancın. Yá ʊ nə twá Yıı
cwəŋə tə mò nə zəni, kʊ mò
saŋa wá zənzən kʊ dwiən.
Kʊ wá pa ʊ na mıı nədʊn
sívn nə. Kʊ mıı təntə ga wá
ya mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı
con.
9 Kʊ mò sʊgʊ təntə yı lìà
tə mama nə mɛ, sə ba sɛ̀e kʊ,
ba pa ba tìàn nə.
10 Mə kʊ mò nə pın, nə ma
tʊŋa də nə jaŋa. Yá nə ken
nə yala Yıı tə nə, ʊ nə wulə
mıı wa. Ʊ mò nə pìà, sə ʊ
jon lìà tə mama ba cʊna wa.
Ʊ mò nə wá jon lìà tə mama,
ba nə ken ba waa Zwezi nə,
11 Kʊ mɛ, sə n pa nii tə
yìàn təntə yırı, sə n ga kàrì
tə mama n bırı.
12 Dàn ká sɛ̀e n pa, ba mun
mʊ́, n nə yı ləzwəndʊn tə
yırı. N mɛ, sə n pa ba twá
n tətə nə, ba ma lwarı nətʊ
tə, ba nə mɛ, sə ba ya. Kʊ
nətʊ tə wá twá n sʊgʊ nə, də
nətʊ n nə yı nə. Kʊ wá twá n
nə swə lìà nətʊ nə, də n nə
keni n waa Zwezi nə wuuu
nətʊ, də nətʊ tə, n bıcan nə
yı nəpon Yıı yáá con.
13 Kàrí Yıı sʊgʊ tə máŋá
mama wuuu, lìà tə yáá con,
də n pın ba kwìə̀, də n bırı
ba. Fwa nətʊ kʊ jə vələ dıın
tə, à nə wá bà.
14 Dàn ká gwìàn tarpıʊn
tə, Yıı nə pın mʊ́. Yıı pın
mʊ́ tarpıʊn. Təntə kʊ twá
Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà tə sʊ̀ràn nə,

ba nə swìn n yuu wa. Kərisə
lìà púlí yáá tìán tə ga tún ba
jìàn n yuu wa kʊ yırı.
15 Kə n dìàn mama lá, sə
n wàní tʊn kʊ tʊtʊŋı təntə,
n pa kʊ nii sú. Fin n yíá kʊ
yuu zəni, sə lìà tə mama na
də, n yı n vəli n yáá wuuu,
Yıı nyiən tə wa.
16 Cı n tìàn nə, sə n cì kʊ
tə, n nə kàrì tə də nə. Ja
pínú wuuu, n dàn ká pìí n kə
kwa. Də n nə fwa kʊ nətʊ,
kʊ wá pa Yıı jon mú n cʊna
wa, ʊ ga twá mú ʊ jon ba tə,
ba nə cʊga n sʊgʊ tə.

5

Nətʊ tə, n nə mɛ, sə n ya
Kərisə lìà tə yáá con
(1 Korɛntə tìán 7.34-35)

1 N nə wulə də bazʊnʊ, ʊ
nə fwa yoo, kʊ nə wà mɛ,
dàn ká caga ʊ nii nə də dìàn.
N mɛ, sə n kwè wá bwàbwà,
ndə ʊ yà nə yı n nyına nə.
Kwè balandʊra tə, ndə ba yà
nə yı n nubıa nə.
2 Də kazʊnʊ nə fwa yoo,
kʊ nə wà mɛ, sə n kwè wá,
ndə ba yà nə yı n ninə nə.
Kwè kaninə tə, ndə ba yà nə
yı n nakwana nə, n ga pa n
bıcan ya nəpon ba yáá con.
3 Zìlí kadənə tə, ba cígá nə
yı ba cıcı, sə n ga ywàń ba
yuu.
4 Kadənu tə, ʊ nə jə bıa, nə
à yəə́ nìán, ba mù nə mɛ, sə
ba dí yáá ba ywàń ba dìə̀ lìà
tə yuu. Ba mɛ, sə ba tʊn kʊ
tə, ba nə mɛ, sə ba tʊn ba pa
ba lìà tə nə, sə ba ma kə ba
lèeèe. Mə yoo təntə nə Yıı
swə.
5 Kadənu don wulə, ʊ nə
yı kadənu cígá cígá, ʊ nə
wulə ʊ cıcı, ʊ ga ba lìù
mama jə, sə ʊ ywàń ʊ yuu.
Ʊ mù kadənu təntə yàá kə ʊ
yala Yıı nə. Ʊ yàá jʊ̀nì Yıı
tıtın də yıcaʊ, ʊ lòrì, sə Yıı
san wá.
6 Yá kadənu tə mù, ʊ nə
fwa ʊ fıra cıcı, də ʊ wulə mıı
wa tə mama, ʊ yı ndə ʊ tıga
Yıı yáá con.
7 Nə̀ń kʊ tə n nə mɛ, sə n
pa nii ba kʊ yuu wa, sə yìə̀n
dàn ká ya ba yıra, lìà nə wá
caga ba nii nə tə yırı.
8 Də lìù nə ba ʊ dwíí tìán
nə saŋa, nə à yə̀ə́ kʊ tə, kʊ
nə dwə, ʊ ba ʊ dìə̀ lìà tətə
nə saŋa, kʊ tíú vıga Zwezi.
Ʊ mù lìù təntə waa lıŋa kʊ
dwən lìù tə, ʊ nə wà ʊ waa
ken Zwezi nə.
9 Dàn ká púpʊ́ní kadənu
yırı n súrí kadənə tə nə, á
nə saŋa ba nə tə nii nə, də ʊ
nə ba bına sapwıtwa jə. Kʊ
súrí lá, də ʊ barı nə wà nədʊ
yın.
10 Kadənu mɛ, sə ʊ ya lìù
tə, ba nə bwı ʊ tʊtʊnzəŋə
nə. Ʊ mɛ, sə ʊ ya lìù tə, ʊ
nə ywàń ʊ bıa yuu zəni, ʊ ga
sɛ̀e, ʊ joŋə vərə zəni ʊ pa, ba
zʊrı ʊ dìə̀ wə. Ʊ mɛ, sə ʊ ya
lìù tə, ʊ nə sın* lìà tə, ba nə
yı *Kərisə nə tı, nɛɛ. Ʊ mɛ,
sə ʊ san lìà nə, ba nə wulə
càn wa, ʊ ga tʊn tʊtʊnzəŋə,
máŋá mama.
11 Dàn ká púpʊ́ní kadənə
tə, ba nə yı kaninə, tə mù

* **5:10 5.10** *Zwifə-ba con, ba yàá pa ba sın vee nɛɛ, sə ba ma bırı də, ba sɛ̀e wá ndə ba vee nə ba dìə̀ wa.

yıra kadənə yıra sagı tə wa.
N nə púpúní ba yıra lá,
máŋá tə wa, barı swiu fıra
nə jə ba, ba wá dʋgʋ Zwezi-
Kərisə lá. Yá ba ga va ba swe
barı nə.
12 Ba yà fwa ndə ba twá
Zwezi-Kərisə nə, ba ga pıí ba
yá wá. Kʋ mù nə pın, Yıı
bʋ̀rà tə wá ja ba.
13 Kʋ nə súrí lá, kʋ wá pa,
ba jì yayınyına, ba twá dii
wa ba vəli. Yá kʋ ga bá ya kʋ
cıcı. Ba wá ya sʋfarʋ tìán.
Lìà duən yìàn nə wá pıí tə
jə ba bıan nə, ba ga wá swìn
sʋ̀ràn tə, ba nə wà mɛ, sə ba
swìn.
14 Kʋ mù nə pın, à pìà,
sə n yá kadənə tə, ba nə yı
kaninə tə, sə ba pıí ba swe,
ba lʋrı bıa, sə ba ywàń ba
dìà yuu nə zəni. À ba pìà,
sə nə dʋŋa twá ba nə, ba
ma swìn yokʋkwıʋn mama
nə yuu wá.
15 Kadənə duən dí yáá ba
dʋgʋ Zwezi cwəŋə tə, ba pìí
ba va ba twá *Sıtana nə.
16 Kan tə, ʋ nə yı *Kərisə
lìù, nə jə kadənə ʋ dwíí wa,
ʋ mù nə mɛ, sə ʋ san ba. Ʋ
wà mɛ, sə ʋ pa ba jì Kərisə
lìà púlí tə yuu zılı. Kərisə lìà
púlí tə mɛ, sə kʋ san kadənə
tə nə, ba cígá nə ba lìù jə
mıámıán.

(1 Korɛntə tìán 9.7-14)

17 Á mɛ, sə á pa ŋwírán
dəkurən bələ Kərisə lìà púlí
yáá tìán tə nə, ba nə tʋŋa
zəni, ba swìn Yıı sʋgʋ tə, də
ba kàrì kʋ ba bırı tə, á doni.
18 Yıı sʋgʋ tə swìn, kʋ wʋ́:
«Máŋá tə wa, n nə jə naʋ, n
ma tʋŋa n fɔɔ, kʋ wà mɛ, sə
n vwa kʋ nii nə, kʋ dàn ká
dıŋı wobıa tə». Kʋ kʋ́ʋ̀ swìn
kʋ súrí lá, kʋ wʋ́: «Tʋ̀tʋ̀nʋ̀
mɛ, sə ʋ na ʋ ŋwírán».
19 Də lìù nə swìn, ʋ ma
zıga Kərisə lìà púlí tə yáá tíú
tə don nə, dàn ká cʋgʋ kʋ tíú
sʋgʋ, də ba nə wà lìà bələ də
batwa yí, ba nə zıga yáá tíú
tə nə.
20 Caga lìà tə, ba nə tʋŋa
cʋna tə, nii nə Kərisə lìà púlí
tə mama yáá con, sə kʋ pa,
fən zʋ ba duən tə, ba dàn ká
tʋn tə yiri.
21 À pın mʋ́ nii kʋ tə,
də Yıı də Zwezi-Kərisə də
*malıkɛ tə, ʋ nə kúrí, sə n
zìlí kʋ tə, à nə swìn n con, tə
nii zəni. Dàn ká kúrí kʋ vàn
don n dʋgʋ. Dàn ká kúrí lìà
tə, n ma tʋn kʋ.
22 Dàn ká bıbarı n tún n
jìàn lìù yuu wa, sə n pa wá
tʋtʋŋı Kərisə lìà púlí tə wa.
Də n nə wà n tìàn nə cì, n wá
twá n tʋn cʋna tə. Cı n tìàn
nə, sə n ya lìù tə, n bıcan nə
yı nəpon.
23 N kʋ́ʋ̀ dàn ká nyʋ níá
cıcı. N dàń nyʋ divɛn[†]
mancın mancın, n pùə́
yayıgʋ tə, də n yayıran tə
duən tə yırı, sə tə zwɛ̀e.
24 Lìà duən cʋna ba sègə̀
mıámıán. Də ba nə swə, ba
wà kʋ tìán bʋ̀rà bʋ̀rì də. Ba
duən cʋna yı ba bʋ̀rà tə bʋ̀rì
kwa nə, nə ba dàń yàá na tə.
25 Tʋtʋnzəŋə tə də ba sègə̀
mıámıán. Yá tʋtʋnzəŋə tə,
nə wàrì tə nı yii wa, də tətə
wàrì tə sègə̀, tə mɛ lá.

---

† **5:23 5.23** Kʋ yı swana yiri don, kʋ nə wàá pùə́ yayıgʋ kʋ ywarı.

6

(Efɛzə tìán 6.5-8; 1 Piyɛrə 2.18-20)

1 Lìà tə mama, ba nə yı ywəŋə, mɛ, sə ba zìlí ba lìù tə, ʋ nə yè ba zənzən, sə kʋ pa lìù mama dàn ká twın Yıı, ʋ dàn ká swìn yolwan nə kàrà tə yuu wa.

2 Ywəŋə tə, ba tìán nə yı *Kərisə lìà tə, ba wà mɛ, sə ba mun ba, ba mù də ba nə yı Kərisə lìà tə yırı. Ywəŋə təntə dàń mɛ, sə ba kwɛn ba tʋn ba pa ba tìán təntə nə, ba doni ba dí yáá tə. Lìà təntə, ywəŋə tə nə tʋŋa ba pın ba də yı ba nubıa Kərisə yırı, Yıı ga swə ba.

Kʋnkʋn kàrì tə, də cígá cígá jıjə tə yoo

(Romə tìán 16.17-18; Ebərə-ba 13.5)

3 Nəǹ, kʋ tə n nə mɛ, sə n kàrì, sə n kwè lìà tə. Lìù don wulə, ʋ nə kàrì kàrà yiri don. Ʋ mù lìù təntə wà cígá pın nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə cígá sʋ̀ràn tə nə, ʋ ga wà cígá pın nə kàrà tə nə, ka nə bırı Yıı nə swə, sə lìù ya nətʋ.

4 Kʋ tíú yı fwiə nə jə wá, ʋ ga yərì won mama. Ʋ yənu nə yı tútʋ̀ná, ʋ ma dı jara yìən yıra boŋu yuu wa. Tə mù nə yàá pa ʋ zıga lìà duən nə, kʋ tìán wiən yırı. Ʋ jə tútʋ̀ná, ʋ dá tıjaŋa lìà dəǹ nə, ʋ ga bʋŋa yolwan ʋ pın lìà nə.

5 Ba yàá dı tútʋ̀ná wuuu ba pwərə wa, ba pubʋŋa tə ba ziən, ba ga kúʋ̀ yərì cígá tə. Ba pubʋŋa wa nə, ba bʋŋa də, ba nə twá cwəŋə tə nə zəni, ba wá na səbıa.

6 Kʋ yı cígá də, lìù nə twá Yıı cwəŋə tə nə zəni, ʋ yı jıjə tíú, də ʋ nə poli ʋ pùə́ də kʋ tə, ʋ nə jə.

7 Nə wà won mama ja bà lʋʋ wa, nə ga bá wàní won mama nə ja vìí.

8 Kʋ mù nə pın, nə nə na nə nii wodiu, nə ga jə ganan, nə mɛ, sə nə pa, tə cıcı mɛ nəba.

9 Lìà tə, ba nə pìà, sə ba na wiən zənzən, ba yàá pa *Sıtana yigu ba, ʋ kə yìən wa, ndə ba nə zʋa nyalı wa. Kʋ dàń yàá pa ba sóní wokʋkwınan tə, tə nə cùgà lìà tə. Yá tə mù nə yàá cùgʋ̀ ba míámían.

10 Yokʋkwınan yiri mama dəkuu nə yı ka sóní səbiu. Lìà duən lı ba tìàn Zwezi cwəŋə tə wa, ba pìà səbıa zənzən. Ba dí càn zənzən kʋ yoo təntə yırı, kʋ ga yı ba tətə nə pìà tə, ba pa ba tìàn nə.

Sagı tə yígúrə sʋ̀ràn

(2 Timote 2.3-7; 4.7-8)

11 N mù lìù tə, n nə yı Yıı lìù, lı n tìàn tə mù yìən tə mama wa. Kə n dìàn mama, sə n wàní n tʋn kʋ tə nə yı cígá yìən. Twá Yıı cwəŋə tə nə zəni, sə n kə n waa Zwezi nə, máŋá mama wuuu. Sóní lìà tə, sə n ja pínʋ́, sə n ja pubwanʋ.

12 Púrí n yıra, n kə n waa Zwezi nə wuuu. Kə dìàn, sə n wàní n ya mıı tə wa, kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı con. Mə kʋ mù yırı nə, Yıı kúrí mʋ́. Máŋá tə, Yıı nə kúrí mʋ́, n tətə

swìn cígá sʋgʋ lìà kapʋpʋ yáá con də, n ken n waa Zwezi nə.
13 Zwezi-*Kərisə tətə dɪɪn zɪgɪ, ʋ swìn cígá sʋgʋ tə *Pilatə yáá con, ʋ ga bɪrɪ də, ʋ mù wulə cígá cwəŋə wa. À dàń pɪn mʋ́ nii kʋ tə, də Yɪɪ tə, ʋ nə pɪn mɪɪ won mama nə, də ʋ mù Zwezi-Kərisə.
14 Twá à sʋ̀ràn tə nii nə, à nə dí yáá à swìn n con. Dàn ká dwá tə nii nə, dàn ká fwa won tə, lìà nə wá swìn, ba zɪgɪ n nə kʋ yɪrɪ. Ya nətʋ kʋ ja vələ, nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá pìí ʋ bà.
15 Yɪɪ tə, ʋ nə yɪ pupwən tíú, lɪ máŋá ʋ tʋ́n, sə ʋ pa Zwezi-Kərisə pìí ʋ bà ka wa. Ʋ mù Yɪɪ nə yɪ dìàn mama Yuu-Tiu. Ʋ mù nə ya pɛ̀egá tə mama pìʋ́, ʋ ga yɪ yun tìán tə mama Yuu-Tiu.
16 Ʋ mù Yɪɪ cɪcɪ nə wulə máŋá mama wuuu, ʋ ba tɪ. Ʋ wulə poni wa, lìù mama nə wàrì kʋ poni tə yɪra ʋ boli. Lìù mama yii tə wà ʋ mù Yɪɪ nɪ. Lìù ga wàrì wá n nɪ də. Ʋ mɛ, sə ba bʋ ʋ nə, ʋ mù nə jə dìàn, tə nə ba zwɛ̀e abada. Amɪɪna!

Nətʋ n nə mɛ, sə n kwè jɪjə tìán tə

(Likə 12.15-21; 2 Timote 1.14)

17 Pa nii lìà tə nə, ba nə yɪ sɪʋ́n lʋʋ kʋ tə jɪjə tìán, sə ba dàn ká fwa fwiə. Ba dàn ká kə ba waa lʋʋ jɪjə wa, ka nə wá lɛ sɪʋ́n sɪʋ́n. Ba mɛ, sə ba kə ba waa Yɪɪ nə. Ʋ mù nə pɪn won mama bʋ́rí nəba, sə nə jwɛ.
18 Swìn ba con, sə ba tʋn zəni, sə ba jɪjə tə ya tʋtʋnzəŋə jɪjə. Ba mɛ, sə ba pa wiən lìà nə də ba bɪcanɪ mama, sə ba tàrì ba jɪjə tə də lìà duən.
19 Də ba nə fwa nətʋ, ba wiən tə, tə kwənə nə dáá, tə də wá ya jɪjə nəzəŋu Yɪɪ con, ka nə wàrì ka cʋ̀gà. Yá ba dàń wá na mɪɪ tə, kʋ nə yɪ cígá, Yɪɪ con.
20 À bìú Timote, ywàń kʋ tə, Yɪɪ nə pɪn mʋ́, yuu zəni. Ja n tìàn, dàn ká dɪ tʋ́tʋ̀ná tə, tə nə yɪ tʋtʋ, tə nə tà Yɪɪ nyiən. Dàn ká kə n nii yìèn tə wa, ba nə wʋ́, də tə yɪ yənu yìèn, tə ga yɪ kʋnkʋn yìèn.
21 Lìà duən yà bʋ́n də, ba jə kʋ yənu təntə. Kʋ mù nə pɪn, kʋ tìán kʋ́ʋ̀ ba ba waa kəni kʋ tə nə, nə nə ken nə waa kʋ nə.

Yɪɪ nə wá fwa pubwanʋ á yɪra.

Bələ nii sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʊ pa Timote nə Timote bələ nii sagı tə yuu wa sʊgʊ

Liù tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə

Kʊ yı *tʊntʊnʊ Polə nə púpʊ́ní kʊ. Máŋá tə wa, ʊ nə púpʊ́ní kʊ, də ʊ yı ʊ wulə bàń dìə̀ wa Romə nə. Kʊ yın càn zənzən kʊ pa wá. Ʊ mıı ya bwələ, sə kʊ zwɛ̀e, yá liù də yà tə̀lə́, sə ʊ san ʊ nə.

Liù tə nə, Polə nə púpʊ́ní

Sagı kʊ yı bələ nii sagı tə, ʊ nə púpʊ́ní ʊ pa Timote nə, ʊ nə yı ʊ tʊtʊndon, ʊ ga swə wá zənzən.

Sagı tə wa sʊgʊ

Polə təntən ʊ kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e Timote yırı. Ʊ dàń swìn Timote con, sə ʊ zıgı dìàn ʊ tʊn Yıı tʊtʊŋı tə zəni də yawala, də lìà nə swə ba kəni càn ʊ nə, kʊ tʊtʊŋı təntə yırı. Ʊ tə swìn ʊ con, sə ʊ cì lìà tə nə, ba nə dı tʊ́tʊ̀ná tə nə ba də̀ń jə, tə nə ba saŋa, sə lìà tʊn Yıı tʊtʊŋı tə. Ʊ swìn Timote con, sə ʊ ya ndə ʊ mù Polə yà nə yı nətʊ. Ʊ mɛ, sə ʊ twá cígá tə nə, sə ʊ kə ʊ waa Zwezi nə wuuu, sə ʊ soni lìà, sə ʊ ja pínú, sə ʊ dàn ká swɛ̀eé kàrà nəzəŋu tə, ba nə kàrì wá.

Sagı tə yígúrə́ wa, ʊ bırı nətʊ ʊ tətə nə dí càn, də nətʊ tə Yıı nə san wá.

Polə jʊ̀nì Timote

1 À mù Polə, yı Zwezi-*Kərisə *tʊntʊnʊ. Kʊ nətʊ twá də Yıı fırə tə. Zwezi-Kərisə tʊn nə, sə à swìn mıı tə yoo lìà con. Yıı kàn nii də, ʊ wá pa kʊ mıı təntə lìà tə nə, ba nə vwə ba tìàn Zwezi-Kərisə yırə.

2 À púpʊ́ní sagı kʊ tə, à pın n mù Timote nə. N yı à bìú tə, à nə swə zənzən. Nə nyına Yıı də nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʊ n yırə. Ba mù nə wá dəri n yinəgə zənzən, ba ga pa mú bıcan sìə́.

Polə dàn Timote jìàn

(Tʊtʊnan 16.1-3; 2 Timote 2.1-12; Efɛzə tìán 1.3-7; 2 Tɛsalonikə tìán 2.13-15)

3 À mù Polə kəni Yıı lɛ̀eɛ̀e, à pın n mù Timote nə. À lòrì Yıı də bıcan nəpon, ndə à nıbara-ba tə nə jʊn Yıı nətʊ. Máŋá mama, à nə wulə à lòrì Yıı, kʊ nə yı tıtın nə à yə̀ə́ yıcaʊ, à yàá lòrì Yıı, à pın mʊ́.

4 À lìí à tìàn də, n nə kwi nətʊ, à viru tə máŋá wa. Yá à dàń yà swə zənzən, sə à pìí à na mʊ́, sə à pùə́ poli.

5 À yàá bʊŋa nətʊ tə, n nə ken n waa Zwezi nə wuuu. Kʊ təntən kʊ ya n nıı Loyisə nə ken ʊ waa ʊ nə. Kʊ zàn lá, kʊ pa n nuu Enisə. Yá à dàń yə̀ə́ də, n də ken n waa ʊ mù Zwezi tə nə wuuu, n ga tà níə́ bələ tíú.

6 Mə kʋ mʋ̀ nə pɪn, à ma lìí
mʋ́ yoo kʋ tə. Ja Yɪɪ tarpɪʋn
tə, ʋ nə pɪn mʋ́, sə n ma tʋn
zəni. Máŋá tə wa, à nə tʋ́n à
jìàn tə n yuu wa, Yɪɪ pɪn mʋ́
tarpɪʋn təntə. Kə n dìàn lá
n tʋn də kʋ tarpɪʋn təntə.
7 Yɪɪ-*Siŋu yàá ba pɪn, lìù
jì yáá ŋwìán tíú. Kʋ mʋ̀
nə pɪn, dàn ká pa, n ya yáá
ŋwìán tíú. Kʋ yàá pa nəba
dìàn, sə nə ma tʋn, nə pa Yɪɪ
nə. Kʋ yàá pa nə sóní lìà, kʋ
ga pɪn, nə yə̀ə́ nə tìàn janʋ.
8 Dàn ká pa cavɪra ja mʋ́,
sə n swìn nə *Yuu-Tiu yoo
n bɪrɪ lìà nə. Dàn ká pa
cavɪra ja mʋ́, à mʋ̀ Polə nə
wulə bàń dìə̀ Zwezi-Kərisə
yɪrɪ də. N də mɛ, sə n də́ càn
sʋywáŋʋ́ tə yɪrɪ, ndə à nə,
də dìàn tə, Yɪɪ nə pɪn mʋ́.
9 Ʋ mʋ̀ Yɪɪ nə jon nəba nə
cʋna wa. Ʋ kúrí nəba, sə
nə ya ʋ mʋ̀ lìà. Kʋ tà nə
tʋtʋnzəŋə yɪrɪ, kʋ ya ʋ tətə
nə swə kʋ nətʋ, kʋ twá də ʋ
pubwanʋ tə nə. Yɪɪ tətə nə
sóní, sə ʋ fwa kʋ nətʋ tə, də
lʋʋ tə wà fwa. Yɪɪ tətə nə
twá də Zwezi-Kərisə, ʋ ma
tʋn ʋ pubwanʋ tə nə yɪra.
10 Zwezi-Kərisə jon nəba
nə cʋna wa, yá ʋ zwɛ̀e tɪan
dìàn. Kʋ mʋ̀ nə pɪn, sɪ́ʋ́n nə,
Yɪɪ pubwanʋ təntə dàń yɪ
nəpon. Zwezi twá sʋywáŋʋ́
tə nə, ʋ bɪrɪ də, lìà tə wá na
mɪɪ, kʋ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.
11 Yɪɪ tʋ́n nə, sə à ya ʋ
tʋntʋnʋ, à swìn sʋywáŋʋ́
təntə, də à kàrì kʋ à bɪrɪ lìà
nə.
12 Mə kʋ mʋ̀ yɪrɪ nə, à də́
càn tə tə, yá cavɪra ba nə jə.
À mʋ̀ yə̀ə́ lìù tə, à nə keni
à waa ʋ nə. Yá à yə̀ə́ də,
sʋywáŋʋ́ təntə, Zwezi nə pɪn
nə, ʋ wàá kʋ nə ʋ cì, kʋ ja
vələ dɪɪn tə, ʋ nə wá pìí ʋ
bà.
13 Twá cígá sʋ̀ràn tə nə, n
nə nì à nii wa də, à swìn, sə
n də sʋ̀ràn ya ndə tə nə. Dàn
ká lwàń won mama tə wa.
N nə swìn tə sʋ̀ràn təntə,
Zwezi-Kərisə nə pɪn, sə n kə
n waa ʋ nə, yá n ga sóní
lìà də. Kʋ mʋ̀ yɪrɪ nə, ja tə
sʋ̀ràn təntə n bɪcan wa.
14 Ywàń sʋywáŋʋ́ tə yuu,
Yɪɪ nə pɪn mʋ́. Ywàń kʋ yuu
də Yɪɪ-*Siŋu tə, kʋ nə wulə
də nəba.
15 N yə̀ə́ də, Kərisə lìà
tə mama, ba nə wulə
Azi nagwanaa tə wa, vɪga
nə ba dʋgʋ. Fizwɛlə də
Ɛrəmozwɛnə twá ba wulə
ba wa.
16 À lòrì nə Yuu-Tiu, sə ʋ
dəri Oneziforə mʋ̀, də ʋ dìə̀
lìà yinəgə zənzən. Ʋ mʋ̀ yàá
zʋ̀rì à bɪcan, ʋ ga ba à cavɪra
dəri, də ba nə vwə nə də
banzala tə.
17 Ʋ nə twi *Romə wa
yəbə, ʋ bɪbarɪ ʋ pìà bwálí
tə, à nə wulə wuuu, halɪ ʋ
bà ʋ na nə.
18 Nə Yuu-Tiu nə wá dəri ʋ
yinəgə zənzən, dɪɪn tə nə, ʋ
nə wá pìí ʋ bà, ʋ bʋ̀rì ləzoni
bʋ̀rà. N mʋ̀ yə̀ə́ tʋtʋnan tə,
ʋ nə tʋn ʋ pa nə, máŋá tə
wa, à nə yɪn Efɛzə nə, zəni.

2

*Ka twá Zwezi-Kərisə nə
də waa nədʋ yoo*

*(1 Korɛntə tìán 9.24-25;
Matiə 10.32-33)*

1 N mù Timote yı ndə à mù
Polə bìú nə. Zwezi-Kərisə
fwa ʊ pubwanʊ tə n yıra. Kʊ
mù nə pın, n dàń pa n jìàn
dàn.
2 N nì Yıı sʊgʊ tə à nii nə, à
nə swìn lìà zənzən yáá con.
Tì kʊ sʊgʊ təntə, n ma kàrì
lìà tə duən tə, ba nə yı pùə́
nədʊ tìán. Kʊ tìán təntə də
kúʊ̀ mɛ, sə ba wàní ba tì kʊ,
ba ma kàrì lìà duən də.
3 Də n nə tʊŋa, n pın
Zwezi-Kərisə nə, sə n sɛ̀e n
də́ càn, ndə pamanʊ nəzəŋu
nə sɛ̀e, ʊ də́ càn nətʊ.
4 Lìù nə vəli pamanı, ʊ nə
pìà, sə ʊ poli ʊ yuu tíú tə pùə́
nə, ʊ kúʊ̀ wà mɛ, sə ʊ fwa
yìàn tə, pamanʊ nə wà mɛ,
sə ʊ fwa.
5 Kʊ yı ndə lìù nə wulə ʊ
dəri, ʊ mù də lìà duən, sə ba
jon ŋwírán. Ʊ nə wà nətʊ,
ba nə mɛ, sə ba dəri dəru
tə nii nə twá, ʊ wàrì dun
yupuu ʊ nı kʊ wa.
6 Kʊ tə yı ndə lìù nə, ʊ
nə ken ʊ dìàn lá, ʊ ma varı
kárá. Mə ʊ mù nə wá yà
təntən lìù tə, ʊ nə dí yáá ʊ
na ʊ tori kárá tə cıʊ, máŋá
wa.
7 Bún sʊ̀ràn tə tə yoo, à nə
swìn n con. N nə bʊŋa tə
yoo, *Yuu-Tiu wá pa, n nì tə
mama dàń.
8 Lìí Zwezi-Kərisə yoo, ʊ
nə tıga, ʊ pìí ʊ bwin ʊ nan
tıan wa. Ba lʊrı wá pìʊ́
*Davidə dwíí tə wa. Mə kʊ
mù nə yı sʊywáŋʊ́ tə, à nə
swìn, à bırı lìà tə nə.
9 Kʊ sʊywáŋʊ́ təntə, à nə
swìn, tə nə pın, à wulə ban-
zala tə wa, à də́ càn, ndə à
fwa yolwan. Yá də kʊ nətʊ
tə mama, ba tə wà Yıı sʊgʊ
tə ken bàń dìà.
10 Kʊ mù nə pın, à sɛ̀e, sə
à də́ càn, lìà tə yırı Yıı nə
kúrí, sə ʊ twá Zwezi-Kərisə,
ʊ ma jon ba ba cʊna wa, ba
ga zʊ ʊ dun tə wa, tə nə ba
zwɛ̀e.
11 Nə̀ń, sʊ̀ràn tə, tə nə ba
tʊ́tʊ̀ná jə. Tə mù nə yı
də, nə nə twá Zwezi-
Kərisə nə, nə tı, nə wá
twá ʊ nə, nə pìí nə
bwin nə nan də.
12 Də nə nə jın pínʊ́ wuuu,
nə wà pìí nə kə nə kwa, nə
wá də́ pàrì də wá. Yá nə dàń
nə vıga wá, ʊ də wá vı nəba.
13 Ʊ yı pùə́ nədʊ tíú. Kʊ mù
nə pın də, nə nə swə nə bà
nə jì pwìí bələ tìán də, ʊ mù
tə yı pùə́ nədʊ tíú, ʊ wàrì ʊ
tìàn ʊ pìí ʊ tɛn.

Tʊ̀tʊ̀nʊ̀ nəzəŋu yoo
(1 Timote 1.3-7, 18-20; Zwakə 5.19-20)

14 Lìí yoo kʊ tə lìà tə
mama, caga ba nii nə Yıı yáá
con, ba dàn ká fwa jara yìàn
yıra boŋu yuu wa. Tə mù
jara təntə ba won fwa tə pın
ba, də kʊ nə tà, sə tə cʊ̀gʊ̀
lìà tə, ba nə cʊga tə.
15 N mù Timote, kə n dìàn
lá, sə n ya lìù tə, n nə twá
Yıı puswənə nə. N mɛ, sə n
ya tʊ̀tʊ̀nʊ̀ tə, n nə tʊŋa zəni,
n tʊtʊŋı tə cavıra dàn ká ja
mʊ́. Kʊ mɛ, sə n swìn Yıı
sʊgʊ tə, kʊ nə yı cígá tə, n
bırı lìà nə zəni zəni.
16 Dàn ká kə n nii ləyərən
yomanan tə wa, tə nə tà
Yıı nyiən. Lìà tə, ba
nə jə yomanan təntə, yàá
pìí mancın mancın, ba zʊ

tʊtʊnkʊkwɪnan tə, Yɪɪ nə ba pìà.
17 Ba mù lìà təntə kàrà yɪ
ndə naworu nə, kʊ nə wórí
kʊ zwɪ wuuu. Mə Yimene də
Filɛtə wulə ba mù lìà təntə
wa.
18 Ba mù kúù ba cígá tə
nə twá. Ba mù swìn də, Yɪɪ
manwarɪ ʊ pìí ʊ bwin lìà ʊ
lɪ tɪan wa. Ba twá kʊ nətʊ tə
nə, ba ma gɪgarɪ lìà tə, ba nə
keni ba waa Zwezi nə wuuu
ba dʊga.
19 Də kʊ nətʊ tə mama,
kʊ tə Yɪɪ mù nə tún, kʊ ba
lwàní. Kʊ yɪ ndə ba nə
tún dìə dəkuu nə, ba púpʊ́ní
sʊ̀ràn tə tə ka dəkuu tə yuu
wa. Tə sʊ̀ràn tə swìn, tə wʊ́:
«*Yuu-Tiu yəə́ lìà tə, ba nə
yɪ ʊ mù nə tɪ». Púpʊ́ná tə
duən də swìn, tə wʊ́: «Lìù
tə mama, ʊ nə bɪrɪ də, ʊ ya
*Yuu-Tiu nə tɪ, kʊ tíú dàń
mɛ, sə ʊ yá kʊnkʊn yìən
fàŋʊ́ nə».
20 N nə zʊa jɪjə tíú dìə wa,
n wá na zɪla yirə yirə tə nə
wulə lá. Zɪla təntə duən yɪ
sían wùrú zʊŋɪ, nə à yəə́
lugu wùrú zʊŋɪ. Tə duən də
yɪ dɔ̀ɔ̀ ba nə sárí, nə à yəə́
tɪran nə ba ma fwa tə. Tə
mù zɪla təntə mama tʊtʊnan
tà nədʊ. Zɪla tə nə ziən nə,
ba ma tʊŋa cànà dɪɪn nə. Tə
duən tə mù ya, ba ma tʊŋa
dɪɪn mama.
21 Mə nə yɪ nətʊ. Də lìù nə
cìgà ʊ tìàn nə də yolwan tə
mama, à nə swìn tə yoo, ʊ yɪ
ndə wùrú zʊŋa tə nə, ba nə
ma tʊŋa cànà dɪɪn nə. Yuu-
Tiu wá lɪ wá ʊ tún vàn nə,
sə ʊ ya ʊ mù nyiən. Ʊ tʊtʊŋɪ
ziən kʊ pa Yuu-Tiu nə, ʊ ga
sɛ̀e, ʊ tʊŋa tʊtʊnzəŋu yiri
mama.
22 Cɪ n tìàn nə dàn ká
twá fwa yokʊkwɪnan tə,
ləzwəndʊn tə nə swə, tə
fàŋʊ́. Kə n dìàn lá, n pìà kʊ
tə, kʊ nə yɪ cígá yoo, də n
waa mama. Kə n waa mama
Zwezi nə wuuu, sə n sóní lìà.
Pa n mù də lìà tə, ba nə jʊ̀nì
nə Yuu-Tiu də bɪcan nəpon
tə, ya duən nə də bɪcan sìə́.
23 Lìà nə wulə ba dɪ ləyəri
tʊ́tʊ̀ná, tə nə yɪ tʊtʊ, dàn ká
kə n nii lá. N yəə́ də, tə
mù nə pɪn, lìà tə fwa jara də
duən.
24 Kʊ wà mɛ, sə Yuu-Tiu
tʊ̀tʊ̀nʊ̀ dɪ jara. Ʊ mɛ, sə ʊ
zìlí lìà tə mama, sə ʊ ya lìù
tə, ʊ nə wàá ʊ kàrì, sə ʊ ga
ja pínʊ́ də ba.
25 Ʊ mɛ, sə ʊ ja bɪcabwanʊ,
ʊ ma bɪrɪ lìà tə, ba nə zɪga ʊ
nə. Kʊ wàá kʊ pɪn, Yɪɪ twá
kʊ nə, ʊ pɪn ba vəvəri ba
kwa, ba ma sé ba cʊna. Yá
ba ga lwarɪ cígá sʊgʊ tə.
26 Kʊ wàá kʊ pɪn ba
pubʊŋa pìí, ka twi cígá sʊgʊ
tə nə, ba ga jon ba tìàn
*Sɪtana jìàn wa, ʊ yà nə jɪn
ba ndə nyalɪ, nə jɪn won
nətʊ, ʊ pa, ba tʊŋa kʊ tə, ʊ
nə swə.

3

Lʊʊ zaŋʊ máŋá yoo
(2 Piyɛrə 2.1-22; Zwidə 3; Titə 1.10-16)

1 Lìí n tìàn də yoo, kʊ
tə zəni. Kʊ mù nə yɪ, lʊʊ
zaŋʊ máŋá tə nə wá yà càn
zənzən tə.
2 Lìà tə wá sóní ba tìàn
cɪcɪ. Ba wá sóní səbiu, ba
ga wá yà lìà tə, ba nə swə

yırı. Ba wá yà fwiə lìà, ba
ga wá twın Yıı. Ba wá vı
ba nyına-ba nii, ba ga wá yà
yərì jwıan lìà. Ba wá yà lìà
tə, ba nə ba Yıı yìən tə zìlí.
3 Ba wá yà lìà tə, ba yoo nə
dà zənzən, ba ga ba ləzoni
yinəgə dəri. Ba wá yà lìà tə,
ba nə də́ tıjaŋa lìà də̀ń nə,
ba ga wá sóní jara. Ba wá yà
lìà tə, ba nə yı ndə ganaŋa
nə, ba ga bá sóní won tə, kʊ
nə ziən.
4 Ba wá yà lìà tə, ba nə
gıgarı lìà ba dʊga, ba ga wá
yà lìà tə, ba nə súə́ də lıŋa.
Ba wá yà fwiə lìà zənzən, ba
ga wá sóní ba fıra yìən, ba
doni Yıı.
5 Ba wá fwa ndə Yıı lìà nə.
Yá ba ga ba sɛ̀e, sə Yıı dìàn
tə lwàń ba, sə ba ya ʊ mʊ̀ Yıı
lìà cígá cígá. N mʊ̀ Timote,
pa n mʊ̀ də ba lìà təntə, ya
yıŋʊnı də duən.

6 Ba mʊ̀ lìà təntə yiri nə
sə̀gə̀ ba zwı lìà dii wa, ba
gıgarı kana tə, ba nə ba
dìàn jə Zwezi-Kərisə cwəŋə
tə wa, ba pın ba sɛ̀e ba
sʊ̀ràn. Kana təntə yuu cʊna
dáá zənzən ba yuu wa, ba ga
yı ba twá kʊ tə mama nə, kʊ
nə ywán kʊ pa ba.
7 Ba yı kana tə, ba nə yàá
swə, sə ba nì yoo mama. Yá
ba ga wàrì cígá yoo mʊ̀, ba
lwarı míámían.
8 Nətʊ tə, Zwanɛsə* də
Zwanbərɛsə nə zıgı *Moyizə
nə, mə nətʊ bara təntə də
zıga cígá sʊgʊ tə nə. Ba yı
lìà tə, ba pubʊŋa nə ba tʊŋa,
ba ga wà ba waa ken Zwezi
nə cígá cígá.
9 Lìà tə mama wá lwarı
də, ba ya ləyərən, ndə
lìà nə lwarı də, Zwanɛsə
də Zwanbərɛsə yı ləyərən
nətʊ. Kʊ mʊ̀ nə pın, ba bá
wàní ba va yáá.

Talıkwa kwìə̀ tə, Timote nə mɛ, sə n twá tə nə
(2 Korɛntə tìán 6.3-10; 1 Piyɛrə 1.19-21)

10 N mʊ̀ Timote, n mʊ̀ twá
à mʊ̀ Polə nə yìən tə tə wa:
N yə̀ə́ nətʊ, à nə kàrì. N yə̀ə́
kʊ tə, à nə yı. N yə̀ə́, à nə
bʊŋa, sə à fwa nətʊ. N yə̀ə́, à
nə keni à waa Zwezi nə nətʊ.
N yə̀ə́, à pínʊ́ nə mɛ nətʊ. N
yə̀ə́, à nə swə lìà nətʊ. N
yə̀ə́, à nə jın pínʊ́ wuuu, à
dàn ká pìí à kə à kwa nətʊ,
à ma twá Yıı nə.
11 N nı càn tə, à nə dí də
wʊwalʊ tə, kʊ nə yí nə. N
yə̀ə́ yìən tə mama, tə nə yí
nə Pisidi Antıʊswə nə, Yiko-
niomə nə, Lisətərə nə. Yá
*Yuu-Tiu tə jon nə tə mama
wa.
12 Lìà tə mama, ba nə pìà,
ba tì Zwezi-Kərisə cwəŋə tə
cígá cígá, ndə Yıı nə pìà
nətʊ, ba wá də́ càn lìà duən
jìàn wa.
13 Yá lìà tə mʊ̀, ba nə yı
wʊlʊnyına, ba nə gıgarı lìà
ba dʊga, ba mʊ̀ wá kwɛn ba
cʊ̀gà, ba súrí wuuu. Ba wá
gıgarı lìà duən ba dʊgʊ, ba
ga wá gıgarı ba də ba dʊgʊ.
14 N mʊ̀ Timote, vwa n tìàn
kankan yìən tə nə, ba nə ma
kwè mʊ́, n ga pa cígá mama

* **3:8 3.8** Zwanɛsə də Zwanbərɛsə yà yı *Zwifə-ba yıra, ba nə ma boŋə *Ezwipətə tìán jinəmori-ba.

tə nə. N yèə́ lìù tə də, ʋ nə
bɪrɪ mʋ́ tə yìàn təntə.
15 Vwa n tìàn kankan tə
yìàn tə nə. N yəni Yɪɪ sagɪ
tə də, n tə yɪ bisɪmaa. Kʋ mù
Yɪɪ sagɪ təntə wàá mʋ́ yənu
kʋ pɪn. Kʋ mù yənu təntə
nə wàá mʋ́ kʋ bɪrɪ nətʋ Yɪɪ
nə jon mʋ́ n cʋna wa, n nə
keni n waa Zwezi-Kərisə nə
wuuu tə yɪrɪ.
16 Yìàn tə mama, ba nə
pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ
ya Yɪɪ-*Siŋu tə nə pɪn, ba
pʋ́pʋ́ní tə. Tə ziən, sə ba ja
tə ba kàrì lìà. Tə mù nə wàá
lìà tə bɪrɪ də, ba ba cígá jə.
Tə mù nə yàá caga lìà nii nə
də, ba nə fwa yolwan. Tə mù
nə bɪrɪ, nətʋ lìà nə mɛ, sə ba
ya cígá wa.
17 Yɪɪ-Siŋu tə fwa kʋ nətʋ
tə, sə kʋ pa Yɪɪ lìù wàní ʋ mì
ka fwa yozəŋə mama.

4

(Tʋtʋnan 20.28-31; 2 Timote 2.3-7)

1 Dɪɪn don nə, Zwezi-
*Kərisə wá pìí ʋ bà. Ʊ wá
bà ndə pìʋ́ nə. Ʊ wá bʋ̀rì
tɪga tə bʋ̀rà, ʋ ga bʋ̀rì ba tə,
ba nə wà tɪ, də bʋ̀rà. À mù
Polə dàń pɪn nii kʋ tə n mù
Timote nə, Yɪɪ yáá con də
Zwezi-Kərisə yáá con.
2 Swìn sʋywáŋʋ́ tə, n bɪrɪ!
Swìn kʋ də n bwé! Máŋá tə
nə ziən, sə n swìn kʋ. Ka nə
kʋ́ʋ̀ ba ziən də, sə n tə swìn
kʋ. Bɪrɪ lìà tə, ba nə tʋŋa
lwanɪ tə, də ba ba cígá jə, n
ga caga ba nii nə. Kwè ba, sə
ba fwa kʋ tə, kʋ nə ziən. Ja
pínʋ́ dɪɪn mama, n ma kàrì
ba nətʋ.
3 Máŋá don wá bà, lìà tə
nə kʋ́ʋ̀ bá cʋgʋ ba tə, ba
nə kàrì cígá sʋ̀ràn tə ba
bɪrɪ, ba nə pìà, sə ba tʋn
yokʋkwɪnan tə yɪrɪ. Ba wá
pɛ̀e karnyɪna duən, ba ma
kɪkarɪ ba tìàn, sə ba kàrì ba
yìàn tə, ba nə swə.
4 Ba kʋ́ʋ̀ bá cʋgʋ cígá
sʋ̀ràn tə, ba dàń wá pìí, ba
cʋga kʋnkʋn yomanan.
5 N mù Timote, n mɛ, sə n
ya lìù tə, n nə yèə́ yoo dèń,
máŋá mama, wuuu. Sɛ̀e,
sə n də́ càn tə, sə n swìn
sʋywáŋʋ́ tə n bɪrɪ lìà nə.
Tʋn tʋtʋŋɪ tə, Yɪɪ nə pɪn mʋ́,
n pa kʋ nii sʋ́.

(Filipə tìán 1.20-23; 1 Timote 1.19-20; Matiə 10.18-20)

6 À mù Polə yɪ ndə vanɪ
nə, ba nə tanɪ, sə ba ma fwa
*joŋi. Kʋ pìà kʋ bɪrɪ də, à
máŋá yí, sə à va Yɪɪ con.
7 À ta Zwezi-Kərisə yɪrɪ
zənzən. À zwɛ̀e kʋ tə, Yɪɪ nə
pɪn nə, sə à fwa, ndə lìù nə
dəri ʋ va ʋ yí bwálí tə, ʋ nə
mɛ, sə ʋ yí lá. À ken à waa
Zwezi nə wuuu, à wà pìí à kə
à kwa.
8 Síʋ́n nə, à yèə́ də, Yɪɪ tʋ́n
à ŋwírán ʋ con, tə nə dànì
nə. Nə Yuu-Tiu nə wá bʋ̀rì
nə bʋ̀rà dɪɪn don nə. Kʋ dɪɪn
tə nə, ʋ wá pa nə cígá tíʋ́
yupuu tə. Kʋ tà à cɪcɪ nə, ʋ
wá pa kʋ, ʋ wá pa kʋ lìà tə
mama nə, ba nə swə, sə ʋ pìí
ʋ bà.

Polə boŋə Timote, sə ʋ bà ʋ con

9 Timote, kə dìàn, n bà n
yí nə lala!

10 Demasə vıga nə ʋ dʋgʋ,
sı́ʋ́n lʋʋ kʋ tə wiən fıra nə
jə wá yırı. Yá ʋ dàń vəli
Tɛsalonikə. Kərɛsansə də
vəli Galasi, Titə də ga va
Daləmasi.
11 Likə cıcı nə wulə à con.
Máŋ́á tə wa, n nə bìàn, sə n
ja Marəkə, n ja kə lá n bà. Ʋ
wàá à nə ʋ saŋa.
12 Tiswikə mʋ̀ ya à mʋ̀ nə
tʋn wá Efɛzə nə.
13 Máŋ́á tə, n nə bìàn, sə n
twá Karəpisə con Tərowasə
nə, n jon à gànʋ̀, à vìí à yá lá,
n ja bà n pa nə. N nə bìàn,
sə n kə lá n ja saga tə n bà.
Kʋ tə, kʋ nə dwə à yà swə,
sə n ja tə tə, ba nə pʋ́pʋ́ní
tanan tə wa, n ja bà.

14 Alɛkəzandərə, ʋ nə yı
yarʋ, tʋn yolwan nəfarʋ à
yıra. Nə *Yuu-Tiu nə wá
ŋwín kʋ tə, ʋ nə tʋn, tə
ŋwírán ʋ pa wá.
15 Cı n tìàn nə də wá, ʋ
cìgà nə kàrà tə yáá nə də
dìàn.

16 À nə təntən à tʋ́n à nii
lìà tə, ba nə bʋ̀rì bʋ̀rà, tə
yáá con, lìù mama wà ʋ nii
ken à kwa. Ba mama vıga
nə ba dʋgʋ. Yıı nə wá kwɛn
ba cʋna, ʋ lı ba mʋ̀ də wá
pwərə wa.
17 Də kʋ nətʋ mɛ Yuu-Tiu
tə wà nə vı ʋ dʋgʋ. Ʋ mʋ̀
nə pın nə dìàn, à ma wàní à
swìn ʋ sʋgʋ tə mama, à bırı
ndə kʋ nə mɛ nətʋ. Lìà tə
mama, ba nə tà *Zwifə-ba, nì
kʋ. Yuu-Tiu nə san nə, à ma
wàní à jon à tìàn tıan jıın
wa.
18 Yuu-Tiu nə wá cì à nə də
yolwan mama, ʋ ga wá jon
nə, ʋ pa à zʋ ʋ nyına Yıı *sàń
tə wa. Ʋ mʋ̀ nə mɛ də dun
dıın mama wuuu. Amıına!

Sagı tə yígúrə́ jʋ̀nà

19 Jʋn Pərisəka də Akilasə
n pa nə. Jʋn Oneziforə də ʋ
dìà lìà tə n pa nə.
20 Erasətə wulə Korɛntə
nə. Tərofimə mʋ̀ yıra ba
zurə, à ma yá wá Mile nə.
21 Kə dìàn, sə n bà də
waran tə máŋ́á tə wà yí.
Əbilisə də Pidansə də Linisə
də Kəlodıa də lìà tə duən
tə mama, ba nə yı n nubıa
*Kərisə yırı tə, jʋ̀nà mʋ́.
22 *Yuu-Tiu nə wá yà də
mʋ́. Ʋ wá fwa ʋ pubwanʋ tə
á yıra. Amıına!

Sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʋ pa Titə nə Titə sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpʊ́ní sagı kʋ tə

Kʋ yı *tʋntʋnʋ Polə nə púpʊ́ní kʋ. Máŋá tə wa, ʋ nə púpʊ́ní kʋ, də ʋ yı ʋ wulə bàń dìè wa *Romə nə.

Lìù tə nə, ʋ nə púpʊ́ní

Sagı kʋ tə yı Polə púpʊ́ní kʋ ʋ pa Titə nə. Titə nyına tà *Zwifə, ʋ tətə Titə ga yı Polə karbiu. *Ʋ* tʋn də Polə, sə ba ma swìn sʋywáŋʋ́ tə.

Sagı tə wa sʋgʋ

Nəŋə kʋ tə yırı, Polə nə púpʊ́ní ʋ nə: Titə yı ʋ wulə Kərɛtə nagwanaa tə wa, kʋ nə wulə mʋʋ tətəŋi tə wa. Kʋ nagwanaa təntə wulə nasara lʋʋ də ləzwənzwənən lʋʋ pwərə wa. Titə dàń wulə kʋ bwálí təntə wa, ʋ saŋa *Kərisə lìà púlá tə nə, sə ba wàní ba tanı ba tìàn.

Polə pìà ʋ lìí Titə, Kərisə lìà púlí yáá tíú nə mɛ, sə ʋ ya nətʋ. *Ʋ* púpʊ́ní kʋ, sə ʋ ma bırı Titə nə kwìè tə, ʋ nə mɛ, sə ʋ pa nəkwıa tə nə də kaninə tə nə, də ləzwəndʋn tə nə, də ywəŋə tə nə, ndə Timote nə. *Ʋ* pìí ʋ lìí ba nətʋ tə, ba nə mɛ, sə ba ya, sə kʋ pa ba wàní ba zìlí Yıı nii, ndə kʋ nə mɛ nətʋ.

Polə jʋ̀nì Titə
(2 Piyɛrə 1.1-4)

1 À mʋ̀ Polə yı Yıı tʋ̀tʋ̀nʋ̀, à ga yı Zwezi-*Kərisə *tʋntʋnʋ də. À mʋ̀ nə púpʊ́ní sagı kʋ tə. Yıı tʋn nə, sə à san lìà tə nə, ʋ nə kúrí, sə ba kə ba waa Zwezi nə. Yá ʋ ga pìà, sə à pa ba lwarı cígá tə. Kʋ mʋ̀ cígá təntə, bırı ba nətʋ tə, ba nə mɛ, sə ba ya, sə ba ma twá Yıı cwəŋə tə nə zəni.

2 À fwa kʋ nətʋ tə, sə lìà ja yala, də ba wá na mıı tə, kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı con. Yıı ba kʋnkʋn kʋnı. Kʋ mʋ̀ nə pın, ʋ kàn nii, də lʋʋ tə wà fwa, də ʋ wá pa nəba kʋ mıı təntə.

3 Yá kʋ máŋá tə, Yıı nə tún nə yí, ʋ jon nəba nə cʋna tə wa. *Ʋ* pın, ba lwarı ʋ sʋgʋ tə. *Ʋ* pın nə kʋ sʋgʋ təntə, yá à dàń ga swìn kʋ à bırı, ndə ʋ nə pın nii, sə à swìn kʋ nətʋ.

4 À púpʊ́ní sagı kʋ tə, à pın n mʋ̀ Titə nə. N yı ndə à bìú nə cígá cígá, nə mɛ bələ nə keni nə waa Zwezi nə, tə yırı. Zwezi-Kərisə jon nəba nə cʋna wa. Nə nyına Yıı də ʋ mʋ̀ Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʋ n yıra, ba ga pa mú bıcan sìó.

Won tə Titə nə mɛ, sə ʋ fwa Kərɛtə nə
(1 Timote 3.1-7; 1 Piyɛrə 5.1-4)

5 À yá n mʋ̀ Titə Kərɛtə nagwanaa tə wa, sə n kwɛn yìèn tə, tə nə ga, n pa tə zıgı zəni. À pìà, sə n kúrí lìà, sə ba dàń ya *Kərisə lìà púlí mama yáá tìán tıʋ

mama wa. Mə kʊ mù nə à mù Polə dí yáá, à bɪrɪ mʊ́.

6 Lìù tə nə mɛ, sə ʊ ya Kərisə lìà púlí tə yáá tìán tə wa, ʊ mɛ, sə ʊ ya lìù tə, ʊ nə ba yìèn jə, lìà nə wá caga ʊ nii nə tə yɪrɪ. Ʊ mɛ, sə ʊ ya kan nədʊ barɪ. Ʊ bɪa mɛ, sə ba kə ba waa Zwezi nə. Ba tʊtʊnɛɛ də mɛ, sə tə ya zəni, sə lìà tə mama wàní ba na də, ba ba duən pəni vɛɛ vɛɛ. Ba ga tə mɛ, sə ba zìlí ʊ nii də.

7 Kərisə lìà púlí yáá tìán yuu tíú yɪ Yɪɪ tʊtʊŋɪ tə ʊ tʊŋa. Kʊ mù nə pɪn, ʊ mù lìù təntə wà mɛ, sə ʊ ja yìèn, ba nə wá caga ʊ nii nə tə yɪrɪ. Ʊ wà mɛ, sə ʊ ya fwiə tíú, nə à yəə́, sə ʊ ja lɪŋa zənzən. Ʊ wà mɛ, sə ʊ nywìn swana ʊ bʊbʊnɪ, nə à yəə́, sə ʊ yà jarɪdɪrʊ. Ʊ wà mɛ, sə ʊ twá yokʊkwɪnan nə, ʊ ma pìà səbiu.

8 Nəń tə tə, ʊ nə mɛ, sə ʊ fwa: Ʊ mɛ, sə ʊ yà lìù tə, ʊ nə joŋə vərə zəni, ʊ pa, ba zʊrɪ ʊ diə̀ wa. Ʊ mɛ, sə ʊ sóní kʊ tə nə ziən. Ʊ mɛ, sə ʊ yà lìù tə, ʊ nə bʊŋa zəni, ʊ ga tʊŋa kʊ tə nə yɪ cígá yoo. Ʊ mɛ, sə ʊ kə ʊ tìàn míámían Yɪɪ tʊtʊŋɪ tə wa, sə ʊ yà lìù tə, ʊ nə yəə́ ʊ tìàn janʊ.

9 Ʊ mɛ, sə ʊ ja cígá sʊgʊ tə, nə nə kàrì nə bɪrɪ lìà tə nə, ʊ bɪcan wa. Kʊ mù nə wá pa ʊ wàní, ʊ kwè ba duən tə də kʊ sʊgʊ təntə. Kʊ ga tə wá pa ʊ bɪrɪ nəpon nəpon də, lìà tə, ba nə zɪga kʊ sʊgʊ tə nə, yɪ kʊnkʊna. Mə lìà təntə yiri nə, n mɛ, sə n kúrí.

(Romə tìán 16.17-18; 1 Timote 1.3-7; 2 Timote 3.5-9)

10 Lwarɪ də, lìà dáá zənzən, ba nə ba lìù mama nii zìlí. Ba yàá swìn sʊ̀ràn tə nə ba dəń jə, ba ma gɪgarɪ lìà tə ba dʊgʊ. *Zwifə-ba tə, ba nə yɪ Kərisə lìà tə, nə tʊŋa kʊ yoo təntə, ba doni lìà tə mɛ.

11 Kərisə lìà púlí tə yáá tìán tə mɛ, sə ba pa kʊ lìà təntə pú ba nii. Ba mù nə dwé lìà tə mama dii duən wa. Yìèn təntə, ba nə kàrì tə, ba wà mɛ, sə ba kàrì tə. Ba fwa kʊ nətʊ tə, ba ma twá yokʊkwɪnan nə, ba pìà səbiu.

12 Ba wa lìù don, ʊ də nə yɪ Kərɛtə tíú, ʊ nə yɪ ba yənu tíú, dí yáá ʊ swìn ʊ wʊ́: «Máŋá mama Kərɛtə tìán yɪ kʊnkʊna, ba ga yɪ ndə ganaŋa nə. Ba yɪ yayɪnyɪna, yá wodiu cɪcɪ nə yɪ ba pubʊŋa yoo».

13 Yá kʊ yoo təntə, ʊ mù yənu tíú tə nə swìn, tə ya cígá. Kʊ mù nə pɪn, n dàń mɛ, sə n caga ba nii nə zənzən, sə kʊ pa ba kə ba waa Zwezi nə wuuu, ndə kʊ nə mɛ nətʊ.

14 Caga ba nii nə, sə ba kʊ́ʊ̀ dàn ká cʊgʊ Zwifə-ba yomanan tə, sə ba dàn ká twá lìà tə, ba nə vɪga cígá tə sʊ̀ràn tə nə.

15 Də lìù bɪcan nə yɪ nəpon Yɪɪ yáá con, won mama wá ya nəpon kʊ pa wá. Yá lìà tə, ba bɪcan nə tà nəpon Yɪɪ yáá con, ba nə wà ba waa ken Zwezi nə, won mama wàrì nəpon kʊ yanɪ kʊ pɪn ba. Ba yənu də ba pubʊŋa mɛ yɪ yozwənən.

16 Ba yàá swìn də ba bwé, sə ba ma bırı də, ba yəə́ Yıı. Yá ba yokʊkwınan tə dàń nə yàá bırı də, ba cígá yərì Yıı. Ba ba Yıı nii zìlí, ba yı won tə, Yıı nə culi nə, ba tʊŋa, ba ga wàrì yozəŋu mama ba tʊŋa.

2

Kàrà tə, ka nə mɛ
(1 Timote 2.9-15; 1 Piyɛrə 3.1-6; Efɛzə tìán 6.5-8; 1 Piyɛrə 2.18-20)

1 N mù Titə, n mɛ, sə n kàrì kàrà tə, ka nə yı cígá, n bırı lìà tə nə.
2 Bırı bazʊnan tə nə də, ba mɛ, sə ba ya lìà tə, ba nə yəə́ yoo dəń. Ba mɛ, sə ba ya lìà tə, lìà nə mɛ, sə ba zìlí ba. Ba mɛ, sə ba ya lìà tə, ba nə bʊŋa zəni. Ba mɛ, sə ba kə ba waa Zwezi nə wuuu, də cígá cígá, sə ba sóní lìà tə duən tə, cígá cígá, ba ga ja pínú də zənzən.
3 Bırı kazʊnan tə nə, sə ba ya ndə nətʊ tə, Yıı nə swə, sə ba ya. Ba wà mɛ, sə ba ya lìà tə, ba nə swìn yolwana, ba pın lìà nə. Ba wà mɛ, sə ba yà lìà tə, ba nə nywìn swana zənzən, ba nə wàrì ba jəni tə yırı. Ba mɛ, sə ba pa kwìə̀ tə, tə nə ziən lìà nə.
4 Də ba nə fwa kʊ nətʊ tə, ba wá bırı kana tə, ba nə yı kaninə tə, sə ba sóní ba bana də ba bıa.
5 Kana tə, ba nə yı kaninə tə mɛ, sə ba twá də ba, ba ma lwarı nətʊ, ba nə mɛ, sə ba ya lìà tə, ba nə bʊŋa zəni, sə ba bıcanı də ga ya nəpon. Ba mɛ, sə ba ywàń ba dìə̀ yìən yuu. Ba mɛ, sə ba sóní lìà, ba ga sɛ̀e ba bana nii. Də ba nə fwa nətʊ, lìà tə bá swìn yolwan, ba pa Yıı sʊgʊ tə nə.
6 Kwè balandʊra tə, sə ba bún zəni ba waa con.
7 N tətə Titə mɛ, sə n ya lìù tə, ba nə wá twá n nə, ba ma tʊn yozəŋə won mama wa. N tətə fwa yozəŋə cıcı, sə kʊ bırı balandʊra tə nətʊ tə, ba nə mɛ, sə ba fwa. Yoo tə mama, n nə kàrì ba, sə n pa kʊ ya də n cígá mama. Kàrí ba kàrà yiri tə, kʊ nə wá pa lìà tə zìlí mʊ́.
8 Kàrí yìən tə, tə nə yı cígá, lìù nə wàrì tə yıra yoo ʊ swìn. Kʊ mù nə wá pa lìà tə, ba nə pìà ba swìn nə yolwan tə na, də yolwan mama tə̀lə́ nə yıra. Yá kʊ dàń wá pa cavıra ja ba.
9 Kwè ywəŋə tə, də ba mɛ, sə ba sɛ̀e lìù tə, ʊ nə yə̀, ba nii yoo mama wa. Ba mɛ, sə ba fwa kʊ tə, ba lìà tə, ba nə yə̀ ba tə, nə swə, sə ba fwa. Yá, sə ba dàn ká tʊ́tʊ̀ní ba nii wa.
10 Ba dàn ká ŋʊ lìà tə, ba nə tı ba tə, wiən də. Kʊ tə ba dàń mɛ, sə ba fwa, kʊ mù nə yı, sə ba tʊn tʊtʊnzəŋə, sə tə bırı də, ba sɛ̀e nii zəni. Də ba nə fwa nətʊ, kʊ wá pa lìà pa dun kàrà tə nə, nə nə kàrì Yıı yoo yuu wa, ʊ nə jon nəba nə cʊna wa.
(1 Piyɛrə 1.10-21; Romə tìán 12.1-2; 1 Zwan 3.1-3)
11 Yıı bırı ʊ pubwanʊ tə nəpon nəpon, də ʊ swə, sə ʊ jon lìà tə mama ba cʊna wa.
12 Ʊ bırı kʊ nətʊ tə nəba, sə kʊ pa nə dʊgʊ

tʊtʊnkʊkwɪnan tə, Yɪɪ nə ba
pìà, sə nə kʊ́ù dàn ká pìà lʊʊ
wokʊkwɪnan tə. Yá nə tə nə
wulə sɪ́ʊ́n lʊʊ kʊ tə wa, nə
mɛ, sə nə ya lìà tə, nə nə
bʊŋa zəni, sə nə tʊn kʊ tə,
nə yɪ cígá yoo, nə ga twá Yɪɪ
cwəŋə tə nə zəni.
13 Nə mɛ, sə nə fwa nətʊ,
nə ma dànì dɪɪn nəzəŋu tə,
də kʊ bìàn, sə nə na kʊ nə
yii wa. Kʊ dɪɪn təntə nə yɪ
dɪɪn tə, Zwezi-Kərisə nə wá
pɪí ʊ bà də ʊ dun tə. Ʊ mù nə
yɪ nə Yɪɪ nəfarʊ, ʊ ga yɪ lìù
tə, ʊ nə joŋə nəba nə cʊna
wa.
14 Ʊ mù nə twi ʊ tɪ nə
yɪrɪ, sə ʊ ma yə̀ nəba ʊ jon
nə yokʊkwɪnan tə wa, ʊ pa
Yɪɪ nə, sə nə bɪcan dàń ya
nəpon ʊ yáá con. Ʊ fwa kʊ
nətʊ tə, sə nə ya lìà tə, nə
nə yɪ ʊ mù nyiən, nə ga swə
ka fwa yozəŋə máŋá mama
wuuu.
15 Kàrí tə yìèn tə tə, n ma
kwè lìà tə. Dàn ba jìàn, sə
n ga caga ba tə, ba nə cʊ̀gà
tə nii nə. Yɪɪ pɪn mʊ́ dìàn n
nii sʊgʊ wa. Swìn də n nii
təntə. Dàn ká sɛ̀e n pa lìà tə
mun mʊ́.

3

Kərisə lìà tə nə yɪ nətʊ
(1 Piyɛrə 2.13-16; Efɛzə
tìán 2.1-10; Romə tìán 16.17-
18)

1 Lìí *Kərisə lìà tə də, ba
mɛ, sə ba sɛ̀e pɛ̀egá tə də yáá
tìán tə duən tə, ba nə ywàŋá
ba lʊʊ tə yuu nii. Ba mɛ, sə
ba sóní ka fwa yozəŋə máŋá
mama.
2 Swìn ba con də, ba wà
mɛ, sə ba swìn yolwan ba pa
lìù nə. Ba wà mɛ, sə ba fwa
jara də duən. Ba mɛ, sə ba
yà lìà tə ba nə zìlí lìà tə, sə
ba ya bwàbwà, lìà tə duən
tə yáá con.
3 Nə də tətə yà yɪn ləyərən
máŋá don wa. Nə yà ba nii
zìlí. Nə yà ken nə waa yìèn
nə, tə nə tà cígá. Nə yà yɪ nə
fwa nə pùá́ yokʊkwɪnan tə,
tə nə yɪ nə fɪra yìèn cɪcɪ, nə
wàá nə fwa. Nə yà yɪ tə mù
yìèn təntə nə nə tʊŋa máŋá
mama. Nə zɪga lìà duən nə
kʊ tìán wiən yɪrɪ. Lìà tə yà
dʊŋa nəba, nə də ga dʊŋa
ba.
4 Də kʊ nətʊ mama, máŋá
tə wa, Yɪɪ nə bɪrɪ də, ʊ waa
ywán lìà tə yuu wa, ʊ ga swə
ba zənzən,
5 ʊ jon nəba nə cʊna wa.
Kʊ tà nə nə tʊŋa cígá yìèn
tə yɪrɪ. Kʊ ya nə yinəgə
zənzən nə jɪn wá. Ʊ sɪn nə
yuu cʊna tə, sə nə yà lìà tə,
ba nə lʊrɪ dʊra. Ʊ *Siŋu tə
dìàn nə, ʊ ma tʊn kʊ yoo
təntə, sə nə wàní nə na mɪɪ
nədʊn tə.
6 Ʊ twá Zwezi-Kərisə nə, ʊ
nə jon nəba nə cʊna wa, ʊ
pa nəba ʊ Siŋu tə. Ʊ pɪn kʊ
sú nəba mɪ́ámɪ́án.
7 Yɪɪ pubwanʊ tə nə pɪn ʊ
jələ nəba, ndə lìà tə nə, ba
nə yɪ cígá tìán ʊ yáá con. Yá
nə jə yala də, nə wá twá nə
na mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ
con.
8 Sʊgʊ kʊ tə ya cígá sʊgʊ.
Yá à dàń pìà, sə n swìn kʊ
yoo də n bwé, sə kʊ dàn lìà
tə jìàn, ba nə ken ba waa
Yɪɪ nə, sə ba kwɛn ba tʊn
yozəŋə. Mə yoo nə kʊ nə

ziən, kʋ ga jə nywarɪ kʋ pa
lìà nə.
9 Cɪ n tìàn nə də tʋ́tʋ̀ná
tə, tə nə ba dàń jə. Lìà
nə tʋ́tʋ̀ní duən nɪɓara-ba tə
yìàn yuu wa, dàn ká kə n nii
lá. Dàn ká pa, n mù də ba
dɪ jara də duən, n ga dàn ká
tʋ́tʋ̀ní də ba Yɪɪ *nii tə, ʋ nə
pɪn *Moyizə nə, tə yuu wa.
Tə yìàn təntə yɪ tʋtʋ, tə ga
ba lìà nə saŋa.
10 Də lìù nə sugə Kərisə
lìà, ʋ pa ba pwɛ̀e duən nə,
dí yáá n dù súú ʋ nii nə
naa nədʋ. Ʋ tə nə wà yá,
sə n tə bwé n dù súú ʋ nii
nə. Kʋ nətʋ kwa nə, ʋ tə nə
wà yá, sə n lɪ n tìàn ʋ yɪra
mɪ́ámɪ́án.
11 N yəə́ də, kʋ mù
ləzwənyiri təntə kʋ́ù tə̀lə́
cígá tə wa. Ʋ dàń yɪ cʋnʋ
tə, ʋ tʋtʋnɛɛ nə bɪrɪ də, Yɪɪ
wá bʋ̀rì ʋ bʋ̀rà, sə ʋ cʋ̀gʋ̀
wá.

Sagɪ tə yígúrə́ sʋ̀ràn
(1 Korɛntə tìán 16.20-24)

12 À wá tʋn Arətemasə, nə
à yəə́ Tiswikə n con. Máŋá
tə, ba nə yí lá, sə n kə dìàn,
sə n bà n yí nə Nikopolisə
nə. À ken à sírí, sə à va à
ya lá, də waran tə máŋá ma
lɛ.
13 Kʋ dàń mɛ, sə n kə dìàn
n san Zenasə nə ʋ nə yɪ lìù
tə, ʋ nə zɪga nə jɪrɪmʋ nə
bʋ̀rà tə wa, də Apɔlɔsə nə,
sə ba wàní ba va ba cwəŋə
tə. San ba zəni, sə won dàn
ká mùrì ba.
14 Nə *Kərisə lìà tə də mɛ,
sə ba kwè nətʋ tə, ba nə
wá fwa yozəŋə máŋá mama
wuuu, sə ba ma san lìà tə nə
wiən nə mùrì ba. Də ba nə
fwa nətʋ, kʋ tə, ba nə yɪ, tə
bá ya tʋtʋ.
15 Lìà tə mama, ba nə
wulə à con, jʋ̀nì mʋ́. Jʋn
Kərisə lìà tə də mama. Ba
də ken ba waa Zwezi nə ndə
nə nə, yá ba ga swə nəba.
Yɪɪ nə wá fwa pubwanʋ á
mama yɪra.

Sagı tə, Polə nə púpʊ́ní ʊ pa Filemon nə

Filemon sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə

Kʊ yı *tʊntʊnʊ Polə nə púpʊ́ní kʊ. Máŋá tə wa, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə, də ʊ yı ʊ wulə bàń dìà wa *Romə nə.

Lìù tə nə, ʊ nə púpʊ́ní

Sagı kʊ yı Polə nə púpʊ́ní, ʊ pa Filemon nə. Filemon yı Polə nə dí yáá ʊ swìn sʊywáŋʊ́ tə ʊ bırı wá, kʊ pa ʊ jì *Kərisə lìù.

Sagı tə wa sʊgʊ

Nəŋə kʊ tə yırı, Polə nə púpʊ́ní ʊ nə: Onezimə yı Filemon yoŋu, ʊ nə nan ʊ con ʊ dəri. *Ʊ* vəli Polə con, ʊ kə ʊ waa Zwezi-*Kərisə nə.

Onezimə dàń wulə ʊ saŋa Polə nə, ʊ pa ba swìn Zwezi-Kərisə sʊywáŋʊ́ tə. Yá Polə dàń ken ʊ sírí, sə ʊ pa, Onezimə pìí ʊ va ʊ pa Filemon nə. Polə pìà ʊ bırı wá sagı kʊ tə wa də, Kərisə lìà tə mama yı nubıa Kərisə yırı, də ba nə tı ba tìàn, nə à yèə́ də ba nə yı ywəŋə. *Ʊ* dàń lòrì Filemon, sə ʊ sɛ̀e ʊ ja Onezimə ndə ʊ nubiu nə, ʊ nə swə wá zənzən.

Polə jʊ̀nì Filemon

(2 Timote 1.3-5; 3 Zwan 2, 6)

1 À mʊ̀ Polə wulə bàń dìà wa, à nə twá Zwezi-*Kərisə nə yırı. À mʊ̀ də Timote, ʊ nə yı nə nubiu Kərisə yırı nə, púpʊ́ní sagı kʊ tə. Nə pın kʊ n mʊ̀ Filemon nə. N yı nə nubiswənə, n ga yı nə tʊtʊndon.

2 Nə pìà, sə sagı tə yí Apıa də, ʊ nə yı nə nakʊa Kərisə yırı. Nə pìà, sə kʊ yí Arəswipə də, ʊ nə yı nə tʊtʊndon. *Ʊ* də saŋa nəba, ʊ jaŋa Yıı tʊtʊŋı tə wa. Nə pìà, sə kʊ yí Kərisə lìà púlí tə də, kʊ nə wulə n mʊ̀ Filemon sàń nə.

3 Nə nyına Yıı də nə *Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə wá fwa pubwanʊ á yıra, ba ga pa aba bıcan sìə́.

4-5 À nì n sonu tə yoo, ba nə swìn də, n swə lìà tə mama, ba nə yı Kərisə nə tı. À ga nì n waa tə, n nə keni Yuu-Tiu Zwezi nə wuuu tə yoo, nə yı nətʊ. Kʊ mʊ̀ yırı, à kəni à nyına Yıı lɛ̀eɛ̀e máŋá mama, yá à lìí n yoo à yıjʊnı mama wa.

6 N keni n waa Yuu-Tiu Zwezi nə. Yá kʊ dàń pın nə yı won nədʊ. À dàń lòrì Yıı, sə kʊ nətʊ tə wàní kʊ pa n lwarı wozəŋə tə, Yıı nə pın nəba, sə nə ma pa dun Zwezi-Kərisə nə, nə lʊʊ wulu wa.

7 À nubiu, à pìí à na pupwən nəfarʊ, à bıcan ga zùrì n sonu tə yırı. Kʊ twá də n mʊ̀, lìà tə mama, ba nə yı Kərisə nə tı, jìàn ma dàn.

Polə lwɛ̀e Filemon nə Onezimə yırı

(Kolosə tìán 4.7-9; 1

Korɛntə tìán 13.4-7)

8 À mù Polə jə yoo, à nə pìà, sə à lòrì mú kʊ yırı.
N tətə yəə́ də, à jə cwəŋə
Zwezi-*Kərisə yırı, sə à bırı
mú kʊ tə nə mɛ, sə n fwa.
9 Yá à dàń nə pìà, sə à bırı
won tə, à nə lòrì n con də
sonu. À yı bazʊnʊ, à ga wulə
bàń dìə wa, à nə twá Zwezi-
Kərisə nə yırı.
10 À lwɛ̀e n nə, sə n sɛ̀e
Onezimə*. Ʊ ken ʊ waa
Zwezi nə, máŋá tə wa, ʊ nə
twi à con bàń dìə tə wa. Ʊ
dàń jigə à bìú Zwezi yırı.
11 Ʊ yı lìù tə, máŋá don wa,
ʊ nə wà nywarı jın ʊ pa mú.
Sívn nə, ʊ dàń jə nywarı ʊ
pa n mù də à mù mama nə.
12 Yá à dàń pın, ʊ pìí ʊ bìàn
n con nə. Ʊ jigə ndə à mù
Polə tətə yıra tə vàn don nə.
13 N yəə́ də, ba vwə
nə də banzala, Zwezi-Kərisə
sʊywáŋʊ́ tə yırı. Kʊ mù nə
pın, à yà sóní, sə à pa ʊ mé
à con, ʊ san nə, ʊ fwa kʊ tə,
n yà nə mɛ, sə n fwa.
14 À dàń yà nə wà sóní, sə
à tʊn yoo mama, də n nə ba
kʊ swə. À pìà, sə zəni tə
mama, n nə wá fwa à yıra,
sə kʊ ya də n tətə fıra.
15 Kʊ wàá kʊ yanı də, n mù
də Onezimə yà pwɛ̀e duən
nə máŋá mancın wa, sə á pìí
á ya də duən máŋá mama
wuuu.
16 Máŋá tə, ʊ nə twi n con,
n dàń ja wá ndə n nubiu nə,
n nə swə. N kʊ́ʊ̀ dàn ká ja
wá ndə yoŋu nə. À mù swə
wá zənzən. N mù con nə, ʊ
yoo dàń mɛ, sə kʊ ya càn kʊ
doni. N də dàń mɛ, sə n sóní
wá, ʊ nə yı ləzwənə, ʊ ga yı
lìù tə, ʊ nə yı n nubiu *Yuu-
Tiu yırı.
17 Də n cígá nə jələ nə
ndə n dabɛɛ nə, sə n sɛ̀e
Onezimə, ndə kʊ yı à tətə nə
twi n con.
18 Də ʊ yà nə tʊn mú
lwanı, nə à yəə́ ʊ nə mɛ, sə
ʊ ŋwín won ʊ pa mú, kə tə
yìàn təntə mama à mù yuu
wa.
19 À mù Polə tətə nə
púpúní yìàn tə tə də à tətə
jıın: À wá ŋwín mú won tə
mama, Onezimə nə mɛ, sə ʊ
pa mú. Yá kʊ tà à mù nə wá
swìn n con də, n də tətə jə à
jıŋı. Kʊ mù nə yı n tətə mıı
tə.
20 À nubiu, cígá mama, tʊn
kʊ yoo təntə n pa nə, Yuu-
Tiu yırı. Tʊn kʊ nətʊ n pa
nə, sə à wàní à na pupwən
Kərisə yırı.
21 À yəə́ də, n wá zìlí à nii.
Kʊ mù nə pın, à púpúní n
nə. Yá à yəə́ də, kʊ tə, n
nə wá fwa, kʊ wá doni kʊ tə
tətə, à nə swìn n con.
22 Kʊ nə súrí lá, tanı dìə
n tún à nə. À jə yala də, á
yıjʊnı tə wá san nə, sə à pìí
à bà á con.

Sagı tə yígúrə sʊ̀ràn

23 Epafərasə jʊ̀nì mú. À
mù də ʊ mù mɛ, nə wulə
bàń dìə tə wa, Zwezi-*Kərisə
yırı.
24 À mù, də Marəkə, də
Arisətarəkə, də Demasə, də

* **1:10 10** Onezimə yırı tə dàń nə yı ‹nywarı won›.

Likə nə tʋŋa duən nə. Ba də
mama jʊ̀nì mʊ́.
25 Nə *Yuu-Tiu Zwezi-
Kərisə nə wá fwa pubwanʋ
á pubʋŋa wa.

Sagı tə, ba nə púpúní ba pa Ebərə Kərisə lìà tə nə Ebərə-ba sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpúní sagı kʋ tə

Lìù mama yərì lìù tə, ʋ nə púpúní sagı kʋ tə. Yá lìù tə, ʋ dàń nə púpúní kʋ, yı *Zwifə, ʋ nə jigə *Kərisə lìù. Ʋ yəə́ Yıı saga nədwara tə zəni zəni, ʋ ga yəə́ *Gərɛkə-ba yìən zənzən.

Lìà tə nə, ʋ nə púpúní

Ʋ púpúní kʋ ʋ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə zən ba yı *Zwifə-ba, ba vànà yà nə gwàrì, ba wa lìà duən tətə yà nə pìà ba dʋgʋ Yıı cwəŋə tə.

Sagı tə wa sʋgʋ

Nəŋə kʋ tə yırı, ʋ nə púpúní ba nə: *Kərisə lìà təntə yà tə wà kàrì tə, tə nə pın dìàn zənzən, dəń nì, kʋ pa, ba vànà gwàrì.

Lìù tə, ʋ nə púpúní sagı tə, dàń kàrì ba, sə ba lwarı kʋ tə nə yı Zwezi cígá cígá. Ʋ bırı ba də, Zwezi-Kərisə cıcı nə yı Yıı nimardʋn tə *joŋwanʋ. Ʋ mʋ̀ nə yı lìù tə, ʋ nə wulə Yıı də ləzoni pwərə wa, ʋ kwɛn ba. Ʋ cígá yı ləzwənə, ʋ cígá ga yı Yıı də. Ʋ tıga dagarʋ tə yuu wa, ʋ ma fwa *joŋi, kʋ nə pın won mama nii sú.

Sı́ʋ́n nə, nə kʋ́ʋ̀ ba jwəŋə duən pìà. Nə mama twá də Zwezi-Kərisə nə wàá Yıı yıra nə boli, fən ga ba nəba jə. Lìù tə, ʋ nə púpúní sagı kʋ tə pìà, sə ʋ dàn Ebərə-ba jìàn. Mə kʋ mʋ̀ nə pın, ʋ tì Yıı nimardwan tə wa lìà tə, ba nə dí yáá ba kə ba waa Yıı nə, ʋ ma maŋa ʋ bırı ba. Ʋ kwè ba, sə ba yá ba tìàn Zwezi jıın wa, ʋ nə yı lìù tə, ba nə wàá ʋ nə ba twá ba janı pínʋ́ wuuu, ba dàn ká pìí ba kə ba kwa càn wa.

Yıı twá ʋ bìú Zwezi-Kərisə tə nə, ʋ ma swìn nə con

(Zwan 1.1-14; Kolosə tìán 1.15-17; Ebərə-ba 10.12-14; Filipə tìán 2.6-11)

1 Dí yáá nə, Yıı twá ʋ nii *sʋ̀sʋ̀nà tə nə, ʋ ma swìn nə nıbara-ba con, nɛɛ kapʋpʋ. Ʋ twá coŋi yirə yirə də nə, ʋ ma swìn ba con.

2 Sı́ʋ́n nə, Yıı dàń twá ʋ bìú tə nə, ʋ ma swìn nə con nə, zən máŋá kʋ tə wa. Yıı twá də ʋ mʋ̀, ʋ ma fwa lʋʋ, Yıı ga lı wá ʋ tún, ʋ ga tún máŋá də, sə ʋ pa ʋ tını wiən tə mama.

3 Yıı twá ʋ bìú təntə nə, ʋ pa ʋ dun tə pıpılı. Ʋ mʋ̀ nə yı Yıı nyınyıga cígá cígá. Ʋ nii sʋgʋ jə dìàn. Kʋ twá kʋ mʋ̀ sʋgʋ təntə nə, ʋ ma pa lʋʋ wiən tə mama zıga tə bwálá nə. Ʋ mʋ̀ nə sın ləzoni cʋna, ʋ lı ba yuu wa. Kʋ kwa nə, ʋ dıga Yıı sàń nə, ʋ jəə́ Yıı jızən* vàn nə,

* **1:3 1.3** Ka jəń pìʋ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

ʋ də́ pàrì də Yıı tə, ʋ nə yı
pìʋ́ nəfarʋ, ʋ wulə tə mɛ yuu
wa.

Zwezi-Kərisə dwə malıkɛ

4 Kʋ mù bìú təntə jə dun,
ʋ doni *malıkɛ. Kʋ twá nətʋ,
Yıı ma pa wá yırı, kʋ nə dwə
malıkɛ yırı.
5 Kʋ yı cígá, Yıı tə wà
malıka con swìn, ʋ wʋ́:
«À pìà à bırı də, n mù nə yı
à bìú. Zən kʋ tə, à mù
Yıı nə yı n nyına».
Yıı ma kʋ́ù wà malıka con
swìn, ʋ wʋ́:
«À mù wá yà n nyına. N də
ga wá yà à bìú».
6 Yıı nə kʋ́ù pın ba lʋrı ʋ
təntən bìú tə tıa yuu wa, ʋ
swìn ʋ yoo, ʋ wʋ́:
«Malıka mama mɛ, sə ka bà
ka pa wá dun».
7 Á nəŋə, kʋ tə Yıı nə swìn
malıkɛ tə yuu wa. Ʋ swìn, ʋ
wʋ́:
«Malıkɛ tə tʋŋa tə pın nə.
Tə yı ndə voo nə, tə
ga yı ndə mənvoo də
nə».
8 Yá Yıı dàń swìn ʋ bìú tə mù
yoo, ʋ wʋ́:
«N yı Yıı, yá n ga wá yà pìʋ́
wuuu, kʋ máŋá nə ba
zwɛ̀e. N wá də́ pàrì
n lìà tə yuu wa, cígá
cwəŋə wa.
9 N swə won tə, kʋ nə tì cígá
cwəŋə, n ga culi kʋ tə nə yı
yokʋkwıʋn. Mə kʋ mù nə
pın, n *Yuu-Tiu kúrí n mù,
ʋ pa ʋ tìàn nə. Ʋ kúrí mʋ́, ʋ
lwá pupwən nʋga† n yuu wa,
sə ʋ pa n ya pìʋ́. Ʋ sóní, sə ʋ
kúrí mʋ́, ʋ ga yá n dabara».
10 Yıı tə kʋ́ù swìn, ʋ wʋ́:
«Kʋ jıjʋ mama wa, kʋ yı n
mù Yuu-Tiu nə fwa tıa
tə, də lanworu tə də n
jìàn.
11 Tə wiən tə mama wá jén
lá. Lanworu tə də tıa tə
wá kwın, ndə gànù nə kwın
nətʋ. Yá n mù ga wá yà lá
wuuu.
12 N wá pəpəni tə ndə lìù nə
pəpəni ʋ gangwırʋ, ʋ dʋgʋ
vàn nə. N ga wá lwàń tə yuu
nə də lanworu nədʋn, ndə
lìù nə lwàń gandʋra. Yá n
mù wá yà nətʋ wuuu, n bá
lwàń mama, n mıı bá zwɛ̀e».
13 Yıı tə wà malıka con swìn,
ʋ wʋ́:
«Bàá yəbə n jèń à jızən vàn
nə, də à ma kəni n
dʋŋa n nɛɛ dèń nə».
Yá ʋ swìn kʋ nətʋ ʋ bìú tə
mù con.
14 Yá malıkɛ tə mama yı sıŋə,
tə nə tʋŋa, tə pın Yıı nə. Yıı
yàá tʋn tə, ʋ pa, tə saŋa lìà
tə nə, ba nə mɛ, sə ʋ jon ba,
ʋ kə mıı wa, kʋ nə ba zwɛ̀e
ʋ con.

2

Yıı jon nəba nə cʋna wa
(Ebərə-ba 4.1; 12.25)

1 Yıı twá ʋ bìú Zwezi-
*Kərisə nə, ʋ ma swìn nə
con. Kʋ mù nə pın, nə mɛ,
sə nə zùrì nə yıra zənzən də
sʋ̀ràn tə, nə nə nì. Kʋ nə tà
kʋ mù, nə wá dwá cwəŋə.
2 Sʋgʋ tə, Yıı nə twá
*malıkɛ tə nə, ʋ ma swìn, kʋ
sʋgʋ təntə jə dèń zəni. Lìà
duən wà kʋ nii zìlí, ba ga wà
kʋ nii nə twá. Yıı pın, càn yí

† **1:9 1.9** Yıı nə kúrí lìù, sə ʋ ya pìʋ́ *Yızərayɛlə lìà dwíí tə wa, ba yàá lwə́ nʋga ʋ yuu wa, sə kʋ bırı də, ʋ yı Yıı nə kúrí.

ba mù lìà təntə mama, sə tə
mù nə ya ba ŋwírán, ba nə
vıga tə yırı.
3 Nə mù yı, Yıı twá ʋ bìú
tə tətə nə, ʋ ma swìn nə con
də, ʋ wá jon nəba nə cʋna
wa. Kʋ pìà kʋ bırı də, nə də
wàrì nə jén càn tə yáá nə, də
nə nə vıga, sə nə zìlí sʋgʋ
təntə nii, kʋ dun nə dwə
malıkɛ tə sʋ̀ràn tə. *Yuu-Tiu
nə təntən ʋ swìn də, Yıı wá
jon nəba nə cʋna. Kʋ kwa
nə, lìà tə, ba nə nì kʋ sʋgʋ
təntə yoo, ba də kʋ́ʋ̀ súrí lá
nə, ba bırı nəba, kʋ dun nə
yı nətʋ.
4 Yıı tətə twá ʋ dìàn
mımınan nə, də tʋtʋnan
yirə yirə, tə nə bırı ʋ dìàn,
də yomılan nə, ʋ ma bırı də,
ba sʋ̀ràn tə yı cígá. Yıı tə
kʋ́ʋ̀ twá ʋ *Siŋu tə tarpınan
tə nə, ʋ ma bırı kʋ yoo təntə,
kʋ twá ʋ fıra tə nə.

Zwezi tıga lìà mama yırı
(Filipə tìán 2.6-11; Galasi tìán 4.4-5; Ebərə-ba 5.7-10; 4.15-16)

5 Nə yı lʋʋ, kʋ tə nə bìàn,
tə yoo nə swìn. Yıı wà dìàn
pın *malıkɛ nə, sə tə mù nə
tını kʋ lʋʋ təntə.
6 Yá kʋ dàń kʋ́ʋ̀ pʋ́pʋ́ní Yıı
sagı tə, bwálí don nə, kʋ wʋ́:
«Ləzwənə yı bɛ̀ɛ̀e, sə n ma
bʋŋa ʋ yoo? Bɛ̀ɛ̀e nə
ʋ yı, sə n ma ywàŋá ʋ
yuu?
7 N pın ʋ mun máŋá mancın
wa malıkɛ yáá con. Kʋ kwa
nə, n pın ʋ na dun də zìlə́,
ndə ba nə pın dun pìʋ́ nə
nətʋ.
8 N ken wiən tə mama ʋ nɛɛ
də̀ń nə».
Yıı pın, ləzoni jə dìàn wiən
tə mama yuu wa. Kʋ nətʋ
dàń pın, Yıı wà won mama
yá kwa, ləzoni nə ba dìàn jə
kʋ yuu wa. Yá də kʋ nətʋ
mɛ, nə na zəni də, ləzwənə
tə ba dìàn jə wiən tə mama
yuu wa sı́ʋ́n nə.
9 Á nəŋə kʋ tə, nə mù na:
Máŋá mancın wa, Yıı mun
Zwezi malıkɛ tə yáá con. Yá
sı́ʋ́n nə, ʋ dàń yı dun də zìlə́
tı́ʋ́, ʋ nə dí càn ʋ tı tə yırı.
Kʋ twá Yıı pubwanʋ tə nə,
Zwezi ma tı lʋʋ ləzoni mama
yırı.
10 Yıı nə fwa lʋʋ, lʋʋ ga yı
kʋ wulə ʋ mù yırı. Yá ʋ ga
pìà, sə ʋ bıa tə ya dání, ba
twá, ba zʋ ʋ dun tə wa. Kʋ yı
Zwezi nə wá jon ba ba cʋna
wa. Yá Yıı dàń yà mɛ, sə ʋ pa
ʋ də́ càn ndə ləzwənə nə, sə
ʋ ma wàní ʋ tʋn kʋ tʋtʋŋı
təntə, sə ʋ ma pa ʋ ya lìù tə
ʋ yoo mama nə ziən,
11 Zwezi nə sın ləzoni cʋna
ʋ lı. Kʋ nətʋ dàń pın, ʋ mù
də lìà tə, ʋ nə sın ba cʋna
tə ʋ lı, mama nyına dàń yı
nədʋ. Mə kʋ mù nə pın,
cavıra ba wá jə, sə ʋ ja ba
ʋ bɔŋə ʋ nubıa.
12 Máŋá don wa, Zwezi
swìn Yıı con, ʋ wʋ́:
«À wá swìn n yırı tə yoo, à
bırı à nubıa nə. À wá
nun à bʋ n yırı tə nə,
n púlí tə tətəŋi wa».
13 Zwezi tə kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́:
«À mù, à wá kə à waa mama
Yıı nə wuuu».
Ʊ tə swìn, ʋ súrí lá nə, ʋ wʋ́:
«Á nəŋə à mù də à kwa lìà
tə, Yıı nə pın nə».

14 Ba lìà təntə mɛ yı ləzoni,
ba nə jə yıra də jana. Kʊ mʊ̀
yırı nə, Zwezi-Kərisə də jigə
ləzwənə ndə ba nə. Ʊ fwa
kʊ nətʊ tə, sə ʊ ma wànı́ ʊ
twá tıan nə, ʊ ma cʊ̀gʊ̀ lìù tə,
ʊ nə jə tıan dìàn ʊ jıın wa.
Kʊ tı́ú nə yı *Sıtana.
15 Lìà tə yà yı ndə ywənə nə
ba lʊʊ wulu mama wa, ba yà
nə dəri tıan fən yırı. Zwezi
tıan tə dàń pın, ba jon ba
tìàn.
16 Kʊ dàń nə yı, Zwezi tà ʊ
twi, sə ʊ san malıkɛ nə. Kʊ
yı ʊ twi, sə ʊ san ba tə nə yı
*Abərahamə dwı́í tə wa lìà
nə.
17 Kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ yà mɛ,
sə ʊ nyın də ʊ nubıa tə, ba
won mama wa. Ʊ zıgı nətʊ,
ʊ ma jì *joŋwana yun tìán
nəkwıa, ʊ nə dəri lìà yinəgə
zənzən, ʊ ga sɛ̀e ʊ tʊŋa, ʊ
pın Yıı nə, ndə kʊ nə mɛ
nətʊ, sə ʊ pa, Yıı sɛ̀e ʊ sın
lʊʊ lìà mama cʊna, ʊ lı ba
mʊ̀ də wá pwərə wa.
18 Cígá, Zwezi tətə dí càn.
Kʊ yı máŋá tə wa, Sıtana nə
dədə́n, sə ʊ yugə wá, ʊ pa
ʊ tʊn yokʊkwıʊn. Kʊ mʊ̀ nə
pın, ʊ mʊ̀ dàń wàá ʊ saŋa lìà
tə nə, Sıtana nə yugə ba də,
sə ʊ pa ba tʊn yokʊkwıʊn.

3

Zwezi-Kərisə dwə Moyizə
(Matiə 21.33-38)

1 À mʊ̀, á nə yı à nubıa
*Kərisə yırı, á mʊ̀ lìà tə, Yıı
nə kúrí aba, sə á ya Kərisə
nə tı, á bʊŋa Zwezi yoo. Yıı
lı wá ʊ tʊn, sə ʊ ya nə Yıı
*joŋwana yun tìán nəkwıa.
Yá nə dàń swìn ʊ yoo nə
bırı, də nə kəni nə waa Yıı
nə wuuu.
2 Máŋá don wa, *Moyizə
yà sɛ̀e Yıı *nii tə də pʊ̀ə́
nədʊ, ʊ tʊŋa ʊ pın Yıı lìà tə
nə. Zwezi də fwa kʊ nətʊ,
ndə Moyizə nə. Ʊ sɛ̀e Yıı nii
tə də pʊ̀ə́ nədʊ, ʊ tʊn ʊ pa
Yıı lìà tə nə.
3 Kʊ yı cígá, lìù tə, ʊ nə
lwə̀ dìə̀, ʊ mʊ̀ nə jə dun, ʊ
doni dìə̀ tə tətə. Zwezi nə yı
ndə lìù tə nə, ʊ nə lwə̀ dìə̀
tə. Kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ na dun,
ʊ doni Moyizə.
4 Dìə̀ mama jə ka dìlòrú.
Yá lìù tə nə lwə̀ wiən tə
mama, nə yı Yıı.
5 Máŋá don wa, kʊ nə
kɛ̀eń, Moyizə mʊ̀ yà sɛ̀e Yıı
nii tə də pʊ̀ə́ nədʊ, ʊ tʊn ʊ
pa Yıı lìà tə nə. Ʊ yın tʊ̀tʊ̀nʊ̀,
yá ʊ ga yı lìù tə, ʊ nə mɛ, sə
ʊ swìn kʊ tə, Yıı nə wá swìn
tə, ʊ bırı lìà tə nə.
6 Zwezi-Kərisə nə yı bìú tə,
ʊ nə ywàŋá ʊ nyına Yıı dìə̀
tə yuu nə. Nə mʊ̀, nə yı Yıı
dìə̀ təntə, də nə nə sɛ̀e, nə
zıgı dìàn, nə kə nə waa ʊ nə
wuuu, ya nə ga pın wá dun
yala tə yırı, ʊ nə pın nəba.

Sìə́ wulə Yıı con
(1 Korɛntə tìán 10.1-12)

7 Á mʊ̀ dàń yı Yıı lìà. Kʊ
mʊ̀ nə pın kʊ yı, ndə Yıı-
*Sıŋu tə nə swìn, kʊ wʊ́:
«Zə̀n kʊ tə, á mʊ̀ nə nì Yıı
sʊgʊ tə,
8 á dànà ká fwa zıbaniun. Á
dànà ká fwa ndə fuən tə nə,

* **3:8 3.8** Kʊ yı *Zwifə-ba dwı́í tə, kʊ nə nan yongaʊ, kʊ vəli lʊʊ nii tə wa, Yıı nə pın kʊ.

á nıbara-ba nə zàn, ba vı Yıı
nii, kasɔɔ lanworu* tə wa».
9 Yıı swìn, ʋ wʋ́:
«Kʋ dıın tə nə, á nıbara-ba
pìà à nii nə, sə ba jə́n
kʋ tə, à nə wá fwa. Ba
ga yı lìà tə, ba nə nı à
mʋ̀ Yıı tʋtʋnan nə yı
nətʋ, bına sapwilə.
10 Kʋ mʋ̀ nə pın, à lıŋa ma
zàn ba mʋ̀ lìà tə yuu, à
ga swìn, à wʋ́: ‹Ba pubʋŋı
vəvəri, tə yá nə wuuu, ba ga
ba sɛ̀e, ba twá coŋi tə, à nə
bırı ba.›
11 Kʋ mʋ̀ nə zìn à lıŋa tə,
à ma dù, də ba bá zʋ à sìə́
bwálí tə wa, à nə tanı, à tún
ba nə».
12 À nubıa-ba, á cıa á tìàn
nə. Á wa lìù nədʋ mama wà
mɛ, sə ʋ ja pubʋnlwan ʋ waa
con, kʋ nə pın, ʋ ba Yıı nii
sɛ̀e, ʋ ga vəvəri ʋ yá Yıı tə,
ʋ nə wulə mıı wa.
13 Dıın mama kʋ nə zıgı
jıjʋ kʋ vəli dədəni, á kwìə̀
duən máŋá mama, ba dàn
ká wàní á wa lìù mama, ba
gıgarı ba pa ʋ tʋn cʋna, tə
nə wá pa ʋ vı, sə ʋ zìlí Yıı
nii.
14 Nə ken nə waa Zwezi-
*Kərisə nə, nə ga jə kʋ tə nə,
nə yà nə jə kʋ jıjʋ mama. Yá
nə nə jın kʋ nə zəni, kʋ ja
va kʋ yígúrə́, nə wá na tori
də Zwezi-Kərisə.
15 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə
wa, kʋ wʋ́:
«Zə̀n kʋ tə, á mʋ̀ nə nì Yıı
sʋgʋ tə, á dànà ká fwa
zıbaniun. Á dànà ká
fwa ndə fuən tə nə, á
nıbara-ba nə zàn, ba
vı Yıı nii nətʋ, máŋá
don wa».
16 Bə̀rə́ nə nì Yıı sʋgʋ tə,
ba ga zàn ba zıgı Yıı nə? Kʋ
yı lìà tə mama, *Moyizə nə
pın ba nan *Ezwipətə tə wa.
17 Bə̀rə́ yuu wa nə Yıı lıŋa
zàn bına sapwilə tə mama
wa? Kʋ yı, tə zàn lìà tə
yuu wa, ba nə fwa cʋna tə.
Ba mʋ̀ lìà təntə, tıga kasɔɔ
lanworu tə wa.
18 Yıı dùə̀ dùrə̀, ʋ wʋ́: «Ba
bá zʋ à sìə́ bwálí tə wa, à nə
tanı, à tún ba nə». Bə̀rə́ yırı
nə ʋ dùə̀ kʋ dùrə̀ təntə? Kʋ
yı lìà tə yırı, ba nə wà ʋ nii
sɛ̀e.
19 Nə cígá nı də ba wà
wàní ba zʋ Yıı sìə́ bwálí tə
wa, ba nə wà ba waa ken ʋ
nə wuuu tə yırı.

4

(Ebərə-ba 10.35-39)

1 Yıı kàn nii ʋ pa nəba
də, nə wá zʋ ʋ sìə́ bwálí tə
wa. Kʋ nikanı təntə wulə də
zə̀n mama, kʋ pa nə də nə.
Kʋ mʋ̀ tə yırı, nə dàń zurə
nə yıra sı́ʋ́n nə, sə á wa lìù
mama dàn ká mé kwa.
2 Ba swìn Zwezi-Kərisə
sʋywáŋʋ́ tə, ba bırı nəba,
ndə nətʋ tə nə, ba nə swìn
kʋ, ba bırı nə nıbara-ba nə.
Kʋ sʋgʋ tə, ba nə nì, wà won
fwa kʋ pa ba, kʋ máŋá tə wa.
Ba nə nì kʋ, ba wà kʋ sɛ̀e, ba
wà ba waa ken Yıı nə.
3 Nə mʋ̀ con, nə mʋ̀ ken nə
waa Yıı nə wuuu. Kʋ mʋ̀ nə
pın, nə wàá Yıı sìə́ bwálí tə
wa, nə zwı. Yıı swìn lìà tə,
ba nə wà ba waa ken ʋ nə tə
yoo, ʋ wʋ́:
«À lıŋa zàn ba yuu wa, à ga
dù də, ba bá zʋ à sìə́
bwálí tə wa, à nə tanı
à tún abada».

Yıı tʊn ʊ tʊtʊnan tə ʊ zwɛ̀e, halı, kʊ nə zıgı lʊʊ dàń laŋʊ máŋá wa.
4 Kʊ tə púpúní, kʊ swìn Yıı sagı tə wa, dıan barpɛ nii dıın tə yuu wa, kʊ wú:

«Yıı zwɛ̀e ʊ tʊtʊnan tə mama dıan bardʊ nii nə, ʊ ga sìí dıan barpɛ nii dıın tə nə».

5 Yıı sagı tə bwálí don də wa, Yıı kúù swìn, ʊ wú:

«Ba bá zʊ à sìə́ bwálí tə wa, à nə tanı à tún, abada».

6 Kʊ dàń pìà kʊ bırı də, lìà duən mù wàá Yıı sìə́ bwálí tə wa, ba zwı. Yá təntən lìà tə mù bá zʊ Yıı sìə́ bwálí təntə wa, ba nə nì sʊywáŋʊ́ tə, ba ga wà kʊ nii sɛ̀e tə yırı.
7 Kʊ mù nə pın, Yıı tə ma pìí ʊ lı dıın. *U* boŋə kʊ dıın tə ‹zə̀n›. Yá ʊ dàń kúù twá də pìʊ́ *Davidə nii, ʊ ma swìn, ndə kʊ nə dí yáá kʊ púpʊ́ní Yıı sagı tə wa fuən fuən, kʊ wú:

«Zə̀n kʊ tə, á mù nə nì Yıı sʊgʊ tə, á dànà ká fwa zıbaniun».

8 Á yə̀ə́ də Zwozuwe yà nə ja *Yızərayɛlə lìà tə, ʊ ja zʊ lʊʊ nii tə wa, Yıı nə kàn nii, sə ʊ pa ba. Yá kʊ ga tà, kʊ mù nə yı sìə́ bwálí tə. Kʊ mù nə pın, Yıı tə ma swìn dıın don yoo, kʊ kwa nə.
9 Kʊ nətʊ pìà kʊ bırı də, sìə́ dıın don tə wulə, kʊ pa Yıı lìà tə nə. Kʊ sìə́ dıın təntə yı ndə dıan barpɛ nii sìə́ dıın tə nə, ndə Yıı tətə nə tʊn kʊ nətʊ.
10 Lìù cígá nə zʊa Yıı sìə́ bwálí tə wa, kʊ tíú də yàá sìí ʊ tʊtʊnan jıın wa, ndə Yıı nə sìí nətʊ.
11 Kʊ mù nə pın, nə dàń bıbara, nə zʊ kʊ sìə́ bwálí təntə wa, sə nə lìù mama dàn ká ya ndə Yızərayɛlə lìà tə nə, ba nə wà Yıı nii sɛ̀e, kʊ pa ba dʊgʊ Yıı cwəŋə tə.
12 Yıı sʊgʊ tə pın mıı, kʊ ga jə dìàn. Kʊ goŋi zəni kʊ doni lagʊrı sìʊ́, kʊ nə jə níə́ bələ. Yıı sʊgʊ tə də nəba kʊ zwı, kʊ janı nə bıcanı nə də nə kurən kə̀nə̀ nə. Kʊ mù nə yàá bʊ̀rì kʊ tə, ləzwənə nə pìà, sə ʊ fwa, də kʊ tə, ʊ nə bʊŋa ʊ waa con bʊ̀rà.
13 Won tə̀lə́, kʊ nə sə̀gə̀ Yıı yáá nə. *U* na wiən tə mama, ʊ nə fwa, ʊ yíá yuu nəpon nəpon. Mə, ʊ mù yáá con nə, nə wá tún nə nii.

Nə fàrá nə yí Yıı yıra də nə waa mama
(Ebərə-ba 9.11-12, 24; 10.21-23)

14 Nə jə Yıı *joŋwana yun tìán nəkwıa. Kʊ tíú tə nə yı Zwezi, ʊ nə yı Yıı-Biu. *U* mù nə vəli ʊ yí Yıı yıra. Yá nə dàń swìn ʊ yoo nə bırı, də nə ken nə waa Yıı nə wuuu. Kʊ mù nə pın, nə zıga dìàn, nə dàn ká pìí nə kə nə kwa.
15 Nə jə Yıı joŋwana yun tìán nəkwıa, yìə̀n nə dədə́n wá zənzən, ndə nə nə, sə tə pa ʊ tʊn cʊna. Yá ʊ mù yı lìù tə, ʊ nə vıga, sə ʊ tʊn cʊna. Kʊ mù nə pın, ʊ yı lìù tə, ʊ wàá càn ʊ də́ də nəba nə bwànì tə wa.
16 Kʊ mù tə yırı, nə fàrá nə boli Yıı tə yıra də nə waa mama. *U* mù Yıı tə nə ja pubwanʊ, ʊ swə nəba. Nə nə yí ʊ yıra, ʊ wá dəri

nə yinəgə zənzən, ʋ ga fwa pubwanʋ nə yıra. Yá ʋ dàń wá san nəba, máŋá tə wa, kʋ nə wá tʋ kʋ mɛ, də nə pìà saŋʋ.

5

(Ebərə-ba 7.26-28)

1 Yıı *joŋwana yun tìán nəkwıa mama yı, Yıı nə yàá kúrú wá lìà wa, ʋ lı ʋ tún, sə ʋ tʋn Yıı tʋtʋŋı tə ba yuu yırı. Ʋ mù nə pın *joŋi wiən tə Yıı nə, ʋ ga fwa joŋi, ba cʋna tə yırı, ba nə fwa.

2 Yıı joŋwana yun tìán nəkwıa tə də tətə jə yìèn, ʋ nə ba dìàn jə tə wa ndə ba nə. Kʋ mù nə pın, ʋ wàá kʋ nətʋ tə nə, ʋ twá ʋ ma nì lìà tə nə yèrì Yıı cwəŋə tə, kʋ pa ba jén ka wa yoo dəń.

3 Ʋ də nə ba dìàn jə tə nə pın, ʋ mɛ, sə ʋ fwa joŋi, lìà tə cʋna yırı, də ʋ də tətə cʋna yırı.

4 Lìù tə̀lə́, ʋ nə wá pa dun ʋ tìàn nə, ʋ swìn də, ʋ mù yı Yıı joŋwana yun tìán nəkwıa. Joŋwana yun tìán nəkwıa yı, Yıı nə yàá bon kʋ tíú tə, ndə ʋ nə kúrí *Arɔn nətʋ tə.

5 Mə, kʋ yı nətʋ, kʋ pa Zwezi-*Kərisə nə. Kʋ tà ʋ tətə nə pın dun ʋ tìàn nə, ʋ ga swìn də, ʋ ya Yıı joŋwana yun tìán nəkwıa. Kʋ ya Yıı nə kúrí wá, ʋ swìn, ʋ wʋ́:

«À pìà à bırı də, n mù nə yı
à bìú. Zən kʋ tə, à mù
Yıı nə yı n nyına».

6 Yıı tətə nə kʋ́ʋ̀ swìn bwálí don nə ʋ sagı tə wa, ʋ wʋ́:

«N yı joŋwanʋ wuuu, kʋ
máŋá nə bá zwɛ̀e, ndə
Mɛləkisedɛkə* nə».

7 Zwezi-Kərisə nə yın tıa yuu wa, ʋ jʋn Yıı, ʋ lòrì Yıı, də ʋ bwé, də ʋ bubwi, ʋ kəni yıı nə də yınıa. Ʋ yə̀ə́ də, Yıı wàá wá ʋ joŋə tıan wa. Yá Yıı cʋgʋ ʋ kori, ʋ san wá, ʋ nə yı lìù tə, ʋ nə twá ʋ mù Yıı cwəŋə tə nə zəni yırı.

8 Kʋ yı cígá, Zwezi-Kərisə ya Yıı bìú. Yá də kʋ mama, ʋ twá ʋ càn tə nə, ʋ ma kwè ka sɛ̀e nii.

9 Yıı pın Zwezi yı lìù tə, ʋ yoo mama nə ziən. Kʋ mù nə pın, síʋ́n nə, lìà tə mama nə sɛ̀e Zwezi-Kərisə nii, ba wá twá wá, ba na mıı tə, kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı con.

10 Yıı tì wá, ʋ ma fwa ʋ joŋwana yun tìán nəkwıa ndə Mɛləkisedɛkə nə.

Á kənə dìàn, á va yáá Yıı nyiən tə wa

(1 Korɛntə tìán 3.1-3)

11 Nə jə yìèn zənzən, nə swìn yoo kʋ tə yuu wa, tə yìèn tə dəń gwiun dàń nə cà, á nə jigə lìà tə, á nə ba yoo dəń nì lala, tə yırı.

12 Á mù dàń yà yı lìà tə, á nə mɛ, sə á ya lìà tə duən karnyına-ba! Yá də síʋ́n mama, á tə yı lìà tə, ba nə mɛ, sə ba tə kàrà aba Yıı sʋgʋ tə wa, təntən cígá yìèn tə. Á tə yı ndə bìsíná nə, á tə wàrì wodiu kəkəru, á də́ ndə nəkwına nə. Yılı nə á tə pìí á pìà, sə á ŋwà.

13 Lìù tə, ʋ nə ŋwà yılı, ʋ yı bisımaa, ʋ tə ba Yıı sʋgʋ

---

* **5:6 5.6** Mɛləkisedɛkə yı Yıı joŋwanʋ, ba nə swìn ʋ yoo bwálá duən nə.

tə yənu jə, ʋ ga wàrì kʋ cígá tə ʋ lwarɪ.
14 Wodiu tə nə jə dìàn, yɪ lìà tə nə yɪ nəkwɪna nyiən. Yá kʋ tə, ba nə fwa ba mì, dàń pɪn, ba yə̀ə́ zəni də lwanɪ swían ba pubʋŋɪ wa.

(Ebərə-ba 10.26-31; 12.15-17)

6

1 Nə dàń nə pìà, sə nə ya nəkwɪna tə yɪrɪ, nə dàń mɛ, sə nə yá təntən kàrà tə, kʋ nə swìn Zwezi-*Kərisə yoo nə con, vàn nə. Nə dàń kənə dìàn, nə va yáá də kàrà tə, kʋ nə yɪ nəkwɪna kàrà. Nə kúù bá pìí nə swìn yìən tə yoo, nə nə dí yáá, nə swìn á con. Tə yìən təntə nə yɪ: ka vəvəri kwa ka ma sá cʋna, ka yágá tʋtʋnɛɛ tə, tə nə wá kə aba tɪan cwəŋə wa, nə à yə̀ə́, á ka kə á waa Yɪɪ nə.
2 Nə kúù bá pìí nə bwé kàrà tə, kʋ nə bɪrɪ aba, ka lə lìà níá wa, kʋ twá də Yɪɪ yɪrɪ, ka tún jìàn lìà yuu wa, də ka pìí ka bwin tɪga, də Yɪɪ ka bùrì lìà talɪkwa bùrà. Nə kúù dàn ká pìí nə bà tə yìən təntə yuu wa.
3 Nə dàń wá bɪrɪ kàrà tə, kʋ nə yɪ nəkwɪna nyiən, sə nə va yáá, də Yɪɪ nə pɪn cwəŋə.
4 Nə bʋŋa lìà duən yoo, ba nə pìí ba tʋ yokʋkwɪnan tə wa, ba tʋŋa. Ba yɪ lìà tə, Yɪɪ poni tə yà nə pìrì ba. Ba mù lìà tə, ba nə nɪ Yɪɪ tarpɪʋn tə, ba ga na ʋ *Siŋu tə də,
5 ba nɪ Yɪɪ sʋgʋ tə nə ywán nətʋ, ba ga yəni lʋʋ, tə nə bìàn, dìàn nə wá yà nətʋ.
6 Yá də kʋ nətʋ mama, ba tə pìí ba yá Yɪɪ. Lìù kúù wàrì ʋ pɪn, ba lìà təntə pìí ba vəvəri ba kwa, ba ma sé ba cʋna tə, nɛɛ bələ nii nə. Ba mù lìà təntə dàń yɪ, ndə ba tə pìí ba paa Yɪɪ-Biu Zwezi tə dagarʋ tə yuu wa. Yá ba mù ga nə pɪn cwəŋə də lìà duən nə, sə ba twɪn Zwezi.
7 Nə tíə́ tɪa yoo, nə ma man. Tɪa tə yàá nywìn dwɛ̀e níá tə nə dáá, tə nə twɪ ka yuu wa. Yá wiən tə nə yɪ wodirən dàń yàá pén ka yuu wa, tə nə ziən, tə pa, lìà tə nə varɪ ka nə. Kʋ nətʋ dàń yàá pa, Yɪɪ fwa zəni ka tɪa təntə yuu wa.
8 Yá kʋ kárá tə dàń nə yɪ casʋran də gakʋkwɪnan nə ka nan, ka ba funə mama jə. Yá kʋ bá díán, sə Yɪɪ ma vɪ ka, ʋ dʋgʋ. Yá kʋ yígúrá wa, ka yɪ ba wá dɪ mən ka nə, ka də ka cùgù.

(Ebərə-ba 10.23-24, 32-36)

9 Nubisoni-ba, nə nə swìn kʋ nətʋ, nə yə̀ə́ zəni də, á mù con, kʋ ba tʋ́tʋ̀ná jə. Á mù yɪ lìà tə, á nə wulə cwəŋə nəzəŋu yuu wa. Kʋ mù cwəŋə tə nə wá pa, Yɪɪ jon aba á cʋna wa.
10 Yɪɪ ya lìù tə, ʋ nə yɪ cígá tíú. *Ʋ* wàrì kʋ tə, á nə fwa tə yoo ʋ swɛ̀eé. *Ʋ* wàrì á sonu tə, á nə bɪrɪ wá tə yoo ʋ swɛ̀eé. Á tʋn, á pa lìà tə nə, ba nə yɪ *Kərisə nə tɪ, á ma bɪrɪ kʋ sonu təntə, máŋá don wa. Yá á tə wulə, á fwa kʋ tʋtʋŋɪ təntə síún nə.
11 Nə swə də nə waa mama, sə á lìù mama bɪbarɪ ʋ tʋtʋŋɪ tə wa, ʋ ja va, ʋ yí kʋ

yígúrə́. Kʊ nətʊ wá pa kʊ tə
mama, á nə jə kʊ yala, wàní
kʊ jə kʊ pa aba.
12 Nə ba swə, sə á ya lìà tə,
á yıra nə yın. Á yana ndə lìà
tə nə, ba nə keni ba waa Yıı
nə wuuu, ba ga jə pínʊ́, ba
ma dànì máŋá tə, ba nə wá
na wiən tə, Yıı nə kàn tə nii,
sə ʊ pa ba.

Yıı nikanı tə, ʊ nə pın Abərahamə nə yoo

13 Máŋá tə, Yıı nə kàn ʊ
nikanı tə, ʊ pa *Abərahamə
nə, kʊ yı ʊ dùə̀, ʊ ma kàn kʊ
nii təntə. Lìù yà tə̀lə́, ʊ nə
dwə ʊ mʊ̀ Yıı, sə ʊ tì kʊ tíú
yırı ʊ ma dù. Yıı dàń yı ʊ
tətə, ʊ ma dù ka dùrə̀ tə.
14 Ʊ swìn, ʊ wʊ́:
«Cígá mama, à wá fwa à
pubwanʊ tə n yuu wa,
à ga wá pa n dwíí pùlì
zənzən».
15 Abərahamə yı ʊ zùrì ʊ
yıra, ʊ ma dìàn kʊ nikanı
təntə. Kʊ kwa nə, kʊ tə Yıı
nə kàn kʊ nikanı, ʊ pa wá,
twi kʊ jì.
16 Ləzoni nə pìà ba dù
dùrə̀, ba yàá pìà lìù tə, ʊ nə
dwə ba, ba ma dù. Kʊ mʊ̀
dàń nə yàá bırı də, ba sʊgʊ
tə ya cígá, yá ba ga kúʊ̀ wàrì
yoo don, ba pìí ba swìn kʊ
yuu wa.
17 Mə kʊ yın nətʊ də
Abərahamə. Abərahamə
dwíí tə yà mɛ, sə ba na
zəni wiən tə, Yıı nə kàn tə
nikanı, ʊ pa ba. Yıı yà pìà,
sə ʊ bırı ba də cígá mama, ʊ
bá lwàń nii kʊ nikanı tə yuu
wa, abada. Kʊ mʊ̀ nə pın, ʊ
ma dù ʊ súrí nikanı tə nə.
18 Nikanı də dùrə̀ yı wiən
bələ, tə nə wàrì tə lwàní.
Yıı wàrì kʊnkʊn ʊ kʊnı, ʊ
kəni ʊ nikanı tə, də ʊ dùrə̀ tə
wa, abada. Yá kʊ yoo təntə
daŋa nə jìàn. Nə mʊ̀ dàń yı
lìà tə, nə nə yá tə mama, nə
ga vwə nə tìàn Yıı yıra, sə
nə ga wàní, nə ja yala tə, Yıı
nə tún ʊ pa nəba.
19 Yala təntə, nə nə jə, nə
mıı tə yırı, yı ndə tìʊ́ ŋʊnan
nə, tə nə pın, kʊ zıga dìàn.
Yá lìù tə, nə nə ken nə yala
tə ʊ nə, kʊ yı Zwezi. Ʊ mʊ̀
nə zʊa Yıı *sàń tə wa, ʊ twá
Yıı *dìə̀ tə mimii nii gànʊ̀ tə
wa, ʊ zʊ ʊ yí Yıı dəyaa tə wa,
Yıı nə wulə lá.
20 Mə lá nə, Zwezi dí nə
yáá, ʊ tàà nə yırı, ʊ zʊ. Ʊ
jigə Yıı *joŋwana yun tìán
nəkwıa, ndə Mɛləkisedɛkə
nə. Ʊ wá yà nətʊ, wuuu,
máŋá də máŋá, kʊ nə bá
zwɛ̀e.

7

Mɛləkisedɛkə yı pìʊ́, ʊ ga yı joŋwanʊ də

1 Kʊ mʊ̀ Mɛləkisedɛkə
təntə, nə nə dí yáá, nə
swìn ʊ yoo, yı tıʊ tə, ba
nə boŋə ‹Salɛmə›, pìʊ́. Ʊ
ga yı Yıı tə, ʊ nə wulə tə
mɛ yuu wa, *joŋwanʊ də.
*Abərahamə nə vəli ʊ ta
pɛ̀egá duən, ʊ də́, ʊ pìí ʊ
bìàn, Mɛləkisedɛkə nan ʊ
va ʊ jərí wá, ʊ ga lòrì Yıı, sə
ʊ fwa zəni Abərahamə yıra.
2 Abərahamə pın wiən tə
mama, ʊ nə ta pɛ̀egá tə
ʊ də́ ʊ pɛ̀e fugə nii nyiən
Mɛləkisedɛkə nə. Ba nə
gwin Mɛləkisedɛkə yırı tə

dàń, təntən nə, kʋ yı ‹cígá pìʋ́›. Bələ nii nə, ʋ yı ‹Salɛmə pìʋ́›, kʋ də dàń nə yı ‹bıcan sìə́ pìʋ́›.

3 Lìù mama yèrì Mɛləkisedɛkə nuu də ʋ nyına. Ba yèrì ʋ nıbara dəkuu. Lìù mama yèrì ʋ lʋrı máŋá, nə à yèə́ ʋ tıan máŋá. Ʋ nyın də Yıı-Biu tə, ʋ ga yı joŋwanʋ, wuuu, kʋ máŋá nə ba zwɛ̀e.

4 Á nəŋə, Mɛləkisedɛkə nii nə dù nətʋ. Nə nıbɛɛ Abərahamə də tətə pın wá kʋ tə, ʋ nə ta ʋ də́, tə fugə nii nyiən.

5 Yıı *nii tə, ʋ nə pın *Moyizə nə, pın cwəŋə *Levi dwíí joŋwana tə nə, kʋ wʋ́: Ba mɛ, sə ba bwe kʋ tə mama, *Yızərayɛlə lìà tə nə nı, fugə nii nyiən, bwiə. Ba mɛ, sə ba bwe kʋ bwiə Yızərayɛlə lìà tə con, ba də ga yı ba nubıa, Abərahamə dwíí tə wa.

6 Mɛləkisedɛkə mʋ̀ tà Levi dwíí tə wa lìù. Yá də kʋ mɛ, wiən tə mama, Abərahamə nə ta ʋ də́, Mɛləkisedɛkə nı tə fugə nii nyiən. Mɛləkisedɛkə ga tə yı lìù tə, ʋ nə lòrì Yıı, sə ʋ fwa zəni Abərahamə yıra, ʋ nə yı lìù tə, ʋ nə nı Yıı nikanan tə.

7 Kʋ bá tʋ́tʋ̀ná jə, kʋ yı ləzwənfarʋ nə yàá lòrì Yıı, sə ʋ fwa zəni, ʋ pa ləzwənbiə nə.

8 Levi dwíí joŋwana tə nə joŋə Yızərayɛlə lìà wiən fugə nii nyiən. Ba də yı ləzoni, ba nə tı. Mɛləkisedɛkə mʋ̀ jon Abərahamə wiən fugə nii nyiən, yá ʋ mʋ̀ Mɛləkisedɛkə tə wulə mıı wa, ndə Yıı sagı tə nə swìn kʋ yoo nətʋ.

9 Sı́ʋ́n nə, kʋ yı Levi nìán tə nə joŋə Yızərayɛlə lìà tə wiən fugə nii nyiən. Kʋ yı nətʋ, nə ga wàá nə swìn də, Levi də tətə twá Abərahamə dwanı nə, ʋ pa ʋ fugə nii nyiən Mɛləkisedɛkə nə.

10 Nə yèə́, Abərahamə də Mɛləkisedɛkə nə jə́rí duən, máŋá tə wa, də ba tə wà Levi lʋrı. Yá Levi dàń yà wulə ʋ nıbɛɛ dwíí tə wa, kʋ nə bìàn.

Zwezi-Kərisə yı Yıı joŋwanʋ ndə Mɛləkisedɛkə nə

(Ebərə-ba 9.6-12; 10.10-14; 19.22)

11 *Yızərayɛlə lìà tə Yıı *nii tə, ʋ nə pın *Moyizə nə, sagı tə wa, kʋ bırı də, Yıı *joŋwana tə mɛ, sə ba nan *Levi dwíí tə wa, sə ba ya Yıı joŋwana ndə *Arɔn nə. Yá ba dàń wà kʋ tʋtʋŋı tə wàní ba tʋn, ba pa kʋ nii sú. Kʋ mʋ̀ nə pın, kʋ mɛ, sə Yıı joŋwanʋ nan, ʋ nə yı ndə Mɛləkisedɛkə nə.

12 Yá də Yıı nə tún joŋwana yírí don, ba nə tà joŋwana ndə Levi nə, kʋ yı kálʋ́, sə Yıı nii tə də, ʋ nə pın *Moyizə nə, lwàń.

13 Sʋ̀ràn tə tə yı nə *Yuu-Tiu yoo nə, tə swìn. Ʋ yı lìù tə, ʋ nə nan dwíí don wa. Kʋ mʋ̀ dwíí tə wa, lìù tə̀lə́ lá nə, ʋ nə tʋn joŋwana tʋtʋŋı.

14 Nə yèə́ pwənə pwənə də, nə Yuu-Tiu Zwezi yı ba lʋrı Zwida dwíí tə wa. Yá máŋá tə, Moyizə nə swìn

joŋwana tə yoo, ʋ wà kʋ
dwíí tə yoo swìn.
15 Á nəŋə won tə nə pɪn,
yìàn tə dàń kwɛn, tə yɪ
nəpon nəpon. Joŋwanʋ
don twi, ʋ nə nyɪn də
Mɛləkisedɛkə.
16 Yɪɪ wà ʋ nii tə, ʋ nə pɪn
Moyizə nə, twá, ʋ ma tún
Zwezi, sə ʋ ya Yɪɪ joŋwanʋ.
Ʋ yɪ ʋ jigə Yɪɪ joŋwanʋ, ʋ nə
jə dìàn, sə ʋ ya mɪɪ wa, kʋ
nə bá zwɛ̀e abada, tə yɪrɪ.
17 Yɪɪ sagɪ tə swìn kʋ yoo
tə, kʋ wʋ́:

«N yɪ Yɪɪ joŋwanʋ wuuu, kʋ
máŋá nə bá zwɛ̀e, ndə
Mɛləkisedɛkə nə».

18 Kʋ yɪ cígá, dí yáá nə
cwəŋə tə, Yɪɪ nə tún, yà ba
dìàn jə, kʋ ga bá lìà nə saŋa.
Kʋ mʋ̀ nə pɪn, Yɪɪ dʋgʋ ka
mʋ̀ fuən fuən cwəŋə təntə.
19 Yɪɪ nii tə, ʋ nə pɪn Moyizə
nə, yà wàrì ləzoni kʋ pɪn,
ba jì lìà tə, ba yoo mama nə
ziən Yɪɪ yáá con. Yá sɪ́ʋ́n nə,
won wulə, kʋ nə dwə ʋ nii
təntə. Ʋ nii təntə yɪ yala tə,
nə nə twá tə nə, sə nə boli
Yɪɪ yɪra.

20 Kʋ tə nə súrí lá, máŋá
tə, Yɪɪ nə tún ʋ joŋwanʋ
Zwezi-*Kərisə tə, ʋ dí yáá, ʋ
dù, ʋ ma tún wá.
21 Yá Levi dwíí joŋwana tə
mʋ̀ yɪ ba yàá tún, ba ga ba
dùrə̀ dwì. Yá Yɪɪ dùà̀ də
Zwezi mʋ̀, ʋ swìn, ʋ wʋ́: «À
dùà̀ də, n wá yà à joŋwanʋ
wuuu, máŋá də máŋá, kʋ nə
ba zwɛ̀e. À mʋ̀ Yuu-Tiu bá
lwàń kʋ yoo tə».

22 Kʋ mʋ̀ nə pɪn, nə mɛ,
sə nə lwarɪ də, *nimarʋ tə,
nə nə jə də Zwezi, zəni dwə
nimardwan tə.
23 Kʋ tə nə súrí lá, Levi
dwíí joŋwana tə yɪn dání
zənzən, ba nə yàá tɪ, ba ga
lwàní duən yuu nə tə yɪrɪ.
24 Yá Zwezi mʋ̀ tà nətʋ. Ʋ
mʋ̀ wulə mɪɪ wa wuuu, lìù
ga tə̀lə́, ʋ nə wá lwàń ʋ yuu
nə, ʋ ya Yɪɪ joŋwanʋ.
25 Kʋ mʋ̀ nə pɪn, ʋ jə dìàn
máŋá mama, sə ʋ jon lìà tə
ba cʋna wa, ba nə twá də
wá, ba bà Yɪɪ con. Ʋ cígá nə
wulə mɪɪ wa wuuu tə pɪn, ʋ
lòrì Yɪɪ máŋá mama, ʋ pɪn
ba.
26 Zwezi yɪ Yɪɪ nə tɪ, ʋ ba
cʋna jə, ʋ ba durən jə. Ʋ
pwɛ̀e ʋ tìàn də lìà tə nə fwa
cʋna. Yá Yɪɪ dàń zɪn wá, ʋ
jə̀ń wiən tə mama yuu Yɪɪ
sàń nə. Kʋ mʋ̀ nə pɪn, Zwezi
nə yɪ Yɪɪ joŋwana yun tìán
nəkwɪa tə, ʋ nə mɛ də nəba.
27 Ʋ tà lìù tə, ʋ nə mɛ, sə
ʋ fwa *joŋi dɪɪn mama. Ʋ
tà lìù tə, ʋ nə wá dí yáá, ʋ
fwa joŋi ʋ tətə cʋna yɪrɪ. Kʋ
kwa nə, sə ʋ dàń fwa lìà tə
duən də cʋna yɪrɪ, ndə Yɪɪ
joŋwana yun tìán nəkwɪna
tə duən tə nə. Zwezi mʋ̀ yɪ ʋ
tətə nə, ʋ ma fwa joŋi*, naa
nədʋ cɪcɪ, nə cʋna yɪrɪ. Yá
kʋ joŋi təntə mɛ nətʋ.
28 Yɪɪ nii tə, ʋ nə pɪn
Moyizə nə, yàá pɪn cwəŋə,
sə ba tún joŋwana yun tìán
nəkwɪna, ba nə yɪ ləzoni, ba
nə bwànà yìàn duən wa. Kʋ
mʋ̀ kwa nə, Yɪɪ dùà̀ dùrə̀,

* **7:27 7.27** Kʋ joŋi təntə nə yɪ ʋ tɪan tə, ʋ nə tɪga dagarʋ tə yuu wa. Ywàń Matiə 27 tə wa.

ka nə jon ʊ nii tə, ʊ nə pɪn Moyizə nə, yuu nə. Ʊ twá dùrə təntə nə, ʊ ma tún ʊ bìú tə, sə ʊ ya Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa, ʊ yoo mama nə ziən ʊ mù Yɪɪ yáá con, máŋá mama wuuu, kʊ nə ba zwɛ̀e.

8

Zwezi yɪ nə Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa
(Ebərə-ba 9.6-12; 12.24)

1 Nə sʊgʊ tə wa, á nəŋə yoo tə, kʊ nə də́ lá. Nə cígá jə Yɪɪ *joŋwana yun tìán nəkwɪa təntə, ʊ jə̀ə́ Yɪɪ *sàń nə, Yɪɪ tə, ʊ nə jə dìàn jɪzən* vàn nə.

2 Ʊ jə̀ə́ ʊ tʊŋa ʊ tʊtʊŋɪ tə Yɪɪ dəyaa tə wa. Kʊ mù bwálí təntə nə yɪ Yɪɪ sàń cígá cígá. Kʊ tà Yɪɪ *wulu gansili† tə, ləzoni nə fwa də ba jìàn. Kʊ ya Yɪɪ tətə nə fwa kʊ.

3 Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa mama yɪ ba tún, sə ʊ fwa zìlə́ wiən, ʊ pa Yɪɪ nə, sə ʊ gʊ vàná, ʊ ma fwa *joŋə, ʊ pa wá. Zwezi də mɛ, sə ʊ ja won, ʊ nə wá pa Yɪɪ nə.

4 Zwezi yà nə wulə lʊʊ wa, ʊ yà bá ya Yɪɪ joŋwanʊ də tətə. Yɪɪ joŋwana duən wulə, ba nə pɪn zìlə́ wiən Yɪɪ nə, ndə Yɪɪ *nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə, nə pɪn cwəŋə nətʊ.

5 Ba mù Yɪɪ joŋwana təntə tʊŋa Yɪɪ wulu gansili. Yá Yɪɪ wulu gansili təntə yɪ, kʊ tə nə wulə Yɪɪ sàń nə, nyɪnyɪga. Kʊ yɪ Yɪɪ wulu gansili tə cígá cígá, ka nə wulə Yɪɪ sàń nə, yuywara. Máŋá tə, Moyizə tə nə wà Yɪɪ wulu gansili tə fwa, Yɪɪ pɪn wá nii, ʊ wʊ́: «Ywàń, n wá fwa kʊ mama, ndə kʊ nyɪnyɪga tə nə, à nə bɪrɪ mʊ́ paan‡ tə yuu wa».

6 Zwezi mù tʊtʊŋɪ tə, Yɪɪ nə pɪn wá, dwə joŋwana tə mama tʊtʊŋɪ tə zənzən. Mə nətʊ nə Yɪɪ nikanɪ tə də, ʊ nə kàn də wá, dwə dí yáá nikanɪ tə, ʊ nə kàn də nəba, nimardwan tə wa. Kʊ mù nə pɪn, ʊ dàń wulə Yɪɪ də ləzoni pwərə wa, ʊ kəni ba *nimarʊ, kʊ nə dwə dí yáá nimarʊ tə.

7 Təntən nimarʊ tə yà nə ba yìən jə, tə nə mùrì kʊ wa, kʊ yà ba də̀ń jə, sə ba lwàń kʊ yuu nə də bələ nii nimarʊ.

8 Nə nɪ də, təntən nimarʊ təntə yuu wa, Yuu-Tiu caga ʊ lìà tə nii nə, ʊ wʊ́:

«Á nəŋə, máŋá bìàn, à nə wá fwa nimarʊ nədʊn
də *Yɪzərayɛlə lìà tə,
də Zwida dwíí lìà tə.

9 Kʊ nimarʊ tə bá ya ndə dí yáá nimarʊ tə nə, à nə fwa də ba nɪbara-ba. Kʊ nimarʊ təntə, à nə dí yáá, à fwa də ba, à jɪn ba jɪɪn nə, kʊ dɪɪn tə nə, à van à ja nan *Ezwipətə wa».

Yuu-Tiu tə pìí ʊ swìn, ʊ wʊ́:

* **8:1 8.1** Ka jə̀ń pìʊ́ jɪzən vàn nə yɪ dun bwálí. † **8:2 8.2** *Yɪzərayɛlə lìà tə yà yɪ kʊ mù gansili təntə yiri wa nə, ba jʊ̀nì Yɪɪ, máŋá tə wa, Moyizə nə pɪn ba Yɪɪ *nii tə. Kʊ máŋá tə wa, də ba tə wà Yɪɪ *dìə̀ lwə̀ də kapana. ‡ **8:5 8.5** Kʊ yɪ paan, ka nə wulə kasɔɔ lanworu wa, ba nə boŋə ka *Sinayi. Ka mù paan təntə yuu wa nə, Yɪɪ pɪn ʊ nii tə Moyizə nə.

«Ba wà à nimarʊ tə nii nə twá. Kʊ mù nə pɪn, à də ma dʊgʊ ba tɪa».
10 Yuu-Tiu kúù súrí lá nə, ʊ wʊ́:
«Á nəŋə nimarʊ tə, à nə wá fwa də Yɪzərayɛlə lìà tə, máŋá, kʊ tə nə bìàn, wa. À wá tún à coŋi tə ba pubʊŋa wa, à ga wá pa, ba ja tə ba waa con. À wá yà ba Yɪɪ, ba də wá yà à mù lìà.
11 Lìù kúù bá ya lá, ʊ nə wá zàn, ʊ kàrì ʊ tɪʊ lìù don, nə à yèə́ ʊ nubiu, ʊ wʊ́: ‹Bàá yəbə n lwarɪ Yuu-Tiu!› Ba mama tə mɪámɪán wá yəni nə, kʊ nə zɪgɪ bisɪmaa, kʊ ja va nəkwɪa.
12 À ga wá kwɛn ba cʊna tə à lɪ à mù də ba pwərə wa. Yá à kúù ba pìí à lìí tə yoo».
13 Də Yɪɪ nə swìn nimardʊn tə yoo, sə nə yəni də, təntən nyiən tə mù dàń jigə wodwan. Yá won tə nə yɪ wodwan, kʊ nə kwɪn, kʊ pìà kʊ bɪrɪ də, kʊ won tə kúù bá dán, kʊ ma jén lá nə.

9

Təntən nimarʊ joŋi tə yoo

1 Təntən *nimarʊ tə yà jə bwálí tɪa yuu, yá nə lɪ, ʊ kwɛn, ʊ tún, ba jʊ̀nì wá kʊ wa. Kʊ yà jə kʊ coŋi, ba nə tún ba twá tə nə, ba ma fwa yɪjʊnɪ təntə.
2 Kʊ yɪ cígá, ba yà fwa Yɪɪ *wulu gansili, kʊ nə jə dəbɪa bələ. Ba boŋə kʊ dəbiu don kwa con dìè tə, kʊ nə yɪ Yɪɪ nyiən. Kʊ dìè təntə wa nə, ba yà tún canzɪlʊ, kʊ pɪna barpɛ, də dipɛn tə, ba nə tún ba pa Yɪɪ nə, də tabɪlʊ.
3 Gansili tə bələ nii dəbiu tə mimii jə gànù don. Ba boŋə kʊ bələ nii dəbiu təntə, də dəyaa dəbiu tə, kʊ nə yɪ Yɪɪ cɪcɪ nyiən.
4 Ba fwa sían *joŋi kúrí, ba tún kʊ bwálí tə wa. Mə lá nə, ba sʊrɪ tɪralɪ tə. Yá mə bwálí təntə wa nə, nimarʊ daka tə, kʊ nə pəri də sían, yà wulə. Sían zʊŋa yà wulə kʊ daka tə wa, də kʊ wa wodiu don, ba nə ma boŋə ‹manə*›. *Arɔn daduu tə, kʊ nə pén vʊran, də yà wulə kʊ daka tə wa. Kapanpɪpɛ bələ tə, ba nə pʊ́pʊ́ní nimarʊ sʊ̀ràn tə, tə yuu wa tə, də yà wulə kʊ wa.
5 Daka tə yuu wa, ba fwa wiən bələ, tə nə yɪ ndə *malɪkɛ nə, ba kə lá. Tə jə dun zənzən, tə ga bɪrɪ də, Yɪɪ wulə kʊ bwálí tə wa. Tə vànà tə ywárí púə́ bwálí tə nə, ba nə kəni jana tə, sə tə sɪn cʊna tə. Máŋá tə̀lə́ sɪʊ́n nə, sə à gwin tə yìən təntə mama dəń, à bɪrɪ aba.
6 Yɪɪ wulu gansili tə pwɛ̀e bwálá bələ. Dɪɪn mama, Yɪɪ *joŋwana tə zwɪ kʊ kwa con dìè tə wa, ba fwa ba tʊtʊŋɪ tə.
7 Yá kʊ dəyaa tə mù yɪ, Yɪɪ joŋwana yun tìán nəkwɪa tə cɪcɪ nə wàá lá nə, ʊ zwɪ bɪnɪ wa, naa nədʊ. Kʊ bwálí tə wa, ʊ mɛ, sə ʊ ja vanɪ tə, ʊ nə ma fwa joŋi tə, jana, ʊ ja zʊ lá, ʊ pa Yɪɪ nə, ʊ tətə

* **9:4 9.4** Manə yɪ wodiu tə, Yɪɪ nə pɪn *Yɪzərayɛlə lìà tə nə, kasɔɔ lanworu tə wa.

cʊna yɪrɪ, də cʊna tə yɪrɪ,
*Yɪzərayɛlə lìà tə nə tʊn də
ba yərì.
8 Á nəŋə kʊ tə, Yɪɪ-*Siŋu tə
nə pìà, sə kʊ twá kʊ yoo tə
nə, kʊ bɪrɪ nəba. Kʊ pìà kʊ
bɪrɪ nəba də, máŋá tə mama
Yɪɪ wulu gansili tə kwa con
dìà, tə nə wá yà lá, Yɪɪ dəyaa
mimii tə bá súrí, sə lìà zʊ.
9 Kʊ yoo tə nyɪnyɪga yɪ, kʊ
bɪrɪ nəba yìàn, tə nə bìàn
sɪ́ʊ́n. Kʊ yɪ kʊ bɪrɪ nəba də,
wiən tə, ba nə pɪn Yɪɪ nə, də
jwəŋə tə, ba nə fwa, ba pɪn
wá, wàrì yokʊkwɪnan tə tə
lɪ ləzoni tə pubʊŋɪ wa, ba nə
fwa.
10 Tə coŋi təntə yɪ tə wulə
ləzoni yɪra yɪrɪ, ba wodiu
yuu yɪrɪ, də kʊ tə nə nywìn
yuu yɪrɪ, də naswɪa yirə yirə
yɪrɪ. Tə mù coŋi təntə yà
tʊ́n, tə yoo yà də́ lá, kʊ ja va
máŋá tə, Yɪɪ nə lwàń wiən
tə.

Zwezi-Kərisə joŋi tə yoo (Ebərə-ba 12.24)

11 Zwezi-*Kərisə yɪ ʊ twi
ndə Yɪɪ *joŋwana yun tìán
nəkwɪa nə, sə Yɪɪ twá də
wá, ʊ pa nəba wozəŋə tə, tə
nə manwarɪ tə wulə. Ʊ nan
Yɪɪ *wulu gansili tə wa. Kʊ
gansili təntə tà ləzoni nə fwa
də ba jìàn. Kʊ pìà kʊ bɪrɪ
də, gansili təntə tə̀lá tɪa yuu
yəbə. Kʊ gansili təntə ziən,
kʊ doni tɪa yuu nyiən tə.
12 Zwezi-Kərisə yɪ naa
nədʊ cɪcɪ nə, ʊ zʊa Yɪɪ wulu
gansili tə dəyaa tə wa. Kʊ tà
bʊtʊlan, də nabii jana nə, ʊ
ja zʊ kʊ bwálí tə wa. Kʊ yɪ
ʊ tətə jana nə, ʊ ja zʊ, sə ʊ
ma yə̀ nəba ʊ jon, sə nə tɪnɪ
nə tìàn, máŋá tə, kʊ nə ba
zwɛ̀e.
13 Fuən nə, ba yàá gʊ
bʊtʊlan də nabɪran, ba lɪ tə
jana tə, ba mí lìà tə nə cʊ̀gʊ̀
tə yuu wa. Ba yàá gʊ nacɪɪn,
ba sʊrʊ, ba pɛ̀e kʊ tʊnan tə,
ba lwá lìà tə yuu wa, ba nə
fwa cʊna. Ba nə fwa kʊ nətʊ
tə, ba zwɛ̀e, ba lìà tə dàń ya
Yɪɪ nə tɪ, ba cʊna də sɪn, tə
nan ba yɪra†.
14 Də kʊ nətʊ tə nə yɪ cígá,
sə nə lwarɪ də, Zwezi-Kərisə
jana tə dwə tə vàná tə jana
tə. Kərisə tə, ʊ nə wà cʊna
tʊn, ʊ twá Yɪɪ-*Siŋu tə dìàn,
tə nə ba zwɛ̀e tə nə, ʊ pa
ʊ tìàn Yɪɪ nə, ndə joŋi vanɪ
nə. Ʊ jana tə dàń wá sɪn
yokʊkwɪnan tə nə pubʊŋɪ
wa, tə lɪ, sə nə kʊ́ʊ̀ dàn ká
fwa tʊtʊnkʊkwɪnan, tə nə
wá ja nəba, tə va tɪan wa. Kʊ
mù dàń nə wá pa, nə fwa Yɪɪ
tə, ʊ nə wulə mɪɪ wa, tʊtʊŋɪ
tə.

Jana tə yɪ tə bɪrɪ Yɪɪ nimarʊ tə

15 Zwezi-*Kərisə yɪ lìù tə,
ʊ kəni *nimardʊn Yɪɪ də lìà
pwərə wa. Zwezi tɪga, sə ʊ
jon lìà tə, ba nə fwa cʊna
nimardwan tə máŋá wa. Yá
lìà tə, Yɪɪ nə kúrí, dàń wá
na wozəŋə tə, ʊ nə kàn nii,
sə ʊ pa ba. Tə wozəŋə təntə
wulə máŋá mama wuuu, tə
ga ba cʊ̀gà.
16 Lìù wàá sagɪ ʊ pʊ́pʊ́ní,
kʊ nə bɪrɪ nətʊ tə, ba nə mɛ,
sə ba tàrì ʊ jɪjə, də ʊ nə tɪga.
Kʊ dàń nə yɪ ʊ tɪan kwa nə,

† **9:13 9.13** Ba lìà təntə dàń wàá ba pìí ba tʊŋa ba pɪn Yɪɪ nə.

ba mɛ, sə ba swìn ʋ wiən tə
tarʋ yoo.
17 Kʋ yɪ cígá, tɪan kwa,
wotarɪ sagɪ jə funə, də lìù tə,
ʋ nə púpʋ́ní kʋ sagɪ tə, nə
tɪga. Lìù tə, ʋ nə púpʋ́ní kʋ,
nə wà tɪ, kʋ sagɪ tə ba funə
jə.
18 Kʋ mù nə pɪn, Yɪɪ wà
təntən nimarʋ tə tətə tún,
də jana wà lwé.
19 Kʋ yɪ cígá, *Moyizə dí
yáá ʋ kàrì Yɪɪ *nii tə mama,
ndə kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ nii
sagɪ tə wa nətʋ, *Yɪzərayɛlə
lìà tə mama yáá con. Kʋ
kwa nə, ʋ tì nabii jana, də
bʋtʋlan jana, də níá, ʋ kə
duən nə. Ʋ kén tìʋ́ don
vʋran, ba nə boŋə yizopə,
də piə kʋran tə nə yɪ ndə
gunən nəsɪan nə, ʋ kə jana
tə wa. Ʋ dàń lɪ tə, ʋ mí ʋ kə
Yɪɪ nii sagɪ tə, də lìà tə yuu
wa.
20 Máŋá tə nə, ʋ nə wulə ʋ
mí tə, ʋ kəni ba nə, ʋ swìn
ba con, ʋ wʋ́: «Kʋ tə yɪ jana
tə, Yɪɪ nə ma kəni ʋ nimarʋ
tə ʋ mù də á mù pwərə wa,
sə á zìlí kʋ nimarʋ tə nii».
21 Kʋ kwa nə, ʋ yàá mí tə
jana tə nətʋ, Yɪɪ *wulu gan-
sili tə yuu wa, də tʋtʋnzɪla
tə mama yuu wa, ba nə yàá
ma fwa Yɪɪ tʋtʋŋɪ tə.
22 Kʋ nə yɪ də Yɪɪ nii
sagɪ tə mù, tʋtʋnzɪla tə zʋnɪ
mama, durən sɪn tə nan də
jana təntə. Yá jana dàń nə
wà lwé, Yɪɪ bá sɛ̀e, ʋ kwɛn
cʋna tə, ʋ lɪ nə mù də wá
pwərə wa.

*Zwezi-Kərisə vəli Yɪɪ sàń,
nə mù yɪrɪ*

23 Wiən tə, ba nə ma fwa
Yɪɪ tʋtʋŋɪ tə dí yáá nə, yà yɪ
Yɪɪ sàń wiən tə nyɪnyɪga. Tə
wiən təntə yà mɛ, sə ba sɪn
tə jana wa. Yá Yɪɪ tʋtʋnzɪla,
tə nə wulə ʋ sàń nə, də mɛ,
sə ba sɪn tə jana wa. Kʋ mù
*joŋi təntə mɛ, sə kʋ doni.
Kʋ mù nə yɪ Zwezi jana tə.
24 Zwezi-*Kərisə wà Yɪɪ
*wulu gansili tə, ləzoni nə
fwa də ba jìàn, wa zwɪ. Kʋ
gansili təntə yɪ Yɪɪ sàń tə
nyɪnyɪga. Yá Zwezi-Kərisə
mù dàń zʋa Yɪɪ sàń təntə wa.
Ʋ wulə kʋ wa sʋ́ún nə, ʋ lòrì
Yɪɪ ʋ pɪn nəba, Yɪɪ yáá con.
25 Ʋ wà lá zwɪ, sə ʋ fwa
joŋi nɛɛ kapʋpʋ, ndə Yɪɪ
*joŋwana yun tìán nəkwɪa
tə nə. Ba mù nə yàá zʋ Yɪɪ
wulu gansili tə dəyaa tə wa
bɪnɪ mama, də wiən duən
jana. Zwezi-Kərisə mù yɪ ʋ
zʋa lá də ʋ tətə jana.
26 Kʋ yà nə wà nətʋ yɪn, ʋ
yà wá də́ càn nɛɛ kapʋpʋ, kʋ
nə zɪgɪ lʋʋ dəń laŋʋ máŋá,
kʋ ja vəli wuuu. Cígá, ʋ twi,
ʋ bɪrɪ ʋ tìàn naa nədʋ, sə ʋ
ma zwɛ̀e fuən máŋá tə. Ʋ tì
ʋ tìàn, ʋ ma fwa joŋi, ʋ ga
twá ʋ joŋi tə nə, ʋ ma cʋ̀gʋ̀
cʋna dìàn.
27 Lìù mama yɪ naa nədʋ
cɪcɪ nə, ʋ mɛ, sə ʋ tɪ. Kʋ kwa
nə, kʋ tíú vələ Yɪɪ yáá con,
sə Yɪɪ bʋ̀rì ʋ bʋ̀rà.
28 Mə nətʋ nə, kʋ pa
Zwezi-Kərisə nə. Ʋ tì ʋ tìàn,
ʋ ma fwa joŋi naa nədʋ cɪcɪ.
Ʋ fwa kʋ, sə ʋ ma wàní ʋ lɪ
lìà zənzən ba cʋna wa. Ʋ tə
wá pìí ʋ bɪrɪ ʋ tìàn, nɛɛ bələ
nii nə. Yá kʋ dàń nə kʋ́ʋ̀ tà,
sə ʋ lɪ lìà ba cʋna wa, kʋ yɪ,

sə ʋ jon lìà tə nə dànì wá.

10

Zwezi-Kərisə twi, sə ʋ fwa kʋ tə, Yɪɪ nə pìà
(Ebərə-ba 9.7-15, 23-28)

1 Yɪɪ *nii tə, ʋ nə pɪn
*Moyizə nə, yɪ ndə wozəŋə
nə, tə nə bìàn, nyɪnyɪga nə.
Yá kʋ dàń nə tà tə cígá cígá
tə, nə nə wá na tə nə kʋ bɪrɪ
nəba. Yɪɪ nii yoo təntə pìà,
sə ba fwa *jwəŋə yiri nədʋ
bɪnɪ mama. Kʋ mù nə pɪn,
Yɪɪ nii yoo təntə wàrì lìà tə,
ba nə boli Yɪɪ yɪra, kʋ pɪn ba
yanɪ lìà tə, ba yoo mama nə
ziən ʋ yáá con, abada.
2 Kʋ mù jwəŋə təntə yà nə
jə dìàn, sə tə sɪn ba lìà təntə
cʋna naa nədʋ, ba yà kúù bá
pìí, ba bún ba cʋna tə yoo.
Yá ba yà kúù bá pìí ba fwa
joŋi, abada.
3 Yá kʋ dàń twá kʋ mù
jwəŋə təntə nə, ba ma lìí ba
cʋna tə yoo bɪnɪ mama.
4 Kʋ nətʋ tə fwa, nabɪran
də bʋtʋlan jana nə wàrì
ləzoni cʋna tə lɪ abada tə
yɪrɪ.
5 Kʋ mù nə pɪn, máŋá tə,
Zwezi-*Kərisə nə bìàn lʋʋ
wa, ʋ swìn Yɪɪ con, ʋ wú:
«N ba joŋi, nə à yəə́ zìlə́
wiən pìà, yá n fwa
yɪra, n pa nə.
6 Vàná tə, ba nə gʋa, ba sʋrɪ
jwəŋə kúrí tə yuu, də jwəŋə
tə, ba nə fwa cʋna yɪrɪ, ba n
pùə́ poli.
7 Kʋ mù yɪrɪ, à dàń swìn n
con, à wú: Nə̀ń à nə, à twi,
sə à fwa kʋ tə, n mù Yɪɪ nə
pìà. Kʋ mù yoo təntə yɪ kʋ
púpúní n sagɪ tə wa à mù
yɪrɪ».
8 Zwezi-Kərisə dí yáá, ʋ swìn
Yɪɪ con, ʋ wú:
«N ba jwəŋə də zìlə́ wiən
jələ. N ba vàná tə,
ba nə gʋa, ba sʋrɪ joŋi
kúrí yuu, də jwəŋə tə,
ba nə fwa cʋna yɪrɪ,
jələ. Tə ba n pùə́
poli».
Yá Yɪɪ nii tə, ʋ nə pɪn Moyizə
nə, bɪrɪ də, tə jwəŋə təntə
mama mɛ, sə tə fwa.
9 Zwezi-Kərisə kúù pìí ʋ
swìn, ʋ wú: «Nə̀ń à nə, à
twi, sə à fwa kʋ tə, n nə pìà».
Kʋ nətʋ dàń pìà kʋ bɪrɪ də,
Zwezi-Kərisə mù ken fuən
jwəŋə tə vàn nə. Ʋ lwàń tə
də, ʋ mù tətə joŋi tə.
10 Ʋ fwa kʋ tə Yɪɪ nə pìà. Ʋ
tì ʋ tətə ləzwəndɔɔ tə, ʋ ma
fwa joŋi, ʋ pa nəba naa nədʋ
cɪcɪ, kʋ mù dàń nə pɪn, nə
sɪn nə tìàn, nə lɪ nə cʋna wa.
11 Yɪɪ joŋwanʋ mama mù
yɪ dɪɪn mama, ʋ zɪga yɪɪ nə,
ʋ fwa jwəŋə máŋá mama,
Yɪɪ yáá con. Ʋ yàá fwa jwəŋə
yiri nədʋ, də ʋ bwé, yá tə
jwəŋə tə wàrì cʋna tə lɪ
abada.
12 Zwezi-Kərisə mù fwa
joŋi nədʋ cɪcɪ, cʋna yɪrɪ, kʋ
nə də́ lá, máŋá mama wuuu.
Yá kʋ kwa nə, ʋ yɪ lìù tə, ʋ
dàń nə jə̀ə́ Yɪɪ jɪzən* vàn nə.
13 Sɪ́ún nə, ʋ dàń yɪ ʋ dànì,
sə Yɪɪ kə ʋ dʋŋa tə ʋ nɛɛ
də̀ń.
14 Zwezi-Kərisə twá joŋi
nədʋ nə, ʋ pa lìà tə, ʋ nə sɪn

* **10:12 10.12** Ka jə̀ń pìʋ́ jɪzən vàn nə yɪ dun bwálí.

ba cʊna ʊ lɪ, yoo mama dàń
ziən máŋá mama, wuuu.
15 Yɪɪ-*Siŋu tə də bɪrɪ kʊ
nətʊ tə nəba. Kʊ mù nə pɪn,
kʊ dí yáá, kʊ swìn, kʊ wʊ́:
16 «*Yuu-Tiu swìn, ʊ wʊ́: ‹Á
nəŋə *nimarʊ tə, à
nə wá fwa də ba, kʊ
dɪan təntə kwa nə. À
wá tún à coŋi tə ba
pubʊŋa wa, máŋá, kʊ
tə nə bìàn wa. À ga
wá pa, ba ja tə ba waa
con›.»
17 Ʊ tə swìn kʊ kwa nə, ʊ súrí
lá, ʊ wʊ́:
«À kʊ́ù ba pìí à lìí ba cʊna tə,
də ba yokʊkwɪnan tə,
ba nə tʊn, tə yoo».
18 Yɪɪ nə kwɛn cʊna ʊ lɪ,
kʊ kʊ́ù wà mɛ, sə ba fwa zìlə́
wiən, ba ma lɪ tə cʊna təntə.

Nə dànà ká pìí nə va nə kwa!
(Efɛzə tìán 2.13, 18; 4.14-16; 6.4-20; 12.25-29)

19 À nubɪa-ba, Zwezi nə
lwá ʊ jana tə pɪn, nə yə̀ə́
cígá mama, də nə jə cwəŋə,
sə nə zʊ bwálí tə, Yɪɪ nə
wulə, yá fən ga tə̀lə́.
20 Zwezi súrú cwəŋə
nədʊn, ʊ pa nəba. Ʊ cɪrʊ
mimii nii gànù tə, kʊ nə
pwɛ̀e nə mù də Yɪɪ duən
nə. Kʊ cwəŋə təntə pɪn mɪɪ
lìà nə. Mimii nii gànù tə
nə cɪrʊ tə yɪ, kʊ bɪrɪ Zwezi
tətə ləzwəndɔɔ tə, ba nə paa
dagarʊ tə yuu wa.
21 Yá nə dàń jə Yɪɪ
joŋwana yun tìán nəkwɪa,
ba nə tún, sə ʊ ya Yɪɪ dìə̀ tə
yuu wa.
22 Kʊ mù tə yɪrɪ, nə
dàń fàrá nə boli ʊ yɪra də
bɪcan nədʊ. Nə kənə nə
waa mama mɪámɪán Yɪɪ nə
wuuu. Nə pɪan, Zwezi jana
tə sɪn nə pubʊnkʊkwɪnan
tə, tə lɪ, sə nə ga swɛ nə yɪra
də nɪá tə, nə ba durən jə.
23 Yɪɪ fwa nikanɪ. Yɪɪ mù
yàá fwa máŋá mama kʊ tə,
ʊ nə swìn də, ʊ wá fwa. Kʊ
mù nə pɪn, nə kʊ́ù dànà ká
pa nə jìàn gwàrì, nə swìán
kʊ tə, nə nə jə kʊ yala tə yoo.
24 Nə ywàŋá duən yuu. Nə
daŋa duən jìàn, sə nə ma
wànɪ́ nə sónɪ́ duən, nə ga
fwa kʊ tə nə ziən.
25 Nə dànà ká dəri, nə
yá nə Kərisə lìà púlí tə
nə, ndə kʊ nə yɪ lìà duən
yofwamɪʊn nə, ba nə yàá
kʊ́ù ba ba púlí tə wa twi.
Nə daŋa duən jìàn. Nə fwa
nətʊ wuuu, nə súrí lá, nə
nə yə̀ə́ də, Yuu-Tiu Zwezi-
Kərisə túrí dɪɪn tə bwələ
yɪrɪ.
26 Nə yə̀ə́ cígá tə, nə ga
sɛ̀e ka də. Kʊ kwa nə, nə
nə sɪnɪ, nə fwa cʊna, nə dàń
mɛ, sə nə yəni də, joŋi tə̀lə́,
kʊ nə wá lɪ tə cʊna tə nə yuu
wa.
27 Də nə nə fwa kʊ yoo tə,
yoo tə, kʊ dàń nə ga, kʊ mù
nə yɪ, sə nə dàn yoo tə, nə
wá bà də nə vɪvaga. Kʊ mù
nə yɪ Yɪɪ bʊ̀rà tə, də mən, tə
yoo nə cà, tə nə wá də́ Yɪɪ
dʊŋa tə.
28 Á yə̀ə́ də, lìù nə cʊ̀gʊ̀ Yɪɪ
*nii tə, ʊ nə pɪn *Moyizə nə,
kʊ mɛ, sə lìà tə nə nɪ wá,
yí bələ, nə à yə̀ə́ batwa, ba
swìn də, ʊ cígá cʊ̀gʊ̀ kʊ. Kʊ

kwa nə, ba dàń wàá ʋ mù
lìù təntə ba gwɪ, ba ga ba ʋ
yinəgə dəri.
29 Mə kʋ yɪ nətʋ, kʋ pa lìù
tə nə, ʋ nə cʋ̀gʋ̀ Yɪɪ nii tə, ʋ
nə pɪn Moyizə nə. Yá lìù tə,
ʋ nə yalɪ Yɪɪ-Biu tə, kʋ dàń
wá yà nətə, kʋ pa ʋ mù nə?
Kʋ tíú təntə zʋnɪ *nimarʋ
jana tə, tə nə sɪn wá, tə lɪ ʋ
cʋna tə wa. Kʋ tíú twɪn Yɪɪ-
*Siŋu tə, kʋ nə pɪn, nə lwarɪ
Yɪɪ pubwanʋ tə. Kʋ mɛ, sə
kʋ tíú na càn, ʋ doni.
30 Nə yə̀ə́ Yɪɪ zəni, ʋ nə
swìn, ʋ wʋ́: «Á yágá, sə à mù
nə fwìn à lɪŋa lìà tə nə vɪga
tə yuu wa. À wá ŋwín kʋ tə
nə mɛ də ba lìù mama, à pa
wá». Kʋ tə nə súrí lá nə, kʋ
tə pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ
wʋ́: «À mù Yuu-Tiu wá bʋ̀rì
à lìà tə bʋ̀rà».
31 Kʋ yɪ càn nəfarʋ, kʋ pa
lìù tə nə, Yɪɪ tə, ʋ nə wulə
mɪɪ wa, nə wá ja, ʋ kə ʋ jìàn
wa!
32 Á lie á tìàn, kʋ tə nə
tʋn, kʋ lɛ máŋá tə wa, á yíá
nə twi tə pori Yɪɪ cwəŋə tə
wa. Kʋ máŋá tə wa, á dí càn
zənzən, yá á ga zɪgɪ dìàn, á
də́ dìàn də yaŋwɪa.
33 Dɪɪn don nə, á yɪ ba yàá
twɪn, ba pa, á də́ càn lìà tə
mɛ yáá con. Nə à yə̀ə́, á yàá
kə á nii lìà tə kwa, ba nə fwa
tə yìàn tə ba yɪra.
34 Á cígá sɛ̀e, á də́ càn,
də lìà tə nə wulə bàń dìè
wa. Á sɛ̀e, sə ba jon á jɪjə
wɪən, də pupwən, á nə yə̀ə́
də, á jə jɪjə wozəŋə tə nə
dwə nətʋ, tə nə wulə wuuu,
tə bá zwɛ̀e, yɪrɪ.
35 Kʋ mù tə yɪrɪ, á dànà ká
pa, fən ja aba yoo wa. Kʋ mù
nə wá pa, á na ŋwírán, tə nə
dáá.
36 Á yɪ lìà tə, á nə mɛ, sə á
ja pínʋ́ wuuu, á dànà ka pìí
á kə kwa, á ma fwa kʋ tə, Yɪɪ
nə pìà. Á nə fwa kʋ nətʋ tə,
á wá na kʋ tə, Yɪɪ nə kàn nii,
sə ʋ pa aba.
37 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa, kʋ wʋ́:
«Kʋ ga máŋá mancɪn, sə lìù
tə, ʋ nə bìàn tə, bà. Ʋ
wá bà sɪ́ʋ́n sɪ́ʋ́n.
38 Lìù tə, ʋ nə ken ʋ waa à
nə, ʋ yɪ cígá tíú à yáá con.
Kʋ tíú ga wá yà mɪɪ wa, kʋ
nə ba zwɛ̀e, Yɪɪ con. Yá kʋ
tíú dàń nə pìí ʋ kə ʋ kwa,
à pùə́ kʋ́ù bá ya ywání də
wá».
39 Nə mù tə̀lə́ də lìà tə, ba
nə pɪí ba kəni ba kwa, sə ba
jén. Nə mù yɪ lìà tə, nə nə
keni nə waa Yɪɪ nə wuuu, sə
ʋ jon nəba nə cʋna wa.

11

Nə kənə nə waa Yɪɪ nə wuuu, ndə nə nɪbara-ba tə nə (Zwan 8.56; 1 Piyɛrə 1.8)

1 Də lìù nə keni ʋ waa
Yɪɪ nə wuuu, kʋ də̀ń nə yɪ
bɛ̀eɛ̀e? Kʋ də̀ń nə yɪ, ʋ dí
yáá, ʋ yə̀ə́ də, ʋ jə wɪən tə,
ʋ nə jə tə yala. Yá kʋ yɪ, sə
ʋ ya lìù tə, də ʋ nə yə̀ə́ də,
wɪən tə, ʋ nə ba na yii wa,
wulə cígá cígá, ʋ ba tə yoo
bɛ̀eé.
2 Nə nɪbara-ba tə ken ba
waa Yɪɪ nə wuuu, kʋ mù yɪrɪ
nə, Yɪɪ dàń bɪrɪ də, ʋ pùə́
poli ba yuu wa.
3 Nə də keni nə waa Yɪɪ nə
wuuu. Kʋ mù nə pɪn, nə yə̀ə́

də, kʋ yɪ kʋ twá ʋ sʋgʋ tə nə,
lʋʋ ma fwa. Mə kʋ twá nətʋ,
nə dàń ma yɔ̀ə́ də, kʋ yɪ, Yɪɪ
twá wiən tə nə, nə yíá nə ba
na, ʋ ma fwa wiən tə, nə yíá
nə na.
(Tʋtʋnan 7.2-7, 20-36)

4 Abɛlə* ken ʋ waa Yɪɪ nə
wuuu. Kʋ mù nə pɪn, ʋ ma
fwa *joŋi, kʋ nə ziən, kʋ
doni Kayɛn joŋi tə. Yɪɪ swìn
də, Abɛlə yɪ cígá tíú ʋ mù Yɪɪ
yáá con, ʋ nə keni ʋ waa ʋ
nə yɪrɪ. Kʋ mù nə pɪn, Yɪɪ
ma sɛ̀e ʋ jon ʋ joŋi wiən tə.
Abɛlə tɪga, yá ʋ nə ken ʋ waa
Yɪɪ nə tə pɪn, ʋ sʋgʋ tə wulə.

5 Enokə ken ʋ waa Yɪɪ nə
wuuu. Kʋ mù nə pɪn, Yɪɪ
ma tì wá tɪa yuu, ʋ ja dì ʋ
con. Yɪɪ pɪn Enokə wà twá
də tɪan, ʋ ma bà ʋ mù Yɪɪ
*sàń. Yá ba yà kʋ́ʋ̀ wàrì wá,
ba pɪ́í ba nɪ, Yɪɪ nə tì wá, ʋ
kə ʋ con tə yɪrɪ. Yá máŋá tə,
Yɪɪ tə nə wà Enokə tì, ʋ ja dì
ʋ sàń nə, ba swìn ʋ yoo də,
ʋ ya lìù tə, ʋ nə poli Yɪɪ pùə́.

6 Kʋ yɪ lìù tə, ʋ nə ken
ʋ waa Yɪɪ cɪcɪ nə wuuu, nə
wàá Yɪɪ pùə́ ʋ poli. Lìù tə, ʋ
nə boli Yɪɪ yɪra, ʋ mɛ, sə ʋ
pa cígá də, Yɪɪ wulə, Yɪɪ ga
yɪ lìù tə, ʋ nə pɪn ŋwírán lìà
tə nə, ba nə pìà wá.

7 Nowe ken ʋ waa Yɪɪ nə
wuuu. Kʋ mù nə pɪn, Yɪɪ twá
kʋ nə, ʋ ma bɪrɪ wá yìèn, tə
nə bìàn, tə yà nə ba na yíá
wa. *Ʋ* tì Yɪɪ sʋgʋ tə, ʋ ma
fwa cígá. *Ʋ* fwa níá yuu bori
nəfarʋ, sə ʋ ma jon ʋ dìè lìà.
Kʋ yoo təntə, ʋ nə fwa, kʋ
bɪrɪ də lìà† tə duən tə mama
fwa cʋna. Yá ʋ dàń nə ken ʋ
waa Yɪɪ nə tə pɪn, Yɪɪ lwarɪ
wá, ndə lìù tə nə, ʋ nə yɪ
cígá tíú ʋ mù Yɪɪ yáá con.

8 *Abərahamə ken ʋ waa
Yɪɪ nə wuuu. Kʋ mù nə pɪn,
Yɪɪ nə kúrí wá, ʋ sɛ̀e Yɪɪ nii
tə. *Ʋ* vəli lʋʋ don wa, Yɪɪ
nə kàn nii də, ʋ wá pa wá.
Máŋá tə, ʋ yà ma vəli lá, ʋ
yà yèrì bwálí tə, ʋ nə vələ.

9 Abərahamə ken ʋ waa
Yɪɪ nə. Kʋ mù nə pɪn, ʋ va ʋ
jɔ̀ń lʋʋ tə wa, Yɪɪ nə kàn nii
də, ʋ wá pa wá. *Ʋ* yɪn vee
kʋ lʋʋ nii təntə wa bɪna də
bɪna. *Ʋ* mù də ʋ bɪa bələ tə
nə yɪn gansilə tə wa. Kʋ mù
nə yɪ *Yɪzakə də *Zwakɔbə.
Yɪɪ kàn kʋ mù nikanɪ təntə
Yɪzakə də Zwakɔbə də con,
ndə Abərahamə nə.

10 Abərahamə cígá yà
dànì, sə tɪʋ tə lwə̀, sə kʋ
dəkuu də ga ja dìàn. Yá Yɪɪ
dàń nə tún kʋ tɪʋ tə dəkuu,
ʋ mù ga nə lwə̀ kʋ də.

11 Sara ken ʋ waa Yɪɪ nə
wuuu. Kʋ mù nə pɪn, Yɪɪ pa,
ʋ wàní bìú ʋ lʋrɪ. Yá ʋ yà ga
yɪ lìù tə, ʋ nə jigə kazʋnʋ, ʋ
kʋ́ʋ̀ wàrì bìú ʋ lʋrɪ. Sara yà
yɔ̀ə́ yoo nədʋ. *Ʋ* yà yɔ̀ə́ də,
Yɪɪ ba ʋ nikanɪ yuu wa zaŋa.

12 Kʋ mù nə pɪn, máŋá
tə wa, Abərahamə, ʋ nə yɪ
bɛɛ nədʋ, nə twi ʋ bwànì,
ʋ nɪ dwíí. Kʋ kwa nə, dwíí
təntə púlí ndə kacɪlacɛ nə
lanworu wa. Ba dáá ndə
mʋʋ nii kasɪlʋ də nə. Ba
wàrì Abərahamə bɪa tə nii
ba gàlì.

---

* **11:4 11.4** Abɛlə də Kayɛn yà yɪ nubɪa. Ba bələ tə mama yà yɪ Adamə də Ɛvə bɪa. Kayɛn nə gʋa Abɛlə. † **11:7 11.7** Kʋ máŋá tə wa, Yɪɪ pɪn dwà nəfarʋ nà, lìà tə duən tə mama ga tɪ, ba mé kʋ níá tə wa.

13 Mə lìà təntə mama nə
keni ba waa Yıı nə wuuu,
ba ga tı, də ba tə wà wiən
tə nı, Yıı nə kàn nii, sə ʋ
pa ba. Ba mù yı, ba zıgı
kwa, ba na wiən təntə, ba ga
fwa pupwən tə yırı. Ba swìn
nəpon nəpon də, ba yı vərə,
ba nyına tıʋ ga tə̀lə́ tıa ka tə
yuu wa.
14 Lìà tə nə swìn kʋ nətʋ
tə, bırı nəpon nəpon də, ba
pìà ba nyına tıʋ.
15 Ba yà kʋ́ʋ̀ ba kʋ tə, ba
nə nan ba yá, tə yoo bʋŋa.
Kʋ fıra yà nə jə ba, ba yà tə
wàá cwəŋə ba nı, ba pìí ba
vəli ba sàń təntə wa.
16 Kʋ cígá mama yà yı tıʋ
tə nə ziən, kʋ doni won don
mama nə, ba yà pìà. Kʋ yı
bwálí tə nə wulə Yıı sàń nə,
nə ba pìà. Kʋ mù nə pın,
cavıra ba Yıı jə, sə ba ja wá,
ba bon ba nyına Yıı. Kʋ yı
cígá, ʋ tətə nə tanı tıʋ, ʋ pa
ba.
17 Abərahamə ken ʋ waa
Yıı nə wuuu. Yá Yıı dàń yà
pìà, sə ʋ ja Abərahamə də̀ń
nə. Yıı lòrì wá, sə ʋ tì ʋ bìú
Yızakə, ʋ ma fwa joŋi ʋ pa
wá. Abərahamə dàń ma tì
ʋ bidʋa kələn tə, sə ʋ ma
fwa joŋi, ʋ pa Yıı nə. Máŋá
tə, Abərahamə fwa kʋ yoo
təntə, də Yıı dí yáá, ʋ kàn
nii də wá nɛɛ kapʋpʋ.
18 Yıı yà swìn Abərahamə
con, ʋ wʋ́: «Kʋ wá twá
Yızakə, n mù Abərahamə n
ma na bıa».
19 Abərahamə yà yə̀ə́ də,
Yıı jə dìàn, sə ʋ zìn tıga tətə
tıan wa. Kʋ mù nə pın, Yıı
ma pìí ʋ pa wá ʋ bìú Yızakə,
ndə ʋ nə tıga, ʋ pìí ʋ bwin ʋ
nan tıan wa.
20 Yızakə ken ʋ waa Yıı nə
wuuu. Kʋ mù nə pın, ʋ ma
lòrì Yıı, sə ʋ fwa zəni, ʋ pa
Zwakɔbə də Esaʋ‡ nə, yìə̀n
tə yırı, tə nə bìàn.
21 Zwakɔbə ken ʋ waa Yıı
nə wuuu. Kʋ mù nə pın,
máŋá tə, ʋ tıan nə yí, ʋ twın
Zwʋzɛfə bıa tə duən kwa, ʋ
lòrì Yıı, sə ʋ fwa zəni, ʋ pa
ba lìù mama nə. Yá ʋ nyí ʋ
daduu yuu, ʋ kwá tıa, ʋ pa
dun Yıı nə.
22 Zwʋzɛfə§ ken ʋ waa
Yıı nə wuuu. Kʋ mù nə
pın, ʋ tıan máŋá nə yí, ʋ
swìn *Yızərayɛlə lìà ka nan
*Ezwipətə nagwanaa tə wa
yoo. Ʋ pın ba nii, sə ba lwarı
nətʋ, ba nə mɛ, sə ba fwa də
ʋ kurən tə.
23 *Moyizə nyına-ba ken
ba waa Yıı nə wuuu. Kʋ mù
nə pın, ba nə lʋrı wá, ba jın
wá, ba sə̀gə̀ cànì batwa, ba
nə nı də bìú tə ziən yırı. Yá
fən wà ba jın, sə ba cʋ̀gʋ̀ nii
tə, Ezwipətə pìʋ́* Farawon
tə nə tún.
24 Moyizə ken ʋ waa Yıı nə
wuuu. Kʋ mù nə pın, ʋ nə
twi ʋ jì bɛɛ, ʋ vıga, sə ba bon
wá ‹Ezwipətə pìʋ́ Farawon
bʋ̀á bìú›.
25 Ʋ yà wàá ywání, ʋ də́, ʋ
ga fwa pupwən cʋna wa, kʋ

‡ **11:20 11.20** Zwakɔbə də Esaʋ yà yı Yızakə bıa. § **11:22 11.22** Zwʋzɛfə yı Zwakɔbə bıa fugə bələ tə wa fugə nədʋ nii bìú. Ʋ nubıa tə jın wá, ba yə̀ baywələ yuu wa, ba ja va Ezwipətə. Ʋ dí càn zənzən, yá kʋ kwa nə, ʋ dàń jigə pìʋ́. * **11:23 11.23** Ezwipətə pìʋ́ Farawon yà pìà, ʋ gʋ bisımabarı tə mama, Zwifə-ba nə lʋrı. Kʋ mù nə pın, ba sə̀gə̀ Moyizə.

nə bá dàń kʊ ma zwɛ̀e. Yá ʊ kúrí ʊ tì, sə ʊ dí càn də Yɪɪ lìà tə.
26 Kʊ yɪ nywarɪ ŋwírán tə, ʊ nə wá na yáá nə ʊ ywàŋá. Ʊ nɪ də, ʊ nə dí cavɪra *Kərisə yɪrɪ, kʊ jə jɪjə zənzən. Kʊ nywarɪ tə dwə wiən tə, tə kwənə nə dáá, ʊ nə wá na Ezwipətə nagwanaa tə wa.
27 Moyizə ken ʊ waa Yɪɪ nə wuuu. Kʊ mù nə pɪn, ʊ nan Ezwipətə nagwanaa tə wa. Ezwipətə pìʊ́ tə lɪŋa dàń zàn ʊ yuu, yá fən ga ba wá jə. Ʊ jɪn wʊdɪʊ zənzən, ndə kʊ yɪ ʊ mù na Yɪɪ tə, lìù don nə wàrì ʊ nɪ.
28 Moyizə ken ʊ waa Yɪɪ nə. Kʊ mù nə pɪn, ʊ dɪ cànà tə, ba nə boŋə *Pakə, dàń. Ʊ pɪn, ba kə vàná jana mimiə tə nii nə, sə tɪan *malɪka tə dàn ká bà, kʊ gʊ Yɪzərayɛlə lìà tə lìù mama təntən bìú.
29 Yɪzərayɛlə lìà tə ken ba waa Yɪɪ nə wuuu. Kʊ mù nə pɪn, ‹mʊʊ nəsɪan› tə níá tə pwɛ̀e, ba ga twá kʊ wa, ba va tɪa nəkʊrʊ yuu, ba nan. Yá Ezwipətə nagwanaa lìà tə mù nə pìà, sə ba galʊ, níá tə púə́ ba mama yuu nə, ba ga mé lá.
30 Yɪzərayɛlə lìà tə ken ba waa Yɪɪ nə. Kʊ mù nə pɪn, ba kɪkarɪ Zweriko bə́rə́ naa tə dɪan barpɛ, kʊ ga làń kʊ tʊ bʊʊʊ.
31 Kacwarʊ don yɪn lá, ba nə boŋə Rahabə. Ʊ də ken ʊ waa Yɪɪ nə wuuu. Ʊ mù kan təntə jɪn Yɪzərayɛlə lìà tə zəni. Ba lìà təntə yà twi, sə ba balɪ Zweriko tɪʊ tə, ʊ mù ga nə jɪn ba, ʊ sə̀gə̀. Kʊ mù nə pɪn, Yɪzərayɛlə lìà tə nə gʊa lìà tə, ba nə wà Yɪɪ nii zìlí tə, ba yá ʊ mù.
32 Bɛ̀eɛ̀e tətə nə à kúʊ̀ wá swìn? Máŋá tə̀lə́, sə à swìn Zwedeyon, də Barakə, də Saməson, də Zwefəte, də *Davidə, də Samɪyɛlə, də Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nà tə yoo.
33 Ba mù lìà təntə ken ba waa Yɪɪ nə wuuu. Kʊ mù nə pɪn, ba ta kʊ̀ʊ̀ də payun duən, ba ga də́ dìàn. Ba fwa yìàn tə də cígá, ba na won tə, Yɪɪ nə kàn nii, sə ʊ pa ba. Ba pɪn, gərən níə́ pú.
34 Ba pɪn, mən tə nə jə kələ kələ dəŋi. Ba gùrí ba jén lìà yáá nə, ba nə yà pìà, sə ba gʊ ba də lagʊrɪ sìán. Ba yà ba dìàn jə, yá ba ga pìí ba na dìàn. Ba yɪn babɪa kʊ̀ʊ̀ wa, ba ta vərə tə, ba nə yɪ ba dʊŋa, ba dɪŋɪ.
35 Kana duən yɪn lá, ba nə ken ba waa Yɪɪ nə wuuu. Kʊ mù nə pɪn, ba pìí ba na ba lìà tə, ba yà nə tɪga, də ba bwin ba nan tɪga wa.
Yá ba kúʊ̀ ken càn zənzən lìà duən də nə, ba ga vɪ, sə ba pìà cwəŋə, ba ma jén tə càn tə yáá nə. Ba yà kúrí yozəŋu, tə nə dwə, ba tì. Kʊ mù nə yɪ, sə ba pìí ba bwin ba nan tɪga wa.
36 Ba twɪn ba wa lìà duən. Ba mà ba də fɪfɪran. Ba ywa ba də banzala, ba kə bàń dii wa.
37 Ba dɪlɪ ba wa lìà duən də kapana, ba gʊ. Ba za ba lìà duən, ba gwəŋə bələ. Ba gʊa ba wa lìà duən də lagʊrɪ sìán. Ba wa lìà duən ba dii jə, sə ba pə̀ń. Pee də bʊ̀ní tanan nə yɪ ba ganan. Ba ba

won mama jə. Lìà fwa ba
con zənzən, ba pa ba də́ càn.
38 Ba yı lìà tə, ba twá
kasɔɔ də pɛɛn yuu wa ba
ywaŋa. Pɛɛn kwələn də
tıbʊnan bʊran wa nə, ba zwı
ba pəni. Kʊ cígá wa nə, lìà
təntə yı dun tìán Yıı yáá con,
ba doni lìà tə, ba nə wulə lʊʊ
kʊ tə wa.
39 Ba lìà təntə mama ken
ba waa Yıı nə wuuu. Kʊ mù
nə pın, ba poli Yıı pùə́. Yá
də kʊ mù tə mama, ba yíá
wà won tə nı, Yıı nə kàn nii
də, ʊ wá pa ləzoni nə.
40 Cígá, Yıı yà tanı won
nəzəŋu kʊ nə dwə, ʊ tún nə
nə. Ʊ swìn də, ʊ wá twá
duən, ʊ pa kʊ mù won təntə,
nə mù də ba mù mɛ nə. Kʊ
mù nə pın, ba mù lìà təntə
mama bá yí bwálí tə wa, ba
yoo mama nə wá yà zəni, də
nə nə twá nə tèlə́ ba wa.

12

*Càn nə yí nəba, sə nə tə
va yáá wuuu!*

*(1 Korɛntə tìán 9.24-27;
Filipə tìán 3.11-14; 1 Piyɛrə
2.21-24)*

1 Fuən lìà təntə mama, ba
nə ken ba waa Yıı nə tə, də
yı ndə nə nə. Yá ba mù
dàń nə bırı nəba, nətʊ nə nə
mɛ, sə nə kə nə waa Yıı nə
wuuu. Kʊ mù tə yırı, nə mɛ,
sə nə dʊgʊ yìèn tə mama, tə
nə cì nə nə, tə pa nə wàrì
yáá nə vəli, sə nə ga dʊgʊ
cʊna tə mama, nə nə wulə
tə wa. Nə dàń mɛ, sə nə dəri
nə va, nə yí bwálí tə, Yıı nə
pìà, sə nə va nə yí, də pínú.
2 Nə kənə nə yíá Zwezi
yuu wa. Ʊ mù nə yı lìù tə,
nə nə twá ʊ nə, nə ma kə
nə waa Yıı nə wuuu. Ʊ mù
ga nə wàá ʊ pın, nə vəli nə
yí bwálí tə, nə yoo mama nə
wá yà zəni. Ʊ sɛ̀e ʊ pían ʊ pa
ba ja wá, ba paa dagarʊ yuu
wa, ba gʊ. Ʊ wà kʊ jələ ndə
cavıra nə, ʊ ga yə̀ə́ pupoli nii
nə, kʊ nə tə́gə́, kʊ dànì wá.
Sían nə, ʊ dàń jə̀ə́ Yıı jızən*
vàn nə, Yıı pàrì tə wa.

*(Apokalisə 3.19; 1 Piyɛrə
1.6-7, 13-17)*

3 Á dànà ká pa á jìàn
gwàrì, sə á pìí á kə á kwa.
Á bʊŋa Zwezi yoo. Cʊna lìà
fıfın wá zənzən, ʊ ga pían.
4 Á wulə á jaŋa, sə á lı á
tìàn cʊna wa. Yá á liù mama
tə wà jaŋa təntə jan, ʊ tı ka
wa.
5 Kʊ yı á swɛ̀eé də, á nə yı
Yıı bıa tə, Yıı kàrì aba naaa?
Ʊ swìn, ʊ wʊ́:
«À bìú, də *Yuu-Tiu nə fırı
mʊ́, sə ʊ ma kàrì mʊ́,
sə n bʊ́n zəni, kʊ tà
tʊtʊ! Ʊ nə caga n nii
nə, dàn ká pa n pùə́
cʊ̀gʊ̀!
6 Yuu-Tiu yàá fırı lìù tə, ʊ nə
swə, ʊ kə cwəŋə wa. Ʊ yàá
fırı lìà tə mama, ʊ nə yə̀ə́ də,
ba yı ʊ mù bıa».
7 Á nə də́ càn, kʊ yı Yıı
pìà, sə kʊ kwɛn aba. Kʊ
nətʊ bırı də, Yıı yı ʊ ja aba,
ʊ ma fwa ʊ bìsíná. Bìú wulə,
ʊ nyına nə ba wá fırı, sə ʊ
ma kə wá cwəŋə wa, naaa?
8 Də Yıı nə ba lìù fırı, ndə
ʊ bıa tə mama nə, kʊ bırı də,

* **12:2 12.2** Ka jə̀ń pìʊ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

kʋ tíú tà ʋ mù tətə bisɪmaa, ʋ yɪ lìù don bìú.

9 Nə nyɪna-ba tɪa ka tə yuu wa, yàá fɪrɪ nəba, nə ga tə zìlí ba nii. Kʋ cígá wa, nə dàń mɛ, sə nə zìlí nə nyɪna Yɪɪ nii, ʋ nə dwə nə nyɪna-ba tɪa yuu, nə doni. Də nə nə zìlí ʋ nii, nə wá na mɪɪ tə, kʋ nə ba zwɛ̀e ʋ con.

10 Kʋ yɪ cígá, nə nyɪna-ba yàá fɪrɪ nəba, máŋá mancɪn wa, ndə ba pubʋŋa nə pìà nətʋ. Yá nə nyɪna Yɪɪ mù nə fɪrɪ nəba, kʋ yɪ, ʋ ma kwɛn nəba, sə nə ya lìà tə, yokʋkwɪʋn mama nə tə̀lə́ nə yɪra, ndə ʋ tətə nə, máŋá mama.

11 Máŋá tə wa, ba nə fɪrɪ nəba, kʋ yàá cʋ̀gà nə pʋ̀ə́ nə. Yá tə mù càn təntə kwa nə, lìà tə, ba nə pínɪ́, ba nan cwəŋə nə, kʋ yàá pa, ba wànɪ́ ba tʋn tʋtʋnzəŋə zənzən, ba ma bɪrɪ də, ba yɪ cígá tìán Yɪɪ yáá con.

12 Kʋ mù tə yɪrɪ, á mɛ, sə á pa, á jìàn, tə nə gwàrì, də á nadwana, tə nə ba dìàn jə, pìí tə ja dìàn.

13 Á pɪan, á nɛɛ tì coŋi, tə nə yɪ mənə mənə. Lìù nə wulə á wa ndə gwànʋ́ nə, ʋ dàn ká kwɛn, ʋ mà ʋ nɛɛ nə ʋ dwan, sə ʋ na yazurə, ʋ ma va yáá wuuu.

Á zɪga dìàn, á dànà ká pìí á kə á kwa!

14 Á fwa kʋ tə mama, á nə wàá, sə bɪcan sìə́ ya á mù də lìà tə duən pwərə wa. Á pɪan á ya lìà tə, á nə yá á tìàn mɪ́ámɪ́án Yɪɪ jìàn wa. Də kʋ nə tà nətʋ, á wàrì Yɪɪ á nɪ.

15 Á ywàŋá á yuu nə zəni, sə á lìù mama dàn ká kwìn Yɪɪ pubwanʋ tə nə. Á kənə dìàn, sə á lìù mama dàn ká ya ndə tìʋ́ nə, kʋ ŋʋnan nə cà. Lìù nə yɪ nətʋ, ʋ yàá cʋ̀gʋ̀ lìà tə duən tə mama, ʋ pa ba də cà.

16 Á dànà ká pə̀ń duən vɛɛ vɛɛ. Á dànà ká cʋ̀gʋ̀ Yɪɪ cwəŋə tə, á kə durən kʋ nə! Mə nətʋ nə Esaʋ fwa. Esaʋ yɪ *Zwakɔbə zʋnʋ. Ʋ ma tì ʋ nəkwɪnɪ tə, ʋ ma lárí wodiu zʋŋa nədʋ ʋ nyánʋ́ con, ʋ də́.

17 Á yə̀ə́ də, kʋ kwa nə, ʋ kwi yinɪa, ʋ ma pìà, sə ʋ nyɪna tə lòrì Yɪɪ, sə ʋ fwa zəni ʋ yɪra. Ʋ dàń yà pìà, sə ʋ pìí ʋ jon ʋ nəkwɪnɪ tə, ʋ nyánʋ́ tə con. Yá ʋ nyɪna tə vɪga, ʋ wà sɛ̀e.

(Apokalisə 21.2-3; Ebərə-ba 2.1-3; 10.26-35)

18 Á mɛ, sə á lwarɪ də, á nɪbara-ba tə yɪ ba boli paan yɪra, ba ma lwarɪ Yɪɪ. Lìù yà wàá kʋ mù paan təntə yɪra ʋ janɪ. Mənvoo yà jə paan təntə yuu wa. Kʋ yuu yà yɪ yikunu, voo ga fuli lá zənzən. Yá kʋ dàń nə tà nətʋ á mù con.

19 Ba nì nabwana kori kʋ paan təntə yuu wa. Ba nì Yɪɪ də sʋgʋ lá. Ba nə nì sʋgʋ təntə, fən jɪn ba. Ba dàń lòrì, sə kori tə dàn ká pií kʋ bwé.

20 Yoo tə, Yɪɪ yà nə pɪn ba nii kʋ yuu wa, yà dwə ba jìàn. Yɪɪ swìn, ʋ wʋ́: «Lìù nə dwen paan tə yɪra, nə à yə̀ə́

kʋ nə yɪ vanɪ tətə, ba mɛ, sə
ba dɪlɪ kʋ də kapana, ba gʋ».
21 Tə mù yìàn tə ken fən
*Moyizə wa, ʋ swìn, ʋ wʋ́:
«Fən jə nə, à vɪvaga».
22 Yá kʋ tà nətʋ á mù con.
Á mù boli paan tə yɪra, ba
nə boŋə ‹Siyon†›. Mə kʋ mù
paan tə yuu wa nə, Yɪɪ tə,
ʋ nə wulə mɪɪ wa, tɪʋ tə
wulə. Ba boŋə kʋ tɪʋ təntə
*Zwerizalɛmə. Kʋ wulə Yɪɪ
*sàń nə, yá *malɪkɛ miliyʋn
dàń wulə lá, tə də́ cànà.
23 Á yɪ á boli Yɪɪ təntən
bìsíná púlí tə yɪra, ʋ nə
pʋ́pʋ́ní ba yɪra sagɪ wa Yɪɪ
sàń nə. Á tə yɪ á boli Yɪɪ yɪra,
ʋ nə bʋ̀rì lʋʋ tə mama bʋ̀rà.
Á tə kʋ́ʋ̀ yɪ á boli lìà tə yɪra,
ba nə jigə cígá tìán Yɪɪ yáá
con, ba yoo mama ga ziən.
24 Á twi á yí Zwezi yɪra, ʋ
nə kəni *nimarʋ nədʋn Yɪɪ
də ləzoni pwərə wa. Ʋ mù
nə lwá ʋ jana, ʋ ma sɪn nə
cʋna. Tə mù jana təntə bɪrɪ
nəba won tə, kʋ nə ziən, kʋ
doni won tə, Abɛlə jana tə
nə bɪrɪ nəba.
25 Á cɪa á tìàn nə, á dànà
ká vɪ, sə á cʋgʋ sʋgʋ tə, Yɪɪ
tə nə swìn á con. Fuən lìà tə
vɪga, sə ba cʋgʋ ʋ nii tə tɪa
ka tə yuu wa. Yá kʋ dàń pɪn,
ba yà wàrì càn tə, Yɪɪ nə wá
kə ba nə, yáá nə, ba jén. Yɪɪ
yɪ ʋ nan ʋ sàń, ʋ bà, sə nə
cʋgʋ ʋ sʋgʋ. Nə nə pìà, sə
nə jén càn təntə jɪɪn wa, nə
dànà ká vəvəri nə kwa, nə
ma sá ʋ nii tə.
26 Fuən tə nə, Yɪɪ sʋgʋ tə
pɪn tɪa vuvugu. Sʋ́ʋ́n nə, Yɪɪ
kàn nii ʋ pa nəba də, ʋ bá
pa tɪa cɪcɪ vuvugu. Kʋ dàń
yɪ tɪa tə də lanworu tə mɛ
nə wá vuvugu.
27 Tə mù sʋ̀ràn təntə, ʋ nə
swìn nətʋ tə, bɪrɪ də, wiən
tə mama, lìù mama nə wàrì
ʋ fwa, tə nə wàá tə vuvugə,
tə wá vuvugu tə jén. Yá
wiən tə mù, tə nə wàrì tə
vuvugə, wá yà lá, tə ba jén.
28 Nə dàń kəni Yɪɪ lɛ̀ɛ̀ɛ̀e,
ʋ nə pɪn nəba pàrì, kʋ nə
wàrì, kʋ lwàní tə yɪrɪ. Nə
bwɪa ʋ nə, ndə kʋ nə ywán
də wá nətʋ. Nə zìlə́ wá, nə
ga twá ʋ cwəŋə tə nə zəni.
29 Cígá, nə nyɪna Yɪɪ tə yɪ
ndə mən nə, tə nə də́ wuuu.

13

Kwìə bwálí
(Romə tìán 12.10, 13, 15; Matiə 19.4-6; 1 Tɛsalonikə tìán 4.3-7; 1 Timote 6.6-10)

1 Á mɛ, sə á sóní á duən
*Kərisə lìà tə, máŋá mama.
2 Á dànà ká swɛ̀ɛ́ə́ vərə nə
twi, ba zʋrɪ á yuu wa, sə á
ja ba zəni. Lìà duən fwa kʋ
nətʋ, ba ja *malɪkɛ zəni, tə
nə twi, tə zʋrɪ ba yuu wa, ba
ga wà lwarɪ də, kʋ yɪ malɪkɛ
nə.
3 Á ywàŋá lìà tə yuu, ba nə
wulə bàń dìə wa. Á pɪan kʋ
ya ndə á mù, də ba mù mɛ yà
nə wulə kʋ bàń dìə tə wa. Á
ywàŋá lìà tə yoo, ba nə kəni
càn ba nə. Á pɪan kʋ yà ndə
á mù, də kʋ tìán mɛ, nə ba
kəni tə càn tə wa.
4 Lìù mama mɛ, sə ʋ zìlí
kasweri. Yá kan də ʋ barɪ

† **12:22 12.22** Siyon yɪ paan tə, Zwerizalɛmə nə lwə̀ kʋ yuu wa, yɪrɪ nədwan.

wà mɛ, sə ba tʊn durən yìàn
ba kasweri tə wa. Yɪɪ tə wá
bʊ̀rì lìà tə bʊ̀rà, ba nə pəni
duən vɛɛ vɛɛ. Yɪɪ tə wá bʊ̀rì
lìà tə bʊ̀rà, ba nə cwàrì.
5 Á cɪa á tìàn nə. Á dànà ká
fin á yíá mama, á kə səbiu
yuu wa. Á yana pupwən wa,
də kʊ tə, á nə jə. Yɪɪ tətə
swìn, ʊ wʊ́: «À bá yá mʊ́. À
bá vàrì mʊ́, à dʊgʊ abada».
6 Yɪɪ nə swìn kʊ nətʊ dàń
pɪn, nə lìù mama jìàn wàá tə
daŋa, sə ʊ swìn, ʊ wʊ́: «Fən
ba nə jə, ləzwənə wàrì nə
won, ʊ fwa. Yɪɪ nə saŋa nə,
máŋá mama».
*(1 Tɛsalonikə tìán 5.12-
13)*
7 Á lie lìà tə yoo, ba nə yɪn
á yáá, ba kə aba Yɪɪ cwəŋə
tə wa, ba ga swìn Yɪɪ sʊgʊ
tə, ba bɪrɪ aba. Á lie nətʊ tə,
ba nə twá Yɪɪ nə, kʊ ja va, kʊ
yí ba tɪan. Á kənə á waa Yɪɪ
nə wuuu, ndə ba nə ken ba
waa ʊ nə wuuu, nətʊ.
8 Zwezi-*Kərisə ba lwàní
mama. Ʊ yɪ won nədʊ, dìàn
də zən, kʊ ja vələ máŋá də
máŋá tə, kʊ nə ba zwɛ̀e.
9 Lìà duən wulə, ba bɪrɪ
kàrì nədʊra yirə duən. Kʊ
mʊ̀ tə yɪrɪ, á zɪga dìàn, lìà
təntə dàn ká gɪgarɪ aba, ba
lɪ Yɪɪ cwəŋə tə wa də sʊ̀ràn
duən. Kʊ ziən də, Yɪɪ pub-
wanʊ tə nə pɪn, nə pubʊŋa
wulə bwálí nədʊ. Yá kʊ dàń
nə yɪ coŋi, tə nə bɪrɪ culən
wodirən yuu wa, tə mʊ̀ ba
lìà tə, ba nə twá tə culən
təntə nə, saŋa.
10 *Zwifə-ba Yɪɪ *joŋwana
tə fwa *jwəŋə Yɪɪ *wulu
gansili joŋi kúrí tə yuu wa.
Yá nə ja joŋi don, Zwifə-ba
Yɪɪ joŋwana təntə nə wàrì
kʊ wa joŋi won ba də́.
11 Zwifə-ba Yɪɪ joŋwana
yun tìán nəkwɪa tə yàá fwa
joŋi, ʊ pa Yɪɪ nə. Ʊ yàá ja
vàná tə, ba nə gʊa, tə jana,
ʊ ja zʊ dəyaa tə wa, kʊ nə
yɪ Yɪɪ cɪcɪ nyiən, sə Yɪɪ ma
wàní ʊ sɛ̀e, ʊ kwɛn cʊna tə,
ba mʊ̀ də wá pwərə wa. Ba
ga yàá ja vàná tə mʊ̀ tə, ba
ja nan tɪʊ tə kasɔɔ nii nə, ba
sʊrɪ.
12 Mə kʊ yɪn nətʊ də
Zwezi. Ʊ yɪ, ba gʊa wá tɪʊ tə
kasɔɔ nii nə. Ʊ dí càn nətʊ,
ʊ twá ʊ tətə jana tə nə, ʊ ma
sɪn ləzoni cʊna, ʊ lɪ.
13 Kʊ mʊ̀ nə pɪn, nə mʊ̀
dàń naŋa, nə va, nə jə́rí
Zwezi, tɪʊ tə kasɔɔ nii nə, sə
ba yala nə mʊ̀ də ʊ mʊ̀ mɛ.
14 Tɪʊ tə̀lə́ tɪa ka tə yuu wa,
nə nə wá yà lá máŋá mama.
Kʊ mʊ̀ yɪrɪ, nə dàń pìà tɪʊ
tə, kʊ nə wá bà kʊ jə̀ń.
15 Nə dàń mɛ, sə nə twá
Zwezi nə, nə ma bʊ Yɪɪ nə
máŋá mama. Kʊ mʊ̀ bʊ̀rà
təntə yɪ kʊ naŋa nə níə́ wa.
Yá kʊ dàń yɪ ndə joŋi nə, nə
fwa nə pɪn Yɪɪ nə, sə kʊ bʊ
ʊ yɪrɪ nə.
16 Á dànà ká swɛ̀eé, sə á
fwa zəni lìà yɪra. Á dànà
ká swɛ̀eé, sə á fwa wʊywan
saŋʊ ba yɪra. Kʊ nətʊ yɪ joŋi
nə, á fwa, á pɪn Yɪɪ nə, kʊ nə
poli ʊ pùə́.
17 Á zìlə́ á yáá tìán nii, sə
á mun á tìàn ba yáá con. Ba
mʊ̀ nə ywàŋá á yun nə, ba ga
mɛ, sə ba tún kʊ nii Yɪɪ con.
Də á nə zìlí ba nii, ba wá fwa

ba tʊtʊŋɪ tə də pupwən. Á nə ba ba nii zìlí, ba wá caga á nii nə. Ba ga nə caga á nii nə, kʊ bá san á nə.

Sagɪ tə yígúrə sʊ̀ràn
(Romə tìán 15.30-32; Kolosə tìán 1.9-11; 1 Piyɛrə 5.10-11)

18 Á lwərə Yɪɪ, á pa nəba. Nə yə̀ə́ də, nə wà yoo mama cʊ̀gʊ̀. Máŋá mama nə swə, sə nə tʊn won tə, kʊ nə ziən.
19 À lòrì aba cígá mama. Á lwərə Yɪɪ, sə ʊ pa nə cwəŋə, sə à pìí à bà á con lala.
20 Yɪɪ nə pɪn nəba bɪcan sìə́. Ʊ pɪn nə *Yuu-Tiu bwin, ʊ nan tɪga wa. Ʊ mʊ̀ Zwezi dàń yɪ ndə payɪrʊ nəfarʊ nə, ʊ ywàŋá nə yuu, ndə payɪrʊ nə ywàŋá pee yuu nətʊ. Ʊ jɪn ʊ tìàn, ʊ ma fwa *joŋi nə yɪrɪ. Kʊ dàń twá ʊ jana tə nə, ʊ ma kə *nimarʊ nə mʊ̀ də Yɪɪ pwərə wa, kʊ nə ba zwɛ̀e.
21 Yɪɪ nə wá pa aba dìàn, máŋá mama, sə á ma wànɪ́ á fwa zəni yiri mama, ʊ nə swə. Ʊ mʊ̀ nə wá twá Zwezi nə, ʊ pa, nə tʊn kʊ tə nə ywán də wá. Lìà mɛ, sə ba bʊ Zwezi-*Kərisə nə, máŋá də máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e. Amɪɪna!
22 À nubɪa-ba, à lòrì aba, sə á zʊ̀rì á yɪra, á ma cʊgʊ sʊ̀ràn mancɪn tə tə, à nə pʊ́pʊ́nɪ́ á nə, sə à ma kwè aba.
23 Á nəŋə sʊywáŋʊ́: Ba lɪ Timote, ʊ nə yɪ nə nubiu Kərisə yɪrɪ, ʊ yà nə wulə bàń dìə̀. À pìà, sə à bà, à na aba. Də ʊ nə twi à con fuən, à mʊ̀ də ʊ mʊ̀ mɛ dàń wá kə duən, nə bà.
24 Á jʊ̀nà á yáá tìán tə mama, də Kərisə lìà tə mama, á pa nə. Lìà tə, ba də nə yɪ Kərisə nə tɪ, ba nə wulə Yitali nə, jʊ̀nì aba.
25 Yɪɪ nə wá fwa ʊ pubwanʊ tə á mama yɪra.

Sagı tə, Zwakə nə púpúní Zwakə sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpúní sagı kʋ tə

Kʋ wàá kʋ yanı Zwezi nyánú Zwakə nə púpúní kʋ. Ʋ yın *Kərisə lìà púlí tə yáá tìán batwa tə wa lìù don *Zwerizalɛmə nə.

Lìà tə nə, ʋ nə púpúní

Zwakə púpúní ʋ sagı tə, ʋ pa *Zwifə-ba nə, ba nə jigə *Kərisə lìà, də ba duən tə nə, ba nə tà Zwifə-ba, ba mɛ nə pwɛ̀e ba sú lʋʋ mama wa.

Sagı tə wa sʋgʋ

Nəŋə kʋ tə yırı, ʋ nə púpúní ba nə: Sagı kʋ tə yı yìèn tə nə cé duən yuu wa sʋgʋ, Zwakə ga wà tə lı ʋ tún, sə ba lwarı nətʋ tə, tə nə púə́ duən kwa. Tə yìèn təntə nə yı:

yoo tə, kʋ nə pın ba lwarı lìù də̀ń, də ʋ nə mɛ, sə ʋ píní wuuu, ʋ dàn ká pìí ʋ kə ʋ kwa,
də wʋbʋŋa yoo,
də yıjʋnı yoo,
də jıjə tìán də zʋra yoo,
də lìù pùə́ yokʋkwınan fıra yoo,
də yoo tə, kʋ nə də́də́n, sə kʋ yigu lìù, kʋ pa ʋ tʋn yokʋkwıʋn yoo,
də Yıı sʋgʋ tə də kʋ nii zìlə́ yoo.

Yoo tə, Zwakə nə swə, sə ʋ swìn, kʋ mù nə yı nətʋ tə, *Kərisə lìà tə nə mɛ, sə ba ya dıın mama. Ʋ swìn zənzən yoo tə yuu wa, ʋ nə tàà kʋ yırı, ʋ púpúní ʋ sagı tə: Nətʋ tə, lìù nə ken ʋ waa Zwezi nə, ʋ nə mɛ, sə ʋ tʋn, də ʋ nə ba kʋ tʋtʋŋı tʋŋa, kʋ yı tʋtʋ.

Təntən jʋ̀nà bwálí

1 À mù Zwakə nə púpúní sagı kʋ tə, à pın á mù *Zwifə-ba dwíə́ dəkurən fugə bələ tə nə, á nə dəri á zʋ lʋʋ tə mama wa. À mù Zwakə nə jʋ̀nì aba. À yı Yıı də *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə tʋtʋnbiu.

Wʋbʋŋa yuu wa kàrà

(Romə tìán 5.3-5; Matiə 7.7-11)

2 À nubıa-ba, á mɛ, sə á jə pupwən zənzən, də yìèn yirə tə mama, tə nə wá wʋwalı aba.

3 Ndə á nə yə̀ə́ nətʋ də, á nə keni á waa Zwezi nə, á ga wà dʋgʋ tə yìèn tə mama wa, á wá ya lìà tə, á nə jə pínú.

4 Á mɛ, sə á ja pínú máŋá mama, á ja va á gúrí tə yìèn tə mama wa. Yá á dàń wá ya lìà tə, Yıı yìèn tə nə bıga á yuu wa, á ga sú tə mɛ wa cígá cígá, won də ga bá mùrì aba.

5 Yá də wʋbʋŋa nə mùrì á wa lìù don, kʋ mɛ, sə ʋ lòrì wʋbʋŋa Yıı con. Yıı yàá pa lìù mama nə də cígá cígá, ʋ ga ba caga. Yá Yıı dàń wá pa tə kʋ tíú nə.

6 Lìù tə, ʋ nə lòrì Yıı con, ʋ mɛ, sə ʋ pa cígá də, Yıı wá pa kʋ tə, ʋ nə lòrì. Ʋ mɛ, sə

ʋ dàn ká bɛ̀eé. Lìù tə, ʋ nə bɛ̀eé, kʋ tíú yı ndə nakuli nə, voo dàń nə yugə kʋ kəni, kʋ tə swə lá.
7-8 Kʋ mù ləzwənyiri təntə jə pwìí bələ. Ʋ ba təntıan yoo jə, də kʋ tə mama, ʋ nə fwa. Kʋ tíú wà mɛ, sə ʋ bʋ́n də, *Yuu-Tiu wá pa wá won.

Zʋrı də jıjə yuu wa kàrà

9 Lìù tə, ʋ nə yı nə nubiu *Kərisə yırı, wàá zʋrʋ ʋ yanı, yá ʋ jə dun Yıı yáá con. Kʋ mù nə pın, ʋ mɛ, sə ʋ bwı ʋ tìàn.
10 Jıjə tíú wá tı, ndə gapuni nə. Kʋ mù nə pın, nə nubiu tə, ʋ də nə yı jıjə tíú, ʋ də mɛ, sə ʋ bwı ʋ tìàn, Yıı nə mun wá tə yırı.
11 Yıcaʋ nə pén, kʋ lıŋı nə mà gapuni nə, kʋ yàá tı kʋ kʋ̀. Gaʋ tə puni tə yàá tʋ, kʋ zəni tə ga jén. Mə kʋ wá ya nətʋ, kʋ pa jıjə tíú nə. Ʋ də wá tı ʋ jén, ndə gapuni tə nə. Kʋ yoo təntə wá tʋn ʋ tʋtʋnan tətəŋi wa.

Yıı ba lìù yigə, ʋ pın ʋ tʋŋa yokʋkwıʋn

12 Pupwən lìù nə yı lìù tə, ʋ nə jın pínú də yìàn tə nə dədən, sə tə yigu wá, sə tə pa ʋ tʋn yokʋkwıʋn. Ʋ nə pían ʋ dìàn wʋwalʋ tə ʋ zwɛ̀e, ʋ wá na mıı, kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı con, yupuu. *Yuu-Tiu nə kàn nii də, ʋ wá pa kʋ mıı təntə lìà tə nə, ba nə swə wá.
13 Máŋá tə, yoo nə dədən, sə kʋ yigu lìù, sə kʋ pa ʋ tʋn yokʋkwıʋn, ʋ wà mɛ, sə ʋ swìn də, kʋ yı Yıı nə tʋn kʋ ʋ nə. Lìù wàrì Yıı ʋ dədən, sə ʋ yigu wá, ʋ pa ʋ tʋŋa yokʋkwıʋn. Yá ʋ tətə bá dədən, sə ʋ yigu lìù ʋ pa, sə kʋ tíú tʋŋa yokʋkwıʋn.
14 Lìù tətə pùə́ yokʋkwıʋn fırə nə yàá dədən, sə kʋ yigu wá, kʋ pa ʋ tʋn kʋ, yá kʋ dàń yàá gıgarı wá kʋ kə cʋna wa.
15 Kʋ kwa nə, pùə́ yokʋkwıʋn fırə tə dàń yàá jì cʋna. Yá ʋ dàń nə tʋn cʋna tə ʋ zwɛ̀e, tə dàń yàá ja tıan tə bà.

Bwálí tə, yìàn nə zıga tə dədən, sə tə yigu lìù, tə pın ʋ tʋŋa yokʋkwıʋn

(Zwan 3.27; Galasi tìán 6.7-10)

16 À nubisoni-ba, á dànà ká gıgarı á tìàn!
17 Tarpıʋn nəzəŋu tə mama, də cígá cígá zìlə́ won yı kʋ naŋa Yıı con. Ʋ mù Yıı təntə nə fwa poni. Ʋ mù Yıı təntə ba lwàní, ndə yıywara nə lwàní nətʋ.
18 Yıı twá ʋ cígá sʋgʋ tə nə, ʋ pa nəba mıı. Yá ʋ dàń pìà, sə nə ya ndə ʋ təntən lìà nə, wiən tə mama yuu wa, ʋ nə fwa.

Nətʋ tə, nə nə mɛ, sə nə tʋn də Yıı sʋgʋ tə

(1 Piyɛrə 2.1-2; Matiə 7.21-27)

19 À nubisoni-ba, á mɛ, sə á yəni də, á lìù mama mɛ, sə ʋ dı ʋ tìàn tıa, ʋ ma cʋgʋ ba duən tə sʋgʋ. Kʋ wà mɛ, sə ʋ bıbarı ʋ swìn. Kʋ wà mɛ, sə ʋ lıŋa də zàn lala.
20 Á yə̀ə́ də, lìù lıŋa nə zàn, kʋ tíú bá fwa kʋ tə nə ziən Yıı yáá con.

21 Mə kʋ mù nə pɪn, á dàń
mɛ, sə á yá durən yiri mama,
də wʋlʋŋʋ yiri mama. Yɪɪ
ken ʋ sʋgʋ tə á waa, ndə
ba nə cwɛn tìú nətʋ. Á mɛ
sə, á cʋgʋ kʋ sʋgʋ təntə də
bɪcabwanʋ. Yá sʋgʋ təntə
nə wá pa, Yɪɪ jon aba á cʋna
wa.
22 Á mɛ, sə á fwa kʋ tə,
Yɪɪ nə swìn ʋ sʋgʋ tə wa. Á
dànà ká cʋgʋ kʋ tə, Yɪɪ nə
swìn, cɪcɪ. Á nə bʋŋa də, ka
cʋgʋ tə cɪcɪ nə mɛ aba, á yɪ
á tìàn nə á gɪgarɪ.
23-24 Lìù nə cʋgʋ Yɪɪ sʋgʋ
tə, ʋ ga ba fwa, ndə kʋ nə
wú nətʋ, kʋ tíú yɪ ndə lìù tə
nə, ʋ nə ywàń ʋ yáá zəŋə
wa. Ʋ nə kɛ̀eń ʋ yá zəŋə tə,
ʋ swɛ̀eé ʋ yáá tə nə yɪ nətʋ.
Mə nətʋ nə, kʋ pa lìù tə nə,
ʋ nə cʋga Yɪɪ sʋgʋ tə, ʋ ga ba
fwa ndə kʋ nə wú nətʋ.
25 Yɪɪ sʋgʋ tə yɪ cígá sʋgʋ.
Kʋ mù nə pɪn, lìù tə, ʋ nə
ken ʋ pubʋŋa ʋ sʋgʋ təntə
nə, ʋ dàń mɛ, sə ʋ vwa ʋ tìàn
kʋ nə máŋá mama wuuu. Yá
kʋ mù nə wá pa, ʋ tɪnɪ ʋ
tìàn. Kʋ wà mɛ, sə ʋ cʋgʋ
kʋ, ʋ ga pìí ʋ swɛ̀eé kʋ máŋá
don wa. Ʋ mɛ, sə ʋ twá
Yɪɪ sʋgʋ tə nə, də ʋ waa
mama. Ʋ mù lìù təntə wá ya
pupwən wa ʋ tʋtʋŋɪ mama
wa.
26 Lìù tə, ʋ nə bʋŋa də, ʋ
twá Yɪɪ nə zəni, ʋ ga ba ʋ nii
janɪ, ʋ yɪ ʋ gɪgarɪ ʋ tìàn. Yá
ʋ nə twá Yɪɪ nə, tə yɪ tʋtʋ.
27 Lìù tə nə twá nə nyɪna
Yɪɪ nə də pùá nədʋ, ʋ bɪcan
ga yɪ nəpon, ʋ mɛ, sə ʋ fwa
yìèn tə tə. Ʋ mɛ, sə ʋ san
bitara də kadənə nə, ba nə
wulə pucʋnɪ wa. Kʋ tə súrí
lá, ʋ mɛ, sə ʋ dàn ká pa, lìà
tə, lʋʋ nə tɪ, ba cʋ̀gʋ̀ wá.

2

Dàn ká ja lìù, n ma kwanɪ ʋ don kàrà

1 À nubɪa-ba, á ken á waa
Zwezi-*Kərisə nə. Ʋ yɪ nə
*Yuu-Tiu, ʋ ga jə dun də. Á
wà mɛ, sə á zìlí lìù don, á ga
yá ʋ don.
2 Á nəŋə yoo nə, sə nə ma
man kʋ: Bɛɛ nə ʋ ken sían
jɪfɪla, ʋ zʋ gànù, kʋ nə cɪcɪlɪ,
ʋ ja bà á jə́rə́ wa. Zʋrʋ don
də, ʋ nə zʋa gangwɪrʋ, ʋ jə
bà á jə́rə́ tə wa.
3 Á yàá zìlí bɛɛ tə, ʋ nə zʋa
gànù, kʋ nə cɪcɪlɪ tə, á swìn
ʋ con, á wú: «Jə̀ń yáá bwálí
nəzəŋu tə wa!» Á ga swìn
zʋrʋ tə con, á wú: «N mù,
zɪgɪ yɪɪ nə lá con!» Nə à yə̀ə́:
«Jə̀ń tɪa à nɛɛ də̀ń!»
4 Á cígá nə fwa kʋ nətʋ,
á yɪ á kúrí ba duən wa.
Á tì ʋ don, á ma kwanɪ ʋ
don. Kʋ nətʋ tə yɪ á pubʋŋɪ
kʋkwɪnan tə nə pɪn, á ma
pwɛ̀e ba duən wa.
5 À nubisoni-ba, á cʋga
zəni. Á yə̀ə́ də, Yɪɪ kúrí zʋra,
lìà tə, lʋʋ nə tɪ, ba yíá yuu.
Ba mù zʋra təntə keni ba
waa ʋ mù Zwezi nə wuuu.
Kʋ mù nə pɪn, ba yɪ jɪjə tìán,
ʋ mù Yɪɪ yáá con. Kʋ nə súrí
lá, ba lìà tə wá twá ba də́
pàrì də ʋ mù Yɪɪ. Pàrì təntə
ya Yɪɪ nə kàn nii, sə ʋ pa lìà
tə nə, ba nə swə ʋ mù Yɪɪ.
6 Yá á mù dàń ba zʋra zìlí,
á zʋnɪ ba. Á ga yə̀ə́ zəni də,

jɩjə tɩ̀án tə nə yàá də́ dɩ̀àn á yuu wa. Ba mù nə yàá ja aba, ba va lɩà tə, ba nə bʊ̀rɩ̀ bʊ̀rà, yáá con.

7 Mə ba mù jɩjə tɩ̀án tə nə yàá kʊkʊlɩ Zwezi yɩrɩ nəzəŋu tə á nə twá kʊ nə, ba ma yɩ *Kərisə lɩà.

8 Yɩɩ yɩ pɩ̀ʊ́. Yá á fwa zəni, də á nə twá ʊ nii tə nə. Kʊ púpʊ́ní Yɩɩ sagɩ tə wa, kʊ wʊ́: «Sóní n yɩra lɩù ndə n tətə nə!»

9 Kʊ mù nə pɩn, á nə kúrí lɩà duən wa, á fwa cʊna də Yɩɩ. Yá Yɩɩ wá twá ʊ *nii tə nə ʊ bɩrɩ də, á yɩ cʊna lɩà.

10 Á tɩ́á kʊ tə, á ma man: Lɩù don yàá twá Yɩɩ nii tə yɩ̀ən tə mama nii nə, yá kʊ tɩ́ú ga cʊ̀gʊ̀ tə wa yoo nədʊ nə, ʊ cʊ̀gʊ̀ tə mama nə, Yɩɩ yáá con.

11 Yɩɩ tə, ʊ nə wʊ́: «Dàn ká cwàrì!» *Ʊ* mù nə kʊ́ʊ̀ wʊ́: «Dàn ká gʊ də!» Yá n dàń nə ba cwàrì, n ga gʊ lɩù, n jigə Yɩɩ nii tə mama cʊnʊ.

12 Yɩɩ bʊ̀rà təntə wá pa, á tɩnɩ á tɩ̀àn. Á pɩan á nɩ́á sʊ̀ràn, də kʊ tə á nə fwa, ya ndə lɩà tə nə, Yɩɩ nə wá bʊ̀rɩ̀ ba bʊ̀rà.

13 Á nə ba lɩù yinəgə dəri zənzən, máŋá tə wa, Yɩɩ nə wá bʊ̀rɩ̀ bʊ̀rà, ʊ də bá dəri á yinəgə zənzən. Lɩù tə, ʊ nə dəri lɩà yinəgə zənzən, ʊ wà mɛ, sə ʊ pa Yɩɩ bʊ̀rà fən ja wá.

Nətʊ lɩù nə wàá ʊ bɩrɩ də, ʊ keni ʊ waa Zwezi nə
(Galasi tɩ̀án 5.6; Ebərə-ba 11.17-19, 31)

14 À nubɩa-ba, á tɩ́á kʊ tə, á ma man: Lɩù don ʊ nə swɩ̀n də, ʊ mù ken ʊ waa Zwezi nə, yá ʊ ga ba tʊtʊnzəŋə tʊŋa, ʊ ma bɩrɩ kʊ, kʊ nətʊ tə ba də̀ń jə. Yá kʊ tɩ́ú tə dàn ká bʊ́n də, kʊ wá jon wá ʊ cʊna wa.

15 Á nəŋə yoo, sə nə ma man kʊ: Á mù lɩà tə, á nə yɩ nubɩa *Kərisə yɩrɩ, tə wàá á nubiu don á nɩ, kʊ tɩ́ú nə ba ʊ yɩra gànù jə, ʊ ga ba ʊ nii wodiu də jə.

16 Á wa lɩù don dàń swɩ̀n kʊ tɩ́ú con, ʊ wʊ́: «Yɩɩ wá pa mʊ́ bɩcan sɩ̀í. Yɩɩ nə wá pa mʊ́ gànù, ʊ ga pa mʊ́ wodiu, n də́ n sʊ́». Də á nə wà wɩən tə pɩn, tə wá san wá, sə ʊ ma ya lʊʊ wa, kʊ nətʊ tə ba də̀ń jə.

17 Mə kʊ yɩ nətʊ, kʊ pa á mù Kərisə lɩà tə nə. Á nə ken á waa Zwezi nə, á ga ba ka tʊtʊnzəŋə tʊŋa, kʊ fwa ndə á kʊ́ʊ̀ ba á waa kəni Zwezi nə. Yá kʊ dàń yɩ ndə won nə tɩga.

18 Á wa lɩù don nə swɩ̀n, ʊ wʊ́: «Lɩà duən wulə, ba nə ken ba waa Zwezi nə, ba duən də wulə, ba nə tʊŋa tʊtʊnzəŋə». À mù wá le kʊ tɩ́ú, à wʊ́: «Bɩrɩ nə, nətʊ tə lɩù nə wàá ʊ waa ʊ keni Zwezi nə, ʊ ga ba tʊtʊnzəŋə tʊŋa. Yá à də wá twá à tʊtʊnzəŋə nə, à bɩrɩ mʊ́ də, à ken à waa Zwezi nə».

19 N pɩn cígá də, Yɩɩ yɩ nədʊ. N fwa zəni. *Zinə də yə́ə́ kʊ nətʊ tə, yá fən yàá ga zʊ tə.

20 Zɩbanənyɩn tɩ́ú, n bá yá, sə n nì naaa? Lɩù nə keni ʊ waa Zwezi nə, yá ʊ ga ba tʊtʊnzəŋə fwa, ʊ nə keni ʊ

waa Zwezi nə tə cıcı, ba dàń jə.

21 N yàá də, nə nıbɛɛ *Abərahamə tì ʊ bìú *Yızakə, sə ʊ ma fwa *joŋi Yıı joŋi bwálí tə yuu wa, ʊ pa Yıı nə. Yá Yıı dàń jəli wá də, ʊ yı cígá tíú ʊ tʊtʊnzəŋə tə yırı.

22 N na də, Abərahamə nə ken ʊ waa tə Yıı nə, yá kʊ də ʊ tʊtʊnzəŋə tə twá duən. Yá kʊ yı Abərahamə tʊtʊnzəŋə tə nə bırı də, ʊ ken ʊ waa Yıı nə cígá cígá.

23 Mə nətʊ nə kʊ twá yoo tə, kʊ púpúní Yıı sagı tə wa, nii ma sú: «Abərahamə ken ʊ waa Yıı nə. Kʊ mù nə pın, Yıı jəli wá də, ʊ yı cígá tíú ʊ mù Yıı yáá con». Yá ba dàń boŋə Abərahamə ‹Yıı dabɛɛ›.

24 Á na də, kʊ yı kʊ twá lìù tʊtʊnzəŋə nə, Yıı ma jəli kʊ tíú də, ʊ yı cígá tíú nə. Kʊ tà kʊ twá lìù nə ken ʊ waa Zwezi nə cıcı yırı.

25 Mə kʊ yın nətʊ kʊ pa, kacwarʊ tə nə, ʊ yırı nə yı Rahabə. Ʊ jın *Yızərayɛlə* lìà tə, ba nə tʊn máŋá don wa, ʊ tıʊ wa. Ʊ san ba, ʊ pa ba pìí ba twá cwəŋə don ba vìí. Yıı jəli wá də, ʊ yı cígá tíú nə ʊ tʊtʊnzəŋə tə yırı.

26 Á yàá də, sıŋu nə tə̀lə́ ləzwənə yıra, ʊ yı ʊ tıga. Mə kʊ yı nətʊ də, nə nə keni nə waa Zwezi nə, yá nə tʊtʊnan ga ba kʊ bırı, nə waa tə yı ndə won nə tıga.

3

Á jana á níə́ zəni!

(Romə tìán 3.13-14; Matiə 12.33-37)

1 À nubıa-ba, á dànà ká pa, á ya dání zənzən, á nə yı karnyına-ba. Bʊ̀rà tə ba nə dànì, sə ba bʊ̀rì nə mʊ̀ lìà tə nə yı karnyına-ba tə, dìàn wá doni ba duən tə nyiən.

2 Nə yàá fwa cʊna yiri yiri nɛɛ kapʊpʊ. Lìù nə ba ʊ sʊ̀ràn swìn ʊ fwa cʊna tə wa, kʊ tíú tə yı lìù tə, Yıı yìèn tə nə bıga ʊ yuu wa, ʊ ga wàá ʊ tìàn yoo mama wa.

3 Nə yàá kə kwìə́n sısan nii nə, sə nə pa, ka sɛ̀e nə nii, sə nə tını ka mama míámían.

4 Á nəŋə níá yuu bori nə dáá nətʊ! Kʊ də kʊ dání tə mama, kʊ jə volan kʊ wa. Lìù nə jə kʊ volan təntə nə, ʊ wàá ʊ pın, kʊ vəli bwálí tə, ʊ nə pìà. Voo nəfarʊ nə swə kʊ yugə kʊ nətʊ mama, kʊ yı kʊ bwálí tə, lìù tə nə kəni kʊ nə, kʊ yàá vəli.

5 Mə ləzwənə nəndəli yı nətʊ, kʊ yı nəmanbiə, kʊ yoo ga cà. Á nəŋə, kʊ nyın ndə mənpwana nə, kʊ wàá kʊ pın, gaʊ nəfarʊ kwé mən.

6 Ləzwənə nəndəli yı ndə mən nə, lʊʊ cʊna tə mɛ wulə kʊ wa. Mən təntə yı tə naŋa mən dìə. Mə tə mʊ̀ cʊna təntə, nə yàá cʊ̀gʊ̀ nə mıı tə mama, kʊ nə zıgı nə lʊrı, kʊ vəli nə tıan. Kʊ ga yı nə yıra tə wa wobiə don. Kʊ cʊna tə yàá pwarı nə yıra tə mama.

* **2:25 2.25** Lìà təntə yà yı Yızərayɛlə lìà nə tʊn ba, sə ba dí yáá ba va ba ywàń Kanan lʊʊ nii tə. Mə kʊ lʊʊ nii təntə wa, ba yà mɛ, sə ba va ba ya. Yıı yà kàn nii də, ʊ wá pa ba kʊ lʊʊ nii təntə.

7 Ləzwənə wàá dìàn, ʋ də́ vàná yiri mama yuu wa. Ʋ wàá dìàn, ʋ də́ gaʋ vàná, də zuŋi də wonənən, də níá wa wiən yuu wa. Ʋ cígá ga də́ dìàn tə wiən tə yuu wa də.

8 Yá ləzwənə tə̀lə́, ʋ nə wàá dìàn, ʋ də́ ʋ nəndəli yuu wa. Kʋ yɪ wolwan tə, lìù nə wàrì ʋ janɪ, ʋ pɪn kʋ zɪga yáá nədʋ. Kʋ súə́ də cwan, ka nə lɪ mɪɪ.

9 Nə bwɪ nə *Yuu-Tiu nə, ʋ nə yɪ nə nyɪna, də kʋ nəndəli təntə. Yɪɪ fwa ləzoni ndə ʋ nyɪnyɪga nə. Yá mə kʋ nəndəli təntə tətə nə, nə ma zɪrɪ, nə kəni ba nə.

10 Bʋ̀rà də zɪra naŋa kʋ nii nədʋ tə wa nə. À nubɪa-ba, á dànà ká pa kʋ ya nətʋ də aba.

11 Nazəŋə də nakʋkwɪnan wàrì nabuliyii nədʋ wa tə naŋa.

12 À nubɪa-ba, kapɪrʋ wàrì sìán kʋ zɪŋa. Nə à yə̀ə́ kacʋʋ wàá kapɪra kʋ zɪŋa. Nacwəŋə tə kʋ níá nə yɪ nakʋkwɪnan wàrì nəzəŋə kʋ buli abada.

Wʋbʋŋa tə, Kərisə lìù nə mɛ, sə ʋ ja

(Efɛzə tìán 4.1-3; Filipə tìán 2.3; 1 Korɛntə tìán 3.3; 1 Piyɛrə 3.4; Romə tìán 14.19)

13 Lìù wulə á wa, kʋ tíú nə jə wʋbʋŋa naaa? Lìù wulə á wa, ʋ nə jə yənu naaa? Kʋ tíú mɛ, sə ʋ ya bwàbwà, ʋ ga twá ʋ tʋtʋnzəŋə, ʋ ma bɪrɪ də ʋ jə wʋbʋŋa.

14 Á nə jə wʋgwɪʋ, á nə jɪga də duən nə, sə á doni duən, á dàń mɛ, sə á yá fwiə tə nə. Yá á dànà ká kʋnɪ kʋnkʋn, á zɪgɪ cígá tə nə.

15 Kʋ tíú wʋbʋŋa təntə tà kʋ nan Yɪɪ, kʋ yɪ *Sɪtana nə pɪn kʋ wá. Kʋ yɪ tɪa yuu yìèn, kʋ ga yɪ ləzwənə fɪra yìèn.

16 Yoo mama yɪ gurə gurə, bwálí tə nə wʋgwɪʋ nə wulə, lìà tə ga jɪga də duən, sə ba doni duən. Yá yokʋkwɪnan yirə mama wulə kʋ bwálí tə nə.

17 Lìù nə jə Yɪɪ wʋbʋŋa tə, ʋ bɪcan yɪ nəpon. Kʋ wʋbʋŋa təntə kəni sìə́ lìà bɪcanɪ wa, kʋ ga pɪn ba waa bwànì duən yuu wa. Kʋ mʋ̀ nə kəni nimarʋ lìà pwərə wa. Kʋ pɪn lìà dəri duən yinəgə zənzən, kʋ yoo ga ziən. Kʋ mʋ̀ wʋbʋŋa təntə ba lìà kúrí duən wa, kʋ ga tà níə́ bələ tíú wʋbʋŋa.

18 Lìà tə, ba nə swə bɪcan sìə́, ba mʋ̀ nə kəni tə sìə́ təntə, ba mʋ̀ də ba yɪra lìà pwərə wa, ndə ba nə dùè wiən. Yá kʋ tə, ba nə wá na, kʋ wá bɪrɪ də, ba yɪ cígá tìán Yɪɪ yáá con.

4

Lìù nə tʋŋa ʋ pùə́ yokʋkwɪnan fɪra, ʋ ba Yɪɪ nii zìlí

(1 Timote 2.8; 1 Zwan 2.15-17; Likə 18.13-14)

1 Jara də jaŋa wulə á pwərə wa. Tə yìèn təntə nan yèn tə bà? Kʋ yɪ á pùə́ yokʋkwɪnan fɪra nə pɪn, kʋ yɪ nətʋ. Tə yìèn təntə nə wulə á yɪra tə wa, tə pa á zɪga duən nə.

2 Á yíá zʋa lìà wiən, á ga
wàrì tə á nɪ. Yá kʋ dàń pɪn
á jì lagʋra. Á súə́ də wʋgwɪʋ,
á ga wàrì wiən tə, á nə pìà á
nɪ. Kʋ pa jara də jaŋa zàn á
pwərə wa, kʋ yoo tə yɪrɪ. Á
ba tə wiən tə jə, á wà tə lòrì
Yɪɪ con yɪrɪ.
3 Máŋá tə, á nə lòrì də, á
ba nɪ, á pubʋŋa tə nə ba ziən
yɪrɪ. Kʋ yɪ á lòrì, sə á ma tʋn
á pùə́ yokʋkwɪnan fɪra.
4 Á yá Yɪɪ, ndə kacwarɪ nə
yá ʋ barɪ nətʋ. Á yə̀ə́ zəni
də, lʋʋ kʋ tə wiən tə sonu yɪ
Yɪɪ dʋŋɪ. Lìù tə, ʋ nə pìà, sə
ʋ twá lʋʋ yìən tə tə kwa, kʋ
tíú wá jì Yɪɪ dʋŋʋ.
5 Á dànà ká bún də, kʋ tə
Yɪɪ nə swìn ʋ sʋgʋ tə wa, yɪ
tʋtʋ. Kʋ swìn də, Yɪɪ súə́
də wʋgwɪʋ nə siŋu tə fɪra tə
yɪrɪ, ʋ nə pɪn nəba.
6 Yá kʋ tə nə dwə tə mama,
kʋ mù nə yɪ pubwanʋ tə, ʋ
nə pɪn nəba. Kʋ swìn Yɪɪ
sagɪ tə wa kʋ wʋ́:
«Yɪɪ zɪga lìà tə nə, ba nə
jə fwiə, ʋ ga fwa pub-
wanʋ ba tə, ba nə
mun ba tìàn yɪra».
7 Kʋ mù tə yɪrɪ, á zìlí Yɪɪ
nii. Á vɪa *Sɪtana con, ʋ wá
dəri, ʋ va yɪŋʋnɪ, ʋ yá aba.
8 Á twənə á yí Yɪɪ yɪra, ʋ
də wá twən ʋ yí á yɪra. Cʋna
lìà-ba, á lɪa á jìàn durən wa.
Pwìí bələ tìán-ba, á lɪa cʋna
á bɪcanɪ wa.
9 Á pɪan á yinəgə ja á
tìàn. Á kənə á tìàn lúə́ wa,
á kwíə́! Á mʋmʋn wá jì
kwirə. Á pupwən wá lwàń
ka jì pucʋnɪ.
10 Á muŋə á tìàn *Yuu-Tiu
yáá nə! Yá ʋ wa zìn aba.

Á dànà ká cəgə duən!

11 À nubɪa-ba, á dànà ká
cəgə duən! Lìù tə, ʋ nə
cəgə ʋ don, ʋ nə yɪ ʋ nubiu
*Kərisə yɪrɪ, nə à yə̀ə́ ʋ nə
bʋ̀rì ʋ bʋ̀rà, kʋ tíú yɪ yoo tə,
Yɪɪ nə pɪn ʋ *nii tə, kʋ yuu
wa ʋ cəgə. Kʋ ga yɪ Yɪɪ nii tə
bʋ̀rà nə ʋ bʋ̀rì. Yá də lìù nə
bʋ̀rì Yɪɪ nii tə bʋ̀rà, kʋ tíú
kʋ́ʋ̀ wàrì kʋ nii təntə nə ʋ
twá. Ʋ dàń yɪ kʋ bʋ̀rà nə ʋ
bʋ̀rì.
12 Yɪɪ cɪcɪ nə pɪn ʋ nii lìà
nə. Ʋ mʋ̀ cɪcɪ nə wàá lìà
bʋ̀rà bʋ̀rì. Ʋ mʋ̀ cɪcɪ nə wàá
lìà ʋ joŋə ba cʋna wa. Ʋ mʋ̀
cɪcɪ nə wàá ba ʋ cʋ̀gà də. Sə
n mʋ̀! N mʋ̀ nə yɪ wàà, n ma
bʋ̀rì n don bʋ̀rà?

Á dànà ká ya fwiə lìà!
(Likə 12.16-20)

13 He! Á mʋ̀, á cʋga nə
sɪʋ́n nə! Á mʋ̀ lìà tə, á yàá
swìn, á wʋ́: «Zən, nə à yə̀ə́
jwɪan, nə wá va tɪʋ kʋ tə, nə
à yə̀ə́ kʋ tə. Nə wá fwa bɪnɪ
lá, nə wá yoli wiən, nə ga wá
na nywarɪ nətən lá».
14 Á mʋ̀ lìà tə, á nə yərì
won tə nə wá yí á mɪɪ tə
jwɪan nə. Á yɪ ndə fanyʋ nə,
kʋ dání mancɪn, kʋ ga pɪí kʋ
jén.
15 Á mɛ, sə á swìn, á wʋ́:
«Də *Yuu-Tiu nə swə nə mɪɪ
tə, nə wá ya lʋʋ wa, nə wá
fwa kʋ tə də kʋ tə».
16 Yá á mʋ̀ con kʋ tà nətʋ.
Á yɪ fwiə lìà, á ga tə bwɪ á
tìàn nə, də kʋ mɛ. Á nə zìn á
tìàn nətʋ tə, kʋ yiri ba ziən.

17 Lìù tə, ʊ nə yə̀ə́ zəni tə,
ʊ nə mɛ, sə ʊ fwa, yá ʊ ga
ba kʊ fwa, ʊ ken ʊ tìàn cʊna
wa.

5

Á zurə á yıra, jıjə tìán-ba!
(Matiə 3.5)

1 He! Á mù jıjə tìán-ba! Á
bubwiə á kə yıı nə zənzən,
pucʊnı yìàn tə yırı, tə nə wá
yí aba!
2 Á jıjə wiən tə púá! Kwiu
dí á ganan!
3 Á səbiu tə dí sınʊ. Kʊ
sınʊ tə wá ya won tə, kʊ nə
wá pa ba bʊ̀rì á bʊ̀rà. Kʊ wá
ya ndə mən nə, kʊ də́ á yıra
tə. Lʊʊ zaŋʊ máŋá bwələ,
yá á mù tə wulə á pɛ̀e wiən
tə, tə kwənə nə dáá, á pın á
tìàn nə.
4 Tʊ̀tʊ̀nà nə tʊn á kárí wa,
ba cə tə wiən tə, á ba ba
ŋwín. Ba lìà təntə, á nə wà
ŋwín tə, bubwiə dìgà ka tʊ
*Yuu-Tiu zıan wa. Ʊ mù nə
wulə tə mɛ yuu wa.
5 Á wulə lʊʊ wa, ywání də
jıjə fıra wiən wa. Á dí zəni,
á nwi ndə vàná nə, ba nə
kʊnı, sə ba gʊ ba də́.
6 Á bʊ̀rì lìà tə nə yı cígá
tìán, ba nə wà yoo cʊ̀gʊ̀,
bʊ̀rà. Á gʊa ba, ba ga wà ba
tìàn nə cì.

Pínʊ́ də yıjʊnı
(Ebərə-ba 10.35-37; 6.12; Zwakə 1.12; Matiə 5.33-37)

7 À nubıa-ba, á jana pínʊ́,
á ma dìàn *Yuu-Tiu túrí tə.
Á nəŋə, valʊ nə jə pínʊ́ nətʊ.
Ʊ yàá dìàn ʊ kárá wiən, tə
bà tə bı zəni tə pa wá. Ʊ yàá
ja ʊ tìàn ʊ dìàn təntən dwɛ̀e
tə də talıkwa dwɛ̀e tə nə yàá
nà.
8 Á zıga dìàn. Á də mɛ, sə
á ja pínʊ́ nətʊ, Yuu-Tiu túrí
dıın tə nə bwələ yırı.
9 À nubıa-ba, á dànà ká
ŋʊŋwın duən pwərə wa, sə
Yıı dàn ká bʊ̀rì á bʊ̀rà. Yuu-
Tiu, ʊ nə bʊ̀rì bʊ̀rà tə, túrí
bwələ.
10 À nubıa-ba, Yıı nii
*sʊ̀sʊ̀nà tə swìn Yuu-Tiu
yırı. Ba dí càn, yá ba ga ja
pínʊ́. Á tíə́ ba càn tə, də ba
pínʊ́ tə, á ma man á tìàn, sə
á də fwa ndə ba nə.
11 Á nəŋə, nə wàá nə swìn
də, ba yı lìà tə, ba nə yı
pupwən lìà, ba nə zıgı dìàn
ba dìàn tə yırı. Á nì də,
ba nə swìn Zwɔbə pínʊ́ tə
yoo. Yá á nı kʊ yígúrə́ wa,
kʊ tə Yuu-Tiu nə tʊn ʊ pa
wá. Cígá, Yıı ywàŋá nə yoo
zəni. Yá ʊ ga dəri nə yinəgə
zənzən.
12 À nubıa-ba, kʊ tə nə
dwə tə mama, á dànà ká tì
yıı kʊ tə, nə à yə̀ə́ tıa ka tə,
nə à yə̀ə́ won yiri don mama
yırı, á ma dù. Á nə sɛ̀e yoo,
sə á le: «Awo!» Á nə wà kʊ
sɛ̀e, sə á swìn: «Ɔn ɔn!» Á
fwa kʊ nətʊ, sə Yıı bʊ̀rà tə
dàn ká ja aba.

(Marəkə 11.24)

13 Lìù nə wulə á wa, ʊ
wulə càn wa, sə kʊ tíú jʊn
Yıı. Lìù nə wulə á wa, ʊ
nə jə pupwən, sə kʊ tíú nun
nuŋi, ʊ ma bʊ Yıı nə.
14 Lìù nə wulə á wa, ʊ nə
yì, sə kʊ tíú bon *Kərisə lìà
púlí yáá tìán tə, sə ba kə

nʊga ʊ yuu wa, ba lòrì Yɪɪ ba
pa wá, də *Yuu-Tiu yɪrɪ tə.
15 Ba nə ken ba waa Zwezi
nə, Yuu-Tiu wá pa, kʊ tíú na
yazurə, ʊ ga zàn. Yá ʊ nə
fwa cʊna, Yɪɪ wá sɛ̀e ʊ kwɛn
tə ʊ mù də wá pwərə wa.
16 Á dàń swìán á cʊna,
á bɪrɪ duən, á ga jʊn Yɪɪ
á pa duən nə, sə kʊ pa á
na yazurə. Cígá tíú yɪjʊnɪ
tʊtʊŋɪ jə saŋʊ zənzən.
17 Á lie Yɪɪ nii *sʊ̀sʊ̀nʊ̀ Eli
yoo. *U* yɪn ləzwənə ndə nə
nə. *U* lòrì Yɪɪ, sə dwà dàn
ká nà. Yá dwà wà nì tɪa yuu
wa, kʊ nə zɪgɪ kʊ máŋá tə
wa, kʊ ja va bɪna batwa də
cànì bardʊ.
18 Kʊ kwa nə, ʊ kʊ́ʊ̀ lòrì,
sə dwà bà ka nà. Yá Yɪɪ kʊ́ʊ̀
pɪn dwà bà ka nà. Wiən kʊ́ʊ̀
pén tə zìn bɪa tɪa yuu wa.

Talɪkwa tʊtʊŋɪ
(1 Piyɛrə 4.8)

19-20 À nubɪa-ba, á wa lìù
don nə dʊgʊ Yɪɪ cígá cwəŋə
tə, lìù don wàá ʊ pìí ʊ ja wá,
ʊ twi kʊ cwəŋə təntə wa. Kʊ
tíú tə mɛ, sə ʊ lwarɪ də, ʊ
nə pìí ʊ ja wá, ʊ nan ʊ jɪʊn
tə wa, ʊ bà Yɪɪ con tə, ʊ jon
cʊnʊ təntə tɪan jɪɪn wa. Yá ʊ
cʊna nə swə tə dáá nətʊ yiri
mama, Yɪɪ wá sɛ̀e ʊ kwɛn tə
ʊ mù də wá pwərə wa.

Təntən sagı tə, Piyɛrə nə púpʊ́ní Piyɛrə təntən sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə

Sagı kʊ tə yı *tʊntʊnʊ Piyɛrə nə púpʊ́ní kʊ.

Lìà tə nə, ʊ nə púpʊ́ní

Piyɛrə púpʊ́ní ʊ sagı tə ʊ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə lʊʊ tə mama wa. Silasə də san wá kʊ púpʊ́nʊ́ wa.

Sagı tə wa sʊgʊ

Nəŋə kʊ tə yırı, ʊ nə púpʊ́ní ba nə: *Kərisə lìà tə wulə càn wa, ba nə ken ba waa Zwezi nə tə yırı. Ba vànà wulə tə gwàrì.

Piyɛrə púpʊ́ní ba nə, sə ʊ ma dàn ba jìàn ba nə ken ba waa Zwezi nə tə yırı, də yala tə yırı, ba nə jə də wá. Ʊ swìn ba con, sə ba twá Yıı cwəŋə tə nə zəni, də pùə́ nədʊ.

Təntən jʊ̀nà bwálí

1 À mʊ̀ Piyɛrə yı Zwezi-*Kərisə *tʊntʊnʊ. À mʊ̀ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə, à pın á mʊ̀ lìà tə nə, Yıı nə kúrí. Á dəri á zʊ Pon, də Galasi, də Kapadɔsə, də Azi, də Bitini nagwanɛɛ tə wa. Á jigə vərə tə bwálá təntə wa.

2 Á yı nə nyına Yıı nə kúrí aba, ʊ tún vàn nə, kʊ nə ba yigə, ndə ʊ nə tanı kʊ, sə kʊ ya nətʊ. Á twá ʊ *Siŋu tə nə, ʊ pa á jì ʊ lìà, á yá á tìàn míámían Yıı jìàn wa, sə á sɛ̀e Zwezi-*Kərisə nii. Yá Zwezi-Kərisə jana tə dàń wá sın á cʊna tə, tə lı. Yıı nə wá fwa pubwanʊ á yıra, ʊ ga pa aba ʊ bıcan sìə́, tə nə súrí wuuu.

Yıı pın nəba Yıı, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con

(Efɛzə tìán 2.4-8; Romə tìán 8.17-18; 16.25-26; 2 Korɛntə tìán 4.17-18)

3 Nə bwıa Yıı nə. Ʊ yı nə *Yuu-Tiu Zwezi-*Kərisə nyına. Ʊ mʊ̀ nə pìí ʊ bwin Zwezi-Kərisə ʊ lı tıan wa. Yá ʊ dəri nə yinəgə zənzən. Kʊ pın ʊ twá kʊ bwiun tə nə, ʊ pa nəba mıı nədʊn də yala, máŋá mama wuuu.

4 Kʊ mʊ̀ nə pın, nə yɔ̀ə́ də, Yıı tanı twərə ʊ tún nə nə, Yıı *sàń nə. Wiən təntə wàrì tə cʊ̀gà. Durən wàrì tə tə zwı, tə zəni ga wàrì tə zwɛ̀e.

5 Nə mʊ̀ keni nə waa Zwezi nə wuuu. Yıı wá twá kʊ nə, ʊ cì nə nə, də ʊ dìàn tə. Ʊ wá jon nəba ʊ kə mıı wa, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con. Ʊ wá bırı nəba mıı təntə, lʊʊ zaŋʊ máŋá wa.

6 Kʊ mʊ̀ nə pın, yìən yiri mama nə swə tə mɛ, sə tə wʊwalı aba, máŋá mancın kʊ tə wa, á mɛ, sə á tə ya pupwən nəfarʊ wa á jwɛ.

7 Yìən təntə wʊwalı aba, sə ba ma lwarı də, á nə keni á waa Zwezi nə wuuu, cígá cígá. Nə wàá sían nə tì nə ma maŋa kʊ. Sían yı won tə, ba yàá kə mən wa, sə ba ma

na də, tə nə ziən. Yá tə ga yı won, tə nə wá cùgù tə jén dıın don nə. Mə kʊ yı nətʊ də á də nə keni á waa Zwezi nə wuuu. Kʊ jə funə kʊ doni síán. Á nə zıgı dìàn kʊ yoo tə wa, kʊ mù nə wá pa, Yıı bʊ á nə, ʊ ga pa aba dun, ʊ ga zìlí aba máŋá tə, Zwezi-Kərisə nə wá pìí ʊ bà, ʊ bırı ʊ tìàn, ʊ nan á yíá yuu.

8 Á wà Zwezi nı, yá á ga swə wá. Á ba wá na síʊ́n nə, yá á tə kəni á waa ʊ nə wuuu. Kʊ mù nə pın, á sú də pupwən nəfarʊ. Kʊ pupwən təntə dwə kʊ tə, lìù nə wàá ʊ swìn də ʊ nii.

9 Á keni á waa Zwezi nə wuuu. Kʊ ŋwírán nə yı, Yıı nə jon aba, ʊ kə mıı tə wa, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con.

10 Máŋá don wa, Yıı nii *sʊ̀sʊ̀nà ken dìàn, sə ba lwarı kʊ tə nə yı, Yıı jon ba ʊ kə mıı wa, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con. Ba dí yáá ba swìn Yıı pubwanʊ tə yoo, ʊ nə tanı, sə ʊ fwa á yıra.

11 Yıı-*Siŋu tə yà wulə də ba. Yá kʊ mù nə swìn tə yìən tə ba con. Ba yà ken cígá, sə ba lwarı máŋá tə də won tə nə, Kərisə càn tə də ʊ dun, tə nə wá twá, tə ma bà.

12 Yıı-Siŋu tə gwin tə yìən təntə dəń, kʊ bırı ba. Yá tə yìən təntə yà tà ba mù nə wá na tə ba yíá wa. Yá kʊ lwàń, kʊ yı á mù yırı. Síʊ́n nə, lìà tə, ba nə swìn sʊywáŋʊ́ tə, dàń swìn tə yìən təntə, ba bırı aba. Ba swìn tə də Yıı-Siŋu tə, ʊ nə tʊn tə, dìàn. Yá Yıı *malıkɛ tə tətə yà sóní, sə tə də yəni tə yìən təntə.

Yìən tə Kərisə lìù nə mɛ, sə ʊ fwa

(1 Tɛsalonikə tìán 5.8-9; Efɛzə tìán 5.1; 1 Korɛntə tìán 6.20; Titə 2.11-14)

13 Kʊ nətʊ tə yırı, á kənə á pubʊŋa bwálí nədʊ, sə á va yáá. Á pıan á ya lìà tə, á nə yə̀ə́ yoo dəń. Á kənə á yala mama, Yıı pubwanʊ tə nə. Máŋá tə, Zwezi-*Kərisə nə wá pìí ʊ bà, ʊ bırı ʊ tìàn á yíá yuu, ʊ wá fwa ʊ pubwanʊ təntə á yıra.

14 Máŋá don yın lá, á yà yərì Zwezi-Kərisə, á ga twá á pùə́ yokʊkwınan fıra nə. Á kʊ́ʊ̀ dàn ká pìí á twá tə nə. Síʊ́n nə, á dàń yana ndə bìsíná nə, ba nə sɛ̀e nii.

15 Yıı dàń kúrí aba, ʊ ga yı bıcapon tíú. Á də mɛ, sə á jì bıcapon tìán, ndə Yıı nə, á tʊtʊ̀nan mama wa.

16 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́: «Á yana lìà tə, á nə yı bıcapon tìán, ndə à mù Yıı nə ya bıcapon tíú».

17 Á yıjʊnı wa, á yàá boŋə Yıı á nyına. Ʊ mù nə yı lìù tə, ʊ nə ba lìù kúrí, ʊ ma bʊ̀rì kʊ tíú bʊ̀rà, kʊ tə yırı, ʊ nə fwa. Máŋá tə wa, á nə wulə tıa yuu wa, á dàń mɛ, sə á zìlí wá zənzən.

18 Kʊ yı cígá, á tʊn tʊtʊnkʊkwınan tə, á nyına-ba nə ma kwè aba. Tə yìən təntə yà ba dəń jə. Á yə̀ə́, Yıı ŋwín ŋwírán nəfarʊ, ʊ ma yə̀ aba ʊ jon, tə yìən təntə yırı. Kʊ tə, ʊ nə ŋwín, kʊ tà ndə səbiu nə, kʊ nə wàá kʊ cʊ̀gà. Kʊ tə, ʊ nə ŋwín, yı kʊ cıcı.

19 Ʊ pɪn Zwezi-Kərisə yɪ
ndə *pabiə nə, ba nə gʊa, ba
ma fwa *joŋi. Cʊna yà tə̀lə́ ʊ
yuu wa, ʊ ga ba durən jə. Yá
kʊ yɪ Zwezi-Kərisə jana tə,
tə nə jə funə zənzən, Yɪɪ ma
yə̀ aba ʊ jon.
20 Yɪɪ yà dí yáá ʊ kúrí
Zwezi-Kərisə, ʊ tún kʊ yɪrɪ,
də lʊʊ tə wà fwa. Kʊ kwa
nə, ʊ bɪrɪ wá aba lʊʊ zaŋʊ
máŋá tə nə, á mù zəni yɪrɪ.
21 Kʊ twá Zwezi-Kərisə nə,
á ma kə á waa Yɪɪ nə. Yɪɪ
pìí ʊ bwin wá ʊ lɪ tɪan wa, ʊ
ga pa wá dun. Kʊ mù yɪrɪ, á
keni á waa ʊ nə wuuu, á ga
jə yala də wá.
22 Á sɛ̀e á twá Yɪɪ sʊgʊ tə
nii nə, kʊ nə yɪ cígá. Kʊ
pɪn á bɪcanɪ yɪ nəpon á ga
swə lìà tə, ba nə yɪ Kərisə
lìà tə, də cígá cígá sonu. À
dàń swìn á con, sə á sóní
duən zənzən máŋá mama
də bɪcan nəpon.
23 Á yə̀ə́ də, Yɪɪ twá ʊ
sʊgʊ tə nə, ʊ ma pa aba
mɪɪ nədʊn. Kʊ sʊgʊ tə wulə
wuuu, kʊ ba zwɛ̀e mama. Kʊ
wà twá də ləzwənə tə, ʊ nə
wàá ʊ tɪ, ʊ ma pa aba mɪɪ
təntə.
24 Kʊ púpʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa, kʊ wʊ́:
«Ləzoni tə mama yɪ ndə gaʊ
nə, ba dun də mɛ yɪ
ndə wopunə nə. Gaʊ
yàá kʊ, kʊ punə tə ga
twɪ tɪa.
25 Yá *Yuu-Tiu sʊgʊ tə mù
dàń wulə wuuu, kʊ ba
zwɛ̀e».
Kʊ mù sʊgʊ təntə nə yɪ Yɪɪ
sʊywáŋʊ́ tə, ba nə swìn ba
bɪrɪ aba.

2

1 Kʊ mù yɪrɪ, á lɪa á tɪàn
wʊlʊŋʊ, də gɪgɪra yiri mama
wa. Á dànà ká ya níə́ bələ
tɪán. Á dànà ká zɪga lìà
duən nə, kʊ tɪán wiən yɪrɪ.
Á dànà ká swìn yolwan á pa
lìà nə.
2 Á yana ndə bìsìní nə, ba
nə lʊrɪ síʊ́n, ba ga pìà yɪlɪ
máŋá mama. Á mù yɪlɪ nə
yɪ Yɪɪ sʊgʊ tə. Kʊ yɪ yɪlɪ tə,
won nə wà kʊ waa gùlí. Kʊ
mù nə wá pa á boru, kʊ ga
wá pa Yɪɪ jon aba, á cʊna tə
wa.
3 Á cígá nɪ də, *Yuu-Tiu
ywán zəni, ndə kʊ nə swìn
nətʊ, Yɪɪ sagɪ tə wa.

*Zwezi yɪ ndə dìə̀ nig-
wancɪɪn wárí nə*
(Efɛzə tɪán 2.20-22;
Tʊtʊnan 4.11-12; Matiə
21.42-44; Romə tɪán 9.24-26)

4 Á dàń fàrá á yí *Yuu-
Tiu yɪra. Ʊ yɪ lìù tə, ʊ pɪn
mɪɪ. Ʊ yɪ ndə kapan wárí nə.
Ləzoni vɪga wá ba dʊgʊ, ndə
wotʊtʊ nə. Yá Yɪɪ kúrí wá ʊ
tún, ʊ ga jə funə zənzən, ʊ
mù Yɪɪ yáá con.
5 Á də yana ndə kapana tə
nə, tə nə nəŋə, sə Yɪɪ tì aba,
ʊ ma lwà diə̀, ʊ pa ʊ *Siŋu
tə nə. Kʊ twá də Zwezi-
*Kərisə, á dàń wá ya ʊ mù
cɪcɪ *joŋwana kʊ diə̀ tə wa,
sə á twá Yɪɪ-Siŋu tə á tʊn á
pa Yɪɪ nə, ndə *joŋi nə á pɪn
wá. Yá kʊ nətʊ tə poli Yɪɪ
pùə́.
6 Kʊ púpʊ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa,
kʊ wʊ́:
«Á nəŋə, à tún kapan tɪʊ
tə wa, ba nə boŋə

‹Siyon*›, sə à lwà à
dìə̀ kʋ yuu wa. Kʋ
yɪ dìə̀ tə nigwancɪɪn
wárí. À kúrí kʋ, kʋ
ga jə funə zənzən à
yáá con. Yá lìù tə,
ʋ nə ken ʋ waa kʋ
kapan təntə nə, ʋ bá
də́ cavɪra mama».

7 Á mʋ̀ lìà tə, á nə ken á
waa kʋ nə, kʋ yɪ won tə, kʋ
nə pɪn á jə dun zənzən. Yá
kʋ tà nətʋ lìà tə con, ba nə
wà ba waa ken kʋ nə. Kʋ
pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ
wʋ́:
«Kʋ mʋ̀ kapan təntə,
dəlwərə́ tə nə vɪga
ba dʋgʋ vàn nə, kʋ
mʋ̀ nə pìí kʋ jì dìə̀
tə nigwancɪɪn wárí,
kʋ yoo nə cà. Kʋ jigə
kapan, lìà mà ba nɛɛ
kʋ nə, ba twɪ».
Kʋ kʋ́ʋ̀ pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə
wa, kʋ wʋ́:
«Kʋ mʋ̀ kapan təntə pɪn, lìà
dʋga cwəŋə ba jén».

8 Kʋ yɪ ba nə wà Yɪɪ sʋgʋ
tə nii sɛ̀e yɪrɪ. Yɪɪ nə ken, sə
kʋ ya nətʋ ba yɪra.

9 Yá á mʋ̀ dàń yɪ dwíí tə,
Yɪɪ nə kúrí. Á yɪ *joŋwana
púlí tə, á nə tʋŋa á pɪn ʋ mʋ̀
pìʋ́ tə nə. Á dwíí tə ya Yɪɪ
cɪcɪ nə tɪ. Á yɪ Yɪɪ tətə púlí
ʋ nə tún. Ʋ kúrí aba, sə á
swìn yìə̀n nəfaran tə, ʋ nə
fwa, á bɪrɪ lìà nə. Ʋ yɪ lìù tə,
ʋ kúrí aba, ʋ lɪ yikunu wa, ʋ
kə ʋ poni nəfarʋ tə wa.

10 Dí yáá nə, á yà tà Yɪɪ
púlí, ʋ nə tún. Yá sʋ́ʋ́n nə,
á dàń yɪ Yɪɪ nə tɪ. Dí yáá nə,
Yɪɪ yà wà á yinəgə zənzən
dəri. Yá sʋ́ʋ́n nə, Yɪɪ dàń dəri
á yinəgə zənzən.

Kərisə lìà nə mɛ, sə ba ya nətʋ
(Romə tìán 13.1-8)

11 À nubisoni-ba, á lie á
tìàn də, á yɪ vərə tɪa yuu wa.
Yá á ga yɪ lìà tə, á nə lɛ. Kʋ
mʋ̀ tə yɪrɪ, à dàń kwè aba, sə
á lɪ á tìàn yìə̀n tə wa, tə nə
yɪ ləzwənə pùə́ yokʋkwɪnan
fɪra. Tə yìə̀n təntə yàá kəni
dìàn, sə tə cʋ̀gʋ̀ aba.

12 Á pɪan á tʋtʋnɛɛ mama
ya zəni, lìà tə nə tà Kərisə
lìà yáá con. Á nə jə á tìàn
zəni, ba nə swə ba swìn də
á fwa lwanɪ, ba wá na á
tʋtʋnzəŋə tə, á nə tʋŋa. Yá
ba dàń wá bʋ Yɪɪ nə, dɪɪn tə
nə, ʋ nə wá bà.

13 Á tàà *Yuu-Tiu yɪrɪ, á sɛ̀e
lìà tə mama nii, ləzoni nə lɪ
ba tún, sə ba yà á yun tìán.
Á sìá pìʋ́ tə nii, ʋ nə jə̀ə́ á
lʋʋ nii pɛ̀egá tə mɛ yuu wa.

14 Á sìá yáá tìán tə nii, pìʋ́
nəfarʋ tə nə lɪ ʋ tún. Ʋ yɪ ʋ
tún ba, sə ba kə lìà tə, ba nə
fwa kʋ tə nə lwara, càn wa.
Yá ba ga bʋ lìà tə nə, ba nə
fwa kʋ tə nə ziən.

15 Yɪɪ fɪra tə yɪ, sə á fwa kʋ
tə nə ziən, sə ləyərən tə, də
lìà tə, ba nə ba yənu jə, ba
ga cəgə aba, pú ba níə́.

16 Á yana lìà tə, á nə tɪ á
tìàn, Yá á dànà ká tàà á nə tɪ
á tìàn tə yɪrɪ, á fwa lwanɪ lìù
yɪra. Á dàń mɛ, sə á ya ndə
nətʋ Yɪɪ tʋ̀tʋ̀nà nə mɛ, sə ba
ya.

* **2:6 2.6** Siyon yɪ paan tə, *Zwerizalɛmə nə lwə̀ kʋ yuu wa, yɪrɪ nədwan.

17 Á pɪan dun lìù mama nə.
Á swɔ́nə́ á duən Kərisə lìà
tə. Á zìlə́ Yɪɪ zənzən. Á pɪan
dun pìʊ́ tə nə.

Á díə́ càn ndə Kərisə nə
(Efɛzə tìán 6.5-8; Titə 2.9-
10; 1 Piyɛrə 3.14-18)

18 Ywəŋə-ba, á sìá lìà tə
nii, ba nə yè aba. Á zìlə́ ba
zənzən. Á dànà ká fwa kʊ,
ba tə cɪcɪ yɪra, ba nə jə aba
də bɪcabwanʊ. Á fwa kʊ ba
tə də yɪra, ba yoo nə dà.
19 Lìù wàá càn ʊ də́, ʊ nə
zìlí Yɪɪ yɪrɪ, ʊ ga wà won
fwa, kʊ nə ba ziən. Kʊ tíú
nə sɛ̀e, ʊ də́ tə càn tə, kʊ yɪ
Yɪɪ pubwanʊ.
20 Ba nə fɪrɪ aba á yolwana
yɪrɪ, á nə fwa, kʊ ba dun jə
kʊ pa aba. Yá kʊ dàń nə yɪ
zəni nə, á fwa, ba ga kə càn
á nə, yá á pínî á də́ tə, kʊ yɪ
Yɪɪ pubwanʊ.
21 Zwezi-*Kərisə tətə nə dí
càn, ʊ pa aba. Ʊ fwa kʊ
nyɪnyɪga, ʊ bɪrɪ aba, sə á ma
wànî á fwa, ndə ʊ nə. Yɪɪ
kúrî aba, sə á də́ càn nətʊ.
22 Ʊ yɪ lìù tə, ʊ nə wà cʊna
fwa. Ʊ ga yɪ lìù tə, kʊnkʊn
nə wà ʊ nii wa nan.
23 Ba nə twɪn wá, ʊ wà ba
twɪn, ʊ ma ŋwín. Ba ken wá
càn wa, ʊ wà ba nii nə ba.
Ʊ tì ʊ tìàn, ʊ kə Yɪɪ jìàn wa.
Yá Yɪɪ nə bʊ̀rì bʊ̀rà, kʊ nə yɪ
cígá.
24 Zwezi-Kərisə tətə nə zɪn
nə cʊna tə ʊ yuu wa, ʊ ja tɪ
dagarʊ tə yuu wa. Ʊ fwa kʊ,
sə nə ya lìà tə, nə nə lɪ nə
tìàn cʊna wa. Ʊ fwa kʊ, sə
nə ya mɪɪ wa, nə ga fwa yìèn
tə, tə nə yɪ cígá. Kʊ twá ʊ
nʊran tə nə, á nʊran tə ma
zwɛ̀e.
25 Cígá, á yà yɪ ndə pee nə,
tə ywaŋa. Yá síʊ́n nə, á pìí á
bà á twá lìù tə nə, ʊ nə cì á
nə, ʊ ga ywàŋá á yuu.

3

Kan də ʊ barɪ nə mɛ, sə
ba ya nətʊ duən nə
(Kolosə tìán 3.18-19; 1
Timote 2.9-15; Efɛzə tìán
5.22-23)

1 Síʊ́n nə, á mʊ̀ kana-ba də
con, á lìù mama mɛ, sə ʊ sɛ̀e
ʊ barɪ nii. Á nə fwa nətʊ,
á nə swə á wà yoo swìn ba
con, á bana tə duən, nə wà
ba waa ken Zwezi nə, ba wá
twá kʊ nə, ba sɛ̀e wá.
2 Ba wá na də, á yɪ lìà tə,
á bɪcanɪ nə yɪ nəpwənə á
tʊtʊnɛɛ mama wa, á ga jə
zìlə́ də. Kʊ mʊ̀ nə pɪn, ba
wá sɛ̀e Zwezi.
3 Kana vwe ba yun, sə tə
ya zəni. Ba kəni síán zanan
ba bɪan nə, yá ba ga zwɪ
ganzəŋə. Yá á mʊ̀, á dànà ká
pa tə wiən təntə, ba nə na
yíá wa, ya á bwaŋa wiən.
4 Kʊ tə nə mɛ, á yana lìà
tə, á nə jə bɪcabwanʊ, á ga
yɪ sənbwen. Kʊ nətʊ dàń
wá bɪrɪ də, á bwaŋa tə yɪ
kʊ wulə á waa con. Kʊ mʊ̀
bwaŋa təntə yiri ba zwɛ̀e.
Yá kʊ bwaŋa təntə ga jə funə
zənzən, Yɪɪ yáá con.
5 Mə fuən kana tə, ba nə yɪ
Yɪɪ cɪcɪ nə tɪ, ba nə jə yala
Yɪɪ con, bwaŋa yà yɪ nətʊ.
Yá ba ga sɛ̀e ba bana nii.
6 Mə nətʊ nə *Abərahamə
kan Sara yà yɪn. Ʊ yà sɛ̀e ʊ
barɪ nii, ʊ ga boŋə wá ʊ ‹yuu

tíú›. Á də jigə ndə Sara, də á nə fwa zəni ndə ʋ nə, á ga wà sɛ̀e, á pa fən yiri mama zʋ aba.

7 Síʋ́n nə, á də kanbana-ba, á lìù mama mɛ, sə ʋ ja ʋ kan zəni. Á mɛ, sə á lwarɪ də, kana tə bwànà, ba doni aba. Yɪɪ pɪn mɪɪ tə, kʋ nə ba zwɛ̀e ʋ con, á mù də ba mù mɛ nə. Kʋ twá də ʋ pubwanʋ tə. Kʋ mù nə pɪn, á dàń zìlə́ ba kʋ nətʋ tə yɪrɪ. Á nə fwa nətʋ, won wàrì á yɪjʋnɪ yáá nə kʋ cì, sə Yɪɪ ba le.

Ka fwa zəni yoo
(Romə tìán 12.14-21; Matiə 10.24-31; 1 Piyɛrə 2.12, 19-20)

8 Sə à ma gúrí, à swìn yìàn tə tə á con: Á pɪan, á mama ja pubʋŋa nədʋ. Á pɪan, á yojanʋ ya nədʋ. Á swə́nə́ á duən *Kərisə lìà tə. Á dərə duən yinəgə. Á muŋə á tìàn duən yáá con.

9 Lìù nə fwa aba lwanɪ, á dànà ká fwa kʋ tíú lwanɪ, á ma ŋwín. Lìù nə twɪn aba, á dànà ká twɪn kʋ tíú, á ma ŋwín. Yá á dàń mɛ, sə á lòrì Yɪɪ, sə ʋ fwa zəni kʋ tíú yuu wa. Yɪɪ kúrí aba, sə á na zəni tə, ʋ nə wá fwa á yɪra.

10 Kʋ pʋ́pʋ́ní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ wʋ́:

«Lìù nə pìà, sə ʋ ya lʋʋ wa zəni də pupwən, kʋ tíú dàn ká swìn sʋkʋkwɪnan ʋ nii wa. Ʋ mɛ, sə ʋ cì ʋ tìàn nə, ʋ dàn ká kʋna kʋnkʋn də.

11 Kʋ tíú mɛ, sə ʋ lɪ ʋ tìàn yoo tə wa, kʋ nə lwara. Ʋ dàń mɛ, sə ʋ fwa kʋ tə nə ziən, ʋ ga pìà bɪcan sìə́ də ʋ yaŋwɪa mama.

12 *Yuu-Tiu ywàŋá lìà tə mama yuu, ba nə yɪ cígá tìán. Máŋá tə, ba nə jʋ̀nì wá, ʋ yàá cʋga ba yɪjʋnɪ. Yá Yuu-Tiu dàń zɪga lìà tə nə, ba nə fwa kʋ tə nə lwara».

13 Wàà dàń nə wá fwa aba lwanɪ, də á nə ken á yawala mama lá, sə á fwa kʋ tə nə ziən?

14 Yá á nə swə, á na càn cígá tə yɪrɪ, á mɛ, sə á ya pupwən wa. Á dànà ká dəri ləzoni fən. Á dànà ká pa kʋ yoo yì aba.

15 Kʋ tə nə mɛ̀e, á pɪan dun Kərisə nə, á waa con. Ʋ mù nə ya á Yuu-Tiu. Á kənə á sírí máŋá mama, sə á wànɪ á le lìà tə mama, ba nə bwe aba, á yala tə yuu wa, á nə jə də Zwezi-Kərisə. Á fwa kʋ yoo tə də bɪcabwanʋ, sə á ja zìlə́ zənzən.

16 Á pɪan, á pubʋŋa ya pubʋnzəŋu. Kʋ nətʋ wá pa cavɪra ja lìà tə, ba nə swìn ba zɪga á nə, ba twɪn aba, á tʋtʋnɛɛ mama nə ziən Zwezi-Kərisə cwəŋə tə wa yɪrɪ.

17 Á nə dí càn, á nə fwa zəni yɪrɪ, kʋ ga yɪ Yɪɪ fɪra, kʋ ziən kʋ doni, á nə dí càn, lwanɪ yɪrɪ, á nə fwa.

(1 Piyɛrə 2.21-24; Ebərə-ba 11.7; Romə tìán 6.3-4)

18 Cígá, Zwezi-Kərisə tətə tɪga nə cʋna tə yɪrɪ, naa nədʋ. Ʋ mù lìù tə, ʋ nə yɪ cígá tíú, ʋ tɪga lìà tə yɪrɪ, ba nə tʋŋa kʋnkʋn yìàn. Ʋ fwa kʋ tə, sə ʋ ma van aba, ʋ pa

Yıı nə. Ba lı ʊ mıı lʊʊ wa, yá Yıı-Sinju tə pın, ʊ pìí ʊ bwin ʊ nan.
19 Yıı-Sinju tə dàń pın, ʊ va ʊ swìn Yıı sʊgʊ tə lìà tə con, ba nə wulə tıga bwálí nə bàń dìə̀ wa.
20 Ba mù lìà təntə yı lìà tə, ba nə vıga, sə ba zìlí Yıı nii fuən fuən, máŋá tə wa, Yıı nə fwa pínú də ba.

Mə kʊ máŋá tə wa, Nowe yà wulə ʊ fwa níá yuu bori tə. Lìà wà dání yın, ba nə zʊa níá yuu bori təntə wa. Lìà nana cıcı nə jon ba tìàn níá tə, máŋá wa.
21 Kʊ yoo təntə nə yı, ba nə ləgə aba níá tə wa, kʊ twá də Yıı yırı tə, nyınyıga. Kʊ mù dàń nə joŋə aba síún nə á cʊna tə wa. Kʊ mù níá swıʊ təntə, ba nə fwa aba, tà, sə kʊ sın á yıra durən. Kʊ níá swıʊ tə yı lòrì tə, á nə lòrì Yıı con, sə ʊ pa á pubʊŋa ya pubʊnzəŋu. Kʊ níá swıʊ tə joŋə aba á cʊna wa. Kʊ nətʊ twá də Zwezi-Kərisə ʊ nə pìí ʊ bwin, ʊ nan tıan wa.
22 Zwezi-Kərisə dìgà Yıı sàń, ʊ jə̀ə́ Yıı jızən* vàn nə. Yıı dí yáá, ʊ pa *malıkɛ tə də wiən tə mama nə jə dìàn, sɛ̀e Zwezi-Kərisə nii.

4

Á fwa kʊ tə, nə yı Yıı fıra
(Romə tìán 6.6-13; Efɛzə tìán 4.17-24)

1 Nə yə̀ə́ də, *Kərisə dí càn ʊ yıra tə wa. Kʊ mù yırı, á də mɛ, sə á ya lìà tə, á nə ken á sírí, sə á də də́ càn, ndə ʊ nə. Lìù tə, ʊ nə dí càn ʊ yıra tə wa nətʊ, kʊ tíú də ʊ cʊna pwɛ̀e duən nə.
2 Kʊ tíú dàń ya lìù tə, ʊ nə kúù ba ləzoni pùə́ yokʊkwınan fıra nə twá. Yá dıan tə, kʊ tíú mıı nə ga, sə ʊ fwa lʊʊ wa, ʊ dàń yı lìù tə, ʊ nə twá Yıı fıra nə.
3 Á dí yáá, á cʊ̀gʊ̀ á máŋá kʊ nə dáá, á ma fwa yìən tə, lìà tə, ba nə yə̀rì Zwezi-Kərisə nə, fwa. Á dàń yaga tə yìən təntə. Dí yáá nə, á yà ba á tìàn janı yìən tə wa. Á yà twá á pùə́ yokʊkwınan fıra nə. Á yà nywìn swana á bʊbʊnı, də á də́ wodirən zənzən, á ja lɛ, də á tʊŋa cavıyiən, tə nə lwara zənzən. Á yàá jə̀ń duən nə, á nywìn swana zənzən. Yá á dàń bwı woŋwanan tə nə, kʊ ga yı yoo tə, Yıı nə culi cígá cígá.
4 Síún nə, á kúù ba sɛ̀e á twá lìà tə, ba nə yə̀rì Zwezi-Kərisə tə, á fwa ba yokʊkwınan tə, sə á pəni duən vɛɛ vɛɛ. Yá kʊ dàń gwárí ba. Kʊ mù nə pın, ba də́ tıjaŋa á də̀ń nə.
5 Ba wá tún ba níə́ Yıı yáá con. Ʊ mù nə yı lìù tə, ʊ ken ʊ sírí, sə ʊ bʊ̀rì lìà tə, ba wulə lʊʊ wa, də ba tə ba tıga, bʊ̀rà.
6 Kʊ mù nə pın, ba dàń swìn Yıı sʊywáŋʊ́ tə, ba bırı tıga tə nə, də ba tə wà tı, yà Yıı nə swə ʊ bʊ̀rì ba bʊ̀rà, kʊ tə yırı, ba nə fwa, máŋá tə wa, ba nə yın lʊʊ wa, ba dàń wá bà ba ya mıı wa də

* **3:22 3.22** Ka jə̀ń pìʊ́ jızən vàn nə yı dun bwálí.

Yıı.

Á tʊŋa zəni də tarpıʊn, Yıı nə pın aba
(Likə 21.34-36; Galasi tìán 6.10; Romə tìán 12.5-11)

7 Lʊʊ wiən tə mama máŋá bwələ, sə tə zwɛ̀e. Kʊ mɛ, sə á ya lìà tə, á nə bʊŋa zəni, á ga yɔ̀ə́ yoo dɔ̀ń, sə á wàní á jʊn Yıı zəni.

8 Sonu yàá pa, ba swɛ̀eé lìù cʊna kapʊpʊ. Kʊ mʊ̀ yırı, yoo tə nə wulə tə mama yuu wa, kʊ mʊ̀ nə yı, sə á sóní duən, máŋá mama.

9 Á joŋə vərə tə, ba nə yı *Kərisə lìà duən, ba nə twi á con, á pa ba zʊrı á dìə wa zəni. Á dànà ká fwa kʊ də ŋʊŋwıan.

10 Á lìù mama mɛ, sə ʊ ya lìù tə, ʊ nə zıga dìàn, ʊ ga ywàŋá Yıı tarpıʊn tə yuu zəni. Ʊ mɛ, sə ʊ tì tarpıʊn yiri tə, Yıı nə pın wá, ʊ ma san lìà duən tə nə.

11 Lìù tə, ʊ nə swìn Yıı sʊgʊ tə, kʊ tíú mɛ, sə ʊ swìn kʊ tə, Yıı nə ken ʊ nii wa. Lìù tə, ʊ nə tʊŋa, ʊ pın ʊ duən nə, sə kʊ tíú tə tʊn də dìàn tə, Yıı nə pın wá. Á fwa nətʊ, sə dun tə mama wàní tə twá Zwezi-Kərisə nə, tə ya Yıı nyiən. Ʊ mʊ̀ Yıı tə nə tı dun də dìàn máŋá də máŋá, kʊ nə ba zwɛ. Amıına!

Kərisə lìà càn tə yoo
(Matiə 5.10-12; Tʊtʊnan 5.41; 14.22; 2 Tɛsalonikə tìán 1.4-12)

12 À nubisoni-ba, á wulə càn wa, ndə ba ken aba mən wa. Á dànà ká pa kʊ dì á yuu, ndə yoo tə nə, kʊ nə yı yovee. Mə kʊ wá twá nətʊ, ba ma lwarı də, á ken á waa Zwezi-*Kərisə nə.

13 Kʊ tə nə mɛ, á yana pupwən wa, á də nə wulə á də́ Zwezi-Kərisə càn tə yırı. Á nə də́ tə càn təntə, máŋá tə wa, ʊ nə wá pìí, ʊ bà bırı ʊ tìàn ʊ dun tə wa, kʊ wá pa á sú də ʊ pupwən tə.

14 Ba nə twın aba, á nə yı Zwezi-Kərisə karbıa tə yırı, á yana pupwən wa. Kʊ mʊ̀ yırı nə, Yıı-*Siŋu tə, kʊ nə jə dun tə, wulə də aba.

15 Á lìù mama kə cígá, ʊ dàn ká də́ càn, ʊ nə yı lagʊrʊ yırı, nə à yɔ̀ə́, ʊ nə yı ŋwìàn yırı, nə à yɔ̀ə́, ʊ nə yı cʊnʊ yırı, nə à yɔ̀ə́, ʊ nə kənə ʊ nii, lìà yìàn wa yırı.

16 Yá ʊ dàń nə dí càn, ʊ nə yı Kərisə lìù yırı, ʊ dàn ká pa kʊ cavıra ja wá. Ʊ mɛ, sə ʊ pa dun Yıı nə, ʊ nə jə Kərisə yırı tə yırı.

17 Máŋá yí, Yıı nə wá bʊ̀rì lìà bʊ̀rà. Ʊ wá dí yáá, ʊ bʊ̀rì ʊ tətə lìà tə bʊ̀rà. Aa! Nə yı ʊ lìà, yá ʊ wá də́ yáá ʊ bʊ̀rì nə tətə bʊ̀rà. Kʊ dàń wá ya nətə, kʊ pa lìà tə nə, ba nə vıga, sə ba zìlí ʊ sʊywáŋʊ́ tə?

18 Kʊ pʊ́pʊ́ní Yıı sagı tə wa, kʊ wʊ́: «Də kʊ nə yı càn, kʊ pa lìù tə nə yı cígá tíú nə, sə ʊ nan Yıı bʊ̀rà tə jıın wa, kʊ dàń wá ya nətə, kʊ pa lìù tə nə, ʊ nə tʊn tʊtʊnkʊkwınan Yıı nə ba pìà, də cʊna lìù nə?»

19 Kʊ mʊ̀ tə yırı, lìà tə, ba nə də́ càn Yıı fıra tə yırı, sə kʊ tìán tə fwa zəni wuuu. Sə ba tì ba tìàn mama ba kə Yıı

jɪɪn wa. Ʊ mù Yɪɪ nə fwa ba,
ʊ ga yɪ pùə́ nədʊ tíú.

5

Kərisə lìà púlí yoo
(Tʊtʊnan 20.28; 1 Timote 3.1-7; Zwakə 4.6, 10; 1 Tɛsalonikə tìán 5.6-8; Efɛzə tìán 6.10-18)

1 Síʊ́n nə, à swìn *Kərisə
lìà púlí yáá tìán tə con, ba nə
wulə á pwərə wa. À də tətə
yɪ yáá tíú don, ndə ba nə.
À nɪ Zwezi-Kərisə, máŋá tə
wa, À də wá twá, à ya Zwezi-
Kərisə dun tə wa, Yɪɪ nə wá
bɪrɪ.
2 Á ywàŋá Yɪɪ lìà tə yuu,
Yɪɪ nə pɪn aba, sə á ywàń ba
yuu, ndə payɪra nə ywàŋá
pee yuu nətʊ. Á dànà ká fwa
kʊ ndə, kʊ yɪ ba kálí aba.
Á ywàŋá ba yuu də á waa
mama, ndə Yɪɪ nə pìà, sə kʊ
ya nətʊ. Á dànà ká fwa kʊ,
ba nə wá ŋwín aba yɪrɪ. Á
fwa kʊ də yaŋwɪa.
3 Á pɪan á ya lìà, ba duən
tə nə twá á nə, ba lwarɪ
nətʊ, ba nə mɛ, sə ba ya. Yɪɪ
pɪn lìà tə, sə á ywàń ba yuu.
Á dànà ká də́ dìàn ba yuu
wa.
4 Zwezi-Kərisə yɪ ndə
payɪra yuu tíú nə. Á nə
fwa nətʊ, dɪɪn tə, ʊ nə wá
bà, ʊ bɪrɪ ʊ tìàn, á wá na
dun yupuu tə, kʊ zəni nə ba
zwɛ̀e.
5 Á mù ləzwəndʊn-ba, á
sìá yáá tìán tə nii. Á mama
muŋə á tìàn duən yáá con.
Kʊ púpúní Yɪɪ sagɪ tə wa, kʊ
wʊ́:
«Yɪɪ zɪga fwiə lìà nə, yá ʊ
fwa pubwanʊ lìà tə
yɪra, ba nə muŋə ba
tìàn».
6 Kʊ mù yɪrɪ nə, á muŋə á
tìàn ʊ yáá con, sə ʊ mù nə
zìn aba yɪɪ nə, máŋá tə wa,
ʊ nə lɪ ʊ tún. Yɪɪ jə dìàn tə
mɛ yuu wa.
7 Ʊ mù nə ywàŋá á yuu nə.
Á kənə yìèn tə mama, tə nə
wʊwalɪ aba, ʊ jɪɪn wa.
8 Á cɪa á tìàn nə, sə á ya
lìà tə, á nə yə̀ə́ yoo də̀ń. Á
dànà ká dwɛ̀e. *Sɪtana yɪ á
dʊŋʊ. Ʊ yɪ ndə gəru nə, kʊ
baa, kʊ kɪkarɪ, kʊ ga pìà lìù,
sə kʊ də́.
9 Á kənə á waa Zwezi nə
wuuu, sə á zɪgɪ dìàn, á ta
Sɪtana. Á dàń ga yə̀ə́ də, lìà
tə duən, tə ba nə yɪ á nubɪa
Kərisə yɪrɪ, ba nə wulə lʊʊ
bwálí mama, də na càn, ndə
á də nə.
10 Yɪɪ dàń nə fwa pubwanʊ
á yɪra. Ʊ twá də Zwezi-
Kərisə, ʊ kúrí aba, sə á ya
ʊ dun tə wa, tə nə ba zwɛ̀e.
Á wá də́ càn máŋá mancɪn.
Kʊ kwa nə, Yɪɪ tətə wá kwɛn
aba ʊ zɪgɪ. Ʊ wá pa á zɪgɪ
dìàn á ma twá Zwezi-Kərisə
nə, á ga wá dàn á jìàn. Yá
won kʊ́ʊ̀ ba wàní, kʊ pa á pìí
á kə á kwa.
11 Ʊ mù nə jə dìàn, máŋá
də máŋá, kʊ nə ba zwɛ.
Amɪɪna!

Sagɪ tə yígúrə́ sʊ̀ràn
(1 Tɛsalonikə tìán 5.23-28)

12 Siləvɛn yɪ nə nubiu
*Kərisə yɪrɪ, ʊ nə twá ʊ nə
də pùə́ nədʊ. Yá à dàń twá ʊ
nə, à ma púpúní sagɪbiə kʊ

tə á nə. À púpúní á nə, sə à
ma kwè aba, à ga bırı aba Yıı
pubwanʊ tə nə yı nətʊ, kʊ
pa aba, cígá mama. Á dʊga á
tìàn á pa Yıı pubwanʊ təntə
nə.
13 Kərisə lìà púlí tə, kʊ nə
wulə Babılənə nə tə, jʊ̀nì
aba. Ba yı lìà tə, Yıı nə kúrí,
ndə á də nə. À bìú Marəkə
də jʊ̀nì aba.
14 Á jʊ̀nà duən də zìlə́
zənzən də sonu, ndə Kərisə
lìà nə mɛ, sə ba fwa nətʊ.
Yıı wá pa bıcan sìə́ á mʊ̀
lìà tə mama nə, á mʊ̀ də
Zwezi-Kərisə nə vwə duən
nə.

Bələ nii sagı tə, Piyɛrə nə púpúní

Piyɛrə bələ nii sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpúní sagı kʋ tə

Sagı kʋ tə yı *tʋntʋnʋ Piyɛrə nɛɛ bələ nii sagı tə, ʋ nə púpúní.

Lìà tə nə, ʋ nə púpúní

Piyɛrə púpúní ʋ sagı tə ʋ pa *Kərisə lìà tə nə, ba nə wulə lʋʋ tə mama wa.

Sagı tə wa sʋgʋ

Nəŋə kʋ tə yırı, ʋ nə púpúní ba nə: Sagı kʋ tə kʋ zıga lìà tə nə, ba nə kàrì kʋnkʋn kàrì tə, tə nə zıga Zwezi-*Kərisə sʋywáŋʋ́ tə nə. Ba lìà təntə yàá pwɛ̀e Kərisə lìà tə duən nə, ba ga vaŋa ba, ba kəni ba tʋtʋnɛɛ kʋkwınan tə wa. Piyɛrə swìn ba con, sə ba twá Yıı cwəŋə tə zəni də pùə́ nədʋ, ʋ nə kúrí ba tə yırı. Kʋ mʋ̀ yırı nə, ba mɛ, sə ba twá Yıı sagı tə cígá kàrì tə nə, ba wà mɛ, sə ba cʋgʋ kʋnkʋn karnyına-ba sʋ̀ràn tə. *Yuu-Tiu Zwezi wá pìí ʋ bà. Kʋ mɛ, sə lìà dàn wá də bıcan sìə́, də pupwən. Ba mɛ, sə ba ya lìà tə, ba nə poli Yıı pùə́.

Təntən jʋ̀nà bwálí

1 À mʋ̀ Simon Piyɛrə à yı Zwezi-*Kərisə tʋtʋnbiu, à ga yı ʋ *tʋntʋnʋ. À púpúní sagı kʋ tə, á mʋ̀ lìà tə nə, á nə nı yuywaŋʋ, á kə á waa Zwezi nə, ndə nə də nə nı yuywaŋʋ nə kə nə waa ʋ nə nətʋ. Kʋ nətʋ tə twá də Zwezi-Kərisə cígá tə nə. *Ʋ* mʋ̀ nə yı nə Yıı, ʋ mʋ̀ ga nə jon nəba nə cʋna wa.

2 Yıı də nə *Yuu-Tiu Zwezi nə wá fwa ba pubwanʋ tə á yıra, ba ga pa aba ba bıcan sìə́, tə nə súrí wuuu, kʋ twá á yənu tə nə, á nə yə̀ə́ ba.

(Zwan 17.2-3; Titə 2.11-14; Filipə tìán 1.9-11; 3.8-14; Ebərə-ba 6.11-12)

3 Yıı twá ʋ dìàn tə nə, ʋ pa nəba wiən tə mama, tə nə mɛ də nəba, sə nə ma twá ʋ nə zəni, nə nə yə̀ə́ wá yırı. *Ʋ* mʋ̀ nə twá ʋ tətə dun yofaran tə nə, ʋ ma kúrí nəba.

4 Mə kʋ twá yìən təntə, Yıı ma kàn nii də, ʋ wá pa nəba wiən nəfaran, tə nə ziən zənzən. *Ʋ* fwa kʋ nətʋ, sə kʋ pa á dàń nə nı tə wiən təntə, sə á wàní á lı á tìàn yokʋkwınan tə wa, tə nə súə́ lʋʋ. Yìən təntə yı ləzoni pwìí yokʋkwınan fıra, tə ga cʋ̀gà lʋʋ tə. Yá á dàń wá ya ndə Yıı nə.

5 Kʋ mʋ̀ tə yırı, á kənə á kajaŋa mama lá. Á ken á waa Zwezi-Kərisə nə. Á pıan yofwamınan nəzəŋə súrí kʋ nə. Á pıan yənu súrí yofwamınan nəzəŋə tə nə.

6 Á pıan, á yəni á tìàn janʋ, á súrí yənu tə nə. Á pıan, á ja pínʋ́ wuuu, á dànà ká pìí

á kə á kwa, á súrí á nə yèə́
á tìàn janʊ tə nə. Á pɪan, á
twá Yɪɪ cwəŋə tə nə zəni, á
nə jə, á súrí pínú wuuu, á
dànà ká pìí á kə á kwa tə nə.
7 Á pɪan, Kərisə lìà tə duən
sonu súrí, á nə twá Yɪɪ nə
zəni tə nə. Á pɪan, lìà tə
mama sonu súrí lìà tə duən
tə, ba nə yɪ á nubɪa Kərisə
yɪrɪ tə, sonu tə nə.
8 Də á nə tʊŋa tə yìàn
təntə, tə súrí wuuu, tə wá
pa, á mɪɪ tə ba ya tʊtʊ. Kʊ
wá ja nywarɪ kʊ pa *Yuu-
Tiu Zwezi-Kərisə nə. Yá á ga
wá yəni wá yənu, kʊ nə súrí
wuuu.
9 Yá lìù tə, ʊ nə ba tə yìàn
təntə tʊŋa, ʊ ya ndə liliu
nə, ʊ ga ba yɪŋʊnɪ na. Ʊ
swɛ̀eé də, Yɪɪ yà sɪn ʊ cʊna
nədwara tə ʊ lɪ.
10 À nubɪa-ba, Yɪɪ kúrú
aba, ʊ ga lɪ aba ʊ tún. Kʊ
mù nə pɪn, á kənə kajaŋa,
sə kʊ yoo təntə ja dìàn, Kʊ
twá á tʊtʊnɛɛ nə. Á nə fwa
kʊ nətʊ, á bá mà á nɛɛ nə, á
tʊ Yɪɪ cwəŋə wa abada.
11 Yá kʊ nətʊ dàń wá
pa, Yɪɪ pa á zʊ nə Yuu-Tiu
Zwezi-Kərisə sàń tə wa, kʊ
nə wulə máŋá mama wuuu.
Ʊ mù Zwezi-Kərisə jon nəba
nə cʊna wa.
*(1 Piyɛrə 1.10-12; 2 Tim-
ote 3.16)*
12 Á nəŋə, kʊ tə nə pɪn, à
tə ma wá lìí aba tə yìàn təntə
wuuu. À yèə́ də, á dí yáá
á yèə́ tə yìàn təntə, yá á ga
zɪga dìàn cígá tə wa, ba nə
bɪrɪ aba.
13 Yá à dàń nɪ də, kʊ ziən
də, à tə nə wulə lʊʊ wa, sə à
twá sagɪ kʊ tə nə, à ma zìn
aba dwɪan nə.
14 À swìn kʊ, à nə yèə́ də à
tɪan bwələ, ndə nə Yuu-Tiu
Zwezi-Kərisə nə bɪrɪ kʊ nə
nətʊ.
15 Kʊ mù nə pɪn, à wá kə
cígá mama, à kə aba cwəŋə
tə nii nə. À fwa nətʊ, sə kʊ
pa, á lìí tə yìàn təntə, máŋá
mama, à tɪan kwa nə.
16 Máŋá don wa, nə swìn
nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə
dìàn tə yoo, nə bɪrɪ aba. Yá
nə ga swìn də, ʊ wá pìí ʊ bà.
Kʊ yoo təntə tà yomanan, tə
nə nan ləzoni swɪan wa, nə
twá nə ma swìn kʊ. Nə tətə
nə nɪ ʊ dun tə nə yíá wa. Kʊ
mù nə pɪn, nə swìn kʊ yoo
təntə.
17 Ʊ nɪ dun tə nə ba don jə,
ʊ nyɪna Yɪɪ con. Nə nì də, Yɪɪ
tə, ʊ dun nə dwə tə mama, ʊ
swìn, ʊ wʊ́: «Ɔ tə ba tə yɪ à
biswənə tə, ʊ nə poli à pùə́.»
18 Nə nì kʊ mù kori təntə
də, kʊ naŋa yɪɪ, də nə yà
wulə də wá, kʊ mù paan* tə
yuu wa, Yɪɪ nə bɪrɪ ʊ tìàn.
19 Yá nə dàń pɪn cígá Yɪɪ
nii *sʊ̀sʊ̀nà tə sʊ̀ràn tə nə, ba
nə swìn, nə doni won mama.
Kʊ ziən də, á nə zùrì á yɪra,
də ba sʊ̀ràn tə, ba nə swìn.
Tə yɪ ndə cànú nə. Cànú
tə yàá pɪpɪlɪ yikunu wa, kʊ
ja vələ tɪbɪlakʊnʊ, máŋá tə
naŋʊn† tə, nə wá pén, kʊ pa
á na zəni zəni.
20 Á nəŋə yoo tə, kʊ nə
wulə yìàn tə mama yuu wa.
Kʊ mù nə yɪ Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nʊ̀

* **1:18 1.18** Ywàń Matiə 17.1-13. † **1:19 1.19** Naŋʊn təntə yɪ Zwezi yoo nə kʊ bɪrɪ. Ywàń Apokalisə 22.16.

wà mɛ, sə ʋ gwin Yɪɪ nii tə
sʊ̀ràn tə, tə nə pʊ́pʊ́ní Yɪɪ
sagɪ tə wa də ʋ təntɪan yənu.
21 Yɪɪ nii sʊ̀sʊ̀nà tə sʊ̀ràn
tə, tà tə nan ləzwənə fɪra
wa. Kʊ yɪ Yɪɪ-*Siŋu tə nə
yigu ba, kʊ pa ba swìn tə
sʊ̀ràn təntə, tə nə nan Yɪɪ.

2

Kʊnkʊn karnyɪna-ba wá bà

(Tʊtʊnan 20.29-30; Zwidə 3-16; Apokalisə 2.14, 15; 2 Timote 3.1-9)

1 Máŋá don wa, kʊnkʊn
sʊ̀sʊ̀nà yɪn *Yɪzərayɛlə lìà tə
wa. Yá máŋá don kʊ́ʊ̀ wá bà,
kʊnkʊn karnyɪna-ba wá ya á
də tətəŋi wa. Ba mʊ̀ kʊnkʊn
karnyɪna-ba wá twá tɪa tɪa,
ba kə ba kʊnkʊn kàrì tə, tə
nə dʊga lìà á pwərə wa. Ba
wá vɪ *Yuu-Tiu, ʋ nə yə̀ ba ʋ
jon ba cʊna wa. Yá naa nədʊ
ba wá van cʊna nəfarʋ, ba dɪ
ba yuu wa.
2 Lìà zənzən wá twá, ba nə
ba ba tìàn janɪ tə nə. Yá lìà
dàń wá swìn yolwan, ba zɪgɪ
cígá cwəŋə tə nə ba mʊ̀ yɪrɪ.
3 Ba mʊ̀ kʊnkʊn karnyɪna-
ba wá kʊna kʊnkʊn, ba ma
gɪgarɪ aba, ba jon á wiən ba
də́, á wiən tə yimən nə jə ba,
yɪrɪ. Yá ba mʊ̀ lìà təntə bʊ̀rà
bʊ̀rì kʊ zwɛ̀e, kʊ máŋá nə ba
yigə. Lìù tə, ʋ nə wá cʊ̀gʊ̀ ba
tə, ba dwɛ̀e. Ʋ bá dán, ʋ ma
cʊ̀gʊ̀ ba mɪ́ámɪ́án.

Yɪɪ yə̀ə́ nətʋ, ʋ nə wá jon cígá tìán tə

4 Yɪɪ wà *malɪkɛ tə tətə
nə cʊ̀gʊ̀ ʋ nə máŋá don wa,
yá tʊtʊ. Ʋ jɪn tə ʋ dɪlɪ tɪga
bwálí nə, ʋ vwa tə, ʋ tún
yikunu wa. Ʋ ma dànì dɪɪn
tə, ʋ nə wá bʊ̀rì tə bʊ̀rà.
5 Yɪɪ wà Nowe máŋá lìà tə
nə tʊn cʊna tə də, yá tʊtʊ. Ʋ
pɪn dwà nəfarʋ bà kʊ nà. Kʊ
níá tə pɛ̀e ba mʊ̀ lìà tə, ba nə
tʊŋa tʊtʊnkʊkwɪnan, Yɪɪ nə
ba pìà. Ʋ wà ba lìù mama
jon, də kʊ nə tà Nowe, də lìà
barpɛ duən cɪcɪ nə Yɪɪ jon,
kʊ fuən lʊʋ təntə wa. Nowe
yà swìn kʊ tə nə yɪ cígá, ʋ
bɪrɪ lìà tə.
6 Yɪɪ bʊ̀rì *Sodɔmə də
Gomɔrə tìán tə də bʊ̀rà, sə
ʋ cʊ̀gʊ̀ tə. Ʋ pɪn mən də́ tə
tɪan təntə. Yá ʋ dàń twá kʊ
mʊ̀ yoo tə nə, ʋ ma bɪrɪ won
tə, nə bìàn lìà tə yuu wa, ba
nə tʊŋa tʊtʊnkʊkwɪnan tə,
Yɪɪ nə ba pìà.
7 Yá kʊ máŋá tə wa, Yɪɪ
jon Lɔtə, ʋ nə yɪ cígá tíú, ʋ
pa ʋ nan, Sodɔmə tɪʋ tə wa.
Máŋá tə, Lɔtə yà nə wulə
Sodɔmə tɪʋ tə wa, ʋ dí càn
zənzən, ba mʊ̀ lìà təntə, ba
nə tʊŋa tʊtʊnkʊkwɪnan tə,
Yɪɪ nə ba swə, jɪɪn wa.
8 Ʋ nə nɪ ba yokʊkwɪnan
tə dɪɪn mama, ʋ ga nə̀ń ba
sʊkʊkwɪnan tə, ba nə swìn,
dɪɪn mama, tə yìə̀n təntə yà
yì wá ʋ bɪcan wa zənzən, ʋ
nə yɪ cígá tíú tə yɪrɪ.
9 Tə yìə̀n təntə mama bɪrɪ
də, Yɪɪ yə̀ə́ cwəŋə tə, ʋ nə
wá tì, ʋ ma jon lìà tə, ba nə
twá ʋ cwəŋə tə zəni, yìə̀n ga
wʊwalɪ ba. Ʋ yə̀ə́ cwəŋə tə,
də ʋ nə wá twá, ʋ ma ja lìà
tə, ba nə tʊŋa kʊnkʊn yìə̀n
tə. Ʋ wá ja ba ʋ tún, kʊ ja va
ba dɪɪn tə, ʋ nə wá bʊ̀rì ba
bʊ̀rà.

Kʋnkʋn karnyɪna-ba nə yɪ nətʋ

10 Yɪɪ wá pa, càn yí
lìà tə, ba nə twá ba pùə́
yokʋkwɪnan fɪra nə, ba nə
tʋŋa durən yìàn, ba ga vɪ
*Yuu-Tiu Yɪɪ dìàn tə, də ba
twɪn tə. Ba mù kʋnkʋn
karnyɪna-ba, à nə swìn ba
yoo, ba yuu dà. Yá ba ga
ba fən dəri sə ba twɪn dun
wiən tə.
11 Yá *malɪkɛ tə jə dìàn, tə
doni ba mù lìà təntə, tə ga ba
sɛ̀e, tə twɪn wiən təntə Yuu-
Tiu Yɪɪ yáá con.

12 Ba mù lìà təntə dàń fwa
yìàn ndə ganaŋa nə, tə nə
yərì tə yáá. Ganaŋa yɪ tə
wulə, sə ba də ba janɪ, ba
gwɪ. Ba níə́ súə́ də tʋran, ba
nə ma twɪn wiən, ba nə yərì
tə dəń. Ba cígá ga yɪ ba wá
tɪ, ndə ganaŋa təntə nə.

13 Yɪɪ wá pa, ba də́ càn.
Càn təntə nə yɪ ba ŋwírán
ba tʋtʋnɛɛ nə tà cígá tə yɪrɪ.
Máŋá mama, ba swə, sə ba
fwa kʋ tə nə lwara də, kʋ
nə swə kʋ yɪ yɪcaʋ tətə wa
də. Ba nə wulə də aba, ba
tʋtʋnɛɛ tə yàá kə cavɪra á
nə. Yá tə ga ba ywán tə pa
aba. Ba swə, sə ba yìàn ba
ma kʋnɪ kʋnkʋn, ba bɪrɪ aba
də, ba nə də́ cànà də aba.

14 Ba bà won don pìà, də
kʋ nə tà kana, sə ba fwa
bacwan də ba. Ba ba lwanɪ
fwa ba swí. Ba nə nɪ lìù tə,
ʋ nə ba dìàn jə Yɪɪ cwəŋə
tə wa, ba yàá yigu kʋ tíú, ba
pa ʋ fwa cʋna. Máŋá mama,
lìà duən wiən jə yimən tə pa
ba. Tə yìàn təntə nə bɪrɪ də,
Yɪɪ wá bʋ̀rì ba bʋ̀rà.

15 Ba dʋgʋ cígá cwəŋə,
ba ga tì jíʋ́n cwəŋə. Ba
twá Bewɔrə bìú Balamə jíʋ́n
cwəŋə tə nə, kʋ nə yɪ
səbiswənə cwəŋə. *Ʋ* sóní, sə
ʋ fwa tʋtʋnɛɛ tə nə tà cígá,
sə ʋ ga na səbiu.

16 Yá Yɪɪ twá də bìnà,
ʋ ma caga ʋ nii *sʋ̀sʋ̀nʋ̀
Balamə nii nə, ʋ cʋna tə
yɪrɪ. Bìnà nii ba swìn,
yá ka swìn Balamə con də
ləzwənə kori. Ka cìgà ʋ
nə, sə ʋ dàn ká fwa kʋ mù
yutəlu yoo təntə.

17 Ba mù kʋnkʋn
karnyɪna-ba tə, à nə swìn
ba yoo á con tə, yɪ ndə
nabuliyɪa nə, tə nə kʋa.
Ba yɪ ndə bakwan nə, voo
nəfarʋ nə fuli kʋ yigə, dwà
ga ba nì. Yɪɪ kwɛn yikunu
bwálí, ʋ tún ba nə.

18 Ba yɪ lìà tə, ba nə swìn
sʋfaran. Ba sʋ̀ràn tə ga ba
dəń jə. Ba swìn sʋ̀ràn təntə,
sə tə twá lìà tə pùə́ fɪra
yokʋkwɪnan nə. Kʋ lìà təntə
dàń nə zəzən ba lɪ ba tìàn,
lìà tə wa, ba nə jén, kʋ tə nə
wà díán tə pìí, ba jén.

19 Ba mù kʋnkʋn
karnyɪna-ba yàá kàn nii lìà
tə con də, ba wá pa ba tɪnɪ
ba tìàn. Yá ba tətə dàń ga yɪ
ba cʋna tə ywəŋə, ba ba ba
tìàn tɪ. Won nə dí dìàn lìù
yuu wa, kʋ tíú yɪ kʋ yoŋu.

20 Kʋ yɪ cígá, lìà tə, ba nə
yə̀ə́ Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə, ʋ
jon ba ba cʋna wa. Yá ba lɪ
ba tìàn lʋʋ kʋ tə gɪgara yìàn
tə wa. Lìà təntə nə pìí, ba kə
ba tìàn tə yìàn təntə wa, ba
pa tə də́ dìàn ba yuu wa, ba

yígúrə́ wá ya càn, kʋ doni dí yáá.

21 Kʋ yà wá kwanı kʋ pa ba, də ba yà nə wà cígá cwəŋə tə yəni, kʋ doni ba nə yəni ka, yá ba ga kʋ́ʋ̀ ba Yıı nii tə, ba nə pın ba zìlí.

22 Yoo tə nə wá yí ba lìà təntə, bırı nəba də, kʋ tə nə swìn zwansısarı tə wa, yı cígá. Kʋ swìn, kʋ wʋ́: «Kʋ yı ndə kukurə nə tʋnı, ka pìí ka də́». Kʋ swìn zwansısarı don wa, kʋ wʋ́: «Kʋ yı ndə ba nə swɛ too, kʋ ga pìí kʋ va kʋ tʋ tıtaran wa, kʋ bəbəli».

3

Yuu-Tiu ka pìí ka bà yoo
(Zwidə 17-19; Matiə 24.37-38; 2 Tɛsalonikə tìán 1.7-10; Apokalisə 20.11)

1 À nubisoni-ba, á nəŋə, à sagı bələ nii nyiən nə, à pʋ́pʋ́ní á nə. Tə saga bələ tə mɛ wa, à nə pʋ́pʋ́ní, à swìn yìən á con, à nə ma lìí aba. À pìà, sə á bʋ́n tə yìən tə yoo də pubʋŋa, kʋ nə ziən.

2 À pìà, sə á lìí á tìàn sʋ̀ràn tə yoo, Yıı nii *sʋ̀sʋ̀nà tə nə swìn á con fuən fuən. Á lìə́ Yıı cwəŋə tə sʋ̀ràn də yoo, á *tʋntʋna tə nə swìn, ba bırı aba. Tə sʋ̀ràn təntə nan *Yuu-Tiu. Ʋ mʋ̀ nə jon nəba nə cʋna wa.

3 Á lwara də, lʋʋ zaŋʋ máŋá wa, mʋmʋnyına, ba nə swə ka kʋkʋlı lìà, wá bà. Ba wá ya lìà tə, ba nə tʋŋa ba pʋ̀ə́ yokʋkwınan fıra.

4 Ba wá swìn, ba wʋ́: «Ʋ wà swìn də, ʋ wá bà, naaa? Sə ʋ wa yən nə? Nə nıbara-ba nə tə̀lə́, kʋ ba yigə. Won mama ga tə wà lwàń. Wiən tə mama tə yı ndə, nətʋ tə lʋʋ də̀ń laŋʋ máŋá nə yın.»

5 Ba swìn kʋ nətʋ tə, yá ba ga kʋ́ʋ̀ ba pìà ba lìí yoo nədʋ kʋ tə. Ba swɛ̀eé də, lʋʋ də̀ń laŋʋ máŋá wa, Yıı twá ʋ nii sʋgʋ nə, ʋ ma fwa lanworu də tıa. Ʋ pın tıa pén kʋ nan níá wa, kʋ ga yı kʋ twá níá nə, tıa ma fwa.

6 Mə níá nə nə, Yıı kʋ́ʋ̀ twá, ʋ ma cʋ̀gʋ̀ tıa yuu wiən tə mama, də dwà nəfarʋ təntə, kʋ nə twi kʋ nà kʋ máŋá tə wa.

7 Yıı nə kʋ́ʋ̀ twá sʋgʋ təntə nə, ʋ pa nii də, zən lanworu kʋ tə də tıa tə, wá tún tə dìàn dıın tə, ʋ nə wá pa tə mama də́ mən. Kʋ yoo təntə wá tʋn dıın tə nə, ʋ nə lı ʋ tún, sə ʋ bʋ̀rì bʋ̀rà tə. Kʋ dıın tə nə, ʋ wá cʋ̀gʋ̀ lìà tə mama, ba nə tʋŋa tʋtʋnkʋkwınan tə, ʋ nə ba pìà.

8 À nubisoni-ba, yoo nədʋ nə, á wà mɛ, sə á swɛ̀eé kʋ yoo. Á mɛ, sə á lwarı də, Yuu-Tiu Yıı con nə, dıın nədʋ yı ndə bına mʋ̀rʋ̀ nə. Yá bına mʋ̀rʋ̀ də yı ndə dıın nədʋ nə.

9 Lìà duən bʋŋa də, Yuu-Tiu nikanı tə dání, kʋ nii ba sú. Kʋ nətʋ tà cígá. Yá kʋ dàń nə yı pínʋ́, ʋ fwa də aba. Ʋ ba pìà, sə á ladʋa jén. Ʋ pìà, sə á mama vəvəri á kwa, á ma sá á cʋna tə.

10 Yuu-Tiu ka pìí ka bà tə, wá dı lìà yuu ndə ŋwìàn nə. Kʋ dıan təntə nə, lanworu

tə wá jén də zəzugu nəfarʋ. Mən wá də́ wiən tə mama nə wulə lanworu tə wa. Yá tɪa tə də ka yuu wiən tə mama wá də́ mən, tə jén lá nə.

(Likə 21.34-36; 1 Tɛsalonikə tɪ̀án 5.1-10; Apokalisə 21.1)

11 Tə wiən tə mɛ wá jén, ndə nətʋ nə, kʋ nə swìn. Á dàń mɛ, sə á fwa kʋ tə, Yɪɪ nə swə, á ga twá ʋ cwəŋə tə zəni.

12 Də kʋ dɪɪn təntə, Yɪɪ nə wá bʋ̀rì bʋ̀rà, tə nə ma bìàn, á kənə á kajaŋa lá, sə kʋ bà lala. Kʋ dɪɪn təntə nə, lanworu tə wá kwé mənvoo, kʋ ga nyʋ lá. Kʋ mʋ̀ lanworu tə də kʋ wa wiən tə mama wá kwé mən tə nyɪan tə jén.

13 Nə mʋ̀ dàń yɪ nə dànì lanworu nədʋn də tɪa nədʋn, yoo mama nə wá tʋn də cígá lá nə, ndə Yɪɪ nə kàn nii nətʋ tə, ʋ pa nəba.

14 À nubisoni-ba, kʋ mʋ̀ nə pɪn, máŋá tə, á nə dànì kʋ dɪɪn təntə, á kənə dìàn, sə Yuu-Tiu bà, ʋ yí aba, də á ba yolwan də cʋna jə, Yɪɪ yáá con. Kʋ mɛ, sə ʋ bà ʋ yí, də á yɪ lìà tə, á nə wulə bɪcan sìə́ wa də Yɪɪ.

15 Á lwara də, nə Yuu-Tiu Yɪɪ pínʋ́ tə, yɪ kʋ saŋa aba, sə ʋ ma jon aba á cʋna wa. Nə nubiswənə, Polə twá wʋbʋŋa tə nə, Yɪɪ nə pɪn wá, ʋ ma pʋ́pʋ́ní kʋ yoo təntə tətə, ʋ pa aba.

16 Saga tə mama wa, ʋ nə pʋ́pʋ́ní tə yìèn təntə yuu wa, ʋ yàá swìn kʋ nətʋ. Sʋ̀ràn wulə tə saga tə wa, lìà nə ba tə də̀ń nə̀ń mwálí mwálí. Lìà tə nə ba yənu jə, də lìà tə, ba nə ba dìàn jə Yɪɪ cwəŋə tə wa, wàrì tə də̀ń ba nì. Ba yàá lwàń tə mʋ̀ sʋ̀ràn təntə, ndə ba nə lwàní Yɪɪ sagɪ tə sʋ̀ràn tə duən nətʋ tə. Ba fwa kʋ yoo tə nətʋ, kʋ ga wá pa Yɪɪ cʋ̀gʋ̀ ba.

17 À nubiswənə-ba, á mʋ̀ con nə, á mʋ̀ dí yáá á yə̀ə́ tə yìèn tə yoo. Á dàń cɪa á tìàn nə, sə ba mʋ̀ lìà təntə, ba nə ba Yɪɪ nii zìlí tə, dàn ká yigu aba, ba kə ba jíʋ́n cwəŋə tə wa. Kʋ nətʋ dàn ká pa á ba zəni zɪga Yɪɪ yìèn tə wa.

18 Á dàń vələ yáá wuuu, də nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə. Ʋ wá fwa pubwanʋ á yɪra, kʋ nə súrí wuuu, sə á ga yəni wá yənu, kʋ nə súrí wuuu. Ʋ mʋ̀ nə jon nəba nə cʋna wa. Ʋ mʋ̀ nə mɛ də dun, kʋ nə zɪgɪ síʋ́n kʋ ja vələ máŋá də máŋá wuuu, kʋ nə ba zwɛ̀e. Amɪɪna!

Təntən sagı tə, Zwan nə púpʊ́ní

Zwan təntən sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə

Lìà zənzən bʊŋa də, kʊ yı *tʊntʊnʊ Zwan nə púpʊ́ní kʊ. Mə ʊ mù Zwan təntə təta nə púpʊ́ní Zwezi-*Kərisə sʊywáŋʊ́ tə.

Lìà tə nə, Zwan nə púpʊ́ní

Zwan púpʊ́ní sagı kʊ tə ʊ pa *Kərisə lìà púlə́ tə nə, ba nə gugurə tə də kʊnkʊn kàrà.

Sagı tə wa sʊgʊ

Yìèn yà zʊa *Kərisə lìà púlə́ tə wa. Kərisə lìà púlí tə wa lìà duən yà gıgarı Kərisə lìà duən ba dʊga. Ba yà kàrì kʊnkʊn kàrà Zwezi yuu wa, də nətʊ lìù nə mɛ, sə ʊ ya Kərisə lìù yuu wa.

Zwan pìà ʊ bırı ba də, Zwezi-Kərisə yı ləzwənə cígá cígá. Ʊ yı Yıı tə, ʊ nə wulə mıı wa, bìú. Yıı yı poni, Yıı yı sonu. Nə twá də Zwezi də Yıı-*Siŋu tə nə, nə ma yə̀ə́ kʊ nətʊ tə. Ʊ mù nə sın nə cʊna tə mama ʊ lı. Cígá cígá Kərisə lìù yı lìù tə, ʊ nə twá kàrà tə nə, ba nə bırı wá kʊ jıjʊ mama, ndə kʊ nə mɛ nətʊ. Zwezi-Kərisə tì ʊ mıı, ʊ ma lárí lìà tə duən yuu nə. Kʊ nətʊ dàń bırı də, ʊ swə Yıı ʊ ga yə̀ə́ Yıı də. Cígá cígá Kərisə lìù də dàń mɛ, sə ʊ tì ʊ mıı tə, ʊ ma lárí ʊ duən Kərisə lìà tə yuu nə.

Zwezi yı mıı sʊgʊ

(Zwan 1.1-14; 1 Zwan 5.11-13)

1 Nə cʊgʊ lìù kori. Nə nı wá də nə yíá. Nə balʊ wá zəni. Nə dwen ʊ yıra də nə jìàn. Ʊ mù nə yı lìù tə, ʊ nə yın lá, kʊ jıjʊ mama. Kʊ lìù təntə nə yı sʊgʊ tə, kʊ pın mıı lìà nə.

2 Lìù tə, ʊ nə yı mıı, bırı ʊ tìàn nəba. Yá nə mù nı wá. Mə ʊ yoo nə nə dàń swìn, nə bırı aba. Nə swìn ʊ mù lìù təntə yoo á con. Ʊ mù nə yı mıı tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con. Ʊ mù yà nə yın də nə nyına Yıı tə. Ʊ mù lìù tə ʊ nə bırı ʊ tìàn nəba,

3 nə nı wá, nə ga nì ʊ kori. Ʊ mù yoo nə, nə swìn á də con, sə á də ja nimarʊ də nəba. Nə də con nə, nə də jə *nimarʊ də nyına Yıı, ʊ də ʊ bìú Zwezi-*Kərisə.

4 Tə yìèn tə yı, nə púpʊ́ní tə á nə, sə kʊ pa nə pupwən tə sú.

Á yana poni lìà

(Efɛzə tìán 5.8-14; Titə 2.14)

5 Á nəŋə sʊgʊ tə, nə nə nì ʊ con, yá nə dàń ga pìà nə swìn kʊ nə bırı aba. Sʊgʊ təntə nə yı: Yıı yı poni Yıı. Yá yikunu tə̀lə́ ʊ con.

6 Nə nə swìn də, nə jə *nimarʊ də Yıı, yá nə ga tʊŋa yikunu wa yìèn, nə yı kʊnkʊna, nə ga ba cígá tə nii nə twá.

7 Yıı yı poni Yıı. Yá nə nə
yı poni lìà ndə ʊ nə, nə wá ja
nimarʊ duən pwərə wa. Yá
Yıı bìú Zwezi jana tə, tə nə
nan ʊ tıan tə máŋá wa, dàń
wá sın nə cʊna tə mama, tə
lı.
8 Nə nə swìn də, nə ba
cʊna tʊŋa, nə yı nə gıgarı nə
tìàn, cígá ga tèlé də nəba.
9 Nə nə swìn nə bırı də,
nə fwa cʊna, Yıı wá sɛ̀e ʊ
kwɛn tə cʊna tə, nə mù də
wá pwərə wa. Yá ʊ ga wá sın
nə kʊnkʊn yìèn tə mama.
Yıı wá fwa kʊ, ʊ yoo nə yı
pùé nədʊ tíú, ʊ ga yı cígá tíú
tə yırı.
10 Yá nə nə swìn də, nə ba
cʊna tʊn, kʊ yı nə bırı də, ʊ
yı kʊnkʊnʊ, ʊ sʊgʊ tə ga tèlé
nə waa.

2

Zwezi nə wá zıgı nə jırımʊ Yıı yáá con
(Zwan 13.34-35; 14.21-24; 15.12-14)

1 À bìsíná-ba, à púpʊ́ní tə
yìèn tə mama á nə, sə á
dànà ká fwa cʊna. Yá lìù
nə cʊ̀gʊ̀, nə jə lìù, ʊ wá zıgı
nə jırımʊ, kʊ yoo tə wa. Kʊ
tíú wulə nyına Yıı səpuni
nə. Kʊ lìù tə nə yı Zwezi-
*Kərisə. Yá ʊ mù dàń nə yı
cígá tíú.
2 Ʊ mù tətə nə tıga ndə nə
yuu *jonji vanı ba nə gʊa, sə
kʊ sın nə cʊna tə. Kʊ tà nə
mù cıcı cʊna tə ka lı yırı, kʊ
yı lìà tə də mama cʊna yırı.
3 Won tə nə bırı nəba, də
nə yə̀é Yıı, kʊ yı, də nə nə
zìlí ʊ nii yìèn tə.
4 Lìù nə wʊ́, ʊ yə̀é Yıı, ʊ ga
ba ʊ nii yìèn tə zìlí, kʊ tíú yı
kʊnkʊnʊ, cígá ga tèlé kʊ tíú
con.
5 Lìù tə, ʊ nə jın ʊ sʊgʊ
ʊ bıcan wa, Yıı sonu tə cígá
súé wá. Kʊ nətʊ tə bırı də,
nə mù də Yıı vwə duən nə.
6 Lìù tə, ʊ nə swìn də, ʊ wá
vwə ʊ tìàn, Yıı yıra máŋá
mama wuuu, kʊ tíú mɛ, sə
ʊ ya ndə Zwezi nə yı nətʊ.

Ka sóní duən yoo

7 À nubisoni-ba, kʊ tə, à nə
púpʊ́ní á nə, kʊ tà *nii yoo
nədʊn yoo. Kʊ nii təntə, à
nə púpʊ́ní kʊ yoo á nə, yı
nədwan. Kʊ nii yoo tə yın
də aba, kʊ jıjʊ mama. Kʊ mù
nə yı sʊgʊ nədwan tə, á nə
nì.
8 Nii nədwan tə yoo, à nə
púpʊ́ní, à pa aba tə, kʊ nii
yoo tə yı nədʊn də. Kʊ twá
Zwezi də aba, kʊ ma bırı kʊ
tìàn də, kʊ yı cígá. Yikunu
vìí, nə ga manwarı nə na
poni, kʊ pıpılı.
9 Də lìù nə swìn də, ʊ wulə
poni wa, kʊ tíú ga ba ʊ don
tə, ʊ nə yı ʊ nubiu *Kərisə
yırı, swə, ʊ mù lìù təntə tə
wà yikunu wa nan.
10 Lìù tə, ʊ nə swə ʊ don, ʊ
nə yı ʊ nubiu Kərisə yırı, kʊ
tíú tə wulə poni wa, máŋá
mama wuuu. Yá won ga tèlé
ʊ waa con, kʊ nə wá pa ʊ
dʊgʊ Yıı cwəŋə tə.
11 Yá lìù tə, ʊ dàń nə ba ʊ
don, ʊ nə yı ʊ nubiu Kərisə
yırı, swə, kʊ tíú tə wulə
yikunu wa, ʊ ga vələ tə wa.
Ʊ yərì bwálí tə, ʊ nə vələ,

yikunu tə nə púə́ ʋ yíá nə yırı.

(Romə tìán 12.2; Zwakə 4.4; Matiə 6.24)

12 À bìsíná-ba, à púpʋ́ní á nə, sə à swìn á con də, Yıı twá Zwezi yırı tə nə, ʋ ma sɛ̀e ʋ kwɛn á cʋna tə, ʋ lı á mù də wá pwərə wa.

13 À nyına-ba, à púpʋ́ní á nə, á nə yə̀ə́ lìù* tə, ʋ nə yın lá, lʋʋ jıjʋ mama wa yırı. À púpʋ́ní á nə, balandʋra-ba, á nə dí dìàn *Sıtana tə yuu wa yırı.

14 À bìsíná-ba, à púpʋ́ní á nə, á nə yə̀ə́ á nyına Yıı tə yırı. À nyına-ba, à púpʋ́ní á nə, á nə yə̀ə́ lìù tə, ʋ nə yın lá lʋʋ jıjʋ mama wa yırı. Balandʋra-ba, à púpʋ́ní á nə, á nə dà, yá Yıı sʋgʋ tə ga wulə á waa, máŋá mama wuuu tə yırı. Kʋ súrí lá, á dí dìàn Sıtana tə yuu wa.

15 Á dànà ká sóní lʋʋ yìàn tə, nə à yə̀ə́ kʋ wa wiən tə. Lìù nə swə wiən tə nə wulə lʋʋ kʋ tə wa, kʋ tíú ba nyına Yıı swə.

16 Á nəŋə wiən tə mama, tə nə wulə lʋʋ wa: Tə mù nə yı, ləzwənə pùə́ yokʋkwınan fıra, də ʋ yíá ka zʋ lìà wiən, də ʋ wojan fwiə. Tə wiən təntə wà nyına Yıı con nan, tə yı tə wulə lʋʋ kʋ tə wa.

17 Á lwara də, lʋʋ də kʋ yokʋkwınan fıra tə wulə tə kɛ̀eń. Yá lìù tə, ʋ dàń nə fwa Yıı fıra, kʋ tíú wulə mıı wa, kʋ nə ba zwɛ̀e ʋ con.

(1 Zwan 4.1-6; 2 Zwan 7-11; Zwan 16.13-15)

18 À bìsíná-ba, lʋʋ zaŋʋ máŋá bwələ. Á nì də, ba swìn də, Zwezi-*Kərisə dʋŋʋ wá bà. Yá síʋ́n nə, Zwezi-Kərisə dʋŋa dáá, ba nə wulə. Kʋ nətʋ tə pın, nə lwarı də, kʋ yı lʋʋ zaŋʋ máŋá nə bwələ.

19 Zwezi-Kərisə dʋŋa tə nan nə tətəŋi wa. Yá ba dàń yà tà nə wa lìà fuən. Də ba yà nə yı nə wa lìà, ba yà bá nan ba yá nəba. Kʋ nətʋ tə fwa, sə kʋ ma bırı də, ba mama yà tà nə wa lìà.

20 Yá á mù jon Yıı-*Sinu tə. Kʋ yı Zwezi-Kərisə nə pın kʋ aba. Mə kʋ mù nə pın, á mù mama yə̀ə́ cígá tə.

21 Kʋ tà à púpʋ́ní á nə, sə à swìn də, á yərì cígá tə. Kʋ yı à púpʋ́ní, sə à bırı də, á yə̀ə́ ka. Á dàń mɛ, sə á yəni də, kʋnkʋn nədʋ də ba cígá tə con nanə.

22 Wàà nə yı kʋnkʋnʋ? Kʋ yı lìù tə, ʋ nə swìn də, Zwezi tà Kərisə. *Ʋ* mù nə yı Zwezi-Kərisə dʋŋʋ. *Ʋ* mù nə vı nyına Yıı də ʋ bìú tə mama bələ.

23 Lìù tə, ʋ nə vıga bìú tə, kʋ tíú tə vıga nyına tə də. Lìù tə, ʋ nə sɛ̀e bìú tə, kʋ tíú tə sɛ̀e nyına tə də.

24 Á zıga yoo tə yuu wa, á nə nì kʋ də̀ń laŋʋ wa. Á nə zıga kʋ tə yuu wa, á nə nì máŋá tə wa, kʋ nə tʋn, kʋ bırı də, á wá vwə á tìàn nyına Yıı də ʋ bìú Zwezi yıra máŋá mama wuuu.

25 Yá á nəŋə, bìú tə kàn nii də, ʋ wá pa nəba mıı tə, kʋ

* **2:13 2.13** Kʋ yı Zwezi yoo nə kʋ swìn.

nə ba zwɛ̀e Yıı con.
26 À púpúní tə yìèn tə, à pa
aba, lìà tə yırı, ba nə wulə
ba gıgırı aba.
27 Á mù con nə, Kərisə pın
aba Yıı-Sıŋu tə. Kʊ súə́ aba,
yá á kúù ba lìù don kàrà pìà.
Ʊ Sıŋu tə cígá kàrà aba yìèn
tə mama, yuu wa. Tə tə yuu
wa, kʊ nə kàrì aba, tə yı
cígá, tə tà kʊnkʊn. Kʊ mù
nə pın, á twá kàrà tə nii nə,
ʊ Sıŋu tə nə bırı aba. Yá á ga
wulə də Zwezi-Kərisə máŋá
mama wuuu.
*(Zwan 1.12-13; Romə tìán
8.14-19; 1 Zwan 5.18)*
28 À bìsíná-ba, kʊ mù tə
yırı, á vwə á tìàn Zwezi-
Kərisə yıra máŋá mama
wuuu. Kʊ mù nə wá pa
dıın tə, ʊ nə wá pìí ʊ bà, sə
nə zən nə yəni də, fən tèlə́,
cavıra də dàn ká ja nəba ʊ
yáá con.
29 Á yə̀ə́ də, Yıı yı cígá tíú.
Á dàń mɛ, sə á yəni də, lìù tə,
ʊ nə tʊŋa də cígá, yı ʊ bìú.

3

*Lìà tə, ba nə yı Yıı bıa
yoo*

1 Á nəŋə tə nə, nyına Yıı
nə sóní nəba zənzən nətʊ. Ʊ
sonu tə pın, ʊ boŋə nəba ʊ
bıa. Yá nə cígá ga yı Yıı bıa
də. Lìà tə, lʊʊ nə tı ba, wà
Yıı yəni. Kʊ mù nə pın, ba
yə̀rì nə də.
2 À nubisoni-ba, síʊ́n nə,
nə dàń yı Yıı bıa. Yá won
tə, nə nə wá yà, Yıı tə wà
kʊ bırı. Nə dàń nə yə̀ə́ də,
Zwezi-*Kərisə nə wá pìí ʊ
bà, máŋá tə wa, nə wá na
nətʊ tə, ʊ nə yı. Yá nə wá
lwàń, nə jì ndə ʊ nə.
3 Lìù tə mama, ʊ nə jə yala
təntə Zwezi-Kərisə con, kʊ
tíú yàá kə dìàn, sə ʊ kwɛn
ʊ bıcan, sə kʊ ya nəpon Yıı
yáá con. Yá ʊ dàń wá yà
ndə Zwezi-Kərisə tətə nə, ʊ
bıcan nə yı nəpon Yıı yáá
con.

Cʊna lìù ba Yıı nii yìèn zìlí

4 Lìù tə mama, ʊ nə tʊŋa
cʊna, kʊ tíú vıga Yıı *nii. Kʊ
dàń pìà kʊ bırı də, cʊna yı
ka vı Yıı nii zìlə́.
5 Á yə̀ə́ də, Zwezi-*Kərisə
twi tıa yuu wa, sə ʊ lı lìà
cʊna. Yá ʊ tətə yuu ba cʊna
jə.
6 Lìù tə mama, ʊ də wá
dàń nə vwə duən nə, máŋá
mama wuuu, kúù ba cʊna
fwa. Yá lìù tə ʊ nə tʊŋa cʊna,
kʊ tíú tə wà wá nı, ʊ ga yə̀rì
wá də.
7 À bìsíná-ba, á dànà ká
pa lìù mama gıgırı aba. Lìù
tə, ʊ nə tʊŋa də cígá, kʊ tíú
yı cígá tíú, ndə Zwezi-Kərisə
tətə nə yı cígá tíú nətʊ.
8 *Sıtana nə tʊŋa cʊna, kʊ
jıjʊ mama. Kʊ mù nə pın, lìù
tə, ʊ nə tʊŋa cʊna ʊ yı Sıtana
nə tı. Yıı-Biu Zwezi-Kərisə
twi tıa yuu wa, sə ʊ cʊ̀gʊ̀
Sıtana tʊtʊnan tə mama.
9 Lìù tə mama, ʊ dàń nə
ya Yıı bìú, ʊ jə Yıı mıı tə. Ʊ
ga ba cʊna tʊŋa. Yıı dàń nə
yı ʊ nyına. Kʊ mù nə pın, ʊ
wàrì cʊna ʊ tʊŋa.
10 Mə kʊ twá nətʊ, ba ma
lwarı Yıı bıa tə də Sıtana bıa
tə swían duən wa. Lìù tə
mama, ʊ nə ba tʊŋa də cígá,
kʊ tíú tà Yıı bìú. Lìù tə də, ʊ

nə ba ʋ don, ʋ nə yı ʋ nubiu
Kərisə yırı, swə, ʋ də tà Yıı
bìú.

*Nii sonu də bıcan sonu
yoo*
*(Zwan 15.12-21; 1 Zwan
4.7-8, 16-21)*

11 Kʋ tə, ba nə swìn, ba pa
á nì, kʋ jıjʋ mama, kʋ mù nə
yı, sə nə sóní duən.
12 Nə wà mɛ, sə nə ya
ndə Kayɛn nə. Ʋ mù yà
yı *Sıtana nə tı. Kayɛn
gʋa ʋ nyánʋ́. Yá bɛ̀eɛ̀e nə
pın, ʋ ma gʋ ʋ nyánʋ́ tə?
Kʋ yı ʋ mù Kayɛn tʋtʋnan
yà yı tʋtʋnkʋnkwınan, yá ʋ
nyánʋ́ tə tʋtʋnan ga ziən.
Kʋ mù nə pın, ʋ ma gʋ wá.
13 À nubıa-ba, á dànà ká pa
kʋ dì á yuu də lìà tə, lʋʋ nə
tı ba nə dʋŋa aba.
14 Nə swə nə duən tə, ba
nə yı nə nubıa *Kərisə yırı.
Kʋ mù nə pın, nə yə̀ə́ də, nə
nan tıan wa, nə zʋ mıı wa,
kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı con. Lìù
tə, ʋ nə ba ʋ don, ʋ nə yı
ʋ nubiu Kərisə yırı, swə, kʋ
tíú tə wulə tıan wa, tə nə ba
zwɛ̀e.
15 Lìù tə mama, ʋ nə dʋŋa
ʋ don, ʋ nə yı ʋ nubiu Kərisə
yırı, kʋ tíú yı lagʋrʋ. Yá á
ga yə̀ə́ də, lagʋrʋ nədʋ tətə
ba mıı tə, kʋ nə ba zwɛ̀e Yıı
con, tə jə, ʋ pa ʋ tìàn nə.
16 Zwezi-Kərisə nə tì ʋ mıı,
ʋ ma lárí nə yuu nə. Yá kʋ
dàń twá də ʋ mù, nə lwarı
won tə, kʋ nə yı sonu tə. Nə
də dàń mɛ, sə nə tì nə mıı
tə, nə ma lárí nə duən tə, ba
nə yı nə nubıa Kərisə yırı,
yuu nə.
17 Kʋ wàá kʋ pın jıjə tíú
don nı ʋ don, ʋ nə yı ʋ nubiu
Kərisə yırı, yojanʋ wa, ʋ ga
vı, sə ʋ san wá. Nətə nə ba
wàá ba swìn də, Yıı sonu tə
wulə jıjə tíú təntə bıcan wa?
18 À bìsíná-ba, nə sonu tə
mɛ, sə kʋ ya cígá cígá sonu,
ba nə na kʋ, nə tʋtʋnan wa.
Nə dànà ká ja nii sonu tə, kʋ
nə swìn sʋ̀ràn tə nə ywán
cıcı.
19 Mə nətʋ, nə nə wá twá
nə ma lwarı də, nə yı cígá
tìán. Yá mə nətʋ, nə nə wá
twá, nə ma ja bıcan sìə́ Yıı
yáá con.
20 Nə yə̀ə́ də, Yıı dwə nə
pubʋŋa tə, ʋ ga yə̀ə́ won
mama. Kʋ mù nə yı, də nə
nə caga nə tìàn nii nə nə
bıcan wa, kʋ ba də̀ń jə.
21 À nubisoni-ba, də nə
dàń nə ba nə tìàn nii nə caga
nə bıcan wa, nə wá zən nə
yəni də, fən tə̀lə́ Yıı yáá con.
22 Nə zìlí Yıı nii yìèn tə, yá
nə ga tʋŋa kʋ tə, ʋ nə swə.
Kʋ mù nə pın, won tə mama
nə nə lòrì ʋ con, ʋ wá pa kʋ
nəba.
23 Á nəŋə, kʋ tə nə yı ʋ nii
yoo tə. Kʋ mù nə yı, sə nə kə
nə waa ʋ bìú Zwezi-Kərisə
nə. Yá nə ga sóní duən, ndə
Kərisə nə pın nəba nii kʋ
yoo təntə yuu wa nətʋ.
24 Lìù tə, ʋ nə zìlí Yıı nii
yìèn tə, kʋ tíú vwə ʋ tìàn
Yıı yıra, máŋá mama wuuu,
Yıı də ga wulə də wá máŋá
mama wuuu. Yá kʋ twá də
Yıı-*Sıŋu tə, ʋ nə pın nəba,
nə yə̀ə́ də, Yıı wulə də nəba,
máŋá mama wuuu.

4

Yıı-Siŋu tə də kʋnkʋna yoo
(1 Zwan 2.18-27; 2 Zwan 7-11)

1 À nubisoni-ba, á dànà ká kə á waa lìà tə mama nə, ba nə swìn də, ba súə́ də Yıı-*Siŋu tə. Sívn nə, kʋnkʋn sʋ̀sʋ̀nà súə́ lʋʋ wa. Á mɛ, sə á dí yáá, á mìàn ba á lwarı də, Siŋu tə, ba nə jə, nə ya Yıı-Siŋu tə.

2 Á nəŋə nətʋ tə, á nə wá twá, á ma lwarı də, kʋ nə ya Yıı-Siŋu tə. Lìù tə mama, ʋ nə swìn ʋ bırı də, Zwezi-*Kərisə cígá nan Yıı con, ʋ bà, ʋ pa, kan lʋrı wá tıa yuu wa, kʋ tíú yı Yıı nə tı wá.

3 Lìù tə mama, ʋ nə ba cígá tə bırı Zwezi-Kərisə yoo təntə yuu wa, kʋ tíú tà Yıı nə tı wá. Kʋ tíú súə́ də Kərisə dʋŋʋ tə siŋu tə. Á dí yáá á nì də, Kərisə dʋŋʋ təntə wá bà. Sívn nə, ʋ manwarı ʋ wulə lʋʋ wa.

4 À bìsíná-ba, á mʋ̀ yı Yıı nə tı aba. Yıı-Siŋu tə, kʋ nə súə́ aba, kʋ dìàn dwə siŋu tə, kʋ nə wulə lìà tə con, lʋʋ nə tı ba. Kʋ mʋ̀ nə pın, á dí dìàn kʋnkʋn sʋ̀sʋ̀nà tə yuu wa.

5 Ba mʋ̀ yı lʋʋ nə tı ba. Kʋ mʋ̀ nə pın, ba swìn tə tə, lìà tə lʋʋ nə tı ba, nə swìn. Kʋ mʋ̀ yırı nə lìà təntə cʋga ba sʋ̀ràn tə.

6 Nə mʋ̀ ya Yıı nə tı nəba. Lìù tə, ʋ nə yə̀ə́ Yıı, ʋ yàá cʋgʋ nə sʋgʋ. Yá lìù tə, ʋ nə tà Yıı nə tı wá, ʋ ba nə sʋgʋ cʋga. Mə kʋ twá nətʋ, nə ma lwarı siŋu tə, kʋ nə yı cígá, də kʋnkʋn siŋu tə swían duən wa.

Sóní Yıı, sə n sóní n duən
(1 Zwan 3.11-24; Zwan 3.16-17; Romə tìán 5.5-8)

7 À nubisoni-ba, sonu yı kʋ nan Yıı con. Kʋ mʋ̀ nə pın, nə swə́nə́ duən. Lìù tə mama, ʋ nə jə sonu, ʋ ya Yıı bìú, yá ʋ ga yə̀ə́ Yıı də.

8 Yıı ya sonu Yıı. Lìù tə, ʋ nə ba sonu jə, ʋ wà Yıı lwarı.

9 Á nəŋə nətʋ tə, Yıı nə twá, ʋ ma bırı ʋ sonu tə nəba. *U* tʋn ʋ bidʋa kələn tə tıa yuu wa, sə nə twá də wá, nə na mıı tə, kʋ nə ba zwɛ̀e ʋ con.

10 Á nəŋə nətʋ tə, ʋ sonu tə nə yı. Kʋ tà, nə nə sóní Yıı tə yırı, kʋ ya, ʋ nə swə nəba tə yırı. Yá ʋ dàń tʋn ʋ bìú tə, sə ʋ tı, ndə nə yuu *joŋi vanı nə, ba nə gʋa, sə kʋ lı nə cʋna tə.

11 À nubisoni-ba, də Yıı nə sóní nəba sonu təntə yiri, nə də dàń mɛ, sə nə sóní duən.

12 Lìù mama tə wà Yıı nı. Də nə nə swə duən, Yıı wulə də nəba, máŋá mama wuuu, yá ʋ sonu tə súə́ nəba cígá cígá.

13 Yıı pın nəba ʋ Siŋu tə. Kʋ mʋ̀ nə pın, nə yə̀ə́ də, nə vwə nə tìàn Yıı yıra, máŋá mama wuuu. Yıı də ga vwə nəba, máŋá mama wuuu.

14 Yá nə mʋ̀ dàń nı, nə ga swìn nə bırı də, nyına Yıı tʋn ʋ bìú Zwezi tə tıa yuu wa, sə ʋ jon ləzoni ba cʋna wa.

15 Lìù tə, ʋ nə swìn, ʋ bırı də, Zwezi ya Yıı-Biu, Yıı wulə də kʋ tíú, máŋá mama

wuuu, ʋ də ga wulə də Yɪɪ,
máŋá mama wuuu.
16 Nə mù yəə́ sonu tə, Yɪɪ
nə swə nəba. Yá nə pɪn cígá
kʋ yoo tə nə də. Yɪɪ ya sonu
Yɪɪ. Lìù tə, ʋ nə jə sonu,
ʋ wulə də Yɪɪ máŋá mama
wuuu. Yɪɪ də ga wulə də wá,
máŋá mama wuuu.
17 Də nə nə súə́ də sonu
cígá cígá, ndə kʋ nə mɛ
nətʋ, kʋ mù nə wá pa, nə
zən nə yəni də, fən tə̀lə́ dɪɪn
tə nə, Zwezi nə wá pìí ʋ bà,
sə ʋ bʋ̀rì bʋ̀rà tə. Nətʋ tə,
Zwezi dàń nə yɪ, mə nətʋ nə
də yɪ lʋʋ wa.
18 Sonu wa ba fən jə. Kʋ
mù nə pɪn, lìù tə, fən nə jə,
ʋ wà swí də sonu. Lìù nə
yəə́ də, càn bìàn ʋ yuu wa,
kʋ mù nə yàá pa fən jə wá.
Kʋ mù nə pɪn, lìù tə fən nə
jə, ʋ ba cígá cígá sonu jə.
19 Yɪɪ nə dí yáá ʋ sóní
nəba. Kʋ mù nə pɪn, nə mù
jə sonu tə.
20 Də lìù nə swìn də, ʋ swə
Yɪɪ, ʋ ga dʋŋa ʋ don, ʋ nə yɪ
ʋ nubiu Kərisə yɪrɪ, kʋ tíú
yɪ kʋnkʋnʋ. Də ʋ nə ba ʋ
nubiu tə swə, ʋ ga na wá ʋ
yíá wa, ʋ wàrì Yɪɪ tə, ʋ nə ba
na ʋ yíá wa, ʋ sóní.
21 Á nəŋə yoo tə, Yɪɪ nə pɪn
nəba ʋ nii tə kʋ yuu wa. Lìù
tə, ʋ nə swə Yɪɪ, ʋ mɛ, sə ʋ
sóní ʋ nubiu də.

5

Kərisə lìà dí dìàn lʋʋ wiən yuu wa

(2 Zwan 5-6; Zwan 1.29-34; 3.36; 20.31)

1 Lìù tə mama, ʋ nə pɪn
cígá də, Zwezi nə yɪ *Kərisə,
kʋ tíú ya Yɪɪ bìú. Yá lìù tə
mama, ʋ nə swə ʋ nyɪna Yɪɪ,
ʋ swə ʋ bɪa tə də.
2 Á nəŋə nətʋ, nə nə wá
twá nə lwarɪ də, nə swə Yɪɪ
bɪa tə. Kʋ mù nə yɪ, nə nə
swə Yɪɪ, yá nə ga zìlí ʋ nii
yìàn tə.
3 Á nəŋə, kʋ tə nə bɪrɪ də,
nə swə Yɪɪ. Kʋ mù nə yɪ, nə
nə zìlí Yɪɪ nii yìàn tə. Yá Yɪɪ
nii yìàn tə ka zìlí ga ba cà.
4 Lìù tə mama, ʋ nə ya
Yɪɪ bìú dí dìàn, lʋʋ yìàn yuu
wa. Á nəŋə nətʋ tə, nə nə
dí dìàn lʋʋ yìàn yuu wa. Kʋ
mù nə yɪ nə waa tə, nə nə
ken Yɪɪ nə.
5 Lìù tə̀lə́, ʋ nə dí dìàn lʋʋ
yìàn yuu wa, də kʋ nə tà lìù
tə, ʋ nə pɪn cígá də, Zwezi
ya Yɪɪ-Biu.

Yìàn tə, tə nə bɪrɪ də, Zwezi yɪ Yɪɪ-Biu

6 Zwezi nə ya lìù tə, ʋ nə
twi də níá* də jana. Kʋ tà
níá cɪcɪ nə, ʋ ja bà. Kʋ yɪ
níá də jana nə, ʋ ja bà. Yɪɪ-
*Siŋu tə nə pɪn, ba lwarɪ də,
kʋ yoo təntə yɪ cígá, Yɪɪ-Siŋu
tə swìn cígá.
7 Wiən batwa nə bɪrɪ kʋ
yoo təntə.
8 Kʋ mù nə yɪ Yɪɪ-Siŋu tə,
də níá tə, də jana tə. Yá
tə wiən batwa tə mɛ yɪ yoo
nədʋ təntə nə tə bɪrɪ.
9 Lìù nə swìn yoo ʋ bɪrɪ
nəba, nə yàá jon kʋ. Yá Yɪɪ
nə swìn yoo ʋ bɪrɪ, kʋ mù
nə dwə. Á nəŋə kʋ tə, Yɪɪ

* **5:6 5.6** Níá tə yɪ, ka lə Zwezi níá wa yoo nə, kʋ bɪrɪ. Jana tə yɪ, Zwezi tɪan tə yoo nə, kʋ bɪrɪ.

nə swìn ʊ bɪrɪ ʊ bìú tə yoo yuu wa.

10 Lìù tə, ʊ nə ken ʊ waa Yɪɪ-Biu tə nə wuuu, ʊ jə Yɪɪ sʊ̀ràn təntə ʊ waa con. Lìù tə, ʊ nə wà ʊ waa ken Yɪɪ-Biu tə nə, ʊ ja Yɪɪ ʊ ma jì kʊnkʊnʊ, ʊ nə wà cígá pɪn Yɪɪ sʊ̀ràn tə nə, ʊ nə swìn ʊ bìú tə yoo yuu wa yɪrɪ.

11 Á nəŋə, tə sʊ̀ràn təntə nə: Yɪɪ pɪn nəba mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e ʊ con. Yá ʊ bìú tə dàń nə yɪ mɪɪ təntə dəkuu.

12 Lìù tə, Yɪɪ-Biu tə nə wulə də wá, kʊ tíú tə jə mɪɪ təntə. Lìù tə, Yɪɪ-Biu tə nə tə̀lə́ də wá, kʊ tíú ba mɪɪ təntə jə.

13 À pʊ́pʊ́ní sagɪ kʊ tə, à pɪn aba, sə á lwarɪ yoo kʊ tə. Kʊ mù nə yɪ, á nə keni á waa Yɪɪ-Biu tə nə wuuu, á jə mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yɪɪ con.

(Zwan 15.7; Marəkə 11.24; 1 Zwan 3.6-9)

14 Yá á nəŋə nətʊ tə, nə nə zən nə yəni də, fən tə̀lə́ Yɪɪ yáá con. Də nə nə lòrì won, kʊ twá də ʊ fɪra tə, ʊ cʊga nəba.

15 Də nə dàń nə yə̀ə́ də, ʊ cʊga nəba won tə mama, nə nə lòrì ʊ con, nə yə̀ə́ də, ʊ wá pa kʊ nəba də.

16 Də lìù nə nɪ ʊ don, ʊ nə yɪ ʊ nubiu *Kərisə yɪrɪ, də ʊ tʊŋa cʊna, tə nə bá ja wá tə va tɪan wa, sə ʊ jʊn Yɪɪ. Yá Yɪɪ wá pa mɪɪ ʊ don təntə nə, ʊ nə yɪ ʊ nubiu Kərisə yɪrɪ. Kʊ nətʊ tə jə nywarɪ, kʊ pa lìà tə nə, ba cʊna tə nə bá kə ba tɪan wa. Yá cʊna duən dàń nə wulə tə yígúrə́ nə yɪ tɪan. Kʊ tà cʊna yiri təntə yɪrɪ nə, à swìn á con, sə á jʊn Yɪɪ.

17 Tʊtʊnyiri mama kʊ nə yɪ kʊnkʊn yoo, kʊ ya cʊna. Yá cʊna duən wulə, tə nə ba lìù tɪan wa kəni.

18 Nə yə̀ə́ də, lìù tə mama, ʊ nə ya Yɪɪ bìú, Yɪɪ-Biu Zwezi nə cì ʊ nə, ʊ kʊ́ù ba cʊna tʊŋa. Kʊ mù nə pɪn, *Sɪtana wàrì won mama, ʊ fwa ʊ yɪra.

19 Nə yə̀ə́ də, nə ya Yɪɪ nə tɪ. Yá Sɪtana nə dí dìàn lìà tə mama yuu wa, ba nə yɪ lʊʊ nə tɪ ba.

20 Nə yə̀ə́ də, Yɪɪ-Biu Zwezi twi, ʊ ga pa nəba wʊbʊŋa, sə nə lwarɪ Yɪɪ tə, ʊ nə yɪ cígá cígá Yɪɪ. Kʊ twá də ʊ bìú Zwezi-Kərisə, nə dàń wulə, də ʊ mù cígá cígá Yɪɪ. Ʊ mù nə yɪ cígá cígá Yɪɪ, ʊ nə pɪn mɪɪ tə, kʊ nə ba zwɛ̀e.

21 À bìsíná-ba, á cɪa á tìàn nə də woŋwanan tə.

Bələ nii sagı tə, Zwan nə púpʊ́ní

Zwan bələ nii sagı tə yuu wa sʊgʊ

Lìù tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı kʊ tə

Lìà zənzən bʊŋa də, kʊ yı Zwezi karbiu Zwan nə púpʊ́ní kʊ. Zwan tə, ʊ nə púpʊ́ní sagı tə don tə, mə ʊ mù nə púpʊ́ní kʊ tə də. Ʊ yà boŋə ʊ tìàn ‹nəkwıa›.

Lìà tə nə, Zwan nə púpʊ́ní

Zwan púpʊ́ní sagı kʊ tə, ʊ pa *Kərisə lìà púlí don nə, kʊ nə wulə bwálí don nə.

Sagı tə wa sʊgʊ

Ʊ ja kʊ púlí təntə ʊ boŋə ‹kan tə də ʊ bıa tə›. Kan təntə, Yıı nə kúrí ʊ tún, yı *Kərisə lìà púlí don. Yá ʊ bıa tə dàń nə yı Kərisə lìà tə. Ʊ kàrì ba, sə ba ya cígá wa máŋá mama, sə ba soni duən. Kʊ tə nə súrí lá, ʊ swìn ba con, sə ba cì ba tìàn nə də kʊnkʊn karnyına-ba, ba yà nə kàrì kʊnkʊn kàrà Zwezi-Kərisə yuu wa, sə ba ma gıgarı Kərisə lìà duən ba dʊgʊ.

Təntən jʊ̀nà bwálí

1 À mù *nəkwıa tə nə púpʊ́ní sagı kʊ tə, à pın n mù, kan tə də n bıa tə nə. Yıı nə kúrí mú ʊ tún. À swə n də n bıa tə də cígá cígá sonu. Kʊ tà à cıcı nə swə aba, kʊ ya à mù də lìà tə mama, ba nə yə̀ə́ Yıı cígá cígá tə.

2 Yıı cígá tə wulə də nəba, kʊ ga wá ya də nəba máŋá də máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e.

3 Nə nyına Yıı də ʊ bìú Zwezi-*Kərisə wá twá də cígá də sonu, ba fwa pub-wanʊ nə yıra. Ba mù nə wá dəri nə yinəgə zənzən, ba ga pa nəba bıcan sìə́.

Cígá də sonu yoo
(Zwan 13.34-35; 1 Zwan 5.1-3)

4 À pùə́ poli zənzən, də à nə nì də, n bıa tə duən zìlí Yıı cígá tə nii, ndə nyına Yıı nə pın nəba nii yoo təntə yuu wa, sə nə ya nətʊ.

5 Yá sı́ún nə, à dàń lòrì kʊ tə, n mù kan tə con. Kʊ mù nə ya, sə nə sóní duən. Kʊ tà yodʊn yuu wa nii nə, à púpʊ́ní, sə à pa mú. Kʊ ya yoo tə, nə nə dí yáá, nə yə̀ə́ kʊ jıjʊ mama yuu wa, nii.

6 Sonu yı won tə, kʊ bırı də, nə twá yoo tə nə, Yıı nə pın ʊ nii tə kʊ yuu wa zəni. Á nəŋə yoo tə, Yıı nə pın ʊ nii tə kʊ yuu wa, á nə dí yáá á yə̀ə́ kʊ jıjʊ mama, á ga mɛ, sə á twá kʊ nə zəni.

Á cıa á tìàn nə də kʊnkʊn kàrà tìán
(1 Zwan 4.1-6; 2.18-23)

7 Kʊnkʊn kàrà tìán twi, ba sú lʊʊ tə nii. Ba mù ba sɛ̀e, ba swìn ba bırı də, Zwezi-*Kərisə yı ʊ nan Yıı con ʊ bà, ʊ pa kan lʊrı wá tıa yuu. Lìù tə, ʊ nə ba kʊ yoo təntə swìn ʊ bırı, ʊ ya kʊnkʊn

kàrà tíú. Ʊ ya lìù tə, ʊ nə
yı Zwezi-Kərisə dʊŋʊ.
8 Á dàń cıa á tìàn nə, sə
nə tʊtʊŋı tə, nə nə dí yáá
nə tʊn, dàn ká va tʊtʊ, sə á
wàní á na kʊ ŋwírán mama.
9 Lìù tə mama, ʊ nə ba
Zwezi-Kərisə kàrà tə nii zìlí
zəni, máŋá mama wuuu, ʊ
nə jén ʊ va yıŋʊnı, Yıı tə̀lə́
də kʊ tíú. Lìù tə, ʊ nə
zìlí Zwezi-Kərisə kàrà tə nii
zəni, ʊ wulə də nyına Yıı
də ʊ bìú Zwezi-Kərisə, máŋá
mama wuuu.
10 Də lìù nə twi á con, ʊ ga
wà kàrà təntə ja bà á con, á
dànà ká sɛ̀e, á pa kʊ tíú zʊ
á dìə̀ wa. Á dànà ká jʊn wá
tətə.
11 Lìù tə, ʊ nə jʊn wá,
ʊ mʊ̀ də wá jə nimarʊ ʊ
tʊtʊnkʊkwınan tə yuu wa.

Sagı tə yígúrə́ sʊ̀ràn

12 À jə yìèn zənzən, à nə
pìà, sə à swìn á con, yá à ga
ba pìà, sə à púpúní tə sagı
wa də púpúná mʊa. À bʊŋa,
sə à tətə bà á con, sə à swìn
á con də nii, sə kʊ pa nə
pupwən tə nii sú cígá cígá.
13 N nubʊa* tə, Yıı nə kúrí
ʊ tún, bıa tə, jʊ̀nì mʊ́.

* **1:13 1.13** Nubʊa təntə yı *Kərisə lìà púlí tə, Zwan nə wulə kʊ wa.

Batwa nii sagı tə, Zwan nə púpúní

Zwan batwa nii sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpúní sagı kʋ tə

Lìà zənzən bʋŋa də, kʋ yı *tʋntʋnʋ Zwan nə púpúní kʋ. Zwan tə, ʋ nə púpúní saga bələ tə duən tə, mə ʋ mù nə púpúní kʋ tə də. Ʋ yà boŋə ʋ tìàn ‹nəkwıa›.

Lìù tə nə, Zwan nə púpúní

Zwan púpúní sagı kʋ tə, ʋ pa lìù don nə, ba nə boŋə Gayisə.

Sagı tə wa sʋgʋ

Ʋ púpúní kʋ, ʋ ma bʋ Gayisə nə, ʋ nə twá Yıı cígá tə nə, ʋ ga saŋa *Kərisə lìà tə nə yırı. Kʋ kwa nə, ʋ swìn bɛɛ don yoo, ba nə boŋə Diyotərɛfə. Ʋ bırı də, bɛɛ təntə wà zəni fwa, ʋ nə wà ʋ sʋgʋ tə jon, ʋ ga wà sɛ̀e ʋ pa, Kərisə lìà tə zʋrı ʋ dìə wà yırı.

Kʋ mù təntə də kwa nə, ʋ kúù bʋà lìù don də nə, ba nə boŋə Demetəriyisə. Ʋ mù bɛɛ təntə yı ləzwənzəŋu, ʋ ga ya cígá tíú lìà tə mama yáá con.

Zwan jʋ̀nì Gayisə

1 À mù *nəkwıa tə nə púpúní sagı kʋ tə, à pın n mù Gayisə nə. N yı lìù tə, n yoo nə cà à nə zənzən, à ga swə mú də cígá cígá sonu də.

2 À nubiswənə tə, à yılori nə ya, sə won mama kwɛn kʋ pa mú, sə n yazurə də ya zəni, sə n ga twá Zwezi-*Kərisə nə zəni.

Gayisə zìlí Yıı cígá tə nii zəni

(Matiə 10.40-42)

3 À pùə́ poli zənzən, máŋá tə wa, *Kərisə lìà duən nə twi nə con, ba swìn n yoo də, nətʋ tə, n nə yə̀ə́ Yıı cígá tə. Ba bırı, nətʋ n nə zìlí Yıı cígá tə nii.

4 À ba pupwən don jə ka nə kúù dwə, à nə nì də, ba swìn də, à bıa tə zìlí Yıı cígá tə nii.

5 À nubiswənə tə, n yı lìù tə, n nə fwa zəni lìà tə yıra, ba nə yı nubıa Kərisə yırı, ba nə yı vərə tətə. Kʋ nətʋ bırı də, n twá *Yuu-Tiu nə də pùə́ nədʋ.

6 Ba swìn n sonu tə yoo, ba bırı Kərisə lìà púlí tə yáá con. À lòrì mú, sə n san ba, sə ba wànı́ ba kɛ̀eń, ba va ba cwəŋə tə. Fwa nətʋ, sə kʋ pa dun Yıı nə.

7 Kʋ ya ba nan, sə ba swìn Yuu-Tiu yırı tə yoo ba bırı. Yá ba ga wà won mama jon lìà tə con, ba nə yə̀rì Zwezi-Kərisə.

8 Nə mù Kərisə lìà tə dàń nə mɛ, sə nə san ba mù lìà təntə nə, sə kʋ pa, nə mù də ba mù mɛ ya tʋ̀tʋ̀nà Yıı cígá tə yırı.

Diyotərɛfə də Demetəriyisə yoo

(Likə 20.46-47; 1 Korɛntə tìán 4.18-21; 1 Piyɛrə 2.12)

9 À púpúní sagı kukuə, à pa *Kərisə lìà púlí tə nə. Yá Diyotərɛfə, ʋ nə swə, sə ʋ ya ba yáá tíú tə, vıga, sə ʋ zìlí nə nii.
10 Kʋ mù nə pın, máŋá tə wa, à nə wá bà, à wá lìí aba tʋtʋnkʋkwınan tə, ʋ nə tʋŋa. À wá lií aba sùràn tə, də kʋnkʋn tə də, ʋ nə kʋnı ʋ kəni nə nii nə. Yá də ʋ nə fwa nətʋ tə mama, kʋ tə wà ʋ fıra yí. Kʋ mù nə pın, ʋ dàń vı, sə ʋ jon lìà tə duən tə, ba nə yı nubıa Kərisə yırı, ba nə twi á con, ʋ kə ʋ dìè wa. Nubıa tə duən nə pìà ba jon ba, ba kə ba dìè wa, ʋ yàá caga ba nii nə. Yá ʋ ga dıŋı ba mù lìà təntə, ba nə pìà ba jon ba, ʋ lı Kərisə lìà púlí tə wa.
11 À nubiswənə, n mù dàn ká twá n kwè yolwan fàŋʋ́. N mɛ, sə n kwè, kʋ tə nə ziən fàŋʋ́. Lìù tə, ʋ nə fwa zəni, ʋ ya Yıı nə tı wá. Yá lìù tə, ʋ nə fwa yolwan, ʋ yərì Yıı tətə.
12 Ba mama swìn Demetəriyisə zəni tə yoo. Yá Yıı cígá tə də tətə bırı ʋ zəni tə. Nə də swìn ʋ zəni tə yoo nə bırı. Yá kʋ tə, nə nə swìn tə yı cígá.

Sagı tə yígúrə́ sùràn

13 À jə yìèn zənzən, à nə pìà, sə à swìn n con. Yá à ga ba pìà, sə à púpúní tə sagı wa də púpúná mʋa.
14 À bʋŋa də, à wá na mʋ́ síʋ́n, sə nə swìn duən con də níə́.
15 Yıı nə wá pa mʋ́ bıcan sìə́. N dabara tə də jʋ̀nì mʋ́. Vəli nə dabara tə lìù mama con, n jon wá n pa nəba.

Sagı tə Zwidə nə púpúní Zwidə sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə púpúní sagı kʋ tə

Kʋ yı Zwidə nə púpúní kʋ. Ʋ yı Zwakə nubiu, kʋ wàá kʋ pın ʋ yı Zwezi nyánú.

Lìà tə nə, ʋ nə púpúní

Zwidə púpúní sagı kʋ tə ʋ pa *Zwifə-ba nə, ba nə jigə *Kərisə lìà.

Sagı tə wa sʋgʋ

Yìèn zʋa *Kərisə lìà təntə tətəŋi wa. Ba wa lìà duən yà kàrì kʋnkʋn yìèn, ba ga tʋŋa kʋ tə mama, ba nə swə. Ba pwèe Kərisə lìà púlí tə duən nə. Ba twın *malıkɛ tə, ba ga vı Zwezi tə, ʋ cıcı nə yı karnyına, ʋ ga yı *Yuu-Tiu də.

Zwidə pìí ʋ kàrì Yıı sagı nədwan tə wa yìèn duən, də *Zwifə-ba yìèn duən, ba nə yəə́ tə, ba dwíí tə saga tə wa, ʋ ma kàrì Kərisə lìà təntə, ʋ nə púpúní ba nə. Ʋ bırı nətʋ tə, Yıı nə cʋ̀gʋ̀ Sodɔmə tìán də Gomɔrə tìán *Yızərayɛlə lìà fuən tə nə. Kʋ kwa nə, ʋ daŋa Kərisə lìà tə jìàn, sə ba bırı də, ba swə lìà tə, ba nə jén tə, sə ba ga dəri ba yinəgə.

Təntən jʋ̀nà bwálí

1 À mʋ̀ Zwidə yı Zwezi-*Kərisə tʋtʋnbiu, à ga yı Zwakə nubiu. À púpúní sagı kʋ tə, à pın á mʋ̀ lìà tə nə, nə nyına Yıı nə kúrí ʋ tún. Yıı swə aba, ʋ ga cì á nə, ʋ pın Zwezi-Kərisə nə.

2 Yıı nə wá dəri á yinəgə zənzən, ʋ ga pa aba bıcan sìə́. Ʋ mʋ̀ nə wá pa, ʋ sonu tə ya də aba zənzən!

Yoo tə nə wá yí kʋnkʋn karnyına-ba

(2 Piyɛrə 2; 3.1-3)

3 À nubisoni-ba, à yà sóní zəni, sə à púpúní á nə, Yıı nə jon nə mama nə cʋna tə wa yırı. Yá kʋ dàń yı kálú, sə à púpúní á nə, sə à ma wàní à dàn á jìàn. Á dàń ŋwìán á yáá, á ta á pa Zwezi sʋywáŋʋ́ tə nə, Yıı nə pın nə mʋ̀, lìà tə nə yı *Kərisə nə tı nə, naa nədʋ, kʋ ga mɛ nətʋ.

4 Lìà duən twá tıa tıa ba bà á con. Ba yı lìà tə, ba yáá nə tèlə́ də Yıı. Ba vəvəri nə nyına Yıı pubwanʋ sʋgʋ tə, sə ba ma wàní ba tʋn pup-walan yìèn tə nə jə cavıra. Zwezi-Kərisə cıcı nə yı nə karnyına də nə *Yuu-Tiu. Ba mʋ̀ lìà tə ga vı wá. Halı, kʋ nə ba yigə, Yıı swìn ʋ sagı tə wa də, ʋ wá bʋ̀rì ba bʋ̀rà, ʋ cʋ̀gʋ̀ ba.

5 Á yəə́ kʋ tə mama, à nə pìà, sə à swìn á con zəni zəni. Yá də kʋ mama, à tə wá lìí aba yoo kʋ tə. Yuu-Tiu jon *Yızərayɛlə lìà tə *Ezwipətə lʋʋ lìà jìàn wa. Kʋ kwa nə, ʋ gʋa ba wa lìà tə, ba nə vıga, sə ba sɛ̀e ʋ nii tə.

6 Á tə lìə́ á tìàn yoo, tə nə yí *malıkɛ duən. Tə malıkɛ

təntə wà sɛ̀e, tə jɔ̀ń pàrì tə wa, Yɪɪ nə pɪn tə. Tə nan bwálí tə nə, Yɪɪ yà nə pɪn tə. Yɪɪ dàń ma vwə tə də banzala, ʋ kə yikunu wa, tə nə yɪ ndə tɪtɪn nə, sə tə ya lá, máŋá mama wuuu. Ʋ ken tə lá, ʋ ma dànì bʋ̀rà dɪɪn nəfarʋ tə, sə ʋ bʋ̀rì tə bʋ̀rà.

7 Á tə kʋ́ʋ̀ lìə́ á tìàn, yoo tə nə tʋn *Sodɔmə də Gomɔrə nə, də tə yɪra tɪan tə nə. Tə tɪan təntə fwa cʋna yiri nədʋ. Tə wa lìà tə, yà cwàrì də duən. Ba yà pəni duən vɛɛ vɛɛ, də ba pəni wiən, tə nə tà ləzoni tətə. Kʋ mʋ̀ nə pɪn, ba ken ba mʋ̀ lìà təntə mən wa, tə nə ba dəŋi mama, sə ba də́ càn. Yá ba dàń yɪ won tə, nə nə wàá kʋ nə, nə twá nə ma lwarɪ.

8 Mə kʋ yɪ nətʋ á tətəŋi wa. Lìà təntə yiri wulə də aba, ba tʋŋa yìèn, ndə tə tɪan tə lìà tə nə. Ba pandwɪa wa, ba yàá bʋŋa də, Yɪɪ bɪrɪ ba yìèn, kʋ ga yɪ kʋnkʋn. Ba dàń ga yɪ lìà tə, ba nə pəni duən vɛɛ vɛɛ, ba ma fwa durən yìèn ba tətə yɪra. Ba goni Yuu-Tiu dìàn tə. Yá ba ga twɪn malɪkɛ tə, tə nə jə dun.

9 Yá malɪkɛ pìʋ́ Miswɛlə* də tətə ga wà pìí ʋ twɪn *Sɪtana tʋran təntə yiri. Ʋ ga tʋ́tʋ̀ní də Sɪtana *Moyizə tɪgɪ tə yɪrɪ. Yá ba ka van duən təntə wa, malɪka Miswɛlə wà də́də́n, sə ʋ bʋ̀rì Sɪtana bʋ̀rà, ʋ nə twɪn Moyizə tə yɪrɪ. Sʋgʋ tə, ʋ nə swìn nə yɪ: «Yuu-Tiu nə wá bʋ̀rì n bʋ̀rà, sə ʋ kə mʋ́ càn wa!»

10 Yá ba mʋ̀ lìà təntə twɪn kʋ tə, ba nə yərì tətə. Kʋ tə, ba nə twá ba yɪdɪrɪ tə nə, ba ma yə̀ə́ kʋ yənu təntə, də yɪ ndə vàná yənu nə, kʋ nə yɪ tʋtʋ. Yá kʋ yənu yiri təntə, tʋtʋŋɪ ga yɪ, sə kʋ cʋ̀gʋ̀ ba.

11 Càn nə wá yí ba, ba nə zʋa Kayɛn† tʋtʋnaa tə wa yɪrɪ. Càn nə wá yí ba, ba nə taa səbiu yɪrɪ, ba tʋŋa kʋnkʋn yìèn, ndə Balamə‡ nə. Càn nə wá yí ba, ba də nə zàn ba círí, ndə Kore§ tìán tə nə yɪrɪ. Kʋ mʋ̀ nə pɪn, tɪan wá də́ ba də.

12 Cígá, ba mʋ̀ nə tʋŋa cavɪyiən á mʋ̀ *Kərisə lìà tə, wodirən ka də́ duən nə máŋá wa. Ba yàá də́, ba nyʋ, ba ja lɛ tɪa nə, á wodirən tə máŋá wa. Cavɪra ga ba ba jə. Ba yɪ ba cɪcɪ yoo nə ba bʋŋa. Ba yɪ ndə bakwan nə, tə nə ba dwà nì, voo nə pɛ̀e kʋ ja kɛ̀eń. Ba yɪ ndə tìán tə nə, tə nə wà bɪa zɪn, tə bɪa zɪŋʋ máŋá wa. Tə tìán təntə

* **1:9 1.9** Yoo kʋ tə yəbə, kʋ tə̀lə́ Yɪɪ sagɪ tə wa, kʋ wulə Zwifə-ba saga duən wa. † **1:11 1.11** Kayɛn yɪ Abɛlə zʋnʋ. Ba mɛ bələ yɪ Adamə də Ɛvə bɪa. Kayɛn yà yɪ wʋlwanyiən Yɪɪ yáá con. Ʋ mʋ̀ nə gʋa ʋ nyánʋ́ Abɛlə. ‡ **1:11 1.11** Balamə yɪ vʋrʋ. Pìʋ́ don bon wá, sə ʋ pa ʋ zɪrɪ ʋ kə *Yɪzərayɛlə lìà tə nə, sə Yɪɪ cʋ̀gʋ̀ ba. Yá ʋ dàń wà wàní ʋ zɪrɪ, ʋ kə ba nə. Kʋ yɪ ʋ pìí ʋ lòrì Yɪɪ, ʋ pa ba zəni. Kʋ kwa nə, ʋ kʋ́ʋ̀ pìí ʋ bɪrɪ coŋi pìʋ́ tə nə, sə Yɪɪ cʋ̀gʋ̀ Yɪzərayɛlə lìà tə. Kʋ mʋ̀ nə yɪ, sə ʋ twá kana nə, də nàŋʋ́ tə, ba nə gʋa woŋwanan nə. § **1:11 1.11** Kore jɪn Yɪzərayɛlə lìà duən, ʋ kə ʋ kwa, ʋ ma zɪgɪ *Moyizə də *Arən nə, Yɪɪ nə kʋ́rí, sə ba ya ba yáá tìán. Yɪɪ ma pa, tɪa tə súrí ka nii ka ləri Kore də ʋ dìə̀ lìà mama.

yı ndə tə tıga míámían, tə
ŋʊnan ga gwın, tə nan kàrá
wa.
13 Ba pın, ba cavıyiən tə
tà tıa mama, ndə mʊʊ níá
pùń nə yàá pàlì tə nan, kʊ
bəbəru kasılʊ yuu nətʊ. Ba
yı ndə kacılacɛ nə, tə nə kʊ́ʊ̀
yərì bwálí tə, tə nə wá va.
Yıı pìà bwálí ʊ tún ba nə.
Kʊ bwálí təntə yı tıtın máŋá
mama wuuu, kʊ yikunu tə
ga dwə tıtıan mama.
14 Enokə yı ləzoni nıbara
ba nii barpɛ lìù. Ʊ mù nə
dàà Adamə nə. Ʊ dí yáá ʊ
swìn ba mù lìà təntə yoo, ʊ
wʊ́: «Á nəŋə, Yuu-Tiu nə, ʊ
bìàn də ʊ malıkɛ miliyʊn,
15 sə ʊ bʊ̀rì lìà mama bʊ̀rà.
Ʊ wá kə cʊna lìà tə mama
càn wa, ba yokʊkwınan tə
mama yırı, ba nə fwa, ba ma
zıgı ʊ nə. Ʊ wá kə cʊna lìà
tə, ba nə jə fwiə, càn wa, ba
tʊran tə mama yırı, ba nə
twın ba ma zıgı ʊ nə».
16 Ba lìà təntə mù pwìí ba
poli, abada. Ba mù yı ba
zəzən ba kwi wuuu. Ba ga
yı ba fıra yokʊkwınan tə nə,
ba twá, ba ma wulə. Ba yàá
swìn sʊfaran, ba ga bwı lìà
tə nə, ba nə yə̀ə́ də, ba wá
na won kʊ tìán con.

Kərisə lìà tə kwìə

17 Yá á mù, à nə yı à
nubisoni *Kərisə yırı, á lie
á tìàn Yıı sʊ̀ràn tə, nə *Yuu-
Tiu Zwezi-Kərisə *tʊntʊna tə
nə dí yáá, ba swìn tə yoo, ba
bırı.
18 Ba swìn də, lʊʊ zaŋʊ
máŋá wa, lìà wá mʊn aba.
Yá ba dàń wá yà lìà tə, ba
yáá nə tə̀lə́ də Yıı, ba ga twá
ba təntıan pùə́ yokʊkwınan
fıra nə.
19 Mə ba mù nə pwɛ̀e
Kərisə lìà tə duən wa. Kʊ yı
ba tətə pubʊŋı nə, ba twá,
ba ga ba Yıı-*Siŋu tə nə twá.

Sagı tə yígúrə sʊ̀ràn
(2 Piyɛrə 3.17-18; Kolosə
tìán 2.6-7; 2 Tɛsalonikə tìán
3.3-5; Zwakə 5.19-20)

20 Yá á mù, á nə yı à nu-
bisoni *Kərisə yırı, kʊ yı Yıı
nə pın, á sɛ̀e Zwezi sʊywáŋʊ́
tə. Á dàń vəli yáá wuuu, kʊ
wa. Á jʊ̀nà Yıı də Yıı-*Siŋu
tə saŋʊ.
21 Á yana Yıı sonu tə wa,
máŋá mama wuuu. Á jana
yala, də nə *Yuu-Tiu Zwezi-
Kərisə nə wá dəri á yinəgə
zənzən. Yá ʊ wá pa aba mıı
tə, kʊ nə ba zwɛ̀e Yıı con.
22 Á dərə ba tə, ba nə wà
ba waa mama ken Zwezi nə,
yinəgə.
23 Á joŋə ba duən, á vaŋa
ba á lı bʊ̀rà tə wa, kʊ nə wá
pa, ba kə ba mən wa, ndə ba
nə van sısıʊ ba lı mən wa. Á
dərə ba duən tə də yinəgə.
Á dàń nə cıa á tìàn nə, á
dànà ká pa ba yokʊkwınan
tə pwarı aba.
24-25 Yıı cıcı nə jə dun. Ʊ
mù nə mɛ də dun, də pàrì,
də dìàn də wanʊ. Kʊ zıgı
sívn, kʊ ja vələ wuuu! Ʊ twá
nə Yuu-Tiu Zwezi-Kərisə nə,
ʊ ma jon nəba nə cʊna wa.
Ʊ wàá á nə ʊ cì, ʊ pın, á ba
cʊna fwa. Ʊ wàá ʊ pın, á twi
á naŋa ʊ yáá con, də á ba
yoo mama jə, ba nə wá caga
á nii nə kʊ yırı, də pupwən,
ʊ dun tə wa. Amıına!

Yìən tə, Yıı nə bırı Zwan nə, ʋ ma gúrí ‹Apokalisə›

Apokalisə sagı tə yuu wa sʋgʋ

Lìù tə, ʋ nə pʋ́pʋ́ní sagı kʋ tə

Lìà zənzən bʋŋa də, kʋ yı Zwezi karbiu Zwan nə pʋ́pʋ́ní kʋ. Mə ʋ mù Zwan təntə tətə nə pʋ́pʋ́ní Zwezi-*Kərisə sʋywáŋʋ́ tə. Ʋ yà kwın zənzən máŋá tə wa, ʋ nə pʋ́pʋ́ní sagı kʋ tə. Ba yà jın wá, ba ja va ba dʋgʋ Patəmɔsə nə, kʋ nə yı mʋʋ tətəŋi nagwanaa.

Lìà tə nə, ʋ nə pʋ́pʋ́ní

Zwan pʋ́pʋ́ní sagı kʋ tə ʋ pa *Kərisə lìà púlə́ tə nə, lìà tə nə də́ càn tə wa, ba nə ken ba waa Zwezi-Kərisə nə yırı. Kʋ máŋá tə wa, də *Romə-ba yà kəni càn Kərisə lìà tə nə.

Sagı tə wa sʋgʋ

*Kərisə lìà tə vànà wulə tə gwàrì. Ba ba Kərisə na də ʋ bìàn, sə ʋ də́ dìàn lwanı yuu wa.

Zwan pʋ́pʋ́ní ba nə, sə ʋ ma dàn ba jìàn zənzən, ba nə ken ba waa Zwezi-Kərisə nə, ba ga ja yala də wá yırı. Zwan pìà, sə ʋ twá nətʋ, ʋ ma bırı də lwanı yı, ndə tə dìàn dwə won mama. Yá Zwezi-Kərisə yı lʋʋ mama pìʋ́, ʋ mù cıcı ga nə yı *Yuu-Tiu. Ʋ pàrì tə dwə tıa yuu pɛ̀egá tə pàrì tə. Kʋ wá twá də ʋ mù Yıı də lìà tə, ba nə yı Yıı nə tı ma də́ dìàn míámían dıın don nə. Sagı kʋ tə wa yìən tə Yıı nə bırı, kʋ yı, sə tə san nəba, sə nə lwarı yìən tə mama, nə wá twá Kərisə tʋtʋŋı tə də ʋ ka bwin ka nan tıan wa tə nə, tə ma bà. Tə wá bà síʋ́n nə, də máŋá tə ka nə bìàn, tə pa lìà tə mama nə, ba yı ʋ nyiən tə.

Sagı tə yuu wa sʋgʋ (Apokalisə 22.6-10)

1 Sagı kʋ tə yı yìən tə, Yıı nə pın Zwezi-*Kərisə nə, sə ʋ bırı ʋ tʋtʋnbıa tə nə, sə ba ma lwarı, kʋ tə nə mɛ, sə kʋ bà síʋ́n síʋ́n. Zwezi tʋn ʋ *malıka, sə kʋ swìn tə yìən təntə, kʋ bırı à mù Zwan nə, à nə yı ʋ tʋtʋnbiu.

2 À mù Zwan swìn kʋ tə mama, à nə nı, à ga swìn Yıı sʋgʋ tə, ʋ nə pın Zwezi-Kərisə nə, sə ʋ bırı nə.

3 Pupwən lìù nə yı lìù tə, ʋ nə kàrì də ba tə, ba nə cʋga sagı kʋ tə yìən tə, ba ga sɛ̀e tə sʋ̀ràn tə nii. Tə yı Yıı nii sʋ̀ràn. Tə yìən tə də máŋá ga bwələ.

Zwan jʋ̀nì Kərisə lìà púlə́ barpɛ tə nə wulə Azi nə (Apokalisə 5.8-13; Matiə 24.30-31)

4 À mù Zwan nə pʋ́pʋ́ní à pın á mù, *Kərisə lìà púlə́ barpɛ tə nə, tə nə wulə Azi nagwanaa wa.

Yıı nə wá fwa pubwanʋ á yıra, ʋ ga pa aba bıcan sìə́. Ʋ mù nə yı lìù tə, ʋ nə yın lá fuən fuən, ʋ nə wulə, ʋ ga tə

bìàn. Ʊ *Siŋən barpɛ*, tə nə
wulə ʋ padaʋ tə yáá con, nə
wá fwa pubwanʋ á yɪra, kʋ
ga pa aba bɪcan sìə́ də.
5 Zwezi-Kərisə də wá fwa
pubwanʋ á yɪra, ʋ ga pa aba
bɪcan sìə́. Ʊ mù nə yɪ lìù
tə, ʋ nə swìn Yɪɪ cígá tə ʋ
bɪrɪ də pùə́ nədʋ. Ʊ mù nə
yɪ təntən lìù, ʋ nə nan, ʋ
mù ga nə dí yáá ʋ bwin ʋ
nan tɪan wa. Ʊ mù dàń nə
yɪ tɪa yuu pɛ̀egá mɛ yuu tíú.
Zwezi-Kərisə swə nəba, yá ʋ
tɪga, ʋ jana ga nan, ʋ ma jon
nəba nə cʋna wa.
6 Ʊ dàń tə pɪn, nə twá
nə yɪ Yɪɪ pàrì tə lìà. Ʊ tə
pɪn nə jì Yɪɪ *joŋwana, sə
nə tʋn nə pa ʋ nyɪna Yɪɪ
nə. Dun də dìàn mɛ, sə tə
ya ʋ mù Zwezi-Kərisə nyiən,
máŋá də máŋá, kʋ nə ba
zwɛ̀e. Amɪɪna!
7 Á cʋga zəni, ʋ nan bak-
wan tə wa, ʋ ma bìàn.
Ləzwənə mama wá na wá
də ba tə tətə ba nə zuə wá ba
pórí†. Yá dwíə́ tə mama tɪa
yuu wá kwi yinəgə kurə ʋ
yɪrɪ. Kʋ yɪ cígá nə! Amɪɪna!
8 *Yuu-Tiu Yɪɪ nə swìn, ʋ
wú: «À yɪ Aləfa də Omega,
kʋ mù nə yɪ təntən də
talɪkwa lìù. À mù nə yɪ lìù
tə, ʋ nə yɪn lá fuən fuən, ʋ
nə wulə, ʋ ga bìàn. À mù nə
wulə tə mɛ yuu wa».

*Zwezi-Kərisə pɪn, Zwan
na wá ʋ dun tə wa*

9 À mù Zwan yɪ á nubiu
*Kərisə yɪrɪ, à də ga də́ càn
zənzən də aba. À mù də aba
yɪ Yɪɪ pàrì tə lìà. Á mù də à
mù twá də Zwezi, nə na pínʋ́
wuuu, nə dànà ká pìí nə kə
nə kwa. À mù yɪ ba jɪn nə,
ba ja va, ba dʋgʋ Patəmɔsə
nə mʋʋ tətəŋi wa, à nə swìn
Yɪɪ sʋgʋ tə, Zwezi-Kərisə nə
bɪrɪ nə tə yɪrɪ.
10 *Yuu-Tiu dɪɪn‡ tə nə,
Yɪɪ-*Siŋu tə twi, kʋ sú nə, à
ga nì kori don à kwa, kʋ nə
swìn də dìàn, ndə nabwana
kori nə,
11 kʋ swìn, kʋ wʋ́: «Kʋ tə,
n nə na, pʋ́pʋ́ní kʋ, n kə sagɪ
wa, n ga tʋn kʋ, n pa, kʋ va
Kərisə lìà púlə́ barpɛ tə wa.
Kərisə lìà púlə́ barpɛ təntə
wulə: Efɛzə, də Səmirənə,
də Pɛrəgamə, də Tɪatirə, də
Sarədə, də Filadɛləfi, də La-
wodise tɪan tə wa».
12 À pìí à vəvəri, sə à lwarɪ
lìù tə, ʋ nə swìn à con. À
nə vəvəri à zwɛ̀e, à nɪ sían
canzɪlan barpɛ tə zɪga.
13 Yá won dàń zɪga tə
canzɪlan təntə tətəŋi wa, kʋ
nə yɪn ndə ləzwənə nə. Ʊ
yà zʋa ganzʋdarʋ, kʋ cú kʋ
ja ʋ napɪra nə, ʋ ga vwə sían
voru ʋ nyʋnɪ nə.
14 Ʊ yukʋran yà yɪ nəpon
ndə gumuə nə, parɪ tətətə.
Ʊ yíá yà yɪ ndə mənvoo nə.
15 Ʊ nɛɛ yà yɪ ndə cɪnɪa
lugu nə, kʋ nə sìàn, kʋ nan
mən wa. Yá ʋ kori də yà yɪ
ndə níá nə dáá, tə ga curi
nə.
16 Ʊ yà jə kacɪlacɛ barpɛ ʋ
jɪzən jɪɪn tə wa. Lagʋrɪ sìʋ́,
kʋ nə jə níə́ bələ fʋla fʋla,
yà naŋa ʋ nii wa. Ʊ yáá yà

* **1:4 1.4** Kʋ yɪ Yɪɪ-Siŋu nədʋ tə də kʋ dìàn barpɛ. † **1:7 1.7** Ywàń Zwan 19.17-37. ‡ **1:10 1.10** Kʋ dɪɪn təntə yɪ laadi dɪɪn tə.

yı ndə yıı nə bıga, yıcaʊ ga twəŋə yíá wa nətʊ.
17 À nə nı wá, à tʊa ʊ nɛɛ
nə ndə à tıga. Ʊ ma tún ʊ
jızən jıın tə à yuu wa, ʊ ga
swìn, ʊ wʊ́: «Dàn ká pa fən
ja mʊ́! À mù nə yı təntən də
talıkwa lìù,
18 à yı lìù tə, ʊ nə wulə mıı
wa. Á cʊga zəni, à yà tıga, yá
à dàń pìí à bwin, à wulə mıı
wa, máŋá də máŋá, kʊ nə ba
zwɛ̀e. À jə tıan də tıga bwálí
mimii mɛ borbıa à jìàn wa».
19 N dàń pʊ́pʊ́ní yìèn tə, n
nə nı n tún. Kʊ mù nə yı kʊ
tə, kʊ nə wulə kʊ tʊŋa sıʊ́n
nə, də kʊ tə nə wá bà, kʊ tʊn
mɛ, n tún.
20 À wá bırı mʊ́ yoməgu tə,
kʊ nə wulə kacılacɛ barpɛ
tə, n nə nı də, à jə à jızən
jıın wa də sían canzılan
barpɛ tə yuu wa. Kacılacɛ
barpɛ tə bırı *malıkɛ§, tə nə
pìà tə bırı Kərisə lìà púlə́
barpɛ malıkɛ tə. Yá canzılan
barpɛ tə də yı Kərisə lìà
púlə́ barpɛ tə nə kʊ bırı.

2

Sagı tə, kʊ nə mɛ, sə kʊ pa Efɛzə Kərisə lìà púlí tə nə (Tʊtʊnan 20.17, 28-31; Efɛzə tìán 1.15-16; 5.2; Ebərə-ba 6.10-12)

1 Lìù tə kʊ́ʊ̀ swìn à con, ʊ
wʊ́: «Pʊ́pʊ́ní, n pa *malıka
tə nə, ka nə pìà ka bırı Efɛzə
*Kərisə lìà púlí tə.
Pʊ́pʊ́ní də, sʊgʊ kʊ tə yı
lìù tə, ʊ nə jə kacılacɛ barpɛ
tə ʊ jızən jıın wa, ʊ ga vəli
sían canzılan barpɛ tə tətəŋi
wa, nə swìn kʊ:
2 À yə̀ə́ á tʊtʊnɛɛ nə yı
nətʊ. À ma yə̀ə́ á kajaŋa
nə yı nətʊ. À tə ga yə̀ə́, á
nə jə pínʊ́ wuuu, kʊ pa á
wà pìí á kə á kwa nətʊ. À
yə̀ə́ də á wàrì wʊlʊnyına
á pínı́. Á dədən lìà tə, ba
nə wʊ́, ba yı Zwezi-Kərisə
*tʊntʊna, yá ba ga tà kʊ, á
na də, ba yı kʊnkʊna.
3 Á jın pínʊ́ wuuu, kʊ pa
á wà pìí, á kə á kwa. Á dí càn
à yırı, yá á jıın ga wà gwàrì.
4 Yá kʊ tə, à dàń nə caga
á nii nə kʊ yırı sıʊ́n nə, kʊ
mù nə yı á nə kʊ́ʊ̀ ba nə swə
ndə kʊ nə yın nətʊ kʊ jıjʊ
nə.
5 Á pirə á lìí á tìàn də, á
yà fwa zəni jıjʊ mama, yá á
pìí á kə á kwa. Á dàń vəvərə
á kwa, á ma sá á cʊna tə, sə
á ga fwa kʊ tə, á yà nə fwa
kʊ jıjʊ mama. Á nə wà lwàń,
à wá bà á con, à lı á cànʊ́ tə
kʊ bwálí tə wa.
6 Yá yozəŋu tə, á nə
wulə kʊ wa, nə yı, á nə
culi Nikolayitə-ba tʊtʊnɛɛ tə,
ndə à də nə culi tə nətʊ.
7 Lìù mama dàń mɛ, sə ʊ
kə dìàn, ʊ súrí ʊ zıan, sə
ʊ ma cʊgʊ kʊ tə, Yıı-*Siŋu
tə nə swìn Kərisə lìà púlə́
tə con. Lìù tə nə, ʊ nə wá
də́ dìàn lwanı yuu wa, ʊ
zʊ Yıı sàń tə wa, à wá pa
ʊ də́ tìʊ́ bıa tə, tə nə pın
mıı».

§ **1:20 1.20** Də ba nə wʊ́ malıka, kʊ yı Kərisə lìà púlí tə mama yoo, kʊ swìn.

Sagı tə, kʋ nə mɛ sə kʋ pa Səmirənə Kərisə lìà púlí tə nə
(Matiə 5.10-12; Zwakə 1.12)

8 Lìù tə kʋ́ù swìn à con, ʋ wʋ́: «Pʋ́pʋ́ní, n pa *malıka tə nə, ka nə pìà ka bırı Səmirənə Kərisə lìà púlí tə yuu.

Pʋ́pʋ́ní də, sʋgʋ kʋ tə yı lìù tə, ʋ nə yı təntən də talıkwa lìù nə swìn kʋ. Ʋ mù nə yı lìù tə, ʋ nə tıga, yá ʋ dàń pìí ʋ bwin, ʋ wulə mıı wa».

9 Ʋ swìn, ʋ wʋ́:

«À yə̀ə́ á càn zənzən tə də á zʋrı tə yoo. Yá á ga yı lìà tə, á nə yı jıjə tìán Yıı yáá con. À yə̀ə́ lìà tə nə swìn də ba yı *Zwifə-ba dwíí, yá ba ga tà Zwifə-ba tə, tıjaŋa tə yoo. Ba mù lìà təntə yı *Sıtana kwa lìà.

10 Á wá na càn, yá á nə dànà ká pa fən ja aba. Á cʋga zəni, Sıtana wá pa, ba kə á wa lìà duən bàń dìə̀ wa, sə á də́ càn, sə ʋ ma na kʋ tə, á nə yı. Á wá na dıan fugə wʋwalʋ. Á dàń yana pùə́ nədʋ tìán, kʋ ja vəli á tıan, á wá na mıı tə, kʋ nə ba zwɛ̀e.

11 Lìù mama dàń mɛ, sə ʋ kə dìàn, ʋ súrí ʋ zıan, sə ʋ ma cʋgʋ kʋ tə, Yıı-Siŋu tə nə swìn Kərisə lìà púlə́ tə con.

Lìù tə nə, ʋ nə wá də́ dìàn lwanı yuu wa, nɛɛ bələ nii tıan tə bá yí wá».

Sagı tə, kʋ nə mɛ, sə kʋ pa Pɛrəgamə Kərisə lìà púlí tə nə
(Zwidə 3-4, 11)

12 Lìù tə kʋ́ù swìn à con, ʋ wʋ́: «Pʋ́pʋ́ní, n pa *malıka tə nə, ka nə pìà ka bırı Pɛrəgamə Kərisə lìà púlí tə yuu.

Pʋ́pʋ́ní də, sʋgʋ kʋ tə yı lìù tə, ʋ nə jə lagʋrı sìʋ́, kʋ nə jə níə́ bələ fʋla fʋla, nə swìn kʋ, ʋ wʋ́:

13 ‹À yə̀ə́ də tıʋ tə, á nə wulə kʋ wa, yı *Sıtana patıʋ. Bɛɛ don yà wulə, ba nə boŋə Antipasə. Ʋ yı lìù tə, ʋ nə swìn à yoo ʋ bırı də pùə́ nədʋ. Ba jın wá, ba gʋ á tətəŋi wa Sıtana patıʋ təntə wa. Máŋá tə kʋ nə tʋn, kʋ tə wà pa, á pìí á kə á kwa. Á tə vwə á tìàn à nə zəni zəni, kʋ máŋá təntə wa.

14 Yá də kʋ mɛ, kʋ tə à dàń nə caga á nii nə, kʋ yırı sívn nə, kʋ mù nə yı á lìà tə, ba nə wulə Balamə kàrà cwəŋə tə wa. Balamə yà kwè Balakə fuən fuən, sə ʋ pa *Yızərayɛlə lìà tə də́ woŋwanan nàŋá, sə ʋ pa, ba pə̀ń duən vɛɛ vɛɛ, sə kʋ kə ba cʋna wa.

15 Lìà duən də tə wulə á con, ba də nə wulə Nikolayitə kàrà cwəŋə tə wa, kʋ nə yı ndə tə yìə̀n təntə nə.

16 Á dàń vəvərə á kwa, á ma sá á cʋna tə. Kʋ nə tà kʋ mù, à wá bà á con lala, à ga wá ta lìà təntə də lagʋrı sìʋ́ tə, nə naŋa à nii wa.

17 Lìù mama dàń mɛ, sə ʋ kə dìàn, ʋ súrí ʋ zıan, ʋ ma cʋgʋ yoo tə, Yıı-Siŋu tə nə swìn Kərisə lìà púlə́

tə con nə. Lìù tə, ʋ nə wá
də́ dìàn lwanɪ yuu wa, à
wá pa wá wodiu tə, kʋ nə
sə̀gə̀, ba nə boŋə ‹manə›.
À wá pa wá kapan nəpon,
yɪrɪ nədʋn nə pʋ́pʋ́nɪ́ kʋ
yuu wa. Lìù mama yə̀rì kʋ
yɪrɪ tə də kʋ nə tà lìù tə
cɪcɪ nə, ba nə pɪn kʋ›.»

Sagɪ tə, kʋ nə mɛ, sə kʋ pa Tɪatirə Kərisə lìà púlí tə nə

(1 Tɛsalonikə tìán 1.2-3; Tʋtʋnan 15.28-29; 1 Korɛntə tìán 10.8, 19-22)

18 Lìù tə kʋ́ʋ̀ swìn à con, ʋ
wʋ́: «Pʋ́pʋ́nɪ́, n pa *malɪka
tə nə, ka nə pìà ka bɪrɪ
Tɪatirə *Kərisə lìà púlí tə.
Nə̀ń kʋ tə Yɪɪ-Biu tə ʋ yíá
nə yɪ ndə mənvoo nə, ʋ nɛɛ
ga yɪ ndə cɪnɪa lugu nə, nə
swìn:

19 ‹À yə̀ə́ á tʋtʋnɛɛ nə
yɪ nətʋ. À yə̀ə́ də, á swə
duən, yá á ga tə kəni á waa
à nə. À yə̀ə́, á nə saŋa
lìà duən nə nətʋ. À yə̀ə́,
á nə jə pínʋ́ wuuu, kʋ nə
pɪn, á ba pìí á kəni á kwa
nətʋ. À ga yə̀ə́ də sí́ʋ́n nə,
á tʋtʋnan tə dáá, tə doni á
təntən nyiən tə.

20 Yá à tə jə yoo, à nə
wá caga á nii nə kʋ yɪrɪ sí́ʋ́n
nə. Kʋ yɪ kan tə, ba nə boŋə
Zwezabɛlə, ʋ nə kʋnɪ á con
də, ʋ yɪ Yɪɪ nii sʋsʋnkana
tə yuu wa. Á yàá yá wá, á
pa ʋ kàrì à tʋtʋnbɪa tə, ʋ
ma gɪgarɪ ba, ʋ pɪn, ba pəni
duən vɛɛ vɛɛ də ʋ pɪn, ba də́
woŋwanan nàŋá.

21 À pɪn máŋá kʋ mʋ̀ kan
təntə nə, sə ʋ vəvəri ʋ kwa,
ʋ ma sá ʋ cʋna tə. Yá ʋ vɪga
kʋ nətʋ tə, ʋ ga pìà, sə ʋ tə
pəni də lìà vɛɛ vɛɛ, ʋ ja ya
lá.

22 Á cʋga zəni, kʋ mʋ̀ nə
pɪn, à wá pa ʋ tʋ yayɪgʋ, ʋ
pə̀ń tɪa, ʋ də́ càn zənzən.
À wá kə ba tə də, ba nə
tʋŋa bacwan tə, də wá càn
zənzən wa, də ba nə wà ba
tìàn lɪ yokʋkwɪnan tə wa, ba
ga vɪ ʋ tʋtʋnɛɛ tə.

23 À wá gʋ ʋ lìà tə də
mama, ba nə wulə ʋ tʋtʋnɛɛ
tə wa. *Kərisə lìà púlə́ tə
mama dàń wá lwarɪ də, à
mʋ̀ yɪ lìù tə, à nə yə̀ə́ ləzoni
pubʋŋɪ, də kʋ tə nə wulə ba
waa con. Yá à ga wá ŋwín
kʋ tə nə mɛ də á lìù mama
tʋtʋŋɪ, à pa wá.

24 Yá á mʋ̀ lìà tə duən
tə, á nə wulə Tɪatirə Kərisə
lìà púlí tə wa, á nə wà kàrà
kʋkwɪʋn təntə nə twá, á mʋ̀
wà pìà, sə á yəni kʋ tə ba
nə boŋə *Sɪtana yosəgən tə
də̀ń. À dàń swìn á con də à
ba yoo don jə, à swìn á con,
sə á tʋn.

25 Á dàń nə jana kʋ tə, á
nə jə kʋ yɪra zəni, kʋ ja vələ
máŋá tə, à nə wá bà.

26 Lìù tə, ʋ nə wá də́
dìàn lwanɪ yuu wa, ʋ nə
wá tʋn à tʋtʋnan tə, kʋ ja
va kʋ yí lʋʋ zaŋʋ də ʋ wá
yá, à wá pa, ʋ də́ dìàn lʋʋ
dwíə́ tə mama yuu wa.

27 Ʋ wá də́ pàrì ba yuu
wa də dìàn. Ʋ wá cʋ̀gʋ̀ ba,
ndə ba nə lwe tɪran nəkəni
nətʋ. Mə nətʋ nə, à nyɪna
Yɪɪ pɪn dìàn təntə à tətə nə.

28 Yá à wá pa jɪjʋ fuən
fuən kacɪlacɔ tə, nə yàá pén

tə, kʋ tíú nə.

29 Lìù mama dàń mɛ, sə
ʋ kə dìàn, ʋ súrí ʋ zɪan, ʋ
ma cʋgʋ kʋ tə, Yɪɪ-*Siŋu tə
nə swìn Kərisə lìà púlə tə
con›.»

3

Sagɪ tə, kʋ nə mɛ, sə kʋ pa Sarədə Kərisə lìà púlí tə nə
(Zwakə 2.14; Matiə 7.21-23; 24.42-51)

1 Lìù tə kʋ́ʋ̀ swìn à con, ʋ
wʋ́: «Pʋ́pʋ́ní, n pa *malɪka
tə nə, ka nə pìà ka bɪrɪ
Sarədə *Kərisə lìà púlí tə
yuu.

Pʋ́pʋ́ní də, sʋgʋ kʋ tə yɪ
lìù tə, ʋ nə jə *Siŋən* barpɛ
tə də kacɪlacɛ barpɛ tə ʋ jɪɪn
wa, nə swìn kʋ ʋ wʋ́:

‹À yə̀ə́, á tʋtʋnɛɛ nə yɪ
nətʋ. Á yɪrɪ nan kʋ pa lìà
bʋŋa də, á yɪ lìà tə, á nə
wulə mɪɪ wa. Yá á ga yɪ
lìà tə, á nə yɪ ndə tɪga nə,
Yɪɪ yáá con.

2 Á zàŋá dwɪan nə, á ga
dàn lìà tə gɪganɪ tə duən
jìàn, ba də nə yà wulə ba tɪ,
à nə nɪ á tʋtʋnɛɛ tə, tə nə wà
mɛ à nyɪna Yɪɪ yáá con yɪrɪ.

3 Á pìí á lìí á tìàn nətʋ tə,
á nə nì Yɪɪ sʋgʋ tə, á ga cʋgʋ
kʋ. Á jana kʋ á bɪcan wa, sə
á ga vəvəri á kwa, á ma sá á
cʋna tə. Á nə wà dwɪan nə
zàn, à wá bà, à dì á yuu ndə
ŋwìàn nə. Á bá yəni máŋá
tə, à nə wá bà.

4 Yá á lìà duən tə wulə
Sarədə wa, ba nə wà sɛ̀e,
ba zʋ durən wa. À wá pa
ganpwənə lìà təntə nə ba
zʋ, ba ga wá va də nə ba nə
mɛ də kʋ nətʋ tə yɪrɪ.

5 Mə lìà tə mama, ba nə
wá də́ dìàn tə lwanɪ yuu
wa tə, wá zʋ ganpwənə
nətʋ. À bá pupugu ba yɪra
tə Yɪɪ sàń mɪɪ sagɪ tə wa.
Yá à dàń wá swìn ba yoo
də ba yɪ à mʋ̀ lìà, à nyɪna
Yɪɪ də ʋ malɪkɛ tə yáá con.

6 Lìù mama dàń mɛ, sə
ʋ kə dìàn, ʋ súrí ʋ zɪan, ʋ
ma cʋgʋ kʋ tə, Yɪɪ-Siŋu tə
nə swìn Kərisə lìà púlə tə
con›.»

Sagɪ tə, kʋ nə mɛ, sə kʋ pa Filadɛləfi Kərisə lìà púlí tə nə
(2 Piyɛrə 2.9; 1.10-11)

7 Lìù tə kʋ́ʋ̀ swìn à con, ʋ
wʋ́: «Pʋ́pʋ́ní, n pa *malɪka
tə nə, ka nə pìà ka bɪrɪ
Filadɛləfi *Kərisə lìà púlí tə
yuu.

Pʋ́pʋ́ní də, sʋgʋ kʋ tə yɪ
lìù tə, ʋ nə ba man don jə,
ʋ ga yɪ cígá tíú tə nə swìn
kʋ.

Ʋ mʋ̀ nə yɪ lìù tə, ʋ nə jə
pìʋ́ *Davidə mimii borbɪa tə.
Ʋ nə súrí, lìù tə̀lə́, ʋ nə wàá ʋ
suŋə. Ʋ nə kʋ́ʋ̀ sun, lìù tə̀lə́,
ʋ nə wàá ʋ súrí».

8 Lìù tə kʋ́ʋ̀ swìn à con, ʋ
wʋ́:

«À yə̀ə́ á tʋtʋnɛɛ nə yɪ
nətʋ. Á cʋga zəni, à súrí
cwəŋə à pa aba, lìù ga tə̀lə́,
ʋ nə wàá kʋ nə ʋ cì. À yə̀ə́
də á dìàn ba dáá, yá á ga
twá à sʋ̀ràn tə nii nə, á wà
swìn də, á yərì nə.

* **3:1 3.1** Kʋ yɪ Yɪɪ-Siŋu nədʋ tə də kʋ dìàn barpɛ.

9 Á nəŋə nətʋ tə, à nə wá fwa *Sɪtana kwa lìà tə, ba nə wʋ́, ba yɪ *Zwifə-ba dwíí yá kʋ ga yɪ kʋnkʋn ba kʋnɪ. Á cʋga zəni, à wá kálʋ́ ba lìà təntə, à pa ba bà, ba tʋ ba nadwana yuu á yáá con, sə ba ma lwarɪ də à swə aba.

10 Á mʋ̀ sɛ̀e à sʋgʋ zəni zəni, á jɪn pínʋ́ wuuu, á ga wà pìí á kə á kwa. Kʋ mʋ̀ yɪrɪ nə, à də wá cì á nə, máŋá tə wa, yìən nə wá bà, tə wʋwalɪ aba tɪa ka tə yuu wa. Cígá, yìən wá bà tɪa yuu ləzoni tə mama yuu wa, sə tə pa ba lwarɪ kʋ tə, lìù mama nə yɪ.

11 À wá bà lala. Á jana kʋ tə, á nə jə kʋ nə, zəni zəni, sə lìù mama dàn ká wànɪ́, ʋ jon á zìlə́ won tə, Yɪɪ nə wá pa aba.

12 À wá pa lìù tə, ʋ nə wá dí dìàn lwanɪ yuu wa, jì ndə dìə̀ tətəŋi baŋa nə à nyɪna Yɪɪ dìə̀ tə wa, yá ʋ kʋ́ʋ̀ bá nan abada. À wá pʋ́pʋ́nɪ́ à nyɪna Yɪɪ yɪrɪ tə də ʋ tɪʋ nəfarʋ tə yɪrɪ, à tʋ́n ʋ yuu wa. Kʋ tɪʋ tə nə yɪ *Zwerizalɛmə nədʋn tə, Yɪɪ nə wá pa, kʋ nan ʋ sàń nə, kʋ cʋ́. À wá pʋ́pʋ́nɪ́ à yɪrɪ nədʋn tə də kʋ mʋ̀ lìà təntə yuu wa.

13 Lìù mama dàń mɛ, sə ʋ kə dìàn, ʋ súrí ʋ zɪan, sə ʋ ma cʋgʋ kʋ tə, Yɪɪ-*Siŋu tə nə swìn Kərisə lìà pʋ́lə́ tə con nə».

Sagɪ tə, kʋ nə mɛ, sə kʋ pa Lawodise Kərisə lìà pʋ́lí tə nə
(Likə 14.34-35)

14 Lìù tə kʋ́ʋ̀ swìn à con, ʋ wʋ́: «Pʋ́pʋ́nɪ́, n pa *malɪka tə nə, ka nə pìà ka bɪrɪ Lawodise *Kərisə lìà pʋ́lí tə yuu.

Lìù tə, ʋ yɪrɪ nə yɪ ‹Amɪɪna›, tə nə swìn. Ʋ mʋ̀ nə yɪ lìù tə, ʋ nə swìn à yoo ʋ bɪrɪ də pʋ̀ə́ nədʋ, ʋ ga yɪ cígá tíʋ́. Wiən tə də mama, Yɪɪ nə fwa, yɪ tə nan ʋ mʋ̀ con.

15 Ʋ swìn, ʋ wʋ́:

‹À yə̀ə́ á tʋtʋnɛɛ nə yɪ nətʋ. À yə̀ə́ də, á ba lɪŋa, Yɪɪ cwəŋə tə wa, á ma ba zurə də. Á yà mɛ, á nə tà kʋ tə, sə á ya kʋ don.

16 Yá á dàń nə yɪ ndə níá nə yɪ pwala pwala, á ba lɪŋa, á ma ba zurə tə yɪrɪ, à wá tʋnɪ aba à lɪ à nii wa.

17 Á swìn də á yɪ jɪjə tìán tə, á nə jə wiən tə mama, tə nə mɛ də aba, á pa á tìàn nə, á ga kʋ́ʋ̀ bá won mama pìà. Yá á dàń ga yə̀rì də, Yɪɪ yáá con, á yɪ basarʋnyɪna, á yɪ yinəgənyɪna, á yɪ zʋra, á yɪ ndə lilirən nə, á ga yɪ ndə wala nə, á ba gànʋ̀ jə.

18 Kʋ mʋ̀ yɪrɪ, à dàń kwè aba, sə á yə̀ à con sían tə, tə nə twá mən wa, tə pɪrʋ tə nan, sə á ma jì cígá cígá jɪjə tìán. Á yə̀ ganpwənə də à con, á ma pʋ́ á yɪra tə nə, sə cavɪra kʋ́ʋ̀ dàn ká ja aba, á nə yɪ wala tə yɪrɪ. Á yə̀ yíá tanɪa də à con, á kə á yíá tə wa, sə á wànɪ́ á na lá zəni.

19 Lìà tə mama, à mʋ̀ nə swə, mə ba mʋ̀ nə à yàá caga ba nii nə, à ga fɪrɪ ba.

Á vəvərə á kwa, á ma sá á cʋna tə, á ga ja yawala.

20 Á nəŋə, à zɪga mimii nə, à ga mà kʋ nə. Lìù tə, ʋ nə nì à kori, ʋ ga súrí mimii tə, à wá zʋ kʋ tíú con, à də́ də wá, yá kʋ tíú də wá də́ də nə.

21 À wá pa lìù tə, ʋ nə wá də́ dìàn lwanɪ yuu wa, jə̀ń à yɪra, à padaʋ tə yuu, ndə à də nə dí dìàn lwanɪ yuu wa, yá à ga jə̀ə́ à nyɪna Yɪɪ yɪra, ʋ padaʋ tə yuu nətʋ tə.

22 Lìù mama dàń mɛ, sə ʋ kə dìàn, ʋ súrí ʋ zɪan, ʋ ma cʋgʋ kʋ tə, Yɪɪ-*Siŋu tə nə swìn Kərisə lìà púlə́ tə con nə›.»

4

Yɪɪ padaʋ tə də nəkwɪna sapʋa də banɪa tə yoo

1 Kʋ kwa nə, à mù Zwan kúù ywàń. Nə̀ń à nɪ mimii, kʋ nə súrí Yɪɪ sàń nə. À kúù nì təntən kori tə, kʋ nə dí yáá, kʋ swìn à con, kʋ ga yɪ, ndə nabwana kori nə tə. Kʋ swìn à con, kʋ wʋ́: «Dì yəbə, sə à bɪrɪ mʋ́ yoo tə, kʋ nə bìàn, sə kʋ tʋn kʋ kwa nə».

2 Yɪɪ-*Siŋu tə zəzən kʋ bà, kʋ sʋ́ nə. Nə̀ń à dàń nɪ padaʋ, kʋ tə́gə́ Yɪɪ sàń tə wa. Yá lìù yà jə̀ə́ kʋ padaʋ təntə yuu.

3 Lìù tə, ʋ yà nə jə̀ə́ kʋ yuu, yà pɪpɪlɪ, ndə kapan yiri don də nə, kʋ nə tùŋə̀ mən, ba nə ma boŋə ‹zwasəpə›, ʋ ga tə pɪpɪlɪ ndə kapan yiri don də nə, ba nə boŋə ‹sarədʋanə›. Padaʋ tə yɪ kʋ kɪkarɪ də dwà sìʋ́, kʋ nə yɪ ndə kapan don nə, kʋ də nə tùŋə̀ mən, ba nə ma boŋə ‹emerodə›.

4 Padɛɛ sapʋa də banɪa kɪkarɪ kʋ mù padaʋ təntə. Yá *nəkwɪna sapʋa də banɪa dàń jə̀ə́ tə yuu wa. Ba zʋa ganan nəpwənə. Ba ga pú sían dun yupurən ba yun nə.

5 Yá dwà baa, ka pɪpɪlɪ, kwərə duən də dàń yà naŋa padaʋ tə con. Yá mənvoo barpɛ tə nə sʋrʋ, yà wulə tə pɪpɪlɪ padaʋ tə yáá con. Mə tə mù mənvoo təntə, nə yɪ Yɪɪ-Siŋu tə də kʋ dìàn dəkurən barpɛ tə.

6 Padaʋ tə yáá con, kʋ yɪ ndə mʋnaa nə tə́gə́ lá nə, kʋ nə ga tuŋə mən ndə zəŋə nə. Wiən banɪa yà kɪkarɪ padaʋ tə, tə kə tətəŋi wa. Tə wiən təntə yáá də tə kwa mama yà yɪ yía cɪcɪ.

7 Təntən won tə yɪ ndə gəru nə. Bələ nii won tə yɪ ndə nabiə nə. Batwa nii won tə yáá yɪ ndə ləzwənə yáá nə. Banɪa nii won tə yɪ ndə zunpuu nə, kʋ nə pəri yɪɪ nə.

8 Tə wiən banɪa tə, nədʋ mama jə vànà bardʋ, tə nə wàá tə pəri. Yá tə ga jə yía, tə nə kɪkarɪ tə mama, yía duən ga tə wulə vànà tə də̀ń də. Tɪtɪn də yɪcaʋ, tə wiən banɪa tə mù yɪ tə swìn máŋá mama, tə wʋ́: «Yɪɪ dwə won mama! Yɪɪ dwə won mama! Yɪɪ dwə won mama! *Yuu-Tiu Yɪɪ nə jə dìàn tə mama yuu wa. Ʋ mù nə yɪn lá fuən fuən, ʋ nə wulə, ʋ tə ga wá bìàn».

9 Mə nətʋ nə wiən təntə dàń pɪn dun, lìù tə nə, ʋ nə jə̀ə́ padaʋ tə yuu wa də tə

zìlí ʋ nii də tə kəni ʋ lɛ̀eɛ̀e.
Ʋ mù nə yɪ lìù tə, ʋ nə wulə
mɪɪ wa, máŋá də máŋá, kʋ
nə ba zwɛ̀e.
10 Máŋá mama, wiən tə
nə fwa nətʋ, nəkwɪna sapʋa
də banɪa tə də yàá tʋ ba
nadwana yuu lìù tə yáá con,
ʋ nə jə̀ə́ padaʋ tə yuu wa,
ba ga pɪn wá dun. Ʋ mù
nə yɪ lìù tə, ʋ nə wulə mɪɪ
wa, máŋá də máŋá, kʋ nə
ba zwɛ̀e. Ba dàń yàá lɪ ba
dun yupurən, ba tún padaʋ
tə yáá nə, ba ga swìn, ba wʋ́:
11 «Nə *Yuu-Tiu Yɪɪ, n yɪ lìù
tə, n nə mɛ, sə nə pa
mʋ́ dun, sə nə zìlí mʋ́.
Dìàn tə mama wulə n con, n
nə fwa wiən tə mama
yɪrɪ. Yá kʋ yɪ kʋ twá n
tətə fɪra nə, n ma fwa
tə, n pa tə wulə».

5

Zwezi-Kərisə wàá sagɪ tə nii ʋ lwàrì
(Romə tìán 11.33-34; Filipə tìán 2.5-11; Apokalisə 1.5-6; 7.9-12)

1 Kʋ kwa nə, à nɪ lìù tə,
ʋ nə jə̀ə́ padaʋ tə yuu wa,
də ʋ jə sagɪ ʋ jɪzən jɪɪn wa.
Sagɪ tə yáá bələ tə mama
yà pʋ́pʋ́ní, ba ga pípírí kʋ,
ba kə duən nə. Kʋ nii yà
marɪ bwálá barpɛ də mɔɔ
tanpɔnan barpɛ.
2 Yá à dàń nɪ *malɪka, ka
nə jə dìàn də ka baa, ka kəni
yɪɪ nə, ka swìn, ka wʋ́: «Wàà
nə wulə, ʋ nə mɛ, sə ʋ lwàrì
kʋ mɔɔ tanpɔnan barpɛ tə,
sə ʋ súrí sagɪ kʋ tə?»
3 Yá lìù mama dàń tə̀lə́, ʋ
nə nan Yɪɪ sàń, nə à yə̀ə́ tɪa
yuu, nə à yə̀ə́ tɪga bwálí nə,
kʋ tíú nə mɛ, sə ʋ súrí sagɪ
tə, ʋ ywàń kʋ wa.
4 Yá à dàń kwi zənzən, lìù
nə tə̀lə́, ʋ nə mɛ, sə ʋ súrí
kʋ, ʋ ywàń kʋ wa tə yɪrɪ.
5 *Nəkwɪa tə dɔn dàń ma
swìn à con, ʋ wʋ́: «Dàn ká
kwi! Nə̀ń pìʋ́ *Davidə nàʋ́
tə, *Zwida dwíí dəkuu tə wa,
yɪ ndə gəru nə, ʋ nə dí dìàn,
won mama yuu wa. Ʋ wá
lwàrì sagɪ tə tʋran mɔɔ tə də
kʋ tanpɔnan barpɛ tə, ʋ ga
súrí kʋ».
6 Kʋ kwa nə, à nɪ lìù də
ʋ zɪga padaʋ tə, də wiən*
banɪa tə də nəkwɪna sapʋa
də banɪa tə tətəŋi wa. Ka
yà yɪ *pabiə nə, ba nə ken
sìʋ́ ka bɪan nə. Ka yà jə
nyʋran barpɛ də yíá barpɛ.
Yíá barpɛ tə nə yɪ *Siŋən†
də barpɛ tə, Yɪɪ nə tʋn tɪa tə
mama yuu wa.
7 Ʋ mù lìù təntə twi, ʋ jon
sagɪ tə, kʋ nə wulə lìù tə, ʋ
nə jə̀ə́ padaʋ tə yuu, jɪzan
jɪɪn wa.
8 Máŋá tə wa, ʋ nə jon
kʋ sagɪ təntə, wiən banɪa tə,
də nəkwɪna sapʋa də banɪa
tə tʋa ba nadwana yuu, ʋ
yáá con. Ba lìù mama yà jə
kunkolu də sían wùrú zʋŋɪ
tə nə súə́ də tɪralɪ, sə ba sʋrʋ
tə. Tə mù nə bɪrɪ lìà tə, ba
nə yɪ Yɪɪ nə tɪ, yɪjʋnɪ tə.
9 Ba dàń wulə ba nuŋə
nundʋn, ba wʋ́:
«N yɪ lìù tə, n nə mɛ, sə
n tì sagɪ tə, n lwàrì

* **5:6 5.6** Kʋ yɪ ləzwənə. † **5:6 5.6** Kʋ yɪ Yɪɪ-Siŋu nədʋ tə də kʋ dìàn barpɛ.

kʋ tʋran mɔɔ tə də
kʋ tanpɔnan barpɛ tə,
n nə yɪ ba ken sìʊ́
n bɪan nə, sə kʋ twá
n jana tə nə, n ma
yə̀ lìà n jon, n pa
Yɪɪ nə tə yɪrɪ. N
yə̀ dwíə́ dəkurən yiri
mama lìà, də nəndəli
yiri mama lìà, də lʋʋ
nii mama lìà, də lʋʋ
dwíə́ tə mama wa n
jon ba cʋna wa, n pa
Yɪɪ nə.
10 N tə pɪn ba jì n pàrì tə
wa lìà. N tə pɪn ba jì Yɪɪ
*joŋwana, sə ba tʋn, ba pa
nə Yɪɪ tə nə, yá ba ga wá də́
pàrì tɪa yuu wa».

11 À kʋ́ʋ̀ ywàń, à ga na
malɪkɛ nə dáá zənzən, à
ga nì tə kwərə. Tə yà
yɪ tə kɪkarɪ padaʋ tə, də
wiən banɪa tə, də nəkwɪna
sapʋa də banɪa tə. Tə yà yɪ
miliyʋn də miliyʋn də mʋ̀rʋ̀
də mʋ̀rʋ̀.
12 Tə baa tə kə yɪɪ nə, tə
swìn, tə wʋ́:

«Pabiə, ba nə ken sìʊ́ ka
bɪan nə, tə mɛ, sə ka
na pàrì, də jɪjə, də
wʋbʋŋa, də dìàn, də
zìlə́, də dun, də bʋ̀rà».

13 Yá à dàń nì də wiən
tə mama, Yɪɪ nə fwa, tə nə
wulə Yɪɪ sàń, də tɪa yuu, də
tɪga bwálí nə, də mʋʋ wa
swìn, tə wʋ́:

«Bʋ̀rà, də zìlə́, də dun, də
pàrì wulə, máŋá də
máŋá, kʋ nə ba zwɛ̀e,
tə pa lìù tə, ʋ nə jə̀ə́
padaʋ tə yuu də lìù tə,
ʋ nə yɪ ndə pabiə tə
nə».

14 Yá wiən banɪa tə dàń
swìn, tə wʋ́: «Amɪɪna!»

Yá nəkwɪna tə də dàń tʋa
ba nadwana yuu, ba də wulə
ba pɪn ba dun Yɪɪ nə.

6

*Təntən mɔɔ tanpɔnan tə,
ka lwàrì yoo*

*(Matiə 24.6-8; Likə 18.7-8;
Apokalisə 7.13-14)*

1 À ywàń, à na lìù tə, ʋ nə
yɪ ndə *pabiə nə də ʋ lwàrì
sagɪ tə təntən mɔɔ tanpɔn
tə. Kʋ máŋá tə wa, à nì də
wiən banɪa tə wa won don
swìn də kori, kʋ nə dáá, ndə
dwà nə baa nə, kʋ wʋ́: «Bàá
yəbə!»

2 À kʋ́ʋ̀ ywàń, də nə̀ń
sɪsan nəpon. Lìù tə, ʋ nə
dìgà ka yuu, yà jə tʋan. Ba
pɪn wá dun yupuu, yá ʋ dàń
nan də barɪ, sə ʋ ta ʋ də́.

3 Kʋ kwa nə, lìù tə, ʋ nə yɪ
ndə pabiə nə tə, kʋ́ʋ̀ lwàrì
bələ nii mɔɔ tanpɔn tə. Yá
à kʋ́ʋ̀ nì də wiən banɪa tə
wa bələ nii nyiən tə də kʋ́ʋ̀
swìn, kʋ wʋ́: «Bàá yəbə!»

4 Yá sɪsan don, kʋ nə yɪ
nəsɪan, ndə mən nə, twi kʋ
nan. Lìù tə, ʋ nə dìgà kʋ
yuu tə, nɪ cwəŋə, sə ʋ pa
sìə́ dàn ká ya tɪa yuu wa, sə
ləzoni kə sìán duən bɪan nə.
Yá ba dàń pɪn wá lagʋrɪ sìʊ́
nəfarʋ.

5 Kʋ kwa nə, lìù tə, ʋ nə yɪ
ndə pabiə nə tə, kʋ́ʋ̀ lwàrì
batwa nii mɔɔ tanpɔn tə. À
kʋ́ʋ̀ nì də wiən banɪa tə wa
batwa nii nyiən tə də kʋ́ʋ̀
swìn, kʋ wʋ́: «Bàá yəbə!» À
ywàń də nə̀ń, sɪsan nəzonu
ka twi ka nan. Lìù tə, ʋ nə

dìgà kʋ yuu, yà jə səkəri ʋ jɪɪn wa.

6 Yá à nì sʋgʋ ndə kori
nə, kʋ nə nan wiən banɪa
tə tətəŋi wa, kʋ wʋ́: «Mɪna
zʋŋa yɪ cɪnɪa səbikʋlʋ*
nədʋ. Yá mɪna yiri don zʋŋɪ
batwa yɪ səbikʋlʋ nədʋ. Dàn
ká súrí nʋga tə də swana tə
mù səbiu!»

7 Kʋ kwa nə, lìù tə, ʋ nə yɪ
ndə pabiə nə tə, kʋ́ù lwàrì
banɪa nii mɔɔ tanpɔn tə. À
kʋ́ù nì də wiən banɪa tə
talɪkwa nyiən tə, swìn, kʋ
wʋ́: «Bàá yəbə!»

8 À ywàń də nəń sɪsan, kʋ
nə yɪ ndə pʋpɔ́ɔ́ nə. Lìù tə,
ʋ nə dìgà kʋ yuu wa, yɪrɪ
nə yɪ ‹tɪan›. Yá lìù tə, ba
nə boŋə ‹tɪga bwálí› yà nə
kwen wá. Ba yà nɪ dìàn,
sə ba gʋ tɪa ka tə ləzoni
pwìʋ́ banɪa vàn nədʋ. Ba
jə dìàn, sə ba pa ləzoni gʋ
duən, də lagʋrɪ sìʋ́, də niən,
də yayɪpwaran, də tɪa ka tə
yuu wojankadirən gʋ lìà.

9 Kʋ kwa nə, pabiə tətə
kʋ́ù lwàrì bonu nii mɔɔ
tanpɔn tə. À kʋ́ù nɪ *joŋi
kúrí, yá lìà jèrí dàń tə́gə́ kʋ
səpuni nə. Jèrí təntə yɪ lìà
tə, ba nə ken sìʋ́ ba bɪan nə,
ba nə twá Yɪɪ sʋgʋ tə nə, ba
ga swìn kʋ ba bɪrɪ tə yɪrɪ.

10 Ba mà nii, ba kə yɪɪ nə,
ba wʋ́: «N yɪ nə *Yuu-Tiu Yɪɪ
tə, ʋ nə ba man don jə, ʋ ga
yɪ cígá tíú. Máŋá kʋkaa wa
nə, n wá bʋ̀rì lìà tə, ba nə
gʋa nəba tɪa yuu wa bʋ̀rà, sə
n kə ba càn wa, kʋ yɪrɪ?»

11 Ba pɪn ganpon ba lìù
mama nə, yá ba ga swìn
ba con, ba wʋ́: «Á tə dàná
mancɪn, á tə wà cé. Kʋ mɛ,
sə ba tə gʋ á duən tə, ba nə
yɪ á nubɪa *Kərisə yɪrɪ, də
ba tə ba nə yɪ á tʋtʋnduən
tə, ba súrí á nə».

12 Kʋ kwa nə, à kʋ́ù ywàń,
pabiə nə tə kʋ́ù lwàrì bardʋ
nii mɔɔ tanpɔn tə. Tɪa tə
vɪvaga zənzən. Yɪcaʋ tə
jigə nəzonu ndə ganzonu nə.
Cànà tə də mama jigə nəsɪan
ndə jana nə.

13 Yá kacɪlacɛ nan yɪɪ, tə
twɪ tɪa, ndə voo nəfarʋ nə
vʋvʋgʋ kapɪrʋ, kʋ bɪa ga twɪ
nətʋ.

14 Lanworu tə pəpəni kʋ
tìàn, ndə ba nə pəpəni sara
nətʋ. Yá pɛɛn tə mama də
tɪa tə mama, ka nə wulə
tətəŋi wa, dàń zàn tə yipɛɛ
nə.

15 Tɪa yuu pɛ̀egá tə, də
ləzwənfaran tə, də pamana
yun tìán tə, də jɪjə tìán tə,
də lʋʋ ladɪra tə, də ywəŋə tə
mama, də lìà tə nə tɪ ba tìàn
tə dəri, ba sə̀gə̀ pɛɛn bʋran
də pìràn kwələn wa.

16 Yá ba dàń swìn pɛɛn tə
də pìràn tə con, ba wʋ́: «Á
twɪa nə yuu wa, sə á sə̀gə̀
nəba, sə nə ya yɪŋʋnɪ, lìù tə
yáá nə, ʋ nə jə̀ə́ padaʋ tə
yuu. Á sə̀gə̀ nəba, sə pabiə
tə, dàn ká cʋ̀gʋ̀ nəba də ʋ
lɪŋa tə.

17 Kʋ yɪ cígá, ba lɪŋa dɪɪn
nəfarʋ tə twi, yá lìù tə̀lə́ ʋ
dàń nə wá wànɪ ʋ jon ʋ
tìàn?»

---

* **6:6 6.6** Cɪnɪa səbikʋlʋ nədʋ yɪ yɪtʋrɪ nədʋ tʋtʋŋɪ ŋwírán.

7

Yıı lìà tə yoo
(Apokalisə 14.1-5; 21.3-4; Zwan 10.16; Romə tìán 11.25-26; Apokalisə 21.3-4)

1 Kʊ kwa nə, à nı *malıkɛ
banıa də tə zıga yıı nə, tıa tə
sapara banıa tə wa. Tə cìgà
voo tə nə naŋa sapara banıa
tə wa, sə kʊ dàn ká fulu tıa
tə, də mʊʊ tə, də tìú mama
yuu wa.
2 Yá à tə kʊ́ù nı malıka
don, ka nan yıı yipıan con,
ka dì yıı də ka jıın wa, won,
ba nə fwa mımınan, kʊ nə
yı Yıı tə, ʊ nə wulə mıı wa,
nyiən. Ka zìn ka kori, ka kə
yıı nə, ka swìn malıkɛ banıa
tə con, ba nə pın tə dìàn, sə
tə cʊ̀gʊ̀ tıa də mʊʊ tə, ka wʊ́:
3 «Á tə dànà ká cʊ̀gʊ̀ tıa
tə, də mʊʊ tə, də tìán tə.
Á yá, sə nə dí yáá nə fwa
mımınan, nə Yıı tʊtʊnbıa tə
tə́lə́ nə».
4 Yá à dàń nì də ba swìn lìà
tə nii, ba nə ken mımınan tə
ba tə́lə́ nə. Ba yı lìà mʊ̀rʊ̀ bíí
də mʊ̀rʊ̀ sapwilə də mʊ̀rʊ̀
banıa (144 000), yá ba mama
ga yı *Yızərayɛlə dwíə́ tə wa
ləzwənbıa.
5 *Zwida dwíí dəkuu tə wa,
yı lìà 12 000, ba mà
tanpɔn tə ba tə́lə́ nə.
Ribən dwíí dəkuu tə wa, yı
lìà 12 000.
Gadə dwíí dəkuu tə wa, yı
lìà 12 000.
6 Azɛrə dwíí dəkuu tə wa, yı
lìà 12 000.
Nɛfətali dwíí dəkuu tə wa, yı
lìà 12 000.
Manase dwíí dəkuu tə wa, yı
lìà 12 000.
7 Simeyon dwíí dəkuu tə wa,
yı lìà 12 000.
*Levi dwíí dəkuu tə wa, yı
lìà 12 000.
Yısakarə dwíí dəkuu tə wa,
yı lìà 12 000.
8 Zabılon dwíí dəkuu tə wa,
yı lìà 12 000.
Zwʊzɛfə dwíí dəkuu tə wa,
yı lìà 12 000.
Bɛnzwamɛn dwíí dəkuu tə
wa, yı lìà 12 000.
Ba lìà təntə mama yı, ba mà
tanpɔn ba tə́lə́ nə.
9 Kʊ kwa nə, à tə ywàŋá də
nə̀ń lìà kapʊpʊ, lìù nə wàrì
ba nii ʊ gàlì. Ba yı lʊʊ dwíə́
tə mama wa, də dwíə́ yiri
mama lìà, də lʊʊ nii mama
lìà, də nəndəli yiri mama
lìà. Ba yà yı ba zıga padaʊ tə
də lìù tə, ʊ nə yı ndə *pabiə
nə tə, yáá con. Ba yà zʊa
ganpwənə, ba ga jə kʊ̀rì nɛɛ
ba jìàn wa.
10 Yá ba dàń baa ba kə yıı
nə, ba swìn, ba wʊ́:
«Kʊ yı Yıı tə, ʊ nə jə̀ə́ padaʊ
tə yuu də pabiə tə, nə
jon nəba nə cʊna tə
wa».
11 Yá malıkɛ tə mama dàń
zıga, tə kıkarı padaʊ tə, də
*nəkwına tə, də wiən banıa
tə. Malıkɛ tə tʊa tə yáá yuu
padaʊ tə yáá con, tə wulə tə
pın dun Yıı nə,
12 tə swìn, tə wʊ́:
«Kʊ yı cígá! Nə *Yuu-Tiu
Yıı nə mɛ, sə ba bʊ ʊ
nə, ʊ mɛ, sə ʊ na bʊ̀rà,
də zìlə́, də wʊbʊŋa,
də lɛ̀eɛ̀e kənu, də dun,
də pàrì, də dìàn. Ʊ
mʊ̀ nə mɛ də tə yìàn
təntə, máŋá də máŋá,

kʋ nə ba zwɛ̀e. Kʋ yɪ
cígá».
13 Nəkwɪa tə don dàń ma
swìn à con, ʋ wʋ́: «Lìà tə, ba
nə zʋa ganpwənə tə, nə yɪ
labərə? Ba yɪ ba nan yən?»
14 À mʋ̀ Zwan ma le wá, à
wʋ́: «À Yuu-Tiu, n mʋ̀ nə yə̀ə́
kʋ swìn, nə bɪrɪ nə!» Ʋ dàń
ma swìn à con, ʋ wʋ́: «Kʋ yɪ
lìà tə, ba nə dí càn zənzən
talɪkwa máŋá tə wa. Ba sɪn
ba ganan pabiə tə jana wa,
tə ga pìrì.
15 Mə kʋ mʋ̀ nə pɪn, ba wulə
Yɪɪ padaʋ tə yáá con,
ba pɪn wá dun yɪcaʋ
də tɪtɪn, ʋ *dìə̀ tə wa.
Lìù tə, ʋ nə jə̀ə́ padaʋ
tə yuu, wá pú ba yuu
nə.
16-17 Pabiə tə, ʋ nə wulə
padaʋ tə tətəŋi wa, wá yìrì
ba, ʋ ga wá ja ba, ʋ ja va
nabuliyɪa tə bwálí nə, tə níá
nə pɪn mɪɪ. Kʋ mʋ̀ nə pɪn,
niən kʋ́ʋ̀ bá ja ba, nanyʋnɪ
də bá ja ba. Yɪcaʋ kʋ́ʋ̀ bá mà
ba nə, lɪŋɪ də bá yí ba. Yá Yɪɪ
wá mʋ̀rí ba yinɪa tə mama».

8

Mɔɔ tanpɔn barpɛ nii nyiən tə ka lwàrì yoo
(Apokalisə 5.8)

1 *Pabiə nə tə kʋ́ʋ̀ lwàrì
mɔɔ tanpɔn barpɛ nii nyiən
tə. Kʋ máŋá təntə wa, kʋ
ken siii Yɪɪ sàń nə, kʋ ja va
ndə lugu nədʋ də fan nə.
2 Yá à dàń nɪ *malɪkɛ
barpɛ, tə nə zɪga Yɪɪ yáá
con, yá ba dàń ga pa tə
nabwanan barpɛ.
3 Kʋ kwa nə, malɪka don
dàń twi, ka zɪga *joŋi kʋ́rí
tə yɪra. Yá síán kurpotu, ba
nə ma sʋrɪ tɪralɪ, ga wulə
ka jɪɪn wa. Ba pɪn ka tɪralɪ
zənzən, sə ka sʋrʋ tə, ka pa
Yɪɪ nə. Ka mʋ̀ ga nə wá tì lìà
tə də, ba nə yɪ Yɪɪ nə tɪ tə,
yɪjʋnɪ tə də ka pa Yɪɪ nə, kʋ
mʋ̀ síán joŋi kʋ́rí tə yuu, kʋ
nə wulə padaʋ tə yáá.
4 Tɪralɪ tə nywìń də lìà tə,
ba nə yɪ Yɪɪ nə tɪ yɪjʋnɪ, twá
malɪka tə jɪɪn nə, tə dì Yɪɪ
yáá con.
5 Malɪka tə tì tɪralɪ kur-
potu tə, ka kə joŋi kʋ́rí tə
mən, ka sʋ́ ka nii, ka dɪlɪ tɪa
yuu wa. Kʋ nətʋ tə pɪn, dwà
baa, ka pɪpɪlɪ, kwərə duən
də yɪn lá, tɪa tə də ga vɪvaga.

Təntən nabwanan banɪa tə wʋ́rʋ́ yoo

6 *Malɪkɛ barpɛ tə, tə nə jə
nabwanan barpɛ tə, dàń ken
tə sírí, sə tə wʋ́rʋ́ tə.
7 Təntən malɪka tə wʋ́rʋ́
ka nabwana tə. Dwà kafɪna
də mən tə nə gùlí də jana
nan, tə lwá tɪa yuu. Yá tɪa
tə pwìʋ́ batwa vàn nədʋ tə
don, də tìán tə, də pwìʋ́
batwa vàn nədʋ, də galɪʋ tə
mama dí mən.
8 Malɪka bələ nii nyiən tə
də wʋ́rʋ́ nabwana tə. Ba dɪlɪ
won don mʋnaa tə wa, kʋ
nə yɪ ndə paan nəfarʋ nə,
kʋ mama nə kwé mən. Mʋʋ
tə pwìʋ́ batwa vàn nədʋ jigə
jana.
9 Wiən tə, Yɪɪ nə fwa, nə
wulə mʋnaa wa, tə ga jə mɪɪ
tə sìí, pwìʋ batwa vàn nədʋ
tɪga. Níá yuu bwərə tə də
pwìʋ batwa vàn nədʋ cʋ̀gʋ̀.
10 Malɪka batwa nii nyiən
tə wʋ́rʋ́ ka nabwana tə.

Kacılacɔ nəfarʋ, kʋ nə kwen
mənvoo, ndə malı mən nə,
nan lanworu tə wa, kʋ tʋ.
Kʋ tʋa mʋnɛɛ nəfaran tə
pwìʋ́ batwa vàn nədʋ də
nabuliyıa wa.
11 Kacılacɔ təntə yırı nə
yı ‹wocıcaʋ›. Níá tə pwìʋ́
batwa, vàn nədʋ lwàń kʋ jì
wocıcaʋ. Yá níá təntə dàń
jigə nacıcaʋ. Kʋ mʋ̀ nə pın,
tə gʋ lìà zənzən, ba nə nyʋa
tə.
12 Malıka banıa nii nyiən
tə wúrú ka nabwana tə.
Yıcaʋ tə pwìʋ́ batwa, vàn
nədʋ jigə yikunu. Kʋ
yoo tə tʋn cànà tə yıra,
kʋ ga tʋn kacılacɛ tə də
yıra. Kʋ nətʋ dàń pın, tə
nədʋ mama pwìʋ́ batwa,
vàn nədʋ jigə nəzonu. Yá
yıtʋrı pwìʋ́ batwa, vàn
nədʋ jigə yikunu. Tıtın də
pwìʋ́ batwa, vàn nədʋ jigə
yikunu.
13 À kʋ́ʋ̀ ywàń à na zun-
puu, kʋ wulə yıı nə ban ban,
kʋ pəri. À nì də kʋ baa kʋ
kə yıı nə, kʋ wʋ́: «Máŋá
tə, malıkɛ batwa tə duən tə
nə wá wúrú tə nabwanan
batwa tə, lɛɛ wá bà, lɛɛ wá
bà, lɛɛ wá bà, tıa yuu ləzoni
yuu wa».

9

Bonu nii nabwana tə wúrú yoo
(Apokalisə 16.10-11)

1 *Malıka bonu nii nyiən
tə wúrú ka nabwana. À nı
kacılacɔ, kʋ nan yıı nə, kʋ
tʋ tıa. Ba pın kʋ bʋʋ tə, kʋ
dəń nə lù zənzən tə borbiu.
2 Kʋ súrí bʋʋ təntə, nywìń
ga nan kʋ wa, tə dì yıı nə.
Tə nywìń tə yı ndə mənvoo
nəfarʋ nywìń nə. Bʋʋ tə
nywìń tə pın, yıcaʋ tə də
lanworu tə jì yikunu.
3 Jərən nan nywìń tə wa,
tə sú tıa. Yá ba dàń pın
tə cwan, ka nə yı ndə nıŋa
cwan nə.
4 Ba dàń ga swìn tə con, tə
dàn ká fwa lwanı tıa yuu gaʋ
tə yıra, nə à yə̀ə́ wolıʋ nədʋ
yıra, nə à yə̀ə́ tìʋ́ nədʋ yıra.
Yá tə dàń nə wàá lwanı tə
fwa lìà tə yıra, ba nə ba Yıı
tə jə ba tə́lə́ nə.
5 Ba wà tə dìàn pın, sə tə
gʋ lìà təntə, ba dàń nə pın tə
cwəŋə, sə tə kə ba càn wa,
cànì bonu. Yá càn təntə, tə
nə wá kə ba nə, wá yà ndə
nə̀n nə dıŋa lìù nətʋ.
6 Kʋ máŋá təntə wa, ləzoni
wá pìà tıan, yá ba ga bá na
tə, abada. Ba wá pìà, sə
ba tı, tıan ga wá dəri, tə va
yıŋʋnı, tə yá ba.
7 Tə jərən təntə yı ndə
səsen nə, ba nə tanı, sə ba
ja va kʋ̀ʋ̀. Tə yun wa, wiən
duən ya wulə lá, tə nə yı
ndə sían yupurən nə, tə yɛɛ
ga yı ndə ləzoni yɛɛ nə.
8 Tə yukʋran tə yı ndə
kana yukʋran nə, yá tə yelə
ga yı ndə gərən yelə nə.
9 Tə nyʋna tə yı ndə pa-
mana lugu gànù nə. Yá tə
vànà tə kwirə yı ndə kʋ̀ʋ̀
bwərə tə, səsen nə dáá nə
yàá vaŋa, tə ja dəri, tə vələ
kʋ̀ʋ̀.
10 Tə yà jə dəbələ də tə
sʋran ndə nıŋa nə. Kʋ ga
yı tə dəbələ tə wa nə, tə
dìàn tə naŋa, tə ma kəni càn
ləzoni nə, kʋ ja vələ cànì

bonu.
11 Tə pìú nə yı *Sıtana
malıka tə, ka nə ywàŋá bʊʊ
tə, kʊ dàń nə lù zənzən,
tə yuu. Ebərə-ba sʊgʊ
wa, ba boŋə ka ‹Abadʊn*›,
*Gərɛkə-ba də sʊgʊ wa, ba
boŋə ka ‹Apʊlıʊn›.
12 Təntən lɛɛ tə kɛ̀eń. Nə̀ń,
lɛɛ bələ duən, tə nə wá bà kʊ
kwa nə.

*Bardʊ nii nabwana tə
wúrú yoo
(Apokalisə 16.12-16)*

13 *Malıka bardʊ nii nyiən
tə wúrú ka nabwana. À
dàń ma nì kori don, kʊ
swìn, kʊ naŋa sían *joŋi
kúrí nanyʊran banıa tə con,
kʊ nə wulə Yıı yáá con.
14 Kori tə dàń swìn malıka
bardʊ nii nyiən tə con, ka
nə jə nabwana tə, ka wʊ́:
«Kʊ̀rí malıkɛ banıa tə, ba
nə vwə də banzala mʊnaa
nəfarʊ tə nii nə, ba nə boŋə
‹Efəratə›.»
15 Yá ba dàń kʊ̀rì malıkɛ
banıa tə, tə nə ken tə sírí,
tə dànì kʊ bını tə, kʊ cànà
tə də kʊ máŋá təntə tətə, kʊ
dıın tə. Tə ken tə sírí, sə
tə gʊ ləzoni pwìʊ́ batwa wa
vàn nədʊ don tıa yuu wa.
16 À nì də, ba swìn pamana
tə nii, ba nə dìgà səsen tə, ba
bırı nə. Ba swìn də ba yı lìà
miliyʊn biələ.
17 Mə kʊ tə, Yıı nə pa, à na
tə nə yı nətʊ. À nı səsen də
lìà nə dìgà tə yuu, ba lìà tə
yà zʊa pamana lurən ganan.
Lurən təntə yı nəsıan, ndə
mən nə. Tə ga yı pʊ̀pɔ̀ɔ̀
ndə nywìń nə. Tə mʊ̀ nə
yı səmun ndə jirəbuu nə də.
Səsen tə yun yı ndə gərən
yun nə. Tə níə́ wa mən də
nywìń də jirəbuu nə naŋa
lá.
18 Tə wiən batwa təntə gʊa
ləzoni pwìʊ́ batwa vàn nədʊ
tə don. Tə gʊa ba də mən,
də nywìń, də jirəbuu tə nə
naŋa tə níə́ wa.
19 Səsen tə dìàn yà yı tə
naŋa tə níə́ tə də tə dəbələ
wa. Tə dəbələ tə yı ndə dıŋa
nə, tə ga jə yun də. Yá kʊ yı
tə yun təntə nə, tə ma fwa
kʊ tə nə lwara.
20 Ləzoni tə, ba nə ga lá,
wiən təntə nə wà gwı, wà
sɛ̀e ba vəvəri ba kwa, ba ma
sá wiən tə ba nə fwa də ba
jıın. Ba tə pın dun *zinə tə
nə də woŋwanan tə nə, ba
nə fwa də ba tətə jıın. Tə
woŋwanan təntə yı ba fwa
də sían, nə à yə̀ə́ də cınıa,
nə à yə̀ə́ də kapana, nə à yə̀ə́
də daran. Tə woŋwanan
təntə yía ba na, tə zıan ba
nə̀ń, tə ga wàrì tə vəli.
21 Ba mʊ̀ ləzoni təntə wà
ba kwa vəvəri, ba ma sá ba
lagʊrı tə, nə à yə̀ə́ ba cırı tə,
nə à yə̀ə́ ba ka pə̀ń duən vɛɛ
vɛɛ tə, nə à yə̀ə́ ba ŋwìràn
tə.

10

*Sagıbiə tə, ba nə pın
Zwan nə tə, yoo*

1 À nı *malıka don, ka nə
jə dìàn zənzən də ka nan Yıı
sàń ka cwi. Ka yà pəpəri ka
tìàn də bakwan. Ka yuu con
kıkarı də dwà sìʊ́, ka yáá tə

* **9:11 9.11** Kʊ yırı təntə də̀ń nə yı cʊcʊranyiən lìù.

ga yı ndə yıcaʊ nə. Ka nɛɛ tə
də yı ndə ywəŋə nə, tə nə jə
mən.
2 Ka yà jə sagıbiə, kʊ nə
súrí ka jıın wa. Yá ka dàń
tún ka jızən naa tə mʊʊ yuu
wa, ka ga tún ka jıgwiə naa
tə tıa yuu wa.
3 Ka dàń ga zìn ka kori, ka
kə yıı nə, ka bubwi ndə gəru
nə yàá baa nətʊ tə. Ka nə
bubwi nətʊ tə kwa nə, dwà
baa nɛɛ barpɛ.
4 Máŋá tə, dwà nə baa nɛɛ
barpɛ tə, à yà pìà à púpúní,
yá à dàń nì kori, kʊ nə nan
Yıı *sàń, kʊ swìn à con, kʊ
wú: «Dàn ká púpúní kʊ tə,
dwà tə nə baa nɛɛ barpɛ ka
swìn tə, n pa ba lwarı. Ja kʊ
n con nə!»
5 Yá malıka tə, à nə nı də
ka zıga yıı nə, mʊʊ tə də tıa
tə yuu wa, dàń zìn ka jızən
jıın tə, ka te yıı nə.
6 Ka dùə̀ də Yıı tə, ʊ
nə wulə mıı wa, máŋá də
máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e, ʊ nə
fwa lanworu tə də wiən, tə
nə wulə kʊ wa. Ʊ fwa tıa də
ka yuu wiən, ʊ fwa mʊʊ də
kʊ wa wiən. Ka dùə̀ də Yıı
yırı tə ka swìn də, kʊ kʊ́ʊ̀ ba
ja ka lı máŋá, ka ma dàn.
7 Yá máŋá tə, malıka barpɛ
nii nyiən tə nə wá kə ka sírí,
ka wúrí ka nabwana tə, kʊ
máŋá tə wa, Yıı dàń wá pa, ʊ
cígá tə, ka nə sə̀gə̀, tʊn ka nii
sú. Ʊ yà swìn kʊ sʊywáŋʊ́
təntə, ʊ tʊ̀tʊ̀nà tə nə yı ʊ nii
*sʊ̀sʊ̀nà tə con.
8 Yá kori tə, à yà nə nì, də
kʊ nan Yıı sàń, kʊ bìàn tə,
kʊ́ʊ̀ pìí kʊ swìn à con, kʊ wʊ́:
«Vəli, n jon sagıbiə tə, kʊ nə
súrí, kʊ wulə malıka tə jıın
wa, kʊ nə zıga yıı nə, mʊʊ
tə də tıa tə yuu wa».
9 À dàń vəli malıka tə con,
à ga swìn ka con, sə ka pa
nə sagıbiə tə. Ka ma swìn à
con, ka wʊ́: «Jon kʊ, n ləri!
Kʊ wá yà lán lán n nii wa,
ndə tʊran nə. Yá kʊ ga wá yà
càn kwalʊ kwalʊ n pùá wa».
10 À jon sagıbiə tə, malıka
tə jıın wa, à ləri. Kʊ yı lán
lán à nii wa ndə tʊran nə. Yá
à dàń nə ləri kʊ, kʊ jigə càn
kwalʊ kwalʊ à pùá wa.
11 Ba dàń ma swìn à con,
ba wʊ́: «N mɛ, sə n tə bwé
n swìn Yıı nii sʊ̀ràn tə, n
bırı lʊʊ nii kapʊpʊ lìà nə, də
lʊʊ dwíá kapʊpʊ, də nəndəli
yiri kapʊpʊ lìà nə, də pɛ̀egá
kapʊpʊ nə».

11

Lìà bələ tə, ba nə swìn cígá tə, ba bırı
(Likə 21.24)

1 Kʊ kwa nə, ba dàń pın nə
mıʊ, ba nə ma maŋa wiən,
kʊ nə yı ndə dabiə nə, ba ga
swìn, ba wʊ́: «Zàn, n ga man
Yıı *dìə̀ tə də kʊ *joŋi kúrí
tə, sə n gàlì lìà tə nii, ba nə
wulə kʊ wa, ba pın dun Yıı
nə.
2 Yá Yıı dii tə yáá tə nə
dà, kàrá con tə mù, dàn ká
man kʊ. Yıı pın yáá təntə,
lʊʊ dwíá tə duən tə mama,
ba nə yərì Zwezi-*Kərisə nə
lʊʊ wa. Dwíá təntə wá nıŋa
tıʊ tə, kʊ nə yı Yıı nyiən tə
də nɛɛ, halı, kʊ ja vələ cànì
sapwilə də bələ».
3 Yıı kʊ́ʊ̀ ma swìn, ʊ wʊ́:
«À wá tʊn à lìà bələ, ba

nə wá swìn à cígá tə, ba bırı. Ba lìà təntə zʋa pucʋnı ganan. Ba wá swìn à sʋgʋ, ba bırı lìà nə dıan mʋ̀rʋ̀ də bıələ də sapwıtwa (1 260)».

4 Kʋ lìà bələ təntə nə yı ndə *oliviye tìán bələ tə də canzılan bələ tə, tə nə zıga *Yuu-Tiu yáá con, ʋ nə də́ pàrì tıa yuu wa.

5 Lìù nə pìà, sə ʋ fwa ba lwanı, mən yàá nan ba nii wa, tə də́ ba dʋŋa tə, tə cʋ̀gʋ̀. Cígá, lìù nə pìà, ʋ cʋ̀gʋ̀ ba, kʋ mɛ, sə ba gʋ kʋ tíú nətʋ.

6 Ba jə dìàn, sə ba ja, dwà ka dàn ká nà, máŋá tə wa, ba nə wá swìn Yıı nii sʋ̀ràn tə. Ba ga jə dìàn, sə ba lwàń níá, ba pa, tə jì jana. Ba jə dìàn də, sə ba kə yacara yiri mama lìà tə nə, ba nə wulə tıa yuu wa, máŋá tə mama, ba nə pìà.

7 Máŋá tə wa, ba nə wá swìn Yıı sʋ̀ràn tə, ba zwɛ̀e, wojijiru tə nə naŋa *Sıtana malıkɛ bʋʋ tə wa, kʋ də̀ń nə lu zənzən tə, dàń wá zıgı ba nə də kʋ̀ʋ̀. Yá kʋ wá ta ba, kʋ də́, kʋ ga wá gʋ ba.

8 Ba wá yá ba tıga tə kanporu wa, tıʋ nəfarʋ* tə tətəŋi wa. Mə kʋ bwálí təntə wa nə, ba paa ba *Yuu-Tiu dagarʋ yuu wa. Yıra tə tə nə bırı tıʋ təntə nyınyıga nə yı *Sodɔmə də *Ezwipətə.†

9 Lʋʋ nii mama lìà, dwíə́ yiri mama lìà, də nəndəli yiri mama lìà, də lʋʋ dwíə́ tə mama wa, wá ywàń ba tıga tə, kʋ ja vələ dıan batwa də fan. Yá ba bá pa cwəŋə, sə ba gùrì tıga təntə.

10 Tıa yuu ləzoni wá jwɛ ba mʋ̀ lìà bələ təntə tıan tə yırı, ba ga wá yà pupwən wa. Ba wá tʋn zìlə́ wiən duən yıra, ba mʋ̀ Yıı nii *sʋ̀sʋ̀nà bələ təntə tıan tə yırı, ba nə wʋwalı tıa yuu ləzoni zənzən tə yırı.

11 Dıan batwa də fan tə kwa nə, Yıı pın *sinju, kʋ nə pın mıı, bà kʋ zʋ ba, yá ba dàń ga zàn, ba zıga ba nɛɛ nii nə. Fən nəfarʋ dàń zʋa lìà tə, ba yà nə ywàŋá ba.

12 Ba nì kori tə nə jə dìàn də kʋ baa, kʋ nan yıı nə, kʋ swìn ba con, kʋ wʋ́: «Á dıa yəbə!» Yá ba dàń dìgà yıı nə bakwan wa, ba dʋŋa tə ga na ba.

13 Kʋ máŋá tə wa, tıa vuvugu zənzən, yá tıʋ tə pwìʋ́ fugə vàn nədʋ buburi duən yuu wa. Ləzoni mʋ̀rʋ̀ barpɛ (7 000) tıga, kʋ mʋ̀ tıa tə vuvugu təntə wa. Fən zʋa ba duən tə, ba ga pa dun Yıı nə, ʋ nə wulə ʋ sàń nə.

14 Bələ nii lɛɛ tə kɛ̀eń. Kʋ kwa nə, nə̀ń, batwa nii lɛɛ tə nə, tə nə wá bà sívn sívn.

Nabwanan barpɛ nii nyiən tə yoo
(Apokalisə 12.10; 19.6)

15 *Malıka barpɛ nii nyiən tə wúrú nabwana. Kwərə tə

* **11:8 11.8** Sodɔmə yà yı tıkʋkwıʋn, kʋ nə súə́ də lìà tə, ba nə tʋŋa kʋ tə mama, ba nə swə, Yıı ma cʋ̀gʋ̀ kʋ. Yızərayɛlə lìà tə yà yın ywəŋə Ezwipətə nə. † **11:8 11.8** Sodɔmə yà yı tıkʋkwıʋn, kʋ nə súə́ də lìà tə, ba nə tʋŋa kʋ tə mama, ba nə swə, Yıı ma cʋ̀gʋ̀ kʋ. Yızərayɛlə lìà tə yà yın ywəŋə Ezwipətə nə.

nə jə dìàn baa, tə nan Yıı
sàń nə, tə wú:
«Lʊʊ pàrì tə twi nə *Yuu-
Tiu də *Kərisə tə, ʊ nə
tʊn wá. Ʊ wá də́ pàrì,
máŋá də máŋá, kʊ nə
ba zwɛ̀e».
16 *Nəkwına sapʊa də
banıa tə, yà nə jə̀ə́ Yıı yáá
nə padaran tə yuu wa nə tə,
tʊa ba yáá yuu, ba wulə ba
pın dun Yıı nə.
17 Ba swìn, ba wú:
«Nə kəni n lɛ̀eɛ̀e Yuu-Tiu Yıı
tə, n nə wulə tə mɛ
yuu wa. N mù nə yın
lá, n mù ga nə wulə.
Nə pın mú dun, n dìàn
nəfarʊ tə nə pın, n
tún n pàrì tə yırı.
18 Lʊʊ dwíə́ tə mama lıŋa yà
zaŋa Yıı yuu wa. Yá Yıı lıŋa
tə twi sívn nə. Máŋá dàń yí,
sə n bʊ̀rì tıga bʊ̀rà. N wá
ŋwín n tʊtʊnbıa tə, ba nə yı
n nii *sʊ̀sʊ̀nà tə. N wá ŋwín
lìà tə mama, ba nə yı n mʊ̀
nə tı, də ba tə mama, ba nə
zìlí mʊ́, də ba ləzwənbii də
ba ləzwənfaran. Yá n dàń
wá cʊ̀gʊ̀ lìà tə, ba nə cʊ̀gà tıa
tə, kʊ máŋá təntə wa».
19 Kʊ kwa nə, Yıı *dìə̀ tə
Yıı sàń tə wa dàń súrí. Yıı
dìə̀ tə wa, *nimarʊ daka tə
nan yíá yuu. Dwà pıpılı,
ka baa, kwərə duən də yın
lá, tıa tə də ga vıvaga,
dwakafına də ga nan, tə lwá
də dìàn.

12

Kan də tıdən yoo
(Apokalisə 2.26-27; 1 Piyɛrə 5-8)

1 Kʊ kwa nə, mımınʊ
nəfarʊ don nan yıı nə. À nı
kan don, yıcaʊ tə nə pəpəri
wá ndə gànʊ̀ nə, cànà tə ga
wulə ʊ nɛɛ dəń. Kacılacɛ
fugə bələ nə yı ʊ dun yupuu,
kʊ nə púə́ ʊ yuu nə, kʊ
kıkarı.
2 Kan tə yà jə pʊ̀ə́ ʊ pìà, sə
ʊ lʊrı. Yá ʊ lʊrı tə càn dàń
pın, ʊ bubwi.
3 Mımınʊ tə don kúʊ̀ nan
yıı nə. Nə̀ń, kʊ yı tıdən
nəfarʊ, nəsıan ndə mən
nə, kʊ nə jə yun barpɛ də
nyʊran fugə nan kʊ zıga.
Dun yupuu yà púə́ kʊ yuu tə
nədʊ mama nə.
4 Kʊ dəbəli bıbalı kacılacɛ,
tə nə wulə lanworu tə wa,
pwìʊ́ batwa vàn nədʊ don,
kʊ lwá tıa yuu wa.
Tıdən tə dàń zàn kʊ zıga
kan tə, ʊ nə pìà ʊ lʊrı, tə yáá
con. Yá máŋá tə wa, ʊ dàń
nə lʊrı, kʊ pìà kʊ də́ ʊ bìú
tə.
5 Ʊ lʊrı bìú. Ʊ mʊ̀ bibɛɛ
təntə nə wá də́ pàrì lʊʊ dwíə́
tə mama yuu wa də dìàn. Yá
ba dàń jon ʊ bìú tə, ba ja va
Yıı con, ʊ padaʊ tə nə wulə
lá.
6 Kan tə ma dəri, ʊ va
kasɔɔ lanworu wa. Yıı yà
kwɛn bwálí, ʊ tún ʊ nə lá, sə
ʊ lı ʊ nii nə, kʊ ja vələ dıan
mʊ̀rʊ̀ də biələ də sapwıtwa
(1 260).
(Likə 10.18-19)
7 Kʊ̀ʊ̀ dàń twi kʊ zàn
Yıı *sàń nə. *Malıkɛ pìʊ́
Miswɛlə də ʊ malıkɛ tə ta
tıdən tə. Tıdən tə də də kʊ
malıkɛ ta ba zıgı ba nə.
8 Yá tıdən tə dàń nə wà
dìàn dí ba yuu wa. Kʊ də kʊ

malıkɛ tə yà kúù ba tə bwálí jə Yıı sàń nə.

9 Ba dılı kʊ mù tıdən nəfarʊ təntə də kʊ malıkɛ tə tıa yuu wa. Kʊ mù nə yı dən nədwan tə, ba nə boŋə ‹*zini pìú›, nə à yəə́ *Sıtana. Kʊ mù nə gıgarı lìà tə nə wulə tıa ka tə yuu mama wa.

10 À dàń nì kori, kʊ nə jə dìàn də kʊ baa, kʊ nan Yıı sàń nə, kʊ swìn, kʊ wʊ́:

«Sıúń nə, máŋá dàń yí, yá Yıı jon lìà Sıtana jìàn wa. Nə nyına Yıı bırı ʊ dìàn tə, də ʊ pàrì tə nə yı nətʊ. *Kərisə tə, ʊ nə tʊn tə, də ga bırı də, Yıı ken dìàn ʊ jıın wa. Kʊ yı cígá, ba yigu lìù tə, ʊ nə swìn ʊ zıga ba tə nə, ba nə yı nə nubıa Kərisə yırı, ba lı Yıı sàń nə, ba dı tıa. Ʊ mù nə yı lìù tə, ʊ yà nə swìn, tıjaŋa sʊ̀ràn ʊ ma zıga ba nə, tıtın də yıcaʊ, nə nyına Yıı tə yáá con.

11 Nə nubıa tə dí dìàn ʊ yuu wa, lìù tə nə yı ndə pabiə nə tə jana tə yırı, tə nə lwá də Yıı sʊgʊ tə yırı, ba nə swìn ba bırı lìà nə. Ba sɛ̀e, sə ba ja ba mıı tə, ba ma lárí tıan.

12 Kʊ mù tə yırı, á yana pupwən wa, á mù lìà tə, á nə wulə Yıı sàń tə wa. Yá lɛɛ dàń wá yà tıa yuu wa də mʊʊ wa, Sıtana nə cuə tə con tə yırı. Ʊ súə́ də lıŋa, ʊ nə yəə́ də, ʊ máŋá tə nə ga kúù ba dáá yırı».

13 Máŋá tə, tıdən tə nə nı də kʊ yı, ba dılı kʊ tıa tə yuu wa, kʊ pe kan tə nə lʊrı bibɛɛ tə, kʊ kə kʊ yáá.

14 Ba pın zənpurən nəfarʊ vànà bələ kan tə nə, sə ʊ ma pəri, ʊ va kasɔɔ lanworu wa. Bwálí wulə kasɔɔ lanworu təntə wa, Yıı nə wá lı ʊ nii nə lá, bına batwa də fan. Yá ʊ də kʊ mù tıdən tə kúù bá boli duən.

15 Tıdən tə tʊnı níá kʊ lı kʊ nii wa, ndə mʊnaa nə, kan tə kwa con, sə tə pɛ̀e wá tə ja jén.

16 Yá tıa tə san kan tə nə, ka súrí ka nii, ka nyʊ mʊnaa tə, tıdən tə nə tʊnı kʊ lı kʊ nii wa, kʊ dılı kan tə kwa tə.

17 Tıdən tə lıŋa zàn kan tə yuu wa, kʊ dàń ma pìí kʊ va kʊ zìn kʊ̀ù kan tə bıa gıganı nə, ba nə yı lìà tə, ba nə sɛ̀e ba twá Yıı *nii yìàn tə nə, ba ga swìn Zwezi sʊ̀ràn tə, ba bırı də ba twá tə nə.

18 Tıdən tə dàń ma kɛ̀eń kʊ va, kʊ zıga mʊʊ tə vàn nə.

13

Wojijiru tə nə nan mʊʊ tə wa nə yoo

(Apokalisə 17.3, 7-17)

1 Kʊ kwa nə, à nı wojijiru don də kʊ naŋa mʊʊ wa. Kʊ wojijiru tə yà jə nyʊran fugə də yun barpɛ. Nyʊʊ nədʊ mama yuu yà jə dun yupuu. Yun tə nədʊ mama yuu wa, yıra yà púpʊ́ná, tə nə twın Yıı.

2 Wojijiru tə, à nə nı tə, yı ndə gwiə nə. Kʊ nɛɛ tə yı ndə kanyakuru nɛɛ nə, kʊ nii tə ga yı ndə gəru nii nə. Yá tıdən tə dàń pın kʊ dìàn tə, də kʊ padaʊ tə, də pàrì nəfarʊ wojijiru tə nə.

3 À nı wojijiru tə yuu nədʋ
don, ba nə mà ba tún nʋran
kʋ yıra, ndə kʋ wá tı. Yá kʋ
nʋran təntə dàń pìí tə zùrì.
Kʋ dàń gwárí tıa yuu lìà tə
mama, ba ga dəri ba twá kʋ
kwa.
4 Lìà tə mama dàń tʋa tıa
tıdən tə yáá con, ba pa kʋ
dun, kʋ nə pın pàrì wojijiru
tə nə yırı. Ba tʋa tıa wojijiru
tə yáá con, ba ga wʋ́: «Lìù
tə̀lə́, ʋ nə mɛ də wojijiru tə.
Lìù tə̀lə́ ʋ nə wàá ʋ tɛ, ʋ zıga
kʋ nə».
5 Ba pın cwəŋə wojijiru tə
nə, sə kʋ swìn fwiə sʋ̀ràn də
yìàn tə nə twın Yıı. Ba tə
kʋ́ʋ̀ pın kʋ cwəŋə, sə kʋ də́
kʋ pàrì tə, cànì sapwilə də
bələ.
6 Kʋ dàń súrí kʋ nii, kʋ
swìn yìàn, kʋ ma twın Yıı də
kʋ cʋ̀gà ʋ yırı tə nə, də kʋ
twın ʋ bwálí tə, ʋ nə wulə
tə, də lìà tə nə wulə Yıı *sàń
tə wa.
7 Ba pın kʋ cwəŋə, sə kʋ
ta kʋ zıgı lìà tə nə, ba nə yı
*Kərisə nə tı, sə kʋ ta ba, kʋ
də́. Ba pın kʋ cwəŋə, sə kʋ
də́ dìàn dwíə́ dəkurən yiri
mama lìà, lʋʋ nii mama lìà
yuu wa, nəndəli yiri mama
lìà yuu wa, də lʋʋ dwíə́ tə
mama wa.
8 Yá tıa yuu lìà tə mama,
ba yıra nə wà pʋ́pʋ́ní mıı
sagı tə wa, máŋá tə wa,
Yıı nə fwa lʋʋ, dàń wá tʋ
wojijiru tə yáá con, ba pa
kʋ dun. Mıı sagı təntə yı
*pabiə tə, ba nə ken sìʋ́ ka
bıan nə tə, nə tı kʋ.
9 Lìù mama dàń mɛ, sə ʋ
kə dìàn, ʋ súrí ʋ zıan, sə ʋ
ma cʋgʋ zəni!
10 Lìù tə, ʋ nə mɛ, sə ʋ
dʋŋa ja wá, ba ma fwa kʋ
tə, ba nə pìà, ba wá ja kʋ
tíú tə. Lìù tə, ʋ nə mɛ, sə
ba gʋ də lagʋrı sìʋ́, ba cígá
wá gʋ kʋ tíú də lagʋrı sìʋ́.
Kʋ nətʋ tə yırı, lìà tə nə yı
Kərisə nə tı tə mɛ, sə ba kə
ba waa Zwezi-Kərisə nə, ba
ga ja pínʋ́ wuuu, ba dàn ká
pìí, ba kə ba kwa.

Wojijiru tə nə nan tıa tə yoo
(Apokalisə 19.20; 14.9-11)

11 Kʋ kwa nə, à nı wojijiru
don də kʋ nan tıa kʋ dì. Kʋ
yà jə nyʋran bələ, tə nə yı
ndə pabiə nyʋran nə, kʋ ga
swìn ndə tıdən nə.
12 Kʋ yà wulə kʋ tʋŋa də
mʋʋ wojijiru pàrì tə, kʋ mʋ̀
mʋʋ wojijiru tə yáá con. Yá
kʋ dàń kálʋ́ tıa də ka yuu
ləzoni mama, kʋ pa ba tʋ
kʋ yáá con, də ba pın dun
kʋ mʋ̀ təntən wojijiru təntə
nə. Mə kʋ mʋ̀ mʋʋ woji-
jiru təntə, nə ba mà ba tún
nʋran kʋ yıra, ndə kʋ wá
tı. Yá nʋran təntə dàń pìí tə
zùrì.
13 Kʋ mʋ̀ bələ nii wojijiru
təntə yà fwa dìàn mımınan
nəfaran. Kʋ yà pın, mən
nan yıı nə, tə cú tıa yuu,
ləzoni tə mama yíá yuu.
14 Kʋ yà gıgarı tıa yuu
ləzoni də kʋ dìàn mımınan
tə, ba nə pın kʋ cwəŋə, sə kʋ
fwa mʋʋ wojijiru tə yáá con.
Kʋ dàń swìn tıa yuu ləzoni
con, sə ba ma wojijiru təntə,
ba nə za də lagʋrı sìʋ́, ba tún
nʋran kʋ yıra, kʋ ga pìí kʋ
bwin tə nyınyıga.

15 Ba pɪn cwəŋə bələ nii
wojijiru tə nə, sə kʊ pa
təntən nyiən tə nyɪnyɪga tə,
ba nə ma tə wànî, kʊ na mɪɪ
kʊ sií, sə kʊ wànî kʊ swìn
yìən. Ba pɪn kʊ cwəŋə, sə
kʊ pa, ba gʊ lìà tə mama, ba
nə ba tɪa twɪ, ba pɪn kʊ dun.
16 Wojijiru tə pɪn, ba fwa
mɪmɪnʊ lìà tə mama jɪzən
jìàn nə, nə à yəə́ ba tə́lə́
nə. Kʊ yɪn ləzwənbii də
ləzwənfaran də jɪjə tìán də
zʊra də lìà tə nə tɪ ba tìàn
də ywəŋə.
17 Yá lìù mama bá wànî
won ʊ yoli, nə à yəə́ ʊ jon
ʊ yə̀, də kʊ tíú tə nə ba kʊ
mɪmɪnʊ tə jə. Kʊ mɪmɪnʊ
təntə nə bɪrɪ, wojijiru tə yɪrɪ
tə nə yɪ nətʊ, nə à yəə́,
nanba tə, kʊ nə bɪrɪ kʊ yɪrɪ
tə.
18 Mə yəbə nə wʊbʊŋa mɛ,
sə kʊ ya lá. Lìù tə, ʊ nə
jə yənu, nə wàá kʊ nanba
təntə də̀ń ʊ jəli ʊ lwarɪ. Kʊ
nanba təntə bɪrɪ bɛɛ ləzoni
nanba. Kʊ yɪ biərdʊ də
sapwɪtwa də bardʊ (666).

14

Pabiə tə də ʊ kwa lìà tə yoo
(Ebərə-ba 12.22-24; Apokalisə 7.3)

1 Á cʊga zəni, à ywàń də
à na, *pabiə tə, ka zɪga
yɪɪ nə paan tə, ba nə boŋə
‹Siyon*›, tə yuu wa. Lìà
mʊ̀rʊ̀ bíí də mʊ̀rʊ̀ sapwilə
də mʊ̀rʊ̀ banɪa (144 000) yà
wulə də wá, ba yà nə jə ʊ
yɪrɪ tə, də ʊ nyɪna Yɪɪ tə yɪrɪ
tə, tə nə púpʊ́ní ba tə́lə́ nə.
2 À nì kori, kʊ nə nan Yɪɪ
sàń, kʊ yɪ ndə níá nə dáá,
tə ga dəri tə bìàn, kʊ ga yɪ
ndə dwà nə baa də dìàn. Kʊ
kori təntə, à nə nì tə, yɪ ndə
kunkodurə nə wulə, ba dwí
ba kunkolu.
3 Ba dàń wulə ba nuŋə
nuŋə nədʊn Yɪɪ padaʊ tə
yáá, də wiən banɪa tə, də
*nəkwɪna tə yáá con. Lìù
tə̀lə́, ʊ nə wàá kʊ nuŋə tə
ʊ kwè, də kʊ nə tà ba lìà
mʊ̀rʊ̀ bíí də mʊ̀rʊ̀ sapwilə
də mʊ̀rʊ̀ banɪa (144 000)
təntə, Yɪɪ nə yə̀ lìà təntə ʊ
jon, tɪa ka tə yuu wa.
4 Ba lìà təntə yɪ lìà tə, ba
nə cìgà ba tìàn nə, ba wà
durən yìən fwa. Ba yɪ lìà tə,
ba nə wà cwàrì də duən. Ba
yɪ pabiə nə tə kwa bwálí tə
mama, ka nə vələ. Yɪɪ yə̀ lìà
təntə ʊ jon ləzoni pwərə wa,
sə ba ya ʊ mʊ̀ Yɪɪ də nə, tə
təntən lìà.
5 Kʊnkʊn wà ba lìà tə nii
wa nan. Ba yɪ lìà tə, ba nə
ba yoo jə, ba nə wá caga ba
nii nə kʊ yɪrɪ.

Yɪɪ bʊ̀rà tə yoo
(Tʊtʊnan 17.30-31; Apokalisə 18; 19.19, 20)

6 Kʊ kwa nə, à nɪ *malɪka
tə don, ka nə pəri, ka nan
yɪɪ nə ban ban. Ka yà jə
sʊywáŋʊ́, kʊ nə wulə máŋá
mama wuuu, sə ka swìn ka
bɪrɪ tɪa yuu ləzoni nə, də
lʊʊ dwíə́ tə mama wa nə, də
dwíə́ dəkurən yiri mama lìà

* **14:1 14.1** Kʊ yɪ paan tə, *Zwerizalɛmə nə lwə̀ kʊ yuu wa, yɪrɪ nədwan.

nə, də nəndəli yiri mama lìà
nə, də lʊʊ nii mama lìà nə.
7 Malıka tə zìn ka kori, ka
kə yıı nə, ka wʊ́: «Á zìlə́
Yıı, sə á ga pa wá dun, máŋá
nə yí, sə ʊ bʊ̀rì ləzoni bʊ̀rà
yırı. Á twıa Yıı yáá con, á
pa wá dun. Ʊ mʊ̀ nə fwa
lanworu, də tıa, də mʊʊ, də
nabuliyıa».
8 Malıka don, ka nə yı
bələ nii nyiən, twá təntən
nyiən tə kwa, ka bà, ka
swìn, ka wʊ́: «Kʊ tʊa,
*Babılɔnə tıʊ nəfarʊ tə tʊa
buuu. Babılɔnə tìán yà pın
lʊʊ dwíə́ tə mama wa, twá
ba nə, ba pəni duən vɛɛ
vɛɛ, ndə ba nyʊa swana ba
bʊbʊnı».
9 Malıka don, ka nə yı
batwa nii nyiən, twá təntə
nyiən bələ tə kwa, ka bà,
ka zìn ka kori ka kə yıı nə,
ka wʊ́: «Lìù tə, ʊ nə tʊa
wojijiru tə də kʊ nyınyıga tə
yáá nə, ʊ pa kʊ dun, yá kʊ
tíú ga jə wojijiru tə mımınʊ
ʊ tə́lí nə, nə à yə́ə́ ʊ jıın nə,
10 Yıı lıŋa tə wá zàn ʊ yuu
wa zənzən, ndə ba nə lwa
swana tə nə dá wùrú zʊŋa
wa, ba pa ʊ nyʊ ʊ bʊbʊnı. Yá
Yıı dàń wá kə kʊ ləzwənyiri
təntə, mən də jirəbuu wa, sə
tə pa ʊ də́ càn, ʊ malıkɛ tə
də *pabiə nə tə yáá con.
11 Mən tə dàń wá kə càn
ba ləzwənyirə təntə nə, tə
nywìń ga zaŋa, máŋá də
máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e. Yá ba
ba na sìə́ yıcaʊ də tıtın. Ba
yı lìà tə, ba nə tʊa wojijiru
tə də kʊ nyınyıga tə yáá con,
ba pa kʊ dun. Yá ba yı lìà
tə, ba nə sɛ̀e, ba pa ba fwa
wojijiru tə yırı tə mımınʊ ba
yıra».
12 Kʊ nətʊ tə yırı, lìà tə, ba
nə yı Kərisə nə tı, ba nə twá
ʊ *nii yìən tə nə, ba ga kə ba
waa Zwezi-Kərisə nə mɛ, sə
ba ja pínʊ́ wuuu, ba dàn ká
pìí ba kə ba kwa.
13 À nì kori, kʊ nə nan
Yıı *sàń kʊ nə swìn, kʊ wʊ́:
«Pʊ́pʊ́ní, kʊ nə zıgı sıʊ́n nə:
Pupwən lìà nə yı lìà tə, ba
nə ken ba waa *Yuu-Tiu nə,
ba ga zıgı lá ba tı. Yıı-*Siŋu
tə le, kʊ wʊ́: ‹Kʊ yı cígá, ba
wá sìí ba tʊtʊncaran tə jıın
wa, yá tə mʊ̀ dàń nə bırı kʊ
tə, ba nə tʊn›.»

(Matiə 13.37-43)

14 À nə ywàŋá də nə̀ń,
bakwan nəpon nə, won yà
jə̀ə́ kʊ bakwan tə yuu wa, kʊ
yı ndə ləzwənə nə. Ʊ yà púə́
sían yupuu ʊ yuu nə, ʊ ga
jə sıkwara, kʊ nii nə yı fʊla
fʊla, ʊ jıın wa.
15 *Malıka don nan Yıı
*dìè tə wa, ka zìn ka kori,
ka kə yıı nə, ka swìn lìù tə
con, ʊ nə jə̀ə́ bakwan tə yuu
wa, ka wʊ́: «Tıa yuu wiən
tə bıga tə mɛ, sə ba gıan tə.
Máŋá yí, sə ba gıan tə! Ja
n sıkwara tə, n ma gıan tıa
yuu wiən tə!»
16 Lìù tə, ʊ nə jə̀ə́ bak-
wan tə yuu wa, dàń ma ja
ʊ sıkwara tə, ʊ ma gıan
tıa yuu wiən, tə nə bıga tə
mama, ʊ zwɛ̀e.
17 Malıka don də tə nan Yıı
dìè tə wa, kʊ nə wulə Yıı sàń
nə. Ka də yà jə sıkwara, kʊ
nii nə yı fʊla fʊla.
18 Malıka don də ka nə jə
dìàn mən yuu wa, nan *joŋi

kúrí tə con, ka zìn ka kori, ka kə yıı nə, ka swìn ka tə nə jə sıkwara tə, kʋ nii nə yı fʋla fʋla tə con, ka wʋ́: «Ja n sıkwara tə, kʋ nii nə yı fʋla fʋla tə, n ma pʋ̀rí kacan, tə nə bıga, tə wulə tıa yuu kacan kárá tə wa!»

19-20 Malıka tə dàń ma ja ka sıkwara tə, ka ma pʋ̀rí kacan, tə nə wulə tıa yuu wa, Ka tì tə, ka lwá zɔɔ nəfarʋ wa, sə ka kaŋa tə, ka ma fwa swana, sə kʋ bırı Yıı lıŋa nə zaŋa zənzən nətʋ. Ba tıtaga kacan tə. Zɔɔ nəfarʋ tə wa kʋ yà nə wulə tıʋ tə nii nə. Jana nan kʋ bwálí tə wa, tə dəri tıa, tə va kilomɛtərə biətwa (300). Kacan níá təntə yı jana, tə dàń ga luŋə zənzən. Sısan nə zʋa tə wa, tə wá dì, tə yí ka nii kwìán.

15

Malıkɛ barpɛ tə də yacara yirə yirə tə yuu yoo

(Apokalisə 19.1-4; 11.19; 16.1)

1 Kʋ kwa nə, à nı mımınʋ don lanworu tə wa, kʋ yı nəfarʋ, kʋ ga yı wobalʋ. À nı *malıkɛ barpɛ, tə nə wàá yacara dəkurən barpɛ tə kəni lìà nə. Mə tə mʋ̀ talıkwa yacara barpɛ tə nə Yıı wá twá, ʋ ma tʋn ʋ lıŋa tə, ʋ pa tə sú.

2 Kʋ kwa nə, à tə nı won ndə mʋʋ nə, kʋ nə yı ndə zəŋə nə, kʋ nə gùlí də mən. À nı ba tə, ba nə dí dìàn wojijiru tə də kʋ nyınyıga tə yuu wa də won tə, kʋ yırı tə nə yı nanba tə, yuu wa. À nı ba də ba zıga kʋ mʋ̀ mʋʋ tə, kʋ nə yı ndə zəŋə nə tə, yuu wa, ba ga jə kunkwələn tə, Yıı nə pın ba.

3 Ba wulə ba nuŋə Yıı tʋtʋnbiu *Moyizə nuŋə tə, tə nə yı lìù tə, ʋ nə yı ndə *pabiə nə tə də nuŋə, Ba nuŋə ba wʋ́:

«Nə *Yuu-Tiu Yıı, n wulə tə mɛ yuu wa, kʋ tə n nə fwa dáá, kʋ ga jə fıra. N yı dwíə́ tə mama pìʋ́ lʋʋ wa. N coŋi tə yı mənə mənə, tə ga yı cígá coŋi də.

4 Yuu-Tiu, lìà tə mama zìlí mʋ́, ba ga bwı n yırı tə nə. N mʋ̀ cıcı nə yı Yıı. N dwə won mama. Lʋʋ dwíə́ tə mama wa wá bà, ba tʋ n yáá con, ba pa mʋ́ dun, ba nə wá na n tʋtʋnan, tə nə yı cígá tə yırı».

5 Kʋ mʋ̀ təntə kwa nə, à nı Yıı *dìà tə, ka súrí Yıı *sàń nə, yá Yıı *nimarʋ gansili tə ga wulə ka wa.

6 Malıkɛ barpɛ tə nə kəni yacara dəkurən barpɛ lìà nə tə, nan Yıı dìà tə wa. Tə zʋa ganpwənə, tə nə tuŋə mən, tə ga vwa sían vwərən tə nyʋna nə.

7 Wiən baŋıa tə wa won don pın sían wùrú zʋŋı barpɛ, malıkɛ barpɛ tə nə. Kʋ tə nə wulə wùrú zʋŋı təntə wa, bırı Yıı lıŋa tə. Ʋ mʋ̀ Yıı nə wulə mıı wa, máŋá də máŋá, kʋ nə ba zwɛ̀e.

8 Yıı dun tə də ʋ dìàn tə pın, nywìń sú Yıı dìà tə. Lìù mama yà kʋ́ʋ̀ wàrì dìà təntə wa ʋ zwı, kʋ jə vələ máŋá tə, malıkɛ tə yacara dəkurən

barpɛ tə mɛ nə wá bà tə tʊn tə zwɛ̀e.

16

Malɪkɛ barpɛ tə də càn yirə yirə tə yoo
(Apokalisə 8.6–9.21)

1 À nì kori, kʊ nə jə dìàn
də kʊ baa, kʊ nan Yɪɪ *dìè
tə wa. Kori tə swìn *malɪkɛ
barpɛ tə con, kʊ wʊ́: «Á vələ,
á lwá kʊ tə nə wulə wùrú
zʊŋɪ barpɛ tə tə wa, kʊ nə
bɪrɪ Yɪɪ lɪŋa tə, tɪa yuu wa».
2 Təntən malɪka tə vəli, ka
lwá ka wùrú zʊŋa tə tɪa yuu
wa. Nʊran kʊkwɪnan, tə nə
wùrì báá báá báá, zən, tə tʊ
lìà tə yɪra, ba nə jə wojijiru
tə mɪmɪnʊ tə ba yɪra, ba ga
twɪ kʊ nyɪnyɪga tə yáá con,
ba pɪn kʊ dun.
3 Bələ nii malɪka tə lwá
ka wùrú zʊŋa tə mʊʊ tə wa.
Níá tə zən tə jì jana, ndə tɪgɪ
jana nə. Yá mʊʊ tə wa wiən
tə də mama tɪga.
4 Batwa nii malɪka tə lwá
ka wùrú zʊŋa tə mʊnɛɛ də
nabuliyɪa wa. Tə də níá tə
zən tə jì jana.
5 À dàń nì də malɪka tə, ka
nə ywàŋá níá yuu wa, swìn,
ka wʊ́:
«N mʊ̀ nə yɪ cígá tíú. Yá n ga
tə wulə wuuu. N mʊ̀
nə yɪn lá fuən fuən. N
mʊ̀ cɪcɪ nə yɪ Yɪɪ, n nə
dwə won mama. Kʊ
yɪ cígá, n bʊ̀rì yìàn tə
tə bʊ̀rà, ndə kʊ nə mɛ
nətʊ.
6 Ba mʊ̀ lìà təntə gʊa lìà tə,
ba nə yɪ *Kərisə nə tɪ, də
n nii *sʊ̀sʊ̀nà tə jana ga lwá
tɪa. Yá síʊ́n nə, n dàń pɪn
níá tə jì jana, sə ba nyʊ. Kʊ
mʊ̀ nə mɛ də ba».
7 À dàń nì kori, kʊ nə nan
joŋi kúrí tə con, kʊ swìn, kʊ
wʊ́:
«Kʊ yɪ cígá, *Yuu-Tiu Yɪɪ tə,
n nə wulə tə mɛ yuu
wa. N bʊ̀rà tə yɪ cígá
cígá bʊ̀rà, kʊ ga mɛ,
sə kʊ ya nətʊ».
8 Banɪa nii malɪka tə lwá
ka wùrú zʊŋa tə yɪcaʊ tə
yuu wa. Yɪcaʊ tə ma nɪ
cwəŋə, sə kʊ dá lìà tə də kʊ
mən tə.
9 Kʊ bárí tə dàń dí lìà
tə zənzən, yá də kʊ nətʊ
mɛ, ba twɪn Yɪɪ də ba swìn
sʊkʊkwɪnan ba pɪn ʊ yɪrɪ tə
nə. Yɪɪ təntə nə jə dìàn, ʊ
mʊ̀ nə pɪn yacara təntə yí
ba. Yá ba lìà tə ga wà sɛ̀e
ba vəvəri ba kwa, ba ma sá
ba cʊna tə, sə ba pa dun Yɪɪ
nə.
10 Bonu nii malɪka tə lwá
ka wùrú zʊŋa tə wojijiru
tə padaʊ tə yuu wa. Kʊ
payuu tə zən kʊ jì yikunu
bwálí. Lìà tə dàń ga dɪŋɪ
ba nəndələ ba yɪra nə wùrì
yɪrɪ.
11 Ba wulə ba twɪn Yɪɪ
tə, ʊ nə wulə ʊ sàń nə,
yawurə tə də ba yɪra nʊran
tə yɪrɪ. Yá ba ga bá sɛ̀e, sə
ba vəvəri ba kwa, ba ma sá
ba tʊtʊnkʊkwɪnan tə.
12 Bardʊ nii malɪka tə lwá
ka wùrú zʊŋa tə Əfəratə
mʊnaa nəfarʊ tə wa. Kʊ níá
tə zən tə dàń wʊ, sə tə yá
cwəŋə, tə pa pɛ̀egá tə nə, ba
nə naŋa yɪɪ yipɪan con ba
bìàn.
13 À nɪ *zinə batwa, tə nə
yɪ ndə nyənswərən nə, də tə

naŋa tıdən tə, də wojijiru tə, də kʊnkʊn sʊ̀sʊ̀nʊ̀ nii nə.
14 Tə yı *zinə tə nə jə *Sıtana dìàn tə ma tʊŋa ʊ dìàn mımınʊ. Tə mʊ̀ zinə batwa tə vəli tıa mama yuu pɛ̀egá tə con. Tə vəli, sə tə kə ba duən yáá, sə tə ma ta kʊ̀ʊ̀ də Yıı tə, ʊ nə wulə tə mɛ yuu wa, dıın nəfarʊ tə nə, ʊ nə lı ʊ tún.
15 Yá Zwezi swìn à con, ʊ wʊ́: «Á cʊga zəni, à bìàn, sə à dì á yuu ndə ŋwìàn nə. Pupwən lìù nə yı lìù tə, ʊ nə ba dwɛ̀e kʊ máŋá tə wa, ʊ ga jə ʊ ganan ʊ yıra nə, ʊ dàn ká va də yaswələ, sə ba na ʊ cavıra».
16 Zinə tə dàń ken pɛ̀egá tə duən nə, bwálí tə wa, ba nə boŋə də *Ebərə sʊgʊ, ba wʊ́: ‹Arəmagedon›.
17 Barpɛ nii malıka tə lwá ka wùrú zʊŋa tə lanworu tə wa. Kori tə, nə jə dìàn zən kʊ baa, kʊ nan Yıı dìə tə wa, padaʊ tə con, kʊ swìn, kʊ wʊ́: «Kʊ fwa, kʊ zwɛ̀e!»
18 Dwà pıpılı ka baa, kwərə duən də yın lá, tıa tə ga vuvugu. Kʊ nə zıgı máŋá tə mama, ləzoni nə wulə tıa yuu wa, tıa yà tə wà vuvugu zənzən kʊ yí nətʊ.
19 Tıʊ nəfarʊ tə, ba nə boŋə *Babılənə tə, dàń pwɛ̀e twərə batwa, yá dwíə́ tə lʊʊ mama wa tıfaran tə mama dàń tʊa. Yıı wà kʊ tə, Babılənə tìán nə fwa tə yoo swɛ̀eé, yá ʊ cʊ̀gʊ̀ ba. Ʊ lıŋa tə zàn ba yuu wa zənzən, ndə ba nə lwá swana ba sú wùrú zʊŋa, ba pa ba nyʊ ba bʊbʊnı.
20 Mʊʊ tətəŋi wa tıan tə mama jén, yá pɛɛn tə də kʊ́ʊ̀ ba na.
21 Dwakafına nəfaran nan yıı, tə twı lìà tə yuu nə. Tə dwakafına təntə nədʊ mama yà yı kilo də kilo. Yá ləzoni tə dàń wulə ba twın Yıı, dwakafına tə nə kəni yacara ba nə yırı. Ba twın wá, tə yacara təntə nə dáá zənzən tə ja lɛ tə yırı.

17

Kacwaran yáá tíú tə yoo (Apokalisə 16.19, 18)

1 Kʊ kwa nə, *malıkɛ barpɛ, tə nə jə wùrú zʊŋı barpɛ tə wa, malıka don twi ka swìn à con, ka wʊ́: «Bàá yəbə! À wá bırı mʊ́ bʊ̀rà tə nə wá ja kacwaran yáá tíú tə nətʊ. Kʊ mʊ̀ kacwarʊ təntə yı tıʊ tə, kʊ nə lwə̀ nacoŋi kapʊpʊ nii nə.
2 Tıa yuu pɛ̀egá tə fwa bacwan də kʊ mʊ̀ kan təntə. Kʊ twá də ʊ mʊ̀ kacwaran yáá tíú təntə, tıa yuu lìà ma zʊ bacwan wa, ndə ba nyʊa swana ba bʊbʊnı».
3 Yıı-*Siŋu tə cuə à yuu wa, malıka tə ga tì nə, ka ja va ka tún kasɔɔ lanworu wa.
Kʊ bwálí tə wa, à nı kan də ʊ jə̀ə́ wojijiru don nəsıan mwin yuu wa. Kʊ yà jə yun barpɛ də nyʊran fugə. Kʊ yıra mama yà súə́ də yıra tə nə púpúná, tə nə twın Yıı.
4 Kʊ kan tə zʊa gansıan mwin də gansısınʊ. Ʊ nàn ʊ tìàn də sían də kapana wonanan də zanan. Ʊ yà jə sían wùrú zʊŋa ʊ jìàn wa. Kʊ sían wùrú zʊŋa təntə yà

súə́ də cavıyiən də durən, tə
nə nan ʊ kacwan tə wa.
5 Yırı don púpʊ́ní kan tə
tə́lí nə, kʊ nə yı yoməgu. Kʊ
yırı təntə nə yı *Babılənə
tıʊ nəfarʊ. Kʊ mù nə
yı kacwaran tə də tıa yuu
cavıyiən tə dəkuu.
6 À nı kʊ kan təntə də ʊ
nyʊa jana ʊ sú, ndə swana
nə jə wá. Jana təntə yı lìà tə,
ba nə gʊa ba nə yı *Kərisə
nə tı, tə yırı, də ba nə swìn
Zwezi cígá tə, ba bırı tə yırı.
À nə nı wá, kʊ gwárí nə. Kʊ
cígá gwárí nə zənzən.
7 Malıka tə dàń ma swìn
à con, ka wʊ́: «Bɛ̀eɛ̀e nə
pın, kʊ gwárí mʊ́? Kʊ nə yı
wojijiru tə nə jə yun barpɛ,
də nyʊran fugə tə, də kan tə,
ʊ nə jə̀ə́ kʊ yuu wa yoo, à mù
wá bırı mʊ́ kʊ yoməgu tə.
8 Wojijiru tə, n yà nə nı
də kʊ wulə tə, kʊ́ù tə̀lə́. Kʊ
dàń nə wá pìí kʊ nan bʊʊ tə,
kʊ də̀ń nə lù zənzən, tə wa,
kʊ va jíʊ́n bwálí nə kʊ cùgù
mıámıán. Yá kʊ wá gwárí
tıa yuu ləzoni tə, Yıı nə wà
ba yıra púpʊ́ní mıı sagı tə
wa, kʊ nə zıgı máŋá tə, ʊ nə
fwa lʊʊ. Kʊ wá gwárí ba, də
ba nə wá na wojijiru tə, də
kʊ yın lá, kʊ ga kʊ́ù tə̀lə́, yá
kʊ tə wá pìí kʊ bà kʊ nan.
9 Mə yəbə nə yənu də
wʊbʊŋa mɛ tə ya lá. Yun
barpɛ tə bırı pɛɛn barpɛ tə,
kan tə nə jə̀ə́ tə yuu wa. Yá
tə mù tətə nə kʊ́ù bırı pɛ̀egá
barpɛ tə də.
10 Ba pɛ̀egá barpɛ tə wa,
pɛ̀egá bonu tʊa. Bardʊ nii
pìʊ́ tə tə wulə ʊ də́ ʊ pàrì
sıʊ́n. Ba talıkwa pìʊ́ tə tə wà
twi. Yá máŋá tə, ʊ dàń nə wá
bà, ʊ wá də́ ʊ pàrì tə máŋá
mancın wa.
11 Wojijiru tə, kʊ yà nə yın
lá, kʊ ga kʊ́ù tə̀lə́ tə də tətə
bırı nana nii pìʊ́ don. Kʊ
də tətə yı pɛ̀egá barpɛ tə wa
pìʊ́ don. Yá máŋá tə wa, kʊ
mù nə wá bà, kʊ wá va jíʊ́n
bwálí nə, kʊ cùgù mıámıán.
12 Nyʊran fugə tə, n nə nı
tə, bırı pɛ̀egá fugə tə, ba tə
nə wà pàrì nı, sə ba də́. Yá
ba wá na pàrì, ba də́ lugu
nədʊ də wojijiru tə.
13 Ba pubʊŋa yoo yı nədʊ,
ba dàń ga pın ba dìàn tə, də
ba pàrì tə wojijiru tə nə.
14 Ba wá zìn kʊ̀ù də lìù tə,
ʊ nə yı ndə *pabiə tə nə.
Yá ʊ wá ta ba ʊ də́, ʊ nə yı
yun tìán tə mɛ *Yuu-Tiu, də
pɛ̀egá tə mɛ Pìʊ́, tə yırı. Yá
ʊ mù də lìà tə, ʊ nə kúrí ʊ
lı ʊ tún, ba nə sɛ̀e ʊ nii də
pùə́ nədʊ, wá də́ dìàn pɛ̀egá
tə yuu wa də wá».
15 Malıka tə kʊ́ù pìí, ka
swìn à con, ka wʊ́: «Níá tə,
n nə nı də kacwarʊ tə jə̀ə́ tə
yuu wa, lʊʊ nii mama lìà, də
púlə́ tə mama, də lʊʊ dwíə́
tə mama, də sʊyirə mama
lìà nə tə bırı.
16 Yá nyʊran fugə tə, n nə
nı də wojijiru tə wá tì dʊŋı
də kacwarʊ tə. Tə wá jon kʊ
tə mama, kacwarʊ tə nə jə,
tə ga wá yá wá yaswələ. Tə
wá də́ ʊ yıra nàŋʊ́ tə, tə ga
dılı kʊ gıganı mən wa.
17 Yıı ken tə pubʊŋa wa, sə
tə tʊn, tə twá kʊ tə nə, ʊ nə
dí yáá ʊ tanı ʊ tún, sə tə tʊn

də pubʊŋa nədʊ. Yá tə dàń wá pa tə pàrì tə wojijiru tə nə, kʊ ja vəli máŋá tə, Yıı sʊ̀ràn tə mama nii nə wá bà, tə sú.
18 Kan təntə, n nə nı tə, nə bırı tıfarʊ tə, kʊ nə də́ dìàn, tıa pɛ̀egá tə mɛ yuu wa».

18

Babılɔnə tʊrı tə yoo

1 Kʊ kwa nə, à nı *malıka don, ka nan Yıı *sàń nə, ka cú. Ka malıka təntə yı dìàn nəfarʊ tíú. Yá tıa tə dàń pırʊ də ka dun tə.
2 Ka zìn ka kori ka kə yıı nə, ka wʊ́:
«Kʊ tʊa, *Babılɔnə tıʊ nəfarʊ tə tʊa buuu. Kʊ jigə *zinə dìə̀, kʊ jigə bwálí, zinə yiri mama, də zə́ŋə́ kʊkwınan yiri mama, ba nə culi, zwı tə sə̀gə̀ kʊ wa.
3 Babılɔnə tıfarʊ tə tʊa, kʊ tıʊ təntə tìán pın, dwíə́ tə lʊʊ mama wa twá ba nə, tə zʊ bacwan wa, ndə ba nyʊa swana ba bʊbʊnı. Yá ba pın, tıa yuu pɛ̀egá tə twá, ba zʊ bacwan wa. Ba tə pın, tıa yuu baywələ tə də twá ba jıjə nəfarʊ tə nə, ba jì jıjə tìán».
4 À nì kori don, kʊ nə nan Yıı sàń, kʊ bà, kʊ wʊ́:
«Á naŋa, á yá kʊ tıʊ təntə, á mʊ̀ lìà tə, á nə yı à mʊ̀ lìà. Á naŋa lá, sə á dànà ká twá á tʊn ba cʊna təntə. Á naŋa lá, sə á dànà ká twá á də́ ba yacara tə.
5 Cígá, cʊna tə, ba nə fwa, tə dáá zənzən duən yuu, tə dì tə jə yıı nə. Yıı wà Babılɔnə tìán kʊnkʊn yìə̀n tə swɛ̀eé.
6 Á fwa kʊ tə, tıʊ təntə tìán nə fwa á yıra, á ma ŋwín ba. Á ŋwían ba cʊna tə, ba nə tʊn á yıra nɛɛ bələ, á pa ba. Ba jə swana wùrú zʊŋı, ba nə ma pın aba swana á nywìn. Á lwíá swana tə nə dáá, tə doni ba swana tə nɛɛ bələ, á kə ba wùrú zʊŋı təntə wa, á pa ba də nə, sə ba nyʊ.
7 Nətʊ tə, ba nə bırı ba dun, ba ga tʊŋa jıjə yìə̀n, mə nətʊ nə, á mɛ, sə á kə ba càn də pucʊnı wa. Á mɛ, sə á fwa ba nətʊ. Ba swìn ba waa con nə, ba wʊ́: ‹Nə yı ndə pakan nə, ʊ nə tà kadənu, ʊ ga wàrì pucʊnı ʊ nı abada.›
8 Kʊ mʊ̀ təntə yırı nə, kʊ yacara tə mama wá bà naa nədʊ. Tə càn təntə nə yı tıan, pucʊnı, nıən də mən, tə nə wá də́ kʊ tıʊ tə. Kʊ wá fwa nətʊ, *Yuu-Tiu Yıı tə, ʊ nə bʊ̀rì kʊ bʊ̀rà, sə ʊ cʊ̀gʊ̀ kʊ, nə yı dìàn tíú tə yırı».
9 Tıa yuu pɛ̀egá tə mama, ba nə fwa bacwan, də kʊ mʊ̀ tıʊ təntə tìán, ba nə nı tori ba jıjə wiən tə wa, wá kwi yınıa, ba ga ya pʊcʊnı wa tıʊ tə tʊrı tə yırı. Ba wá fwa kʊ nətʊ tə, máŋá tə wa, ba nə wá na mən, tə nə də́ tıʊ tə, nywìń də tə zaŋa, tə dì yıı.
10 Ba wá zıgı kwa kwa, tə càn tə fən nə jə ba yırı. Ba wá swìn, ba wʊ́:
«Lɛɛ yí, lɛɛ yí Babılɔnə tıfarʊ tə! N yı tıʊ tə,

kʋ nə jə dìàn, yá n
bʋ̀rà twi, ka bʋ̀rì naa
nədʋ».
11 Yá tɪa yuu baywələ tə də
wá kwi yinɪa, yá ba ga ya
pucʋnɪ wa, kʋ mʋ̀ tɪʋ tə yɪrɪ,
lìù nə kʋ́ʋ̀ tə̀lə́, ʋ yə̀ ba yolu
zɪla tə yɪrɪ.
12 Tə zɪla təntə yɪ: sían, də
cɪnɪa, də kapana wonanan
zɪla, tə yoo nə cà, də zanan,
də gankɪkalɪ yiri mama tə
duən, də ga yɪ nəsɪan mwin
də wiən tə, ba nə fwa də
dɔ̀ɔ̀, tə nə ziən. Də tə tə,
ba nə fwa də tún yelə, də
tə tə, ba nə fwa də tìʋ́ dɔ̀ɔ̀
tə, kʋ yoo nə cà, də wiən
tə, ba nə fwa də cɪnɪa, də
tə tə, ba nə fwa də lugu, də
kacɪɪncɪnpwiən, wiən ba nə
mà.
13 Kʋ súrí wiən tə, nə yɪ
tɪralɪ yirə yirə nə, də wiən
duən, ba nə sʋrɪ, tə lwán nə
ywán, də swana, də nʋga, də
dipɛn mun, də pamɪna, də
nɪan, də pee, də səsen, də
tərəkorən, də ywəŋə.
14 Baywələ təntə dàń wá
swìn, ba wʋ́:

«N puswən wiən tə vəli
yɪŋʋnɪ, tə ga yá mʋ́.
Tə wiən tə mama, tə
yoo nə cà, nə à yə̀ə́, tə
nə ziən yii wa, n kwìn
tə nə. Yá tə kʋ́ʋ̀ tə̀lə́».

15 Baywələ tə də nə yoli kʋ
tɪʋ tə wa, ba jì jɪjə tìán tə,
wá zɪgɪ kwa kwa, tə càn tə
fən nə jə ba, sə tə dàn ká yí
ba, tə kə lá yɪrɪ. Ba wá kwi
yinɪa, ba ga wá yà pucʋnɪ
wa. Yá ba dàń wá swìn, ba
wʋ́:

16 «Lɛɛ yí, lɛɛ yí tɪfarʋ
tə. Tɪfarʋ təntə yà
yɪ ndə kan nə ʋ zʋa
gankɪkalɪ, tə duən də
ga yɪ nəsɪan mwin.
Ʋ yà kwɛn ʋ tìàn də
sían, də kapana wo-
nanan tə yoo nə cà, də
zanan.
17 Yá ʋ jɪjə wiən tə mama
dàń nyʋa lá, naa nədʋ cɪcɪ
wa».

Lìà tə mama, ba nə vìrí
níá yuu bwərə tə, də ba yun
tìán, də lìà tə nə wulə tə
wa, də lìà tə mama nə tʋŋa
mʋʋ tə yuu wa, dàń yà zɪga
yɪŋʋnɪ.
18 Ba ywàń, ba na tɪʋ tə,
nə də́ mən tə nywìń, də tə
zaŋa, tə dì yɪɪ nə. Yá ba dàń
wá bubwi ba swìn, ba wʋ́:
«Tɪʋ yà tə̀lə́, kʋ nə wàá kʋ
maŋa də tɪfarʋ kʋ tə.»
19 Ba lìà tə dàń pɛ̀e purən,
ba lwá ba yun wa, ba kwi,
ba bubwi, ba ga kə ba tìàn
pucʋnɪ wa. Ba dàń bubwi,
ba wʋ́:

«Lɛɛ yí, lɛɛ yí tɪfarʋ kʋ
tə. Kʋ yɪ kʋ twá kʋ
mʋ̀ tɪfarʋ tə nə, ba tə
mama nə jə níá yuu
bwərə mʋʋ tə yuu wa,
ma jì jɪjə tìán. Yá
kʋ zəzən kʋ cʋ̀gʋ̀, kʋ
jì tʋtʋ, naa nədʋ cɪcɪ
wa».

20 Yɪɪ sàń lìà-ba, á yana
pupwən wa, kʋ tɪʋ tə tʋrɪ
tə yɪrɪ. Á mʋ̀ lìà tə, á nə
yɪ Kərisə nə tɪ, də á mʋ̀
Zwezi *tʋntʋna-ba, də á mʋ̀
Yɪɪ nii *sʋ̀sʋ̀nà-ba, á də yana
pupwən wa. Yɪɪ nə bʋ̀rì tɪʋ
bʋ̀rà, ʋ ma pa aba cígá yɪrɪ.

21 Kʊ kwa nə, malıka don,
ka nə jə dìàn, tì kapan, kʊ nə
yı ndə kapan nəfarʊ nə, ba
ma gà mun. Ka dılı kʊ mʊʊ
tə wa, ka ga wʊ́:
«Mə nətʊ nə, ba wá yigu
Babılɔnə tıʊ nəfarʊ
tə, ba dı tıa də dìàn.
Yá kʊ kʊ́ù bá pìí kʊ na.
22 Ba kʊ́ù bá nì kɔndurə tə
konkolu kori, də gwaga tə
gwaran kori Babılɔnə wa.
Ba ma kʊ́ù bá nì wii tə də
nabwanan tə kori kʊ wa.
Ba kʊ́ù bá na jıın tʊtʊŋı lìù
mama, ʊ nə fwa tʊtʊnyiri
mama kʊ wa. Ba kʊ́ù bá nì
mun gàrán kori kʊ wa.
23 Cànʊ́ mən poni kʊ́ù bá ya
kʊ tıʊ tə wa. Ba kʊ́ù bá nì
fúrú zəzugu kʊ wa. Kʊ wá
yà nətʊ, kʊ baywələ tə yà
nə dwə tıa yuu baywələ tə
mama yırı. Kʊ mù tıʊ təntə
tìán ga nə tʊn ba cırı tə, ba
ma gıgarı dwíə́ tə lʊʊ mama
wa, ba dʊgʊ.
24 Yá kʊ mù tıʊ təntə waa nə,
ba nı Yıı nii sʊ̀sʊ̀nà tə jana,
də lìà tə, ba nə yı Yıı nyiən
jana, də lìà tə mama, ba nə
ken sìʊ́ ba bıan nə tıa yuu
wa, jana».

19

Nətʊ lìà nə bwı Yıı nə Yıı sàń tə wa
(Apokalisə 18.20-24; 11.15-17; 21.1-5)

1 Kʊ kwa nə, à nì kori, kʊ
nə jə dìàn, kʊ nə yı ndə
lakapʊpʊ nə swìn Yıı *sàń
nə, kʊ wʊ́:
«Alılʊya! Nə nyına Yıı nə
jon nəba nə cʊna wa.
Ʊ mù nə tı dun, ʊ ga
jə dìàn də.
2 Ʊ bʊ̀rà tə yı cígá bʊ̀rà, kʊ
mɛ, sə kʊ ya nətʊ. Ʊ bʊ̀rì
kacwaran yáá tíú tə bʊ̀rà, ʊ
yà nə cʊ̀gà tıa yuu lìà tə də,
ʊ nə pın ba pəni duən vɛɛ
vɛɛ tə. Yá ʊ dàń fwìn ʊ lıŋa
kʊ kan tə yuu wa, ʊ ga cʊ̀gʊ̀
wá ʊ tʊ̀tʊ̀nà tə yırı, ʊ ga bwe
ʊ tʊ̀tʊ̀nà tə jana tə bwiə ʊ
con».
3 Ba lìà təntə nə wulə Yıı sàń
nə tə, kʊ́ù pìí ba swìn nɛɛ
bələ nii nə, ba wʊ́:
«Alılʊya! Tıʊ tə nə də́ mən
tə, nywìń yı tə zaŋa,
máŋá də máŋá, kʊ nə
ba zwɛ̀e».
4 *Nəkwına sapʊa də
banıa tə, də wiən banıa tə
dàń tʊa Yıı yáá con, ba pa
wá dun, ʊ nə jə̀ə́ padaʊ tə
yuu wa, ba swìn, ba wʊ́:
«Alılʊya, kʊ yı cígá!»
5 Kori don nan padaʊ tə
yuu, kʊ wʊ́:
«Á bwıa nə nyına Yıı tə nə,
á mù lìà tə mɛ, á nə
yı ʊ tʊtʊnbıa, á nə zìlí
wá! Á ləzwənbii də
ləzwənfaran pıan dun
Yıı nə!»
6 Yá à nì kori, ndə
lakapʊpʊ kori nə, kʊ ga yı
ndə níá nə dáá, tə ga dəri tə
bìàn, kʊ ga yı ndə dwà nə
baa də dìàn nə də kʊ swìn,
kʊ wʊ́:
«Alılʊya! Nə *Yuu-Tiu Yıı tə,
ʊ nə wulə tə mɛ yuu
wa, tún ʊ pàrì tə.
7 Nə pwə̀lə́ nə pùə́, nə yana
pupwən wa, sə nə ga pa dun
*pabiə tə, ka fúrú tə máŋá

nə yí yırı. Ka fúrú kan tə
tanı ʋ tìàn, ʋ dànì ka.
8 Yá ba dàń pın, ʋ zʋ
gankıkala kʋ nə yı parı, kʋ
ga pıpılı. Kʋ ganzəŋu tə bırı
lìà tə, ba nə yı *Kərisə nə tı,
tʋtʋnan tə, tə nə yı cígá cígá
yìən».
9 *Malıka tə swìn à con nə,
ka wʋ́: «Pʋ́pʋ́nı́ yìən tə tə:
Pupwən wulə də ba tə, ba
nə bon ba, ndə pabiə nə tə,
fúrú tə wa!» Ka tə ma kʋ́ʋ̀
swìn à con, ka wʋ́: «Tə yı
cígá sʋ̀ràn, tə nə naŋa Yıı
con».
10 À dàń ma tʋ ka nɛɛ nə,
sə à pa ka dun. Yá ka dàń
swìn à con nə, ka wʋ́: «Cı n
tìàn nə, dàn ká fwa kʋ yoo
təntə! À də yı Yıı tʋtʋnbıa,
ndə n nə, à ga yı ba tə, ba nə
yı n nubıa Kərisə yırı, ba nə
swìn ʋ sʋgʋ tə ba bırı lìà nə,
tʋtʋndon. N mɛ, sə n pa dun
Yıı nə mʋ̀ʋ́!» Kʋ yı Zwezi-
Kərisə sʋywáŋʋ́ tə nə pın,
Yıı nii sʋ̀sʋ̀nà tə swìn ʋ nii
sʋ̀ràn tə.

Lìù tə, ʋ nə dìgà sısanpon tə yoo

(Zwidə 15; 2 Tɛsalonikə tìán 2.8)

11 Kʋ kwa nə, à ywàń, də
nə̀ń, Yıı *sàń tə kʋ súrí,
sısanpon ga zıga lá nə. Ba
boŋə lìù tə, ʋ nə jə̀ə́ ka yuu,
pùə́ nədʋ tíú də cígá tíú. Ʋ
mʋ̀ nə bʋ̀rì bʋ̀rà də cígá, ʋ
ga yı cígá, ʋ ma tɛ də.
12 Ʋ yíá yı ndə mənvoo nə,
dun yupurən, tə nə dáá, yà
púə́ ʋ yuu nə. Ʋ jə yırı don,
kʋ nə pʋ́pʋ́nı́ ʋ yıra, lìù don
nə yə̀rì, də kʋ nə tà ʋ tətə.
13 Yá ʋ yà zʋa gandarʋ, kʋ
nə swɛ də jana. Ʋ yırı nə yı
‹Yıı Sʋgʋ›.
14 Kwatara tə nə wulə
Yıı sàń nə púə́ ʋ kwa
səsenpwənə yuu wa. Ba zʋa
gankıkalan nəpwənə, tə nə
yı parı.
15 Lagʋrı sìʋ́, kʋ nə jə nii
fʋla fʋla, naŋa lìù tə, ʋ nə
jə̀ə́ sısanpon tə yuu, nii wa.
Kʋ mʋ̀ nə wá ta lʋʋ dwíə́ tə
mama wa. Ʋ wá də́ pàrì ba
yuu wa də dìàn. Ʋ wá pa Yıı
tə, ʋ nə wulə tə mɛ yuu wa,
lıŋa zàn ba yuu wa, ndə ba
nə tıtagı kacan zɔɔ nəfarʋ
wa, sə ba lı tə nı́á nətʋ.
16 Yırı pʋ́pʋ́nı́ ʋ gandarʋ
tə də ʋ ciin yıra, kʋ wʋ́, ʋ yı:
«Pɛ̀egá mɛ Pìʋ́, yun tìán mɛ
*Yuu-Tiu».
17 À nı malıka don də ka
zıga yıcaʋ tə wa. Ka zìn ka
kori, ka kə yıı nə, ka swìn
zuŋi tə mama con, tə nə pəri
yıı nə ban ban, ka wʋ́: «Á
bìàn yəbə, á kun duən nə, á
də́ Yıı cànà nəfarʋ tə!
18 Á bìàn, á də́ pɛ̀egá nàŋʋ́,
də pamana yun tìán nàŋʋ́,
də ladıra nàŋʋ́, də səsen, də
lìà tə nə dìgà tə nàŋʋ́! Á
bìàn á də́ ba tə nə tı ba
tìàn, də ba tə nə yı ywəŋə
nàŋʋ́, də ləzwənbii nàŋʋ́, də
ləzwənfaran nàŋʋ́!»
19 Yá à dàń nı wojijiru
tə, də tıa yuu pɛ̀egá, də ba
kwatara, ba twi ba kun duən
nə, sə ba mʋ̀ də lìù tə, ʋ
nə dìgà sısan tə, də ʋ də
kwatara tə, ta kʋ̀ʋ̀ də duən.
20 Ba dàń ma ja wojijiru tə
də kʋnkʋn sʋ̀sʋ̀nʋ̀. Lìù tənta
fwa dìàn mımınʋ wojijiru tə

yáá con. Ʊ gıgarı lìà tə, nə pın ba fwa wojijiru tə mımınʊ tə ba yıra, ba ga twı kʊ nyınyıga tə yáá con, ba pın kʊ dun. Ba dılı tə mama bələ mənvoo nəfarʊ wa də tə nəŋə. Bwálí təntə wa, mən tə yı tə də́ də tə wa jirəbuu.

21 Ba kwatara tə gıganı tə mù yı lìù tə, ʊ nə dìgà sısan tə, lagʊrı sìú tə nə naŋa ʊ nii wa tə, nə gʊa ba. Zuŋi tə mama dàń ma zʊzʊgʊ ba nàŋʊ́, tə sú.

20

Bına mùrù pàrì tə yoo (Apokalisə 5.9-10)

1 Kʊ kwa nə, à nı *malıka, də ka nan Yıı sàń ka cú. Ka jə bʊʊ tə, kʊ dàń nə lù zənzən, borbiu də banzala nəfarʊ ka jıın wa.

2-3 Malıka tə jın tıdən tə, kʊ nə yı dən nədwan tə, kʊ nə yı ‹*zinə pìú› kʊkwıʊn, ka mù ga nə yı ‹*Sıtana›, ka vwa. Ka dàń dılı kʊ Sıtana malıkɛ bʊʊ tə wa, kʊ dàń nə lù zənzən tə, sə kʊ fwa bına mùrù. Ka tagʊ bʊʊ tə nii də borbiu, ka ga mà tanpɔn lá nə. Kʊ nətʊ dàń wá pa, kʊ kúù bá pìí, kʊ gıgarı dwíə́ tə lʊʊ mama wa, kʊ ja vələ bına mùrù (1 000) tə, ka zwɛ̀e. Kʊ kwa nə, kʊ mɛ, sə ba kʊ̀rì kʊ, ba dʊgʊ máŋá mancın wa nə.

4 À nı padaran, lìà nə jə̀ə́ tə yuu wa. Lìà təntə yà nı cwəŋə, sə ba bʊ̀rì lìà bʊ̀rà. À nı lìà, ba nə tıga, jə̀rí. Ba lìà təntə yı ba za ba gʊ, ba nə swìn Zwezi-*Kərisə sʊywáŋʊ́ tə, kʊ nə yı Yıı sʊgʊ tə, ba bırı, tə yırı. Lìà təntə vıga, sə ba tʊ wojijiru tə də kʊ nyınyıga tə yáá con, ba pa tə dun. Ba lìà təntə vıga, sə ba kə wojijiru mımınan tə ba tə́lə́ də ba jıın nə. Yá ba lìà təntə dàń nə pìí ba bwin ba wulə mıı wa, ba ga wulə, ba də́ pàrì də Zwezi-Kərisə, kʊ ja vələ bına mùrù.

5 Mə təntən tıga ka bwin ka nan tə nə. Tıga tə duən tə mù bá pìí ba bwin, kʊ ja vələ bına mùrù tə ka zwɛ̀e.

6 Lìà tə, ba nə twá ba wulə təntən tıga tə ka bwin ka nan tə wa, yı pupwən lìà, ba ga yı *Kərisə nə tı ba. Bələ nii tıan tə ba dìàn jə ba mù yuu wa. Yá ba dàń ya Yıı də Kərisə *joŋwana, ba ga wá yà də wá, ba də́ pàrì, kʊ ja vələ bına mùrù tə ka zwɛ̀e.

Sıtana tʊrı tə yoo

7 Máŋá tə, bına mùrù tə nə wá zwɛ̀e, ba wá kʊ̀rì *Sıtana, ba lı ʊ bʊʊ tə wa, kʊ yà nə yı ʊ bàń dìə.

8 Yá ʊ dàń wá nan ʊ va, sə ʊ gıgarı dwíə́ tə lʊʊ mama wa, ba nə wulə tıa tə sapara banıa tə wa. Lʊʊ níə́ təntə yıra nə yı Gɔgə də Magɔgə*. Ʊ ken duən yáá nə, sə ba ta kʊ̀ù. Ba nii wá yà dání, ndə mʊʊ nii kasılʊ nə.

9 Ba dàń nan bwálá mama ba bà, ba kun duən nə bwálá nədʊ. Yá ba dàń vəli ba kıkarı lìà tə, Kərisə nə tı ba,

* **20:8 20.8** Mə nətʊ ba boŋə lìà tə, ba nə yı Yıı lìà tə dʊŋa tə.

bwálí tə wa, ba nə wulə tɪʊ tə, Yɪɪ nə swə zənzən tə wa. Yá mən dàń nan yɪɪ nə tə cú, tə də́ ba mù lìà təntə, Sɪtana nə ken duən yáá nə, tə gʊ.

10 Ba dɪlɪ Sɪtana, ʊ nə gɪgarɪ ba tə, mənvoo nəfarʊ də tə wa jirəbuu wa. Mə bwálí təntə wa nə ba dɪlɪ wojijiru tə də kʊnkʊn sʊ̀sʊ̀nʊ̀. Ba mama dàń wá də́ càn yɪcaʊ də tɪtɪn máŋá də máŋá, kʊ nə ba zwɛ̀e.

Talɪkwa bʊ̀rà ka bʊ̀rì yoo

(2 Piyɛrə 3.7-12; Zwan 5.26-29; Tʊtʊnan 17.30-31)

11 Kʊ kwa nə, à nɪ padaʊ nəpon nəfarʊ də lìù, ʊ nə jə̀ə́ kʊ yuu. Tɪa tə də lanworu tə dəri tə jén ʊ yáá con. Tə yà kʊ́ʊ̀ tə̀lə́.

12 Yá à dàń nɪ tɪga tə mama, ləzwənbii də ləzwənfaran, ba zɪga padaʊ tə yáá con. Ba súrú saga, ba ga súrí sagɪ don də, kʊ sagɪ tə nə yɪ mɪɪ sagɪ. Ba twá kʊ tə nə pʊ́pʊ́ní saga tə wa nə, ba ma bʊ̀rì tɪga tə bʊ̀rà, ndə ba tʊtʊnɛɛ tə nə bɪrɪ nətʊ.

13 Mʊʊ pɪn tɪga, ba nə mé kʊ wa, tɪan də tɪga bwálí də pɪn tɪga, tə nə wulə tə con. Ba dàń twá ba tɪga tə tʊtʊnan nə, ba ma bʊ̀rì nə ba lìù mama bʊ̀rà.

14 Ba dɪlɪ tɪan də tɪga bwálí nə mənvoo nəfarʊ wa. Mə kʊ mù yɪ nɛɛ bələ nii tɪan tə.

15 Ba dɪlɪ lìù mama, ʊ yɪrɪ nə wà pʊ́pʊ́ní mɪɪ sagɪ tə wa, mənvoo nəfarʊ təntə wa.

21

Lanworu nədʊn də tɪa nədʊn tə yoo

(2 Piyɛrə 3.13-14; Romə tìán 8.17-18)

1 Təntən lanworu tə də təntən tɪa tə nyʊa lá. Mʊʊ də yà kʊ́ʊ̀ tə̀lə́. Yá à dàń nɪ lanworu nədʊn də tɪa nədʊn.

2 Kʊ kwa nə, à nɪ tɪʊ tə, kʊ nə Yɪɪ nyiən, kʊ nə yɪ *Zwerizalɛmə nədʊn tə, də kʊ nan yɪɪ nə Yɪɪ *sàń nə, kʊ cwi. Yɪɪ yà kwɛn kʊ ndə fúrú kan nə kwɛn ʊ tìàn nətʊ, sə ʊ ma jə́rí ʊ barɪ.

3 À nì kori, kʊ nə jə dìàn, də kʊ baa, kʊ nan padaʊ tə con, kʊ wʊ́: «Nə̀ń, Yɪɪ dàń wulə ləzoni tətəŋi wa. Ʊ wá yà də ba, ba ga wá yà ʊ mù lìà, ba nə nan dwíə́ tə mama wa. Yɪɪ tətə dàń wá yà də ba, ʊ ga wá yà ba Yɪɪ.

4 Yá ʊ wá mʊ̀rí ba yinɪa mama. Tɪan, də pucʊnɪ, də bubwiə, də càn kʊ́ʊ́ bá ya lá, təntən wodʊra tə mama nə nyʊa lá yɪrɪ».

5 Lìù tə, ʊ nə jə̀ə́ padaʊ tə yuu, ma swìn, ʊ wʊ́: «Nə̀ń, wiən tə mama yɪ wodʊra nə à pɪ́í à fwa». Ʊ tə ma swìn, ʊ súrí lá nə, ʊ wʊ́: «Pʊ́pʊ́ní sʊ̀ràn tə tə n tún. Tə yɪ cígá sʊ̀ràn, tə ga mɛ, sə lìà twá tə nə».

6 Ʊ swìn à con, ʊ wʊ́: «Kʊ fwa kʊ zwɛ̀e. Á yɪ Aləfa də Omega, kʊ mù nə yɪ à yɪ təntən lìù, à ga yɪ yígúrə́ lìù də. Lìù tə nanyʊnɪ nə jə, à wá pa wá nabuliyɪa tə kʊ níá nə pɪn mɪɪ, sə ʊ nyʊ tʊtʊ.

7 Lìù tə nə wá ta ʋ də́ dìàn
lwanɪ yuu wa. À wá yà ʋ Yɪɪ,
ʋ ga wá yà à bìú.
8 Yá lìà tə, ba nə ba cwəŋə
nədʋ tì, də lìà tə, ba nə dʋgʋ
Yɪɪ cwəŋə tə, də lìà tə, ba
nə tʋŋa cavɪyiən, də lagʋra,
də lìà tə nə cwàrì, də lìà
tə nə fwa cɪrɪ yìèn, də lìà
tə nə bwɪ woŋwanan nə, də
kʋnkʋna tə mama, ba mù
lìà təntə bwálí yɪ kʋ wulə
mənvoo nəfarʋ də kʋ wa
jirəbuu tə wa nə. Mənvoo
nəfarʋ təntə nə yɪ nɛɛ bələ
nii tɪan tə».

Zwerizalɛmə nədʋn tə yoo
(Ebərə-ba 11.10, 16)

9 Kʋ kwa nə, *malɪka don
twi à con. Malɪka təntə nan
malɪkɛ barpɛ tə nə jə wùrú
zʋŋɪ barpɛ tə, tə nə súə́ də
talɪkwa yacara barpɛ tə wa.
Ka swìn à con, ka wʋ́: «Bàá
yəbə! À wá bɪrɪ mʋ́ fúrú kan
tə, lìù tə, ʋ nə yɪ ndə *pabiə
nə, nə kúrí ʋ swe».
10 Yɪɪ-*Siŋu tə cuə à yuu
wa. Malɪka tə kʋ́ʋ̀ tì nə, ka
ja dì paan nəfarʋ, kʋ yuu nə
dara də tɪa.
Malɪka tə dàń ma bɪrɪ nə
tɪʋ tə, kʋ nə yɪ Yɪɪ nyiən.
Kʋ mù nə yɪ tɪʋ tə, kʋ nə yɪ
*Zwerizalɛmə tə, kʋ nə nan
yɪɪ nə Yɪɪ *sàń nə, kʋ cwi.
11 Yɪɪ dun tə yà pìrì kʋ.
Tɪʋ tə yà pɪpɪlɪ ndə ka-
pana, ba nə ma nàŋà, kʋ də
nə pɪpɪlɪ, ndə zəŋə nə, kʋ
yoo nə cà, ba nə ma boŋə
‹zwasəpə›.
12 Bə́rə́ nəfarʋ, kʋ yuu nə
dara də tɪa, yà kɪkarɪ tɪʋ
tə. Kʋ yà jə mimiə fugə
bələ. Malɪkɛ fugə bələ yà
cì mimiə tə nə. Yɪra yà
pʋ́pʋ́ní tə mimiə tə yuu, tə
nə yɪ *Yɪzərayɛlə lìà dwíə́
dəkurən fugə bələ tə yɪra.
13 Yɪɪ yipɪan con mimiə
batwa, jɪgwiə saparʋ tə con
mimiə batwa, jɪzən saparʋ
tə con mimiə batwa, Yɪɪ
yizwɪa con mimiə batwa.
14 Bə́rə́ tə yà yɪ ka zɪga
pìràn fugə bələ yuu wa. Tə
pìràn təntə lwiu tə nədʋ
mama yuu wa nə, ba pʋ́pʋ́ní
pabiə tə tʋntʋna fugə bələ tə
yɪra lá nə.
15 Malɪka tə nə swìn à con
yà jə sɪ́án mɪʋ, kʋ nə maŋa
wiən, sə ʋ ma man tɪʋ tə, də
kʋ mimiə, də kʋ bə́rí.
16 Malɪka tə man tɪʋ tə
dànì də kʋ wanɪ kʋ na də
tə mama mɛ duən. Kʋ man
tɪʋ tə dànì də dɔ̀ɔ̀ tə, kʋ yà
dwə kilomɛtərə mʋ̀rʋ̀ bələ
(2 000). Tɪʋ tə wanɪ də kʋ
yuu tɪa zɪga yà mɛ də kʋ
dànì tə.
17 Malɪka tə man bə́rə́ tə,
kʋ nɪ də kʋ yɪ mɛtərə 72.
Malɪka tə yɪ ləzoni nə maŋa
wiən nətʋ nə kʋ man.
18 Bə́rə́ tə yɪ kapan tə, ba
nə ma boŋə ‹zwasəpə›, tə nə
ba ma lwà kʋ. Tɪʋ tə mama
yɪ sɪ́án parɪ, nə ba ma fwa
kʋ, kʋ ga yɪ ndə zəŋə nə, kʋ
nə pɪpɪlɪ.
19-20 Tɪʋ tə dəkuu pìù
kapana tə yɪ ba nàn tə
də kapana yirə yirə, tə
mama yoo nə cà. Tɪʋ
tə dəkurən fugə bələ tə
nədʋ mama yà jə kapan
yiri don. Kapana təntə
yɪra nə yɪ: zwasəpə, safirə,
kaləsɪdʋanə, emerodə,

sarədonikəsə, sarədʋanə, kərisolitə, berilə, topazə, kərizopərazə, dirəkʋazə, ametisətə.
21 Mimiə fugə bələ tə yı kapana fugə bələ tə yoo nə cà. Mimii mama yı kʋ fwa də zàŋʋ́ nədʋ. Tıʋ tə kanporu yà yı, kʋ fwa də sían tə nə yı parı, kʋ nə yı ndə zəŋə nə, kʋ nə pıpılı.
22 À wà Yıı *dìà nı tıʋ tə wa. *Yuu-Tiu Yıı tə, ʋ nə wulə tə mɛ yuu wa, də pabiə nə tə, nə wulə kʋ wa, yá lìà tə ga pın ba dun.
23 Tıʋ tə ba yıcaʋ də cànà pìà, sə tə pa kʋ poni. Yıı dun tə də yı lìù tə, ʋ nə yı ndə pabiə nə tə, nə pìrì kʋ mama də poni.
24 Dwíə́ tə lʋʋ mama wa wá yà kʋ poni tə wa. Tıa yuu pɛ̀egá tə də wá ja ba jıjə tə, ba bà kʋ wa.
25 Kʋ mimiə tə bá sun yıcaʋ wa, abada. Tıtın bá yà lá, kʋ mù nə pın, tə bá sun.
26 Kʋ bwálí tə wa nə, ba wá ja dwíə́ tə lʋʋ mama wa jıjə, də ba dun ba nə pın, ba ja bà.
27 Won tə, kʋ nə jə durən bá zʋ lá. Lìù tə nə tʋŋa cavıyiən də lìù tə nə kʋnı kʋnkʋn də bá zʋ lá. Kʋ yı lìà tə cıcı, ba yıra nə púpʋ́ní pabiə nə tə mıı sagı tə wa, nə wá zʋ lá nə.

22

1 Kʋ kwa nə, malıka tə bırı nə mʋnaa tə, kʋ níá nə pın mıı. Kʋ níá tə yı napwənə pírí pírí pírí, ndə zəŋə nə pıpılı nətʋ. Mʋnaa tə níá yı, tə dəri tə naŋa Yıı də pabiə tə padaʋ tə con.
2 Tıʋ tə kanporu tətəŋi wa də mʋnaa tə bəbərən bələ tə yuu wa nə, tìʋ́ tə, kʋ yàá nə pın mıı yà wulə lá. Kʋ tıʋ tə zıŋa bıa nɛɛ fugə bələ bını wa. Cànà mama, kʋ yàá zın bıa. Tìʋ́ tə vʋran tə yı ba ma ywarı dwíə́ tə lʋʋ mama wa, tə ga nə pın ba yazurə.
3 Won mama kʋ́ʋ̀ bá ya lá, Yıı nə wá cʋ̀gʋ̀. Yıı də pabiə nə, padaʋ tə wá yà tıʋ tə wa. Yıı tʋtʋnbıa tə nə wá pa wá dun.
4 Ba wá na ʋ yáá, ʋ ga wá púpʋ́ní ʋ yırı ba tə́lə́ nə.
5 Tıtın kʋ́ʋ̀ bá ya lá, yá ba kʋ́ʋ̀ bá pìà cànʋ́ mən, nə à yə̀ə́ yıcaʋ poni, Yuu-Tiu Yıı nə wá pa poni pìrì ba yırı. Yá ba dàń ga wá twá ba də́ pàrì də Yıı, kʋ nə ba zwɛ̀e máŋá də máŋá.

Zwezi túrí tə yoo
(Apokalisə 1.1-3, 7-8; Matiə 16.27; Galasi tìán 6.7-8)

6 *Malıka tə swìn à con nə, ka wʋ́: «Sʋ̀ràn tə, tə yı cígá sʋ̀ràn, tə ga mɛ, sə lìà twá tə nə. *Yuu-Tiu tə, ʋ pın ʋ *Siŋu tə ʋ nii *sʋ̀sʋ̀nà tə nə. *U* mù ga nə tʋn ʋ malıka, sə ka bırı ʋ tʋtʋnbıa tə yìèn tə, nə mɛ, sə kʋ bà síʋ́n síʋ́n».
7 Zwezi swìn, ʋ wʋ́: Á cʋga zəni, à bìàn síʋ́n síʋ́n. Pupwən lìù nə yı lìù tə, ʋ nə jə sagı kʋ tə sʋ̀ràn tə, tə nə yı Yıı nii sʋ̀ràn ʋ wa con.
8 Kʋ yı à mù Zwan nə nì, à ga na tə wiən təntə. Máŋá tə, à nə nì, à ga na tə wiən

təntə, malıka tə nə bırı nə à
zwɛ̀e, à tʋa tıa ka nɛɛ nə, sə
à pa ka dun.
9 Yá ka dàń swìn à con nə,
kʋ wʋ́: «Cı n tìàn nə, dàn
ká fwa kʋ yoo təntə! À də
yı Yıı tʋtʋnbiu ndə n nə, à
ga yı ba tə, ba nə yı n nubıa
*Kərisə yırı, ba nə yı Yıı nii
sʋ̀sʋ̀nà tə wa lìù. À yı ba tə
nə jə sagı kʋ tə wa sʋ̀ràn tə
ba waa con tə lìù don. Pa
dun Yıı cıcı nə!»
10 Malıka tə kʋ́ʋ̀ swìn à
con, ka súrí lá nə, ka wʋ́:
«Dàn ká sə̀gə̀ sagı kʋ tə
sʋ̀ràn, tə nə yı Yıı nii sʋ̀ràn
tə, máŋá tə nə bwələ yırı,
swìn tə n bırı.
11 Lìù tə, ʋ nə tə̀lə́ cígá wa,
mɛ, sə ʋ kwɛn ʋ nan cígá wa,
ʋ súrí lá. Lìù tə, ʋ nə beri ʋ
tìàn cʋna wa, mɛ, sə ʋ kwɛn
ʋ beri ʋ tìàn, ʋ súrí lá. Lìù tə
də ʋ nə wulə cígá wa, mɛ, sə
ʋ kwɛn, ʋ ya cígá wa, ʋ doni.
Lìù tə, ʋ nə yı Yıı nyiən, mɛ,
sə ʋ kwɛn, ʋ tʋn Yıı fıra, ʋ
doni».
12 Zwezi swìn, ʋ wʋ́:
«Á cʋga zəni, à bìàn sı́ʋ́n
sı́ʋ́n. À ja lìù mama tʋtʋŋı
ŋwírán, à bìàn, sə à ma
ŋwín wá.
13 À yı Aləfa də Omega, kʋ
mʋ̀ nə yı təntən də talıkwa
lìù. À yı təntən lìù, à ga yı
yígúrə́ lìù də.
14 Pupwən lìà nə yı lìà tə,
ba nə sın ba ganzwıran, kʋ
pa ba na cwəŋə, ba də́ tìʋ́ tə
bıa, tə nə pın mıı, kʋ tə pa
ba na cwəŋə, ba twá Yıı tıʋ
tə mimiə, ba zʋ kʋ wa.
15 Yá lìà tə, ba nə tʋŋa
cavıyiən tə, ndə kukuri nə,
də ba tə nə fwa cırı yìən, də
lìà tə, ba nə cwàrì də duən
vɛɛ vɛɛ, də lagʋra tə, də lìà
tə nə bwı woŋwanan nə, də
lìà tə mama nə swə kʋnkʋn,
ba ga tʋŋa kʋnkʋn yìən, ba
lìà təntə ba bwálí jə kʋ tıʋ tə
wa. Ba lìà təntə wá mé kàrá
wa».
16 Zwezi kʋ́ʋ̀ swìn, ʋ wʋ́:
«À mʋ̀ Zwezi nə tʋn à malıka
tə, sə ka swìn tə yìən təntə
à lìà tə púlə́ tə wa. À yı pìʋ́
*Davidə dwíí tə wa bìú. À
mʋ̀ nə yı jıjʋ naŋʋn tə, kʋ
nə pén kʋ pıpılı tə».
17 Yıı-*Siŋu tə də fúrú kan
tə dàń swìn, ba wʋ́: «Bàá!»
Lìù tə, ʋ nə nə̀ń tə sʋ̀ràn
təntə mɛ, sə ʋ swìn, ʋ wʋ́:
«Bàá yəbə!» Lìù tə nanyʋnı
nə jə, kʋ tíú mɛ, sə ʋ bà ʋ
nyʋ níá. Lìù tə, ʋ nə pìà níá
tə nə pın mıı, kʋ tíú mɛ, sə
ʋ na tə tʋtʋ!
18 À mʋ̀ Zwan nə swìn lìù
tə mama con, ʋ nə nə̀ń Yıı
*nii sʋ̀ràn tə, sagı kʋ tə wa,
à wʋ́: «Lìù tə, ʋ nə súrí yoo
tə nə, Yıı wá kə wá yacara
wa, ndə sagı kʋ tə nə bırı,
càn yirə yirə tə nətʋ.
19 Yá lìù nə kʋ́ʋ̀ lı Yıı nii
sʋ̀ràn tə sagı kʋ tə wa, ʋ
dʋgʋ, Yıı bá pa wá cwəŋə,
sə ʋ twá ʋ də́ tìʋ́ tə bıa tə
nə pın mıı tə. Yá Yıı bá pa
wá cwəŋə, sə ʋ twá ʋ zʋ tıʋ
tə wa, kʋ nə yı Yıı nyiən,
ndə kʋ nə pʋ́pʋ́ní Yıı sagı tə
wa».
20 Zwezi tə, ʋ nə swìn tə
yìən təntə ʋ bırı, nə swìn ʋ
súrí lá, ʋ wʋ́:
«Cígá, à bìàn sı́ʋ́n sı́ʋ́n».
Amıına! Bàá Yuu-Tiu
Zwezi!
21 Yuu-Tiu Zwezi nə wá
fwa pubwanʋ á mama yıra.